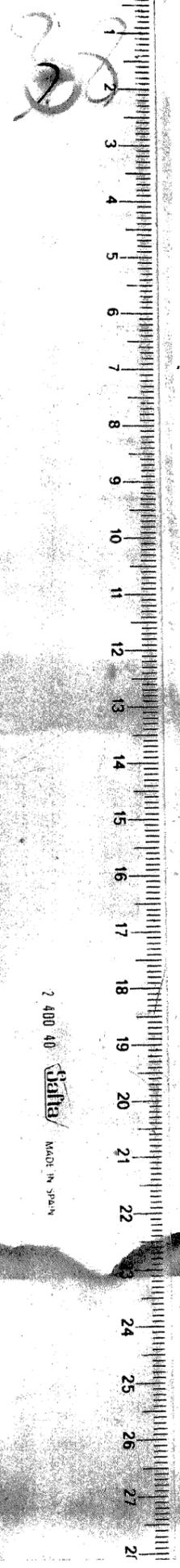

Gregorius de Arimino
in Primū sententiarū nuperime im-
pressus. Et q̄diligētissime sue integri-
tati restitutus. Per doctissimū Sacre
pagine p̄fessorē Fratrem Petrum
Garamanta doctorem Parrhiēsem
Augustinianum.

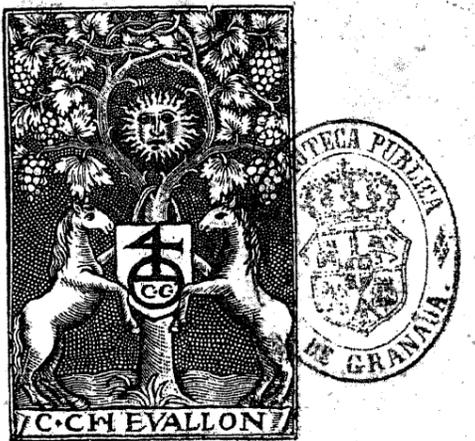
Vendatur Parrhi-
sij a Claudio Chevallon in vico Ja-
cobeo sub intersignio Solis aurei et
in vico diui Joānis Lateranēsis sub
intersignio diui Christofori.

2 400 40
Galle
MADE IN SPAIN

Gregorius de Arimino
in Primū sententiarū nuperime im-
pressus. Et q̄diligētissime sue integri-
tati restitutus. Per doctissimū Sacre
pagine p̄fessorem fratrem Petrum
Garamanta doctorem Parrhiēsem
Augustinianum.

Vendatur Parrhi-
suis a Claudio Chevallon in vico Ja-
cobeo sub intersignio Solis aurei: et
in vico diui Joānis Lateranēsis sub
intersignio diui Christophori.

Acrarum fatagentes litterarum non pertereat opus Gregorianum absolutissimum, maiori vigilantia tornatoribusque quibus chalcographi nostrae tepestatis conuerunt sacra & theologica excudere, qui lynceis utuntur oculis, & herculeo labore, si quando ethnicorum aliquis aut nugax Poeta, aut verbosus Orator est imprimendus, sacris quousque typis quis tritos & consulaneos adhibet, uti (remiseratione digna) est videre in Palude Armacano Dionysio aliisque compluribus: qui infinitis pene scaturit mendis. Quare merito proinde lectores studiosissimi & amici mecum omni gratitudine laudabitis & omnibus honoris titulis extolletis prestantissimum magistrum nostrum Garanta, honestumque virum Claudium Cheuallon mercatorem & impressorem fidelissimum, quorum laboribus expensis, & lucubrationibus hoc opus ad omnipotentis Dei, eiusque gloriosae matris mariae honorem est primordiatum.

Lectura in primo sententiarum excellentissimi sacre theologie professoris Gregorii de arimino prioris generalis quondam totius ordinis fratrum heremitarum sancti Augustini feliciter incipit. *Questio. ij.*

Intra prologum primi libri sententiarum.

Quero primo. Utrum de obiecto theologicorum per theologicum discursum notitia proprie scientifica acquiratur. Et arguo primo quod sic. Nam per theologicum discursum acquiratur notitia superior fide. ergo notitia scientifica. consequentia patet: quoniam nulla notitia alia a scientia est superior fide: si qua enim esset: illa ut videtur contra opinionem sed per se. *Unde distinctio fides est opinio superior. Unde distinctio fides est certitudo animi de rebus absentibus supra opinionem et infra scientiam constituta. Antecedens probatur: quoniam alias fidelis theologus inutiliter huiusmodi theologicos discursus exerceat: quia non plus postquam ante cognosceret. Confirmatur: quia alias doctus theologus non haberet maiorem notitiam de veritatibus theologicis quam simplex fidelis. contra Aug. 14. de trinitate dicentem: quod hac scientia non pollent fideles plurimi: quibus polleant ipsa fide plurimum. Secundo ad questionem arguo ex intentione Augustini contra epistolam fundamenti dicentis. Ego namque catholicam fidem profiteor: et per illam me ad certam scientiam perueniturum esse presumo: ergo per ipsum habitam fide contingit peruenire ad scientiam eorum que creditur. hoc autem non est nisi per theologicum exercitium et theologicas probationes. igitur etc. Tertio idem Augustinus. xiiij. de trinitate dicit quod eam scientiam quam scitur: quemadmodum illud quod credimus per ipsum opituletur et contra impios defendatur: proprio vocabulo scientiam appellare videtur apostolus: et hac non pollent: ut premisit et iam allegatum est: fideles plurimi: quibus plurimum fide polleant. Cum igitur huiusmodi scientia non sit nisi theologia. de qua loquimur. scilicet que per theologicos discursus acquiratur habetur propositum.*

parte. no. cap. 2.

cap. 1.

cap. 19.

cap. 3.

Ad oppositum

arguitur. per nullum discursum non demonstratiuam acquiratur notitia proprie scientifica. Sola enim demonstratio est syllogismus faciens scire. Sed nullus discursus theologicus est syllogismus demonstratiuus: cum quilibet constet ex utraque vel altera credita. igitur etc.

In ista questione

erunt articuli quatuor. primo namque videbitur in generali quid est obiectum scientie: seu quid scitur per scientiam per demonstrationem acquiratam: et per hoc patebit quid proprie est obiectum theologicum. Secundo inquiretur quis discursus est proprie theologicus. Tertio videbitur quis ex actibus et habitibus intellectus proprie dicitur scientia. Quarto quod queritur principaliter.

Quantum

ad primum dicitur a quibusdam quod differentia est inter obiectum et subiectum scientie: quia subiectum scientie est subiectum conclusionis: obiectum autem scientie est illud quod scitur et immediate terminat actum sciendi. huiusmodi autem est ipsa conclusio scita: et ita subiectum est pars obiecti: et si sit obiectum non est nisi partiale. Pro isto dicto inuenitur ratio duplex. prima est. quod nihil scitur nisi verum: sola autem propositio est vera. ergo sola propositio scitur: et non nisi conclusio. ergo etc. Secundo obiectum scientie demonstrationis vniuersalis est conclusio ipsius de-

primus art. Scham. q. 9. prologi et in pluribus alijs locis.

monstrationis. ergo et cuiuslibet scientie per demonstrationem acquiratam obiectum est conclusio demonstrationis illius. Assumptum probatur: quia vel ipsa conclusio demonstrationis vniuersalis est obiectum illius scientie: et habetur propositum: vel res extra animam: sed hoc esse non potest: quia nec vniuersalis cum nulla sit huiusmodi: nec res singularis: quia non potius una quam alia significata per subiectum conclusionis. verbi gratia. si conclusio sit hec. omnis triangulus habet tres etc. et non plus unum singularis triangulus quam alius est obiectum. ergo quilibet: et cum omne obiectum actus sciendi cognoscatur ab intellectu: sequitur quod demonstrans huiusmodi conclusionem actu et immediate cognoscatur quilibet singularem triangulum: quod est falsum. Tertio potest sic argui. idem est obiectum immediatum actus sciendi et actus assentiendi ei quod scitur: siue actus sciendi distinguatur ab actu assentiendi siue non: sed sola propositio est obiectum actus assentiendi: non enim assentit quis nisi si completo quod iudicat esse verum: quoniam non est aliud alicui assentire quam iudicare illud esse verum. ergo etc. Confirmatur: quia si obiectum assensus sit res extra: eadem ratione et obiectum dissensus. Ponatur igitur quod aliquis demonstraret deum esse eternum. iste scit et assentit quod deus est eternus: et simul cum hoc dissentit vel dissentire potest quod deus non est eternus: et per consequens si res ad extra sit obiectum eadem res: scilicet deus est obiectum assensus et dissensus: et eidem simul quis assentit et dissentit: quod est impossibile. Item propositio per se nota que est principium demonstrationis est obiectum assensus intellectus. ergo et conclusio demonstrationis est obiectum assensus scientialis ac per hoc et scientie.

Præterea. Si res ad extra esset obiectum assensus sola apprehensio eius sufficeret ad causandum assensum de ipsa: et per consequens superfluum foret formare propositionem qua mediante causaretur assensus. Quarto: quod nihil omnino est: non est obiectum scientie vel assensus: sed frequenter quod significatur per conclusionem demonstrationis est omnino nihil: sicut patet si demonstraretur quod infinitum vel aliud impossibile non est. igitur etc. Quinto. per philosophum. 6. ethycozum. illud est sciibile quod est demonstrabile. ergo illud scitur per scientiam generatam per demonstrationem: quod per illam demonstratur. hec autem est sola conclusio. ergo etc. Confirmatur per eundem ibidem qui vult quod intellectus sit principium et scientia conclusio. Ista opinio non apparet mihi vera: ideo contra eam et pro responsione ad articulum istum pono tres conclusiones. Prima est: quod conclusio demonstrationis non est obiectum scientie acquirate per demonstrationem. Secunda est: quod nec res extra. Tertia est: quod significatum totale conclusionis est obiectum scientie: ex quo patebit quod significatum totale conclusionis theologie est obiectum theologie acquirate per theologicum discursum. Et sicut theologie que est circa theologicum principium: obiectum est significatum totale dicti principii. Primam conclusionem probatur. primo sic. si obiectum scientie esset ipsa conclusio. sequeretur quod quilibet actu sciens scientiam acquirata per demonstrationem actu apprehenderet conclusionem sue demonstrationis. hoc patet. sed consequens probatur esse falsum per experientiam. Nam plerumque: immo quasi semper contingit quod demonstrans quibus forment conclusionem: non tamen actu reflectitur super illam apprehendendo ipsam: sed directe figit suum aspectum in id quod ipsa significat: nihilominus tamen acquirat scientiam per illam demonstrationem: cum sit syllogismus faciens scire. Confirmatur: quia si conclusio apprehendatur: aut apprehenditur tantum apprehensione que simplex intelligentia: aut apprehensione etiam iudiciali.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

cap. 7.

ria qua cognoscitur aliquid de ipsa. Primum non obuiat. Nam talis apprehensio non est scientia ut nunc de scientia loquimur: cum per quolibet scientiam sciatur aliquid alicui inesse vel non inesse: quod simplici apprehensione non conuenit. ¶ **P**roterea. Talis apprehensio non per se causatur per demonstrationem: quoniam si abiq; premis conclusio illa formaretur in intellectu non minus eam intueri ille posset: et apprehendere tali apprehensione simplici. Scientia autem de qua loquimur non nisi per demonstrationem acquiritur. ¶ **R**ursum non tantum conclusio demonstrationis: sed etiam prima principia possunt sic apprehendi: et similiter ipsa simplex apprehensio non est propositio: quoniam etiam si una propositio falsa: et tamen nec prima principia nec apprehensio incompleta nec propositio falsa scitur scientia: de qua nunc loquimur ergo etc. ¶ **S**i dicatur quod conclusio apprehenditur apprehensione iudiciali et enuntiativa: hoc erit ut videtur: apprehensione qua cognoscitur ipsa conclusio esse conformis rei seu esse vera. Nam nulla alia videtur esse ad propositum: sed certum est quod non quilibet demonstrans habet talem notitiam de sua conclusione. Unde nec geometer demonstrans latera trianguli descripti secundum doctrinam prime conclusionis primi Euclidis esse equalia considerat vel apprehendit: quod conclusio qua enuntiat illa esse equalia est vera. nec modicus concludens tali modo tale debere dari medicinam cogitat quod sua conclusio est vera: quousque cognoscere facillime possit. ¶ **S**icut alio est querere utrum latera huius trianguli sint equalia: et alio utrum hec propositio. latera huius trianguli sunt equalia. sit vera. sic aliud est scire hoc et aliud est scire illud. Et certum est quod primum scire vel solum vel maxime est geometre: et tale acquiritur ipso per demonstrationem: ergo eius obiectum non est conclusio illa. ¶ **S**ed secundum scire illa conclusio est obiectum totale. nam per ipsum scitur quod illa conclusio est vera: et per consequens si aliquid propositio debeat dici obiectum eius. erit hec latera huius trianguli sunt equalia: est propositio vera et eius pars est illa prima conclusio: et patet. ¶ **I**tem etiam ipsa non est conclusio demonstrationis per quam acquiritur ipsum secundum scire: et per consequens nullius scientie obiectum est conclusio demonstrationis per quam acquiritur. ¶ **S**ecundo ad principale suppono quod sic esse vel non esse: non est propositio enuntiativa sic esse vel non esse vera. et hec suppositio nota est: et patet etiam per quod hinc in post predicamentis capitulo de priori. ubi vult quod quousque illa adiuuicem conuertantur secundum consequentiam: nihilominus tamen sic esse est causa quod propositio sit vera et non e contrario. et per consequens: sic esse non est propositio enuntiativa: et negatio: et probat. affirmatio namque est oratio affirmatiua et negatio oratio negatiua: horum pro que sub affirmatione et negatione sunt nulli est oratio. suppono etiam tertio quod propositio aliqua non est ipsam esse vera. hoc patet. nam alias quousque apprehenderet propositio: apprehenderet ipsa esse veram. ¶ **I**tem quod contingit eandem propositio esse vera et falsam successiue. hinc suppositio arguo sic. per demonstrationem cuius conclusio est. sup quolibet linea finita recta contingit triangulum equilaterum collocare: acquiritur scia qua precise scilicet quod super quolibet linea finita recta contingit etc. igitur illius scie non est obiectum ipsa conclusio. hinc patet: quod si aliquid aliud scire: non videtur quod aliud quod illa conclusio est vera: sed hoc est falsum. nam si hoc sciat hoc est per alium discursum: quo ex eo quod sup quolibet linea etc. inferat quod propositio illud enuntians est vera: et patet per aliam scientiam. ¶ **C**onfirmat. quod sicut

non id est sic esse: et propositio enuntiativa sic esse: esse vera. ut patet ex post predicamentis et ex prima suppositio ne: sic non eodem actu sciendi scilicet utriusque. sequentia nota est: quod sup quolibet linea etc. non est ipsa conclusio. ut patet ex secunda suppositione: sed per ipsam significatur: sicut de illa conclusione argutum est: ita et de qualibet respectu scientie acquisite per demonstrationem: cuius ipsa est conclusio: argui potest. ¶ **P**roterea quod nullius scientie conclusio demonstrationis sit obiectum: quia si esset alicuius vel illius qua scitur sic esse sicut ipsa significata: vel illius qua scit: quod ipsa est vera: non enim apparet cuius alteri sed neutrius: quia neutrum dictorum scribibilium vel scitorum ipsa est obiectum ut patet ex secunda et tertia suppositionibus. ¶ **S**ecundam conclusionem proba primo quia si res extra esset obiectum multe scientie essent de contingentibus aliter se habere tanquam de obiectis: consequens est falsum accipiendum scientiam proprie. Nam ut ait philosophus sexto ethico. Omnes suspicamur quod scimus non contingere aliter se habere et ex hoc concludit quod scribile est eternum et ex necessitate et eandem sententiam ponit primo posteriorum. consequentia tenet. Nam omnis res coarptibilis potest aliter se habere secundum philosophum: secundum philosophum: omnis res preter deum est contingens et non necessaria. Si vero res extra sunt obiecta scientiarum multe scientie et physice et geometrice. talia plures essent de rebus alijs a deo et contingentibus. Et pro certo ad nullum verum sensum saluari posset quod huiusmodi scientie essent de necessarijs et impossibilibus aliter se habere et eternis et alia his similia dictis philosophus si res extra scirentur seu essent scientiarum obiecta. ¶ **S**ecundo si res extra essent obiectum totale scientie: ut nunc de obiecto loquimur: eadem ratione res extra essent obiectum opinionis et fidei et erroris: et per consequens contingeret quod idem homo idem sciret et opinaretur et crederet: et etiam ignoraret et ignorantium: prout de dispositionibus quod error nominat: que omnia sunt absurda: patet consequentia. Nam contingit eundem scire quod deus est eternus: opinari quod solus et immediate moueat celum credere quod sit trinus in personis: errare putans quod sit in vigore finitus. ¶ **T**ertio si res esset obiectum scientie esset etiam obiectum assensus scientialis. Nam eides assentimus quod scimus: et simili ratione esset obiectum fidei: et viterius sequit ex hoc quod quilibet fidelis licite ita firmiter credeat diabolo sicut deo. Nam fidelis licite eque firmiter credit quod diabolus non est opus sicut quod deus est omnipotens: scilicet etiam quod eide assentiret simul et dissentiret sicut in affirmatiue orationis opus. recitate declarabatur. Omnia hec autem sunt absurda: quare etc. ¶ **T**ertia conclusio probatur. primo quod vel obiectum scientie totale est conclusio. vel tota demonstratio: vel res extra vel significatus totale conclusionis: seu significata totalia primis et conclusionis: sed non conclusio ut patet probatum est: nec etiam tota demonstratio sicut eisdem probatur: nec etiam res extra: ut patet ex secunda conclusionem. nec significata omni propositio demonstrationis: quod ut infra patebit non eodem actu oia cognoscunt. igitur significatum totale conclusionis. ¶ **S**ecundo id est obiectum scientie et assensus scientialis siue assensus sit scia siue distinguat. Nam ei quod quod scit assentit: sed obiectum assensus scientialis est significatum conclusionis: ei enim assentit quod habet demonstrationem quod significatum conclusio demonstrationis. Unde hinc demonstrationem quod super lineam recta finita etc. assensu sciali assentit et credit id ipsum quod significat illa conclusio: et id est de quousque alio assensu siue fidei siue opinionis. Nam per ipsum id creditur quod propter formam significat. Unde sicut per ista. deus est omnipotens. si significat deum esse omnipotentem: si fidelis credit deum esse omnipotentem: et ita de alijs consimiliter. ¶ **E**x hoc viteri: patet quod est obiectum theologicum. Nam id ipsum quod est significatus totale propositio theologicæ. ¶ **C**ontra

contra suum argui potest primo: quod vel significatum totale propositio est aliquid: vel nihil. si nihil. ergo nihil est obiectum scie: et sic scientia nullum habet obiectum: cuius oppositum dicitur. Si aliquid: vel ens in anima: vel ens extra animam. si ens in anima: vel complexum: vel incomplexum. ut patet. ergo complexum: quod est contra primam conclusionem. ¶ **I**tem per rationes prime conclusionis probatur potest quod non sit ens in anima complexum vel incomplexum. Si ens extra animam habet contra secundam conclusionem. ¶ **S**ecundo de talibus significatis propositio videtur nullo modo posse dici quod sunt eterna et ex necessitate et non contingit aliter se habere. ergo non sunt obiecta scientiarum. Assumptum patet: quia sicut supra tangebatur: nihil aliud a deo est necessarium. hec autem significata non sunt deus. ergo etc. ¶ **T**ertio ex tertia conclusione argui potest contra secundam. Nam significatum istius propositio scibilis. deus est. est deus esse. hoc enim ipsa significat. et hoc potest esse obiectum alicuius scie et assensus: sed deus esse non est aliud quod deus. quod probatur: quod si alio a deo circumscripso deus est. ergo cum deus sit vera: imo verissima et summa res extra animam aliquid obiectum scie est res extra animam: quod est contra conclusionem secundam. ¶ **I**dem patet de eodem. si cum ista alia sibi synonyma ens et res possunt accipi tripliciter. uno modo communissime. secundum quod omne significabile complexum vel incomplexum et hoc vere vel false dicitur et aliud: isto modo philosophus in post predicamentis. de oppositis significatis propositio ad dictoria vocat res: ut ibi patet. et eodem modo accipitur ibidem. ca. de potentia autem. dicitur esse vel non esse oratio vera. si falsa necesse est esse non esse quod non est aut quod alius non est ista oratio. hoc est assensum. est falsa: si quod non est assensum: nec quod non est aut quod albedo est: aut etiam quod non est albedo sunt: ideo hec est vera. hoc est assensum: si quod non est albedo: ideo res ibi accipitur significato totali propositio. sicut hoc enim est albedo: hoc manifeste patet ibidem ex textu. Ita etiam alibi in diuersis locis. ut infra diffusius tangeat. ¶ **A**lio modo sumuntur pro significabile complexum vel incomplexum: sicut vere. sicut per rationem enuntiationem: quod aliter tamen dicitur non ens. sicut accipit philosophus. s. meta. c. de ente. ubi distinguit ens in eo quod significat essentiam: quod significat verum et falsum dicit esse non ens: et s. meta. circa finem: quod autem in quod verum ens et non ens ut falsus: quoniam secundum compositionem et diuisionem etc. Sic etiam accipit non ens. i. posteriorum. cum ait: quod non est non est. i. non potest scire: ut quod diameter sit symeter. ¶ **T**ertio modo sumuntur ista ut significat aliquam essentiam siue entitatem existentem: et hoc modo quod non existit deus nihil: iuxta illud Augustini contra epistolam fundamētum. stat quod non est nihil est. ¶ **A**lio ad argumētum cum deus utrum istud totale significatum sit aliquid vel nihil. dico quod si aliquid sumatur primo modo vel secundo modo est aliquid. si vero tertio modo sumatur non est aliquid. unde hoc enim est aial non est aliquid: sed est hoc enim est substantia animata sensibile rationalis: nec hoc enim est risibile est aliquid: sed est hominem posse ridere. ¶ **E**t si inferas. ergo hoc enim esse aial est nihil quousque secundum aliquos hec omnia posset negari: et similiter omnia. pro nunc tamen procedo omnia que admodum philosophus. 4. meta. ista tamen propter principium dat ista. non ens est non ens. et hoc dico sumendo oppositum ad aliquid tertio modo sumptum: et viterius procedo aliud quod inferat. si nihil est obiectum scie siue hec propositio sit affirmatiua et valeat ista. non ens est obiectum scie siue negatiua valens hæc. nullum ens est obiectum scie eodem modo quo plus accipiendo ens. Sed viteriorum primam nego qua deus scia nullum habet obiectum. Nam habet obiectum quod non est ens. ¶ **I**dem secundam dicendum: quod non ideo dicuntur scie esse de eternis et necessarijs etc. quod earum obiecta dicuntur entitates quedam eterne et necessaria: quoniam nulla entitas alia a deo siue in anima siue extra animam est eterna et necessaria: sed ideo dicuntur esse de necessarijs: quia ea que sciuntur non contingit non sic esse. verbi gratia. hoc scribile sup quolibet linea recta finita posset triangulum equilaterum collocari: ideo deus deus: nec

esse est sup quolibet linea etc. posse triangulum equilaterum collocari: et de eternis: quod semper sup quolibet hinc linea potuit et poterit triangulum etc. Et eodem modo cetera scribilia que proprie scribilia dicuntur: ut patet quod sunt significata conclusionum syllogismorum demonstratorum intelligi debent necessaria et eterna: et sicut obiecta propositio aliarum necessariorum. ¶ **I**dem tertium procedo quod deus esse non est aliud. i. alia entitas quod deus: nec tamen est deus: sed nulla oia entitas est: nec sequitur. si alio a deo circumscripso deus est. ergo deus est deus esse. Sicut etiam non sequitur. si alio a deo circumscripso hoc non est. ergo hoc est hoc hominem non esse: nec sequitur. si alio a deo circumscripso hoc est iustum: ergo hoc est hoc hominem iustum esse. vel hoc est hoc hominem deo posito vel non circumscripso iustum esse. nam utrobique patet esse verum. et patet falsum. Et innumerabiles alie istarum possent dari. ¶ **I**dem rationes operi. dicendum ad primam rationem nega do mihi ad rationem. ubi sciendum est quod non solum enuntiationes ipse dicuntur vere vel false: sed earum enuntiationes seu significata adequata: sicut in alio et alio sensu. unde philosophus in post predicamentis. ca. de oppositis. vult quod significata propositio ad dictoria sunt adiuuicem opposita sicut et ipse propositio ad dictoria. et infra dicit quod si vult esse verum et reliquum falsum et dicitur hinc omnia vera et falsa quadam extrinseca denominatione ab ipsis enuntiationibus veris et falsis: vult illud de falsum enuntiatione cuius enuntiatione est falsa: vel esse falsa si est. et illud verum cuius enuntiatione est vera vel esse vera si formaret. vel aliter. illud de verum quod est enuntiatione vera si formaret. vel aliter. illud de verum quod est enuntiatione vera si formaret. ¶ **E**t si nulla alia enuntiatione creatura existeret. ¶ **I**dem propositio autem in oia talia vera enuntiatione dicit vera a veritate creata quod omni eorum et cuiuslibet eorum est verum iudicium ab eodem oia dicuntur tamen necessaria quod contingit aliquid tamen necessario alia contingit. Et hoc hoc dicitur Augustinus in illo quibus: et Anselmus. de veritate in monolo. suo quod atque mundus fieret verum erat mundus fore: et si mundus iterum verum est mundus iterum: et ita etiam si nulla creatura esset verum esse nullam creaturam esse: et quodlibet denominationem verum a deo veritate. Et iste modus dicendi potior est quod secundum modum priorum nullam creaturam esse non esse verum possibile: sed falsum impossibile: quod non videtur ad id. ¶ **S**ed tunc quomodo falsum dicit falsum cum nulla sit falsitas prima a qua ipsum possit denominari falsum. huic de quod nullum dicit falsum: et quod de talibus ad dictoria enuntiationibus non tenet regula: quod si vult esse verum reliquum est falsum. Sed quod reliquum non est verum quousque quarilibet contradictionum enuntiationum una sit vera et reliqua falsa. ¶ **P**ossit tamen forte non inuenire dicitur quod reliquum est falsum: non quod deus sit istud totale significatum sit aliquid vel nihil. dico quod si aliquid sumatur primo modo vel secundo modo est aliquid. si vero tertio modo sumatur non est aliquid. unde hoc enim est aial non est aliquid: sed est hoc enim est substantia animata sensibile rationalis: nec hoc enim est risibile est aliquid: sed est hominem posse ridere. ¶ **E**t si inferas. ergo hoc enim esse aial est nihil quousque secundum aliquos hec omnia posset negari: et similiter omnia. pro nunc tamen procedo omnia que admodum philosophus. 4. meta. ista tamen propter principium dat ista. non ens est non ens. et hoc dico sumendo oppositum ad aliquid tertio modo sumptum: et viterius procedo aliud quod inferat. si nihil est obiectum scie siue hec propositio sit affirmatiua et valeat ista. non ens est obiectum scie siue negatiua valens hæc. nullum ens est obiectum scie eodem modo quo plus accipiendo ens. Sed viteriorum primam nego qua deus scia nullum habet obiectum. Nam habet obiectum quod non est ens. ¶ **I**dem secundam dicendum: quod non ideo dicuntur scie esse de eternis et necessarijs etc. quod earum obiecta dicuntur entitates quedam eterne et necessaria: quoniam nulla entitas alia a deo siue in anima siue extra animam est eterna et necessaria: sed ideo dicuntur esse de necessarijs: quia ea que sciuntur non contingit non sic esse. verbi gratia. hoc scribile sup quolibet linea recta finita posset triangulum equilaterum collocari: ideo deus deus: nec

infra. d. 3. q. 1.
L. c. 14.
L. c. 8.
ca. ultimo
L. c. 2.

ad ratio- nes p. op. d. ham.

quod res extra non est obiectum assensus: quod conceditur. Si autem reducatur contra propositum arguendo quod obiectum assensus esset significatum propositionis, adequatum sufficeret notitia illius: nec oporteret formam propositionem propter huiusmodi assensum: dicendum quod ubi assensus est notitia vel causatur ex notitia obiecti sicut sunt assensus intellectus et scie ipsa notitia obiecti assensus est et propositio quedam mentalis enuntiatio: et ultra illam non est necessaria propositio alia preter assensum quibus aliquando ante illam habeatur propositio idem significans non est notitia qua cognoscitur sic esse sicut contingit in addicente per doctrinam qui prius auditas propositiones concipit et consimiles format antequam cognoscatur sic esse: ubi autem assensus non est notitia nec causatur ex notitia obiecti sicut est de assensu fidei: ubi est necessaria propositio ut significet nobis cui assensum debeamus non intelligas tamen quod illa propositio precedens fidem sit propositio mentalis ultimata quam quelibet est assensus secundum doctrinam. Ad quartum patet ex responsione primi ad ultimum dicendum quod scibile dicitur demonstrabile id est per demonstrationem cognoscibile: unde demonstratio est syllogismus factus scire: ita autem cognoscibile non est conclusio demonstrationis: sed eius significatus. Satis tamen invidi est ut dicatur aliqua conclusio scibilis et scita et aliqua credita et aliqua opinata: quorum dictorum verus sensus est quod illius significatum est scitum: illius creditum: illius opinatum: siue quia scitur creditur exi stimatur sic esse: ubi significat reddendo singula singulis.

De secundo articulo dicitur unus doctorum quod in theologia multiplex processus reperitur. aliquando enim proceditur ad conclusionem scitam vel sciendam: ut cum queritur utrum deus sit unus vel infinitus: et sic de alijs conclusionibus metaphysicis que in theologia tractantur. Aliquando proceditur ad conclusionem credendam de qua mundi determinata est quod tenendum: ut cum queritur utrum spiritus sanctus distinguatur a filio si non procederet ab eo: et huiusmodi. Aliquando ad conclusionem creditam et determinatam per fidem. In secundo processu potest icedi qua duplici via. prima ex una propositione credita et alia necessaria. Secunda ex ambabus creditis. Tertia ex una credita et alia probabilis. Quarta ex ambabus probabilibus. Quinta enim via scilicet ex ambabus necessarijs consideret in primis processu: quod est ad conclusionem sciendam: quoniam processus ex ambabus necessarijs scientificus est faciens scire. In primo processu acquiritur habitus metaphysicus et non theologicus: et primo probatur: quod ois demonstrativa notitia de deo et de divinis veritatibus est metaphysica: ut patet sexto meta. p. L. dicitur dicens quod ad sciam divinam pertinet illa in quoz diffone ponit de: sicut in diffinitione naturalium natura. Secundo probatur: quia talis habitus non supponit fidem: quoniam cogere intellectum cuiuscumque ad assensum. Si theologia supponit fidem: iuxta illud Augustini de septem fundamentis. Ego fidei catholicae preteor et per illam me ad certam sciam puenitur esse primo. Et illo scilicet nisi crederitis non intelligetis. In secundo processu quoniam via procedat non acquiratur theologia: non enim ex prima vel secunda: quia ex ambabus creditis aut una credita et alia necessaria non acquiratur aliquid a fide. Nec etiam ex tertia vel ex quarta: quia ex ambabus probabilibus et ex altera tantum probabilis acquiratur opinio: theologia autem nec fides est: ut patet per Augustinum. 14. de tri. qui hanc scientiam a fide distinguunt: nec etiam est opinio: quia opinio necessario est cum formidine: quod non stat cum fide: theologia vero necessario supponit fidem: ut probatum est. ergo etc. In tertio autem processu scilicet ad propositionem creditam et determinatam ex propositionibus. scilicet probabilibus sumptis ex alijs scientificis. Quia etiam dissolvent dubia. et termini exponunt acquiratur habitus proprie

171 WU

Eure. i. q. prolo. et vi. q. j.

Comē. 2.

cap. 9.

cap. primo.

theologicus. Et istis partibus per hanc opinionem discursus proprie theologicus est: quod ex propositionibus probabilibus: vel saltem ex altera probabilis est ad conclusionem creditam: et de quibus iam determinatum est per fide: quod sit tenendum. Et quo duo alia sequuntur. Primum est: quod principia theologie sunt terminus propositiones probabiles in lumine naturali. Secundum est: quod conclusiones proprie theologie sunt sole propositiones credite: et de quibus determinatum est quod sunt tenende per fide: quales sunt oes articuli fidei. Et quod quodlibet predictorum reputo falsum: si hunc idcirco non opinionem istam: pono tres conclusiones. Quia prima est: quod nullus discursus proprie theologicus est ex propositionibus mere probabilibus: distinguendo probabiles per se notas vel intermediatas: et etiam per creditas: ut distinguit iste doctor. Secunda est: quod propositiones probabiles non sunt principia theologie proprie sumptis. Tertia est: quod non solum propositiones credite et iam determinate ut creditur sunt conclusiones proprie theologie. Prima conclusio probatur primo sic. nullus discursus ex se nat' causare opinionem in modo de sua conclusione seu de significato sue conclusionis est theologicus proprie. Sed ois discursus ex mere probabilibus est huiusmodi. ergo etc. Maior pars: quoniam ois discursus proprie theologicus nat' est causare theologia: theologia autem proprie sumpta etiam per se non est opinio. Quoniam per se ipse nec est ei coposibilis in eodem subiecto circa eadem conclusionem. minor probatur: quoniam per se edidit ex ambabus probabilibus: imo ex altera probabilis quilibet sit reliqua acquiratur opinio. Secundo per istum doctorem nullus discursus ex ambabus evidentijs et necessarijs est proprie theologicus. Nec alijs ex ambabus probabilibus probatur ista per dicta eiusdem: quoniam ratio quod per se non est theologicus: ut dicitur: quoniam habitus causatur ex eo non supponit fidem: sed ostendit per se articulo: quod opinio non supponit fidem: imo nec ea secum copatur: ut in propositione. eadem quod fidei dicitur: et tali discursus non nisi opinio acquiratur. Et etc. Tertio quodlibet discursus ex propositionibus probabilibus ad conclusionem creditam: ostendit etiam mediate habitu ab hoiere carere penitus theologia proprie dicta. Et nullus discursus ex probabilibus ad conclusionem creditam est theologicus: et per se etiam uniuersaliter nullus ex probabilibus ad qualescunque sit conclusionem: sicut patet ex dictis istius. Istia probatur: quod discursus et habitus quo mediate eliciti sunt unigeniti: ita quod si non est physicus vel metaphysicus: aut qualiscumque talis est et alius: non enim discursus elicitus mediate habitu geometrico est metaphysicus vel moralis: nec elicitus mediate opinio est scientificus. Constat autem quod discursus elicitus a carente theologia: mediate tamen aliquo habitu non est elicitus mediate theologia: sed mediate habitu. quod non est theologia. Antecedens probatur. Nam Aristoteli philosophus carere prius fide: et per se theologia per se ipse potest ex probabilibus concludere quod cetera sunt a deo facta: quia conclusionem nos credimus ad bonum intellectum loquendo. Et huiusmodi discursus frequenter potest donec in eo habitus generetur: quo mediate postmodum prompte et facilliter in similes discursus per se ipse. Et si dicatur quod iste non procedit ad conclusionem a se creditam: quibus creditis a nobis. Doctor autem iste intelligit primo modo. Contra. ponatur quod iste fiat christianus et credat hanc conclusionem quam prius opinabatur: nec tamen studeat in theologia: constat quod ipse eque facilliter postea exibat in similes discursus: et tunc procedit ad conclusionem a se creditam: nec tamen habebit habitum theologicum: nisi forsitan diceretur quod habitus quod prius non erat theologia supueniente fide factus sit theologicus: quod friuolum est. Contra. militet itaque dicitur est: quod si similibus discursibus a christiano theologo frequentatis antequam habuerit habitum non acquiratur theologia: sed alius aliquis habitus: quod etiam sine theologia posset acquirere. Quarto. ex dictis opinantis scilicet nullus discursus ex probabilibus ad conclusionem creditam non determinata est theologicus: ergo nec discursus ex probabilibus ad conclusionem creditam

5 Aure: ybi. 3.

cap. 2.

antecedens patet: ex dictis eius recitatis. consequentiam probatur: quoniam si illa conclusio credenda determinatur per ecclesiam: et fiat credita: tunc similis processus omnino ei qui prius erat ad credendam erit ad creditam: et mediantem eodem habitu elicetur: et tamen ille habitus non erit theologia: nisi diceretur quod opinio et habitus non theologicus supueniente determinate ecclesie fiat theologia: quod nullus diceret copos mentis. Quinto. si theologicus discursus est ex propositionibus probabilibus in lumine naturali: sequeret quod negantur sacra scriptura: et maxime. quo ad dicta eius precise credita: probatur posset theologie veritas theologia: quibus est falsum. ista pars: quoniam adhuc relinqueretur propositiones probabiles: quibus potest argui eodem modo quo si assentiret sacre scripture: falsitas patet: ex ratione beati Dionysii in de di. no. ubi cum probasset consubstantialitatem trinitatis personarum diuinarum et auctoritatem sacre scripture ait. Si enim est aliquis diuinus potius eloquijs insurgens loque erit ois a sapientia que apud nos est: alia autem traslatio habet a nostra philosophia: quod idem ipse ait: et nisi ei cure sit diuine sapientie eloquijs quo modo nos curabimus ei manum porrigere ad theologicam scientiam. ubi alia traslatio habet: quo modo nobis cura sit istius manuuctionis ad theologicam scientiam: sequitur. Si autem ad eloquijs veritatem mentis adhibet iste: nos et canone et lumine preteor ad rationem potentes sumus ibimus: et ubi vocat canonem et lumine ipsam scripturam: et subdit. Est enim: ubi ex diuinis eloquijs diuinas declarationes assumptas ut quada regulam optimam veritatis etc. Et istis partibus per se ipse intentionem beati Dionysii quod non assentiendi sacro canoni theologie probari non potest veritas illa que per se ipsum doctor etiam propius de theologia: idem iudicium est de alijs theologicis veritatibus. Secunda conclusio probatur ex prima: quod si propositiones probabiles essent principia in theologia: processus ex talibus ad conclusiones theologicas essent proprie theologie: sed oppositum huius est probatum. ergo etc. Secundo. si sic est sequeret quod theologia proprie sumpta subalternaretur alijs habitibus humanis et non qualibuscumque sed opinionibus: quod nimis derogat eius dignitati. patet sequentia: quod sumeret ab illis principia sua. Tertia conclusio probatur sic. ois conclusio sequens ex propositionibus vere theologicis est conclusio theologica. patet: quoniam conclusiones et principia sunt unigenae: sed aliqua conclusio non determinata est huiusmodi. ergo etc. probatur minor: quoniam ex dictis sacre scripture que sunt propositiones vere theologie sequuntur multe conclusiones non determinate per ecclesiam ad credendum. unde ista spiritus sanctus procedit a patre et filio. antequam esset determinata ex eisdem sacre scripture dictis sequeret ex quibus sequitur postquam est determinata. Confirmatur: quoniam ideo ecclesia precise ea determinauit: quod vidit esse sequi necessario ex dictis sacre scripture. Item. ergo ad articulum quod discursus proprie theologicus est quod probatur ex dictis siue propositionibus in sacra scripture contentis: vel ex his que deducuntur ex eis: vel saltem ex altera huiusmodi: probatur primo ex auctoritate preallegata beati Dionysii: vult enim quod non assentiendi eloquijs sacre scripture non potest manuuctio fieri ad theologicam scientiam: cum ergo non aliud sit manuuctio ad theologicam scientiam quam discursus gignitiuus theologie scientie qui solus dicitur proprie theologicus: sicut etiam ille tantummodo dicitur geometricus per quem acquiritur geometria: sequitur quod nullus discursus non procedens ex dictis sacre scripture: vel ex his que deducuntur ex eis est theologicus: patet sequentia: quoniam si alius esset: tunc ex concessis illis ex quibus constat posset ad huc theologie argui contra non acquiescentem sacre scripture: si autem nullus alius est. ergo ille est qui ex sacra scripture procedit ut dictum est. et hec consequentia patet: quoniam contingit aliquem esse

discursum theologicum. Confirmatur etiam hoc ex alijs. Beati Dionysii parte auctoritatis qua ait. Si autem ad eloquijs non veritatem mentem adhibeat iste: et nos et canone et lumine uiuimus ad resolutionem: ut potentes sumus ibimus: et simi liter ex eo quod subdit. Et enim in diuinas declarationes assumptas etc. Secundo idem probatur ex comuni oim conceptione. Nam omnes arbitrantur tunc solum theologie aliquid probare cum ex dictis probant sacre scripture. unde si. g. queratur utrum deus sit eternus: et vnus probet quod sic ex eternitate motus sicut processit philosophus. 12. T. c. 29. meta. alius autem probet ex eo quod scriptum est Jo. 1. 2. 4. in principio erat verbum etc. sic probat Augustinus de fide ad pe. vel si queratur: utrum deus sit aliquo modo mutabilis et probet aliquis quod non per rationem sumpta ex motu sicut incesit philosophus. 8. phisicorum. alius per illud quod scriptum est exo. Ego sum qui sum. et ps. Tu autem idem ipse es etc. sicut probat Augustinus. 5. de tri. 2. de fide ad 78e. aut per illud apostoli prime ad Thim. qui solus habet immortalitatem: sicut idem Augustinus. probat contra maxi. lib. 3. non est dubium quod omnes consentient primas ytriusque conclusionis probationes non esse theologicas: et similiter quasi per alias que ex propositionibus sumptis ex humanis scientijs procedunt. Reliquas vero et similes quascumque dicerent esse theologicas. Tertio ut doctor cuius op. reprobat est pro se assumit: verum est: processus Augustinus in li. de tri. ad declarandum quod deus est trinus et vnus est vere theologicus. Similiter processus eiusdem contra Augustinum ad probandum spiritum natum fuisse et marie virgine: et spiritum sanctum fuisse locutum per prophetas: ut ipse assumit est vere theologicus. Sed rogo illum reuerendum magistrum: ubi in predictis libris predictas veritates probauit Augustinus. ex probabilibus propositionibus/ aut alijs qualibuscumque ex mundanis sumptis doctrinis: puto quod inuenire non poterit: sed hoc solum inueniet quod ex auctoritatibus probauit scripture. hoc confirmat etiam dictum proprium Augustini. quod idem doctor pro se allegat: sed inaduertenter: ut estimo: cum non pro eo: sed pro fus contra eum militet: ait enim Augustinus. primo de tri. Omnes quos legere potui qui ante me scripserunt de trinitate que deus est: diuinoorum librorum veterum et nouorum catholici tractatores hec intendunt per scripturas docere quod pater et filius et spiritus sanctus vnus eiusdem substantie: inseparabili equalitate: diuina in finem vnitatem: non autem per alias scientias/ vel doctrinas/ aut probabiles propositiones: sed per scripturas inquit superiores: diuinas. Huc accedit illud dictum magistrum quod etiam doctor pro se allegat. Sit enim magister in prologo. se intendere fidem nostram dauidice turris clipeis communi re. Sed nunquid per clipeos turris dauidice intelligit propositiones probabiles/ aut etiam in doctrinis alijs probatas et non potius auctoritates sacre scripture. Et hoc vltimius patet quod principia theologie sic sumptis que scilicet per theologicos discursus acquiruntur sunt ipse sacri canonis veritates: quoniam ad ipsas stat ultimata resolutio: titus discursus theologicus et ex eis primo cuncte conclusiones theologie deducuntur: conclusiones autem theologicas distinguendo contra principia: dico omnes veritates non per se formaliter in sacra scripture contentas: sed ex contentis in ipsa de necessitate sequentes: hoc siue sint articuli fidei/ siue non/ siue etiam sint scibiles/ vel scite per scientiam aliam/ vel non: siue etiam sint determinate per ecclesiam/ siue non. Leterari autem veritatis: scilicet non sequentium ex dictis sacre scripture nullam dico esse conclusionem theologicam: hoc autem probatur ex dictis Augustini. 14. cap. 1. de trini. ubi dicit se huic scientie tribuere non quicquid ab homine sciri potest in rebus humanis: sed illud tantummodo quo fides saluberrima quare ad veram beatitudinem ducit a. iiii.

T. c. 46. 51. 52. 83. et. 85. cap. 2. cap. 7. cap. 6.

cap. 4.

cap. 1.

est gignitur nutritur defenditur: roboratur. sed constat qd quodlibet tale vel expresse fm se continetur in sacra scriptura vel ex contentis in ea deducitur: alioquin no ipsa sufficeret ad nostram salutem et nostre defensionem fidei etc. cap. vltio. qd est contra Augu. 2. de doc. chri. dicentem qd quicquid homo extra didicerit si noriu est ibi vanatur: si vtile ibi inuenitur. **Sed contra hoc qd dictu est de principijs theologie potest argui primo:** quia vt dicitur primo topi corum. principia sunt que non per alia: sed per seipsa habent fidem. Sed auctoritates eontete in sacro canone no per seipsas: sed per aliud habent fidem. puta per auctoritatem ecclesie: iuxta illud Augustini contra epistolam fundamenti. Ego euangelio non crederem nisi me ecclesie catholice comouerent auctoritates: et infra catholice percipientibus euagelio credidi: et idem pluries seu simile dicit. **Secundo contra idem potest argui fm rationes quibus doctor cuius opinio recitata est probat qd articuli fidei non sint principia theologie.** constat enim qd multi articuli expresse fm se continentur in sacra scriptura: etia quia ad quelibet scriptura cõrta possunt rationes eius applicari. Arguit aut sic. nulla scientia procedit ad sua principia prima concludenda: sed potius ex eis ad alia: sed theologia procedit ad concludendos articulos: et similiter alia que expresse in sacra scriptura continentur. vnde omnes doctores theologici formant questiones de articulis fidei: vt vtrum deus sit tm vnus. vtri omnipotens. immensus: et sic de alijs articulis et contentis in sacro canone: et ad eas declarandum et cõcludendum procedunt. ergo etc. **Tertio qd vt patet ex intentione Augu. 14. de tri. superius allegata.** Intentio habitus theologicus est fidem gignere: defendere: et roborare: sed hoc no faceret nisi procederet ad articulos tanq ad cõclusiones. ergo etc. **Quarto.** quia sicut supra tactum est in recitando opinionem sequitur qd theologia esset fides vel opinio: et vtriqz est falsum. **Ad primum dico.** ad maiorem qd non est intelligendum qd principia non habent fidem per alia: sic qd nihil aliud ab ipsis principijs sit causa assentiendi eis. Nam hoc est falsum: sicut patet in principijs que sumuntur ex experientijs singularium quorum assensus causa est experimentum: cuius cause etiam fuerit experientie multe singularium. vt dicitur. 2. posterior. in fine. et in probemio metaphy. Sed intelligendum est qd no habent fidem p alia supple principia ex quibus ipsa demonstrantur: ita qd assensus illorum a lozũ sit per se causa assensus circa ipsa: tunc ad hunc sensum nego minore: nec auctoritas Augu. est contra. Quoniam non dixit se credere euagelio p assensum que habeat ad aliqd aliud d principium ex quo euageliũ demonstraretur vel syllogistice probetur esse verum: sed solum ex auctoritate ecclesie tanq ex causa mouente ipsum ad fidem euangel. Et est quasi simile huic dicto qd iste vel alius dicere potuisset. non crederem euangelio nisi me ecclesie sanctitas comoueret. vel si tempore chrii dicitisset aliquis credentium: non credendum euangelio nisi chrii miracula me mouerent. Et quibus dictis est fidei euange. causa aliqua assignaretur in talibus: non tamen aliquod principium primum. cuius fides causa esset vt euagelio crederetur. **Dices immo. si illud omne qd ecclesia iubet esse credendum: est credendum quoniam ex isto principio cui mi nozi iam habita per experientiam euangelium iubet ecclesie esse credendum concluditur euangelium esse verum: tanq credendum: et ita esse sicut ipsum enuntiat: et simili modo probatur de qualibet parte scripture. **Rõ.** qd quis possibile fuerit August. ex tali principio credere euangelio: non hoc tamen necessario concluditur ex eius auctoritate: posito tamen qd ita fuerit ad huc: no tamen sequitur qd illud fuerit in eo principium per se theol-**

logicum: ita qd assensus theologicus acquisitus in eo per aliquem theologicum discursum reduceretur vltimate in ipsum per se: quod patet ex duobus. **Primo** quidem: quoniam respectu conclusionis theologicæ seu significati conclusionis eiusdem rationis discursum ipse habuit quem habuerunt vel habuissent si eam theologicæ concludissent primi theologi qui cum chrii fuerunt. Constat autem qd illi vt pote a postoli non habebant pro principio sui discursus thelogici. Omne quod ecclesia iussit esse credendum etc. quoniam potius habuissent illud / vel hoc de futuro omne qd ecclesia iubebit etc. pro conclusione theologica deducibili necessario ex doctrina chrii. ergo nec Augustinus. nec alius theologus habent illam propositionem pro per se principio sue theologie. fm qd de theologia est nunc sermo. **Secundo.** quia si illud esset per se principium discursus theologicus sequitur qd quilibet articulus fidei theologicæ concluderetur sic arguendo. Omne qd ecclesia iubet etc. sed hic articulum. verbi gratia. i. f. procedit a patre et filio. ecclesia iubet esse credendum. ergo etc. Et sic de quolibet. In istis antecedens non est notius consequens: ideo non est proprie probatio. Sed constat qd quis vere et bene cõcludat: non tamen theologicæ: nisi illa maior sumatur tanq conclusio alterius theologicæ discursus: quo. i. ipsa ex sacra scriptura sit deducta: alioquin quilibet fidelis et nouiter baptizatus adultus qd nunq legit vel audiuit sacram scripturam recipiens symbolũ credendũ ab ecclesia: et habens illud principium theologicæ potest concludere quelibet articulum fidei: et sic absq studio et notitia sacre scripture foret theologus: qd nullus sapiens diceret sicut puto. **Ad secundam concedo maiorem de probatioe simpliciter:** quis elenchice possem illam probare: minorem nego si intelligatur de articulis expresse et formaliter in sacra scriptura contentis. vnde si theologia negetur deum esse tm vnum vel omnipotentem nulla probatio ei restat alia nisi ostenderet hoc esse scriptum in canoni. **Ad probandum autem alios articulos no fm se contentos in sacra scriptura vtrqz theologicæ potest ex dictis sacre scripture.** Ad autem adducitur de doctoribus et disputantibus questiones formatas de articulis non valet contra positum: quoniam cum ipsi tales propositiones inducunt non ex scriptura: non faciũt hoc immediate per habitum theologicum: sed per alium vt per physicum vel per metaphysicum. aut alium aliqũ. vnde purus physicus qui nunq vidisset canonẽ biblie. si miles rationes faceret: et forte aliquando fortiores: et tamen talem nullus diceret habere theologiam: notes nũc multi dicuntur magni morales: sed theologi no. **Confirmatur etiam illud per ipsummet arguẽtem:** vult enim ipse qd nullus discursus ex notis et necessarijs est theologicus: et tamen constat qd doctores disputantes vtrum deus sit infinitus et eternus: si possunt probant illa ex necessarijs et euidentibus et multo libentius qd ex probabilibus statum. **Ad tertiam dicendum qd fidem gignit theologus in quantum theologus vel probando ex sacra scriptura: si illud non contineat fm se in ipsa vel si continetur ostendendo vbi: et exponendo scripturam et remouendo dubia. non autem probando per dicta probabilia vel huiusmodi in quantum theologus est. nisi forte pro tanto diceretur hoc facere: quia alie scientie ancillantur et subferuntur sacre scripture iuxta illud prouerbiorum. **Ad quartam concedo qd theologia est fides in sensu qui dabitur articulo quarto huius questiois.** vbi etiã respondebitur ad auctoritatem Augusti. que adducta est in contrarium.**

cap. 5.

Adam in 2. le. q. 6. plo. in fi.

Punc tertio videndum est quis ex actibus intellectus proprie dicitur scientia accipiendo scientiam pro actu secundo qui dicitur. Similiter quis habitus dicitur proprie scientia: et est optima inquisitio huius: quia est circa obiectum scientie: quod proprie est illud quod significatur per conclusionem demonstrationis: vt patet ex primo articulo. intellectus autem habet actum enuntiaandi / et actũ cognoscendi et actũ credendi / seu assentiendi. nam per ipsam conclusionem enuntiat sic esse: si est affirmatiua / vel non sic esse si est negatiua. cognoscit etiam sic esse sicut enuntiat. vnde primo posterior. dicitur qd scire est per demonstrationem intelligere. et qd demonstratio est syllogismus faciens scire: no solum autem enuntiat et cognoscit sic esse: sed etiam credit / seu assentit qd ita est: vnde paulo post dicit philosophus: qd oportet credere et scire rem in huiusmodi habendo syllogismũ quem vocamus demonstrationem: et idem consequenter repetit de conclusionibus / et de principijs. et Aug. in folio quibus libro primo. **Primo** inquit quod scimus fortasse etiam credere dicimur: at non omne quod credimus etiam scire. **Protest autem esse dubiu:** vtrũ alio actu enuntiet et alio cognoscat et alio assentiat: et si sic: quis horum trium actuum proprie scientia appellatur. **Protest siquidem primo videri alicui qd ipsa conclusio demonstrationis existens in intellectu est actus distinctus ab actu assentiendi / et ab actu cognoscendi.** primo quidem quia cõtingit intellectum formare huiusmodi conclusionem et ignorare: vtrum sic sit sicut enuntiat. Et similiter non assentire: sed dubitare: quoniam et dissentire. ver. g. multi formant in mente istã propositionem. diameter est incommensurabilis coste: qui tm no cognoscit sic esse: nec assentit: imo sicut qd h̄s in phemio meta. dicit. mirum videt esse. oibus si quid minimoz no mensuratur: et ideo multi dubitat et forte credunt oppositũ. **Confrimatur:** qd ois cõclusio demonstrationis est questio scõ posterior. et per cõsequens dubitabilis ppositio. ergo nulla est formaliter cognitio / vel assensus: salte talis qualem habet per demonstrationem quis de significato sue cõclusionis. nam tali cognitione et assensu scit et estimat qd impossibile est aliter se habere: vt patet primo posteriorum. **Secundo** si conclusio esset talis cognitio: ipsa esset ppositio per se nota: et per consequens in demõstrabilis. patet consequentia: quia statim ipsa posita in intellectu intellectus assentiret: quoniam quãdõcũqz intellectus euidenter cognoscit sic esse / vel non sic esse mox assentit. omnis autem talis est ppositio per se nota. **Tertio** sicut quidam doctor arguit sequitur qd periret scire nisi tota demonstratio sit scire: quia si obliuio deleat premissas et quantumcũqz remaneat conclusio non est euidentis sic esse sicut significatur per conclusionem euidentia qua prius: h̄ per memoriã aliquo modo cognoscat euidenter. sequitur enim. sciu hoc. ergo hoc est verũ. ergo cõclusio ipsa no est illa euidentia. recolo enim me euidenter sciuisse aliqd quod modo no scio. ergo vel nullus actus est scire / vel tota demonstratio tantum est scire / vel scire est effectus demonstrationis ab ea distinctus: qd est ppositũ. **Quarto** sequit qd eadẽ ppositio in mente esset successiue: immo etiam simul credere et opinari et scire: quia simul habetur auctoritas: cui adheratur et medium probabile et medium demonstratiuũ: et tunc habetur intrinsece et extrinsece quicquid requiritur ad quelibet istorum actuum. **Quinto** sequeretur qd simul quis posset assentire et dissentire sic esse: qd simul cum ppositio eadem quam ponis assensum pot stare ppositio quã ponis dissentium: et ppositio alia que poneretur media assentiendi / et dissentiendi: qd probatur: quia nulle propositiones plus repugnant qd cõtradictorie: sed iste simul in mente se compa-

tiuntur. fm Commen. sexto meta. **Sexto** non minus comẽ. 8. sufficit ppositio euidentior ad causandum assensum a se distinctum qd alia minus euidentis vel alie minus euidentis: sed ille sufficit vt patet in topico. nam ille causant assensum ab eis distinctũ. probat: quia demonstratiua ppositio oppositi causat vel causare potest dissentium sic esse illis propositionibus topicis stantibus in mẽte. ergo ille manent et non manet ille assensus per eas causatus: quia tunc homo assentiret simul et dissentiret sic esse: qd est impossibile. **Septimo** quã non minus vna ppositio esset suus assensus qd alia: sed aliqua cui assentit non est suus assensus: sicut patet de illo qd videns baculũ cuius pes est in aqua format hanc propositionem. iste baculus est fractus: et iudicat sic esse. Quod enim ipsa non sit talis assensus probatur: quia postq est certificatus per tactum vel per demonstrationem aut alio modo qd ipse non est fractus adhuc habet eandem propositionem in mente: nec tamẽ assentit alia simul assentire et dissentire. **Octauo** fidelis et infidelis in omni actu simplici cognoscendi cõuenire possunt. et ppositio formare possunt ppositioes ex illis eiusdem rationis: et tamen vnus assentit et quã format: et alius non assentit aliã quam format eiusdem rõnis. ergo neutra est assensus fidei: et eadem ratione nulla cõclusio est assensus scientie. **Nono** quancũqz ppositioem format et fidelis nisi velit non assentiret. Si autem assensus esset aliqua illarum ppositioem vel multe ppositioes vellet nollet assentire. ergo assensus fidei no est ppositio cui assentit: et eadem ratione nec assensus scientie. **Secundo** potest argui qd actus quo cognoscit sic esse sicut enuntiat conclusio sit alius ab actu quo credit seu assentitur sic esse. **Primo** quidem: quia aliquando videmus actum cognoscendi separari ab actu assentiendi. sicut patet in eo qui habet rationes pbabiles ad vtrã qd partẽ cõtradictionis dubitat de vtraqz et neutri assentit: et tamen p illas rõnes probabiles habet aliquam notitiam licet debilem. et imperfectam. **Secundo** quã aliq est habitus quo cognoscitur sic esse et alius quo assentit ergo et alius est actus cognoscendi aliuqz actus assentiendi. patet consequentia: quia diuersi actus ex diuersis actibus generant et ad diuersos inclinam. antecedens probatur. nam si aliquis sciens demonstratẽ aliquã cõclusionem. p. g. qd diameter est symeter: frequẽter h̄mõ demonstrationem generabit in eo habitus cognoscendi et habitus assentiendi conformiter: ita qd quicũqz audiet proferri h̄mõ ppositionem etiam sine nouo discursu popte assentiet sic esse. ponatur ergo qd frequẽter eã audiat et quicũqz audiat assentiat. no demonstratẽ aut ipam: tandẽ deueniet ad hoc qd obliuiscẽt demonstrare eã: et tm popte illi assentiet cũ audiet illã vt accipiet. ergo delectẽ erit h̄mõ demonstrati di cognoscendi sic esse: no aut h̄mõ assentiendi. g. dum ex habitu poterat in vtrũqz actum: alio habitu poterit in actum cognoscendi: et alio in actum assentiendi. **Respon. ad articulum istum ponendo conclusiones.** tres. **Prima** est. qd cõclusio demonstrationis inetalis proprie accepte est assensus de sic esse sicut ipa significat. **Secunda.** qd h̄mõ conclusio est cognitio qua cognoscitur sic esse. **Tertia** conclusio est qd circa talẽ demonstratiũ vel scitum non sunt ponendi tres actus distincti in aia ad enuntiaandum conclusionem et cognoscendũ et credendũ seu assentiendum sic esse vel non sic esse: sed qd idem actus sufficit ad hoc et idem actus est conclusio: notitia: et assensus. **Primum** conclusionem probat sic: omnis actus assentiendi seu assensus est enuntiatio. ergo conclusio est assensus: antecedens probatur: quoniam nihil aliud est assentire qd iudicare sic esse: iudicare autem sic esse: est enuntiare mentaliter qd sic esse: vnde iudicare qd homo est animal est enuntiare et affirmare qd homo est animal.

Distinctio

Questio

Articulus

Prima

Prima

Tertius

So. vij.

l. c. 21.

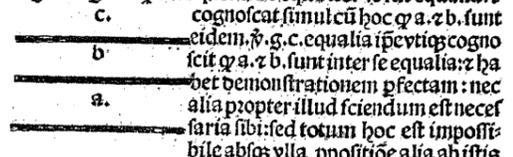
Omnia actus intellectus verus vel falsus est enu...

cap. j.

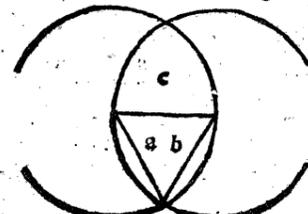
cap. 12.

15. de tri. ca. j. 7. 12.

Secunda conclusio... Tertio... Quarto...

notitijs: z qualibet earum sicut experientia docet...

monstrat. z idem est de maiore: z quibuslibet...

Pro solutio...

notitijs: z qualibet earum sicut experientia docet...

l. c. 36.

Dubium...

fatis / seu ex habitibus et talibus notitijs complexis...

neris mentalium sit non est taliter composita...

Handwritten note: h. ratio no videtur...

Handwritten note: 15. cum sequenti...

cap. 14.

ex quo partes vtriusque sunt penitus similes et subiectum idem primo varia successio productionum non faciet quod diversa tota refutent: siue enim prius fiat tectum quod paries vel contra: dum modo idem sit in partibus non alterius rationis domus resultabit ex his quod ex illis: ita si prima animalis generis est cor: et similiter qualiscumque alius esset ordo generationis membrorum: dummodo non sint alia et alia membra: sed eadem ad quate generarentur non aliud et aliud secundum speciem corpus resultaret: sed idem ut clarum est: sic in proposito. **Ex istis patet quod affirmatio et negatio in intellectu non dicuntur actus compositi essentialiter ex talibus notitiis partialiter distinctis quarum una sit subiectum et reliqua predicatum: multi putant: sed quia equivalent in significando pluribus vocibus vel scripturis propositionem vocalem vel scriptam suo modo componentibus: vel quia compositionem aut diuisionem significant in entibus ad modum loquendi**

Comē. 8. **Commen. sexto meta. d. q. vera affirmatiua significat compositionem in entibus: et vera negatiua diuisionem.** **Ex his respondeo ad rationes. Ad primam dico quod ans est verum de conclusione mentalis demonstrationis constantis ex propositionibus mentalibus primo modo sumptis non autem de conclusione demonstrationis constantis ex propositionibus mentalibus secundo modo dicitis: que scilicet sunt notitie. **Ad confirmationem cum dicitur quod omnis conclusio demonstrationis est questio: dico quod hoc potest habere duplicem sensum. vnum accipiendo conclusionem pro propositione illa que est pars tertia demonstrationis et tunc dico quod illud est verum de conclusione demonstrationis vocalis et mentalis etiam primo modo sumpte non autem de conclusione demonstrationis mentalis accepte secundo modo. Alium sensum potest habere accipiendo per conclusionem significatum conclusionis: ut sit sensus. omne concludibile demonstratiue seu per conclusionem demonstrationis significabile est questio. id est que ribile: et hoc vniuersaliter est verum: et in hoc sensu magis forte locuti sunt auctores et rationabiliter: quoniam sic proprie ipsa conclusio non dicitur scibilis vel scita: sed quod significat per illam: ut patet ex primo articulo. Sicut nec ipsa proprie dicitur queri: seu esse queribilis seu dubitabilis: sed potius quod significatur per ipsam: et in hoc sensu concedo vterius quod conclusio quelibet est de primo genere mentalium propositionum: sed illas non dico esse assensus. **Ad septimum dico quod si fiat comparatio inter propositiones mentales: quarum quelibet est de primo genere mentalium/ aut inter eas quarum quelibet est de primo genere sub secundo genere mentalium concreto. scilicet earum que sunt notitie et assensus/ aut vero inter eas que pertinent ad secundum genus sub secundo genere contentum: scilicet que sunt assensus tantum: maior est vera: sed si absolute de propositionibus mentalibus sit comparatio falsa est: quoniam nulla de primo genere est assensus/ vel dissensus: quelibet autem de reliquis duobus generibus est assensus/ vel dissensus: nec hoc inconueniens debet reputari: cum sit priorius alterius et alterius rationis: sicut etiam nulla de primo genere est notitia: quelibet autem de secundo genere/ siue de primo secundi est notitia: nec mirum: cum nulla de primo genere significet suum enuntiabile naturaliter: sed mere ad placitum: sicut et vocalis propositio: cuius ipsa est similitudo: quelibet autem reliquarum sit naturalis similitudo et signum sui enuntiabile. id ipsum reperitur etiam in terminis inconplexe significantibus: nullus enim calium vocalis vel mentalis primi modi est formaliter notitia: sicut nec aliquis est naturale signum significati: sed ad placitum tantum: et tamen termini mentales secundi modi sunt formaliter notitie: sicut et naturalia sunt signa suorum significantorum: tunc cum assumitur de propositione quam format videns baculum: cuius pars est in aqua: dico quod illa propositio qua iudicat primo baculum esse fractum non manet in mente postquam certificatus est de opposito: sed******

ri: et alia que est credere. **Ad primum est quod simul in mente habeant medium demonstratiuum et medium probabile: accipiendo illa media pro his que componuntur ex propositionibus mentalibus secundo modo/ vel tertio modo acceptis: vtrum autem si accipiant illa media pro compositis ex propositionibus mentalibus primi modi possunt simul esse in intellectu: non curio: quia nihil ad propositum: eo quod nullius eorum conclusio est scire/ vel opinari. et preterea esto quod eadem esset vtriusque conclusio: non sequitur inconueniens illatum. **Ad quantum nego consequentiam: et similiter propositionem assumpta ad eius probationem. Et cum dicitur quod nulle propositiones magis repugnant etc. dico primo quod si hoc intelligatur de repugnantia quarum ad simul esse in eodem subiecto et non quantum ad esse verum: sicut oportet intelligi: quauis concedendum sit quod nulle propositiones plus repugnant quod contradictorie propter illam dictionem quod: que confundit terminum sequentem: nisi verum est quod contradictorie aliquae non contradictorie plus repugnant. Nam aliquae contradictorie mentales. scilicet primi modi vtriusque possunt simul esse: et tamen propositiones mentales secundi modi quarum una sit scientia et alia opinio eiusdem entitatis/ seu significati non possunt simul esse. **Secundo dico quod dicitur Commentatoris intelligendum est de propositionibus contradictoriis et mentalibus primi modi: non autem secundi: siue sint opiniones/ siue scientie: quous loquendo de scientia et opinione veri necessarii qualis est conclusio demonstrationis de qua loquimur: ipsa nulla possit habere contradictoriam mentalem secundi modi: quod patet: quod contradictorium sui enuntiabile est impossibile et per consequens/ nec complexe scibile. **Ad tertium potest concedi maior accipiendo illas propositiones eiusdem modi vtriusque: puta quod ambe sint de primo modo mentalium/ vel ambe de mentalibus secundi modi: minor autem neganda est. Ad probationem dicendum quod propositiones medijs topicis mentales secundi modi non causant assensus a se distinctum: sed quislibet est assensus quidam. probatio vero que adducitur assumit falsum. scilicet demonstratiua probatio potest causare dissensus oppositum stantibus illis: quod forte potest causare stantibus alijs propositionibus topicis de primo genere mentalium propositionum: sed illas non dico esse assensus. **Ad septimum dico quod si fiat comparatio inter propositiones mentales: quarum quelibet est de primo genere mentalium/ aut inter eas quarum quelibet est de primo genere sub secundo genere mentalium concreto. scilicet earum que sunt notitie et assensus/ aut vero inter eas que pertinent ad secundum genus sub secundo genere contentum: scilicet que sunt assensus tantum: maior est vera: sed si absolute de propositionibus mentalibus sit comparatio falsa est: quoniam nulla de primo genere est assensus/ vel dissensus: quelibet autem de reliquis duobus generibus est assensus/ vel dissensus: nec hoc inconueniens debet reputari: cum sit priorius alterius et alterius rationis: sicut etiam nulla de primo genere est notitia: quelibet autem de secundo genere/ siue de primo secundi est notitia: nec mirum: cum nulla de primo genere significet suum enuntiabile naturaliter: sed mere ad placitum: sicut et vocalis propositio: cuius ipsa est similitudo: quelibet autem reliquarum sit naturalis similitudo et signum sui enuntiabile. id ipsum reperitur etiam in terminis inconplexe significantibus: nullus enim calium vocalis vel mentalis primi modi est formaliter notitia: sicut nec aliquis est naturale signum significati: sed ad placitum tantum: et tamen termini mentales secundi modi sunt formaliter notitie: sicut et naturalia sunt signa suorum significantorum: tunc cum assumitur de propositione quam format videns baculum: cuius pars est in aqua: dico quod illa propositio qua iudicat primo baculum esse fractum non manet in mente postquam certificatus est de opposito: sed**********

Ad primum alterius partis.

cap. 12.

secto. m. c. 8.

cap. 7.

cap. 14.

si postea aliqua formaret: vel etiam si qua remaneat quae prius formasset enuntians baculum esse fractum: non est illa qua formaliter iudicauit prius ipsum esse fractum: sed alia et secundum iudicium et secundum speciem: est enim de prima manerie mentalium: quarum nulla vni sepe dictum est: est assensus vel dissensus. **Ad octauum concedo quod fidelis et infidelis possunt formare propositiones eiusdem rationis: propositiones inquam mentales primi generis: sed si fidelis assentiatur et non infidelis: fidelis habebit vnam de secundo genere mentalium: que scilicet assensus erit: et infidelis nullam habebit eiusdem rationis. **Ad nonum patet quid dicitur: quoniam non nisi de propositionibus primi generis concludit. **Ad primum eorum quibus arguitur quod actus cognoscendi distinguitur ab actu assentiendi. Dicitur enim quod sic dubitas notitia nulla complectam: qua scilicet cognoscat sic esse de cuiusmodi notitia nunc loquimur habet perfectam vel imperfectam accipiendo proprie cognoscere. et istud patet: quoniam nec simpliciter credens per auctoritatem/ vel testimonium aliorum: vel etiam determinate alteram partem opinans propter rationes que sibi de altera parte videntur probabiliores: de quibus tamen magis videretur quod de sic dubitare habet aliquam notitiam proprie dictam de a se credito/ vel opinato: vnde Aug. in de utilitate credendi ait. intelligens omnis credit: qui assentit credit: et omnis qui opinatur non omnis qui credit intelligit: nullus qui opinatur intelligit. **Ad secundum nego antecedens si intelligatur de assensu scientifico. Ad probationem dico quod ex illo casu non probatur antecedens: quoniam habitus demonstrandi alius est vel totaliter vel partialiter ab habitu cognoscendi sic esse: sicut conclusio significat: et si ipse sit totaliter alius: tunc habitus demonstrandi non est habitus cognoscendi: sed habitus quidam quo promp te quis ordinate vtitur habitibus premissarum ad aliam conclusionem sumendo. scilicet debitam maiorem et sub illa debitam minorem que habitum quidem dicitur esse logicam specialem: quam Com. dicit qualibet scientiam habere: et talis potest dici logica vniuersalis. Si vero nullus talis habitus dicitur oportet dicere quod non per habitum conclusionis tamen: sed et per habitum premissarum elicitorum demonstratio: ita quod omnes simul dicantur habitus demonstrationis qui vtriusque quocumque illorum delecto non remanent quous reliqui remaneant. **Preterea argumentum sumit dubium. scilicet quod ille penitus obliuisceretur demonstrare et ipse assentiatur mediante habitu scientie. Nam videtur rationabiliter dici posse quod non: sed quod quia meminit se alias sciuisse et demonstrasse conclusionem illam/ seu significatum ipsius nunc audiens illam assentit: sed ille assensus non est scientificus/ siue ab habitu scientie proprie dicto: quem prius habuit: sed quedam adhesio alterius rationis. **Ex his oibus patet: quantum ad illud quod in hoc articulo principaliter inquiritur quod actus qui proprie scire dicitur: est ipsamet conclusio demonstrationis mentalis proprie accepte: et actus cognoscendi sic esse: sicut conclusio enuntiat: nec non actus assentiendi: eidem namque actui omnia ista competunt. Si autem queratur sub qua potius ratione dicatur actus ille scientie: dicitur quod in quantum est actus cognoscendi sic esse: quod probatur: tum quod si essent tres actus distincti: quorum vno tantum enuntiare alio cognoscere sic esse et alio assentire: non est dubium quod proprie ille solus vel maxime quo cognosceretur sic esse: esset scientia: partem etiam per philosophum qui scire specialiter per cognoscere describit: vnde primo posteriorum dicitur inquit scire est per demonstrationem intelligere et cognoscere. Item Augustinus primo de libe. arbi. illud inquit quod scire dicitur nihil aliud est quam ratione habere perceptum. **Ad primum retracta. distinguens scire proprie sumptum contra scire communiter dictum. proprie inquit cum loquimur ad solum**************

scire dicimus quod mentis firma ratione comprehendimus. Constat autem quod percipere et comprehendere: cognoscere est: habitus vero ille proprie scientie dicitur quo quis promp te et facilliter elicet hunc actum sciendi. Et sic patet de articulo isto toto.

Quic restat videtur de quarto articulo. v. **Utrum** per discursum proprie theologicum acquiratur de obiecto theologico scientia proprie dicta: et est vna opinio que circa hoc tria dicit. **Primum** est quod articuli fidei et eadem ratione ea que continentur in sacra scriptura: ex quibus velut principijs constant discursus theologicus: non tantum sunt nobis credita: sed etiam euidentia et intellecta. **Secundum** quod theologia per huiusmodi discursum acquirita: est scientia proprie dicta. **Tertium** quod his non obstantibus adhuc fides est nobis propter assensum necessaria. **Primum probat multipliciter. primo** scilicet nullus tenetur indubitanter credere aliquid quod non est sibi per se notum vel ex per se notis sibi deductum: sed quilibet catholicus tenetur indubitanter credere articulos fidei. ergo illi sunt sibi per se noti/ vel ex per se notis deducti: minor est nota: quia qui dubitat in fide infidelis est: et peccat: non peccaret autem si non teneretur indubitanter credere: maior probatur: quia nullus tenetur firmius adherere conclusioni: quam sit certitudo notitie quam habet de conclusionem/ seu propter quam adheret conclusioni: hoc patet: quod conclusio non debet excedere certitudinem principij: sed omnis qui assentit alicui conclusioni: assentit ei propter notitiam quam habet de illa conclusionem: alias frustra assentiret illi plus quam oppositum. ergo non tenetur firmius adherere conclusioni quam sit certitudo notitie quam habet de conclusionem: sed nulla notitia non per se nota/ vel ex per se notis deducta est certa infallibiliter. ergo nullus tenetur credere infallibiliter quod non est sibi per se notum/ vel ex per se notis deductum. **Confirmat. quod nullus credit alicui nisi quod illud constat sibi: non ideo constat quod credit. **Ex hoc arguitur: propter quod vniuersaliter patet et illud magis: sed quicquid credit ideo credit consequenti: quod constat sibi antecedens. ergo notitia qua constat sibi debet esse certior ipsa fide: nulla autem notitia est certior fide: nisi per se nota vel ex per se notis deducta. igitur etc. **Secundo** sic. aliqd potest proponi intellectui tripliciter/ vel vtriusque per se notum in falsitate. verbi gratia. vt deus non est: vel vtriusque per se notum in veritate: vel ex per se notis deductum. verbi gratia. deus est: vel modo medio. scilicet probabile vel deductum ex aliquo probabili. Tunc sic sicut quilibet tenetur indubitanter discredere illud quod est sibi per se notum in falsitate: et indubitanter credere illud quod est sibi per se notum in veritate: ita tenetur probabiliter credere illud quod est sibi probabiliter notum: sed articulos et cetera que in scriptura nobis proponuntur non tenemur probabiliter tamen: sed indubitanter credere. ergo illa non proponuntur nobis vt probabilia: sed vt per se nota vel ex per se notis deducta. **Tertio nullus habet formaliter neuter ad vtriusque oppositorum determinatur ad alterum illorum nisi si mediante habitu determinate respiciente alterum illorum nisi a casu: sed fides est habitus neuter ad verum et falsum: quia fides potest esse vera et falsa: sicut opinio et fides nostra est determinata ad verum: et non a casu. ergo mediante habitu: talis autem habitus non est opinio: quia illa non respicit determinate verum: vt dictum est. ergo est scientia proprie dicta. **Quarto. cum in creditis non sit procedere in infinitum: oportet deuenire ad aliquid vnum vel plura primo credita: tunc de primo credito quero cur sibi assentis: aut enim assentis ei propter se: aut propter aliud creditum: aut propter aliud per se notum: non propter aliud creditum: quia ipsum ponitur primum creditum: si propter se: ergo est per se notum: quod nullum********

Fractio de mar. in prologo q. 1.

Tho. par. 1. q. 1. r. 2. Ad alia dicta op. non expedit respondere. Alij dixerit etiam qd ex discursu theologico acquiri sciencia potest pte dicta: s; sub alternata sciencie dei z beatorum: cui pbatio est. Quomā ois habitus pcedēs ex pncipijs sibi creditis: notis aut in lumine superioris sciencie est. pprie sciencia subalternata: patet de musica que vtiq; est. pprie sciencia subalternata: qd pcedit ex pncipijs sibi creditis z notis in arithmetica: z idē est de pspetiva que creditur pncipia que sunt nota in geometria: sed pcedit theologia ex pncipijs tñ in ea creditis qualia sunt articuli et alia pte in sacra scriptura: notis aut in lumine superioris sciencie. s. dei et beatorum. ergo zc. **¶** Ista opi. arguitur ab alijs sic. pspetivus inquātū pspetivus est sciens: patet. qd pspetiva est species sciencie: sed pspetivus nō est geometra inquātū pspetivus. ergo pspetivus inquātū nō est geometra est sciens: sed inquātū nō est geometra nō habet notitiā de his pncipijs: ergo nō est necessarium oem scienciā habere notitiā de suis pncipijs. **¶** Confirmatur: qd pspetivus est sciencia distincta a geometria: z tñ vtiq; nō habet notitiā suoz pncipiorum: ergo si aliquis habēs pspetivā nō habēs geometriā ille crederet tñ sua pncipia: z tñ esset sic vere sciens: sic est in pposito de theologia nostra. **¶** Confirmatur secūdo: qd deus potest pferuare in intellectu alicuius habitū pspetive: nō pferuando in eo habitū geometrie: sed in tali intellectu ipsa pspetiva est vere sciencia subalternata: z tñ de pncipijs suis ille nō haberet notitiā: sed fidē tñ. **¶** Preterea. Sciencia subalternata inquātū subalternata supponit sua pncipia z nō novit ea: sed inquātū est sciencia subalternata est sciencia. ergo aliqua sciencia supponit sua pncipia z nō novit ea: sic ergo est de theologia. **¶** Contra hāc opi. arguo pmo sic: aut notitiā pclusionis vel enuntiabilis p pclusionē fit nota nobis naturaliter ex alia piori notitiā cōplexa aut nō: si nō: ergo nō est sciencia pprie loquendo que dicit esse cōclusionis: sed potius dicitur esse pncipiū intellectus z ppositiois imēdiatē: z illa etiā est quedā mentalis notitiā z ppositiois imēdiatē. Si vero fit in nobis ex alia piori notitiā complexa: illa notitiā ex qua fit est notitiā pncipijs: siue eius qd p pncipiū ipostat: ergo ois sciencia que in nobis naturaliter acquiritur fit in nobis ex notitiā pncipiorum: et psequēs cuiuslibet sciencie naturaliter acquirite pncipia sunt vel fuerit habēti illam scienciam nota. **¶** Confirmatur p philosophū. i. posterior. dicit qd necesse est demonstratiua sciencia originale esse ex veris z primis z notiorib; z priorib; z causis pclusionis: originatur enim huiusmodi sciencia ex veris notitijs primis z notiorib; i. evidētiōrib; z priorib; z causis cōclusionis. s. mētalis: qm̄ ille prime notitiē que vtiq; sunt prime demonstratiōis mētalis vtiq; sunt cause notitiē que est pclusio: vel si fm̄ alios dicat: qd ppositio nō est notitiā: tūc est sensus qd notitiē pncipiorum sunt piores z cause notitiē conclusionis. Et addit philosophus qd sine his vtiq; erit syllogismus: demonstratio aut nō erit: nō enim faciet scienciā. Itē ita dicit qd necesse est nō solū cognoscere pma. i. pncipia seu que per illa significatur: sed z magis: semp enim iquit ppter qd est vniūquodq; z illud magis. Et subdit: qm̄ qd scimus z credimus p prima. i. per notitiā pncipiorum illa scimus z credimus magis. Ex quib; patet: fm̄ ipsum qd quelibet sciencia acquiri ex notitijs pncipiorum suoz. Ex quo sequit illud qd prius. Per hoc patet: qd nō sufficit pncipia esse alteri nota: vt ego sciencia habē de pclusionē: qm̄ p nullā notitiā existentē in alio causari potest imēdiatē z naturaliter aliqua sciencia in mente mea. Cum ergo pncipia theologie nō sint neq; fuerint nobis nota: vt isti pcedunt theologia que acquiri de cōmuni lege in theologia de qua etiā nūc est sermo nō est vere sciencia. **¶** Secūdo si sciencia subalternata potest acquiri

suis pncipijs nō notis acquiri: sed tñ creditis notis aut habent superiorē sciencia: eadem ratione et sciencia nō subalternata poterit acquiri ab aliquo esto qd nō nouerit eius pncipia: dūmō credat illa: z alius nouerit: nō em̄ ratio potior: ibi est qd hic: et psequēs nō oportebat dicere qd theologia est sciencia subalternata: sed absolute poterat dici sciencia. **¶** Ad primā rōnē opi. quāuis maior sit Ad primā rōnē: qm̄ nulli sciencie siue subalterne siue nō subalterne sua pncipia sunt credita vel nota: cū nulla sit pncipia: Tho. et piori suoz fides vel intellectus tñ si trahat ad bonū intel: thomista: lectū: vt dicat ois habitus pcedēs ex pncipijs in lumine. ne superioris sciencie tñ notis est sciencia subalternata: hoc potest intelligi dupliciter: vno modo qd illa pncipia sunt nota habenti ipsam scienciam: cuius sint pncipia: z sic potest cōcedi: sed tunc patet qd minor est falsa: qd pncipia theologie nō sunt nota theologo: vt dicit. Alio modo qd nō sunt nota illi: sed credita et nota alteri: tunc est ipsa falsa: quia ex notitiā pncipiorum existente in vno non causatur notitiā cōclusionis in alio. **¶** Ad pbatōnē de musica respectu arithmetice. dico qd nulli ignoras arithmetica nisi pncipia musice per experientia: aut per alia viā noscet: sed tñ modo crederet: acquireret musicā que est sciencia: sed tñ modo quedā habitū creditiū z quedā fidem: quā si vellem; possemus appellare musicā creditiua. **¶** Ad alia dimissis multis alioz solutionib;. Dico primo qd rō peccat in forma tripliciter: tñ qd est in tertia figura minore existēte negatiua: tñ qd altera pmissa existēte negatiua cōclusio est affirmatiua: tñ etiā qd mediū intrat cōclusionē. Si rō reducatur ad debitā formā nō sequit: aliqua pclusio ad suū ppositū sicut potest faciliter patere inspicit. **¶** Secūdo dico: qd sicut nō solū habitus sciencifici dicunt philosophi vel metaphysici: sed etiā a liqui opinatiui: vnde frequēter philosophus quosūdam antiquoz rō opiniones: s; falsas vocat philosophicas: quosūda dicit nō esse philosophicas: sic etiā z quedā habitus possunt dici metaphysici z geometrici z arithmetici: et talis eēt pspetivus ille habitus que quis acquireret simpliciter credēs pncipia pspetive. **¶** Hoc aut puenit: qd aliūde notatur habitus philosophicus vel metaphysicus z hmoi z aliūde sciencia dicitur: hāc ex eo qd de talib; vlt talib; reb; ē obiectiue dicitur: vel aliquis talis: vt pte sexto metaphysice. **¶** Dicit autē sciencia ex eo: qd est habitualis notitiā ex actualib; vel ex his que per tales mediate vel imēdiatē notitijs cōclusionis casualis ex notitijs prioribus zc. iuxta doctrinā philosophi primo posterior. acquirita. Et ideo pter defectū rōnis quo ad formā: est etiā defectus in materia: quoniam vtraq; istar; pspetivus inquātū pspetivus est sciens: pspetiva inquātū pspetiva est sciencia: est falsa. **¶** Ad primā cōfirmationē dico: qd nō ois pspetiva est sciencia: sed illa dūtaxat que est evidēs notitiā ex evidēti notitiā suoz pncipiorum imēdiatē vel mediate genita: aut aliqua alia eiusdē rōnis quā deus imēdiatē p seipm̄ vellet causare. **¶** Ad scdam cōfirmationē dico primo qd idē argumētum posset fieri de sciencia nō subalternata supposito qd intellectus pncipiorum distinguat ab habitu cōclusionis: z sic pariter potuissent dici absolute: qd theologia ē sciencia absq; qd adderet subalternata: qd tñ nō dicerent. **¶** Dico scdo qd si aliqua pspetiva: que nūc de facto est sciencia: deus conseruaret absq; geometria: adhuc ipsa eēt sciencia apta nata in act; similes: in quos nūc est: si cetera pariter cōcurrerēt: nō aut ex hoc sequit qd pspetiva que acquireretur in aliquo carēte geometria esset sciencia. **¶** Ad tertiā rōnē pcedo qd sciencia subalternata: est sicut nō subalternata nō novit sua pncipia: qd sciencia nō est pncipiorum vt supra dictū est: sed tā hec qd illa est notitiā ex notitijs suoz pncipiorum causata. **¶** Respondeo rōnē ad ergo nūc aliter ad articulū istū. Et pono cōclusiones. 4. arti.

cap. 2. cap. 3.

cap. 2.

¶ Prima est qd ex discursu theologico non per se acquiritur scia. **¶** Secunda. acquiritur adhesio in animo dantis fidem sacre scripture: in alijs autem nō. **¶** Tertia. qd non acquiritur adhesio cum formidine. **¶** Quarta. qd acquiritur fides quedam: ex quo patebit qd habitus theologie qui consequenter acquiritur est quidā habitus creditivus z fides quedā acquisita. **¶** Prima pclusionem probat sic. Omnis discursus p quem p se acquiritur sciencia est ex ppositionibus primis z imēdiatis note sunt: patet ex. i. posterior. vbi philosophus dicit: qd sine his vtiq; erit syllogismus: sed nō faciet sciencia: sed discursus theologicus nō est ex talibus: cū sit ex creditis: vt patet ex articulo scdo. ergo zc. **¶** Confirmatur: quia ois discursus facies p se scire est demonstratio: patet ex diffinitione demonstratiōis. i. posterior. sed discursus theologicus nō est demonstratio: alia infidelē etiam in naturalib; bene dispositum faceret scire z assentire pclusioni theologie: qd patet falsum. **¶** Secūdo. nullus discursus primo in nōis auctoritati generat sciencia: sed ois discursus theologicus est huiusmodi: vt patet ex articulo scdo. ergo zc. maior patet: quia ex auctoritate sola fides gignit: iuxta illud Aug. in de vtilitate credēdi qd intelligim; dem; rationi: qd credimus auctoritati. z in pmo de libe. arbi. ait. num ad auctoritatem legis pfugiedū cenēs hominib; iam nō tñ credere: sed intelligere cupientibus: qd. n. nullo modo: vbi manifeste innuit qd probatio per auctoritatem nō sciencia: sed tātūmodo fidem aggenerat. **¶** Tertia. nullus discursus theologicus maiorē evidentiam vel certitudinem facit de veritate aliqua theologica qd alius theologicus discursus faciat de veritate theologica contingenti per nullam experientiam nobis notam: ergo nullus discursus theologicus per se facit scienciam. consequentia patet: quoniam nulla veritas contingens que non est nota nobis per experientiam est eque nobis nota: sicut illa de qua habem; scienciam. anis probat: qm̄ siue theologie probetur: qd deus est trīn; z vn; siue qd est eternus vel sapiens: aut si quāvis aliam veritatem necessariam vel contingentem mere credibilem: aut etiam naturaliter scibilem: quis theologie probet: nō maiorē faciet de ea evidentiam vel certitudinem qd faciet alius de ista veritate qd deus iudicabit mundum: z qd seculum finietur: aut alia mere contingente si theologie probet illam. patet quoniam vterq; ex auctoritatibus sacre scripture procedet: vt dictum est in articulo scdo. nō maiorē autem evidentiam vel certitudinem faciet in mente vna auctoritas sacre scripture in quantum huius qd alia: sicut patet. ergo zc. **¶** Secunda conclusio. quo ad primam partem probatur: quoniam omnis discursus necessitans intellectum credēs sacram scripturam ad assentiendum ei: cui alias non assensisset per se causat in illo adhesionem. hoc patet: sed discursus theologicus est huiusmodi. probatio: quia si theologie probetur aliqua veritas non formaliter contenta in sacra scriptura: nec per ecclesiam determinata ad credēdum: cui etiam ante huiusmodi probationem non assensisset fidelis: necessitatur talis intellectus ad assentiendum illi: quoniam impossibile est naturaliter assentire pncipijs quin assentiatur conclusioni: si appareat evidēter qd necessario sequitur ex illis. **¶** Duo ad aliam partem. patet conclusio: quia constat qd discursus theologicus non causat adhesionem in animo alicuius pagani vel alterius nō recipiētis sacra scripturā ad fidē: esto qd ille ita nouerit pclusio: nē sequit ex pmissis: sicut fidelis catholicus vel theologus. **¶** Confirmatur etiā ista pclusio ex auctoritate Dionisij de diu. no. allegata super; in articulo scdo qd nō huius **¶** Tertia conclusio pbat: qd ois adherens sine formidine ne aliquibus pmissis: adheret sine formidine pclusioni

quā noscit necessario sed ex illis: hoc ps: qd nō appet: vnde isti ptingat formidine: qd nec ex pmissis: cū eis assentiat firmiter: sine formidine: nec ex illatione: cū illā cognoscat esse necessariā. **¶** Confirmatur: qd non videt possibile naturaliter: qd aliq; euidenter cognoscat z indubitanter assentiat: qd anis nō potest esse vtz sine consequēte. Et idē bitāter assentiat antecedētē: qd indubitanter etiā psequēti quod cognoscat euidenter z indubitanter esse pns ad illud. **¶** Idē misse aut in discursu theologico debite regulato sunt anis ad pclusionē theologicā: sed dans firmā fides sacre scripture assentit indubitanter pmissis discursus theologici: vt pte ex arti. scdo. ergo zc. **¶** Secūdo. alius periculosum esset in theologia studere: qd de tali studio purgeret dubitatio circa sacra scripturā: vbi aut dubitatio est: fides non est: vt dicit Idu. de sa. li. i. Et Aug. 8. de tri. vult qd in his que ad fidem pntent: sicut e scriptura sacra: nō licet dicere qd dubitationē ipostat: vnde ait. salua fide ly dicere forte virgo maria talem facies habebat: forte aut nō talē: forte aut de virgine natus est christus: nemo salua fide xpiana dixerit: sic de studio theologie qd fieret hereticus: pna pbat: qd quicunq; dubitat de veritate pntis z cert; est de pna ei; ad anis: pnter dubitat de veritate anis. igit si theologie de veritate pclusionis theologie dubitaret: quā vtiq; certus ē sed ex sacra scriptura: pnter dubitaret de veritate sacre scripture. **¶** Quarta cōclusio facit probat: qd ois assensus absq; euidentia est formidine est fides: hec est satis clara z sententialiter sumitur ab Idu. de sa. vbi pxiomo supra: sed adhesio causata in animo firmiter credentis sacre scripture est huiusmodi: vt patet ex pclusionibus precedentibus. ergo zc. **¶** Ex hoc etiam vterius patet vt dicebatur: qd habitus ex huiusmodi adhesionibus derelictus est habitus creditivus z fides quedā habitualis acquisita: z per consequēs theologia sic accepta fides quedā est. **¶** Hoc vterius sequitur qd theologia sic accepta nō potest ab infideli sic acquiri: nec est possibile aliquē infideli esse theologū. **¶** Et loquor de infideli si mpr: qualis est purus gentilis vel paganus nulli pti scripture sacre dans fidē. **¶** Si rō accipiat theologia nō pro hmoi habitu: sed pro eo vel his quos vel qbus qd nouit sensum scripture: vniū dicitū eponeere z pbare p aliud: nec non ex eius dictis alia deducere que non formaliter continentur in ea: huiusmodi theologia non solū in infideli: sed in infideli potest acquiri: sicut est clarum. **Ad rationes pncipales qois.** **¶** Ad pmiū cū af sumit: qd p theologicū discursum acquiri notitiā superioris fide. Si intelligat de notitiā cōplexa qua cognoscat sic esse: sicut significat pclusio istius discursus: quicquid sit de psequētia: nego antecedēs. **¶** Et cum dicit. alia fidelis inutiliter huiusmodi discursus theologicos exeret: nego: quia qd nō acquirat talem notitiā: acqrit tamen habitum probandi ex sacra scriptura theologica veritatem: z per consequēs defendendi z roborandi fidem ptra impios: z nutriendi in ipis fidelibus: nec non z nouā fidem acqrit de his veritatibus qd non sunt expresse contētē in scriptura: nec determinate p fidem quas explicate antea non credebatur: iste autē non modicus: sed valde magnus est fructus. **¶** Ad cōfirmationem de notitiā illa loquendo de qua negatum est antecedens: concedo qd magnus theologus non habet maiorem notitiā qd simplex fidelis: nec forte maiorē fidē: saltem non est necessariū de his ita esse: que simplex fidelis explicate credit: nihilominus tñ h; alia notitiā: quā non h; fidelis scily pbat; z defendendi zc. vt dictum est. **¶** Et de notitiā talit; scily loqur ibi Aug. sicut patet intrēt. **¶** Ad scdm pot dicit duplici vno modo: qd per sciam certā intelligamus clarā visionem: que fidei succedit in pna. **¶** Et iste sensus roborat ex dicto eius nono de tri. vbi ait. cer-

p. c. 2. cap. 4.

li. p. 10. cap. 2.

cap. pmo. b

ta enim fides vtriusq; inchoat cognitionem: cognitio vero certa non perficitur nisi post hanc vitam: cum videbimus faciem ad faciem. **S**ecundo illud potest intelligi: quod etiam in hac vita presumebat se periturum ad certam scientiam: deo scilicet specialiter reuelante: et illam infundente: sicut plerumque fecisse vere creditur de multis credibilibus: pie credendum est: et huic sensui fauet dictum eiusdem. 2. de libe. arbi. v. Neque quicquam inueniendi sit idoneus: nisi ante crediderit quod est postea cogniturus: quapropter dum preceptum obtulerat queramus istatim: quod enim horitate et ipso querimus: eodem ipso demonstrat inuenimus: quantum hoc in vita et a nobis talibus inueniri queamus: et a melioribus: et dum has terras incolit et certe a bonis et pijs omnibus post hanc vitam evidentiis atque perfectius ista cerni obtinerique credendum est: et nobis ita forte sperandum est: et huic sensum esse in verbis allegatis habuisse innumum etiam clare verba que paulo post subdit. Sequamur inquit eos qui nos iuuant prius credere quod nodum valemus inueniri: ut ipsa fide valentiores facti quod credimus intelligere mereamur: non iam holumus: sed ipso deo mentem inuimus in luminare atque firmate: sed postquam talis scientia non est theologia illa que communiter per theologicos discursus acquiruntur. **A**d tertium dico: quod sicut patet inuenit ibidem Aug. vocat scientiam illi habitum vel illos: quo vel quibus quod nouit defendere fidei. ut supra dicebat: hoc enim scire quodammodo vtriusque scire est: sed non est scire quod ita sit: sicut significat conclusio: de quo scire erat questio presens etc.

cap. 3.

Prologi. **Q**uestio. iij. **V**erbo est questione preedenti quod de obiecto theologico non acquiritur per theologicum discursum scientia proprie dicta: consequenter quero. **E**trum de huiusmodi obiecto possit haberi scientia vel opinio. **A**rguitur quod non. primo scilicet impossibile est habitus specificos diuersos esse de eodem subiecto: et intelligo per subiectum illud per quo supponit subiectum conclusionis: igitur impossibile est diuersos habitus specie esse de eodem subiecto: ex quo ultra sequitur: quod nulla scientia vel opinio potest haberi de obiecto theologico. **S**ecunda sequentia probatur: quod quilibet scientia et opinio specie differunt et distinguuntur a theologia: cum theologia non sit scientia nec opinio: sed fides ut patuit in questione preedenti. **S**equentia vero prima patet: quod illud quod importat subiectum est pars obiecti: sicut subiectum pars conclusionis: ad id entitate aut totum sequitur identitas partis: autem probatur ex auctoritate philosophi. 4. de anima dicitur. **S**ecundum scientiam. i. diuiduntur quoad modum et res: igitur alia et alia scientia sunt de alia et alia re: et non de eadem. **S**ecundo. nullum scientiarum specie differentiis est vna conclusio: igitur nec vnum obiectum: patet sequentia. antecedens probatur: quod per philosophum. 1. posteriorum. non contingit demonstrare de genere in genere descendere: sed hoc contingit si eadem conclusio est diuersarum scientiarum: tunc enim per principia vnius scientie contingit probare conclusionem alterius.

l.c. 38.

Contra. **D**eum esse eternum et incorruptibile est obiectum theologicum: et de ipso potest haberi scientia quod opinio: quia potest concludi tam per demonstrationem quam per syllogismum topicum. igitur etc. potest habere duplicem intellectum. vnum vtriusque de eodem obiecto de quo est theologia: possit haberi scientia vel opinio: siue ab eodem: siue a diuersis. **A**lii vtriusque ab eodem homine possit haberi theologia et scientia vel opinio. **E**rum ergo. 4. arti. in hac questione. primo videbitur de questione in primo sensu. **S**ecundo. vtriusque ab eodem homine possit haberi de eodem obiecto simul theologia et scientia. **T**ertio. vtrum ab eodem possit haberi simul scientia et opinio.

Quatum ad primum articulum propter diuersitatem opinionum: et aliqua tacta in argumentis. pono conclusiones quattuor. **P**rima est. quod diuersi habitus specie possunt esse de eodem subiecto. **S**ecunda diuersi habitus specie possunt esse de eodem obiecto. **T**ertia vtriusque habituum specie non potest esse vna conclusio mentalis: sed modo posito in questione acquisita: que est est signum naturale: et non ad placitum: quibus possit vna vocalis/ac etiam vna mentalis sibi similis: et id ipsum significas ad placitum: sicut in preedenti questione dicebat. **Q**uarta conclusio est. quod de aliquo obiecto eodem potest haberi scientia et theologia et opinio. **P**rimam conclusionem proba primo sic. diuersa specie obiecta scibilia habent idem subiectum: ergo diuersi habitus specie possunt esse de eodem subiecto. **C**onsequenter probatur: quod quolibet obiectorum scibilibus diuersorum specie: possunt esse diuersae notitiae scientificae: quoniam si de quolibet habeatur notitia: notitia vna differt specie a notitia alterius: ex diuersis autem notitijs talibus diuersi habitus scientiales possunt generari: antecedens probatur. **N**am constat quod aliud obiectum scibile est quod angulus quilibet rectilineus potest diuidi in duo media: et aliud est quod quilibet angulus rectilineus equalis potest esse suo opposito: et hec duo obiecta habent idem subiectum. scilicet angulum rectilineum: voco enim subiectum nunc illud pro quo supponit subiectum propositionis: cuius significatum totale est huiusmodi obiectum. **S**ecundo intellectus et scientia possunt esse de eodem subiecto. ergo diuersi habitus etc. patet consequentia: quod intellectus qui est habitus principiorum: alterius rationis est a scientia que est habitus conclusionum. antecedens patet: quod idem est subiectum minoris et conclusionis in demonstratione potissima: cuius ambe premissae sunt immediate: minor autem est habitus alter nota per habitum qui dicitur intellectus: conclusio pro per scientiam. **T**ertio contra dictorum esse enuntiabilem possunt esse habitus diuersi: igitur de eodem subiecto diuersi sunt habitus per specie. **C**onsequenter patet: quod in contradictionis est idem subiectum: et habitus contradictionis vtriusque distinguuntur per specie: antecedens clarum est. **N**am contingit diuersos homines diuersa opinari: ut puta contradictoria. contingit etiam vnum hominem scire alterum contradictorium: ut puta quod diameter non est symmeter: et alium hominem opinari reliquum contradictorium. scilicet quod diameter est symmeter. **Q**uarto constat quod de eisdem celis et de eisdem astris est physica et astrologia. de eisdem etiam magnitudinibus physica et geometria: et multe alie differetes scientie de eisdem rebus considerant: sicut facile patet intuitu. **A**d hoc sunt auctores philosophi. 2. phy. 3. p. 1. 2. phy. 1. 2. meta. ait. quod cum ens diuiditur per considerationem demonstratiuam intrabit vna natura duas artes: ut consilio mathematici et diuini 3. ce. c. 5. de numero: et sicut mathematici et naturalis in corpore et linea et superficie. **I**tem **E**ust. 1. ethi. super illo verbo philosophi: etenim rhetor et geometer differenter inquirunt rectum 2. me. 5. ait: inueniunt enim multoties differentes methos factas: vel. 1. me. circa idem subiectum: non per eadem intentionem: sed hanc 19. quidem per hoc: illam autem per aliud propositum. **E**x his 3. bla. potest sequenter apparere falsitas illius opinionis que na. in plo. dicit quod impossibile est aliquos habitus differre specie: nisi sint de distinctis totaliter/vel partialiter. vcs quod vnus includit aliquam rem infra suam considerationem quam non includit alius: sicut metaphisica inquitur est de rebus abstractis: de quibus non est aliqua alia scientia: quous consideret de his reb? de quibus alie considerant: sicut etiam geometria ad plures lineas se extendit/et perspectiua: cui perspectiua de vsuali tunc consideret: sic etiam de physica dicunt que 13 sit consideratiua omnium: de quibus tanquam de obiecto est geometria: de pluribus etiam alijs considerat de quibus non illa:

vt de qualitatibus sensibilibus de materia et alijs multis. **E**x preedictis patet falsitas huius opinionis dicte etc. **P**rimo quia probatur est: quod de eodem subiecto possunt esse diuersi habitus partiales: vocando habitum partiale quod est vni? conclusionis tunc totalis veruocando illi habitum quod est plurium conclusionum: siue sit vnius essentialiter siue collectio plurium de quo infra inquiratur: sic vsum est vocare vnam scientiam geometriam vel geomet. omnium conclusio: nunc: quare doctrina traditur ab **E**uclide: et similis physica et metaphisica: et ita de alijs: de quarum qualibet multate conclusiones seu multarum conclusionum significata sciuntur. igitur nihil prohibet de eisdem reb? precipue esse diuersos habitus totales: patet sequentia: quod ex alijs et alijs partialibus alijs et alij totales sunt. **C**onfirmatur. nam patet quod illa pars philosophie totalis que est de corporibus celestibus: et eorum motibus: non distinguitur ab astronomia: per hoc quod alia pars physice est de alijs reb?: de quibus non est astronomia: imo si nulla alia pars philosophie esset: vel etiam nulla alia res naturalis: adhuc physica de celo et alijs habitus per specie ab astronomia. **S**ecundo. quod de quibus dicitur potest esse scientia potest esse opinio. igitur de eisdem precipue contingit esse habitus totales distinctos specificos: patet sequentia. cum opinio et scientia specificos distinguat. antecedens patet: quoniam omne quod potest demonstrari potest etiam probabiliter concludi et conformiter assentiri. **C**onfirmat ex intentione philosophi. 4. metaphis. dicitur quod circa idem genus versatur sophistica et dialectica cum physica: et loquitur de dialectica viete et non docente iuxta distinctionem et positum: et sequitur. **E**t dicitur. scientia enim etc. id est genus omnium istorum trium: in quo considerantur ens vnum: et ens simpliciter: sed philosophia vera differt a logica per modum scientie: philosophia enim considerat de ente per considerationem demonstratiua: logica vero considerationem probabilis: hec **L**omentator. **E**x his patet quod de quibus dicitur reb? possunt esse scientie: possunt esse et opiniones. **A**rguitur autem opinio illa tripliciter. **E**t primo auctoritate philosophi. 3. de anima allegata in prima ratione facta ad questionem. **S**ecundo. quod omnis scientia probat aliquam passionem de suo subiecto: qua alia non probat: igitur habet aliud subiectum. **T**ertio. quod metaphis. dicitur philosophus quod si non esset substantia separata: physica esset prima philosophia: igitur si nunc metaphisica distinguatur a physica: hoc est quod considerat de substantijs abstractis: de quibus non considerat physica. **Q**uarto. ad idem induci potest auctoritas **L**omentatoris: quous ipsa non inducat. **A**t enim. 2. metaphis. super illo verbo philosophi. videtur enim quod quilibet natura habeat materiam. inquit. **E**t dicitur enim quod omne ens habeat causam materialem: et si ita est nulla scientia est alia a scientia naturali. **F**undatur autem hec sequentia super hoc quod de omni re habente materiam habet considerare naturalis. **E**x eius autem sequentia inferuntur vtriusque quod si est nunc aliqua scientia a naturali: illa vtriusque est de reb? caritibus? materia: de quibus non est physica. **A**d primus argu. pro de lana. **A**d primus dico. quod pariter per illam auctoritatem probatur quod nec etiam due scientie partiales possunt esse de eadem re. cuius oppositum manifeste est ostensum. **S**ecundo. quod illa verba philosophi non scribuntur ad propositum illud. non enim vult dicere philosophus quod distinctio scientiarum sit per distinctionem rerum et eorum. nec hoc facit ad propositum suum: sed vult dicere quod similis diuisione diuiduntur res et scientia atque sensus/et diuisione per actum et potentiam. vnde **L**omentator. exponens illud quod allegatum est: scatur igitur scientia et sensus in res: que quidem potentia in ea que sunt potentia etc. inquit. **L**um posuit quod anima est quodammodo:

l.c. 5.

l.c. 5.

Argu. pro opi. 30a.

de lana.

vbi supra 3. de anima.

l.c. 38.

6. meta.

l.c. 3.

l.c. 16.

l.c. 16.

Ad primus argu. pro de lana.

l.c. 38.

do anima: incepit declarare illi modum: dicitur etc. 22. quia differentie entium quibus diuiduntur cum differentijs anime sunt eadem et sunt potentia et actus. **S**icut enim et intellectus et sensus sunt potentia aut actus: ita omne sensibile aut intelligibile est aut potentia aut actus: cum ita sit si sensus est in potentia: sensatum erit in potentia. **E**t si fuerit in actu: sensatum erit in actu: et sic est de intellectu cum intellectu. **E**t ex hoc concludit ipse et philosophus: quod scientes est quodammodo scitum et sentiens sensatum. **E**t quia hoc non potest esse per essentiam suam: quod lapis non est in anima: nec in ea erit: sed per similitudinem et specie. **E**t ideo concludit quod intellectus est species specierum: et sensus species sensibilibus: patet autem quod ista non facit ad propositum. **A**d secundum dico. primo. quod sequentia non est necessaria. **N**am de eodem subiecto possunt diuersi artifices diuersas passionem demonstrare: sicut de astris alias passionem probat astrologus: alias probat physicus. **E**t de magnitudinibus alias probat passiones physicus: alias geometra. **S**ecundo dico. quod si in antecedente accipiat scientia coniter per partiali et per totali: per ipsum esse fallum: quoniam eadem passio: non de eodem subiecto differt scientie partiales probat: ut in sequentibus patebit. **P**ro. **Q**uicquid sit de habitibus scientificis: vniuersalis tunc de habitibus loquedo: illud autem non est verum. nam omnem passionem quam probat de aliquo subiecto scientia physica: probare etiam potest de eodem subiecto opinio physica: quod tunc habitus specie distinguuntur. **A**d tertium dico. quod non est intentio philosophi quod physica esset prima philosophia. i. metaphisica. **I**n hac enim significatio de aliquo vtriusque isto termino complexo prima philosophia: si dicitur quod est philosophia prima. i. vniuersalis et communis: qua nulla esset communior. ita quod ly prima: scilicet proprie exponit negatiue et intelligit de primitate communis. per autem hanc esse intentionem eius. nam de tali primitate loquitur philosophus? ibi. ait enim. dubitabit aliquis vtriusque philosophia sit vniuersalis aut circa aliquod genus: et natura vna: et concludit quod est vniuersalis: quod est circa omnia: et quod si non essent substantie separate physica esset circa omne: ideo est vniuersalis et prima. **S**imiliter **L**omentator. **L**oment. ibi dicit exponedo si non est hic alia substantia a sensibili non est aliqua scientia per naturam: quare auctoritas illa non valet ad propositum. nam esto quod nulla esset communior ea ad huc posset esse aliqua alia ab ea: sicut consideratio metaphisici de magnitudine alia est a consideratione geometre: et tunc non est aliqua magnitudo naturalis abstracta. **A**d quartum etiam eodem modo non intendit **L**omentator: quod non est aliqua alia scientia distincta a naturali. **L**ostat enim quod adhuc mathematica est alia a physica: sed vult quod non est alia communior: et de alijs considerat: de quibus ipse non considerat: quous ipse considerat de omnibus reb?: et hec solutio roboratur ex precedente. **S**ecunda conclusio probatur primo quod de se esse sicut conclusio aliqua vna significat potest haberi per vnum hominem scientia et per alium opinio: et ite per alium fides: sicut et eide enuntiabilem quod potest assentire per demonstrationem quam habet circa idem: sicut per se patet. probabile medium: alius autem per auctoritatem scilicet. constat autem quod predicti habitus inter se differunt specie. igitur etc. **S**ecundo. de aliquo obiecto propositum potest haberi vnum notitia complexa mediante notitia simpliciter intuitiua rei: de quo alii habent notitiam per demonstratiuum discursum: ideo de eodem obiecto possunt esse habitus specificos distincti. per notitia: quoniam non potest impossibile est de habitibus quod de actibus: autem per. nam beat? virtute intuitiua notitiam quam habet de deo euidenter nouit deum esse: quod alius viator: nouit per scientiam acquiritam per demonstrationem. **T**ertio non minus arguitur habitus diuersarum rationum esse de eodem obiecto quod notitias: sed tunc de facto arguitur in beatissimis: quod per Augustum. de reb? habet notitiam in verborum notitiam in pro genere: quod notitia nulli dubium quod debet dici specie distinguuntur: per cum quodammodo ite dicitur notitia in pro genere nunc equare in perfectione notitiam in verbo: igitur etc. **Q**uarto. quilibet astronomia a qualibet

est no

L.c. 59. et
L.c. 108. et
109.

L. om. 108
z. 109.
cap. 8.

bet physica distiguat specie aliqua astra astronomia z ali
qua physica sunt de eode obiecto. na q astra sunt spheri-
ca z q terra sit rotunda p physica sciz: z p astronomia: s-
cut patet. 2. celi. vbi physice pbat pmi ex eo q astra no
mouent recte: et astronomice ex eo q eclipses solis sunt
arcuales z hac pbatione pntine ad astrologia dicitur
puelle philosophi i tertio. z L. om. 108. ibidem: z pna di-
cit ee natural. Secundo etia pbat in eode libro physice
p equalē fedētia partiu ad ceterū: et astronomice ex eo q
eclipses lune semp sūt arcuales: z q pna pbatio physica
ca sit. feda p no: s. mathematica: pty ibidē p L. om. vbi
dicit etia q tales. s. mathematicas facit philosophi ad
pntinādū. no q sint inate pnt in hac scia. s. q d physica.
Adē etia dicitur huius. pmo sufficētie de istis pbatioib?
naturali z astronomica q terra sit rotunda. ¶ Quarto. de
eode obiecto pot haberi scia z p demonstrationē a pnt et
p demonstrationē a posteriori. scia autē acq̄ta p demon-
strationē a posteriori. vnde sicut p mediū pbabile non
acquiritur habitus scientificus: sed alterius rōnis: nec p
mediū demonstatiū acquiritur habitus eiusdē rōnis cū
eo: q acquiritur p mediū pbabile: ita ratiōabiliter videt
rōnem rōnis habitū etia alteri? z alteri? ratiōis generetur.
¶ Hic due vltime rationes non efficaciter cōvincerent
proferū. fundantur enim sup̄ hac radice q media di-
uersarū rationum circa idē obiectum causant act? z ha-
bit? diuersarū ratiōis: qd idēo pterius negare posse vi-
deret: q in alijs videmus ab aliq̄b? causis diuersarū ra-
tionum: effectus eiusdē ratiōis pducit: sicut eiusdē ratio-
nis calorem ab igne z a sole videmus pducit. Et quia so-
lenō potest euidēs ratio assignari quare ex diuersis me-
dijs nō sūt similes habitus sicut ex alijs quibusdā cau-
sīs differētibus specie sūt eiusdē ratiōis effectus. idēo
fōse non potest p̄dicta proferua euidēter excludi: ve-
rū tamē q nulla apparet impossibilitas q de eodem ha-
beat actus z habitus diuersarū ratiōis: z idēo pbabi-
lius videt dici q vniuersaliter ex medijs alijs z alijs fm
specie alijs z alijs act? z habit? circa illud qd p cōclusionem
significat: causant. Alias potest dici: nec videt matō-
pterua: q ex medio theologico et ei medio demonstrati-
ūo causantur habitus eiusdē rōnis: z q visio albedinis z
visio nigredinis sunt eiusdē rōnis: cū non aliudē q ex di-
uersitate cāp. s. albedinis z nigredinis videatur eaz dria
pōsse pcludi: quozū tñ nullū aliq̄s dicit que videri. Ideo
pbabili? videt cōcludere rōnes p̄dicte. ¶ P. Sicut dicit
poterit q ex actib? diuersarū rōnū causat habit? morales
z intellectuales etia eiusdē rōnis: z sic ex scribere z cytha-
rizare eiusdē rōnis habit? generatur: z ex aggredi terri-
bilis z tribuere ppa idē habit? moralis acq̄ritur: z sic vtr-
pbit ois via cognoscēdi distinctionē habitū specificam.
¶ P. Quāuis a causa diuersarū sp̄z pueniāt aliq̄ effe-
ct? eiusdē rōnis: a quolibet tñ pueniūt effect? diuersarū
rationū: sed q effect? diuersi pueniāt ex medijs diuersis
nisi assensus vel habitus psequētes non apparet: z si ali-
quos alios assignares. ita tibi facilliter negabo de illis si-
cut tu mihi de istis. ¶ Et hoc vlti? infero q nō est ve-
ra opinio dicitū q ad distinctionē sciaz requiritur disti-
ctio subiectozū vel p̄dicatozū: ita q non est possibile di-
uersarū sciētariū esse eadē cōclusionem. Nam inquitunt.
impossible est respectu eiusdē cōclusionis simplr sint actus
sciēdi distincti specie. ¶ Istud aut motiū nullam habet
rationem probabilitatis: tum quia nō videt possibile mi-
nus q respectu eiusdē completi sint notitiē complete
et actus sciēdi distincti specie: q eiusdē obiecti sint
notitiē incomplete distincte specie. L. onstat autē q noti-
tia intuitiua: quā angelus habet de albedine: z intuitiua

quam habet homo: z sensitiua quā habet brutum de ea-
dem albedine non sunt eiusdē ratiōis. tum etiam quia
non obstante identitate obiecti completi stat diuersitas
specifica actū assentiendi scientifici z opinatiui. ¶ Ter-
tia conclusio probatur: quia habituum specie differē-
tium sunt actus proprii specie differētes: igitur hmoi
habituum mentales conclusiones: de quibus est sermo
sunt specie differētes. Antecedens notum est ex secūdo
ethicorum: inconsequētia probatur quoniam assensus sciē-
tialis est proprius actus sciētie: et assensus opinatiuus
opinionis: z assensus creditiuus seu credere est actus fi-
dei: quilibet autem istorum assensuum est quedam mēta-
lis conclusio: vt ex precedenti questione patet. igitur zc.
Non obstante igitur identitate obiecti: quod est totale si-
gnificatum conclusionum mentalium diuersorum habi-
tuum stat diuersitas conclusionum ipsarū: sicut etia stat
z diuersitas conclusionum z mentalis z vocalis et assen-
suum p̄dicatozū z ipsozū habituum habitū idip-
sum obiectum. ¶ Quarta conclusio probatur facilliter.
sicut de eodem aliquo obiecto. h. g. q deus est incorru-
ptibilis: vel q cuiuslibet hois est aia sibi propria. pōt qd
habere assensum euidētem per mediū demonstratiū
z alius assensum certū: sed in euidēte p mediū theologici-
cū: z alius assensus fōmādinus per mediū aliq̄d pba-
bile. igit de eode obiecto pōt haberi theologia z scientia
z opinio. anis p experientia pōt facillr cognosci. pna p: si
loq̄mur de theologia q est act? sciz: z sūt de sciētia z opi-
nionē: q tales assensus sunt hmoi act?. Si etia loq̄mur
de theologia scia z opinioe habitū idē p: qm ex frequē-
tatione talium actū hmoi habitus generantur.
Pro secundo articulo sciendum est q vt pty ex
precedenti qōne theologia pōt ac-
cipi duplr. vno mō p habitu vel habitū: quo vel qd qd
nouit sensum facere sc̄pturē: z sc̄ptū dicit et? p aliud ex-
ponere z pbare: necnō alia q nō fm se formalr p̄tinentur
in ipa ex his q in ipa p̄tinent: deducere z s̄ferre: et penes
hūc modū pōt accipi theologia etia p actū vel actib? p̄e-
dictozū habituum. Alio mō pōt accipi theologia p assen-
su tā actuali q habituali in aīo fideli acq̄sito p discursū
theologicū de obiecto theologico. ¶ Iuxta hoc pono p
articulo isto quatuor conclusiones. p̄tima est: q theolo-
gia p̄mo modo accepta siue pro actu siue pro habitu
sumatur composibilis tam habitui q actui sciētie in eo-
dem homine circa idē obiectū. Tres p̄clusiones alie sūt
de theologia sc̄do mō accepta. Et vna est theologia act?
non est composibilis sciētie actui. seu q impossibile est
eundem eidem obiecto assentire actu simul assensu scien-
tiali z assensu theologico. ¶ Alia q theologia act? com-
posibilis est sciētie habitui: z theologia habitus sciētie
actui. ¶ Ultima est. q theologia habitus non ē possibi-
lis sciētie habitui. z intelligo in omnibus p̄dicatis de
composibilitate in eodem subiecto et de theologia cum
sciētia eiusdē obiecti. ¶ Probo primaz conclusionē
sic: ptingit aliq̄ sciētiē demonstratiue: sibi gra deū esse
eternū. vel nō omnū hominū vnicā esse aīaz: aut aliq̄d
aliud theologicū p̄opte z facillr idipsum theologice pro-
bare: z econuerio ptingit aliq̄ habentē hmoi habitum
theologicū p̄opte z facillr pbare idipsum seu demonstra-
re. ergo scia hitus cōpossibilis ē tā habitui theologico q
actui. z theologia hitus cōpossibilis est actui z hitu sciali
anis ex experientia notū est: p̄tia pbat: q p̄optitudo et
facilitas ex eundē in actum p̄ouenit ex habitu: vt docet
experientia. z pty sc̄do ethicorū. omne igitur cōpossibile
actui p̄opte z facillr elicito cōpossibile est habitui quo
mediāte elicct. nā eiusdē potētie sunt actus z hitus quo
mediāte elicct: z loquor de p̄optitudine que per se p-
uenit ex frequētatione p̄cedētī s̄litum actū: quāē p̄nar

cap. pmo.

cap. 9.

cap. 8.

cap. 4.

esse promptitudinē hui? discursus elicēdi. ¶ Secūdo cū
actu atq̄ habitu sciēdi sic esse sicut p̄lo aliq̄ significat cō-
possibilis est habit? p̄badi z deducēdi ei? p̄radictiōis.
igitur cū actu z habitu scie cōpossibilis est theologia p̄-
mo mō sumpta circa idē obiectū. anis pty: qm multi sunt
q ex habitu p̄opti sunt cōcludere aliq̄d p̄conē p aliq̄d
mediū thopicū: cui? oppositū p̄opti sunt demonstrare p-
sciam: z dū actualr ipam demōstrat nō min? p̄opti sunt
elicere hmoi thopicū discursum p̄conis oppositē: z hoc
maxime p̄ in his q pus opinati sunt oppositū qd demon-
strationē ei? qd sc̄itū accipiet. pna pty: qm nō min? sunt
cōpossibiles habit? z act? scie cū alio habitu deductiue
alterius rōnis de eode obiecto: qm est theologia: de qua
loq̄mur: q cū habitu deductiue alteri? rōnis z oppositū
obiecti: imo magis apparet possibile. ¶ Et istis rōnib?
habetur q tā habit? theologic? actus cōpossibilis est ha-
bitui scie z econuerio tā habit? scie q act? cōpossibilis est
habitui theologic? actus: qm act? pbat q act? est cō-
possibilis actui quātū est de se. nā quozūcūq̄ habituum
naturalr acq̄sitorū simul cōpossibilitū act? etia sunt quātū
est ex se cōpossibiles: dico aut quātū est ex se: q forisā vī
deretur aliq̄d q potētia nō sūt naturalr capax multozū
actū simul: aut nō tot quozū partia p̄currūt ad act? de
qd? est sermo. Si tñ est naturalr capax eozū vī oim quozū
habitu? h̄y: oēs simul h̄y pōt. ¶ Secūda cōconē p̄o-
rōne cō sic. impossibile ē idē obiectū simul ee eidē actualr
notū: et nō ee actualr notū: igit impossibile est idē obiectū
ab eode actu sc̄ri z actu crediti? accipio hic credere non
cō iter p assensu: s̄y sp̄alr p assensu fidei p̄distictō p̄sciētī
fici: opinatiui: z suspiciōsum. ex q vtra sc̄ptur q impos-
sibile est eudē sc̄re aliq̄ obiectū et eidē assensu theologici-
co assentire: cū talis assensus sit qdā credulitas et fides:
vt p̄y ex p̄cedētī q̄stionē anis pty. pna pbat: qm omne qd qd
sc̄it ē illi notū habitua? si habitua? actualr si actualr.
znūllū qd qd credit ē ei notū. nā noie fidei sic acceptē ni-
hil aliud itelligim? q assensum nō euidētis z nō appa-
tis seu icogniti. vñ Aug. in ench. ait. Hā qd attinet ad nō
videre siue q creditur siue q sperant fidei sp̄atq̄ cōe est.
in ep̄la q̄ppe ad hēbreos. qua testē vñ sunt catholice fidei
illustres ac regule defensores: fides etia dicta est p̄iectio
re? q nō videtur: q̄uis qm se q̄s nō p̄bis: nō testib? notū
deniq̄ vllis argumētis: s̄y p̄ntū re? euidētis creditisse
hoc est fide accōmodasse dicit. nō ita videat absurdū: vt
recte reprehēdatur in verbo: eozū dicit. igit vidisti z non
credidisti. vnde putari potest esse p̄sequēs vt non videat
res q̄cūq̄ creditur. Sed melius hanc appellamus fidē:
quā diuina eloquia docuerūt: eaz. s. re? quē nō vidētur.
de spe quozū p̄p̄ostol? ait. s. ad rōmanos. Spes que vi-
detur non est spes: qd enim qui videt qui sperat: Et qua
auctoritate patet. p̄mo tā p̄p̄ostolū: q p̄ Aug. q fī-
des est eozū que non sunt euidētia credenti. ¶ Secūdo
concluditur idem per illud qd ait p̄p̄ostol? et etia Aug.
de spe. non enim spes potius de non visis z incognitis est
q̄ fides cum hoc formaliter in diffinitioe fidei ponatur.
Item. s. de tri. Credimus iquit dominū iesum christū na-
tū de virgine que Maria vocabatur. quid sit aut virgo: z
qd sit nacti: et qd sit nomē. pp̄nū nō credim?: sed priorius
nouimus. ecce qd nos credere negat ea que nouim?. Itē
lib. 3. vniūsq̄s sui animi cōscius nō credit vñq̄ hāc esse
suā s̄y plane puidet volūtātē: z in plurib? alijs locis eadē
penit? ponit sniam. ¶ Ad hāc duplr cōstueuit respōderi.
¶ Primo ad anis dīcēdo nō ee icōueniēs idē eidē notū
ee z ignotū: dū nō hoc nō sit fm idē: s̄y fm aliud z aliud:
sicut idē lac est simile margarite fm albedinē z non est
ei simile fm dulcedinē: sed dissimile potius. ¶ In p̄p̄o-
to d̄y idē obiectū est eidē notū p sciam z nō est eidē no-
tū p fidē: s̄y pot? ignotū: z p̄tis nō fm idē notū z ignotū.

Secūdo dicitur q pna nō valet: q z si sit euidēs p̄scien-
tia illud qd sc̄it: non tñ est euidēs per fidē illud qd credi-
tur: fides est sc̄itū euidētis: non tñ facit in euidētis: z
indifferētē pot esse euidēs z nō euidētis: in quo differt
a sciētia que non euidētis esse non pōt. ¶ Contra respō-
sionem p̄tinā. impossibile est alicuius cōtradictiōis vñā
partē esse verā per vñā causam z reliquā etiam esse verā
per alterā causam. alias ego possem vñā partē verificare
et tu aliam. Et sic tu z ego simul possemus facere dūo cō-
tradictoria esse simul vera: qd est absurdū. ¶ Et vnde ul-
la cōtradictoria de veribus: qm p̄dicatis absolutis
vel relatiuis: seu cōnotatiuis substantiālibus vel acciden-
tibus siue i deo siue in creaturis. verificari possunt nec
fm idem nec fm diuersa. Exemplum quod inducitur nō
est ad p̄p̄ositum: qm iste nō contradicunt. hoc lac est si-
mile huic margarite per albedinē. hoc lac nō est simile
margarite per dulcedinē: et idē vtrōiq̄ demōstrat: cū
non sint idē termini penitus z a parte p̄dicati z subiecti
vtriusq̄: sed vtriq̄ hē due p̄radicunt. hoc lac nō est simile
huic margarite: z hoc lac est simile huic margarite: qua-
rum altera tñ est vera: etia similiter si dicat: hoc lac est
simile. hoc lac nō est simile. contradicōis sunt i termini
vniuoce accipiātur: z simul verificari nō possunt: z si di-
catur q idē pot esse simile vni et non s̄icē alteritē per p̄tis
simul verificari: negāda ē p̄tis: qm si est s̄icē vni aut alicui
hec est vera. hoc est s̄icē. nam sequitur. hoc est s̄icē huic vel
illi. igitur est simile. negatiua p̄o erit falsa: non est sequi-
tur. hoc nō est s̄icē huic vel illi. igitur nō est s̄icē: s̄y econuer-
so sequat: q̄uis igitur hē possunt simul esse vere: hēc pro-
positio seu hoc obiectū est euidēs huic p̄sciētā: hoc ob-
iectū nō est huic euidēs per fidē: que nō sunt cōtradictō-
rie. hē tñ. hoc est euidēs. hoc non est euidēs huic eidē: tñ
hincinde demōstratis et terminis vniuoce sumptis nūq̄
possunt simul esse vere: nunc aut sequit. hoc est sc̄itum ab
isto. igitur hoc est euidēs isti: z sequitur etia. hoc est ere-
ditū ab isto. igitur nō est euidēs isti: quare respōsio p̄-
p̄na nō valet. ¶ Secūda respōsio est insufficiēs: qz fides
non facit in euidēs illud qd creditur: non potest in esse:
nisi credenti in euidēs sit qd creditur: deo fallum est qd
assumit respōsio. vñ q fides pot esse indifferētē euidēs
et in euidēs. nā fm hoc sequitur q de p̄mis principijs z
p̄p̄onibus p se notis/ seu de significatis earū totalibus
posset haberi fides p̄p̄te dicta: et simul aliq̄d esse notum
euidēter mediāte intuitiua notitiā: z creditū per fidem:
qd est p̄tra oēs sanctos de hac materia loquētes: z etiam
glosas ad hēbreos que oēs dicit q de apparentib? non
est fides: sed agnitio: z p̄tra Gregorū in homel. d. que ap-
paret non habēt fidē sed agnitioē. et Aug. lib. 1. de sa-
cra. diffinit fidē: q est certitudo animi de rebus absenti-
bus: z infra subdit: q de fide q̄ proprie z nō abusive fides
appellatur dicitū est. si vides non est fides. ¶ P̄terea.
Si hoc esset verū: non bene diffinisset p̄p̄s fidem ponēs
in ei? diffinitione rerū non apparentiū. nā opz diffinitio-
nē vniuersaliter p̄uertit cū diffinito. ¶ Secūdo ad cōclusio-
nem sic. si fides est sciētie cōpossibilis circa idē nō est ne-
cessariū q accedēte sciētiā vel clara notitiā fides cedat: z
per p̄tis etia in patria simul cum vñsione fides remaneret.
hoc est fallum z p̄tra Aug. 1. de doc. xp̄ia. dicentē. q qui-
cūq̄ ad eternā gloriā peruenerunt decedētib? fide et spe:
charitas auctior z certior permanebit. ¶ Itē lib. 1. soli-
loquoz querit Aug. vtrū aie cum deum videre p̄ngerit.
illa tria. s. fides spes z charitas sunt necessaria: z respōdet
ibi. fides vel duas fides necessaria nō est: quare sit neces-
saria: cū iam videatur: spes multo minus: q iam tenet:
charitati p̄o non solū aliq̄d detrahetur: sed addetur etia
plurimū. z infra. neq̄ dicenda est aia. s. tunc fidem habe-
re q illa sint verba vera qm nulloq̄ fallorū interpellatiōe
bitij.

P. I. C. 2.

cap. 4. 5.
ca. 1. z. 12.
cap. 12.

cap. 57.

sollicitatur neq; quicquid sperandum ei restat cu totum secura possideat. ¶ Item. 12. super. Bñ. ad literam. dicit q; fides et spes sunt viles huic vite et postea non futu re. Et subdit. Hic quippe virtutes que nunc propter trans eundem istam peregrinationem va lde necessarie sunt: non erunt in illa vita: propter qua adipiscendam sunt necessa rie. vbi patet. Fin ipsum q; in patria non esset fides: quod oino z psertim de actu fidei ver esse fatendum est. ¶ Sed forte diceret aliquis q; fides remanet adueniente scia vel visione: sed no remanet fides. id eñ assensus fm numerz vel spem cu est de absentib; est fides: cu aut de presentibus no est fides s; hitas seu scia. Et hoc videt posse ostedi de

cap. 1.

¶ tertiode Aug. 13. de tri. aliqñ inqt z reb; fallis accomodat fides. loqmur em sic vt dicam; habita est ei fides z dece pit: quis fides: si tñ z ipa dicenda est fides: no culpabilis de cordib; perire: qñ ea iueta hitas pellit. optabilr aut revere ray in res eade fides trahit. no em dicendu est perire: qñ ea q; credebatur videtur. nuquid em adhuc fides dicenda est cu diffinita sit in epla ad hebreos. fides dicitur sic ee pte ctione rez q; no videtur. vbi pz q; pmo dicit rez. falsax si de de cordib; pte coperta hitate: fide vero rez verax di cit no pte qñ ea que credebatur videntur: manet ignitur.

cap. 19.

¶ Secundo optz q; ipa no manet fides: z ideo ait: nunqd adhuc fides dicenda est zc. ¶ Hic etia fauet aliud eius di ctu. 14. de tri. vbi ait. q; fides nra videdo fiet hitas qd co ordat ei qd dicit hic. rez verax i eadē res fides trahit. i. in pntia z visionē rez: de qb; erat fides. ¶ Hec rñio sta re no pot: tu q; Aug. ca. pallegato. 1. solilo. cu dixisset q; fides z spes decedut. ¶ Item subdit. tria i hac vita oia. post hac vita sola charitas. ¶ Costat aut q; fides no transibit in charitate sic q; eentia q; nunc est fides sit postea charitas. Si igit sola charitas manet ex his tribus: nulla res q; est aliq; duaru pmax remanet post hac vita. ¶ Secundo ista rñio dicit tertiode Aug. 14. de tri. vbi ait. q; fides in pte ritis abdit spes qñ sub enigmate spem ia esse destiterit: aliaq; nunc trinitate facit p suam pntia recta z pte ctio di lecta. alia tuc facit p quoddā sui vestigiū qd i memoria pteritis derelinqt. Ecce q; Aug. dicit ea definere esse: nec pot glossari: vt ideo pterire sic dicat: q; definit ee fides: no q; simpitr definit ee: qñ si sic eet. sequeret q; sicut nunc ipa fm se est pntia: z p sua pntia pntit illa trinitate: ita et tuc no p aliqd ei; vestigiū in memoria derelictū: s; p sua pntia eet pntia: et eadē qua nunc constitueret trinitate.

cap. 8.

¶ Ad auctoritate Augustini in qua fundat rñio dican du est: q; ideo dicit Aug. fide falsoz coperta hitate pte: q; tuc sic definit vt nec ipa remaneat nec aliqd assen; de eisdē falsis sibi succedat: s; poti; succedat de eisdē dissen sus z assensus oppositoz suoz. ¶ Fides autē veroz non ideo pte dr: q; quis z ipa definit ee: succedit sibi tñ ali; assensus z pfectioz circa idē: vñ eidē assentit cu habet vi sio cui assentiebaf pus p fide: et hec est itētio Aug. in au ctiozitatibus illis. ¶ Tertio pncipalr ad pconē arguo p auctoritate Augustini. lib. 1. de sacra. d. alia sunt q; rōne. alia fm rōne: alia supra rōne: et pter hec. alia sunt q; sunt rōne. Et rōne sunt necessaria. fm rōne pbabilia. supra rōne mirabilia. rōne incredibilia: z duo qdē extra fide no capiūt: que em sunt rōne: oino nota sunt et credi no possunt qm sciūtur: q; rōne sunt: nulla sñ rōne credi possit: qm nulla suscipiūt rōne: nec acq; sicut rō aliq; Ex hoc manifeste pz: q; ea q; sciūtur: z p rōne nota sunt: credi non possunt: qd in sensibilib; itelligēdū est. ¶ Contra pconē arguit pmo. Non est maior repugnātia fidei ad sciam: q; auctoritatis ad demonstratōne: pz hoc: q; si qua sit repu gnātia eaz. cu illa no pueniat ex obiectis: cu de eodem possit ee scia z fides: vt pz ex pcedēti pcone: opz q; pue niat ex mediis. mediū aut scie est demonstratio: fidei vero auctoritas: sed auctoritas z demonstratio sunt cōpossibi-

par. 2. c. 3.

les: qm qd demonstratōne simul z auctoritate de eodem obiecto pot hre. ¶ Confirmat. q; philosoph; frequēter post demonstratōnes aliquaz pconē adducit aucto: itas etia antiquoz philosophoz: qd no faceret si aucto: itas z demonstratio eēt icōpossibiles: aut aliud icōpossi bile scie causate p demonstratōne causaret: sic em sciam qua pus causauit destrueret: qd ē valde repēibile: aut etia si nullū assensus causaret: qm tuc supfluū foret illas auctoritates allegare. ¶ Secundo. Quicquid est possibile mediū theologicū et assensus circa pmissas illi eidē est cōpossibilis assensus pconis theologicę. pz q; assensus circa pconē pns est assensui circa pmissas. quicquid autē cōpossibile est ass; cōpossibile est z pns: s; scie alicui; cō elutiōis theologicę cōpossibile est mediū theologicum z assensus circa pmissas ei; igit zc. ¶ Probatio minor. ¶ stat em ex pcedēti pcone q; scies aliqua pconē pot de ducere eadē p mediū theologicū: pz etia q; pmissis pot assentire cu sint auctoritates sacre scripture: vel saltē al tera eaz: vel deducta ex scripture: alioqñ no posset ee ve rus fidelis: nec pot dici q; assentiat vtiq; assensu scietifi co: qm tuc mediū no eēt theologicū: igit assentit saltē al teri assensui fidei. Et hoc sufficit ad ppositum quoniam assensus fidei circa vnam pmissam cu assensu scientifico circa alterā non causant circa pconē nisi assensum fidei. ¶ Ad pmo dico z dicitur est q; auctoritas pot sumi du pliciter. vno mo p assensū q; adhibet dicto vel sermone ali cui; fm quē modū dicim; aliq; hoiem: vel doctrinam ee magne auctoritatis. i. cu adhibet magna fides z assen sus. ¶ Alio mo pot sumi auctoritas p ipsimet dictis et sermonib; fm quē modū soliti sum; dicere aliquem alle gare multas auctoritates vel paucas in predicatione vel disputatione. Si sumat auctoritas pmo mo nego minorē: z cedo maiorem: eo q; assensus q; ppe est auctoritas no est cōpossibilis demonstratōni metalitici. s; qui iducit sciam. Si fm sumat auctoritas scdo mo nego maiorem: et rōnabiliter. vt pz: qm no solū demonstratōni est cōpossi bilis circa eadē pconē auctoritas sic sumpta: sed etia er roz de pcone opposita: possibile em est: q; hñs opinio nē z erroz itēsum q; de; sit copozeus: habeat mēte aucto ritatē. d. vbi no ee copozeu. Et tñ stat q; iste no potest si mul cum assensu illo erroneo assentire ei qd significat au ctortas illa. Similr ecōuerso hñs demonstratōnem: q; no oim hoiem est vn; intellect; pot hre mēti dictū cōmētatō ris oppositū asserētis: nec tñ pot simul illi dicto assentire z pconē seu et qd significat pco illa sue demonstratōnis. ¶ Ad pbationē cum dr q; illa repugnātia non puenit ex obiecto zc. Dico q; hñs sit repugnātia ex obiecto abso lute: est tñ repugnātia ex obiecto fm quid: in quātum est obiectū hmoi: z ipm est tale. s; ignotum z fm q; est illius z est tale. s; notum: z hoc sufficit ad icōpossibilitatē illoz actū. ¶ Similiter hoc pz in simili in actib; nostris vo lūtatis: desiderii enim z cōplacētia seu delectatio circa idē sunt obiectū. Sed desiderii est circa illud dū est fur turū. Delectatio vero dū est pntis: idipsum enim pntis delectat qd ante desiderabatur dū erat futurū: z constat q; desiderii z delectatio circa idē no sunt cōpossibiles in eodē: no est enim possibile q; qd simul desideret z delecte tur in aliquo: pz pte loquēdo de talib; actib;. ¶ Idē est de spe z fruitione. Nam eo q; speram; fruimur: z tamē non possumus simul eodē frui z illud sperare: vt pz p Aug. cap. 8. supra: z per Apłm ad Romanos in auctoritate superius allegata. ¶ Ad pfirmationē dico: q; no occurrit mihi p nūc vbi philosoph; post demonstratōnes inducat alioz auctoritates: q; vñs aliqñ post suas argumētationes: que quidē no sunt demonstratiue: sed pbabiles z dialectice: alleget etiam auctoritates alioz. Datū q; hoc faceret: post demonstratōnes puto tñ no idē ee facere vt p eas cau-

aret aliq; assensum. Tum quia bene sciebat: q; habēti euidētem notitiā siue immediatā siue scientificā: aucto: ritas alterius nullū causat vel auget assensum: vnde si oēs mīdi homines mihi testificaretur: q; si ab equalib; equa lia demātur que reliquūtur equalia erunt: aut q; ego vi uo: vel q; cuiuslibet triāguli anguli valent duos rectos: aut aliq; alioz que mihi nota sunt euidenter non plus assentire: q; si nullus hoc diceret: volūtas no cōcurrit ad assensum euidētem. Tum quia frequēter talium aucto ritates inducit: quozum dictis nec ipse dabat nec circa suos auditores dare volebat: nec nos etiā vllum damus assensum. ¶ Ad quid igitur allegabat eoz dicta: potest dici vt ostēderet pueniētiam doctrine sue cum doctrinis alioz: vel aliqñ vt q; demonstratōnes cape non sunt idonei: aucto: ritatib; causet assensum: aut aliqua alia causa sibi nota. ¶ Ad scdm q; maiorē. Ad pbationē dico: q; no semp assētus circa cōclusionē natus causari ex assensib; circa pmissas. pns est ad illos assensus: quia non tunc qñ potentia non est apta recipere. Ac; em actioz sunt in pa riente disposito. 2. de aia. ¶ Intellect; aut habens assen sum scientificū de cōclusionē non est aptus p tunc simul recipere assensum tātūm creditiū seu fide: z est satis cō ueniēs ex eplā in corozalib;. Nam calefactio videt esse naturā pns illuminationē: vnde sol illuminādo calefa cit: et tñ non in quocūq; causat lumen causat psequenter calozē. Illuminat em speras inferiores: quas tñ no calefa cit: q; ille no sunt susceptri caloriz: z idipm ptingeret in aere: si deus aliqua formā icōpossibile caloriz causaret i aere. ¶ Si dicat: ex hoc sequit: q; possibile est naturā r assentire pmissis z no assentire pclusioni. contra illud di ctū in pcedēti q; tōe. ¶ Megādū est hoc seq. ¶ Hāc iste qui habet sciam z mediū theologicū vtiq; assentit pclusioni: hñs non p assensum causatum ex illo medio theologicō: et vtiq; assentiret etiā p assensum causatū ex illo medio ni si ali; assensus in eo sibi icōpossibilis haberet: icōueniēs aut eet si pmissis assentiret z non pclusioni. ¶ Tertia cō clusio. videt: q; theolog; habitus est cōpossibilis scientie actui: z scia habit; theologię actui. ¶ Probaf. q; non min; iste habit; illi actui est cōpossibilis q; habitui stutis vel vitiū sic cōpossibilis act; de gñe actūū oppositi habit;: et actui scie habitus error; oppositi: pz eo q; maior: vel non saltē minor: inter eas repugnātia videat: sed ista sunt cō possibilia: pz em epiētia. ¶ Hāc aliq; habitūalr vitiosus pot elicere vñū actū de gñe virtutis non pdēdo totaliter habitū vitiū: z ita vnus habēs habitū error; bñ intentionē pot elicere demonstratōne vñā non pdēdo habitum pdi ctū: qd pz: q; si no frequēter demonstratōne z obliuifcaē se demonstrāse pclusionē illā: repiet se promptū ad assen tiēdū pclusioni opposite vt pus. ¶ Quarta pclusio pba tur: q; quozūcūq; habitūū naturālr acq; sicut actus sunt icōpossibiles: z ipsi habitus sunt naturaliter icōpossibi les. Sed habitūū theologię et scie: de eadē pclusioe act; sunt icōpossibiles: igit z ipsi habitus: minor pater: ex cō clusione scda huius articuli: maior pbaf z inductiue: vt pz inuētū tā in habitib; moralibus q; intellectualibus. ¶ Et rōne: q; si actus habituum sunt icōpossibiles: cu ha bitus non naturaliter acquirātur nisi p actus tales: habi tus non possunt simul acqri. ¶ Itē cum act; generatiuus vnus habitus sit naturaliter corruptiuus habit; actus sibi icōpossibilis: sequit q; neuter post alterum possit priorē remanēte acqri: z pns nullo modo possunt natu raliter simul haberi: igit sunt icōpossibiles naturaliter. ¶ Confirmatur: quia si dentur aliqui habitus cōpossi biles: quozum tñ actus ex se sunt icōpossibiles: statim dici poterit: q; etiam nulli habitus sunt icōpossibiles naturaliter: quonia de icōpossibilitate habituum pro act uis pbare non potest: nisi per icōpossibilitatē actuum.

L. c. 26.

¶ Contra. actus habit; vni; gñatiuus est ppossibilis ha bitui actus sibi icōpossibilis: igit z habitus huius: ante cedens pz: ex tertia pclusionē: pna pbatur: q; ex actu ge neratur habit;. ¶ Secdo si cu habitui scie no statet hitus theologię. q; est qdā fides: picu losum esset theologis co nari acq; rere sciam eoz q; creduntur: q; sic ad id conare tur: q; pderent fide: z p pns meritum. ¶ Tertio no mi nus scia ppossibilis ē theologię: q; sit ppossibilis fidei cir ca ea q; directe cadunt sub fide: sed huic ipa est cōpossibi lis. d. Aug. libro pmo soli. ¶ Adū in hoc corpore ē anīma: etiā si plenissime videat hoc est intelligat deum: tñ q; etiā coroz; sensus vtiq; ope proprio: si nihil qdem valent ad fallendū: no tamē nihil ad ambigendū: pot ad huc dici fides ea qua his resistit: z illd pot; vey esse creditur. Ec ce q; cum plenissima intelligentia quā i hac vita de deo ha bemus stat si deestalis autem notitiā vtiq; scientificā est. ¶ Ad pimum vdm. q; actū illū habitū esse ppossibilem pot intelligi duplr: vno mo sic q; nec p ipm tollat nec; mittatur: z sic nego añs. Alio mo: sic q; non tollat ex toto z isto modo pcedo illd: z sic intellexi pclusionē sicut pz ex assumpto in pbatione: z tunc nego pntiam. ¶ Ad proba tionē dico: q; p nullū actum gñatur hitus: cu q; actu stat hitus oppositus intētus vel remissus accipēdo gñatio nem pprie. s; p inductione essentē illi; habit;. ¶ Ad scdz nego pntiam. Ad pbationē dico: q; vtiq; conarent ad id q; pderent fidem: non quidem infusam: sed illā acq; sicut q; de theologis: q; vñs no p fidem infusam possunt ha bere actuz credēti circa illud cui; acq; sicut sciam: nec iste conat; piculosus est: s; vnus z desiderabilis. vnde supra allegatū est p Augustinū. 13. de tri. ¶ Probabilr rez veratū in eadē res. i. in pntia z euidentiā ipsaz fides transit. Et cu dr: q; hoc pderent merituz: nego: qm sicut dicunt sollemnes doctores psertim thomas scda scde qdōne: hñs scie tollat fide: q; faciunt esse apparē id qd pponit; no tñ diminuant rōne charitatis: z quā voluntas prom pta est ad id credēdū: si no apparet ac p hoc nec rationēz meriti. Ad tertium concedo in a: oem et nego maiorem. ¶ Ad auctoritatem Aug. pmo vdm est: q; magis pfer t ad ppositū: apparet em p ea q; fides ponitur vt excludat dubietas et abiguitas q; ex ope sensuum possit puenire ppter qd vbi; est tanta euidentia notitię: q; ois dubie tas excludit sicut in his q; pprie sciūtur non est fides op portuna. ¶ Scdo dico: q; Aug. p plenissimā intelligen tiā non itelligit euidentia illā pfectam quā pprie scien tiā dicit;: s; ea qua maiorē de cōi lege hñe no possumus de his. s; q; invita ista de deo euidenter cognosci no possūt vt deū ee vñū eēntialr z trinū psonalr: silūā pfe in essen tie vnitate gñari: z spm scitiū ab vtroq; non gñari: s; proce dere: z alia hmoi de deo q; sūt pncipalia obiecta fidei nre quātūcūq; em in hac vita ad hoz notitiā q; eleuetur: ad huc fides necessaria est: q; no est tāta notitiā q; ome du bium excludat: qd ex sensib; pot puenire: s; cu hoz notē tiā euidentes z clarā pciperem;: qd erit in patria: tuc no erit fides necessaria vt ibi dē immediate pmissus: z supius allegatū. ¶ Confirmat hoc ex intentione magri sñaz. di. 3. z in glosa pme ad cor. 13. vbi dicit: q; fides et spes in pa tria penitus euacuabuntur: fm essentia sciz z actū z mo dum in pna. Scia autem quantū ad actum z modus: no autem quātum ad essentia: alium enim tenebit vsum: tūc scientia z modum: q; nunc hic in via.

¶ Quantum ad articulū tertius pmitto: q; opinio denti articulo datā de theologis pot duplr accipi in p pposito. ¶ Vno modo pro habitu vel habitib; quo vt qb; q; promptē pclusionem opinabilem ex pmissis pbabili bus vel altera probabili pcludit. ¶ Alio modo pro actu vel habitu assentiēdi tali pclusioni seu ei qd p ipā signifi b. iij.

cat. Scdm hoc ponit tres conclusiones. ¶ Prima conclusio est: q opinio pmo mo dicta copossibilis est theologie ta pmo mo q scdo mo accepte. ¶ Probatur pmo: qm ptingit aliqne habitus theologie ta pmo q scdo mo dicte habent: tē: prompte ad eas conclusiones pbabiles rōnes adduce- re: z p oīs simul cum habitu theologie habitu opinionis sic sumpte hē. ¶ Cōfirmat: q si qd penit? sacra ignorās scripturam opinet deū intelligere alia a se: z ex habitu po- tēs rōnes pbabiles ad hoc adducere: studeat postmodū in sacra scriptura et fiat fidelis: ita q ille firmiter credat: ipe eandē conclusionem tādē ex cōtētis in sacra scriptura prompte deducet et cōfirmat assentiet: z nihilominus postea sicut prius rōnib? pbabilib? pcludet: igit hos ha- bitus simul habebit. ¶ Secūdo opinio sic sumpta com- possibilis est tam opinionem pmo modo q scdo modo dicte de cōtradictoria pclusionione. igit multo magis theo- de eadē pclusionione: sequentia clara est. Hīs declaratur. Hā si qd opinās pclusionē aliquā ppter aliquā rōnē sibi magis pbabilē nouiter occurrēt assentiat oppositē: z ta- lē frequēter eliciat rōnē z assensum pformem: sic q acci- piat habitū opinatiū: vt tertio mo dictū est de ipa pclu- sione: nō min? pōpte z p easdē rōnes syllogizabit oppo- sita pclusionē quā prius opinabat q anteā: lz non assentiat ei: igit simul cū vtroq? habitu opinionis postmodū acqsi- to habebit habitū opinionis pmo modo dictū de opposita pclusionione. ¶ Secūda conclusio est: q theologia scdo modo sumpta. s. p assensu. nō est copossibilis opinionem similitur sumptē ita q nec actus assentiēdi theologicus est copos- sibilis actui assentiēdi opinatiuo: nec habitus habitui. ¶ Prima pars pclusionis. s. q actus nō sit copossibilis actui. pbatur: qm ipossibile est eūdem hōiem adherere ali- cui formidādo de veritate opposita. pbatur: q alioquin for- midaret et non formidaret de eodē: qd implicat cōtradi- ctionē: igit ipossibile est eūdem simul eidē adherere assen- su theologico et opinatiuo: pna declarat: qm hec est pci- pua differentia iter fidē z opinionē: qz fides est adhesio si- ne formidine: qm vbi dubitatio est: fides nō est. vt dicit Hūgo. Et idē patet p Aug. vt habitū est qstione pceden- ti: z assensus theologicus quedā fides est: vt ibidē dictū est: opinio vero est adhesio cum formidine. vnde Auic. s. naturalis. diffiniēs opinionē dicit: q est pceptio ad quā accedit cū formidine alterius partis. idē etiā dicit Lin- comens. in fine pmi poste. loquēs de opinōe. pprie dicta. ¶ Hec valet dicere: q differentia fidei et opinionis nō atēdit penes hoc qd dictū est: sed penes media earum. vcz quia fides est assensus causatus ex auctoritate: opi- nio autē ex rōne pbabili. hoc iquā nō valet: qm fides pōt esse ex rōne pbabili et opinio ex auctoritate. ¶ Prīmū pa- tet p Aug. s. de tri. d. suā igit qsqz fidē apud seipm videt: in altero autē credit: eā esse nō videt: z tāto firmitus credit quanto fructus eius magis nouit: quos opari solet fides p dilectionē. Hic patet p Aug. q quis ex opib? tanqz signis fidei fidelis pbatur: cōstat enim: q nō demonstra- tiue arguens credit in animo alterius esse fidē. Idem pa- tet p Hūgonē. de sacra. lib. i. vbi posita distinctione de his que sunt ex ratione z fm rationē z supra rationem et ptra rationē: et adiecto: q duo extrema fidem nō capiūt: vt allegatū est in pcedēti articulo. p pclusionione scda. sub- dit. ergo que sunt fm rationē z que sunt sup rationē: tan- tūmodo vt noui suscipiūt fidē z in primo genere fides ra- tione adiuua: z ratio fide perficitur. Et infra. que dicta sunt igit fm rationem fuerunt probabilia rationi z spon- te acquirunt eis. ¶ Scdm etiā patet: quoniam de his quibus assentimus propter auctoritatem sapientum mū- di: quibus tamen nō penitus absqz formidine credimus: non dicimus nos habere fidem: sed potius opinionem.

par. 5. c. 1.

cap. 2.

par. 3. c. 3.

¶ P. fm philosophum primo topi. ¶ Probabilia sunt si videntur pluribus aut sapientibus: cui concordat Aug. contra Cresconium lib. 3. d. q probabilia dicuntur: qd p- bantur: hoc est approbantur z creduntur supple: e vera ex quo sequitur: q probatio per auctoritatem sapientū mundi est ratio probabilis. Et per consequēs cum fides vniuersaliter distinguatur ab opinione z eōuerso: nūc de ipsis est sermo: nō est assumenda earum distinctio: ex eo q vna causetur ex auctoritate: alia nō ex rōne proba- bili. ¶ Scdo idem probatur per Hūgonē. ibidē libro pmo p. 10. c. 2. diffiniētē fidē. Dicit enim: q est certitudo animi de rebus supra opinionem absentibus: z infra sciam constituta. Constat autem q fides nō est supra opinionem ratione euidētie. igitur ratione adhesionis: que quidem est fir- ma: z absqz dubitatione: opinio autem cum dubitatione. Et q hec fuerit intensio sua patet. Nam subdēs dicti hu- ius rationem: plus inquit est fide stare q estimatione nu- tare. pauloante discernens inter estimationes seu opinan- tes z credentes dicit: q opinantes in his que audiunt al- teram partem eligunt ad estimationem: sed nō approbāt ad affirmationes: qz nō enim vnum e duobus magis pro- babile intelligant: vtrum tamen ipsum adhuc verum sit asserere nō presumunt: credentes autem sic alterā par- tem comprobant vt eius approbationem etiam in asser- tionem assumant. Et paulo post subdit: q vbi dubitatio ē fides nō est. Ex quo patet q per assercionem intelligit fir- mum z stabile iudicium z assensum: nunc autem impossi- bile est eundem simul assumere aliquid in firmam asser- tionem: z non assumere illud in firmam assercionem: igit impossibile est simul eundē credere z opinari idē. ¶ Pa- tet igitur q actus assentiēdi theologicus z actus assen- tiēdi qui est opinio: nō sunt de eodem copossibiles in eodem. ¶ Et quo patet vterius sequi secūda pars con- clusionis. s. q nec habitus sibi inuicē copossibiles sint: sicut probabatur q habitus scientie z fidei nō sunt com- possibilis ex impossibilitate actuum suorum. ¶ Pte- terea. Impossibile videtur esse acquisitos simul in intel- lectu duos habitus habentes inclinationem ad actus repugnantes ad inuicem. ¶ Conclusio tertia: q act? vni? aliquo modo copossibilis est habitui alterius et eō- uerso probatur actualis assensus theologicus de sic esse copossibilis est habituali opinioni de non sic esse: igit copossibilis habituali opinioni de sic esse. Consequen- tia patet per locum a minori. Nam minus videretur esse de primo q de secundo. Inrecedens probatur: quia nō quilibet assensus etiam sine formidine de vno opposito: elicitus post habitum intensum de reliquo opposito cor- rumpit totaliter illum: sicut nec quilibet actus bon? cor- rumpit totaliter habituale malitiam inclinationem ad actum opositum. Eodē modo potest probari: q habitui theologico sit copossibilis assensus actualis opinatiuo circa idem obiectum. Nam ei est copossibilis assensus actualis opinatiuus de obiecto opposito: alias quātum- cūqz intensum habitum theologicus quis haberet de ali- quo obiecto theologico illum totaliter perderet quocum- qz debili assensu circa oppositum adueniente: qd est falsū Nam desinente illo actu assentiēdi opposito: nec similit- vterius elicitio: experietur quis prompte z faciliter eidē cui prius se assentire: quod non contingeret: si prius habi- tus fuisset ex toto corruptus.

Quantum ad articulum quartum: de incōpos- sibilitate scientie z opinionis ponende sunt tres conclusiones. ¶ Prima est: q opinio pmo modo accepta fm disti- ctionem positam in principio pcedētis articuli: siue su- matur pro actu vel pro habitu copossibilis est scientie. Probatur: sicut prius probatum est q sit copossibilis

Michael de massa ordi. mri.

theologie. ¶ Secūda q opinio secundo modo sumpta nō est copossibilis scientie: nec actus actus: nec habit? habitui. Probatur: quia nō est possibile naturaliter aliqū dubitare assentire ei quod est actualiter euidēter sibi no- tum: igitur nō est possibile naturaliter aliqua eadem si- mul ab eodem opinari z sciri: patet consequentia. Ante- cedens probatur: q nullus assentiens alicui dubitat ne sic sit: nisi quia nō est actualiter sibi euidēter notum q sic sit: vnde pone q sit sibi notum euidēter sic esse: statim concluditur: q omnis dubitatio excluditur de opposito. Et ideo bene dicit p hō in pphemia metaphysice: q q dubitat et admiratur: ignorare videtur. tolle igitur igno- rantiam z tollitur omnis dubitatio. ¶ Tertia conclusio q actus sciēdi copossibilis est aliquo modo habitua- li opinioni. ratio est: quia nō semper necesse est tam iten- dem cōclusionis: igitur ratio est: q mo: totum habitum opinio- nis corrumpat: medum opinionis de eodem obiecto: sed nec etiam opinionis de opposito. vt in secundo articulo dictum est: quod tamen magis videretur. Eōuerso etiā assensus opinionis copossibilis est scientie habituali: cū em nō semper qd vtatur hitu scientie quem habet: nō ap- pareat: cur si probabile medium circa eandē conclusionē menti occurrat: nō possit assentire conclusioni assenti- uententi illi medio: ac per hoc assensu opinatiuo. ¶ Con- tra hoc qd in vtroq? vltimorum articulo sumptū est de opinione. s. q ipsa habet necessario formidinem ante- zam. Arguitur multiplex p aliquos. vno quidē supposito ex intētionē p hō primo posterior: q de eadē cōclusiōe po- test esse opinio z scientia: qz nō in eodem hōmie. Ex quo sequitur: q de aliquo vero necessario potest esse opi- nio: tunc arguitur. aut omnis opinans aliquid verus ne- cessarium estimat illud possibile aliter se habere: aut nō. si sic. igitur quelibet opinio de vero necessario est falsa: cum quelibet estimet possibile se aliter habere quod nō potest aliter se habere. ¶ Item sequuntur contradicto- ria. Nam omnis opinio qua quis opinatur verum: est ve- ra. z sic simul erit vera z non vera. ¶ Si vero nō estimet illud verum necessarium possibile aliter se habere. igitur illa opinio est sine formidine. Cuius ratio est: quia omnis notitia qua quis estimat rem esse sic est: z nō estimat eā possibile aliter se hē: est sine formidine. ¶ Scdo pre- mittit: q aliud est pldere aliquā ppositionē eē verā abs- olute: aliud est pldere ppositionē eē verā necessario vt ptingēt: z in re pldere tales plderationes separari. Tūc sic. qlis est ordo actū ad act? ex qbus generant ha- bitus: talis ē habitū iter se: s. in aia possūt esse actus su- mētes. ppōnes vt simplr veras de se: sine hoc q suman- tur vt necessarie vel ptingētēs: igit similes poterūt eē ha- bit? in aia. Hic autē q respiciūt pldere solā ppositionis: z q ptingētā ad alterā partem tm: quales etiam sunt multi- possibilis: sunt sine formidine: cū non respiciant contin- gentiam ad partem oppositā: ac per hoc nō sumūt eas vt possibilis aliter se habere: igitur habitus ex eis geniti sunt sine formidine: sed isti habitus nō sunt scie: cū scia determinate cōcernat necessitatē ppositionis: nec sapiē- tia: vel intellectus: cum sint vel possint esse de contingen- tibus: de quibus nec intellectus nec sapiētia esse potest: nec apparet a d qd genus habitū possint reduct aliqz ad opinionem. Et quo concluditur: q sunt alique vt est aliqua spēs opinionis nō includēs formidimē. ¶ Tertio ois act? formidinosus corūpit p sui reiteratione omnes habitū firmiter adheuium. ps: qd actus habitus p trarij sunt per reiterationē corrupti reliq? p trarij habitus: vt ps de actu intēperantie respectu tēperantie z alijs habi- bus p trarijs. Sed nō ois actus opinatiuus p sui reitera- tionē corūpit habitū firmū adheuiū: igit nō ois talis est formidolosus: mior ps: qd p hōz aliytū ad pclones

de quibus habent scientiā ratiōnem probabilibus opi- natiuis: qd nō faceret si corūperēt scientiā. Patet etiā experientia. Nam post multas rationes pbabiles z earū iterationes eque habent scientiā: vt prius. Similiter fide- les ad ea que tenēt fide vtūt talibus rationibus pbabi- libus: nec corūpuit eorū fides. ¶ Quarto si formido- esset de essentia opinionis augmētata opinione circa ali- quam conclusionem augmētata esset formido circa ip- sam. cōsequētia pty. Falstas cōsequētis declaratur: qz si quis dubitat de aliqua cōclusionione quāto plures rōnes probabiles habebit ad illam: tāto minus formidabit cir- ca eam. vt pty: immo tm poterit multiplicare rōnes pro- babiles: q et adherere oīno sine formidine. ¶ Quinto nullum qd disponit ad scientiā: vel fidem includit formi- nem: sed aliqua opinio est huiusmodi qz illa que est etiā dem cōclusionis: igitur z c. maior pty: quia nullum dispo- nens ad aliquid includit aliquid corruptiuum eius: for- mido autē est corruptiuus scientie z fidei. ¶ Sexto si que- libet opinio includeret formidimē: sequitur q quanto quis vellet fortius opinari tanto vellet fortius formida- re de eo quod opinatur: sed hoc est falsum. Alioquin se- quitur: q doctores fideles qui conantur fortes rationes probabiles adducere ad conclusiones fidei et ad fortiter ipas opinandum: conarentur ad dubitandum de ipsis: et per cōsequēs ad perdēdū fidem. ¶ Septimo hoc pro- batur auctoritate Ari. 7. ethi. vbi dicit: q aliqui tantum adherēt opinionibus suis quātū aliq cōclusionib? demō- stratiuis: qz verū nō esset si oīs opinio includeret formi- dinem. ¶ Pmo dissolutione rationū predictarū premittit: Rōnes ad rōnes mi- chaelis d

cap. 4.

cap. 12.

cap. 12.

demonstratione: ac p hoc q vera opinioe cu formidine possit habere de aliquo no necessario. **S**ecundo rideo ad ratione argumeti: pcedo q opinio sic sumpta pot esse de aliquo no necessario: et dico q non est necesse: q quilibet opinas illud estimet ipm possibile aliter se habere: non tñ sequitur: q talis opinetur sine formidine partz opposite. Aliud em est timere de opposito: aliud estimare ipm possibile aliter se habere: seu etiã oppositũ esse possibile: qui em opinatur verbi gra circuli quadrari posse: vtiqz dubitat de opposito. s. q no possit quadrari: no tñ estimat ipm no posse quadrari: q sic simul estimaret ptradictoria: nec estimat etiã possibile esse ipm non posse quadrari: multũ em rudis esset q no cognosceret: q si circulus potest quadrari: non est possibile ipm non posse qdrari. **S**i quera tur vnde pueniat ille timor opinati. **D**icẽdum: q ex rones bus pbabilibz quas hz ad partẽ oppositam: vel ex ineuidentia medi: qz hz ad ppositum: et istud scdm poti est. **C**ontra scdam rationẽ arguo: q si sit efficax sequitur: q p medium demonstratiũ possit opinio generari: qd est inopinabile. hoc pty: qm fm arguentes: demonstras pot vt i ppositionibus demonstratiũ: vt veris de inesse simpliciter: non concernẽdo eaz necessitatem: ex talibus aut actibus reiteratis non generabitur nisi opinio fm ipsos. **S**ecundo respondeo ad rationẽ. **E**t dico: q qũis ppositio possit plderari: z vt vera necessaria: vel cõtingens: q li bet tñ sine plderetur: siue non plderetur: aut est necessaria: aut non: s. r. aut est euidentẽ: aut non. **E**t loquẽdo de mentalibus ppositionibus que sunt assensus: vel notitie: si ppositiones ex quibus syllogizatur sunt necessarie et euidentẽ: seu potius euidentie quedã: z cetera ad demonstratiõem requisita concurrãt prius generabitur scientia abiqz alia reflexione super eas qz cognoscãtur tales esse: sicut in primo articulo pcedentis questionis est dictum. **S**i vero sint assensus tñ: aut sunt assensus certi z sine formidine: z sic generabitur fides: aut cum formidine z mutatione: sic generabitur opinio. **A**d tertiam concedo maiore: proprie loquẽdo de actu formidoloso: z nego minore. **A**d probationẽ dico: q habentes scientiã vel fidẽ de aliqua cõclusionẽ: lz vtantur rationibus pbabilibus: non tñ vtuntur actibus formidinosis: seu actibus assentiendi cõ formidine: qui soli ppre dicuntur actus opinatiui: seu opinionis: vt de opinione nunc agitur: qz tales ppositiones nullũ in eis causant assensum. **S**icut etiã si quis ad aliqua per se nota induceret pbabilia argumenta nullũ in eo causant assensum. **S**i queras quare qz hz inducit cõ demonstrationibus tales rationes pbabiles. **R**espondet Lõmẽtator: primo celi. d. **A**rifto. em vtitur sermonibus pbabilibus duobus modis: aliqñ preinducẽs eos ante demonstratiõem ad exercitãdum et dubitãdũ: z aliqñ post: vt faciat conuenire sermones pbabiles cum demonstratiũ. **P**otest etiã alia causa assignari: sicut supra de allegatione auctoritatũ dicebat. **A**d quartũ. **I**ntelligẽdo formidinẽ esse de essentia opinionis. i. per se pns opinionẽ nego psequentiã: z pty instãtia in suspitione de qua no est dubitũ: q per se annexã habeat formidinẽ: sicut pty per August. in de vt. cre. z experientia docet: z tñ no augetur formido aucta suspitione: sed minuitur. i. quãto quis intensius suspicãt tãto remissius dubitat an sic sit. **U**nde si quis propter aliqñ signũ aliquid de aliquo suspicetur: et iudicet cõ dubitatione sic esse: si occurrant plura signa: vel occasiones suspicãdi adhuc vehementius suspicãt z minus dubie qz prius. **T**ercio continẽtia per se annexã hz difficultatẽ in actu delectationẽ in prauis concupiscẽtijs: nam cõtinens habet prauas concupiscẽtias: lz non eas sequatur: z aliqualiter delectatur in ipis: lz no ducatur. vt pty. 7. ethi. **E**t per hoc differt a tẽperato: z tñ cõ agetur pntinẽtia no augetur difficultas

in actu: nec delectatio in prauis concupiscẽtijs: sed tam hec q illa minuitur: z sic in pluribus possit instari. **S**ed dices q fm hoc in tantum possunt multiplicari rationes probabiles: qz totaliter tolleretur formido: z tñ esset opinio sine formidine. **A**d hoc dico primo: q si tolleretur totaliter formido: z sũr opinio: qm qũis opinio suscipiat magis z minus: seu possit magis z minus esse cum formidine: nunqz tñ est sine formidine: qd suo modo videri pot in suspitione: a qua non pot tolli formido ipsa remanẽte suspitione. **S**imiliter a continẽtia non pot auferri totaliter difficultas ea manẽte: sed cõ totaliter excluditur difficultas: tollitur continẽtia: z inducitur tẽperantia: sic in proposito si totaliter excludat formido: excludit opinio: et inducit alius habitus adheius non dubi. **S**ecundo dico: q rones pbabiles mentales: que. s. cõponuntur ex assensibus ex quibus imediate generari habent habitus assentiui: vel sunt assensus cõ dubitatione: z tñ quãtũ cõqz multiplicẽtur rones no tollitur formido: cum queli bet secum ppta ferat formidinẽ: vel sunt assensus abiqz formidine: z tñ pcedo: q tollãt formidinẽ: et pariter opinionẽ: z generabunt fidẽ. **A**d quintũ dico: q aliqñ disponit ad aliud per accidẽs: z aliquid per se. **S**i igitur intelligatur maior de disponẽte per accidẽs: falsa est: z etiam pbatio eius. **N**am sicut experientiã docet: habens vnũ vitioz: vel ad ipsum ex natiuitate multũ inclinatus: disponitur ad virtutẽ per operationes de genere oppositi vitũ. **U**nde z vt ita fiat datur in documẽtum a philo sopho. z. ethicoz. **S**imiliter continẽtia disponit ad tẽperantia: z tñ habet aliquid annexũ corruptiuũ: tẽperãtie: scz delectari in prauis concupiscẽtijs: multe aut instãtie possent dari. **S**i no maior intelligat de disponẽte per se tñ: tunc minor in eodem sensu est falsa. **N**on em per opinionẽ: vt de opinione: nũc in presenti loquimur p se disponitur quis ad scientiã: vel fidẽ. **N**am nulla tali opinione pchabita. no minus quis suscipiet scientiã occurrẽte sibi demonstratiõem: q si prius rationẽ pbabilẽ habuisset. **E**t idem dico de fide: per accidẽs tñ de disponere q: tollit vel remittit dubia z assensum ad oppositũ. **A**d sextam negãda est pna: z instãtia habet in simili q plures. **N**am continẽtia (vt dictum est) habet annexã difficultatẽ in actu: z tñ no quãto quis magis vult esse pntinens tãto magis vult pati difficultatẽ in actu. **T**ercio meritũ quo qz sibi meretur hz annexã glorie carentiã: nec tñ quãto quis vult sibi magis mereri: tãto magis vult carere gloria. **S**i des etiã hz annexã carentiã visionis: z spes carentiã fruitionis: nec tñ quãto quis vult magis credere: vel sperare tanto magis vult carere visione: vel fruitione. **A**lie innumerabiles possent dari instãtie. **A**d septimũ dicẽdum q cõ pbs dicit. 7. ethi. quidam em credũt nihilominus quibz opinãt. qz alteri qui sciũt. **D**amifstat autẽ **I**bera clitus: sic em iacet textus. vel **P**hilosophus accipit opinionẽ pro presumptione iuxta acceptionẽ Augustini supra posita. **E**t hoc innuit ex parte prime pcedẽte qua sit. **Q**uidã em opinatiũ no dubitat: sed estimãt certe scire. **U**el accipit opinionẽ cõter pro adheũsõe distincta cõtra scientiã: z sic est cõis ad opinionẽ et fidẽ ppre dicãs. **E**t hoc sufficit ad intẽtionẽ suã. ibi nec est cõtra ppositũ nostrũ. **A**d primã rone principalẽ qstionis. pty rñso ex dictis in primo articulo. **A**d scdam dicẽdũ: qz vel pclusionio accipit in antecedẽte pro pclusionẽ metali q est assensus z notitia: z si pcedo aũs: z nego pnam qua inferit: igit nec idẽ obiectũ: qz diuersarũ pclusionũ idẽ contingit esse obiectũ. **U**el accipitur conclusio pro conclusione vocali: vel etiã mentali ei simili z ad placitũ significante: z tunc nego antecedens: z similiter si conclusio accipitur pro suo significato totali etiã antecedens nego. pbatio ex dicto philosophi no est ad ppositũ: qm **P**hilosophus intẽ-

cap. vlti.

cap. 4.

dit q per scientiam vnus generis subiecti non conuenit pbare aliquã conclusionẽ no coicantẽ illud gen? subiecti sed alteri oino: sicut per geometriã cuius gen? e magnitudo no ouent demonstrare: vt ex pificat: q qm pziõus est eadẽ disciplina: cui? pclusionõis subiectus no pertinet ad genus magnitudinis. q aut vna sciẽtia no possit pbare pclusionẽ quã pbat alia scia. si pclusio illa sit eiũsdẽ generis: cuius e vtraqz illarũ scientiarũ. hoc no vult: sed potius oppositum innuit in pricula statim sequente. tales autem partim multe pclusiones cum multe scie coicent saltem partialiter in genere subiecto: sicut astrologia: cuius subiectum sub subiecto physice pprehenditur: vtraqz em de corpore celesti considerat. z etiam multe sunt alie tales.

Uero pter tertioz rũ oim pclusionũ theologicarũ sit habitus vn? numero. **A**rguit q sic. **N**o minus oim pclusionũ theologicarũ vn? habit? qz oim geometricaliũ: s. oim geometricaliũ vn? habit? numero. igit z oim theologica: maior patet tã ex dignitate theologice qz ex vnitãte sui subiecti qd est m x tme vnũ. s. deus. minor probatur: qz nisi sic se q tur q in intellectu non plus duaz pclusionũ geometricaliũ e vnus habit? qz sit vn? geometrice z vnus metaphysicalis. z per pñs vltierius sequit q no plus geometria sit vna scia qz geometria z mathematica simul sũt vna scientia: quod est inconueniens.

Ad oppositũ. **N**o est vn? actus fm specie oiz cõclusionũ theologicarũ. igit nec est vn? habit? numero oim illaz. **A**si pty: qm no e idẽ iudiciũ specie quo iudico deũ itelligere oia pntia z futura: cõ iudicio quo iudico diabolũ nunqz esse saluandũ: cõ vtra qz sit pclusionõere theologica: pntia pbatur ex eo qz diuersis actibus fm spẽm diuersi habit? specifice gñant. z per pñs diuersi numero: qm quecũqz differũt specie differunt numero. s. metaphysice.

In ista questione tres erunt articuli. **N**am primo inquiretur de habitibus proprie scientificis: an plurium pclusionũ sit vn? habitus numero. scdo ostẽdo qz no: vi debetur quomodo multarum conclusionum dicatur esse vna scientia: z quarum sit: et quarum non. tertio de qõne.

Qantum ad pñm e opinio vna q dicit q hit? qz pñderat qz tunc qz multa attributa vna forma simplex sicut qz qz habit? corporalis vel moralis. vnde geometria extẽdẽs se ad oes geometricas cõclusiones: est eq simplex res vna numero: sicut albedo aut tẽperãtia. vnde dicit q per vnũ actũ gñatiũ habit? acq rit tota eẽntia vel eẽ hitus qz vns in gradu iperfecto: per alios no act? intẽdit z pñfic. **I**n hoc aut tñ e differẽtia inter hitus cognitiuos z morales vel affectiuos: q affectiuo generant z augent ex similibus actibus z eiũsdẽ speciei. cognitiui aut per act? alterius: z alteri? speciei. **N**ã hitus acqrit? p actũ circa pncipiũ auget p actũ circa cõclusionẽ z acqrit respectũ ad illã: z p aliu actũ circa alia pclusionẽ apli? itẽdit: z ad eã aliu respectũ acqrit: z fm qz hz respectũ ad alia z alia pclusionẽ vel pncipiũ: est habitus pncipiũ z huius z illius pclusionis: z quãto ad plures conclusiones habet respectus: tanto plurium cõclusionum est habitus: z ad plurium act? inclinãt. **P**ro hac opinione sunt rones: quarũ prima est. **S**i habit? cõclusionis est alius ab habitu pncipiũ: possibile e aliqz pfectius cognoscere pclusionẽ: z per actũ circa cõclusionẽ eius habitũ itẽdere no pfectius cognoscendo pncipiũ illius pclusionis. pñs est falsum. cõ conclusio no cognoscat nisi per pncipia vel notitiã eoz. **S**ecundo non

maiorẽ vnitãtẽ habere videtur habitus corporalis z habitus etiã voluntatis qz habitus intellectualis: sed tam corporalis habitus (vt albedo) qz habitus voluntatis (vt temperantia) est vnus vnitãte numerali z simpliciter: igitur zc. **T**ertio si hoc no esset. sequeretur q geometria non esset vna nisi per attributionẽ vel aggregationem: nec in se esset magis vna qz sit cum metaphysica z medicina: qd est absurdũ. **Q**uarto in essentialiter ordinatis necesse est stare ad aliquod vnũ pñmũ magis inter scientias est vna prima: z per consequens vna numero. **Q**uinto sicut se habet potentia ad suum obiectum et ad omnia que continentur sub illo. ita habitus ad suum z ad eẽntia sub eo: sed oim istozum est vna potentia numero: vt patet de visu respectu oim colorum: igitur oim cõtrãtorum sub obiecto suo habitus est vnus numero. **S**ista opinio implicite ponit tria. sicut ex probationibus eius patet.

Qnum est q multarum conclusionũ: immo z oim que considerãtur in vna totali sciẽtia. quẽadmodũ tota geometria que acquiritur ex studio libroz **E**uclidis: dicitur vna scientia z habitus vnus numero. **A**liud q cõclusionis et pncipioz est etiam vnus habitus numero. **E**x quo etiã sequitur q ipsoz pncipioz ex quibus deducitur conclusio: est habitus vnus numero. oia hec mltã falsa videntur: ideo contra eam pono conclusiones tres.

Prima est. q non oim conclusionum talium est habitus vnus numero. **S**ecunda. q nec vnus conclusiois et suozum pncipioz est habitus vnus numero. **T**ertia. q nec ipsoz pncipiozum est habitus vnus numero. **P**rimam cõclusionem proba sic. primo per rationem satis conueniẽtem. **S**i illud esset verũ sequeretur q quicũqz sciret vnan cõclusionem geometricã: sciret quãlibet: quod est falsum. vt patet per experientiam. consequentiã proba. sit enim **S**ortes sciens perfecte omnes conclusiones geometricã. quarũ scientia inuenit est. z intelligo per scire conclusiones: scire sic esse scire per eas importatur: sicut superius me frequenter exposit: z ad hunc festum volo itelligi in sequentibus: vbi tali modo loquẽdũ qui est breuioz z communioz: intendo vti: habitus geometrici istius sita. **S**it et **P**lato qui vnica m sciat conclusionem geometricã. vt puta prima: z eius geometria sit b. **F**mpõtionem oportet dicere q a. z b. sunt habitus eiũdem rationis. **N**am cõ **S**ortes sciuit primo primã conclusionẽ: quã etiã **P**lato scit a. fuit eiũsdẽ rationis cõ b. vt clarus est. **S**ed nũc a. nihil oino alterius rationis includit essentialiter qz tunc fm istã opinionẽ: igitur z nũc est eiũsdẽ rationis. **T**unc arguo sic in quẽcũqz actũ in quẽ per se potest a. z omnis forma eiũsdẽ rationis potest in similem actũ fm speciem. **S**ed in actũ sciendi vel demonstrãdi centesimã conclusionẽ geometricã per se potest a. igitur et quelibet forma eiũsdẽ ronis pot in similem illi fm speciem: sed b. est eiũsdẽ ronis cum a. igitur zc. maior pty inductiue in oibus: nec habet instãtiam. **D**icitur q maior est vera de formis eiũsdẽ ronis et eque perfectis tñ. **I**n pposito aut dicitur q non sunt forme eque perfecte.

Secundo dicitur q vera tunc tñ est maior qm nihil est in vna cui similes non sit in alia. **N**unc aut aliqui respectus sunt in a. quozũ similes non sunt in b. videlicet respectus ad alias cõclusiones pter primã. **P**rima respoõto non valet: qz ppositio illa non solũ de formis eque perfectis: sed etiam perfectioribz z imperfectioribus habet veritatẽ: vnde si calor summus in natura potest calefacere z desiccare z rarefacere passum sufficĩter dispositũ z sibi pportionatũ. oia predicta pot calor minus pfectus in passu sibi pportionato: lz no possit in eque perfectas et intẽtas actiones: nũc aut obiectũ intellectus pportio natũ passum est: respectu cuiuslibet sui habitus. igit zc. **C**onfirmãt assumptũ. per pñm primo celi. vbi pbat

hẽricũ

fort calor in natura pot calefacere ignem

cap. 19.

com. 8.

cap. 18.

ca. 1. z. 2.

l. c. 12.

pm arti. l. c. 12. quolibet 9. q. 4. In hac pclusionẽ concordat beatus thomas. 1. q. 54. in sp. vlti. argumenti.

henricus vbi supra

19.

celum non esse graue neq; leue: per hoc q; graue p se mo- uetur ad medium, leue autem a medio. celum a uerz neu tro modo. hoc dicit Commen. Fundamentum huius est super positiones: quarum vna est: q; locus totus cor poris grauis z leuis idem est z partis: quo enim mouet graue si fuerit extra centrum mouetur tota terra si extra suum locum esset. Et probat: natura enim partis similiu corporum eadem est cum natura totius diffinitione. z cu sit eadem diffinitione: eadem est forma: z cum eadez est forma eadem est actioe p ueniente ab illa forma: si igitur actiones p uenientes a graui z leui sunt isti duo mo tus: necesse est ut sic p ueniant a parte sicut a toto. hoc Commen. similiter in proposito. Itē tertio celi vbi im- probat p hos dicentes q; figure elementozum sunt forme substantiales eozum z principia pparatu operationu. arguit p h. si ignis cōburit per figuram habentē angulos: sequit q; alia elemēta cōburēt: h; fm magis z min? cum oia habent angul? vbi dicit Commen. regula est q; a cau sis quaz natura est eadem z non differunt nisi fm magis z min? nō sequitur nisi vna actio diuersa fm magis z mi nus. Si igitur angul? acutū calefaciant multum: igitur angul? acuminis minoris calefaciant minus: sequitur er go ex hoc q; oia elementa sunt calefactiua: sed differunt fm magis z minus. Cause em diuersē quātitate habēt causata diuersa in quātitate: et vtrūq; est eiusdē speciei. Sermo autē eoz si esset verus: ex diuersitate causarū pue nientiu in forma z essentia z diuersaz fm magis z minus psequeret diuersitas causarū fm formas: qd ē impossibi le: ptingit em ex hoc vt ex eadē cā in forma psequerent cā ta diuersa fm formas: hoc Commetoz. Et hie euide ter apparet q; in quacūq; operationē pōt forma aliq; i si milē fm specie: z si nō in eque perfectā pōt quibet minor eiusdem ratiois: immo dicit: q; hec est regula z maxima quedam z non est dubium: qd ex inductione p; Item dicit ista opinio q; impossibile est a causa differētibus tm fm magis z minus puenire effectus differētes spe cie: non ad hunc sensum q; ab eis non possunt puenire plures actiones diuersarū speciez. cū etiā ad eodē nu mero frequēter pueniant. S; q; nulla pōt puenire ab vna causa: quin alia eiusdē speciei possit puenire ab alia causa eiusdē speciei quecūq; sit illa. ergo sicut pclu sione: etiā ab ipso b. puenit actus sciēdi eandē. Itā fm veritatem z istāmet opinionem actus sciēdi vna con clusionem alterius rōne est ab actu sciēdi aliā. vnde di cit q; habitus cognitiuus intendit per act? alterius z al terius rōnis qui non sunt nisi actus circa aliam z aliā cō clusionem. Secdo ptra eandē responsonem constat q; habitus vnius conclusionis potest intendi per actus cir ca eandē conclusionem. cum ex eisdes actibus augmē tetur habitus: ex quibus generat scdo ethi. qd non soluz verus est de habitib? moralibus: sed etiā intellectuali bus sicut experientia pbat in artib? que vtiq; perficiunt ex iteratione similitum actuum ex quibus genite sūt. hoc etiā ipi pcedūt. Itē fm ipsoz habit? hmoi pōt intendi per act? circa alias pclusiones. Tūc qro. aut cū habit? au get per actus diuersarū rōnū a cōrit in se quid absolutuz seu aliqua entitates absolutā aliā fm specie q; quādo in tendit per similes actus: aut nō. si sic: ergo habit? pfect? potens in actus circa alias pclusiones includit aliq; plura alteri? rōnis z pōns nō est vna forma numero simplex fm essentiam. ex pluribus enim formis diuersarū rōnūz for ma nō resultat vna numero eēntiā. Si nō nihil aliē ac quirit zē. ponatur q; habitus remissus vni? pclusionis iten dat pfecte p act? circa eandē pclusionē elicitos: aut q; post q; erit intensus inclinabit ad actum alterius conclusio nis: ad quā pri? nō inclinabat: tunc sequit q; etiā q; est:

primo. c.

cōclo. 19.

z. c. 72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

19.

72.

ciēdo act? tm circaynā pclusionē dēterminatā acqrit sciē tiam de alijs: z q; de aliqua pclusionē nūq; considerauit prompte z facilliter exibit in actum scientie circa illam: quod negat omnino experientia. Item sequitur q; tm poterit intendi habitus per actus circa illam conclusio nem q; habens illum sciet omnes conclusiones quas scit habens habitum perfectissimum intensum per act? circa alias oēs pclusiones: aut taliter intensus habit? nō incli nabit ad actū alteri? pclusionis q; pri? z tūc sequit q; etiā nec intensus p act? circa alias pclusiones ex q; nihil sit cir ca illū habitū p dissimiles act? qd nō fiat p siles. Itē etiā in exēplo. Itā si calor genit? ab igne intēdat? a sole ex nihil fiat aliud circa calozē q; si intēderet ab igne: rēten sus ab igne hāliquā actionē nō pōt ēē etiā intensus a sole i illā non poterit. Forma enī ad hoc vt sit principiu alicui? operatiōis nō respicit a quo sit genita vel augmētata: vū modo idē fiat circa ipas qd fieret per qdlibet illoz p que dicit gignit vel augeri. Secda responso deficit etiā. pti mo. q; si forme sunt absolute eiusdē rationis ppter nul lum respectum puenientē vni z nō alteri erit vna illarūz principiu alteri? operationis fm specie q; sit illa. Itē lo quoz de operatione per se sibi cōuenientē. Sermo em. v. q; propter aliū z aliū respectū puenit a forma alia z alia opatio fm species. est sermo extra nomā vt dicitur pmo celi. vbi dicit Comē. Itē sermo est extra nomā: quia di uersitas motuum eozoz non est nisi propter diuersitatē formaz substantialiu: nō propter diuersitatē in relatione aut quātitate nec in alio pcedica. Secundo non videtur possibile q; habitus prius ad aliquā conclusionem nullū habēs respectū nullo nouo habitu vel gradu habitus ac quisito habeat postea respectum ad illam. Itē dices q; iste habitus acqrit nouū respectū ad aliā cōclusionē pro pter actū nouiter elicitiū circa illā: q; notitia sequētis cō clusiois depēdet a notitia prioris: cui? ē hūius ille. Itē tra multe sunt cōclusiones i aliq; scia q; nllā hnt adimur cē depēdetiā: nec vna p alterā scit: sicut p; de pma z q;ta Euclidis pmt. z ita ē de multis alijs sciētijs. igit p actus elicitus circa vna earū nec acquiritur respectus aliquis in habitu alterius plusq; in habitu cōclusionis alterius scie vt physice vel metaphysice. Itē fm hāc viā idē est habitus numero subalternas z subalternatus in q;bus ē subalternatio per sumptionē pncipioz qm notitia cōclu sionis habitus subalternati depēdet a notitia cōclusio nis subalternatis tāq; a notitia pncipioz: h; hoc vt puto ipi nō pcederēt. Itē q; per talem nouū actus nihil ab solutum causatum esset circa habitū: sequit q; rō pfecte habet nūc nouum respectū ad talem pclusionē: q; actus fuit eliciti? circa illā. ergo cū nō sit naturalr possibile nq; postea illū actū nō fuisse: eo q; transiit in pteritus: z nul lum pteritū possit naturalr nō ēē pteritus: seu non fuisse: vt cōmuniter pcedit: sequit q; impossibile ē postea erit il lū habitū nō hre respectū ad illā pclusionē: aut nō ēē ha bitum illis conclusionis dum esset. Itē quoviterius se quitur q; impossibile esset habentem illum habitum per dere scientiam conclusionis illius seu obliuisci nosse illā nisi etiam perdat scientiam eius quam primo sciuit: im mo et omnium conclusionum scientie illius. Dportebit enim perdere absolutam essentiam. alioquin remanerēt omnes respectus acquisiti per pteriterius actus. et p con sequens habitus cuiuslibet conclusionis. Itē ptererea. Aut iste respectus ē aliqua alia entitas ab essentia prior is habitus aut nō. si nō: habitus ille nō erit propter ipm principium alterius operationis fm specie: q; ēē ante ipsum. Si sit alia noua entitas: illa noua entitas potius erit principiu similitis actus ei qui elicitus fuit circa cō clusionem illam aliā: z propter quaz respectus hic dicit? acquisitus: ac per hoc magis dicēdus erit habitus illi?

z. c. 8.

Com. 8.

conclusionis q; habitus ille prior. Et quo p̄n habet q; il larū cōclusionū duaz non est vnus habitus numero: nec specie. Et sicut pōt argui de respectib? circa conclusiones alias a quibus. Secda rō ad pclusionē fiat hec aliq; ha bitualiter scies multas pclusiones vnius totalis scientie pōt pde re habitū vni? nō p dēdo habitū alteri? igit eaz sunt distincti habitus p̄na est clara. Itis declaratur. nā si talis diu cesset a p̄sideratione vni? frequēter aut specu letur z demōstrat aliā: tādē nō p̄dpte poterit aliam demōstrare z nosse. aliā p̄o p̄dptissime poterit: igit tunc nō habebit habitū vnius: alterius s; habebit: nec p̄nūc curo siue sit habitus respectiuus tm: siue quid absolutū: quecūq; em res sit per quā p̄dpte pōt in actū talē: illam habitū dico. Tercio sequit fm hāc opinionem q; quis simul habeat vel habere possit sciētiā z habituale errozē de eadē cōclusionē z habituales estimaciones oppositas de eodē: qd est naturaliter impossibile: p̄na p̄z. Itā p̄tingit simul eundē habere scientiā de vna cōclusionē z habitūz errorē: de alia eiusdē sciētie. verbi grā. sciētiā de a / z er rōz de b. si igit sciētiā de a / est sciētiā de b / simul habet sciētiā de b / z error de b. Itē pōt i eadē virtute sic argui. error de b / cōpossibilis est sciētie de a / z nō est cōpossibi lis sciētie de b. igitur sciētiā de a / nō est eiusdē speciei cū sciētiā de b. et per p̄ns nec eadē numero. Itis p̄z p̄na p batur: q; ois forma alicui? forme alteri incōpossibilis: est etiā incōpossibilis cuiuslibet eiusdē speciei cū illa. Sec undā pclusionē p̄bo sic. Si alicuius cōclusionis z suoz pncipioz esset vnus habit? numero: cuiuslibet pclu sionis z suoz pncipioz esset vnus habitus. p̄na p̄batur: q; nō plus vni? pclusionis notitia depēdet ex notitijs suoz pncipioz q; pclusionis alterius: z quelibet similiter ad sua principia cōparatiua / ac per hoc non potior rō est q; vnus z suoz pncipioz sit vni? habitus q; cuiuslibet al terius. p̄ns aū est fallum: qd p̄bo. Accipio em vna pclu sionē: que ex multis alijs cōclusionibus priorib? se inuiscē p̄supponētib? p̄batur. quales sunt plures i geometria et sit verbi grā. q; ex viginti prioribus p̄batur. Si igit ha bitus huius pclusionis accepte q; est. 2. 1. est etiā habitus suoz pncipioz / aut est habit? oim. 20. pclusionū p̄ceden tū / vel vnus p̄cedētis / aut aliq; tm. forte duarū ex quib? imediate p̄bat: nō pōt dici scdm: q; si est habit? ha rū duaz: quibet mediāte illo pōt cognoscit: z nō est habi tus hāz: nisi q; p ipas cognoscitur. 2. 1. eadē rōne: est etiā habitus illaz ex quib? iste cognoscunt. z eadē rōne illaz ex quibus ille alie cognoscitur. z sic vtra vtrq; ad vltimā in resolutione / ac per hoc vnus habitus erit istius et. 20. p̄cedentiū. Itē igitur iste prius habuerit habitū scdē et prime z pncipioz eius: postea habitum tertie et secun de / ac prime z principia eius / z sic deinceps / vel salte fuit possibile vt haberet. ponatur q; ita fuerit / aut ille primus habitus qui fuit prime cōclusionis z suoz pncipioz est istemet qui est habitus. 2. 1. cōclusionum. et hoc est re probatū p̄cedētē cōclusionē / aut est distinctus ab habi tu duarum conclusionū. z ab habitu trium z sic vtra. et sequit q; in intellectu sunt. 20. habitus sciētifici frustra z superflui. Itā per habitū vltimū qui est. 21. cōclusionū sufficienter quelibet conclusionum illarum cognoscitur. nec potest dici q; qm posterior habitus acquiritur prior corruptur. tum q; quis experitur q; dū adhuc debile et remissum habet habitū de posteriori cōclusionē h; imen sum z firmū de prior. igitur tūc habit? prior / nec est cor ruptus / nec est remissus. z per p̄ns nec qm habitus poste rioris est intensus: habitus prioris est corruptus. Itē istud maxime p̄firmat ex dictis opinionis recitate: que vt p̄z in sua p̄ma rōne: habet pro incōueniēti q; pclusio p̄fe ctus cognoscit: quin principiu etiā p̄fectius cognosca tur. Nullo igitur magis debet habere pro incōueniēti

caplo. 7.

caplo. f.

q; ex cognitionē conclusionis remittatur / vel comparatur habitus mediante quo cognoscebatur principiu. tum q; sequeretur q; nullus posset obliuisci scire / vel demonstra re. 21. seu perdere scientiā de ea: nisi perderet sciētiā de oibus p̄cedētibus. ex quo tm vnus habitus esset oim: qd est cōtra experientia. Itē p̄terea. Si oim illaz pclu sionū est vnus habit? / aut est acquisitus ex actib? termi natis precise ad vltimā pclusionē: scz. 21. aut ex actib? ter minatis ad illā z aliquā priorē. vel ad aliquas ex eis tm: aut ex actib? terminatis circa oēs nec primum nec scdm dicit p̄tū: q; nihil est obiectū habitus qd nō fuerit obie ctū actu ex quib? est genitus. tum q; null? habitus pōt esse principiu actus: circa obiectū aliud q; circa illud vel illa: circa qd vel que fuerit actus ex quibus est genitus. alias actus sequētes z p̄cedētes habitū nō similes: sed dissimiles essent cōtra philosophū. 2. ethi. z contra expe rientiā: habitus aut iste ponitur esse oim pclusionū: per p̄ns etiā ponitur per illū quālibet pclusionē: posse cognos sci: tum etiā tertio. q; magis videtur q; p̄ actū elicitiū circa principiu / vel priorē pclusionē acqretur habitus de pclusionē posteriori / q; eodē rōne: cū posterior cōclusio per priorē cognoscatur z nō eodē rōne: z tm hoc nō ptingit: sicut per rōnes ad pclusionē p̄cedentē p̄batur: igitur zē. Non pōt ergo dari primum nec scdm nec etiā tertiu: ves q; sit acquisitus ex actibus terminatis ad oēs. 2. 1. pclusiones: qm nō est naturaliter possibile: q; acualiter quis eodem actu: imo certe nec plurib? etiā simul cognoscat tot cōclu siones: sicut experientia docet. ergo nō habet naturaliter aliq; actus sciēdi terminatus ad tantā multitudinē con clusionū. z valet hec rō ad principale pclusionē. Itē p̄terea. Suppono vni? ex prima pclusionē plogi: q; sciētiā pōt acquiri precise p̄ act? rectos terminatos obiectiue ad res extra: z intelligo per res ipsa significata que non sunt signa siue sint significata per terminos siue per p̄pōnes. Tūc arguo. cū primo acqritur notitia de aliqua pclusio ne ad sensum pmissum. i. de sic esse sicut significat pclusio notitia vel notitie pncipioz sunt cause notitie pclusionis. i. notie de sic esse sicut significat pncipia seu pmissum sunt cause notitie de sic esse sicut significat cōclusio. ergo notitia pclusionis est alia ab illis principijs seu notitijs eozū: vel ab illa si sit vnica notitia vtriusq; q; z habit? eozū vel sibi simili genitus est alius ab habitu vel habitibus pncipioz. tenet p̄na: qm vt tactū est in p̄cedētē rōne: nō est aliud obiectū habitus: q; fuerit obiectū actus vel actū: ex quo vel quib? imediate genitus est habitus. Itē p̄terea demōstratio nō est vnicus actus numero. ergo ha bitus pclusionis nō est habitus pmissus seu pncipioz. Itis p̄z. tū q; pmissa sunt cause pclusionis sicut dicit p̄bo primo poste. z per rōnem p̄z: q; p̄z questione p̄ allegata: ipse p̄missus demōstrationis metalis: de qua loquimur: sunt ipsemet notitie pncipioz. i. de sic esse sicut signifi cant pncipia. vnde fm intrāsitum locutionē intelligē dum est cū dicitur notitie pncipioz. i. notitie que sunt pncipia: huiusmodi autē notitie sunt. cause notitie que est conclusio. tum q; non apparet possibile q; aliqua vna p̄positio mentalis in nobis naturaliter acquisita sit af firmatiua z negatiua. vniuersalis z particularis: z de di uersis p̄dicatis z subiectis obiectiue. et hoc maxime hnt illi dicere qui tenēt q; p̄positio metalis cōponit ex notitijs simplicibus terminoz: vel significatoz per terminos: quoniam fm eos: alie sunt partes vnius p̄missus: alie al terius et alie conclusionis: et per consequens alie et alie sunt p̄positiones ab inuicem ex illis compositę. Cōstat aut q; demōstrationis aliqua est p̄positio vniuersalis et aliqua particularis. aliq; etiā aliqua est p̄positio af firmatiua aliqua negatiua. Itē de diuersis p̄dicatis vel subiectis obiectiue sunt: sicut aliud significatū totale est

fm tñ doctore qui primo fecit rationē illā: hoc negādum
 esset: sicut p̄t̄ per illud qd̄ dictū est de p̄positione demon
 strabili cognoscibili per experientiam: verū ipse ponit
 minorē suā sine p̄batione. Et alius sequēs eū addit p̄o
 bationē: qui tñ non condat cū eo in dicto eodē. ¶ Ad
 scdm̄ dico primo: q̄ ratio illa procedit cōtra tenētes con
 clusionem ad quā p̄bādam adducit: saltem cōtra duos:
 quozum v̄t̄mo posse sunt rōnes. Nam v̄terq̄ vult: q̄ ois
 actus sciēdi cōstanter cadat sup̄ p̄clusionē z̄ principia: et
 per oīs oīs sciētia est sapiētia: qd̄ ipsi non intendūt: neq̄
 philosophus. ¶ Respondeo ad rōnē negādō antecedens.
 si intelligat q̄ si vnus habitus numero non includēs ha
 bitus distinctos p̄m̄ specie. Et si aut sapiētia vnus habi
 tus totalis includēs: iam intellectū q̄ sciētiā ab v̄troq̄
 differēs: sicut totum a parte vt̄ ibidē vult Eustratius. Et
 dicif vnus illo modo quo tota metaphysica (que forte so
 la fm̄ philosophum p̄p̄rie sapiētiā dicif) vnā sciētia: de
 quo modo videbit̄ in articulo sequenti. ¶ Ad tertiū dicē
 dum q̄ non p̄bat p̄positū: sed si quid p̄bat: p̄bat solū:
 q̄ notitia cōclusionis: seu de sic esse z̄c. dependet ex noti
 tia principioz̄ ad eūdem sensum: et hoc aut̄ nō sequitur:
 q̄ sit eadem notitia qua cognoscif̄ cōclusio et principia.
 ¶ Præterea. Alius apparet defectus rationis: qm̄ simi
 li modo probaret q̄ nullus effectus pōt cognosci nisi co
 gnoscetur causa eius a qua dependet: ac per hoc nisi co
 gnoscatur de? z̄ qd̄ plus est: nisi eadem notitia numero
 cognoscatur: qd̄ patēt̄ est falsum. Quod etiā ex philo
 sopho allegatur nō est ad p̄positum. Nam philosophus
 non intēdit ponere similitudinē inter vnā z̄ aliam fm̄ de
 p̄ndētiā vnus ad alterā interēs: z̄ dependētiā etiā
 in cognosci: vt̄ v̄. sicut hec sine illa esse non potest: ita nisi
 per illā cognosci nō possit. Sed intēdit cōparare rem ad
 suam veritatē fm̄ permanentiam z̄ varietatē: seu necessi
 tatem z̄ contingētiam: vt̄ v̄. si est res in se permanentis z̄ in
 variabilis in esse: ei⁹ veritas est inuariabilis: z̄ qd̄ cogno
 scitur de ipsa est inuariabiliter verū: z̄ tanto plus: vel mi
 nus quanto in esse fuerit plus: vel minus: et ideo inquit
 philosophus quapropter semper existentium principia
 semper esse verissima necessē est. Non enim quandoq̄ ve
 ra: sed su. p̄le semper. Et ratio est: q̄ non quandoq̄ sunt:
 et quādoq̄ non sunt: sed sunt semper. Et statim concludit
 quare vnūquodq̄ sicut se habet: vt̄ ita sit z̄ ad veritatē. i.
 inquit Lōmentaroz̄: q̄ quāto magis fuerit perfectum in
 esse tanto magis erit perfectū in essendo verū. Et sic p̄t̄:
 q̄ auctoritas cui innuit̄ ratio illa: nō est ad p̄positū suū.
 ¶ Ad quartū dico q̄ antecedēs potest̄ intelligi duplici
 ter. vno modo q̄ impossibile est cōclusionem eundēter co
 gnosci ex hoc p̄cise q̄ intellectus fertur absolute sup̄ cō
 clusionē: excludēdo. sicut latōnē presentem z̄ p̄teritā
 super principia. Et in hoc sensu loquēdo de potētā natu
 rali z̄ de notitia que p̄p̄rie dicif̄ sciētia: qd̄ dico propter
 notitiā experientialem. Si tñ haberi possit de aliqua cō
 clusione scibili potest̄ cōcedi antecedēs: z̄ neganda est cō
 sequentia. Alio modo potest̄ intelligi q̄ ex hoc p̄cipue
 z̄c. i. eo actu quō p̄cise fertur sup̄ conclusionem: z̄ sic est
 negandū antecedēs. ¶ Ad quintum quicquid sit de ma
 iore. Nam apud multos est dubiū: vtrum aliqua notitia
 creata habita / vel haberi possibilis naturaliter sic essen
 tia liter sit notitia: q̄ nō possit etiā existens in aīa nō esse
 notitia. Et ideo tñ ad vim argumētī. Dico q̄ aliquis act⁹
 p̄cise cadens sup̄ sic esse sicut significat cōclusio est ta
 lis q̄ omni alio actu circūscrip̄to ipso in aīa posito habēs
 ipsum scit. Et si actus sciēdi nō possit esse in aīa quin sit
 notitia: dico q̄ iste actus p̄cise cadens super cōclusio
 nē nō est talis q̄ eo posito in aīa omni alio actu circūscri
 p̄to: cōtradictio est non scire. Et sic p̄t̄ q̄ minor rōnis est
 neganda. ¶ Ad sextū cōcessa similitudine ad bonū intel

lectum: argumentū non probat p̄positū: qm̄ q̄uis ill: ad
 quod ad finē est: non appetatur nisi p̄pter hūc: non tñ eo
 dem appetitu appetit̄ v̄trūq̄: sed appetitus finis causa
 est appetitus illius qd̄ est ad finē. vnde z̄ hoc ipm̄ est alī
 quid appetit̄ p̄pter aliud: qd̄ est appetit̄: q̄ appetit̄ aliud z̄
 q̄ appetit̄ illius esse causam appetitū oīs istius. sic in
 p̄posito. Et si cōclusio sit nota p̄pter principium: nō tñ
 eadem est notitia v̄triusq̄: sed notitia principij est causa
 notitiē cōclusionis: ex quo sequif̄ oppositum. v̄. q̄ non sit
 eadē notitia v̄triusq̄. ¶ Ad septimū dico: q̄ ex nullo il
 lorū: sed ex notitia principioz̄ causaliter habet notitiā
 de cōclusionē: siue autem simul habeat has notitias: siue
 non: non est tñ principioz̄ z̄ cōclusionis vnā notitia. Ad
 confirmationem dicendum est: q̄ aliud est dictū: scire est
 cognoscere hoc propter hoc. Aliud est dictū scire est co
 gnoscere q̄ hoc est p̄pter hoc. Primum enim v̄niuersaliter
 verū est. Nam scire accipit̄o p̄p̄rie omne scire est cogit
 tio conclusionis ad sensum superioris datū causata ex no
 titijs prioribus. Et ideo quodlibet scire est cognoscere
 hoc: vel cognitio huius p̄pter hoc. i. p̄pter priores noti
 tias ex quibus causatur. ¶ Scdm̄ autem non v̄niuersa
 liter est verū: tuz̄ q̄ ille qui scit aliquid p̄cise a priori nō
 cognoscit: q̄ hoc propter hoc. Nam etiā: q̄ nec oīs qui
 scit a priori z̄ per causam: scit vel cognoscit q̄ hoc est pro
 pter hoc. ¶ Unde demonstrās q̄ luna est eclipsabilis sic:
 omne recipiens lumen ab alio inter qd̄ z̄ ipsum pōt inter
 poni corpus opacum est eclipsabile: luna est huiusmodi.
 ergo z̄c. q̄uis a priori z̄ per causam cognoscit q̄ luna est
 eclipsabilis: nō tñ per illam demonstrationē: vel sciētiā
 ab ipsa causatā cognoscit q̄ luna est eclipsabilis: propter
 illā causam. v̄. q̄ inter eam z̄ solem potest̄ opacū interpo
 ni: hoc est entitabile. s. luna est eclipsabilis: q̄ recipit lu
 men a sole: et inter eam et solē potest̄ opacū interponi. est
 aliud ab isto. luna est eclipsabilis: z̄ potest̄ hec secūda co
 gnosci nō cognita prima. ¶ Præterea. Si primā contin
 gat scire per demonstrationem sciētia eius non cadit obie
 ctive sup̄ eius principia: sed p̄cise super eam. ¶ Et his
 patet: q̄ illa cōfirmatio falsum assumit. ¶ Ad probatio
 nem dicendum: q̄ philosophus in verbis illis non loquit̄
 tur de aliquo vno scire tñ: sed de multis scire simul qui
 bus oibus res perfectissime scitur: cognoscif̄. ¶ Unde
 scire de quo loquitur aggregat in se sciētiā: quia est: z̄
 sciētiā propter quid est: que v̄trōq̄ alie sunt abinuicem: si
 cut est questio: q̄ est alia a questione propter quid est: vt̄
 p̄t̄ secundo post. in principio. Et certe ad perfectam no
 titiam rei nō sufficit scire: q̄ est talis: vel talis: sed requiri
 tur: vt̄ etiā sciatur p̄pter quid et propter quā causam est
 talis. Nos aut̄ loquimur de vno scire: de quo ipse statim
 loquēs diffinit̄ ipsum: dicēs. Scire est per demonstratio
 nem intelligere. z̄ hoc cōmune est cuilibet scire p̄p̄rie di
 cto. ¶ Ad octauū nego minorē: siue esset veritas cōclusio
 nis sit iuncta veritati principij: siue nō: ipsa tñ est p̄cise
 alia z̄ distincta a veritate principij. Et similiter est alia bo
 nitas finis. ver. g. sanitatis: et alia eius qd̄ est ad finem vt̄
 pote portiois amare. Dicitur enim bona portio: q̄ est cau
 satua sanitatis: fm̄ quā rationem non dicif̄ sanitas bo
 na. ¶ Ad nonum patet: quid sit dicendū ex dictis in solu
 tione cōfirmationis septimi argumenti. Ad illud aut̄ qd̄
 specialiter addit̄ illi. s. q̄ nosse q̄ hoc est simpliciter z̄ ex se
 nō est scire. dico q̄ si illud velit̄ intelligi: q̄ nō oēs nosce q̄
 hoc est: scire: cōcedo: sed propter hoc nihil ad p̄positū.
 Si vero velit̄ intelligi: q̄ nullū nosse q̄ hoc est: scire:
 scire: immo falsum est. Nam tale nosse quod nō est
 primū: sed per priores nosse: seu priores notitias quales
 ad demonstrationē requiruntur causatum v̄trōq̄ est vere
 scire. ¶ Ad decimū dico q̄ minor est falsa: sicut supra di
 ctum est: z̄ infra p̄batur. Nunc restat videre ad rōnes

posteriori

quomodo sapiens est
finitus mensura est

2. meta.
t. c. 4.

l. 6. 4.

alterius opinionis in principio huius articuli positas.
 ¶ Ad primā: dico primo q̄ dādo sibi quantūcūq̄ potest
 sibi dari fm̄ suā formā non cōcludif̄ suum p̄positum. s.
 q̄ vnus habitus sit omnium talium. verbi gr̄a. geometricā z̄
 metaphysicā cōclusionū aut̄ similit̄ omnium quarūlibet
 aliarū vnus generis. ratio est: quia non quilibet cōclusio
 eiusdē generis sciētiē est principij respectu alterius vel
 econuerso. ¶ Secundo dico: q̄ videtur mihi consequens
 rationabiliter posse cōcedi: quia q̄uis ante generationē
 habitus non possit naturaliter haberi notitia cōclusionis
 nisi p̄ actuales notitias principioz̄: eoz̄. s. ex quibus ime
 diate deducif̄ quin tñ generato habitu: qd̄ illo mediāte
 possit elicere notitiā cōclusionis: non elicēdo notitiā p̄e
 missarū non video: z̄ tñ etiā tūc cōclusio dicet̄ cognosci
 non e: sed p̄ principia antecedēt̄. s. z̄ causaliter: s. me
 diate: qm̄ ex notitijs principioz̄ causate sunt notitiē cōclu
 sionis vel notitiā: ex qua vel quib⁹ genitus est habit⁹: uer
 q̄ similit̄ notitiarū possit esse principium. z̄ fm̄ hoc patet
 q̄ argumentum non cōcludit q̄ cōclusionis z̄ principioz̄ sit
 vnus habitus. ¶ Tertio dico: q̄ sequens non potest̄ cōcedi
 negare p̄sequētā: quia diceret̄ q̄ quādoq̄ cōclusio
 cognoscitur p̄ actū mediāte habitu suo circa ipsam elic
 cito simul cognoscif̄ principium alium actum mediāte
 habitu principij circa ipsum elicito. Et igitur q̄ non
 possit intēdi habitus cōclusionis sine intensioe habitus
 principij: nō tñ sequif̄ q̄ sit idem habitus numero huius
 z̄ illius: sicut nec eadem est notitia. ¶ Quarto dico: q̄ nō
 solum post habitū: sed z̄ ante potest̄ cognosci cōclusio. esto
 q̄ tūc actualiter non cognoscatur omnia principia eius
 mediata z̄ imediata v̄trōq̄ ad prima: alia nūq̄ possit na
 turaliter acquiri notitiā cōclusionis tertie: vel. s. aut alter
 rius: multis alijs p̄p̄positis: cū non sit possibile simul
 tot notitias naturaliter habere: vt̄ experientia manifestat:
 vnde videtur mihi: q̄ sicut illa prima notitia et p̄positio
 que est maior demonstratio mentalis z̄ alia etiā p̄
 ma p̄positio que est minor: causant notitiā tertā que est
 cōclusio: z̄ p̄positio non prima: sic ista notitia tertia reman
 ens in intellectu vel cum quadā alia notitia prima: vel
 etiā non prima. Si tñ ambe sint p̄missē eiusdem demon
 stratiois causant alia tertiā: etiā si ille due p̄missē ex quib⁹
 vnus p̄clusio causata fuit desierit esse. rursum z̄ ista
 tertia cum quadā alia causat alia: z̄ sic v̄tra: nec oportet
 imo nec est naturaliter possibile: q̄ cuiuslibet cōclusionis
 omnia principia simul actu cognoscatur. Et p̄sequens
 nec q̄ eoz̄ habitus simul intēdātur. p̄ qd̄ etiā patet: q̄ ra
 tio illa nō sufficēter p̄bat q̄ cōclusionis et omnium princi
 pioz̄ suoz̄ sit vnus habitus numero: sicut intēdit opinio.
 ¶ Ad secūda cōcedo cōclusionē que sequitur: q̄ si habitus
 intellectualis est vnus numero: nō tñ ex hoc sequif̄ q̄ di
 uersarū cōclusionum aut cōclusionis z̄ principioz̄ sit vnus
 habitus numero: q̄ nec sunt etiā eiusdē speciei. vnde si
 cut habitus corporalis vni⁹ speciei specialissime est vnā
 forma numero in vno subiecto. Non autem omnes habi
 tus corporales eiusdē generis existēs in eodē subiecto
 sunt vnus habitus numero: nisi p̄ accidēs ratione vnus
 subiecti. vnde albedo z̄ dulcedo nō sunt p̄ vnus habi
 tus numero: et sicut etiā habitus affectiuus vel moralis
 vnus specie existēs in eodē subiecto est vni⁹ numero: non
 tñ oēs habitus morales eiusdē generis existēs in eodē
 subiecto sunt p̄ vnus habitus numero: imo etiā nec iu
 stitia cōmutatiua z̄ iustitia distributiua que sub propin
 quiori genere habitus p̄t̄inetur sunt vnus habit⁹ nume
 ro: nec etiā tēperātia circa passiones gustus z̄ temperan
 tia circa passiones tactus sunt vnus habitus numero. Et
 v̄trōq̄ saliter nulli habitus inclinātes ad actus diffimī
 les et nō eiusdē ratiois (quātūcūq̄ sint in eodē subiecto)
 sunt p̄ vnus habitus numero: sicut in q̄s est in p̄p̄. sic

etiā est de habitibus intellectualibus. Nam quilibet ha
 bitus vnus speciei specialissime vnus subiecti est vnus
 numero: nō minus q̄ habitus corporalis vel habit⁹ mo
 ralis: sed habitus diuersarū specierum (quales sunt ha
 bitus diuersarum cōclusionū et habit⁹ cōclusionis z̄ habi
 tus principioz̄) nō sunt p̄ vnus habitus numero: de
 qua vnitate numerali habitus nunc est sermo. ¶ Ad ter
 tiā dico: q̄ si quēcūq̄ forme que nō sunt p̄ vnā formā
 numero dicatur vnū vel vnā p̄ aggregationē tñ cōcedo
 primā partē p̄sequētis: et etiā secūda si intelligat̄ se de
 vnitate numerali. vnde nec metaphysicā et geometria sunt
 vnā forma numero: nec omnes partiales geometriae sunt
 vnā p̄ se geometria vel vnus habitus aut vnā forma nu
 mero tñ. Verū tamen vnā partialis geometria cum alia
 magis cōuenit: q̄ cum metaphysicā. quia in inferiori z̄ ge
 nere p̄p̄nquior. Sicut etiā vnā tēperātia magis conue
 nit cum alia alterius speciei: q̄ p̄ueniat cum liberalitate
 vel iustitia: nec tñ (vt̄ dictū est) sunt vnus habit⁹ numero.
 ¶ Ad quartā cōcedo anis z̄ similit̄ p̄mā z̄ p̄s: quia est
 indefinitū. Sed ex hoc p̄cludif̄ p̄positū: q̄ nō oēs con
 clusiones vel scie eiusdē generis. (verbi gr̄a. geometricē)
 sunt a diuicem essentialiter ordinate: quoniam alicue
 sunt nullatenus inuicem dependentes: vt̄ superioris di
 ctum est. et per consequens saltem de talibus non probat̄
 argumentum: quod intendit arguere probare. Tūm
 quia etiā esto q̄ iter essentialiter ordinate sint vnā: siue
 intelligat̄ de cōclusionib⁹ siue de sciētijs seu habitibus:
 qd̄ esset p̄bādum. Sed sequif̄ q̄ illa prima est vnā: qd̄ cō
 cedo: imo argumētum magis arguit oppositum: quoniam
 quēcūq̄ sunt essentialiter ordinate: sunt realiter numero
 distincta z̄ specie. ¶ Ad quintū nego maiorem. Nam vnā
 potentia numero potest̄ habere actus diuersarum ratio
 num et circa diuersa obiecta specificē: habitus autem
 vnus specie et numero non habet actus taliter diuersos
 neq̄ obiecta.

Quantum ad secūdū articulū: qualiter plurū
 cōclusionū sit sciētia vnā vel habitus
 vnus: z̄ quarū sic: z̄ quarū non. Non conclusiones tres.
 ¶ Prima est: q̄ si cōclusionum que dicuntur ad vnā sciētiā
 p̄tinere subiecta sunt vnū genere subalterno z̄ omnium il
 larum multitudo dicif̄ vnā sciētiā vnitate generis subal
 terni. Secunda: q̄ taliter sunt vnā sciētia ille sole specia
 les z̄ partiales sciētiē: qualiter est idē gen⁹ p̄ se subiecti.
 Tertia: q̄ non quicūq̄ habitus habent idē genus per se
 subiecti sunt vnus tali vnitate. Sed quicūq̄ habēt idē
 gen⁹ subiecti z̄ ex eis dē genere primis principijs p̄cedūt
 sunt sic: seu tali vnitate generis vnus. ¶ Primum conclu
 sionē p̄bo: aut talitū sciētiarū vnitas est numeralis: aut
 specificā specialissime: aut est vnitas tñ generis genera
 lissimi: vel ea aliq̄ alia minor: aut est vnitas generis subal
 terni: nō aut̄ est vnitas numeralis: vt̄ p̄batum est articu
 lo p̄cedēt̄: nec vnitas speciei specialissime. Nam obiectū
 scibili alterius z̄ alterius rationis sciētiē sunt alterius
 z̄ alterius rationis: et non solum hec: sed eiusdem obiecti
 scibili sciētia a priori et sciētia a posteriori sunt diuer
 sarum rationum: vt̄ patet ex p̄cedenti questione.
 ¶ Præterea. Magis cōuenit sciētia quā habet Sortes
 de a. per aliqua principia cū sciētia quā quicūq̄ quā habet
 Plato de a. etiā per eadem principia specie. q̄ sciētia
 quā habet Sortes de a. cum sciētia quā habet idē de b.
 igitur iste due sciētiē eiusdem a. et b. differunt specie.
 ¶ Præterea. Si oēs tales essent vnā specie: essent etiam
 vnā numero: cū vnus oppositum est p̄batū. p̄sequētis pa
 tet: quoniam in eadē anima nō sunt plures habitus nume
 ro z̄ nō specie differētes: vt̄ omnes p̄cedūt. Non est igitur

illu

vnitas speciei specialissimè: sed nec est vnitas generis generalissimè: vel alia minor ista: quoniam tunc due partes geometrie non magis essent vnitas scientie: q̄ vnitas medicinae et geometria nec magis conuenirent q̄ geometria cum temperantia vel albedine aut alia qualitate corporali: cū omnes tales forme sint eiusdem generis generalissimè. s. qualitatis. relinquere ergo q̄ sit vnitas generis subalterni. et sic patet prima conclusio. ¶ **Secunda conclusio** p̄bo. Quatuor cūq̄ scientiarū est idem genus p̄ se subiecti: et eadem genere prima principia p̄pria: ille sunt vna scientia vnitate predicta: sed quatuor cūq̄ est idem genus per se subiecti: sunt etiā eadem genere prima principia p̄pria: igitur maior patet per philosophum. 1. poste. c. penult. dicentem. vna scientia est: que est vnus generis subiecti: que cūq̄ ex primis componitur. vnus autē generis subiecti vel dicitur ille quatuor subiecta ab eis fm vnā cōmuni rationem vel conceptum fm per se analogiā ad aliquod vnum cōsiderantur. ¶ **Unde philosophus. 4. metaphys. Non solum inquit eorum que fm vnum dictorū est vnus scientie speculari. Sed et dictorū ad vnā naturam sup quo lōmen. ait. Res enim que habet vnā scientiam non solum sunt quatuor subiectū est vnū specie aut genere dicto vnū voce. Sed et quarum esse attribuitur vni fini aut vni agenti aut vni subiecto. Et hoc p̄bat ibidē p̄ exēplū de medicina. Dicit autē fm vnā cōmuni ratiōem rē. quoniam si alique scientie de eis dē reb? cōsideret: nō autem fm vnā ratiōem rē. nō dicuntur ad vnā scientiā p̄tinere. verbi grā. de physica et geometria quaz vtraq̄ de his vt sunt passiones corporū naturalū inquantum naturalia sunt: et earū tm passiones corporū eis p̄ueniētes inquantum huiusmodi. Geometria non sic: sed inquantum magnitudines sunt: et per cōsequēs etiā earū passiones inquantum huiusmodi: ideo geometria et physica non sunt vna scientia modo predicto. Et hec oīa patent p̄ philosophū. 2. phys. cor. et per lōmen. ibidē. minor patet: q̄ fm philosophū 1. poste. oporet principia scientie esse vnigena per se subiecto eiusdem: oporet inquit ipsa in eodem esse genere: his que demonstrantur. ¶ **Et patet ratiōe: qm nō conuenit ex qualibuscūq̄ principijs circa quodcūq̄ genus entitū conclusio demonstrare. Unde per principia geometrie nūq̄ demonstrabitur deū esse separatum a magnitudine aut esse intelligētē: vel cōtrariorū eādē esse dicē: p̄nam: vt dicitur. 1. poste. neq̄ per principia physice demonstrabitur: q̄ super quālibet lineam rectā contingit triāgulum equilaterum collocare. ¶ **Hoc etiā patet inducēdo. videmus enim q̄ q̄ geometra cōsiderat de continuo inquantum huiusmodi: idē circo et omnia sua prima principia sunt de cōtinuo: vel de sibi cōueniētib? inquantum huiusmodi. Sicut que cūq̄ eidem sunt equalia: iter se sunt equalia. Et si ab equalib? equalia demas rē. Et de p̄cto ad p̄ctum rectā lineā ducere: et sic in singulis discurrendo omnia ad idē genus per se pertinere subiecti videbūtur: physicus vero q̄ nō sub eadem ratione considerat magnitudines nūq̄ talib? vtitur principijs: quātū dico physicus est. Et ideo quando diuerse scientie probāt eādē cōclusionem p̄ alia et alia prima principia: nō est earū sub eadem ratione idem subiectū: sed sub alia et alia ratione. hoc patet etiā per Auic. 1. lib. sue sufficientie. vbi ostēdens quomodo demonstrationes astrologi et physici de rotunditate terre diuersantur ait: primus inducit probationes sumptas ex cōparatione oppositionum situum et distātiarum. ¶ **De autem sicut patet sunt cōditiones pertinentes ad genus continui inquantum huiusmodi: sub qua ratione cōsiderat astrologus motus celorum: vt dicit lōmen. 2. metaphys. Et subdit Auic. vel. 1. mc. et inuenimus q̄ secundus inducit probationes sumptas********

E. cō. 2.

Lōmē. 2.

E. c. 8.

Lōmē. 16.

2. 18.

cap. 8.

Lōmē. 25

vel. 1. mc.

ab eo qd̄ debet natura corporis naturalis. vnde est naturale. Et sic patet q̄ terra nō intrat cōsiderationē vtriusq̄ sub vna ratione: sed alia et alia: ac per hoc et ipsi ex alijs demonstrat principijs. sic igitur patet vna pars seu vna exponē. ium proposita cōclusionis. s. quatuor cūq̄ scientiarum est idem per se subiectum: sunt eiusdem scientie modo predicto. Reliqua pars exponēs cōclusionem illam. s. q̄ nulle alie ab istis sic pertineat ad vnā scientiam. probatur: quia quatuor cūq̄ scientiarum sunt alia et alia principia prima genere: ipse sunt alie et alie scientie: sed quatuor cūq̄ nō est idem per se subiectum: sunt alia et alia principia prima genere. igitur maior patet per philosophū 1. poste. dicens. Scientia est altera ab altera quatuor cūq̄ principia neq̄ ex eisdem neq̄ ex alteris nec se inuicem sunt. non loquitur de principijs immediatis et proximis que sunt premisse: ex quibus immediate conclusio deducitur: quoniam talia sunt alia et alia ad aliam et aliam conclusionem eisdē scientie: sed loquitur de principijs ad que stat vltima cōclusionis resolutio: et hoc inuenit qd̄ etiam ibidem ait. huius autem signum cum idē monstrabilia veniat. ¶ **Item lōmē. 3. metaphys. necesse est inquit vt scientie diuersentur propter diuersitatem earum in principijs vt sint modi demonstrationum vltatarum in arte aliqua alij a modo demonstrationum alterius. minor patet per philosophum vbi supra. dicentem. multorū genere. i. subijcibili alia principia sunt. Et statim probans q̄ diuersarum scientiarum sunt diuersa principia prima principia: assumit q̄ ex solis cōmunitibus principijs nō possunt omnia demonstrari. Sed cum eis oportet habere alia p̄pria que sunt alia et alia fm aliud et aliud genus subiecti. propterea dicit. alia quidem in quantitatibus. alia vero in qualitatibus sunt: cum quibus demonstratur per cōmuniā. ¶ **Et in fine capituli ait. Demonstratum est q̄ altera principia sunt differentium. s. genere subijcibili. ¶ **Conclusio tertia probatur. s. loquendo de habitibus in cōmuni et non solum de scientiis: eis de quibus tm loquitur precedens conclusio non quicūq̄ habitus habent idem genus subiecti pertinent ad vnum habitum vnitate predicta. Nam quoru cūq̄ habituum sunt diuersa prima principia illi sunt diuersi. patet ex precedētibus: sed aliquorum quorum est idem genus subiectum sunt diuersa principia. patet de fide: scientia: et opinione: quorum potest esse idem sub eadem ratione subiectum: et tamen sunt cum hoc possunt diuersa prima principia: eo q̄ opinio non tm ex proprijs: sed etiam ex cōmunitibus et extraneis possit haberi principijs. ¶ **Hoc confirmatur: q̄ fm philosophum. 4. metaphys. Circa idem genus subiectū versatur metaphysica et dialectica. Lōmē. 3. stat autem q̄ non per eadem principia: alias opinio foret scientia: igitur rē.********

Lōmē. 19.

Lōmē. 3.

E. cō. 5.

Quantum ad tertium pono cōclusiones duas. Vna est: q̄ non omnium conclusionum theologiarum est vnus habitus numero neq̄ specie specialissima. probatur per eūdem modum quo probata est prima conclusio primi articuli: tum. s. quia non quicūq̄ habet habitum vnus conclusionis theologice potest in actum circa quālibet: tm quia cū theologia vnus conclusionis stat error alterius conclusionis in eodem. Tum quia theologia vnus per di potest remanere theologia alterius. applica et extende conformiter ista media ad illa. ¶ **Secunda conclusio. omnium theologiarum conclusionum est vna omnis theologia quemadmodum est omnium geometralium vna geometria vel medicina: patet: quia omnium talium subiecta considerantur in attributione ad vnū per se: et primo in ea considerandum. s. ad deum. et per eadem principia prima omnes conclusiones theologice probantur. s. per**

E. c. 22.

E. c. 59.

E. c. 55.

cap. 3.

cap. 4.

cap. 1.

cap. 5.

Scotus 1

p̄ma lectu

ra sua qd̄

ne. 3. prolo

gi. et in le

ctura pa

rifi. q. 1.

auctoritates sacri canonis: igitur rē. Patet consequentia: quia ex vnitate principiorum et vnitate per se subiecti concluditur vnitas habitus sepe dicta. ¶ **Ad argumentum principale questionis dicendum q̄ minor est falsa: sicut p̄batum est articulo primo. ergo rē. Questio. iij.**

Quarto q̄ro et penultimo circa p̄logum. vtrum deus inquantum deus sit subiectum in theologia nostra. Arguitur q̄ non: quia deus non est subiectum in theologia. ergo nec inquantum deus est subiectum in ea. consequentia patet: antecedens p̄batum: tum quia deus est omnino simplex. Nullum autem simplex potest esse subiectū scientie. Ad probatur primo: quia oportet subiectum scientie esse aliquo modo notum et aliquo modo ignotum. Nam confusa cognitio subiecti presupponitur in scientia et inquiritur distincta. Simplex autē aut nullo modo est notum aut notum totaliter: vt patet ex nono metaphysice. ¶ **Item. 7. metaphys. dicitur: q̄ in simplicibus non est questio neq̄ doctrina. vbi autem non est questio non est scientia: cum omnis conclusio scientie sit questio: igitur. Tum quia deus est res singularis et nullum singularis est subiectum scientie: cum non habeat partes subiectiuas quarum passiones et proprietates in scientia inquiruntur: etiam de singularib? nō est scientia: vt patet. 7. meta. ¶ **Ad oppositum. idem et sub eadem ratione est obiectū theologie nostre et theologie beatorū: ergo deus inquantum deus est obiectum theologie nostre. Consequentia patet: quoniam deus inquantum deus est subiectū scientie beatorum: iuxta illud prime 3o. videbimus eum sic curi est. Antecedens probatur. Nam idem est subiectum theologie nostre et fidei nostre. sicut colligitur ex verbis Augu. 8. de tri. d. propter ista. 3. fidem spem charitatem in animo edificanda omnium diuinorum librorum machinamenta confurgunt. Et lib. 14. dicit: q̄ huic scientie tribuit illud tantūmodo quo fides saluberrima (que ad veram beatitudinem ducit) igitur nutritur rē. ¶ **Per hoc innuens q̄ circa idem subiectum fides et theologia versantur. Idem vero subiectum est nostre fidei et vltimo beatorum: sicut probant verba Apostoli. i. ad Corin. Videmus nunc per speculum in enigmate: tunc autē facie ad faciem. igitur rē. ¶ **In questione erunt articuli duo. Nam primo videbitur quid sit ratio subiecti scientie inquantum huiusmodi. Secundo videbitur de questione ad primum dicit doctor quidam in prima lectura sua: q̄ rō primi subiecti est continere in se primo virtualiter omnes veritates ne. 3. prolo. habitus: seu sicut dicit in lectura parisiē. notitiam omnium veritatum habitus. ¶ **Probatur primo sic: subiectum primum continet propositiones immediatas: quia subiectum illarum continet predicatum: et ita euidentiā totius propositionis. propositiones vero immediate continent cōclusiones: igitur subiectum propositionum immediatarū continet omnes veritates illius habitus: igitur subiectum scientie continet omnes veritates scientie. ¶ **Secundo. primitas hic accipitur ex primo posteriore. ex diffinitione vniversalis fm q̄ dicit ad euationem. obiectum autē se habet ad habitū: sicut causa ad effectū: non est autem causa adequata: nisi contineat virtualiter totum effectum: igitur rē. ¶ **Tertio. in repositationibus ad idem sic arguit. In essentialiter ordinatis necesse est stare ad aliquod primum simpliciter: sed cognoscibilia alicuius scientie habent essentialē ordinem inter se in cognoscibilitate: quia conclusiones cognoscuntur ex principijs: et principia tādē (etiam si sunt imediata) cognoscuntur ex terminis: terminus etiam predicati principij**************

cognoscitur ex ratione subiecti: quia principia communiter sunt per se secūdo modo: igitur subiectum cadit in diffinitione predicati. 7. metaphys. In isto igitur ordine tādē statur ad aliquod subiectum simplex qd̄ est subiectum principij vel principiorum ex cuius notitia cognoscuntur omnia pertinentia ad scientiam: et ipsum non est cognoscere ex alijs: illud igitur recte dicitur subiectum primum scientie: quia in se continet primo virtualiter notitiam pertinentiū ad scientiam. ¶ **Exponit autem qd̄ dicit primo virtualiter continere: quia illud est primum qd̄ non dependet ab alio: sed alia ab ipso. ita primo continere est non dependere ab alijs in continēdo: sed alia ab ipso: hoc est per impossibile circūscripto omni alio in remanente intellectu eius adhuc contineret: nihil autem aliud continet nisi per rationem eius. ¶ **Hec opinio nō apparet mihi vera neq̄ eius motiua. Ad cuius falsitatem ostendēdum premitto: q̄ subiectum et passio in proposito possunt dupliciter accipi. vno modo p̄o terminis mentalibus: quorum vnus vel formaliter fm se vel equiualenter est de altero predicabilis in secundo modo dicendi per se. ita q̄ ille qui sic potest de altero predicari dicatur passio: et ille de quo predicatur dicatur subiectū. Dico autem formaliter fm se si mentalis propositio essentialiter componatur ex distinctis partibus: quarum vna dicatur subiectum: alia vero predicatum: vt multi opinantur. Si vero propositio huiusmodi nō sic componatur: sed sit actus eque simplex vt aliquis terminus mentalis qui non est propositio equiualens: tamen in significando pluribus talibus terminis et propositioni vocali vel alteri compositae modo predicto: aut etiam que equiualet mentali compositae: si qua foret talis: tunc inquit talis passio mentalis non nisi equiualēter dicitur predicari de subiecto. Alio modo possunt ista accipi p̄ reb? ipis pro quibus termini supponunt: vel quas significāt. Ista satis nota sunt ex vsu cōmuni scholastico. ¶ **Hoc premissio pono sex cōclusiones. Prima est accipiēdo subiectum et passionem secundo modo: non omne subiectum scientie vel principij cōtinet virtualiter primo suam passionem. ¶ **Secunda. q̄ notitia subiecti non sic continet supra primo virtualiter notitiam passionis: et si subiectū et passio primo modo accepta nō sunt aliud q̄ notitie incomplete subiecti et passionis secundo modo acceptorū: vt aliqui volunt: tunc idem est dictu primo modo accipiēdo subiectum et passionem q̄ subiectum non continet passionem. ¶ **Tertia. q̄ notitia incompleta subiecti et notitia passionis incompleta secundo modo acceptorum subiectum et passio ad intellectum iam datum non continent virtualiter primo ipsum primum seu propositioem immediatam: que est euidens notitia. ¶ **Quarta. q̄ vnum principij non cōtinet primo virtualiter aliud seu vna premissa aliam. ¶ **Quinta. q̄ subiectum scientie non cōtinet virtualiter primo omnes veritates illius scientie. Ex quo concluditur q̄ ratio assignata per doctores istū non est ratio primi subiecti scientie. ¶ **Sexto. dicitur que sit ratio primi subiecti scientie. ¶ **Primum conclusionem probō primo sic. quodlibet subiectum scientie continet sic suam passionem: que libet huiusmodi passio esset alia res ab ipso subiecto actualis vel potētialis. Consequens est falsum. consequentia patet: quia talis cōtinentia virtualis est continētia causalis et effectiua fm istum doctorem: quod patet tam in ratione sua secunda qua dicit q̄ obiectum seu subiectum (quia indifferenter vno p̄ altero vtitur) se habet ad habitum: sicut causa ad effectum: et ex hoc concludit q̄ virtualiter continet. Itē in manu propria postq̄ exposuerat quid est primo virtualiter cōtinere magis hoc ipsum declarat addidit in margine idem inquit est. a. vt habitualiter cognitum conti-******************

c. ij.

vere. b. quod est speciem. a. in memoria posse gignere spe-
ciem. b. in intelligentia. p. patet igitur q. loquitur in hac
materia de continentia virtuali cause effectiue. Constat
autem q. omnia realis ab alio contenta: est alia res ab il-
lo: actualis vel potentialis: actualis inquam: si actu ipsa
est: potentialis vero si non est actu. ¶ Sed falsitate con-
sequentiis probat: et sumo gratia exempli: lineam rectam
finitam: vel angulum rectilineum. de vtroque enim proba-
tur pmo Euclidis q. est diuisibilis in duo media. Si ista
passio est alia res. ¶ Et est aliqua res actu existens in
linea qua ipsa linea est formaliter diuisibilis que vocat
diuisibilitas: vel linea non est diuisibilis p hmoi diuisibili-
tate qua hz actuali: s. p diuisione qua hz possibiliter. Si
def pmi possibile erit per dei potentia esse linea absq ta-
li natura. patet. Tum quia accidens potest esse sine subie-
cto: et per consequens subiectum sine accidente. Tum quia
deus potest non causare illam diuisibilitatem: et simili-
ter suspendere actionem linee respectu eius: sicut suspen-
dit actionem ignis in camino puerozum: et sic erit linea
et indiuisibilis: qd implicat inco. possibilis: cum ois linea
sit magnitudo: in primo mo dicendi p se. Si def secudu.
igitur linea quando diuiditur causat diuisione in seipsa:
qd est absurdum. ¶ ¶ Preterea. Aut talis diuisio recipi-
tur in linea anteq sit diuisa: aut post: aut simul: dum est
primo recepta in linea: linea est primo diuisa. Non pri-
mum: quia tunc diuisio esset in linea: et tamen linea non
esset diuisa: quod videtur implicare: et preterea non ap-
paret quare vel quomodo linea postea erit diuisa. Nec
secudu: tum quia linea prius esset diuisa q. haberet diuisi-
onem: qd pmi illam imaginationem implicat: sicut q. ali-
quid sit album anteq habeat albedinem. ¶ ¶ Preterea.
Ad quid postea superueniret illa diuisio. Si detur ter-
tium. igitur vel in qualibet parte linee diuise recipitur to-
ta diuisio: vel pars diuisiois in parte linee: et si vtriusq
horu detur. sequitur q. vel quelibet pars erit diuisa vel
in aliquo erit diuisio: et ipsum non erit diuisum: que absur-
da sunt penitus. Eodem modo posset argui de angulo.
¶ Item esse annihilabile est passio comunis omni crea-
ture. si igitur annihilabilitas sit alia res actualiter exi-
stens in creatura. poterit deus illam annihilare: et crea-
tura remanebit in annihilabilis. Et si sit aliqua res possi-
bilis esse in creatura. sequitur q. creatura potest eam in-
te causare: et sic se annihilare: et ulterius cum annihilatio
recipietur in creatura: creatura erit et non erit: erit qui-
dem ex quo recipit in se entitatem: non erit vero: quia erit
annihilata: ita de multis alijs passionibus posset ostendi
q. non sunt tales res distincte a suis subiectis: immo de
omnibus talibus que predicando reddunt propositionem
de possibili. Secundo patet consequentiis falsitas de pas-
sionibus de deo dictis: sicut creaturam incorruptibile et
alie multe que de ipso predicantur in secundo modo di-
cendi per se: et tamen nulla significat aliquam rem a deo
aliam que sit passio dei. ¶ Secundo ex eodem potest ar-
gui ad principale sic. Nulla res ab aliquo virtualiter sit
contenta est in deo. igitur non omne subiectum secundo
modo continet virtualiter passionem: id est id qd signifi-
cat: et pro quo supponit passio primo modo dicta: antee-
dens et consequentia clara sunt. ¶ Tertio. nulla creatu-
ra continet primo aliquam rem virtualiter. igitur non
omne subiectum. et. consequentia patet: quia multe pas-
siones conueniunt creaturis. antecedens probatur: quia
impossibile est aliquam rem esse vel fieri quin immediate
a deo salte partialiter causaretur. ¶ Quarto arguitur
pmi intentionem p bi. nam sphericitas est passio de celo et
astris demonstrabilis: et in esto q. sit res distincta a celo:
non tñ virtualiter pñinetur ab eo: cum ipsum celum pñin-
tentione p bi. non sit causa effectiua sue sphericitatis: cum

2. cell.
L. c. 22.
2. 48.

illa sit eterna: et res eterne pñi eum non habeat cam agentē
pñe dicta. vt patebit. 2. lib. ¶ Secda pñe. pñe pñe sic.
ois notitia primo pñines virtuali alia notitia pñinet pñe
virtualiter oem alia notitia sine qua causaliter illa habe-
ri non pot. hoc pñe ex expone eoz de primo virtualiter co-
tinere: sed non cuiuslibet subiecti notitia pñinet virtualiter
oem notitia: sine qua caliter notitia passionis non pot hñ.
igitur et. ¶ Maior nota est in his passionibus: q. notant res
distinctas a subiecto: sicut esse informabile: qd est passio
materie: esse beatificabile: qd est passio ronalis creature.
esse resibile: qd est passio hois: et sic de multis alijs. ¶ Co-
stat aut q. notitia materie non cotinet primo virtualiter no-
titiā forme: cui? tñ notitia causalit pñigif ad notitiā illi?
passionis. Si nec notitia creature ronalis. pñe virtua-
liter cotinet notitiā britudinis: nec notitia hois: rñus seu
actus ridendi: et hec oia pñant: quia nulla notitia vnius
rei pñinet primo virtuali notitiā alterius: loquor de reb?
creatis: aut enim intuitiua cotinet intuitiua: aut intuitiua
abstractiuam: aut abstractiua intuitiua: aut abstractiua
abstractiua. non pñm. tñ q. p notitiā intuitiua vnius rei non
pot hñ intuitiua alteri? vt probabit infra. d. 3. tñ q. cui?
magis huiusmodi notitia pot carri ab ipsamet re cui?
est intuitiua: et p consequens non primo virtuali continet a
notitia intuitiua alterius. nec scdm: q. vel abstractiua coēs
et cofusam: hoc non: q. talis etiā ab aliquo poterit cari: vel
ppriā et distincta: hoc non etiā: q. nulla talis potest habe-
ri nisi pñhabita intuitiua eiusd rei: vt infra ibidem probabit
tur. nec ter tñ pot dici. Tñ q. abstractiua non potest esse p
ma: et per consequens nec primo cotinere. Tum q. multo
minus per abstractiua vni? rei pot haberi intuitiua alteri?
q. p intuitiua. Et scdm non est possibile. vt probatum est.
¶ Nec quartum etiā pot dari propter causas iam tactas.
¶ Confirmat. q. vt cuiuslibet occurrat nūq. naturaliter qd
haberet distincta notitiā de rñsibilitate seu de esse rñsibile
abstractiuam vel intuitiua: nisi q. perciperet intuitiue vel
percepisset actum ridendi: et per consequens nūq. p solā
notitiā quam habere posset naturaliter de hoie posset
habere notitiā huius passionis. ¶ ¶ Passio cozpoz
radiosi est posse causare calozē: et posse calefactibile et
calefactibili. Et passio reubarbari est esse purgatiuum
cholere: quoniam sunt passionis immediate de eis cogno-
scibiles absq demonstratione: quilibet enim harū est im-
mediata: omne radiosum est calefactiuū: et omne reubar-
barum est purgatiuum cholere. Et tñ nec notitiā cozpis
radiosi primo virtualiter pñinet notitiā illius passiois:
cū non cotineat notitiā primam calozē. Nec notitiā reu-
barbari cotinet primo notitiā sue passionis: cū non coti-
neat primam notitiā cholere: sine cuius notitiā illa pas-
sio cognosci non potest. Unde quāntūcūq. homo videret
corpus radiosum vel reubarbarum nisi etiam perciperet
vel percepisset calozem: et choleram p aliam notitiā non
causata ab illa vñtōe: nūq. cognosceret quid sit posse
causare calozem: aut posse choleram purgare. Si nec pos-
set dici de multis alijs rerum passionibus. ¶ ¶ Ad ho-
minem sic. si notitia subiecti cotineret sic notitiā passio-
nis. igitur per cuiuscūq. rei notitiā: absq cuiuscūq. al-
terius rei notitiā. posset euidenter cognosci de illa quelibet
passio ei? consequens est falsum. ¶ ¶ Quāntūcūq. enim quis
intueat solē vel triangulū nūq. ex hac notitiā preciseret
p consequens: nec ex aliqua alia notitiā primo cognosce-
ret euidenter solē esse calefactiuū: aut angulos triangulū
valere duos rectos. quoniam ad cognoscendū primū req-
ritur notitiā calozū que nūq. p vllam notitiā intuitiua
solis pñe pot haberi: et ad cognoscendū secundum req-
ritur notitiā angulū recti: et notitiā angulū extrinseci: vel
alicuius alterius quod sit medium deueniendi in predi-
ctam notitiā. sicut docet experientia. ¶ ¶ Itē esse a deo co-

seruabile sine subiecto: esse perpetuabile: esse annihilabi-
le sunt passionis accidentis corporalis sensibilis et a no-
bis distincte cognoscibilis. et tamen per nullam notitiā
intuitiuam (qua de huiusmodi accidente possumus ha-
bere) possumus tales passionis a nobis euidenter de illo co-
gnosci. Consequentia patet pñi dicta eius. Nam notitiā
passionis et subiecti. continent primas propositiones: et il-
le continent conclusiones. igitur de primo ad vltimum.
notitiā subiecti continet omnes conclusiones: et hoc con-
sequens satis expresse ipse dat supra in eius probatione
prima. ¶ Tertia conclusio probatur. nā multe sunt pro-
positiones immediate que sunt principia artis et scientie
in quibus predicatur passionis proprie de subiectis: nec
tamen ad eas sumedas sufficit notitiā incomplexa etiā
distincta subiecti: et notitiā distincta passionis: quales
sunt ille que sumuntur per viam sensus et experientie: vt
docet philosophus in prohemio metaphysice. et secūdo
posteriorū in fine. verbi gratia. omne reubarbarum pur-
gat choleram. vel omnis talis herba curat talem infirmita-
tem. Omne corpus luminosum post corpus opacum si
oppositū sit potest causare vmbra: et multe similes. Constat
enim q. quis subiecti distinctam notitiā incomplexā ha-
bere de reubarbaro: et de cholera etiā: et de eo quod est
purgare: qui tamen non cognosceret q. omne reubarba-
rum est purgatiuum cholere: et de facto hoc in multis ho-
minibus contingit. quoniam pro huiusmodi notitiā
simplices pñe nūq. illud cognoscere quis poterit: im-
mo quod plus est: etiā si quis nouit q. hoc singulare reu-
barbarum est purgatiuum cholere: et illud: et sic de plu-
ribus: ad habendum notitiā vniuersalem: q. omne reu-
barbarum et. necessario requiritur quedam alia notitiā
vniuersalis non causata ex illis singularibus: qualis est
pñi aliquos: si aliquid absolutum vel proprietatis conse-
quens absolutum competit alicui indiuiduo: cuiuslibet in-
diuiduo eiusdem rationis potest aliquid simile compe-
tere: aut alia aliqua vniuersalis notitiā et euidenter: cuius
virtute saltem partialiter: quod in aliquibus singularibus
est expertum: euidenter sit notum omnibus talibus con-
uenire. ¶ Similiter est in alio exemplo de corpore lumi-
noso. nā possibile est q. aliquis cognoscat per visum cor-
pus luminosum. verbi gratia. solem: et cognoscat etiā
vmbra: quā aliquid aliud luminosum sibi occultatus
per interpositionem corporis opaci causat. ignorans a
quo vmbra quam videt causatur: et an corpus aliquod
luminosum illam causat vel non: iste talis per huiusmo-
di simplices notitiā precise nūq. cognosceret omne cor-
pus luminosum esse causatiuum vmbre post corpus opa-
cum: et quod plus est: non cognosceret q. hoc corpus lu-
minosum vel illud est causatiuum vmbre: nisi plures alie
notitie concurrant: de quibus ad presens non est sermo
prolixior faciendus. ¶ Ex his patet q. notitie incom-
plexę subiecti distincte et predicati seu passionis non con-
tinent primo virtualiter notitiā complexam principij.
¶ Quarta conclusio probatur primo sic. quia alicuius
demonstrationis vtraq. pñe est immediata. ergo ali-
quod principium non cotinet aliud eiusdem demonstra-
tionis. consequentia tenet ex dictis istozum qui dicunt
in tertia ratione sua: q. si pñe sint immediata cogno-
scuntur ex terminis: quibus hoc dictum eozum non sit vni-
uersaliter verum: cum non omnis propositio immediata
sit per se nota. vt patet ex precedenti conclusione. igitur
nec ex terminis nota. ¶ Secundo in demonstrationi-
bus geometricis quarum vtraq. pñe sunt premissarum reloluitur
mediate vel immediate in communes conceptiones
vel petitiones et neutra in aliam. ¶ Quinta conclusio
probatur primo quia subiectum seu notitiā subiecti non
continet primo virtualiter propositiones immediatas. igitur

tur nec conclusionem. patet consequentia: quia propo-
sitiones immediate que sunt premisse in demonstratione
continent virtualiter conclusionem etiam pñi istum. igitur
vel ipse premisse continent primo virtualiter conclusi-
onem. et si sic. igitur subiectum non cotinet primo. cum
pñi istum doctorem standum sit in tali ordine cognoscentis
ad vnum primum: vel non continet primo: et tunc de-
ducitur eozum continentia in aliud. aut igitur in aliud a
subiecto: et habet principale propositū. s. q. subiectū non
primo continet: vel reducitur in subiectū: et tñ sequitur q.
subiectū pñinet propositiones immediatas: cuius oppositum
est añs assumptū. Hñs pñe. tñ q. subiectū pñinet pñi
net primo passionē. vt patet ex prima conclusione: nec no-
titiā subiecti notitiā passionis: vt patet ex secunda. igitur
nec notitiā principij: cum notitiā principij non pos-
sit sine notitiā subiecti et predicati haberi. Tum quia no-
titiā subiecti etiam cum notitiā predicati non cotinet pri-
mo notitiā complexam principij seu principij ipsum:
vt patet ex tertia conclusione. igitur nec notitiā subiecti
scientie: quod est etiam alterius principij subiectum con-
tinet primo propositiones ipsas immediatas. Tum quia
eius communis conceptio ad plurimum conclusionum
diuersozum subiectozum notitiā immediate cocurrit.
vt patet sciētibus geometriam. igitur a nullo subiecto il-
larū primo virtualiter continetur. ¶ Secūdo. si quodlibet
subiectum sic continet omnem veritatem scientie. igitur
vel quodlibet subiectum contineret primo notitiā
cuiuslibet cause vel effectus: per quam vel per quem con-
clusio demonstratur. vel nulla scientia haberetur per cau-
sam vel effectum. Falsitas consequentiis quantum ad se-
cundam partem patet per omnes. Quantum autem ad
primam partem patet ex dictis: quoniam nulla res crea-
ta continet primo virtualiter primam notitiā alterius
rei: vnde nec notitiā cause continet primam notitiā effe-
ctus: nec econuerso. alioquin ad omnia productibilia a so-
le cognoscenda sufficeret incomplexa notitiā solis: qd est
falsum. ¶ Item tunc surdus a natiuitate cum possit ha-
bere notitiā de causis sonozum: posset etiā de sonis
propriam notitiā habere: et qui a natiuitate caret odo-
rati posset habere notitiā de odoribus cum ipse per ta-
ctum posset habere notitiā de qualitibus primis et
elementis que sunt cause odorum. vt patet in de sensu et
sensato. sed hec omnia falsa sunt. igitur et. consequentia
vero nota est: quoniam premisse exprimentes causam non
possunt esse note sine notitiā cause. Et similiter exprimen-
tes effectum sine notitiā illius. ¶ Ex hac conclusione vlti-
ter infero q. aliud dictum huius doctoris est falsum:
scilicet ratio sub qua vel conceptus sub quo aliquid est
subiectum in aliqua scientia: est cōtentia primo virtua-
liter omnium veritatum illius scientie: vnde per hoc probat
ipse: q. deus non est subiectum theologie sub aliqua
ratione communi: nec sub aliqua ratione attributali: nec
sub aliqua ratione respectiua ad extra. Falsitas autem
huius patet ex dictis: quoniam si non omne subiectum
cotinet sic veritates cuiuslibet scientie: igitur nec in qua-
tum tale vel tale: sub tali vel tali conceptu vel ratione est
contentiuum: nec ipsa ratio sub qua est subiectum: est cō-
tentia omnium veritatum illius scientie. ¶ Hoc etiam
secundo sic ostenditur instando in multis. corpus enim
humanum (vt communiter dicitur) est subiectum in me-
dicina vel saltem in aliqua parte eius: in quantum scilicet
est ipsum est susceptiuum sanitatis vel infirmitatis: seu
in quantum est sanabile vel egrotabile: de illo autem in-
libus vel talibus membris est compositum et humoribus
talibus completionatum: nec tamen ista sibi compe-
tunt in quantum est sanabile et egrotabile: sed potius
c. iij.

econuerso. Item homo consideratur a morali philosopho in quantum est suscepti uis virtutis et vitij: et propterea considerat de ipso qd est liberi arbitrij et operatiuus sicut electionem: nec tamen quia est suscepti uis virtutis et vitij: ideo est liberi arbitrij: cum illud sibi p prius cōpetat. Celum quoq; a physico consideratur in quantum tali motu est mobile. Et ex hoc probatur de ipso qd est essentia quita simplex spherica: qd est eius motor eternus: et a magnitudine separatus: quarum nullam veritatem continet celum primo: quia sic mobile est vel mouetur: quous ex hoc ille inferantur. Preterea. Si dictum esset verum sequeretur: qd cuiuslibet scientie subiectum esset subiectum eius sub propria intrinseca et quidditatiua ratione sua. sequens est falsum: vt patet in multis alijs scientijs de eisdem rebus sub alia et alia ratione considerantibus. cum tamen ratio propria quidditatiua non sit nisi vna: vt patet in exemplis propositis: et de astrologia: et physica considerantibus corpora celestia sub aliqua posteriori ratione ipsorum. Preterea. sequeretur qd omnis scientia demonstraret suā conclusionem a priori: quod certū est apud omnes esse falsum. probatur contra quentia. quia omnis scientia resoluit ad propositiones immediatas. Si igitur et ille resoluantur ad subiectum sicut rationem per quam primo continet virtualiter veritatem conclusam: cum illa continentia sit sicut opinionem casualis: vt supra probatum est: omnis scientifica resolutio vltimate stabit ad causam. Dicitur forsitan qd iste doctor non intendit dicere qd subiectum per rationem sub qua est subiectum continet virtualiter passiones suas et veritates consideratas de eo sicut qd continet notitiam passionum et veritatum. Sed hoc vtiq; falsum est: quod patet. Nam in eadem questione soluendo quoddam argumentum dicit: homo ideo est subiectum moralis scientie: vel medicine: pro eo qd continet virtualiter rationem sanitatis. ideo enim sanitas hominis talis est: quia corpus humanum est sic complexionatum. Item in eadem questione improbanda opinionem dicentium qd christus est subiectum theologie ait sic. Contra idem est ratio posita ad solutionem prime questionis: quia veritates necessarie de patre et filio et spiritu sancto de trinitate impossibile est contineri primo virtualiter in christo: quia si verbum nō fuisset incarnatum ille veritates fuisset necessarie. Et his patet qd loquitur de continentia non solum notitie veritatis: sed de ipsa veritate nota: seu de sic esse sicut significat ipsa notitia vera vel veritas que est signum: nec solum de notitia passiois: sed de eo qd ipsa notitia vel passio predicabilis significat.

Nunc dicendum est quid est ratio propria subiecti scientie. Ad quod premitto qd vt supra tactum est: subiectum potest accipi dupliciter: scilicet pro termino qui subijcitur in propositione habente partes distinctas: quarum vna dicitur subiectum: et altera predicatum. Et secundo modo potest accipi pro eo p quo talis terminus in propositione supponit. Secundo qd scientia potest accipi dupliciter. Vno modo pro aliquo vno habitu vnius conclusionis demonstrate: seu de sic esse sicut ipsa significat. Alio modo pro collectione plurium habituum conclusionum diuersarū pertinentium ad vnam scientiam totalem: illa scilicet vnitatem que superius in precedenti questione declarata est. Si loquamur de subiecto secundo modo et scientia primo modo: dico qd subiectū scientie est illud qd scif p illa esse tale. Et ratio subiecti seu esse subiectū. est sciri esse tale vel tale. verbi grā. huius scie qua scif: oem lineā rectā finitam esse diuisibilem in duo media. subiectū est linea. ipsa enim scitur esse diuisibilis et. et ipsam esse subiectum huius scientie: non est aliud qd ipsam sciri esse diuisibilem

et. eodem modo de alijs. Hoc patet ex cōmuni sententia. dicunt enim omnes qd illud est subiectum de quo sciuntur proprietates et passiones. Illud autem est quod scitur esse tale/vel tale. Preterea. Hoc solo posito aliqd est subiectum scientie. et hoc solo remoto nihil est subiectum scientie. vt patet. igitur et. Si vero loquamur de subiecto primo modo sic illud est subiectū quod subijcitur in conclusione mentali: que est euidentis notitia ex premissis demonstrationis causata: vel alia ex notitia sibi equiualeti: qd dico: qd possibile esset talem scientiam haberi a deo immediate: et etiam ab habitu aliquo causato ex notitijs seu conclusionibus ex premissis demonstrationis causatis. hoc verum est. supposito qd talis conclusio mentalis non sit actus simplex essentialiter et tñ obiectiue. cōplexus: sed essentialiter sit compositus ex subiecto et predicato sicut ppositio vocalis et scripta: sicut multi opinantur: et sic subiectum scientie est pars scientie actualis. hoc probatur: qd subiectum scientie vel est ipsa conclusio: vel predicatum conclusionis: vel subiectum vel mediū aut aliqua vel vtraq; premissarum: sed nō mediū/nec predicatum vt certum est. non conclusio nec aliqua premissarum: qd subiectum sicut oēs est aliquid in cōplexum. Etiam qd conclusio huiusmodi est scientia actualis/ seu actus sciendi: vt in prima questione patet. igitur non est subiectum scientie. Similiter vtraq; premissa vel est scientia vel intellectus: subiectum aut scientie neutrum horū est. Sed si propositio huiusmodi mentalis non sit ex talibus diuersis partibus cōposita: sed sit sicut simplex: sicut actus intellectus qui non est affirmatio/vel negatio. Et dicitur simplex intelligentia quous sit de obiecto cōplexe enuntiabili enuntiatione vocali/vel scripta: tunc talis scientie nullum erit subiectum hoc modo: sed tñ scdo modo dictum. Si vero loquamur de scientia scdo modo dicta: sicut ex sunt plures conclusiones et plura obiecta scita. sic etiā sunt plura subiecta. Verum qd quicq; talia subiecta habent ordinem inter se: vt pote: qd subiectum vnius scientie partialis accipiēdo scdo modo subiectum est principium vel pars: aut passio subiecti alterius scientie partialis: sicut subiectum logice libri predicamentorum pars est subiecti libri perihermenias. Et illud iterū pars est subiecti libri priorum. Et subiectū philosophie phantasia aliquid de materia vel de forma pars est subiecti scientie consideratis de corpore naturali composito ex materia et forma/vel aliqua aliam analogiam/ seu ordinem habent inter se. talis scientie dicitur esse aliquid vnum primū/ subiectum: puta illud ex his subiectis ad quod cetera talem ordinem habent. Et ppter qd perfectius cognoscendū cetera considerant: sicut medicine primū subiectū est corpus sanabile in quantum huiusmodi. Nam quecumq; in medicina totali partialiter consideratur: attributionē habet ad ipm in quantum huiusmodi: vel sicut causatiua sanitatis vel conseruatiua: aut significatiua: aut alio aliquo modo. vt patet. 4. met. et hoc solum est vocari primū subiectum primū attributionis: quicq; talia subiecta non habent talem ordinem inter se: eis tñ est aliquid cōmune: cuius per se passiones in aliqua parte illius totalis scientie considerantur: et in alijs partibus passionis partū subiectuarū. verbi gratia. cuiusmodi est philosophica: in aliqua enim eius parte consideratur de corpore mobili ad vbi. Et in aliqua de mobili ad formam: et sic de alijs generibus corporū mobiliū: quibus cōmune est corpus mobile: de quo consideratur in libro physicorū. Similiter in aliqua parte logice considerat de syllogismo topico. in aliqua de syllogismo demonstratiuo: quibus cōmune est syllogismus simpliciter. de quo considerat in libro priorum: et illud tale commune cōsuevit vocari primū subiectum in illa totali scientia: primū in quantum primū attributionis/vel predicationis: quandoq; tamen aliquid

dicitur subiectum primū vtraq; primū attributione. respectu tamen aliorū et aliorū subiectorum partialium scientiarū: sicut syllogismus sicut aliquos est logice primū subiectum vtraq; primū attributione: respectu enim syllogismi dialectici et demonstrationis est primū attributione: respectu propositionū et terminorum est primū attributione attributionis. Ita patet etiam de subiecto medicine qd dicitur corpus sanabile. Ipsum enim respectu corporis humani: de quo specialiter in aliqua partiali medici na consideratur: et respectu corporis equini: et respectu aliarum specierum corporum sanabilium: est primū attributione. Respectu autem partium seu membrorum humanorū humorū et aliarum rerum causatiuarū vel conseruatiuarū sanitatis: aut aliter ad ipsum analogiam habentium: est primū attributione: et ita in multis scientijs sicut diuisione generali scientiarum acceptis contingit: qd subiectum primū carū est vtraq; primū attributione: et ratio subiecti primū sic accepti est esse primū subiectum aliqua tali primū attributione: et sub illa ratione dicitur esse primū subiectum: sub qua est huiusmodi primū attributione. Et ista patet discurrendo tam per ea que communiter assignantur subiecta in scientijs: vt satis per exempla prius posita declaratur: qd etiam per rationem: quoniam nō apparet aliter qualiter tot partes scientie dicantur ad vnam scientiam totalem pertinere: cum huiusmodi vnitatem ex vnitatem subiecti conseruat: vt in precedenti questione declaratum est. Confirmatur per philosophum. 1. posterior. ca. penulti. dicentem. vna scientia est que est vnius generis subiecti: scilicet subijcibilis (vt cōmunitur exponitur) quecumq; ex primis componitur: et partes et passiones harum sunt per se: per partes intellige communiter subiectiue vel alias. Ad rationes alterius opinionis patet ex dictis. Nam prima assumit falsum: et in eo qd dicit subiectum continere propositiones immediatas: et in eo qd dicit subiectum continere predicatum: si hec intelligatur de quolibet subiecto: non enim omne subiectum taliter continet: vt probatum est. Secunda etiam non valet: assumit enim qd subiectum continet adequate virtuales habitus: qd vtiq; falsum est. cum enim habitus causetur ex notitijs que sunt conclusiones: ille ex premissis quas subiectum nō continet primo virtualiter: vt probatum est: patet qd subiectum non primo et adequate continet habitum. Ad tertium dico. primo ad maiore qd in essentialiter ordinatis statur ad vnum primū totale: siue ad plura partialia que sunt ad vnum totale: et hoc idē ipse dicere habet. vult enim qd volitio causatur. saltē partialiter ab intellectione. intellectio vero ab obiecto et intellectu simul. et hic est status: quia nec intellectus reducit in obiectū tanq; in causam: nec econuerso. sed vtrūq; est causa partialis immediata respectu intellectionum: quarum neutra causat in virtute alterius: sed per se: et p propriam virtutē. Sic dico qd in ordine statur ad premissas que sunt partialia cause. et neutra in altera continetur virtualiter. Secundo ad minore dico. qd deficit multipliciter. si sumatur ad propositum suū. loquitur enim ille de omnibus cognoscibilibus vnius totalis scientie quemadmodum omnium veritatum geometraliū dicitur esse vna scientia: et sic de alijs. Sed constat qd non omnes veritates scientie sic sumpte habent essentialē ordinem inter se: quoniam multe sunt que nullo modo in sui cognoscibilitate dependent. patet de prima et quarta primi Euclidis: et sic sunt multe alie tam in dicta scientia qd in alijs. Secundo deficit: quia si inter cognoscibilia scientie includuntur propositiones immediate: sicut ipsemet assumit: ordo essentialis non est inter premissas. cum neutra per alterā cognoscatur: vt supra probatum est.

Tertio deficit i eo qd ponit premissas cognosci ex terminis si vniuersaliter de quibuslibet premissis immediatis intelligat: vt oportet ad propositū suū. tunc enim quelibet immediata propositio quodlibet principium scientie esset per se notum: quod falsum est: vt patet supra. Quarto deficit in eo qd dicit predicatum principij contineri in subiecto si intelligat de continentia totali et adequate vt eum intelligere oportet. hoc si quidem falsum est: vt supra probatum est. Ad probationes cū dicitur: qd principia sunt communiter et. concedo. et ulterius concedo: qd subiectū cadit in diffinitione predicatorum: sed non solum subiectū complet diffinitionem: sed preter ipsum aliud cadit in diffinitione predicatorum. Et ideo non totaliter subiectum continet ipsum predicatum vel notitiam eius.

Quantum ad scdm articulum distinguendus est de theologia: sicut superius distinctū est. Nam potest accipi pro habitu vnius conclusionis theologice tantum: siue de sic esse: sicut conclusio signatur: et potest accipi pro collectione multorum talium habituum: vt de sic iam dicebat. Si primo modo dicendum qd alicuius theologie deus est subiectum: et alicuius nō. Est enim subiectū illius: quia aliquid de ipso probatur. illius autem quia nihil de ipso: sed de alio probatur nō est subiectum. Exemplum primi: deus potest percipi quicquid mediante creatura: aut aliquid tale. Exemplum secundi: creatura est annihilabilis: accens potest peruari sine subiecto. Et aliud in quibus de creatura aliquid enūtiatur. Si vero accipiat theologia scdo modo. pono tres conclusiones pformes doctrine. Doc. nostri fratris Egidij. Prima est qd deus in quantum deus est subiectum primū theologie nostre. Secunda qd non in quantum deus ab solute: sed scilicet est subiectum. Tertia qd rōne talis actionis congrue potest dici qd deus in quantum glorificator: vel glorificatiuus est subiectū theologie nostre. Si primū a conclusionem pro primo sic qd deus in quantum deus sit subiectū primū in theologia. Et subiectis partialium theologiārum. Illud est primū totale: talis theologie subiectum ad quod cetera subiecta theologie (in quantum huiusmodi subiecta. scilicet theologia sicut) habent per se analogiam et ordinem: ipsum vero ad nihil aliud in quantum huiusmodi ordinatur. sed de? est huiusmodi igitur et. Maior est nota ex dictis in primo articulo. Minor declaratur: quoniam quecumq; alia intrant considerationem theologicam vel considerantur in quantum sunt effectus dei manifestantes eius potentiam: iustitiam/vel misericordiam dispositionem et providentiam: vel in quantum precepta dei: et documenta manifestantia eius voluntatem: siue quid ei placeat: vel displiceat: et generaliter nihil omnino intrat considerationem theologicam: nisi sicut ipse aliquo modo attributionē habet ad deū. Et confirmatur per Augustinum. 2. de ciu. dei. vbi dicit qd in sacra scriptura: aut dei precepta insinuatur: aut mirabilia narrant: aut dona laudantur: aut beneficia postulantur: immens per hoc qd nihil in ea continetur nisi in quantum analogatur modo aliquo ad deum. Quod vero sit subiectus sub ratione deitatis: siue in quantum in deus. declaro. Constat enim qd aliqua considerantur theologie de deo que non competunt sibi: nisi in quantum de? est. sicut. gratia qd sit trinus et vnus: immensus: omnipotens: sapientia: bonitas: magnitudo. Et generaliter oēs perfectio aut plenitudo per essentialitatem: et multa alia similia: ita qd huiusmodi non considerant a theologo de deo sub alia ratione: qd sub ratione deitatis. Cetera vero que considerantur de personis diuinis singulariter: vt actus notionales et proprietates etiam de eis verificantur in quantum sunt deus: tenent in quantum specificatiue tantum: non autem reduplicatiue: que etiam de creaturis considerantur in attributione ad deū etiā considerantur in quantum attributionē habent vltimate

Ca. pen.

quandocumque sumitur pro iudicio intellectus qui immediate sequitur consilium quod est actus secundum modum in. 6. Aliquando vero pro actu appetitus conformis: et huiusmodi duplicem acceptionem electionis inuenit philosophus in ethicis. cum dicitur propter quod appetituius intellectus electio: vel appetitus intellectuius. primo autem modo videtur accepisse frustrati electionem: non secundum. sicut patet ex verbis eius quod subdit. d. quod electio est duobus propositis iudicium hominis et. Et tunc pro motu et impetu posset intelligi ipse appetitus: vel electio ut est actus voluntatis. Et dico: quod est pro frustrati loquantur de electione secundum quod est actus voluntatis: adhuc non tollit quin ipsa sit praxis ut nunc de praxi loquimur. Ubi sciendum quod frustrati primo ethicorum distinguunt acceptiones huiusmodi praxis in quatuor membra. Nam primo modo accipitur (ut ait) generaliter pro operatione cuiuscumque virtutis: sive libere sive naturalis. Et tunc describens eam dicitur: quod est naturalis vnicuique subiecte virtutis motus. Alio modo accipitur minus cōter: secundum eum: et accipitur praxis pro operatione. s. consequente naturam cognoscere, tunc in quatuor huiusmodi. et tunc etiam illam describit. Et strictius pro omni operatione existente in hominis potestate. Et strictius sine pro operatione per se elicita dicitur in ratione electioni voluntatis: et tunc dicitur quod praxis est secundum electionem hominis operatio. Sed in proposito generalius accipitur. s. 3. modo: quoniam non solum a praxi. 4. modo sumpta: ut supra probatum est: quia propter dictum frustrati non est. Et similiter ad philosophum dico quod non accipitur actum generaliter secundum quod ab actu habitus denominatur actiuus: sed strictius. s. pro actu conformis dicta in ratione et electioni voluntatis: sicut et frustrati. in. 4. a praxis acceptio. Ad alia ex. 6. meta. dicitur dum quod philosophus accipit ibi pheresim et electionem pro ipsa voluntate: et eligibile pro volubili: sicut patet per translationem quam exponit Commentator: que loco pheresis huius voluntas et eligibile habet volubilitatem. Et hoc patet etiam in Commentatoris expositione. Sit enim manifestum est quod primum principium rerum artificialium quod est in nobis. s. in artifice est voluntas artificiali uti et voluntarium sunt ideæ in forma. Et intendebat per hoc quod illa quorum principium est natura. et quod scie istorum sunt diuerse. Hec Commentator. Sic igitur itētio per bi videtur esse quod scie actiue vel practice sunt circa ea entia quorum voluntas sumus principia: sive eorum que libere efficiuntur a nobis: sed per istud non tollitur quin tam intellectio quod voluntas seu volitio sit vel possit esse obiectum talis scie vel notitie actiue seu practice: cum earum intellectio in nobis et nolitionibus nos sumus liberum principium. Et quo patet quod illa auctoritas per bi non probat quod sole operationes exteriores sint praxes: nec etiam quod electio ipsa non sit praxis. Hec de primo articulo.

Quantum ad secundum articulum: que notitia sit practica vel speculatiua: et sicut de habitu videtur est. Et pro de notitia. Et est autem sciendum quod notitia non debet practica seu actiua vel factiua: quod aliquid immediate agat vel faciat: sed quod ad agendum vel faciendum dirigit: ut supra tangebatur: sicut scientia medicinalis non immediate causat sanitatem in corpore: sed solum docendo dirigit qualiter per que sanitas fieri possit: videt enim medicus qualiter fiat sanitas cuius gratia precipit: ut dicit philosophus in fine. 6. ethi. Et ergo modo aliqua scientia potest dici practica quo est praxis directiua. Et tripliter autem contingit notitiam esse praxis directiuam. Nam quedam notitia est formaliter secundum se immediate directiua praxis. Quaedam vero tantum virtualiter: aut per que: aut quando: et sic de alijs circumstantijs sit agendum. Notitia vero que non est enuntiativa et formaliter directiua: potest esse

mo modo. Quaedam vero etiam tantum virtualiter directiua praxis: sed remote plurimum. Sic etiam tripliter potest accipi notitia practica. v. s. stricte et proprie. large et improprie. largius et magis improprie. Stricte et proprie notitia practica est notitia formaliter praxis directiua: et quilibet talis est complexa enuntians qualiter vel per que aliquid est agendum vel aliquid simile. Exemplum. humores hominis tali egritudine laborantis tali medicina contemperandi sunt. taliter dispositus talibus cibis debet vti. et sic de alijs similiter secundum se ad praxim dirigentibus. Et talis notitia sit proprie practica potest auctoritate philosophi. 6. ethi. di. quod ad hoc videtur electio sit studiosa oportet rationem esse veram et appetitum rectum: et eadem secundum rationem hanc dicere. Hunc vero. s. appetitum prosequi. hec autem est mens et veritas practica: mens igitur practica dicitur et enuntiat hoc vel illud esse agendum. Et secundo idē clarissime patet per Auer. primo libro medicine: seu prima doc. cap. 1. ubi diuidens medicinam in theoreticam et practicam proprie theoreticam: aut simul ostendens que notitia eius est proprie theoretica / sive speculatiua: et que proprie practica ait sic. Cum dicimus de medicina quod eius est theoretica: et ex ea est practica: non est est mandatum quod velimus dicere quod vna diuisionem medicine est scire et altera operari: quemadmodum multi hunc locum perscrutantes estimant: sed illud quod volumus. i. intendimus: est aliud et est quod natura duarum diuisionum medicine est nisi scientia. Et quo dicto patet quod vtraque est scientia et sequitur: nullo interposito differentia inter vtraque sic. sed vna earum est ad scienda principia: et alia ad sciendum operandi qualitates. Et vna innotitiae speculatiue aut theoretice appropinquamus: et alteram notitie practice. Per theoreticam vero ipsius scilicet medicine: significamus quod est scientia tantum: et quando eam sciuerimus sententiam tantum acquirimus: ita quod in declaratione qualitates operationis nos non mittimus. vult dicere quod medicina theoretica est scientia tantum: et solum facit nos scire et acquirere sententiam. Et autem sententia secundum eundem sexto naturalium acceptio distincta / vel certissima: quod idē patet. s. 5. c. 1. est quod certa scientia. Non docet autem ista theoria qualitates aut modum operandi: ideo dicit quod in declaratione qualitates operationis nos non mittimus. Et immediate ponit exemplum: sicut inquit dicitur in medicina quod genera febrium sunt tria. et quod copulationes sunt quatuor. Apparet autem quod per has notitias non dirigimur: neque docemur operari sanitatem vel quid aliud: sed solum sciimus has veritates que aliquo modo dicitur post: sunt principia practice medicine: et tunc nullo mediante sequitur: et per practicam ipsius. s. medicine: volumus. i. intelligimus: non operationem in effectu: neque laborem motuum: corporearum: sed diuisionem operationis medicine: que cum eam sciuerimus auxiliabitur nobis ad acquirendam sententiam: et ipsa sententia erit in qualitate operationis. i. quod per practicam non debemus intelligere exercitium aut executionem exterioris operationis: sicut quidam opinantur: sed ipsa est vere scientia: et talis scientia quod per eam iuuamur et dirigimur in qualitate operationis. i. qualiter et quomodo debemus operari: quod non facit theologica ut dicitur est: et immediate dat exemplum quod sententia practica est in qualitate operationis. d. sicut dicitur in medicina quod apostematis tibis calidis adhibenda sunt que repellat et infrigident et insipient: et postea resoluentibus repellenda temperanda: et hec sententia est declaratio qualitates operationis: hec Auer. Et his clare patet quod notitia proprie practica est formaliter praxis directiua: et huiusmodi est tantum notitia complexa enuntians qualiter: aut per que: aut quando: et sic de alijs circumstantijs sit agendum. Notitia vero que non est enuntiativa et formaliter directiua: potest esse

cap. 3.

pt. 5. c. 1.

Contra Scotum in plogo. q. vltima.

proprie practica: sed theologica: quod virtutaliter et de primo aliquo modo contineat hanc notitiam quod proprie practica est. Et his infero aliqua contra opinionem doc. quod dicitur in primis quod nulla notitia incopleta: seu que non est affirmatio: vel negatio est proprie practica. Probatur: quod nulla talis dicitur: vel affirmat aut negat aliquid circa qualitatem operationis: sed notitia proprie practica dicitur et enuntiat secundum philosophum. et Auer. ut probatum est. Et secundo. quia si aliqua talis notitia esset proprie practica multo magis notitia complexa medicine theoretice esset practica. consequens potest falsum per Auer. et rationem: quia tunc non esset distinctio inter practicam et speculatiua consequentia probatur: quod talis notitia complexa magis est directiua praxis quod aliqua incopleta. Et confirmat. si enim simplex apprehensio alicuius herbe: vel aromatis est practica notitia: multo magis illa complexa qua scitur quod illa herba est calida: vel frigida. nam ex ista potest immediatus et melius quis dirigi ad operandum. et tunc ista non est proprie practica: cum nihil dicat in qualitate operationis. Et alterius secundum hoc omnis notitia cuiuscumque sit rei esset practica et nulla speculatiua: quod est contra omnes philosophos et ipsum: met doc. cum ipse et omnes alij distinguant notitias et scientias in practicas et speculatiuas. Et secundum dicitur illius: vel lit consequenter loqui oportet dicere quod nulla scientia / vel notitia practica est speculatiua. Quod probatur: quod notitia secundum eum dicitur practica propter duplicem respectum aptitudinalē ad praxim. s. conformitatis et prioritatis. Speculatiua vero propter carētiā talis duplicis respectus. Nulla autem notitia habet tales respectus et caret eis: igitur nulla est practica et speculatiua. Consequētia probatur: quod si alicuius rei notitia incopleta est practica. igitur: quodlibet eius complexa. Consequētia probatur: quod cum esse notitiam practicam secundum ipsum non sit aliud quod esse notitiam directiuam: et notitia incopleta non sit directiua: nisi quatenus est manifestatio obiecti: cum omnia notitia complexa sit etiam manifestatio obiecti: quilibet erit directiua praxis alicuius. Et preterea. qua ratione notitia simplex vnius rei est directiua praxis circa illam rem ut dilectionis: vel alterius: eadem ratione cuiuscumque rei notitia simplex erit directiua dilectionis: aut odij: vel alterius praxis circa eam. et maxime hoc patet sicut ipse dicit simplex notitia de deo qualis est visio beatifica: sit directiua praxis. s. dilectionis circa ipsum: ac per hoc practica. Sic enim et cuiuscumque creature notitia est directiua dilectionis circa eam: et per consequens secundum eum practica. Et hoc vterius sequitur contra eundem doc. in eadem questione. quod nulla talium. Deus est trinus et vnus. Quater generat filium. est vere et proprie practica: cum nulla talium formaliter dirigat nos ad aliquam operationem. Et contra hoc est ratio eius: quod prima (inquit ipse) includit notitiam virtualiter rectitudinis dilectionis tendentis in tres personas: ita quod si actus eliceretur circa vnam solum excluderetur aliam: esset actus non rectus. Secunda etiam includit notitiam rectitudinis actus circa duas personas: quarum vna est sic ab alia. Et contra. si hec ratio vera sit sequitur quod quicumque notitia de deo physica: vel metaphysica: vel theologica sit vere practica: et sic ista. Deus est ens summe perfectum: actus purus: necesse esse: prima causa: infinitus: et alie quilibet essent proprie practice. Et scientie quibus sciretur iste: sive quibus sciretur sic esse essent vere practice: ac per hoc metaphysica non esset vere speculatiua: sicut indubitanter vult philosophus sed practica: cuius oppositum probat ex intentione. Consequētia patet: quod quilibet talis ita bene virtualiter includit notitiam rectitudinis dilectionis tendentis in deum: sicut illa. deus est trinus et vnus. Similiter quilibet hanc. Angelus est nature intellectualis. Angelus est creatura. Celum est cau-

3 Scoti.

In plo. 2. meta. p. 3. c. 3.

sa generationis planetarum. Et multe alie quas nullus recte intelligens dicere potest esse practicas: nisi omnis propositio practica diceretur: cum nulla apparens ratio de istis possit assignari: que non equè bene vel alia potior: vel equè bona possit de alia qualibet assignari: potest consequentia: quod prima ita virtualiter continet notitiam rectitudinis dilectionis tendentis in Angelum sicut illa rectitudinis dilectionis tendentis in deum. Unde per primam possum scire quod Angelus magis est diligendus quam asinus: et per secundam quod minus est diligendus quam deus: et per tertiam quod celum est magis diligendum etiam quam plumbum. Tertium correlarium contra eundem: quod aliud dicitur eiusdem falsum. Sit enim in questione eadem motus circa finem: quod medicina theoretica est de vniuersalibus et nobilioribus curis: et est cognitio remotior a praxi elicenda: practica vero est de particularibus et propinquioribus praxi et immediatius conformis praxi elicende. Et per prima respectu secunde possit dici speculatiua: simpliciter tamen et verissime est practica: quod virtualiter includit illam particularem conformem praxi: ratio sua ad hoc est: quod si talis notitia virtualiter contentiua notitie formaliter directiue esset speculatiua: sequitur quod ex principijs speculatiuis possent deduci conclusiones practice: quod falsum est. Hoc autem est falsum: ut dixi primo: quod dicit theoretica tractare de curis: cum tamen ipsamet nullam doceat facere curam neque in vniuersali neque in particulari: nunc enim proprie pertinet ad partem practicam medicine: contra quam dicitur. Et secundo quod dicit illam primam verissime esse practicam: cuius oppositum dicitur Auer. expressis: et certe Auer. in hac parte videtur adherendum: eo quod excellentissimus fuerit medicus: et bene nouerit que pars medicine censetur theoretica: et que practica: ac propter quid hec theoretica: illa vero practica dicitur. Ratio istorum non valet: quod verissimum est quod ex altera premissa speculatiua et reliqua practica potest sequi conclusio practica. Unde et hoc principio practico. contraria contrariis appositione curanda sunt: sicut supercalesfacta appositione frigidiorum: sumpto sub hoc speculatiua: taliter labas est supercalesfactus: vel talis egritudo est superabundantia caloris statim sequitur conclusio practica. s. quod talis egritudo est curanda per appositionem frigidiorum: et ita de alijs: quod gratia exempli hoc est positum. Et quartum correlarium contra alium doctorem ponitur dicens: quod practica distinguitur a speculatiua per hoc: quod practica acquiritur per assuefactionem et experientiam singularium in ratione particulari: et non est nisi habitus experti. Speculatiua vero per deductionem vniuersalium in ratione vniuersali et ipsa est scientia. Hoc autem esse falsum patet primo ex dicto Auer. d. vtramque esse scientiam: et idem dicit Auer. 2. meta. ubi ait. quod scientie attribute philosophie sunt due. quarum vna est cuius finis est scire tantum: et altera operari: et illam cuius finis est operari: vocat immediate scientiam operatiuam: secundum ergo practica est scientia. sexto etiam metaphysici. philosophus et Commentator volunt quasdam scientias esse Textu et vtraque esse ex vniuersalibus. Item Auer. verbis preallegatis excludit expresse imaginationem istam: cum dicit quod per practicam non intelligit operationem in effectu: et similiter in principio illius auctoritatis: expressius autem cum ibidem postallegata verba subdit immediate. cuius duarum diuisionum medicine qualitate sciueris: iam scientiam scientialem: et scientiam operatiuam adeptus eris: et si nunquam id est quod vnus nunquam operatus fueris: ecce quod practica medicina acquiri potest sine assuefactione et abis exteriori singularium experientia: vel operatione. Et large vero et improprie notitia practica dicitur, modus dicitur notitia que est directiua praxis secundo modo. Et rem:

Quartum correlarium. 3 Aureo. li. 3. q. 10. logi. arti. 3. p. 2.

Com. 3.

Textu et cōm. 1.

Cap. 3.

Cap. 3.

2. c. p.

Com. p.

Com. p. 7. 12.

Cap. 13

plū. Sanitas est debita humorū temperies : vel adequa-
tio : tale medicamen talis virtutis existit: carnes volati-
lium sunt leues & facili digestiois: & similes: que ly nō
scdm se formalr & imediate dirigāt ad sanitatis cātionē:
aut ad aliā operationē: de propinquo tamen virtualiter
cōtinent notitias scōs se imediate ad causandū sanitatez
dirigentes. q̄ aut iste (q̄uis non proprie sicut he que sunt
formaliter directiue de quibus dictus est) sintz dicantur
practice patet auctoritate p̄ bi. 7. meta. d. q̄ a. sanitate q̄
est in anima fit sanitas extra in materia. Sanitas autem
in anima vocatur ab eo diffinitio: & notitia quiditatis ip-
sius sanitatis: vt ibi patet. **Abodus** autem quo a sanitate
in anima fit sanitas extra in mathematica scdm p̄ hm est
talis. **Houit** enim medicus: q̄ sanitas est debita humorū
regularitas: ex hac concludit q̄ hōies opodat regulari.
Houit etiam q̄ humores frigidī superabundant: & p̄
consequens: q̄ virtute alicuius habētis frindum remitte-
re: sunt contēperandi: deinde q̄ nouit: q̄ illud vel corpus
vel medicamen est talis virtutis: concludit imediate q̄
huiusmodi medicamen est adhibēdum &c. vt ibi deducit
p̄ bs in qua deductione cōstat esse plures veritates nō p̄
se formalr directiuas modo qui prius dicitur est: vt puta
hec sanitas est debita regularitas humorū: tale medica-
men est virtualiter calidū: aut talis vel talis virtutis. talis
infirmitas est ex superabundātia humorū frigidōzū:
a quib⁹ essentialiter alie formaliter directiue tanq̄ ex p̄-
tialib⁹ p̄ncipijs depēdentz virtualiter cōtinentz & in eis
est ordo: & analogia: vt superi⁹ dicendū est. **Eū** aut p̄ bs
dicit q̄ a sanitate i aia siue a tali notitia fit sanitas i ma-
teria p̄ q̄ eā vocat factiūā & actiuam notitiā. igit illa di-
citur notitia practica. **Sed** stat q̄ nō proprie q̄ alias se
queret: q̄ illa pars medicine que theoretica dicitur: & con-
distinguitur cōtra eā que pprie dicitur practica: vere et
pprie esset practica: q̄ est falsum: vt ātea habitū est. con-
sequentia p̄bat: q̄m tales notitiæ: ad illam partes medicī-
ne theoreticæ pertinet que docet compositionē & cōplexionē
membrozū: spēs & dīstas egritudinū & signa earū: vir-
tutes: & qualitates ac proprietates medicaminū siue natu-
raliū rerū: que ad sanitate habēt essentialē analogiā
Largius p̄o magis iproprie diceretur notitia practica
quelibet que tñ virtualiter & remote esset directiua: & tā-
to magis iproprie q̄to remotius. **Hoc** probatur p̄io per
locū a maiorib⁹: q̄ si notitia virtualiter de proximo praxis
directiua (de qua nunc dictum est) nō est proprie practi-
ca: multo magis nec ista. **Secdo** q̄ si tales proprie dicerē-
tur practice opoteret, concedere mathematicas scias et
physicas esse vere practicas: q̄d. s. meta. reprobatur. con-
sequentia p̄: q̄m per multas cōclusiones geometricas iu-
uantz & diriguntz mechanicī in suis operib⁹: & multe tales
sunt p̄ncipia per que habet notitia plurium cōclusio-
nū artū mechanicarū. Similiter est de cōclusionib⁹
arithmeticis pluribus: respectu artū musicalium cōclū-
sionū. **Sic** etiam de plurib⁹ physicis respectu medicina-
lium: & agricultuarū & pluriū aliarū. **Hec** dubiū q̄ mul-
te scie & artes practice iuuentz: & isto modo virtualiter di-
riguntur per scias speculatiuas: & subalternā eis des. **Et**
his p̄ que notitia proprie practica dicitur: q̄m notitia cō-
plexa p̄m se praxis formaliter directiua. oīs vero alia no-
titia dicēda est speculatiua. **Hūc** restat videre de ha-
bitibus. quis ex eis pprie dicitur practicus: & quis specu-
latiuus. **Hic** dicitur ab aliquibus q̄ habitus practicus
est ille qui est de obiecto virtualiter continēte notitiā di-
rectiūā operationis voluntatis circa ipsum: actiaz recti-
tudinē operationis p̄dicte: que operatio p̄m ipsum est ve-
re & primo praxis. **Ille** vero habitus est speculatiū⁹: qui
est de obiecto nō virtualr cōtinetē huiusmodi notitiam
directiūā. & rectitudinem operatōis voluntatis circa ip̄s.

L.c. 23.

L.c. 23.

L.c. 23.

L.c. 6. p.

ab scoto

Contra istud primo: q̄ cū p̄m ipsum deus sit tale obie-
ctum (vnde theologiam ideo ponit practica) sequitur
q̄ de deo non possit haberi talis habitus speculatiuus.
hoc autem cōsequens (quis cōcedat mihi) sit est certum
q̄ philosopho videtur esse falsum: sic em̄ metaphysica de
deo esset practica & non speculatiua hoc etiam cōsequēs
(vt apparet) videtur esse falsum p̄m hūc doctorem. **Hāc**
in soluendo quoddam argumentum in principio. q̄ factū
probādum theologiam non esse practica. ex auctorita-
te Boetij assignātis tres partes sciētie speculatiue: quaz
vna est theologia: ait sic. dico q̄ Boetij intelligit p̄ theolo-
giā metaphysicā: hic vt apparet nō vult negare Boetij:
sed exponere. quasi cōcedens dictum Boetij: p̄m expo-
sitionem quam dat: q̄ si sic videtur hic concedere meta-
physicam esse speculatiuā q̄d si non concedat ex cōsequē-
tione sua: auctoritas tñ Boetij cōtra eum est. **Præterea.**
Hoc consequens sit falsum probō. nam cōfusiō sciē-
tie practice actus proprius elicitus est notitia practica:
patet q̄ ex actibus practicis generātur habitus practici
et actus sequētes habitum similes sunt p̄cedētibus. ex
quibus est genitus: s; nullus actus proprius metaphysic-
ce (z loquor de metaphysica que acquiritur ex studio li-
bri metaphysice arithmetice) est notitia practica: q̄d p̄z:
q̄ nulla conclusio talis est formaliter directiua praxis.
igitur &c. **Secundo** si dictum eius opinionis esset ve-
rum: sequeretur q̄ de nulla re mundi posset haberi scien-
tia speculatiua: cōsequens reputo sic absolum vt nec cu-
rem probare: nec expedit: cum ipse aliquas scientias pon-
nat speculatiuas. **Consequētia** patet: q̄m nulla res est in
mundo que non sit bona: et per consequēs que non conti-
neat virtualiter aliquā notitiā directiūā operationis
voluntatis circa ipsam. **Confirmatur** istud: quia etiā no-
titia que est simplex apprehensio rei: est notitia p̄m istum
doc. taliter directiua vt supra patet: quāto magis autem
notitia cōplexa: qua cognosceretur rem esse bonam: talē
autem quelibet res de se potest causare concurrentibus
alijs partialibus causis. **Alia** opinio dicit. q̄ habitus
practicus est ille qui est actiuus & causatiuus: de quo
est. & ideo practicus q̄ sit actiuus. **Unde** in hoc quod est
actiuū & causatiuum non tñ directiūū consistit ratio ha-
bitus practici p̄m hanc opinionem: q̄ em̄ sit actiuus p̄z
satis per philosophum qui sciētias practicas vocat acti-
uas: et Lommen. vocat operatiuas. s. meta. et in. 7. dicit
philosophus q̄ a domo que est in anima fit dom⁹ in ma-
teria. **Sed** q̄ ista actiuitas non solum per modum diri-
gentis intelligenda sit: sed vere per modum causantis et
producentis. **Probatur** primo: quia illa est formalis ra-
tio habitus practici qua dempta demitur esse practicus
omni alia remanente: sed ratio actiuitatis est huiusmo-
di: quod patet: quia si aliquis haberet perfecte scientiam
naturalem cognosceret perfecte de rosa omnes transmu-
tationes ex quibus generatur: ita q̄ posset dirigere respe-
ctu productionis rose quemcumq̄ qui posset illam ope-
rari: et tamen certum est q̄ non haberet physicam pra-
cticam. pro eo q̄ rosam praticare et agere non posset:
q̄uis vtiq̄ sciret et scientiam priorē et conformem ha-
beret: contra (vt ipse subdit) si habenti scientiam de ge-
neratione rose deus communicaret potentiam erequēdi:
scientia illa statim indueret habitus practici ratio-
nem. **Secundo** si idee que sunt in mēte artificis essent
realiter subsistentes sicut posuit **Plato**: haberent respe-
ctum prioritatis et conformitatis ad res fiendas: quo-
niam artifex faceret quicquid faceret aspiciēdo ad eas:
sed tales non essent practice cum nihil operarentur: sed
artifex faceret totum. ergo respectus conformitatis non
dat habitū q̄ sit practicus: sed respectus actiuitatis.
Tertio moralis scientia existens in mente nostra est

L.c. 1.

cōtra illā
opi. Au-
reoli vbi
supra.

2.

q. 1. ar. 4.

eiusdem speciei cum morali existente in mente angeli:
cum sint de eodem obiecto: et in potentia eiusdem ratio-
nis: ipsa vero vt existit in mente angeli eiusdem speciei
&c. non est practica. **Quantūcumq̄** sciat angelus: quid
est castitas: sicut & omnes virtutes morales: non tñ scien-
tia de castitate est practica in eo: quēadmodum nec scien-
tia generationis rose est practica in nobis. moralis p̄o in
nostro intellectu est practica: sed iste due morales in mul-
lo differunt nisi in actiuitate. **Scientia** nāq̄ de castitate
que est in nobis: habet rationē actiuū: q̄ possumus acqui-
rere castitate. in angelo vero nō h̄z: & tñ alios duos respec-
tus habet. s. prioritate & cōformitate. igitur actiuitas
dat habitū: vt practicus dici possit. **Confirmatur**: q̄
medicina est quedā physica: & tñ est practica pro eo q̄ est
actiua. **Confirmatur** etiā: q̄ si alchimia induceret veras
formas: tunc physica que est de genere auri et aliozū me-
talozum esset practica. **Illā** nāq̄ esset vera alchimia per
quā homo sciret inducere illas formas. **Apparet** igitur
inquit qualiter practica et speculatiua ratio non cōpetit
habitū ex obiecto solo: q̄ ex obiecto relato ad talē sciētē:
qui habet posse agere & fabricare obiectū. et ideo p̄ bs. s.
meta. diffinit sciētā practica q̄ est illa: q̄ respicit res qua-
rum est p̄ncipiū in agēte intellectus: aut ars aut aliqua
virtus. **Et** subdit. q̄ p̄ncipiū in artificialibus est volun-
tas: p̄ncipiatum aut inquit ista relatio ad agens per hoc
nomen operabile. **Et** ideo bene dicitur q̄ sciētia practica
est illa que habet pro obiecto rem operabile a se: specula-
tiue p̄o obiectū non est operabile: sed speculabile tñ: hec
iple. **Dimisso** eo q̄d opinio hec dicit contra aliā videlicet:
q̄ habitus non est practicus propter illos respectus con-
formitatis & prioritatis nec ex eo q̄ talis sit obiecti vel tra-
lis precise: q̄ in his negatiuis cōuenio secū: q̄tum tñ ad
id q̄d dicit q̄ habitus est practicus per respectum actiu-
tatis ad intellectū supra positum: & que habet ex obiecto
relato ad scientē: qui habet posse agere et fabricare obie-
ctum: ac alia quedam que cōsequenter dicit: ipsa non vi-
dētur mihi vera. **Unde** arguo sic primo. eo precise ali-
qua scientia est practica quo est actiua: sed eo precise est
actiua quo directiua. igitur eo precise est practica quo di-
rectiua. **Adato** p̄z per ipsum & alios. **Adhōzē** probō: q̄
sciētia non alia ratione est: vel dicitur actiua nisi in qua-
tum est p̄ncipiū agēdi: nec est p̄ncipiū agēdi nisi p̄
precise directiue: siue quatenus est directiua actionis: sicut
etiā a libi per dicta huius doc. probatur. ait em̄ ipse lib. 1.
di. 17. vbi agit contra opinionem ibi recitatā sic. **Certum**
est em̄ q̄ ars non est p̄ncipiū trāsmutandi aliud eliciti-
ne: sed tantūmodo directiue. igitur p̄m eum non alia ra-
tione ars dicitur factiua nisi quia factiois directiua.
igitur nec sciētia est actiua nisi quia est actionis directi-
ua: & vtor in ista ratione eo & quo tanq̄ dictionibus speci-
ficis: sicut cū in tantū / & quātum specificē tenētur. **Et**
hoc aut vterius arguo sic. scientia practica q̄tum est ex
se formaliter & ex natura sua: & nō quia in tali / vel tali est
subiecto. verbi gratia. habentē potētiam agēdi et fabri-
candi obiectum) est directiua actionis. igitur ex natura
sua formaliter & non quia in tali est subiecto est practica.
Assumptum p̄z q̄m ex natura sua est p̄ncipiū notitiā:
rum formaliter directiuarū ex quibus generata est. **Et**
certum est q̄ quicūq̄ / vel qualescūq̄ habeant tales scien-
tias būmodo sint eiusdem rationis in similes notitias p̄m
speciē mediātib⁹ talib⁹ sciētis exētū: vt nō in alias vnus
& in alias alius: nec idem vno tempore in quasdam & alio
tempore in alias vnus: & in alias alius p̄m speciem. vnde
si medicus cyrgurgicus mediante sua medicina practica
eliciat noticiam directiūā q̄ habentibus calidum adhi-

benda sunt que repellant iuxta et eplum Auic. supra posi-
tum. aut aliam similem: si perdat manus / vel potentiam
adhibendi talia: non minus mediante illa medicina: est
cict talem actum sicut clarum est. **Præterea.** **Sicut**
esset dicere q̄ peritus statulificus mor: cum perderet ma-
num / vel potentiam manualiter faciendi statuas: simul
perderet artem: & hoc repellit experiticia / nec minus stul-
tum esset dicere q̄ ars remanens in ipso alium actum eli-
ctum p̄m speciem haberet: q̄ prius dum erat manuatus
igitur sicut prius per artem suam habebat notitias dire-
ctiuas & significatiuas qualiter statua sit faciēda: sic et
postea habebit: & per cōsequēs ita erit habitus factiuus
et practicus sicut ante. **Præterea.** **Opotet** istū doc.
concedere eundem habitum numero frequētē successi-
ue esse practicum & speculatiū: quod oīno irratiōabili-
ter dictum esse puto: quod quilibet iudicet. **Assumptū**
p̄z. **Hāc** si infirmitate aliqua aduenire statulificus ope-
rari non possit exterius: eius ars esset speculatiua. **Rur-**
sus eo sanato & potēte operari erit practica / seu factiua.
Iterum si denuo infirmetur: ita vt operari nō possit ex-
terius erit speculatiua: & cum iterum sanabitur erit pra-
ctica. **Similiter** cum aliquis peritus musicus sit raucus
ita vt iuxta suam sciētiam formare voces nō possit: sua
musica erit speculatiua: et cum ex rauitate liberabitur
erit practica. patet igitur q̄ ad hoc q̄ habitus sit practi-
cus: non requiritur q̄ habens illum habet potētiam ex-
terius agēdi & causandi suum obiectum. **Secundo**
declaro q̄ non sufficit talis potētia actiua sciētis: ad hoc
vt eius habitus sit practicus sicut ipse vult: vt patet: quia
sicut ipse dicit: si daretur physico potentia producēdi
rosam: eius physica esset practica. **Si** em̄ hoc esset verū
sequeretur q̄ de facto physica que habet de actibus am-
me. s. intellectioibus / & volitionibus: et similiter de habi-
tibus esset vere practica. **Hāc** physicus habet potētiam
tales actus producēdi: & similiter habitus actibus me-
diātibus. **Similiter** geometra de figuris: esset vere pra-
ctica. cum geometra possit figuras describere et facere.
Sed non est dubium q̄ vtrūq̄ consequens est falsum et
contra philosophum. s. meta. qui metaphysicam & phys-
icam ponit esse speculatiuas. **Est** etiā contra hunc doctō-
rem met: qui in eodē articulo dicit. q̄ tota physica in no-
bis est speculatiua: et in di. 35. p̄mi li. q. 2. artic. 3. cōtra
opinionem Ricardi. dicit q̄ nulla geometria proprie pra-
ctica est. **Tertio** quero quomodo intēdit q̄ sciētia pra-
ctica pro obiecto habet rem operabilem a se: & q̄ sciētia
non est practica nisi sit scientia quae potest agere & fabri-
ca re obiectum. **Constat** enim q̄ per obiectum intelligit id
quod cōmuniter vocatur subiectum: rem. s. quam signifi-
cat / vel pro qua supponit subiectum cōclusionis: et de
qua dicit aliquid sciri. verbi gratia. rosam dicit esse obie-
ctum physice illius qui scit ex quibus causis & actionib⁹
rosa generatur. **De** tali igitur obiecto quero: quomo-
do intelligit opotere esse operabile a sciēte: ad hoc vt sci-
tia de ipso sit vere practica: aut enim intendit q̄ sit opera-
bile proprie: sic q̄ per actionem agentis de non esse traha-
tur / vel trahi possit ad esse: aut q̄ sit operabile non sic: sed
operationibus nostris attingibile quocūq̄ sint ille opera-
tiones / aut intellectus: scilz aut voluntatis / vel alterius.
Primum non potest dici: tum quia frequētior dicit
oppositum in eadem questione: tum p̄m hoc theologia
quā habemus de deo non esset practica. **Consequens** est
expresse contra eum in eadem. q. ar. 3. **Et** consequētia pa-
tet: quia deus non est sic operabilis. **Si** vero dicitur se-
cundum. s. q̄ sufficit obiectum esse operabile. i. attingibi-
le a nobis per nostras operationes: quēadmodum dicit
deū esse a nobis operabile: q̄. s. attingibilem per rōnes &
operationes intellectus & voluntatis. **Et** per hoc saluat q̄

L.c. 6.

theologia est practica. igitur sufficit ad hoc qd habitus sit practicus ipsum esse attingitur sui obiecti mediatis operationibus intellectus vel voluntatis. ¶ Sed huius oppositum esse videtur vellet cum dicat qd si scies careat potentia productiva obiecti: quod tunc habitus sit directivus: et conformativus non est practicus. ¶ Altera. ¶ Fin hoc physica in nobis: et scientia moralis in angelo essent vere practice: cum res naturales sint attingibiles a nobis mediatis operationibus intellectus et voluntatis et virtutes morales ab angelis: sed utriusque oppositum ipse ponit expressis: ut supra recitatum est. ¶ Quarto sequitur qd de eodem non possit idem habere habitum unum practicum: et alium alicuius speculativum. hoc aut falsum est. Nam idem habet de actibus humanis physica speculativam et moralem practica: et de eodem modo medicina theoretica seu speculativa per quam scit causas morbi et qualitatem. et medicinam practica per quam scit qualiter morbus ille debeat curari et qualiter etiam debeat augeri si expeditur: sicut cum medici quos putrefieri faciunt aliquam partem: ut melius consequenter possint curare: quia pars quod impossibile est eadem simul entitate ab aliquo esse operabile et non operabile. ¶ Quinto fin hanc viam magis dicendum esset qd habitus esset practicus ex subiecto in quo est: seu ex habente ipsum qd ex obiecto. Nam fin hanc opinionem ex variatione conditionis ipsius scientis: non variata conditione obiecti: variat habitus fin esse practicum et speculativum. Si enim scies non habeat potentiam productivam obiecti: habitus non est practicus: sed speculativus. Si vero habeat: est practicus. ¶ Ex quo ulterius sequitur fin istam opinionem qd habitus practicus esset per accidens practicus et magis per accidens qd intellectus. nam intellectus dicitur practicus denotative ab eo quod est formaliter in eo subiective. scilicet a noticia practica. ¶ Habitibus vero dicitur practicus ab eo quod est in ipso: ideo nec ab aliquo quod sit in eodem subiecto primo cum eo: sed ab eo quod est in eodem supposito. scilicet a potentia productiva rei exterioris: quam constituit non esse subiective in intellectu subiective in intellectu fin viam istam. Sic igitur pars quod opinio prefens fuit multum defectuosa: nec sive rationes concludunt valide. non quidem prima: quoniam minor erit falsa loquendo de actualitate: ut dictum est supra ostensum est de statuitur: et musica: et pbatio nulla est: quoniam non ideo physica non est practica: quia non possumus producere res naturales cum nec physica que acquiritur ex studio libri de aia: aut alia de actibus nostris sit practica: cum tamen habeamus potentiam productivam illorum: et sicut nec geometria de figuris. Et contra ars statuitur non operantis et carentia potentia agendi non minus sit practica qd dum haberet manus. Et quod addit: quod si deus daret nobis potentiam generandi rosam scientia quam habemus esset practica: utique falsum est. non enim proprie esset practica et formaliter: quoniam quantum ad aliquas partes suas esset virtualiter practica: sicut nunc est: pro eo quod ex talibus conclusionibus: tam ex principijs: causari potest noticia formaliter practica iuxta modum supra dictum. ¶ Ad secundum argumentum non oportet respondere: quia non pono quod ex talibus respectibus habitus sit practicus. ¶ Ratio tertia de seculo primo in principio dicitur quod in angelo sit scientia moralis eiusdem rationis cum ea que est in nobis. tum quod probatio assumit falsum. et quod illa scientia sit in subiecto eiusdem rationis sive speciei specialissime: et per consequens illa scientia et ista non sunt in subiecto eiusdem rationis: tum quod esto quod sint in subiectis eiusdem rationis: de eodem intellectu non sequitur quod sint eiusdem rationis: cum etiam in unico intellectu numero possint esse habitus et scientie diversarum rationum de eo

dem obiecto ut probatum est supra. q. ij. ar. i. ¶ Non videtur aliquam necessitatem ponendi in angelis aliquem habitum moralem: nec iste doc. probat hoc: sed gratis assumit. Nam tamen in eis esset aliquis eiusdem speciei cum eo qui est in nobis et notitia eiusdem rationis elicivus: qualiter cum habitus intelligi debeat esse elicivus: suorum actu: de quo ad presens non curo: cum notitia quare elicivus est habitus qui est in nobis. dico quod si non est practicus et suus est practicus: non obstante quod potentiam productivam non haberet sicut etiam habitus statuitur vel scriptorum mutilatis manibus est vere practicus non obstante carentia productiva operis exterioris: pro tanto quod est directivus seu elicivus actu seu notitia rum formaliter directivam ad praxim. ¶ Confirmatio. ¶ Quia dicitur quod medicina est quedam physica: et tamen est practica: videtur prima facie sibi dicere: quod ut supra recitatum est: eadem dicitur quod tota physica in nobis est speculativa cum ex alia parte velit expressis: ita opus est dicere sive licet loquitur quod nullus habitus est speculativus et practicus: quod tamen sit de dictis ista: quod forte per aliquam glossam ea evitaret. dico ad argumentum quod aliqua medicina utique est practica: sed non quod est activa ad sensum in quo loquitur: sed quod est directiva modo super expressis. ¶ Ad confirmationem aliam de alchimia. dico quod non propter ea alchimia induceret veras formas physica que nunc habet de generatione metallorum: esset practica plus quam nunc sit: sed ars vel scientia alchimie tunc esset vere practica sicut nunc de facto ille habitus directivus ad faciendum alchimiam est practicus: quoniam non sit scia: neque ars: cum non sit vera ratione factivus: sed potest inertie: quod in greco dicitur achenia: quod est habitus cum falsa ratione factivus: et opponit arti. ut dicitur per h. s. ethi. ¶ Quatuor igitur ad illud dico propter ad supra dicta. nam de habitu possumus dupliciter loqui. Uno modo de aliquo habitu uno non comprehendere plures partiales: sicut est habitus unius conclusionis: et isto modo supra habitus: dico quod ille habitus est practicus: quod mediate suo actu elicito est formaliter praxis directivus hoc est cuius proprius actus elicivus est formaliter praxis directivus. Ille vero est speculativus cuius proprius actus non est formaliter praxis directivus: non enim ex actibus practicis generat habitus immediate aliquid practicum. Similiter nec ex speculativis nisi habitus speculativus: nec actu speculativorum est immediate elicivus habitus aliquid speculativum. ut per h. s. actus formaliter directivi sunt practici: et non formaliter directivi sunt speculativi: ut supra per h. s. et c. Alio modo sumitur habitus per collectionem plurium partialium habituum ut frequenter dictum est sic sumendo habitum. dico quod vel ille includit precise habitus speculativos: sicut sibi gratia tota geometria per supra: et constat quod talis est speculativus: vel includit precise practicos: ut per h. s. medicina practica distincta a medicina theoretica: et tunc non est dubium tale esse proprie practicum. Aut includit aliquos practicos et aliquos speculativos habentes convenientiam generis subiecti et analogiam ad practicos: ut pote quod principia seu potest: quorum conclusiones sunt principia respectu conclusionum habituum practicosum: quales (ut supra dictum est) sunt virtualiter et de primo mediantibus suis actibus praxis directivi. sicut tota medicina includens tam medicinas partiales speculativas quam partiales practicas. et talis habitus per se potest denominari practicus: quod per h. s. Quia sicut tota medicina predicto modo supra. communiter dicitur practica. Sicut per h. s. moralis dicitur practica. non obstante quod multos habitus mere speculativos includat: sicut faciliter advertere potest qui curam voluerit adhibere. ¶ Secundo quia ex quo tales habitus speculativi et practici: non ad vnam scientiam totalem pertinere propter unitatem per se generis subiecti possunt convenienter denominari. uno modo iuxta strictam denominationem habituum. convenienter autem vocat iste totalis habitus ab habitibus quorum conclusiones sunt deducte ex conclusionibus aliorum sicut ex principijs: quod ex habitibus: quorum

Comē.

ca. 5. r. 6.

cap. 6.

cap. 7.

cap. 6.

conclusiones sunt principia conclusionibus aliorum: sicut et demonstratio: denotativa autem univocalis vel particularis. affirmativa vel negativa ex conclusionem: et non ex principijs: ut patet. 1. posteriorum. ¶ Tertio idem patet ex dicto Comē. 2. metaphysicis. ubi ait. Scia operativa: quibus vta est rationatione et speculatur de causis: non tamen est digna vocari scientia speculativa: quia non perscrutatur de causis rerum et de diffinitionibus earum: nisi ut scietes ea agat: et non ut sciat sicut est de scientijs speculativis. ¶ Constat autem quod scientias que speculatur causas rerum vel naturas causarum et diffinitiones rerum est speculativa: comprehendit ergo talis scientia de qua loquitur habitus non practicos sed speculativos: et tamen dicitur ea non esse dignam vocari speculativa: sed practica. Et ratione subdit: quia tales notitie speculative ordinantur ad practicas: velut. s. principia ad conclusiones principaliter intentas: et ideo a finali parte denominationis practica. ¶ Restat autem circa predicta unum dubium. scilicet quomodo scientia practica seu activa distinguatur a prudentia: et scientia factiva distinguatur ab arte: quod enim distinguatur patet ex. s. ethi. ubi philosophus probat neque arte neque prudentiam esse scientiam. Si igitur scientia activa vel practica sit habitus: sic directivus ut dictum est: igitur ipsa est habitus vera ratione activus. hoc autem predicatum diffinitio est prudentie: ut patet. s. ethi. Similiter scientia factiva est habitus vera ratione factivus: cum igitur hec sit diffinitio artis: ut patet ibidem quomodo igitur scientie iste distinguatur a prudentia et arte. ¶ Dicitur quatuor mihi apparet quod differentia harum constituit in hoc quod nulla scientia siue practica activa vel factiva siue speculativa: concludit de re aliqua contingenti singulari conclusionem. prudentia vero semper de re contingenti singulari concludit conclusionem: et hoc siue ex altera premissa univocali et maxime per experientias singularium nota: et reliqua singulari nota per sensum vel aliam experientiam: aut ex sola experientia singularium. unde. s. ethi. dicit philosophus plus non est prudentia univocalis solus: sed oportet et singularia cognoscere. activa est enim actionum circa singularia. Et infra eodem ca. dicitur quod prudentia est singularium: quod sunt cognita ex experientia. ¶ Alio modo differentie est: quia quilibet ex necessarijs principijs necessarijs conclusiones deducit. prudentia vero conclusiones non sunt necessarie sed contingentes: differentie sive melius declarabitur arti. sequenti. hec pars est iterum philosophi. s. ethi. ubi probat sciam non esse prudentiam. ubi enim potest concludit quod actus prudentie: est habitus: statim ex hoc concludit quod prudentia non est scia: quia scia est cum demonstratione et de his que ex necessitate insunt. de talibus autem non est consiliari: sed de his tantum que contingunt aliter se habere. Sic etiam suo modo dicitur de scientia factiva respectu artis: ut de arte philosophus loquitur. s. ethi. Quis uterque habitus a multis artis nomine nuncupetur: sed non est curandum de nomine dum predicta differentie inter eas intelligatur. Et hec de secundo articulo.

Nunc quo ad articulum tertium. ¶ Alterum obiecta vel finis proprios extrinsece: distinguantur habitus speculativi a practicis. ¶ Premitto iuxta phibita in questione superius quod obiectum scientie potest dupliciter sumi. Uno modo proprie pro eo quod scitur: et sic obiectum scientie est significatum totale conclusionis scientie. Alio modo consuetum est vocari ab aliquibus obiectum scientie illud de quo aliquid scitur: siue illud quod scitur esse tale vel tale et illud est illud pro quo supponit subiectum scientie: et sic alius qui moderni tamen vocant et non obiectum: et sic etiam versus sum. per maiorem parte in questionibus predictis: quibus aliquando me conformans in modo loquendi opinionibus de quibus tractabam. etiam subiectum appellaverim obiectum. In presentia autem articulo ad vitandum ambiguitatem significati-

onis vtar distincte nominibus obiecti et subiecti. iuxta sensum premissum. ¶ Non igitur (quatum ad articulum istum) conclusiones tres. ¶ Prima quod non quilibet habitus practicus a quolibet speculativo distinguitur subiecto. Secunda quilibet practicus a quolibet speculativo distinguitur obiecto. Tertia quod quilibet practicus proprio fine a quolibet speculativo distinguitur. Et loquor hic de habitu practico: et similiter speculativo uno non comprehendenti plures partiales. Ex quibus statim patere potest. quid sit dicendum de habitibus totalibus plures partiales comprehendentibus. ¶ Prima conclusionem pro sic. contingit etiam de subiecto esse notitiam practica et speculativa. igitur et habitum practicum et habitum speculativum: et per se non quilibet habitus practicus a quolibet speculativo distinguitur subiecto. ¶ Consequenter prima pars: quod ex notitijs speculativis habitus speculativus: et ex practicis habitus practicus generatur. Secunda etiam pars: quod per se notitiam speculativam non distinguunt subiectis. Antecedens pars. nam sibi gratia. de ira potest de nosse quod est quedam qualitas: et passio aia: et quod est ebullitio sanguinis circa cor. et alias notitias speculativas habere de ipsa: potest etiam scire pro qua causa qualiter et quomodo elicito est que sunt notitie practice. Similiter potest sciri de aliqua specie febrium. quod est talis proprietatis: et quod ex tali puenit causa: que sunt notitie speculative: pertinentes ad medicinam theoreticam: et potest sciri quod talibus est: et talibus curanda medicaminibus: et tali talibus modo: que sunt notitie practice. Similiter de plantis et arboribus possunt sciri proprietates naturales et passiones que notitie sunt speculative et ad scientias speculativas pertinentes. Et potest sciri qualiter sunt putande / vel inferende: plantae de nutriende et colende: que notitie sunt practice ad agriculturam: vel si melius alio nomine nuncupetur: ad scientiam tamen practica pertinentes. ¶ Secunda conclusionem pro. ¶ Impossibile est eandem conclusionem vel notitiam esse practica et speculativa. ergo impossibile est de eodem obiecto esse scientiam practica et speculativa: et per se quilibet practica a quolibet speculativa distinguitur obiecto. Antecedens probatur ex eo quod impossibile est eandem notitiam esse formaliter directivam praxis: et non esse formaliter directivam praxis. Consequentia patet: quoniam cuiuslibet habitus practici conclusio est practica: et cuiuslibet speculativi conclusio est speculativa: nullius autem speculativi totale significatum est totale significatum practice. Nam impossibile est idem aequate significari per propositionem non formaliter directivam praxis et directivam praxis: ut de se notum est. ¶ Tertia conclusio est. quod quilibet habitus practicus a quolibet speculativo proprio fine distinguitur. probatur: quod nullius habitus speculativi est aliquis actus alius a scire proprio elicito finis: cuiuslibet autem habitus practici alius actus a scire proprio est finis. ergo quilibet habitus practicus a quolibet speculativo fine distinguitur. ¶ Antecedens quo ad primam partem patet: quia nullus actus est proprius finis habitus nisi vel ab ipso elicivus vel ab eo mediante actu elicito directus. Et loquor de fine competente habitui ex propria natura: non ex voluntate habitus habitum: quibus enim quis possit addicere geometriam: ut eam doceat / et docendo lucretur: nec docere nec lucrari finis est competente geometrie ex propria natura: cum nec ipsa doceat docere vel lucrari: nec alter eorum sit actus immediate ab ea elicivus. ¶ Habitibus autem speculativi nullus est actus directus: cum eius actus elicivus non sit directivus: ut supra patet. ¶ Secunda pars antecessentis est clara: quia omnis habitus practicus directivus est praxis elicivus: que quidem est actus directus alius ab actu proprio elicivus. quilibet autem huiusmodi actus est finis habitus. Unde philosophus. 9. meta. finis autem est actus. et huius gratia potentia sumitur. ¶ Non enim

Ad rationes Aureoli.

Pubis

quod

ca. 5.

paliter in fruitione seu dilectione dei. fm philosophum autem beatitudo consistit in speculatione. igitur dilectio dei non est ad genus praxim: sed potius speculationis reducenda est. ¶ Quinto. si dilectio dei esset praxis: metaphysica esset practica. nam metaphysica considerat de deorationem bonitatis: et per consequens diligibilitatis. si igitur dilectio dei esset praxis: metaphysica in sua consideratione se extendit ad praxim: et per consequens ipsa est practica: qd est falsum. ¶ Sexto. cuiuslibet praxis obiectum est agibile: sed dilectionis diuine obiectum non est agibile: cu ipse deus sit obiectum. igitur illa dilectio non est praxis. maior patet ex intentione philosophi. ¶ Et ibi enim volens distinguere inter artem et prudentiam distinguendo contingens in actibile et factibile. ¶ Et quia aliud est actibile aliud factibile: concludit qd aliud est actio aliud factio: per actionem vero intendit praxim a qua scientia seu prudentia dicitur actiua seu practica: ita qd ipse vult qd obiectum actionis: et per consequens praxis sit aliquid actibile: sicut obiectum factiois est aliquid factibile. ¶ Ad primum nego maiorem loquedo de scientia large: quod ad modum theologia scientia dicitur. ¶ Ad probationem dicendum qd illud non dicit philosophus. nec aliquid vnde illud rationabiliter trahi possit. qd enim magis pro hac sententia facere videtur est illud quo ait. Et scientiarum autem ea que sui ipsius causa et sciendi gratia eligibilis est magis est sapientia qd que euentium gratia: sed illud non probat propositum. Tum quia non sit coparatio speculatiuarum ad practicas simpliciter: sed ad eas tñ que propter necessitatem corporalem et aliquam utilitatem proueniunt: vel ad aliarum scientiarum introductionem aut vsum aliquem exteriorum inuente sunt: vt patet ex precedentibus et sequentibus. non quilibet autem practica talis est. Tum quia non sequitur. est magis sapientia (accipiendo nomen sapientie iuxta modum philosophi) igitur est nobilior: nisi cetera forent paria: qd non semper patet. Et qd talis probatio non procedat fm mentem philosophi nec veritatem patet. nam constat qd geometria est propter scire tñ. et tñ non est nobilior morali philosophia: que est practica et propter virtuose operari fm philosophum. ¶ Confirmatur: quia ibidem philosophus probat post aliquatulum specialiter metaphysica esse alius scientie nobilioris: et tunc ibidem assumit pro medio: non qd est speculatiua: sed qd ipsa est de deo: et qd deus eam habet maxime. ¶ Ad secundum concedo maiorem de fine vltimato proprio tñ. et sic nego minorem. ¶ Ad probationem dico qd Augu. per oculum cordis intelligit mentem ipsam: et magis inquam est voluntas: qd inquam intellectus: sicut et ibi. Si oculi tuus simplex fuerit et c. non pro scientia: vel speculatione: sed pro intentione que ad voluntatem pertinet oculus ponitur. Et certum est qd ad huiusmodi purgationem maxime tendunt diuina documenta. ¶ Per idem ad confirmationem: quonia vite contemplatiue potior pars est amor: qd cognitio. ¶ Ad tertium si subiectum accipiatur proprie. antecedens est falsum. Si vero improprie pro obiecto: et hoc tam totaliter: qd partiali potest concedi iuxta predicta in articulo precedenti. et tunc probatio non procedit ad intentum. ¶ Ad quartum dico qd dilectio dei que habetur in via illa nec est beatitudo nec pars beatitudinis: et talis est praxis: cum sit operatio in potestate nostra existens. et huiusmodi est theologia nostra directiua. illa vero que habetur in patria non est praxis: si non sit in potestate diligenti: sicut communis tenetur: nec ad illa dirigit nostra theologia: immo nec respectu illius est aliqua notitia formaliter directiua: ac per hoc proprie practica: solam enim intuitiuam ac simplicem dei visionem concomitatur: que nequaquam practica proprie dici potest. ¶ Ad quintum nego consequentiam: quoniam qd metaphysica

physica consideret deum esse summum et perfectum bonum: ex quo sequitur qd sit maxime diligibile: nisi tamē dirigit: nec docet: quomodo aut qualiter deus sit diligendus. ¶ Ad sextum nego maiorem. ¶ Ad probationem dicendum qd philosophus ibi non dicit qd obiectum actionis sit agibile: seu actibile: sed dicit qd contingens aliud est actibile et aliud factibile: et dicit qd aliud est actio aliud factio: sed nullibi dicit qd aliud sit actibile aliud actio: nec certe dicere potest fm principia sua: cum in 1. ethico rum. 2. 9. meta. dicat quasdam operationes esse que sunt fines et non habent preter se alia opera. ¶ Constat etiam qd quedam factiue / vel artes practice sunt circa huiusmodi actiones: quarum non sunt actibilia a se distincta: sicut moralis philosophia. etiam ars cantandi et saltandi: et tñ ille etiam circa agibilia esse dicitur. igitur ipse actiones sunt agibilia quedam. sic in proposito: praxi illa que est dilectio dei non est obiecto agibilibus ipsa est agibile quoddam. ¶ Ad argumentum principale. qd patet responsio ex solutione obiectionis prime hic facte.

Explicit prologus primi libri inuaru fratris Gregorius et distinctio prime. Questio. i.

Circa primam distinctionem in qua magister loquitur de frui et vti. Vero primo. Vtrum omnis vti sit actus fruendi. Et arguitur qd sic. Vniuersus actus quo quis vult aliquid propter se est fructio: sed omni vti quis vult aliquid propter se. igitur maior patet ex diffinitione fruitionis

data ab Augustino primo de doctrina christiana. et habetur in littera. Frui inquit est amore inherere alicui rei propter seipsum. Inherere autem alicui amore propter se nihil aliud est: qd illum diligere / seu velle propter se. Vnde probatur: qd omni vti quis vult aliquid propter se. vult illud quod est ad finem propter finem. igitur omnis qui vti vult finem: et non propter aliud. igitur propter se. Aut igitur eodem actu quo vult aliquid propter finem: vult finem propter se / aut alio / non alio. Tum quia fm hoc in voluntate simul essent duo actus volendi quod non videtur possibile. Tum qd illud quod fm se est obiectum voluntatis distincte a voluntate alterius est fm se volibile: et non tñ propter aliud: sed illud qd appetit propter finem inquam hmoi non est propter se volibile. igitur ipse fm se non est obiectum voluntatis distincte a voluntate finis: igitur eadem voluntate vult id quod est ad finem propter finem: et ipsum finem propter se: et habetur propositum. ¶ Ad oppositum. Nullus actus voluntatis referens obiectum suum in aliud est fructio: omnis vti est huiusmodi. igitur maior patet satis: et etiam minor ex diffinitionibus nominum fruitionis et vti. ¶ Hic erunt articuli tres. Primo videbitur vtrum omnis actus voluntatis sit fructio / vel vti. Secundo vtrum omnis vti sit fructio: quod principaliter queritur. Tertio vtrum actus isti vti et fructio possint simul esse in voluntate.

Quantum ad primum premitto quid per frui et vti in proposito intelligo. Deinde ponam aliquas conclusiones. Sumo autem ista duo communiter et fm qd distinguuntur abinuicem. Et sic accipiendo dico qd sicut communiter dicitur. qd frui est assumere in facultatem voluntatis aliquid propter se. i. non deo quia aliud assumitur: immo si nihil aliud assumere: ad huc

Prima ipsum assumeretur. Notandum qd non solum incomplexum immo complexum assumitur et non est aliquid actus complexus. ¶ Et vero est assumere in facultate voluntatis aliquid propter aliud. i. quia aliud assumitur. et hoc vel actualiter / vel habitualiter: ita qd si ad aliud non est actualis / vel habitualis inclinatio voluntatis: ipsum non assumere in voluntatis inclinatione. Sicut cu quis vult potorem amarum: qd vult sanitatem: ita qd si non vellet sanitatem non vellet potorem. Sanitatem autem vult etiam si nihil aliud velit: tñ talis vti potione et frui sanitate. ¶ Quibus pmissis ponunt conclusiones. ¶ Prima est. qd nullum nolle est fructio. probatur: qd p nullum nolle assumit aliquid propter se in facultate voluntatis. igitur nullum nolle est fructio. ¶ Nota clara est ex dictis. Vbi probatur: qd nolle est qd fuga voluntatis. voluntas vero nihil refugit: nisi qd aliud diligit cui ipsum repugnat: vel repugnare putatur: et per omnia qd aliud diligitur: illud refugit et odit. ¶ Confirmatur p Augu. ca. 6. 7. 8. et 9. 14. de ciuita. dei. qui vt colligitur vult qd amor est causa omnium aliarum affectionum voluntatis. ¶ Secundo omnis fructio est amor: nullum nolle est amor: igitur minor patet: quia omnis amor est quoddam velle: maior patet ex diffinitione Augu. pmissa: frui est amore inherere et c. Et per id qd in eodem lib. de doctri. christiana. ait. Vicimus inquit ea re nos frui qua diligimus. propter se: et ita vbiqz describit frui p amorem et non ob aliud: nisi qd nullo alio actu voluntatis potest assumere in sua facultate aliquid propter se. ¶ Secunda conclusio. omne nolle est vti. probatur: quia p omne nolle assumit in facultate voluntatis aliquid propter aliud vti: vt probatum est. igitur et c. ¶ Secundo certum est qd nolle illicita propter deum est vti qd. Vnde Augu. 83. q. dicit qd perfecta hominis ratio que virtus vocatur: vti et c. Et sequitur: vti etiam his a quibus se abstinere ad temperantiam: sed ista qd non vti eis volendo. igitur nolendo. ¶ Probeterea. Constat qd tale nolle est ordinatum et merito: rum. igitur vel est fructio vel vti. constat autem qd non est fructio. igitur sequetur probatur. quia vt dicit Aug. ibidem. Vniuersus ordinatio que virtus etiam nominatur est fructio: frui et vti vti. Similiter nolle subuenire indigentem propter superabundare diuitijs est vti: cu sit vitiosus: et non sit fructio vti vti: qd nec est amor: et fm Aug. 10. de trini. non est alia vita hominis vitiosa atqz culpabilis: qd male vti et male fructio. igitur et quodlibet nolle est vti. patet nota: qd nulla est ratio propter qua quilibet predictorum sit vti nisi qd est propter aliud: sed omne nolle cuiuscumqz sit obiectiue est propter aliud: vt supra probatum est. ergo et c. ¶ Oppositum videt de omissione quia non est vti nec fructio sic intelligas non est alius actus hominis vitiosus qd vti et fructio. ¶ Tertia conclusio. qd omne velle est vti vel fructio. probatur. omni velle quis vult aliquid propter se: vel propter aliud. igitur omne velle est vti vel fructio. ¶ Consequenter patet: qd quocumqz velle assumit aliquid in facultate voluntatis. quoniam nihil aliud assumit in facultate voluntatis: qd volendo vel nolendo. Si autem vult quis propter aliud: assumit illud propter aliud: et per consequens vti. si vult propter se: assumit propter se: sic fructio: vt patet ex significationibus terminorum. Antecedens clarum est: cum non sit dare medium: sicut nec est dare medium inter propter aliud et non propter aliud. ¶ Secundo idem probatur probatione Augu. qua primo de doctri. christiana. probat deum nobis vti. querit enim cum scriptura dei dilectionem erga nos multum commendat: quomodo nos diligit deus vti. vel fructio. Et probat primo qd non fruendo: deinde infert qd vti vti: vnde concludendo ait. non igitur fruuntur nobis: sed vti vti. Nam si neqz vti neqz fruuntur non inuenio quod ad modum diligit. Nec ratio nulla esset si esset aliqua dilectio media que nec esset vti nec fructio. Si autem esset aliquid vti media qd nec esset vti nec

Prima fructio esset etiam aliqua talis dilectio: cum omnis voluntas sit dilectio. ¶ Tertio illud idem ait infra sententia litera capitulo eodem. Cum enim adest qd diligit: etiam dilectionem secum necesse est gerat: p qua si transferis: etiam ad illud vbi permanet est retuleris: vteris ea et abusu non proprie diceris frui. Si vero inheres atqz pmaneris sine in ea ponens letitie tue: tunc vere et proprie frui dices: es: quod non est faciendum: nisi in illa sancta trinitate et c. ¶ Et his patet fm eum qd nulla dilectio est: que non sit vti vel fructio. quia nulla est que volens: vel qd vult referat vel non referat in aliud: non referre autem id est qd significat Augu. cu ait. Si vero inheres atqz pmaneris sine in ea ponens letitie tue: ideo enim in ea dicitur finis letitie ponti: qd non intendit alius vterio: finis. ¶ Quarta conclusio. qd omnis actus voluntatis est vti: vel fructio. probatur. omne velle vel nolle est vti vel fructio: sed omnis actus voluntatis est velle vel nolle. igitur. minor nota est. et maior patet ex dictis. Nam p secundam conclusionem patet: qd omne nolle est vti. et per tertiam: qd omne velle est vti vel fructio. ¶ Secundo. si esset aliquid actus voluntatis medius: posset esse aliquid actus voluntatis deliberatus: nec bonus nec malus. nisi esset falsum. dicit Augu. 2. lib. de baptismo puerorum. ad Barcellum aliquanto post medium dicti. 2. lib. 2. Vtrum si potest in medio quedam voluntas ita consistere qd nec bona nec mala sit: aut enim iustitia diligimus: et bona est: et si magis diligimus magis bona est. etiam si minus: minus bona est: aut si omnino non diligimus: non est bona: quis vero dubitet dicere voluntatem nullo modo iustitiam diliget non solum esse mala: sed etiam pessima voluntatem: et si Augu. non solum de voluntate deliberata intelligat: sed etiam de indeliberata magis ad huc roborabitur propositum. ¶ Probeterea. Vniuersus actus voluntatis deliberatus: vel est circa debitum obiectum et propter debitum finem: et cum ceteris circumstantijs requisitis ad bonitatem actus: et tunc est bonus: vel caret aliquo predictorum: et tunc est malus. nota patet: qm omnis actus bonus vel malus (vt patet p Augu. 83. q. 30. et 10. de tri. vt supra allegatum est) est vti vel fructio. Si igitur aliquid esset medius actus: vel ille esset aliquid actus deliberatus: et sequitur illi vt qd nolle et actus indeliberatus dari mediu in bonu et malu quod vt fm n digatur 2m sum p qd nbi ponit Loma co actu indeliberatu bene vti no pot. Scd. r. dicit qd vti vti. Aureolo lib. 1. dif. 1. q. 3. arti. 1. dicit qd vti vti.

arguitur hic quidam qd doctorem dicit et quod hic arg nolo deum esse malum nolo deum esse peccatorem nolo primum esse finem et sic frui est propter se nolle se debere frui in n. nullo quia qd vult vti et frui vti hic vti complexus.

esse alia rem a voluntate nostra: et sic posset dici qd voluntas nostra esset sua voluntas: sicut dicitur de voluntate divina qd est extra omnem doctrinam sanctorum et philosophorum. Quarto si aliquid actus voluntatis existens circa id quod est ad finem esset etiam circa finem: ad rationem et quilibet: cum non sit potior ratio pro uno quam pro alio: sic sequitur ulterius quod idem actus numero est velle et nolle: quod est absurdum. Sequentia patet quia quod potest nolle aliquid propter aliquid quod finem: imo ut probatum fuit in primo articulo: omnis talis actus est alicuius propter aliud: verbi gratia potest quis nolle furari propter deum: seu odire furtum propter deum. Si igitur talis nolitio est deus: aut ipsa est nolitio deus: aut volitio deus: non potest: quia tunc esset odium deus: et sic quilibet nolitio furari propter deum odiret ipsum deum: et prosequens peccaret: quod est falsum. igitur est volitio deus: et sic idem esset actus nolitio et volitio. Ad hanc rationem respondet primus doctor concedendo sequens: et dicit quod non est inconveniens eundem actum esse volitionem unius et nolitioem alterius: inconveniens autem esset quod eiusdem esset volitio et nolitio. Sed hec solutio nimis concedit ut videtur: quia tunc pari ratione esset procedendum quod idem actus posset esse gaudium de uno et tristitia de alio: et desiderium de uno et metus de alio. Imo idem actus respectu diversorum posset esse metus et desiderium gaudium et tristitia. Et iterum adhuc multo magis idem posset esse volitio huius et illius et cuiuslibet: tunc ad eundem quod in homine respectu cuiuslibet volubilis et nobilitatis sufficit unus actus numero sicut de unico velle vult quod dicitur vult. Sed pro certo hoc non nisi absurde concedi videtur posse. Preterea. Animum est de isto doc. qui dicit eundem actum esse velle et nolle: non autem velle et delectari. Quinto. hoc idem probat expressa determinatione Aug. 11. de tri. ubi determinat quod voluntas siue volitio alicuius propter aliud habet pro fine seu obiecto: quod sic accipit finem: ut patet intuitu: illud precise cuius est: et non illud propter quod est illius. Unde ait sic. voluntas videtur finem non habet nisi visionem. Si enim non referat in aliud visionem: sed tunc voluit ut videret: non est disputandum quomodo ostendat finem voluntatis esse visionem: manifestum est enim. Si autem referat in aliud: vult ut quod aliud quod vult: non est intelligendum videlicet ut si actu referat ad aliud: actu vult aliud: et si non actu sed habitu: habitu etiam vult aliud: et sequitur nullo interposito: nec iam videtur voluntas erit aut si videtur non hoc videtur. Tunc dicitur. quod si visionem referat ad aliud: voluntas qua vult illud aliud non erit voluntas videndi: et hoc verum est si illud aliud ad quod refertur visio non sit visio: aut si illud aliud sit visio: erit alia visio prima: et ideo voluntas eius non erit voluntas hoc videndi: sed videndi aliud super. Unde de utroque immediate exemplificat dicens: tunc si velit quisque videre cicatricem: ut inde doceat vulnus fuisse: quod est exemplum primi quando dicitur: quod voluntas videndi illud aliud: non est voluntas videndi: sed est voluntas docendi vulnus fuisse. Quarto ad secundum addit: aut si velit videre fenestram: ut per eam videat transeuntes. hoc exemplum est quod illa voluntas sit voluntas videndi: sed non hoc videndi. fenestram: sed transeuntes. Et subdit. voluntas igitur videndi finem habet visionem: et voluntas hanc rem videndi finem habet huius rei visionem: voluntas itaque videndi cicatricem suum finem appetit. hoc est visionem cicatricis et ad eam ultra non pertinet. Ex hoc patet quod sola visio cicatricis est finis et obiectum voluntatis qua vult videre cicatricem: ut inde probet ulterius vulnus fuisse: probare autem vulnus fuisse non pertinet ad voluntatem illam: sed ad aliam qua est volitum: unde addit: voluntas enim probandi vulnus fuisse alia voluntas est: quod ex illa religitur: cuius idem recte finis est probatio vulneris et voluntas videndi fenestram finem habet fenestre visionem. Altera est enim que ex ista vertitur ut

luntas per fenestram videndi transeuntes: cuius idem finis est visio transeuntem. hec Aug. Et his clare patet quod cum quis vult aliquid propter aliud alia volitione vult illud et alia illud propter quod vult illud. Sexto. potest argui ex eo fundamento quo alij arguunt sic. sicut se habet conclusio et principia ad intellectum: sic id quod est finis: et id quod est ad finem ad voluntatem: sed nulla vna inlectione intellectus cognoscit conclusionem propter principia et ipsa principia: ut superius probatum est. q. 3. in prologo. igitur nulla vna volitione voluntas vult illud quod est ad finem propter finem et ipsum finem. Secunda conclusio probatur ex prima sic. si aliquis actus vult: dicitur esse actus fruendi: aliquo vno actu voluntas vult aliquid propter aliud et illud aliud: consequentia clara est ex rationibus fruitionis et vult. consequens autem est falsum: ut apparet ex conclusione prima. Ad rationes alterius opinionis. Ad primam nego maiorem si intelligatur de notitia qua cognoscit conclusionem propter principia. quia de alia non esset ad propositum: non enim nego quod voluntas possit simul velle deum et creaturam et vno actu falsem indistincte: sed dico quod illo actu quo vult creaturam propter deum non vult deum. Ad probationem minoris responsum est in tertia questione prologi. Ad secundam nego maiorem. Nam habet instantiam in actibus voluntatis: ut patet ex auctoritatibus Aug. et preinductis: et similiter de alijs actibus. Nam visio circa triticis: ut inde probetur vulnus fuisse: terminatur precise ad cicatricem: et potest esse sine omni alio actu respectu probationis vulneris. taliter enim oportet intelligi maiorem illam: scilicet sine omni actu respectu illius: propter quod ad aliud terminatur: et tamen terminatur huiusmodi visio ad cicatricem propter probationem vulneris. Ad argumentum alterius: quicquid sit de maiore: nego minorem. Ad probationem dico quod quod id quod est ad finem appetatur propter finem: habet tamen propriam bonitatem: et per consequens appetibilitatem aliam a bonitate finis: sicut patet in potione amara: licet appetatur propter sanitatem (est enim ipsa causativa sanitatis: et in quantum huiusmodi est bona: que ratio bonitatis alia est a ratione bonitatis ipsius sanitatis: cum sanitas non sit causativa sanitatis: et ideo ipsa licet non per se seu propter se esset appetibilis) tamen finem se appetibilis est: ita quod distinctam et propriam terminet appositionem.

Quantum ad tertium articulum. Est opinio quedam que habet tenere quod non sit tenear que dicta sunt in articulo precedenti: vulnere enim opinio ista: quod nec in intellectu nec in voluntate possunt simul esse plures actus: quod probat sic. Cuiuslibet generis alique species sunt impossibiles: et omnes: patet. Nam quia in genere colorum albedo et nigredo sunt impossibiles omnes species colorum sunt impossibiles: sed in genere inlectionis alique species sunt impossibiles: ut opiniones contradictorias. ut patet per philosophum. 2. per her. igitur nulli actus diversarum specierum possunt esse simul in intellectu. Constat autem multo magis quod nec alique eiusdem speciei: cum duo accidentia solo numero differentia non possunt simul esse in eodem subiecto. Eodem modo potest probari de actibus voluntatis: cum aliqui sint impossibiles et contrarii: ut velle et nolle circa idem obiectum. Secundo. si plures actus possent esse in intellectu vel voluntate: eadem ratione et infiniti. consequens est falsum. consequentia tenet per consequentiam philosophi. 4. phy. sicorum. si duo corpora essent in eodem loco et infinita. Tertio idem non potest esse primus susceptivus diversorum patet de superficie que non potest simul suscipere diversos colores. igitur nec intellectus: nec voluntas plurium

cham ubi supra

cap. 6.

Et est dubium in dno. ille actus qui simul vult et indistincte vult deum et ore aturam an sit vult ut fruatur post quod non est vult ut fruatur si non sit vult ut fruatur quare magis actus si finis est creature et magis est actus quare requirit ille actus vult deum et petrum esse et videtur ille vult ut tendat in deum non esse magis quod tunc ligatur esse. sed dicitur taliter actus fore vult non in condempnare vult deo vult vult proli nunc ubi omni. huius quare et illa non. non pro illa. pp. 17.

duradu

actu. Quarto impossibile est idem simul moveri diversis modis. igitur. consequentia tenet: quia intelligere et velle quidam motus esse videntur. Quinto auctoritate philosophi. d. scdo topi. quod contingit plura scire: intelligere autem vnum. Sexto ad hoc est auctoritas Algazelis. sicut impossibile inquit vnum corpus pluribus figuris simul figurari: sic intellectum pluribus inlectionibus simul informari. Opinio presens ut apparet mihi non continet veritatem: ideo contra eam: et pro responsione ad articulum pono conclusionem quatuor. Prima in intellectu possunt simul esse plures actus. Secunda quod etiam involuntate. Tertia quod fructio et vultus possunt simul esse involuntate. Quarta quod fructio potest esse involuntate absque vultu et econverso. vultus absque fructione. s. actuali. Quintam probatio possibile est intellectum simul intelligere plura distincte: que non intelligi possunt a nobis distincte vna inlectione. igitur possibile est quod in intellectu sint plures actus simul. consequentia clara est. Antecedens probatur quia possibile est aliquem simul videre distincte albedinem et nigredinem: sicut patet in legente scripturam nigram in membrana alba: simul enim distincte percipit nigredinem scripturam: et albedinem membrane: idem autem singulare sensibile: quod homo apprehendere potest per sensum: etiam apprehendere potest per intellectum: ut probat infra. distinctio tertia. et etiam ex eo quod probabit in secundo omnem sensationem hominis esse in intellectu. primo nunc autem sufficit exemplum propositum de legente scripturam. hoc solo addito quod intelligat quod scriptura significat. Si enim sit: necessarium intelligit scripturam quam videt. Aliter quin non intelligeret illas significare quod significat. Quia veritate intelligit scripturam quam videt intelligit etiam albedinem infra scripturam comprehendam. Non minus est possibile duas inlectiones esse in intellectu: quod duas sensationes in sensu. unde oia argumenta opinionis recitata ita possunt applicari ad sensum sicut ad intellectum. Quod autem albedo et nigredo non possunt a nobis intelligi distincte vna inlectione satis patet. Nam sicut est species alia propria albedinis alia propria nigredinis: ut docet experientia imaginanti eas intrinsece: sic alia inlectio est huius et alia illius. Confirmat. quod si inlectio distincta albedinis et nigredinis est vna inlectio numero: multo magis eadem esset inlectio distincta albedinis et rubedinis: cum quod magis puenit: et sicut viriditatis et cuiuslibet medij coloris alterius: et sic vna inlectione numero intelligerem distincte oes species colorum seu omnium specierum colorum: quod est manifeste falsum. Secundo datus quodque rebus. s. quodque hominibus: duobus hinc et tribus illinc: potest esse evidenter cognoscere quod hi tres sunt plures illis duobus: et sic demonstrando mentaliter enuntiare. igitur potest istos tres distincte apprehendere: sicut illos duos. alioquin non evidenter cognosceret istos esse tres et illos esse duos. Sed constat quod non possunt distincte apprehendi et cognosci nisi actibus distinctis. igitur. Tertio notitia simplex intuitiva et iudicium affirmativum vel negativum sequens sunt diversi actus ut certum est: sicut tales duos actus contingit esse simul. igitur. probatio assumpti. Nam huiusmodi iudicium non habet nisi mediante intuitiva illa tanquam eius causa effectiva partiali. igitur quando illud primo causat ipsa tunc actu est. Quarto actus credendi: et notitia simplex intuitiva: ac etiam iudicium sequens quod quis evidenter cognoscit et experitur se credere alicui ignota narrantis simul: alias non evidenter cognosceret se actualiter credere: sed potius sic iudicans deciperetur. igitur distincti actus sunt simul: patet consequentia. Nam credere ita esse sicut narrans significat et intueri hanc fidem: et vterius evidenter cognoscere se ita credere sunt actus omnino distincti: imo et cum istis concurrat alius

actus. scilicet percipiendi narrantis verba: imo et plures scy cognoscendi seu apprehendendi ipsum narrante. Si audiens etiam videat ipsum: et actus cognoscendi quod eius narratio significat: et multi alij actus inveniuntur simul in mente illius concurrere si quis diligenter aspiciat. Quinto secundum Aug. 2. r. 4. supra. in pluribus capitulis. simul in angelis est notitia rerum in verbo: et notitia earum in proprio genere et vna ab alia distincta. Ad hoc etiam arguitur aliqui de intellectu coparante aliqua ad invicem: et ponente differentiam inter illa que simul apprehendit: iuxta dictum philosophi. 2. de anima de sensu communi. Secunda conclusio probatur primo ex prima: quod non minus est possibile in voluntate plures actus esse simul quam in intellectu: non enim est ratio in oppositum: sed in intellectu possunt esse: ut probatum est. igitur. Secundo. quia possibile est aliquem odire aliquid quod malum: et simul delectari: et complacere in talis odio: ut experientia docet in hominibus virtuosis: igitur possibile est in voluntate simul esse plures actus: patet consequentia. quia in nobis nulla complacencia est odium: nec econtra. Similiter potest quis sperare: aliquid futurum sibi bonum et delectari sic sperando. unde sicut ait philosophus primo rhetorice. et experientia docet. quecumque presentia letificant. letificant et sperantes et memorantes. Et ut subdit: aut enim memorantes quomodo adipiscerentur: aut sperantes quomodo adipiscerentur: gaudent quadam dilectione: ut puta qui in febribus sitim habentes memorantes quomodo bibebant: et sperantes bibere gaudent: et amantes: et disputantes scribentes: facientes super aliquid de eo quod amatur gaudent. Sed constat quod spes: vel est: vel includit desiderium futurum: nolum autem desiderium est delectatio: etiam si sit delectabile: tum quia desiderium est respectu futuri: delectatio vero respectu presentis: tum quia delectabile: ut ibidem dicit philosophus est factivum delectationis. igitur desiderium quo delectat distinguitur a sua delectatione. Tertio si non esset possibile in voluntate simul esse plures actus: aut hoc propter impossibilitatem actu: aut propter limitationem potentie. Non primum: quia non omnes actus voluntatis sunt sibi invicem incompatibiles. Nec propter secundum: quia non est dicendum quod magis sit voluntas limitata ad actum unum: vel numerum quam sensus. Sed sensus simul potest habere plures sensationes: ut probatum est: et patet etiam per auctoritatem Anselmi de libero arbitrio. ubi dicit quod visus et qui visio notat: tam numerosus est: quam numerosa: et quam numerosa videtur. constat autem quod numerosa simul videmus: ut docet experientia. igitur. Et eiusdem quodque auctoritate ibidem immediate ante dicitur quod voluntas que est opus instrumenti quod voluntas dicitur. i. volitio ipsa tam multiplex est quam multa et que sepe volumus. cum igitur experiamur frequenter nos plura simul velle. igitur tunc sunt simul plures volitiones in voluntate. Quarto. possibile est quod aliquis simul velit finem et aliquid aliud propter finem illum. Et hoc frequenter experiamur: imo quandoque volumus primo vel prestivimus nobis aliquem finem particularem quem alias non volumus: si propter ipsum volumus aliquid quod non vellemus alias volitio finis est causa volitionis eius quod appetitur propter ipsum: et per consequens est distincta ab illa et simul in voluntate cum illa. Quinto. constat quod in angelis beatis est dilectio beatifica. Item preter illam alie volitiones quibus custodientes nos volumus ea que expediunt nostre salutem. Patet etiam de angelo Thobie qui in ducatu eius multa gessit que non nisi volendo et mediacionibus volitionibus rerum creaturarum fiebant. Item in euangelio dicitur quod gaudium est angelus dei super vno peccato

Ec. 4. 4.

Cap. 17.

Cap. 7.

Distinctio

Questio

Articuli

re pnam agente. Constat qd ille volitiones noue: et illud etiam gaudium distincti actus sunt a fruitione beatifica. Tertia conclusio pbatu ex dictis. Nam possibile est in voluntate simul esse plures actus et fruicio. et vltus non sunt actus incompobibiles. igitur possibile est tales simul esse: consequentia p3: qd non videt qd phibeat. antecedens est probatum. Secdo. qd simul pot quis velle ppter se aliqd velle aliud ppter illud. igitur. Quarta conclusio pbatu pmo: qd possibile est: qd aliquis diligat aliqd ppter se nihil aliud actuali diligedo. igitur possibile est fruicionem esse in voluntate absp3: p3: ex di ctis in arti. pmo. asis notum est per experientiam: vnde vtri contemplariui sic aliquotiens rapiuntur in amozē dei vt pro tunc nihil aliud actu diligant: nec de aliquo alio actu cogitent. Et simile contingit in alijs: et circa alia diligibilia. secundo pbatu alia pars cōclusionis. s. qd vltus possit esse sine fruitione actuali. Nam vt dicebatur in secunda ratione p3: prima conclusio precedētis articuli: contingit aliqd velle aliqd ppter finem. de quo nō actualiter cogitat: et per p3: quem nō actualiter vult. igitur contingit esse vltus absp3: fruitione actuali. Tertio contingit conclusionem aliquā actualiter cognosci: non cogniti simul pro tunc actu quolibet principio eius: igitur contingit vltus esse in voluntate absp3: actuali fruitione. consequentia patet ex similitudine comparationis pncipi ad cōclusionem: et finis ad id qd est ad finē. asis p3: per experientia. nam cognoscens actu vna conclusionē p3: ponentem multas p3: et quarum notitijs ordinate acquisita est hmoi notitia nō actualiter cognoscit quālibet earum vt docet experientia: et tñ oppositum sequeretur: si antecedens non esset ver. Ad primam rationem opinionis respondeo negādo maiorē: quia et si alique sint incōpobibiles: non tamē oēs. p3: qd albedo et dulcedo nō sunt incompobibiles: et recipiuntur in eodez subiecto pmo. s. in materia: et albedo et nigredo sunt incompobibiles. Si dicatur qd illa maior intelligenda est de genere p3: quod non continet sub se aliud genus: s. im mediata diuidit in species specialissimas: tñ minor non est sub maiorē: cum nec intellectio: nec actus voluntatis sint talia genera. Sub intellectu enim continetur intellectio simplex et intellectio p3: seu indicatiua affirmādo vel negādo: et quilibet illarum sub se continet species multas. Similiter actus voluntatis continet sub se nolle et velle: et quolibet illorū cōtinet sub se plures species: et non specialissimas solum: sed etiam subalternas: qd etiaz sunt gna. Ad scdm neganda est consequētia sicut ista possunt portare duos tāti ponderis lapides. igitur possunt infinitos tales. Et sicut p3: ipsos illa esset neganda: si duo habet possunt esse simul in intellectu et in finiti. Nam asis est verū p3: ipsos: et p3: falsum. Ad pbatu patet dico pmo qd illam consequentiam non facit alicubi p3: quā dā tñ rationem faciebant antiqui ponentes ycauuz. vnde sic arguentes putant p3: tali vti consequētia. in quo dupl3: decipiunt. pmo qd illa non est ratio p3: sed antiquozum. Secdo quia nec illi etiam sic arguebant: ista patet. Nam inter ceteras eozum rōnes q3: recitat istam non eni videntur inquirere illi vtiq3: motus esse nisi sit vacuū plerum enim est impossibile recipere. Si p3: recipiet r3: sūt duo in eodem ptinget vtiq3: et quilibet simul esse corpora: dñam enim ppter quā non erit vtiq3: qd dictum est non erit dicere. Si autem cōtingat hoc et parvissimum accipi et maximum. Multa nāq3: parua quod magnum est. Hic patet qd ista fuit argumentatio eozuz et non p3: hi. Et idē etiā patet per Commentatorem ibidē. Et patet qd ipi non inferebant de infinitis sicut isti dicunt saltem ad intellectum eozum. s. cathogoreumatice sumēdo. Dico qd in isto sensu q3: dicitur talem cōsequētia non valere.

Et quis concessisset antecedens non tamen concessisset consequēs cum apud eum infinita multitudo actualis corporum p3: se foret impossibilis. tertio dico qd dato qd illa consequentia foret bona cathogoreumatice sive p3: cathogoreumatice nō sequit3: adhuc qd p3: facta sit bona in proposito: nam alia causa impedit istas. s. limitatio virtutis et potentie: quia non ita pot simul in plures act3: sicut in pauciores: vt docet experientia: et ideo est qd est possibile infinitos actus simul esse in reruz natura. adhuc potentia nō potest simul infinitos elicere: immo certe nec quocunq3: finitos. Sed quia nulla virtus est in loco ad recipiendum corpus: nec maior: difficultas vel repugnātia est de recipiendo plura q3: duo: eo qd repugnātia tota sit ex parte illorū receptorum: si infinita possent esse in rerum natura possent etiā esse in vno loco simul. Ad tertium dico qd si sumatur antecedens vniuersaliter. nego illud simpliciter. Nam eadem materia est primum susceptuum plurium formarum accidentalium: et idē aer plurium specierum: et eadem etiam memoria: et idē intellectus: et eadem voluntas plurium habituum simul. Ad quartum nego antecedens. Nam idem subiectus potest simul calefieri et rubesceri dulcescieri et alijs pluribus motibus diuersarum rationum non incompobibilibus moueri. Ad quintum q3: a multis varie dicat3: pro intentione p3: dico qd illius propositionis duplex potest esse sensus. vnus qd contingat multa scire: non autem contingat plura intelligere: et iste sensus est falsus nec est intendit q3: h3. Alius qd contingat aliquem simul plura scire p3: habitum: seu habitualiter: quando tamen non actualiter plura intelligit: et iste est ver3: et sufficit ad ppositū q3: h3: ibidē. Nam ibi loquēs de loco a sibus vt a proportionib3: cū dixisset. si visum h3: est videre: et auditū h3: est audire. dicit qd ad cognoscēdū. vtrū hoc esse sit illud est p3: siderandū est in vno et in plibus si s3: h3. Aliquotiens eni differunt vt si scire est intelligere: et multa scire ē multa intelligere: et hoc vltimum. igitur scire nō ē intelligere. Ad sextū dico qd si Algazel ita dicit: qd nō vidit falsum p3: dicit: nec est auctoritatē in hac parte recipio. Ad principale. q. r3: patet ex antedictis. Distinctionis prime. Questio. ij. circa eandē distinctionem primā secūdo quaero. Quid sit fruicio sit actus solius voluntatis. Arguitur qd non. qd nulla cogitatio est operatio solius voluntatis: fruicio est cogitatio. igitur. Maior patet. quia quilibet cogitatio est operatio alicuius potētie cogitatie. vbi nō probatur. quia omnis amor est quedam notitia: fruicio vero est amor: vt patet ex eius diffinitione. Fruio est amore inhēre re. Assumptum probatur per Augu3: s3: q. 9. de tri. vbi dicit. qd amor quo mens amat se et notitia qua nouit se: sunt vniuersi spiritus et vna essentia. igitur ille amor est notitia: et simile iudicium est de alijs scilicet qd quilibet est notitia eius cuius est amor. Secundo nulla delectatio est operatio: omnis fruicio est delectatio. igitur nulla fruicio est operatio: et si non est operatio nō est operatio solius voluntatis. maior patet ex. 10. ethico. et. 6. vbi vult philosophus qd delectatio non est operatio: s3: passio consequens et perficiens operationem: sicut pulchritudo iuuentutem. minor probatur per illud Augu. 83: q. 3. di frui dicimur ea re de qua capimus voluptatem. i. delectationem. igitur frui est delectari: et fruicio est delectatio.

Prima

Secunda

Primus

Fo. xxx.

Ad oppositū. Dis amor ē act3: solius voluntatis. sed ois fruicio est amor. vt p3: ex ei3: descriptione. igitur. erūt tres articuli. p3: vtrū amor. vel vtrū actus voluntatis sit et essentialiter aliqua notitia. Secdo vtrū delectatio queh sit opatio: et que opatio sit. Tertius vtrū fruicio sit delectatio: seu alia operatio solius voluntatis. Quantum ad primū est opinio cuiusdā moder3: ni docto. qd ois actus appetendi vel odīēdi: et ita frui est quedā cogitatio et quedā apprehēsiō: qd ois experientia alicuius obiecti est quedā cogitatio ei3: sed ois act3: appetitus est quedā experientia obiecti sui. i. quo aia experitur tale obiectū: qd ois act3: vitalis est quedā experientia. aliter inq3: nō p3: video qd est act3: vitalis aie talis appetit3: qd qd species sua oi actui si ponat. vel habitus infusus/aut color respectu sui obiecti: sed ois volitio et nolitio est actus vitalis. igitur. Secdo si nō sit esset aia posset amare incognitū: qd non videt verū. vt p3: per Aug. 9. de tri. vbi ait. Mens scipam amare nō potest: nisi etiā nouerit se. Nam quō amat qd nescit. Et alibi. Inuisa diligere possumus incognita nequa q3: p3: qd si esset obiecta absoluta realiter distincta de3: posset vni conferuare sine alio. Tertio nō magis est incōueniēs ponere oem volitionē esse cogitationē quā idā (s3: non ois cogitatio sit actus appetitus vel appetēdi) qd qd ois assensus sit apprehēsiō quedā: s3: non ois apprehēsiō sit assensus/vel dilectio: sed illud nō est inueniēs. Quarto p3: qd h3: m. 3. et. 5. ethi. Electio est appetitus intellectiuus: vel intellectus appetitiuus. indifferēter loquit3. Quinto tñ: voluntas esset ceca: qd nihil cognosceret per actū suū de obiecto. Sexto qd tunc posset esse h3: beatus qd deū nō videret deū: nec cognosceret. Septimo impossibile est simpliciter incognitum placere voluntati: sed posito solo actu amandi quocunq3: alio circūscripto placet obiectū dilectū igitur. Octauo aliqua vna opatio est vltim3: finis h3: et nulla nisi cogitatio et dilectio. igitur. pbatu minoris: qd si sit cogitatio que nō sit dilectio deus posset conseruare illā absp3: dilectione: et tūc posset esse h3: beatus qd deū nō diligeret. Nec pot esse dilectio que nō sit cogitatio: qd tūc cū beatitudine staret qd deus nō esset cognitus. Hoc probatur etiā auctoritatibus. 7. 1. Aug. 12. de tri. d. Inueni scriptū esse in libro Job. Ecce pietas est sapiētia. Et subdit. Pietatis quippe hoc loco posuit dei cultū. Et paulo post. Et quis cultus est ei3: nisi amor ei3: igitur a primo ad vltimū ille amor est pietas: et idē quasi per oia habet in enche. Item idē. 5. de tri. Nunquid dicitur sumus voluntatem nostrā qd recta est: nescire quid appetat quid deuitet: poro si sic: pfecto inest ei sua qdam sciētia que sine memoria et intelligentia esse non possit. An vero audiendus est quispiam. d. charitatē nescire quid agat: que non agit perperā: et caplo sequēti. amor inquit meus: munit et intelligit quid appetere debeat quid vitare. Item Greg. homel. 2. 7. super illud Joan. 15. quecuq3: audiu a patre meo nota feci vobis) dicit sic. Dum audita seruauit amata iam noui: qd amor ipse notitia est. Vult igitur opinio hec: qd licet nō omnis cogitatio sit volitio vel nolitio. (Nam experimur aliqui nos intelligere aliqd: qd nec volumus nec nolumus) omnis tñ nolitio: et ois volitio cogitatio quedam est: et aliqua quidem cogitatio incōplexa: vt volitio qua volo aliquid bonum. Aliqua vero complexa. vt ea qua aliquid esse/vel aliquid significabile cōplere. Aliqua etiam est assensus vt volitio qua gau deo qd inimicus est mortuus. aliqua etiam est complexa que nec est assensus/ nec dissensus/ nec vera/ nec falsa: vt pote qualis est hec volitio qua opto te esse beatum/ aut episcopum/ aut aliquid tale: tales enim optatiue notitię: et deprecatiue nō sunt vere/ nec false: quia p3: philosopho:

phum. i. perisher. sola oratio enuntiatua est vera/ vel falsa. Si autem non est vera/ nec falsa: non est assensus/ nec dissensus etc. Ista opinio: q3: subtile imaginatio: cōtra opti nes habeat: nec forte bene possit cōtra proteruum impu: monē ad e gnari: non tñ apparet mihi vera: nec propter eius motiua vbi supra videtur mihi discedendum esse a via cōmuni. Primo qd superflue ponit pluralitatem notitiarum et inutiliter/ seu superflue ponit aliquā rem esse notitiā: quod nō mi nus reputādum est incōueniens: qd superflue ponere ali quā rem esse. Assumptum declaro. Nam p3: hāc opti notiem cuiuscunq3: cognoscibilis/ siue incōplexe/ siue cōm plete significabilis: aliqua volitio/ vel nolitio est notitia eiusdem. in eodem subiecto est aliqua notitia oīno idem significās que non est volitio/ nec nolitio: et cum hoc illud eque perfecte cognoscitur per solam notitiā que non est volitio: sicut per illam et volitionem simul: et per volitio: nem nunq3: absp3: alia notitia cognoscit: nec cognosca potest: saltem naturaliter: vt ipsimet fatentur. igitur super flue proterus illa foret notitia. Ad quid ergo ponitur? Confirmatio ex dictis istius alibi. In secunda eni sua lectura tenet: qd in homine nō est aliqua notitia intuitiua rei sensibilis distincta ab omni sensatione exteriori. Et est ratio eius: qd sensatio hominis immediate recipitur in intellectu: et illa vna sufficit suo susceptiuo immediato ad omne iudicium habendum de sensibili quod est eius obiectum: et sic alia superflueret. Ita videtur in proposito. Nam notitia que non est volitio ad omnia iudicia sufficit suo susceptiuo: nec volitio ad hoc formaliter aliquid prodest: igitur in alio susceptiuo nō est alia notitia que sit volitio: idem aut est susceptiuum volitionis et intellectio nis p3: eum et p3: veritatem: vt patet in secūdo. igitur. Preterea. Si volitio esset p3: se notitia quedam: cum de nouo aliquid volumus qd prius cognoscebamus: sed non volebamus: experietur vel experiri possemus nos nouam notitiā habere de illo/ seu nos aliter nosse qd prius p3: est falsum. Nam si videro aliquid: qd nec diligo/ nec odio: et postea stante cadē notitia diligam bene experiat me nouiter diligere: sed non experiat aliter nosse/ aut aliquid notitiā habere. p3: p3: Nam sic accidit in oibus notitijs: vnde si per tactū cognoscam aliquid figurā et eandē intuear: postea per vltimū vtiq3: me experio: aliter nosse qd prius. Nam experio: me videre et si in aliquo casu naturaliter/ vel supernaturaliter possibili stante priori factiōne eādē figurā primo et adequate postea viderem illud experio: vel experirer. Item si aliquid cognosco remisse et postea intuear: experio: vel experiri possum: si volo: qd perfectius qd prius cognosco: et sic non reperitur instantia qd aliqua notitia nouiter sit in mente: siue eiusdem/ siue alterius rationis a priori: saltem si sit intensa: quoniam illam possumus experiri. Confirmatio. quia qua ratione experimur nos velle et intensius velle qd prius: cum intenditur volitio nostra: ita nos experiremur: tunc intensius et perfectius nosse qd prius: quia tunc intendere tur nostra notitia si volitio sit notitia: et tamen hoc est falsum: quia non quāto plus quis diligit tanto perfectius nouit: vel saltem non est necessarium sic esse. Cum igitur per nullam experientiam cōiuncti possit talis notitia: rum multitudo: seu qd sint plures tales notitię: aut qd volitio sit notitia: nec aliqua sit ratio euidentis: quia nec aliqua procedens ex per se notis: vt certum est: nec aliqua procedens ex experientia aliqua: vt patet per dicta: nec aliqua auctoritas ad intellectum auctoris: quasi non bene liceat negare: vt patebit soluendo rationes opinio nis opposite. relinquatur qd superflue et absp3: ratione ponitur. Preterea. Sumo volitionē quā dicit esse notitiā incōplexā: et sit verbi gratia. illa qua diligo petrū quē intuitiue video: aut ista volitio est intuitiua notitiā petri

ad rōnes durandi.

ca. 53.

Loth. 53.

pie in p3: actio opinio nō est h3: p3: stare + am3: sit/ g3: h3: plura scire. i. in quocunq3: numero finitū quātūcuq3: magno nō in ita cōmunt. plura si simul in quāto aut qd numero intelligere actualit3:

Adā 1. 2. lec. lib. 1. di. 1. q. 3.

cap. 2.

cap. 5. c. 3.

cap. 14.

ca. 1. c. 21.

cap. 22.

ca. 4. r. 5.

ca. 4. et. 5.

et. 6.

q. 1. p. 10.

in ordm omni nō est in intell3:

Distinctio

Questio

Articulus

Prima

Secunda

Secundus

Jo. xxxj.

aut non imo abstractiva: non abstractiva: quia illa imedia-
te terminatur ad petru in se et non in speciem aliquam eius
vel ad aliud respectu suu. nulla autem talis est abstractiva re-
spectu talis sui obiecti: ut patet distinctioe. ij. Item
non potest dari ratio cur ista volitio petri que est notitia
et sit abstractiva: talis notitia qd est volitio no sit abstra-
ctiva: ut si illa sit intuitiva (ut vix est) hec etia no sit intuitiva.
Hec etia potest dici qd sit intuitiva: qd tunc siml de eodẽ ob-
iecto adequato in eadẽ potetia immediate essent due no-
titie intuitivæ: qd fm istum est supfluu: et pns inconve-
niens. Recyale si dicas qd intelligit de notitijs quarum
nulla est volitio vel notitio: tũ qd rã sua pariter procedit
de quibuslibet: ut ps consideranti. Tũ qd facit ita dice-
rent illi quos arguit: qd sit i nconveniẽs eẽ simul dur-
as intuitivas: quarũ quilibet sit sensatio per eundem sen-
sum: no tũ quarũ vna sit sensatio: altera no: aut si sit sen-
satio alterius rãtia et per aliũ sensum: et puto qd isti no mi-
nus: imo magis apparenter euaderet: qd ipse in proposito
istõ. Sumovolitionẽ qua desidero te eẽ epm. ista
fm te est notitia cõplerã et quedã ofo optatiua: Nam qũs
aliqua vocalis sibi equivalet in significãdo: cuilibet eĩm
mẽtali ofoni pot subordinarĩ vocalis aliqua idipsum si-
gnificãs: quãtũ aut apparet non pot dari alia qd ista. vti-
nam effes eps. vel ei equivalet. Sed vti videt talis voca-
lis significat desiderũ intrinsecũ quo desidero illum fo-
re epm. vnde videt huic eqpollere opto te fore epm. igit
illa interior mentalis qd dicit volitio idipsum significat: et
per pns illa volitio signat seipsam et est significatũ saltem
partiale supfluu: qd no videt esse dicendũ. Illas duas
res rãnes vltimas minus pãdero: qd pãcedet. Ad hoc
est etia intentio Aug. expse. 15. de tri. vbi dicit differẽ-
tia in trinitate increatã et creatã in nobis: qd attenditur
peres memoriã intelligentiã et voluntatẽ seu dilectionẽ:
vult qd dilectio in deo sit etiam intelligentia et memoria:
et intelligentia sit memoria et dilectio: et memoria sit in-
telligentia et dilectio. In nobis autem nec intelligentia
est memoria vel dilectio: nec dilectio est intelligentia vel
memoria: nec memoria est intelligentia vel dilectio: sicut
recte intuenti idem apparet: qualiscunq; expõsito extor-
ta daret vbius eiusdem. Secundum autem istam opinio-
nem etiam in nobis dilectio esset intelligentia: sicut
Cap. 7.
Cap. 6.
Ad rãnes
de vbi
supra.

Ad scdm dico qd si pns intelligatur de potetia natura-
li: pna nõ valet: qm notitia obiecti est per se partialis cau-
sa effectiva volitionis: ideo non pot esse volitio incogniti.
Si nõ intelligat de potetia dei absoluta cõcedo pns: nec
cõtra hunc sensum procedũt auctoritates Aug. sed cõtra
primũ. vnde sicut ipse dicit. 11. de tri. qd detracto visibili-
Cap. 2.
nulla potest oino esse visio: et tũ fm hunc Doc. et fm veri-
tatem vt puto: et infra. dist. 3. probabitur: de potetia dei
absoluta potest esse visio nõ existẽte re visibili: ita qd dictũ
Aug. intelligẽdum est tũ de potetia naturali creature:
ita in pposito: et est similis causa vtrobq;. Nam obiectũ
est causa partialis visionis: sed qd omnem causalitatẽ ex-
trinsecam supplere potest: ideo et sine obiecto visionem et
sine notitia volitionem potest causare: nec magis reputari
ipossibile deo debet: qd quis velit incogniti: qd quis
videat non existẽs. Ad tertium dico: qd maior et minor
sunt false: et qd neutra pbat non est oppositũ aliqũd
dicere. Ad quartũ dico qd illud dictũ nõ facit pro opi-
nionẽ cum sit disiunctum: faceret aut si esset copulatum.
Ad quintũ dico negando consequentiam. Nam qũs
voluntas non sit cognitiva per volitionem: est tũ cognitiva
per intellectionẽ: cũ ipsa sit intellectus fm te. Si autẽ
põneretur distincta ab intellectu: aut si cõsequens intelli-
geretur sic. i. voluntas non esset apprehensiva in quãtum
voluntas consequens concederem: nec esset incõueniẽs et
de facto concedo hoc scdm. f. qd non in quãtum voluntas
est cognitiva: sed in quãtum est intellectus. Ad sextũ
nego consequentiam: qd ad beatitudinem per se et essentia-
liter requiritur visio. Ad septimum cõcedo antecedẽs
de potentia naturali et propria: non autẽ de potentia dei
absoluta: nec oppositum probatur. Ad octauum si per
vltimũ finem hois intelligatur beatitudo: sicut prosequẽ-
do videtur argumẽtum accipere: maior est falsa: quĩm
mõ talis finis ad minus duas operationes includit. scilicet
visionem et fruitionem: qũs vna illarum sit principalior:
quẽ si ideo sola vocetur vltimus finis. concedo qd est vna
operatio: et qd illam possit deus cõseruare sine altera: sed
si sic fieret illa vtiq; esset operatio que nunc est: non tamẽ
esset beatifica: nec pars beatitudinis: sicut nũc: quia bea-
tudo nõ esset: et loquor de beatitudine perfecta: que fo-
la proprie dicitur beatitudo. Ad primam auctoritatẽ
Aug. dicendum sicut in eisdem capitulis pty ibi. Sapiẽ-
tia et cultus ille de quo loquitur nõ est vnicus actus sim-
plex: sed includit tres actus trium virtutum theologiarũ:
quarum principalior est amor: et propterea ipsa sapiẽtia
dicitur amor: et hoc autem non sequitur qd amor sit notitia:
sicut nec sequitur qd sit fides/ vel spes. Ad alias
duas respondeo sicut ipsemet qui eas allegat vidit et scri-
psit posse dici. ideo fm veritatem ad mentem sanctorum
esset dicendum: qd auctoritates intelligi debent per con-
comitantiam: id est omnis amans intelligit: et contra istã
responsionem ipse nihil dicit videns eam non posse tolli
sufficenter. Et hec de isto.
Quantum ad scdm articulu pono quatuor con-
clusiones. Prima est: qd ois delectatio est dilectio.
Tertia non omnis dilectio est delectatio. Quarta non
omnis dilectio est desiderũ vel delectatio: sed est aliqua
que nõ est hec/ nec illa. Prima conclusio probat pmo
auctoritate 1p bi. 7. ethi. vbi delectationem diffiniẽs di-
cit: qd est eius qui fm naturã hitus nõ impedita operatio.
Ex qua diffinitione patet: qd operatio genus est delecta-
tionis. Et per consequens omnis delectatio est operatio.
Secdo Dama. lib. 3. diffiniens energiã que latine dicitur
operatio ait. Energia. i. operatio/ aut actio est opatiuus
et substãtialis nature motus. Et infra. 1. ethico. iuxta
principium. Operatio inquit est vnus cuiusq; substãtie
Cap. 12.
Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 15.

i. essentia inattu motus. sumitur autem motus genera-
liter pro omni actu secundo seu pusu virtutis opatiue.
Unde 1p bi. 9. meta. dicit: qd hoc nomen actus priore
nit a motu: cuius sit manifestior. Et determinatur de actu
dicit: qd non pot manifestari p diffinitionẽ: sed magis per
exempla. Et deinde declarato p exempla qd est actus: dicit:
dit ipm in actum qui est forma et actum qd est opatio. Et
hoc p similitudine. vnde ait. Dñr autẽ actu non oia sũt: sed
aut vt hoc in hoc: aut ad hoc. Et declarans pmo scdm se-
cundo primũ ait. hoc quidẽ enim vt mor? ad potentiam et
hoc vocatur actus secundus illud vero vt substãtia. id est
forma ad aliquã materiam: rãsse vocatur actus primus.
Similiter secundo de aia dicit. actus primus est vt scien-
tia. scds vero sicut considerare: cui? pum? est picipium.
Et hoc patet qd omnis actus secundus siue motus opa-
tiue potentie est operatio: ois delectatio est huiusmodi.
nam est motus voluntatis. igitur. Anino: pater: tum quia
non minus delectari et gaudere dolere et tritari sunt motus
voluntatis: qd odire et amare timere vel desiderare prout
satis cuilibet apparet. Tum qd Aug. expse. 14. de ci. dei
vocat delectationes et tristitiam motus voluntatis: sicut
etiam amorem dicit esse motum. 8. q. Tum etiã p 1p bi
primo rheto. dicit qd delectatio est mor? quidã aie et cõsti-
tutio simul tota sensibilis in exĩtes naturam. i. in rem exi-
stẽte. i. presentem fm naturã. i. puenientẽ fm inclinatio-
nem nature: vel habitus aut alterius inclinantis per mo-
dum nature: et p pns comoda delectanti: et si bene aduer-
tatur snã: ista non differt aut parum ab illa qd posita est
7. ethicoz. et supra allegata: nisi qd hic ponitur sensibilis.
corrigit ibi 1p bi dicens: melius dici nõ ipedita. Tertio
ois volitio est operatio: ois delectatio est volitio: igit.
Maio: et minor patet expse ab Aug. 14. de ci. dei. vbi
loquens de illis quatuor affectionib?: cupiditate letitia
metu et tristitia ait. Voluntas quippe in oibus cõmo ois
nihil aliud qd voluntas sunt: voluntates vocãs actus qd
volitiones vltimatus moderni appellat. Secũdã conclu-
sionem pbo sic. Pmo. ois operatio seu actus voluntatis
est dilectio vel odiũ (non distingo p nunc iter amores et
dilectionẽ) et nulla delectatio est odium. igit omnis dele-
ctatio est dilectio. Pna ps. qd ois delectatio est actus volun-
tatis: vt ps ex prima conclusioẽ. Anũ quo ad scdam par-
tem notũ est. 1p bi. prima pars pbat. Nam ois actus volun-
tatis est nolle vel velle fm ois: seu cõsensio vel dissensio fm
snãm Augu. 14. de ci. dei. scilicet pfectio vel fuga fm qd in-
nuit 1p bi. 6. ethi. et omnia hec idẽ significãt: oẽ aut velle
est dilectio et cõuersio. et oẽ nolle est odium et cõuersio.
sumendo gñaliter istos terminos odiũ et dilectio. Secũ-
cundo ois cõplacencia est dilectio. ois delectatio est cõpla-
cencia. igit et. Maio: ps p Augustinũ diffiniẽt cõplacẽ-
tiam. 11. de tri. placitum inq; qeta mens seu voluntas
placitũ et cõplacencia idem: est aut voluntas qeta. i. volitio
qua mēs seu appetitus qescit: nullo autẽ actu volun-
tatis appetit? qescit: nisi amore et dilectione: qũs nõ om-
ni amore qescat. Anino: pbat exp eodẽ dicto. Nam cum
diffinitio sit cõuertibilis vnũuersalr cũ diffinito: et oĩ de-
lectatione: appetitus quiescat. Anũ cõter dicit qd delecta-
tio importat qetẽm voluntatis. Et Augu. 10. de tri. ait.
Fruimur cognitã in quib? voluntas ipsis ppter seipsã de-
lectata quiescat: sequit qd ois delectatio est cõplacencia.
Tertio oẽ desiderium est amor. igit ois delectatio est
amor. Pna ps. qd fm ois sicut se hz desiderũ ad amorem
nõ habiti: sic delectatio ad amorem habiti et pntis. Anũ p-
batur per Augustinũ. 9. de tri. vbi snãliter dicit: qd appe-
titus cognoscẽdi aliqũd ignotũ est qdẽ de gñe amoris: et
pbat: qd est qdã inqstio: et ois inqstio voluntas. Nam ois
q querit: inuenire vult: ex qua snã pty: q ois appetit? seu
desiderius est amor: et pty etiã vnũ supra assumptũ. i. q ois
Cap. 7.
Cap. 11.
Cap. 5.
Cap. 6.
Cap. 5.
Cap. 5.
Cap. 10.
Cap. 11.

volitio est amor: alias pbat Augu. nulla cõt: qui p hoc
q inqstio seu appetit? ille est volitio: cõcludit qd e amor.
Quarto idẽ probat. auctoritate Augu. 14. de ci. dei.
vbi ait sic. Quid est cupiditas et letitia nisi voluntas in-
cozum cõsensio qd volum? et qd est metus atq; tristitia
nisi voluntas in dissensioẽ ab his q nolimus: Sicut cõ-
sentimus appetẽdo ea q volumus cupiditas est: cũ autẽ
sentimus fruendo his q volumus letitia vocatur. Itẽq;
cum dissentimus ab eo qd accidere nolimus: talis volun-
tas met? est. cum autẽ dissentim? ab eo qd nolentib? acci-
dit: talis voluntas tristitia est. Vocat autẽ Aug. oẽs actũ
voluntatis voluntatẽ: sicut strictione locutione act? ille
quẽ vocamus volitionẽ. et Aug. diffinitionẽ: potius ad cõ-
dus esset voluntas q voluntas: sed nõ est faciendã vis in
vocabulo: vbi sensus non latet. Dicit quoq; omnes predi-
ctas affectiones eẽ volitiones: vnt tũ: qd due eoz. scilicet cupi-
ditas et letitia sunt cõsensioes. i. volitiones. Reliq; pã. scilicet
metus et tristitia sunt dissensioes seu volitiones in pãvũs
modernũ. cupiditas autẽ est cõsensio nõ habiti: i. quod
appetendo mouemur. Letitia pã cõsensio in eo quo frui-
mur: et accipit frui cõter pro quiescere per amorem in aliq;
bono adepto et pte. Et quib? ps letitia que non est aliud
q delectatio esse amorem: quo in aliquo qescim? et cõpla-
cencus. Cui cõcordat qd in sequenti caplo ait. Amoz igit
inhĩas hẽ quod amatur cupiditas est: id autẽ hĩs eoz
fruens letitia. Idẽ auctoritati rñdent aliq; dicentes
illã predicacionẽ intelligendã eẽ p cãlitatem et nõ p idẽti-
tatem: qd. scilicet amor fruens causa delectationis est seu leti-
tie. Sed hoc non potest stare qd similis predicatio est qua
dicit qd cupiditas est amor inhĩans. constat autem istam
non esse causalem: sed identicã. Nam fm omnes quos vi-
di desiderium seu cupiditas est essentialiter quidã amor
hĩd. igitur similiter delectatio est essentialiter quidã amor:
amor iam habiti. Item Aug. 15. de tri. dicit idem esse
dicit. beatus est qui viuũt vt vult et beatus est qui viuũt vt
eum delectat. hoc autem non esset verum: nisi delectari
esset quoddã mouelle. Item Aug. 15. de tri. dicit idem esse
plenum gaudium vestrum quo amplius non est frui tri-
uitate deo. Frui autem est amor fm ipsũ primo de doc-
chistia. et gaudium letitiam et delectatio idem sunt non
faciendo aliam contractionem in vocabulis. Contra
tamen conclusiones predictas instatur per Doc. opposi-
tum vtriusq; tenentem. Et primo arguitur sic. cõtra pri-
mam ex auctoritate 1p bi. 10. ethi. d. qd delectatio nõ est
operatio vt in arguendo ad. q. allegatus est: et per plures
alios doctores dicentes qd delectatio est passio. Secũ-
do. omnis actus voluntatis est in potestate voluntatis im-
mediate fm Augustinũ primo rheto. nihil est tam in po-
testate voluntatis qd ipsa voluntas: quod non est intelli-
git nisi quantum ad actum elicatum: sed delectatio non
est in potestate voluntatis: quia eadem ratione tristitia
esset. consequens est falsum: quia fm 1p bi. 5. meta. omne
triste est inuoluntarium. Secundo contra secundam
alius arguit sic. illa sunt eadem vel diuersa quozum op: reportati-
posita sunt talia: sed odium et tristitia que opponuntur de omib? li. j.
lectationi et dilectioni sunt realiter diuersa. igitur et di-
lectio et delectatio sunt realiter diuersa. Anino: probat
primo sic. odium est quoddã nolle: quia odire aliq; est
nolle illud: sed actus nolen di non requirit obiectum ap-
prehensum sub ratione existentis: quia voluntas potest
nolle obiectum anteq; existat: tristitia vero respicit obie-
ctum actualiter existens: quia August. 14. de ci. dei ait.
amor ergo inhĩas habere quod amatur cupiditas est: id
aut hĩs eoz fruens letitia: fugiẽs qd ei aduersat timor e-
idq; si acciderit sentiens tristitia est. Secdo nolitio in-
tensissima potest precedere euentum ipsius noliti: qd post
to voluntas non habet actum nolendi intentio: qdã tunc
Cap. 5.
Cap. 8.
Cap. 4. et. 5.
Cap. 9.
Cap. 6.
Scotus i
li. j. d. pã.
d. 3. q. 3.

Cap. 7.
Cap. 6.
Ad rãnes
de vbi
supra.
Cap. 5.
Cap. 8.
Cap. 4. et. 5.
Cap. 9.
Cap. 6.
Scotus i
li. j. d. pã.
d. 3. q. 3.

fm gñ. nõ est cã. actõ vob. idẽ olzam.
in ostẽtõ et nõ apprehensiva

et an figurã nõ dicit vob. qd nos volitões.

primum nolle non fuisset intentum. igitur posito nolito in esse non ppter hoc voluntas est mutata fm aliquod nolle: mutata est in a non tristante in tristantem. igitur tristari non est nolle. igitur. **Tertio** voluntas sicut voluntarie elicit actum volendi: ita z actū nolendi: qz voluntarie vult aliquid se nolle: sed nullus tristatur voluntarie: quia tunc non tristaretur. igitur tristitia nō est actus nolendi: et tunc sicut prius. **Confirmatur**. voluntas reflectens se supra actum suū voluntarie elicitum sibi cōplacet. igitur voluntas volēs se habere: nolle sibi cōplacet in nolendo: sed voluntas reflectens se super tristari non complacet sibi: sed displicet sua tristitia: nullus em̄ cōplacet sibi in tristādo. igitur. **Quarto** pbatur eadem minor sic. in deo inuenitur propria ratio actus nolēdi: qz sicut per se velle suū est causa eoz que eueniūt: ita per se nolle suū est causa im-peditiua maloz que nō eueniūt: sed deus nō pōt tristari. ergo tristari nō est nolle. **Secdo** per eūdem principaliter arguit cōtra conclusionē: delectatio est per se obiectū alicuius dilectionis: cui nō est dilectio p se obiectū. igitur delectatio nō est idē realiter qz dilectio. p̄na p̄ qz sicut illi actū nō sunt idē realiter qui nō habēt idē obiectū realiter: ita illa obiecta nō sunt idē realiter qz non sunt obiectū eiusdē actū. Antecedēs pbatur sic. absente delectabili voluntas nō solum desiderat ipsū delectabile: sed pōt desiderare delectari in ipso. igitur delectatio pōt esse per se obiectū alicuius desiderij: igitur et actus dilectionis: qz fm Aug. 9. de tri. appetitus inhiantis sit amor fruentis: sed non opz voluntatem reflectere se supra actū suum qz desiderat delectari in delectabili qz fuerit p̄fēs. igitur sequit qz qn actus amoris diligit delectari / vel delectabile nō opz vt reflectatur. igitur delectatio potest esse obiectū alicuius dilectionis: cuius nō est dilectio per se obiectū. **Tertio** angelus malus pōt se summe diligere z nō potest delectari. igitur zc. p̄na p̄ qz si aliqua dilectio est delectatio maxime videretur de intēssima / vel summa dilectione. Antecedēs pbatur. qz fm Aug. 14. de ciui. fecerunt duas ciuitates duo amores. terrenā diaboli. scilicet amor sui vsqz ad cōtēptum dei: celestem vero amor dei vsqz ad cōtēptum sui: igitur z talē dilectionem sui potest habere adhuc: sed qz non possit delectari p̄ qz tristitia velle mēs oēm excludit delectationem non solū cōtrariā: sed z contingētē. 7. ethi. diabolus cū continue est in summa tristitia. **Quarto** aliquis potest intensiore actum dilectionis habere et minore delectationem habere: vt p̄ qz in deuotis qui feruētius aliqñ diligunt z dolēt qz non possunt deuotionē / siue delectationē habere. **Quinto** ab alio sic. diabolus tentās aliqñ et inducēs ad peccatum vult ipsum esse in pctō: qz detinet eum in peccato quātū potest: qd non faceret sine omni actu voluntatis: tale autē velle non est desiderij: cum nō sit respectu non habiti: nec est delectatio: qz in diabolo nulla delectatio esse pōt: sicut em̄ se habet ad tristitiā beatī: ita dānatus ad delectationem: sed beatus nullā tristitiā habere potest: igitur neqz dānatus delectationē. **Confirmatur**. qz fm oēs dānatus post iudiciū nullā habebit delectationem: z tñ multos habebit actus voluntatis respectu p̄sentij: qz vult diabolus aliquos secū puniri. **Sexto** nō omne odium est fuga / vel tristitia. igitur non oīs amor est desiderij vel delectatio. p̄na p̄ qz oīm odio aliqñ opponit amor. igitur distincto odio distinctus amor: z ita illi odio quod non est fuga / nec tristitia: opponitur amor: vnus qui non est desiderij quod opponitur fuge: nec delectatio que opponitur tristitiē. Antecedens probatur. Nam omnis fuga p̄supponit odium illius quod fugitur. Sed fuga nō necessario p̄supponit tristitiā. Nam beatus fugit aliquid: qz vult aliquid non esse quod est: sicut desiderat aliquid esse quod nōdum est: z tñ nullā habet tristitiā.

Cap. vlti.

Cap. vlti.

c. 12. 2. 13

De chā li. I. di. I. q. 3.

Septimo philosophus. 10. ethico. d. summa tristitia c. 12. 2. 13. excludit omnem delectationem etiam nō sibi oppositam: sicut qui summe tristatur de amissione rei tēporalis non delectat de consideratione alicuius speculabilis: sed illa tristitia non excludit oēm amorem illius speculabilis: qd p̄ qz hoc posito adhuc ponit laborem ad acquirendum illā considerationē. **Octauo** si aliquis amor esset realiter delectatio: maxime ille esset qui esset in consecutione prius desiderati: sed nō est realiter delectatio: vt probatū est supra de diabolo tentate. igitur. **Nono** alius sic. possibile est augeri dilectionem in aliquo respectu alicuius obiecti: et delectationē diminui respectu eiusdē obiecti. igitur nō sunt realiter eadem res: cōsequentiā p̄ qz. Antecedens probat. qz posito qz ratio recta alicuius beati aut iusti viatoris dicit sibi qz actus diligendi deum sit intendendus pro aliquo tēpore: z eliciat talem dilectionem intensius qz prius. Et ponatur cum hoc qz deus reuelat sibi qz ille dānabitur cras: isto posito certum est qz delectatio quā prius habuit postea minuetur: z dilectio intensetur respectu eiusdē obiecti. **Decimo**. Si aliqz dilectio esset delectatio i voluntate viatoris: illa maxime esset charitativa dilectio: quia voluntas viatoris fruatur deo in via per fidem: qz sperat consequi eum. Constat autē qz talis est delectabilis: z si aliqua esset delectatio: ista eēt. Sed hec non est: p̄ qz stāte actu fruēdi sicut prius ponit qz deus reuelat sibi dānationes suas: ita qz assentiat huic: iste dānabitur. constat qz hoc posito talis non delectatur. igitur non est delectatio vt prius: z tamen est eadem fructio que prius. igitur prius illa fructio non fuit delectatio. **Undecimo**. Si delectatio esset amor: nunqz posset esse delectatio in mente circa aliquod illicitum circa consensum ad illicitum: consequens est falsum. Consequentiā probatur. quia capio aliquam talem delectationem circa illicitum in mente. Ista delectatio est volitio per te: quia est amor per hypōthesim: et non est amor nisi istius obiecti illiciti: quia possibile est qz nullus alius amor: circa aliud obiectum sit in voluntate. Si autē sit amor istius obiecti illiciti: igitur est assensus voluntatis in illud obiectum: quod est propositum. Falsitas consequentis declaratur per rationem: quia ex hoc sequitur. qz nunqz posset esse in mente aliqua delectatio circa aliquod obiectū illicitū: cuius p̄fensio est mortalis sine mortali peccato. consequens est falsum: qz talis delectatio non est qz in potestate voluntatis: oīs autē cōfensus mortalis est in voluntatis potestate. **Duodecimo** pbat auctoritate Aug. 12. de triui. c. 12. d. Hec sane cum sola cogitatione mens oblectatur illicitis: non quidem discernens esse faciendam tenens tñ z volens libenter que statim vt attigerit animi: respuit debuerit: negādum esse peccatum: sed longe minus qz si z opere statuat implēdum. **Ex** intēssione Aug. p̄ qz delectatio potest esse in mente sine aliquo cōsensu respectu eiusdē obiecti. ergo talis delectatio non est amor et eadē ratione / nec aliqua alia. Iste sunt rōnes quibus impugnatur cōclusiones predictę. **Ad** primā cōtra primā cōclusionem. Dico primo qz nec vbi allegat: nec alibi inuenio p̄ hm dicere qz delectatio non est opatio. **Et** si alicubi diceret opz exponi ad aliqñ bonū / sensum: ne sibi cōtradiceret cum diffiniens delectationem dicat qz est opatio: vt supra patet. **Terūtamen** bene ait philosophus ca. sequenti. qz habebat dubitationem si idem est opatio delectationi: z accipit operationē cōtracte profertire z intelligere: sicut p̄ qz in toto illo p̄cessu: et immediate ait. Non tñ videtur idem delectatio mens esse neqz sensus incōueniens em̄: sed propter non separari videtur idē quibuscūqz. **Ubi** manifeste p̄ qz non negat vniuersaliter delectationē esse operationē: sed talē. scilicet sentire z intelligere. dicit etiā qz opationē pficit delectatio: sed ex hoc

Audifaz vbi supra

cap. 6.

cap. 4.

T. c. 2.

cap. 23.

cap. 23.

cap. 6.

non sequitur qz delectatio nō sit opatio: lz non sit illa quā perficit. **Et** si dicatur qz nulla operatio perficit aliā: sed quelibet immediate potentia: z per p̄ns si delectatio perficit operationē: ipsa nō est aliqua operatio. **Respondet** qz delectationē perficere opationē pōt intelligi tripliciter. **Uno** modo qz pficiat eā formaliter: siue sicut forma perficit materiā z accidēs subiectū: sic nulla opatio perficit aliā. **Alio** modo qz pficiat eā per modū finis siue p̄rie: siue cōter dicit: vt quodlibet bonū p̄ns aliū pōt dici finis illi: vel aliquo modo etiā causaliter p̄ modū agentis: quē admodū dispositio actiui qua actiui meli⁹ agi dici pōt p̄ficere actionē illi⁹. **Et** sic nihil phibet vnā opationē aliā p̄ficere. primo modo fm intēssione p̄ hi delectatio nullā perficit operationē: sed scdo modo. **Itz** ex verbis ei⁹ que sunt hec. **Perficit** autē operationē delectatio nō sicut habitus qui inest. i. sicut forma informās: sed vt supueniens quidā finis. i. p̄fectio. **Itē** aliū modū ponit **Eufra**. dicens qz pficit opationē augēs z finēs z magis durabilē reddens. i. dispositiue: z hoc etiā p̄ns paulopost. d. in quibz coauget em̄ opationē p̄na delectatio. magis em̄ singula diuidi: cāt: z certū exquirūt cū delectatiōe operātes zc. auctori tates p̄o alie quib⁹ pbat qz delectatio est passio nō sunt cōtra: qz nō sequitur. est passio. igitur nō est opatio: imo positus oppositū: cū passio sic sumpta sit species opationis sumēdo opationē gualiter pro actu scdo / seu motu operatiue virtutis: vt in p̄posito sumit. qz aut ita sit p̄ qz p̄ hm 2. ethi. vbi volens p̄bare virtutes esse habitus dicit tria esse in aia. i. potentias passiones z habitus. deinde pbat qz virtutes non sunt passiones / neqz potentie: z ex hoc sic concludit. Si igitur neqz passiones sunt virtutes / neqz potētie relinquunt habitus eas esse. **Patet** autē qz illa probatio nulla esset nisi noie passionum actus z operationes appetitus significaret. **Proterea**. **Ibidē** exponens se quid intelligat per passiones ait. Dico autē passiones idē qz cōcupiscētiās iram timorē audaciā gaudiū amicitia odij desiderij zc. **Quis** autē dubitat cōcupiscētiās inuidiā gaudiū amicitia z desiderij esse operationes appetitus. **Terūtamen** sciendū qz passio pōt accipi tripliciter. **Uno** modo cōmuniter: et sic oīs operatio recepta in aia potest dici passio: fm quem modum in 3. de anima dicit. **cap. 23.** qz intelligere est passio. et **Dam**. lib. 2. dicit qz imaginatio est passio. **Alio** modo specialiter: sic sole operationes appetitus dicuntur passiones: z harum magis p̄rie opationes appetitus sensitui: p̄pterea qz cū quadā transmutatione corporali sunt: sicut docet experientia de ira verecūdia z alijs: z isto modo sumit passionē **Eufra**. sup verbo p̄allegato. **Unde** ibi sic ait. **Passio** est motus appetitiue potētie sensitui: vel sensibilis in p̄hātasia boni z mali: z eodem modo diffinit **Dam**. lib. 2. d. qz imaginatio est passio. **Hanc** igitur si passiones sumantur primo / vel secundo modo: quelibet delectatio est passio. **Si** vero tertio modo sola delectatio sensibilis dicitur passio. **Et** sic dico dicendū esse de amore et dilectione: sicut dico de delectatione. **Ad** secundum cum dicitur. omnis actus voluntatis est immediate in potestate voluntatis: intelligēdo de potestate contradiccionis sicut procedit argumentum: nego eam: et maxime propter illam determinationem immediate: probatio non valet: quia non sequitur. nihil est tam in potestate voluntatis: sicut actus eius elicitus. igitur omnis actus voluntatis est immediate in eius potestate. **Nam** posito qz aliquis actus sit in eius potestate magis qz aliquid aliud: z qz multorum actuum suorum aliorum nō habeat talem potestatem: sed positus alijs requisitis ad posse elicere: voluntas non possit non elicere: antecedēs erit verum z consequens falsum. **Ad** rationem cōtra secundā conclusionē. **Ad** primā dico qz si minor: vniuersaliter intelligat. i. qz oē odij est res distincta a tristitia (sicut opz ad pbādū tristitiā nō esse odij) nego illā: nec eius prima probatio valet: quoniam non concludit nisi qz aliquid odium nō est tristitia: sed ex ea nō sequitur qz nullum. **Ad** secundam probationem: **Quis** antecedens sit dubiū dico eo concessio: qz voluntas posito nolito in esse non potest habere nolitionem eiusdem ratio nis intensiore: quin tamen aliā intensiore alteri⁹ sp̄s: non sequit: z adhuc esto qz non etiāz alterius rōnis: potest tamen hēre aliam nolitionem a prima. **Et** dico qz de facto habebit posito casu: vnde nego consequentiā illām qz dicitur. igitur posito nolito in esse voluntas non est mutata. **fm** aliqñ nolle. **Nam** eo posito in esse tollitur vnū nolle quod erat fuga vel timor: z sic mutatur de timēte in nō timētē. **Iterum** ponitur nouū nolle quod est tristitia z mutatur de nō tristante in tristantem: z sic fm duo nolle mutat. **Ad** tertiam probationē dico. primo qz non omnē actum volendi voluntas elicit voluntarie. i. libere libertate p̄tā dictionis: qz non actum volendi qui sequit experientiam alicuius intensi sensibilis lesiui: vnde nō puto qz absqz miraculo aliquis posset vti ab igne z non dolere: z per cōsequens nolle z odire illud: **Quis** forte posset nō nolle nolitione deliberata z tali tristitia non tristari. scdo dico qz illa minor est falsa. **Nam** aliqua tristitia voluntarie elicitur. **Nam** a lias nulla esset virtuosa: qd est falsum: cū virtutis sit delectari z tristari in quibus z qualiter opōter scdo ethi. vnde tristari fm rectam rationē de malo proximi: virtuosum est z in nostra potestate. **Tertio** minor illa videt repugnare maior. **Nam** posito qz tristitia non sit nolito: ipsa tamen sine nolitione esse non potest. **Nam** fm q. d. Aug. 14. de ci. z ipse arguens etiāz pro se allegat tristitiā est de his que nobis nolentibus accidūt. **Si** igitur est tristitia circa aliqñ: est nolitiō circa illud. **Et** vltimius si non est in potestate nostra non tristari voluntarie. seu si necessario eliciatur tristitia: necessario elicitur nolle circa illud: z per consequens non omne nolle voluntarie elicitur: cuius oppositum assumit maior. **Ad** cōfirmationem pro quanto est contra scdm dictum in rōsione: cum dicitur qz voluntas reflectens se sup actum suum voluntarie elicitum sibi complacet in illo. dico qz verum est si ille actus reflexus est complacētia. **Et** vltim⁹ cōcedo qz reflectens se super suam tristitiā per actum cōplacētie complacet sibi in illa: **Quis** obiectum illius tristitie non sibi complacēat: sed displicēat: nec est incōueniēs ipsam tristitiā z displicētiā esse nobis placitam sicut tristitia de malo proximi placet homini virtuoso cui malum proximi displicet. **Ad** probationem quartam dico qz non probat nullum odium esse tristitiā: qd pbādum esset: z iste doc. etiāz probare intendit: vt patet i secundā z tertia probatione dicte minoris: sed probat aliqñ quod odium non esse tristitiā: quod concedo: z similiter qz aliqua dilectio non est delectatio: vt in sequenti cōclusionē patebit. **Ad** rationem tertiam que est principaliter contra conclusionem. dico qz antecedens est ipofibile. **Ad** probationem concedo qz voluntas potest desiderare delectari in aliquo non reflectendo se sup hunc actum suum qui est amor seu desiderij actus delectatū: sed nego consequentiā vltimiorē qua infertur qz delectatio potest esse obiectum alicuius dilectionis: cuius dilectio non sit obiectum. hoc enim non sequitur. **Nam** illo posito: **Quis** illud desiderij et dilectio cuius cōb- iectum delectatio non sit obiectum sui cuius delectatio est obiectum: alia tamen dilectio est eius obiectum. i. delectatio desiderata per ipsum. vnde quicumqz desiderat delectari desiderat diligere. **Ad** tertiam rationem dico primo qz non concludit propositum scilicet qz aliqua delectatio non est dilectio: sed solum qz aliqua dilectio non sit delectatio: quod concedo.

cap. 5.

cap. 6.

vnderimū ang^m potest retorqueri in opp^m opinionē qz nūqz est delectatio etia illi in quem sit actus ex p̄a idem et sic vltim⁹ quare potest et sic et zc. et nūqz est delectatio absqz p̄ctis. quare ut ip̄ di- cent qz aliqñ actus vni generat talē delectationē et indeliberatū ita et nūqz delectatio.

Decimo
ethi. c. 12.

Secundo proba biliter forte pcederet: q aliqua delectatio aliquando est in demone: licet no nisi p uiazinoz dinata: sed de hoc magis in soluendo Quinta rone. Nec dictu pbi videt contra hoc: q non dicit q vehemens tristitia oem expellit delectatione: sed e conuerso ait q delectatio expellit tristitiam: r que hiaz que contingens si sit fortis. vtrum autem sit ita conuerso non probatur. tum qd p h sibi ad litteram loquitur de delectationibus corporalibus in nobis que diabolo no conueniunt. Unde sic cut qd tristitia in nobis impediatur operatione etia speculatiua: r fm multos tanta potest esse vt omnem omnino excludat: hoc tamen non contingit in demone cum multarum veritatum frequenter notitia speculatiua habeat fm sanctos: r sic in pposito forte dici posset no valere argumentatione de delectatione in nobis ad demonem. Ad Quartam dico q no probat aliqua delectatione non esse dilectione: sed e conuerso: si tñ sufficienter pber co clusio illa (qd dico: q vn doctor dicit illi experientie dico q quicumqz feruenter deu diligit feruenter ei placet r delectat in illo. Ad Quintum eodẽ modo: q. i. no pbat nulla dilectionem respectu presentis esse delectationem: sed aliquam: qd no est contra me: r tamen illam vn uersalem ille doc. probare videtur: vt patet in septima ratione superius recitata contra istaz secundam conclusionem: qua ratione facit doc. ille. Secundo dico q delectatio aliqua mala: de malo aliquando est in demone: vnde sicut diabolus desiderat lapsum viri iustiz ad hoc est tentat: sic si vincat eum r obtineat qd intendit letat r gaudet nisi deus per miraculu suspendat gaudiu illud: quod non appet mihi necessario dicere: saltes vt semper hoc faciat. hoc dictum probat ex gloza: r est Aug. super illo verbo ps. Illumina oculos meos ne vnqz obdormiam in morte. Et sequitur. Qui tribulant me exultabunt si motus fuero. Qui tri. me glo. i. diabolus r angeli eius exultabunt si motus fuero a stabilitate fidei: ac si diceret. no solum propter me debes illuminare sed etia propter hoc ne inimicus gaudeat. hec glo. Ex qua patet q in casu iustitie diabolus gaudet r exultat. cu pbat q nulla delectatio est in eo: q sicut beat se hz ad tristitia r. dico primo q si mihi modo posset probari: q diabolus nulla notitiaz aut sciam haberet: qd est falsum fm oes. Sic em argueret sicut beat se hz ad deceptione vel errorem: sic danatus ad sciam: sed in beato nullus potest esse error. igitur nec vlla in danato scia. non em minus apparetes sunt premisse huius argumentationis q illius. scdo dico q illa propositio no est vera fm oem modu similitudinis. Et rō est qm btiudo per se oem tristitia excludit. miseria r danatio non omnē delectationem: quoniam delectatio de malo ipsam adauget. Ita vt ait Lice. r Aug. approbat r commendat h. de trini. velle q no deceat r i ipso delectari id ipse est miseru. Itẽ cu fm Augu. beat sit q hz qd vult r nihil male vult: beat nulla tristitia hz potest: qui aut multa hz q non vult: non ex hoc miseria effugit si habeat aliquid quod vult. Ad confirmatione dicendū q no est veru oes tene reyt danatus nulla post iudiciu habebit delectationem: quoniam oia qtra que arguit dixit q maxie i se ipso delectatur: h plurimu crucietur in penis atqz tristetur. Si tamen illud concedatur dicendū est hoc eẽ ex spali dei iudicio: r tunc etia potest dici q nec diabolus nec aliqz danatorum habebit vllum actū volēdi quovellet esse aliqd quod apprehendat tunc esse: quia aut ad nihil qz ad proprias penas tunc poterit dirigere consideratione: r per consequens nevolitionem sicut videtur velle magister. 4. snta rñ dist. quita qnto cap. queri potest si hēbit ad aliqd consideratione: r cognoscat aliquos secū eẽ danatos. hos tñ cognoscat quoz danatio sibi erit ad penā: vel. f. q. nimitū dilexit eos: sic qz illoz torquetur pena: vt. di. Diego. se

cap. 5.

Indemone alij delectantur

cundo moral. sup illo. sempiternus horoz inhabitat: vt qz fuit eis cā ad peccandū ac p hoc illoz danatio sui maioris est cā supplicij. patet aut q circa talia ex qbus affligitur non hēbit actū volēdi: r nolēdi r displicendi: r per pns nullus vellet secū eẽ condēnatus. Ad sextū cōcedo pclusionē que no est ptra me: qz us aliquid dubiū accipiat in probatione. Ad septimū dico q non cōcludit delectatione non eẽ dilectione: r aliqua dilectione no eẽ delectatione. Ad assumptū in pbatione qd dici posset patet ex supradictis. Ad octauū patet rñso ex dictis ad qntam. Ad nonā que est alterius doctoris. dico primo q no pbat aliqua delectatione no eẽ dilectione sicut ipse tñ intendit: vt p ex sequenti rone que etia eẽ est. Sed pbat aliqua dilectionem no esse delectatione. vnde ponendo q simul cum dilectione que est delectatio: sit alia que non est delectatio sicut ipse ponit simul cum delectatione esse dilectionem que non est delectatio stabit casus totus: r tamen non concluditur q delectatio non sit dilectio: qzuis no sit illa que intenditur. Scdo dico q dato casu no minuetur delectatio bti: sed simul augetur cū dilectioe: qzuis sit satis difficile mihi videre q facta illa reuelatione r eo illi assentiente non remitteretur dilectio illa saltē ppter distractione in tētois ad reuelatione et facta: siue tñ intēderet per potētiā pxiā beati sine per potentiam dei mirabilem operantem. dico q simul intenderetur delectatio. Ad decimū dico pmo q pntia non valet nec etia pbatio eius: q no sequitur. talis dilectio est delectabilis. igit est delectatio: sicut non sequitur de ipa spe que vt qz est delectabilis non tñ est delectatio. Scdo dico q facta tali reuelatione r accedēte assensu desinet spes illa: qua sperabat se deu habiturū: et q spes illo cā erat dilectionis talis gaudio seu delectationis cessabit delectatio: r dilectio illa fructuosa: q si adhuc diligit: diliget noua dilectione r alterius rōnis a priorē. r ideo argumentū no pbat aliqua delectatione no eẽ dilectione: r e conuerso aliqua dilectione no eẽ delectatione. Ad vndecimū nego cōsequētiā. Ad pbatione dico q non ois amor vel volitio est pntis pntie loquēdo: nulla eni volitio indeliberata d: pntie pntis: cū cōsentus siue snta que id est fm Dam. lib. ij. p supponat consiliuz: r ideo no ois delectatio est pntis. Et per hoc p rēpōsio ad auctoritatē Aug. Tertio pclusio. f. q no ois dilectio est delectatio probatur facilius. nam desiderium non est delectatio: sed omne desiderium est dilectio. igit aliqua dilectio non est delectatio. maior: minor p ex auctoritate Aug. 14. de ci. dei. allegata p scda conclusionē probanda. pbat etia hec cōclusio ex sequenti. Quarta pclusio pbat. f. q no ois dilectio e desideriu vel delectatio. Et ad hanc tenendam satis me mouet vna ratio superi tacta arguēdo ptra scdam conclusionē que sic potest formari. Non omne odiū est timor vel tristitia. igitur non omnis dilectio est desiderium vel delectatio: consequentia clara est. Antecedens probatur primo. quia vere in deo est odium iniquitatis r peccati. iuxta illud. ps. Dilixisti iustitiam r odisti iniquitatem. sed in deo nulla est tristitia. igitur. Ad hanc rationem respondet vnus doctor dicitur Aureolus primo concedendo in deo esse tristitiam non qui li. i. di. j. q. dem accipiendo tristitiam pro attritione quam facit malum presens: sed pro ipsa displicentia mali. secundo negando in deo esse odium nec vt dicit. deus odit posituue iniquitatem: sed negatiue scilicet non diligendo ipsam: et hec responsio potest confirmari per quandam glossam: qzuis ipse eam non adducat super illud psalmiste. Disti omnes qui operantur iniquitatem r. Itẽ enim Contra glossa sic odisti. i. videris odisse dū separas a te. non enim odium cadit in deum: sed odire dicitur malos: quia no sibi in se manere. Contra primā fm Augu. 14. de ciui. cap. 5.

De est au
disay vbi
supra.

cap. 11.

cap. 2.

cap. 9.

q. 57.
cap. 8.

cap. 5.

dei. tristitia est dissensio ab his rebus que nobis nolentibus accidit: sed impossibile est aliquid accidere deo no lente. alias eius voluntas superaretur: qd absolum esset dicere. igitur impossibile est in deo esse tristitia. Nec valet qd dicit de attritione illa quia vel attritio illa: quā dicit no est aliud qz ipsamet talis dissensio nec conuerso: r tñ si non est attritio in deo nec dissensio: r pns neqz tristitia: vel est aliquid aliud a dissensione: et tunc querō an dissensio sit in deo vel no: si no. ergo per te cū nec attritio sit in deo: r aliud no possit intelligi esse tristitiam qz attritionem vel dissensionem: sequitur q tristitia nullo modo est sic reperta in deo: cuius oppositū dicit. si talis dissensio sit in deo. igitur aliquid accidit nolēte deo illud accidere: r psequens no est omnipotēs. pterea. In beata nulla est tristitia: vt statim pbat. igitur nec in deo. Rñso scda iterū no valet: qz sicut diuine pfectioni cōgruit amare iustitiaz: ita et odire iniquitatem. vnde glossa sup predicta auctoritate allegata. Dilixisti iustitiam et odisti iniquitatem. Itẽ perfecte enim no diligit iustitia nisi odiatur iniquitas: nec sufficit odire negatiue: quia ita etia sufficeret amare iustitiaz negatiue. f. non odiendo eā: sic sicut negatur odium iniquitatis a deo per te: ita alius possit ab eo negare amorem iustitiaz: qd non esset bene dictum. Ad glossam que inducitur p cōfirmatione rñsonis: dicitur est q illa no negat nec negare intendit vniuersaliter odiū a deo: qz no odiū iniquitatis: sed odiū ipsoz hominū iniquoz qui iniquatū homines sunt creature dei sunt. r sic no odiunt a deo. iuxta illud Sapientie Diligis enim omnia que sunt: r nihil odisti eorum que fecisti. Et hec est expressa intentio Augu. 1. lib. ad Simplicianum. circa finē. vbi dicit: in iuxta verbis iā allegatis q etia i danatis hoibz no odiat deo qd i eis fecit creādo: nec qd i eis fecit ordinādo: sed ipse tñ quā ipse no fecit. Et huic pcedat illud Apocal. Disti facta Nicolaitaz qz r ergo odi. no ait Nicolaitas: sed facta Nicolaitaz: vt no personas sed peccata ostēderet se odire. Secundo proba illud an. nā in animabus beatis no minus est odium peccatozū et iniquitatū qz dū essent in vita presentis: cum nūc multo maior sit eozū iustitia et perfectio: sed in ipsis nulla est tristitia vel dolor: tñ qz alias essent no beati: tñ qz Augu. hoc expresse dicit. 14. de ciui. dei. vbi assignata ratio omnū predictarū quatuor passionū seu affectiozū volitatis. c. 6. r. 7. ait oes istos effectus vita recta rctos hz. peruersa puerfos. beata vero vita eadēqz eterna amorē habebit et gaudiū no solum rectū veru etia certū: timorē aut r dolorē nullū. Item. 83. q. in fine excludens quozūdā errozē qui verbū Apostoli ad Ro. Omnis creatura igemiscit r parturit vsqz adhuc. etia p angelis beatis dictū intelligit. dicit q angeli beati credendi sunt sine doloribus r gemitibz esse ne miseri esse credantur. eadē rone credēdi sunt ceteri beati r multo magis deus sine doloribus et tristitijs esse. f. ne miseri esse credantur. Tertio idem an. pbat. aliqd odiū est de aliquo malo in vniuersali tñ apprehēso nec iminēti vel no apprehēso tñ qz imineat ipsi odiēti: igit aliqd odiū no est timor neqz tristitia. An. p. Ita fm q dicit philosophus. 2. r hēto. dās differētiā inter irā et odiū. Ira quidē circa singulā rā vtputa callidā aut socratem: odium autē ad genera. furem enim odit r calūniatorem vnusquisqz. constat q nullum tale odium vel saltem no omne tale odium qd est ad furem indistincte et vniuersaliter est ad malum sibi iminens vel putatū iminere: multi enim odiunt fures et furta no putātes se futuros fures aut furta cōtra eos committēda. psequētia probatur. Ita tale odiū ex quo est circa malum in vniuersali tñ apprehēsum no est tristitia. Ita tristitia causatur ex apprehēsiōne distincta singulā rium alicuius mali actu habitū et presentis. Itẽ quia

non est de respectu imminentis seu futuri vel putati imminere non est timor. Itam vt dicit p h sequenti caplo timor cap. 5. est ex phantasia futuri mali aut corruptiui aut contristatiui. p. Judex condēnans furē ad mortē ppter furtū ab illo commissum odit furtum etus: r non timet illud. cōstat cum non est timor illud sibi futurum vel imminēs: nec tristatur in illo cū iam illud pterierit r non sit presēs igit non omne odium est timor: vel tristitia. Secundo principaliter ad cōclusionē sic. aliqua dilectio e respectu alicuius pntis non puenientis volenti fm habitum vel naturam. igitur aliq dilectio non est desiderium neqz delectatio. pntia patet: qz nullum desiderium neqz delectatio est respectu pntis r non conuenientis fm habitum r naturā vt patet ex ei diffinitione. An. declaratur. nam qui propter cōseruationem vite pcepit sibi amputari aliqd membrum aut sibi met amputat: aut vt: diligit vitē r vult presentem vitionē r abscissionem membrorū: r tñ illa non e sibi conueniens fm naturā vel habitū: immo summe discōueniens: ita etia est de illo qui ppter vitandū naufragiū diuitias quas multum habitualr: r etiam forte actualr diligit: pōicit in mare. Itam vt ait philosophus. 5. ethico. iste vult pycere: cum moueat mēbra r pyciat. cū tñ potest non pycere: r tñ actualis pectio non est conueniens fm naturā vel habituales aut similem inclinationem: sed maxime discōueniens preferim si sit ex habitu intēso auarus. Tertio sic aliqua dilectio est respectu boni estimati impossibilis ad habendū. igitur aliqua dilectio non est desiderium aut delectatio: pns patet: qz vt dicit philosophus. 2. r hēto. r clarū e. nullus desiderat ea que apparent sibi impossibilia. igitur nulla dilectio respectu boni estimati impossibilis ad habendū est desideriu. Item cū omnis delectatio partialr causet ex apprehensione adepti r pntis boni: pns nulla est respectu estimati impossibilis haberi. Antecedens pbat. Itaz aliquis virtuosus homo non tñ virgo audiens r credens aliū esse virginem diligit eum: qz est virgo: r per cōsequens fm Aug. 3. de tri. diligit virginitatē illius. dicit enim ibi Augu. qz cum diligitur aliū que credimus iustum ipsā formam qua est iustus diligitur: quem si non diligeremus nec ipm diligeremus: que ex ista diligitur: sic in proposito. Sz stat qz talis putat vel possibile est q actualr putat sibi esse impossibile vt sit virgo. igitur r. Ita etia vidua litas in non potentibus: vel putantibus se non posse continere vidualr. placet enim continentia vidualis virtuosis: r ipsam ipsi diligunt r commendant r multa alia exēpla ad propositum possent dari. Contra istā quartam conclusionem sunt rōnes vnus doc. oppositum opinantis. lib. j. dist. 4. q. 2. ar. 2. nalis in rationalibz: sed appetitus naturalis habet tantū quatuor actus: duos positiuos: quoz vnus e moueri ad locum: alius quiescere in illo: duos etia puiatiuos: quorum vnus est inquietari in loco in naturali: alē fugere et moueri ab illo. igitur in reliquis duobus appetitibz aiali r rationali erunt consimiliter tñ quatuor actus: duo positiu. f. desiderare bonum non presens qui correspondet motui appetitū naturalis: r delectari in bono adepto qui correspondet quieti corporali in proprio loco: hēbit etia tantum duos puiatiuos: quoz vnus est fuga et timor: q correspondet motui a loco immutabili: r alē tristitia i malo presenti qui respondet inquietationi quā hz corp⁹ naturale in loco sibi in cōuenienti: r inaturali. Secundo omnis amor vel est amor amicitie vel cupiscentie: omnia autem amor amicitie: vt est desideriu sicut quo qd optat amico suo aliquid bonum qd non hz: vt delectatio: vt cū complacet in bono qd habet amicus: etiam ois amor cupiscentie vel est desiderium non habiti cū quis optat

cap. 2.

cap. 2.

cap. 5.

Aureolus

4. q. 2. ar. 2.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

cap. 5.

sibi bonum quod non habet: vel complacētia habiti: vt cum quis delectatur et cōplacet in bono quod habet: igitur oīs amor est vel desiderium: vel delectatio. ¶ Tercio. si alius quis amor esset neuter a desiderio et delectatione: ille vtique esset qui incitaret desiderium et facit delectari. iuxta illud p̄mi ethi. vnicuique delectabile est ad quod amicus est: sed talis amor non est aliud quā complacere et delectari in obiecto et conditionibus eius. i. in apprehensione. idem enim est dictu tale quid amo: et tale qui complacet mihi: et me delectat. ¶ Quarto. probatur illud ex intentione (vt dicunt) Augu. dicentis a morem diuidi in inhiantem qui est desiderium: et fruētem qui est delectatio: et odium diuidi in fugam eius quod aduerfatur. et in tristitiam ferientem. item id quod aduerfatur: et nullum alium amorem vel odium assignat. ¶ Ad primam dico quod illa maior non est vniuersaliter vera si similitudo intelligatur quo ad oīa vniuersaliter: et hoc oportet eū met dicere qui sic arguit: quod patet: alias oportet dicere quod in appetitu animali et rationali etiam non sunt plura quā duo genera actuum. i. fuga et desiderium: cuius oppositum dicunt. Assumptū patet. nam appetitus naturalis cum non habet aliu actū: quā moueri ad locum proprium et recedere a loco non proprio siue incōuenienti: quiescere enim in loco proprio nullus omnino actus est: et sic etiam inquietari in loco alio quo: vt patet consideranti: nec fingere conuenit cuiusmodi actus sit aliquid illorū: et amplius si verum sit quod idē esset motus numero quo receditur a termino a quo: et acceditur ad terminum ad quem: sicut philosophus velle videtur. et verum est: saltem de motu locali qui magis facit ad propositum: sequitur quod idem actus sit fugere a loco in naturali: et moueri vel accedere ad locum naturalem et si similitudo illa vniuersaliter capiatur solus est actus vnus sicut rem in appetitu animali: et etiam in appetitu rationali. potest tamen similitudo aliquammodo cedi. vtz quod sicut in naturalibus est aliquid principis motus: vt grauitas et leuitas: que non sunt tales motus sicut in alijs appetitibus est aliqua inclinatio ad motum desiderij vel delectationis: et illa est amor rei prius desiderate vel delectantis. iuxta illud Augu. 3. confessionū. Amor meus pondus meū: et feror quocūque feror. Quis nec illud semp oporteat intelligi de amore actualiter elicito. et sicut hunc modum similitudo predicta esset magis pro conclusione premissa quā cōtra. ¶ Ad secundā dico quod intelligēdo distinctionē illā de amore amicitie vel concupiscentie: quemadmodum ostendit prosecutio argumenti: quo tamen modo non intelligunt alij doctores cōmuniter: sicut patet in s. Tho. Scoto et in alijs etiam scripturis posteriorū doctorū: accipiēdo in quā sicut ipse accipit. dico quod illa maior est falsa. nam est alius amor qui non est alius boni optati sibi: vel amico: nec quo delectatur amans in bono: quia ipse vel eius amicus habet: sicut patet de amore quo quis amat abscisionem propriā digni: vel proiectionem diuitiarum in mare: aut virtutē aliquam in generali vel etiā in speciali. quā nec ipse nec alius amicus habet: aut aliquid bonum in se et abfolute. ¶ Ad tertiū posset negari primo consequentia. Nam non omnis amor alius a delectatione et desiderio incitat desiderij vel facit delectari: vt satis ex dictis potest patere. Secundo dico quod nec omnis amor incitans desiderium est delectari. Et si omnis complacētia sicut est delectatio. Dico etiam quod non quilibet talis est complacētia. Si tamen complacētia vniuersaliter sumatur. i. pro omni velle: tūc quilibet talis amor est complacētia: sed non quilibet complacētia est delectatio. ¶ Ad probationem dico quod non est idem apud me dicere. tale quid delectat me: et tale quid amo: vel in tali delecto: sumendo verbum amandi in sua communi significatione: sicut nec

cap. 11.

3. phyl. c. 18.

Tho. 1. 2. q. 36. ar. 4. Sco. 1. 1. dist. 1. q. 11.

idem est dictu. tale quid volo: et tale quid me delectat: sumendo verbum amandi: vt patet in multis supra positis exemplis. ¶ Ad quartum dico quod Augu. non facit pro eis: quia posito quod non faceret mentionem de aliquo amore distincto a desiderio et delectatione: nec de aliquo odio distincto a timore et tristitia: non tū dicit nullū aliu amorem: vel aliud odium esse preter illa: et locus ab auctoritate negatiue est infirmus. Secundo dico quod si subtiliter attendantur verba eius. apparebit quod facit mentionem de aliquo amore et de aliquo odio. Nam cū ait. amor inhiās habere quod amatur cupiditas est: duplicem notat amorem. vnum quo illud in se amatur: et alium quo illi habendo inhiatur: ideo quis est inhiat a liquid habere quia illud amat. Et propterea dicit amor inhiās esse desiderium habere quod amat. ecce amor rei cupite quā presupponit desiderium. Similiter cum addit. id aut habens eorum fruentis letitia. i. amor fruentis eo quod amatur habito letitia est: etiā duplicem notat amorem. vnum quod dicit fruentem et letitiam: et aliu quem inuit eius quod amatur. Similiter patet de metu et tristitia: respectu odij quod presupponit: et illud significat Augu. per illud verbum aduerfatur. Idem etiam patet in verbis prioribus quibus ait. Cum consentimus appetendo ea que volumus: cupiditas est: cū autem consentimus fruendo his que volumus: letitia vocatur. Appetitus igitur eius quod volumus: est cupiditas. vbi expresse duo actus amoris alterius rationis notantur. alias idem esset: ac si diceret. appetitus eius quod appetimus cupiditas est: et fructio eius quo fruimur letitia est: que dicta quibus essent vera: inutiliter tamen et superflue talis fieret et replicatio.

Pro articulo tertio pono conclusiones quatuor: prima est. quod oīs fructio est actus siue operatio solius voluntatis. Secunda quod non oīs fructio est delectatio. Tercia quod non omnis delectatio est fructio. Quarta aliqua fructio est delectatio. ¶ Prima conclusio sic probatur. Omnis amor est actus solius voluntatis: omnis fructio est amor. igitur. maior patet: quia sola voluntas susceptiua est amoris et odij. minor probatur ex auctoritatibus Aug. diffinientis fructiōem. i. de doc. xp̄iana. et habetur in littera. ¶ Secunda conclusio probatur. nullū desiderium est delectatio: aliquid desiderij est fructio. igitur aliqua fructio non est delectatio. maior est clara. minor probatur. eo quod aliquid desiderium est amor: aliquid propter se: vt cum quis desiderat beatitudinem: vel sanitatem: aut honorem: aut aliquid tanquā finem: et non propter viteriorem finem alium. ¶ Tercia conclusio probatur sic. Omnis fructio est amor: aliquid propter se: non omnis delectatio est amor: aliquid propter se. igitur. maior probatur ex diffinitione fructiōis. minor probatur: quia sicut aliquando desideramus aliquid propter aliud: sic et eo habito delectamur in eo propter aliud. probatur etiam per Aug. 1. de doc. xp̄iana. Cum enim adest quod diligitur: etiam delectationem necesse est secus gerat: per quā si transferis eā ad illud vbi permanēdum est retuleris: vteris ea: et abusuue non proprie diceris frui. ecce quod aliqua delectatio non est proprie fructio. ¶ Quarta conclusio probatur sic. Omnis amor rei propter se est fructio aliqua delectatio est amor rei propter se. igitur et minor probatur. Nam delectatio beatifica est amor dei propter se. Item in multis alijs desideratis propter se delectatur aliqua do voluntas propter se: quibus non recte. hoc etiam patet per verba Aug. que immediate sequuntur ea que proxime allegata sunt. Aut enim si vero inhiēris et per manseris finem in ea ponens letitie tue: tunc vere et proprie frui dicendus es. Idem apparet que delectatio proprie sit fructio. Item. 10. de trini. Fruimur (inquit) cognitis: in quibus ipse voluntas propter seipsum delectata

1. de doc. xp̄iana. cap. 2. cap. 10.

ne est inuiti vobis. vobis est inhiat nominis et non ut inuenit dicitur dicitur etc.

q. 4. cap. 8.

Ad argumenta principalia.

L. c. 9. cap. 4.

consequat. Item. 3. q. Frui dicimur (inquit) ea re de qua capimus voluptatem: supple propter seipsum. Item. 1. de tri. hoc enim est plenum gaudium nostrum quo amplius non est frui trinitate deo. Idem patet: quod beatifica fructio est gaudium: omne autem gaudium est delectatio. ¶ Ad argumenta prima potest negari vtraque propositio: et cum probatur maior: quia quilibet cognitio est operatio alicuius potentie cognitive. concedo: sed ex hoc non sequitur: quod quilibet sit alterius potentie a voluntate. Nam non quilibet potentia cognitiua est distincta a voluntate: vt patet in scdo. Cum vero probat minor: quia oīs volitio est quedā notitia: nego. ¶ Ad probationē Augu. dico primo: quod si intelligatur sicut sumit argumentum: sequuntur duo falsa: et contra doctorem illum qui tenet conclusionem illā pro qua probanda auctoritas inducitur. Primum est. quod nec notitia: nec amor sit res distincta a mente. Idem patet: quia loquitur ibi Aug. de mente: sicut de notitia et amore. vnde ait in fine quiti capituli. Vbi nota quod modo inseparabilia sunt ista tria a semetipsis: et tū eorum singulis quodque substantia est: et simul omnia vna substantia vel essentia. Secūdu est. quod ibi non est aliqua notitia distincta ab amore: cuius oppositum etiam iste doctor vult. Dicendum igitur: quod Augu. ibi loquitur de notitia non actuali: sed virtuali seu (quod idem est dictu) accipit ibi notitiam pro vi cognititiua: cum conotatione tū actualis notitie: et similiter amorem pro vi amatiua cum conotatione amoris actualis seu actualiter inherenti: ita quod illa tria mens: amor: notitia: ponantur vice horum trium mens: noscens: amans: et tunc dictu est verum. Nam ipsa essentia anime est vis cognitiua: et amatiua: vel si loquatur de actibus secundis: tūc dicendū est quod loquitur improprie et intelligit de vnitate per accidens: non per se: quemadmodum subiectum et accidens dicuntur esse vni: et duo accidentia eidem imperetia. s. metaphys. et posset intellectus iuari per verbum eius quoddā infra lib. 2. ibi enim ostensa trinitate interiori que consurgit ex specie in memoria: et visione cogitantis: et intentione voluntatis copulantis: addit quod et ibi sit quedam vnitatis ex tribus non iam nature diuersitate distinctis: sed vnus cuius dēq substantie: et immediate exponit quo sensu et qualiter dicat illa esse vnus substantie dicens quod hoc totum intellectus est et totū vnus animus. ¶ Ad secūdu dico quod maior est falsa. Ad probationē responsum est in articulo secūdo.

Distinctio prima. Questio. iij. **Tercio** quæritur an solo deo sit fruendum. Et arguitur primo quod non. ¶ Primo sic beati non fruuntur deo. igitur non est deo fruendum: et per consequens non solo deo. consequentia secunda patet et prima. probatur: quia beati eo fruuntur quo fruendū est: alius voluntas eorum esset inordinata et peruersa et sic non essent beati: sed miseri. Antecedens probatur: quia fructio patrie succedit desiderio vite: nunc autē in via non desideramus deum: sed desideramus ipsum videre: et habere. igitur in patria non fruuntur deo: sed visio: ne dei. i. qua vident deum quā constat non esse deum: sed creaturam. ¶ Secūdo aliquid aliud a deo est eque vel magis diligendum quā deus. igitur non est diligendū propter deum. patet consequentia: quia alias deus esset eo magis diligendus: iuxta illud. propter quod vnūquodque tale et illud magis. igitur non est diligendū propter aliud: quia omne quod propter aliud diligendum est: est vltimate propter deum diligendum: cum ipse sit omnium rerum finis: sed sequitur. aliquid aliud a deo est diligendum non propter aliud. igitur est diligendum propter se: et vltra.

igitur eo est fruendum. Antecedens vero probatur. et capio vnum viatorem qui ordinatē diligit deum et omnia alia diligibilia propter deum: et sit dilectio qua diligit deum. a. et dilectio qua quidē diligit aliud diligibile propter deum sit b. constat quod a. non excedat intensiue b. in infinitum: quia tunc. esset infinita dilectio. igitur in proportionē finita: excedat igitur in dupla: tunc ostendatur voluntati illius aliquid diligibile quod ratio dicit in duplo magis diligendum quā primum: tunc eliciendo actum dilectionis conformiter rationi erit dilectio in duplo intensior quā prima. vtz b. eodē modo ostendatur aliquid diligibile quod recta ratio dicit in duplo melius et magis diligendum quā illud. et sic de quarto et quinto. et ita sequitur quod conformiter diligendo rationi recte: et per consequens ordinate diligit aliud a deo magis quā deum: et prosequens aliquid aliud a deo est magis diligendum quā deus. alias qui illud aliud a deo magis diligeret quā deum: non ordinate diligeret: nec ratio sic indicans illud esse diligendum esset recta: sed errans.

Ad oppositum deo est fruendum. igitur solo deo est fruendū. Antecedens et consequentia patent per beatum Augu. 1. de doctri. xp̄iana. d. In his igitur omnibus rebus ille tū sunt quibus fruendum est: quas eter nas atque incommutabiles cōmemorauimus: ceteris autem fruendum est. ¶ Secundo. si alio a deo esset fruendum hoc maxime videretur de ipsa fructiōe beatifica. Nam inter omnia creata ipsa est maxime diligēda: sicut et in via maxime desideranda est: sed ea non est fruendū. probatio: quia ipsa non est fruibilis. igitur nec fruendum est ea. patet consequentia. Antecedens probatur: quia non est diligibilis seipsa: sicut nec aliqua notitia creata est noscibilis seipsa: cum notitia dicatur relative ad noscibile vt cōmensuratum ad mensurā. s. metaphys. Et non potest esse mensura suimet: nec est diligibilis alia dilectione: quia sicut Augu. 9. de trini. Amor non nisi seipso amari potest.

cap. 7.

L. c. 20.

cap. 5.

In ista questione tres erunt articuli. ¶ In primo videbitur quomodo vel quibus voluntas possit frui. et simul an solo sit deo fruendum quod principaliter queritur. In secūdo videbitur quibus voluntas possit vti et quibus sit fruendum: quod tangitur in vno argumento ad. q. In tertio propter aliud argumentū videbitur an aliqua fructio creata possit esse fructio sui ipsius obiectiue et sic vtrū aliqua notitia possit esse sui ipsius notitia.

Quantum ad primū articulum præmitto distinctiones aliquas de frui. Et prima sit quod frui potest tripliciter accipi. Vno modo cōmuniter et improprie: specialiter et proprie: specialius et magis proprie. ¶ Primo modo frui dicitur tā de dilectione qua aliquid diligitur propter aliud: quā de ea qua diligitur aliquid propter se. isto modo sumit Augu. 9. de tri. cap. 8. cum ait. Cum igitur par nobis aut inferiori creatura sit: inferiori fruendum est ad deum. pari autem fruendū est: seu in deo: sicut enim seipso non in seipso frui debes: sed in eo qui fecit te: sic etiam ille quē diligis sicut te ipsum: et in hoc intellectu exponit primo de doctri. xp̄iana. cap. 2. Illud apostoli ad iherosolē. Ego te fruar in domino. Et subdit quod abusuue non proprie dicitur illo frui. ¶ Secundo modo idem est frui quod diligere rem propter se: propter se intelligo. i. non propter aliud: sed sicut alium modū loquendi dilectione absoluta siue non relata ad alium finem: et sic sumit Aug. primo de doctri. xp̄iana. in diuersis locis. vt patuit in prima questione huius distinctionis. ¶ Tertio modo sumitur pro delectari in aliqua re propter se: et sic sumit idem Augu. 10. de trini. cum ait. Frui: cap. 10. e. ij.

mur cognitio in quibus ipsis voluntas ppter seipsam delectata coquiescit. In presenti articulo sumo frui scdo mo. **¶** Alia distinctio est qd frui sic acceptu pot accipi dupl: scz comuniter ad fruitionem ordinata z iordinata: z specialiter p ordinata. **¶** Ordinata dicit qd est circa illud quo fruendū est cū alijs debitis circumstantijs si que alie requiruntur. **¶** Inordinata vero que est circa illud quo non est fruendū. **¶** Si qstio quātū ad hūc articulu intelligat de fruitione comuniter pordiniter doctores dicit z vey est qd tā deo qz creatura voluntas pot frui. **¶** Loquor de voluntate non pfirmata neq obstinata qualis est voluntas viatoris. **¶** Et qd deo possit frui: patet p plures auctoritates Aug. quas magister ponit in ista distinctio. **¶** Et pbat: qd alias voluntas in via nō possit deū diligere nisi vtendo eo: patet qz si nō pot eo frui nō pot eū ppter seipsz diligere. **¶** Igit si pot diligere nō pot diligere nisi ppter aliud: z pns vti. **¶** Pns pofalium videt. vt patet p Aug. 83. q. vbi dicit. qd pfecta hominis ratio que virtus vocat vti pmo seipsa zc. ostendēs qd oibus alijs vti: z ex eius pcessu patet expse qd loquit de rōne viatoris. **¶** Et subdit qd deo nō vti: sed frui. hoc idem patet ex pbatione sui dicti quā mo: subdit. d. neq em ad aliqd aliud referendū est deus: qm omne qd ad aliud referendū est: inferius est qd id ad qd referendū est: nec est deo aliqd supius (nō loco) sed excellētia nature. si igitur voluntas nō nisi vtēdo pot deū diligere. igit nō pot nisi vitiose ipm diligere: cum vitiosū sit ad aliud referre: qd ad aliud non est referendū: et ad qd cetera sunt referenda. **¶** **¶** Confirmatur p illud qd ibide pmittit Aug. qd ois humana puerio qd etiā vitium vocat: est fruendū vti velle atq vtēdis frui. **¶** Et rursus ois ordinatio que virtus etiā nominat est fruēdis frui z vtēdis vti. **¶** Sed pstat qd nō solū vitiose: sed z ordinate et meritoze voluntas pot deū diligere: quā nō nisi adiuta dei gra: vt patebit in scdo. igitur voluntas pot deo frui adiuta. **¶** I. dei gra. et sic intelligo primā partē pclusionis. **¶** **¶** Secūda partē pbo. f. qd voluntas potest frui creatura: patet qm multi sunt peccatores seipos amātes z nō nisi ppter se z etiā alia ppter se. et p pns seipis fruētes. patet etiā: qd sicut aliqz amor est charitas: ita aliqz est cupiditas. cupiditas aut est amor quo creatura diligit ppter se fm Aug. 3. de tri. ois aut talis amor est frui: vt ex supradictis patet. igit zc. **¶** Si vero qstio intelligat de fruitione ordinata tm: tūc dico qd solo deo voluntas pot frui itelligēdo semp cū auxilio grē diuine. pbat: qd solo deo est fruendū: igit solo deo voluntas pot frui ordinate. **¶** Pbat etiā: quia nulla est ordiata fruiō nisi qua frui est quo fruendū est. **¶** Pbat: qd de? est ppter se tm diligendus: sicut patet ex dicto et rōne Aug. 83. q. statim adductis. **¶** **¶** Itē nihil aliud a deo est ppter se diligendum: quia quolibet alio est vtēdum: sicut patet p Aug. i. de doctri. christia. lib. i. igit solo deo est fruendū. **¶** **¶** Confirmatur per auctoritatē Augusti. **¶** **¶** Hic em pmo de doctri. christia. In his igitur omnib? rebus ille tm sunt quibus fruendum est: quas eternas atqz incōmutabiles cōmemorauimus. **¶** Ceteris autē vtēdū est. **¶** Et paulo post dās intellectum illius mādati. **¶** d. do. de. tu. ex. toto corde tuo zc. dicit. **¶** Lum autem ait toto corde zc. nullam vi te nostre partem relinquit que vacare debeat: z quasi locum dare vt alia re velit frui. **¶** **¶** Item dicit. non est fruēdum nisi illa trinitate. i. summo et incommutabili bono. **¶** **¶** Contra cōclusionem hāc sunt opinionēs due. **¶** Quarū vna dicit deū nō esse ipm obiectū ordinate fruiōis: et p psequēs nō esse deo fruendū: qd est oppositum pzeiacentis pclusionis pdicte. **¶** Pbat assumptū pmo sic: null? amor concupiscētie fertur imēdiate super rem: sed super habitationē rei seu super actum quo res ipsa habetur: et qui est vltus eius: sed fruiō est amor concupiscētie. igitur nō fertur imēdiate super rem: sed super habitationē

rei. igitur fruiō beatifica quā vtiqz cōstat esse ordinatissima non fertur imēdiate sup deum: sed sup habitationem dei siue super actum quo deus ipse habetur: qd est vltus eius. maior declaratur. nam vinum non est obiectum concupiscētie: sed actus gustandi: deo melius d? qd de siderare gustare vinum qm ipm vinum. minor pbat. **¶** Hāc fruiō beatifica est delectatio de dei habitatione seu de deo inquantū habitus pvisionem. **¶** **¶** Secdo fruiō succedit desiderio respectu eiusdem obiecti: sed desiderius est respectu habitationis diuine nō respectu dei absolute: quoniam nō desideramus ipsum: sed hēre vel videre ipsum. **¶** **¶** Tertio cum fruiō sit delectatio: obiectū eius est aliqua operatio nostra coniungēs pueniens cū conuenienti. **¶** Nam ex tali delectatione ac cōiunctione causat delectatio: sed deus non est opatio nobis inherēs aut sic coniungēs. igit nō est obiectum fruiōis. **¶** **¶** Quarto ois amor qd est desiderius vel delectatio habet pro obiecto aliquid quod complexum. **¶** Nam voluntas sequitur actum intellectus cōponentis vel diuidentis: sed deus absolute sūptus non est qd complexum: sed deus haberi vel videri vel aliqd hndi. igitur deus non est obiectum desiderij vel delectationis: sed deum haberi vel deum videri. **¶** **¶** Quinto nihil vanum ponendū est in beatīs: desiderare autē deo aliquod bonum vanū est: cum ipse omne bonum habeat: delectari etiā qd de omne bonum habeat vanum est: cuz aliter esse non possit. igitur delectatio beatifica: z per cōsequens fruiō non est de deo: sed de habitatioe vel fruiōne eius. **¶** **¶** de hoc qd deus habeat vel videt. **¶** **¶** Alia opinio est pdicens positioni pdicte in sua exponente negatiua. dicit em qd alio a deo est fruendus. vñ distinguit de frui. d. qd potest dupl accipi. **¶** **¶** Vno modo p amore absolute quo aliquid amatur fm sine hoc qd amor illi? ad aliud referat magis amatum. z iste subdiuidit p plures: sed non est oportuna illa diuisio ad propositū pro nunc. **¶** **¶** Alio modo sumit principaliter z ppter p amore nō solū non referente dilectum ad aliud: sed etiā accipiet illud pro fine vltimo z repugnante naturaliter amor relato et ipsius ad aliud: sicut ad finem magis proprie acceptum: vt loquit Aug. pmo de doc. xpiana. cum ait. **¶** Si in hēteris z permanseris finem in ea ponens letitie tue: tunc vere z proprie dicendus est frui: qd non est faciendū nisi in illa trinitate zc. **¶** **¶** Et ille amor se quis cōpositioe z diuisionem intellectus: non sic aut amor primus. **¶** **¶** Si hoc fecūdo mō accipiat frui diceret iste doctor qd non est fruendū nisi deo: sed si accipiat pmo: vt accipi. dicit qd alio a deo est fruendū: hoc aut pbat dupl: pmo p ma. i. ista distinctio. d. ex auctoritate Ambro. qd virtutes ppter se appetende z amande sunt: z ppter solā beatitudines ppter se quidē amande sunt: qd delectant suos possessores sincera z sancta dilectione: z in eis pariunt gaudium spirituale: veruntamē non est pntendū hie: sed vtra gradiendum: cū non hie dilectionis gressus heret: sed vtra qz nō hie sit dilectionis terminus: sed referat hoc ad illud sūmum bonum: cui solum inherendum est: neqz hoc sit dilectionis terminus: quia illud ppter se tantū amandum est. **¶** **¶** Et vtra illud nihil est querendum: illud enim est sūmum finis. **¶** **¶** Secundo idem probatur auctoritate philosophi pmo ethi. d. felicitatem enim semper eligimus ppter seipsam: z nunqz ppter aliud: honorem vero z voluptatem z intellectum. i. scientias z omnem virtutem eligimus quidem z ppter ipsa. nullo em adueniente eligeremus vnūquodqz dictorum ipsoi. eligimus autem z felicitatis gratia per hoc suspicantes felices fore. felicitatem autem nullus eligit hominum gratia: neqz omnino ppter aliud. **¶** **¶** Ex istis auctoritatibus patet qd virtutes sunt ppter se ppendende z amande: z p consequens est eis fruendus sic loquendo de frui. **¶** **¶** Quā

Ad li. i. dist. 1. q. 1. cap. 4. cap. 35. cap. 11. ca. penul. no cap. 7. q. 30. cap. 3. cap. 36.

uis vtraqz predictarum opinionum sufficienter ex pbationibus conclusionis premissae improbentur. **¶** **¶** Arguo tamen specialius. **¶** **¶** Contra primam. **¶** Deus est diligendus a nobis: nec eo vti debemus. igitur deo est fruendū. **¶** **¶** Contra vbi supra. **¶** **¶** nulla voluntas esse potest que non sit vltus vel fruiō. **¶** **¶** Pns quo ad primam partem notum est et cuilibet christiano: quo ad secundam vero probatur. **¶** **¶** tum quia deus ad nihil aliud est referendus alius aliquid esset deo melius: sicut arguit. 83. q. sicut allegatum est. **¶** **¶** tum quia deus pte oib? alijs est diligendus: et per consequens non ppter aliud finaliter diligendus: nam ppter qd amamus illud magis amatum est: vt dicit. i. poste. **¶** **¶** tum quia primo de doctrina christiana expresse dicit Aug. hō diligendus est ppter deum: deus vero ppter seipsum. igitur eo non est vtendum. **¶** **¶** Et sequitur vnum ex quo probatur consequentia proxime facta: z sic deus inqz omni homine amplius diligendus est zc. vbi patet qd inuuit expresse qd quia ois homo diligendus est ppter deum: sequitur qd deus est omni homine amplius diligendus: nec tenet consequentia ista nisi quia omne aliud ppter qd aliud est diligendum est fallius diligendum. **¶** **¶** tum quia omni alio a deo est vtendum: vt frequenter probatū est per dicta sanctorum. **¶** **¶** Si igitur deo vtendum est: quodlibet diligendū erit diligendum ppter aliud: et sic vel erit processus infinitus in diligendis: ita vt nullus finis vltimus sit nostre ordinate dilectionis: vel erit circulus inter diligenda. ita qd diligendū erit ppter b. et b. ppter a. et vtrūqz eorum est fallium manifeste. **¶** **¶** tum quia Aug. in de ciui. dei. lib. 10. dicit qd deus omnis appetitionis est finis. igit non ipse ppter aliud diligendus est: sed aliud ppter ipsum. **¶** **¶** **¶** Secundo idem obiectum fruiōis angelice z humane. igitur visio qua beatus videt deum nō est obiectū fruiōis beatificae: sed deus ipse. **¶** **¶** Antecedens patet per August. i. de doctri. christia. **¶** **¶** Illo inquit fruentes angeli beati sunt quo et nos frui desideramus: et quo in hac vita fruimur zc. consequentia probatur: quia visione qua hic deum videmus per fidem aut etiam qua in patria vident anime sanctorum pro speciem angeli non fruuntur: nec homines fruuntur visione qua beati angeli vident deum. **¶** **¶** Et sic patet consequentia quantū ad primam partem consequentis: scilicet qd visio beati non est obiectum fruiōis sue. **¶** **¶** Secunda patet: quia nō est aliquid aliud vnum quo angeli et homines fruuntur. igit deus est obiectum vtriusqz fruiōis: et per psequēs deo est fruendū. **¶** **¶** **¶** Tertio visione beatifica est vtendum. igitur ea non est fruendū. ergo deo est fruendū. **¶** **¶** Antecedēs patet ex auctoritate Aug. pzeallegata primo de doctrina christiana qua dicitur qd ceteris a deo est vtēdū. et in fine capituli. **¶** **¶** quicquid aliud veniunt in animū: illuc rapiatur quo totus dilectionis impetus currat: illud autem est deus vt imēdiate premitit. igitur etiam ipsa visione vtēdū est: et diligenda ipsa est ppter deum. **¶** **¶** Prima consequentia patet: quia humana puerio est vtēdis frui velle fm eūdem. 83. q. **¶** **¶** Secunda consequentia patet: tum ex auctoritate nunc allegata: quia omne qd diligimus referendum est in deum: z per consequens eo fruendum. **¶** **¶** tum quia nō constat quo alio sit fruendū. **¶** **¶** Rationes opinionis modicum valent. **¶** **¶** vnde ad primam dico qd vtraqz premissarum est falsa. **¶** **¶** maior quidem: quia non potest solum quis desiderare habitationem rei ad intellectum arguentis eundo: sed et rem ipsam. **¶** **¶** Unde nō solum desiderat quis habere scientiam: sed z scientiam ipsam quā non habet et ita de alijs rebus: z in proposito fm istum quis potest desiderare visionem dei z nō solum habitationem dicte visionis. **¶** **¶** **¶** Confirmatur istud per Lōmē. 12. mēta. d. qd res extra est finis desiderij: minor: etiam est simpliciter falsa. **¶** **¶** Ad

probationē dico qd delectatio bñfica nō est de habitatio: ne/vel actu quo deus habet: sed de ipso deo habitato tanqz de obiecto delectate. ipsa tm visio qua deus habetur partialis est causa talis delectationis: nō nego tm quin aliqua delectatio bene possit esse de ipsa visione obiectiue: cum ipsa sit summe delectabilis: sed talis delectatio si de nō est fruiō: qm nec illa visione delectatur beat? ppter seipsam: sed ppter deū. **¶** **¶** Ad scdam primo potest dici ad minorem qd respectu dei etiā est desideriu nō solū respectu visionis eius. **¶** **¶** Secdo ad maiore potest dici qd fruiō patrie potius succedit fruiōni vie. i. amor z charitati qua deus in via diligitur ppter se: quod dilectio causa est desiderij quo viator desiderat deū/ seu habere ipsum. **¶** **¶** Ad tertiu dicendum qd maior est falsa. **¶** **¶** Ad probationē dicendum qd qzuis delectatio causetur ex cōiunctione zc. ipsa tm cōiunctio/ seu actus cōiungēs non est obiectum talis delectationis: vt dictū est. **¶** **¶** Ad quartū nego maiorem. **¶** **¶** Ad probationē: cum dicitur qd voluntas sequitur tantūmodo cōpositionē/ vel diuisionem intellectus. dico dupliciter. **¶** **¶** Primo: qd hoc est dubiu z a multis reputatū falsum. **¶** **¶** Nam frequēter voluntas: vt dicunt sequitur simplicem apprehensionē z maxime intuitiua z experimētalē: sicut patz cum quis per tactum imēdiate apprehēdit aliquod discoueniens z cōtristās/ aut aliqd delectabile: voluntas imēdiate z naturaliter abiqz alia cōpositione illius delectat/ vel tristat. **¶** **¶** Et istud dictū satis apparet iudicio meo cōfirmari pot. **¶** **¶** Nam si aliqua affirmatio in tali casu psumpserit: esset vt videt aliqua qua iudicāret illud sensatū esse bonū vel malū: seu cōueniens vel discoueniens: sed istud nō psumponit: qm talē apprehensionē vel iudiciū non hz nec habere pot: vt videt nisi ex pceptione tristitie/ vel delectationis causate. **¶** **¶** Unde em nō vit quis: qd ignis: aut aliquid aliud vehemēter calidum sit discoueniēs: nisi qz tāgendo pceperit qd tristat in illo. **¶** **¶** Secundo dico qd istud dictum assumptū esset verum non tm probat ppositum. **¶** **¶** Nam nō sequitur: voluntas nō amat nisi prehābito iudicio qd illud est bonū vel amādum: aut alio quouis iudicio vel actu cōplexo. igitur cōplexum vel etiā significatum per cōplexum est amatum vel obiectum amoris: quoniam eius obiectum potest esse illud qd iudicatur esse bonum/ vel esse amādum: z sic est de odio respectu rei que iudicatur esse mala. **¶** **¶** Ad quintū dico qd nō est vanum delectari in deo z in perfectio: ne/ ac bonitate eius: quomodo em diceret scriptura delectare in dño. z iterum. **¶** **¶** Et amāni in dño et exultate iusti: immo certe vana est opinio huius oppositum estimantis concedo bñ tm: qd vanum et inordinatū est deo desiderare aliquod bonum: sed tale desiderium non pono in beatīs: nec certe in aliquo iusto viatore. **¶** **¶** Nec obstat si dicatur qd deus non delectat nisi habitus: qd sicut nihil amatur nisi cognitum: z tm talis cognitio non amatur amore quo cōgnitum illud amatur: sic licet deus non delectet beatum/ nisi habitus/ seu visus: non tm visio est obiectum delectationis illius. **¶** **¶** **¶** Contra opinionem secundam arguo. **¶** **¶** Pmo qd vt probatum est. q. i. distinctiois huius arti. i. nem. **¶** **¶** Ad illius actus voluntatis potest esse fm intentionē Aug. vbi supra qui nō sit fruiō/ vel vltus: ita qd omnis dilectio alicuius nō relata in aliud est fruiō fm ipsum: nec est necessariū ad rationem fruiōis: (vt ibidem probatū est) qd dilectū estimetur esse vltimus finis z tanqz talis finis non referibilis acceptetur. **¶** **¶** Quod etiam adhuc confirmatur per eūdem. 83. q. vbi dicit. qd frui cibo z qualibet corporali voluptate non a deo absurde estimantur et bestie. et tamen constat qd bestia nullam rem estimat esse taliter irreferibilem in alium finem cuz talī notitia iudicio careat. **¶** **¶** Sic etiam Aug. vbi de frui loquitur omnem dilectionē non relata actu vel habitu vocat frui: sed in eisdem locis dicit. e. iij.

forte pbat qd malū ex dolore qm est passio corporale hie psumptū iudicū em in fruiōne et nō ex tristitia hie nō sepe iudicū

30

cap. 8.

q. 30.

cap. 27.

cap. 7.

cap. n.

Durādus

lib. i. dist.

8. q. 1.

q. 30.

medrath idem in medrath

ca. penul. no

cap. 3.

Ad rōnes Durandi vbi supra

Lō. 36.

+ forte pbat qd durath solo amor conuoluntate nō dicitur in istum et fruiōne et amor adēn im. pminat et omnib? et cum hie sit pfectior deb. se. act? ma z qd bñficioz et care pfectioe delectatōe

7 q2 s. p. deo conuenerunt no. inuicem odii odio no. expe. jam vult ego. q. vult v. et
in no. et ita p. h. r. et m. no. et quare no. sed. v. dei refert. g. et. f.

Distinctio

contra primam partem conclusionis dico: q. omnis actus quo quis diligit deum propter seipsum diligente: vel propter aliquid aliud a deo: est illicitus et abusus: quod p. primo quidem: q. vt dicit Aug. contra Jul. et allegatum est in primo articulo. Quicquid boni fit ab homine: et non propter hoc fit: ppter quod fieri debere vera sapientia precipit: et si officio videatur bonu: ipso non recto sine peccatum est: sed talis vsus non fit eo sine quo debet: qm actus oes nostri debent fieri ppter deum. vnde vt ibidem dicit: vere virtutes deo seruiunt. i. in deum finaliter ordinantur. Quod etiam confirmatur per Aug. 19. de ciui. dei pteat legatum articulo precedenti: virtutes quas mens habere et. ¶ 2. et cetera. vt supra frequenter habitum est per eundem primo de doc. christiana. deus diligens est ppter se: et homo propter et deum: per consequens cum deus diligitur propter hominem: et homo diligitur propter se: talis dilectio vel dilectiones: si plures sunt: non habent rectum finem: ac per hoc sunt peccata. ¶ Secundo q. ois actus rectus et licitus / vel est charitas / vel est charitate procedens: sed talis vsus / nec est charitas / nec est charitate procedens. maior p. per Aug. enche. quod fit inquit: vel timore pene / vel aliqua intentione carnali: vt non referatur ad illam charitate: qua diffundit spiritus sanctus in cordibus nostris: nodum fit quomodo fieri oportet: q. uis fieri videatur: si non fit: vt opz non rectu: sed vitiolum est. ¶ Item in de spiritu et aia. h. est inquit fructus bonus qui de charitatis radice non surgit. minor probatur per eundem. 9. de tri. vbi sententia eius est q. amor quo amatur creatura: si referatur in deum est charitas: si vero propter se: et tunc cupiditas est non charitas: que cupiditas non vtetem adiuuat: sed fruentem corrumpit. hunc autem cum quis diligit deum propter se: ipse diligit se sine eodem actu quo diligit deum: vt vult doc. contra quem arguo: nec refertur in deum ista dilectio sine alio actu fm me: et tunc etiam ille actus non refertur in deum: et sic sequitur q. sit cupiditas: et iterum alius actus quo propter se deum diligit: non est charitas: nec q. charitate: q. ex cupiditate procedit: scilicet ex dilectione non relata in deum. ¶ Potest forte bene dici q. diligit creatura propter deum dato etiam q. diligit deum propter creaturam: quia iterum refertur illa creatura in deum per alium amorem propter se qui specie differt ab illo amore quo amatur ppter beneficia / siue propter creaturam: et sic dantur amores dei specie differentes. ¶ 3. et cetera. fm istum doctorem et in eadem questione in solutione cuiusdam obiectio: nis: omnia dilectio respectu creature ex charitate procedens est amor relatus illius in deum sicut in finem: sed vsus iste non est amor taliter relatus. igitur. Illo enim actu diligit deum propter creaturam et non creaturam propter se: et sic propter fruatur creatura: quia non potest illo eodem actu creaturam propter deum diligere. ¶ Tertio nulla dilectio qua deo diligitur aliter non est diligenda est ordinata: s. talis est dilectio q. deo diligitur ppter aliud et non propter se tantu vltimate. igitur: maior patet: et minor probatur auctoritate August. lib. 5. contra Jul. quando inquit. deo donante ex vera viuatur fide. et sequitur. hoc totum recte fit quando fit propter ipsum. i. quando gratis amatur ipse. hoc nota. et propter ipsum et gratis. ¶ Item in de vera innocentia. propositione. 19. hoc affectu et desiderio colendus est deus: vt sui cultus ipse sit merces. Nam qui deum colit vt aliquid q. ipsum magis promereatur: non deum colit: sed illud quod assequi concupiscit. propter vniuersum quod tale: et illud magis. Si deum propter beneficia magis beneficia. ¶ Item Bernard. de diligendo deum: non sine premio inquit diligitur deus. Et si absq. premij intuitu diligendus sit: vacua em vera cha-

Questio

Articulus

ritas esse non potest: nec tamen mercenaria est. Et subdit verus amor seipso contentus est: habet premium: scz quod diligitur. Ex his euidenter patet: q. deus est propter se gratis: et non mercenarie / seu propter aliquid aliud diligendus. ¶ Quarto. q. nullus amor quo plus amat: qd minus est amandus: est licitus. iste est hmoi. igitur: maior de se clara est. Et pba etia auctoritate Aug. pmo de doctri. christiana. d. q. ille recte et sancte viuunt q. reru integer estimator est: ipse aut est q. ordinata habet dilectionem: ne aut diligit qd non est diligendum: aut non diligit qd diligendum est: aut amplius diligit qd minus est diligendum: aut eque diligit: qd aut minus vel amplius est diligendum: aut vel amplius qd eque diligendum est. ¶ Ex his patet: q. ordinata dilectione: non plus diligitur qd minus est diligendum: nec minus qd plus est diligendum: et per pns ordinata est omnia qua diligitur plus qd minus diligendum est: vel contra: sed minor per eundem ibidem patet. Subdit enim. omnis homo iniquatus homo est diligendus propter deum: deus vero propter seipsum: et si deus omni homini amplius diligendus est: quisq. diligere debet deum amplius q. seipsum. et. 8. de tri. nec illa in q. q. moueat quantum charitatis fratri debeam? ipedere: quantum deo: sic comparabile enim plus q. nobis deo: fratri aut quantum nobis. ¶ Quinto. q. talis actus est vsus fruendus: ad sensum in quo August. d. q. est humana puerio: sicut patet ex pma rone ptra huc doctorem et facta in pcedenti articulo: nec valet qd dicit: non est repugnancia huius amoris ad eum: quo deo debet diligere: ista amor: non est rectus fm se: sed vitiosus. dato q. non repugnet actui bono non sequitur quin sit actus malus. ¶ Ad confirmationem dicendum q. ly propter in auctoritate patet. non tenetur causaliter: et ita q. retributio sit causa finalis: sed consecutiu: quonia iustificaciones illas consequitur eterna retributio: quia iuxta verbu Bernardi. vbi supra pteallegatum: vacua charitas esse non potest: nec sine premio diligitur deus: debet tamen diligi sine intuitu premij. hunc etiam sensum pretendit glossa: que ait sic. Ista opera sine dilectione facta non sunt iustificaciones: ipsa autem dilectio eterna est eius eterna parata est retributio: et ipsa in eternum diligens in eternum meretur habere que diligit. ¶ Ad secundum nego consequentiam. Ad probationem cu dicitur q. vsus et abusus eiusdem obiecti sunt contraria: concedo: dico tamen q. non cuiuslibet obiecti abusus contrariatur vsui eiusdem: accipiendo vsum stricte vt in proposito: scilicet ordinatum qui non est abusus: quia non cuiuslibet obiecti est possibilis aliquis vsus talis: quia non dei: cum eo non sit vtendum: sed fruentum: et ideo nullus vsus potest esse circa ipsum qui non sit abusus: propter quod non sequitur: q. si eo voluntas possit abuti: possit etiam eo vti. Secus autem est de qualibet alia re qua vtendum est: cuiuslibet est talis rei abusus potest habere vsum oppositum: scilicet cum quo voluntas potest vti eo sicut vtendum est. ¶ Ad primam contra secundam partem conclusionis cum dicitur: q. non qualibet re voluntas potest abuti. et. Dicendum est q. vt accipitur equiuoce. Nam vno modo dicimus vti aliquid: tanq. potentia vel habitu: sicut dicimus artificem vti arte sua: quia operatur fm eam. Alio modo vtitur aliquo tanq. obiecto ad intellectum datum supra frequenter. Alijs etiam modis accipitur significatio dicti vocabuli: sed pro nunc isti sufficient. Si igitur propositio assumpta accipit abuti vt distinguitur contra vti primo modo: concedo ipsam: sed ex ea in tali sensu nihil sequitur ad propositum sicut patet. Si vero accipiat abuti. vt distinguitur contra vti secundo modo dictum: nego illam: nec valet probatio: quonia beatus August. accipit vti

Prima

Tertia

Tertius.

Jo. xvij.

primo modo: sicut patet per verba quibus consequenter declarat et probat dictum suum. Subdit enim. Ideo virtute nemo male vitur: quia opus virtutis est vsus boni: istoru qbus etiam non bene vti possumus. s. potentis aie. nemo autem bene vitur male vitur. vbi patet q. opus fm virtute tem vocatur eius. ¶ Ad secundum nego ans. Ad probatio nem cu dicitur q. tunc posset licite esse: illud pns pot habere duplicem sententiam. Alius q. illa res que est vt potest esse odium dei licite posset esse in rerum natura: et sic potest esse pns concedi. Nam deus posset illam rem per se sine subiecto facere: et si faceret licite et rationabiliter faceret Alius q. quis posset licite et rationabiliter odire deum: et sic nego consequentiam. Ad probationes qui quid sit de illa pma consequentia odium dei refertur. igitur odium dei est: q. in simili videbit de ipsa distinc. 3. q. pma. in dissolutione: ne pmi dubij tamen cum vltimus inferitur tunc esse bonam consequentiam. odium dei licite refertur. igitur odium dei licite est. vel si inferatur. igitur aliq. licite odit deum: nego pntiam. nam posito q. petrus odit deum: et paulus propter deum non odit illud odium esse: tunc ans est veru et pns falsum. ¶ Ad probationem: q. eodem addito vtrobique tenet pntia: dico q. dictum illud debet intelligi: vbi illud additum sit puru cathegorematicum et adiectiuum respectu illius. cui addit: in alijs autem multiplicibus habet instantias. Sequitur enim. deus creat. ergo deus est: et tamen non sequitur. deus contingenter creat. igitur contingenter est. Similiter sequitur. ille punitur a deo: igitur peccauit. nec tamen sequitur. iste iuste punitur a deo. igitur iste iuste peccauit. In proposito autem patet q. additum non est tale quale dictum est debere esse. ¶ Ad aliam formam dico q. non sequitur: odium dei non potest libere esse ab aliqua voluntate sine peccato: igitur non potest referri in deum ab aliqua voluntate sine peccato. Nam ab aliqua voluntate non odientes: possibile est ipsum referri p actus detestandi et nolendi: in quo non solum non peccat: sed mereret. ¶ Ad tertium concedo pns primum sic intelligendo: q. propter aliud a deo vltimate. Et ad hoc mihi sufficit auctoritates Aug. ptra Jul. et de ci. dei superius in precedenti articulo adducte. Alias forte latius hęc materia discutitur. ¶ Cum probatur consequens esse falsum: quia nulla peccata premit deus etiam pmo temporali. Dico q. verum est per se et directe. dando tale temporale pro premio. Nam nullum peccatum est merito rium alicuius premij: sed tantummodo pene: sed indirecte et per accidens aliquando premit: videlicet cum quis intuitu finis alicuius obtinendi aliquem actum exercet: et illi finem deus conferit illi: tunc talis finis potest dici pmiu fm intentione operantis q. ipsum pro pmo intendebat: non tamen semper est finis respectu dei conferentis: q. aliquando pro premio non confert: immo forte p pena: aut aliqua alia ca sibi nota: nobis vero ignota Sic dico de Romanis de quibus adducitur auctoritas Aug. q. glia imperij sibi a deo concessa de: merces actuum suorum: non q. pro illis premiandis data sit: sed q. ab illis p suis actibus tanq. merces q. rebat: sicut de hypocritis de a Saluatoris receperunt mercedem suam. qua. s. intendebat et q. non ad premiandum tales eorum actus data est: sed pro alio fine: patet per Aug. ibidem in principio. Sit enim. Idq. talibus potissimum concessit hominibus: ad domanda Pravia mala multarum gentium et. et. c. 20. talibus dominandi potestas non dat nisi summi dei prudentia: q. res humanas talibus dñis iudicat dignas. Et paulo post adducit illud: q. regnare facit hominem hypocritam propter peruersitates populi: et sequitur. q. obre q. quis vt potuit satis experserunt qua causa deus vnus vnus et iustus Romanos fm quada forma terrene ciuitatis bonos a diuine

rit ad tanti imperij gloria consequendam: potest tñ et alia causa esse latetior: propter diuersa merita generis humani: deo magis nota q. nobis: dummodo illud consistat inter omnes veraciter pios: neminem sine vera pietate. i. veri dei cultu: veram posse habere frutem: nec eam vera esse quando glorie seruit humane. Et per istam vltimam clausulam rñdetur tacito argumento: possibile fieri ex illo verbo cohiteto in auctoritate arguendo allegata. s. bonis artibus. i. virtutibus. Nam tales artes non dicuntur virtutes: q. vere sint virtutes: sed quia forma et similitudine habent virtutum: vt enim ait contra Jul. li. 4. sunt vitia que finitima videntur: et propinqua virtutibus: cum abstant ab eis: q. longe abstant a virtutibus vitia. Nam sicut constantia virtus est: cui contraria est inconstantia: vitium tamen est et quasi finitimum pntia: que constantiam vitia detur imitari: ita omnibus virtutibus non solum sunt vitia manifesta discretionem contraria: sicut prudentie temeritas: verum etiam vicina quodammodo nec virtutes: sed quada specie fallente similia: sicut ipsi pudetie non temeritas vel ipudetia: s. astutia: et pnter diffuse profectus determinat: q. in infidelibus nulle fuerunt frutes vere: quis in eis fuerit vitia speciem virtutum habentia ¶ Quantum ad tertium articulum pono conclusiones septem. Prima est. q. nulla volitio creata est difficta volitio sui: probatur. cuiuslibet volitionis create partialis causa efficiens non potest esse aliqd nolitum nisi sit cognitum: nec disticte volitum nisi sit disticte cognitum ly econuerter aliqd possit esse disticte cognitum et non disticte volitum. igitur cuiuslibet volitio notitia est causa partialis volitionis qua ipsum est volitum: et ista consequentia clara est: quia ois res potest poni naturaliter: postis pteie suis causis: et in scdo etia magis patebit: igitur si aliqua volitio creata esset disticte volitio sui: eius disticte notitia esset eius causa. ¶ Sit igitur volitio qua volo sanita tem. a. et si. a. est volitio sui et volita propter seipsum: notitia qua ipsa cognoscitur est causa eius: et sic aliqua notitia est ca sui obiecti: qd est absurdum: qm vt dicit Aug. 14. de tri. Siue tpe precedentia siue simul esse incipitna cognoscibilis: cognitionem gignunt: non cognitione gignunt. ¶ Rursus q. fm eundem. 9. de tri. liquide tenendum est q. ois res qua aliq. rem cognoscimus generat in nobis notitia sui: qd intelligendum est de notitia q. cognoscit intuitiue: qualr etia fm eundem de videndo deo ad paulinu cognoscit quels volitio nra: qua actu volumus si disticte cognoscatur: sed q. ipsa volitio sit ca illius noticie sue: et sic est ca imediata efficiens sue imediate cause efficietia: qd est impossibile. ¶ Secdo si aliqua volitio est disticte volitio sui. igitur quelibet: cum non sit maior rō deyna q. de alia. Sed pbo pns esse falsum et sumo volitiones q. q. fruatur deo: si illa volitio est volitio sui: aut est fruatur sui aut vsus sui: patet quia non est dare mediā volitione: vt probatum est in prima. q. huius distinctionis. si est fruatur sui. igitur beatus fruatur sua fruitione obiectiue: et p pns fruatur creatura: igitur peccat: quoniam et ipa beatitudo est peccatum: humana peruersio fm Augustinu humana peruersio est vtendis frui. Si vero est vsus sui: igitur beatus ca vult eam propter aliquid: et constat q. non nisi propter deum: alias esset abusus et peccatus. Si vult ea ppter deum: igitur in beato est quedā alia volitio qua vult deum: quia non eadē volitione vult quis aliquid propter finem et ipsum finem fm Augustinu. 11. de tri. et probatum est supra questione prima huius distinc. arti. 2. et tunc de illa alia volitione eodem modo argum in ista notitia vt deuenietur ad aliqua que non erit volitio sui. ¶ Tertio fm Ansel. de libero arbi. volitio in nobis tā multiplex est cap. 12.

peti.

cap. 3.

cap. 12.

in fine et multa
sunt totius huius

cap. 12.

cap. 10.

cap. 14.

+ n. illo n. vult n. n. sequi. est falter
q. bō bon) falter q. bon) bō p. mitte alij

¶ multa & q̄ sepe volumus: quod intelligendū est de volitione distincta et similiter de volito. igitur fm̄ ipsum quot sunt actu volita / aut quoties volumus: etiam si idē velimus: tot sunt volitiones. igitur volitio qua volo. verbi gratia. lapidem non est volitio qua volo illum volitionem posito q̄ illum velim: patet cōsequentiā: q̄ tunc sunt duo volita. s. lapis & volitio eius. ¶ Quarto si volitio est volitio sui: quolibet volitio erit: nolitio vel volitio sui: nisi quis dicat ad placitū & sine rōne hanc consequentiā non valere: sed non potest dari q̄ nolitio sit nolitio sui: q̄ cum quātum ad hoc simile sit de oibus iudicium: quolibet nolitio esset nolita: et sic quicquid voluntas nollet: inuile nollet. ¶ Item cum contingat aliquando nos velle nostrum nollet: vt cum quis propter deum nolens furari diligit & vult tale suum nollet / seu cōplacet in illo: sequitur q̄ simul vellemus & nollemus illud nollet: q̄ non est possibile salte naturaliter: nisi dicas: q̄ tunc illud nollet nō erit nolitio sui: sed tunc sequitur q̄ eadem nolitio aliquando erit nolitio sui: & aliquando non: quod penitus diceretur absq̄ ratione: nec potest dici q̄ nolitio sit nolitio sui: tum quia non apparet naturaliter possibile: q̄ aliqua creatura sit simul volitio et nolitio: etiam respectu diuersorum: q̄uis contra potuerientem forsitan non multum efficaciter & apparenter posset probari: cum illud non euidenter includat cōtradictionem. Sed tūc eque facilliter potero dicere q̄ idem actus est timor: & desiderii respectu diuersorum. Et similiter idem est delectatio et tristitia. Et adhuc facilius dicam q̄ idem est desiderii et delectatio: et similiter idem timor & tristitia: ideo certe idem actus erit desiderium & delectatio: timor & tristitia: sed cur nō est desiderium illius & istius & cuiuslibet quod desideram?: et sic de alijs actibus: & tandem perueniet ad hoc: q̄ vnicō actu feratur voluntas in quocūq̄ volendo feretur vel nolendo: sicut deus vnicō actu vult quod vult: & non vult quod nō vult: & certe ita poterit alius addere q̄ in nobis idem actus sit notitia & volitio respectu omnium cognitōrum & nolitorum sicut etiā est in deo. ¶ Alterius nō magis apparet impossibile q̄ ipsamet voluntas / vel essentia anime sit nolitio: q̄ illa res que est volitio sit nolitio: et sic tandem omnia saluabimus per vnicam rem. s. ipsam animā: sicut in deo dicimus q̄ ipse est intellectio: volitio et nolitio &c. sed oia ista sunt cōtra dicta sanctorū cōmuniter & philosophorū: qui ponūt tales actus inter se & ab aliā distingui & multiplicari in nobis. ¶ Quinto ad hoc est auctoritas Aug. 9. de trinit. d. Cum aliquid amō: tria sunt ego: q̄d amō: & ipse amō. Et p̄r etiā dicit: q̄ cum quis se amat q̄uis amans & amatum vnum sit: amō: tñ et amatum duo sunt. Ita q̄ sua intētiō est (vt videtur) q̄ in nobis semper amatum & amō: quo ipsum amatur sint duo quedam distincta. igitur cū amō: amatur in nobis sunt duo amō: oēs distincti: quorum alter a reliquo est amatus: et eadem ratio est de volitionibus alijs. ¶ Secunda conclusio aliqua volitio creata potest esse confusa & indistincta volitio sui. probatur. quia fm̄ philosophū. 2. retho. et est allegata auctoritas precedentis questione odium potest esse non solum ad singularia: sed ad genera: quia furrem & calūniatorem odit vnicūq̄: vt ait: sic et dilectio: et per consequens volitio potest esse ad genera: iuxta modum loquendi philosophi. ponatur igitur q̄ aliquis apprehendat in communi conceptu dilectionem: & iudicet omnem dilectionem esse bonam: et sicut iudicat omnem esse bonam: sic etiam diligat omnem dilectionem: tūc talis dilectio erit dilectio sui: non quidem distincta: sed cōfusa & indistincta: & simili modo aliqua nolitio potest esse nolitio sui: vt patet: si quis odiret omne odium: nec cōtra hanc conclusionem procedit aliqua ratio precedentis conclusionis si diligenter attendatur. ¶ Tertia conclusio: q̄

cap. 2.

non omnis actus intellectus nostri est notitia sui. probatur primo. quia tunc idem actus esset fides et visio: quod non videtur concedendum. cōsequentiā patet: quia fides cum sit actus intellectus esset notitia sui: aut igitur intuitiua sui. (Et per consequens visio) aut abstractiua sui: et idem sequitur: quia omnis notitia abstractiua vnicus rei est intuitiua alterius: vt patebit distinctione tertia. ¶ Preterea. Sumo actum vnum intellectus qui est negatio. verbi gratia. quo enuntiatur albedinem non esse nigredinem: si est notitia sui: aut est notitia que simplex dicitur apprehensio: aut affirmatio vel negatio: & quolibet horum videtur inconueniens. Nam simplex apprehensio et compositio & diuisio intellectus respectu quorūcūq̄ obiectōrum videntur in nobis distingui. Item nec affirmatio & negatio: et hoc omnino dicere habent illi qui dicunt propositionem mentalem cōponi ex notitijs simplicibus. Et si dicatur q̄ est notitia sui negatiua: tūc querendum est: an neget aliquid de se / aut neget se de aliquo: ita ipsamet sit partiale obiectum sui: & non videtur alterum predictōrum posse rationabiliter dici: aut ipsa erit totale obiectum sui: nec istud est possibile: quia nullius enuntiationis obiectum / seu totale significatum est aliqua entitas: sicut in prologo tactum est: & infra latius ostendetur: ipsa autem enuntiatio est aliqua entitas. ¶ Quarta conclusio: q̄ nullus actus intellectus est notitia sui immediata / seu intuitiua. probatur: primo quia nullus actus intellectus est causa effectiua sui met totalis vel partialis: sed omnis res immediate et intuitiue in se cognita est causa effectiua partialis notitię: qua sic cognoscitur: vt allegatum est supra ex Aug. 9. de trinit. conclusione prima. ¶ Secōdo si aliquis actus intellectus esset notitia sui: quolibet notitia intellectus esset notitia sui: quia qua ratione vna & quolibet: & similiter quolibet esset tanta notitia sui met quāta est sui obiecti primi a se distincti. verbi gratia. notitia albedinis esset tanta notitia sui: quanta notitia est albedinis: ita q̄ per eam eque bene cognosceretur ipsa sicut cognoscitur per eam albedo: non enim posset reddi causa cur ipsa esset perfectior: notitia albedinis / q̄ sui: et vltorius quilibet cognoscens & percipiens rem aliquā perciperet suam notitiā: & sic quicūq̄ cognosceret aliquā rem cognosceret se cognoscere illā rem. cuius oppositū experimur. ¶ Tertio ad hoc est expressa auctoritas Aug. 15. de tri. d. qui est dicit scio me viuere: vniū aliquid scire se dicit: p̄inde si dicat: scio me scire me viuere. duo sunt iam. hoc p̄o q̄ scit hec duo tertii scire est: sic pot addere. 4. & 5. & innumerabilia si sufficiat: hec nō essent vera: si notitia esset sui met notitia: als frustra ponere alia notitia: qua prima cognosceret. ¶ Quinta conclusio. q̄ nulla notitia in nobis naturaliter habita est distincta notitia sui abstractiua. probatur. q̄ si aliqua est. igitur aliqua est immediata causa efficiēs sue cause immediate efficiētis: q̄d est impossibile naturaliter declaro p̄nam. Nam ois notitia abstractiua est p̄ speciem rei cognitā intuitiue per illā notitiā qua res abstractiue cognoscit: et si distinctio cognoscit p̄ illā opz q̄ species illa distincte representat rem h̄mōt: nulla aut species distincte representat aliquā rem: nisi a qua immediate causata est: ita: qm̄ nulla res creata potest causare in aia propria specie alterius rei illa nō cōcausante. Et hec oia clare p̄bantur infra dist. 3. Si igitur aliqua notitia distincte cognoscitur abstractiue per aliquam speciem: illa species est ab ipsa notitia causata immediate: et si ipsa notitia a qua est causata illa species cognoscitur abstractiue per seipsam mediante specie illa: igitur illa species intuitiue cognoscitur per illam: et per consequens immediate efficit illam: quia vt dictum est supra: omnis res quācūq̄ cognoscimus: scilicet intuitiue congenerat in nobis notitiā sui: et ita hoc est verum de spe

Cap. 12.

cap. 7.

cap. 2.

Contra bi
cta arguit
Durand
cap. 5.

Cap. 5.

cie in memoria respectu visionis: qua cernitur sicut de re sensibili extra respectu sensationis qua aspicitur: vt clare habetur ex Augustino. 1. de tri. & multis alijs: et hoc etiam habetur diffusius in. 2. vbi tractatur de cognitōe angelorum. ¶ Sexta conclusio. q̄ aliqua notitia naturaliter potest esse notitia abstractiua sui confusa & indistincta. probatur. quia aliqua notitia nostra potest esse intuitiua notitia alicuius conceptus simplicis sibi & alijs communis: igitur potest esse notitia abstractiua confusa sui consequentiā patet: quia in communi simplici conceptu intuitiue cognito cognoscitur abstractiue: confuse tamē quolibet eius significatum: sicut in conceptu communi albedinis cognoscitur confuse quolibet singularis albedo: etiam conceptu communi nigredinis quolibet singularis nigredo: & hoc etiam tertia di. amplius declarabit. Antecedens patet: qm̄ conceptum communem qualitatis: vel etiam conceptū entis: si aliquis talis datur: potest q̄ intuitiue cognoscere. quilibet autem alium conceptū communis est ois intellectio create: & per cōsequēs huius qua cognoscitur. ¶ Septima conclusio aliqua notitia supernaturaliter homini concessa potest esse distincta notitia sui abstractiua: p̄batur. q̄a deus pot ostēdēdo se intuitiue alicui representare illi distincte illam notitiā numero: qua ipse videretur intuitiue: sicut & vni beato pot representare visionē alterius beati: igitur possibile est q̄ ille simulet deat suā notitiā abstractiue & distincte: sed nō est necesse q̄ per aliam. igitur possibile est q̄ per illam: & sic eadē erit intuitiua dei & abstractiua sui. Antecedens patet & certus est qm̄ quilibet creaturā existentē vel possibile potest p̄ libero arbitrio representare. p̄na p̄ qm̄ tali notitia q̄ dō notitia rerum in verbo: p̄fectus cognoscit creaturā q̄ p̄ notitiā intuitiua ab ipsa immediate causata: & per ois distincte. Assumptus p̄ per Augustinū. 1. de ci. dei. vbi ait q̄ angelus videns deū ipsam creaturā melius ibi: hoc est in sapientiā dei tanq̄ in arte q̄ facta: est: q̄ in ea ipsa sciunt ac per hoc & seipsos ibi melius q̄ in seipsis: veruntū et in seipsis. facti sunt enim: alitudo sunt q̄ ipse qui fecit. ibi igitur tanq̄ in diurna cognitioe in seipsis tanq̄ in vespertina. Et eandem sententiam frequenter ponit quarto sup gene. ad hram. nec est dubiū q̄ talem notitiā etiam hominibus pot cōcedere: q̄ aut hoc possit esse p̄ eandem notitiā: p̄na: q̄ quilibet indifferenter pot p̄ illam in verbo cognosci: nec ipsa minus q̄ alia aliqua res. satis clarū est. ¶ Si talis notitia cuiuscūq̄ alterius a p̄bo est notitia abstractiua respectu illius: eo q̄ sit eius non in seipso et immediate: sed mediate verbo representante & intuitiue cognito. ¶ Contra tamen aliqua predictōrum arguunt aliqui tenentes oppositum. Et primo q̄dem probatur q̄ volitio sit volitio sui. Et p̄mo auctoritate Aug. 9. de tri. d. amō: amat nec alio nisi amō: amari pot. i. seipso. ¶ Secōdo idē p̄batur auctoritate Ansel. d. in de libero arbi. ois volens ipsum suum velle vult. Et infra. sicut dicit cū quis mentit: vult ipsum mentiri: sic cū vult mentiri vult ipsum velle. tūc arguitur. Si omnis volens vult suum velle: aut alio velle: & tunc proceditur in infinitum: ita vt simul habeat infinita velle: aut aliq̄d vult nō alio velle: sed seipso: & habet p̄positum. ¶ Tertio p̄bat: q̄ notitia quilibet sit notitia sui: auctoritate Aug. vbi supra. primo. d. nō eni sibi est incognita notitia: qua se mens ipsa cognoscit. Et sicut est de illa ita & de qualibet alia: aut igitur quilibet est cognita seipsa & sic habetur p̄positum: aut quilibet per alia: & tunc simul sunt infinite notitię. ¶ Ad primum p̄mo pot dici sicut dicebat ad primum argumentum principale precedentis q̄m̄is: q̄ Aug. non accipit ibi amō:em p̄ actu secundo & operatione: sed p̄o vi amatiua: & similiter notitiā p̄o vi cognitiua: & tūc argumentū nō p̄cedit ad p̄positum. ¶ Secōdo dico: q̄ si amō: accipiat p̄o actu secōdo

illud relatiuum se non potest habere relationem personalem: sed tñ simplicem fm̄ distinctionem grammatice: quia esset relatio personalis. i. ad idem indiuiduum p̄positio illa esset falsa. Nam esto q̄ amō: amaretur seipso naturaliter: adhuc posse amari amō: alterius fm̄ naturam. Nam vnus homo potest amare amō:em alterius: et tunc constat: q̄ amō: amatur amō:em alio a se. Si vero sit relatio simplex non ad eandem rem numero: & fm̄ indiuiduum: sed ad eadē rem specie: vel genere p̄positio est vera: & est sensus: q̄ id quod amat est amō: & quo amatur est amō: Et illud cōfirmari potest ex alio quod sequitur: probat enim ex alio consequenter q̄ illius trinitatis mens amō: notitia bina sunt in singulari: et ostēdit q̄ mēs et amō: sunt in notitia: quia mens nouit se et suum amō:em. Constat autē: q̄ mens et amō: non cognoscuntur vna notitia numero: sed alia notitia cognoscitur mens et alia cognoscitur amō: : tali modo cognoscendū de quo ibi loquitur: scilicet intuitiue: & tamen dicit: q̄ bina sunt in singulari: et per consequens duo in vno. Item dicit: q̄ mens cum suo amō:em est in notitia: quod esse non potest: nec saluari de vnica notitia numero: quoniam per nullam notitiā vnam numero mens se nouit intuitiue & amō:em suū. ¶ Ad auctoritatem Anselmi dicendum: q̄ non est intentio Ansel. dicere q̄ cuiuslibet volētis velle sit ab ipso volitum: sed q̄ omnis volens vult sponte & inuite vel nolens velle vult: et istud sufficit ad p̄positum suum. dixerat enim q̄ in potestate hominis erat seruire rectitudinē volitatis: nec posse auferri ab homine eo inuito. ¶ Contra quod arguit discipulus: quia plerūq̄ homo rectam habens voluntatem cogente tēratione inuitus deserit eam. Respondet Ansel. interimendo assumptam. Nam inuitus dicitur nolens: nemo autem deserit rectitudinem nolēs. ligari enim potest homo inuitus: q̄ ligari potest nolens. velle autem non potest inuitus: quia vt ait: velle non potest nolens velle: quod probat: quia omnis inquit volens ipsum suum velle vult. que probatio accepta in sensu dato vtiq̄ sufficiens est. ¶ Alius autem sensus non est necessarius nec certe sufficiens ad p̄positum suū sine isto: esto q̄ verus esset: quia esto q̄ omnis volens velit suum velle: ita q̄ suum velle sit ab ipso proprie volitum: adhuc non probatur: quia non velit inuitus: quia cuiusq̄ dicitur q̄ inuitus vellet illud velle quo vult mentiri: quia si velle mendacij non est spontaneum: nec velle illius volitionis erit spontaneum: & tamen si daretur oppositum cōcederet principale p̄positum: scilicet q̄ velle illud nō esset tum seipso: cum eadem volitio nō sit spōtanea & coacta. ¶ Ad aliud dictum Augusti. de notitia dicendum sicut dictum est de amō:em. ¶ Preterea. Non est intelligendum q̄ notitia non est sibi incognita quasi semper actu cognoscatur a mētē: sed q̄ semp habitualiter seu quasi habitua liter: quēadmodū & de ipsa mente idē ait: q̄ semper se nouit: non tñ semper se cogitat: & 14. de trinit. vbi habetur: q̄ quando mens actu se conspiciat et gignit in se cognitio: nem suam: non ita gignit istam notitiā in suam tanq̄ sibi ante incognita fuerit: sed ita nota inquit erat sibi quem admodum note sunt res que memoria continentur: etiam si non cogitentur. Et in sequenti capitulo ponit ad hoc exemplum de eo qui duarum vel plurium disciplinarum peritus: quando vnam cogitat vel alias: etiam si non cogitat: nouit tamen: & per talem similitudinē dico: q̄ quasi habitualiter est sibi nota: nō enim proprie habitualiter eo q̄ nullum habitum aequinat se cognoscendo / nec aliquid concretum habeat quo mediate se cognoscit. ¶ Ad primum argumentum principale patet responsio super articulo primo in solutione secunde rationis alterius opinionis. ¶ Ad secundū: q̄uis multa possent dici

no

Cap. 5.

ppter breuitatem tamē nunc omittō: alias forsan suis locis dicenda. Sed pro nunc breuiter respondeo. d. q. nihil aliud a deo ē magis diligēdū q̄ sit diligēdū de vñ nego añs...

Distinctio. ij. Questio. i.

Via magister in distinctioe secunda icipit nobis notificare vnitatē dei essentialē et trinitatem personalē: deū vero esse trīnū pater et vnus p̄supponit eū esse: ac etiā fm q̄ innuit Aug. 3. q. 1. q̄stio de re est. vtrū...

q. 28.

cap. 1.

Ad oppositum arguitur primo aucte Auit. pro metaph. sue. d. q. deus esse nec ē manifestū per se nec dispositum manifestari. In questione duo erunt articuli. In primo videtur in generali: quid dicitur per se notum: et quis sensus sit huius dicti. In secundo vero de quæsto.

Quantum ad pri mū dico: q̄ tam aliqua p̄positiones q̄ earum totalia et adæquata significata consueuimus dicere per se notas et p se nota. Unde sicut dicimus: q̄ ista p̄positio. Si aliqua sunt eidem equalia sunt sibi inuicem equalia: est per se nota. sicut etiam vsus est vt dicat q̄ per se notum est: q̄ si aliqua sunt eidem equalia sunt sibi inuicē equalia. Et h̄ytriusq̄ dicti possit esse verus sensus p̄positio tñ nō dicitur proprie p se nota. patet. Aut enī dicitur p se nota: q̄ simpliciter per se cognita et apprehēsa: aut q̄ per se cognita est esse vera: aut q̄ per se cognita sit esse sicut significat: seu q̄ significati eius est per se notū. nō enim videt in quo alio sensu conueniēter possit itelligi dici per se nota. Sed nec primo modo: qm̄ tunc quēly p̄positio tam vera q̄ falsa dicenda esset per se nota: cū quilibet siue prolata siue cōcepta possit per se apprehēdi et cognosci ab intellectu. Nec secundo modo: q̄ nulla p̄positio potest cognosci esse vera nisi cognoscatur suum significatum: et cum hoc etiā: q̄ ipsa...

sic significat: et p̄ consequens cum quilibet talis notitia qua p̄positio cognoscitur esse vera dependeat ex prioribus notitijs p̄plexis seu p̄plexis siḡnificatiōis ex p̄ se causis: ac per hoc non est prima: nec ipsa p̄positio est per se nota esse per se vera. Et h̄ytriusq̄ igitur. Tertiū. i. q̄ ideo dicat per se nota: q̄ eius significatum est per se notū. Et quo se quitur q̄ non ipsa: sed eius significatū proprie dicitur esse per se notū. Secūdo. q̄ conclusiones demonstrationum (sicut patet ex prima. q. prologi) non proprie dicuntur proprie esse intellecte seu scite et per se note. consequentia clara est. Tertiū contingit intellectui aliquas conclusionem demonstrare atq̄ reflectat se super aliquam p̄positionem demonstrationis: sicut in p̄allegata questione declaratum est. igitur anteq̄ p̄misse sint note: cōtingit itelligere et scire et aliquid esse intellectū et p se notum et aliquid scitum. Et quo sequitur: q̄ illa que dicuntur proprie per se nota: non sunt ipse p̄positiones: sed earum significata: veruntū q̄ dicitur vsus obtinuit: vt q̄dam p̄positiones dicant p se note: non est vitāda talis improprietas locutionis: dūmodo verus sensus habeatur. est autem verus sensus non dicitur aliquod enuntiabile seu complexū significabile esse per se notum: q̄ eius notitia qua formaliter cognoscit ex nullius alterius extrinseci notitia tanq̄ a per se causa dependet: ita q̄ ipsius naturaliter pōt cognosci etiam si nulla cuiuscumq̄ extrinseci notitia haberetur. Et si per se notum enuntiabile strictē sumptum velimus describere: possumus dicere q̄ est enuntiabile qd̄ naturaliter cuiuslibet vtiendi seu potēti vti ratione sine indigentia notitiē alicuius extrinseci potest esse notum. Non enim in sola ea que actualiter cognoscuntur soliti sumus vocare per se nota: sed et que possunt taliter: vt predictum est cognosci. p̄positio autem vere dicitur per se nota si sensus dicti sit q̄ illud quod ipsa significat sit per se notum. sic etiā aliqua dicitur vere scita credata vel opinata si sensus sit q̄ tale est id quod ipsa significat est per se notum: vt supra dicebatur. Et in hoc sensu frequenter superius dixi et in alijs locis p̄positionē aliquam esse per se notam. Et fm̄ hoc potest describi p̄positio p se nota dicēdo p̄positio per se nota est p̄positio que vel alia sibi equalens in significato cuiuslibet vti ratione potēti potest naturaliter esse nota absq̄ indigentia notitiē extrinseci alicuius: Dico autem vel alia sibi in significato equalens: quoniam nulla vna numero p̄positio est que omnibus sit vel naturaliter possit esse nota. Dico vero cuiuslibet ad differentia quāda p̄positionū immediate: vel saltem primo ex experientia sensitiua vel intellectuali noscuntur. Tales enim non dicuntur proprie per se note: seu communes conceptiones et dignitates vel p̄positiones maxime: que omnia idem significant. vnde constat q̄ nulla istarū. ego diligo: ego dubito: ego credo: ego sum: et similia que videntur euidenter mihi per experientiam intellectualem note: esse per se nota: cum que libet sit contingens. Sed licet quilibet similia sit mihi nota: nulla tamen earum nec aliqua eis equalens cuiuslibet naturaliter potest esse nota. nec enim ista: ego diligo: nec hec sibi equalens. stephanus diligit: potest naturaliter alteri homini esse nota. Idem etiā est de notis per experientiam sensiualem immediate vel etiam mediate: quia tales carentibus illo sensu quo experientur res ille de quibus formatur pp̄ nō possūt naturaliter esse note. Ad dō etiā sine indigentia notitiē extrinseci: q̄ si ad suā notitiā alterius notitia esset necessaria: iam nō per essent note. Dico aut extrinseci: ne excludatur notitia terminorum: seu eorum que per terminos importantur: siue alia sine qua nō pōt esse pp̄ per se nota. Hāc p̄cipia co-

sign. pp. i. pp. p se notū q̄ ipa pp

1. post. gnoscm? inquātū terminos cognoscim? fm̄ h̄m qd̄ itelligēdū est de principijs illis q̄ dignitates vocatur: non autē de illis que sumuntur p viā sensus et experientie. h̄ec descriptio sic intellecta: vt apparet vniuersaliter quertif cū descripto: et per p̄s bona est. Sentētia liter etiā cōcordat cū illa Boetius in hebdomadib? que dicit q̄ ois animi cōceptio est enuntiatio quā quilibet pbat auditā: op̄ est si hoc debeat omni cōmuni animi cōceptioni cōuenire: vt ly auditā non stricte sumatur referēdo ad eam que immediate sensu auris percipitur. Alias nulla mentalis esset cōmuni cōceptio: sed generaliter ad oem cui? significatū noscitur: quicūq̄ em̄ cognoscit quid significat aliquid talis p̄positio: mox p̄pbat illā. i. iudicat et assentit sic esse vt illa significat: et talis assensus eius dē notitia est: vt ostēsum est vbi supra. h̄uic etiā cōsonat dictū q̄ philo- sophi. i. poste. di. q̄ dignitas est p̄positio marima est p̄positio immediata quā necesse est habere quēlibet docēdū. i. potēte vti rōne atq̄ ab aliquo doceatur: tales em̄ p̄positiones absq̄ doctrina cuiuslibet naturaliter veniūt in mentē: vt dicit Lōmē. 3. de aia. et abq̄ comitāri cognitione: vt idem dicit in de fom. et vigil. r̄ ita esse nos experimetaliter cōprehēdimus in his forte qui nūq̄ audiunt necq̄ formauerunt vocaliter tales p̄positiones. Unde si vnus rusticus qui nunq̄ ore protulit neq̄ platā audiuit istam. verbi gratia. si aliqua sunt eidē equalia sunt equalia inter se: vel it scire vtrum aliqua duo corpora distincta sint equalia accipiens virgā mēsurat quāritatem vnus: deinde mēsurat aliam fm̄ illā virgē quāritatem: si inueniat illam esse equalē dicte quāritati virgē subito cōcludit illa duo corpora sibi inuicē equalia: et non hoc nisi q̄ naturaliter in mētem veniūt q̄ si aliqua sunt equalia eidē sunt etiā equalia inter se: ita de alijs facilliter pōt aduertit. per hoc autē q̄ philosophus dicit immediata: et claudit indigentia notitiē alterius extrinseci. Et per hoc q̄ ipse dicit quēlibet: et clauditur p̄positiones ille de quibus dictum est: q̄ nō cuiuslibet naturaliter note sunt. vnde si bene aduertatur descriptio supra posita cū qualibet istarum Boe. et philosophi vniuersaliter cōuertit: si tñ illa Boe. capiatur: vt dictū est. Et istis sequitur aliqua correlaria. q̄ p̄mū q̄ nulla p̄positio cōtingens est per se nota. p̄t: q̄ nulla vel sibi equalens cuiuslibet potest naturaliter esse nota: cum quilibet per experientia primo sit nota. T̄cōfirmat hoc etiā per philosophū. i. poste. c. illo. Omnis demonstratiua sciētia circa tria est. vbi exp̄esse dicit q̄ dignitas est necesse p̄pter seipsam. Secūdo q̄ nulla p̄positio singularis categorica et affirmatiua de inesse alia ab ista. deus est: vel sibi equalente est per se nota: ratio est: q̄ quilibet talis si sit nota euidenter: est imediata: vel mediate per experientia nota: vt p̄t discurredo per singulas. vtrū autē illa. deus est. sit p̄ nota in articulo. 2. videbitur. Tertiū q̄ non ois p̄positio imediata est per se nota. p̄t: quia multe sunt imediate que absq̄ singularium experientia cognosci nō possunt: vt he aliquid mouetur. ois calor est calefactiuus: et vniuersaliter principia scientiarū que sumuntur per viam experientie et memorie: p̄t etiā per philosophū qui primo poste. diuidit p̄positionem immediatā in dignitatē et positionē. Quartum contra aliquos sollēnes. doct. s. q̄ non ois p̄positio: cuius predicatū includitur in diffinitione subiecti: est per se nota: et contra alios q̄ non ois p̄positionis per se note per predicatū includitur in ratione subiecti. Primum p̄batur: q̄ vel itelligeretur hoc de diffinitione. d. quid rei vel dicente quid nois. De prima patet p̄positum. Nam neutra harum est per se nota: intellectus est subiecta: intellectus est qualitas cū de vtraq̄ sit magna questio apud sapientes: et tamen alterius predicatum includitur in ratione dicēte quid rei subiecti. Similiter ista. rosa est flos.

Com. 36.

non est per se nota: imo nec necessaria/necessaria. albedo est color. est per se nota. alias esset nota ceco a natiuitate. et tamen vtriusq̄ predicatū includitur in ratione subiecti: et ita de multis alijs posset argui. Preterea. Si hoc esset verū: tunc quilibet p̄positio in qua predicaretur vel genus vel differentia de sua per se specie: esset per se nota: et eadē ratione quilibet in qua diffinitio predicaretur de diffinito: sic pp̄ie differentie et diffinitiones rerū absq̄ argumentatione essent note de ipsorum diffinitis: et illud est manifeste falsum: cum multū difficile sit pp̄ias diffinitiones inuestigare. De diffinitione dicēte quid nois idem probatur: q̄ ois p̄positio per se nota est vera. non autem omnis cuius predicatū includitur in diffinitione talis subiecti ē vera: vt patet de ista: vacuū est locus: hec enim est falsa: cum nullus locus sit vacuū/ vel vacuus: et tamen locus ponitur in diffinitione dicēte quid nominis huius termini vacuū. Diffinitur enī q̄ est locus priuatus corpore. ita de pluribus alijs posset argui: quarum subiecta supponere possunt pro veris rebus: et tamen p̄dicaciones tales non sunt necessarie: sed contingentes sicut et ipse res contingenter sunt: et per consequens nō sunt per se note. Secundum patet. Nam quilibet istarum est per se nota: homo est animus/ vel non est animus: si aliqua sunt eidem equalia sunt equalia inter se. Si equalibus inequalia addantur tota sicut in equalia: et multe alie de quibus constat q̄ predicata non includuntur in ratione subiecti. Sed vnūm occurrit dubium quantum ad presentem articulum. scilicet vtrum aliqua p̄positio per se nota sit demonstrabilis: et est opinio doc. vnus. d. q̄ Aureol? quedam cōmunes animi cōceptiones et p se note p̄positiones veniūt in mēte mediate quodam syllogismo imperceptibili et neminē latēte: vt q̄ omne totum est sua parte maius. et q̄ natura est. probat enim ex motu q̄ natura q̄ est principū motus sit. probat inquit etiā omne totū esse maius sua parte ex hoc q̄ p̄tinet partē et addit super eā. Sed q̄ tales deductiōes subito et imperceptibiliter in mēte veniūt: tales p̄positiones cluse sunt p se note. Istud cōfirmat p̄ Alacen. 2. p̄spectiue. d. q̄ plures sunt p̄positiones que reputant p̄me: et tñ nō cōprehēduntur nisi per rationē. verbi gratia. q̄ totū sit maius sua parte: et omne qd̄ est huius generis ab hoibus vocatur p̄positio prima. t̄cōfirmat hoc etiam in aia. quasi p̄positio manifesta. et fm̄ h̄c modū sit apprehensio partū per rōnem in tpe insensibili absq̄ indigentia argumentationis iterā de. Secūdo probat idem per diffinitionem Boetij supra positā de p̄positione per se nota: q̄ est enuntiatio quā quilibet probat auditā: tales autē probatur subito et imperceptibiliter. Et his patet: q̄ cum iste doc. velit q̄ tales p̄positiones non sunt note nisi per deductionem syllogisticā: et cū nihil notificetur per minus nota talis deductio etiā erit ex p se notis: et p̄s demonstratiua: et sic aliqua p se nota nō sunt nota nisi p demonstrationem. Alij tenentes q̄ aliqua p̄positio per se nota est demonstrabilis arguūt. Primo sic. possibile est q̄ aliqua p̄positio sit per se nota p̄scitate excludente notius ab effectu et quo ad nos: et tñ q̄ non sit per se nota p̄scitate excludēte notius quo ad naturā. Secundo ly aliqua p̄positio sit per se nota: et contra alios circūscripto: ipsa tamē est dubitabilis: igitur licet sit per se nota: est tamē demonstrabilis: quia quot queribilia rot scibilia. Tertiū qd̄ non tollit quin p̄misse exprimat causam et sint per se et vere cause cōclusionis: nō tollit quin de cōclusionē cause actus sciēdi: et per consequens quin ipsa vere demonstrat. p̄t: q̄ scire est rem per causam cognoscere. Itē de mō. r. itō est ex primis veris et c. Sed q̄ p̄positio per se nota nobis nō tollat. hoc patet: q̄ cum hoc fiat q̄ habeat causam immediatā et c.

Aureol? l. 1. dif. 2. q. 2. art. 3.

cap. 2.

bo. inno.

Thom. p. ma parte. q. 2. art. 1. Egid. li. 1. d. 3. q. 2.

certior et clarior visione intuitiva: quā habemus in via.
 ¶ Ad primā rationem opti. respōdeo qd opz maiorem ad hoc vlti vera intelligi: qd cui libet nō solū apprehēdit: sed etiā potēti vti ratione: ipsa vel sibi equiualēs facere possit naturaliter talem euidentiā: r tūc nego minore. ¶ Ad probationē illius minoris qm dicit qd illa est in primo modo dicēdi per se: r predicatū est de ratione subiecti: dicendum qd non ex hoc sequit qd sit per se nota: non est ois ppositio in primo modo est per se nota. vt supra patuit: r vt vult iste doc. in eadē questione. nō omne predicatū qd est de ratione subiecti: est per se notum de subiecto: imo fm eūdem ibidē aliqd predicatū pōt esse notū de ipsa ratione subiecti. s. dicente quid rei qd non est notū de subiecto: sed demonstrabile de ipso. ¶ Ad scđam dico: qd maior non est vera nisi intelligat/seu suppleat: vt dictū est de maiore pcedētis rōnis: aliter em negāda est et in illo sensu minor: est falsa. ¶ Et cum pbatur: qd idē predicatur de se. Dicendū qd pbatio nō valet. sic em hec esset per se nota. albedo est: r hic angelus est: cum fm hūc doc. essentia non sit distincta ab esse etiā in istis: qm igitur predicatio eiusdem de eodem sit vera: nō tñ oia talis est: p se nota. qd etiā roboratur ex dictis eius qui vult qd nō omnis predicatio eiusdē de eodē sit necessaria. ¶ Unde hec potest esse falsa. albedo est albedo: r per ois nō est per se nota. ac p hoc est dubitabilis qm est de se. sic dico in proposito: qd qm essentia dei non sit distincta a suo esse: r hec sit vera r necessaria. de? est: nō est tñ beato per se nota: sed per notitiam intuitivā qua intuetur ipsam deitātē: qua stante intellectus de veritate dicte ppositionis dubitare non potest. ¶ Ad primā rationem factā in principio dico: qd aīa est falsum quo dicitur qd hec est p se nota: necesse esse est: et cum pbatur. oppositū predicatū infert oppositum subiecti. Dico qd ex hoc probaretur qd oia inter predicatū et subiectum est necessaria. ver. g. dicendo. si aliquid necesse esse est: ipsum est: qd oppositum predicatū repugnat subiecto: non tñ. pbat qd categorica in qua illud predicatum affirmatur de subiecto sit per se nota. immo nec qd sit vera. alioquin hec esset vera. corpus actu totū occupans est: qd sequit nō est: igitur nō est totum actu occupās. s. hēc esset per se vera r p se nota. hō irrationalis est homo: qd oppositum predicatū repugnat subiecto. r tñ constat qd vtrāq est falsa. ¶ Ad scđam potest negari primo oia: tñ qd non est per se notum qd de? sit veritas: tum qd adhuc nō sequitur aliquā veritatē esse est per se notū: ergo illā que deus est esse: est per se notū. ¶ Scđo dico qd antecedens est falsum si per veritatē res/seu essentia aliqua determinate r non vniuersaliter quelibet intelligatur sicut opz si argumētum debeat cōcludere ad propositū illius. ¶ Et cum probatur qd negans veritatē esse ponit eandē esse. Dico dupliciter. ¶ Primo qd hac cōcessa nō habetur qd veritatē esse sit per se notum. sicut nō sequitur qd aliquem loqui sit p se notum: r tñ negās se loqui loquitur. ¶ Scđo potest dici qd assumpta est falsa. Ad probationem si nulla veritas esset propositio verum esset nullā veritatē esse: intelligendo per veritatē aliquā entitatē vt prius negāda est oia. Nam oppositum cōsequētis stat cum antecedente: quāminimo r sequitur ad ipm: sequitur em: nulla veritas est: igit nō est verum nullā veritatē esse: nec ex hoc vltius sequitur: igit nulla veritas est. nec etiā sequitur. igitur verum est aliquā veritatē esse: ita qd dato consequente neutrum contradictorior enuntiabilem esset verum. ¶ Et si dicatur qd hoc est impossibile: cōcedo: sed ex hoc licet sequatur qd antecedens est impossibile. s. nulla veritas est: non tñ sequitur qd illa cōsequētia valeat. r procedit ista solutio supposito qd enuntiabile denotetur verum a veritate iuxta primum aut scđm modūz positos de hoc supra. q. i. prologi. arti. i. sed si tenerē tertius modus ibi

positus. vtz qd enuntiabile dicitur verum: qd sic est: tunc posset concedi cōsequens. s. qd verum esset nullā veritatē esse: r neganda vltior consequentia qua infertur: igitur veritas esset intelligēdo per veritatē aliquā entitatē: vt prius. ¶ Et videtur negādam esse illud assumptum pro probatione cōsequētis. s. nihil est verū nisi veritate. vnde sicut dicitur qd falsum non est falsum falsitate: intelligēdo per falsitatem aliquā entitatē: sed qd non sic est si illud sit affirmatiuum: vel non sic nō est si sit negatiuum. sic fm illum modum exponendi verum non dicitur verum aliquā entitate. scilicet que sit veritas: sed quia sic est rē.

Supposito et dictis in distinctioe pcedenti non esse nobis per se notum deū esse: restat in presenti inquire: re: vtrum hoc sit nobis notabile per naturā. ¶ Et qd apostolus dicit et magister allegat qd inuisibilia dei a creatura mūdi. i. homine: per ea que facta sunt intellecta conspiciunt: vidēdum est qualiter que facta sunt intelliguntur a nobis. eoz aut que facta sunt: quedā sunt sensibilia: quedam insensibilia. ¶ Et de vtriusq opz inquire: vt videmus an et qualiter deus et oēs res cognosci possunt a nobis. ¶ Primo igitur querit: vtrius res sensibiles intelligatur a nobis naturaliter. ¶ Et arguitur qd non. ¶ Primo auctoritate philosphi. 3. de anima dicitis: qd aīa est quodāmodo oia: qd declarat: qd omnia aut sunt sensibilia / aut intelligibilia. aīa autem per sensum quodāmodo est sensibilia: per intellectum vero intelligibilia. Ex quo patet qd anima per intellectum non apprehendit sensibilia: alioquin per solum intellectum esset: tam sensibilia / qd intelligibilia: et per cōsequēs oia entia. et per cōsequens superflue distinctionem illam fecit philosphus. ¶ Secūdo nullum singulare apprehenditur per intellectum omne sensibile est singulare: igitur rē minor est nota: et maior probatur per differentiam quam in plurib? locis philosphie assignat philosphus inter sensum et intellectum. d. qd sensus est singularium: intellectus vero vniuersalium.

Oppositum probatur per eūdem. 3. de aīa. d. qd intellectus intelligit oia. r ideo opz cum imixtum esse. ¶ Et cōmentator ibi dicit. qd intellectus recipit oēs formas materiales: et per ois sensibiles. ac per hoc sequitur qd intelligit sensibilia. ¶ Secūdo ratione: qd si intellectus non intelligeret sensibilia: intellectus omnino nihil intelligeret: consequēs est falsum. consequentia probatur: qd nullum insensibile potest intellectus apprehēdere: nisi qd prius fact? fuit in actu r apprehenderit sensibile aliquod: vt satis haberi potest ex. 3. de anima: r ex sequēti questione patebit. ¶ Tertio quia de sensibilibus multas habemus scientias: vtputa physicas: igitur illa apprehēdimus per intellectum: cū scientia proprie dicta ad solum intellectum pertineat.

Hec questio duob? articulis declarabit. In primo premissis distinctionib? quibusdam ponentur aliquę conclusiones quas probabo: quarum probationibus probabūt simul distinctiones premissis. Scđo mouebūt dubia circa predicta: r soluent.

Est autem prima distinctio qd notitiarū: alia est affirmatio et negatio. ¶ Item eozū que simplici notitia cognoscūtur aliqua sunt ad que hūdi notitie immediate obiectiue terminātur: quedā vero ad que nō immediate terminantur sue notitie: sed ad eoz species/seu imagines in aīa existētes. ¶ Item quedā notitia est sensualis: quedam intellectualis. ¶ Tercio autē sensualem oēm notitiā ad quam causandā perse concurrat virtus aliqua sensitiva: aut aliquid existēs in illa. Intellectualem autē oēm notitiā

nam intellectus: siue omnis notitia sensualis hominis sit intellectualis: siue non: de quo videbitur in secundo: vbi de distinctione r idēitate potentiarū anime inquiretur. Quibus premissis pono aliquas conclusiones. ¶ Prima conclusio est: de rebus sensibilib? habemus vel habere possumus naturaliter notitiā sensualem: tā simplicem qd cōplexā. ¶ Secūda. qd de sensibilib? possumus habere naturaliter notitiā sensualem simplicem immediatā rei in se: r notitiā qua cognoscit mediātē alio cognito. ¶ Tertia. qd de sensibilibus possumus habere notitiā intellectualem: r simplicem et cōplexā. ¶ Quarta. qd etiā possumus de eis habere notitiā intellectualem immediatā: ac etiā mediatā rē. ¶ Quinta conclusio. quātū ad primam partē probatur. s. qd de sensibilibus habemus notitiā sensualem simplicem: ex eo qd experimur frequenter nos aliqua sensibilia apprehendere. verbi grā. audire sonos: et videre colores nihil affirmātes: aut negantes de ipsis. qd vero etiā cōplexā sensualem habeamus: patet: quia multa euidenter enūtiāmus de ipsis sensibilibus: dū presentia sunt sensibus nostris: que talibus sensibus carentes: aut quorū sensibus species r res sensibiles presentes: nō sunt: sciēter enūtiare non possunt. ¶ Sed hic satis congrue queritur. vtrū animalia irrationalia habeant aliquā cōplexā notitiā de sensibilibus: qd qd simplicem habeat non est dubium. ¶ Et hic dico qd qm istud nō possit nobis naturaliter esse plene notum. probabiliter tamen ex eis que de eis percipimus possumus arguere qd talē notitiā habeat: qd potest conuincī: qd sicut videmus aliquādo brutū aliquod apprehendit sensibile: vtputa panem r mouetur ad ipsum. Aliquādo vero apprehendit idem r nō mouetur ad illud. igitur motus iste cum sit p appetitum animalē: r talis appetitus sequatur apprehensionē: presupponit preter simplicē apprehensionē sensibilibus iudicium: quo iudicat illud vtile vel necessarium aut tale vel tale. ¶ Secūdo. quia animal appetens dulce aut aliter aliqualē fm saporem apprehensio colore alicuius rei determinate mouetur ad illā: hoc autē vt videtur non contingit nisi iudicaret rem illam esse dulcem. ¶ Confirmatur illud ex eo qd si postea gustans nō reperit esse talem qualem querebat fugit ab illa. hāc rationē ponit Auicē. 6. naturalium. vbi probat in animalibus esse sensum cōmūnem. vnde ait. qd si non conuinceretur in imaginatione animalium que carent intellectu: cum inclinātur desiderio proprio ad dulcedinem: scilicet qd res que est huius forme est dulcis: cum viderent eam non appeterent ad comedendum. ¶ Et subdit concludens postea. qd si non esset talis virtus in animalibus difficilis eis esset vita si olfatus non ostenderet saporem rē. ¶ Tertio probatur idem experientia: que de canibus venaticis fertur. videlicet qd cum feram fugientem sequitur: si ad binium veniant odorant vnam viarum: in qua si non percipiāt odorem fugientis subito absqz alterius vie odorazione per alteram pergunt: quod non videtur aliunde contingere: nisi quia iudicant feram nō transiisse per illam: quā odorati sunt: ex hoc quasi arguentes iudicant transiisse per aliam viam. ¶ Quarto. quia disciplina sine notitiis cōplexis non sit: sed quedam animalia sunt disciplinata vt experientia docet. Ad hoc etiam est auctoritas Auicē. sexto naturalium. d. vbi loquens de estimata dat exemplum: sicut inquit vis que est in oue dijudicans qd ab hoc lupo est fugiendum: et qd huius agni est miserendum. constat autem qd omnes tales notitie sunt cōplexę. ¶ Hec valet ratio doctoris vniuersitatis qd fm hoc in talibus animalibus esset intellectus practicus: et deberent animalia talia vocari rationalia. Non enim hoc fecit loquendo de huiusmodi ad sensum: in quo dicitur hominem esse rationabilem: et habere practicum

intellectū: qd hō nō tñ singularia: s. et vniuersalia nec tñ circa sensibilia sed r circa insensibilia habet iudicia et ex talibus ratiocinatur et proprie rationalis appellatur. Similiter intellectus practicus non solum ex singularibus: sed ex altera vniuersali quandoqz consiliatur. ¶ Item pferit pterita presentibus r futuris: r multiplex alia differentia posset assignari propter quam talis consequentia non tenet. ¶ Ad etiā pfirmatur per cōmētatores. 3. de anima. ¶ Tercio cogitativa h? talia iudicia particularia: r tamen dicit qd ex hoc non sequit eā esse virtutem rōnabilem propter eam assignatā vt patebit in probatione cōclusionis tertie. Si tamē vltis vocare etiā illa rōnabilia potes: qd vocabula sunt ad placitum. Sic etiā alius volens omnia cognoscētia vocare rationalia posset negare omnium notitiam etiam simplicem ab eis r inferre: qd aīa illa essent rōnabilia. ¶ Secūda cōclusio. vtz qd de sensibilibus habeamus sensualem notitiā simplicem qua res sensibilibus immediate fm se sentitur: r aliā qua mediātē aliquo qm fm ad primā partē in sensibus exterioribus per quos immediate sensibilia ipa sentiuntur. s. g. colorem in pariete: nec aliqd experimur nos inueni p visum: quo viso tanqz medio intueamur colorem in pariete. Si enī aliqd aliud intueremur p visum medium inter ipsum r colorem: ita experimur et cognoscere nos illud videre: sicut experimur et cognoscimus nos videre colorem: quod non contingit. ¶ Quātrū ad secundam partem probatur: qd de sensibilibus absentibus habemus cogitationem r recordationem: seu memoriā sensualem. igit habemus notitiā non immediate ad ipsa sensibilia determinatā. ¶ Hīs p experientiam ps: qm ad hoc scz qd de sensibilibus habeam? cogitationē r recordatiōem seu memoriā sensualem: Sed qd illa sit sensualem pba: de partu: tur ex eo qd. d. Aug. 7. sup gen. ¶ Expti fuerunt medici qd aliquo ventriculo capitis aliqū infirmitate astricto defecit officium memoriā in homine: quo curato recuperatum est: hoc aut non contingeret: nisi tale organum per se causaliter ad actū memoriā aliquo modo cōcurreret pna pbatur: qd talis cogitatio aut recordatio nō terminatur immediate obiectiue ad res ipsas sensibiles extra: sed ad earum species in memoria existēs: qd pbatur: qd experimur qd quicūqz aliqd absens sensibile vel pterit us cogitam: intuemur aliqd simile illi sensibilibus: qd sic obicitur cognitioni nostre: r per ipsam cognoscit: sicut color in pariete obicitur visioni nre cum actualiter ipus in se ipso sentimus. igit tunc habemus notitiā de sensibilibus non immediate terminatam ad illa: sed ad aliqd aliqd quod immediate cognoscitur. ¶ Sorte diceretur qd illud tale qd obicitur non est aliquod idolum vel species rei extra: sed est ipsamet res extra existens. ¶ Contra hoc et ppreste est auctoritas r rō Aug. in de s? a reli. Si vna iquit roma est quā circa tyberim nescio qd romulus d? condidisse: falsa est ista quam cogitans fingo. non em est ipsa nec ibi sum mō. Nam ibi quid agatur modo: vtrū scirē. Si vnus est sol: falsus est iste quem cogitans fingo. Nam ille curricula sua certis locis r temporibus pagit. istum vbi volo r quando volo constituo. ¶ Et subdit ad propositū alia hic nota qd falsa roma: r falsus sol sunt illa qd nobis apparent. ¶ Item nota eius pbationem. s. qd si vera roma esset illa que sibi apparet: cognosceret que agunt in ea: r eandem pbationē adducit in de qm. aīe. ad ostēdendum qd absentia per eorum imagines memorantur. Nam loquens de ciuitate Mediolani cuius memoriaz habebat: quātū agatur nunc agatur: ignoro: quod vtrū nō ignorarem: si animus meus vsqz ad illa loca porigeretur presentiaqz sentiret. ¶ Et pro certo nō v? ratio sufficiens posset assignari cur non p talem notitiā sciretur de re an esset vel non esset: r alie veritates contingentes de ea si ad illaz

L.c.37.
 r. posse.
 L.c.4.
 parte. 4. cap. 1.
 L.c.43.
 parte. 1. cap. 5.
 Adā in. 2. lectura. q. 4. plogi.

L. 5.
 L. 14.
 L. 6.
 cap. 8.

Nota componit diuidit et dicitur

immediate terminaretur sicut per notitiam sensus exterioris (eo qd ad illam immediate terminatur) sciunt. Nec valet dicere qd ista est abstractiva illa intuitiva. Quia quero quid per abstractiva intelligis: vel dices sicut alii qui dicunt eam notitiam qua non possunt sciri tales veritates contingentes: et tunc restat questio quare per viam possunt et non per aliam: et non occurrit ratio danda nisi: quia hoc non ad rem ipsam immediate: sed ad eius imaginem terminatur. De hoc tamen plus dicitur in scdo. dist. 7.

¶ Preterea. Quandoq; res de qua habetur memoria non est. non igitur potest naturaliter esse immediati obiectum notitie simplicis alicuius: alias nec per visionem exteriorum essentis certi de existentia sui obiecti. Nam si experientiam sequamur: ita per interiorum inspicimus suum obiectum: sicut per exteriorum suu obiectu: nec maior certitudinem habemus de existentia obiecti exterioris notitie: qd de existentia obiecti interioris: non igitur res extra: sed eius species obijcitur immediate tali notitie.

¶ Nec etiam est intentio eiusdem. 11. de tri. Quid inquit est ad corporis sensum aliquod corpus in loco: hoc est ad actum animi similitudo corporis in memoria: et qd est aspectus visio ad eam speciem corporis ex qua sensus formatur: hoc est visio cogitantis ad imaginem corporis in memoria constitutam ex qua formatur actus animi. Ecce qd sic dicit se habere speciem in memoria ad cogitationem seu visionem cogitantis et e converso. sicut species et forma corporis sensibilis: qd videtur ad visionem et e converso. **¶** Item etiam habetur expresse ex capitulis. 7. 2. 8. Item. c. 9. vt autem inquit possit esse visio cogitantis ideo fit in memoria de visionem sentientis simile aliquid: quo se ita conuertat in cogitando actus animi: sicut se in cernendo conuertit ad corpus actus oculo: ecce iterum qd actus cogitantes cogitando ita conuertitur ad aliquod simile rei sensibilis: sicut visus oculo: ad ipsum corpore sensibile videndo: et per consequens cogitans non immediate ipsum sensibile intuetur: sed eius simile. **¶** Item. 4. lib. de tri. Ad propositum sumens qd alia trinitas est que inuenitur cum corpus aliquod exterius videtur ab ea: qd fit cum illud in memoria cogitatur. ait faciamus igitur id est supponamus corpus illud qd cernebatur interisse delapsum: nec eius remansisse aliquid in loco villo: ad qd videndum recurrat aspectus: nunquid quia imago rei corporalis iam transacta atq; preterite remanet in memoria. unde informetur cogitantis obtuitus atq; id vtriusq; tercia voluntate iungatur: eadem trinitate esse dicenda est que fuerat: quado species in loco positi corporis videbatur: non vtriusq; sed prorsus alia. Nam preter qd illa erat extrinsecus: hec intrinsecus: illa profecto faciebat species presentis corporis: hac imago preteriti. **¶** Ex his vbi manifeste patet qd species sensibilis non in se et immediate per cogitationem cognoscit: sed per eam imaginem seu speciem: et per consequens res sensibilis tamen mediate tali cogitatione cognoscuntur. **¶** Nec eadem sententia est philosophi in lib. de memo. et remi. vbi mouens questionem propter qd: existere specie in memoria memorat sensibile absens. Sit sic dubitabit aut vtriusq; aliq; propter qd passim presente: re pro absente memorat qd non est presentis. **¶** Et rident manifestu esse qm opz intelligere tale aliquam factam per sensum in aia et in parte corporis hnt ipam. scilicet aiaz velut picturam quada passionem cuius dicim? hitu esse memoria: facta. n. mot. f. assensu ipamit velut figuram quada sensibilia: sicut sigillantes anulis: vult dicere. qd ideo memorat qd non est presentis: qd est respectu et imago qm pictura ipam representat. **¶** In memoria: qd respectu et apprehensa ipz cognoscit? **¶** Quia iniaz ponit clarus Aver. lib. de me. et remi. vbi querit quare rememoras delectetur et tristetur: lz delectabile et contristabile non sunt actu. **¶** Et respondendo. d. dicamus igitur qd reme-

cap. 4.

cap. 3.

morans delectat per rememoracionem rerum que non sunt in actu: qd illa que induxerit ipam ad rememora dum sunt presentia in actu: et sunt necessario similes rebus memoratis: qd igitur simile rei est coprehensum in actu ab eo accidit rememorati de delectatione et contristatione apud illud id qd accideret ei si illa res esset in actu: et quasi habet spem vt illa res exeat in actu: quasi esset apud animam possibile qm qm rei simile fuerit: tunc erit res quasi possibile: vt sit qm aia fuerit rememorans aliquid: propter aliquod simile illi rei: statim percipiet qd illud simile est de genere illius qd erat ens in potentia: et qd est possibile vt exeat in actu: sicut est possibile qd exiit in actu hoc simile per qd fuit excita tus super illa rem: et tunc accidit rememorati de tristitia/ aut delectatione qd accideret ei si esset in actu. **¶** Ex his patet. qd aia rememorat rei absentis propter apprehensionem sue similitudinis actu presentis. **¶** Et quo vterius patet. qd talis cognitio est proprie rememoratio rei: non presentis aie sicut se. f. sensibilis extra: non aut est rememoratio illi? confimilis/ vel speciei que est actu presentis in aia: sed illius potius est intuitio quedam: hoc tamen amplius in sequentibus patebit. **¶** Tertia conclusio est qd de sensibilibus possumus habere notitiam intellectuale et simpliciter et complexam. hanc probo sic. de sensibilibus possumus habere notitiam vniuersalem complexam: igitur de sensibilibus possumus habere notitiam intellectuale simpliciter et incomplexam. Antecedens probatur: et est notum in sciētis physicis. ita qd ad principia qd quo ad conclusiones sunt vniuersales propositiones de sensibilibus. **¶** Prima probatur. qm notitia vniuersalis intellectui est propria. Nam sensus nullu iudicium habet vniuersale: sed singulare: qd patet: qd si aliqua virtus sensitua posset habere iudicium vniuersale: illa maxime esset cogitativa hois: cui inter omnes sit perfectior: sed illa non potest: qd vt. d. Lomen. ex auctoritate **¶** Item. 3. de aia virtus cogitativa est virtus distinctiva individualis qd non distinguit: nisi indiuidualiter et non vniuersaliter: et subdit: licet igitur homo proprie habeat virtutem cogitativa: tamen hoc non facit. i. in se habet virtutem rationabiliter esse distinctiuam rationalem. illa. scilicet rationalis qua distinguit intentiones vniuersales et indiuiduales: et etiam vult qd proprium est intellectui iudicare infinita in propositione vniuersali. **¶** Et in scdo de aia vbi. d. idem. f. qd cogitativa coprehendit intentiones indiuiduales vniuersales: qd decem predicamentorum: hoc proprium est sensibus hois. et comento. 65. **¶** Et debes inquit scire apprehensio intentionis indiuidui est sensu: et coprehensio intentionis vniuersalis est intellectus et vniuersalitas: et indiuidualitas coprehenditur per intellectum. **¶** Eadem sententia ponit **¶** Item. 6. natura. **¶** Patet igitur consequentia qm ad hanc partem consequentis. qd intellectus habet de sensibilibus notitiam complexam. **¶** Quatuor vero ad aliam. f. qd habeat simpliciter: patet etiam ex predictis: qm omne habens notitiam complexam de aliquo: habet notitiam simpliciter terminorum vel eorum que importantur per terminos illius complexi: vel habuit: aut si sint aliquo prime notitie complexe venientes in mentem absq; precedentibus notitiis simplicibus: salte tales notitias simplices terminorum habere potest vt docet experientia. **¶** Unde Lomenator pro primo dicto. 3. de aia vbi distinguit duas operationes intellectus. scilicet intelligentiam simplicem: qua vocat formationem: et in hac non reperitur veritas/ nec falsitas: et intelligentiam compositam: quam vocat fidem: et in hac est veritas et falsitas. **¶** Et subdit. intellecta autem in quibus inuenitur veritas et falsitas est in eis aliqua copositio ab intellectu materialis in intellectis: qui primo intelligit singularia. i. singulariter et seorsum et diuisim. Si igitur hec copositio fuerit conueniens erit vera: si autem falsa: et ista actio intellectus similis est ei qd **¶** Impe. d. de actione amicitie in entia: que eadem modum enim. d. **¶** Impe. qd multa capita

Com. 6.

Com. 19.

Com. 63.

parte. 2.

Cap. 2.

Com. 21.

Com. 22.

et. t. co. 44.

t. ca. 44.

cap. 6.

cap. 7.

erat separata a collis. Deinde amicitia congregauit ea: et coposuit simile cum similitudo intellecta erunt primo diuisa in intellectu materiali. verbi gratia. dicere diametrum quadrati: dicere symmetru lateru: intellectus enim intelligit ista primo singularia. i. seorsum. deinde coponit ea. i. as symmetru aut symmetru etc. **¶** Item comento sequenti: et si illa intellecta singularia fuerint rerum que inate sunt esse: aut in preterito aut futuro: tunc intellectus intelligit cum illis reb? tepus in quo sunt: et postea coponit ipsum cum eis et iudicabit qd ille res fuerit aut erit: sicut iudicabit qd diametru est symmetru coste. **¶** Et ista. **¶** Et qd facit hec intellecta singularia esse vni p compositionem postq; erant multa: est intellectus materialis: iste enim distinguit intellecta singularia: et coponit comilita et diuidit diuersa. oportet enim qd virtus coprehedens simplicia et coposita sit ea de. **¶** Veritatem quia aliqui concedunt nos intelligere sensibilia: sed dicit qd intelligimus ea in vniuersali tamen in abstracto: qd dicitur vniuersale ab hoc et ab illo singulari: nec apprehendit vniuersale signatu. vtz cu determinato situ et tepore: vbi hic et nunc: sic de alijs conditionibus singularitatis: ideo pro qd intellectus intelligimus singulare sensibile determinatu vel demonstratu vt singulare est. **¶** Et primo sic. quacuq; virtute cognoscim? singulare demonstratu etc. non esse sensum neq; intellectum siue esse distinctum ab vtroq; illo: cognoscimus ipsum singulare signatu: et sensum et intellectus: sed per intellectum cognoscimus etc. igitur per intellectum cognoscimus singulare et sensum et intellectus: et per sensum per intellectum cognoscimus singulare sensibile etc. maior est euides: quonia virtus distinguit inter aliqua: necessario apprehendit quodlibet illo: vt satis declaratur. 2. de anima. c. de sensu comuni. Sed pro minor. com. stat enim qd nos certe cognoscimus hoc singulare sensibile. verbi gratia. hac albedinem in hoc pariete nunc existente: non esse virtute aliqua nostra sensitua per qua sensim? nec intellectus per que intelligimus: sed esse re distincta ab vtroq; sed hoc non possumus cognoscere per aliquam aliam. vtz ab intellectu: cu per nullam aliam possumus ipam intellectui apprehendere vt claru est. **¶** Et forte nec etiam ipsam virtutem sensitua qm per aliquem sensum possumus nostram sensationem apprehendere et sentire nos sentire: vt patet. 2. de anima. et per Aug. 2. de libe. arbi. **¶** Item stat igitur qd intellectus cognoscimus huiusmodi differentia. Huius rationis virtutem ponit Aug. 2. de libe. arbi. vbi discipulo loquens ait. **¶** Nam putas bestias posse discernere abinuem colorem qd sensit? et sensum qui in oculo est: et illu interioru sensum apud animam et rationem: qua ista sigillatim diffinitur atq; di numerantur. d. nullo modo. **¶** Quid ratio posset hec quatuor discernere abinuem: et diffinitionibus terminare nisi ad ea referret et color per oculos sensum: et ipse rursus illum interiorum qui et presidet: et idem iterum per seipm? **¶** Item ia nihil aliud interpositu est. d. non video quomodo posset aliter: vbi si quis diligeret attendit inuenit in virtute primo minor: deinde maioru pmissis ronis et conclusionem qua concludit qd ratio. i. intellectus omnia ista quatuor apprehendit. **¶** Unde hanc conclusionem pro principio ad aliud concludendum assumit. d. sequenti. c. quid ipsa ratio que ministros suos et ea que suggerit discernit abin uicem: ministros rationis vocat sensus qui in cognoscendo ei subferunt: que autem illi suggerunt sunt sensibilia: inter que et sensus. d. qd ratio discernit. **¶** Et addit. et ite quid inter hoc et seipm? distet: agnoscit seq; illis potentioze esse confirmat. **¶** Nam alia re seipm? nisi seipsa. i. ratione coprehedens: et in fine capituli cludit: manifesta enim sunt sensu corporis sentiri corporalia: eud aut sensum hoc eode sensu non posse sentiri: sensu aut interioru et corporalia per sensum corporis sentiri: et ipsum corpus sensum: ratione vero et illa omnia et eadem ipsam nota se

ri: et sciētia contineri. ecce qd per rationem cognoscimus illa omnia que per sensum cognoscuntur: et etiam sensus ipso. **¶** Secundo sic. per intellectum cognoscimus sensum errare iudicando de aliquo sensibili singulari et demonstrato. igitur per intellectum cognoscimus singulare sensibile demonstratu. consequentia patet: nisi enim cognosceremus per intellectum hoc sensibile demonstratu et verum haberemus iudicium de ipso non cognosceremus per intellectum: qd sensus false iudicaret de illo. Antecedens prob. Nam constat qd cognoscimus iudicium sensus de aliquo singulari sensibili. verbi gratia. de hoc sole si nunc est sup hemispherium nostrum: et in tali puncto celi quo iudicat ipsum esse pedalis quantitates esse falsum. **¶** Et patet qd illud iudicium esse falsum per nullam virtutem sensitiuam possumus cognoscere: cum non nisi quoda discursu et argumentatione ex eius distantia a visu nostro hoc coprehendamus: qd proprium est rationis. igitur per rationem hoc cognoscimus: nec in casu posset dici: qd ratio apprehendit solem tamen in vniuersali: et abstracto a situ etiam cum ex distantia eius ad nos ratio hoc conuincat: et ratio considerat hunc solem demonstratu per qd est in loco isto: puta tali sphaera: et per qd tanta distantia situati distat. sol autem absolute consideratus etc. non consideratur cum istis conditionibus: qd si ratio sic abstracto considerat tali consideratione non cognosceret ipsum esse distantem vel propinquum: et per consequens non concluderet tali medio eius magna quantitates. **¶** Tertio. si per intellectum non cognosceremus sensibilia singularia demonstrata: sequeretur qd nulla principia scientiarum que per experientiam singularium sumuntur possem? hinc: qm est falsum. **¶** Item patet: talia enim sumuntur vt tactu est: et philosophus ponit. 1. metaphys. 2. 2. posteriorum. in fine per experientiam singularium: vt quia vidi: quia hoc reubarbarum purgavit cholera: et vidi etiam hoc aliud etc. vt. d. sumo eadem hanc vniuersalem omne reubarbarum etc. **¶** Constat autem qd eadem virtus est qua habentur tales singulares notitie: et qua colligitur vniuersalis: et non alia et alia: alioquin ita sufficeret qd vnus alius homo haberet singulares notitias: et ego ex talibus suis notitiis: quas non haberem: sumerem vniuersalem propositionem. **¶** Simili modo quo philosophus. d. cum probat sensum communem: et tu posset nosse premissas: et ego inferre conclusionem: hoc autem derisibile est. **¶** Relinquitur ergo qd per intellectum habeam? tales singulares notitias. **¶** Quarta. quia sicut potest haberi ex. 6. ethi. **¶** Et tactu est supra vltima. q. prologi. **¶** Prudentia est circa singularia: et ex altera propositione vniuersali et altera singulari conclusionem singularem concludens: vt nunc sic est agendum circa hoc etc. **¶** Talis autem deductio non potest fieri per sensum: cum vniuersalem non habeat conceptionem. **¶** Nec potest dici qd vniuersalis tamen sit nota intellectui: et singularis tamen nota sensui: quia cum conclusio non concludatur ex altera tamen: vt patet primo pro. sed ex vtraq; simul: tunc nec per sensum nec per intellectum inferitur conclusio: cu per eadem vim cognitiuam oporteat cognosci conclusionem et premissas vt dictum est. **¶** Idem posset argui de arte. **¶** Quinto. quia intellectus actiuus seu practicus vel consiliatiuus est circa singularia signata et demonstrata: certum est: cum nec actio nec consilium sit circa vniuersalia et non est aliquis sensus intellectus practicus: sed pertinet precise ad partem rationalem anime per Aug. 12. de trini. immo non distinguitur ac intellectu contenti: **¶** platiuo nisi per officia: vt ibidem. d. c. sequenti. igitur virtus nostra intellectiva est apprehensiva singularium: vt hec singularia sunt. **¶** Preterea. **¶** Constat qd de aliquo singulari determinate possumus loqui: et alius audies potes determinate intelligere de quo loquimur: igitur intel-

ca. 6. 2. 3.

cap. 7.

f. 4.

illo sine obiecto existente. et facta siue a deo tñ: siue etiam ab obiecto sensibili partialiter potest et a solo deo conseruari illo destructo. ¶ Prima conclusio probat sic: si posset naturaliter causari in nobis visio alicuius non existens: eadem ratione vel maiori visio existens remota quā tñ: etiam occultis consequens est manifeste contra experientiam communem. consequentia clara est: vt puto cuiuslibet consideranti. Nam nullo existente aliquo existens ceteris paribus est magis possibile sentire: saltem tale qd si esset: esset eiusdem rationis cū sensibili existente: nec aliqua res naturalis potest fortius causare notitiā non existentis sensibilibus: q̄ sibi similis existens vbi cūq; et qualitercūq; sit. ¶ Confirmatur: quia si aliquod sensatū non existens (si aliquid def tale) poneretur in esse: adhuc ipsum si esset occultū: non posset taliter existens naturaliter videri: multo igitur minus videtur possibile: vt quādo non existit videatur. ¶ Secundo si esset possibile naturaliter causari visionē: aut aliā sensationē de nō existēte: aut ergo de obiecto non existente qd aliquādo tamen fuit: aut qd aliquando erit: aut qd non fuit: nec erit. est tamen possibile esse: quia de impossibili nō videtur dici posse eo qd nullū impossibile est sensibile: qd si tamen diceretur iprobari posset: sicut precedētia diuisionis membra. Si datur primū: sequitur qd est naturaliter possibile per vnā visionē simul videri omnes colores qui fuerunt similes illi preterito qui ponitur videri qd nullus diceret sane mētis. patet consequentia: quia posita aliqua tali visionē in esse qua ratione vnus videbitur et quilibet sibi similis: qui nunq; fuit: quoniam nullus preteritorū similium plus habet: aut naturaliter plus habere potest aliquam causalitatem: seu quācūq; habitudinē ad ipsam visionē datā: q̄ aliquid aliud habeat: nec etiam deus in casu tali plus supplet causalitatem vnus illoq; specialiter causando. s. eadē notitiā: quā ipsum causaret si existeret: q̄ ceterorū: cū ponatur talis visio naturaliter et cū sola dei influentia generali causari: non igitur erit ratio aliqua quare vnus et non alius: et per consequens non quilibet videat. ¶ Eodē modo probari potest de futuro: et etiā de possibili non futuro: quoniam tunc. s. simul viderentur omnia talia similia. s. futura vel possibilia. Sed vt dicebat hoc non est dicendū. ¶ Confirmatur. quia cōstat qd si omnia talia preterita reponerentur a deo in esse non viderentur omnia per illā visionē: nec aliquod determinate plus q̄ cetera: igitur nec dum non sunt omnia simul videri possunt: nec vnū determinate plus q̄ cetera: igitur nullum. ¶ Tertio. s. in hoc nulla haberetur certitudo euidētie de rerū existentia sensibilibus: nec per consequens de actionibus et operationibus earum: et sic periret omnis scientia que acquiritur per viam experientie sensitivē. Et iterū qd tota humana conuersatio hominūq; conuictus nō plus procedit ex experientia seu euidētia: q̄ opera somniantium qui ex quibusdā visis in somnis loquuntur corporaliter: et alia exterius operantur: que oīa nimis absurda sunt. consequentia patet: quia ex quo naturaliter est aliquando sensatio: non existente obiecto non est possibile mihi fieri euidens quādo obiectum existat vel nō existat: quando enim putabo ipsum existere forte nō existet. et per consequens qn̄ putabo me loqui cum alio homine et ipm̄ mihi: forsitan nullus erit qui mecum loquat; et cū quo ego loquar: et sic de alijs sequit; suo modo. ¶ Istius sententie indubitāter fuit philosophus. vnde. 2. de anima. ipse supponit pro certo qd est sine sensibilibus q̄ sunt extra non contingit sentire: et tunc querit causam huius. et respondet qd sensitivū est tñ in potentia non actu. ¶ Item infra eodē caplo ait. Sentire s̄m̄ actū similiter dicit; ipsi considerare. differt autē: quia huius quidē actua operationis extra sunt visibile et audibile. Similiter autem

et reliqua sensibilibus: et subdit: intelligere autē est in anima cum velit: sentire autem non est necessarium in ipsa aut esse sensibile. ¶ Item Lōmenta. 2. de anima. inquit. Sensus semper est cū presentia sensibilis. imaginatio autem non. multe auctoritates possent adduci: sed iste sufficiant pro nunc. ¶ Secūdam conclusionem probat sic. Si destructo sensibili posset fieri visio et remanere: sic qd per eam ipsum destructum videretur: pari ratione vel potiori possibile esset ipsum q̄ tunc occultum existens videri per illā: consequens repugnat experientie. ¶ Experimur enim qd simul dum occultatur nobis visibile cessat videri: et si successiue: successiue. et si subito occultaretur non est dubium qd subito cessaret videri. ¶ Confirmatur: quia alias interpositio corporis opaci nō prohiberet nos videre. ¶ Secundo nos experimur qd cum intuemur candēlam ardentem si extinguatur simul desinit videri: nec per aliquam morulam q̄ tunc paruum videtur extincta. hoc autem non contingeret: vel saltem non semper: si destructum obiectum videri foret possibile naturaliter. ¶ Preterea. Suppono vnū certum apud omnes. videlicet qd vel est dare maximam distantiam in qua determinatum visibile a determinato vidēte potest videri per determinatum mediū/ vel minimam in qua non potest: et hoc est euidens: cum in aliquāta distantia possit videri: et nō in quāta cūq; quo presupposito arguo sic. ¶ Est dare maximam/ vel minimam distantiam et. modo dicto: igitur non est naturaliter possibile qd non existens videatur. cōsequētia probatur: quia qua ratione videretur dum non esset: videretur etiā si esset et distaret ab oculo plus q̄ per distantiam maximam in qua potest videri: vel plus q̄ per minimam in qua non potest videri: et per cōsequens non esset dare aliquā talē maximā vel minimā distantia: qd repugnat antecedenti. ¶ Confirmatur: qd posito qd a. sit in tāta distantia visibile ab oculo b. in q̄ta est visibile c. ab oculo. d. et conuerfo: tunc si datur maxima distantia in qua potest videri: tūc pono qd vtrūq; sit in tali sua maxima distantia a suo oculo: et in instanti e. corūpatur visibile c. et visibile a. incipiat elongari ab oculo b. motu continuo. Si igitur q̄ tūc cūq; parū tēp; videbit; c. pari rōne vel maiori videbit; a. et sic i maiori distantia videbit; q̄ sit sua maxima in q̄ pot videri. Si vero nō def maxima in q̄ sic: sed minima in qua non: pono qd vtrūq; sit in distantia in qua videatur: et incipiat simul elongari a suis oculis: et qd in instanti in quo a. primo erit in sua minima distantia in qua non potest videri: corūpatur c. ipsum autem a. non corūpatur: sed vterius cōtinue moueatur: et sit illud instās. c. si igitur post instans e. aliquo tempore videbitur c. eodem toto tempore videbitur a. et sequetur idem quod prius. ¶ Preterea. ¶ Tunc ab eis sensibilibus a nostris sensibus possem? de eis scire: an esset et vbi essent: et alias cōtingētes vtrūq; ritates: quales de eis sciebam? dū adessent ¶ Cuius oppositum philosophia exclamat et experientia manifestat: aut econtra nunq; p̄ intuitiua notitiā possemus certificari de existētia alicuius sensibilis: sicut superius arguebatur. ¶ Ad hoc etiam est August. qui expresse. n. cap. 18. et confesso. dicit que non sunt videri nō possunt: et non solū de sensuali: sed etiam de nō sensuali notitiā loquit; vt ibi patet. ¶ Tertiamē de visione dūtaxat naturaliter haberi possibile: nam de alia que singulari dei operatiōe et dono haberi potest: vt sunt visiones prophetarum: non est ibi sermo eius: vt expresse patet immediate capitulo sequenti. ¶ Contra conclusionem istam et alia dicta in probatio nem suā ne? videtur posse argui. Nam quibus impossibile sit na-

L. 156.

L. 69.

L. 2. c. 6. n. 17

L. 117.

turaliter causari visionē absq; presentia rei vise: quin tamen possit naturaliter conseruari absq; presentia illius: ita etiam vt non existens aut absens aliquando videatur non videtur inconueniens: immo hoc aliquādo de facto videtur contingere: supposito qd sit dare minimum visibile: vel absolute: aut in certa distantia a determinato visu: et per determinatum medium cum determinatione etiā aliorum requisitorū ad visionem causandam. ¶ Et hoc probatur: quia si hoc detur necesse est vel dare vltimum instans esse rei permanentis: post qd nihil eius sit: qd est contra philosophum. 8. phys. vel qd aliquid minus minimo visibile: aut distans plus q̄ per maximam distantiam: in qua potest videri: videatur: et pari ratione videri poterit aliquid iam corruptum: et non existens. Declaratur consequentia. Nam si sit minimum visibile oppositum visu in sua maxima distantia in qua potest naturaliter causare visionem et actualiter videatur: et deinde incipiat in aliquo instanti remitti vel diminui extēsiue: aut elongari a visu motu continuo: quod cūq; predictorū detur: constat qd in instanti illo erit visio eius: cum ipsum sit adhuc integrum intensiue vel extēsiue et in distantia debita. Aut igitur post illud instans dato casu predictorū: erit aliqua pars illius visionis: aut nulla: si nulla. igitur illud est instans vltimū sui esse: qd post ipsum nihil visionis est: si aliqua: igitur illud adhuc videbitur: cū quelibet pars visionis sit visio. ¶ Sed quia forte negabitur tale minimum: et etiā maxima distantia in qua aliquid possit videri: ideo illud probatur. ¶ Et primo de minimo visibili ex intentione philosophi primo celi. et Lōmenta. pariter enim ambo volunt qd cuiuslibet virtutis actiue: vel passiue magnitudo seu vigor: estimandus est s̄m̄ vltimū sui. Differenter tamen. Nam quia illa virtus actiua dicitur maior: que potest maius agere. ideo ipsa estimāda est s̄m̄ maximum qd potest agere: quia vero passiuā dicitur virtus illa maior: que a minori potest pati. vnde visus qui a minori visibili potest immutari ceteris paribus dicitur vigorosior: ideo talis est estimāda s̄m̄ minimum a quo potest moueri. ¶ Unde Lōmenta. ibi. Omnis inquit potentia aut actiua est: aut passiuā. Si autem actiua termināda est per vltimum finem eius quod agit. Si passiuā per minimum eius a quo patitur. ¶ De distantia etiam patet expresse per philosophum in fine libri de sensu et sensa. vbi premittēs qd visibile nō potest videri in infinita distantia: sed finita tñ: cōcludit. ¶ Est itaq; aliquid vltimū distantie: vnde non videtur: et primum vnde videtur: hoc itaq; necesse est insensibile esse qd in vteriori: qd non contingit sentire: existēs in exteriori autem necesse sentire. ¶ Et perspectiuū idem ponunt. vnde. 8. propositio quarta libri magne perspective vitellionis est ista. vnūquodq; visorū longitudinem habet spatij vltra qd non videtur. illud autem vltra quod nō videtur est maximū a quo: vel in quo videtur: et ad hunc intellectū probatur ibi predicta ppositio in commento. ¶ Ratione etiam probatur id ipsum: quoniam quantum ad hoc idem iudicium est de omnib; agentibus mere naturaliter: videmus autem qd aliquod actiuum naturale. verbi gratia. corpus luminosum illuminat medium s̄m̄ maximam distantiam a se quā potest illuminare: ita qd maiorem partem mediū non potest illuminare. Nam si posset faceret: cum sit agens mere naturale: et non liberum: igitur et quodlibet corpus visibile illuminabit medium: et etiam organum: multiplicando speciem suam s̄m̄ maximam distantiam: ita qd incipiendo a centro oculi: vel ab alia parte organi. vnde immediate visio causatur in anima: et eido versus medium per quod causatur species erit dare et signare maximum partem: aut distantiam in medio quā visibile potest imutare causando speciem suam: et illa erit maxima a qua pot videri.

¶ Ad etiam sit dandum minimum visibile a determinato oculo in certa distantia dari mediū probatur. euidēter ex eis que immediate probata sunt: et quodam alio modo ad sensum. videlicet qd ceteris paribus maius visibile intensiue vel extēsiue a maiori distantia videtur. Nam ex istis duob; sequitur: qd quodlibet visibile est minimum visibile: seu potens videri in sua maxima distantia: alias minus eo posset in eadem/ vel equali distantia ceteris paribus videri: quod est contra secūdū assumptū et notū ad sensum. ¶ Secūdo ad idem. videlicet qd visio possit remanere in absentia visibilis arguitur sic. Non minus possibile est visionē per aliquod tempus remanere in absentia visibilis: q̄ lumen remanere in oculo in absentia corporis luminosi: vel etiam speciem in absentia corporis a quo causata est. Hoc patet: quia non plus experimur depēdere visionem a visibili: q̄ lumen a corpore luminoso: aut speciem a corpore a quo deriuatur: sed lumen potest remanere per aliquod tempus in oculo in absentia corporis luminosi: vt patet de eo qui intuitus est aliquādiu solem: et postea auertit oculos a sole quādam lucem a sole in oculo causatam intuetur. de specie etiam patet per experientiam quam ponit August. 1. de trinit. De aspectu scientie fortiter cancellos insertarum fenestrarum: et per illos luminaria aliqua extrinseca: vel solem ipsum: qd post auersa facie experitur se videre quosdam lucidos colores: ac etiā similitudinem illorum cancellozum. ¶ Nec potest dici qd illi cancelli apparentes sint ipsi veri cancelli extra quos prius aspiciēbat: cum iam ponatur auertisse faciem ab eis. ¶ Confirmatur: quia si non essent etiam illi pro tñ: nihil minus sic sibi appareret. ¶ Et si dicatur. qd etiam in casu illo viderentur. concedit principale propositum. videlicet qd visio possit remanere in absentia visibilis et non existente visibili. ¶ Ad idem etiam sunt rationes et experientie supra inducte pro alia opinione ad quas postea respondebitur. ¶ Nunc ad istas. ¶ Ad primā dico. qd non est dandum minimum visibile etiam per se existens potēs ab illo vel ab isto videri: sed esse dare maximum non visibile: ita qd quodlibet maius eo poterit videri: et semper intelligo in determinata distantia et alijs debitis concurrentibus circūstantijs. et similitera dico non esse dandum maximam distantiam in qua potest videri: sed minimam in qua non potest videri. vtrūq; incipiendo ab ipso vidente. et est semper sermo meus de potentia naturali. ¶ Ad philosophum et Lōmenta. primo celi. dicendum qd quārum ad intentionem philosophi ibidem tñ sufficit si potentia passiuā describatur per maximum a quo non potest pati: sicut si per minimum a quo potest: et ideo de verbis non est curandum: nec ponderāda sunt: sicut nec credendum est ipsos ponderasse. ¶ Ad illam de distantia dicendū qd philosophus ibi loquitur s̄m̄ imaginationem ponentium indiuisibilia. vnde principaliter ibi probat indiuisibile non esse sensibile: et accipit distantiam vnde videtur: incipiendo ab ipso vidente et procedēdo versus visibile: et distantiam vnde non videtur: incipiendo a termino iam dicte distantie: procedēdo vterius eodem modo: vt prius scilicet ab oculo semper se magis elongando: ita qd ab ipso vidente vsq; ad punctum datum: est distantia vnde videtur: et inde vltra est distantia vnde nō videtur. Et tunc patet: qd iste distantie s̄m̄ illa opinio: nem indiuisibilem vnū habent vltimum indiuisibile scilicet continuās eas. Et dicit philosophus qd existēs citra. scilicet versus oculū est visibile: existens vltra non est visibile. ¶ Et hoc autem non habetur aliquid contra propositum. vnde secūdum talem diuisionem dicendum: qd est dare maximam distantiam in qua non est visibile. Non est autem dare maximam nec minimā in qua est visibile: existens enim in illo puncto ad bonum intel-

cap. 2.

L. 2. c. 6. n. 17.

Quætes

L. c. 52.

L. c. 59.

L. c. 60.

q̄ nō negat manere visio aut nō: inuā sine p̄sentia obiecti

Distinctio

Questio

Articulus

Tertia

Prima

Secundus

For. l. b. f.

Ad rōes nunc est: r predicat: notitia in qua cōplexa r iudicat iua. Aureoli ¶ Hunc ad rationes opinionis. ¶ Ad primā dicendum: m ubi supra est: nec auctoritate Aug. nec experientia quā adducit ad propōsitū facere: quoniam in tali casu nullus experitur se videre solē vel luminaria: que prius ipse intuebatur: nec hoc dicit Aug. sed dicit q̄ versantur in cōspectu quidam colores lucidiz q̄ illi sunt reliquie illius forme: que facta erat in sensu: ideo videtur quia versatur in cōspectu: r illud non est sol aut luminare visum: sed reliquie forme facte per solē in organo visus s̄m Augustinum ita q̄ ex hoc nō habetur q̄ videatur nō existēs: nec q̄ videatur absens quia ille reliquie r sunt: r presentes sunt. ¶ Sed dices. Aug. dicit q̄ ipsa erat visio. igitur nunc est visio: r constat q̄ non alterius q̄ eius cuius prius erat. ¶ Ad quartā. Sensibile positū supra sensum nō facit sensationē. igitur ille forme que videntur nō sunt in sensu. igitur extra: vel nō sunt. Si nō sunt: videtur nō existēs: si extra: nō videtur quid aliud sint: q̄ ipsa sensibilia prius visa: r tūc sequitur q̄ videtur absens. ¶ Ad primū dicendum q̄ sicut visus dupliciter accipit. .i. pro instrumēto corporeo seu organo quo mediāte fit visio quomodo i p̄rio capitulo accipit. Aug. vnde ait q̄ anima cōmixta corporei per instrumētū sentit corporeū: r idē instrumētū visus vocatur: aut sensus alius alio modo accipitur pro ipsa vi visiva: in qua immediāte sicut in subiecto recipitur actus ille vitalis quo cognoscitur ipsum visibile: quomodo visum frequenter accipit Auctor de sp̄u r aia. Sic etia visio dupliciter accipitur scilicet pro forma informāte visum p̄mo modo acceptū r sic accipit Aug. cuius ait. r ipsa erat visio: quod patet: q̄ ibi dicit q̄ forma que sensui a visibili imprimitur: vocatur visio: r hoc pluries repetit: r iterū q̄ informatio sensus: visus dicitur. alio modo accipitur pro actu vitali qui est forma visus secundo modo accepti: r de tali visione non loquitur Aug. Constat enim q̄ talis non est visibilis mediāte instrumēto corporeo. Ad idē dicendum q̄ ille reliquie sunt in partibus exterioribus oculi: ubi non causatur sensatio: r ideo non est sensibile positū supra sensum. ¶ Ad secundā experientia de somniatibus dico: q̄ illa sensatio non est absq̄ presentia obiecti immediāte cogniti. Obiectū autem presens est species in instrumēto sensus particularis s̄m Comnēta. quam apprehēdit sensus communis: qui sentit per instrumēta omnū sensuū: vt dicit Comnē. eodem tractatu. Et quia in somno non discernit sp̄em rei ab ipsa re: videtur somniātū q̄ ipse percipiat immediāte ipsa sensibilia exteriora: r iudiciū vti q̄ falsum est: hoc vult dicere Comnē. cuius ait. q̄ homo comprehēdit sensibilia: licet non sint extrinseca: quia intentiones eorum sunt in instrumētis sensuū: que supple immediate apprehenduntur: ita q̄ sunt obiecta immediāta illius sensationis que sensatio vt dictum est: est actus sensus communis non sensus particularis: qui in somno non habet actum suum. Unde Comnē. in p̄mo capitulo dicit tractatus diffinit somnum: q̄ est ligatio seu ligamētū virtutū exteriorum. Et vigiliā: q̄ est dissolutio eorū. ¶ Ad quartā Commentator non dicit ubi allegatur q̄ homo in somno sentit per quinque sensus: sed dicit in somno videt homo quasi sentiat per quinque sensus. Et eodem modo loquitur in principio dicit tractatus: et hoc verum est. Nam sic apparet somniant: et sic iudicat: sed tamen non est sic: ideo decipitur. vnde secundo soliloquio. ait ratio ad Augustinum quid cuius talia nos offacere aut gustare vel tangere somniamus: nōne multitudinem imaginū eo deteriore quo in amore decipimur: r Respondet Aug. verum dicit et pro certo si talis vere videat oculis et auribus audiat: vere vigilaret. ¶ Ad quartā valde foeret mirabile: q̄ vere tangeret ignem materiale sicut videtur sibi tangere: et non excitaretur a somno.

Cap. 7.

Ad hoc post q̄ vult q̄ somno dicit in eo vno ut intē ad hoc deape res r rē crederet sicut tempore in vno ad hoc vigilaret.

¶ Item non dicit Commentator q̄ sensationes ille sunt in instrumētis sensuum particularium: sed q̄ intentiones sensibilia: que certe non sunt sensationes: sed sentate: quas apprehendens: tunc homo: nec distinguens a sensibilibus quorum sunt intentiones: iudicat se illa sensibilia immediāte sentire: quod etiam quādoq̄ vigilantibus accidit: quando abstrahuntur a sensibus: r vehementer eorum intentio ad actionem interiorum virtutum: conuertitur: sicut dicit August. 11. de trini. ubi ait. Si voluntas ad interiorē phantasiā tota confluerit: atq̄ a presentia corporum: que circūiacent sensibus: atq̄ ab ipsis sensibus corporis animi aciem omnino auertit: atq̄ ad eam que intus cernitur imaginem penitus cōuerteretur: tanta effundit similitudo speciei corporalis expressa in memoria: vt nec ipsa ratio discernere sinatur. vtrū foris corpus ipsum videatur: an intus tale aliquid cogitetur. Et subdit ex eodem genere affectionis: est etiam illud quod in somnis per imagines illudimur. Sed plurimū differt. vtrum sopitis sensibus corporis: sicuti sunt dormiētium: aut ab interiorē compage turbatis: sicuti sunt furentium: aut alio quodāmodo alienatis: sicuti sunt diuinantium: aut prophetantium animi intentio quadam necessitate incurrat in eas: que occurrunt imagines: siue ex memoria: siue ex alia vi occulta per quasdam spirituales mixturas. Similiter spiritualis substantia: an sicut sanis r vigilantibus interdum contingit: vt cogitatione occupata sese voluntas auertat a sensib: atq̄ ita formet animi aciem varijs imaginibus rerum sensibilia tanq̄ ipsa sensibilia sentirentur. hec August. Ex quibus verbis: si diligenter cōsiderentur: apparent duo que dicta sunt: videlicet q̄ sensationes seu apprehensiones somniantium: ac etiam aliorum: qui cōmemorati sunt: non sunt sensationes sensuum exteriorum: sed virtutis interioris: r q̄ obiecta illarū non sunt sensibilia exteriora: sed eorum imagines: quibus tanq̄ essent in illa capiatur. Similem sententiā in toto ponit Auic. 6. naturalium. iuxta principium. ¶ Et p̄pter hoc que dicta sunt per August. patet solutio ad aliā experientiam: de timētibus r infirmis: quoniam obiecta suarum sensationum sunt imagines rerum quas accipiūt pro veris rebus extra: r ille sensationes sunt virtutis interioris. ¶ Ad quartū de iudicatis. Dicendum q̄ falsum est eos videre ea que non sunt: sed vtiq̄ videntes ea que sunt: putant esse que illa non sunt. Unde sicut diffuse p̄ter Aug. 2. soliloquiorum rationis ad ipsum oēs tales fallacie sensuū: siue sint per ea que sūt a natura: aut p̄ generationē: aut per resultationē: siue que fiunt ab arte: vel a demonijs: siue semper per aliquas res: vel imagines: seu similitudines rerum: que monstrāt aliud esse: q̄ sunt ipse tū vere quedam res sunt: quibus non sint illa: quorum similitudines sunt: vnde imago leporis: quibus non sit vere lepus: vera est leporis similitudo: immo sicut. d. August. nisi esset in se vera res: quedā autē similitudo: non posset esse alia res falsa: vt lepus vel falsus homo. tales igit res similes alijs obijciuntur sensibus iudicator. Sed q̄ per virtutem interiorē dictatiam: quecuq̄ sit illa: illas simplices putant esse vere illas res: quibus sunt similes: et non sunt: ideo decipiuntur. Et sic patet: q̄ sensationes exteriores non fiunt absq̄ presentia obiectorum. ¶ Ad quintum eodem modo est dicendum: q̄ habētes oculos molles non vident rubedinem: que non est: sed eam que est. Verū tamen virtus interior: iudicat illam rubedinem in alia re vel alterius rei q̄ est. Nam in exterioribz pelliculis oculi: aliquis rubor causatus est a corpore rubeo: et illum videt et nullum alium: sed quia cum videt aliud corpus: eius species multiplicatur per hanc rubedinem: r vtraq̄ simul immutat visum r sensum communem r secundum vnam partem. igitur virtus interior: non valēs distingue-

Cap. 4.

p. 4. c. 2.

re iudicat rubedine esse illius corporis: vel i illo corpore: quod exteri? mouet: r huic est exemplū simile cū quis videt parietē esse rubē: cū nō sit: r tamē nō iudicat rubedinem nō existētē: sed vtiq̄ existētē: licet in alio q̄ in quo iudicat esse. ¶ Ad aliā vero qua arguitur pro cogitatione intellectiua patet quid sit dicendū ex habitis. Nam concedendum est q̄ per potētā dei: potest esse sine obiecto existētē: nō autē est hoc possibile virtute naturali tantū quālis nūc ipsa est. Verū tamē doc. ponēs experientias predictas pro probatione sue opinionis quedā arguit ad impediedū solutiones possibiles dari ad illas: que ideo non repeto: quia omnia illa ex falsis patet procedere ex supra dictis manifeste: r in aliquo etia false allegat philosophum. Et ista pro primo dubio sufficiant. ¶ Ad secundū dubiū dicendum est sicut philosophus. d. in de memoria r reminiscētia: ubi postq̄ soluit questionē propter quid: passione presente memoratur res non presens: per hoc quia ista passio in anima facta est similitudo illius rei absentis qua similitudo sine inspecta res non presens cognoscitur: vt supra in primo arti. dictū est: statim cōtra hoc mouet dubium. d. Sed siquidē tale accidens est circa memoriā scilicet pictura vel imago vtrū hęc memoratur passionē aut illud a quo facta est id est qd est obiectus memoratiōnis: an scilicet ipsa imago aut res a qua causata fuit. r arguit ad vtrūq̄ partē. Si quidē enim hoc scilicet passionē illa r vtrūq̄ nō vtiq̄ memorabimur. Si vero illud scy a quo facta ē quomodo sentiētēs: hoc memoramur quod nō sentimus quod absens id est quomodo sentiētēs hanc passionē presentē memoramur: per hoc illud quod est absens r quod nō sentimus. ¶ Et vltra arguit ad idē. d. r si est simile sicut figura aut pictura in nobis huius ipsius sensus: propter quod erit memoria alterius: sed nō huius ipsius. Agēs enim memoria id est operās per memoria: r speculatur per hanc passionē: r sentit hanc: quō igitur non presens memoratur: sicut dicere. Philosophus q̄ notitia huius passiois scilicet sp̄i in memoria que est sensus eo q̄ est presentis obiecti: non videtur posse esse memoria alterius. Unde si est memoria: erit memoria sui ipsius presentie. ¶ Ad soluedo dupliciter respondet. d. aut est vt contingit r accidit hoc: vt enim in tabula scriptū animal r animal est: r imago r idē r vtrū ipsum est ambo esse: tamen nō idē amboū: r est considerare r sicut animal: et sicut imago: sic r q̄ in nobis phantasia: oportet suscipere r ipsum aliquid s̄m se esse: r alterius: phantasia s̄m quidez se ipsum speculatur vt phantasia est: in quātū. vero, alterius: vt imago r memorabile: quare r cū agat: r motus ipsius. i. cū mouet aiam ad notitiā sui: siquidē in quātū s̄m se sic sumpsit aia ipm vt intelligibile aliqd: aut phantasia vt detur aliquid esse. Si aut in quātū alteri? r sicut in pictura tāq̄ imaginē cōsiderat: r qui nō videt coriscit vt coriscit imaginē hui? sensus alia passio speculatiōis. s. memoria: r q̄ sic aial pictū cōsiderat: ita: hęc qdē sit sicut intelligibile solū: hoc aut vt ibi: q̄ imago r mēorabile. hec philosophus. ¶ Ad soluit igit solutio in hoc q̄ spēs in meoria existēs: est quedā res s̄m se: est imago vel similitudo alterius rei: sicut etia pictura aialis: quibus tamen eadē res sit q̄ est talis res. s. phantasia vel pictura: r q̄ est imago alteri? alia tñ notitia r cōsideratio est qua cōsiderat vt est restalis: r alia qua cōsiderat vt imago alteri? cū igit talis spēs apprehēdit s̄ se tñ ipsa tñc cognoscit nō aut p̄ illa tñc cognoscit res e? cui? ē spēs: r illa notitia ē sensus p̄ se se iue notitia p̄tis: nō aut ē meoria siue p̄terite rei vel absentis notitia. ¶ Et cū talis spēs apprehēdit: vt imago alteri? tñc p̄ illa notitiā r ipsa apprehēdit siue cognoscit: r illud etiā cui? est imago: illa quoq̄ notitia est sensus illius

imaginis: r est memoria rei cuius est illa imago. Cū subdit ibi q̄ factis in nobis motibus talū phantasmā: seu occurrētibz obiectiue phantasmātibz r eis apprehēntis aliquando accidit intelligere r reminisci: qm̄ aliquid audiuimus. hoc aut contingit (vt dicit) cū ipsius phantasma cōsideratur. vt imago alterius: aliq̄ accidit contrariū: scy non intelligere nec reminisci: qm̄ aliquid audiuimus: vt accidit cuidā dicto Antiphonti r alijs extrāsim passis: qui sua phantasmata referebāt vt res factas: r putabant illa fuisse veras res nō phantasmata. Et addit philosophus q̄ hoc fit cū aliquis imaginē nō tanq̄ imaginē cōsiderat. Itē addit q̄ meditationes memoriā saluati in reminiscēdo: hoc aut scilicet reminisci est nihil aliud q̄ speculari: multotiēs sicut imaginem r nō sicut s̄m se. ¶ Et quibus euidēter patet s̄m cum (vt dictū est de specie existēte in memoriā) nos duplicē posse habere notitiā: quarum vna ipsa cognoscitur s̄m se: r vt est quedam talis res forma vel phantasia: r alia qua cognoscitur vt imago alterius: r hęc sola est memoria siue recordatio seu notitia rei nō possunt: que etiā duplicē modum cognoscēdi in signis ad placitū alia representātibz (vt sunt voces r scriptura) distinguimus. Nam voces r soni res quedā sunt: r et etiam signa sunt. Similiter scripture res quedam sunt: vt sunt signa. ¶ Et aliquis quidem potest vocēs considerare vt voces sunt: nō apprehēdendo eas vt signa sunt: sicut bestia aliqua: aut homo alterius idiomatis vt grecus voces latinas. Alius vero vt latinus potest eas apprehēdere inquantū sunt signa: r etia idē homo quādoq̄ vno modo: r q̄q̄ alio potest apprehēdere. Et simile ē de scripturis. Idos diuersos modos cognoscēdi imaginem distinguunt Aug. 15. de trini. Et dicit quilli qui cognoscūt imaginē vt imago est: cognoscunt etiā per imaginē illud cuius est imago. Alij vero r si cognoscunt illam rem que est imago: non tamen cognoscūt imaginē inquantū huiusmodi. ¶ Si queras quid est cognoscere imaginē vt est imago: respondeo sicut ibi inuit Aug. q̄ est cognoscere imaginem esse imaginē. ¶ Duplex autē est notitia: qua imago cognoscitur esse imago. vna qua formaliter cognoscitur esse imago: r hęc est notitia cōplexa. Alia qua virtualiter cognoscitur esse imago: r hęc est quedā notitia incōplexa imaginis: cuius virtute potest haberi talis cōplexa notitia: r istā puto esse alterius rationis ab illa notitia incōplexa imaginis: qua imago nō cognoscitur vt imago. ¶ Si queras vnde prouenit ista diuersitas: cum immediate obiectū vtriusq̄ sit idē: r potentia susceptiua vtriusq̄ sit eadem. Respondeo q̄ ex alietate partialis cause effectiue. Nam ad illam notitiā qua cognoscitur vt imago: partialiter per se cōcurrunt habituales quedam notitia rei: cuius illa est imago derelicta: ex intuitiua notitia: illius prehabita: sine qua habituali notitia imago ipsa non posset talem notitiā actualem de se causare. nec etiam sine ipsa imagine hanc causare sufficit ipsa habitualis notitia. Et de huiusmodi habituali notitia plus dicitur in solutione quarti dubij. ¶ Si dicas q̄ notitia intuitiua non derelinquit habitum. Dicendum q̄ verum est elicitū similitum notitiarum scilicet intuitiuarum eiusdem rei: neq̄ etiam per se sufficientem ad actus eliciēdi: sicut alij habitus: qui ex complexis notitijs relinquuntur. Sed quin aliquod tale habituale relinquat quale dictum est nullus potest negare: quia alias nemo apprehendens aliquid quod signum: cognosceret illud esse signum: aut per illud aliquid aliud nosse posset: cuius experientia docet oppositum: r hęc consequentia quibus sit clara: declarabitur tamen respondendo ad dubium quartum. ¶ Et hęc patet q̄ per talem notitiā: non tantum imago vel species ipsa cognoscitur: sed etiam res cuius est imago: quibus notitiae et immediatē: sed mediāte et in sua speciē.

6. 2. 2. 4.

Ad nō imaginē ut imago est inuēt. hinc vult q̄ rei cuius est imago r si illa fuer. intē. ad aliam nō imaginē ut res est nō inuēt. si pō. cu obij.

Distinctio

Questio

Articulus

Tertia

Prima

Tertius

Fo. xlvi.

Cap. 1.

Cap. 6.

Ad rones p duob factam in principio scđi arti.

¶ Hunc modum distinguendi et cognoscendi res per suas species: distinguit Augustinus ab eo: quo res immediate cognoscitur in se: utrumque ponens. 13. de trinitate. ubi ait. quod corpora videmus oculis corporeis: ecce primus modus: et per ipsorum imagines quas memoria tenemus: etiam absentia cogitamus: ecce alius quo scilicet cogitamus res absentes per presentes imagines. Et lib. 9. cum inquit. arcum pulchre et equaliter intortum quem vidi. verbi gratia. Car tagini animo reuoluo: res quedam menti nuntiata per oculos memorieque transfusa: imaginarij conspectum facit: ecce quod arcum per eius imaginem cognoscit: quam cognitionem vocat conspectum imaginarij: quia scilicet per imaginem rei fit. Ad hoc etiam faciunt plura posita supra pro secunda conclusione. **¶** Et istis respondeo ad rationem factam pro dubio: negando consequentiam qua inferitur: quod somniantes et furentes possunt dici cognoscere res extra cum earum species quas habent in memoria inueniuntur: quoniam ut habitum est: non omni notitia speciei cognoscitur res extra cuius est species: sed ea tantum qua ipsa cognoscitur: ut imago vel similitudo illius: talis autem notitia non competit furentibus aut somniantibus: sed prima tantum: quecumque sit causa impediens: sicut ex pluribus antecedentibus apparet. **¶** Ad confirmationem cum que ritur: an cognitio sistat in specie vel ultra protendatur ad rem cuius est species. dicendum quod ista vocabula sistere: protendi et terminari: metaphorice dicuntur de cognitione: cum proprie talia dicantur solum de rebus corporalibus: sed cognitione terminari ad aliquid: nihil aliud est: quam illud cognosci per illam: et ideo finem hunc sensum in proposito sumendo vocabula: dico quod cognitio illa non sistat ad speciem: sed protenditur etiam ad rem extra. i. per talem notitiam non solum cognoscitur species: sed etiam res extra: hoc tamen est aliter et aliter. Nam species cognoscitur in se immediate: res vero non cognoscitur in se immediate: sed in illa specie: siue per speciem tamquam per medium cognitum. **¶** Hunc etiam modum cognoscendi per medium cognitum (que tamen cognitio non protendatur ultra medium illud: sic quod res immediate in se cognoscatur: et tamen sic protendatur: quod vere cognoscatur) habent ponere quicunque ponunt deum cognoscere creaturas: per hoc quod cognoscit essentiam suam et maxime doctor: ille cuius opinio est recitata: et argumentum pro dubio isto. cum ipse ponat intuitum diuinum nullo modo terminari ad creaturas: et tamen illas esse vere cognitivas a deo. Item illi qui ponunt res cognosci in verbo. Item quicumque ponunt vniuersale esse aliquid in anima rationali: siue obiectiue tantum: siue etiam subiectiue: et isto cognito res extra cognitione genere aliter cognosci de quibus omnibus videbitur suis locis. **¶** Per hoc patet quod intellectus non est cecus quantum ad res extra: cum eius cognitio terminatur ad speciem sicut doct. supradictus arguit. Et similiter quod diffinitiones et scientie sunt vere de rebus: quoniam aliter esse non potest: sicut nec aliter res sensibiles possunt absentes cognosci: ut supra patet. **¶** Item patet pari ratione non posse dici: quod sit aliqua notitia in nobis immediate terminata ad rem extra que est absens vel non existit. Nec sequitur. hoc cognoscitur mediate cum est absens. igitur potest cognosci absens immediate: sicut nec sequitur res absens vel que non est: potest esse presens per speciem suam. igitur et per seipsam immediate: et loquor ita immediate de potentia naturali et de communi lege nature: non autem de speciali actione dei: aut alterius virtutis supra naturam nostram: si qua est que causare possit in nobis notitiam absentium et preteritorum aut futurorum: quia immediate illa notescantur. de quo ad presens non curo. **¶** ad tertium dubium preter rationem **Quantum** ibi facta possunt adduci plures au-

toritates que videntur sonare quod intellectus finem se non potest intelligere singulare sensibile: sed solum mediante sensu: et per consequens cum illud singulare non mouebit actualiter sensum: non poterit intellectus illud determinate et distincte comprehendere: sed solum in vniuersali. **¶** Et primo quidem Lomen. secundo de anima super illo verbo Philosophi ubi comparat sensum scientie et sentire ad actum considerandi finem scientiam: et postea inter hos duos actus dans differentiam ait. Differt autem: quod huiusmodi quidem actus operationis extra sunt: ut visibile et audibile: similiter et reliqua sensibilia. Causa autem quoniam singularium que finem actum sensus: scientia autem vniuersalium. hec enim in ipsa quodammodo sunt Lomen. 59. anima aut. sed prima perfectio sensus differt a scientia scientis qui est in actu quando non considerat: in hoc quod mouens primam perfectionem in sensu et extra hanc eam in secundam sunt extrinseca sensata: et mouens scientem de prima perfectione in secundam est aliquid copulatum cum anima copulante in esse. Et commento sequenti. Et causa inquit. huius diuersitatis inter sensum et intellectum in acquirendo vltimam perfectionem in hoc: quod motor est in sensu extrinsecus: et in intellectu intrinsecus est: quia sensus in actu non mouetur nisi motu qui dicitur comprehensio a rebus particularibus sensibilibus: et iste sunt extra animam. Intellectus autem mouetur ad vltimam perfectionem a rebus vniuersalibus: et iste sunt in anima. per hec verba tam Philosophi quam Lomentozis: apparet quod intellectus non mouetur ad actum secundum a rebus singularibus extra animam: sed ab vniuersalibus que sunt in anima: et per consequens quod non intelligit singularia sensibilia: cum res vniuersales in anima non cauent nisi vniuersalem cognitionem: que maxime haberi videtur in absentia sensibilibus quando sole res in anima sunt cause intelllectionis. **¶** Item tertio de anima. dans differentiam inter intellectum materiale: cuius naturam dicit esse naturam potentie: et materiam primam: que est potentia pura finem eum ait: et cum ista est diffinitio intellectus materialis: manifestum est quod differt apud ipsum. scilicet Aristoteles a materia prima in hoc quod ipsa est in potentia omnes intentiones formarum vniuersalium materialium. **¶** Prima autem materia est in potentia omnes iste forme sensibiles non cognoscens: neque comprehendens. Et causa propter quam ista potentia intellectus materialis est distinguens et cognoscens. prima autem materia non est distinguens: neque cognoscens est: quia prima materia recipit formas diuersas: scilicet individuales. Ista autem recipit vniuersales. si ergo species intellectu sunt vniuersales: cum per illas intelligit: intelligit vniuersaliter tantum: et per consequens non determinate aliquid singulare. **¶** Item ibidem intellectus comprehendit formam per se et comprehendit indiuiduum mediante sensu. **¶** Item necesse est ut proportio intentionis ad intentionem: scilicet indiuidualis ad vniuersalem sit sicut proportio virtutis comprehendentis alteram illarum ad virtutem comprehendentem alteram: et cum necesse est ut due intentiones sint diuersae: necesse est ut virtutes sint diuersae. **¶** Ex hac auctoritate videtur haberi: quod non eadem virtus comprehendit intentionem vniuersalem et indiuiduale: et per consequens cum intellectus comprehendat vniuersalem non comprehendit indiuiduale. igitur nec per seipsum absque sensu intelligere potest singulare: quia hoc non contingit per intentionem vniuersalem. **¶** His non obstantibus dicitur respond. ad secundum quod per intellectum possumus intelligere singulare: auctoritate sensibile distincte et determinate ab alijs: et cum est res indubians sensibus nostris. **¶** Hoc probari potest primo sic. possibile est hominem actualiter recordari se quandoque cognouisse et dilexisse aliquid singulare sensibile absens: et

L. 135.

Cap. 2.

Cap. 2.

par. 4. c. 3.

L. 65.

L. 101.

L. 101.

Ad prima auctoritate in Philo. 2. de anima.

de aliquo singulari sensibili aliquid credidisse: vel estimasse. igitur possibile est hominem intelligere distincte singulare aliquid: singulare sensibile non presente. Antecedens patet per communem experientiam. consequentia probatur: quoniam sicut impossibile est: quod ego cognoscam me cognoscere eam: quia rem: quoniam illam rem cognosco et per eandem vim cognosciuiam per quam me cognosco cognoscere illam: dicitur Lomen. 2. de anima. Impossibile est ut aliquis sensus comprehendat visum comprehendere colorem: nisi etiam ipse comprehendat colorem: et idem est iudicium de quibuslibet virtutibus apprehensivis: sic impossibile est me cognoscere rem aliquam cognouisse quoniam illam cognoscam: et per eadem potentiam: eadem igitur potentia qua recordatur: et per consequens cognoscit quis se cognouisse: aut credidisse: vel fuisse opinatum et cognoscit illam talem rem: sed constat quod illa non cognoscitur nisi per intellectum: tum quod talia enuntiabilia de preterito non nisi per intellectum cognosci possunt: tum quod fides dilectio et opinio cum sunt: non nisi per intellectum apprehensivis possunt. Et de fide hoc expressisse dicit Augustinus de trinitate. et idem est iudicium de ceteris. **¶** Preterea. Actus rememorandi vel recordandi finem quod est reuocatio eius quod delectus fuit ex memoria: est actus intellectus tamen. ut. d. Augustinus. de ciuitate dei. Et similiter Lomen. 2. de memoria. et rem. d. quod inuestigare per rememorationem: et iudicare quod intentio illa est istius imaginatio: et est in homine per intellectum. **¶** Item Avicenna. 6. naturalium. d. quod recordatio que est ingenium reuocandi obiectum quod oblitum est: non inuenitur nisi in homine solo: cognoscere etenim aliquid ibi fuisse quod postea deletum est: non est nisi virtus rationalis: sed constat quod talem actum frequenter habemus circa singularia aliqua sensibilia: ut quoniam non plene meminimus quis hanc rem: vel illam fecerit: tunc inuestigamus rememoratio diuersa hinc inde donec inueniamus recordationem perfectam quod quis determinate: ut ipse vel ipse. hoc fecit: et in tali die: et in tali loco et hmoi alias singulares conditiones: et per consequens: tunc cognoscimus per intellectum singulare absens determinate. **¶** Preterea. Tertio est quod anima segregata a corpore habet naturaliter cognitionem talium singularium et recordatur se fecisse hoc et illud peccatus. verbi gratia. anima Iude recordatur se prodidisse christum: et odisse eum: et similiter de alijs que concurrunt. igitur habet notitiam de persona singulari christi: et aliorum singularium determinate: circa que suos habuit malos actus: et hoc testatur scriptura de illo diuine epulone qui recordabatur fratri suo rui: et cui Iherosolimita dixit. recordare quia recepisti bona inuita tua et Lazarus similiter mala. **¶** Tertio est quod non recordabatur tunc per memoriam sensitivam: sed tantum per intellectum: igitur actuale habebat notitiam intellectualem de singularibus sensibilibus determinate: et eadem ratione anima coniuncta per intellectum potest nosse talia absentia singularia. **¶** Ad auctoritates autem adductas respondeo. **¶** Ad primam potest vno modo dici quod nec Philosophus nec Lomen. loquuntur de secunda perfectione intellectus vniuersaliter: sed de ea tantum que est finem habitum scientificum: et illa utique est vniuersalis: et quod ita sit patet: quia primam perfectionem sensus comparat scientie que est habitus. non autem potentie intellectiue: et secundam perfectionem sensus: scilicet sentire comparat actui qui est considerare finem habitum scientie: et ad illum actum concedo intellectum moueri immediate a rebus vniuersalibus: que sunt in eo siue sint plures vniuersales species: siue habitus vniuersalium: vel quicquid sit illud: et concedo quod talis notitia est vniuersalis: sed cum hoc stat quod intellectus habeat aliam notitiam de singularibus determinate: nec oppositum voluit. Alio modo potest dici supposito quod loqueretur vniuersaliter de secunda perfectione in-

tellectus: quod ipse non dicit: nec intendit dicere: quod intellectus non mouetur a formis indiuidualibus: ita quod in hoc differat a sensu: quia ille a rebus particularibus mouetur: iste autem non. sed ait quod iste intellectus mouetur a rebus vniuersalibus. volens quod ista sit differentia quod sensus non mouetur ab vniuersalibus: et hoc manifeste inuenit exclusiua locutio: qua ait de sensu quod non mouetur nisi motu qui dicitur comprehensio a rebus particularibus. Et hec solutio mihi ad plus placet: et magis conuenit alijs dicitur suis: ut patebit in sequentibus. **¶** Ad secundam primo potest dici quod Lomen. dicat: quod intellectus recipit formas vniuersales: non tamen negat eum recipere indiuiduales: et ideo differentia quantum ad hoc intelligenda est: quia materia recipit indiuiduales tantum: intellectus vero etiam vniuersales. **¶** Aliter adhuc potest dici quod Lomen. per formas indiuiduales et istas intelligit formas sensibiles et materiales: quas quia recipit materia: ideo non est cognoscens: neque distinguens. Intellectus autem non recipit tales: sed intentionales tantum: et cognoscens est et distinguens: cum hoc autem stat quod recipiat intentionales vniuersales et intentionales singulares: et quod ita intelligat Lomen. patet ex duobus. **¶** Primo ex verbo quod premitit dando differentiam inter materiam et intellectum. d. eni quod materia est in potentia omnes iste forme sensibiles: intellectus autem in potentia omnes intentiones. idem igitur intendit per sensibiles et indiuiduales: et idem per intentiones et formas vniuersales. Secundo idem et fortius patet ex causa quam assignat: propter quam materia non est cognoscens. Nam certum est quod ex hoc quod est recipere formas intentionales singulares non potest argui recipiens non esse cognoscens: cum nulla virtus sensitiva recipiat intentiones vniuersales: ut distinguuntur contra intentiones indiuiduales. Sed quilibet sensitiva recipit intentiones indiuiduales tantum: ut habitum est supra: et tamen quedam sensitiva recipit intentiones: et ideo intelligendus est Lomen. ut prius dictum est: et tunc est verum: dictum eius vniuersaliter: quoniam nulla potentia receptiva formarum sensibilibus materialium est cognoscens: aut distinguens. **¶** Ideo dicit Philosophus. 2. de anima. quod quilibet sensus est susceptiuus specierum sine materia. ubi Lomen. d. Si enim reciperet eas in materia: tunc id esse haberent in anima et extra animam: et ideo in anima sunt intentiones et comprehensiones: et extra animam non sunt comprehensiones: neque intentiones: sed res materiales non comprehenduntur omnino. **¶** Et si dicatur. in fine commenti dicitur ipse. d. quod intentiones quas recipit intellectus sunt vniuersales: hec vero quas recipit sensus sunt iste. i. indiuiduales. Similiter. 3. de anima. d. quod virtus rationalis distinguit intentiones vniuersales. Dicendum quod verba Lomen. sunt ista ille vero: scilicet quas recipit intellectus sunt vniuersales: iste vero sunt tantum iste: per quam dictionem exclusiua patet quod differentia finem eum est in hoc: quod sensus non recipit nisi indiuiduales: intellectus vero non tantum indiuiduales: sed etiam vniuersales. **¶** Et si alicubi diceret quod non recipit: vel distinguit indiuiduales: intelligendum est cum exclusione. i. non recipit tantum indiuiduales: alias sibi contradiceret: expressisse: cum ipse dicit quod vniuersalitas et indiuidualitas per intellectum comprehenduntur. 2. de anima: et libro tertio. quod virtus rationalis distinguit intentiones vniuersales et indiuiduales: Lomen. 5. sicut in primo articulo est allegatum. **¶** Item eodem libro. d. quod anima comprehendit alietatem inter formam et indiuiduum et comprehendit alietatem inter duo necessario vno modo vni: et multa alio modo. Et ista est dispositio intellectus in comprehendendo alietate que est inter formam et indiuiduum. **¶** hoc manifeste patet quod ipse vult quod intellectus

L. 101.

L. 101.

L. 121.

L. 121.

L. 121.

L. 121.

L. 121.

L. 121.

L. 121.

res
 Summa est in
 ventis in vniuersali
 cum res in se
 cum finem in se
 verum

sensu recipit
 ne materia

Distinctio

Questio

Articulus

Tertia

Prima

Secundus

Foribis

comprehendit indiuiduum. Et si dicatur q ipse d. q intellectus comprehendit indiuiduū mediante sensu: dico q istud non tollit ppositum: quin intellectus comprehendat indiuiduum: sicut etiam sensus cōmunis: quem pro simili ibi adducit Commentator. comprehendit sensibilia exteriora medianibus sensibus particularibus: et tamen vere in eo est comprehensio sensibilia: sic licet mediante sensu intellectus comprehendat indiuiduum: verum tamē intellectus comprehendit illud comprehensio existente in ipso intellectu subiectiue: alias nec esset verum q comprehendit indiuiduum: nec q cognosceret alietatem inter materiam: id est indiuiduum et formā: non plus q sensus comprehendit formam mediante intellectu: et alietatem inter formam et indiuiduum. Nam tunc intellectus comprehendit unum extremum tantum alietatis et sensus aliud. Et ideo non plus diceretur intellectus apprehendere alietatem illoz q sensus. Sed tūc videtur stare arguētum q saltem in absentia sensibilibus intellectus non apprehendit indiuiduum. quia d. Commen. q intellectus apprehendit ipsum mediante sensu: scz particulari: sed dictum est q ille non apprehendit sensibile absens. Dicendum q hoc intelligendum est de comprehensione qua primo intellectus comprehendit singularem sensibile: tunc enim necessario concurrat comprehensio eiusdem singularis sensibilibus per sensum. Sed post primam comprehensionem: habita specie illius sensibilibus: intellectus potest ipsum apprehendere. esto q tunc illud sensus non apprehendat. Et per hoc patet ad tertiam auctoritatem inductam. Ad vltimam dicendum q illa propositio debet intelligi. sicut intentio indiuidualis non est intentio vniuersalis: nec econuerso. sic virtus apprehendens tantum indiuidualem intentionem: et est sensus: non est virtus comprehendens vniuersalem qualis est intellectus. Non vult autem Commen. q sicut aliqua comprehendens indiuidualem non comprehendit vniuersalem: sic comprehendens vniuersalem non comprehendit indiuidualem: quia tamen proprium est intellectui vniuersaliter comprehendere: sic q nulla alia virtus comprehendat vniuersaliter: et in hoc distinguitur ab alijs virtutibus apprehensiujs. ideo frequenter philosophus et Commen. dicunt q intellectus comprehendit intentiones vniuersales non semper: cum hoc dicentes: q comprehendit indiuiduales: quia in hoc conuenit non distinguitur ab alijs. Sufficit aut eis assignare comprehensionē propriā ei: et maxime qn volūt differentia ei: ad alias virtutes comprehendens ostendere. Ad rationē supra factā p isto dubio dicendum q illa pna nihil valet. alias p eandē rōnē pbaret: q nec angelus: nec aia separata posset intelligere aliqd singulare sensibile determinate cū species in eis sint abstracte: sicut ille que sunt in intellectu nostro. Et cōstat q illud pns est falsum. dico ergo q quis ois species existēs in intellectu sit abstracta ab oibus illis conditionibus in essendo: qz nec est quāta extēsiue: nec strū habet: et sic de alijs cōditionibz materialibus et corporalibus: nō quolibet nō est sic absoluta in representando: sed sicut p aliquā specie inextēsam et indiuisibilem representat nobis res quāta et extēsa: quā etiā per intentionē indiuisibilem et inextēsam intelligimus: sic p aliquas species rerū sensibilia inextēsas et ab oibus cōditionibus materialibus abstractas in esse singularia illa et cū suis cōditionibz singularibus et materialibus intelligimus determinate. Et vltra dico q in intellectu sūt species determinate aliqua singularia representantes: sic q aliqua species sic determinate representat vnu singulare q nullū aliud representat: siue eiusdem rōnis sit siue alterius: alioquin opz cōcedere / vel q nullius singularis absentis determinate habemus recordationē / aut memoria / vel aliā quā cognitionē: qz p multipliciter eē falsum et dictis:

vel q nō desinerem? meninisse alicuius determinate / vel nosse: quin simul oim perderemus notitiā et memoriā: cōtra qd est oim cōmunis experientia. Et pna piz: qz si nō sit aliqua talis spēs vnum singulariter representat: ois spēs erit representatiua multoz: et qua rōne aliquot eadem ratione omnū que sunt vnius rationis: vt oim albedinū vna species erit representatiua: et oim similiter nigredinū vna: et sic de alijs. tunc igitur vel per talem specie nullum singulare determinate poterit cognosci: et habetur prima pars consequentis: aut quodlibet determinate: et per cōsequens qd illa species permanebit et per eam poterit aliquod eorū determinate cognosci: poterit et quodlibet: et quando non quodlibet tūc neqz aliquod: et habetur secunda pars consequentis: nec magis debet hoc reputari inconueniens q de intellectioibz: quarum constat oportere dicere aliquam ita esse singularem intellectioē vnius singularis: q nō est intellectio alicuius alterius: et aliqua cuiusdam alterius singularis tantū similiter vt docet experientia. Ad hoc etiam est auctoritas Aug. 9. de tri. vbi vult q notitia qua mēs nouit se nō est notitia alicui alterius essentis: nec tanqz cognoscibilitatis nec tanqz obiecti cogniti. Quid ait. nec alteri? essentis est notitia ei? non solū: quia ipsa nouit: sed etiam quia seipsam. Pro quarto dubio scilicet qualiter intelligimus sensibilia q nec actualiter sentimus nec vnqz sensimus. premitto q aliqua rem intelligi a nobis potest dupliciter contingere. Vno modo q intelligat immediate in seipsa. Alio modo q intelligatur in alio medio cognito. Et hoc dupliciter potest esse: quia vel illud medium est species rei illius recepta in intellectu ab illa re: vel est aliqua forma vel conceptio fictus vel format? ab ipso intellectu. Et hoc iterum dupliciter: quia vel ille conceptus est simplex vel cōpositus ex pluribus cōceptibus: quālibet vnqz recte dicatur aliquis conceptus cōpositus: Item aliquid potest intelligi dupliciter scilicet intellectu proprie et distincte intelligatur: aut aliqua sibi equiualeat ad ipsū distincte cognoscendū et intellectu vniuersali aut communi sibi et alijs. Tunc respondeo ad dubiū sub quattuor cōclusionibus. Prima conclusio est q nō ē naturaliter possibile q aliquis intelligat immediate in seipso aliquid absens sensibile: alias non sensatum ab eo. Hanc probō primo ratione: quia si detur oppositū sequitur q cecus a natiuitate posset intelligere distincte colores: et surdus sonos. consequens est falsum. vt docet experientia. consequentia probatur. quia ad talem notitiā si haberetur nullatenus seruiret sensus: cum igitur in nullo alio non cecus pcedineat ceco: si non cecus poterit habere talem notitiā: poterit etiam cecus. Secūdo nō est naturaliter possibile aliquem sic intelligere aliqd sensibile absens alias ab ipso sensatum. igitur multo magis non est possibile aliquem intelligere immediate aliquod sensibile absens nunqz ab ipso sensatum. consequentia nota est. antecedens patet. quia alias absentibus sensibilibus possemus nosse: an essent vel non: et vbi et qualiter: et sic de alijs veritatibus contingentibus. Tertio quia tunc per intellectum absqz sensu: posset inductio haberi circa singularia sensibilia: et per consequens cognosci vltimis ppositio de sensibilibus: que est pncipium scientie: ac per hoc nichil repugnaret: quin naturaliter aliquo sensu carens haberet scientiam sensibilibus pertinentium ad illum sensum: hoc autem est contra experientiam. Et hec ratio tota potest haberi ab Aristotele. primo posteriorum. hec etiam est intentio. Augusti. primo rhetor. vbi vult q anima de his artibus: que ad sensus corporum pertinent: sicut multa medicina: sed astrologie omnia nisi q hic didicerit scilicet per corporis sensus non potest dice-

ca. vi.

ca. 7.

cap. 8.

cap. 7.

non potest dicere: ea vero que sola intelligentia capit. cui a seipsa vel ab alio fuerit bene interrogata responderet. Quarto sequitur q frustra et supvacue eēt sensus in animalibus: qz p: qui a nec ad cognitionē pntiū sensibilia et sententiarū nec sensibilia ab absentibus: p cōsequens nec ad cognitionē singulariū: qz p nichil aliud sunt necessariū: vt p. igit. Auctoritate quoqz idem p. ait eni Augustin? . 11. de trinitate. neqz enim vel intelligere posset narrare. si ea que dicit: et si cōtra tūc pntiū audire nō tamē gñaliter: singula meminisset: qui eni mihi narrat. vbi gratia. mōtē aliquem silua erutum et oleis indutum: ei narrat qui me minerim species et montium: et siluarum: et olearum: que si oblitus essem quid diceret omnino nescire: et ideo narrationem illā cogitare non posset: ita fit vt omnis qui corporalia cogitat: siue ipse aliquid constringat: siue legat aut audiat: vel preterita narrat vel futura pueniant: ad memoriam suam recurrat: et ibi reperiat modum atqz mensuram omnium formarum: quas cogitans intuetur. Nam neqz calorem quem nunqz viderit: neqz figuram corporis: nec sonum quem nunqz audiuit: nec saporem quem nunqz gustauit: nec odorem quem nunqz olfecit: nec vilay contractiones corporis que nunqz sensit: potest qui qz oino cogitare. Et post dicit: q pterea nemo aliqd corpale cogitat nisi qd sensit: qd nemo meminit corpale aliqd: nisi quod sensit. Et his patet q nullus potest intelligere: aut cogitare aliqua absentia corporalia que nunqz sensit: aut etiam si sensit non tamen meminit: quod magis probat ppositum. Item idem secundo de libe. arbi. expresse. d. q ratio non posset discernere iter colorē et visionē colorū: nisi color ei referretur per colorū sensum: et per pns non cognosceret colorem nisi illum sentiret homo per visum. Item qz dicitur in de sensu et sen. ait. Hec enim intelligit intellectus: que exteriori nisi cum sensu. i. sine sensu: et hec omnia probantur per experientiam. Secunda conclusio est q: sensibilia a nobis non sensata: non possumus cognoscere in speciebus receptis a sensibus. Hoc probatur primo: quia aut hoc esset in speciebus cātis ab ipsis sensibilibus non sensatis: aut in speciebus caufatis ab his que sensimus non primo modo quia naturaliter nulla res sensibilibus cāt in nobis spēm nisi dum eam sentimus in seipsa: alias cecus a natiuitate posset a visibilibus acquirere species eorum: quod est falsum. Hec potest dici q i species causatis ab alijs: quia vel hoc esset per proprias species illoz non sensatorū: aut per species sensatorū. p: minimum non potest esse: quia vnu sensibile nō potest causare propriam spēm alterius sensibilibus: vt sonus spēm coloris: aut albedo nigredinis. Hec secundo modo: quia species vnius sensibilibus non est medium cognoscendi aliū sensibile: alioquin cecus per species sonorum posset cognoscere colores: et surdus per spēm colorum sonos. Et qui vidisset: que omnia sunt falsa. Ad hoc valet auctoritas Aug. ad Hebridiū. epistola. 87. prima etate ceci cū de luce coloribusqz interrogantur: quid rīdeant non inueniunt. non enim coloratas vilas patiuntur imagines: q sensu senserunt nullas. Secundo quisquis nouit aliquas rem in aliqua specie necessario actu: vel habitu nouit illam speciem esse speciem vel imaginem seu signum illi? sed nullus qui aliqua sensibilia non sensit in se potest nosse illa in aliqua specie. Hanc ratio patet ex dictis ad secundū dubium. dictum enim fuit ibi q per illam solam notitiā speciei cognoscebatur res extra per quā notitiā cognoscitur species: vt est res alterius. talem autem notitiā nullus habere potest: nisi qui cognoscit actu vel habitu illam speciem esse imaginem illius. Hanc ratio patet de se. Aut enim viderit imaginem herculis in pariete et nunqz

vidisset herulem: non plus noscet illam esse imaginem eius qz herculis vel achillis. Contra ista potest argui: Contra dicitur ex eo quod dicitur Aug. 6. naturalium. vbi ait. q vis est: et argumatiua apprehendit intentiones non sensatas in singulis it p. i. ca. p sensibilibus: sicut vis que est in oue diiudicans q ab hoc lupo est fugiendum: et q huius agni est miserendum. Et idem dicit parte. 4. c. 1. vbi ait. q ouis iudicat de inimicitia lupi per intentionem quam apprehendit de inimicitia eius. Et tamen constat q illam non sentit aliquo sensu exteriori. Commentator etiam dicit in de memoria et re. q propter admirationem imaginatiue cogitatiue et memoratiue in quibusdam hominibus presentantur forme rerum sensibilibus: quas nunqz senserunt: sed solummodo fuerunt ad ipsos translate per actum dispositiōes eorum. Et subdit q huiusmodi potest imaginari elephantem qui nunqz sensit ipsum. Preterea. Idem scdo de anima. dicit q cogitatiua recipit et distinguit intentiones indiuiduales vniuersalesqz decem predicamentorum: et per consequens intentionem indiuidualem substantie. Constat autem q substantias nullo sensu sentimus in se. Et his videtur haberi q aliquorum sensibilibus habeamus per quas illa nouimus: que tamen sensibilia nō qz sensimus. Ad ista dicendum. Ad primum potest primo dicit: q non est contra dicta: quia secundum veritates et eundem dicitur Aug. vbi secundo allegatur. Inimicitia nō est res sensibilibus: nunc autem non est dictum q non possumus intelligere aliqua insensibilia que sunt in ipsis sensibilibus: nisi fuerint sensata: sed de sensibilibus dictum est Secundo potest dici q estimatiua non apprehendit inimicitiam: nec in se nec in eius intentione proprie loquendo: quia proprie iudicet a lupo esse fugiendum: sed apprehensio lupo per sensum et interiorē virtutem ab ipsa oue naturaliter sequitur in eius estimatiua iudicium q ab illo est fugiendum: et hoc dicitur q apprehendit inimicitiam eius: tale autem iudicium est in ipsa absqz apprehensione inimicitie vel odij existentis in appetitu lupi: cui appetitus actum non videtur q ouis possit cognoscere: et illud patet: quia si de ligno fieret statua lupi in omnibus accidentibus similis lupo: non est dubium q ouis vidēs eam fugeret ab ea sicut a vero lupo: et tamen nulla inimicitia esset in illa statua. non igitur ad hoc q istud iudicium sit in estimatiua ouis necesse est q apprehendat aliquā inimicitiam in lupo aut iudicet eum esse inimicum. Ad secundum patet dicendum q Commen. non loquitur ibi dem de speciebus causatis ab ipsis sensibilibus: sed de fictis: potius et formatis ab ipso sentiente: vt manifestum ē eodem loco. Secūdo dico esto q quis fingat tales species proprias rerum sensibilibus quas nunqz sensit vt elephantis: aut alterius rei: nunqz tamen per tales species potest cognoscere elephantem: nisi per exteriorē sensum cognoscat eum: quia narrantibus credere possit talem esse qualem finxit in mente sua et virtute talis credulitatis multa potest credere per illam imaginem de elephante: q de illo per illas cognosceret si ipsam nosset esse similitudinem eius. hoc autem plus in sequentibus declarabitur. Ad aliud Commentatoris: quicquid sit de veritate illius dicti: quantum ad propositum sufficit. dicendum: q non est contra dicta: sicut nec dictum Aug. pcedens: cū substantia non sit sensibilibus proprie: vt hic loquimur de sensibilibus. Tertia conclusio. q huiusmodi sensibilia nō sensata non possumus intelligere: nisi aliqua specie ficta seu conceptu simplici sibi proprio. In conceptu autem communi eis et alijs possumus illa intelligere: non tamen distincte et in specie ciali: sed confuse tantum: et quadam notitia generali communi illi et alijs. Pro quo cius conclusio nis euidencia est notandū secundum q colligere possumus ex dictis beati Aug. q modū nre cognitionis diligēt? et aeq

ca. 63.

ca. 4. c. p.

omnino arguunt in imitatione lupi abo iudicij q ab eo est fugiendum

20. de anima

3. 3. c. 9.

3. 3. c. 10.

Ad rōnes factā in principio secūdi arti.

Handwritten notes in the bottom right corner.

stius ceteris: quorum doctrine ad nos deuenit: inuestigauit: de rebus extra duo genera in nobis specieru vel formarū: seu imaginū: vel intētionū habemus: per quas et in quibus res ipsas absentes cognoscimus. Nam quedam species sunt ab ipsis rebus p sensus nostros causate et in memoria: seu vi conseruatiua quā memoriā vocat recōdite. Quēdā nō sunt alie non causate a rebus: sed a nobis eas cōprehēditibus species quas in memoria tenemus sicte z formate: et per p̄s triplici modo rex extra sensibiles cognoscimus. s. z per sensum eas imēdiate sentiēdo: z per notitiā specierū in memoria existentū: z per notitiā imaginū fictarū a nobis: z q̄uis ista possent innumerabilibus eius dictis p̄bari: duo tñ adduco: quoz vnum est. 9. de tri. vbi sepe facit mentionē de hoc duplici genere specierū: vel imaginū. d. Unde etiā phāstias reum corporaliū per corporis sensus haustas: et quodam modo memoriē infusas: ex quibus etiā que nō visa sunt: ficto phāstias cogitantur. ecce q̄ primas vocat haustas per sensus: reliquas nō fictas. Et statim sequit. Hāc et cū recole cartaginis menia que vidi: z cū fingo Alexādrīe que non vidi zc. et in fine capli. ista inquit. s. corpora aut presentia sensu corporis tangimus: aut imagines absentū fixas in memoria recordamur: aut z earū similitudine talia fingimus qualia nos ipsi si vellem? atq̄ possemus etiā opere moliricmur zc. hic vt p̄s simul istos tres modos noscēdi sensibilia ponit. ¶ Aliud est lib. 13. vbi inquit: quomodo nouit quis fidē propriā: z ostēdēs q̄ nō illis modis quib⁹ corporalia cognoscimus: inter ceteros modos notitiē tāgit hōs tres predictos dicēs: q̄ fidē nouimus: nō inquit: vt corpora que videmus oculis corporeis (ecce vñ) et per ipsorū imagines quas memoriā tenemus etiā absentia cogitamus (ecce alius modus) z sequitur tertius modus: nec sicut eaq̄ nō vidim⁹: z ex his que vidimus cogitationē: vt p̄s formam⁹ z memoriē cōmendamus: quo recurramus cū voluerim⁹: vt illic ea vel potius qualecūq̄ imagines eoz quas ibi fiximus s̄t recole dā cernamus. ¶ Ad hoc etiā faciūt plures auctoritates eiusdē superius adducte: z que sequūtur. ¶ Conueniūt autē hoc z ille species z differūt in quibusdā. cōueniūt quidē in hoc q̄ neutre naturaliter haberi possunt: nisi de sensibilib⁹ p̄s sensus in se a nobis aliquo modo: vt p̄s per experientā z auctoritatē simul eiusdē allegatā conclusionē prima huius dubij: z ex sequētib⁹ etiā patebit. Hī differūt etiā in hoc: q̄ nō de nullo sensibili naturaliter specie receptā habent⁹ q̄ imēdiate in seipso nō sensimus. Hāc sicut ipse dicit lib. 10. tales species imprimunt memoriē q̄ hēc que foris sunt corporalia sentiuntur: vt etiā cū absunt ista. s̄to tñ sint imagines eoz cogitātibus. Et lib. 11. dicit. q̄ verū est q̄ meminisse nō possumus: nisi que sensimus. Sed specie alicuius vtiq̄ fingere possumus: quod tñ non sensimus: sicut qui nunq̄ vidit elephātem pōt fingere speciem sue stature: z aliq̄ perfecte: et aliq̄ imperfecte hoc facit. Et qui non vidimus faciē Christi eius similitudinē fingimus in aīa nostra. requiritur tñ ad hoc q̄ talia fingamus: q̄ vel talem specie p̄m torum habeamus in memoriā receptā a reb⁹: aut p̄m partes saltē sicut supra p̄s per auctoritatē allegatam eiusdē in prima conclusionē huius dubij. ¶ Secōdo conueniūt: q̄ ad hoc q̄ per species receptas cognoscimus sensibilia: necesse est nos habere habituales notitias eorum: per quas cognoscimus hanc esse speciem huius: z hanc illius: z sic de singulis: et de quo hōmō notitiā nō habemus: nosse non possemus: vt ex precedētibus satis p̄s. similiter vt aliquid cogitemus per speciem fictā: licet non sit necesse q̄ illud in se sensimus: necesse tñ est q̄ senserim⁹ aliquid simile illi. quoniam sicut dicit August. 10. de trinita. per imaginabile figmentū: sicut cogitatur absentia: que sensu corporis tacta sunt

sive eiusdē generis: aliqua z cum hoc etiā necesse est. vt notitiā generalē habitualem habeamus: per quā cognoscimus illam speciem simile esse illi quod sensimus. Nam sicut supra tactum est. z est etiā sententia Aug. 10. de trinita. Cap. 3. cum inquit. Nunq̄ em̄ se oculi preter specula videbūt: hoc est oibus generale: vt per nulla signa res aliqua possit cognosci: nisi ipsa cognoscantur esse signa illius: ipsum quoq̄ esse alicuius rei signum cognosci non potest illa re penitus ignorata. vnde qui fingit formā elephātis: z nūq̄ vidit elephātem. per illam non plus elephātem cognoscit: q̄ dormiens: vel freneticus cognoscit per phāstias: que sibi occurrunt. Et ratio est: q̄ non potest illā considerare: vt est imago alterius. Si aliquem autem vidisset elephātem z illius habitualement haberet notitiā: tūc per illam cognosceret illā speciem similitudinē esse elephātem: z per cōsequens in illa elephātem nosse posset: etiam quos non vidit. ¶ Et hoc est quod dicit Aug. 8. de trinita. vbi ait. Neq̄ enim in fide nostra quam de dño nostro iesu christo habemus illud salubre est qd sibi animus fingit: loqe fortasse aliter: q̄ res habet: sed illud qd p̄m cogitamus: habemus em̄ quasi regulariter infiram nature humane notitiā: p̄m quam quicquid tale aspiciamus: statim homines esse cognoscimus: aut hōis forma. ecce q̄ propter notitiā habitualement in nobis de homine aspicientes fictam formā hōis cognoscimus illā esse formam eius: et sic per illā de homine cogitamus. notitiā autem illam per quam cognoscimus hoc: non nisi sentēdo aliquem: vel aliquos hōies extra in se primo modo potuimus habere: vt patet per eādem rationem. ¶ Patet etiam hoc per rationem Aug. 10. de tri. vbi inquit: quomodo mens se amat ait: si mens sui similitudinē fingit: et ideo cum hoc figmentum amat se: amat anteq̄ nouerit: q̄ id quod sui simile est intuetur: nouerit igitur alias mētes ex quibus se fingit et genere ipso sibi nota est: cur igitur alias mentes nouit se non nouit: cum se ipsa nihil possit esse presentius? Est igitur consequentia ei⁹ q̄ si mens se nouit in similitudine sua aliqua quam fingit. igitur nouit alias mentes ex quibus sui similitudinē fingit in qua se nouit: z per p̄s p̄s. p̄positum. vcz q̄ notitiā rei per speciem eius fictā p̄supponit notitiā alicuius rei sibi similia in se ipsa. ¶ Ad idem est Ansel. monol. vbi ait. Faber prius concipit mente: quod postea p̄m mentis conceptionem opere perficit. Et sequitur. faber penitus non potest mente aliquid corporeum imaginando concipere: nisi id qd aut totū simul: aut partes ex aliq̄ reb⁹ aliquo modo vididerit tā. Et subdit. q̄ enim homotale aliquid animal possit cogitādo siue pingēdo quale nunq̄ sit contingere: nequaquā tamen hoc facere valet nisi cōponēdo in eo partes quas ex reb⁹ alias cognitīs in memoriā attrahit. ¶ Itē iter species receptas a reb⁹: et fictas ab anima est alia differētia. vcz q̄ nulla species recepta ducit in notitiā alicui⁹ rei extra: nisi illius singularis p̄cise q̄ sentiēdo ipsa species est recepta in mēte: vt species quā memoria recipit: dū q̄ actu videt hāc albedinē demonstratā: uon ducit in notitiā alicuius alterius albedinis ab illa q̄ sensata tunc est: et hinc est q̄ tot tales species habet quilibet in memoriā quot singularia sensibilia p̄ illas cognoscere pōt: sicut p̄bari pōt ex eo qd dicitur est in solutiōe ratiōis. ¶ Ad tertiu dubij: cui q̄s fauet dicit Aug. 11. de tri. d. Cap. 8. q̄ non possumus meminisse corporū species nisi tot quot sensimus et quātas sensimus. Ex corporis enim sensu eas in memoriā cōbibit animus: hoc aut dicitur verū non est: nec causa ei⁹ assignata: nisi quia species rei sensibiles recepta per sensum representat singulariter tñ: et in illius singularis p̄cise ducit notitiā: qd sensatū tunc est. vnde sicut illa sensatio est p̄cise illius singularis: sic etiā et species tñc causata. species autē ficta ab anima nō tñ ducit

Cap. 3.

Cap. 5.

Cap. 7.

Cap. 11.

Cap. 8.

Cap. 6.

Cap. 1.

Cap. 8.

Cap. 10.

Cap. 10.

*Supra p̄s s̄t ut p̄s mēte
s̄t ut p̄s mēte*

in notitiā illius singularis: vel illozū tñ que prius nota sunt in se: sed etiā aliozū: vt supra frequēter est allegatū p̄ Aug. Unde hōmō species sicte cōparatione receptorum sunt quasi vniuersales: q̄uis non perfecta vniuersalitate: cū in eis nō cōueniāt p̄fecte omnia singularia: qd contingit p̄pter earū cōiūtā representatiōē pluriū sensibilib⁹: nō enim representāt colorē tñ: aut figurā tñ: vel quātitatem: sed colorē determinate quātitatis et figure: z sic de alijs specieb⁹ fictis de alijs singularibus: q̄ tñ nō ducit determinate in huius singularis notitiā sensibilib⁹: sicut quelibet recepta facit: sed in notitiā p̄sum aliquoz aut alicuius quasi vaga quadā representatiōē (vt quidā dicit) potest dici talis species ficta quodāmodo vniuersalis: siue autem species iste sicte sint in intellectu: siue in parte sensitua anime. p̄pter eas tñ fatendū est in intellectu esse alias fictas abstractiones obiectiue et vniuersaliores: s̄z propter abstractionē non sic sint nobis p̄ceptibiles: siue vocentur species siue intentiones seu forme vel cōceptus: qd vltimū vocabulū nunc apud modernos est magis in vtu: q̄uis omnibus p̄nominatis et pluribus alijs inueniantur antiqui vñ fuisse in eadem significatiōe: in qua moderni vtūtur hoc nomine cōceptus. formatur autem isti cōceptus in intellectu ex apprehēsiōe pluriū singulariū similitū fingēdo similitudinē quādam: seu cōceptū cōmune cuiuslibet singulariū illoz z alioz sibi similitū: qui cōceptus nullū determinate illoz representat: sed confuse z cōmunitē omnia sicut apprehēsiō abbedinib⁹ pluribus singularib⁹ et earū cōueniētia in hoc qd est esse albedinē: formatur cōceptus cōmunitē abbedinis cuiuslibet abbedini representatiuus similitis et talis in esse representatiuo qualis est albedo extra in esse reali: sicut suo modo dictū est de speciebus fictis in precedentibus. vt tñ dicit iste est abstractiō: qm̄ talis cōceptus formari potest in intellectu de albedine: per quē nec quantitas aliqua nec figura aut omnino aliqd aliud p̄ter essentia albedinis representabitur: sicut experientia probat in anima duertere volētē: ita est de alijs: sic autē abstractiō cōceptus per virtutē sensitua haberi non potest: sed per solum intellectū: vt dicebatur sicut experientia docet: qd etiam euidenter patet per illud qd dicit Aug. in lib. de quātitate anime. Nam longitudo nulla est in re sine latitudine et altitudine: nec esse potest: nec etiam aliquo sensu cogitari: et tñ longitudo sic intelligi potest: vt pro tunc nec lata nec alta esse concipiatur: z isti cōceptus p̄prie sunt vniuersales: et qui vocātur vniuersalia: sicut suo loco patebit. Et ideo pro nunc de hoc hęc sufficiāt. ¶ Istiusmodi quoq̄ cōceptū quidā cōmunitates. quidā vero minus cōmunes. Similiter compositoz quidam ex quibusdā: quidā ex alijs. Sed de omnibus istis nunc discerere non est pertinens ad propositum. Sicut autem species sicte dicebantur conuenire cum receptis: z etiā differre quātū ad habere illas: z quātū ad alia intelligere p̄ illas: sic etiā suo modo de his que in intellectu sunt est sentiendū. Ex his patet statim conclusio proposita. Et quātū quidē ad primā partē probatur: q̄ impossibile est nos habere propriū cōceptū aliquoz sensibilib⁹: nisi aliqua taliū sint sensata: vt ex dictis patet: et p̄sequens nec illa in p̄prio cōceptu simplici possunt a nobis cognosci. Alioquin: vt dicitur est: cecus a natiuitate possit de coloribus propriū habere cōceptū. Secūda pars patet ex dictis. Nam ex aliquib⁹ sensatis possumus formare cōceptum cōmunitē illis z alijs similibus p̄m speciem aut genus: q̄ sensata in se nō sunt. ¶ Unde quis qui vidit aliquas albedines potest sibi formare cōceptum cōmunitē oibus abbedinibus: qui quidem in vniuersali omnes et confuse

*que modernū vniuersalē cōceptū
p̄s intentionē formos vniuersalē*

nullaq̄ distincte representabit. Hęc ad formādū talē cōceptum speculatiuū necesse est qd oēs albedines sint vñ p̄m se. Similiter ex visionibus aliquarū specierū coloris pōt generalē cōceptū coloris formare: esto qd non viderit cuiuslibet speciei coloris aliqua singularia. Et q̄ tales cōceptus sunt signa illarū rerū: z talia in esse apparenti et representatiue quales sunt res ille realiter et virtute notitiē habituales aliquoz quozum sunt signa cognoscunt esse signa illoz z eis similitū: z ad talia significāda formatur tales cōceptus: idcirco p̄ illas res alique non sensate possunt a nobis intelligi: vt ex supra dictis apparct. ¶ Tertiamen: quia illi cōceptus sunt cōmunes aliq̄b⁹ sensatis singularib⁹ z quibsdā nō sensatis: hęc et illa: vt dictū est: representāt cōfuse z indistincte: idcirco per eos talia qd sunt cōmunes nō possunt distincte cognosci. vnde p̄ cōmune cōceptū abbedinis nō possum distincte nosse abbedinem: que est in camera Sullermi si qua ibi est: aut aliā aliq̄ā in specialitē: nec p̄ceptū coloris possum distincte oēs: imo nec aliq̄ā specie coloris cognoscere: quia si aliq̄ā possem z oēs idifferēter: cū idifferēter quālibet representet. Constat autē multas esse species colorū quaz nullā in specialitē possum habere notitiā. Constat autē hoc: quia alias cū cecus possit habere in se cōmune cōceptum qualitatis sequeretur qd distincte posset nosse colores: qui sunt species qualitatis. consequens est falsum. ¶ Quarta conclusio est: qd sensibilia a nobis non sensata nō possum naturaliter cognoscere in aliquo cōceptu cōposito sibi p̄prio in cōceptu cōmunitē composito possumus: sed non distincte non curo nunc: vtrum cōceptus dicat cōpositus essentialiter: vel solum obiectiue z non vniuersalē qd est cōpositus in me. ¶ Quinta conclusio est: qd debet aliquid cognoscere in cōceptu composito: necesse est eum habere in mente talē cōceptum: et cū hoc habere notitiā actualē aut habitualement qua nouit hūc cōceptum esse alicuius rei signū: z ista vtiq̄ separātur ab inuicē. Hāc quis potest formare aliq̄ cōceptū cōpositū: z ignorare: an p̄ ipm aliqua res significet: q̄uis sciat p̄ quālibet ei⁹ partē aliquid significari: imo pōt scire qd ille cōceptus nullius rei est. ¶ Exēplū p̄m. potest qd habēs cōceptū circuli z cōceptū quadrati z cōceptū equalitatis cōponere ex his cōceptū vniuersalē: qualis cōceptus esset ille cui subordinaf hoc totū in voce: circulus equalis quadrato: z hoc experit hęc quilibet. cū hoc tñ pōt ignorare: an iste cōceptus sit cōceptus alicuius rei: sicut multi hūc cōceptū formātes ignorāt: an aliqua res sit vel possit esse circulus equalis quadrato. ¶ Exēplū secūdi. si qd habeat cōceptū circuli z cōceptum anguli z cōponat vtrūq̄ simul: vt fiat cōceptus cōpositus: qualis est hęc oratio in voce: circulus angularis. certum est qd iste pōt scire qd nulla res est: aut esse potest cui cōueniat iste cōceptus: et in vtroq̄ casu haberef cōceptus cōpositus: nō tñ cognosceref in illo res aliqua extra animā p̄ illū qui talē cōceptū haberet. ¶ Scitur autē de aliquo huiusmodi cōceptu ipm esse cōceptū alicuius rei: quando scitur ipsum de ipsa re verificari: sicut tūc qd nouit qd cōceptus in mēte qui est diffinitio. verbi grā. animal rationale est cōceptus hominis: quādo nouit qd homo est animal rationale. quo cognito dū postmodum illum cōceptum cōpositum intuetur cognoscit in ipso rem que est homo. ¶ Item aliquando potest talis cōceptus proprius alicui cognosci esse cōceptus alicuius et hoc qd cognoscitur ipsum verificari de cōceptu entis particulatiter sumpto: sicut si quis nosset qd aliquid ens est animal rationale: de quo magis patebit in sequentibus. ¶ Ex his probari posset cōclusio quo ad primam partem sic. Impossibile est aliquem cognoscere aliquem cōceptū compo-

*no vniuersalē qd est cōpositus in me
Conceptus in me*

scitum proprium sensibilibus non sensatis ab eo verificari de aliquo. igitur impossibile est eum naturaliter cognoscere in aliquo conceptu composito proprio sensibilis non sensata per eum. consequentia patet ex dictis. Antecedens est evidens per experientiam: et sumatur gratia exempli iste conceptus compositus: actus diaphani secundum actum. aut iste color segregatus visus. patet quod qui nunquam sensitisset lumen: nunquam posset naturaliter cognoscere quod aliquod ens est actus diaphani secundum actum: et quod nunquam vidisset albedinem: nunquam posset scire quod aliquod ens est color segregatus visus. nam tales notitie non possunt haberi: nisi mediante intuitiva preuia vel coexistente talium sensibilium. Secundo. quia vel talis notitia habetur per apprehensionem alicuius sensibilis illorum quorum est ille conceptus proprius: aut per notitiam alicuius effectus vel cause dictorum sensibilium: hoc videtur sufficiens: quia nec alius appareret modus eam habendi. Si dicatur primum: constat quod ille conceptus communis erit etiam sensibili sensor: et per consequens non erit proprius non sensatis: ut supponitur in conclusione. per effectum autem talis notitia haberi non potest: quoniam nullus effectus sensibilis: preter eum qui fit in sensu dum sentiuntur effectus: qui non potest inuare propositum propter illud quod immediate dictum est: dicitur in tale notitia: quod patet. Supposito namque quod aliquis calor: sit effectus lucis: per notitiam caloris non poterit haberi notitia: quod prius conceptus lucis verificetur de luce: aut etiam ente particulariter sumpto. Et ratio est: quia talis effectus potest a pluribus alijs causari: et ideo quis ex eo quis posset nosse quod aliquod ens est productiuum caloris: non tamen poterit scire quod lux vel lumen est productiuum caloris: nisi immediate per sensum hoc apprehendat: et tamen ille conceptus productiuum caloris non est proprius luci: ut dictum est: nec per illum effectum posset nosse aliquem conceptum proprium lucis verificari de aliquo. Item nec per causam sensibilium. Nam quis potest nosse omnes causas extrinsecas alicuius sensibilis. s. soni: qui tamen nullum proprium conceptum cognoscet de sono ante verificari. Surdus enim a natiuitate potest cognoscere corpora sonantia et aerem et commotionem aeris per sensum tactus: que sunt cause soni: et tamen nullum proprium conceptum soni cognoscet verificari de aliquo. Confirmantur omnia hec per illud sepe adductum: quod cecus naturaliter non potest nosse diffinitionem: aut aliquem proprium conceptum coloris vel lucis de aliquo ente verificari: nec naturaliter surdus aliquem proprium conceptum soni. Secunda pars conclusionis declaratur. quia aliquis naturaliter cecus potest habere conceptum in mente cui subordinatur hec vocalis oratio qualitas sensibilis: et potest nosse mediante notitia tactus quod aliquod ens est qualitas sensibilis: et potest per consequens cognoscere quod ille conceptus est alicuius entis: vel istorum entium: ac per hoc cognoscere in illo entia quorum est conceptus: sed constat quod ille conceptus est communis etiam coloribus: et per hunc et consequentiam cognoscet colores: non tamen distincte: quia nec distincte illos significat aut representat. Contra tamen hoc obijceret aliquis forte: quia principium motus ad superius videtur esse conceptus proprius leuitatis: et principium motus deorsum proprius grauitatis: et uterque istorum potest cognosci verificari de ente particulariter. esto quod nec grauitas nec leuitas sint sensata: solum enim videndo ignem ascendere et terram descendere nullo ipellente nosse potest quod quod aliqd ens est principium huius motus: et aliqd illius. Item primo potest dici quod grauitas et leuitas proprie non sunt forme sensibiles: non enim apparet quomodo leuitas aliquo sensu poterit sentiri. unde si non moueret corpus: nunquam aliquis posset cognoscere ipsum esse graue vel leue: et ideo si

cognoscit aliqua talis: hoc est per motum: quia si sentimus illud corpus descendere: vel per visum aut per tactum ipsum tenemus in manu: et tamen nec per manum nec per visum cognoscimus grauitatem immediate: sed per intellectum arguimus. Et ad hoc facit multum dictum Commentatoris qui. 7. meta. 2. 12. dicitur videtur formas istas non esse qualitates: sed formas substantiales elementorum: forme autem substantiales non sunt de numero sensibilium: ut hic est sermo de sensibilibus. scdo potest dici quod ille conceptus principium motus sursum: non est proprius conceptus leuitatis cum videamus ipsum verificari de alijs formis a leuitate. Nam aus mouet sursum etiam a se. Item aqua ascendit ut patet in conductibus: et ferrum etiam ascendit si magnetem si magnes sit supra ferrum: et constat quod cuiuslibet horum motuum est aliqd principium et non forma leuitatis. suo modo sic potest dici de principio motus deorsum. Item hoc patet quod dicendum sit ad argumentum factum pro quarto dubio. Nam talia sensibilia non sensata non intelliguntur a nobis immediate: nec in speciebus causatis a sensibilibus: sed in conceptibus tantummodo communibus non proprijs et tamen indistincte et confuse. Ad rationes. Ad primam dico quod per se non dicitur animam esse sensibile tantum per sensum: sed sine exclusione loquitur: cum quo dicitur star et verum est quod sit sensibilis per intellectum: nec oppositum ipse vel alijs sensibus diceret: cum omne scire per hunc sit de rebus sensibilibus. veruntamen: quia non solum per intellectum: sed per sensum anima est sensibilis: ideo etiam locutus est de sensu: et quia intelligibilia comprehendere est proprium intellectui: ideo dicitur quod per intellectum est intelligibilis: ut supra in dissolutione tertij dubij est dictum. per quod patet quod sit dicendum ad aliam rationem factam in principio questionis.

Distinctionis tertie. Questio. ij.
No quod res create sensibiles naturaliter intelliguntur a nobis et aliter consequenter quod. vtrius res create insensibiles naturaliter a nobis intelligantur. Et arguitur quod non. quod si aliqua res insensibilis cognoscitur a nobis. hoc maxime verum esset de anima nra de mente seu intellectu: quod nihil proutus est intellectui nostro: quod ipsemet: sed consequens est falsum: ut manifestat opinionum diuersitas: quas homines habent de intellectu nostro: opinantibus quibusdam ipsum substantiam quandam abstractam et ynum in omnibus hominibus: quibusdam opinantibus ipsum esse substantiam anime nre. quibusdam pro accessus eius: quod diuersitas non esset si ipse intellectus a nobis cognosceretur. Confirmatur. quia si esset nobis cognitus intellectus noster aut hoc esset: quia cognitus esset immediate in seipso: aut in specie ab ipso causata in seipso: aut in conceptu abstracto et ficto: non primo modo: quia si sic cognoscitur sunt nobis evidentissima et notissima: nec est necesse nos ex alijs accedere notitiam de ipsis. constat autem quod non sic est de intellectu nostro: quod potius ex alijs rebus conamur deuenire in notitiam eius. nec scdo modo. quia de nullo habemus naturaliter speciem que non fuerit nobis nota immediate in seipso: nec tertio modo. quia illum conceptus vel intellectus formaret apprehendendo seipsum: aut apprehendendo aliquos alios intellectus. non primo modo. quia restaret questio quomodo ante formationem conceptus illi: cognosceret seipsum: an. si in se immediate vel in specie nec apprehendendo alios intellectus: quia nullus alius intellectus est sibi notior: quod ipsemet sibi: et ideo multo minus ex notitia aliorum intellectuum potest et poterit formare huiusmodi conceptum de se et propria.

Contra multe veritates in scientijs humanis sunt nobis note de rebus insensibilibus: sicut patet de intellectu et eius operationibus. Sicut de volum

tate et eius actibus. similiter de angelis. igitur tales res creatas insensibiles naturaliter intelligimus.

In declaratione questiōis videbitur an huiusmodi res possunt a nobis naturaliter intelligi: et qualiter. secundo mouebuntur quedam dubia et soluentur.

Quantum ad primum premitto distinctionem vnam que colligitur ex precedenti et proxima. quod videlicet quod rem aliquam intelligi a nobis contingit tripliciter. scilicet immediate in seipso: scilicet quod notitia illa qua cognoscitur ad nullum medium cognitum terminetur: vel quia cognoscatur in specie propria anime in intellectu causata: vel tertio modo quod cognoscatur in aliquo conceptu de ipsa ab anima formato. Tunc pono tres conclusiones. quarum prima est: quod quedam insensibilia intelliguntur a nobis immediate in seipsis. Secunda. quod quedam intelliguntur a nobis in speciebus proprijs in intellectu ab ipsis causatis. Tertia. quod quedam intelliguntur in conceptibus per animam fictis et formatis. Prima conclusio probatur. primo quidem ex dictis in precedenti. quod ibi enim patet quod species vel imagines rerum absentium intellectus intuetur: et in illis cognoscit res quarum sunt species. idem quoque patebit in secunda conclusione de speciebus quorundam inere intelligibilium. Constat autem quod tales species intellectus non mediante aliquo intuetur: sed eas ita immediate: sicut visus immediate intuetur colores: et ita vniu experimur et aliud. Secundo quilibet potest in seipso experiri: quod ipse cognoscit se intelligere aliquam rem determinatam: et se credere id quod credit: et se velle illud quod vult et nolle quod nult: igitur intelligit immediate actum suum intelligendi volendi noldendi et credendi. consequentia patet ratione: et ut breuius fiat probetur hoc de actu credendi: et eodem modo poterit probari de alijs. actus igitur iste singularis credendi quem quis noscit se habere de hac re signata: aut cognoscitur ab eo per sensum aut per intellectum: non per sensum: quia res omnino insensibilis est: igitur per intellectum: aut igitur in specie propria vel in specie propria alterius: aut in aliquo conceptu: aut immediate in seipso. Non in specie propria: frustra enim poneretur: cum ipse per seipsum sit presens eque: ut species esset: nec in specie alterius propria. patet ex dictis in precedenti. quod etiam non apparet: cuius alterius rei species duceret in notitiam eius: nec in conceptu: quia autem in aliquo conceptu singulari proprio: vel in conceptu communi. non singulari: quia vel nullus alius est a specie: vel si esset: idem inueniens esset de eo quod de specie: nec in conceptu communi: quia per illum non cognosceretur in singulari et distincte. relinquitur igitur quod immediate cognoscatur in seipso. Eodem modo probari potest de actu volendi. Idem idem patet de intentione Augusti. 13. de trinit. vbi etiam in virtute ponit rationem predictam. Fides inquit quam videt quisque in corde suo esse: si credit: vel non esse si non credit: aliter nouimus: non sicut corpora que videmus oculis corporeis: et per ipsorum imagines quas memoria tenemus: etiam absentia cogitamus: nec sicut ea que non vidimus: et ex his que vidimus cogitationem vicinis formamus et memorie commendamus. Et subdit. nec sicut hominem viuum: cuius etiam animam si non videmus ex nostra conuincimus et ex motibus corporalibus hominem viuum sicut viuendo didicimus intuemur etiam cogitando: hec excludit modum cognoscendi aliquid per discursum et argumentationem: qui tamen modus requirit aut epigit aliquem predictorum in ratione supra facta: cum notitia complexa de aliquo necessario epigat in complexam eiusdem: ut patet ex primo articulo precedentis proprie. quod immediate dat Augusti. modum quo videtur

fides non sic inquit. scilicet modo predicto videtur fides in corde in quo est ab eo cuius est: sed ea tenet certissima scientia: clamatque conscientia. cum itaque propterea credere iubemur: quod id quod credere iubemur videre non possumus: ipsam tamen fidem quam inest in nobis videmus in nobis: quod et rerum absentium presens est fides: et rerum que foris sunt intus est fides: et rerum que non videntur videtur fides. Et his patet conclusio eius. scilicet quod fides videtur fides per seipsam ato presens: quod est immediate videri in seipso. Item sequenti. c. in fine. d. de actu volendi. vbi ait quod sua voluntas cuiusque conspicua est. alterius autem latet: quod idem videtur. Et si aliquibus signis sese iudicat: creditur potius quam videtur: vniuersique autem sui animi conscius non credit vtiq; hanc esse suam: sed plane peruidet voluntatem. Non igitur ex alijs quibus signis aut effectibus arguitur cognoscit quis suum velle: sicut dictum est etiam de fide: sicut alterius voluntatem conuincit ex signis: sed plane ex se immediate in seipsa suam peruidet voluntatem: que etiam in sequenti cap. distincti. Et si vbi dicitur: quasdam esse communes hominum voluntates: quas quilibet certissime nouit: non tamen eodem modo ut propriam. Unde ait: sed aliud est videre voluntatem suam: aliud (quod certissima coniectura) conuincere alienam. Et quo manifeste patet: quod per videre suam non accipit hic aliud quam illam immediate in seipso intueri. Item idem in de videndo deo ad Paulinum: et sicut inquit hanc lucem corporis sensu: sic etiam voluntatem meam plane video: quod presens est animi mei sensibus: atque intellectus mihi presens est: quid expressius dici potest ad propositum: quod dicitur: ita voluntatem videri mente: sicut lux corporis sensu: et idem vult de actibus alijs anime: ut ibidem patet. Tertio probatur quod sicut intellectus aut mens intelligit se immediate: sic mens intelligit se intelligere illud quod intelligit: quod illud intelligit. Et similiter intelligit se velle et se velle quod vult: et sic de pluribus posset dici. igitur mens intelligit seipsam. Antecedens est evidens. consequentia deducitur per Augusti. 10. de trinit. vbi ostendens: quod mens cum querit se nosse nouit se: contra vnam possibilem responsionem qua dici posset quod non nouit se: sed nouit suum nosse: quo alia nouit: arguit sic: vbi ergo nouit suum nosse si se non nouit. quod d. hoc non est possibile. Nam nouit quod alia nouerit: se autem non nouerit. i. nouit se alia nosse et non seipsam. scilicet per reflexionem: et tunc in forma interrogationis infert propositum dicens: quo pacto igitur se aliquid scientem scit que seipsam nescit: neque enim alteram mentem scientem scit: sed seipsam: scit igitur seipsam. Et ex quibus patet quod Augusti. vtiur hac consequentia. mens scit se scire: vel se scientem esse. igitur scit se: et statim post facit hanc: mens scit se nescire se. igitur mens scit se. patet etiam ratione: quoniam impossibile est aliquid de alio cognosci: nisi illud cognoscatur. mens igitur nouit seipsam: aut igitur in aliqua propria sua specie: aut in communi aliquo conceptu quem habet de mente: aut immediate in seipso: non primo: tum quod species frustra poneretur cum mens sit per seipsam sibi presens. Unde si res ipse corporales per seipsas possent esse presentes mentis conspectui nulle species earum fierent in mente: sicut potest haberi per philosophum tertio de anima. et Augusti. 10. de trinit. dicit. quod quia mens non potest secum introitus tanquam in regionem incorpoream nature ipsa corpora inferre: imagines eorum conuoluit et rapit: tum quia esto quod esset aliqua species mentis in ipsa mente: adhuc non posset per illam cognosci: nisi prius tempore / vel natura ipsa mens cognosceret immediate in seipsa: ut patere potest ex dictis in precedenti. quod nec in aliquo etiam tali conceptu communi: tum quod non cognosceret se in singulari et distincte: tum quia illum conceptum non posset formare: nisi prius aliquam singularem mentem nosset. Nulla autem potest esse ei magis nota / quam ipsa met.

Contra dicatur,

Quis est leuitas in seipso? Aliquo sensu se per quendam virtutem videtur esse factum ad hoc quod conuenit. ponitur hoc sur et subdit. ad quod opinio sit illi.

Cap. 2.

Cap. 3.

cap. 3.

T. c. 38. et

Cap. 5.

cap. 3.

Unde Augu. 9. de trini. ait. si quis dicit ex noticia generali vel speciali mente credere se esse talem qualem alias experta est: ideo amare seipsum insipientissime loquitur. unde enim mens mentem aliquam nouit: si se non nouit: res inquitur igitur qd mens scit se immediate: et nouit in seipsa.

cap. 11.

Confirmatur illud per Aug. 14. de trini. vbi dicit. qd mens sibi est memoria: qua presto est vt sua cogitatione possit intelligi. Ad hanc rationem diceret quis forte: qd mens nouit se non immediate in se: sed per quadam argumentationem aut discursum ex noticia aliarum rerum.

cap. 12.

Contra. primo quia discursus proprie tibi est inter complexa siue notitias complexorum. Sumo aut hoc singulare complexum contingens: hic mens intelligit se velle hoc. verbis gratia. b. aut hoc est sibi notum p discursum ab alio complexo sibi notum: aut est sibi notum per notitiam simplicem reru impotataru per terminos eius. primum no potest dici: quonia nullu aliud complexum est sibi notum: qd illud ex quo possit habere notitiam de ipsa: unde sicut dicit Augu. 15. de trini. Cum duo genera sint rerum que sciuntur: vnum earum que per sensus corporis percipit animus: alterum earum que per seipsum: multa illi philosophi. s. academiici garrirerunt contra corporis sensus: animi autem quaedam firmissimas per seipsum pceptiones verarum rerum quale est illud qd dixi. Scio me viuere: nequaquam in dubiu reuocare potuerunt: et talia sunt fm eudem ibidem. et lib. 10. hec. scio me velle. scio me scire: et scio me intelligere cogitare et plura alia que tantum sunt euidentia intellectui: vt nullus ipsorum veritatem possit ignorare: unde sicut nullus nouit per discursum veritates singulares contingentes de rebus sensibilibus: quas apprehendit per corporis sensus: sic nec tales. Assumptum igitur complexum notum est non per discursum: sed immediate per notitiam rerum ipsarum. igitur de illis rebus: et per consequens de mente non habetur notitia illa per discursum.

cap. 10.

Secundo. quia esto qd per discursum mens nosset se: quero an ille discursus terminatur ad notitiam alicuius complexi formati de mente: aut ad simplicem notitiam ipsius mentis: si ad simplicem notitiam mentis: procedit argumentum querendo qualiter mens per illam notitiam cognoscitur: et oportet dicere qd in seipsa immediate. Si ad complexam: cum notitia complexi exeat notitiam eius simplicem: aut eorum que importantur per ipsum si plura sunt: adhuc habetur qd oportet dare: qd per aliquam notitiam simplicem mens ipsa apprehendatur: et procedit argumentum vt prius: unde in proposito non curo an notitia mentis supponat notitiam aliquam alterius simplicem: aut non: du modo detur qd per aliquam notitiam ipsa in se immediate cognoscatur: et non per medium aliquod cognitum.

cap. 3.

Secunda conclusio. aliqua insensibilia intelliguntur ab intellectu in proprijs speciebus ab ipsis causatis. Et hoc probatur auctoritate et ratione. auctoritate primo quidem Augu. 14. de trini. vbi ostendit qd trinitas que est in retentione contemplatione et dilectione fidei: no est perpetua: sed temporalis: quia fides ipsa temporalis est nec semper erit. Et quia aliquis posset dicere ex hoc trinitatem illam non perire: quia etiam postq fides cessauerit recordamur eam et intelligimus: ait: qd qui hoc dicit ondo discernit nunc aliam esse trinitatem qua do presentem fidem tenemus: videmus amamus in nobis: aliam tuc futuram quando non ipsam: sed eius velut imaginariu vestigiū in memoria receditur recordatione cotuebimur. et infra. Que verotuc erit qua do eam recordabimur in nobis fuisse non esse alia perfectio eius erit. hanc enim que nuc est: facit res ipsa presens et animo credentis affixa: at illa que tuc erit: facit rei psterite imaginatio recordatis memoria derelicta. Et ibidem dicit ita esse de fide preterita qua recordamur: sicut de re aliqua corporali. Nam et hanc et illam in specie derelicta contuemur. Item ad idem ppositum de fide in fine. aliam inquit nunc trinitatem facit per suam presentiam retenta: cōspecta derelicta: aliam tunc facit per quoddam sui vestigiū: quod in memoria preteriens dereliquit. et. c. sequenti. ad idem. d. qd et tunc trinitas erit: cum illud qualecūq vestigiū et memoriter retinebitur: ac cognoscat veraciter: et hoc vtrūq tertia voluntate iungetur. Et his oibus euidenter apparet fm intentionem Aug. qd fidem non presentem in nobis: sed preteritam recordamur et cognoscimus non in se: sed in quadā sui specie: vel imagine: seu vestigiū: que oia significat idem fm eum quod in memoria nostra derelinquitur. Item. 10. confess. no vnum inquit dolorem corporis: nec inde deest dum nihil dolo: nisi tñ ad essent imagines eius in memoria meti nescirem quid dicerem / nec eum in disputado a voluptate discernem: et plura antecedenter: et consequenter. d. idē ibidē ad ostendēdū qd affectiones appetitus non presentes cognoscuntur per proprias species in memoria derelictas. Item ratione. Nam si nullam talē speciem derelinqueret actus credendi et intelligēdi: similiter actus volendi cum nos experiamur qd illos recordando cognoscimus qd preterierunt et non sunt: experitur enī quilibet se aliquando intellexisse rem aliquam: et credidisse: et similiter voluisse: sequeretur qd tales actus intueretur immediate in seipsis: sed non est fm hoc maior ratio de vno actu / qd de alio. igit quilibet poterit semper cognoscere et recordari quēlibet actum intelligēdi et volēdi: quem nunq̄ habuit: et ita faciliter vnū sicut alium: quod est contra experientiam. igitur oportet dicere qd actus tales derelinquit suas proprias similitudines: seu specie in mente: quibus retentis: nec deletis in illis potest actus tales memorare et actualiter recordando intelligere: sicut dictum est per Aug. Preterea. Si tales actus preteriti possent immediate in seipsis cognosci eadem ratione et actus futuri: qui nec sunt / nec vnq̄ fuerunt quod est manifeste falsum. Et consequentia. patet: qd nullam causalitatem in intellectu possunt habere preteriti si fm se plus / qd futuri: cū neutri sint aliqua entia in actu et in potentia saltē magis naturaliter videantur esse futuri: qd preteriti: ac per hoc si ex eis alia deberent posse intelligi magis videretur hoc verum de futuris. Et ideo: cum ista sint absurda concedēdum est cum Aug. qd tales non in se immediate: sed in suis representatiuis derelictis cognoscuntur: sicut etiam in precedenti. q. de notitia rerum sensibilibus preteritum dictum est. Ad hanc rationem forsitan dicetur. qd vtrūq oportet ponere in intellectu aliquid derelictum ab actu per quod determinate ipsum cognoscat postq fuerit: sed illud derelictum non est aliqua species illius actus: quem intuēdo intellectus veniat in notitiam actus preteriti: vt dictū est: sed est habitus quidam qui simul cū intellectu causat notitiam de tali actu determinate: qua tamen notitia ille habitus no cognoscitur: sed nec actus preteritus cognoscit in tali habitu: sed immediate in seipso. Istud dictum non saluat possibilitatem recordationis. Nam vt in precedenti. q. tam per Aug. qd p philosophum et Lōmen. qd etiam per experientiam ostēsum est. Recordatio et notitia rerum absentium et non existentium: est notitia alicuius speciei vel imaginis: seu quocūq alio nomine nūcupetur: qua visa vt imago rei est. dicitur cognosci res cuius imago est: sicut autē experimur in tali notitia sensibilibus: sic etiam arguere debemus esse in notitia insensibilium: qd non possumus sic experiri: et sic ponit August. vt proxime allegatum est. Tertia conclusio. qd quedam insensibilia intelliguntur a nobis in conceptibus fictis / seu formatis per animam. probatur hoc. Nam vnus homo potest cognoscere animam

alterius ex certis signis et operationibus et motibus que in se cognoscit ex anima prouenire arguēdo ipsum viuere: et talem animam habere: qualem ipse habet: ita qd de illo concludit qd aliquid habet in se de quo verificat conceptus generalis humane anime quem ex notitia: quam habet de sua anima formauit: in quo quidem conceptu iuxta modum dictum de sensibilibus non sensatis in. 5. dubio precedentis questionis intelliget alias animas rationales. Et istud confirmatur: quia certum est qd nos possumus cognoscere aliquem hominem viuere et habere animam: et per consequens aliqua notitia generali: aut speciali cognoscere animam eius: aut igitur videmus ipsam in seipsa sicut quilibet videt suam: et patet qd non: aut in specie causata ab ipsa: qd etiam non potest dici: qd nihil causat talem speciem nisi qd apprehendit in seipso: vt supra patet: aut in conceptu ficto: et habetur ppositum. Unde Aug. 8. de trini. neg inquit cum corpus vniū mouetur: aperitur vlla via oculis nostris: ad videndum animum rem que videri oculis no potest: sed illi molī aliquid inesse sentimus quale nobis inest ad mouendum: similiter molem nostram qd est vita et anima: et subdit. animum igitur cuiuslibet ex nostro nouimus: et ex nostro credimus quem nouimus. non enim tñ sentimus animum: sed etiam scire possumus quid sit anima consideratione nostri. habemus enim animū: ecce qd consideratione animi nostri possumus scire: quid sit anima: et formare per consequens conceptum in nobis quidditatum et specificum animi. ex quo vel in quo cognoscere possumus modo pmissio animum cuiuslibet eiusdem rationis nobiscum. Preterea. Constat qd de substantijs separatis plures veritates naturaliter cognoscuntur a nobis. igitur et iste substantie separate: sed non immediate in seipsis: nec in speciebus proprijs ab ipsis dum intelligerent causatis. igitur ex conceptibus fictis et nobis notis. Unde ex quibusdam conceptibus simplicibus abstractis a rebus: formamus vnum complexum: qui proprius est substantijs separatis: et illud probamus de ente particulariter sumpto: ac per hoc cognoscimus illum conceptum complexum esse conceptum proprium entium aliquorum: et ex tunc illa in illo cognoscimus. Contingit autem hoc probando primo quolibet illorū simpliciu de ente particulariter. verbi gratia. ex motu celi que videmus sensu: concludimus celū moueri ab aliquo alio et vltra per alias rationes: qd illud est substantia qd mouet celū. Itē ex eo qd circulariter mouetur arguimus qd substantia mouens celum: est intelligēs. Et quia motus ille semper videtur durare: concluditur vterius qd illud mouens est incorporeū et imateriale. Et ex omnib' istis colligimus: qd est aliquid ens qd est substantia intellectualis: imaterialis incorporea: qui conceptus est proprius substantiarū separatarū. Et ideo hunc postea conceptū intuentes mediante habitu alij notitia quā habemus: ipsum esse conceptū propriū a lib' quarū rerū cognoscimus: et in ipso res illas determinate: licet non quilibet distincte: et hec exempla solū vt exempla sint dicta: quia an tales deductiones sint efficaces ad concludendū talia predicata de motore celi vel non: non curo ad presens. hoc itaq̄ modo. s. in talibus conceptibus proprijs complexis multa cognoscuntur a nobis: immo oia quorū nullū cognoscimus in se immediate: nec possumus aliter cognoscere naturaliter ppria cognitione: qd is generalis notitia possint cognosci in conceptibus simplicibus cōmuniibus sibi et alijs formatis et abstractis de reb' alijs quibus in se notis nobis: immo huiusmodi res prius cognoscuntur in talibus conceptibus simplicibus: qd concludatur complexus cōceptus: vt patet in exemplo iam posito. Nam conceptum substantie formamus ex notitia substantiarū sensibilibus. Similiter conceptū intellectuali

cap. 6.

tatis: habemus ex notitia intellectus nostri. Similiter ex corporibus que videmus formamus conceptum corporeitatis et materialitatis: et per consequens possumus formare conceptū negatiuū: aut etiam ex rebus imaterialibus et incorporeis existentibus in nobis: quales sunt anima nostra: et que sunt in illa possumus habere talem conceptū: de quo non est multū contendendū. constat autem qd quilibet predictorū cōceptū cōmuni est etiā substantijs separatis: et pro eis verificabilis de ipsis: nullus autem est sibi proprius: et quilibet proprius probatur diuersim de ente qd concludimus mouere celum: et sic in quolibet taliū prius cognoscuntur substantie separate: qd in cōceptu complexo proprio eis.

mouenda sunt quedā dubia. **Nunc secundo** Et primo cōtra illud dictū in prima cōclusionē. videlicet qd intellectus et species ac intellectiones et volitiones cognoscunt immediate in seipsis. Nam cū talis cognitio videatur esse intuitiua eius: qd sic immediate cognoscitur per ipsam: et omnes huiusmodi notitie sint reflexe: sequitur qd aliquenotitie intuitiue sint reflexe: qd videtur inconueniens. **Secūdo.** contra idem quia tunc videtur sequi qd similiter actualiter sint in intellectu infinite intellectiones: quia qua ratione vna intellectio cognoscitur immediate in seipsa: eadē ratione ista notitia qua prima cognoscitur: cognoscetur in seipsa: cum eque presens sit intellectui: sicut et prima et tertia: et sic deinceps in infinitū. **Confirmatur:** quia talis agit naturaliter ad notitiā sui: et intellectus etiā naturaliter patitur: postis autē actiue et passiuo naturaliter agente et patiente: et in dispositione debita ad agendum necessario sequitur actio. **Tertio.** ad idem quecūq̄ intuitiue cognoscuntur: si distincta sunt euidenter cognoscuntur esse distincta: et per consequens si predicta que sunt in intellectu naturaliter cognoscuntur intuitiue: et etiam intellectus tunc esset nobis euidens qd actus intellectus distinctus ab intellectu et a specie et ab actu voluntatis: et reclusus a reflexo: et similiter intellectus a voluntate: si omnia hec adinuicē distinguuntur: aut si aliqua de illis maxime esset notū qd distinguuntur. Et que distincta non sunt notū esset illa non distinguū: qd tñ falsum est: cum de quolibet predictorū diuerse sint estimationes et opinionēs magnoꝝ doctorū. **Secundū** dubiū potest esse. vtrū habitus existentes in intellectu vel voluntate cognoscantur immediate in seipsis: sed de hoc alias. **Tertium** dubiū potest esse de substantia: quomodo cognoscatur an. s. in se immediate: vel in sua specie tñ: vel tñ in conceptu formato per intellectū. **Quartum** dubiū an et quomodo quis cognoscat quedā insensibilia: quorū nullū immediate nouit in seipso: sicut. verbi gratia. homo qui nunq̄ fuit iustus: et per consequens qui nūq̄ immediate intuitus est iustitia: aliquid singularē potest noscere iustitia: qd autē aliquid potest huiusmodi cognoscere iustitiam patet: quia aliquis talis potest desiderare et velle esse iustus: qd non posset nisi nosset quid est iustitia: et quid est esse iustum. **Ad** primū dubiū concedo talia intuitiue cognosci. **Et** vterius concedo qd aliquē notitie intuitiue sunt reflexe eo modo quo (licet iproprie) dicitur notitia aliqua reflexa. **Ad** secundū argumentū dico primo qd hoc argumentū est contra omnē opinionē. Nam qualitercūq̄ intellectio intelligatur. s. abstractiue vel intuitiue: constat tamen ipsam intelligi et esse sufficēter presentē: sicut requiritur ad ipsam intelligendam: et qd non minus naturaliter agit ad eius notitiā si abstractiue intelligatur: qd si intuitiue: supposito qd agat vtrolibet modo intellecta: et sic oportet bit si argumentum valeret: qd sint intellectiones infinite simul. **Ad** si dicatur. qd illud qd abstractiue cognoscitur: non agit notitiā suā: no minus sequit qd dictū est: quia qd qd

fit actiuū illius notitiae nō erit magis liberū q̄ actiuū notitiae intuitiue. ¶ Dico igit q̄ nō sequit̄. notitia est p̄sens intellectus: igit̄ intelligit̄ loquendo de p̄sentia essentiali: nō aut̄ obiectiua. Et q̄ ista p̄sentia nō valeat patet in alijs cōsimilib⁹. It̄a vt̄ exp̄mur: r. d. Aug. u. de tri. q̄uis in memoria multe sint species. r. oēs eque p̄sentes acie cogitātis essentialiter: nō t̄n̄ oēs simul acies animi cōtue tur. Similiter vt̄ idē lib. 14. d. Mens nunq̄ est absens si bi: sed semp̄ p̄sens: si aliqd̄ sibi p̄sens dici possit: r. similiter conspectui suo: cū conspectus nihil aliud sit q̄ ipsa: et t̄n̄ nō semp̄ actualiter se cogitat nec est semper obiectiue in cōspectu suo. i. vt̄ exp̄nit̄: nō semp̄ de seipsa suus format̄ur obtutus. Que autē sit causa huius ibidē. d. Aug. se inuenire sufficienter non posse. ¶ Sic dico q̄ nō omnis species aut̄ intellectio existēs in intellectu actualiter cognoscitur ab intellectu. Et dico q̄ nō solū aliqua reflecta: sed etiā intellectio recta qua cogitat̄ alia: aliquando non cognoscitur ab intellectu: r. hoc experientia p̄bat: r. sufficit̄ p̄batio experientie: esto q̄ causam huius assignare nesciremus: de hoc t̄n̄ dicitur in secūdo. dist. 11. ¶ Ad tertiuū argumētū dico q̄ assumptū nō est verū. Nam videm⁹ intuitiue lucē solis: r. sic intuitiue videmus quātitatē lucis: et t̄n̄ nō est euidēs q̄ lux illa sit res distincta a quātitate illa: nec euidēs est etiā: q̄ nō sit res distincta. ¶ Ad tertiuū dubiū pronunc potest dici sicut dicit vnus doctor q̄ substantia cognoscit̄ in aliquo cōceptu. p̄prio negatiuo: qualis est ens naturaliter p̄ se existēs quē cōceptū de ente particulariter p̄bat q̄s: vel ex eo q̄ nō est p̄cessus in infinitū in entib⁹: quoz̄ vnū in altero sit subiectiue: vel aliquo modo alio. ¶ Trū aut̄ talis cōceptus sit simplex aut̄ cōpositus: alias poterit discuti. ¶ Ad quartū dubiū dicendū: sicut ab Aug. potest haberi. s. de trini. vbi difficultatem predictam polire tractat: q̄ talia cognoscuntur in proprijs cōceptibus: quos q̄s habet apud seipsum. vnde querēs quomodo q̄ nō dū iustus fuit: diligit: r. p̄sequens nō ait qd̄ est animus iustus: tādē determinās ait. cū enim dico. r. scis dico: iustus est animus: q̄ sciētia atq̄ ratioe in vita ac morib⁹ sua cuiq̄ distribuit: nō aliqua rē absente cogito: sed p̄sens quidē cerno: r. cerno apud me: et si nō sum ipse quod cerno: et multi si audiāt approbabit. Et quisquis me audit atq̄ scienter approbat apud se: r. ipse hoc idē cernit etiā si nō sit: r. ipse qd̄ cernit. Ex quibus patet q̄ iustū animū nouit q̄s etiā q̄ p̄ nullū tale vidit in ratione. p̄p̄ia seu cōceptu significāte qd̄ est animus iustus. vtz̄ q̄ sciētia atq̄ moribus in vita r. ratione r. quem con ceptum quilibet qui scienter id. d. apud se habet r. cognoscit: etiā si iustitiā nō habet: nec ipse talis sit vt̄ predictus cōceptus de eo verificari possit. ¶ Sed vnde huiusmodi cōceptū habet in mēte: r. cognoscit ipsum esse alicuius cōceptū: is q̄ nūq̄ aliquā rē vidit cui cōueniret ille cōcept⁹? Dicedū sicut idē Aug. tradit. 2. de libe. arb. in fine. r. in multis etiā alijs locis: sicut naturaliter ip̄ressi sunt nobis quidā appetit⁹. verbī gratia. beatitudinis et sapiētie: sic etiā taliū sunt nobis naturaliter ip̄ressi notitię: sine q̄bus talia appetere nō possemus: vnde beatitudinis notitiā habet etiā qui nō est beatus nec vnq̄ aliquē beatum vidit. Similiter appetitū r. notitiā sapiētie habet q̄ non est sapiēs: nec sapiētē quēpiā nouit. Unde sicut ibidem. d. anteq̄ beati simus mētibus t̄n̄ nostris ip̄ressa est beatitudinis notitia: p̄ hāc enim scimus fidēterq̄ et sine vlla dubitatione dicim⁹ nos beatos esse velle: etiā priusq̄ sapientes simus sapiētie notitiā in mente habemus ip̄ressam: per quam vnusquisq̄ si interrogetur: velit ne esse sapiens: sine vlla caligine dubitationis se velle respondet. ¶ Item. s. de trini. neq̄ inquit in omnibus his bonis vel que cōmemorauit: vel que alia cernuntur: vel que cogitatur diceremus aliud alio melius: cū vere iudicamus nisi

cap. 8.

cap. 6.

cap. 6.

cap. 15.

cap. 4.

nobis esset impressa notitia ipsius boni: fm̄ quā r. probaremus aliquid: r. aliud aliq̄ p̄poneremus: sic etiā naturaliter nobis impressa est notitia boni r. mali iusti r. iniusti: siue recti r. p̄aui: per quam cum aliquod opus aspiciamus: statim ipsum bonū aut̄ p̄aui censem⁹. ¶ Ex hac igitur notitia habituali naturaliter insita: per quas quis nouit hoc r. illud: cum illa considerat esse bona r. recte facta: illud vero r. illud nō recte. q. naturaliter etiā format̄ sibi conceptū generalē boni r. iusti: r. bonitatis r. iustitię: in quo generali notitia iustitię cognoscit: qui nec in seipso iustitiā habet: quā immediate in se cognoscit: nec alii cuius alterius iustitiā in seipsa cognouit. Cui quoq̄ facile est cognoscere quid est animus iustus: eo q̄ animū suū nouit: r. quid est iustitia nouit: non sic autem facilliter cognoscitur quelibet alia res insensibilis quā in seipsa nullus nouit: vt̄ medicinā qui nunq̄ medicus fuit: aut liberalitatem qui nunq̄ liberalis fuit: q̄uis r. ista in proprijs quibusdam conceptibus cōplexis aut̄ connotatis possit aliquo modo cognosci vnde habens notitiā communes habitus vel artis: r. notitiā sanī r. egrī: r. videns aliquē sanare prompte r. expedite ad modū quo alij artifices agūt potest concludere: hūc habere aliquē habitum quo ratio habiliter sanat: r. sic habere cōceptū medicine: q̄uis nullam medicinā singulariter immediate apprehenderet in seipsa: hunc tamen cōceptum etiam nō habet nisi p̄habitis pluribus alijs notitijs: vt̄ patet. ¶ Ex dictis igitur in precedenti ac p̄senti questionibus possumus colligere q̄ omnis res creata: quā per intellectum cognoscimus: aut cognoscitur a nobis immediate in seipsa: sic q̄ notitia illa ad nullam rem vel representatiuum mediū terminatur: aut cognoscitur in specie propria a se causata: aut in conceptu aliquo proprio aut̄ communi ficto: seu formato per animā in quo tertio mō pot̄ includi modus cognoscendi per speciem fictam. Quomodo autē huic nō sit contrariū: quod Aug. s. de tri. vbi hoc quartū dubiū discutit: r. ait q̄ iustus animus noscitur in veritate interiore: que animo p̄sens est. Et frequēter etiam alibi loquitur de isto modo cognoscēdi res in eterna veritate que deus est: de quo patebit cū queretur qualiter deus cognosci potest a nobis. ¶ Ad argumētū questionis dicendū q̄ vti q̄ mens nostra seu intellectus cognoscitur a nobis r. mediate in seipso: q̄uis nō omnis veritas de ipso scibilis sit nota nobis. Et quod inducitur de diuersitate opinōis magis arguit q̄ intellectus cognoscatur: q̄ oppositū: q̄uis nō omnis notitia completa sciatur de eo: r. in hoc opinātes diuersantur. ¶ Ad cōfirmationē. q. patet ex dictis q̄ immediate cognoscitur in se: nō tamen quodlibet sic cognitū ita euidēter cognoscitur: vt̄ scitur quicquid est scibile de ipso: quin immo ex alijs inuestigamus r. cognoscimus de illo q̄ per immediatam eius notitiā non est immediate notum: r. sic finitur. q. p̄sens.

Cap. 6.

Consequenter Distinctionis tertie. ¶ Questio iiii. quero vtrū prima notitia intellectus primarie generationis sit notitia intuitiua alicuius singularis sensibilis. ¶ Arguitur q̄ non: quia prius notum est ab intellectu vniuersale q̄ singulare: igitur notitia singularis intuitiua non est prima notitia intellectus. antecedens patet. ex p̄io philosophus vbi. di. philosophus q̄ primo manifesta sunt nobis magis cōfusa. Et post statim concludit: q̄ ex vniuersalibus in singularia oportet procedere: scilicet in cognoscēdo. consequētia patet: quia ex aucto. sequitur q̄ notitia vniuersalis: sit prior: q̄ notitia singularis: ac per hoc nō eōtra. notitia singularis prior notitia vniuersali. ¶ Item sequitur ex hoc q̄ etiā notitia singularis intuitiua: non est prior ab abstractiua eiusdem. It̄a vniuersalis notitia est. notitia ab

2. ca. 7. 2. ca. 4.

abstractiua ipsius singularis. It̄a in vniuersali cognoscuntur confuse omnia singularia eius: r. constat q̄ nō intuitiue: sed abstractiue. Si igitur notitia vniuersalis est prior q̄ notitia singularis: vt̄ p̄batum est sequit̄ q̄ notitia abstractiua singularis: est prior q̄ notitia intuitiua eiusdem. ¶ Secundo arguitur q̄ notitia alicuius insensibilis: sit prior notitia sensibilis: quia nihil potest esse prius p̄sens notū q̄ ipsa: mens autē quid insensibile est. igit̄ aliquid insensibile prius videtur ab intellectu cognosci. ¶ Ad oppositum arguitur. In potētijs subordiatis. vbi terminatur cognitio inferioris incipit cognitio superioris: sed sensus et intellectus sunt potētie subordinate: et notitia sensus: q̄ est interior terminat̄ in singulari sensibilis: q̄ nō apprehendit aliquid insensibile: nec etiam vniuersale. igit̄ intellectus incipiet in singulari sensibilis. ¶ Secūdo. q̄ notitia intellect⁹ nō p̄cedit notitiā sensus: r. q̄cqd̄ sensus cognoscit intellectus cognoscit. igitur qd̄ primo cognoscit ab intellectu r. a seculo cognoscit. igit̄ singulare sensibile p̄mo cognoscitur ab intellectu. patet consequētia: quia solū sensibile singulare cognoscitur a sensu.

In ista questione tres erūt articuli. In quorum primo videbitur que notitia est intuitiua et que abstractiua: et qualiter distinguuntur. In secundo vtrū vniuersale prius cognoscatur singulari ab intellectu: vel econuerso. Tertio. vtrum singulare sensibile sit prius cognitū q̄ singulare intelligibile pure. In vltimo vtrum notitia singularis intuitiua sit prior abstractiua eiusdem. Et ex istis colligetur responsio totalis ad propositam questionem.

ad primū dico q̄ sicut patet ex duabus questionibus proximis p̄cedētib⁹: quedā cognoscuntur a nobis immediate r. in seipsis: sic q̄ notitia illa non terminatur ad aliquid mediū: qd̄ vel in quo illa res cognoscatur: quedā aut̄ cognoscuntur nō in se immediate: sed in aliquo medio vel p̄ aliquo medio prius cognitū ad qd̄ terminat̄ ipsa notitia: r. oē qd̄ cognoscit altero istoz̄ modoz̄ cognoscit. s. vel immediate in seipso vel mediate alio: qd̄ cognitū aut in quo cognitio ipsum cognoscitur. Et fm̄ hoc potest dici q̄ notitia intuitiua est notitia simplex: quā formaliter aliquid immediate in seipso cognoscit. Abstractiua vero est notitia simplex: quā formaliter aliquid in aliquo medio representatiuo cognoscitur. Dico aut̄ formaliter: qm̄ aliquādo (q̄uis improprie) aliqd̄ dicit̄ cognosci p̄ aliquā notitiā virtualiter: eo. s. q̄ illa notitia cōtinet virtualiter: vel totaliter aut partialiter notitiā illius: sicut conclusio possit dici cognosci per notitiā principioz̄: r. causa p̄ notitiā effectus: r. econuerso effectus p̄ notitiā cause: quia. s. principioz̄ est notitia aliquo modo cā notitię conclusio: r. notitia cause aliquādo est causa aliquo modo notitię effectus: r. aliquādo econuerso notitia effectus est aliquo modo causa notitię cause: nō autem quia ea notitia formaliter qua cognoscitur principium cognoscatur conclusio: et sic de alijs: et ideo notitia principij non est abstractiua notitia conclusiois: nec notitia cause est abstractiua notitia effectus: nec econuerso notitia effectus est abstractiua notitia cause: nisi quando effectus esset mediū representatiuū cause: sic q̄ eo cognitio in quantum est representatiuum eadem notitia cognoscatur et causa: sicut supra dictū est: q̄ cognitio imagine vel specie in memoria existente in quantum est imago: cognoscitur etiā p̄ eandē notitiā res ipsa cuius ipsa est species: a qua re causata est species ipsa. Similiter si aliqua causa sit similitudo vel species: seu quocūq̄ vocetur nomine representatiua effectus: sic q̄ p̄ cognitio: nō est iquātū est talis cognoscatur effect⁹ representat⁹ illa:

sicut plures dicunt de essentia diuina: tunc cognitio illa esset abstractiua ipsius effect⁹: et ideo si ponatur notitia creaturarū in verbo. iuxta intellectum que cōmunit̄ habuerūt antiqui doctores: ipsa notitia est abstractiua respectu creaturarū cognitarum in verbo: et h̄ nō respectu verbi in se cogniti. Dico etiā simplr: qm̄ fm̄ oēs affirmatio r. negatio intellectus nō vocatur intuitiue: vel abstractiue notitię. Si quis aut̄ non velit tales notitias simplices vocare intuitiuas vel abstractiuas: sed aliter: r. alius velit his noibus nuncupatur: liberū est: nec de nomine debet fieri cōtentio: dūmodo constet de re. s. q̄ quedā est notitia simpliciter: qua res immediate in seipsa cognoscit: et quedā qua mediante aliquo medio representatiuo cognoscit: has t̄n̄ nominare istis noibus magis est consonum dicto Ap̄ostoli. ex quo doctores sumpt̄erūt h̄mōi distinctionē notitię. s. prima ad Corin. vbi ait. Videmus nunc per speculū in enigmate: tūc aut̄ facie ad faciem. Quod aut̄ Ap̄ostolus. d. videre facie ad facie oēs doct. dicunt videre intuitiue. p̄ter dictā aut̄ circūlocutionē nō intendit amplius significare: nisi q̄ tunc a nobis deus videbit̄ in seipso: r. nō in aliqua eius similitudine: seu per aliquod mediū representatiuū ipsius: qualiter asserit eum nūc videri: qd̄ exp̄mit̄ cū. d. nos nūc illum videre per speculū. cum em̄ res videt̄ per speculū non videtur vtiq̄ in seipsa immediate: sed est imago existēs in speculo: r. in illa imagine dicit̄ res ipsa videri. Unde Aug. 15. de tri. predictū verbum Ap̄ostoli exponens. d. q̄ Ap̄ostolus noie speculū imaginē voluit intelligi: r. in. c. p̄cedēte quale inquit sit r. quid sit hoc speculū si queramus: p̄fecto illud occurrit q̄ in speculo nisi imago nō cernit̄. Itaq̄ in hac visione faciali quā doctores vocāt intuitiua videt̄ res immediate in seipsa. in visione vero speculari: quā moderni vocāt abstractiua: non videt̄ res ipsa in se immediate: sed t̄n̄ mediāte sua imagine videt̄. ¶ Aduertendū t̄n̄ q̄ sicut in prioribus habitū est: nō oīs visio imaginis est visio abstractiua rei: cuius est imago: sed ea t̄n̄ qua videtur imago: tanq̄ imago: quod Aug. etiā notauit eodē lib. 3. d. ipsum verbū ap̄ostoli pertractās. vbi. d. q̄ illi t̄n̄ vident̄ deū per speculum qui imaginē eius tanq̄ eius imaginē videt̄: qui aut̄ non intelligūt: vel nō credūt illam esse imaginē dei: q̄uis illam vidēdo speculum videt̄: non t̄n̄ per speculū videt̄ eum: qui per speculū est vidēdus quousq̄ facie ad facie possit videri: r. ideo notat̄ ibi Aug. diligenter verbū ap̄ostoli: qui non ait videmus: sed speculum: sed per speculū: nomine autem imaginis oīs similitudo. r. omne representatiuū rei intelligi debet. ¶ Hoc confirmatur ex intētiōne Aug. eiusdem. 12. super Gen. ad literam. vbi loquitur de raptu Pauli. vbi vult q̄ ipse habuit: tunc visionem de deo facialem quā intuitiua vocamus. Et distinguēs illā ab alijs. d. sententialiter q̄ est illa qua immediate ipse in seipso videtur: nō in aliqua imagine oculis corporalibus opposita: vt̄ vidit Moyse: aut interiori spiritui presentat̄: vt̄ Isa. In hoc igitur precise videtur cōstitere differētiā horum modoz̄ cognoscēdi. s. intuitiue r. abstractiue: q̄ scilicet quod intuitiue cognoscitur: cognoscitur in seipso absq̄ medio cognito. Quod vero cognoscit̄ abstractiue per mediū cognitum: nec q̄tum ad intuitiuam notitiā interest q̄ obiectum realiter existat: vel non existat: q̄ si existit r. immediate cognitio terminatur ad ipsum: est illa notitia intuitiua eius. Similiter si notitia eius immediate non terminetur ad rem: sed ad eius representatiuū: siue illa res existat: siue non: abstractiue cognoscitur: et ideo si significatum vocabulū velit quis ponderare: talis notitia videtur dicenda abstractiua: non q̄ abstractat̄ ab

Cap. 7.

Cap. 9.

Cap. 23.

Cap. 10.

g. liij.

existencia rei: quasi ipsa existencia non possit abstractiue cognosci: nec quia abstrahit a conditionibus singularibus: sed quia quodammodo abstrahit a presentia obiecti: cuius rei cognoscitur. **¶** In tali notitie modo: non obijctur ipsa res immediate menti: sed sicut dictum est: sed aliud quod eius representatiuum: et ideo quasi abiens videtur cognosci res ipsa: notitia harum intuitiuarum: quia immediate ipsa res cognita obijctur: et ipsa presens est obiectiue menti: esto quod non sit presens essentialiter: immo etiam si nullibi existat: dummodo tunc ipsa in se immediate noscatur: si hoc possibile sit. **¶** Ex his sequuntur quedam: vnu est quod est quedam notitia sensualis intuitiua: et quedam abstractiua. **¶** Hoc patet quia quedam sensualis est quia immediate cognoscitur res ipsa sensibilis: quedam autem qua non immediate: sed in specie cognita: vt supra patet. **¶** Similiter in intellectu est quedam notitia intuitiua: et quedam abstractiua: tam respectu sensibilibus quam insensibilibus. **¶** Nam intellectus: vt supra patet: quedam sensibilia immediate in seipsis apprehendit: quedam vero in suis representatiuis speciebus: s. vel conceptibus: et ita etiam est circa insensibilia et mere intelligibilia: vt ostensum est. **¶** Secundo quod sequitur est quod eadem notitia numero est intuitiua et abstractiua: sed non respectu eiusdem: immo ois notitia abstractiua est intuitiua: non autem ois intuitiua est abstractiua: hoc patet: quia ois notitia abstractiua alicuius est intuitiua sui representatiui in quo illud cognoscitur. **¶** Nam vt ex dictis supra patet: quandoque aliqd cognoscitur in suo representatiuo ipsam representatiuum immediate in seipso apprehenditur: et per consequens representatiuum videtur intuitiue: et res que per illud cognoscitur abstractiue: ac per hoc eadem notitia est intuitiua et abstractiua: intuitiua: s. representatiui: et abstractiua rei representate: non tamen ois intuitiua est abstractiua: quia non quandoque illa res apprehenditur in se immediate apprehenditur per illam notitiam aliqua alia res in illa: sicut quando videtur color in pariete: vel actus intellegendi in mente: ideo etiam ex superioribus patet: quod non semper quando species in memoria cernitur: cognoscitur in illa res cuius est species: sed solum quando cognoscitur vt imago. **¶** Et ideo tunc illa notitia speciei est tunc intuitiua visio eius: et nullius alterius abstractiua. **¶** Notitia vero qua cernitur: vt est imago intuitiua speciei: et abstractiua rei ad extra: sicut supra dictum est: etiam per philosophum quod talis notitia proprie loquendo est sensus presentis speciei et memoria rei absentis: illa tamen notitia que est intuitiua et abstractiua est qualitas alterius rationis ab ea que est intuitiua precise. **¶** Nec illa que est precise intuitiua potest fieri abstractiua. **¶** Nec que est intuitiua et abstractiua: potest fieri intuitiua precise. **¶** Tertium quod sequitur est quod isti termini intuitiuum et abstractiuum non sunt impossibiles secundum predicationem circa eandem notitiam: et illud patet ex eo quod statim dictum est: non possunt tamen verificari de eodem pro eodem respectu eiusdem. **¶** Nam respectu cuius notitia aliqua dicitur abstractiua: non dicitur intuitiua sed respectu diuersorum vt premissum est: et istud patet ex rationibus istorum nominum: que vtique respectu eiusdem: eidem conuenire non possunt. **¶** Impossibile enim est quod idem per eandem notitiam apprehendatur cum medio et sine medio. **¶** Simile his videtur in alijs terminis et nominibus connotatiuis. **¶** Idem enim est similitudo et dissimilitudo: non tamen respectu eiusdem: et eadem res est actio et passio: immo vt in secundo ostenditur: omnis passio est actio: non tamen omnis actio est passio: sic in proposito sicut non obstante: quod omnis passio est actio: rationes tamen horum nominum sunt diuerse: nec predicatio vnus de alio est quidditatiua: et per consequens nec in primo modo dicendi per se: et

sic quis hec sit vera: omnis notitia abstractiua est intuitiua: non tunc est in primo modo dicendi per se: nec iquatu notitia aliqua est abstractiua: est intuitiua retenta nota redu plicationis specificatiue pro ratione formalis: nec similiter in quantum est intuitiua est abstractiua. **¶** Contra tamen illud quod dictum est in notificatione harum denominationum et distinctione harum notitiarum: vel modorum cognoscendi. **¶** Arguit doc. quidam prius probando quod ois omnis notitia intuitiua terminatur immediate ad rem ipsam in se intuitiue cognitam. **¶** Nam vt di. visio et intuitio que fit in somnis: est mediante specie: et derivatur ab imaginatione ad oculum: nec terminatur ad presentia tatem rei secundum veritatem: cum ipsa sit abiens: et tamen est vere intuitiua: vt di. se declarasse per August. et Commen. **¶** Secundo arguit contra illud quod dictum est de abstractiua. **¶** Nam notitia imaginatiua est abstractiua: et tamen non fit mediante aliquo exemplari: aut imaginari: aut aliquo alio obiecto quod imaginans aspiciat cognoscendo. **¶** Alias roma imaginata a conditore rome: non esset ipsamet roma: sed quoddam idoli eius: nec domus in mente artificis esset eadem cum domo extra. **¶** cuius oppositum dicit philosophus. 7. metaphys. vnde patet quod imaginans rem aliquam ea fertur ab eis omni medio obiectiuo: forte per speciem tamquam per medium formale sicut etiam videtur per speciem. **¶** Ad ista respondeo. **¶** Ad primum dico quod falsum assumit. **¶** Primum quidem quia di. quod in somnis est vere visio secundum visio dicitur proprie de operatiue potestate visive: quod vtique falsum est: sicut supra in q. de itellectione notitiarum clare monstratum est: neque August. neque Commeta. sunt pro eo: vt ibi patet. **¶** Secundo. d. falsum: quia illa notitia qua di. esse visio: non est in dormiente notitia rerum absentiu: aut si in alio quo est ipsa non est intuitiua illarum rerum: sed abstractiua est: aut intuitiua specierum ad quas immediate terminat. **¶** Quod si dicatur quod non terminat ad speciem: sed precise ad rem absentem: et illius est intuitiua. **¶** Confirmat. ppositum. vcs quod intuitiua est que terminat immediate ad rem ipsam cognitam. **¶** Ad secundum dico quod imaginans aspiciat aliqd: et intuet imaginem siue causam a sensibilibus siue factam per aiam: sicut per experientiam per auctoritates plurimas: ac rationes etiam multiplicatas est ostensum. q. p. allegata. **¶** Quod p. abas quod alias roma imaginata. **¶** Dico quod aliqd dicitur imaginari tripliciter. **¶** Vno modo. i. per imaginationem factam a formatam. **¶** Alio modo. i. per imaginationem cognitam: et hoc potest esse dupliciter: quod vel immediate vel mediante specie existere in imaginatione aut memoria de quo non est visio facienda pro nunc. **¶** Tunc dico quod roma imaginata primo modo: non est aliud quam species aut similitudo rome extra animam: et illa non est realiter illa roma qua fabricat in materia conditor rome: sed sit similis ei in esse imaginato et representatiuo. **¶** Secundo modo dico quod idoli rome est imaginatum: sed tertio modo roma extra animam est imaginata. **¶** Et cum dicitur philosophus. d. quod domus in mente artificis est eadem cum domo extra. **¶** Dico primo quod falsum est: quoniam di. quod domus in materia sit ex domo in aia: et per ois non est eadem. **¶** Secundo dico quod si aliquis auctor. d. hoc intelligendo est de domo que est in aia obiectiue tunc et mediante sua specie in aia immediate cognita: vel si de domo immediate cognita intelligat: tunc non est accipiendum illud dictum secundum proprietatem vocis: sed proprie sicut quod dicitur quod alteri est simile dicit esse illud: sicut philosophus. 7. de aia. d. quod aia est per sensum ipsa sensibilis: quod secundum proprietatem sermonis non potest intelligi: cum aia sit ipse res extra sensibiles quas cognoscit per sensum: sed propter species rerum sensibilibus perceptarum per sensum quibus speciebus ipsa similitur rebus: dicitur esse sensibilis: sic etiam Ansel. mosi. 1. o. di. quod faber prius in mente concipit rem: et talis conceptio est verbum iterius quod iter oia verba est magis simile rei. **¶** Et in hoc sensu loquitur

Doc. sine nomine creditur Aureol.

T. c. 23.

T. c. 37.

L. 23.

7. met. L. 23.

L. 14.

T. ca. 4.

L. 5.

Tertia **Tertia** **Secundus.** **So. liij.**
 L. 23. **Comē.** 7. meta. quādo di. quod forma artis dicitur duobus modis: quorum primus est de forma que est in anima: aliter est de illa que est extra animam: et sunt idem: et quod non intel ligat quod sunt vna res numero essentialiter: vt patet sic arguente: sed modo premisso patet: quia nullo interposito addit. et quod illa que est extra animam est ab illa que est in aia. **¶** Et declarat per exemplum: quia famitas que est in corpore est a sanitate que est in aia: et idē frequēter dicit. **¶** Item ibidē di. quod sanitas in anima est intellectus et diffinitio san itatis: et post di. quod non est sanitas que est extra aiam. **¶** Non igitur vult quod sint eadē essentialiter: sed quod tantū per assimilationē intelligatur idē itas illa sicut ipse manifestat di. quod ipse intendebat scilicet Ari. hoc declarare in hoc. c. scilicet quod artificium in hoc est simile nature scilicet quod fit ab eodem in forma: aut a simili: et est hoc principale intentū ab eo ibidem scilicet omne quod fit: siue a natura: siue ab arte. fit a sibi simili aliquo modo. vnde nūquā ita desipuit philosophus aut Commeta. vt illa formā existentem in anima putaret illā esse que extra: quod preter ea que dicta sunt adhuc patet ex eo quod ait Commeta. 1. 2. meta. **¶** Sit enim Forma enim eius quod fit est in anima et est aliud ab eo quod est extra animam. et sic ad illud.
 ad secundum articulum dico quod singularē prius est cognitum ab intellectu quam vniuersale. **¶** Ad cuius probationē suppono vnus quod in tertio probabitur. videlicet quod vniuersale non est aliqua res extra aiam: sed est tantū quiddā conceptus fictus seu formatus per aiam communis pluribus rebus: aut forte signum aliquod exterius ad placitum institutum eo modo quo dicitur in tertio. **¶** Quod supposito probatur ppositū primo sic. ante quod vniuersale fingatur seu formetur: aliquod singulare est cognitū. igitur singulare prius est cognitum quam vniuersale. Antecedēs probatur: quia im possibile est naturaliter abstrahere et fingere conceptum aliquem ab aliquibus rebus nisi illeres: vel alique earum sint prius apprehense: quoniam de rebus omnino ignotis nullus conceptus formari potest: vt supra patet in q. de notitia sensibilium: et experientia idē docet. **¶** Ari igitur res de quibus conceptus vniuersalis formatur: sunt note in seipsis: et habetur ppositū: quia quelibet talis est singularis: aut sunt note aliqua specie recepta a rebus: et ad huc habetur ppositū: quoniam omne cuius recipitur species: et quod per eam cognoscitur: est in se pconceptū: vt ibi supra patet: aut est cognitum in aliquo conceptu ficto: tunc vt prius arguitur: quoniam ante quod ille fingetur necesse fuit pconcepti aliquam rem singularem: aut procederetur in infinitū in conceptibus a parte ante: quod est impossibile. consequētia probatur: quia vniuersale intelligi idipm est quod ipsum fingi: vel ipsum simul fingitur et intelligitur: aut prius fingitur quam intelligitur. **¶** Nam impossibile est quod prius intelligat quam singulatur: quod dicitur aut illō rum detur. patet consequētia. **¶** Forte diceret ad hoc quod verū est quod ante formationē vniuersalis aliquod singulare est notū: sed per sensum: non autē per intellectū. **¶** Contra hoc est intentio philosophi et Commeta. 1. 2. meta. di. quod apud Ari. vniuersalia sunt collecta ex particularibus in intellectu: qui accipit inter ea similitudinē: et facit ea vnam intentionē. **¶** Intellectus igitur secundum Commeta. et vt. di. secundum Ari. etiam faciens intentionē vniuersalem: accipit idē cō siderat: et cognoscit cōsimilitudinē inter particularia: et cōstat quod non potest eorū cōsimilitudinē cognoscere: nisi cognoscat illa. **¶** Adem vult Iustia. super primo ethi. vbi ait. quod post subsistentiam multorum anima in seipsa subsistere facit vniuersalia: propter hoc et animal vniuersale nihil aut posterius. ipse Aristoteles in his que de anima dicens nihil autem quoniam secundum se quidem non subsistit: posterius autem quoniam ad multorum existentiā et

comprehensionem ipsius consequitur intellectus. **¶** Ex quibus patet quod fictio vniuersalis presupponit comprehensionem particularium: nec est imaginandum quod vna virtus comprehendat singularia et conuenientiam eorum. et alia formet vniuersale: non plus quam vnus homo apprehēdat singularia: et alius abstrahat eorū vniuersalem conceptū. **¶** Confirmatur per Commeta. 1. phis. quod licet individuum non sit principium in scientia demonstratiue: est tamen principium acquisitionis vniuersalis: quod est principium doctrine demonstratiue. **¶** Cum enim demonstratio sit ex vniuersalibus ppositionibus: ideo notitia alicuius singularis determinati: siue cōpleta: siue icōpleta: non est principium demonstrationis: nec demonstratiue doctrine. **¶** Et tamen principium acquisitionis notitię vniuersalis: sicut. 1. meta. et. 2. post. ita quod notitia singularis precedit notitiam vniuersalis. **¶** Preterea. **¶** Primum cognitum ab intellectu non est aliquid factum ab intellectu: igitur singulare est primo cognitū ab intellectu. consequentia tenet. et antecedens probatur: quod primum cognitū ab intellectu pcedit dē tempore: vel natura notitiā intellectus: quod aut factum est ab intellectu est posterius natura prima notitia intellectus et non prius. **¶** Preterea. **¶** Si vniuersale esset primo cognitū: aut prima notitia illius esset prima notitia qua cognosceret: vt signū rerū extra: aut qua cognosceretur: vt quedam res secundum se: sed impossibile est: vt prima notitia intellectus sit alicuius vt signū: cum notitia talis presupponat notitiā rei alicuius in se cuius est signū: vt supra patet. **¶** Si dicatur secundum tunc cum vniuersale secundum se sit quiddā res singularis: vt patet in 3. lib. 13. vt est signū plurium sit vniuersale sequitur quod prima notitia intellectus erit alicuius singularis: vt singulare. **¶** Preterea. **¶** Talis notitia non deseruiet aliquid quo modo ad notitiam singularium habendam: nec notitia communioris vniuersalis ad notitiam vniuersalis minus communis: cuius tamen oppositum intendunt ponentes vniuersale prius cognosci singulari. **¶** Preterea. **¶** Prius cognoscit singulare mere intelligibile. verbi gratia. intellectio et volitio quam vniuersale precise illis communis. igitur prius intelligitur singulare sensibile: quam vniuersale talibus singularibus commune. igitur singulare prius intelligitur quam vniuersale. Antecedens patet: quilibet esset quantumcumque grossus et rudus: mox cum incipit habere vsum rationis nouit: et non nisi per intellectum determinare suam volitionem: qua vult aliquam rem singularem determinare. **¶** Et tamen constat: quod non statim quilibet talis habet conceptum specificum: vel alium vniuersalem illis singularibus proprium: nec omnium est tales conceptus abstrahere. **¶** Consequētia prima patet: quia cum singulare sensibile intelligibile sit ab intellectu: vt supra patet: eadem ratione de eo respectu vniuersalis sui qua de alijs. **¶** Patet etiam quoniam ratio que videretur ab alijs assignari. videlicet de processu nature ab imperfecto ad perfectum: et notitia confusa ad determinatam non plus in his locum habet quam in illis. **¶** Hoc potest etiam probari ex intentione Augusti. 8. de trinitate. et libro. 9. vbi dicitur quod notitia vniuersalis / siue secundum speciem / siue secundum genus colligitur ex plurium similitudine singularium visorum in se: sicut etiam philosophus et Commeta. di. 12. meta. cunt: vt supra patet. **¶** Dico igitur: quod cuiuslibet vniuersalis notitiam. pcedit notitia singularis ipsius in intellectu: quia non cuiuslibet singularis notitia pcedat in intellectu notitiam sui vniuersalis: immo etiam nec in sensu. **¶** Nam multi habent conceptum vniuersalem hominis qui nunquam quemlibet singularem hominem in se nouerunt. **¶** Contra istud arguunt aliqui dicentes quod singulare in rebus materialibus non intelligitur directe ab intellectu: dicitur autem notitiam: sed indirecte et per quādam reflexionem. **¶** Luce. **¶** Quis ratio est: quod principium singularitatis in rebus materialibus mas prima

Com. 5.

Lap. 5.

Lap. 5.

di. 12. meta.

di. 12. cō. 4.

di. 12. cō. 4.

pte. q. 85. r. talibus est materia individualis: intellectus autem no-
 arti. pmo. ster intelligit abstrahendo spem intelligibilem ab huiusmo-
 di materia: quod autem a materia individuali abstrahit
 tur est vniuersale: vnde intellectus noster directe non e-
 gnoscat nisi vniuersalia: per reflexionem autem cogno-
 scit singularia: quia intellectus etiam postquam abstraxit spes
 intelligibiles non potest esse actu intelligere nisi conuertit
 do se ad phantasmata: in quibus species intelligibiles in-
 telligit. Conuertendo se ad phantasmata intelligit singu-
 laria quorum sunt phantasmata: et sic prius intelligit vni-
 uersale quam singulare. ¶ Pro hac opinione inducitur ver-
 bum philosophi tertio de anima. ¶ Commenta. quo videtur
 tur dicere quod individuum non intelligitur nisi per lineam
 circumscriptam aut sphericalem: quod tamen autem vniuersales
 per lineam rectam. ¶ Item dicitur eiusdem primo phys. vbi
 ait. quod vniuersale est notius secundum intellectum: singulare vero
 notius est secundum sensum: quod autem est notius secundum
 quod autem est notius secundum intellectum prius cognoscitur
 ab intellectu. ¶ Adducitur etiam ratio ad hoc: quia omne
 quod procedit de potentia in actu prius peruenit in actu
 incompleto qui est medium inter potentiam et actum: quod ad
 actum perfectum: intellectus autem noster procedit de po-
 tentia in actum et actus eius perfectus est scientia com-
 pleta per quam distincte et determinate res cognoscitur:
 actus autem incompletus est scientia imperfecta per quam
 sciuntur res indistincte sub quadam confusione: quod est
 sic cognoscitur in actu cognoscitur quodam modo in po-
 tentia. Unde dicit philosophus primo phys. quod sunt pri-
 mo nobis manifesta et certa confusa magis. postea autem
 tem cognoscimus distinguendo distincte principia et ele-
 menta. Manifestus autem est quod cognoscere aliquid in quo
 plura continentur sine hoc quod habeatur notitia cuiuslibet
 eorum: que continentur in illo: est aliquid cognoscere sub
 confusione quadam: sic autem potest cognosci tam totum
 vniuersale: quod totum integrale. igitur cognitio vniuersa-
 lis precedit cognitionem singularis. ¶ Hec continetur que-
 dam falsa et etiam repugnantia alijs dictis eiusdem doc.
 vnde sumo primam intellectionem intellectus: et quero
 an per illam cognoscatur ipsa species abstracta vniuersa-
 lis aut phantasma singulare: aut res extra viam vel plures
 quarum est species illa abstracta. ¶ Si primum manifeste
 sibi contradicit qui in precedenti. q. 85. arti. secundo ex in-
 tentione determinat quod species non intelligitur primo: sed
 secundario tantum et per reflexionem: secundum quam intellectus
 intelligit: et suum intelligere: et spem quam intelligit: quod
 autem primo intelligitur est res: cuius species intelligibi-
 lis est similitudo: vt dicunt. Et in prima intellectione spe-
 cies non est quod intelligitur: sed est tantum forma secundum quam
 res cuius est species intelligitur. ¶ Proterea hoc etiam
 est falsum secundum se: probatum enim est supra quod abstractio
 vniuersalis presupponit priorem notitiam in intellectu.
 ¶ Si dicat secundum, contradicit sibi et habetur propo-
 situm. Nam phantasma secundum ipsos est. mere singulare et non vni-
 uersale. Si detur tertium sicut oportet eos dare secundum dicta
 eorum quasi proxima vel proximo allegata habetur propo-
 situm. Nam secundum veritatem et secundum ipsos quilibet res talis est me-
 re singularis: et per consequens primum cognitum ab intellectu
 est singulare. ¶ Si dicat quod intellectus prius suo actu cog-
 noscit re extra: abstrahendo eam tamen a conditionibus indi-
 uidualibus eius verbi gratia intelligit hominem quod ad ca-
 que pertinet ad rationem spiritus: non intelligendo principia indiui-
 dualia que non sunt de ratione spiritus. et istud est abstrahere
 vniuersale a particulari vt dicitur: et sic stat quod primo intelli-
 gat vniuersale: non autem singulare. ¶ Contra. aut res quas
 dicitur abstrahi ab intellectu isto modo et intelligi prima in-
 tellectione sumpta precise secundum ea que pertinent ad rationem
 spiritus est res aliqua singularis: et habetur propositum quod sin-

gulare primo intelligitur: nec talis abstractio impedit.
 Aut est communis pluribus: et hoc est contra eos: et contra id hoc vt
 quod supposito est in principio huius arti. ¶ Proterea dicere
 huiusmodi intellectionem: abstrahere sic natura a conditione. ¶ Pro.
 nibus individualibus valde difficile est habere: sicut ex: p. 1. pte. q.
 periri quilibet potest: vnde nullo modo potest esse prima 84. arti.
 notitia intellectus. ¶ Proterea. Item dicitur quod intellectus 7. et ar-
 noster pro statu isto nullam rem materiale potest intelligere: gumentum
 nisi conuertendo se ad phantasmata. Ita quod necessario ad ad huius
 hoc quod intelligat obiectum suum proprium scilicet naturam, vniuersa-
 lem in particulari existere oportet quod conuertat se ad pha-
 tasmata ipsa singularia. Ad phantasmata autem non aliter
 conuertitur: nisi ipsa intelligendo et inspicendo: sicut ipsimet
 etiam innuit. ¶ Ex quo sequitur primo quod intellectus natu-
 ram vniuersalem non intelligit: nisi conuersus ad phantas-
 mata: et per consequens non directe: sed per reflexionem secundum ip-
 sos: qui ideo dicitur singulare per reflexionem tantum intelli-
 git: quia non intelligitur nisi in intellectu conuertente se ad
 phantasmata. ¶ Item sequitur quod primum cognitum ab
 intellectu est phantasma: et ulterius cum phantasma re-
 presentat tantum singulare: et singulariter non abstrahendo
 a conditionibus individualibus secundum ipsos: sequitur quod
 phantasma ipsum solum singulare intelligatur et non vni-
 uersale: aut saltem prius et magis directe. ¶ Amplius ceptum
 vt in precedentibus est probatum quod per nullam speciem
 aliqua res cognosci potest que non sit prius cognita in se: se-
 quitur quod ante notitiam rei in phantasma sit ipsa res sin-
 gularis cognita in se ipsa. et cum notitia phantasmatis sit
 prior: vel simul aut eadem cum notitia ipsius vniuersalis secundum
 dicta istorum: vt probatum est: sequitur quod simpliciter primum
 cognitum sit ipsum singulare extra. ¶ Proterea. Item intel-
 lectus noster non potest intelligere rem aliquam materiale: nisi
 abstrahendo eam a particularibus conditionibus materie: et
 tunc sequitur quod nunquam intelligit singulare secundum istos: cuius
 tamen oppositum dicunt. aut potest intelligere etiam non ab-
 strahendo: et tunc non habetur plus quod prius intelligat vni-
 uersale quam singulare: quod quod singulare prius quam vniuersale.
 ¶ Proterea. Item dicitur quod singulari materiali non repu-
 gnat intelligi in quantum singulare est: sed in quantum materia-
 le est. Et constat quod non possunt hoc intelligere: nisi de intel-
 lectione directa et prima: quia intelligit indirecte et per re-
 flexionem non repugnat secundum eos singulari materiali et vt
 materiale. igitur repugnat et intelligi primo precise: quia
 materiale: igitur hoc etiam repugnat nature materiali
 vniuersali: cum illa secundum eos non abstrahat a materia simpli-
 citer: sed individuali tamen. et per consequens primum cognitum ab
 intellectu nostro non est vniuersale vt dicitur. ¶ Proterea
 prima notitia intellectus secundum eos est notitia alicuius toti-
 us vniuersalis in quo plures continentur entitates. Constat
 autem quod nulla res extra animam etiam qualitercumque intellecta est ali-
 quod huiusmodi totum continens plura continentia. s. totum vniuersa-
 lis cuius continentia totum integrale aliqua res plura conti-
 neat: vt per hoc quod aliqua res extra animam intelligit non intelle-
 cto aliquo extrinseco sibi siue sit conditio individualis: si-
 ue aliud non sit cois pluribus reb? non plus quam son? quod dicit
 nullo alio audito. ¶ Item nullum existens in anima sequens intel-
 lectionem potest esse tale totum primo cognitum igitur est aliquid
 in anima pueniens intellectionem saltem natura si non tpe. Et non vi-
 detur quod possit dici esse illud: nisi spes rei extra: et per consequens
 primum cognitum ab intellectu est spes. hoc autem repugnat dictis
 eorum: ac est falsum et secundum se: vt supra patet. ¶ Tenendum est itaque
 pro constanti quod primo cognitum ab intellectu est res aliqua
 singularis: nec motiva istorum habet efficaciam. ¶ Primum quidem
 non: quoniam quicquid dicitur de tali reflexione falsum est: nec il-
 lud ponit philosophus: sed potius oppositum manifeste: vnde
 ait. quod anima sensitiva calidum et frigidum iudicat: et quod
 quedam caro. alio autem aut separato aut circumflexe se

Com. 10.

T. c. 48.

L. 48.

L. 49.

T. c. 4. Com. 5.

habet ad seipsam cum extensa sit carni esse discernit. vbi pa-
 tet quod philosophus vult quod singulare sensibile anima dire-
 cte apprehendat: mediate sentit: tamen secundum intellectum supra
 datum. Deinde quid tamen quam intelligit per carni esse:
 siue per quiditatem intelligat formam existentem in ma-
 teria que principalior est pars quiditatis: vt quidam dicit
 siue vniuersale ipsum: vt opinatur alij siue quicquid aliud
 intelligat per quiditatem: aut quasi circumflexa ad seipsam
 discernit. Unde Lomen. ibidem ait. necesse est. vt forma
 exprimitetur. scilicet ab anima/ aut per dispositionem simi-
 lem linee recte: scilicet cum intellexit primam formam existen-
 tem in hac re singulari. aut secundum dispositionem similem linee
 sphericam: scilicet quando fuerit reuera querendo intelligere
 quiditatem illius forme: deinde quiditatem illius quidita-
 tis: quousque perueniat ad simplicem quiditatem. vbi patet
 quod illud quod intelligit quasi circumflexa est quiditas. sin-
 gulare vero cuius est quiditas primo et directe: et si per qui-
 ditatem intelligat vniuersale. sequitur quod intendit vniuersa-
 le intelligi per reflexionem: singulare vero directe. ¶ Ad
 aliam auctoritatem philosophi. i. phys. quibus varie duntur
 ab aliquibus expositiones. dico quod philosophus ibidem nul-
 lam facit comparationem inter notitiam singularis et noti-
 tiam sui vniuersalis secundum intellectum: vt estimant
 multi. et hoc patet primo considerato proposito de quo loquitur.
 ¶ Dicit enim quod antiqui conueniebant in hoc quod omnes
 ponebant principia contraria: differebant tamen inter cetera
 in hoc quod contraria que ponebantur principia ab aliquibus
 sunt notiora secundum sensum: que vero ponebantur principia ab
 alijs sunt notiora secundum intellectum. verbi gratia. quidam pone-
 bant principia magnum et paruum: par et impar: que notio-
 ra sunt secundum intellectum. Calidum vero et frigidum rarum et
 densum que ponebantur ab alijs esse principia sunt notio-
 ra secundum sensum. Constat autem quod omnia hec nomina sunt vni-
 uersalia: licet quedam plus: quedam vero minus. ¶ Secundo
 idem patet per Lomen. ibidem qui exponendo dicit. Et
 quidam accipiunt illud quod est prius apud intellectum
 in cognitione et est illud quod est magis vniuersale: et qui-
 dam accipiunt illud quod est prius apud sensum et est il-
 lud quod est magis particulare: et post subdit: quod compara-
 tio inter comprehensibilia ab intellectu et sensu non verifi-
 catur: nisi respectu communis comprehensionis. ¶ Item
 sequenti commento ait: quoniam magnum et paruum sunt
 magis vniuersalia quam rarum et densum: ideo attribuitur
 magis intellectui: et rarum et densum magis sensui. Et hoc
 est ita: quia rarum et densum comprehenduntur in corpo-
 ralibus sensibilibus naturalibus. magnum autem et paruum
 comprehenduntur in corporalibus naturalibus: et mathe-
 maticis: hec Lomen. Ex quo patet: quod illa comparatio
 fit inter principia magis et minus vniuersalia/ vel comu-
 niorum: sicut etiam in principio dicti libri cum philo-
 sophus dicit quod opus a vniuersalibus in singularia. pcedat
 re. non intendit: vt dicit Commentator. per singularia ipsa
 individualia: sed vltimas species/ aut illa que sunt quasi spe-
 cies vltime. ¶ Aduertendum tamen: quod cum dicitur quod magis
 vniuersalia notiora sunt secundum intellectum: et minus vniuersa-
 lia secundum sensum: accipiendi sunt isti actus exerciti pro istis
 alijs significatis: de magis vniuersalibus verificatur esse
 notiora secundum intellectum: et de minus vniuersalibus verifi-
 catur esse notiora secundum sensum: qui debet exerceri sumptis
 aliquibus terminis vniuersalioribus. verbi gratia. magnum
 et paruum: et aliquibus minus vniuersalibus. verbi gra-
 tia. calidum et frigidum. sic magnum et paruum sunt no-
 tiora secundum intellectum: sic calidum et frigidum notiora sunt
 secundum sensum. in quibus subiecta supponunt pro rebus sin-
 gularibus: vnde in actibus significatis fit comparatio in-
 ter magis et minus vniuersale: in exercitiis vero fit compa-

ratio inter singularia communiora: et singularia minus co-
 munis: que tamen non se habent sicut per se superius et in-
 ferius sic quod vnum de altero predicetur in primo modo di-
 cendi per se. ¶ Proterea. Quod Lomen. dicit esse
 prius apud sensum/ vel intellectum non est accipiendum
 de prioritate generationis: sed perfectionis: i. perfectius
 notum: et eodem modo intelligit philosophus quod dicit quod est
 notius: et tunc est verum quod dicit. Nam sensibilia minus
 communiora perfectius a sensu cognoscuntur: quam communio-
 ra: vt patet in exemplis positis: et communiora perfectius cogno-
 scunt ab intellectu. ¶ Si tamen velimus accipere dictum per
 tanquam loquens de singulari: vt distinguatur contra comu-
 ne: tunc dico quod comparatio non potest vtrouique proprie sumi.
 patet: quia siue fiat comparatio inter potentias respectu
 eiusdem obiecti. verbi gratia. dicendo quod singulare est no-
 tius secundum sensum: quam secundum intellectum: et vniuersale notius secundum
 intellectum quam secundum sensum: siue fiat comparatio inter diuersa
 obiecta respectu eiusdem potentie. verbi gratia. dicendo. sin-
 gulare notius est secundum sensum quam vniuersale: et vniuersale
 est notius secundum intellectum quam singulare: semper sequitur quod
 vniuersale sit notum secundum sensum: quod est falsum. ¶ Et ideo
 dicendum quod si fiat comparatio primo modo aliter et aliter
 hinc inde exponi debent verba. Nam ideo singulare dicitur
 notius secundum sensum: quam secundum intellectum: quia sensus ap-
 prehendere potest singulare absque hoc quod intellectus ap-
 prehendat vel apprehenderit ipsum. Intellectus autem
 non potest absque sensu: tunc vel prius apprehendere ap-
 prehendere singulare et sensibile de quo est sermo. Vniuersale
 autem ideo notius secundum intellectum: quia tamen ab intellectu
 est notum. ¶ Si vero fiat comparatio secundo modo: tunc
 ideo dicitur quod secundum sensum singulare notius est vniuersale:
 quia singulare notum est sensu: non autem vniuersale. vniuersa-
 le vero notius est secundum intellectum: quam singulare: aut quia est
 ei proprium nosse vniuersale: non autem nosse singulare. cum
 etiam sensus nouerit singulare: aut quia intellectus non
 actualiter concurrente notitia sensus per seipsum potest
 nosse vniuersale et perfectius quam singulare quod vtrum sit vel
 non sit cognoscere non potest: nisi mediante sensu: et loquor
 semper de singulari sensibili. ¶ Ad rationem ipsorum: di-
 cendum: quod aliquem actum esse medium inter potentiam
 et alium actum potest intelligi dupliciter. Primo modo: scilicet
 secundum ordinem generationis: sic quod prius transmutetur in illi
 actum/ quam in alium: vel secundum ordinem perfectionis: quia sci-
 licet actus ille perfectior est quam potentia: et imperfectior quam
 alius actus. Si maior intelligat: primo modo minor est
 falsa et petit principium. Nam notitia vniuersalis non est
 hoc modo media: imo semper ante eam prehabet notitia
 alicuius singularis. Similiter hoc est quod principaliter
 querit: et ideo petit quod est in principio. Si vero maior in-
 telligat secundo modo: vt sit sensus: quod omne quod pcedit de
 potentia ad actum prius peruenit in actu minus perfectum
 quam in magis perfectum: propositio non est vera. ¶ Patet enim quod
 aer prius transmutatur ad lucem quam ad calorem: et tamen
 lux est perfectior calore: sic intellectus et voluntas prius
 transmutantur ad actum/ quam ad habitum: et tamen actus est perfectior.
 ¶ Item aliqui prius habent notitia de re perfectiore: quam im-
 perfectiore. vbi gratia. de hoc actu intelligendi: quam de hoc
 sapore/ vel odore illo. ¶ Item respectu eiusdem comple-
 ri obiecti aliquando prius aliquis acquirit scientiam a
 priori et alius scientiam a posteriori: que scientie non sunt
 eque perfecte: et multe alie possent instantie dari. ¶ Et si
 dicatur quod natura semper procedit de imperfecto ad per-
 fectum non e contra. ¶ Dicendum quod hoc potest dupliciter
 sensus habere: vnum est quod semper natura prius facit in re
 illud quod est imperfectius: quam illud quod est perfectius com-
 parando illa duo precise inter se: et in hoc sensu falsum est
 quod dicitur. patet enim quod in corpore aialis prius generatur

1. physico. Ex. et. c. 48.

Distinctio

Questio

Articulus

Li. 2. c. 17. ca. 6.

qua causaliter nota sunt quecumq; incommutabiliter vera sunt: q; pbatur de ente particulariter sumpto. Ad scdaz dicendū q; fm intentionē Aug. ubi supra de libero arbitrio. z qnto confes. fūtas pma non solum est cā notitie pncipioz: sed etiā conclusionū: z gñaliter omnis fūtas. verū tamen quā ad notitiā pclusionū concurrat causaliter etiā notitiā pncipioz: z non econverso: ideo magis dicitur q; pncipia sunt nota in pma fūitate q; conclusiones: sicut etiā dicit de intellectu agente: q; uis intellectus agēs sit etiā cā notitie conclusionū. Ad rōnem. 2. supra factam cū dicit q; oē qd cognoscit distincte: z in particulari: cognoscit immediate in seipso. Dico q; hoc est falsū q; enī qd in seipso immediate cognoscit: cognoscatur in particulari: non tñ econverso: omne quod cognoscitur in particulari z distincte: cognoscit immediate in seipso: pbatur est enim supra q; intellectus potest cognoscere singulare absens in particulari z ut singulare in propria forma et specie illius. Tunc ad probationē cum dicit q; mediu qd cognoscitur ducit indifferenter in notitiā cuiuslibet sibi similitis: non tantum inuis. Hic primo potest dici quantum spectat ad ppositum: q; conceptus proprius deo nulli alterius est conceptus: nec alicui alteri filius: quāuis tales conceptus non sic z eodem modo possunt dici similes rebus pro q; bus supponunt: sicut conceptus immediate a rebus abstracti: et species etiā singulares: quomodo cū q; tñ conceptus proprius deo possit fieri similitis: vel dici representatiuus dei. Dico q; est sibi sic proprius: q; nulli alteri est communis: nec sunt plures q; bus sit communis z ideo per ipsum pot in particulari cognosci. Scdo dico q; illa ppositio non est vera etiā in alijs ubi sūt plura eiusdem rationis inter se similia. vnde ut supra probatur est species huius albedinis demonstrare sic determinate ducit in notitiā eius q; nō in notitiā alterius: q; uis sint mte omnino sibi similes: nec talis similitudo speciei ad quālibet albedinem similit ei a qua causata est: facit q; ipsa sit representatiua cuiuslibet talis: sicut etiā visio albedinis huius demonstrare: est visio eius tantū z nullius alterius: z tamen ipsa visio: vel est species rei aut saltem eius similitudo: non minor q; species: si species sūt plura distincta a visione: sicut ergo visio est visio huius tantū: sic talis species est huius tantum representatiua: et in eius tantum notitiā ducit. Ad tertium nego consequentiam: nec enim omnis pntia sufficit ut supra p5: is pntia obiectiua: quādo. s. res pntis causat in intellectu notitiā: sine autem tali pntia non est deus nobis pntis: dum sumus in mundo isto. Ad quartum concedo q; possumus intelligere illud bonum in quo possumus beatificari: z illud utiq; deus est: non conceptus dei: sed non sequit. beatificabimur in deo immediate. igitur cognoscemus deum immediate: z similiter sequitur. beatificamur in deo immediate. ergo cognoscimus deum immediate. Ad dubiū contra secundam cōclusionē. dico q; conceptus boni fm se potest dupliciter intelligi. vno modo cum pncipio de cuiuslibet alterius conceptus communis: aut spālis positiui vel negatiui: z talis conceptus nullius boni est pntis: sed omni bono communis: z ideo in tali conceptu non cognoscitur determinate z in speciali deus: quāuis cognoscatur confuse in illo: sicut z quodlibet aliud bonum. Alio modo potest sumi conceptus cum adiunctione alteri: cōceptus affirmatiui: vt bonū causa oīs boni: aut adiunctione pceptus negatiui: vt bonū nō alio bono bonū vel etiā vtriusq;: vel alicuius equiualentis vtriusq;: scz affirmatiuo z negatiuo. vt bonū summū. i. qd omni bono est melius. z nihil eque sibi bonum. z tunc non sumit cōceptus simplex boni. sed compositus. z quilibet talis pntis est deo. z in illo determinate cognoscitur deus.

Tunc dico ad Aug. q; in auctoritate allegata accipit conceptum boni. pntis modo z ille utiq; conceptus est dei: nō tñ pntis: sed cōmunis: z tñ in illo cōceptu potest cognosci: q; uis non distincte z in speciali: sed statim post Augustinū accipit conceptū boni. Scdo modo cum ait. querendū est bonum aie: non cui superuoluit indicādo: sed cui hereat amādo: z quid hoc nisi deus: nō bonus animus: nō bonus angelus: non bonum celū: sed bonum bonum. Et per hoc qd ait bonum bonum: vult habere cōceptū propriū dei: z illud idem est dicere: summū vel perfectissimū bonū: nō alio bono bonū: qd mor ptz per eūdem qui statim ad declarationē subdit: q; animus eo q; animus est: est aliqd boni. vnde dicitur coroz melior: sed ideo nō dicitur bonus animus: q; restat ei actio voluntatis: qua sit pstantio: z si fieri debeat bonus necesse est: vt se cōuertat ad aliqd: qd ipse non est. Et quo ptz: q; bonus animus: non est bonū bonum. q; non seipso est bonus: sed alio bono: ad qd se cōuertit. Et q; non est semp z incommutabiliter bonus: sed aliqd melior: aliqd minus bonus: vel etiā non bonus. ideo concludit. Quapropter nulla essent mutabilia bona: nisi esset incommutabile bonū: idem intelliges per incommutabile bonū: qd supra bonū bonū. Et addit. Cum itaq; audis bonū hoc: z bonum illud: que possunt dici alias non bona: si poteris etiā sine illis que participatione boni bona sunt perspicere ipsum bonum: cuius participatione bona sunt. Simul est z ipsum intelligis. s. in confuso et cōmuni conceptu: cū audis aut hoc aut illud bonū. Si igit potueris illis detractis per seipm perspicere bonū perspicere dei: vult dicere: q; cū audis hoc vel illud bonū. ver. g. bonū celum in hoc cōplexo includitur cōceptus boni: z in illo intelligis ipsum bonum quod est deus. Non tñ distincte z in particulari: sed ultra hoc poteris perspicere sine illis: que sunt bona ab alio et participatione boni alterius ipsum bonū cuius participatione alia sunt bona: siue quod est causa alioz bonoz: z qd per seipsum est bonū: tunc habes pntis conceptum dei: z in illo distincte z in particulari perspicis deum. iste aut conceptus bonum per seipm. i. non alio bonū: z qd est causa alioz bonoz: vtriusq; cōplexus est: et ex his magis declaratur veritas cōclusionum supra positarum. Ad rationes principales. Ad primā cū dicit simpliciter aut totaliter scitu r/ aut totaliter ignoratur. distinguendū primo de sciētia/ aut simplici/ aut cōplexa qñ aliquid de ipso cognoscitur. Scdo de eo qd dicitur totaliter: qd potest exponi affirmatiue z negatiue: affirmatiue. i. quodlibet eius scitur/ z nihil ei? nō scit? vel negatiue. i. nihil ei? ignorat/ seu nō scitur. Tunc dico q; si loquamur de notitia simplici simplex qñcūq; cognoscitur totaliter cognoscitur. i. nihil eius latet. Si nō de notitia cōplexa non est sic. sed aliquid de ipso qñcūq; ignoratur: qñ iam aliquid est notū de eo: z ideo non in qñcūq; cognoscitur tali notitia scitur totaliter: z ideo primo sensu maior est vera/ z minor falsa. Nam deus totaliter potest cognosci a nobis. i. sic q; nihil quod est eius est: quin sit cognitū. Et si cōprehēdere accipiat in hoc sensu concedēdum est q; etiā potest cōprehēdi: non tñ sic consuevit accipi hoc vocabulum. In scdo vero sensu maior est falsa: nec ad hunc sensum procedit eius pbatio: sed in primo. Et de hac notitia verū est q; deus non potest totaliter cognosci/ nec comprehendī. Ad aliud cōcedo consequens. s. q; dei subiecta cognoscibilis est a nobis: licet nō in seipso immediate: z hoc oportet quēlibet catholicū cōcedere cum dicat Apostolus q; per ea que facta sunt intellecta cōspicitur a creatura mūdi. i. ab hōie sempiterna virtus dei: et deitas nihil aliud est/ aut dei subiecta/ q; diuinitas. Ad probationē falsitatis cōsequens que est per Dam. dico q; loquit deo notitia cōprehensiu: qua. s. perfecte scit quid est res. ptz in

Quarta

Prima

Primus

Jo. Ivi.

1. lib. c. 4.

verbis allegatis in eodē argumento. vnde in eodē caplo concludit. Infinitus igitur est deus et incomprehensibilis: ideo enim incomprehensibilis: quia infinitus: nō obstat tamen q; sit incomprehensibilis fm intellectum datum in precedēti solutione: est tamen cognoscibilis. Ad tertium accepto antecedēte in eo sensu in quo procedit probatio. nego consequentiam. Ad probationē dico q; Philosophus ibi loquitur de notitia rerū sensibiliū absentiu. vt ibi patet ex immediate precedentibus et etiam sequentibus. Ad quartū dico q; cognosci per discursum contingit dupliciter. vno modo cognosci per discursum illud qd concluditur per discursum: et omne tale est aliqd complexum: sicut quēlibet cōclusio est aliqd complexū: Alio modo aliquid dicitur cognosci per discursum: q; eius notitia psumponit discursum: et sic dico deum cognosci per discursum. Nam vt deus cognoscatur in conceptu aliquo sibi proprio: quo solūmodo potest cognosci a nobis notitia sibi propria: necesse est habere notitiā actuale vel habituale: q; ille conceptus est cōceptus alicuius rei: vt ex superioribus declaratum est in simili. hec autem non habentur nisi per discursum: sicut nec est immediate nobis notum: q; est aliqd ens perfectissimū: z summum bonum: aut efficiens primum omnium: z sic de alijs proprijs conceptibus dei: sed per argumentationem et discursum ex nobis notis sit nobis manifestū. Cum autē arguitur contra: quia in omni discursu oportet mediū esse proportionatū cogniti. Dico q; omne mediū esse proportionatum potest intelligi dupliciter. vno modo in pfectione: et sic ppositio assumpta est falsa. Alio modo fm illationem: qd non est aliud q; esse mediū cōueniens: ad habendam notitiā illius: et in hoc sensu potest concedi ppositio. sed minor est falsa: nec probatio eius pcedit in hoc sensu: sed in primo. Ad aliam probationē cōcedo: q; discursus est inter complexa modo quo predictū est cum dicitur q; notitia cōplexi exigit notitiā vtriusq; termini. Dico q; notitia termini ad ppositū est duplex. vna qua cognoscitur qd significat ille terminus. alia qua cognoscitur: q; ille terminus de ente verificatur: z iste multum distinguuntur. Nam de aliquibus habetur notitia prima de quibus secūda non habetur: sicut de his terminis corpus infinitum vacuum: et sic de alijs similibus. Prima notitia est illa: que pcepigitur. secūda autē nō sed multotiens acquiritur: sicut qui vult scire. vtrum aliqd ens sit summū perfectum ante discursum: scit quid importatur per vtrūq; terminum huius complexi: nō est tamen necessarium: q; sciatur illud predicatum verificari de ente: sed per discursum acquirere potest notitiā talem: qua acquisita potest haberi simplex notitia de deo: et cum dicitur: non apparet qualiter deus erit cognitus nisi sit in se immediate cognitus: patet hoc falsum esse ex dictis.

Falsitas eius quo ad primam partem. ptz per August. 1. de trini. nulla enim oīno res est que seipsum gignat: vt fir. Quo ad secundā ptz: q; vnus tñ deus est. igitur non est alius deus. Tertio si deus genuit deum/ aut genuit deū qui est deus pater/ aut deū qui nō est deus pater: nō deū qui est deus pater: q; tunc pater esset genitus/ nec deum qui non est deus pater: quia non est aliquis deus qui non sit deus pater: cum vnus deus sit pater filius et spiritus sanctus.

Ad oppositum Arguitur: z est pfectio fidei: q; in simbolo dicitur deū deo lumen de lumine. deū verū de deo vero. Et Aug. 5. de tri. d. q; pater nō est deus de deo: sed filius est deus de deo. Item Ansel. de pfectione spūs sancti: z pluribus alijs. vt aūt ibidem. d. non est deus de deo: nisi aut nascēdo: vt filius/ aut pcedendo: vt spūs sanctus. Filium igit esse deum de deo: est esse deum natum de deo. f. patre: et sic est deus genitus de deo: z deus pater est deus: de quo per generationē filius est deus: et per pns est deus generans deum/ ac per hoc hec est vera: deus genuit deum.

Respondet dicendum q; hoc nomen deus in sacra scriptura: diuersam inuenit habere suppositionē. Quādoq; est supponit pro hypostasi siue persona: z qñq; pro cōmuni personarum natura/ vel essentia sicut inueniri pot a Dam. lib. 3. q; eff. aliqñ supponat pro persona: pbat per illud pphete. Propterea vixit te deus zc. vbi vt. d. c. 3. patrem z filiu manifestauit. vnde fm eūdem hoc nomen deus in predictis verbis primo loco positum est casus vocatiui. z scdo positū est casus nominatiui. Et est deus. Deus filii. te vixit deus. f. pater: et eodē modo exponit Aug. vt dicit glosa ad hebr. x. vbi dicta pphete verba allegat Apostolus. hoc igitur nomē deus primo loco positū: supponit pro filij persona: z scdo repetitum pro hypostasi patris. Idem eūdem probari potest per illud Joannis. Et verbum erat apud deū. in quibus verbis constat deum in predicato: non nisi pro patris persona supponere posse: et nullo modo pro cōmuni substantia: cū ppositio illa. apud distinctionē importet. Vnde hec non est vera: verbum erat apud deitātē: q; vero hoc nomen deus. qñq; supponat pro cōmuni natura z essentia. d. vbi supra Dam. sic inueniens. Sciendū igitur q; deitatis quidem/ z humanitatis nomen: substantiarum scz aut naturarum est representatiuū: deus autem/ z homo z de natura accipitur: qñ dicimus. deus est incomprehensibilis substantia: z quonā vnus est deus. Accipitur autem z de hypostasis particulari: quonā suscipitur nomen. vt quādo inquit scriptura. propterea vixit te deus deus tuus zc. z vt hoc certius appareat propter quosdā qui dicunt hoc nomen deus semper supponere pro persona: illud pbari potest quoniam hoc cōmuniter conceditur a fidelibus: et in presenti di. probatur multipliciter a magistro hec debere cōcedi. vnus solus deus est trinitas et hec similiter. vnus solus deus est pater et filius z spiritus sanctus. Et vtrāq; ponit August. 1. de trini. cōstat autem q; in neutra harum: deus potest supponere pro hypostasi aliqua. nulla enim est trini. aut pater z filius z spiritus sanctus. Et hoc ad ppositum dico q; si in hac: deus genuit deum: deus siue in subiecto/ siue in predicato/ siue in vtroq; supponat pro cōmuni natura: ppositio est falsa. Deitatem enim nec deum genuit deus: nec deitas hypostasis nec deitatem hypostasis: vt patet extra de summa trinita. c. dānamus. Si vero z in subiecto z in predicato supponit pro hypostasi. in subiecto quidē pro persona patris: z in predicato pro persona filij: vtriusq; ipsa est vera et concedenda. Et si queratur: an simpliciter sine pmissa distinctione debeat concedi: potest dici q; sic: dū modo verus habeatur intellectus de ipsa, quoniam iste

Distinctio. iij.

Questio. j.

Super distinctionē q̄ta. Quæro cur magistro vtrum hec sit vera. deus genuit deum. Arguitur q; nō. hec non est vera. deitas genuit deitatem. igitur nec hec: deus genuit deum. cōcedit ab oibus pntia pbat. Nam vna causa falsitatis est vtriusq; i. vnitatis et idēritas summa sine oī reali distinctionē. ideo enim prima est falsa: q; deitas nō distinguit a deitate/ nec sunt due deitates. Similiter nec sunt duo d. i. Scdo si deus genuit deum. igitur deus genuit se deū/ vel aliu deum consequens est falsum.

Cap. 2. Cap. 5. Cap. 9. Cap. 1. Cap. 6. Cap. 6. nomē deī et p̄ rōnia et p̄ p̄mō m̄ipi vepit

cap. 11.

terminus deus. ratione sue concrecionis: habet ex suo modo significandi qd p hypostasim ponit supponere: qd sic non est de hoc nomine deitas. Unde Dam. lib. 3. deitas quide natura manifestat: pater aut hypostasim. deus autem in comune nature significat: et in vnaquaq hypostasem. i. personam ordinat denominationem: et heretico modo et homo. De qm est qd habet diuinam naturam: et homo qd humanam.

Et ideo qm iste terminus deus. subicitur respectu pdicati: qd de solo hypostasem nomine verificat: ppositio simpliciter est concedenda: sic autem est in ista. deus genuit deum.

Et qd hypostasem nulla rem pter naturam includit: sed penitus idipm qd natura qua significat hoc nome deus: et p qua (vt dictu est) supponit siue sit hoc ex comuni vtu sermonis sancto: siue ex natura termini: ideo qm hoc nomen deus subicit respectu pdicati: qd de sola natura verificat: ppositio etiam est simpliciter concedenda. vnde hec simpliciter est concedenda. deus est tri. et hec. deus est pater filius et spūs sanctus: et similiter harum cōuerse. s. tri. est deus. pater et filius et spūs sanctus sunt deus. veritas: men quia aliquid. vt. d. magister in ista: dixerit has esse veras. pater et filius et spūs sanctus sunt deus. tri. est deus. negauerit tñ has. deus est pater. de est tri. deus est pater filius et spūs sanctus. Et plures auctoritates quas contra eos magister allegat pdicantes trinitatem de deo: aliquid possent extorquere. dicentes eas esse trāspōsitas. vbi gra. de auctoritate Aug. 5. de tri. dicitur. non tres deos: sed vnu deū dicimus eadē ipsam p̄stāssimā trinitatē. hanc in quā dicitur intelligi debere p trāspōsitionē sic. nō dicimus eadē ipsam trinitatē esse tres deos: sed vnu deū. ideo cōtra hos iduco auctoritates quas nullo modo possibile videt extorqueri. Sit enim Aug. loquens de deo. 15. de tri. dñe deus noster credimus in te patre et filio et spūs sc̄m. hęc enim diceret veritas. Itē baptizate gentes in nomine p̄ris et filij et spūs sancti: nisi trinitas c̄tes. nec baptizari nos tuberes: dñe deus in eius nomine qui non est dñs deus. Et sequit. nec dicere voce diuina. audi israel dñs deus tuus vnus est: nisi trinitas ita esset vt vnus dñs deus esset. In quib? verbis patet q loqueris de deo ei in secūda p̄sona. d. tu es trinitas: que verba vt patet p̄missam trāspōsitionē ppter suā incongruitatē nō patiuntur. Cetera. Ansel. de p̄cessione spūs sancti. dat vtrāq. d. pluralitas nāq humanarū p̄sonarū nō est nisi in plurib? hoib? nec vnus pluralitē accipit p̄sonarū: deus aut vnus est tres p̄sone vt sunt vere. vbi gra. he: demonstrato filio: hoc non genuit deū: et hoc demonstrato. s. f. non genuit deum. Ad veritatem autem indefinitē sufficit alicui? singularis veritas. Et ideo sicut ambrosius sunt vere iste: p̄sona diuina genuit deum: p̄sona diuina non genuit deū: sic et he due vere sunt de? genuit deū: deus non genuit deū: sicut et hec est falsa simpliciter. non genuit p̄sona diuina deum. siue dicatur. nō deus genuit deū: aut non p̄sona diuina deū: et hoc virtute negationis p̄cedētis termini: que confundit ipm et facit ipm supponere confute et distributive. vnde et ipsa equipollet huic. nulla p̄sona diuina genuit deum: que falsa est. Sicut hec eidem equipollens. non aliqua p̄sona diuina genuit deū. Similiter dicēdū est de ista. non genuit deū deus. equipollet enim huic. nullus qui est deus genuit deum: que certissime falsa est. Et hoc clarius patet si procedat interrogatio querentis. qn deus genuit deū: et respōdeatur

cap. 8.

cap. vltio.

cap. vltio.

non genuit. Sic enim respondens. videtur generationem negare vniuersaliter a qualibet p̄sona diuina. Et qd non omnes aduertunt differentiam inter has: deus non genuit deum: et non genuit deus deum: sed indifferenter minus docti possent vnam p̄ altera recipere: et hec secūda est falsa: vt visum est. ideo contra hereticos: ne deduceret fideles: in hoc voluerunt plures antiquoꝝ doctoꝝ hanc non debere concedi: deus nō genuit deum: et melius est eadē non vti propter simplices: q̄uis ipsa sit simpliciter vera.

Ad primā rationē in oppositū concedo antecedēs negando consequentiā. Et ratio est: qm si sit tñ vnus deus sicut et vna deitas. nihilominus hoc nomen deus ex suo modo significandi habet: qd possit supponere pro qualibet hypostasim: et quolibet habere diuinitatem vt supra patet per Damasc. Sunt autē plures hypostasim: et distincte ac alie abinuicem habētes deitatem: hęc propria sit locutio: hoc autem nomen deitas non supponit p hypostasim: sed tñ pro natura in qua nulla est omnino distinctio. Unde Damasc. lib. 3. In vnaquaq inquit hypostasem deus nomen ordinatur: de hypostasim aut deitatem dicere nō possumus. Ad secūdū similiter nego consequentiā. Et si probetur sic: deus generat: ergo generat se vel alium: igitur sequitur: deus generat deum: aut generat se deū vel alium. Dico qd prima p̄sequētia que assumitur p antecedente bona est: ex ea tamen non sequitur secūda instātia. Sequitur enim pater generat. igitur generat se vel alium. nō tamen sequitur. pater generat filium. igitur se filium vel alium filium. Antecedēs enim est verū et cōsequens falsum: quia nec pater est filius nec filius est alius filius a patre: hęc sit alius ab eo. Similiter in creaturis: sequitur enim sol generat. igitur se vel alium: et tñ nō sequitur. sol generat murē. igitur se murē vel aliu murē. Nam vtraq pars consequentis est falsa. Et si dicatur qd quando aliquid sequitur ad aliud eodem addito vtrobiq idē sequitur. Dico qd hoc non est vniuersaliter verum de quolibet addito. Instātia enim est in diuinis. Sequitur. filius est a patre. ergo est alius a patre: et tñ non sequitur. filius est deus a patre. igitur est alius deus a patre. Antecedens enim est verum: vt patet per Aug. 15. de tri. iuxta principium: et tamen consequens est falsum. In creaturis similiter. Sequitur enim mus est a sole. igitur est aliud a sole: et tamen nō sequitur: mus est a sole quadrupes. igitur est alius a sole quadrupes. Nam antecedens est verum et consequens falsum. Nam dans formam dat omnia cōsequentiā ad formam: et ideo regula illa nō valet vniuersaliter vbi additum est: syncategoreuma sicut per multa posset exempla declarari. Cetera. Ansel. de p̄cessione spūs sancti. Si deus genuit alium deum: an sit vera? Dico qd si alium sit substantiuum vera est et concedenda. Nam est sensus qd genuit alium qui est deus. Et hoc roboratur ex dicto saluatoris dicentis. Ego rogavi patrem et aliu paraclitum dabit vobis. i. alium qui est paraclitus. Si vero sit adiectiuum. falsa est ex vi sermonis. Nam semper quando hic terminus alius additur substantiuo: siue abstracto siue concreto supponenti pro eodem cum abstracto: aut pro eo qd non est res distincta: neq rem includit distinctam ab ea p qua supponit: eius abstractum notat diuersitatem eius rei pro qua supponit abstractum: et sic notaretur ibi diuersitas deitatis: et deum genitum esse alium in deitate a deo generante: qd est falsum. Et quia de virtute sermonis et vltimatus hic terminus alius additus alteri termino et maxime substantiuo tenetur adiectiuo: ideo illa simpliciter est neganda. Et si dicatur qd sicut in ista. deus generat deum: de vtrobiq supponit p supposito p̄cise: eodē modo in ista. deus generat aliu deum: quare sicut prima conceditur: ita secūda debet concedi.

Dico qd siue ex vtu loquentium propter calūnias hereticorum: siue ex p̄p̄ia significacione sermonis: talis propositio videtur significare primo aspectu distinctionem: tam in natura q̄ in supposito. Si autem ex cōditione ardet ille terminus ad suppositum: et propositio ad significandum alietatem suppositorum p̄cise debet concedi.

Ad tertium dico qd hoc totum. deus pater potest coniunctim proferri sine interpositione cuiusq̄ expressa vel intellecta: vel subintelligendo aliquam interpositionem. Primo modo dico qd hec est falsa: deus genuit deum qd est deus pater. Et ratio est: quia deum in predicato supponit pro persona filij vt dictum est. Et relatiuum illud quid. immediate sequens supponit pro eodem: hec autem penitus falsa est: filius est deus pater: sicut hec filius est pater: et ideo alia est concedenda. s. hic genuit deum: qui non est deus pater. Secundo autem modo vt interponitur hoc totū qui est: vt sit sensus. genuit deū qui est deus qui est pater: vera est. sed quia hoc non est bene de virtute sermonis: nec in vtu loquentium: ideo hec est potius danda: genuit deum qui non est deus pater: nec tamen sequitur qd sunt plures diuinitates licet filius non sit deus pater: est tamen deus qui est pater.

cap. 11.

cap. vltio.

Distinctio. y. Questio. j.

Uper primam partem distinctionis quinte. Quero vtrum essentia diuina generet: vel generet. Et arguo qd generet syllogistice sic. omnis pater genuit. essentia diuina est pater. ergo genuit. Eodē modo potest argui qd sit genita sic: omnis filius est genitus: essentia diuina est filius: igitur essentia diuina est genita: sed oēs p̄missæ sunt vere: et vtriusq̄ syllogismi forma est perfecta. igitur vtraq̄ conclusio vera.

Secūdo idē arguo p syllogismū expositiuū sic: hic p̄ generat: hic p̄ est essentia diuina: q̄ essentia diuina gnat. Et hec hęc hęc gnat: hic filius est essentia diuina: igitur essentia diuina gnat. Tertio. q̄ hęc q̄ hęc sunt eadē numero vna res oīno idē distincta ex natura rei: qd qd vni cōpetit et alteri: sed essentia et p̄sone sunt hęc: et p̄sone p̄s cōpetit gnat: et p̄sone filij gnat. igitur et essentia vtriusq̄ cōpetit.

Quarto. essentia diuina est p̄ generat. igitur essentia est generat. igitur essentia gnat. Hęc est notū: ipsa est essentia vt. d. p̄ciliū: est p̄ qui gnat: ac p hoc p̄ generat. p̄ntia p̄ntia p̄ntia: qm p̄ philosophū. 2. per ip̄. ex his q̄ p̄ntiam de aliquo pdicant: hęc ferre de illo subiecto diuinitatem quālibet parte illius pdicati p̄ntia: qm nulla illarū dictionū est distrahēs aut diminūēs reliquā. sequit enim for. est hō albus. igitur est alb. Et similiter. igitur est hō: hęc nō sequatur. for. est hō mortuus. igitur est hō. qd mortuus tollit rōnē hoīs. neutra vero pars hui? pdicati. p̄ generat: distrahit aut diminuit alia: vt p̄ntia. Secūdo. p̄ntia eadē p̄ntia: qd sequit. essentia est p̄ generat: igitur est hoc generat: demonstrato p̄re. Et vltra p locū ab inferiori ad superius affirmatiue a parte pdicati: igitur cēntia est generans. Alia p̄ntia etiā est nota: qd de quocūq̄ pdicat participiū p̄ntia: et hęc eodē uerso: nec hęc instātia. Quinto sic. essentia est p̄ filij. igitur essentia generat filij. p̄ntia p̄ntia: qd eo p̄ qd genuit. 5. meta. Itē qd sicut. d. Aug. de trini. ideo qd p̄ filius qd genitus: et qd filius vtriusq̄ genitus: sicut autē filius ad p̄ntia: ita genitus ad genitorē referret. et sicut p̄ ad filij: sic genitor ad genitū. Si igitur essentia est pater filij: filius est filius essentie: et p̄ consequens genitus ab essentia: ac vltra. essentia genitrix est filij. Et vltra. igitur gnat filij. Hęc vero p̄ntia p̄ conuersionē. hec enim est vera. p̄ filij est essentia. igitur et illa in quā conuertitur: scilicet ista essentia est pater filij.

T. c. 20. cap. 6.

Sexto sic generans est essentia diuina. igitur essentia diuina est generans. Antecedens est certū: cōsequētia de claratur per conuersionē indefinitē: potest etiā probari: quia si illa nō sequatur sumatur opposita scilicet hec. nulla essentia diuina est generans: sed hec conuertitur simpliciter in ista. nullum generans est essentia diuina: quod repugnat an tecedenti.

Septimo cōstat enim aliqua res generat filij. signetur igitur illa: et queratur: aut hec res est essentia aut non: non potest dici qd non: quia cuius pater sit illa res que generat filij: pater non esset essentia: quod est falsum: vt patet per concilium: dānamus. vbi dicitur qd quelibet trius personarū est illa res: videlicet substantia essentia: seu diuina natura relinquatur igitur qd illa res sit ipsa essentia: et per cōsequēs essentia generat filij.

Octauo patet hoc ex intētionē sanctorū. ait enim Aug. 15. de tri. verbi dei patris vngentus filius per omnia patri similis et equalis: deus de deo lumē de lumine: sapientia de sapientia: essentia de essentia. de essentia est: hoc omnino quod pater nō tñ p̄ hęc di. Aug. essentia est: hoc omnino quod pater nō tñ p̄ hęc di. Aug. essentia nō ēd essentia nisi p̄ ḡationē: essentia igitur genita ēd essentia. Et p̄ntia autē idē de fide ad petrū. Sic inquit. xpm dei filij idē vnā ex trinitate personam deū vnus crede. vt diuinitatem eius de natura patris nam esse non dubites. Hęc expresse. di. diuinitatē nam: et per consequens genitam. Et Ansel. monol. 44. di. qd filius est essentia nata de patris essentia: et generaliter oēs sancti idē dicūt. Unde Ricar. 6. de tri. ait. nihil est aliud patris persona q̄ substantia ingenta: et nihil aliud filij persona q̄ substantia genita: Et quia magister sententiarum negat dei substantiam esse genitam: ideo contra euz arguit et suos sequentes. (Hęc subdit) multi temporibus nostris surreperunt: qui nō audēt hoc dicere quā fortius et multo periculosius contra sanctorū patrum auctoritates: tot attestaciones paternarum traditionum audent negare. ad illud quod dicunt aucto. inuenire non potest. Ad hoc autem quod dicimus aucto. multas et ipsi adducunt: et in morem glorie gladium quo iugulantur deferentes ad certamen procedunt. Est igitur vt videtur omnino concludendum qd dei essentia generatur et generat.

Cap. 14.

cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 22.

In oppositum est magister in distinctione esse negandam.

Respondeo Hęc non queritur: vtrius essentia generet sicut principij. i. vtrū sit principij seu vis gnat: qd de hoc videbit in di. 7. Hęc vtrū gnatetur tanq̄ formalis generationis terminus: quia de hoc in sequenti questione erit sermo. Sed queritur. vtrum generet sicut principij quod? Respondeo Quis de ista questione fuerit cōtrouersa inter doctores: sicut ex p̄al legatis verbis nunc apparet. Hanc tamē concorditer ab omnibus tenetur sententia magistrī: quam etiā sub duabus conclusionibus pono. Prima est qd essentia nō generat. Secūda est qd essentia non generatur. Prima mā probosic. si diuina essentia generat: aut generat essentiam diuinam: aut patrem: aut filium: aut spiritū sanctū: sed nullum istorum generat. igitur non generat. maior patet. nō enim aliud apparet quod ipsa posset dici generare: et si dicatur qd non eadem ratione tollitur: minor probatur: quia nihil generat id quod ipsum est per Augustinū primo de tri. et de immor. anime. essentia aut est essentia: aut est pater et filius et spiritus sanctus. Secūda eadem virtute probatur. Nam si est genita aut ab essentia: aut a patre vel a filio vel a spiritu sancto: nullum horum potest dici propter causam iam dictam. Cetera qd conclusio probatur simul per determinationē concilij extra de summa tri. et fide catholica. c. dānam. vbi papa. Hos inquit sacro approbāte concilio credimus et approbam?

Cap. p̄io Cap. 13.

pp in q m me deq subit sine p̄dies m me ipostaly sine d̄ d̄m̄g it̄ sim p̄ti ḡe d̄nda.

h̄ lit. Na in vno de nō genuit deū nō danda / n̄ h̄ de genuit aliu deū ut sedem p̄ calūnias hereticarū / n̄ h̄ de genuit deū qui est de p̄

terminis transpositis etc. patet q non valet: q illa prima est vniuersalis iproprie: sed hec. de qd est eentia diuina est igenitū: q est falsa: cū filiū nō sit igenitū. Et hīs pōt scire studiosus qd in alijs sit dicendū. Ad aliā dico. q vtiq; aliq; res gnat filiū. i. hypostasī pma seu psona q est p: et illa vtiq; res. i. psona est essentia: et p pns res q est essentia gnat filiū: et hanc pcedo: si hęc res supponat p hypostasī. Et cū viteri i fer: agif eentia gnat filiū: nego pnam. Hō em sequit psona q est eentia gnat filiū: agif eentia gnat filiū: sicut nō sequit psona q est eentia nō est filiū: agif essentia nō est filiū. Hīs em est vey: si psona supponat p psona pns: et tñ pns est falsum. Ad vltimā dico sicut cōiter d: z bñ: vt docet magister in lra: q scī cōiter ad exprimēdū vnitatē eentie: z psona sumā q simplicitatē e iudem emphatice z latius sunt locuti q; patia f sermonis pprietat: ppter qd eoz iproprietates nō sunt extēdēde aut vt ppe recipiēde: sed poti' exponēde: vt. i. nomia abstracta exponant p pcreta: aut p psonalia: et ideo cū d: eentia de eentia. sapiētia de sapiētia. debet exponi sic: eentia de eentia. i. filiū q est eentia est de pfe q est eadē ipa essentia. Et illa. vt diuinitatē ei' de natura pns natā eē nō dubites: sic: vt diuinitatē ei'. i. filiū diuinitatē aut q est diuinitas de natura pns. i. de pfe natura: vel q est natura diuina seu diuinitas natā eē nō dubites. Et eodē mō ad illā Ansel. z oim alioz scōz q similitē sunt locuti: z sic āte ipsos in hōi locutiōib' exponi debere docet Aug. 7. de tri. vbi ait sic. Et ideo christus virtus z sapiētia dei: q de pfe pntate: z sapiētia etiā ipē vtr' et sapiētia est: sicut lumen dei de pfe lumine: et fons vite apud deū psem vtiq; fontē vite. Et lib. ij. sicut inqt scia nra illi scie dei: sic z nō strū pbi qd nascit de nra scia dissimile est illi verbo dei: qd natū ē de pns eentia. Et exponēs hāc locutiōem q d: pbi natū de pns eentia: nullo itēposito ait: est aut ac si dicerem' de pns scia: de pns sapiētia: vel qd est exprēsius de pns scia: de pns sapiētia. Et statim ibidē sequitur pba supra allegata in qd' dicit pbi esse essentia de essentia: sapiētia de sapiētia. Ansel. quoq; postq; dixit q est supius allegatū. i. filius est essentia nata de pns essentia: sequēti. c. exponēs. hoc inqt est dicere filiū est essentia patris qd nō ē differēs eentia de pns eentia: vbi manifeste docet ex quo sensu sit intelligēdū filiū esse essentia natam de pns essentia. Ad auctoritatē Richar. dico cū reuertētia q snia Magistri non caret auctoritatē: cū plures habeat Augu. z que oim est validissima auctoritatē vniuersalis sancte matris ecclesie eā pze alijs approbantis. Contra se etiam non habet auctoritates ad rem z sensum earum: z si forte sonus verborum illorum videat cōtrarius: non autē sermoni res: sed sermo rei est subiectus: vt hoc ipse allegat ex verbis Bede parij.

cap. 3.
cap. 13.
cap. 14.
mo. 44.

cum ante non fuerit: igitur quod preexistit est subiectum generationis. Secundo arguitur q essentia diuina sit formalis terminus generationis. Itaque illud a quo primo denominatur productio est formalis terminus illius. patet hoc. s. phyl. in multis partibus: sed a substantia dei primo denominatur generatio filij: igitur. minor probatur: quoniam in filio nō est nisi substantia z proprietates relatiua generatio autem non potest primo denominari relatione: quia tunc non diceretur generatio: sed ad aliquatio: cum terminus specificans generationem sit de genere substantie: vt pater. s. phyl. nec etiam a tota persona filij primo: quia persona includit duo scilicet substantiā z proprietatē a duobus autem z maxime diuersarum rationū vna productio eque primo denominari seu specificari non potest: relinquitur igitur q primo specificetur a filij substantia.

E. c. 4.
E. c. 7.

Oppositum perfectionem habēs necessario anneram est in deo patet: sed omnis formalis generatio z omne subiectū est huiusmodi igitur etc. minor declaratur: quoniam nec subiectus nec terminus formalis generationis est de se entitas integra z perfecta: s. vtrūq; concurrūt ad constitutionem vnius perfecte z integre entitatis. Et loquor de subiecto z termino generationis simpliciter: cuius terminus totalis est per se vnus.

In questione duo erunt articuli. In primo inquiretur an substantia vel essentia diuina seu natura diuina sit subiectum diuine generationis. In secundo an sit formalis terminus.

Quantum ad primum pono primo negatiuam conclusionem scilicet q essentia diuina non est subiectū diuine generatiōis. Probatur primo sic. Omne subiectū generationis est realiter distinctum a generatione cuius est subiectum: essentia diuina non est realiter distincta a generatione diuina: igitur nō est eius subiectus. maior patet pro tanto: quoniam omne quod est realiter subiectum est aliquid rei subiectū: z non rei que ipsum est: cum nihil substat a ut subijciatur sibi ipsi. igitur est subiectū rei ab eo distincte: quod igitur est realiter subiectum generationis: est realiter distinctum ab illa. minor patet: quia nulla res est in deo que non sit ipsa dei substantia. Alioquin ipsa non esset omne illud. quod haberet. ac per hoc fm Aug. non esset simplex. Sed ad hāc rationem forte diceretur q quāuis essentia est generatio non distinguantur realiter: distinguuntur tamen fm rationem. z istud sufficit vt essentia possit dici subiectum generationis. Contra. aut ista rationis distinctio est distinctio aliarum plurium z diuersarum entitatum extra animā: aut est tantum distinctio plurium conceptuum anime. primum non potest dici: cum hoc repugnet diuine simplicitati quecumq; entitates sint ille. Si dicatur secundum: nihil ad propositum: quoniam nullus conceptus anime est subiectum generationis diuine aut essentia diuina.

Contra hēricum

Secundo omne quod est subiectus generationis est perfectibile per formam seu per formalem terminum generationis: patet in omnibus discurrendo: sed essentia diuina nullo modo est perfectibilis: cum ipsa sit purus z simplex actus z summa perfectio omni potentialitate: z per consequens perfectibilitate carens: igitur etc. Dicere spondetur. q sicut generatio ponitur in diuinis absq; omni imperfectione concomitante generationem creature: sic et subiectus generationis ponitur ibi sine imperfectione consequente subiectum generationis in creaturis. Imperfectionis autem est q ipsius sit potentialia respectu aliquid: aut per aliquid aliud significatur: ideo hoc non competit subiecto generationis diuine: z ita est de mul-

tis alijs conditionib' subiecti generationis imperfectiorem ipotatiuis: quaz nulla cōpetit illi subiecto: et q nō oēs conditiones materie vel subiecti generationis naturalis cōpetunt essentie diuine respectu generationis: vt pote ille que imperfectiē ipotāt. Ideo nō est absolute dicēdū q essentia diuina sit materia vel subiectū generationis: sed quasi materia vel quasi subiectū: nec filiū esse ex essentia: sicut ex materia: sed ex quasi materia. Hęc solutio non valet: qm aut essentia est vere subiectū generationis illius: aut non. si non habet ppositum. si sic igitur alteri substantie: et co pscit: cū hoc sit de rōne subiecti inquantū subiectū est. hoc autē indubitatē imperfectionis est: eo q simplicitatē summā et actualitatē tollat: z cōpossibilitatē ac potēntialitatem adducat. Unde Aug. per hoc. 7. de trinit. pbat deū nulli subsistere. d. De his enim reb' recte intelligit in qd' subiectis sunt ea que in aliquo subiecto esse dicunt sicut color aut forma in corpore: z sequit. res igit' nō mutabiles: neq; simplices ippe dicuntur substantie: q substantia (vt ibi vult) dicit a subsistēdo. i. substantiādo. Et subdit. de' aut si subsistit vt ppe substantia dici possit: igit in eo aliqd tāq; in subiecto: z nō est simplex. Et in eodem caplo frequētē dicit deū abssue dici substantiam cum nefas sit dicere deū cuiq; subsistere. Similiter in pposito arguit. si diuina essentia est subiectū aliquid: inest in ea aliqd tāq; in subiecto z nō est simplex. Et quo pz q frivolo est z icludēs icōpossibilita dicere q in deo est subiectū sine imperfectione. Ad vero addit q ibi non est materia: s. quasi materia: nec subiectū: sed quasi subiectū: aut p hęc pba intēdit offerere essentia esse vere materia: aut subiectū generatiōis: sed nō talis est qualis est materia in istis iferōib': et hoc est ipossibile: vt patet p dicta: aut solum vult dicere aliquā similitudinē esse iter eentia diuinam respectu generatiōis diuine: z materia respectu generatiōis naturalis. Et si sic nō magis essentia diuina est dicēda generatiōis subiectū: q terminus formalis: immo minus: cū plus pueniat cū forma q cū materia: cum forma sit actus z essentia actus. Et in forma genitū affimilā gignēti in generatione vniūca et in essentia filius pti z plures similitudines reperit inter essentia et formā respectu generatiōis: q iter ipam z materia: z tñ ipi nō dicūt eā esse formale terminū generatiōis: nec quasi terminū: sed ppteratē psonalem. Hęc etia. Multo rationabilius posset dici q deus est diabolus vel quasi diabolus: cū multo plus pueniat cū illo: cum ille sit incorporeus: incorruptibilis intellectualis nature: z sic de pluribus in qd' deo affimilā: nō aut materia: z tñ nullus hoc diceret. Tertio nullus actus per se scātis est aliquid subiectum: patet de se: sed generatio diuina est actus per se stans: vt omnes concedunt: igitur. Et si dicatur q hęc fm rem sit per se stans et non in alio: tamen fm nostrū modum intelligēdi est in ipsa essentia. Contra. aliquid esse in aliquo fm nostrum modum intelligēdi nihil aliud est vt apparet: q illud intelligi a nobis esse in illo. Si autem generatio a nobis intelligatur esse in essentia diuina: tanq; in subiecto: vel ita est in resicut intelligētia esse: et tunc sequitur q in re ipsa sit distincta ab essentia et perficit eam illiq; inhereret: que omnino sunt falsa: aut non sic est: tunc intellectio talis est falsa: immo non est intellectio pproprie: sed falsa opinio vel estimatio: et ideo non fm aliquem modū intelligēdi verum essentia est generatiōis subiectū. Quarto sic. si essentia diuina esset subiectū generatiōis filij: filius esset genitus ex essentia diuina: z esset ex ea. patet: q omne genitū cuius generatiōis est aliquid subiectū: esse illo subiecto: sed pns est falsum. tū q ipē est essentia diuina: z essentia diuina est filius: vt patet per determinationem ecclesie in illo capitulo dānamus: igitur ipse non est ex essentia: q nihil

Contra hēricū.
cap. 15.

g. hon. q. esima n. sit m. am. sub. z. quasi. m. et. sub. /

est illud ex quo ipsum est: nec eōuerfo: sicut homo nō est corpus ex quo est: nec est aia ex qua est: nec corpus est homo: sed hominis: z anima similiter: vt notum est. Et Aug. dicit. 15. de trinit. Tum per rationem Ansel. mo. qua pbat q creatura non est ex seipsa tanq; ex materia. Arguit enim. omne quod ex materia est: ex aliquo est z eo posterius: qm igitur nihil est aliud a seipso: vel posterius seipso: sequitur q nihil sit mater (aliter ex seipso: igitur. Similiter si filius est ex eentia: est alius ab essentia z posterior ea que falsa sunt. Tum q nullum omnino simplex est ex aliquo: non em dicimus materiam esse ex aliquo: aut formam: filius autem est oim simplex. Tum ex auctoritate Aug. 7. de trinit. vbi ait: tñ tres personas vnam essentiam dicimus: tres autē personas ex eadem essentia non dicimus. Et assignat rationē: quasi inqt aliud ibi sit q essentia est aliud quod persona: qd supple oportet et si persona esset ex essentia. vnde nullo itēposito addit: sicut tres statuas ex eodem auro possumus dicere: alius em est illic esse aurum aliud statuas: per rationem quā assignat hīc Aug. pteque ipossibile aliquā personā esse ex essentia: sicut tres. Quinto si essentia esset subiectū generatiōis filij: ac per hoc filius esset genitus ex essentia tanq; ex materia: sequeat q filius intrinsece includeret essentia: quasi materia et quādam aliam entitatē quasi formam. consequens est ipossibile: cum oim simplicitati diuine repugnet: cōsequētia vero pte: quoniam omne qd est ex aliq; necessario est ex aliquo z aliq; alio: nec est intelligibile aliquid esse intrinsece ex vno solo: z si est ex vno materia: est ex alio vt forma: si illud sit per se vnus: vnde et opinantes ibi subiectum imaginant in filio essentiam: vt materia z pprietatem personāle vt formā: et quib' duabus dicunt cōstitui personā filij: que tñ imaginatio penitus est abijciēda: vt pote diuine simplicitati repugnās. Contra conclusionem hanc preter rationem factam in principio. q arguitur. Si essentia diuina non esset subiectum generatiōis filij: filius esset pductus de nihilo: cōsequens est falsum: q tunc esset creatura: quod impium est dicere: consequētia pte: q de quocūq; genitū pducitur: illud est subiectum generatiōis eius: si igitur nullum est subiectum generatiōis ipsum est de nihilo pductum. Confirmatur: q tunc generatio filij non esset generatio: sed potius creatio: qm creatio non differt a generatione nisi penes habere subiectū. Sed omne quod manet idem sub vtroq; termino generatiōis est materia vel subiectū generatiōis: sed essentia diuina est hōi. Est em eadē in patre z filio. Tertio in quocūq; est subiectue passiva gnatō: sicut gnatō filij: ipsum est subiectū generatiōis filij: sed in essentia est generari filij. Probatur. Itaq; filiatō est ptiō: origine ipso filio: sicut forma in composito ptiō est cōposito: in illo igitur ptiōi cōstat q filiatō non est per se subsistens: sed est in essentia tanq; in fundamento: cum sit ipossibile esse relationem absq; omni absoluto in quo fundatur: vt potest haberi ab Aug. 7. de tri. Sed constat q filiatō non fundat in essentia: nisi mediante passiva generatione que est ratio fundandū: sicut nec paternitas fundatur in essentia: nisi mediante generatiōe actiua: igit in illo ptiōi passiva gnatō est in essentia. Non est autem in ea tanq; in supposito genito: aut eo q natum est esse genitū: igitur est in ea tanq; in generabile: quod est generatiōis subiectum. Quarto si ignis alium generaret ignem de parte sue substantie: substantia illa se haberet in genito quasi materia. Et si de tota sua substantia generaret eum: eodē modo illa esset in eo quā si materia: igitur cum pater generet filium de tota sua substantia: substantia patris erit in filio quasi materia. Quinto. idem probatur ex intentione sanctorum. ait enim Aug. contra Mari. lib. ij. Nullo enim modo verū cap. 14. h. iij.

Distinctio. v.

Questio. ij.

Opposito ex questione pcedēti q essentia diuina nec generat nec generatur. Quero pnter vtrum ipsa sit subiectū aut formalis terminus diuine generatiōis. Arguitur primo q sit subiectū. Omne qd p se ingredit p se geniti: z non accipit nec accipit esse p gnatōem illius: est vel fuit subiectū gnatōis illius: sed diuina essentia p se est de pstitutiōe z entitate filij q est terminus p se geniti: z non accipit esse p gnatōem illā: igit ipa est subiectū generatiōis filij. Ab alio pbat: qm ad pstitutiōem termini q p se generatur nō videtur p se pcurrere nisi subiectum ex quo generatur et formalis terminus ad quem generatio terminat: formalis aut terminus accipit esse p gnatōem:

dei filium cogitatis: si cum natum esse de patris substantia negatis. ecce qd Aug. dicit filium natum esse de patris substantia: igitur ipsa est eius materia: quod magis patet ex probatione quam ibi facit. Sit enim sic: aut de nihilo: aut de aliqua substantia natus est. Sed ne crederem? vos putare de nihilo esse dei filium: affirmatis. non vos dicere de nihilo esse dei filium. De aliqua igitur substantia est: et si non de patris: de qua sit dicite: et non inuenietis: igitur supple de patris substantia natus est. Et si dicatur sicut dicit magister in Ista hoc debere sic exponi. filius est de substantia patris. i. de patre qui est eadem cum eo substantia: hoc non videtur ire ad mentem Aug. ut aparet ex argumentatione quam facit. d. aut de nihilo: aut de aliqua substantia. Nam ly de: in proposito non potest denotare circumstantiam principij pducti: quia si sic: tunc idem esset ac si diceretur aut est a nihilo: aut ab aliqua substantia: et constat qd Bari. concessisset qd ab aliqua substantia: et qd a substantia patris vel que pater est. filius natus est. Sed ex hoc non habebat Aug. intentum. s. qd filius esset homouision patri: et eiusdem cu ipso substantia: sicut nec creatura que tamen a dei substantia pducta est. Postet igitur ly de: dicere circumstantiam materialis principij: r. tunc per optime procedit ratio. Nam aut filius est de nihilo. i. non de aliquo materialiter: aut quasi materialiter: sicut de aliqua substantia: sed non de nihilo: vt concedebat Bari. igitur de aliqua substantia: et non potest inueniri de qua alia: igitur est de substantia patris. Confirmatur et verba eius in eodem et habentur in Ista. vos inquit nec filium de patris substantia esse genitum vultis: r. si eu nec ex nihilo: nec ex aliqua materia: sed ex patre esse conceditis: nec videtis qd necesse sit: vt qui non est ex nihilo nec ex aliq alia re: sed ex deo: nisi ex dei substantia esse non possit. Si igitur Aug. cum concludit qd filius est de substantia patris non intelligat nisi qd est de patre substantia: non concludit intentum: nec aliquid contra illos: cu hoc ipsi concederent: vt patet in verbis allegatis. Ad primum horum dico primo qd consequentia non est necessaria. Nam possibile est qd aliquid pducatur de alio quo: qd si non sit subiectu sue pductionis: sicut si forma pceexistet r sub ipsa eaufaretur materia copositi pduceretur de illa forma: et tñ illa non esset subiectum illius pductionis. vnde ppositio assumpta in pbatone consequente: vt patet est falsa. Secundo. consequenter respōdo ad consequens distinguendo ipsum. Nam vno modo produci de nihilo idem est qd pducit post nihil. i. post qd omnino non fuit: r sic filius non est productus de nihilo: cum eternus sit. Alio modo pducit de nihilo idem est qd pducit r non de aliquo pceistente vel existente: ita qd ly de: sit nota principij materialis: et hoc dupliciter contingit. vno modo qd aliquid sic producat r non de aliquo pceistente vel existente: et cum hoc ipsum non fiat aliquid pceistens vel existens: qd illa pductione non capiat esse: r illo modo creatura simplex etiam si ab eterno fuisse: pducta: fuisse: pducta de nihilo. Alio modo qd sit productum non de aliquo in predicto sensu: tñ ipsum sit pductum aliquid: seu aliqua entitas semper existens et per nullam pductionem accipiens esse: et hoc non est proprie pducti de nihilo ad intellectum quo comuniter dicimus creatura fieri ex nihilo vel creati: s. tñ de aliquo tanq ex materia pducti qd taliter producat velle: mus dicere pducit ex nihilo: qd tñ nec recte nec pprie dicitur esse: tñ dico qd de nihilo filius sit pductus: nullatenus tñ in dicto primo sensu. Nam filius is non sit productus in aliquo qd sit intrinsece eius: cum ipse sit penitus simplex: nec de aliquo qd sit ipse cu nihil sit illud de qua est: nec eodei: vt patet supra. est tñ productus aliquid et si non pceistens: cu ipse sit eternus: tñ existens r non pducit.

Philosophus in ista pbatōe de nihilo aut ex nihilo qd sit pductus de materia que non habet esse pducto nec forma ut si aliquid red fieri per pceistens non dicitur pducta ex nihilo r.

tionem illā accipiens esse. Est enim ipse genitus r pductus substantia illa que est substantia patris: qe nullam pductionem accipit esse: qm tota substantia eius erat in patre penitus ipducta. Unde Aug. 5. de tri. dicit. qd cap. 15. filius non tñ vt sit filius qd relative dicit: sed omnino vt sit ipsa substantia nascendo habet. et. 15. lib. dicit qd a patre habet filius vt sit deus. et. 3. lib. contra Bari. dicit qd ipse filius natus est vita: sicut igitur ipse genitus filius est r nascendo habet vt sit filius: sic ipse est genitus substantia r deus. i. habet nascendo vt sit deitas r substantia: r constat qd non alia qd substantia que est pater que quidē nō accipit p filij pductionem vt sit pater: nec vt sit: et ideo filius nō est creatura. Et exemplo patet supposito quodā. si enim fieret nūc aliquid simplex quod esset aliqua res que pceisset non est dubium qd illud non esset creatum: cum tota eius essentia actu pceisset: r tamen non esset factum de aliquo pceistente: sed esset factum aliquod pceistens. Et tunc autem hoc sit possibile vel non: non est cura: quia de filio dei constat hoc esse verum modo quō dicitur est. Patet per hoc quod sit dicendum ad confirmationem. Non enim verum est qd creatio distinguatur a generatione solum: quia nō habet subiectum: generatio autem habet: cum sit generatio quedam per se existens: aut subsistens sine subiecto: vt pote generatio filij dei: que tamen non est creatio: vt dicitur est. Ad secundum concessa maiorē: si accipiantur termini generationis priuatiō et forma qualiter debet intelligi. Dico qd minor est penitus falsa: cum essentia diuina nunq fuerit sub priuatiōe filij. Nec probatio cadit ad ppositū: vt patet. Si vero maior intelligatur de principio productio et productio: et illa vocentur termini: neganda est. Ad tertium neganda est minor. Et cum probatur qd filiatio est prior filio origine. Dico qd omnino est falsum cum sit penitus eadem filiatio: nec aliquo modo est simile quod inducitur de forma respectu compositi. cum nulla sit ibi compositio: sed summa simplicitas. Quod etiā assumitur Aug. dicere qd nulla relatio est per se existens falsum est: sed dicit qd ois essentia que relative dicitur est etia aliquid excepto relativo. i. nō solum est aliquid ad aliud: sed est aliquid ad se: sed de hoc magis infra dicitur. Ad quartum dico qd siue ignis generet alium ignem: de parte sue substantie: siue de tota eius substantia: dum modo nulla alia entitas esset in genito: distincta a substantia illa: sicut in filio nulla est entitas distincta ab essentia: illa substantia non esset eius materia: sed ipse. Ad quintum dico qd cum dicimus hoc est de hoc: ly de: denotat consubstantialitatem et distinctionem inter illud de quo est: et illud quod de eo est. Hinc est qd non dicimus domum esse de efficiente: nec creaturam de deo: quia nō est consubstantialitas domus ad edificatorem: nec e conuerso: nec de ad creaturam: nec e conuerso. vbi enim nulla est distinctio non dicimus proprie hoc de hoc. vnde non dicimus ferrum esse de ferro: sed bene dicimus cultellus est de ferro: quia inter ferrum et cultellum est distinctio: sicut inter principiatum et intrinsecum eius principium: et ferrum est de cultelli substantia seu esse. Ad ppositum dico qd cum sancti dicunt: filium esse natum de patris substantia denotatur consubstantialitas producti principij. vnde est sensus: qd est natus a patre: qui est eadem substantia qd ipse substantia r eius principij. Non autem dicimus qd filius est de essentia: quia essentia non est principij eius nec ab ipso distincta. Nec dicimus filius est de essentia spiritus sancti: nec pater est de essentia filij: qd ly inter eos sit consubstantialitas et psonalis distinctio: non tñ spiritus sanctus est principium filij nec filius patris principium: qd ut autē non absolute

no tñ dicitur filij est de essentia s. bñ de comp. p. vbi h. de. dicit. consubstantialitas et distinctio et principiatōe s. bñ p. v. gine in p. v. de. dicit. p. dicit. de. gonia filij. filij est de essentia. s. dicit. n. orizo r.

dicamus filius est de essentia: dicimus tñ filius est de essentia patris: quoniam in eo qd dicitur patris denotat r picipiatō r distinctio: in eo vero quod dicitur essentia. denotatur consubstantialitas: r debet exponi per hanc: est a patre cu quo est vna essentia r substantia: r hec est tota sanctorum intentio: r sic docet magister ex intentione Aug. exponere de. r in presenti dist. Quod vero contra inducitur ex argumentatione Aug. non tollit quod dicitur est. Nam Aug. accipit ibi esse de nihilo eo modo quo supra dicitur est: creaturam esse de nihilo scilicet quia nō est ex aliquo pceistente: nec tota est eius substantia aliquid pceistens. Et per oppositū accipit esse de aliquo communiter tam pro substantia de aliqua substantia pceistente vel in alio: non per productionem illā existentem: quā pro esse aliqua substantia actualiter in alio existentem improducta. Hoc autem modo filius nō est de aliqua substantia: substantia: r non est de alia substantia qd patris ergo est de eius substantia id est substantia que est patris: r sic procedit argumentatio eius: r concludit ppositum. Quāuis autē Bari. concederet filium esse ex patre: non tamen concedebat ipsum esse vna substantia cu patre: quod Aug. ex vta probat cōtra est: quia ipse nō est de nihilo vt creatura: r per consequens oportet qd de aliqua substantia: aut sit aliqua substantia: r non apparet nisi substantia patris. ergo est substantia patris: ac per hoc ex patre qui est substantia: in qua vel que est filius r e conuerso. Et sic finitur articulus primus.

Quantum ad secundum articulum. Queritur an essentia diuina sit formalis terminus generationis. Est vna opinio dicens qd nō. Ad quod ostendendum probat duo per ordinem. Primum qd ratio formalis termini generatiōis: et cuiuslibet productionis consistit in hoc qd capit qd sit: et sua realitas accipit vt sit realitas per productionem illam: et non solum vt in alio sit: ratio autem subiecti consistit in hoc qd recipit illam. Quia autem illa sit ratio formalis terminum probant primo inducendo. Si enim vt dicunt albedo non accipiat esse per de albatōnem: nequāq. esset terminus formalis de albatōnis. Similiter nec forma ignis esset terminus formalis ignitionis: si non acciperet esse per ignitionem: et sic in ceteris productionibus. Confirmatur: quia illud quod communicatur alteri in altero pceistens non est formalis terminus generationis: sicut patet qd caliditas que fuit in aere: et remanet in igne genito ex aere: non dicitur generari aut esse formalis terminus generationis. Et idem est de alijs formis symbolicis. Unde quantitas est ingenerabilis et incorruptibilis s. m. Commentatorem in libro de substantia. orbis pro eo qd manet eadem in genito et corrupto. Idem pater de anima: que vnitur partibus alimenti conuersi in carnem: que non dicitur formalis terminus nutritionis: quia per nutritionem non sit nec accipit esse in se: quāuis accipiat esse in alio. Itē constat qd in comuni resurrectione anima reuincitur corpore: nec tamen propter hoc anima dicitur formalis terminus illius actionis: nec resurrectio generatio debet dici pro eo qd anima pceistens nec accipiet esse per resurrectionem. Secundo. formale cuiuscunq. productionis est illud quo formaliter totum compositus capit esse: r habet qd producit. Nam sicut formale principium productionis est illud quo agens agit: sic formale terminus est illud quo actus agit: sed propter quod vnumquodq. tale et illud magis. igitur formalis terminus productionis magis capit esse qd ipsum productum. Tertio dicit Commentator. 7. metaphys. qd quia subiectum forme non habet esse nisi per formam: ideo actio agentis non dependet a subiecto nisi s. m. quod de

q. p. h. de subst. dicitur qd sit totum p. h.

pendet a forma: et illud est quod generat formam. Ex quo patet qd formalis terminus actionis capit esse per actionem: quoniam subiectum / aut totum compositum non accipit esse nisi ratione forme. Quarto. Philosophus. 2. physico. d. qd generatio est via in formam: vbi. d. Lōmenta. qd generatio est via ad hoc qd forma fiat. forma autem est formalis terminus generationis: igitur. Idem idem pbat alius s. sicut de ratione termini totalis alicuius productionis: est non habere esse totale: nisi per pductionem: ita de rōne termini formalis est non habere esse formale: nisi per productionem. hoc probatur. Nam propter hoc materia / nec est totalis terminus / nec formalis productionis cuiuscunq. qd non habet esse. per productionem. Confirmatur: qd sit aia intellectiua esset primo creatura: et postea crearetur materia sub ea: non diceretur qd anima esset terminus illius productionis: et tamen caperet esse in materia per productionem. vnde dicit qd terminus formalis productionis est illud quod capit esse simpliciter per illam productionem: r ideo quando terminus formalis est aliquid ipsius termini totalis capiens simpliciter esse per illam productionem: qd terminus formalis sic capit esse: ideo totalis terminus simpliciter capit esse per illam productionem. Et sic sequitur: vt. d. qd non dicitur aliquid formalis terminus: quia est forma. Nam si deus crearet materia per se existentem: ipsa esset terminus formalis: cum tamen nō esset forma. Similiter si deus crearet materiam sub forma pceistente: forma non esset aliquid terminus formalis sed materia: r ideo terminus formalis: vt hoc nomine vtuntur comuniter loquentes: non est concretus voce r significatione huius termini forma. Sed dicitur illud quod s. m. se totum r per se habet esse tali productione. Idem opinio est ad illud quod d. de ratione formalis termini. productionis: non videtur mihi vera. Unde arguo sic. aliquid potest esse formalis terminus productionis alicuius: per quā non capit simpliciter esse ergo illud non est de rōne formalis termini. s. m. p. a. s. p. b. possibile est em aliqua materia pceistente forme substantiali pceistenti vnti r per illam informari. Pō natur igit sic esse. quo posito constat qd copositiū aliquod substantiale r per se vnum erit actu postq. fuit: r per consequens vere productum. Quis autem pductionis totalis terminus erit copositiū: vt patet ex. 7. meta. Tunc quero de termino formali: aut est materia: aut forma: aut copositiū: aut nullus ois est terminus formalis. Si materia aut forma habetur ppositū: qd nulla tunc accipit esse simpliciter: licet accipiat forma vt sit in materia: r materia sub forma. Non potest autē dici qd copositiū sit terminus formalis: qd ipsum est totalis: vbi autē totalis terminus est aliquid copositiū: vbi formalis est aliquid ipsius copositi: sicut vbi agens est aliquid copositiū: vbi formale principium actionis est aliquid compositi. Item cuius productio est mutatio: idem s. m. rem est terminus formalis productionis r mutationis: hoc vnter saliter patet in omnibus: sed in casu posito istius copositiū productio est mutatio: vt patet: et terminus productionis formalis est forma: non autem compositum. ergo ille terminus productionis formalis est forma et nō compositum. Assumptum patet: quia ille est terminus formalis mutationis: ad quod subiectum: per se transmūtatur. hoc autē est forma. Confirmatur: quia terminus formalis transmūtationis: qd est productio semp. distinguitur a subiecto transmūtationis: nec ipsum includit. non potest autē dici qd nullus omnino sit formalis terminus: tunc quia oporteret dicere s. m. istos qd vbi nullus est formalis: nullus est totalis: quod patet: quia volunt qd tali termino non competat esse terminum: nisi per formalem. ergo negatio termino formali: negabitur tota

mutatio

T. c. 14. d. 14. d. 5. q. 6.

Contra Aureoli r d. 5. q. 6. vbi. 5.

T. c. 27.

habetur quia si ibi nullus est formalis terminus: ibi subiectum transmutatio ad nihil transmutatur: ad quod enim subiectum transmutatur vocatur terminus totalis transmutationis: ubi autem subiectum non transmutatur non est transmutatio. Omnis enim mutatio ex aliquo in aliquid est. **Secundo** quia anima rationalis informat materiam alimentum: cuius certum est quod facit per se visum cum illa: et illud compositum est vere genitum: quod non sit per se seorsum genitum: et ideo aliqui dicunt debere ipsum magis dici ad genitum vel congenitum de quo non est curandum: cum certum sit illa transmutatione esse speciem generationis: cum non sit translatio nec augmentum nec decrementum: nec alteratio: quia nullus horum motuum terminatur primo ad formam substantialem: ut patet. 5. phys. Illius autem generationis terminus formalis est anima intellectiva: que tamen primo fuit nec per illam formam simpliciter esse. Sic ergo dicendum quod non est de ratione formalis termini: quod accipiat esse per illam productionem cuius dicitur terminus: quicquid sit verus sensus quo aliquid dicitur terminus productionis: quoniam non minus esset vera generatio: et productio alicuius totalis termini seu compositi: si materia transmutetur ad formam preexistentem quam non habuit: quam si transmutaretur ad formam non preexistentem: sed nouam. **Et hoc** confirmatur per distinctionem termini generationis et motus: quam ponit Lometator. 5. meta. Expones enim verbum illud philosophi formam litteram suam: et etiam dicitur terminus perfectio cuiuslibet rei: sicut illud ad quod est motus. di. Lometator. **Et dicitur** etiam finis siue terminus de illo de quo cum generatus peruenit cessat motus generationis: quod proprie loquendo idem est quod dicere: ad quod cum generata peruenit perfecte sunt genita. Nec autem ratio eque bene competeret forme preexistenti sicut non preexistenti. Nam si ad tale generatum preuenit perfecte genitus est: et cessat generatio eius: modo quo recte intelligitur generatio cessare. **Ad rationes** in oppositum dicendum est ad primam quidem quod falsus assumit scilicet quod si albedo non acciperet esse per dealbationem: non esset terminus eius. Nam ut dicitur est si subiectum transmutaretur de nouo ad albedinem preexistentem actu: albedo illa esset terminus illius dealbationis: nec tunc per illam acciperet simpliciter esse. Similiter dicendum est ad illud de ignitione. **Ad confirmationem** dicendum quod maior non est simpliciter vera: et quod in eius probatio adducitur non est simile. Nam ad formam symbolam que fuerat in corrupto materia non transmutatur: cum illa prehaberet: nec compositum ex materia et forma illa etiam generatur: cum ante existeret: et ideo nec ad eam est per se transmutatio: nec sui compositi productio. Sed si aliqua materia ad illam formam: aut aliquam preexistente de nouo transmutaretur: ipsa necessario esset terminus transmutationis illius: et oppositum dicere implicat contradictionem. **Ad aliam** de anima nouiter unita partibus alimentum: patet supra quod falsum assumit si nutritio accipiat pro noua generatione: vel ad generationem illius compositi ex anima et materia nutrimenti: ut patet supra. **Ad illud** de resurrectione dicendum quod anima vitæ erit terminus illius actionis. verum autem illa actio debeat dici generatio vel resuscitatio: non est ad propositum: quia quicquid de hoc sit totalis terminus erit hominum formalis erit anima. **Secundo** dico quod si resuscitatio non proprie dicatur generatio tamen non est illa ratio quam reddidit scilicet: quod a preuenit. Nam si illa anima eadem vniuerse fuerit in vtero materno sufficiens dispositio: cui nunquam illa fuisset unita: ita bene ille homo diceretur natus et genitus sicut ceteri qui quotidie nascuntur: et sic illa productio diceretur generatio et natiuitas: sed quod in resurrectione non dicitur generari homo proprie: nec nasci: ideo est quia alias ipse fuit. **Et quia** etiam non accipit esse eo modo quonaturaliter fit homo qui nascitur. **Tertio** dico quod non video quin re-

suscitatio possit dici generatio: cum Saluator Matthe. Cap. 9. de ea loquens nomine regenerationis significauit eam dicens in regeneratione cum fuerit filius hominis in se de matris sue etc. **Est autem** quod regenerari non aliud significat quam generari denuo siue iterum: ideo regeneratio est generatio: et per consequens est resuscitatio: nisi forte quis velit quod nomine generationis connotet negationem prioris generationis eiusdem suppositi: sed de hoc non curamus: quia nomina sunt ad placitum. **Ad secundum** concedo quod terminus formalis est quototum compositum formaliter capit esse: seu quo actu est: ut proprius loquamur ubi terminus productus est quid compositum. **Et cur** arguitur propter unum quod dicitur etc. Dicendum quod ad veritatem illius propositionis plura requiruntur: inter que requiritur quod illud propter quod aliud dicitur esse tale: etiam ipsum sit tale verbi gratia si conclusio sit nota per principium ad hoc ut concludatur. **Ad principium** sit magis notum: necesse est ut principium sit notum: alioquin non concluderetur sicut patet. Nam quod conclusio sit scita propter principium: quia tamen principium non est scitum: licet sit notum non sequitur quod principium sit magis scitum: quia igitur formalis terminus aliquando non accipit esse per productionem non sequitur quod accipiat magis esse. **Ad tertium** dicendum quod non est intentio Lometatoris quod generans generet formam: et non generet compositum: nisi per hoc quod generat formam. hoc enim expresse contradiceret alijs dictis eius quibus dicitur quod compositum sit per se: forma autem per accidens tantum: et quod non facit formam in materia: sed formatur ex materia. 7. me. ca. 2. et iterum quod forma apud Aristotem non habet generationem: et corruptionem: nisi accidentaliter. 12. meta. sed intentio eius ibi est dicere: quod idem agens est quod materia transmutat et eam per formam actuat: nec est possibile quod agens transmutet materiam transmutatione que dicitur actio: quod dico ad differentiam transmutationis localis: in qua aliquid sic est mouens quod non agens ut alibi dicitur: quod simul eam actuet per formam: et per consequens formam attingat: et si forma non preexistet quin simul eam actuet per formam: et per consequens faciat formam esse: et hoc vocat ibi generare formam. Similiter non est possibile quod faciat formam esse in materia: et eam actuate, quin simul transmutet materiam: et hoc proprie vocat generare subiectum ibidem: et istud facit ad propositum suum ibi. Nam ibidem reprobatur eos qui ponebant datores formarum. d. quod unum agens generat substantiam forme id est disponebat ad formam: et illud agens causabat formam in illo. **Ad quartum** dicendum quod ideo sic. d. Lometator: quia forma eum non est aliqua generatio que non sit ad formam nouam: aut forma totum ut in his que per se seorsum generantur: aut forma partem ut in his que ad generantur: siue alijs coniuncta generantur: non enim potest ipse animam intellectiuam esse formam hominis dantes sibi esse: et totam in qualibet parte corporis esse ut ponit catholici. Si tamen aliqua generatio esset ad formam preexistentem: sicut possibile est: non minus esset generatio illa via in formam: quam que est ad formam nouam. **Ad rationem** alterius dicitur dicendum quod hoc non est verum. **Deham** quod sic sit de ratione termini formalis quod non habeat esse nisi per productionem: sicut est de ratione termini totalis: patet ex dictis. **Nec** valet probatio per exemplum de materia: quoniam illa non est ratio: quare materia non est totalis nec formalis terminus productionis. Sed quia non sibi competit ratio formalis aut totalis termini productionis que assignabitur. **Ad confirmationem** dicendum quod si materia crearetur sub anima intellectiva preexistente anima non esset formalis terminus creationis materie: sicut esset formalis terminus productionis compositi ex illa materia et anima.

E.c.18.

Ld.22.

E.c.22.

Ad rones Aureoli vbi supra

7. me. ca.

Ld.26.

2.27.

Ld.18.

2. ph. c.14.

Ad rones vbi supra

Ratio ad **Respondeo** igitur aliter ad articulum. ubi premitto quod loquimur de termino formali generationis: aut alterius productionis distinguendo ipsum a totali seu a parte termini productionis generationis: tunc per terminum se intelligimus illud quod dicimus generari seu produci: siue de quo dicitur: quod ipsum generat: aut producit: et hoc confuevit vocari terminus quod vel qui: et terminum formalem confueuimus vocare terminum quo: hec autem distinctio terminorum qui et quo: nunquam habet locum nisi terminus qui generat est aliud compositum. unde in productione rerum simplicium: ut animarum et angelorum: nullus distinguit terminum se vel totale productionis a termino formali. Unde etiam proprie loquendo non proprie ibi datur terminus totalis: cum totale respectu partialis dicitur: vel saltem ad differentiam partialis: vel formalis eiusdem productionis: que distinctio ibi non cadit: sed bene datur ibi terminus per se ad bonum intellectus qui quidem non est aliud quam quod producit. **Im** hoc dico: quod loquendo de termino per se generationis: illud est terminus quod per se generatur: et aliud esse sic causatum tamen non est aliud quam ipsum generari: et si illud sit compositum: tunc etiam proprie potest dici terminus totalis contra ipsum distinctio sumit terminus formalis siue quo: et de termino sic accipere dico quod est illud quo formaliter illud quod generat: vel alias producit est tale quale dicitur produci. **Ver** g. terminus generationis substantialis: que dicitur ignis. **Terminus** quo quo: est illud quo actualiter et complete ignis est ignis. **Sicut** generatio accidit aliter. puta. **g. dealbationis** terminus: quod est albedo. **f. compositum** ex subiecto et albedine: terminus quo quo: est illud quo actualiter et complete albedo est albedo. **In prima** terminus quo est forma substantialis ignis: in secunda ipsa albedo. **Quod** autem sit summa proprie terminus generationis: patet primo ex dicto Lometator. 5. meta. superius allegato. **f. quod** finis motus generationis est illud ad quod cum generata peruenit cessat motus generationis ipsorum. **Nam** cum generationem cessare non sit aliud quam rem que generatur: vel generatur perfecte genitam esse et non amplius generari: nihil aliud est: quam esse terminum generationis: vel eius rem que generat: esse perfecte et actualiter genitam: et cuiusque hoc competit: illud est terminus generationis: terminus in quo: et e converso illud est terminus quo: quo illud est illud quod dicitur terminus quo generationis: patet primo ex dicto Lometator. 5. meta. superius allegato. **Secundo** quod forma omnes id ipsum dicitur terminus formalis generationis: siue sit generatio simpliciter: siue forma quid: ad quod per se subiecti generationis transmutatur. **Costat** autem illud non esse illud: nisi quo ipsum productum est tale: ut in premissis exemplis et in ceteris patet. **Et** quod omne tale etiam dicitur formatum: etiam talis terminus dicitur formalis. **Ex** his et precedentibus patet: quod non est de ratione formalis termini: quod accipiat esse per productionem illam: sed sufficit quod sit quo productum est formaliter tale: quod quidem potest sibi conuenire: esto quod per illam non capiat esse: ut patet ex dictis. **Ex** his ad illud quod queritur pono duas conclusiones. **Prima** conclusio: quod ipsa persona filii/ seu ipse filius est per se terminus diuine generationis. patet: quia ipse per se generatur. **Secunda** conclusio. loquendo de termino formali compositi distincte ad terminum per se qui generatur nullus est formalis terminus diuine generationis. **Quod** primo sic. **videtur** est terminus formalis: alius a termino per se: ubi formalis est pars per se termini et in illo inclusus. in simplicissimo autem nulla est pars. **Secundo** quod videtur si res aliqua simplex causatur a deo non assignatur terminus formalis distinctus a termino per se creationis/ siue ab eo quod creatur: hoc autem non ob aliud est: nisi ratione simplicitatis: multo ergo fortius dicendum est sic in proposito. **Ad confirmationem** quia illud est formalis terminus:

ut patet ex supradictis: quo actu productum est tale. **com** fiat autem quod nullus simplex est aliquo tale: sed seipso: iam enim non esset simplex. **Et** si dicatur quod filius essentia et diuinitate est deus: et filiatione/ aut proprietate filius. **Dicendum** quod ex hoc non habetur: quod aliquo alio a se sit deus: aut filius/ vel persona: cum ipse sit sua diuinitas: et omne quod est in eo/ nec in eo distinguatur quod est: et quo est: et ideo seipso per seipsum est: et deus est: sicut expresse ponit Ansel. mo. 44. et idem potest haberi ab Aug. 5. de tri. ni. **Quis** ut sit hoc ipsum habeat a patre ut ambo ibidem dicunt: et similiter seipso: licet non a seipso: sed a patre est filius propter eadem rationem: et seipso est hy postasis et persona. quo modo intelligendum sit dictum Aug. d. quod non eo verbum quo sapientia. 3. dist. patebit. **Et** si dicatur scdo quod generatio filii non erit vniuersa: cum per se terminus non sit eiusdem rationis cum producente: cum persona filii sit alterius rationis a persona patris: nec alius terminus ibi formalis datur. **Dicendum** quod ad hoc quod sit vniuersa: sufficit quod producat et productum sint eiusdem nature per se speciem: modo pater et filius non tantum sunt vniuersa nature per se speciem: sed etiam per numerum: ideo magis vniuersa potest dici generatio ista. **Contra** hoc potest argui. omne quod per generationem a patre datur est filio est terminus formalis generationis: et non totalis: essentia diuina est hmoi. igitur minor probatur per illud Joan. 10. pater quod dedit mihi mater est: illud autem non potest intelligi nisi de diuina essentia: que sola maior est omnibus: et de illa exponit generale eodictum verbum allegatum in illo cap. d. ananias. maior autem patet pro tanto: quoniam totalis terminus generationis nulli datur a generante. **Ad hoc** dicendum quod aliquid dari per generationem alteri potest dupliciter intelligi. vno modo per proprietatem locutionis: et sic omne quod datur per generationem distinguitur ab eo cui datur/ nec est illud/ siue datur et ut subiecto: sicut forma potest dici dari materie a generante: et materia recipere illam/ siue datur ei: ut habenti/ seu toti: ut anima animali potest dici dari: quod non alud dicitur: nisi quod aial per generationem habet animam: et eodem modo potest dici quod materia dari animali: quoniam per generationem/ siue a generante habet materiam: et si aliquo duorum primorum modorum intelligeretur: maior potest concedi: et minor in eodem sensu est falsa: cum eam non admittat simplicitas filii/ nec verbum allegatum est: accipiendo in sensu illo. **Si** vero acciperetur dari tertio modo: sic materia dari potest dici compositum. **Maior** est falsa et similiter minor in eodem sensu sumpta. **Alio** modo potest intelligi propositio: ut illud dicatur dari per generationem filio a patre: quod nascendo est filius a patre: et in huiusmodi sensu maior idem valet/ ac si diceretur: omne quod filius est: est nascendo a patre/ siue per hoc: quia nascitur a patre est etc. et patet: quod est falsa: quia filius non solum habet nascendo ut sit essentia: sed etiam ut sit filius et persona/ vel hypostasis: ut August. dicit. 5. de tri. et in hoc sensu intelligenda est minor: cum probationibus suis: non enim est intelligendum quod filio datur essentia: ut sit aliquid quod sit in eo ut in subiecto/ vel ei: ut pars intrinseca: sed ut aliquid quod ipse est: sicut nec aliter intelligendum est: filium habere essentiam: quam ipsum esse essentiam: sicut patet per Ansel. mo. 15. c. vbi ait. quod summa natura non proprie dicitur: quod habet iustitiam: sed quia sit iustitia. **Et** idem intelligendum esse. d. de omnibus: que dicuntur de ipsa. **Et** in eodem libro. d. quod non est aliud patrem/ aut filium habere essentiam: quam esse essentiam. **Et** ideo sicut alter alterius habet essentiam: ita est alter essentia alterius dedit ergo pater filio essentiam: non ut haberet essentiam: sed ut esset essentia: per quem modum intelligendum est esse quod ei dedit vitam: docet Aug. lib. 7. contra Manich. sic inquit est

Cap. 7.

dicta

Alia hanc hnt per qui dedit in maior omnia est dicitur theophilus laus que est optim quadrat.

Cap. 15.

Cap. 44.

si pte de ab dealbatione est ad pte de subie et albedine formale albedo resp de ratione vbi formalis quod incipiat p tale mutatione s. q. v. aliquid incipiat dicitur tale.

2. m. g. multa est ad formalis generationis distinctio a vbi se pte h.

dedit illi vitam: quia genuit vitam: accepit iste vitam: quia natus est vita. Similiter intelligendum est accepisse et sentiam: quia natus est essentia. Ad primum argumentum questionis dicendum: quod essentia divina non est ingrediens personam filii: nec est aliquid sibi intrinsecum: ex quo sit filius iuxta imaginationem in qua procedit argumentum: sed est filius: et filius est ipsa. Ad aliam dicendum: quod in falso fundamento fundatur. scilicet quod in persona sint aliqua duo in re. hoc enim non permittit summam simplicitatem persone. Ad argumentum in oppositum dicendum: quod oppositum verum concludit: accipiendo terminum formalem: sed quod non est totalis: sed aliquid eius. Et sic finitur.

Distinctio. vii. Questio. j.

Quia circa sextam distinctionem. Quero verum pater genuerit filium natura et necessitate / aut voluntate / et quod natura probatur. Nam generatio est opus nature secundum Damascenum lib. 1. Item filius dei est filius natura secundum Augustinum 15. de tri. igitur pater generat natura: et est pater natura. Secundo probatur quod necessitate filius est a patre naturaliter genitus. ergo necessario antecedens probatur est. et consequentia tenet: et differentia potentiarum naturalium et rationalium data. 9. meta. Tertio probatur quod voluntate sic: pater voluit gignere filium. ergo voluntate patet. Antecedens probatur. Nam dicit Augustinus lib. 3. contra Manichaeos. et habetur infra dist. 30. Si pater noluit generare filium invidus fuit: sed hoc est consequens est falsum. ergo voluit generare filium.

In oppositum arguitur. et quod nec voluntate / nec necessitate genuerit filium: probatur auctoritate Augustini ad Diosimum: qua dicitur et habetur in principio dist. huius. nec voluntate inquit: nec necessitate: quia necessitas in deo non est: preire sapientiam voluntans non potest que est filius. Secundo quod nec natura auctoritate Augustini 2. de symodo. Si quis dicat quod pater naturali necessitate ducit genuit anathema sit.

Respondet et premitto intellectum. Nam potest esse duplex: sicut et predicti ablativi possunt dupliciter teneri: ut consuetum est dici. possunt enim teneri nominaliter. alio modo possunt teneri adverbialiter: ut construantur in ratione termini formaliter denominationis sicut dicimus: quod hoc est albus albedine: et hic fortis fortitudine: et calefactus calefactione: et visum visione: et sic de alijs denominationibus: tam intrinsecis quam extrinsecis: et in hoc intellectu patet: quod pater non generat: nec est generans voluntate / nec necessitate / nec natura: sed generatione. Alio modo possunt accipi significantive: et in ratione principij elicitive: sicut dicitur: quod visibile disgregat albedine: et ignis calefacit calore: quod scilicet calor est principium elicitive calefactionis: et albedo disgregationis. Sub hoc autem intellectu non habet principaliter in hac distinctione questio ista tractari: et si aliqua verba magistri possint ad hunc intellectum accipi: et hoc patet: quoniam in necessitas non importat finem se aliquid principium productivum: sicut nec contingit: magis autem denotat modum actionis / vel productionis nature / vel voluntatis: aut alterius productivi: et non principaliter in distinctione ista: querit an pater necessitate / vel voluntate generaverit filium: secundum autem hunc sensum magis spectat ad distinctionem sequentem. Si vero predicti ablativi teneantur

adverbialiter tunc idem est querere: an pater genuerit filium naturaliter: necesse aut voluntarie: et in hoc sensu tractanda est questio. Primum igitur videndum est an genererit necessario. Secundo an naturaliter: et tertio an voluntarie.

Quantum ad primum videndum sciendum est: quod aliquid dicitur necessarium quod dupliciter potest haberi ex philosopho 5. meta. primo modo dicitur necessarium sine quo res non potest esse: sicut sine anhelitu aut sine cibo non potest esse homo. Secundo illud sine quo res non potest bene esse aut bonum aliquid acquirere vel malum vitare: sicut sine tali medicina non potest homo esse sanus: aut sine navigatione ad tale civitatem non potest lucrari. Et necessitas duplex: predicta ab alijs quibus vocatur necessitas indigentie: et eo quod illo necessario primo modo: res indigeat ut sit: secundo modo indigeat ut bene sit. Tertio modo dicitur necessarium quod aliud cogit et violenter: sicut contra impetum conaturalis ut iacens sursum lapidem necessitat et violenter ipsum: sicut contra voluntatem: sicut rex cogit sibi subiectum ad aliquid quod non vult: et talis necessitas vocatur coactio et violente. Quarto modo dicitur necessarium id quod impossibile est non sic habere: sicut nos dicimus quod deus esse sapienter necessarium est. Nam impossibile est ipsum non esse sapienter: et hic modus vocatur a pluribus necessitas immutabilitatis: sed tamen verius vocatur ab alijs. ut dicitur Comentar. 5. meta. necessitas inevitabilitatis: nam necessitas sic sumpta non stat cum contingentia. immutabilitas aut optime stat cum contingentia ut infra patebit. Ad propositum ergo adaptando aliquid agens potest dici necessitate elicere suam actionem tripliciter. vno modo necessarie id est violenter: sicut fortes necessarie et violenter ducunt pecuniam tyranno. Alio modo necessarie id est indigenter: sicut homo necessarie comedit tertio modo necessarie id est inevitabiliter: sicut dicitur philosophus quod intelligentia necessario movet celum. Secundum autem hoc in proposito pono tres conclusiones. Prima est quod pater non genuit filium necessarie id est violenter. Secunda quod necessarie id est indigenter. Tertia quod genuit filium necessarie id est inevitabiliter. Prima conclusio patet: quod deus a nullo cogi potest cum sit omnipotens. Tertia conclusio quod nec necessitate indigentie producit filium. Et si autem hic quedam opinio: que dicitur quod aliquo modo pater indigenter genuit filium. unde distinguit duplicem indigentiam. vna formalis sicut lignum indiget albedine si debeat disgregare. Alia vero obiectiva: sicut pater in humanis indiget filio si debeat esse pater: non quidem formaliter: sed tantum obiecto termino. Ad propositum ergo dicitur quod pater egere filio tanquam formali perfectivo est impossibile. Egere tamen illo tanquam termino sue perfectionis est necessarium. Quod probatur primo: quod non repugnat patri quod sit ad actum primum et ad esse: non repugnat ei quod sit ad bene esse: sed egere filio non repugnat patri quod sit ad esse: quoniam nec potest esse pater nec intelligi sine filio: ergo non repugnat patri egere filio tanquam termino quo ad bene esse et secundas perfectiones. Secundo omnis intellectio actualis eget tanquam termino intellectio obiecta licet impossibile est enim rem intelligi nisi ponatur in esse apparere et obiectivo. Verbum autem divinum non est aliud quam divina essentia: et omnia res a deo cognita posita in esse apparere et cognitio obiective. ergo intellectio divina siue sit in patre: siue in filio: siue in spiritu sancto eget verbo tanquam termino obiectivo. Tertio magis repugnat egere creaturis quam egere divino supposito: sed nisi omnis intellectio divina terminetur ad verbum tanquam ad id quod de omni re colligitur obiective: necesse est ponere quod intellectio divina eget creaturis. consequentia patet. quia cum deus intelligit rosam necesse est rosam esse in esse apparere et obiectivo: per consequens indiget creatura in ratione termini: nisi illud esse obiectivum

L. c. 6.

L. c. 6.

Doc. ino. m. i. v. d. q. i. s. c. o. r. u. s.

pra. opt. illi? doc. i. nomiati.

L. c. 6.

L. c. 6.

Cap. pmo

Cap. 14.

Cap. 60.

Cap. 7.

rofe sit ipsum verbum. unde. d. q. sicut non est nisi ynica intellectio: sic non est nisi ynica esse apparet: et obiectivum rei create et increate ois: quod colligit intellectus divinus de se et omni creatura: et ponit in esse formato: quod quidem sic positum non perficit intellectioem formaliter: sed intellectio perfecta necessaria eget eo ut termino. et quia ipsum non nisi per generationem habet esse: indiget pater generatio: ne ipsius tanquam sue intellectiois obiecto. Sed hec opinio falsa est: et conclusio supra posita est hinc non obstantibus vera: quod primo sic: omne quo pater per se indiget: siue quod necessitate indigentie est necessarium patri: est illius aliquo modo causa: vel co-causa: ut sit: aut ut bene sit: aut non male sit: sed filius non est causa neque co-causa patri ut sit: neque ut bene sit: neque ut non male sit. ergo filius non est necessarium patri necessitate indigentie: ut patet aliquo modo vere indigeat filio. maior patet. 5. meta. vbi philosophus hinc modum necessitatis ponens ait. Necessarium dicitur sine quo non contingit vivere quasi co-causali etc. et infra ostendit quod ratio necessarii quod est impossibile aliter se habere salvatur aliquo modo in hoc modo necessarii: ait. et in co-causalibus videtur de boni similiter etc. Et statim concludit quod hec necessitas causa quidem est. Idem patet ibidem per Comentar. Unde dicit de hoc modo necessarii loquens: quod necessarium dicitur de eo quod est causa impermanentis rei: et infra: et similiter dicitur necessarium in causis vite et boni etc. quod autem iste modus necessitatis sit ille qui dicitur necessitas indigentie: certum est per opinionem contrariam ibidem. minor vero rationis nulli catholico dubia est: non enim imaginabilis est aliquis modus quo vere filius sit causa patris: nec quo ad esse: cum filius habeat a patre esse suum: nec quo ad bene esse: cum in patre non sit aliud esse: quam bene esse. Nec potest dici quod filius sit co-causa cum pater ois nullam habeat causam: et per consequens nec co-causam. Et probatur etiam hec minor per Augustinum 7. de tri. vbi probat sapientiam generatam non esse causas patri ut sit: neque ut sapiens sit: quoniam si esset ei causa hoc esset: ut d. gignendo eum: aut faciendo: sed neque generat: neque conditricem patris nullo modo quisquam dixerit sapientiam: quid enim est patris. Secundo nullum quod per se ipsum et a seipso est et summe est: nullo indiget alio quo modo ad suum esse siue ad suum bene esse: sed pater per se ipsum et a seipso et a nullo alio est et summe est. igitur etc. Et quod sequitur quod nullo modo indiget filio. maior patet: quoniam si indigeret aliquo modo iam per illud aliud: vel ab illo alio esset: vel bene esset: et sic non per se ipsum vel a seipso summe esset. minor certa est ois catholico: nec aliqua predictarum rationum potest effugiri per distinctionem illam de indigentia formaliter et obiective: quoniam patri repugnat habere causas non solum formales: sed quacumque. Similiter ei repugnat esse per aliquid aliud a se: vel bene esse: non solum formaliter: sed quolibet modo. Tertio specialiter probatur: quod non indiget filio obiective sic: pater omnia intelligit: vel sapit vel novit in seipso et a seipso. ergo non indiget filio tanquam obiecto sue notitie. consequentia patet. antecedens probatur per Augustinum 15. de tri. vbi dicitur quod deus pater oia novit in seipso: oia novit in filio. Et in c. immediate precedente. d. q. ad oia quippe scieda que scit sufficit patri illa perfectio. Et quod sequitur principaliter: quod ad sciendum que scit: nullo alio a se indigeat: non ergo filio. Quarto patet conclusio aucto. expressa in hunc modum. vbi dicitur sic. Si enim necesse est: ut pater intelligatur memoria: filius intelligit: spiritus a mor: ut nec pater indigeat filio: aut cois spiritus: nec filius patre etc. Et infra. necesse est ut nullus horum trium alio indigeat: aut ad memorandum: aut ad intelligendum: aut ad amandum. Constat autem quod si non indiget eo ad aliquid horum non indiget etiam ad essendum. Et ad sententiam per oia ponit Augustinus 15. de tri. Et vero in illa trinitate quis audeat dicere patrem nec seipsum: nec filium: nec spiritum sanctum: per se intelligere nisi per filium: nec diligere nisi per spiritum

ritu sancti: et diffuse hoc improbandum dedit hoc dicens: tes ad illud inconueniens quod oportebit dicere: quod pater a filio habet essentiam: quod absurdissimum: ut d. et falsissimum est. Quod perfectio inconueniens vitare non possunt: qui dicunt patrem indigere filio tanquam obiecto notitie sue: sic enim necessario deperderet pater a filio: quantum ad suum intelligere: et esset sibi causa aliquo modo: ut esset pater intelligens: et per consequens ut esset: et deus esset: cum in eo non sit aliud esse et deus esse. Item Augustinus 8. q. hanc opinionem refellit dicens quod ibi nulla indigentia: nulla necessitas: vbi nullus defectus: nulla indigentia: nullus autem in deo defectus: nulla igitur necessitas: vbi patet quod ex intentione omnem necessitatem: omnem indigentiam negat a deo etc. Ad rationes opinionis. Ad primam respondendum est: per interemptionem minoris. Ad probationem cum dicitur quod pater non potest esse pater sine filio conceditur: sed ex hoc non sequitur quod indigeat filio ut sit pater: sicut nec causa potest esse causa: aut actu causare nisi effectus actu causetur: nec tamen causa indiget effectum ut ipsa causetur. Quod igitur assumitur utique probatur quod si pater est: necesse est utique quod filium esse: sed non necessitate indigentie: quia pater filio indigeat ad essendum quoquo modo: sed necessitate inevitabilitatis tantum. Secunda ratio et tertia simul multipliciter deficient. primo quidem: quia fictio est illud quod dicitur de tali intellectioe ex esse apparenti. secundo quia est quod necesse est: illud ponere: si ponatur intellectio: adhuc non sequitur quod intellectio eo indigeat: ut ante dictum est. tertio quia secundum hoc sequitur quod verbum divinum indigeat seipso: quod est penitus impossibile. consequentia patet: quia ipsum est sua intelligentia qua intelligitur. Si igitur omnis intellectio indiget obiectali intellectioe: et nulla est obiectalis in deo: nisi verbum ut dicit opinio: igitur indiget verbum verbo: quis autem hoc dixerit: per hoc patet: quod maior secundum rationis est neganda: et similiter consequentia. Tertia conclusio hec est: quod pater genuit filium necessarie id est inevitabiliter: quod non est aliud nisi quod impossibile est patrem non generare filium: hanc conclusionem probatur primo sic: pater non potuit non esse pater: ergo necessario genuit filium. Antecedens est notum: quia tam necessario pater est pater: quam necessario est persona et deus. consequentia clara est: quia pater est pater: quia genuit: et est filius. sicut patet per Augustinum 5. de tri. et similiter per philosophum 5. meta. Secundo filius semper fuit necesse esse: ergo pater necessario genuit filium. Antecedens est certum cum ipse sit deus. consequentia patet: quia filius per solam generationem a patre habet quod sit: et quod sit deus et quicquid ipse est sit: sicut patet per Augustinum 5. de tri. hae due rationes confirmantur per eundem eodem lib. 5. vbi dicitur. quod dicitur pater: et quod dicitur filius eternum et incommutabile est eis: ergo necessarium: et per consequens pater necessario est pater: ac per hoc necessario genuit filium: et filius necessario est filius: et per consequens necessario a patre genitus. Et quo ultra sequitur: sicut prius quod pater necessario genuit eum. Tertio idem patet auctoritate Damasceni lib. primo vbi ait. Impossibile est enim deum esse desolatum a naturali germinatione. germinatio autem est ex seipso scilicet ex propria substantia similis secundum naturam generare. Si autem impossibile est deum esse sine generatione: sequitur quod necessario genuerit. Quarto impossibile est deum esse sine verbo suo perfecto: ergo necessario semper habuit verbum perfectum. ex quo ultra sequitur quod necessario genuit filium. Nam co-filius quo verbum: et eo verbum quo filius: ut dicit Augustinus 7. de tri. Item ideo filius: quia genitus: et quia filius utique genitus: ut dicit ibidem 5. de tri. Antecedens patet. Si enim impossibile est deum esse sine perfecta sui notitia et sapientia: sic impossibile est deum esse sine suo ver-

q. 2.

Ad rationes illi? doc. indu.

ca. 5. r. 5. L. c. 2.

Cap. 15. cap. 5.

Cap. 9.

Cap. 2. Cap. 6.

tere intelligit impossibile esse: et hoc est magis clare euas-
 dere: quia non omnis possibilitas essendi que est in patre
 est in filio. pater enim potest esse pater: non autem filius po-
 test esse pater. Sed utiq; ois possibilitas productiua que
 est in vno est in alio. Sic igitur pater q; potentia generan-
 di no nominat aliquod productiuu principiu. **Deci-**
mo nullu agens eternu habet potentiam agendi: deus est
 agens eternu respectu filij extendendo nome agētiis. Nam
 eternaliter generat. ergo et maior probatur ex intentione
 q; philosophi. 12. meta. vbi vult q; no omne agēs habet po-
 tentias qua potest agere. vbi Lōmen. dicit q; impossibile
 est q; omne agens et mouēs habeat potentia agēdi et mouē-
 di. omne enim eternu est actio pura: et omne quod est ac-
 tio pura no habet potentia. **Secundu** marī potest per philo-
 sophum: 2. per iper. qui dicit q; sempiterna sunt actu sine
 potentia. igitur sempiterna agētia semper actu agūt
 et sunt sine potestate seu virtute seu potentia agēdi. **Sec-**
undū opinio in eo q; negat omnē potentia productiua in patre
 respectu filij accipiēdo potentia pro potestate seu vi et pū-
 cipio productione est vera. **Primo** quidē quia seque-
 retur q; pater no esset principiu productiuu filij: sed hoc
 est falsum: quia tūc pater no veraciter filiu gigneret: cum
 generas inquitū generans sit producēs: et genitū inquitū
 genitū sit productū. consequētia clara est. **Confirmatur**
ratio auctoritate Aug. 5. de tri. dicens sic. si gignens ad
 id quod gignit principiu est: pater ad filiu principiu est:
 quia genitū est. **Et** eiusdem lib. 4. dicit q; pater est totius
 diuinitatis: vel si melius dicitur deitatis principiu. i. filij
 et. s. i. In quibus singulis tora est diuinitas: vt exponit
 Augustinus infra. di. 29. **Item** Iulianus. 4. de tri. dicit
 q; pater est causa filij que genuit. et Dam. lib. primo pater
 inquit est causa: et filius ex hac causa. et constat q; no alter
 est principiu aut actor vel causa: nisi producēdo ipsum si-
 bi cōsubstantialē eiu idē nature. est ergo pater in intentione pater-
 dictōrū sanctorū pater principiu vere productiuum filij.
Ad hanc rationē in virtute licet in alio proposito iste
 doc. respondet distm. 29. d. q; no solū potentia productiua
 est principiu: sed etiā ipsa productio: igitur pater dicitur
 principiu productiuu filij: no per aliquā potentiam produ-
 ctiua sed per ipsam productionē: puta generare quod est
 in ipso hec responsio cōcedit propositū: cū enim potentia
 productiua diffiniri habeat cōplete per esse principiu
 productiuu alterius inquitū alterū: sicut actiua diffiniri-
 tur per esse principiu actiuū alterius inquitū alterū: et
 talis ratio pater in ratione cōpetit ipsi actui qui est generatio
 sequitur q; ipsa est potentia productiua: et hoc est propositū
 tū ad presens: no em queritur aliud nisi an in patre sit ali-
 quod principiu productiuu respectu filij: et concedit in rō-
 sione q; sic. **Utrū** aut illud principiu sit ipsa productio: vel
 aliquid distinctū ab ea: no queritur pro nūc: cum ipse vni-
 uersaliter oē principiu productiuu neget. **Et** si dicat q;
 no negat principiu productiuu respectu productiua que dicit
 esse ipsam productionē: s; tū no negat principiu productiuu
 respectu productiua qd vtq; solū pater ipm dicit potentia
 productiua. **Utrū** stare no pot. **Ita** generaliter ipse ha-
 bet negare pater dicta sua: et negat oē principiu productiuu
 respectu productiua qd vtq; solū pater ipm dicit potentia
 productiua. **Ad** patet. **Ita** si posse principij productiuu respectu
 productiua (vt dicit) est perfectio simpliciter. multo magis posse principij
 productiuu respectu productiua est perfectio simpliciter: cū posse in produ-
 ctione no sit perfectio (si perfectio est) nisi quia posse
 in productu filij productio est perfectio: negat autē pater
 tū posse a patre: ne aliqua perfectio simpliciter attribua-
 tur sibi que no sit in filio. igitur et secūdu sequēter habet
 negare. **Hec** valet dicere q; actualiter producere non est
 perfectio: sed posse producere. **Nam** constat q; omne
 principiu productiuu potest producere: nec minus pot. pdu-

cere si actu producit: q; si esset tū in potētia ad producen-
 dū et no produceret: nec minoris etiā perfectio est ex eo
 q; actu producit. **Item** hoc patet ex alio: recitat enim
 ille doctor in hac materia vnam opinionē que ponit q; pa-
 ternitas est potentia seu principiu generandi: tamen ali-
 bi vult eadē opinio q; paternitas et generare sunt idem: et
 per cōsequēs no ponit potētia generatiua in patre respec-
 tu actus qui est generare: sed tantū respectu producti. i.
 filij. **Et** iste contra istam opinionē sicut contra alias dicit
 q; supponit impossibile scilicet esse productiuu principiu
 in diuinitis. **Ex** quo patet q; no solū negat principiu pro-
 ductiuu respectu generatiua sed respectu genitū. quod
 euidētius probatur per eūdē in di. 20. vbi obijciēdo con-
 tra predictos. dicit q; posse generare filium saltem est po-
 tentia productiua respectu filij: quia non respectu ipsius
 generationis. **Et** paulo post respondēdo dicit q; filij no
 dicitur possibilis generari loquēdo de possibilitate. que
 respondet potētie productiua: quāuis possit dici possibi-
 lis generari sumpta possibilitate pro no repugnātia ter-
 minorum. **Et** quo patet q; vniuersaliter omne principiu
 productiuu intendit negare. probatū est autē conceditur
 patre esse principiu productiuu: quare habetur propositū
 tū. **Secūdo** sic. fides catholica profitetur filium esse a
 patre. hoc autē pater in s. d. in solutiōe vltime obiectio-
 nis: ideo verū est: quia filius est filius formaliter per gene-
 rari: quod vtq; infertur a patre: sine quo qd est for-
 maliter i patre: et quo formaliter pater cōstituit. **Tūc**
arguo: aut filius est a patre: vel a generare illatiue tantū:
 aut etiā principiatue seu originaliter et productiue. **Pr-**
imo no potest cōcedi: tū quia filius non esset productus
 nec originatus seu natus a patre: quāuis esset illatus: quod
 dicere est impium: tū quia pater eque esset a filio: sicut filij
 a patre: tū quia sicut pater infert filiu: sic eodē uerso. et sicut
 generare generari: sic eodē uerso mutua em et reciproca est
 cōsequētia et illatio: quod cū fidei sit cōtrariū dicenti pa-
 ter a nullū est. filij vero a solo patre. restat q; vltra huius-
 modi illationē necesse cōfiteri pateriatiōē et originatiō-
 nē et filij principiatue et originaliter esse a patre: et pater
 in patre cōcedere principiu productiuum ipsius filij seu
 patre potius esse principiu tale. **Ad** si dicatur ipm actū
 generationis que in patre dicit esse et no a patre esse prin-
 cipiu filij: adhuc habetur propositū. no em ad presens pl⁹
 queritur: nisi q; in deo vere sit principiu seu potētia. vere
 productiua filij. **Ad** rationes opinionis in oppositum.
Ad pma: vel per productionē intelligis ipm productum:
 sicut in creaturis res que productur dicitur actio seu p-
 ductio: vt dicitur in secūdo: et tūc minor est falsa: vel intel-
 ligis ipm pducēs vel ei⁹ habitudo ad productū: et tūc
 est falsa maior. alias potētia creatiua no esset productiua:
 cū nec creans vel eius habitudo ad creaturā sit productiua:
 vel intelligis quā dā rē mediā distinctā: tā a producente:
 q; a producto: et sic maior est falsa. **Et** habet instātiā de
 potētia creatiua. Similiter in alijs: cū nullibi sit talis ac-
 tio media ponenda: vt patet in secūdo. **Et** si in creatu-
 ris poni possit: no tamē in deo. **Ad** secūda d; q; si va-
 leret eque probaretur et similiter q; potētia creatiua dei
 no esset productiua: quod tamen pater oēs: et etiam pater hunc
 doc. est falsum. **Arguam** enim sic. posse esse creatorē
 non est posse esse potētie productiue: alias deus produ-
 ceretur in esse creatoris: quod est impium dicere: sed est
 eadem potētia qua deus potest creare et qua potest esse
 creator: sicut idem est deum creare et deum esse creatorē.
 ergo potētia creatiua non est productiua: cū igitur hoc
 conclusum falsum sit: igitur predictā rationem esse defe-
 ctuam. **Respondeo** igitur ad illam: cum dicitur posse
 esse patrem non posse potētie productiue: hoc nome pater
 vt infra distinguit Augustinus. d. 27. aliquando est no-

q. i. ar.

men hypothesis. aliquādo proprietatis. **Primo** modo esse
 pater est esse psona que pducit filiu. **Alio** modo est filiu ge-
 nerare. hec multū differūt. **Nam** primo modo cōcedim⁹
 diuinitatē esse patre. no autē secūdo modo. vt supra. d. 5.
 aliquid tūc tactū est. **Primo** modo dico q; posse esse pa-
 trem no est posse potētie productiue. **Non** enim deitas po-
 test esse pater alicuā potētia productiua qua possit in pso
 nam patris: et in hoc sēsu non est minor vera. **Non** em idē
 est posse esse patre et posse generare. cū pma posse vere cō-
 cedere de diuinitate: no autē scdm. **Si** aut sumat scdm
 sic negō pma ppositionē: et dico q; posse esse pater est posse
 potētie productiue. sicut enim p productiua potētia p po-
 test filiu producere et eius esse principiu: sic p eadē potest
 esse pater: cū hoc no sit aliud psonā pma esse patre q; ipm
 filiu gignere. **Tūc** ad pbationē: cū dicit q; pater
 pduceret se in esse patre. nego pntiam. **Instātia** patet de
 posse esse creatorē. vnde sicut posse esse creatorē non est
 posse pducere creatorē: sed creaturā: nec cū deus est de-
 nouo creator facit se creatorē ppter loquēdo: q; nec fa-
 cit se nec aliqd in se: sed tū creaturā: sic posse esse patrem
 no est posse pducere patre: sed filiu: nec p pducit se pa-
 tre: sed filiu: sicut nec est pater sed filij. **Non** igitur p-
 ducit se ipm in esse patre. **Ad** aut adducit de Augustino
 q; dicit illas ppositiones significare idē. **Dicēdū** q; Augustinus
 dicit accipit ibi nomen pater vt est nomen proprietatis. sicut
 dicitur est. sicut etiā pter ibi. **Ad** tertiu dico pmo q; p-
 pfectionē simpliciter vel intelligis aliquod significabile in cō-
 plexu: tūc dico q; nulla est pfectio simpliciter nisi deus:
 quia nihil aliud a deo est qd in quolibet sit melius ipsum
 q; no ipm iurta modū loquēdi. **Utrū** tūc concedo q;
 principiu productiuu filij est pfectio simpliciter: qd et tu ha-
 bes cōcedere: nisi tu velis dicere: aut patre no pducere si-
 liū: aut pater no esse deū: quoz vtrūq; ipm est. **Et** sic pa-
 ter argumētū etiā cōtra te. **ves** q; aliqua pfectio simplici-
 ter deest filio: vel intelligis aliquod significabile tū com-
 plexe: vt ibi gra. si dicat q; esse sapiētē est pfectio simplici-
 ter: q; vniuersaliter est melius esse ipsum q; no ipsum.
 hoc est cui libet esse melius esse sapiētē q; no esse sapiētē:
 tē: ad quē sensum loquitur Augustinus. vt patet cōsiderati: quāuis
 no vtar istis vocabulis pfectio simpliciter: qd nec etiam
 ppter dicit de tali cōplexu significabile. **Sed** est sensus
 cū illud dicit pfectio simpliciter. i. vniuersaliter q; vel
 cui libet esse melius esse tale q; no esse tale: vel quodlibet
 si esset tale: esset melius q; si no esset tale ceteris paribus.
Sed p hūc sensum cum dicit q; potētia productiua filij
 est pfectio simpliciter: idē est ac si diceret posse pducere
 filiu est pfectio simpliciter. **Et** p hūc modum accipiēdi
 reducit argumētū etiā ptra te. **Ita** si posse pducere crea-
 turā est pfectionis simpliciter: et p hūc hoc sequit p lo-
 cū a minori q; posse pducere creatorē est pfectionis
 simpliciter: cogit vt vel dicat q; no omne qd est perfe-
 ctionis simpliciter pueniēs pter puenit filio dei: qd tu et ve-
 re reputas falsum: vel neges pater posse pducere filium:
 qd est hereticum. **Et** cū hoc sequit etiā q; no ois pfectio
 pter pueniat. **Et** ideo ita patet q; ratio fortius militat con-
 tra suū actorē. **Respondeo** tū ad ipam. **Si** pmo modo acci-
 piat pfectio sicut inuit vtba arguētis. dico q; potētia
 productiua filij est pfectio simpliciter: quia ipse pater
 est pfectio simpliciter. **Et** tamen dico q; filius non est
 minus pfectus seu bonus q; pater: q; ipse non sit pater:
 est tū idipm et eadē bonitas q; est ipse pater. **Si** vero acci-
 piat secūdo modo sic dico q; posse pducere filiu non est pfe-
 ctionis simpliciter. **Et** quāuis icōparabiliter melior sit de-
 q; creatura. no tū sequit q; si posse pducere creaturā est
 pfectionis simpliciter: q; posse pducere creatorē vel deū
 sit pfectionis simpliciter ad sensum datū. **Similiter** etiā
 no sequit q; posse pducere deū p hūc pfectionis simplici-

ter q; uis icōparabiliter melior sit deus p q; creatura.
Si dicat q; producere deū patre ē impossibile: et ideo
 no est perfectio simpliciter. dico tibi q; producere aliū
 deū filiu est impossibile simpliciter: nec est minus impos-
 sibile q; deus filius producat seipsum. **Ad** quartū
 dicēdū q; minor est falsa accipiēdo potētiā pro prin-
 cipio productiuo: vt dicitur est. **Ita** Augustinus dicit q; filius
 non potuit: sed oppositū vnde ait. non quia non potuit: ex
 q; argumētū pot reduci argumentē: aut em potuit signifi-
 cat potētiā productiua: et sic cū Augustinus negat no posse affir-
 mat posse: ac per hoc potētiā productiuam: aut signifi-
 cat possibilitatē terminorū: sic dicēdo filius non potuit
 negatur talis possibilitas. igitur cum dicit non quia non
 potuit negatur non possibilitas: et per consequēs affirmat
 tur possibilitas. **Ex** quo vltra sequitur hanc esse veram si-
 lius potuit generare: quod est contra Augustinum ac con-
 tra sic arguētē: et ponit igitur vt docet Augustinus non
 quia non potuit id est non fuit ex impotentia: quod idem
 valet: ac si dicatur non quia impotens fuit: sed non sequi-
 tur: non fuit impotens. ergo potuit vel fuit potens produ-
 cere filiu: sicut no sequitur. iste puer no est iniustus. ergo
 est iustus. **Ad** qntū dicēdū q; no sequit. in pmo est po-
 tentia productiua respectu generare. ergo in eo no est po-
 tentia productiua nisi per generare intelligas ipsū genitū.
Nam cum hoc q; in patre non est potētia productiua
 respectu alicuius quod est in eo: stat bene q; in eo sit po-
 tentia productiua respectu filij. hoc sufficit in proposito.
Si vero intelligas per generare ipsum filium genitū maio-
 r: tua est falsa. **Ad** tertium dicēdū q; maior non est
 vera vbi carens habet omnem perfectionem quāz habet
 non carens. impotentia enim proprie loquēdo defectum
 alicuius perfectionis impotat. **Sicut** etiaz patet in ex-
 plo argumenti: in proposito autem carēs seu no existens
 potētia generandi nulla perfectione caret quāz habeat po-
 tentia generandi: cū eadē perfectio seu bonitas que est pa-
 ter: sit et filius: no igitur proprie filius dicitur impotēs ge-
 nerare deū potest. **Et** hoc ideo quia aliū filiu generari est
 impossibile: et no est etiā possibile vt aliqd generet seip-
 sum: sicut nec pater dicitur impotēs: cū tū nec filiu: nec
 seipsum valeat generare: et vniuersaliter nullus impotēs
 deū: et eo q; no potest simpliciter impossibilia: et hanc solu-
 tionē inuit Augustinus. vt patet in respondēdo ad nonā ra-
 tionē. **Ad** septimū octauū dico simul q; a potētia pro-
 ductiua nihil egreditur: nisi quod ab ea pducitur: et ideo
 si per generare intelligas ipsum productū generare egre-
 ditur a potētia productiua que est ipse pater: vt patet
 articulo secūdo. **Si** vero per generare vel per actus intel-
 ligis aliquid aliud: no valet cōsequētia. q; si respectu illi⁹
 no sit potētia productiua in patre: ergo absolute non sit
 in eo potētia productiua. **Ad** nonū dicēdū q; vtq;
 sic dicēdo sufficēter euaditur argumētum hereticū: et sic
 euadit Augustinus. no autē sicut dicit opinio hec: quatinus si sic
 intelligeret Augustinus. no solū no solueret: sed manifeste cōtra-
 dictoria affirmaret. **Ita** si cum dicit: no quia no potuit si-
 gnificatur impossibilitas que est repugnātia terminorū:
 vt iste doc. dicit. ergo non posse idē est quod impossibile
 esse. **Et** cū p hūc eūdē idē intelligatur per no oportere: vt
 patet in arguēdo: igitur dicēdo filius no genuit: no quia
 no potuit: sed quia no oportuit: idē est quod dicere: filius
 no genuit: non quia fuit impossibile ipm generare: sed q;
 fuit impossibile ipsum generare: vbi patet manifeste con-
 tradictoria implicari. **Dicēdū** ergo p hūc superiora q; cū
 dicit: no quia no potuit: intelligitur no et eius impoten-
 tia: vel quia impotens fuit: sed quia non oportuit id est no
 fuit possibile: sed impossibile: oportere enim idē est quod
 necesse esse. ergo non oportere idē est q; necesse: quod ali-
 tē in diuinitis non est necesse esse est impossibile esse: q; omne

+ et potest deo facere q; pater est filij
 pater nō in vno ab illo est pater

ibi possibile est necessariū. Sic igitur in hoc stat solutio argumētū heretici pbat̄is patrē potētiorē esse filio: eo quo pater potuit generare: filius autē non: q̄ verum utiq̄ est filium non potuisse generare: sed hoc non fuit ex eius impotentia: siue quia fuit impotēs: pater vero potēs: sed q̄ impossibile fuit filium alium generari: et ut p̄ter hoc non arguit filius ipotens: ac per hoc nec minus potēs ip̄o patre. Ad decimum cum dicitur nullum agens eternum habet potentiam agendi: dicitur q̄ huius p̄positionis duplex pot̄ esse sensus: vnus q̄ nullū agens eternū habet potentia. i. principii per qd̄ agit r̄ mouet: r̄ iste est falsus et contra m̄tem q̄ h̄i r̄ Lōmentatoris. vnde q̄ h̄i dicit ibidē nihil p̄dest si substantias faciam? sempiternas: quē admodū qui species: si non aliq̄d potēs inerit principium trāsmutare. r̄ l̄tera cōmēti habet nisi in eis sit principii qd̄ potest trāsmutare. r̄ Lōmen. hec verba exponens ait. nihil p̄dest ponere substantiā eternā in qua non sit principium mouēdi. i. motoris. Alius sensus est. nullū agēs r̄. i. nullū eternū est in potentia ad mouēdum: vt. i. possit aliq̄n non mouere: sed semp̄ actu necessario mouet: r̄ hec est intentio eorū: qd̄ manifeste apparet p̄ p̄positionē Lōmentatoris ibidē. Sit enī sic in principio cōmēti. necesse est vt iste motor habeat motōrē qui est actio pura sine aliqua potētia. i. qui in nulla hora est motor in potentia. Est ergo intentio sua q̄ sicut eternus motor de necessitate est r̄ non potest nō esse: sic necessario semp̄ mouet in actu: r̄ non pot̄ non actu mouere: aut nūq̄ est in potentia ad mouēdum: et hoc intelligit q̄ dicit: q̄ ille motor est actio pura: non autē intelligit (vt fingunt sic arguentē) q̄ ip̄e sit actus ille qui est actio: quis enī dixerit q̄ motor celi sit motor? vel motus celi: Est igitur intentio eorum que dicta est r̄ in hoc sensu s̄m̄ philosophū vera est maior. Similitudo potest cōcedi de primo p̄ducente. f. deo patre. necessarius enī eternaliter actu p̄ducent / nec vnq̄ fuit / aut esse potest in potentia ad p̄ducentum. Est et ad rationē p̄ter quid sit dicitur: r̄ ad confirmationē: pro tāto enim dicit sempiterna esse actu sine potestate: q̄ semp̄ sunt actu r̄ fuerunt sine potentia p̄cedente actu / aut distante ab actu: r̄ eodem modo de eterno agente intelligit: non autem negat potentiam que est principium agendi: sed eam ibidem in eis affirmat: coniunctam t̄n̄i actui. i. semper actu agentem.

Quantum ad scdm̄ articuli cōmuniter distinguitur de duplici principio. Nam est principium qd̄ agit: r̄ est principii quo agēs agit. Exemplū primi in naturalib⁹ ignis generās est principium qd̄ ignis genitū. calor s̄o est principium quo formaliter agit. In artificialib⁹ principii qd̄ est ip̄e artifex: principium quo est ipsa ars p̄ qua agit. Quantum ad p̄positū oēs conueniūt de principio qd̄ generationis diuine. Nam illud est pater qd̄ generat. Sed de principio quo: qd̄ quidē non generat: sed est illud per qd̄ pater generat est diuersitas opinionū. Dicunt enī quidā q̄ tale principium est diuina essentia nō p̄p̄ietas patris: qd̄ p̄batur sic primo. Nam illud est potētia generatiua / seu principii generandi in quocūq̄ generāte: in quo genitum similit̄ generāti. Sed in essentia t̄n̄i filius dei simulat̄ patri generāti. ergo r̄. maior p̄ter. q̄ omne p̄ducēs aliq̄d p̄ suā actionē: p̄ducit sibi simile quātum ad formā qua agit: sicut homo genitus est similis homini generanti in natura humana: cuius virtute pot̄ pater gnare hoīem. Alij p̄bat̄ idem sic. si deus p̄ ip̄o possibile generaret alii deū: r̄ ille alius tertium: diuinitas esset principii alterius r̄ nō relatio. ergo est n̄c cū deus generet alii qui est idem de⁹. Antecedēs est notū. p̄ter q̄ qd̄ est aliq̄d p̄fectionis in principio p̄ductionis tollit ab aliquo rationē principij p̄ductiuū:

sed cōmunicare se in idēitate numerali et adequata cōmunicacione sibi est p̄fectionis in principio p̄ductiuo. q̄ r̄. Secundo diuinitas est terminus formalis generationis. igitur ip̄a est formale principii p̄ductiuum. Alijs supponunt se p̄basse. d. s. p̄na. p̄bat̄. q̄ ip̄o possibile est agēs cōmunicare terminū formale generationis vel p̄ductionis nisi agat forma eque p̄fecta si agat vn̄iuoce: vel p̄fectioni si equiuoce. In diuinis autē nihil est p̄fecti? vel eque p̄fectū absoluto seu essentia: cū sit formaliter infinita: nō autē relatio. ergo r̄. Alij autē p̄bat̄ idē sic. vbi cūq̄ nata est esse relatio originis: illa relatio fundatur super principii elicitiuum originis: sed i p̄te est relatio originis. igitur ip̄a fundat̄ sup̄ principio elicitiuo. nō fundat̄ aut sup̄ p̄p̄ietate: t̄n̄i q̄ ip̄a p̄p̄ietas p̄sonalis est relatio originis: t̄n̄i q̄ eius fundamentū debet esse absolutū. igitur sup̄ essentia quare ip̄a est principii elicitiui originis. Secundo sicut ratio causandi est illud quo existit in aliquo: vel in se potest esse effectus: omni qd̄ non est causa eiusdem effectus circūscripto: vel qd̄ requiritur ad esse alterius r̄ nō cōstituitur ex ip̄a causatiōe vel causato: ita principii elicitiui alicuius actionis vel passionis vel productionis est illud qd̄ necessario r̄ p̄ se requiritur ad illam productionem: r̄ nō cōstituit nec ex p̄ductione nec ex p̄ducto: r̄ quia sola essentia diuina requiritur ad generatiōem actiua et passiuā isto modo: ideo ip̄a p̄te est ratio elicitiui istas p̄ductiones: tā actiuas q̄ passiuas. Ad hoc facit auctoritas thylary. s. de tri. quā allegat etiam thylary. d. s. ait enim thylary. Inuitas dei non potest eā ex qua p̄fecta est nō tenere naturā. Tertū autē est eam nō ex alia natura q̄ diuina p̄fecta esse. igitur natura diuina principium est ex quo est natiuitas filij. Item thylary in ista. d. dicit q̄ pater nō est potēs generare nisi natura: eius enī potentia natura est vel essentia. Alia opinio est q̄ p̄p̄ietas p̄sonalis est principii generandi: qd̄ p̄bat̄ sic. p̄ter mo q̄ p̄p̄ius actus est a p̄p̄a forma: sed generare est p̄p̄ius actus potēs: et sola p̄p̄ietas p̄sonalis est sibi p̄p̄a. igitur r̄. Secundo. omne qd̄ est principii essendi est principii operandi: hoc patet: quia vn̄iuoce agit s̄m̄ q̄ est in actu. ergo agit quo est in actu. Item agere supponit esse: et actus secundus p̄cedit a primo: sed paternitas est principii essendi ipsi patri (ea enim est pater) igitur ip̄a est ei principii operandi: nō autem est principii alicuius alterius operationis vt apparet. igitur est principium generandi. He opiniones (sicut patet) conueniunt in hoc q̄ quilibet ponit aliq̄d p̄ductiuū filij qd̄ non p̄ducit filii: sed est quo pater p̄ducit: r̄ sic ponunt duplex principii qd̄ r̄ quo: iuxta cōmunē modū distinguēdi. differūt autem in assignādo illud principii: quo modo saluo meliori iudicio apparet q̄ in vtroq̄ deficiat. ideo pono tres cōclusiones. Prima est: q̄ nō est aliq̄d principii quo p̄ductiuū filij alii a principio qd̄ p̄ducit. Secunda: q̄ essentia diuina non est principii p̄ductiuū quo filij. Tertia: q̄ nec ip̄a relatio patris. Prima p̄bo. principii p̄ducēs filium seip̄o p̄mo p̄ducit. igitur non est aliq̄d principii quo: aliud a principio qd̄ p̄ducit. p̄sequētia patet. Si enim sit aliq̄d principii quo p̄ducens p̄ducit: r̄ aliud principii ip̄m p̄ducēs: nō a seip̄o p̄mo p̄ducit: sed alio principio. Antecedens p̄bo. si enim non p̄duceret seip̄o p̄mo: cū p̄ se p̄ducit p̄duceret p̄ se p̄mo p̄ aliquod sui: aut igitur p̄ aliquod qd̄ est sui extrinsece: et hoc dicit non potest cum nihil tale locum habeat in deo: aut per aliq̄d intrinsecum sibi: et nec hoc: quia omne qd̄ p̄ducit p̄mo p̄ aliquod intrinsecū sibi et non seip̄o includit in se aliq̄d entitatē vltra illud p̄ qd̄ dicitur p̄mo p̄ducere: ac p̄ hoc ad minus duas entitates includit: hoc autē est impossibile de principio qd̄ generat deum: cū ip̄um sit in infinite simplicitatis. Secundo. si pater p̄ aliud a se aliquo modo p̄duceret: tā q̄ p̄p̄ius

Thom. d. 7. q. 2.

Barro primo. d. 7.

Tho. pio s. d. 7.

T. c. 8.

Thom. vbi supra.

c. p. 6.

capio quo: esset aliquo modo illud tale causa patris. hoc autem est expresse contra sanctos. consequentia p̄batur: quia omne qd̄ agit per aliq̄d aliud: aliquo modo habet esse vel tale esse per illud. vnde nisi ignis eēt calidus per calorem: seu per calorem informaretur: non plus calefaceret per calorem q̄ in frigidat̄ per frigiditatem a que. vnde in quibuscūq̄ talia principia quo r̄ qd̄ distinguuntur: principium quo est forma constituens vel perficiens ipsum principium qd̄. Tertio. si aliqua forma simplex substantialis vel accidentalis p̄ se separata diuina virtute aut naturaliter existens ageret: ip̄a seip̄a p̄mo ageret r̄ non aliquo alio principio quo. igitur sic est in p̄mo p̄ducere qd̄ deus est. Antecedēs est notū. p̄sequētia p̄bat̄: quia p̄ca causa veritatis antecedentis est simplicitas: qd̄ patet. q̄ posito q̄ agēs sit quid cōpositum statim assignatur principii qd̄: aliud a principio quo. posito vero q̄ sit simplex nō est talis distinctio principij: summa vero simplicitas est in p̄mo p̄ducere. igitur i eo nō erit talis principioꝝ distinctio. Et si dicat q̄ non obstat summa simplicitate persone adhuc essentia r̄ similit̄ p̄p̄ietas aliquo modo distinguūt̄ a p̄sona saltem s̄m̄ rationē: r̄ p̄sequēs p̄sona potest esse principii qd̄. r̄ essentia vel p̄p̄ietas principii quo. illud nō valet: q̄ distinctio rōnis aut conceptus nihil facit ad p̄positū. Conceptus vel ratio est principii quo nec qd̄ generādi filij: sed res extra: in qua cum nulla penitus sit distinctio: nec potest ibi talium principioꝝ distinctio assignari. Et cōfirmatur: quia eadē ratione in forma simplici creata potest assignari principii quo: aliud a principio qd̄. qd̄ t̄n̄ nullus. d. Secunda cōclusio. i. q̄ essentia nō sit tale principii p̄bo sic. omne principii generādi: est realiter distinctum a gnatione vel a gnato: essentia diuina nō est realiter distincta a gnatione diuina: nec a genito. igitur nō est principii generādi genitū. patet minor. maior p̄bat̄: q̄ omne principii distinguūt̄ ab eo cuius est principii: omne autē principii generādi est principii gnationis vel genitū. Ad hāc rōnē dicit q̄ principii qd̄: utiq̄ distinguuntur a principiato: nō aut principium quo. Contra. si hoc esset verū nō magis principii quo: esset principii principiatū q̄ eod̄ uerso. verbi gr̄a. in p̄posito. essentia diuina nō magis esset principii quo: gnationis vel genitū q̄ eod̄ uerso. genitum vel gnatio esset principii eius. similit̄ essentia ita esset principii essentie sicut generationis: ex quo tale principii a principiato nō distinguūt̄: sed est ip̄m: hoc autē nullus diceret nisi uocabulis abuteret̄. Confirmatur: quia principii in quātū principii: est principii alterius r̄ non sui. vt patet. i. p̄physi. ideo dicit̄ ibi q̄ sit t̄n̄ vnū est: principii non est. vel igitur principii quo: non est principiatū: vel est distinctum ab eo cuius est principii: hec ratio maxime valet p̄tra secundū r̄ tertium Docto. prime opinionis superius allegate. vterq̄ enim p̄bas q̄ p̄p̄ietas p̄sonalis nō sit principium quo: elicitiuum generationis: sumit hoc p̄ fundamento. Unde sc̄ds arguit ducēdo ad ip̄o possibile ducēs: tunc eadem relatio esset principii suūp̄ius: q̄ in p̄te non est nisi vnica relatio ad filium: r̄ illa est p̄te principium quo: respectu generationis que est eadem relatio: s̄ aliter nominata. Alijs uero sic ait. nihil est principium elicitiuum suūp̄ius: p̄p̄ietas vero personalis et generatio sunt idē omnibus modis. ergo. Et quo patet q̄ nihil est principium nec quo: nec qd̄. s̄m̄ istos eius qd̄ ip̄um est. Constat autem q̄ essentia est generatio nec aliquo modo s̄m̄ rem ab ea distincta. Tertio si esset relatio relatiue principium ad illā vel illum: consequēs est falsum. consequentia patet: quia principium in quātū principium: est aliq̄d: sed falsitas consequentis patet: quia nullum nomē notionale predicatur de essentia: vt thylary ponit infra. d. 27. r̄ p̄bat̄ aucte Dam. lib. 3.

vnde talia nomina solum de hypostasibus predicantur: vt ibidem patet. Constat autem hoc nomen principium: nomen esse notionis s̄m̄ omnes. et infra habetur. d. 28. Ad hāc rōnē dicitur q̄ vbi principium non distit: Scotus guntur a producto: ibi iter illa non est realis relatio. vbi vbi supra. vero distinguuntur relatio est realis: s̄m̄ autem in creaturis semp̄ principium quo. sit realiter distinctū a producto: et p̄ consequēs realiter referat̄ ad inuicem: in diuinis tamen non est realis distinctio inter illa: vnde nec realis relatio: sed rationis t̄n̄i. Hec solutio nulla est. Primo q̄ dicitur incompōssibilia. i. aliquo esse principium alicuius: r̄ tamen non distinguūt̄ ab illo: sicut supra patet ex intentione philosophi. i. p̄physi. r̄ Lōmen. ibidem. d. q̄ principium exigit pluralitatē: r̄ p̄ consequēs distinctio. i. inter se et principiatum. Secundo. quia si nō exigitur realis distinctio: quid prohiberet relationem vt relatio est: esse principium quo: generationis vt actio vel productio est: et esse tamen indistinctam ab ea realiter: et cum hoc vt supra patet impugnat̄. q̄ etiam. d. non esse relationis nisi rationis nihil est. Nam qd̄ extra animam est: esse principium extra animam: r̄ non s̄m̄ rationē t̄n̄i est ad aliquid. si ergo essentia nō realiter referatur: nec realiter est principium. Sed contra hanc conclusionem expresse videtur Ansel. primo quidem monof. vbi de sp̄u sancto loquitur. Non ex eo procedit in quo plures sunt pater r̄ filius: sed ex eo in quo vnū sunt. Nam non ex relationibus suis que plures sunt (alia enim est relatio patris: alia filij) sed ex ipsa sua essentia: que pluralitatem non admittit: emittunt pater r̄ filij simul t̄n̄ bonū. Et qd̄ patet q̄ virtus spiratiua est essentia cōmunis patri r̄ filio: r̄ eadem ratione essentia ipsa est virtus generatiua et principium generandi. Item ip̄e de processione sp̄us sancti. d. spiritū sanctum p̄cedere de diuinitate patris et non de paternitate. Et addit q̄ opinio que dicit: q̄ non procedit de diuinitate: sed de paternitate patēt̄ se fatuitate suffocat. Ad hoc dicitur q̄ verba illa nō sunt in sua p̄p̄ietate intelligenda: non enī spiritus sanctus: aut filius p̄cedit a diuinitate aut de diuinitate: nec pater de diuinitate generat filium: aut pater r̄ filius de diuinitate spiritū sanctum emittunt: cum tam spiritus sanctus q̄ filius sit diuinitas ipsa: ideo tales locutiones sanctorum exponen de sunt: sicut docet thylary. d. 5. et ibidē. q. 1. et. 2. monstratum est etiam p̄ eundem Ansel. Quantum tamen ad p̄positum in specialī facit. dicendum q̄ non est intentio Ansel. aliquam principiatōnē attribucere essentie aut diuinitati cōmuni patris r̄ filij: respectu spiritus sancti: cum eadem ipsa sit spiritus sanctus. Sed tota huiusmodi principiatio vel productio attribuenda est p̄sonis patris r̄ filij. Et tamen pater r̄ filius spirantes spiritū sanctum: non cum spirant in quantum hoc est pater r̄ ille filius: aut vnus a ter ab altero: sed s̄m̄ q̄ sunt vnus deus. r̄ hoc ip̄e intelligit cum. d. eum p̄cedere ex eo in quo sunt vnū. i. ab ip̄is s̄m̄ q̄ sunt vnū: r̄ cum. d. ipsum p̄cedere de diuinitate patris: et non de paternitate. i. de patre s̄m̄ q̄ est deus r̄ non s̄m̄ q̄ est pater. Et hoc ex verbis eiusdem in eodem lib. f. de processione. f. f. post verba allegata accipi potest. vnde ait nullus sensus capit spiritū sanctū: esse spiritū patris aut filij: s̄m̄ q̄ alter est pater alter filius: sed s̄m̄ q̄ vterq̄ vnus idēq̄ deus est: ita q̄ si p̄ impossibile essent pater r̄ filius: r̄ non essent ab inuicem distincti: adhuc spirarent spiritū sanctum. r̄ est similit̄ locutio ac si essent duo calores separati et in eodem loco: et p̄ducerent vnū calorem in subiecto: r̄ diceremus q̄ illi p̄ducunt in quantum sunt vnū specie: et non in quantum distinguuntur: quia si essent indistincti nihil minus p̄ducerent: r̄ cū nec in illis distinguerentur: nec ante nec post duo principia quo. et qd̄: p̄pter vtriusq̄ simplicitatē: i. j.

T. r. c. 8.

cap. 54.

cap. 25.

cap. 30.

Et 2m qd pater vnus deus. nō re dicit ab ip̄o.

T. c. 8.

Com. 30.

Scotus d. 7. q. 1.

Distinctio

simul idē predicatū reale vere affirmat & negatur: illa ex natura rei aliquo modo distinguuntur: nec ad hoc sufficit distinctio rationis...

Questio

ctione actuali vel potētiā tollat. Secundo idē pbo ex pmissis p̄bis eius idē doctoris. Ita in p̄clusionē fallēga...

Articulus

ad secundū articulū pono duas p̄clusiones. p̄ma est: q̄ nulla perfectio attributalis seu nomie attributi significata est in deo ali...

Octava

cap. 6. cap. 11. cap. 5. T. c. 20.

Prima

Secundus

Jo. leibii.

q̄ deus nō est sua sapiētia: qua ipse sapiēs est: sed hoc est falsum. dicēte Aug. 15. de tri. ipse deus sua est sapiētia: q̄ nō est aliud sapiētia eius aliud essentia: cui hoc est esse...

habens actu vel intellectu est dissolubile: quod omnino est extraneum a deo. idem ergo est essentia dei & potestas eius. hec ipse. Sicut arguit de potestate: ita de sapientia & iustitia argui potest.

Cap. p̄mo

Cap. 10.

Cap. 6.

Distinctio

Questio

Articulus

Octava

Prima

Secundus Fo. lxxi.

cap. 14.

di. 3. q. 1. arti. 4.

cap. 5.

cap. 16.

Com. 39.

3. Sco.

cap. 17.

cap. 4. l. c. 6. 7. l. 37.

cum patre deum. Item idem de moribus ecclesie. omne inquit. qd est aut deus aut creatura est. ¶ Septimo. idē probō ex dictis pprijs opinantis: ipse nāq; in suis reposit. ¶ Aristoteli. lib. 1. dicit expresse qd vita intellectualis seu intellectualitas est de se quiddam et formali ratione essentie diuine: et probat per hoc: quoniam qd potest inquit idē esse alicui non est perfectissime in illo nisi sit de ratione quiddam et sit in se sibi idem. Intellectus autem perfectissime deo cōuenit. igitur rē. ergo intellectualitas sūm eum non est formalitas distincta a diuina essentia. et per consequens nec intellectus aut sapientia aut aliquid huiusmodi: illas nō perfectissime deo conuenient: vt ipsemet fatetur. ¶ Item distin. 4. 5. eiusdem reposita. in responsione ad secundam questionē dicit qd nūq; predicatio in abstracto est vera: nisi sit primo modo per se: et per consequens quiddam sūm eum. ergo vel illa non est vera: diuinitas est sapientia: qd nec ipse nec aliquis theologus diceret: vel est quiddam et alia formalitas a diuinitate. ¶ Hec conclusio probatur auctoritatibus adhuc preter allegatas in rationibus factis. ait enim Aug. 15. de trinit. non enim percepit deus sapientiam qua esset sapiens: sed ipse sapientia est. ¶ Itē Grego. 16. moral. super psal. Qui autem nouerunt eum ignorant dies illius: ait sic. Deus nāq; hoc est qd habet: eternitatem quippe habet: sed ipse est eternitas. lucem enim habet. i. sapientiam: sed lux sua ille est. claritatē habet: sed ipse est claritas sua: non est ergo in deo aliud esse et aliud habere: huc concordat Ansel. monol. Si ergo summa natura non est iusta: nisi per iustitiam: nec iusta potest esse nisi per se. quid magis conspicui: quid magis necessarium qd eadem natura est ipsa iustitia: et subdit. Quapropter si queratur quid sit illa summa natura quid verius respondetur: qd iustitia: Sed constat qd oēs tales predicationes in abstracto essent false posita tali distinctione formalis: cum nihil sit illud a quo distinguitur. ergo. ¶ Confirmatur: quia tunc non proprie deus diceretur esse iustitia vel sapientia: sed habere iustitiam econtra clamante Ansel. vbi proximo summa natura nō proprie dicitur: quia habet iustitiam: sed quia existit iustitia. ¶ Ad hoc quoq; est auctoritas Commenta. duodecimo metaphys. vbi dicit. qd deus est sapiens et viuus et sciens et vita proprie dicuntur de eo: et infra dicit in eodem commēto qd in talibus predicationibus nullus modus est quo distinguitur predicatum a subiecto et disposito extra intellectum: scilicet in essentia rei verba omnia sua sunt. ¶ Secundam conclusionem probō primo sic: si essent tales perfectiones in deo distincte alicuius entitates: deus non esset summe simplex. probō consequentiā. primo ex intentione Ansel. monol. sic arguentis. cū summa natura nullo modo composita sit: et tamen omni modo tot illa bona sit: necesse est vt illa omnia non plura: sed vnum sint. idem ergo est quodlibet vnum eorum quod omnia: siue simul siue singula: vt cum dicitur iustitia vel essentia: idem significat qd alia vel omnia simul vel singula. Et his patet qd hac consequentia vtitur Ansel. si summa natura est simplex: illa bona non sunt plura. ergo ex opposito consequētis si sunt plura illa natura nō est simplex. ¶ Probatur etiam ratione: quoniam de ratione simplicis in quantum simplex est: est non includere plura et non posse actu: aut etiam intellectu in plura diuide: vt dicit Ansel. de incarnatione verbi. et philosophus. 9. metaphys. ca. de vno. et Commen. 12. meta. dicit qd simplex absolute significat indiuisibile actu et potentia. ergo si aliquid est diuisum in plura / seu si est plura: quorum scilicet nō quodlibet est ipsum / nec aliquid vnum: indiuisum

omnino est quodlibet illorum. hoc enim modo tantum vere dicitur aliquid esse diuisum in plura. vnde non obstat qd deus est trinitas personarum: non tamen diuisus est in personas: cum quelibet sit ipse et ipse omnino indiuisus quelibet est earum. Si ergo in quā aliquid est diuisum ipsum nō est simplex: sed si sit talis multitudo perfectionum diuinarum extra animā: cōprehendens illas est diuisum in illa. ergo illud non est simplex. Quid autem potest dici illas in se cōprehendere: nisi deus? deus ergo non erit simplex. Nisi forte ad hoc dicatur: qd licet quelibet a qua libet alia sit diuisa: quelibet tñ est ipse deus: vel aliquid vnum in se indiuisum est quelibet illarum: sicut dicimus de personis que inter se distincte existēt sunt diuinitas et vna simplex essentia dei. Sed istud opinio ista diceret nō potest: vt statim patebit. Et quis aliquis hoc diceret irrationabiliter loqueretur. Nam sūm hunc modū in qua libet persona esset vere trinitas: immo quaternitas: immo et millenarius non minoris inter se distinctionis qd sit distinctio personalis trinitatis: quod abhorreret auris humana. Et patet consequentia: qd non minor est distinctio absolutorum: qd relationum: vnde et doctores cōmuniter refugiunt assignare distinctionē personarum per aliqua absoluta. Et preterea cur sapientia non erit vnum suppositum et iustitia aliud: et sic de ceteris. ¶ Tertio probō consequentiā ex dictis opinantis: et sumo. verbi gratia. sapientiam et iustitiam. iste per se distinguuntur: aut ergo se totis primo / aut non se totis primo. Si se totis primo. ergo per opinantem. 26. di. cōtra prepositiū sunt primo diuersa et non aliquid idem entia. Sic enī arguit ipse de personis adiuicem contra illum. et sic. ergo in se cōprehendens sapientiam et iustitiam non est simplex: quomodo enim simplex est quod plura includit: quorum vñ nō est alterum / nec ipse sunt aliquid idem quod sit singulum eorum: sic enim quodlibet compositum posset dici simplex. Si vero non se totis primo: et tamen distinguuntur. ergo sūm tuam argumentationem aliquo sui sapientia est eadem iustitie: et alio aliquo sui distinguitur. et iuxta modum loquendi aliorum huius opinionis dicitur qd est eadem sua realitate et distinguitur propria formalitate. Et tunc quero de formalitate quam ponis distinctam a realitate: an se tota primo distinguitur a sua realitate: et tunc sapientia non erit in se simplex: aut aliquo sui tantum et aliquo alio sui distinguitur: et erit procedere in formalitatibus formalitatum in infinitum. Nec potest dicere qd sapientia se tota primo sit eadem realiter et se tota primo distincta formaliter: quia sic et dicit prepositus qd vna persona se tota primo eadem est alteri essentialiter et se tota primo ab ea est distincta personaliter: et non concluderet iste contra illum pluralitatem aliquam intrinsecam in persona: vt intendit. ¶ Ad hanc rationem dupliciter videtur responderi ex dictis opinantis. Primo quidem qd non omnis pluralitas facit compositionem: sed pluralitas illorum tantūmodo: quorum vnum est potentiale respectu alterius: sicut habetur ex. 8. meta. In proposito autem nulla formalitas est potentialis: sed quelibet summe actualitatis. ergo non componunt. ¶ Secūdo dicitur qd vitatur compositio et saluatur simplicitas. vbi tales entitates / vel formalitates habēt summam et perfectam idēitatem inter se: quia idem non cōponit / nec aggregatur cum seipso. hoc autem contingit: vbi huiusmodi formalitates sunt infinite. Nam propter infinitatē rationis quicquid potest esse cū ea est idem sibi. ¶ De responsiones sententialiter ponuntur ab eo. di. 5. q. vltima et di. 8. q. 4. Sed neutra sufficit. non quidē prima: quoniam et si per illā forte vitaretur compositio: nō saluatur tamen simplicitas: quia vt probatur. est nihil incluy

Sco. d. 5. q. vltima. d. 8. q. 4. l. c. 16.

cap. 17. Sco. p. li. l. 8. q. 3.

dens plura modo premisso est simplex: tantoq; plus a simplicitate recedit quanto illa inclusa minus faciunt vñ. Constat autem qd minus faciunt vnum plura: quorum quolibet est in actu et nullum in potentia respectu alterius: qd ea quorum vnum est in potentia ad aliud: sicut minor est vntas solius aggregationis qd compositio: nis vere: vt ipse etiam fatetur. distinctione. 2. q. vltima. ¶ Secūda etiam responsio non valet: quoniam aut illa infinitas permittit secum aliam distinctionem vel pluralitatem formalitatum: seu talium entitatum: et tunc non saluatur simplicitas: vt patet ex dictis. ¶ Quod etiā confirmatur ex dictis eius: ponit enim qd realitas generis et realitas differentie in specienō cōposita ex diuersis rebus qualis est albedo aliquo modo cōponit adiuicē: et spēs talis est cōposita aliquo modo: quomodo sūm est repugnat summe simplicitati: vt deo esse compositū: et tamen sūm est distinctio tantū formalis est generis et differentie: vt patet di. 2. q. vltima. et di. 8. in illa. q. vtrū deus sit in genere. Et li. 2. di. 3. q. 6. ait. illa infinitas nullā pluralitatē aliquorū permittit secū: tunc habeo propositū et ipse recedit a proprio dicto. ¶ Ad hanc etiā conclusionē probādā bene potest applicari ratio Ansel. de incarnatione verbi: quā facit contra quēdā dicētē tres personas esse tres res distinctas: earū tamen esse vnā voluntatē et potestatem: sed propter deunitatem omitto. ¶ Auctoritatibus confirmat cōclusio. Ait enim Aug. 6. de tri. qd in deo eadē est bonitas que sapientia et magnitudo: et eadem veritas que illa oīa: et nō est ibi aliud beatū esse: et aliud magnū esse: aut sapiētē aut verum aut bonum esse aut omnino ipsum esse. ¶ Item. 15. de tri. vna inquit eadēq; res dicitur: siue dicitur eter nus deus: siue immo tralis: siue incorruptibilis: siue incommutabilis: itaq; cū dicitur viuus et intelligens: quod est vtrūq; sapiens hoc idē dicitur non enim percepit sapientiam qua esset sapiēs: sed ipse est sapientia. Et licet vita eadēq; virtus siue potētia eadēq; species qua potest argos speciosus dicitur. Et infra eodē. c. hec quatuor: scilicet vita sapientia potentia species non equalia diuidēda sunt. nomina enim quatuor res autem vna est. Nec valet dicere qd Aug. non dicit ea esse vnam formalitatem: sed vnam rem. dicendum qd verum est qd non vitatur hoc vocabulo formalitas: quoniam nec suo tempore forte erat in vñ ad hanc significationē: in qua iste doc. vitatur. Sed in sententia idē dicit: cum tales predicationes in abstracto det: quō possunt esse verē stare mutua formalitatis distinctione seu entitatum earum que per predicatū et subiectum importantur: quod etiam iste doc. habet cōcedere: vt est offensum superius. ¶ Ad hoc est alia auctoritas Aug. in primo dialogo ad seipsum qui dicitur inquisitiones de trinitate. ibi enim inter cetera interrogat sic: an aliquid differ in deo esse viuere et intelligere posse: et respōdet nullatenus aliud est in deo esse et aliud intelligere: vel aliud viuere et aliud posse: quia deus eo ipso quo est viuus et eo quo intelligit potest: et eo quo potest est: quia simplex diuinitas et natura vnum habet esse viuere et intelligere et omnino posse: sed non ita est in nobis dum aliud est in nostra natura viuere aliud intelligere aliud posse. In deo vero hec omnia vnum atq; idem sunt. Ad hoc etiā est intentio Ansel. mosi. ¶ Ad rationes opinōis respondeo. ¶ Ad primā dico qd ita posset argui contra eum dicendo: si infinita sapientia esset realiter infinita bonitas: sapientia in communi esset realiter bonitas in communi: quod consequens est falsum vñ. et consequentia probatur sicut sua: quia infinitas sicut non destruit formalem rationem eius cui additur: sic nec realitatem destruit. ¶ Respondeo tamen ad rationem negandō consequentiā que etiā sūm dicta eius habet instantiam. Nam dicit qd summa es-

sentia idē diuina est formaliter vita intellectualis et intellectualitas infinita. ergo essentia est formaliter intellectualitas infinita et vita infinita: nec tamen essentia in communi est formaliter vita vel intellectualitas in communi: et similiter de alijs posset poni exemplum. non enim inueniens est aliquid esse de ratione inferioris quod nō est de ratione superioris: nec ex hoc destruitur ratio superioris. et per hoc patet ad probationem illius. ¶ Ad confirmationem dicendum: qd loquendo de distinctione dicente quid re: si diffinitur sapientia diuina diffinitio eius esset diffinitio bonitatis: et e conuerso: quicquid sit de diffinitionibus dicentibus quid nominis vtriusq; sūm presentem institutionem. ¶ Ad secundam mihi est leue respondere: qui non do aliquid principium emanationis preter ipsas personas: vt patet in precedenti di. patet enim diuersitas principiorum per hoc qd solus pater est principium filij: pater vero et filius sunt principium spiritus sancti. et sūm hoc qd vnus procedit ab vno. alter a duobus: assignat rationem Aug. 15. de trinitate quare filius est natus et verbum: non autem spiritus sanctus: sed est datus et donum. et similiter Ansel. mosi. vtrum tamen hec sit sufficiens ratio: an possit sufficere assignari. videbitur di. 13. ¶ Secūdo si detur principium quo: vt communiter datur: adhuc ratio non valet. vnde negabo tunc antecedens: quoniam non impossibile est diuersarū productionum idem esse principium: sicut patet qd voluntas diuina sūm istum doc. est principium spiritus sancti et principium creaturarum. ¶ Item nostra voluntas principium est diuersorum actuum. lux quoq; principium illuminationis et calefactionis: et innumera exempla possent ad idem dari. ¶ Ad id quod dicitur non posse saluari sine distinctione principiorū: qd filius naturaliter spiritus vero sanctus libere producat: dico qd hoc non impeditur ex vnitatem principij: quoniam et idem principium aliquorum potest esse principium naturale aliorum liberum. patet deo voluntate nostra. et similiter deus pater generat naturaliter et causat libere: et si voluntas sit principium spiritus sancti vt vult iste doc. adhuc necessario erit principium eius et libere et contingenter principium creature. assumitur autem et vnum falsum scilicet qd spiritus sanctus non naturaliter producat: vt infra patebit. Cur autem filius verbum non autem spiritus sanctus: puto non esse nobis comprehensibile in vita ista de lege communis: ponatur talis distinctio principij: siue non: vt infra dicitur. ¶ Ad aliam probationem dico: qd sicut illa natura ex se determinata est ad tot supposita: ita ad tot productiones: nec alia causa querenda est: nec alia potest dari. ¶ Ad tertiam rationem dico: qd non video in quo sensu illud antecedens possit esse verū: nisi forte in vno. videlicet si ly in quantum teneatur specificatiue: ita qd specificet rationes dicentem quid nominis boni et veri: et denotetur predicatum esse de ratione illius cui additur: et de illo predicari in primo modo dicendi per se et de alio non sic: sicut diceremus qd homo in quantum vnus: est indiuisus: et nō in quantum animal: eo qd indiuisum primo et per se verificetur de vno: quoniam ponitur in ratione vnus et non de animal: et in eius ratione non cadat. Sic ergo in hoc sensu: quia sūm vnum modum diffiniendi nomina predicta intelligibile cadit in ratione veri: et non in ratione boni: econtra vero diligibile in ratione boni: et non in ratione veri. Unde hec videtur per se in primo modo: sūm qd in talibus potest perfectas inueniri: verum est intelligibile. Et similiter ista. bonum est diligibile: et sūm hoc cōcedendo antecedens: neganda est consequentiā: sicut et hec neganda est. homo in quantum vnus est indiuisus: et non in quantum animal: in quantum animal est substantia: et nō in quantum

cap. 27. cap. 55.

vnus. ergo in homine sunt ex natura rei distincte ratio- nes aialis et vnus: cum vna nullam entitatem / vel forma- litatem penitus addat supra entitatem: que dicitur vna: vt patet. 4. meta. atq. 10. et infra probabitur. di. 24. q. 1. Si vero non sic accipitur: antecedens negandum est: q. in nul- lo alio sensu de virtute sermonis habet veritatem. Ad auctoritatem Dam. dico: q. si iuxta sonum accipitur scque- retur plusq. iste vellet concludere. vtz q. sapientia est natu- ra diuina: sed aliquid circa ipsam. dicit aut iste q. sapien- tia est natura diuina per identitatem: et per consequens est ipsa: et non circa ipsam. Dicendum ergo q. non intendit Dam. q. talia nomina significant aliqua existentia in deo a dei natura distincta: sed intentio eius est q. ista fm for- ma vocis videntur significare non ipsam naturam: sed aliqua circa ipsam: q. sic etiam significant in nobis: licet autem sic videatur: tñ non est ita. Et hec responsio con- firmat per Aug. similiter loquentem et se statim exponente. 15. de tri. vbi ait. Si dicat. deus eternus / immortalis / incor- ruptibilis / immutabilis / viuus / sapiens / potens / speciosus / iustus / bonus / beatus / spiritus: hominum omnium nouissimum quod posui. s. spiritus quasi tantummodo videtur significa- re substantiam. Cetera vero huius substantie qualitates: sed non est: ita in illa ineffabili simplicitate natura: quicquid eni fm qualitates illic dici videtur: fm substantiam / vel essen- tiam est intelligendum. absit eni vt spiritus fm substantiam dicatur deus: et bonus fm qualitatem: sed vtriusq. fm sub- stantiam. sic omnia cetera que commemorauim? . et in fine. c. dicit. q. in deo idem est iustum esse quod bonu quo bea- tum idemq. spiritum esse quod iustum et bonu et beatu esse. Quod vero inducitur ex Dam. dicens esse metaphori- ce dictum: nec dictum esse pelagus esse infinitum. ppter infinitam / vel aliquam multitudinem perfectionum di- stinctarum in deo: sed ppter vnice perfectionis et substantie infinitate. Ad auctoritatem Aug. de. 8. de tri. dicens q. ad illud sufficit distinctio conceptuum respondentium his no- minibus veru magnum: que tñ est alia q. distinctio horu sapiens sapientia: vt patet in. q. sequenti. Nec propter il- lam argumentationem oportet ponere aliquam distinctio- nem veritatis et magnitudinis in deo: neq. hoc intendit Aug. quod p. ex eo quod ait ibidem. no eni illi maior est que verior: non est. vbi est ipsa trinitas magnitudo: quia in essentia veritatis hoc est veru esse quod est esse: et hoc est esse quod est magnum esse etc. Ad rationem sumptam ex dicto Aug. contra Dam. dico primo: q. ita dicitur ad probandum istam distinctioem esse attributalium perfectionu: quata est diuinarum personar. adinuicem. Quod iste doc. vt puto non vellet concedere. Respon- deo tñ et dico: Aug. non fecit predictam coparationem attendens maiorem / vel minorem distinctioem personaru abinuicem: q. bonitatis et sapientie patris: sed attendens maiorem et minorem similitudinem ad esse parem et copo- nere. certu enim est q. in creaturis tales perfectiones ma- gis habent rationem partis et coponibilitum q. supposita substantia: et tamen in deo non componunt / nec sunt par- tes. Multo ergo minus per se ipse sunt partes / aut copo- nunt: et istud expresse patet intuenti: ibi verba Aug. que recitare ppter breuitatem omitto ponuntur aut a Bagis- tro di. 9. primi libri. c. non est aliqua trium personarum. in fine. Ad quartu primo dico: q. per illam ratione par- titer probaretur q. distinguerentur realiter sic arguendo. de quibuscuq. idem predicatu reale etc. illa distinguunt realiter. Et si dicas q. sufficit distinctio formalis: tunc tibi dicitur: sicut et tu dicit q. tñ non poterit probari ali- qua distingui realiter / aut plus q. formaliter. Et iterum alius dicit eadem facilitate q. sufficit distinctio ratiois. Respondeo tñ ad rationem q. qualitercuq. maior habeat veritatem / quia de hoc in. 33. dist. videbitur / minor est fal-

sa. Et dico q. sicut est verum dicere q. diuinus intellectus intelligit: ita est verum q. eius voluntas intelligit: et sicut voluntas vult: ita intellectus vult: q. vultales predicatio- nes intellectus vult: voluntas intelligit: non sint per se in primo modo: quod tñ non infert aliqua distinctioem in- tellectus et voluntatis ex natura rei: et istud dico de alijs. vnde si ista sit vera: pater dicit memoria / vel dicit intel- lectus: quod ego no habeo concedere: nisi memoria / vel intel- lectus staret appropriate pro patre: quia non do princi- pium quo. aliud a principio quod. Si tamē inq. illa esset vera: hec esset etiam vera: pater dicit voluntate et cōtra. Si ista detur: pater spirat voluntate: hec etiam esset dan- da: spirat intellectu: quia intellectus et voluntas in deo sunt idipsum omnino ex parte rei. Preterea. Cur ta- lia non concesserim: cū concedam q. voluntas creata intel- ligit: seu homo intelligit voluntate et vult intellectu: pro- pter identitatem intellectus et voluntatis in eo. Ad quin- tam dico primo: q. si ratio illa aliquid valeret: ita proba- ret distinctioem realem intellectus et voluntatis: sicut for- malitatum. nisi ad placitum eius loquatur. et tamen il- lud tu non concedis. Respondeo tamen negando confe- rentiam: que etiam nullam habet apparentiam ex for- ma. cum nec subiecto / nec predicato conueniant: licet in vna parte conueniant predicari. Ad rem autem ulterius eundo dico: q. eadem entitas indiuisa omnino et simpli- cissima in deo est intellectio et volitio / atq. essentia: est ta- men aliquorum obiectiue intellectio: quorum ipsa no est volitio: et quorum non est essentia. Nam nullius creatu- re ipsa est essentia: et tamen cuiuscumq. ipsa est intellectio: et omnium intelligibilium / siue bonorum / siue malorum est intellectio. Nec tamen est malorum volitio. Ex hoc autem no sequitur aliqua distinctio inter intellectioem dei et eius volitioem extra animam: quia cuiuscumq. de- una intellectio est intellectio eiusdem diuina volitio: et similiter diuina essentia est intellectio: et cuiuscumq. di- uina volitio est volitio eius: eiusdem diuina essentia et di- uina intellectio est volitio: et eius diuina essentia non est essentia: eiusdem nec intellectio / nec volitio diuina est essentia. Exempla patet tñ in deo q. in creaturis. Quod est fm omnes q. vnica intellectioe oino indiuisa nouit deus tam preterita q. futura: et per consequens dei prescien- tia et dei intellectio sunt idipsum omnino a parte rei: et ta- men hoc non obstante illa intellectio aliquorum est intel- lectio: quorum ipsa non est prescien- tia: puta preteritoru: quorum tamen intellectio est intellectio. etiam eorudem prescien- tia est intellectio: et quorum prescien- tia non est prescien- tia: nec eorum ipsa intellectio est prescien- tia. In creaturis vero certu est q. intellectio qua. verbi gra. Sor- tes nouit lapidem: est aliqua essentia: que nullatenus a seipsa est distincta: ita q. absq. vlla distinctioe a parte rei illa intellectio est illa essentia: et illa essentia est illa intel- lectio: et tamen illa est intellectio lapidis: et non est essen- tia lapidis. Ex his patet ad confirmationem dicendu esse q. illa maior sit vera accipiendi significare commu- niter etiam ad consignificare: alias non: vt patet in exem- plis adductis. Ex quibus etiam potest argui contra aliam opinionem. Et ulterius concedendum est q. hoc verbum diligit: aliquid connotat: quod non connotat hoc verbum intelligit. et similiter aliud connotat hoc no- men volitio quod non connotat hoc nomen intellectio: connotant enim volitio et dilectio: et similiter vult et di- ligit bonum: scilicet existens vel apparens. Nam nomi- ne volitionis in communi intelligimus consensionem in bonum vel apparens bonum: sicut prescien- tia conno- tat futurum: quod tamen non connotat nomen intel- lectionis. Et quia omne quod deo apparet bonum: est bonum: vtiq. sequitur: deus diligit malum. ergo malum

est bonum: quia vero nomen intellectionis illud non con- notat: non sequitur. de. 3. intelligit malum. ergo malū est bonum. tota ergo causa quare vna illarum est vera et reli- qua falsa est diuersitas terminorum quantum ad conno- tata: non autem diuersitas horum que significant in deo: seu pro quibus supponunt illa nomina intellectio dei et vo- litio dei. Quod diuersitas in connotando si tolleretur ita q. per nouam institutionem essent nomina nullatenus connotatiua: aut idipsum vnum connotaret quod aliud et e conuerso vel vtraq. illarum esset vera: vel vtraq. falsa: sicut etiam per nouam institutionem fieret: vt nomen pre- scientie non connotaret futurum: neq. aliquid quod non connotat nomen intellectionis: nec e conuerso aliquid con- notaret nomen intellectionis: quod non etiam connotaret nomen prescien- tie: sicut hec esset vera. deus intelligit preterita: ita hec foret vera. deus prescit preterita: et sic ad ibidem. Ad rationem principalem questionis supra re- sponsum est. Ad confirmationem autem dico: q. non ait Aug. illa esse equalia: sed dicit ipsa non esse in equalia: vt supra patet in auctoritate eius adducta pro conclusione secunda. Sicut ergo idem no est sibi in equalia: sic nec ista est alibi diceret huiusmodi esse equalia exponenda est per istud dictum suum: vt intelligatur q. non sunt in equalia: nec vnum alio perfectius: neq. moueat quod plurali- ter dico ista et perfectiones attributales et huiusmodi cū fm veritatem non sint plures: sed vnica perfectio tantum Extensio enim nomine seu vocabulo plus sum: sicut et An- sel. cum ait. vt supra allegatum est cū summa natura nul- lo modo composita sit: et tamen omni modo tot illa bona sit: necesse est vt illa omnia non plura: sed vnus sint. Ecce dicit q. est tot illa bona: et tamen omnia illa non sunt plu- ra: et per consequens non sunt tot. dicitur ergo illa natura esse omnia illa bona et tot: quia bonum illud est quod signi- ficant illa omnia: et tot illa nomina et quodlibet illorum: et hinc intellectū ipse premisit in principio capituli illius. Sic interrogans. Quid si ergo illa summa natura tot bo- na est: erit ne composita taz pluribus bonis: an potius no sunt plura bona: sed vnum bonum tam pluribus nomi- bus significati. Et hac secūda parte ipse acceptat primā reiectis in verbis proxime allegatis: et idē dicit ab agister in ista distinctione cap. hic diligenter notandum est.

15. detri. c. 5.

cap. 17.

cap. 17.

Distinctio octaua. Questio. ii.
Secundo circa hanc distinctione 3. que ro vtrum perfectiones attri- butales distinguantur. Arguo q. non auctoritate Ansel. mon. dicens: que admodum itaq. vnum est quicquid essentialiter de sum- ma substantia dicitur: ita ipsa vno modo vna considera- tione est: quicquid est essentialiter. no ergo fm alia et alia rationem est iustitia et sapientia: sed fm eandem. In oppositum arguitur: quia si no distingue- rentur ratione: tñ no possent iungi nomini dei sine negatione. consequens est falsum: nulla enim nugatio est si dicatur. de? fortis. deus sapiens aut aliquid simile. Similiter nec si dicatur iusta voluntate dei hoc vel illud factum est: et tamen duo attributa im- mediate iunguntur. Respondeo premittendo quid nominis aliquo- rum terminorum: scz attributi. ratio nis attributabilis perfectiois attributalis. Attributum voco nomē de deor de omnibus personis simul: et de qua- libet sigillatim predicabile vocale vel scriptū denotans quodlibet de quo dicitur esse tale quale vniciq. melius est esse: q. no tale esse iuxta intellectū in precedēti. d. arti. primo q. tñ is solutioe rōnis tertie opi. ibi rectare. q. per

primam particulam excluduntur nomina notionalia de deo dicta. per secundam excluduntur talia. creator premia- to: summum: et multa similia. Per rationem attributabilis intelligo rationem / seu conceptum aie explicantem quid per attributū significatur. Per perfectionē vero at- tributalem voco entitatem quā significat principaliter et pro qua supponit abstractum attributū de deo dictum. Secundum hoc erunt quatuor articuli. In primo vt- debitur de questione. In secundo videbitur vtrum attribu- ta distinguantur ratione. In tertio vtrum quodlibet at- tributum predicet in quid de deo et de alio attributo. In quarto vtrum attributum abstractum et eius concretum dicta de deo sint synonyma. Quantum ad primum premitto vna distinctio- nem de distinguū ratione. Aliqua eni possunt distinguī ratione: q. ipsa sunt rationes / seu con- ceptus distincti. Et isto modo non intelligitur questio: q. perfectio attributalis no est ratio / nec conceptus aie: sed vna et summa res eternaliter existēs. Alio modo possunt aliqua dici distinguī ratione: quia eorum sunt proprie ra- tiones distincte: ita q. ratio vnus no est ratio alterius nec e conuerso: et isto modo etiā questio non est dubia. suppo- tis his que in precedenti questione dicta sunt. vtz q. non sit aliqua distinctio extra animam inter perfectiones at- tributas / seu attributales: et q. non sit nisi vnica et indiuisa / aut simplex perfectio omnibus attributis signata. sic enim non sunt aliqua: quorum vnus ratio non sit ratio alterius: sed vnicum est: cuius sunt omnes huiusmodi ra- tiones si plures sint. Tertio aliquid potest dici distinguī ab aliquo ratione: quia ei? sunt plures rationes: et ipsum fm vnam differt a seipso fm aliam: sic q. extrema talis di- stinctionis non intelligatur esse ipse rationes: nec aliqua aggregata ex rationibus illis: sed ipsa met res extra pre- cise diuersis huiusmodi rationibus importata differat a seipsa que admodum multorum verba doctorum sonant videtur in ista materia: et in alijs. Et in hoc sensu intel- ligo questionē. Ad quā respondendo pono cōclusionē. neg- atiuam. et probō generaliter q. impossibile est aliquam rem sic a se ratione distinguī. Primo sic. si aliqua res primo distingueretur ratione a seipsa: aliqua ratio esset eius que non esset eius: consequens est impossibile. conse- quētia declaratur: q. omne quo aliquid distinguū ab alio quo est propriū illi quod distinguūtur: et no est cōmune si- bi et illi a quo distinguūtur: hoc est euidens ex se. Ergo ali- quid distinguūtur ratione: aliqua ratio erit sibi propria / vel eius: que non erit illius a quo distinguūtur: et si distin- guatur a seipso illa ratio erit eius et non erit eius. vnde si- gnata illa ratione per quā distinguūtur a seipso: verū erit dicere. hec ratio est huius: et hec etiā erit vera: hec ratio non est huius. eodē penitus demonstrato per subiectum et predicatum vtriusq. iste aut sunt cōtra dictione: et per consequens p. impossibilitas consequentis. Secūdo sic. q. distinguūtur et a quo distinguūtur sunt distincta et hoc vni- uersaliter verū est in oibus: q. oē distinctū a distincto est distinctū. Si ergo aliqua res distinguatur a seipsa: qua- litercuq. distinguatur ipsa est aliqua distincta: cum ipsa tunc sit qd distinguūtur: et a quo distinguūtur. Si autē est aliqua distincta ipsa aliqua plura: et non precise vnum. Alioquin aliqua distincta essent precise vnum: et per p. non essent distincta: quia de ratione vnus est esse indiuis- sum in se. ergo si aliqua res distinguūtur ratione a seipsa: ipsa est aliqua plura: sed hoc impossibile: q. aut esset plu- res res / aut plura entia rationis: non plures res: cum sup- ponatur esse vna: et vt tollatur oīs calumnia supponatur q. sit simplex. Item quia tunc distingueretur a seipsa re et non ratione tantum: vt supponitur: nec plura entia ra- tionis: quia ens reale non est aliquid ens: nec aliqua

L. c. 3. L. c. 7. 8. et. 9. lib. 1. c. 4.

Cap. 5.

Cap. 2.

Cap. 2.

lib. 3.

Attribu- tu quid ē.

concretus verbi gratia deus est viuus: deus est sapiens: est intentio eius: q in huiusmodi propositionibus subiectum z predicatum supponit pro omnino eodem ex parte rei: sub alia tamen z alia ratione: ita q predicatum z subiectum differunt ratione: z non sunt nomina synonyma: et quia supponit pro eodem ex parte rei. di. q. reducuntur ad vnum in esse. Et similiter cum subdit. ista est essentia scilicet que non est in materia cum fuerit accepta fm q est posita: z fuerit disposita aliqua dispoone scilicet sicut dicitur subiectum disponi per predicatum: tunc dispositio z dispositum vnum erit in predicatione id est vnu de alio predicatur: z supponit pro eodem ex parte rei: z duo in intentione: qua predicatum z subiectum id est in ratione predicati z subiecti que sunt diuersa: cum subiectum z predicatum non sunt synonyma: vt dictum est. Unde non di. q. res importat seu pro qua supponit subiectum z predicatum differat ratione: aut sint duo rationes: sed q predicatum z subiectum: z hoc quantum ad primam partem auctoritatis inductam est dicendum. Sed pro alia parte que sequitur est sciendum q in rebus existentibus in materia quando predicatum concretum aliquid abstracti z maxime in propositionibus categoricis substantialibus vbi videtur maior similitudo referuari ad predicationes huiusmodi factas de rebus immaterialibus dissimiliter dispositio et dispositum reducuntur ad vnum in esse. Nam in abstractis a materia fm commentum. dispositio et dispositum supponunt pro aliqua vna re simplici: nec vnum significat principaliter aliquid illius pro quo supponit dictum extra intellectum ab eo quod principaliter significat aliud: sed precise id est in deo significat viuus et deus: in rebus autem compositis substantialibus non sic: quibus enim supponunt pro aliqua re per se vna: predicatum tamen principaliter significat aliquid illius vel aliq partem realiter ab eo distincta: quod significat substantiuum: ita q illud pro quo supponunt dispositio et dispositum: licet sit vnum per compositionem vel adunationem. iuxta modum loquendi commentatoris. nihilominus tamen in eo sunt aliqua distincta: quorum vnum est in alio sicut forma in subiecto: vel delatum in deferente verbi gratia in hac propositione. homo est rationalis: predicatum significat principaliter rationabilitatem siue animam rationalem: quibus supponat pro toto homine: z intellectus intelligit esse in homine duo distincta scilicet animam rationalem z eius materiam siue corpus: quibus ista faciunt vnum per se nec sint abinuicem segregata: sed adunata: seu coniuncta in esse: et hoc modo intelligit commentum. q intellectus est natus diuidere ea que sunt adunata in esse id est diuisim intelligere vel diuisa esse cognosce z diuisim significare que sunt coniuncta z adunata in re: sicut materia z forma non autem di. q. re omnino simplicem intellectus sit natus diuidere: sicut plures imaginantur. Et q. hec sit eius intentio quo ad omnia predicta patet ex verbis eius. vnde volens ponere differentiam inter huius predicationes in rebus materialibus z abstractis a materia: statim post verba allegata: dispositio z dispositum vnum erit in predicatione: z duo in intentione qua predicatum differunt a subiecto. Addit: sed tamen non sicut predicatum differunt a subiecto in propositionibus categoricis substantialibus dispositio enim idem est et dispositum: sicut in abstractis: sed in potentia duo: quando intellectus diuiserit alterum ab altero fm ea scilicet que important. intellectus enim natus est diuidere adunata in esse in ea ex quibus componitur: quibus non diuidatur in esse sicut diuidit materiam a forma: et formam a composito ex materia et forma. hec ergo est dispositio intellectus in rebus compositis ex materia z forma cum disponit habentem formam per formam. intelligit enim vtraque

125.39.

adunata aliquo modo: z differentia alio modo. verbi gratia. q. cum disponit hominem per rationabilitatem. vtz enutians homo est rationalis: intelligit q substantiuum rationalitatis z rationalitas id est sunt in adunatione. i. adunantur in vnum: z intelligit q deferens ex eis aliud est a delato. i. materia subiecta a forma. Et per hoc patet ad aliud: quod ex eodē inducitur. Nam in propositionibus de rebus compositis dispositio z dispositum differunt in intellectu propter diuersas rationes: vt supra declaratum est. Differunt etiam in essentia propter diuersas res quas importat. dispositio autem z dispositum in deo non differunt hoc modo in esse: sed in intellectu: tunc hoc est qd subdit. q. multiplicitas in deo non est nisi in intellectu: tunc. i. dispositio z dispositum id est significant aliqua diuersa in esse: sed tunc est diuersitas in rationibus predicati z subiecti: quibus non sunt synonyma: vt dictum est. Ex istis autem patet q. vna ratio differat ab alia: et predicatum differat a subiecto: res tamen ipsa non differat ratione a seipsa: nec in deo: nec in creaturis: et ideo illud dictum vitarum: q. res considerata fm vnam rationem differat a seipsa considerata fm aliam rationem: de virtute sermonis non est verum: sicut non est verum illud quod infertur ex eo. q. res considerata fm vnam rationem non est ipsamet considerata fm aliam rationem: sed debet intelligi q. ratio vna fm qua consideratur non est ratio alia: vel differt ab alia: vel q. nomen importans rem illam fm vnam rationem: differat ratione a noie importante eadem fm aliam rationem: modo supra frequenter dicto: z sic patet intellectus: se doctores qui videntur tali locutione dicentes aliqua esse idem re z differre ratione: q. plures videantur loqui in alio sensu: z in hoc sensu etiam ego aliqui idem dixi: verum tamen ea que in hac questione scda dicta sunt id eo positi: non vt eos reprobarem tanquam aliter ipsi sensissent: sed vt pateat in quo sensu debeat accipi tale dictum: z in quo sensu debeat reprobari. Ex dictis colligitur q. perfectio attributalis: nec re: nec ratione distinguitur a perfectione fm rationem talium perfectionum in deo.

Quantum ad secundum articulum dico q. attributa distinguuntur ratione: immo verius rationibus: quonia alia est ratio vnius a ratione alterius z e conuerso. Alietas tamen suarum rationum non attenditur penes illud quod principaliter significat: aut pro quo supponunt dum predicantur de deo: quoniam tunc oportet perfectiones attributales esse distinctas abinuicem. Cuius oppositum probatum est in precedenti. q. Sed attenditur precise penes extrinseca connotata: siue illa sint aliqua significabilia incomplexa: siue significabilia complexa tantum: q. autem attributa distinguuntur talibus rationibus proba. Primo quidem: quoniam alias nugatio esset cum vnum iungeretur immediate huic nomini deus. verbi gratia. dicendo deus fortis. deus iustus: vel alteri attributo: vt si diceretur. iusta potentia dei vel magna clementia: quod tamen nullus diceret. Secundo z fortius: quia sequeretur: q. due propositiones vere contradictorie ad intellectum: quibus non ad vocem essent simul vere: quod est impossibile: patet consequentia: quoniam hec sunt simul vere. deus cognoscit petrum peccare. et deus non vult petrum peccare: que vtrique contradictorie forent ad intellectum: si volitio z cognitio non differrent ratione ad sensum premissum: sicut et hec deus cognoscit petrum peccare: z deus non nouit petrum peccare. Similiter iste. deus est scientia: vel notitia lapidis: scilicet obiectiue. deus non est essentia lapidis: seu deus non est vita lapidis: que vere sunt: essent contradictorie. Et patet ergo talia attributa differre rationibus. vel ergo diuersa in deo principaliter significantibus: quod est improbatum: vel extrinsecus diuersa

4. lib. di. 46.

connotantibus: z hoc est propositum. Hec est intentio magistri. 4. li. di. 46. c. Sed quomodo iustitia dei zc. vbi magister mouet questionem: quare scriptura. d. quedam opera dei pertinere ad eius iustitiam: quedam vero ad misericordiam. Si misericordia dei est iustitia dei. videtur enim q. vel misericordia dei non est iustitia eius: vel que sunt opera misericordie sunt opera iustitie z e conuerso. Respondet magister. d. his responderi potest sic: illis locutionibus quibus huiusmodi operum sunt distinctiones: vt alia misericordie alia iustitie alia bonitati tribuantur: non diuersitas subiectis id est rei his vocabulis significare exprimitur: sed varietas sensuum scripturarum locutionum z effectuum in creaturis monstratur. Lum enim dicit deus iustus vel iustitia: essentia diuina predicatur: z etiam q. ipse sit distributor: z iudex meritorum intelligi datur. Similiter cum dicitur misericors: essentia diuina predicatur: z in super q. ipse sit misericors liberator intelligi datur. Et q. iustitia z misericordia nullo modo res vel entitates distinctas in deo significant: sed tantummodo eandem essentiam dei: vtriusque tamen illorum aliquid preter essentiam connotat seu dat intelligere: sicut iustitia connotat merita creaturarum: z dei effectum circa ipsas: qui est distributio premium z penarum. Similiter misericordia dat intelligere creaturas miserarum: dei liberationem: qua ipsas liberat a iustitia. Et ex hoc magister statim soluit propositam questionem dicens. Unde ergo quedam opera misericordie: quedam iustitie dicuntur: non quia essentia diuina hec z illa operet: z quin hec z illa sint opera diuine essentie que dicitur misericordia z iustitia. Sed quia quedam sunt quibus ostenditur iudex: et equus distributor: quedam quibus ostenditur miserator. Ex his etiam patet q. ista distinctio est: tantum nominum connotantium non rei hec vel illa habentis subiecta: vt quidam intelligunt: dicunt magister intellexisse. Nam omnis res subiecta misericordie dei est subiecta iustitie: z e conuerso z opus omne misericordie est opus iustitie: z e conuerso cum misericordia z iustitia sint precise vna dei essentia: z ideo nulla res est subiecta misericordie que non sit subiecta iustitie: z e conuerso: sed talis distinctio vtriusque fm magistrum z fm veritatem est huiusmodi nominum. Nam vni aliquid est subiectum quod non alteri: sicut illud quod significatur quoquo modo: vel datur intelligi per nomen: dicitur illi nomen subijcere vel esse subiectum: aliquid enim determinate datur intelligi z cognoscitur per hoc nomen misericordie: quod non significat per hoc nomen iustitie z e contra vt supra patet. Itē subdit ibidem magister aliquid dubium di. Sed fm hoc occurrit questio quomodo ex alijs ostendatur iustus: z ex alijs misericors: cum sit ei idē esse iustum z misericordem. Si enim fm eadem rationem dicitur iustus et misericors: ex eo tempore quo intelligitur iustus intelligitur misericors: z e conuerso. Et respondet. Sed dicit supra: q. cum dicitur deus misericors: ita eadem essentia diuina significat: z fm eadem idē predicat: vt etiam quedam diuersa intelligantur intelligimus enim per hoc miserator: z iustum iudicē. inueniens per hec verba q. non eadem ratione dicitur iustus z misericors sed alia z alia: non q. aliud per vnam in dei essentia importetur per alia: q. aliud extra dei connotat. Hoc etiam confirmat statim auctoritate dignitas. vnde ait. q. euidenter dignitas ostendit. d. oia que dei sunt: ipse est: ipse sapientia eius: ipse fortitudo iustitia sanctitas: ipse prudentia: sed cum vnu sint in subiectis: pro varietate sensuum diuersis nuncupatur vocabulis. aliud enim significat sapientia aliud iustitia: quibus enim sapientia dicitur: discipulos de diuinari humanarum rerum instruere d. Quado iustitia. distributor z iudex meritorum infirmatur: ita z prudentia: cuius dicitur doctor z demostrator: bonarum z malarum rerum vel neutrarum intelligitur: ecce quod prius. Sed contra hoc videtur esse qd Aug. frequenter di. videlicet q. hoc est deo esse: quod, sapienter esse: quod fortem esse: z sic de alijs complexis significabilibus: per propositiones in quibus de deo predicantur attributa. Similiter ait q. non aliud est deo esse sapienter: esse iustum aut fortem: z sic de ceteris: hoc liquet de vera non essent si alia ratione diceretur iustus alia sapienter. Contra hoc etiam est: vt apparet auctoritas Ambrosii. alle-

gata in principali argumento. q. Ad primum dicendum q. ista locutione esse hoc: esse illud verbi gratia deo esse bonum: esse esse inagnum: vel esse hoc: non esse esse illud: in diuersis locis diuersa sit intelligentia. Nam quandoq. solum denotatur q. eodem precise a parte rei res est hoc vel illud: vel contra quando dicitur esse hoc non esse illud: denotatur q. non eodem precise ex parte rei est hoc z illud. Aliquando denotatur non solum talis idē titas rei: vt dictum est: sed etiam idē titas rationis id est q. eodem ex parte rei est hoc z illud: z eadem ratione etiam dicitur vtriusque: hoc patet per philosophum. id. metaphy. vbi dicit: quod vni esse est illud quod vnicuique esse id est vnicuique idem est esse q. esse vnum. Constat autem q. non intelligit secundo modo: sed primo tantum: cum in quarto dicit: q. ens z vnum sunt idem z vna natura: non tamen vna ratione ostensa: vt supra z in hac questione habitum est. Aliquando vero accipit secundo modo: vt tertio phy. di. q. idem actus est agentis z patientis: non tamen sicut esse idem: quod postea aliter exprimit dicens non tanquam rationem esse vnam: sicut tunc z indumenti. vnde tunc ce z indumenti idem est esse: siue tunicam esse est indumentum esse hoc secundo modo. Hunc ad propositum dico q. Aug. quando di. q. deo idem est esse q. bonum et sapientem esse z similia: non intendit aliud significare nisi q. eodem precise a parte rei est: z est bonum: et sapienter: zc. z q. eius magnitudo est sapientia eius: et eius sapientia essentia z bonitas. Et q. ita intelligat manifeste patet per cundem. 7. de tri. vbi quo sensu huiusmodi locutione vtriusque exponens ait. Quid enim aliud dicimus: cum dicimus hoc illi esse q. sapere: nisi eo est quo sapiens est. Et ante in eodem capitulo dicit: q. anime nostre non est hoc esse q. sapere quod de deo non potest intelligi: vt ipse non sit hoc quo ipse est sapiens: sicut intelligimus de anima nostra que quidem seipsa est: non aut sapiens seipsa: sed qualitatē que ipsa non est. Item statim ante predictam expositionem dicit q. corpori non est hoc esse q. candidum esse: aliud enim ibi forma sup. qua est corpus: et aliud color: scilicet quo est candidum. Et sic patet q. non intendit significare nisi omnimodam idē titates dei qua est et est sapiens et bonus zc. cum hoc autem stat diuersitas rationum: vt supra patefactum est. Ad secundum dicendum q. rationes esse diuersas z alias abinuicem contingit dupliciter. aliquando enim hoc est propter diuersitatem rerum principaliter importatarum: aliquando precise propter diuersitatem aliquorum extrinsecus connotatorum: vt supra patet. Lum igitur dicitur q. tunc dicerentur fm diuersas rationes attributa de deo: si intelligatur hoc de rationibus aliqua quoquo modo ex natura rei in deo diuersa significantibus. nego consequentiam. Si autem de rationibus diuersa tantummodo connotantibus. concedo consequens. Ambrosii autem non est contra hoc: sed contra primum intellectum: quod patet per verba que immediate sequuntur ad declarationem sui dicti. Sequitur enim. cum enim aliquis homo dicatur esse corpus. animal z rationalis: homo non vno modo vel consideratione hec tria dicitur: et probat: fm aliud enim est corpus et fm aliud rationalis: et singulum horum non est totum hoc quod est homo: illa vero summa essentia nullo sic est aliquid: vt illud idem aut fm alium modum: aut fm aliam considerationem non sit: quia quicquid aliquo modo essentialiter est: hoc est totum quod ipsa est.

106.17.

106.2. z. t. c. 8.

106.3.

106.21. et. 22.

Cap. primo

Et hoc patet quod dictum est. Nam rationalis non significat principaliter totam essentiam hominis. sed partem. scilicet animam: quia supponat pro toto. Similiter corpus significat partem hominis et non totum: ut sumit Anselmus. siue illud sit sola materia/ siue alia forma ab anima rationali: neutrum autem horum est hoc totum quod homo: et ideo alia et alia consideratione dicitur nota ista: que alietas est secundum alietates eorum que principaliter significantur: et in hoc sensu omnia illa dicitur dici de summa essentia una consideratione: quia quicquid significatur per illa/ aut aliquid illorum est tota essentia ipsa: et ideo rationes attributales non hoc modo sunt diuersae: ut est supra probatum: sed solum quia diuersae extrinsecae significant secundum tales diuersas rationes dicuntur attributa deo.

Pro articulo tertio distinguo de predicari in quid. potest enim accipi tripliciter. Uno modo communiter pro predicari in recto et non denominatiue denotatione extrinseca/ vel intrinseca loquedo proprie de denotiatiua predicatione: que scilicet non attenditur precise secundum transfigurationem et cadentiam vocis a nomine principali: sed etiam significatione: quoniam valet principale nomen/ seu abstractum significat rem distinctam ab eo pro quo supponit subiectum. verbi gratia. Socrates est muscus: quod ad intrinsecam denotationem: et similiter homo est animatus: et quantum ad extrinsecam lapidatus est visus/ seu cognitus: et secundum hunc modum omnis predicatione in recto affirmatiua: in qua predicatur terminus abstractus/ aut etiam concretus: qui cum abstracto vere de eodem predicatur est in quid. Secundo accipitur predicari in quid strictius pro predicari in recto et non denotiatiue: ut dictum est: et cum hoc etiam predicari non accidentaliiter/ seu contingenter: sic quod possit non predicari: etiam posita subiecti constantia: et per hoc multe predicationes in abstracto excluduntur. verbi gratia. albedo est similitudo. linea est rectitudo. et alie similes: quarum predicationes possunt successiue vere affirmari et negari de subiectis. Tertio accipitur predicari in quid strictissime pro predicari in primo modo dicendi per se et non denotiatiue: et isto modo multe predicationes non sunt in quid: que tamen sunt in quid duobus modis premissis: ut hec. humanitas est vitas: homo est vitus: passio est actio. angelus est dependens/ aut etiam dependens: et multe similes: quarum predicationes aliqua connotant: que nec aliqua eorum connotant earum subiecta: et tales predicationes que sunt in quid duobus modis premissis: et non hoc tertio modo: aliqui etiam doctores antiqui dicebant esse veras per identitatem termini/ siue eas esse identicas non formales. Hoc premissis dico primo quod attributa predicantur de deo in quibus primo et secundo modo. probatur: quoniam quodlibet de ipso in abstracto predicatur et nullum accidentaliter/ vel contingenter. predicantur etiam de se inuicem: unde hec sunt vere et necessarie. bonitas dei est sapientia dei: et sic de alijs: imo si non addatur dei si simpliciter dicatur. bonitas est sapientia: quod vis eius vniuersalis non sic fit in quid sicut nec est necessaria: imo nec vera. Non enim omnis bonitas sapientia est. Sed contra hoc dicitur. quod prescientia et predestinatio predicantur de deo contingenter. Nam si nihil esset futurum: deus non esset prescientia/ nec predestinatio: illud est possibile loquendo proprie de futuro: ut distinguitur contra presens. Respondeo quod nec predestinatio/ nec prescientia est attributum: quod probari potest per rationem: qua probat Anselmus. mox. quod summum non est ex his que omnino melius sunt ipsa/ non ipsa: quod si deus nullus esset/ aut etiam fuisset predestinatio/ vel prescientia: non ideo minus bonus esset: alias necesse fuisset esse aliqua futura et a deo fienda quod est falsum. non ergo esse prescientiam vel prescientiam cuiuslibet melius est quam non ipsum et similiter nec esse predestinantem/ aut esse predestinationem/ ac per hoc/ nec attributum. Secundo dico quod attributa/ nec de deo

nec de se inuicem predicantur in quid tertio modo. probatur primo: quod quodlibet aliquid connotat a affirmatiue/ vel negatiue quod non connotat hoc nomen deus: supposito quod ipsum sit inere absolutum et proprium illius summe essentie: sicut ipsum accipimus in visu communi. ergo nullum tale de ipso predicatur in quid isto modo: patet prima: quod nullum connotatiuum predicatur in primo modo de aliquo mere absoluto. Secundo probatur ex eo quod vniu connotat aliquid cui nihil simile aliud connotat: et e converso. nulla autem talium multum predicatio est in primo modo dicendi per se: et per consequens/ nec in quid isto modo. Nec contra hoc est quod dicitur. Anselmus. mox. cum ait. Si querat quid sit ipsa summa natura: quid verius respondeat quam iustitia: et simile. de ceteris attributis: per quod videtur velle quod quodlibet predicatur in quid de deo. Nam ibi ipse non vult dicere: nisi quod summa natura non dicitur iusta/ aut sapiens/ aut aliquid eius modi participatiue alicuius qualitatis que sit in ea: quod admodum homo dicitur iustus iustitia: que ipse non est: sed ipsa per se ipsam est iusta. Et ideo non dicitur habere iustitiam: sed existens iustitia. Et preterea: cum dicitur quod est iusta non dicitur proprie qualis est: sed quid est: quod scilicet predicatum importat ipsamet et non aliquid aliud ab ipsa quod sit in ea: e contra autem cum homo dicitur iustus non quid est: sed qualis est dicitur. Et ad hoc insinuandum. d. quod allegatum est: sicut pater intuenti. unde hec declarant concludit. quicquid ergo eorum de illa dicitur in iustus/ vel quanta: sed magis quid sit monstrat: et ideo talia in quid primo et secundo modo predictis secundum eius intentionem de ipsa predicantur.

Quantum ad quartum articulum dicendum quod abstractum et concretum attributa possunt accipi dupliciter. Uno modo in communitate sua. i. secundum quod sunt communia deo et creaturis. Alio modo specialiter secundum quod dicitur de deo. Si primo modo sumantur/ sunt synonyma: quia quodvis concretum secundum quod de deo dicitur nihil significat aliud vel connotat: aut alio modo quod abstractum: in creaturis tamen aliud connotat concretum quod abstractum. Et loquor de concretis et abstractis significantibus accidentia in creaturis: quodvis etiam hoc sit verum in multis etiam significantibus substantias. Unde concretum de quo est sermo significat secundum Commenta. 12. metaphysici. in rebus materialibus id quod significat abstractum. i. formam: et ultra eam significat seu importat subiectum. unde d. quod summum significat illud quod significat principale et magis. vita enim significat aliquid non in subiecto: vitium autem significat aliquid in subiecto: scilicet formam in materia et habitu in subiecto: non intendit autem quod vita significat aliquid non in subiecto. i. aliquid non existens in subiecto: quod hoc esset falsum secundum eum: sed intendit quod significat aliquid pura forma: que est existens in subiecto: non tamen illud nomen significat illam in subiecto. i. connotando subiectum: concretum autem significat eadem formam connotando subiectum: unde eiusdem lib. 5. d. quod terminus denotiatiue accidentalis/ siue concretus primo significat accidens et secundo substantiam. Si vero talia sumantur specialiter: ut dicuntur de deo sic distinguendum est de hoc nomine synonymum: quoniam vno modo omne quod idem penitus significat et connotat si est connotatiuum quod significat aliud: et eodem modo et e converso dicitur illi esse synonymum. Et hoc modo talia vitium et vita: iustus et iustitia/ sunt synonyma: secundum quod dicuntur de deo: quod nihil significat vnum eorum/ aut connotat: quod non significat/ aut connotat aliud eodem modo: et e converso. Et hoc attendens Anselmus. mox. d. quod de superna essentia idem est dicere quod est iusta/ et quod est iustitia: quod non est sic de homine: ut premisit. Nam cum dicitur homo iustus non intelligitur quod sit iustitia: sed habens iustitiam. Alio modo adhuc strictius sumitur hoc nomen synonymum. vbi secundum quod

Cap. 15.

no

Cap. 15.

12. 14.

12. 14.

Cap. 15.

Com. 19.

12. 14.

Com. 19.

12. 14.

12. 14.

cap. 8.

illa dicuntur synonyma: que nec diuersa significant nec connotant: ut predicatum est: nec etiam sunt accepta vel imposita secundum similitudinem ad illa nomina: que diuersa significant: aut connotant siue quod sit in alijs non diuersa significant vel connotant. Et hoc modo talia non sunt synonyma secundum quod dicuntur de deo: quoniam sunt accepta ad similitudinem concreti et abstracti que dicuntur in creaturis: et similia concreta et abstracta in creaturis non sunt synonyma. et in hoc sensu loquitur Commenta. 12. metaphysici. quando dicit quod vitium et vita non significant in deo idem omnibus modis: sicut significant nomina synonyma. concludit prima argumenti ad. quod concedenda est: si tamen per ipsum quis vellet probare attributa non differre ratione: patet responsio articulo secundo.

Argumentum etiam in oppositum verum concludit de attributis: non autem de perfectiōibus attributalibus: ut apparere potest satis intuenti.

Distinctio octaua. Questio. iij.

Tertio quero vtrum cum diuina simplicitate sit compositibile deum esse rem alicuius generis vel predicamenti. Et arguitur quod non: quia deum habere partem intrinsecam et deum esse simplicem non sunt compositibilia. ergo nec deum esse in genere est compositibile sue simplicitati. Antecedens est notum: et consequentia probatur. Nam genus (ut dicit philosophus. 5. metaphysici. ca. de parte) est pars speciei. et Commenta. ibi ait. genus est pars formarum speciei. Forma enim speciei diuiditur in genus et differentiam. Et dicitur. 5. metaphysici. Dicemus inquit quod genus predicatur de specie: ita quod est pars quantitatis eius. Et per his patet quod genus significat partem rei que significatur per speciem eius: et per consequens: cum omne quod est in genere sit in aliqua specie eius: sequitur quod omnis res existens in genere habet partem et partem. Secundo. diuine simplicitati repugnat habere materiam: ergo ei repugnat esse in genere. Antecedens patet. consequentia probatur: quoniam genus significat materiam rei de qua dicitur. unde. 10. metaphysici. dicit philosophus genus est materia. Et statim de quo genere loquatur ostendens ait. quod dicitur genus: non ut heraclitum: sed ut in natura. vbi Commenta. exponit sic. genus est materia. i. significat materiam: scilicet genus quod dicitur genus in rei veritate: non genus quod dicitur de hominibus attributis vni principij: sicut genus herculeorum: sed genus quod predicatur de rebus existentibus secundum materiam: quod ita diffinit. scilicet quod est predicabile de pluribus speciebus secundum quid. Et ecce quod loquitur proprie de genere: ut sumitur in proposito: et dicit quod significat materiam.

Ad oppositum arguitur. deus est in genere: ergo non hoc repugnat sue simplicitati. Antecedens probatur auctoritate Damiani. dicitur in elementario suo. quod substantia est genus generalissimum: quia non habet supra se aliud genus: et substantia illa diuiditur in corpoream et incorpoream. continet autem incorporea substantia deum angelos animam demones. Et quo dicto patet: quod deus est in genere substantie.

Ad declarationem questio videnda sunt duo. primum est in speciali an propter summam dei simplicitatem negandum sit deum esse in genere: Secundu generaliter vtrum propter aliquam rationem hoc sit negandum.

Quantum ad primum est opinio multorum quod deus propter suam simplicitatem nullo modo est in genere: eo quod quilibet res cuiuscumque generis

vel predicamenti ex natura rei est aliquo modo composita. hoc tamen diuersimode a diuersis ponitur: quidam enim dicunt quod quilibet res per se existens in predicamento est intrinsece composita ex diuersis rebus actuali scilicet et potentia sui generis tanquam ex proprijs principijs. Hec opinio probatur auctoritatibus et rationibus. Et tamen prima auctoritas Commenta. 12. meta. dicitur omnia que transmutantur habent materiam: sed nature materialium diuersantur secundum modos nature transmutationis: cum ergo sint modi transmutationis diuersorum generum sequitur quod sint materie etiam diuersorum generum proprie illis. Constat autem quod etiam diuersi sunt actus et forme generum diuersorum. ergo quodlibet ens in genere compositum est ex proprio actu et propria potentia illius generis. Item ibidem ait. quod quodvis materia prima sit vna: tamen multa est in potentia et habilitate: et quodlibet ens cum materia communi habet materiam propriam. Et subdit. Non enim quodlibet ens sit ex qualibet potentia: sed vniu quod ens sit ex eo quod est in potentia id quod sit idem ex potentia propria: ita quod numerus potentiarum sit sicut numerus specierum entium generabilium. Et dicit hic Ari. quia opinatur quod propria materia vna est secundum subiectum: et multa secundum habilitatem: hec Commenta. Et qua auctoritate apparet quod quilibet species entium generabilium habet vltra communem materiam: materiam et potentiam propriam ex qua sit: et tot sunt tales potentie proprie: quot species generabilium entium. Item ibidem vbi soluitur questio mota in. 3. an. 1. principia omnium predicamentorum sunt eadem vel diuersa. dicit Commenta. cum philosopho quod omnium principia sunt eadem secundum proportionem: non autem secundum naturam. unde Commenta. ait. In vno quoque predicamentorum accidentium inueniuntur principia: quorum proportio ad ista est: sicut proportio principiorum substantie ad substantiam non quod habeant illam eadem naturam. Et sequitur. et dicere quod principia sint eadem proportionaliter est vt diceremus quod materia et forma et priuatio sunt principia. 10. predicamentorum: sed que in substantia differunt ab eis que sunt cuiuscumque predicamenti. Et similiter ea que sunt vniuscuiusque predicamenti differunt ab alijs: hec Commenta. Item ad hoc est auctoritas. Ari. 2. sufficientie dicentis. nulla categorica est que non habet exitum de potentia sua et suu effectum. vult ergo quod in quolibet predicamento sit propria potentia et proprius actus. Rationibus etiam probatur eadem conclusio sic primo omnis res diffinibilis est composita ex distinctis partibus intrinsecis: sed omnis res per se existens in genere est diffinibilis. ergo et maior patet per philosophum. 7. meta. vbi ait: quoniam omnis diffinitio ratio est: et omnis ratio partes habet: vt autem ratio ad rem et partes rationis ad partem rei similiter se habet. vbi patet quod philosophus vult: quod sicut tota diffinitio tota rem significat: sic pars diffinitionis significat partem rei: et per consequens omne diffinibile habet partes et partem. Item Commenta. ibidem que admodum inquit diffinitio declarat quid sit rei ita pars diffinitionis declarat partem quid sit rei. Item philosophus in eodem ait. quod si neque vna substantia est ex substantijs incomposita vti que erit substantia omnis. quare neque non vti que erit neque vniuscuiusque substantie. Et ecce quod philosophus infert quod si omnis substantia esset simplex nullius substantie esset diffinitio: que consequentia super hoc fundatur: quod omne diffinibile est compositum. unde Commenta. ibi ait. quod omnes estimant quod substantie sint compositae: ex hoc quod concedunt quod diffinitiones significant compositum. minor probatur: quoniam vt patet ex code. 7. ad diffinitionem sufficit genus et differentia. cum ergo omnis species genus habeat et differentias: sequitur quod quilibet sit diffinibilis. Hec obstat vt dicunt si quis inquirat quod accidentia diffiniuntur per additamenta: quia hoc non est: quoniam sint simplicia: sed propter eorum realem dependentiam

Com. 19.

12. 14.

Com. 11.

Com. 22.

Cap. 15.

12. 14.

Com. 33.

12. 14.

Com. 50.

12. 14.

Distinctio

Questio

Articulus

Octava

Tertia

Primus

Fo. lxxiiij.

dentiam essentialem ad subiectum propter quam per subiectum diffiniunt: et etiam quoniam eorum differentie non sunt nobis note: quoniam si nobis note essent ita diffinerentur sine additamento: sicut substantie. ¶ Secunda ratio est: quia si hoc non esset: hoc maxime videretur verum de accidentibus que videntur esse forme simplices: sed hoc est falsum: vt probatur. primo sic. omnis mutatio per se vna est ad terminum per se vnum: sed dealbatio est per se vna mutatio: vt patet. ergo est ad terminum per se vnum. ille autem terminus non est aliqua forma simplex: quoniam ipsa non fit nisi per accidens: vt patet ex 7. metaphysi. nec est compositum ex substantia et accidente: quia illud non est vnum nisi per accidens: vt patet ex 5. metaphysi. ergo est compositum per se de genere accidentis: et sic potest argui de qualibet alia forma accidentali. ¶ Secundo. quia simplicitas est perfectio simplex: et omnes ergo quanto ens aliquod est simplicius: tanto est simpliciter perfectius: et per consequens: si accidens non esset compositum: sed penitus simplex: intrinsece: ipsum esset simpliciter perfectius substantia composita: quod est falsum. ¶ Tertio. idem est susceptiuum motus et termini motus. Sed dealbationis superficies non est primum susceptiuum cum sit actus et forma. Motus autem est actus entis in potentia: et est in potentia. Quapropter oportet susceptiuum eius esse potentiam: sed potentia receptiua alicuius rei est de genere illius rei. vt dicitur in Commento. 9. phis. ¶ Nec opinio falsa est et superflua. et inconuenientia ponit. vnde arguo contra eam. ¶ Primo sic. Angelus est per se in genere finis omnes. et Angelus non est sic intrinsece compositus: et non omne quod est per se in genere est essentialiter sic compositum. ¶ Idem potest argui finis intentionem Commentatoris de corpore celesti. quod quidem finis philosophum est substantia simplex: et tamen est per se in genere substantie: vt omnes concedunt. ¶ Secundo probatur quod qualitates non sunt sic compositae sicut isti dicunt: que tamen sunt in genere per se etiam finis ipsos. Et hoc primo patet auctoritate philosophi 8. metaphysi. vbi ait. quod accidentia non habent materiam. Et quia probatur hoc ipsum ratione: quoniam si ponantur composita ex proprijs actualibus et potentialibus entitatibus: aut cuiuslibet speciei esset proprium potentiale: aut idem potentiale esset diuersarum specierum. verbi gratia. idem potentiale albedinis et nigredinis: et eodem modo quarumlibet qualitatuum: inter quas est per se transmutatio. primum dici non potest: primo quia cum sit transmutatio inter formas contrarias: et in qualibet transmutatione sit idem subiectum numero deferens sub vtroque termino transmutationis: vt patet ex primo physico. sequitur quod tale potentiale proprium non erit subiectum immediatum illius transmutationis. cuius oppositum (vt ex recitatis patet) dicitur opinio. et patet consequentia: quoniam finis opinionem idem est subiectum motus et termini motus. terminus autem motus finis ipsos est actualitas forme: que inducitur: sed illius subiectum non est illud potentiale quod est subiectum actualitatis forme que abijcitur per responsionem. ¶ Item. aut iste potentialitates proprie sunt eternaliter in materia communi: que est substantia: aut aliquando de nouo fiunt in ea. si eternaliter: sequitur quod in qualibet materia poterit induci quelibet forma a proprio motore nullo alio motore interueniente: seu materiam aliquo modo transmutante: et per consequens agens albedinem poterit in igne albedinem causare: et erit possibile in aceto immediate accidentia vini a proprijs agentibus generari: et generaliter ex quolibet quodlibet fieri: quod est manifeste falsum. consequentia patet: quoniam passiuo existente in propinqua dispositione ad formam nulla causa est quare proprium agens non possit illam inducere. ¶ Patet auctoritate Commento. 9. metaphysi. vbi dicitur differentia inter materiam remotam et propinquam ait sic. materia remotam non est materia: quia indiget in hoc: vt exeat in actum alio motore: ab eo quod generat illud: quod est in potentia. verbi gratia. quoniam terra non idolum est in potentia: sed est cuprum in potentia: quoniam cum transmutatur a corpore celesti erit cuprum: et cuprum erit idolum in potentia: quod est illud quod ab vno motore fit idolum: scilicet a faciente idola. ¶ Et intendit declarare hic. si. quod materia que potest simpliciter non indiget in hoc quod exeat in actum nisi vno motore: materia autem que non dicitur posse simpliciter: sed per potentiam remota erit in actu per plures motores. per materiam autem et potentiam simpliciter intelligi materiam: siue potentiam propinquam: sicut infra in eodem commento patet. vbi ait. et illud quod est in potentia simpliciter: est illud quod est materia simpliciter: et hec est materia propinqua. Remota autem non dicitur materia simpliciter: neque in potentia simpliciter. hec Commento. Finis responsionem autem sequitur quod quelibet materia erit in potentia propinqua ad quamlibet talem formam: cum habeat propria potentiam et habilitatem cuiuslibet. Si vero dicatur quod tales potentie non semper sunt in materia: sed aliquando de nouo fiunt in ipsa. sequitur finis dicta eorum quod in materia sit alia potentia propinqua prout illi potentie per quam transmutatur ad ipsam et recipit eam: et illud generis cum ea: et sic in infinitum: vel si non: sed immediate per se recipit illam et transmutatur ad ipsam: falsa sunt fundamenta rationum quibus probatur opinio et superflue ponebatur illa prima potentia. ¶ Secundo vbi contra contrarium formarum sit idem potentia: proprium non potest dici ab opinione: quia tunc numerus talium potentiarum non esset finis numerum specierum entium generabilium vt dicitur. ¶ Item quod tunc esset eadem potentia propinqua contrarium formarum: et per consequens in quocumque et quocumque posset induci vna forma contrarium posset indifferenter induci reliqua: quod ad sententiam per se esse falsum. ¶ Confirmatur illud proprium potentiale. verbi gratia. albedinis: aut est in aliquo: vt in subiecto: aut non. si non. ergo est substantia: et per consequens forma accidentalis est composita ex substantia et accidente. Si autem est in aliquo vt in subiecto. ergo est actus et dispositio illi: in quo est subiectiue: et si sic etiam illud potentiale non est receptiuum alterius alicuius finis dicta opinio: et etiam oportet quod habeat aliud potentiale susceptiuum proprii generis: cum quo faciat per se vnum. et in quo sit concederetur quod aliquis actus immediate informat potentiale alterius generis. ¶ Preterea. pluralitas rerum si ne necessitate non est ponenda et ratione: sed nulla necessitas: aut ratio cogit ponere talia potentia: vt patebit soluedo rationes opinionis: ergo illa non est ponenda. ¶ Ad rationes. Ad primam ergo auctoritatem que pro opinione adducitur dico: quod nullo modo est adpositum. Nam Commentator non intendit dicere quod materie. diuersentur finis diuersitate transmutationum rerum generabilium: sicut quod alia sit materia generatiois: alia alterationis: alia augmenti: vel etiam huiusmodi alterationis materia alia a materia alterius alterationis finis speciem: vt opinio fingit: sed solum intendit quod transmutatio rerum ingenerabilium et incorruptibilium qualia sunt corpora celestia habet aliam propriam materiam a materia transmutationis rerum generabilium et corruptibilium: et hoc patet per verba que immediate addit. Ait enim: materia enim generabilium est in potentia: translatorum autem est in actu: cum transmutatum sit aliquid in actu. et ideo quod ex translatis in actu sunt non generabile et incorruptibile non habebit materiam quam habet generabile et corruptibile: et est que est in po-

tentia. hec Commento. ¶ Ad aliam dicendum similiter quod non accipitur finis mentem Commento. Nam Commentator per materiam propriam et potentiam vel habilitatem propriam non intelligit aliquam aliam materiam vel potentiam distinctam a materia que est substantia. Sed per materiam communem intelligit materiam remotam cuiuslibet que est precise essentia materie prime: per potentiam autem et materiam propinquam intelligit ipsam eadem essentiam materie. per conuenientes tamen et exigitas dispositiones ad aliquam formam dispositam: siue ille dispositiones sint forme accidentales: siue substantiales: de quo non est vis ad presens. Sic autem sumpta materia alterius et alterius speciei entium generabilium est alia et alia materia. vnde alia materia propinqua. i. materia aliter disposita requiritur ad generationem sanguinis quam ad generationem carnis vel ossis aut lapidis: et sic de alijs. Et sic accipiat materiam propriam: et hec sit eius intentio denotata verba eius. que nullo interposito sequuntur ea que pro opinione sunt allegata. vnde dicto quod est multa finis habilitates: ait immediate. ¶ Primo enim habet habilitates ad recipiendum primas contrarietas. i. formas quatuor elementorum. Secundo vero habet potentias consimilium partium mediatis formis quatuor elementorum. Corpora similia partium vocat corpora mixta homogenea ad que materia disponit mediantibus formis elementorum: et sequitur immediate: quod iste potentie diuersantur finis quod diuersantur mixtionem quatuor elementorum. Ita quod ex hoc diuersantur forme generabilium. hoc ipse. ¶ Ad aliam auctoritatem dicitur quod verum est quod quodlibet predicamentum habet talia propria principia: non tamen illa sunt proprie res illius generis: licet sint propria principia illius generis: aliquid enim est vni generis: et tamen est materia et principium materiale proprium alterius generis: sicut aliquid quod est vni generis est mouens proprium alterius generis: nec oportet in quolibet genere dare proprium mouens illius: quod sit res illius generis: et tamen sicut philosophus dicit oportet dare in quolibet genere ista tria principia propria. i. forma priuatio et subiectum siue materia: ita immediate dicit quod oportet dare proprium mouens. Et exemplificat statim. vnde mouens in genere fanitatis est medicina vt dicit. Et in mente artificis in fabricatione domus ars edificatiua: et tamen non in quolibet genere proprium mouens est res illius generis. verbi gratia. in genere quantitatis: cum quantitas non sit forma actiua finis Commentatorum: et sic in multis alijs: et similiter est de principio materiali. Nam esse propriam materiam alicuius generis non est aliud quam esse materiam propinquam ad formam illius generis: sicut esse mouens proprium alicuius generis non est aliud quam esse mouens aptum natum determinate inducere formam illius generis. ¶ Cum hoc autem stat quod talis materia sit res alterius generis: et similiter mouens. et quod non aliud intendat philosophus aut Commento. patet: quia statim exemplificas de huiusmodi principijs subdit. verbi gratia. quod principia colorum finis formam et priuationem sunt albu et nigrum: finis autem materia recipientem est superficies que est in potentia ad oes colores. Certum est autem quod superficies quam dicit esse materiam coloris alterius generis est a genere coloris. Et sequitur immediate: et principia noctis et dici finis formam et priuationem sunt lux et obscuritas: et finis materiam recipientem est aer qui est potentia luminosus. Patet autem quod aer est substantia quedam. dicitur tamen materia propria lucis: quia est dispositio dispositione propinqua ad lucem: nec aliud voluit ibi philosophus et Commento. nisi quod generatio cuiuslibet forme sit determinata ibi propria materia et a determinato et proprio agente: et non in quolibet siue qua-

12. meta. Com. p.

12. meta. cap. 11.

12. meta. Co. 22.

12. meta. 2. c. 22.

12. c. 27.

12. c. 7.

Com. 9.

3. meta. Cap. 12.

12. c. 12.

12. c. 72. 74.

litercūq; disposita materia: nec a quolibet fit quodlibet: sed determinatum a determinato. ¶ Auctoritas quoque. Quic non est ad propositum finis intentionem in qua loquitur. vult enim. Quic. quod in quolibet predicamento sit actus ad actum ex sua potentia. i. finis quodlibet predicamentum aliquid est in actu quod prius fuit in potentia. ¶ Ad primam rationem cum dicitur quod omne diffinibile est compositum. dicendum quod illa maior non est vera vniuersaliter de quolibet diffinitione diffinibilis: sed de diffinibili diffinitione simpliciter et proprie dicta concedi potest. quod in hoc sensu loquitur philosophus et Commento. et in eo sensu minor sumpta falsa est: vt patet. 7. metaphysi. Nam vt ibi habetur accidentia diffiniuntur finis per additamenta: et non diffinitione simpliciter et proprie dicta. Et ad probationem dicitur: quod non quelibet differentia sufficit cum genere ad diffinitionem proprie dictam. Sed requiritur differentia essentialis exprimens determinatam partem essentialem rei: et conuertibilis cum diffinitione. talem autem differentiam ad accidentia non habet: vt patet. ¶ Ad illud autem quod contra hoc additur. scilicet quod ideo diffiniuntur per extrinsecum solum: quoniam dependent a subiecto. Dicendum quod hoc est falsum: quoniam si ppter dependentiam ab extrinsecum: ideo per extrinsecum diffiniuntur: sequitur quod etiam substantia composita diffiniuntur per extrinsecum: cum quelibet plus dependeat a deo in esse quam aliquid accidens a subiecto. ¶ Ad aliud quod ad idem inducitur. scilicet quod hoc est: quoniam eorum differentie essentialis sunt ignote a nobis. dicendum quod hoc non est verum: quia multarum substantiarum compositarum differentie sunt nobis ignote: et tamen conceditur quod quelibet species substantie compositae est diffinibilis. non ergo hoc est in comparatione ad nos: sed ex natura sui sit quod est diffinibilis: et ex natura accidentis quod tali diffinitione diffiniri non possit. cum huiusmodi differentiam non possit habere. ¶ Preterea. Si accidentia habent tales differentias non magis essent nobis ignote quam differentie substantiarum: cum per accidentia deueniamus in notitiam substantie: et per consequens non plus diceret philosophus accidentia non diffiniri diffinitione proprie dicta vel simpliciter: sed finis per additamenta: quod hoc dicat de substantijs compositis. ¶ Ad secundam rationem dicendum quod forme accidentales sunt simplices. Et cum probatur quod non: quoniam omnis mutatio per se vna est. dicendum quod terminus mutationis potest accipi dupliciter. vno modo pro termino formali ad quem transmutatur subiectum: sicut dicimus quod subiectum quando dealbatur mutatur ad albedinem: et materia ad formam substantialem in generatione substantialem. Alio modo potest accipi: quod minus proprie pro composito ex subiecto et termino formali: sicut compositum substantiale potest dici terminus transmutationis substantialis: tunc dicendum quod sic sumendo in primo sensu terminum maior est vera. in secundo vero sensu falsa est: quia nullius mutationis nisi substantialis terminus sic sumptus est quid vnum per se. ¶ Ad aliam probationem neganda est consequentia: alioquin sequitur quod materia esset simpliciter perfectior quam substantia composita: quod est falsum. ¶ Ad tertium dicendum quod susceptiuum talis motus est materia de genere substantie: vt in secundo patebit in questione de dimensionibus. ¶ Et cum additur quod potentia receptiua rei est de genere illius rei finis Commentatorum. Dicendum quod Commento. non dicit quod potentia receptiua rei sicut materia que recipit 5. phis. c. 9 formam: sit de genere illius forme quam recipit: ad quem intellectum sumimus auctoritas eius. Sed ait sic: receptio est potentia ad rem: et ita diximus quod potentia ad aliquam rem est de genere illius rei. accipit ergo potentia finis quod ibi ponitur: quod potentia ad rem est de genere illius rei. Sed tunc non acci-

7. meta. 2. c. 3.

5. phis. c. 9

k. ij.

pit potentia pro potentia et principio materiali passivo et receptivo. Sed sicut distinguimus aliquam rem in esse in actu et in potentia. Verbi gratia. calor in potentia et calor in actu. Sicut autem dicimus qd calor in actu est de genere qualitatis: sic aliquo modo dicitur L.omen. posse dici qd calor in potentia est de genere qualitatis. Et ex hoc concludit qd multo magis id qd est medium inter hac potentia et actum: et quasi via de potentia ad actum. Verbi gratia. calor qui est partim in actu et partim in potentia est de genere illius rei: ac per hoc motus: qui hoc modo potest dici via media inter potentia et actum inter potentiam puram et actum completum est de genere actus completi: et hoc vult dicere quando ait ibidem sic. Et videtur qd si potentia ad unumquodque predicamentum est in illo genere predicti: sicut si potentia ad substantiam quoquo modo est in predicamento substantie: et similiter via ad generationem substantie: et similiter potentia ad quantum et ad alia predicamenta visum est qd illud esse qd est inter potentiam et actum in illo genere sit sub illo genere: quoniam omne esse medium inter potentiam et actum: que sunt in illo genere: necessarium est de genere actus qui est completus. Sed differunt in magis et minus. ire enim ad calorem est calor quoquo modo et similiter ire ad frigus. Et in hunc modum verum est differentie qd motus est in genere in quo est illud ad qd est motus. hec L.omen. in quibus verbis patet qd ipse sumit potentia et medium inter potentia et actum modo qui dicitur est: et potentia sic sumpta vocat L.omen. receptionem. Et alii sunt qui concordant cum opinione premissa in hoc qd quilibet res existens per se in genere est composita aliquo modo ex natura rei. Sed discordant in modo ponendi. unde dicit qd in aliquibus creaturis genus et differentia accipitur ab alia et alia re: sicut ponendo plures formas in homine: animal accipitur a sensitiva: et rationale ab intellectiva: et tunc illa res a qua accipitur genus vere est potentialis et perfectibilis ab illa re a qua accipitur differentia. aliquando vero quando ibi non sunt plures res: sicut in accidentibus saltem in vna re est aliqua propria realitas a qua sumitur genus: et alia realitas a qua sumitur differentia: respectu cuius alia est potentialis et perfectibilis per eam. Quod autem in qualibet re sint duae tales res vel realitates a quibus sumantur genus et differentia: ipsi probant auctoritate Aristo. dicentis. 8. meta. oportet rationem. i. diffinitionem esse orationem longam que significat aliquid de aliquo: ita qd oportet illud esse materiam: illud vero formam. Et probatur etiam vniuersaliter: quia si illa realitas a qua accipitur genus esset vere tota quidditas rei: solum genus complete diffiniret genus etiam et differentia non diffiniret: quoniam ratio ex eis non iudicaret primo idem diffinitio: vnaqueque enim res est solum ipsa. Et ideo illa ratio que bis ex primis et eam non iudicaret primo idem quidditati illius rei. Et item porta. li. 1. alibi arguunt ad idem: quia realitas a qua sumitur genus est principium potentiale realis conuenientie cum alia specie: et realitas a qua sumitur differentia est principium realis differentie: sed non est possibile eandem realitatem esse principium realis conuenientie et realis differentie aliquorum adinuicem. ergo alia est realitas a qua sumitur genus: et alia a qua sumitur differentia. Et item alibi si non essent due tales realitates: in diffinitione esset nugatio. Et hec opinio falsa est tam quantum ad illud quod dicit de genere substantie qd ad id quod dicit de accidentibus. Nam siue sint plures forme substantiale in substantia vna composita: siue vna tantum: falsum est qd genus significet partem: vt volunt. Alioquin non plus predicaret de specie in quid: qd differentia: qd est falsum. Et si significaret partem: vel sumeret a parte speciei.

verbi gratia. animal ab anima sensitiva: et rationale ab intellectiva vt dicunt: nihilominus res illa a qua sumitur genus non esset potentialis ad rem a qua sumitur differentia: nec perfectibilis per eam: vt dicunt: quoniam nulla forma substantialis est perfectibilis per aliam formam substantialem: sed quilibet etiam si plures essent simul in eodem: immediate perficit materiam: sicut patet in secundo de omni forma materiali. Et secundo deficit in eo qd dicit de accidentibus. Nam aut volunt qd realitas generis et realitas differentie non sit aliqua res simpliciter: sed precise constituunt vnam rem compositam: sicut materia et forma vnam substantiam compositam: et tunc non minus est in accidentibus res et res et compositio rei et rei: qd in substantia: nisi ad placitum velint componentia accidentia vocare realitates: et componentia substantie res: vel volunt qd licet sint diuersae realitates: sunt tamen vna res simplex per identitatem: ita qd inter ipsas sit distinctio formalis et vnitatis: siue quod idem est dicitur: ipse sint distincte formalitates et vna res ad sensum datum in questione prima huius. d. Et tunc quero de formalitate vna: an sit eadem aliquo modo ex natura rei illi rei communi vel non: si non. ergo non est vna res cuius alia formalitates: si sic cum illa formalitas aliquo modo distinguatur ab ea: et per te non est possibile vt eodem primo aliquid conueniat cum aliquo et distinguatur ab eo: oportet dare formalitatem in formalitate infinitum: vt in preallegatis questionibus deducebatur. Et per ea. Et si idem alibi expresse contradicunt tam conclusioni: quas hic ponunt de compositione forme accidentalis: qd etiam fundamento eius scilicet qd tali forma sit alia realitas vel ratio a qua sumitur genus: et alia a qua sumitur differentia. Nam in repositatis qd aristoteli. lib. primo dif. 3. q. 2. volentes ostendere aliqua esse eadem simpliciter: et tamen non adequata. Et tamen sic. Nam etiam multa essent eadem simpliciter: non sunt adequata eadem: sequitur qd forma accidentalis vt albedo esset composita realiter. Nam si ratio communioris a qua sumitur ratio generis esset alia realitas ab illa a qua accipitur ratio differentie specificae ab eadem: tunc albedo esset composita ex duabus realitatibus: quod negatur communiter. Sunt ergo vna realitas hec duo in albedine: et tamen neutrum adequata est realitas ab eadem per se: quoniam tunc vnum vel alterum superflueret. hoc ipse. quo modo autem in his verbis dicantur contra dictoria vt in eis quod proposui non oportet declarare: sed solum legere: sufficit. Et ad rationes eius dicendum. Et ad primam quidem primo qd illa auctoritas non est vniuersaliter ad propositum suum: cum diffinitio vt de ipsa ibidem loquitur philosophus per eundem ibidem sit tantum substantie compositae et per consequens per illam auctoritatem non probaretur aliqua compositio in accidentibus: nec in simplicibus substantijs. Et secundo dico qd non est est mandum qd genus positum in diffinitionibus substantiarum compositarum significet materiam aut partem aliquam substantie: vt isti putant. sicut aliquando post magis declarabitur et amplius in tertio et pronunciat sufficit ratio supra data scilicet quia genus predicatur in quid et in recto nomine principali. Et ideo dicendum qd genus non significat tantum partem: sed totum: nec philosophus dicit oppositum vbi allegatur sed ait: qd hoc quidem diffinitionis oportet esse vt materiam: id vero vt formam: et hoc est verum: quoniam licet genus non sit materia: nec solum materiam significet: est tamen vt materia: id est simile materie. quod qualiter sit intelligendum patet in respondendo ad rationes factas in principio questionis. Et ad rationem autem que inducitur contra hoc scilicet quia si genus significet totam quidditatem rei solum genus complete diffiniret: neganda est consequentia. Nam ad

L. c. 5.

Thomas pre. 1. q. 3. arti. 5.

Contra Tho.

8. meta. T. c. 15.

Ad rones Thome.

diffiniendum non sufficit qualitercunq; significare totam essentiam diffinitio: sed oportet significare explicita omnia principia intrinseca essentialia diffiniri. vnde primo phys. dicitur qd diffinitio diuidit in singula: genus autem et si significet totam substantiam compositam: non tamen exprimit explicita qualibet eius parte essentiali. Et item qd adducitur qd genus et differentia non diffinirent: quia non significaret primo idem quidditati illius rei: falsum est. Nam licet genus significet totum qd significat diffinitio: non tamen eodem modo vt dictum est: quia ipsum implicite partes: diffinitio vero significat explicita et distincte. Et item genus non solum significat illam quidditatem qua significat diffinitio: sed et plures alias: gen? ergo significat primo (Exponendo ly primo negatiue) totam quidditatem implicite: et tota diffinitio eandem significat explicita: et hoc non est conueniens. Item diffinitio predicatur conuertibiliter de diffinitio: non sic aut genus. Et ad aliud dicendum qd non est inconueniens qd idem aliquid conueniat cum aliquo vno modo et realiter differat alio modo sicut patet in tertio vbi tractabit de vnitatis specificae. Et ad aliud de negatione dicendum qd in diffinitione non est nugatio: quia differentia aliquid explicita significat: qd per genus significatur implicite: quia neutrum ponitur in diffinitione alterius: et ideo si ponantur rationes pro nominibus non dicitur idem nomen bis: qd tamen requiritur ad negationem. Et alii dicunt qd deo repugnat propter suam simplicitatem etiam esse in genere: eo qd omne qd est in genere est compositum ex esse et essentia: quia vt dicunt: omnia que sunt in genere vno communicant in quidditate vel essentia generis qd predicatur de eis in eo qd quid. Differunt autem in esse. Non enim est idem esse hominis: et equi et nature huius hominis et illius hominis: et sic oportet qd quecunq; sunt in genere differat in eis essentia: et qd quid est. i. esse et essentia: in deo autem non differunt. quare et. Et hec opinio non est vera: cum quia talis distinctio essentie ab esse non est in aliqua re creata vel increata: vt alias poterit patere. Tum quia esto qd esset. constat tamen qd ipsa essentia rei non est composita ex esse et essentia: alia in vna re essentia infinita essentia vel infinita esse: vel dabitur essentia non composita ex esse et essentia: sed in istos essentia ipsa est per se et directe in predicamento: et per suam quidditatem et essentiam precise reponitur res in predicamento et in genere et in specie. ipsum autem esse est in ipso in genere per reductionem tantum: ergo non omne quod est per se in predicamento est compositum ex esse et essentia. Et per ea. In eosdem accidentia non habent proprium esse aliud ab esse substantie: et tamen accidentia sunt in predicamento: nec potest dici qd compositum ex essentia que est accidens et esse: sit per se in predicamento: quia vt dictum est: accidens non habet proprium esse: sed existit per esse substantie in eos: sed tale esse vt dicunt non est de genere accidentis: sed per reductionem est in genere substantie: et per consequens compositum vel aggregatum ex ipso et accidente non esset per se in genere accidentis. Et ad rationes eorum dicendum quidem qd non est verum qd omne existens in genere est compositum ex esse et essentia. Et ad probationem dicendum qd si intelligatur per esse aliquam entitatem distinctam ab entitate que est essentia: cum nulla talis sit in veritate nulla que sunt in genere differunt in esse. i. habet diuersa esse: nec habent idem esse. Si vero per esse intelligant id ipsum qd per essentiam. dicendum qd sicut conueniunt in essentia vel quidditate: vel non conueniunt. sic conueniunt vel non conueniunt in esse: et eodemo. Et ad aliam rationem dicendum qd maior est falsa: et similiter probatio eius. Nam genus non sumitur ab aliquo qd sit in po-

tentia ad illud a quo sumitur differentia: cum genus non significet partem: vt habitus est. Et respondeo ergo quantum ad hunc articulum qd deo non repugnat ratione sue simplicitatis esse in genere: quod ex dictis potest sic probari. Si enim repugnaret deo et. hoc esset: vel quia omne quod est in genere est aliquo modo compositum compositione essentiali aliquorum: quorum vnum est potentia et reliquum ei? actus realiter distinctus aut vt res actus: et hoc non verum: cum multa talia sint per se in genere: in quibus non est talis compositio. Verbi gratia. intelligentie abstracte et forme accidentales et spirituales: vt intellectio volitio et huiusmodi: et similiter multe corporales: vt supra probatum est. vel compositum compositione formalitatum non rerum/ vel compositione esse et essentie: et vt utiq; est improbatum/ nec apparet aliquis alius modus compositionis necessarius cuiuslibet existenti in genere: ergo non propter summam dei simplicitatem necesse est negare deum esse in genere.

Nunc secundo videndum est generaliter: an ex aliquo alio hoc sit negandum? Et conueniunt pro maiori parte doctores in hoc dicentes: qd deus non est in genere: quod tamen diuersimode probatur ab eis. Quidam enim probant hoc primo: qd omnis species constituitur ex genere et differentia. Illud autem a quo sumitur differentia constituitur speciem: hec habet ad illud a quo sumitur genus: sicut actus ad potentiam. animal enim sumitur a natura sensitiva per modum concretionis: qd homo dicitur animal: quoniam habet naturam sensitivam: rationale vero a natura intellectiva: qd rationale est quod habet naturam intellectivam. Intellectuum autem se habet ad sensitivum: sicut actus ad potentiam. Et similiter est in alijs: sed in deo potentia non coniungitur actui: quare non est in genere. Et secundo quia cum esse dei sit eius essentia: si deus est in genere oportet: ret qd ei? genus esset ens. Nam genus significat rei essentiam: cum predicetur in quid. sed ens nullius potest esse genus: vt patet. 2. meta. Aliam rationem facit ad idem sed illa tacta est supra. Et alii idem probant tertio sic. omne quod est in genere est aliquid determinatum in perfectione. Deus autem est infinitus in perfectione. Ab alio probatur: qm L. 8. meta. 2. meta. genus differt a materia: qd materia dicit puram potentia: genus vero dicit formam mediam inter potentiam et actum: actus autem receptus potentia contrahitur ad determinatam perfectionem. Et alii sic quarto ex ratione necesse esse: et est vt dicitur ratio. 8. meta. si necesse esse habet genus: ergo intentio generis/ vel erit ex se necesse esse/ vel no. Si primo modo tunc non cessabit quousq; sit ibi differentia. hoc intelligo inquit sic. genus etiam includeret differentiam. Quoniam sine illa non est in actu ultimo: et necesse esse ex se est in actu ultimo. Si autem genus includit differentiam: tunc non est genus. Si detur secundum membrum: sequitur qd necesse esse erit constitutum ex eo quod non est necesse esse. Et quinto idem probatur per auctoritatem Augu. 7. de trini. manifestum est deum abusive substantiam vocari. ratio sua est: quoniam substantia substat accidentibus: quod deo conuenire non potest: que ratio habet euidenciam ex eo qd omnis substantia: vt substantia est genus: est limitata. omnis autem substantia limitata substat aliquibus accidentibus. Et alius doctor ad idem inducit duas rationes quas dicit eas non esse cogentes. Prima qd est. i. in ordine. 6. est hec: si de? esset in genere aliquid esset genus respectu dei et aliorum: consequens est falsum: quoniam vel illud esset ens/ vel aliquid aliud: non ens: quia omne genus separat illud cui est genus ab aliquo: ita qd ipsum est medium quod maior est falsa: et similiter probatio eius. Nam genus non sumitur ab aliquo qd sit in po-

Thomas vbi supra

Dis. Egi. 1. meta. T. c. 17.

Scotus. Cap. 4.

Cap. 5.

Deham.

toporum: sed ens non est tale cum predicatur de oibus: nec aliud ab ente potest esse gen⁹ deo et alicui alteri: quoniam quicquid illud esset: oporteret quod esset commune omni creature: quia plus differunt et minus conveniunt deus et creatura: quicquid autem alique creature inter se: genus autem quod predicatur de magis differentibus: predicatur etiam de minus differentibus: sed nullum genus est commune omni creature: quare etc. **S**eptimo sic. omnia que sunt in genere habent certam proportionem secundum perfectionem inter se: sed deus nullam proportionem perfectionis habet cum aliquo alio: cum quolibet aliud excedat in infinitum. ergo etc. **O**ctavo ab alijs sic: genus est prius secundum intellectum omni quod ponitur in genere: deo autem nihil est prius: nec secundum rem nec secundum intellectum. ergo etc. **U**bius opinionis etiam fuit Ansel. qui mox. hanc conclusionem probat sic. Cum omnis substantia tractetur: aut est universalis que pluribus substantijs essentialiter communis est: ut homines esse commune est omnibus hominibus: aut est individua: que universaliter essentialiter communem habet cum alijs: que ad modum singuli homines commune habet cum singulis ut homines sint: quomodo quis summam naturam in aliarum substantiarum tractatu contineri intelligit: que nec in plures substantias se dividit: nec cum aliqua alia per essentialiter communicationem se colligit: quasi dicat. nullo modo. unde in hoc consistit ratio eius: omnis substantia que est in genere est universalis vel individua: summa natura nec est universalis: quoniam non multiplicatur in pluribus: nec individua: quia cum nulla essentialiter convenit. **U**bius quoque opinionis videtur fuisse Augustinus in hac distinctione motus verbis beati Augustini. 5. de trinitate. ceteris. Intelligamus deum quantum possumus: sine quantitate magnam: sine qualitate boni: sine indigentia creatoris: sine situ presentem: sine habitu omnia continentem: sine loco ubique totum: sine tempore sempiternum: sine ulla sui mutatione mutabilia facientem: nihil patientem. hec Augustinus. **U**bius verbis subdit Augustinus. Ecce si subtiliter intendamus ex his atque predictis aperitur illa predicamenta artis dialectice dei in ature minime puenire: que nullis subiecta est acciditibus. unde nec proprie dicitur substantia: ut Augustinus ostendit in. 7. de tri. et est supra inductum. **A**d hoc etiam posset induci intentio Augustini. 7. de trinitate. ubi probat divinam essentialiter genus esse neque speciem: esset autem species si esset in genere: cum non sint plures divine essentie solo numero differentes. **S**ed quantum mihi pronunciat apparet hec non sufficere probat propositum: nec cogunt preferri in parte: quoniam minus ut apparet: quod rationes alie probant propositum. ideo probo conclusionem oppositam. **E**t quia aliquando dicimus aliquam rem que non est signum vel predicabile alicuius predicamenti: esse in genere vel predicamento: aliquando etiam dicimus predicabile aliquod esse in predicamento. ideo primo probo quod res ipotata per hoc nomen deus. vere est in predicamento substantie. **S**ecundo probo quod predicabilia quedam vere et proprie de deo dicta sunt in predicamento. **P**rimum probo sic: omne quod predicatur vere in quid de pronomine demonstrante rem aliquam et de pronomine demonstrante rem specie distinctam ab illa: nec tamen sic predicatur de quolibet: est genus illius rei: et illa res est in genere illo: et per consequens in predicamento ubi est genus illud: sed hoc commune spiritus vere predicatur in quid de deo et de pronomine demonstrante aliquam rem specie distinctam ab illa: et non eodem modo predicatur de omnibus. ergo ipsum est genus illius rei: et ipsa est res huius generis: et per consequens de predicamento substantie cuius predicamenti genus est hoc commune spiritus. maior propositio est nota per definitionem generis etiam strictissime sumendo genus. **G**enus enim

diffinitur: quod predicatur de pluribus differentibus specie in eo quod quid siue in quid. predicari autem in quid strictissime sumitur: sicut accipitur in maiori. **D**ixi autem quod non predicatur de oibus propter ens: quod secundum aliquos in quid predicatur de quolibet: nec tamen est genus. **P**atet etiam hec propositio inductivae: quia enim animal predicatur in quid de pronomine demonstrante rem que est homo: et de pronomine demonstrante rem que est leo: et sic de pluribus. ideo animal est genus illarum rerum: et ille dicitur esse in genere animalis et in predicamento substantie: cuius predicamenti est genus subalternum animal: similiter quia color predicatur in quid de pronomine demonstrante illam rem que est albedo: ac etiam demonstrante rem que est nigredo: et sic etiam de pluribus distinctis secundum speciem: supposito gratia exempli: tales qualitates specie distinguit: ideo dicitur genus illarum rerum: et ille dicitur esse in illo genere et in predicamento qualitatis: cuius ipsum est genus subalternum: et sic in omnibus patet universaliter discurrere. **Q**uod si quis instaret in proposito: eadem ratione poterit quilibet aliam rem negari esse in aliquo genere. et quod nullus angelus est in predicamento substantie: nec alius color in predicamento qualitatis: nec unquam pariter poterit oppositum: eo quod illa sit propria res generis: et illo modo tamen res propria sine genere esse in genere. minor probatur. **H**anc constat quod hoc nomen spiritus vere predicatur de deo. unde Augustinus. 4. de Trinitate. deus ipsemet dixit. deus spiritus est: et per consequens de pronomine demonstrante rem illam pro qua in ista propositione supponit hoc nomen deus: predicatur vere hoc predicatum spiritus: dicendo. hoc est spiritus: constat autem quod etiam in quid. unde interroganti quid est hoc. bene respondetur spiritus. non autem si interrogatur quale est hoc. vel secundum aliquod aliud predicamentum. **T**ertium constat secundum scripturas et secundum omnes: quod hoc nomen spiritus predicatur de pronomine demonstrante aliam rem specie a deo: ut de re qua vocamus angelum. **S**abriel: et de demonstrante eam qua vocamus Michael: et sic de multis: et constat etiam per similem rationem quod predicatur in quid. **T**ertium non sic predicatur de omnibus. **H**anc demonstrato leone non vere dicitur. hoc est spiritus. ergo hoc commune spiritus est genus vere et proprie ad illam rem que deus dicitur: hoc autem genus nullius alterius predicamenti verius dici potest esse: immo nec vere nisi substantie: quare etc. **F**orte autem diceretur: quod hoc nomen spiritus licet predicatur de deo et angelis: non tamen dicitur de eis secundum unam rationem: et ideo non est eis genus: sed istud est ad placitum et sine ratione: quia aut intelligitur quod non dicitur de eis secundum unam rationem specialissimam: et hoc verum est: sed hoc non impedit quin sit genus: licet impediatur ipsum esse specie specialissima: aut intelligitur de ratione in generali: et hoc est falsum. **H**anc secundum unam rationem generalem huic nomini conveniunt: siue enim diffinitur spiritus substantia incorporea et immaterialis: siue alia diffinitione: illa diffinitio tam deo quam angelis erit communis. quod si hoc proteruiter negetur: simili modo negare poterit substantiam dici secundum unam rationem de corporea et incorporea: immo ut videtur multo magis: et sic consequenter negare angelum esse in predicamento substantie: quod nullus negat. **S**ecundum probo sic. pater filius creator principium et plura similia sunt predicabilia per se relativa et ad aliquid: ac per hoc de predicamento relationis: et proprie dicuntur de deo. ergo de deo proprie dicuntur predicabilia: que vere et proprie sunt in aliquo predicamento. **P**rima pars antecedentis patet: quoniam eis conveniunt omnia que dicitur a sanctis et prophetis requiri ad hoc quod aliqua predicabilia sunt per se ad aliquid. **S**ecunda etiam pars nulli

cap. 9.

Ad ep. 5.

cap. 7.

cap. 4.

cap. 8.

cap. 10.

cap. 8.

l. c. 2.

l. om. 2.

tholico dubia esse potest: verissime quidem et propriissime ac primo et principaliter deus dicitur et est pater et filius. unde Damascenus. lib. 1. Sciendum inquit est quod non ex nobis translatum est ad beatam divinitatem paternitatis et filiationis et processionis nomen: contrario autem nobis inde traditum est: ut ait divinus apostolus propterea flecto genus mea ad patrem: ex quo omnis paternitas in celo et in terra nominatur. **C**reator etiam proprie et de solo deo dicitur. Similiter principium verissime deus est. **C**onfirmatur hec ratio per Augustinum. 5. de trinitate. ubi postquam distinguit predicationes tam affirmativas quam negativas proprias singulis predicationis concludit in fine: quod filius et non filius: genitus et non genitus: siue ingentus dicuntur relative: et sunt de predicamento relationis. **U**nde ait. Sicut enim genitus non ad seipsum dicitur. sed quod ex genitore sit. ita cum dicitur ingentus non ad seipsum dicitur: sed quod ex genitore non sit ostenditur: in eodem tamen predicamento quod relativum vocatur. utraque significatio vertitur: et ante immediate dicit. non receditur a relativo predicamento cum dicitur ingentus. **Q**uod si quis velit dicere: quod predicta nomina relativa non sunt proprie de predicamento relationis: potest etiam si placet plura alia relativa: et quilibet ad libitum excipere a predicamento predicto. **E**t hoc autem quod isti termini sunt per se de predicamento relationis: rem quam significat pater et filius et huius in creaturis: positus in predicamento relationis: necesse est eadem ratione rem etiam qua significat in deo: collocare in predicamento relationis. **T**ertium patet de predicamento actionis. quod de deo vere et proprie predicatur: quoniam immo: ut dicit Augustinus. 5. de trinitate. quod autem ad faciendum attinet fortassis de solo deo verissime dicitur: solus enim deus facit et ipse non fit: neque patitur: quantum ad eius substantiam patet: quia deus est. **T**ertiam conclusionem verum predicamenta aliqua vere de deo dici indubitanter Augustinus. ponit in predicto libro. quod certissime probatur: ex eo quod ipse ut dictum est singula predicamenta distinguens: et proprias eorum predicationes determinans concludit quedam de deo dici secundum substantiam: quedam vero ad aliquid: et secundum relationem: et hoc tanquam verissimo fundamento vitur postmodum in toto libro. de trinitate. et quod proprie talia predicamenta de ipso dicuntur: evidenter in sup. apparet. **H**anc in eodem libro. 8. ait. alia predicamenta quedam dicit de deo: sed non proprie. verum situs habitus: tempus: et ubi. unde ait. situs vero et habitus et loca et tempora non proprie: sed transitive ac per similitudines dicuntur de deo: et propterea remouet ab eo predicamentum passionis: ut proxime allegatum est. **R**emouet etiam a deo predicamentum qualitatis et quantitatis continue: eo quod ille dicuntur ad se: et quicquid dicuntur ad se secundum substantiam dicuntur de deo. unde mirum est quod ipse sic diligenter distinguit predicamenta: et quedam remouet a deo: quedam autem proprie et solū dixerit non convenire: illa vero secundum substantiam et relationem et actionem dixerit ei convenire: nisi voluerit illa tria predicamenta vere et proprie de deo dici. **U**bius sententia: ab eo sepe positam. d. substantiam esse principalem partem entis. unde ait. **E**t enim siue totum quod omne substantia est prima pars: et si eo quod consequenter: et ita prima substantia: deinde qualitas: aut quantitas: quod exponens. **L**ommen. ait. **E**t intendebat Aristoteles. quod ens aut demonstrat unum genus: et unam naturam: aut genera diversa: et quodcumque sit. manifestum est quod substantia est

prior pars entis: et statim. **A**ristoteles philosophus hoc probat: tum quia alia non dicuntur simpliciter entia: sed talia entia: tum quia nullum aliorum est separabile: ad quod **L**ommen. nullum **L**o. 3. inquit aliorum invenitur simpliciter nisi substantia. verbi gratia. quia qualitas non dicitur ens simpliciter: neque motus: sed dicitur esse qualitas: et dicitur esse motus. ens ergo principaliter et simpliciter est substantia. **E**t subdit. **E**t cum dicitur quod substantia dicitur ens simpliciter: et alia predicamenta secundum comparationem: dedit causam in hoc: et dixit etiam nullum aliorum est abstractum id est et causa: et in hoc est quod substantia est constans ens per se: et alia sunt in substantia. **E**t his omnibus patet quod **A**ristoteles philosophus et **L**ommen. in hac parte utuntur hoc terminum substantia **L**o. 2. c. 2. **E**t quod est predicamentum distinctum contra alia predicamenta. **E**t pro rebus que sunt in tali predicamento. **S**ed statim post substantiam dividit in sensibilem et in insensibilem: et generabilem et corruptibilem et in eternam: et post considerationem de substantia sensibili probat esse substantiam insensibilem et abstractam et immobilem: et deinde inquirat: an hec sit una tantum vel plures: et determinat quod plures: inter quas una est prima: que est nobilissima et finis et perfectio ceterarum et totius universi: quam utique nos deum appellamus. **E**t quibus evidenter concluditur: quod secundum mentem **A**ristoteles philosophi et **L**ommen. creatoris deus est substantia vere de predicamento substantie. **S**i quis hanc partem velit sustinere facillime posset solvere aliorum rationes inductas. **H**anc prima quidem fundatur primo in falso scilicet quod omnis species habeat differentias essentialis: quod falsum est: ut supra dictum est. secundo etiam assumit falsum cum ait quod illud a quo sumitur differentia se habet ad illud a quo sumitur genus: sicut actus ad potentiam: quod etiam falsum est: ut patet. **E**t contradicit alijs dictis sic arguendum: quoniam ipsi volunt quod in homine et qualibet substantia composita sit tantum una forma substantialis: et per eandem formam sit homo intellectivus et sensitivus: et per consequens sensitivum in homine non est in potentia ad intellectum: non plus quam sensitivum ad sensitivum: et intellectum ad intellectum. **H**ic autem ut patet expresse dicunt oppositum. **T**ertium super. 5. meta. de substantia in scripto dicunt quod genus. d. totam essentiam rei et non formam tantum: et eadem ratione nec materiam tantum. **A**d secundam etiam eorum dicendum primo quod etiam fundatur in falso videlicet quod esse distinguatur ab essentia in omnibus rebus preter deum. secundo quia esto quod ita esset: idem inconueniens sequeretur scilicet quod ens esset genus si ratio valeret: quia ens significat cuiuslibet essentiam immediate: ut. **A**ristoteles philosophus. 10. meta. et **L**ommen. ibidem. **E**t. 5. meta. vult **A**ristoteles philosophus quod ens significat illa: que significant dictiones predicamentorum. **E**t constat secundum istos et secundum veritatem quod predicamenta significant essentias rerum saltem aliqua: cum quilibet res sit ens per seipsum ut. **L**ommen. 4. c. 10. meta. hoc autem falsum est: quod ens significat essentias rerum **L**o. 8. 9. **S**tat et verum est quod ipsum non est genus: siue quia significat omnia et predicatur de quolibet: siue quia non significat omnia illa secundum unum conceptum ut moderni: de quorum numero sunt sic arguentes dicunt. **A**d tertiam rationem dicendum quod maior illa: omne quod est in genere est finitum secundum perfectionem: est ad placitum dicta. **E**t quod vis instantia dari non possit: nisi in proposito: quoniam solus deus est infinite perfectionis: ipsa tamen non habet apparentiam necessariam veritatis: quia quod non tollit a re id propter quod ipsa ponitur in aliquo predicamento: non impedit ipsam esse in predicamento. **I**nfinitas autem perfectionis non tollit a re quin ipsa sit ens per se: et

cap. 27.

cap. 1.

cap. 11.

Opinio propria de hoc quod tria sunt efficacia rationis illud esse tenendum: non plus: tur in parte: mo arti.

per consequens q ipsa sit substantia: immo maxime tali rei conuenit q se esse ens et non in alio: pbatio uero que assumitur ex dictis Commen. primo est contra eos: cum 17. vel ex ipsi plures formas substantiales non ponant in eodem: 2. meta. 33 per consequens que sit illa forma media qua dicuntur genus significare fingere non possunt. Item si essent plures forme ad huc genus totum significaret et non tm partem: vt supra dictum est: et per consequens: ita vltima sic cut media formam. Item quia in substantiis creatis abstractis et in qualitatibus: que omnes sunt in predicamentis fm istos impossibile est assignare talem formam media: quapropter dictu illud no ad metem Comen. inducunt. Unde dicendum q Comen. non. d. q genus significat formam media: sed dicit q genus est forma vniuersalis: et post. d. q est ynum in forma media iter actum et potentiam: nec aliud intendit nisi q genus ideo dicitur forma: vel quia est pars diffinitiois: et quilibet pars diffinitiois aliquando dicitur forma: vt patet. 2. phisico. aut quia ipsum est predicabile de aliquo et pdicabile vel predicatum respectu subiecti diffinitiois forme. vnde frequenter Comen. vocat predicatum dispositione et subiectum dispositum. vt patet in questione precedenti: dicitur vero forma media inter actum et potentiam: quoniam genus significat rem totam: et per consequens magis distincte q nomen significans precise materiam rei: que non est res nisi in potetia pura. Et quia ipsum significat rem vniuersalius q species vel q differentia: et per consequens minus distincte et in actu: ideo dicitur medium inter potentiam et actum: et hoc magis potest trahi ab eodem. 8. metaphys. Ad quartum qd est ex dictis Auic. dico primo q similis ratio potest fieri cōtra istum Doct. cum ponat conceptum entis ynum cōmunem deo et creaturis: et similiter plures alios. Queratur ergo an ille conceptus sit ex se necesse esse: vel non. Si sic. cum sit cōmunis creature. ergo creatura erit necesse esse. Si nō. ergo necesse esse erit constitutum ex eo qd non est necesse esse. Et ideo dicendum ad rationem: q intentio dicti generis dicit de deo nec est necesse esse: nec pars vel aliqd intrinsecū ei qd est necesse esse: licet significet id qd est necesse esse: et etiā id qd nō est necesse esse. Ad quintum dico q hoc nomen substantia potest dupliciter considerari. vno modo quantum ad eius deriuationem. alio modo quantum ad eius significatiōem. Primo modo cum deriuetur ab hoc verbo substō. stas. vel ab hoc substō. sistis. hoc nomen substantia proprie dicitur de his rebus tm que ab alijs substant vel subsistunt. secundo modo potest quantum ad propositum sufficit adhuc sumi dupliciter. vno modo fm q ipsum est transcendens: et dicitur de omni essentia et entitate: sicut dicimus aliquando q substantia albedinis est alia a substantia dulcedinis. Alio modo magis specialiter. videlicet vt omnis essentia que per se est naturaliter et non in aliquo tanq in subiecto: aut que est pars intrinsecā rei: vel essentia per se existens dicitur substantia. Nunc ad propositum substantia vt est genus generalissimum primi predicamenti non sumitur sic generaliter: vt secundo modo: vt patet: nec sic contracte vt in primo modo: sed sumitur tertio modo. vnde substantia fm q est primum genus primi predicamenti est terminus minus communis per predicationem q substantia secundo modo dicta: et communio q substantia primo modo dicta. Et hoc ex parte patet per Comē. 12. metaphys. super illo verbo philosophi fm nouam translationem: quoniam autem sunt hec quidem separabilia: illa autem inseparabilia substantie ille: et propter hoc omnium cause sunt: quia sine substantijs non sunt passiones et motus: vbi loco illius dictionis separabilia translatio vetus habet abstracta. ait Commentator

et intendit per abstracta substantias que sunt subiecta nouem predicamentoy: et per non abstracta nouem predicamenta: quasi dicat: qz predicamentoy quedā sunt absoluta et quedam non: absoluta sunt substantie: et nō absoluta sunt nō substantie. Et subdit exponedo: qz accidentia nō separant a substantia: vident substantie cause eoy: nullū est accidens existit extra substantiam: sunt em in rei veritate passiones et motus substantiar. Ex his ptz q loquitur phs et Comen. de substantia fm q est predicamentū distinctū cōtra alia noue: et ptz q sic est minus cōmunis q substantia scdo modo sumpta: cum accidentia sint substantie quedā scdo modo. vterius de substantia sumpta sic: vt est predicamentū subdit ibidē. Et sciendū q substantie sunt duobus modis. vno modo in quo est impossibile fugere a cōcidentia: et alius sine aliquo accidente. primum est sensibile scds aut intelligibile. Ex his ptz q fm Comētozem non oīs substantia que est in predicamento substat reb? que sunt accidentia: et per oīs q substantia primum predicamentū genus generalissimū in plus est q substantia subsistēs accidentibus: nec sic sumpta dicitur a subsistēdo: sed a per se et nō in alio existendo: sicut eiusdē lib. com. 3. ibidē. d. Comē. 2. supra est allegatū. 2. 7. lib. vbi predicamēta diffinguuntur siue ens in predicamento: vocans substantia ens per se: et hec est pprioz noiatio dicti predicamēti: quoniam ex forma et deriuatione vocabuli substantia videt importare tantūmodo rem alteri subsistentem: qm cum vocabula sunt ad placitum: vbi constat de re non est curandū de vocibus. Ex his dico q Aug. 7. de trin. cum. d. deum abusiue dicit substantia: accipit substantiam primo modo: et fm deriuationem vocabuli: non aut fm q est genus generalissimū primi predicamenti: et idē significat q hoc totum ens per se: cū sibi cōpetat maxime per se esse: vt ibidē sententialiter ait: et hoc modo ipsum accepisse ptz per rationem quā assignat: et etiam ex eo q. 5. de trinita. immedie post verba supra per Augustinū allegata: intelligamus deū sine qualitate bonum 2c. ait August. Et tm sine dubitatione substantia / vel si melius hoc appellatur essentia: quā greci vsiam vocant: et sicut ab eo quod est sapere dicta est sapientia: et ab eo quod est scire scientia: ita ab eo quod est esse dicta est essentia: et quis magis est q ille qui famulo suo Moysi dixit. Ego sum qui sum: et dices filijs israel: qui est misit me ad vos: sed alie que dicuntur essentie / siue substantie: respiciunt accidentia quibus in eis fiat / vel magna / vel quantacūqz mutatio: deo autem aliquid eius accidere non potest. hoc ille. vbi patet q cum quedam predicamenta excludat a deo inter que non continentur primum predicamentum. Et statim dicat illum esse substantiam: quod ipse intellexit ipsum esse in predicamento substantie. verum quia hoc nomen substantia a subsistere dicitur: ideo tale predicamentum in quo deus ponitur non proprie dicitur substantia: cum non quodlibet quod in ipso est subsistat accidentibus: sed dicitur proprie per se essentia / vel per se ens fm Commentato. et sic sumpto predicamento propriissime: deus dicitur esse in predicamento fm intentionem Augustini et in hac significatione sumendo hoc nomen substantia concedit deum esse substantiam et quedam de ipso predicari fm substantiam: vt patet per totum sequentem librum. Ad scriptum dico: q aliquid aliud ab ente est commune genus deo et creaturis aliquibus. Et cum dicitur q tunc esset cōmune omnibus creaturis. nego consequentiā: quoniam sicut aliquis conceptus ynus est cōmunis deo et quibusdam creaturis tantum fm hunc Doct. qui sic arguit: vt conceptus sapientie: et conceptus iustitie: et sic de multis attributis: quibus tales conceptus sint genera fm eum: sic nullum inconueniens est deo: et creaturis aliquibus esse genus commune: quod tamen non est cōmune omnibus

2. c. 25.

2. c. 23.

Cap. 2.

Ad rōnes principia les. 5. mc. 2. c. 30.

2. c. 30.

2. c. 45.

creaturis: nec aliqua ratio magis posset probare incōueniens esse de genere: q probari posse ynum conceptus de deo et creaturis aliquibus. Ad septimū dicendū est ad maiorē sicut dictum est ad tertium argumentū. Ad 8. dicendū: q maior est vera de prioritate consequētie et nō aliter: et hoc modo minor est falsa. Nā hoc terminus deus prior est fm consequentiā: hic terminus substantia et hic terminus spiritus: et multi alij. Nā sequitur. hic est deus ergo hic est spiritus vel hic est substantia et nō e cōuerso. Ad rationem Ansel. dico q deus est substantia indiuidua. Et cum dicitur q omnis substantia indiuidua habet yniuersalē essentiā cōmunē cū alijs: deus autem essentialem cōmunem nō habet cum aliqua alia substantia. Dicendū q maior ista potest habere duplicē intellectum ynus est: q aliqua essentia extra animā illi communis indiuiduis substantijs: et sic dico q illud nullibi habet veritatem: qm nulla omnino in mūdo res est vniuersalis aut cōmunis pluribus substantijs: sed omnis essentia est singularis vt patebit in tertio. Alius sensus est: q omnis indiuidua substantia habet aliquod cōmune predicatione essentialem et in quid de illa et alijs: et iste sensus verus est: sed in hoc sensu nego minorē. Ad auctoritatem quā magister inducit dicendū: q illa potius est pro hac via: qm illa non excludit predicamētū substantie: cū nullā ibi mentionē faciat de eo: nego de predicamēto relationis. Nā enim agit sine relatione creatorē: sed sine indigētia: volēs per hoc significare q vtrqz vere creator est: nō tamen creauit quasi indigeret bono creature. Et nō excludit predicamētū actionis: immo affirmat: negat autē ipsum mutari cū de nouo aliquid agit dicendo: sine vlla sui mutatione mutabilia facientē: cum ergo aliqua excludat aliqua affirmet: magis est pro hac opinioe qz pro opposita. Et hoc etiā cōfirmat. pñ statim postea magis expresse tria predicamēta scilicet substantie relationis et actionis asserit proprie dicit de deo: reliqua improprie et translative tantū: vt superius est ostēsum. Ad aliā quā inducit. 7. de tri. q deus non est substantia respectum est supra. Ad aliam que sequitur dicendū q Aug. ibi nō vult probare: nisi q essentia diuina nō est genus neqz species respectu personarum diuinarū: q hoc verū est: q autē non sit aliqua species in genere substantie ipse nō intendit: et quia hoc esse intentionis sue ibidē clarissimū est: ideo eius dicta nō curo hic allegare. Sed quid dicitur ad gnetorictē Augustini et Ansel. pro certo mihi appareat. eos opposite opinionis fuisse: eligat quilibet qd vult: vel ipsos sequi vel Aug. ac Dam. qui vt videtur alterius ab eis sententię exiit.

Ad rationes in principio questionis factas dicendum q consequentiā primo nō est bona. Et ad probationē dicendū: q verbum philosophi nō est accipiendū fm proprietate sermonis. Nā cōstat q genus nō est pars speciei plus q e cōuerso: sed sunt intentiones diuerse: quarum neutra alteri est intrinseca. Item genus non est pars rei quaz significat species: sicut nulla intētio est pars rei extra: sed intelligendū est verbum illud: sicut ibidē Comē. exponit. videlicet q genus est pars speciei id est diffinitiois speciei que diffinitio aliquando vocatur ab eo forma: sicut patet per eundem. 7. meta. et hoc modo accipit hoc nomen forme vbi allegatur. vnde ait qz ille ex quibus cōponuntur diffinitiones significantes quiditates cuiuslibet rei. dicuntur partes diffinitiois et diffinitionis. Quod nō est intelligendum q partes diffinitiois sunt partes diffinitiois: nisi quia sunt partes diffinitiois: que idem significant q diffinitio. Et sic intelligit cum subdit q genus est pars formarum id est diffinitionum. Quod exponi sic debet declarat particula sequens cum ait. forma enim speciei diuiditur in genus et differentiam: quod nullo modo vere potest intelligi: nisi de diffinitione speciei quam formam

vocat. Eodem modo dicendū est ad auctoritatem Auicē. Nam per quiditatem intelligit diffinitionem sicut etiam philosophus aliquando. Comen. vt potest euidēter haberi. 3. phs. vbi vna translatio habet ratio et alia habet diffinitio. Et Comen. exponit per hoc nomē quiditas. eodem modo accipit Auic. in proposito: quod patet quoniam di. genus predicatur de specie ita q est pars quiditatis. Comē. stat autem q genus quod predicatur est intentio quedā: que non est pars essētie rei extra animas. Et autē pars diffinitiois: et ideo quiditas pro diffinitione ponitur ibi. Ad secundam vniuersaliter neganda est consequentiā: et ad probationē euz dicitur q genus est materia vel etiā q significat materiam: intelligendum est verbum hoc per assimilationem vt sit sensus: genus assimilatur materie: et hoc est verum. Assimilatio autem stat in hoc: q sicut materie aduenit forma: sicut ex vtraqz sit aliquid in actu fm speciem: sic in diffinitionibus generi additur differentia: et sic completur diffinitio que significat rem in actu et distincte fm propriam speciem. Ex quo etiam patet alia similitudo inter genus et materiam: quia sicut materia nulla de se est species entium in actu distincta: sed est tantus in potentia: et quasi confusa: distinguitur autem et actuat per formam: sic genus significat rem in confuso et quasi in potentia fm q Comen. consuevit vocare cognitionē vniuersalē et confusam rei cognitionez in potentia: per differentiam autem additas quasi actuatur illa cognitio confusa dum distinctio: cognitio habetur de re qz prius: non autem intelligit q genus sit materia: nec q significet precise materiam: sicut nomen materie significat ipsam: quoniam hoc reprobatur quia vt. d. tunc non posset de specie predicari in recto: sed in obliquo tantum: et mediante aliqua prepositione: quod falsum est. hoc autē esse de intentione sua manifeste patet. 8. meta. vbi ait. in diffinitionibus rerum existentium per se genus est quasi materia: et differentia quasi forma: et sic materia nō dicit de diffinitio nisi fm q est genus ei id est nisi fm q genus vocatur materia: et sequitur: nomen enim generis significat materiam id est assimilatur materie fm q est in potentia id quod habet materiam id est fm q significat illud in potentia et in confuso vniuersaliter. et sic predicatur de habitibus materiam: nomen autem materie significat in materia id est in re extra aliqd quod est in actu pars eius: cuius est materia: et ideo nō predicatur de eo cū non predicet aliquid in actu de alio in actu: nisi per aliquam prepositionem imponentem habitudinem di. autem nomen materie significare partem in actu id est partē aliquam distincte et determinate: et ideo non potest predicari nisi mediante prepositione de habente materiam: genus autē significat vtrā qz partem nō in actu id est determinate et distincte: sed totum et quilibet partem implicite: et ideo potest predicari de habente materiam. Item. 7. meta. ait frequēter q genus est simile materie sicut hic dicit: q est quasi materia: et q nō significat precise materiam: sed totū in habentibus materia. vnde ait. cū sit declaratū q oēs diffinitioes cōponuntur ex genere et differentia: et genus cōponitur ex materia et forma id est significat compositū ex materia et forma: aut genus quod dicitur simpliciter nō erit aliud a forma subiecti: forma autē erit forma et subiectū et quocūqz fuerit erit simile materie. Et exponit statim quod dictum est dicens. et forte intelligit per hoc: q genus quod est vni ex materia et forma aut habet hoc nomen ex parte materie: aut ex parte forme: et quocūqz fuerit simile est materie: et intēdebat per hoc q genus in re extra non existit in actu: sed est sicut materia: et illud quod est in actu est vltima differentia. hec Comētozem. qd intelligēdum est vt pmissum est supra. Ex qz patet q non significat precise materiam: et est quasi materia et simile materie vt dictū est.

Com. 5.

2. c. 4.

Distinctio. ix.

Questio. j.

Arca distinctiones nonam in qua adagister agit de coeternitate patris et filii ostendens patrem non prius fuisse...

antecegens pbatur dupliciter. Primo per Augu. in de immortalitate aie dicentem nulla res se facit aut gignit: alioquin erat anteqm esset...

Ad oppositum est veritas fidei que dicit q in trinitate nihil prius aut posterius: nihil maius/aut minus etc.

Ad questionem premitto primo vnam distinctionem de quibusdam modis: quibus vna res dicitur prior alia. Deinde ponam conclusiones aliquas ad propositum.

si creatura nunq inceptisset. vnde Augu. 12. confes. iuxta sine ponens quatuor modos prioritatis. d. q aliquid eter- nitate precedit aliu: sicut deus oia: et in quo consistat ratio hmoi prioritatis statim deo loquens declarat dices.

Primo per Augu. in de immortalitate aie dicentem nulla res se facit aut gignit: alioquin erat anteqm esset...

Philosophus dicitur...

Secundo per Augu. in de immortalitate aie dicentem nulla res se facit aut gignit: alioquin erat anteqm esset...

Terzio per Augu. in de immortalitate aie dicentem nulla res se facit aut gignit: alioquin erat anteqm esset...

naturaliter existere sine forma: sicut nec naturaliter potest esse nulla habens formas. non enim sequitur potest esse sine hac forma. ergo sine forma. Arguitur enim ab inferiori ad superius negatiue a parte predicati.

gusti. 83. q. dicit q deus sue sempiternae sapientiae causa est sempiterna: nec tempore prior est q sua sapientia. Itē Chyrio super epistola ad Hebr. exponens de filio dei illud quod ait Apostolus de melchisedech. neq initium dierū habens etc.

Cap. 9.

Cap. 26.

Cap. 28.

Sco. lib. 2. q. 1.

Distinctio

Questio

Articulus

Decima

Prima

Secundus

Jo. lxxi.

Cap. 15.

Et per idem probatur tertia conclusio sic. voluntas est principium producendi libere spiritu sanctum. ergo non naturaliter. **Quarta conclusio** probatur primo auctoritate Aug. in Enc. b. d. nec enim culpanda est voluntas/ aut voluntas non est/ aut libera dicenda non est qua beati sic esse volumus: vt esse miser non solum volumus: sed neque proius velle possim: sicut ergo anima nostra etiam nunc nolle infelicitatem: ita tunc velle iniquitatem non poterit. **Ex** hac auctoritate patet qd beatitudinem et necessarium et libere volumus: et per consequens et necessitas et libertas eidem principio respectu eiusdem operis conueniunt. **Secundo** idem probatur ratione: quia libertas est conditio intrinseca voluntatis: vt comparatur ad actum: quod ergo non repugnat voluntati: vt comparatur ad actum non repugnat libertati eius: sed necessitas eius non repugnat voluntati comparate ad productionem: cum ipsa sit principium necessarium producendi amorem: vt est probatum: ergo necessitas non repugnat libertati voluntatis in comparatione ad eadem productionem. **Tertio** necessitas non tollit conditionem principij productiui perfecti: est ipsa sit perfectio in principio productiuo. Nam in omni conditione entis cui est possibilis ipsa est perfectio: eo qd sit nobilior differentia entis. Est autem possibilis productio eius cuius neutrum extremum requirit contingentiam in productione: vt est in proposito de productione spiritus sancti. ergo ipsa non tollit libertatem que est conditio principij productiui perfecti. **Et** si dicatur quomodo est hoc possibile cum liberum ex eo qd liberum est: videatur posse determinare se ad hoc producendum et ad suum oppositum. quod autem necessario producit determinatum est ex se ad vnum. Respondent qd sicut quelibet forma actiua sequitur immediate qd sit principium agentis: ita immediate consequitur eam proprius modus agendi. Et ideo sicut non est aliqua causa. quare talis forma agat: nisi qd est talis forma. ita non est aliqua causa. quare habet tale modum agendi: nisi qd est talis forma. vnde sicut non est alia causa. quare calor est calefactiuus: nisi qd calor est calor: ita non est alia causa. quare calor est principium agendi naturaliter/ seu per modum nature: nisi quia calor est calor. **Eodem** modo sicut non est alia causa. quare voluntas vult sic. scilicet libere necessario/ vel contingenter: nisi qd voluntas est voluntas/ nec iste conditio actionis necessitas/ vel contingentia sunt differentie essentialis actiui principij. Sed accidentales non conueniunt: cum actiuo principio naturali/ nec eius libero. vnde et actiuum naturale potest contingenter agere: quoniam potest impediri: et per consequens pari ratione actiuum liberum potest necessario agere. **Hec** opinio plura falsa continet. et ideo pro eius improbatione/ et solutione presentis articuli pono tres conclusiones. **Prima** qd libertas et necessitas in agendo non sunt compossibiles in eodem principio respectu eiusdem actionis. Siue quod idem est dictum non est possibile idem productiuum/ vel actiuum agere/ vel producer eadem libere et necessario. **Et** accipio liberum: vt distinguitur contra naturale et libere agere contra naturaliter agere: et fm qd istis terminis vsi sunt sancti et philosophi et doc. communiter. **Secunda** qd idem principium potest esse principium naturale vnius productionis: et liberum respectu alterius. **Tertia** qd spiritus sanctus producitur naturaliter et non libere: et in omnibus sumo hunc terminum liberum/ vel libere: vt distinguitur contra naturale: et naturaliter sicut prius. **Prima** conclusio dependet in sua probatione ex differentia modi agendi naturaliter et libere/ siue agentis liberi et naturalis in quantum huiusmodi. Et dico qd differentia consistit in hoc quoniam illud dicitur agens naturale: quod possit omnibus requisitis ad agendum: et nullo

lo existente impedimento: ita qd possit agere necessario agit: nec est in eius potestate non agere: agens vero illud dicitur liberum quod eodem modo omnibus positus: ita vt possit agere non necessario agit: sed in potestate eius est: vt agat et non agat. **Et** quis euidenter sit/ vel facillime esse possit aliqua talia esse: qd tamen illud dicitur naturale: illud vero liberum probari non potest nisi per auctoritatem. **Et** illud probatur primo per philosophum. 9. metaphys. vbi dicitur differentiam inter potentias actiuas racionales et irracionales aut tales quidem potestas: scilicet irracionales necesse: quando vt possint actiuum et passiuum appropinquant: hoc quidem facere illud vero passiuas vero scilicet racionales: non necesse est supple hoc facere et illud pati. Sed constat per omnium concessionem et per illumet doctorem: cuius est opinio recitata: qd hic philosophus per potentias irracionales intelligit eas quas communiter vocamus actiuas naturales. vnde ipsemet. d. qd ista definitio est cum illis eadem: quas philosophus ponit in 2. physicoz. de causis agentibus fm propositum: et non fm propositum: quas post vocat intellectum et naturam: vnde per ista tria non fm propositum a natura potentia irrationalis intelligit: vt d. illud principium actiuum quod communiter dicimus naturam. ergo fm philosophum et istum doc. principium actiuum naturale dicitur illud: quod necessario agit dum est in dispositione in qua potest agere: et per consequens principium liberum ex opposito constitutum est illud quod non necessario agit: sed potest agere et non agere: vt dictum est. **Hoc** idem patet per Aug. 3. lib. de arb. vbi querens an motus voluntatis quo ipsa ab incommutabili bono auertitur et conuertitur ad commutabile sit et naturalis: sicut motus deosum naturalis est lapidi determinat qd non: et dans conuenientiam et differentiam inter eos in ordine ad lapidem et voluntatem: ait enim in eo est similis illi motui quo deosum versus lapidem fertur: quoniam sicut iste proprie est lapidis: sic ille animi. verumtamen in eo dissimilis: quod in potestate non habet lapidis cohibere motum quo mouetur inferius: animus autem dum non vult non ita mouetur: vt superioribus desertis inferiora diligat: et ideo lapidi naturalis est ille motus: animo vere iste voluntarius: vbi patet: qd ideo dicitur descensum esse lapidi naturalem: qd non est in potestate lapidis cohibere descensum suum. i. non descendere: siue moueri deosum: ille vero motus animi: ideo non est et naturalis: sed voluntarius vt voluntarium contra naturale distinguitur: quia in eius potestate est non sic moueri. **Item** infra dicit qd non est nobis liberum: quod in potestate non habemus/ aut potest esse liberum quod habemus in potestate. **Ex** quo patet fm ipsum. qd omne quod est nobis liberum est in potestate nostra illud autem solum dicitur esse in potestate nostra quod possumus facere et non facere. vnde philosophus tertio ethicoz. dicit: qd in quibus est in nobis: id est in potestate nostra operari et non operari supple est in nobis: et in quibus non etiam. id est in quibus est in nobis non operari: etiam operari est in nobis. ergo illud solum est in nobis liberum: sic accipiendo liberum: quod et eius oppositum possumus. **Item** Damascenus. 2. lib. eorum inquit que sunt: hec quidem sunt in nobis: hec autem non in nobis. ergo in nobis quidem sunt que nos sumus liberi arbitrio facere et non facere: hec enim omnia que per nos voluntarie aguntur: non enim voluntarie diceretur agi actu non existente in nobis. **Ex** quibus etiam patet: qd ea tamen voluntarie agere dicuntur que sunt in nobis: et qd facere et non facere possumus: voluntarium accipit: sicut supra Augu. **Ex** his omnibus manifeste colligitur: qd respectu illius tamen principij actiuum dicitur esse liberum qd et suum oppositum est in eius potestate: et per

Cap. 15.

Cap. 15.

Cap. 15.

Cap. 15.

Cap. 15.

Cap. 15.

si in requisitis inuenitur quibusdam deo pro vt qd propter non agere sine inuenitur omnibus aliis possit ab eo non potest agere ore aut agere forte diceretur qd in actu esse ore aut libero sic se habet deo qd vult illud libere agere. **Ex** hoc non videtur agere se in hoc sicut fuit.

consequens illud tamen fit ab aliquo principio libere: qd sit ab illo contingenter non necessario. **Ex** quo vterius sequitur qd impossibile est idem ab aliquo fieri vel produci necessario et libere: vt libere produci distinguitur contra produci naturaliter: alioquin idem produceretur necessario et non produceretur necessario ab eodem qd implicat contradictionem. **Præterea**. Constat qd distinctio principij actiui vel productiui naturalis a principio libere in quantum huiusmodi non attenditur fm entitates eorum in se et absolute: vt tales entitates sunt: quoniam fm entitatem aliquando vnum principium naturale magis conuenit cum vno principio libero. verbi gratia. principium quo naturaliter producit filius dei cum principio a quo libere causantur creature: qd duo libera principia inter se: vt voluntas dei et voluntas nostra: quarum vtraque est principium liberum: sed in quantum sunt actiua et principium actiuum. vnde vtriusque dicitur tale connotatio ali quo modo actum: vt patet in definitionibus experimentibus quid nominis horum terminozum: principium liberum et principium naturale. **Præterea** ergo diuersitas vel sumitur fm diuersitatem actiuum: quozum sunt principia: vel fm diuersitatem modi elicendi vel principian di. suos actus non primo modo. Nam duo principia actiua vnum naturale et alterum liberum possunt similitum actiuum: fm species esse principia: sicut deus libere potest producere calorem eiusdem speciei cum calore que ignis producit naturaliter. ergo hec diuersitas sumitur fm diuersos modos principian di. siue quia aliter et aliter principiant suos actus: non autem apparet que diuersitas illa sit: nisi quia hoc necessario principian di. autem non necessario sed contingenter: seu quia hic habet in sua potestate actum suum illud vero non iuxta intellectum supra datum. **Et** ex hoc etiam statim probatur conclusio supra posita: quoniam impossibile est qd eiusdem sit idem principium necessario et libere: tunc enim esset necessario et contingenter. **Secunda** conclusio est: qd idem potest esse principium naturale et liberum respectu diuersarum productionum: hoc probatur primo: quoniam deus pater est naturale principium filij: vt supra dist. 6. patet. et oēs concedunt: idem est liberum principium creaturarum: non enim naturaliter: sed libere producit et producit ad extra: nec potest dici qd fm aliud et aliud principium quo sit principium huiusmodi et illius productionis: cum eius simplicitas non recipiat talem distinctionem principiorum vt supra probatum est dist. 7. **Et** nihilominus si concederetur talis distinctio: illud idem haberetur. Nam fm doc. contra quem arguo: essentia diuina est principium quo generationis filij partialis saltem. vnde ipsa cum intellectu concurrat ad memoriam secundam que est principium gignendi filium suum fm ipsum. **Et** constat qd est principium naturale non liberum respectu generationis filij. **Et** tamen eadem ipsa penitus indistincta est principium creaturarum: vt fatetur concilium. extra de summa trinitate et fide catholica. c. Damascenus. **Et** constat qd non naturaliter: sed mere libere principiat creaturas. **Secundo** idem potest esse principium contingens et necessarium respectu diuersorum. ergo idem potest esse principium naturale et liberum respectu diuersorum. **Antecedens** patet etiam fm doc. istum qui vult: qd voluntas diuina sit principium necessarium productionis spiritus sancti: et contingens productionis creaturarum: etiam fm veritatem pater diuinus necessario producit: et ambo spiritum sanctum: et tamen contingenter creaturas. consequentia patet: quoniam non est maior impossibilitas consequentis qd antecedentis: quoniam vel modi principian di. necessario et contingenter sunt idem: cum modis principian di. naturaliter et libere: vel modi principian di. naturaliter et

libere non maiorem habent incompatibilitatem adinueniendi: sicut patet in rationibus eorum: que oppositas non includunt respectu eiusdem. **Præterea**. Sicut dictum est naturale principium et principium liberum non dicuntur de aliquo absolute: sed respectu ad aliud. puta principium vel productionem: et ideo quis non possunt verificari de eodem respectu eiusdem: nulla tamen repugnancia est nisi aliud obuiet: qd non apparet vt de eodem respectu diuersorum verificentur: sicut patet in multis oppositis relationibus. Nam idem potest esse principium et principiatu respectu diuersorum: equaliter et inaequaliter: maius et minus: et sic de multis alijs. **Tertiam** conclusionem. scilicet qd spiritus sanctus naturaliter producitur et non libere. probatur sic. impossibile est spiritum non produci. ergo spiritus sanctus non producitur libere: sed producit naturaliter. **Antecedens** patet: et a catholicis communiter conceditur: et probatur ex eo qd impossibile est spiritum sanctum non esse: cum sit verus deus. ergo impossibile est ipsum non produci. consequentia patet: quoniam spiritus sanctus non habet esse nisi quia producit: vt patet per Augu. 5. de trini. 2. lib. 15. principialis consequentia patet ex dictis in prima conclusione. **Quarta** ad primam partem conclusionis. scilicet qd non libere producat accipiendo liberum: put distinguitur contra naturaliter: et quoniam ad aliam partem. scilicet qd naturaliter probatur: quoniam ois productio non libera et necessaria est naturalis. **Secundo**. filius naturaliter producit a patre. ergo spiritus sanctus naturaliter producit. **Antecedens** certum est: et consequentia secunda statim apparet. pro eo qd non est dicendum qd spiritus sanctus procedat a patre naturaliter et a filio non naturaliter: sed quoniam ad hoc vniuersim ab vtroque procedit. ergo si a patre procedit naturaliter: sequitur qd a filio etiam naturaliter. **Et** si ab vtroque naturaliter: sequitur qd simpliciter producit naturaliter. **Præterea** consequentiam probat: quoniam ratio quare filius dicitur naturaliter procedere: vel est ratione modi produendi: puta quia non contingenter: sed necessario producit: et cum spiritus sanctus eque necessario producat a patre: sequitur qd et ipse naturaliter ab eo producit: vel est propter principium a quo producit. **Et** similiter idem patet: quoniam eadem persona patris est principium vtriusque. **Et** si dicatur qd quis vtriusque sit idem principium produens: non tamen est idem principium quo producit vtriusque: sed alio producit filium et alio producit spiritum sanctum: propter quod diuersitate formalis principij productiui vnius naturaliter: alter autem non naturaliter producit. **Contra** hoc primo. quia distinctio principiorum qd et quo non habet locum in deo: vt supra probatum est. **Secundo** est qd dicitur talis distinctio idem sequitur: quoniam vel principium quo pater producit spiritum sanctum erit relatio: vel aliquid absolute. Si relatio constat (quecumque sit illa relatio) qd non magis erit principium liberum spiritus sancti: qd erit liberum principium filij quicquid illud ponatur: cum fm istam imaginatiuam relatio non sit voluntas: aut aliquid in quo sit prima ratio libertatis: et per consequens non possit esse principium libere productionis. Si absolute: quicquid illud ponatur idem sequitur: cum nulla omnino ex parte rei sit in deo distinctio absolutorum vt probatum est dist. 8. et ideo idem erit principium quo vtriusque productionis. **Hæc** conclusio confirmatur auctoritate Ioh. lxxi. 5. de trini. et allegatur a Magistro infra dist. 16. d. qd ex virtute nature in eadem naturam natiuitate subsistit filius: et ex virtute nature in eadem naturam processione subsistit spiritus sanctus. i. ex patre qui est virtus ingenta naturaliter subsistit: filius nascendo: et spiritus sanctus procedendo. **Sic** ergo dico accipiendo libere produci vt distinguitur contra produci naturaliter: et vtriusque vtriusque vocabulis fm vtrumque factorum et philosophorum et doctorum communiter non de-

cap. 15. cap. 7.

omnia solut sunt qd diuersa sunt principia quibus et eadem principia quo eadem inq. sol. formam. et ex n. rei repugn. et principia libere et nly p. dunt.

bet concedi spiritui sanctum produci libere sed naturaliter sicut conceditur de filio: nec eius productio debet dici libera vel voluntaria: sumendo voluntarium distincte a naturali: sicut non dicitur voluntaria productio filij: et sic dixerunt antiqui et communes doc. **S**i autem omne illud dicitur libere et voluntarie: pducitur coplace teret a producente voluntate: sic potest dici q spiritus sanctus producit voluntarie et libere: quomodo etiam filius dici potest produci voluntarie: vt supra patet dist. 5. Sed sic non accipitur libere vel voluntarie: vt distinguitur contra naturaliter proprie loquendo: quinimo simul de eodem respectu eiusdem possunt verificari: sicut deus libere hoc modo diligit se: et tamen naturaliter: et filius libere et voluntarie producit: et etiam naturaliter: nec in tali significatione generali sunt vsi istis vocabulis auctores distinguentes modos agendi vel pducendi libere et voluntarie vt supra visum est. **A**d rationes opinio nis: contra conclusionem primam concedo. q. necessario producit spiritus sanctus: quibus oppositio assumpta in p batione illius: et postea plures in alijs dictis. s. q. voluntas est principium pducendi spiritum sanctum: sit falsa vt patuit in primo articulo. **A**d rationem secunde conclusionis dicendum q voluntas diuina non est principium volendi: nec libere vult essentia diuina vt libere distinguitur contra naturaliter. **A**d p bationem dico q ipsa libere vult creaturas et contingenter: et tamen suam essentiam necessario: non libere: nec est inconueniens tales modos oppositos de eodem respectu diuersorum verificari: sicut etiam fm ipsos velle contingenter verificatur de voluntate dei respectu creaturarum: et necessario velle verificatur de eodem respectu diuine essentie. **N**ec sequitur voluntas diuina libere vult creaturas: ergo libere vult essentia dei: sicut etiam fm eos non sequitur vult contingenter creaturas: ergo vult contingenter essentia dei: nec econuerso sequitur vult necessario essentia dei: ergo vult necessario creaturas. **E**t p idem patet ad aliam formam ibi factam: quoniam non est inconueniens idem principium pducit esse alicuius productum naturaliter: et alterius libere: sicut dictum est supra. **A**d auctoritatem Aug. p quar: ta conclusione dicendum primo q Aug. non d. voluntatem esse liberam respectu voluntatis beatitudinis: nec respectu voluntatis infelicitatis. Sed d. voluntatem qua volumus beatitudinem: et non possumus velle infelicitatem esse liberam: et hoc verum est. **N**am multos alios actus potest contingenter elicere respectu quorum ipsa est vere libera. vt in autem respectu voluntatis beatitudinis ipsa sit libera: vel non: suo loco videbitur. et sic quibus voluntas beatorum non sit p tunc libera respectu peccati: est tamen libera respectu aliorum multorum actuum qui peccata non sunt: nec potest dici q voluntatem hic accipiat pro actu voluntatis: quem vocet voluntatem liberam: sed accipit pro potentia voluntaria: sicut euidenter ostendunt illa verba que sequuntur. **S**icut ergo anima nostra et c. **S**ecundo potest dici q Aug. non loquitur de libertate que opponitur necessitati naturali in agendo: de qua dictum est q est quedam contingetia: et facultas ad vtrilibet. Sed de libertate que opponitur seruituti peccati et miserie: que vtiq: tanto maior est in voluntate: quanto ipsa immuniore et liberior est a peccato: et quanto minus impelli et instigari potest ad peccatum: et factius et liberius potest elicere bonum actum: et hec libertas erit in beatis perfecta. **E**t huc intellectus se habere demonstrat vsus bis immediate precedentibus auctoritas allegata. **N**on enim multo quippe liberius erit arbitrium quod omnino non potest seruire peccato. **I**nter has autem libertates seu modos accipiendi libertatem: differentia magna est: sicut patet per Augustinum lib. 2. dist. 25.

Ad rationes dico q libertas est conditio voluntatis vt comparat ad actum: non ad quocumq: sed ad eum que potest habere et non habere: et respectu talis actus vtiq: sibi repugnat necessitas: licet non repugnet sibi respectu actus que habet necessario. Sed respectu illius non est libera. **A**d aliam dico q necessitas non tollit conditionem principij perfecti nec libertatem eius: nec econuerso. **N**am propter necessitatem eius respectu eorum respectu quorum est principium necessarium non tollitur eius libertas respectu eorum quorum est principium liberum: necessitas tamen libertas non infert: principio perfecto respectu eiusdem: vel proprius loquendo: dico q principium productum perfectum non idcirco est non liberum respectu eorum quorum est liberum: quia est necessarium principium eorum quorum est necessarium: sicut quomodo necessario producit: nec quia ipsum est necessarium respectu eorum que producit necessario: ideo non est liberum respectu eorum que producit libere. **V**eritamen nihil quod producit ab eo necessario producit ab ipso libere: nec propter hoc tollitur eius perfectio: sicut non tollitur ex eo q contingenter producit aliqua: et non necessario: et aliqua necessario et non contingenter. **E**t nullum quod ab eo producit necessario: producit ab eodem contingenter. **E**t etiam dicitur q necessitas est perfectio in omni conditione entis cui est possibilis: dico q hoc excessio nihil ad propositum quia ipsa non est possibilis productioni libere: sicut nec productioni contingenti. **A**d dubium quod ipsi mouent contra se non respondent sufficienter: quia esto q motus agendi consequitur naturam principij actiui: impossibile tamen est q oppositi modi agendi consequantur naturam vnius principij respectu eiusdem productionis vel producti: tales autem sunt producere naturaliter: et producere libere vt ostensum est. **E**t cum dicitur agere necessario non competit vniuersaliter actioni naturali: quoniam potest impediri: et per consequens contingenter tantum agit: non valet. **N**am ideo non dicitur agens naturale agere necessario: quia sit simpliciter necessarium ipsum agere: resic enim nullum agens causatum esset naturale: cum quodlibet possit non agere: vt si defuit alia que necessario requiruntur ad actionem: quodlibet etiam potest non esse: et per consequens non agere. **E**t tamen omnes concedunt aliquod agens causatum agere naturaliter: et aliquod libere. Sed ideo dicitur agere necessario: quoniam positus omnibus requisitis ad actionem eius: et nullo existente impedimento sic q ipsum potest agere: non potest ex se non agere: sed stantibus illis necessario agit. **C**ontra autem agens liberum positus omnibus et sic q ipsum possit agere adhuc ex se nullo variato: nec ex parte sua nec alterius sed vniuersaliter omnibus remanentibus potest non agere: et hoc dicitur agere contingenter: et sic intelligitur differentia ipsorum quantum ad agere necessario et contingenter: sicut patet. **9.** metaph. et hoc modo sumendo omne agens naturaliter agit necessario: omne quod sic agit necessario agit naturaliter. **I**tem omne agens liberum agit contingenter isto modo: et omne quod sic agit contingenter agit libere. **A**d rationes principales ad primam nego minorem: ad probationem dico q amor productus idest spiritus sanctus non producit a voluntate: sed ab his que sunt voluntas: sicut nec filius producit ab essentia: sed ab eo qui est essentia: nec sapientia genita idest filius producit a sapientia vel ab intellectu: sed ab eo qui est sapientia intellectus et essentia. **E**t cum dicitur q omnis amor productus elicetur a voluntate: dicendum q hoc non est verum de amore qui est ipsa voluntas: et cuius nulla voluntas que non est ipse est productus: sicut est in proposito. **N**am spiritus sanctus est voluntas diuina: et nulla voluntas que non est spiritus sanctus est productus a spiritu sancto. **A**d uertendum tamen est quo sensu dicitur q vult diuina sui principij quomodo neci p huc

*q vult diuina sui principij quomodo neci p huc
si est quoda modo dep. aut. et no
in quatu tale principij. v. d. p. qz
infirmitate est et ob. infirmitate h
gibile inquit no p huc d. h. g. e. et
amore infinitu p. uere. l.*

Cap. 15.
Cap. 21.
Cap. 25.
Cap. 14.

ci debeat in diuina amo: productus et sapientia genita. **N**am bene et male posset intelligi: vt supra patet dist. 5. **A**d secundam nego antecedens. **E**t ad probationem dico q aliud est esse donum: et aliud donari: seu esse donatum: sicut dicit Aug. 5. de trini. Quis ergo donari sit liberum: et quod donatur libere donetur: non tamen quod est donum: est libere donum. **E**t quia vt. d. Aug. 4. de trini. spiritum sanctum donum dei esse: est a patre pcedere: quis spiritus sanctus libere donetur: non tamen libere procedit. **E**t cum Aug. d. q spiritus sanctus ex it quomodo datus: dicendum q non accipit proprie datum: quia vt. d. spiritus sanctus non fuit eternaliter datus: sicut nec eternaliter fuit creatura cui daretur. sed datum pro dono posuit. **E**rit ergo quomodo datus. i. quomodo pro dono consequenter lib. 5. ait. Sed quia sic pcedebat vt esset donabile: iam donum erat: et anteq: esset cui daretur. **A**lter enim intelligitur dum dicitur donum: aliter dum dicitur donatum. **N**am donum potest esse anteq: datur: donatum autem nisi datum fuerit: nullo modo dici potest. **E**t quia Aug. ibi datus pro dono ponit. ideo Augustinus ad hoc inueniendum allegans predictam auctoritatem Aug. infra dist. 3. ait. **N**am vt ait Aug. eodem lib. de trini. pcedit a patre: non quomodo natus: sed quomodo datus: vel donum. vnde per hanc adiectionem: vel donum. expouit illud quod dicitur datus. **E**t hec de distinctione. 10.

Distinctionis. 11. Questio. 1.

In qua Augustinus probat spiritum sanctum procedere a filio. **S**upposito q sic sit ex determinata ecclesie: et auctoritate scripture: sicut magister bene pbat. **Q**uero vtrum si spiritus sanctus non pcederet a filio: non distingueretur ab eo? **E**t arguo q sic: quoniam si spiritus sanctus non pcederet a filio: cum filius non procedat a spiritu sancto: nulla oppositio relatiua esset inter filium et spiritum sanctum. **E**t vltra. ergo non distinguerentur abinuem. prima consequetia patet: quia oppositio relatiua non est ibi nisi fm originem: vel processionem vnius ab alio. **S**ecunda vero probatur: quoniam vbi non cadit oppositio relatiua in diuina: ibi nulla est distinctio: sicut inductive patet: et haberi potest ab Ansel. in de processu spiritus sancti in pluribus locis.

Ad oppositum sic filius non distinguit a spiritu sancto precise: quia spiritus sanctus pcedit ab eo: ergo non: si spiritus sanctus non pcederet a filio: non distingueretur ab eo. **A**ntecedens probatur: quoniam filius non solum per spirationem actiuam distinguitur a spiritu sancto: quia et per filiationem distinguitur ab ipso. **N**am per filiationem constituitur in esse. et filiationem non est in spiritu sancto: per quocumq: autem aliquid constituitur: distinguitur ab eo in quo illud non est consequentia probatur: quoniam quocumq: distinctio retento ceteris remotis: distinguitur illud cuius est distinctiuum a quolibet a quo illud ipsum distinguit: et per consequens retenta filiatione: remota spiratione et ceteris ad huc filius distingueretur a spiritu sancto.

Respondeo hec questio potest in duplici sensu sumi: siue duplici modo tractari: vno modo ad videndum: an precise per hoc q filius spirat spiritum sanctum: et spiritus sanctus spiratus: et procedit a filio: filius distinguitur a spiritu sancto: vel non per hoc tantum: sed per aliquod aliud distinguitur filius a spiritu sancto: et ideo supponitur: hoc impossibile. vtz q spiritus sanctus non pcedit a filio. **E**t queritur an tunc distingueretur ab eo: quia si sic: sequeretur q illa non sit

precisa ratio distinctionis eorum: sicut si ad inuestigandum vtrum pater distinguitur a filio: precise quia est ingenuus: aut etiam propter aliquod aliud (verbi gratia. quia genuit) quereretur. vtrum si pater non esset ingenuus: non distingueretur a filio. **S**ecundo potest tractari questio ad videndum vtrum ex hoc q spiritus sanctus distinguitur a filio: possit concludi q procedit ab eo: et hoc propter grecos: qui concedunt primum et negant secundum: et tunc idem est q querere an sequatur. spiritus sanctus non procedit a filio. ergo spiritus sanctus non distinguitur a filio: et p consequens ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. s. spiritus sanctus distinguitur a filio. ergo spiritus sanctus pcedit a filio: et in hoc sensu vt mihi videtur tractata est questio ista a pluribus doc. antiquis: quibus a quibusdam modernis magis discutitur fm primum sensum. **S**ecundum hoc ergo erunt articuli duo. **I**n primo videbitur de questione in primo sensu. et in secundo videbitur de ea in secundo sensu.

Quantum ad primum articulum dicitur a multis: qua distinguitur a spiritu sancto est aliud distinctiuum in quo distinguitur ab eo. s. filiatione: ita q si per impossibile circumscriberetur a filio spiratio actiua remanente filiatione: adhuc filius distingueretur a spiritu sancto hoc tamen diuersis modis ponitur ab eis. **N**am quidam dicunt q per sola filiationem filius distinguitur personaliter a spiritu sancto hoc probant: quoniam quocumq: formaliter filius constituitur in esse personaliter: eo personaliter distinguitur: sed filiatione formaliter constituitur filius in esse personaliter. ergo et c. probatur minor: quoniam in filio non sunt alie proprietates positue q generatio passiuia et spiratio actiua: et spiratione actiua non constituitur in esse personaliter: quoniam illa est communis patri et filio. **C**onfirmatur: quoniam quodlibet habens aliquod esse: distinguitur distinctioe conuenienti illi esse a quocumq: alio per aliquid qd est de ratione eius: in quantum habet talem esse: igitur filius personaliter distinguitur per aliquid quod est de ratione eius in quantum est persona: spiratio actiua non est de ratione eius: sed filio iam posito est quasi proprietates aduentitia. **E**t quo patet fm istos q filius intrinsece personaliter distinguitur a spiritu sancto per sola filiationem: per spirationem vero actiuam que est proprietates communis sibi et patri et quasi aduentitia et frequens personas se constitutas non distinguitur personaliter et intrinsece: sed potius extrinsece. **A**lij vero dicunt q tunc spiratio actiua q filiatione et essentia concurrunt intrinsece ad personalitatem filij: et non est aduentitia vel extrinseca: sicut p plures pbant rationes: non solum ergo personaliter distinguitur filius a spiritu sancto per filiationem: sed etiam p spirationem: sicut per vtrumq: constituitur in esse personaliter: propter qd vltimus dicitur: q si filius non spiraret: non remaneret persona: eo q careret spiratione: que intrinsece concurret ad eius personalitatem: et p consequens non distingueretur personaliter a spiritu sancto: adhuc tamen in filio remanet aliquid realiter distinctiuum a spiritu sancto. s. generari qd est inconuenibile cum spirari. **A**lij etiam dicunt: q in filio preter spirationem actiuam: que realiter distinguitur a spiritu sancto: est aliquid sufficienter distinguens ipsum realiter a spiritu sancto. s. filiatione ipsa. vnde et circumscripita spiratione: et retenta filiatione: adhuc constituitur ex filiatione et quocumq: alio ex vna parte: distingueretur realiter a constituto ex spiratione passiuia et quocumq: alio ex alia parte: quod quidem constitutum est spiritus sanctus. **N**on omnes conueniunt in duobus: vt patet: vni est q in filio est spiratio: et per illa etiam est in eo filiatione per quarum vtrumq: realiter filius distinguitur a spiritu sancto: et q si spiratio circumscriberetur a filio: et filiatione remaneret: adhuc remaneret aliquid

(1019) 15. 9. 2

Distinctio

Questio

Articulus

vera. pater et filius sunt vnus creator: et vnum principiu creature. Sed principium spirans non potest supponere pro diuinitate ipsa nec pro aliquo vno communi patri et filio: vt dictum est. Et ideo ista non est vera de virtute ser monis pater et filius sunt vnum principium spirans spiritum sanctum. Et hoc patet qd alia ratione specialit tres persone dicuntur vnum principium creature: qd ea que supra fuit assignata.

Distinctio. xiiij.

Questio. i.

Quero an processio spiritus sancti aut spiratio sit generatio? Arguitur qd sic. omnis productio viuientis a viuente eiusdem nature numero vel specie est generatio: spiratio est huiusmodi. ergo etc. Ad hoc patet per locum a diffinitione. Sic enim diffinitur communiter generatio strictissime sumpta: et pmo conceditur in deo. minor etiam nota est fm fidem. Nam spūs sanctus est viuens et eiusdem nature cum patre: et non minus qd pater et filius sint eiusdem nature. ergo eius productio est productio viuientis etc.

Contra Spiritus sanctus non est genitus: vt dicitur in simbolo Athanasij. ergo spiratio non est generatio: et consequentia patens est.

Respondet. Veritas. q. certa est. Nam cum nō sit nisi vnus filius in trinitate. Iuxta qd scribitur Jo. 3. Sic deus dilexit mundū vt filiu suum vnigenitū daret etc. propter qd in simbolo apostolorū con fitemur vnicū dei filium. et cum ideo filius: quia genitus et quia filius vtiqz genitus. vt dicit Aug. 5. de trinit. constat qd spiritus sanctus non est filius neqz genitus. et p consequens nec eius processio est generatio. Quāuis autē ita sit. differētia tamen spirationis a generatione: et cur productio filij sit generatio: nō autem productio. s. f. et cur. s. f. non sit etiam filius: ita vt ambo producti dicantur filij: et geniti (in vita ista per tales quales non sumus) explicari reputo impossibile. Et ratio est: quoniam productio vtrāqz est ineffabilis et incomprehensibilis a nobis in statu presentis: sicut dicit Aug. et habetur in lra. Ad istū gnāt tamen aliqui differētia harum productionū ex differētia pducētiū: quoniam filius est ab vno tm: spiritus autem sanctus a duobus: filius autem nullus potest esse duorum: nisi vnus illorum sit pater et alter mater: qd in trinitate imaginari absurdissimū est. Et hanc rationē assignat Aug. 15. de trinit. et Ansel. monol. Sed ista ratio non est euidenter vtique quāqz sufficiens: quia vbi productio eodē modo penitus est a duobus: nec aliter ab vno qd ab altero: neqz ab ambobz simulqz ab altero tm: ibi productio. ex hoc precise qd est a duobus non videtur minus debere dici generatio: qd si esset ab vno tm: ceteris simul concurrentibus. vntas enim et pluralitas productionū non variat rationem productionis. sicut patet qd productio vnus ignis a duobus non minus dicitur generatio: qd productio vnus ab vno. spiritus sanctus autē quāuis sit a duobus. eodem tamē modo penitus est ab vtrōqz vt in precedentī questione dictum est. Et hoc patet qd non sequitur. si spiritus sanctus esset filius duorum: qd esset vnus tanqz patris: et alterius velut matris: cū filius non sit vniformiter ex patre et matre: alioquin non esset vnus pater vel mater potius qd alter nec conuerso. Alij assignant differētia ex principio quo vnus: et principio quo alterius. Dicunt enim qd productionis filij principium quo est intellectus: et productionis. s. f. est voluntas.

Contra. Quia filius vtiqz genitus. vt dicitur in simbolo Athanasij. ergo spiratio non est generatio: et consequentia patens est. Veritas. q. certa est. Nam cum nō sit nisi vnus filius in trinitate. Iuxta qd scribitur Jo. 3. Sic deus dilexit mundū vt filiu suum vnigenitū daret etc. propter qd in simbolo apostolorū con fitemur vnicū dei filium. et cum ideo filius: quia genitus et quia filius vtiqz genitus. vt dicit Aug. 5. de trinit. constat qd spiritus sanctus non est filius neqz genitus. et p consequens nec eius processio est generatio. Quāuis autē ita sit. differētia tamen spirationis a generatione: et cur productio filij sit generatio: nō autem productio. s. f. et cur. s. f. non sit etiam filius: ita vt ambo producti dicantur filij: et geniti (in vita ista per tales quales non sumus) explicari reputo impossibile. Et ratio est: quoniam productio vtrāqz est ineffabilis et incomprehensibilis a nobis in statu presentis: sicut dicit Aug. et habetur in lra. Ad istū gnāt tamen aliqui differētia harum productionū ex differētia pducētiū: quoniam filius est ab vno tm: spiritus autem sanctus a duobus: filius autem nullus potest esse duorum: nisi vnus illorum sit pater et alter mater: qd in trinitate imaginari absurdissimū est. Et hanc rationē assignat Aug. 15. de trinit. et Ansel. monol. Sed ista ratio non est euidenter vtique quāqz sufficiens: quia vbi productio eodē modo penitus est a duobus: nec aliter ab vno qd ab altero: neqz ab ambobz simulqz ab altero tm: ibi productio. ex hoc precise qd est a duobus non videtur minus debere dici generatio: qd si esset ab vno tm: ceteris simul concurrentibus. vntas enim et pluralitas productionū non variat rationem productionis. sicut patet qd productio vnus ignis a duobus non minus dicitur generatio: qd productio vnus ab vno. spiritus sanctus autē quāuis sit a duobus. eodem tamē modo penitus est ab vtrōqz vt in precedentī questione dictum est. Et hoc patet qd non sequitur. si spiritus sanctus esset filius duorum: qd esset vnus tanqz patris: et alterius velut matris: cū filius non sit vniformiter ex patre et matre: alioquin non esset vnus pater vel mater potius qd alter nec conuerso. Alij assignant differētia ex principio quo vnus: et principio quo alterius. Dicunt enim qd productionis filij principium quo est intellectus: et productionis. s. f. est voluntas.

Ad hanc qd productio filij est sit productio in intellectu in nobis et productio sit productio in vno. et ab hys sumuntur noia quibz de illis loquuntur ineffabilibus alijs.

Et stud etiam nō valet. Tum quia neutrius productiois est aliqd principiu quo distinctū a principio qd. vt supra probatū est. Ad quia intellectus et voluntas in deo nullo modo ex natura rei distinguuntur. vt etiam supra patet. et ideo si vnus illarū est intellectus principiu etiā voluntas erit eius principiu: et eodē modo. Alij dant differētia ex diuersitate modi. pcedēdi: qm vnus pcedit quo natus: alius autē quo datus. Et hāc ponit Aug. 5. de tri. sed nec istud sufficit. cū nō declarat qd spūs sanctus nō procedit quo natus.

Aliter assignatur ista differētia ex ipsis pductis. Nam est verbum qd pater intelligēdo se pducit. spūs autē sanctus est donū qd pater et filius se amādo pducūt. verbū autē ex eo qd verbū simile est rei intellectu cui? est verbum: sed donū nō ex eo qd donū est simile: sed pot esse dissimile. productio autē viuētis similis producti est generatio: quāuis ergo spūs scētus qd est donū patris et filij sit similis patri et filio non minus qd filius patri: quia cum non est similis ex hoc qd est donum: ideo eius productio non est eius generatio: et ista ratio sumitur ab Anselmo monolo. etc.

Quāuis autem hec sit subtilis via ad manifestandum differētia predictam: nihilominus tamen nec ipsa euidenter est: quoniam eque incognitum est nobis qd spiritus sanctus non sit verbum patris et filij: sicut qd eius productio non sit generatio: et etiam immanifestum est qd ipse non sit filius. Unde cum spiritus sanctus sit eque similis patri et filio: sicut filius patri: et intellectio et volitio nullo modo distinguantur ex natura rei in deo non apparet cur spiritus sanctus non sit verbum quod se intelligendo producit pater et filius: ita bene sicut filius est verbum quod se intelligendo pater producit. Dico ergo qd spiratio et generatio sunt distincte productiones et seipis formaliter sunt distincte: sicut filius qui est generatio et spiritus sanctus qui est spiratio sunt seipis distincti: vt supra dicebatur: et qd spiratio non est generatio: nec generatio est spiratio. sicut spiritus sanctus non est filius: nec filius spiritus sanctus est ideo donum: et qd processio spiritus sancti: ideo est spiratio: quia spiritus sanctus est spiritus sanctus seu donus: et processio seu productio filij est generatio: quia filius est filius seu verbum.

Ad autem iste sit verbum et filius: non sit autem donum: et per consequens eius productio que non est nisi ipse (vide dicitur productio filij intransitive id est que est filius) sit generatio et non sit spiratio: et iste sit donum: non sit autem verbum nec filius: ac per hoc eius productio sit spiratio: et nō sit generatio. Dico qd non est mihi possibile intelligere: sicut etiam dicit de se Aug. 15. de trinitate et contra Athan. vt habetur in littera Dam. etiam libro primo ait. quoniam quidem est differētia generationis et processionis didicimus. Quis autē est modus differētie: in qua qd. Quāuis autem intelligere ista non possumus: veraciter tamē sic esse confitemur et credimus. Ad rationem principalem dico: qd illa diffinitio non est perfecte explicatiua generationis diuine: neqz cum ea conuertibilis: nec aliqua talis a nobis dari potest. cum illa generatio sit incomprehensibilis a nobis.

Ad autem iste sit verbum et filius: non sit autem donum: et per consequens eius productio que non est nisi ipse (vide dicitur productio filij intransitive id est que est filius) sit generatio et non sit spiratio: et iste sit donum: non sit autem verbum nec filius: ac per hoc eius productio sit spiratio: et nō sit generatio. Dico qd non est mihi possibile intelligere: sicut etiam dicit de se Aug. 15. de trinitate et contra Athan. vt habetur in littera Dam. etiam libro primo ait. quoniam quidem est differētia generationis et processionis didicimus. Quis autē est modus differētie: in qua qd. Quāuis autem intelligere ista non possumus: veraciter tamē sic esse confitemur et credimus. Ad rationem principalem dico: qd illa diffinitio non est perfecte explicatiua generationis diuine: neqz cum ea conuertibilis: nec aliqua talis a nobis dari potest. cum illa generatio sit incomprehensibilis a nobis.

Ad autem iste sit verbum et filius: non sit autem donum: et per consequens eius productio que non est nisi ipse (vide dicitur productio filij intransitive id est que est filius) sit generatio et non sit spiratio: et iste sit donum: non sit autem verbum nec filius: ac per hoc eius productio sit spiratio: et nō sit generatio. Dico qd non est mihi possibile intelligere: sicut etiam dicit de se Aug. 15. de trinitate et contra Athan. vt habetur in littera Dam. etiam libro primo ait. quoniam quidem est differētia generationis et processionis didicimus. Quis autē est modus differētie: in qua qd. Quāuis autem intelligere ista non possumus: veraciter tamē sic esse confitemur et credimus. Ad rationem principalem dico: qd illa diffinitio non est perfecte explicatiua generationis diuine: neqz cum ea conuertibilis: nec aliqua talis a nobis dari potest. cum illa generatio sit incomprehensibilis a nobis.

Distinctio. xiiij. xv. et xvi. Questio.

Quero in quibus Athagister agit de processione temporali: siue missione vel datione spiritus sancti. Quero vtrū spiritus sanctus scilicet tertia in trinitate persona: et cum patre et filio vnus substantialiter deus: mittatur vel detur creature rationali vel non ipse: sed tantum dona eius. Et arguitur qd tantum dentur dona eius: et hoc ideo ipse precise dicitur dari. Primo auctoritate Bede quam Athagister ponit in dist. 14. qui ait. Cum spiritus sancti gratia datur hoibus

Cap. 20.

Cap. 14.

Cap. 5.

Cap. 25.

Cap. 10.

xiiij. xv. xvi.

Prima

Primus

Jo. lxxxv.

profecto mittitur spiritus a patre: mittitur et a filio. Et hīs patet qd idem spiritum sanctum mitti: qd eius gratia: que non est ipse: sed eius donum hōi dari. Secūdo Aug. 4. de trinit. ait. sicut spiritus sancto donum dei esse: est a patre procedere: ita mitti est cognosci qd ab illo procedat. Et hīs sic. si mitti est cognosci etc. ergo homine habente cognitionem huius precise ipse habet spiritum sanctum: sed talis cognitio nō est ipse spiritus sanctus: vt certum est: et est donum eius: iuxta illud nemo potest dicere dominus deus nisi in spiritu sancto. i. ad Corin. 12. et idē iudicium est de spiritu sancto: quod. i. nemo potest illum cognoscere: nisi per eum hāc cognitionem tribuentem.

In oppositum est Athagister in dist. 14. qui per auctoritatem Aug. 2. Ambrosio. pbat efficaciter non solum dona: sed ipsam spiritus sancti personam dari.

Respondet. Primo ponā aliquas cōclusiones. Secūdo obijciā contra dicta: et soluiā.

Pono autem cōclusiones quatuor. Prima est qd ipsa persona spūs sancti fm se datur homini: et non tm dona eius. Secūda qd quādo datur spiritus sanctus: datur etiam aliqd donum eius. s. gratia gratum faciens: et conuerso. quādo illa datur: datur etiam spiritus sanctus. Tertia qd possibile est dari spiritum sanctum: absqz qd tunc dentur eius dona. Quartā qd eodē modo possibile est dari dona spiritus sancti absqz eo qd tunc datur spiritus sanctus. Et loquor de potentia dei absoluta in his duabus vltimis cōclusionibus.

Primo cōclusionem. i. qd spiritus sancti persona detur communiter hodie tenet doct. et Athagister aucto. sanctorum probat in littera. 14. dist. 2. qd non melius qd per auctoritatem potest probari. ideo preter illas quas inducit Athagister adduco duas alias valde expresse ad ppositum. Primo est Aug. super Joan. homel. 74. super illo Joan. 14. Ego rogabo patrem et aliu paraclitum dabit vobis. dicitur. Spiritu paraclitū spūs pmisit apostolis hoc est vtiqz in trinit. spūs sanctus quē patri et filio cōsubstantialē et coeternū: et coequalē fides catholica confitetur: ipse est de quo. d. Apostolus. charitas dei diffusa est in cordibz nostris: per spiritū sanctū qui datus est nobis: hęc Aug. Ecce euidenter habes qd spūs scētus quem xps dixit patrem daturum apostolis et quē apo. sibi datū pphetur. est tertia in trinitate persona vnus cū patre et filio deus.

Alia auctoritas est Leonis pape in sermone de pēthe. cuius initū est post illā singularem insignēqz victoriam. ait em̄ ibi sic loquens de xpo. In hac die iuxta verbum suū: sancti spūs donauit aduētū: de quo etiā apostolis suis dixerat. Ego rogabo patrem et aliu paraclitū dabit vobis: aliu vtiqz non minorē: aliu paraclitū. i. similis glorie / vel nature: euidentē substantie: vt discipulorū fides veridica sponsione: ad expectationē tantū muneris preparata: illū quē sibi a deo in locū dei pmisum esse meminisset: verū deū esse cognosceret. Et infra. Quanta inquit et qd ineffabilis est pietas redeptoris que hōtem portauit ad celum: et deum misit ad terras: Et rursum subdit. affuit ergo in hac die fidelibus suis non iam per gratiam visitationis et operationis: sed per ipsam presentiam maiestatis. hęc Leo papa. Euidētissime habetur ex istis: qd ille spūs sanctus verus deus: missus est ad discipulos fm seipsum et per presentiam sue maiestatis: et non tm per gratiam visitationis et operationis: ita qd nō ideo tm dicitur missus apostolis: qd aliquid sit operatus in eis: vt gratiam vel alia dona sicut aliquid opinati fuerunt: sed qd ipsa eius persona diuinitas et eius maiestas: licet modo ineffabili et incōprehensibili eis est data et missa.

Hoc etiam confirmatur ex eo qd scriptura vtrūqz distinguit. vnde angelus ad Athariam. Spiritus sanctus superueniet in te: et virtus altissimi ob-

umbraabit tibi. Luce. 1. vbi angelus duo distincte promittit. i. aduentum spiritus sancti: et obubrationem virtutis altissimi: que virtus vtiqz est donum eius. Simili modo Saluator ad discipulos accipietis inquit virtutē superuenientem in vos spiritus sancti: et eritis mihi testes etc. Hęc etiam pmittit virtutem spūs sancti. i. quā dat spūs sanctus: ideo dicit accipietis virtutē spūs sancti: et non solum virtutem spūs sancti: sed etiā ipsum spiritū sanctum promittit: ideo ait: superuenientis in vos. hęc duo dāda discipulis distinguit ibi glosa dicens: cum superueniet spiritus sanctus in vos virtutē testificandi tē me vobis prestabit. venit ergo ipse spūs sanctus: et ipse sic veniens dabit virtutem que est donum eius. non ergo tm dona spūs sancti: sed etiā ipse spūs sanctus dat hoibus.

Secūda cōclusio. vti qd quādo datur spūs sanctus dat etiā gratia et eodē modo. pbo. et primo quātū ad et primā partem sic. Quādo datur spūs sanctus est de statu et de numero filiorū dei: et nullus carēs gratia est hōi. ergo nullus carēs gratia habet spiritū sanctum: et per qd ois habēs spiritū sanctū habet gratia. Et quo sequit qd quādo datur spūs sanctus homini ei etiā dat gratia. maior pty p Apm. Quādo datur spūs sanctus dei aguntur: hęc filij dei sunt: et fra. ipse spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro. i. mēti nostre qd sumus filij dei. Si autē filij et heredes sup. fm speciem. minor patet per eūdem ad Ath. vbi ait. Euacuati estis a christo qui in lege iustificamini gratia excidistis. Et est sensus. vos qui in lege iustificamini. i. creditis hęc iustificari per opera certimonialia: que nomine legis significat Apostolus excidistis a gratia. i. priuati estis gratia prius habita: et ex hoc estis euacuati a christo. i. non pertinetis ad consortium mēbrozorum / vel filiozū christi. Alteram partem pbo sic. quādo datur spūs sanctus est de numero filiorū dei: ergo nullus nō habēs spūs scētū habet gratiam: et per consequens ois habens gratiam habet spiritum sanctum. Et quo etiam sequitur qd quā datur gratia: datur etiam spiritus sanctus. maior pty per Apostolum ad Titum dicitur. Et iustificati gratia ipsius heredes simus fm spem vite eterne. Et beatus Petrus actuum. 15. per gratia domini credimus saluari. minor pty per Apostolum. d. Si quis spiritū xpi non habet: hęc non est eius. i. mēbrum xpi: et per spiritū xpi intelligit spūs sanctus fm glosam.

Hęc conclusio quantum ad vtrāqz partem simul pbatur auctoritate Ambrosij lib. 1. super Lucā sup illo verbo angeli de Joāne. Ipse procedet ante illū in spiritu: et in virtute. Hęc dicitur bene ista iūgnit: nūqz em̄ sine virtute spūs: nec sine spū virtus est: et infra. d. qd alterū sine altero esse non potest: sicut et in consequentibus reperit. spūs sanctus superueniet in te et virtus altissimi obubraabit tibi. Et loquitur de potētia ordinata: non autē absoluta dei: virtutis verō noie gratia intelligit.

Tertia conclusio est. qd est possibile dari spiritū sanctū homini absqz qd detur aliqd donū: et loquor de dono creato. Hęc pbo sic. omne dabile a deo hōi: possibile est ei dari a deo: nō dato aliquo qd non sit essentialiter eidē cū eo: nec aliquid de essentia illius. ergo possibile est spiritū sanctū dari homini nō dato ei aliquo dono spūs sancti creato. qd pty qm spiritus sanctus est dabilis homini: vt patet ex prima cōclusionē: et nullum donū creatū est essentialiter idem cum spiritu sancto / aut de essentia spiritus scētī. Antecedens autē probatur. tum quia ipso cōcesso nihil la sequitur contradictio: tum quia sicut omne factibile a deo potest fieri ab ipso: non facto aliquo quod non est ipsum: nec aliquid: licet modo ineffabili et incōprehensibili eis est data et missa.

Hoc etiam confirmatur ex eo qd scriptura vtrūqz distinguit. vnde angelus ad Athariam. Spiritus sanctus superueniet in te: et virtus altissimi ob-

umbraabit tibi. Luce. 1. vbi angelus duo distincte promittit. i. aduentum spiritus sancti: et obubrationem virtutis altissimi: que virtus vtiqz est donum eius. Simili modo Saluator ad discipulos accipietis inquit virtutē superuenientem in vos spiritus sancti: et eritis mihi testes etc. Hęc etiam pmittit virtutem spūs sancti. i. quā dat spūs sanctus: ideo dicit accipietis virtutē spūs sancti: et non solum virtutem spūs sancti: sed etiā ipsum spiritū sanctum promittit: ideo ait: superuenientis in vos. hęc duo dāda discipulis distinguit ibi glosa dicens: cum superueniet spiritus sanctus in vos virtutē testificandi tē me vobis prestabit. venit ergo ipse spūs sanctus: et ipse sic veniens dabit virtutem que est donum eius. non ergo tm dona spūs sancti: sed etiā ipse spūs sanctus dat hoibus.

Secūda cōclusio. vti qd quādo datur spūs sanctus dat etiā gratia et eodē modo. pbo. et primo quātū ad et primā partem sic. Quādo datur spūs sanctus est de statu et de numero filiorū dei: et nullus carēs gratia est hōi. ergo nullus carēs gratia habet spiritū sanctum: et per qd ois habēs spiritū sanctū habet gratia. Et quo sequit qd quādo datur spūs sanctus homini ei etiā dat gratia. maior pty p Apm. Quādo datur spūs sanctus dei aguntur: hęc filij dei sunt: et fra. ipse spiritus sanctus testimonium reddit spiritui nostro. i. mēti nostre qd sumus filij dei. Si autē filij et heredes sup. fm speciem. minor patet per eūdem ad Ath. vbi ait. Euacuati estis a christo qui in lege iustificamini gratia excidistis. Et est sensus. vos qui in lege iustificamini. i. creditis hęc iustificari per opera certimonialia: que nomine legis significat Apostolus excidistis a gratia. i. priuati estis gratia prius habita: et ex hoc estis euacuati a christo. i. non pertinetis ad consortium mēbrozorum / vel filiozū christi. Alteram partem pbo sic. quādo datur spūs sanctus est de numero filiorū dei: ergo nullus nō habēs spūs scētū habet gratiam: et per consequens ois habens gratiam habet spiritum sanctum. Et quo etiam sequitur qd quā datur gratia: datur etiam spiritus sanctus. maior pty per Apostolum ad Titum dicitur. Et iustificati gratia ipsius heredes simus fm spem vite eterne. Et beatus Petrus actuum. 15. per gratia domini credimus saluari. minor pty per Apostolum. d. Si quis spiritū xpi non habet: hęc non est eius. i. mēbrum xpi: et per spiritū xpi intelligit spūs sanctus fm glosam.

Hęc conclusio quantum ad vtrāqz partem simul pbatur auctoritate Ambrosij lib. 1. super Lucā sup illo verbo angeli de Joāne. Ipse procedet ante illū in spiritu: et in virtute. Hęc dicitur bene ista iūgnit: nūqz em̄ sine virtute spūs: nec sine spū virtus est: et infra. d. qd alterū sine altero esse non potest: sicut et in consequentibus reperit. spūs sanctus superueniet in te et virtus altissimi obubraabit tibi. Et loquitur de potētia ordinata: non autē absoluta dei: virtutis verō noie gratia intelligit.

Tertia conclusio est. qd est possibile dari spiritū sanctū homini absqz qd detur aliqd donū: et loquor de dono creato. Hęc pbo sic. omne dabile a deo hōi: possibile est ei dari a deo: nō dato aliquo qd non sit essentialiter eidē cū eo: nec aliquid de essentia illius. ergo possibile est spiritū sanctū dari homini nō dato ei aliquo dono spūs sancti creato. qd pty qm spiritus sanctus est dabilis homini: vt patet ex prima cōclusionē: et nullum donū creatū est essentialiter idem cum spiritu sancto / aut de essentia spiritus scētī. Antecedens autē probatur. tum quia ipso cōcesso nihil la sequitur contradictio: tum quia sicut omne factibile a deo potest fieri ab ipso: non facto aliquo quod non est ipsum: nec aliquid: licet modo ineffabili et incōprehensibili eis est data et missa.

potest non dare: potest nullo alio condante dare: nullu tale potest eo no dante dari. ergo omne dabile creatura deo: deus potest dare no dato aliquo...

finite idem poni potest: cum deus non minus illas / qm vnam tm possit sic conseruare. Secundo pbo dictum correlarium. nam deus lumen quod causat candela...

vel spiritus sanctus fuit subiectum: et anima hominis terminus: ita q spiritus sanctus mutatus est ad animam vel e converso...

batio procedit in isto sensu: sed in alio. Ad tertiam concedo q contradictorium verum semper erit verum: quam diu suum significatum se habeat eodem modo id est...

Handwritten marginal notes in Latin script, including phrases like 'vnde impale q aliquis' and 'nam ab eo qd ore'.

procedere: intelligendo hoc fm proprietatem locutionis: patet quoniam pueris baptisatis datur spiritus sanctus in baptismo: iuxta illud Apostoli ad Titum tertio per la-uacrum regenerationis spiritus sancti que effudit in nobis abunde. Et illud Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto etc. vbi manifeste significat Saluator simul esse lauacrum aque et infusionem spiritus sancti: et tunc constat quod tunc pueri talem de spiritu sancto actualem cognitionem non habent. Et expresse idem Aug. ait ad bardanum. et ponitur a Magistro dist. 37. huius libri. multum inquit mira res est: que admodum quorundam nodum cognoscentium deum sit deus inhabitator: et quorundam cognoscentium non sit: nec illi enim ad templum dei pertinent: qui cognoscetes dei non sicut dei glorificauerunt: et ad templum dei pertinent paruuli sanctificati sacramento xpi: et renati spiritu sancto: qui certe per etatem nondum possunt cognoscere dei. unde que potuerunt illi nosse: nec habere: isti potuerunt habere antequam nosse. intelligendum est ergo dictum Augustini: vt dictum est.

Distinctionis. xvij.

Questio. f.

Circa primam partem decime septime distinctionis. In qua Magister ostendit quod spiritus sanctus est charitas: qua immediate elicimus actum dilectionis merito: et quod ad huiusmodi actum non concurrat aliquis habitus charitatis create infusus. Quero vtrum sit possibile aliquem merito deum diligere: non habendo in se habitum charitatis create infusum. Et arguitur quod non. sic. impossibile est aliquem esse deo carum et acceptum ad vitam eternam: fm statum in quo est sine charitate create supernaturaliter infusa. ergo impossibile est aliquem merito deum diligere sine huiusmodi charitate. consequentia patet. quoniam sequitur: aliquis carens charitate diligit merito deum. ergo ipse deo carus est etc. Sed si consequens est impossibile antecedens etiam est impossibile. Antecedens vero probatur: quia si esset possibile aliquem sine charitate sic esse deo carum. multo magis esset possibile aliquem sine fide esse carum. hoc autem est contra Apostolum ad Ro. dicentem. sine fide impossibile est placere deo. Confirmatur. quoniam qua ratione aliquis posset sic esse carus sine habitu charitatis supernaturaliter infuso: eadem ratione posset esse carus sine omni habitu supernaturali: et per hoc ex solis naturalibus posset esse dignus vita eterna: qui fuit error Pelagij. Ad oppositum est magister in littera.

Respondeo. Ista questio potest intelligi tam de potentia dei absoluta: quam de potentia dei ordinata: que nobis imotescit per sacras scripture et ecclesie auctoritates. Duo ergo erunt articuli. q. primum vtrum de potentia ordinata dei. i. fm ordinationem et legem a deo statutam: sit possibile quod aliquis deum merito diligat: non habendo habitum charitatis create sibi supernaturaliter infusum. Secundus erit vtrum hoc sit possibile de potentia absoluta dei.

Quantum ad primum articulum fuit opinio Magistri quod sic. Nam opinatus est: vt patet in presenti di. quod ad actum diligendi merito non concurrat aliquis habitus supernaturalis charitatis create: sed ipsum spiritus sanctus operatur absque habitu virtutis medio: quod non est sic de actibus fidei et spei. Nam illos operatur mediantibus habitibus supernaturaliter infusis. qui sunt fides et spes. Hec opinio roboratur auctoritatibus Aug. Quorum prima est. 8. de trini. ait enim.

qui proximum diligit: consequens est. vt ipsam dilectionem precipue diligat: deus autem dilectio est: et qui manet in dilectione in deo manet: consequens ergo est vt precipue deum diligat. alia est in eodem cap. ait enim. Nemo dicat non noui quid diligam. diligat fratrem: et diligat eandem dilectionem: magis enim nouit dilectionem quam diligit quam fratrem quem diligit. Ecce iam ponit notiozem deum habere quam fratrem: plane notiozem: quia presentiozem notiozem: quia interiozem: notiozem: quia certiozem: amplectere dilectionem domini: et dilectione amplectere dei: subdit: quod non nisi deo plenus est qui dilectione plenus est. Item libro eodem adductis quibusdam verbis beati Joan. in sua prima canonica. d. ista contextio satis aperte declarat eadem ipsam fraternam dilectionem ex deo esse. Nam fraternam dilectionem est: qua diligimus inuicem: et non solum ex deo: sed etiam deum esse tanta videntur auctoritate probari. Quia ergo de dilectione diligimus fratrem de deo diligimus fratrem: nec fieri potest vt eadem dilectione non precipue diligam quam fratrem diligimus. Et sequitur. quoniam quippe deus dilectio est: deus certe diligit: qui diligit dilectionem. dilectionem autem necesse est diligat: qui diligit fratrem. Et his auctoritatibus habetur. quod dilectio qua diligimus fratrem est deus ex deo. i. spiritus sanctus. Et hoc consequenter ad articulum istum fm hanc opinionem dicendum est: quod possibile est: ita de facto est: quod homo potest merito deum diligere absque tali habitu charitatis create. Quamuis autem hec opinio recitata sit solennis: propter auctoritatem Magistri: communitamen doctores oppositum opinantur. Ego vna cum eis puto oppositum esse verum. Ad hoc autem mouent me verba Apostoli prima ad Corinthios. Si linguis hominum loquar etc. vbi omnes virtutes et dona spiritus sancti coram deo actus et opera dicit homini nihil prodesse: et consequens non esse meritoria: nisi habeant charitatem: quod si dicatur Apostolum locutum fuisse de charitate create que est spiritus sanctus: sine quo cetera non prosunt. istud et si proferuerit posset sustineri: non videtur tamen esse de intentione Apostoli. Nam ibi loquitur de charitate. quasi de quadam virtute eius necessitatem et excellentiam ad alias virtutes explicando. unde in fine capituli nunc inquit manent. fides. spes. charitas. tria hec maior autem horum est charitas. Item ad Col. induite inquit vos sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie et alias benignitatem: virginitatem: humilitatem: modestiam et patientiam etc. Quorum sequitur: super omnia autem hec charitatem habete: quod est vinculum perfectionis. vbi glossa dicti huius reddens rationem: ait. magis enim studendum est ei virtuti: que maior omnibus est. vbi patet quod hic loquitur de charitate que virtus est: et hanc virtutem moralibus preponit: sicut vt prius allegatum est preposuerat reliquis virtutibus theologice scilicet fidei et spei. Et si dicatur sicut dicit Magister: quod charitas non ideo dicitur a sanctis virtus: quia ipsa sit virtus: sed quia per eam quasi esset virtus afficitur mens et mouetur: hec profecto glossa nimis est ad placitum glossatorum: quoniam et pari ratione posset dici: quod non est aliqua virtus infusa que sit fides: vel spes: sed spiritus sanctus immediate actus credendi et sperandi operatur. Et sic ubi inueniatur dictum quod fides est virtus: respondeatur quod ideo sic dicitur: quoniam per spiritum sanctum quasi esset virtus mens mouetur ad credendum. Et eodem modo de spe: nec puto quod aliqua auctoritas scripture possit haberi: per quam efficacius possit probari esse aliquem habitum infusum qui sit fides: aut aliquem qui sit spes: quam probari posset esse aliquem qui est charitas. Secundo ad idem facit Apostolus ad I. charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui da-

Cap. 8.

Cap. 19.

Cap. vltio.

Cap. 3.

Cap. 17.

tus est nobis: que verba et si aliter possent glossari: aptius tamen insinuauit: spiritum sanctum datum esse: et ab illo dato charitatem in apostolorum cordibus esse diffusam: quasi charitas sit aliud a spiritu sancto diffusum creatum: quem sensum insinuauit verba Aug. homel. 5. super prima canonica Joan. exponens illud Apostoli ad I. ipse spiritus postulat pro nobis. Quid est inquit ipse spiritus sanctus interpellat pro sanctis: nisi ipsa charitas: que in te per spiritum facta est. Ideo enim di. idem. Apostolus. charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum: qui datus est nobis: charitas ipsa genuit: charitas ipsa orat etc. charitas autem increata absit vt aliquo modo facta dicatur. Tertio ad idem mouet auctoritas ecclesie dicentis. extra de summa tri. et fide ca. c. d. ana. que dicit tam paruulis quam adultis conferri in baptismo infirmate gratia et virtutes esse tanquam probabilem et dicitis sanctorum magis consona eligenda. per gratia autem non aliud quam charitas intellegi debere videtur: aut si sit aliud: iudicium idem quantum hoc de vtraque habendum esse apparet. Ad hoc facit quod Aug. eodem modo quod ad hoc loquitur de gratia et charitate. vnde primo trac. d. quod voluntas nisi gratia dei liberetur a seruitute: qua facta est serua peccati: et vt vitia superet adiuuetur: recte pieque vitia a moralibus non potest: et in sequenti capitulo idem. d. de charitate. verum est inquit omnino: hoc oes hoies posse si velint sed preparatur voluntas a deo: et tunc augetur munere charitatis vt possint. Item cap. 23. di. a concupiscentie dicitur non liberet nisi gratia dei: per ipsum spiritum sanctum: dono spiritus sancti: per quem diffusa charitas in cordibus nostris vincit carnis concupiscentias. Et infra eodem capitulo ostendens: quomodo credere et bonum operari sunt a nobis: et quod a deo: vtrumque enim inquit nostrum est propter arbitrii voluntatis: et vtrumque tamen datum est per spiritum sanctum fidei et charitatis. Ad enim sola charitas: sed sicut scriptum est charitas cum fide a deo patre cum deo filio xpo. Et sunt verba Apostoli ad Ephe. Si ergo que dicuntur de charitate exponantur de charitate increata et non ponatur aliqua charitas create: ita dico quod nulla est gratia create nec fides: si omnia ista que dicuntur faciliter potuerunt exponi de spiritu sancto: vt omnia ipse immediate operetur: et tamen de gratia et fide communiter conceditur: quod sunt habitus supernaturaliter infusi. Quia ergo opinio Magistri non roboratur aliqua necessaria probatione: et opposita opinio magis videtur conformari dictis sanctorum: vt patet per premissa: et a docto. communiter tenetur: ideo cum istis de communi opinione consentio. Ad auctoritates Augustini pro Magistro allegatas potest responderi sicut respondet Scotus. Respondeo tamen aliter: et puto magis fm intentionem Aug. vbi sciendum quod Aug. 5. de trim. et super Joan. homel. 82. exponens illud Joan. 5. manete in dilectione mea. duplicem dei dilectionem distinguit. vna est qua ipse nos diligit: alia qua nos diligimus eum. Prima est increata et deus ipse. alia est quedam forma existens in nobis: que non est deus: sed creatura. Et de prima. di. intellexit Saluator cum ait manete in dilectione mea: vtraque autem dicitur dilectio qua diligimus fratres: sed sub diuerso sensu. Nam dilectio create est qua formaliter diligimus: siue actus diligendi id est diligere quo fratres diligimus. Sed dilectio increata est qua id est propter quam casualiter diligimus fratrem. Quicquid enim diligit proximum sicut debet: diligit ipsum propter dilectionem dei: qua scilicet deus diligit sic diligenter. Similiter vtraque dicitur dilectio fraternam create quidem: quia per eam diligimus fratrem. Increata vero dicitur dilectio fraternam: quia propter eam diligimus fratrem. Cum ergo Augustinus. di. qui diligit proximum diligit dilectionem: non intelligit de dilectione per quem: sed propter

quam diligit proximum. Nam quicumque diligit sicut debet: scilicet propter deum: ille vtrique diligit dilectione propter quam diligit proximum: quia propter quod vtrique quodque tale et illud magis: et hoc inuit cum ait. consequens est: vt ipsam precipue. i. maxime dilectionem diligat: et illa vtrique dilectio deus est. Item de eadem loquitur cum ait. magis enim nouit dilectionem qua diligit. i. propter quam frater diligitur quam dicit esse deum: quod etiam inuit quod sequitur. Cum ergo de dilectione diligimus fratrem: de deo diligimus fratrem: de enim casualitates importat: et est sensus. de dilectione. i. ex dilectione: vel propter dilectionem: illa autem est deus. Et per consequens propter deum diligit fratrem. Sic per hoc precipue diligit ipsum deum: et hec est principalis conclusio quam intendit: vult enim probare quod qui diligit proximum sicut debet: etiam diligit deum. Item quod ait diligit fratrem et diligit eandem dilectionem: ly eadem: non supponit: nec refertur ad dilectionem per quam diligit: sed ad eam propter quam diligit: de qua immediate premiserat. deus dilectio est.

Quantum ad secundum articulum. vtrumque per dei potentiam absolutam sit possibile aliquem non habentem in se habitum charitatis supernaturaliter infusum: diligere deum merito. premittitur primo quid intelligo per deum diligere merito. Quia enim meritum dicatur in respectu ad premium: et premium sit duplex. scilicet eternum et temporale: siue beatificum et non beatificum. in proposito non est questio nisi de dilectione meritoria premij eterni: seu beatifici quod est vita eterna. Secundum hoc ergo ille dicitur diligere deum merito qui pro dilectione qua diligit deum premietur premio eterno: si finaliter saluabitur: siue premietur si finaliter saluaretur. Et quia quicumque merito diligit est deo carus: siue acceptus ad vitam eternam. Dico quod esse deo carum et acceptum ad vitam eternam dupliciter potest intelligi. vno modo id est quod esse a deo ordinatum ad vitam eternam finaliter obtinendam: sic quilibet electorum: seu saluandorum finaliter in quocumque statu sit gratie: vel culpe meriti: vel demeriti est deo carus et acceptus: et nullus reproborum: seu damnandorum finaliter si sit in statu gratie est deo acceptus. Alio modo idem est quod esse in statu: vel dispositione: in qua si perseverauerit deus illi dabit vitam eternam. In tali enim statu existens dicitur esse deo acceptus: et hoc modo non quilibet saluandorum est acceptus deo: vt pote ille qui est in statu culpe mortalis. Nam si ipse in eo statu finaliter perseveraret non obtineret vitam eternam: quous eam de facto sit obtenturus: et aliquis damnandorum est carus et acceptus ad vitam eternam: vt pote ille qui est in statu gratie. Nam quous ille non sit obtenturus finaliter vitam eternam: si tamen in eodem statu perseveraret finaliter vtrique obtineret. Simili modo dicit Magister. 3. sentent. dist. 31. quod aliquem esse scriptum in libro vite potest intelligi dupliciter. fm presentiam. scilicet et fm presentem iustitiam: et multi sunt scripti secundo modo non primo modo. Sic in proposito potest dici quod aliquem esse deo carum et acceptum ad vitam eternam dupliciter potest accipi. scilicet fm eternam dei electionem: fm presentem dispositionem. et est eadem distinctio et que prius data est. Et his sequitur quod non quicumque merito diligit deum est carus et acceptus deo primo modo. Nam multumque diligens deum est ei carus. Nam quilibet sic deum diligens: etiam si sic perseveraret finaliter obtineret vitam eternam. Item etiam quod aliquis est carus et acceptus primo modo non est acceptus secundo modo: et aliquis est acceptus

Cap. 3.

Cap. 3.

Cap. 11.

Cap. 7.

et de hanc et est affectu quod iste dicitur infirmus.

secundo modo qui primo modo non est acceptus. In tota autem ista. q. intendo ut istis vocabulis acceptus et carus secundo modo: ut videlicet. quis dicitur acceptus secundum presentem dispositionem.

His premis... pono tres conclusiones prima est qd possibile est de dei potentia absoluta aliquid esse deo carum et acceptum non habendo charitatem infusam de qua sermo precessit. secunda est. qd possibile est aliquid habendo huiusmodi charitatem non esse deo carum et acceptum ad vitam eternam. tertia qd possibile est aliquid non habendo charitatem diligere deum merito. **¶** Primum conclusionem proba primo sic. possibile est qd alicui nullum habitum charitatis vel etiam alium supernaturalē hnt deo det spiritu sanctum: non dando eidē aliquid huiusmodi habitum: et qd velit deus eides si sic perseverauerit finaliter dare vitam eternam. ergo possibile est aliquid esse acceptum deo ad vitam eternam non habendo charitatis habitum infusum. consequentia patet. Antecedens qd ad primam partem patet ex precedenti questione. secunda etiam pars non est dubia. Alioquin cum anima habens spiritum sanctum et charitatem creatā sit accepta si habēs precise spiritum sanctum non possit sic acceptari: iam charitas creata ex natura sua aliquam dignitatem in respectu ad vitam eternam tribueret aie: quam nullo modo posset sibi per seipsum tribuere. spiritus sanctus: quod non puto sane dictū. **¶** Secundo sic possibile est aliquid hominem non habendo habitum charitatis non esse in statu reprobationis. ergo possibile est aliquid hominē non habendo habitum charitatis esse in statu acceptationis id est esse acceptum secundum statum. consequentia patet: quia quicquid sit verū de potentia dei absoluta posset esse aliquis status medius inter statum acceptationis et reprobationis: non est tamen necesse sic esse: immo nunc secundum legē dei ordinatā nullus est status talis medius. voco autē statum reprobationis in quo si quis perseverauerit deus illi dabit penam eternam sententiam vel damni. Antecedens probatur. Nam possibile est aliquid hominem non habendo charitatem esse sine reatu peccati originalis vel actualis: sicut erat primus homo anteq̄ reciperet gratiam: posito qd non fuerit causa: cum habitu gratie: ut multi dicunt: vel saltem sic esse potuit. **¶** Item possibile est qd pueri in baptismo abolerentur a reatu peccati originalis: absq̄ infusione charitatis aut alterius habitus supernaturalis: nec est dubium hoc esse possibile: immo multi doctores dixerunt sic esse de facto: quibus eorum opiniones non teneantur: ut patet libro septimo extra de summa tri. **¶** Tertio sic. non est necesse quēlibet beatum prehauisse habitum charitatis. ergo possibile est aliquid non habendo habitum charitatis esse deo acceptum ad habendum finaliter beatitudinem. Antecedens de facto in anima xpi que non prius habuit charitatem q̄ visionem beatificam: et similiter secundum Augustinum 2. sententiarum di. 5. in fine. angeli boni non prius habuerunt gratiam q̄ beatitudinem: et tamen prius fuerunt q̄ essent beati. quicquid autem de facto fuerit: possibile tamen fuit sic fuisse. patet etiam ratione: quoniam si charitas necessario prehaberetur: vel hoc esset propter meritum: vel propter iustificationem: vel propter immunitatem a peccato. non propter primum: quia non est necesse meritum precedere premium: sicut patet de anima xpi et angelis bonis secundum Augustinum: et similiter de pueris baptisatis et de ceteris: qui nullum proprium meritum habuerunt: attamen premium beatitudinis consecuti sunt: nec propter iustificationem: sicut patet in anima xpi: in qua nulla iustificatio precessit beatitudinem: nec propter immunitatem a peccato: quia illa est possibilis sine habitu charitatis: ut iam probatum est. consequentia patet: quoniam si non est necesse beatum prehauisse habitum charitatis ergo deus potest aliquid non habentem habitum chari-

tatis preparare et ordinare ad dandum illi vitam eternam: ita qd si perseverauerit in illa disponat dabit illi vitam eternam. talis enim dicitur carus deo et acceptus. ut supra premisum est. **¶** Et si dicatur quod sequitur qd ipse sit acceptus esto qd sit in tali dispositione et hoc ideo quia ipse non est dignus vita eterna secundum statum illi. Contra. quero quod sumis dignitatem istam: quia vel ipsum tantum dicitur dignum: cui tantum debite conferenda est vita eterna: ita qd sibi sine iniuria non potest non conferri: et sic nullus est dignus vita eterna q̄ tunc potest ad propositum deduci: et post probabitur: et per consequens nullus esset acceptus secundum statum: quod est falsum. vel ille dicitur dignus quē deus sua gratuita bonitate acceptat ad dandum sibi vitam eternam: et tunc quilibet talis est carus et acceptus deo: et hoc potest esse sine habitu charitatis: sicut ille in quo est habitus charitatis acceptus. et dicitur dignus quia in tali dispositione deus eum acceptat velut dignum id est dabit illi si perseverauerit vitam eternam: ac si ipse ea esset dignus. unde precisa causa huiusmodi dignitatis est voluntas diuina. gratis acceptans. **¶** Quarto deus potest aliquid non habentem charitatem acceptare secundum statum in quo est ad dandum sibi charitatem et beatitudinem simul: si sic perseverauerit. ergo aliquidem talem potest acceptare ad beatitudinem consequentia patet. Antecedens probatur: quia posito qd sit aliquis homo qui nec charitatem habet nec peccatum: nec aliquid impossibile habitum vel charitatis: sicut deus facere posset: ut prius probatum est. huius si perseverauerit in hoc statu: deus poterit dare simul charitatem et beatitudinem. certum est: sicut anime xpi dedit utraq̄ simul: et si illa presuisset sine peccato et sine charitate non minus potuisset dare utraq̄ simul. similiter et huius posset velle dare utraq̄: si sic perseverauerit: et per consequens posset ipsum velut dignum utriusq̄ acceptare: sicut autem probatum est. qd possibile est aliquidem non informatum charitate esse acceptum deo et carum ad vitam eternam. ut probari potest aliquidem nullum habitum supernaturalē habentem: posse esse deo carum. **¶** Advertendum tamen: qd cum dico aliquidem posse esse carum sine charitate informantem: ipsum accipio carum secundum denominationem extrinsecam a voluntate scilicet dei acceptante ipsum: ut in precedenti. q. dictum est. **¶** Contra istam conclusionem arguitur probando qd anima non potest esse deo grata vel accepta loquendo de acceptatione que est secundum presentem dispositionem nisi sit informatam habitu charitatis supernaturaliter a deo sibi infuso. **¶** Quod primo sic probatur. nullus actus immutabilis et eternus transit de nouo super aliquid obiectum nisi quia eius obiectum eternum et immutabile formaliter participatur de nouo ab illo obiecto materiali super quod nouiter transit: sicut patet qd visio eterna alicuius coloris si talis ponatur non posset transire de nouo: nunc super lignum: nunc super lapidem: nisi color ille eternaliter visus participaretur nunc a ligno nunc a lapide formaliter et inherenter. Si autem visio aliter transiret immediate super lignum aut super lapidem impossibile esset qd actus ille esset eternus. Cuius ratio est quoniam actus non potest de non transire super lignum fieri transiens super lignum: nisi aliqua mutatione facta vel in ipso actu: et sic non erit eternus: vel in ipso ligno: et tunc aliquid formaliter sibi inheret quod non inheret: sed actus dilectionis et acceptationis diuine qui est immutabilis et eternus nunc acceptat unum: nunc alium. non acceptat animam (verbi gratia quando est in peccato) nunc vero acceptat: ut pote quando est iustificata. ergo necesse est qd in ipsa nouiter participetur formaliter et inherenter aliquid obiectum eternum et immutabile diuine dilectionis. illud aut non potest esse essentia diuina: qd nulli formaliter potest inherere.

Aureolus dicit qd patet ante 2.

Ad rationes Aureoli ubi supra. Cap. 2.

Cap. 9.

ergo erit aliqua creatura et non substantia: cum nec substantia inheret. ergo aliqua accidentalis forma vltimius prolire: et tamen inefficaciter deducit qd oportet tale formam esse habituales et non q̄cūq̄: sed charitatis: sed videat qui vult ibi. **¶** Secundo sic. nihil est oditum a deo quin diuina voluntas reperiat in eo aliquid odibile et detestabile ex natura rei: quod dat formaliter esse oditum. peccatum enim ex natura rei oditur. iuxta illud prophete: videbo qm non deus volens iniquitatem tuas. ergo per oppositum nihil est carum deo: vel ab eo dilectum: nisi quatenus in ipso est aliquid qd ex natura rei facit ipsum esse diligibile: et tunc vltimius potest ad propositum deduci ratio secundum sic arguētem qd nihil ex natura rei est diligibile a deo dilectione de qua loquimur: nisi charitas infusa. ergo etc. **¶** Tertio potest argui sic. si aliqua propositio verificatur pro rebus: et ad eius verificationem due res non sufficiunt: necesse est ponere aliam tertiam rem: ad hoc ut ipsa sit vera: sed ista propositio. Sortes est carus siue acceptus deo. pro rebus verificatur: et ad eius veritatem non sufficit deum esse: et sortem esse: quoniam ipsi positus potest esse falsus. ergo requiritur aliqua alia res ab utroq̄ et ab am bobus distincta. hec autē est charitas: vel alius habitus supernaturaliter gratum faciens: qd nulla alia sufficeret ad hoc. **¶** Quarto potest argui contra quoddam assumptum in probanda conclusionem. vtz qd possibile est esse aliquidem hominem sine peccato et sine charitate et habitu supernaturali. Contra. carentia charitatis est peccatum. ergo impossibile est hominem carere charitate et non habere peccatum. consequentia nota est. pbatum aia. tum qd quilibet tenetur habere charitatem: et per consequens ipsam non habere est peccatum. Tum qd homo non potest ex natura libus vitare omne peccatum. igitur priuatio alicuius forme supernaturalis quā homo ex se habere non potest est peccatum. **¶** Quinto contra aliud assumptum. vtz qd pueri possent absolui a peccato sine infusione charitatis et alterius cuiuslibet habitus. Contra primo. qd peccatum illud pura priuatio est. priuatio aut non tollitur nisi per positionē habitus oppositi: alioquin postq̄ ablata esset adhuc esset: qd subiectum non haberet habitum quē aptū esset haberet. **¶** Secundo contra eandē conclusionem per rationē in qua multi sustentant: impossibile est contradictoria successiue verificari nulla mutatione facta circa res pro quibus verificatur: vel circa aliquā ipsam. ergo si prius verū est qd aliquid non est carus: vel acceptus deo: et postea est verū ei? oppositum: necesse est mutatione facta esse: vel in eo: vel in deo. in deo aut non est possibilis mutatio. ergo in eo: et non apparet alia: nisi acquisitio forme alicuius supernaturalis gratum et acceptū deo illi facientis. **¶** Respondeo ad primū. dico ad maiorem qd vel hoc nomē acceptatio sumitur simpliciter in eadem significatione et cōsignificatione: cum hoc noie dilectio: et tūc vel dilectio sumitur generaliter prout omne bonum in quātum bonū est: deus dicit diligere. iuxta illud Sapientie. diligis eni oia que sunt: et nihil odisti eorum que fecisti: et sic dico qd minor est falsus: quia dicitur qd aliquando acceptat animam: aliquando non. Nam semper quālibet acceptat et diligit: etiam si sit actualiter in peccato: sicut patet ex auctoritate induta scripture: et determinatione etiā Augustini ex auctoritate Augustini. 3. lib. sententiarum di. 5. vel dilectio dei sumitur specialiter: quādam modum predestinatos tantūmodo dicitur diligere. iuxta illud ad Ro. Jacob dilexi: et tunc odio habuit. et tunc etiam est falsus: quoniam nullum aliter diligit nunc: q̄ ab eterno et semper dilexerit. Si vero nomen illud acceptatio non sumatur sicut in eadem significatione et cōsignificatione cum nomine dilectionis: sed vltra id quod significat dilectio: primo modo accepta: cōsignificat talem qui dicitur acceptari: esse in dispositione in qua

si perseverauerit habebit vitam eternam: in qua significatione accipitur in presenti. q. tūc ipsa vera est: sed non sumitur sub maiore. est enim maior. nullus actus eternus etc. sed actus inquit dilectionis diuine et acceptationis transit super aliquid in dispositione: in qua si perseverauerit habebit vitam eternam: et prius non erat in tali dispositione. Et patet qd nulla est forma debita. ergo non concludit. **¶** Ad secundum dico qd si debeat esse ad propositum oportet inferri qd nihil possit esse carum: nisi in eo sit aliquid tale formaliter: et non solum de inesse. videlicet qd nullus est carus nisi habens aliquid tale formaliter. Ad illud autem concludendum oportet. qd etiā antecedens sumatur cum hoc verbo potest: ut dicatur nihil potest esse oditū deo etc. Et tunc dico qd ipsum potest dupliciter accipi: Uno modo proprie ut sit sensus: qd nullus potest esse obiectum odij dei: nisi quia etc. et tunc dico qd etiā antecedens est falsum propter falsam implicationem virtute dictionis exclusiue. implicat enim qd aliquis possit esse in hoc sensu oditū a deo: cuius oppositum dicit scriptura: ut habitum est. et cum hoc etiam non valet consequentia: quoniam quilibet rationalis anima secundum se quoddam bonum est: et per consequens secundum se diligitur: sicut et quilibet entitas creata deo: nulla autem secundum se est aliquid malum seu mala. iuxta cōmune dictum sanctorum. Et ideo non sequitur: qd si nulla potest secundum se odiri: qd nulla possit secundum se diligi. Alio modo potest accipi antecedens improprie: ut sit sensus. nullus potest esse oditū etc. i. nullus potest esse in statu in quo si perseverauerit damnabitur: nisi voluntas diuina in eo etc. et sic etiam falsum est. Nam aliquid potest esse in tali statu propter carentiam precise alicuius actus quē debet habere. Item quia habuit aliquid quem non debuit habere: esto qd ex illo actu nullus malus habitus: aut forma aliqua sit relicta in anima eius. **¶** Ad tertium dico qd maior potest habere duplicem sensum. vnus est qd si ad hoc ut propositio sit vera non sufficit esse aliquas duas res: requiritur tertia res: et sic falsus est. Nam habet instantiam multiplicem. Nam ad hoc qd hec sit vera. a. erit. sit a. nomen alicuius possibilis nunc non futuri: non sufficit deum etc. que nunc sunt esse: et tamen non est necessaria res aliqua alia. potest enim a. esse futurum: et per consequens illa propositio esse vera solum volente deo. aliquando illud producere ad quod res nulla alia est opportuna. Similiter ut ista sit vera. anti christus non erit: non sufficit esse ea que sunt: nec tamen ad eius verificationē res aliqua alia est opportuna. Similiter ut ista sit vera. Sortes habet spiritum sanctum: non sufficit utriusq̄ esse: et tamen potest verificari absq̄ re tertia. Sic etiam ad verificandū hanc. hic radius a deo solo conseruatur. demonstrato radio quem partialiter sol conseruat. non sufficit qd sit deus sol et radius: et tamen absq̄ re alia verificari potest: sicut patet ex precedente conclusione. Alius sensus propositionis potest esse qd si due non sint tot quot sufficiunt tertia requiritur: et tunc concedo maiorem et nego minorem: nec valet probatio: quoniam non sequitur positus duabus rebus propositio est falsa. ergo non sufficiunt ad hoc ut sit vera. Instantia patet: quia etiam posito deo propositio ista. a. erit. est falsa: et tamen non sequitur qd deus non sufficit: sed alia res requiritur ut sit vera. Similiter est de ista. Sortes habet spiritum sanctum: et de alijs iam adductis. **¶** Ad quartum nego consequentiam: quia si carentia charitatis sit peccatum: potest tamen non esse peccatum: quia carentia charitatis non est peccatum: nisi in non habente et potente ac debente habere charitatem: et quia deus posset hominem abfoluere a tali debito habendo: et sic non daret illi charitatem: possibile est aliquidem non habere charitatem absq̄ peccato.

Cetera secunda probatio ibi facta preter hoc etiam aiter soluitur. Nam illa consequentia non valet: sed fundatur super falsa imaginatione scilicet qd ideo precise homo non possit ex suis naturalibus vitare omne peccatu: quia non potest habere charitatem quam tenetur habere. hoc autem falsu est: quoniam esto qd deus absolueret ipsum a tali debito: adhuc non posset a lia peccata vitare ex se: sicut nec ex se a suis naturalibus tantu posset bene agere: vt patebit in secundo di. 26. **C** Si quis autem curiose querat: si aliquis decederet in statu in quo non haberet charitatem: neq; vllum actuale vel originale peccatum. vtrum damnaretur vel saluaretur. **A**uto respondendum esse qd hoc esset fm qd deo placeret: quia vt dicitur deus posset. Dicendum tamen videtur qd non damnaretur pena sentus: quia in ipso nihil esset puniendum: Et idem sentiendus esset de ipso quod de primo homine: si in statu innocentie ante infusionem gratie fuisset mortuus. **A**d quintum cum dicitur qd peccatus illud est pura puuatio dicendus qd illa puuatio precise accepta non habet rationem peccati. Sed in quantum supponit debitum habendi iustitiam originalem. illud autem debitum tolli potest sine positione alicuius habitus vel forme. **A**d sextum dico dupliciter. Primo quidem qd illud antecedens (impossibile est contradictoria successiue verificari etc.) est falsum: tum qd sicut dicunt aliqui bene: talis successiua verificatio potest contingere propter mutationem in quodam alio tantu: sicut si deus ordinaret dimittere offensas forti existenti nunc in peccato: si aliquis vir sanctus rogaret pro eo: illo enim rogante fieret for. acceptus: et nulla mutatio in eo esset facta neq; etiam in deo: sed in rogante tantummodo: tum quia aliquando propter solum lapsum te poris actualem vel potentialem. et hoc scilicet quando de terminatum tempus caderet sub statuto: sicut quia apud hebreos lex erat: vt quilibet seruus completo. 50. anno seruitutis rediret liber: absq; vlla eius mutatione. solo tempore lapsu de non libero fiebat lib. Sic deus posset statuere qd quilibet homo per certu tempus ab eius natiuitate verbi gratia per trienniu relegat esset a regno vite eterne propter primi parctis offensam: ita qd quicunq; decederet infra tempus illud danaretur. Et tuc autem non esset relegatus. Sed quodocunq; postea decederet ante discretionis annos seu anteq; actualiter peccatum saluaretur: hoc posito aliquis qui infra trienniu sue etatis non esset acceptus deo (sola transiitio te poris fieret acceptus nulla in quacunq; re alia facta mutatio: tu quia simpliciter quis non sine lapsu te poris actuali vel potetiali) contingit contradictoria verificari successiue: vel lapsus te poris non est causa: absq; vlla mutatione omnino cuiuscunq; rei: vt in precedenti di. dictu est. **S**ecundo dico qd esto qd sine mutatioe non cotingeret talia sic verificari ad huc non sequitur qd p mutatione acq; situa sit necessariu illud cotingeret rursus esto qd per acq; situa non sequitur qd p acq; sitione charitatis aut alterius habitus supernaturalis. **S**ecunda conclusioe. vtz qd possibile est aliquem habere charitates et non esse deo caru vel acceptu ad vita eternam. pbo sic. possibile est deu dare alicui charitate et nuq; velle illi dare beatitudinem. etia si in charitate perseverauerit. ergo possibile est aliquem habere charitate et non esse deo carum vel acceptu ad vita eternam. consequentia p; ex dictis supra. **A**necedens probatur primo: quia possibile est deu aliquem habentem charitate et nondum beatu sic cōseruare in eternum: et per consequens nuq; illi dare vita eternam: quia qua ratioe ipsum potest per tempus sic cōseruare: eade potest in eternu et semper. ergo possibile est deu alicui dare charitates et nuq; velle illi dare vita eternam: etia si perseverauerit in charitate. **S**ecundo quoniam possibile est deu aliquem habentem charitate simul cu; charitate annihilare: et nuq;

illu recreare: et p; omni nuq; illi dare beatitudinem. ergo etc. **T**ertio qd alicui iam beato et habenti simul cum beatitudine charitatem: beatitudinem posset deus auferre relicta ei charitate: et nuq; deinceps illi daturu beatitudinem: nec ablaturus charitate. ergo deus posset dare alicui charitate nuq; daturus illi beatitudinem: nec ablaturus charitate. et si hoc potest facere id potest velle facere: et per omnia possibile est qd alicui det charitate: et nuq; velle ei dare beatitudinem. **A**ssumptu p; qd beatitudo creata non est ens necesse esse: sed contingens non esse: et per consequens illam posset deus non cōseruare in esse: cum nulla rem necessario cōseruet: sed mere libere et cotingenter. **P**roterea. **I**biuimodi beatitudo nec est habitus charitatis: nec eius pars essentialis: nec econuerfor: et per consequens poterit annihilari cōseruato habitu charitatis. **Q**uod etia patet: qd etiam charitas habuit esse in via qd nondum erat beatitudo. ex quo patet qd non repugnat charitati existere sine beatitudine. **R**ursus: qd libere deo im producit creaturas: et libere productas cōseruat: qd non nisi volens qd facit. et dicit Aug. eub. 3. p. 3. qd pot nuq; amplius dare illi beatitudinem: et semper cōseruare in eo charitate: sicut patet totum antecedens. **A**ssumptu etia factis patens est. **Q**uarto patet idem antecedens: qd tam charitatis habitus qd beatitudo sunt producibiles immediate a deo: et neutra essentialiter intrinsece dependet ab altera: et per omnia potest alteram producere: nuq; alteram producurus. quicquid aut potest facere pot velle facere. quare etc. **S**ecundo principaliter conclusionem arguo sic. animam charitatem habentem deus gratis acceptat ad vita eternam. ergo possibile est animam habere charitate et non esse deo acceptam ad vitam eternam. consequentia nota est: qd si detur oppositum consequentis sequitur qd supposita charitate in aia deus non possit illam non acceptare: et per omnia supposita charitate in aia deus non gratis illam acceptare: cuius oppositu sumitur pro antecedente. **A**necedens vero proba primo auctoritate apostoli ad Ro. di. **S**tendia peccati mors. gratia aut dei vita eterna. vbi retributione peccati que est mors danationis eterne: qd pro peccato debite redditur. dicit esse stipendium peccati. vitam autem eternam (q; non ex debito pro bonis operibus redditur: sed gratis donatur) vocat gratiam. **A**d hunc intellectum exponit Aug. textum istum eub. vnde et ipsam vita eternam que certa merces est operu bonorum gratia dei appellat **A**p;stolus. **S**tendiu inquit peccati mors. gratia dei vita eterna in xpo Iesu dno nostro. **S**tendiu pro opere militie debitu reddit non donatur: ideo dicit stipendiu peccati mors: vt morte peccato non imerito illatam: sed debita demonstraret. gratia vero nisi sit gratis data: gratia non est. **I**ntelligendu est ergo etia ipsa hois bona merita esse dei munera: quibus cum vita eterna redditur: quid aliud nisi gratia pro gratia redditur: hec Aug. **I**tem **A**p;stolus ad Ro. estimo inquit qd non sunt condigne passionis huius te poris ad futra gloria que reuelabitur in nobis. Si non sunt condigne: non ergo ex debito iustitie: sed ex dono gratie gloria pro illis datur: vnde glosa ibidem. passionis huius te poris non sunt oēs simul condigne. i. sufficetes: si distincte ageretur nobiscum ad promerendu futuru gloria. **I**tem **S**aluator **L**uce. cum feceritis inquit oia que precepta sunt vobis dicite. serui inutiles sumus. interlinearis glosa: qd scis non sunt condigne passionis huius te poris etc. et est assumpta de expositione **B**ede super **L**uca. **S**ecundo idem antecedens probatur ratione. **I**am constat qd aie carenti charitate simul et gloria: deo qd tum ad neutra est illi debitor: et si det charitate gratis donat. nunc aut nullus diceret qd ex eo qd deus donat aliquod munus alicui fiat ei alterius muneris debitor. ergo non ex eo qd deus gratis dat charitate

cap. 10.

cap. 4.

Aureo? vbi. 5.

Cap. 6.

Cap. 8.

Cap. 7.

cap. 5.

cap. 4.

charitatem debetur consequenter ipsi anime gloria sive beatitudo eterna. **E**t si dicatur qd non ideo debetur alicui vita eterna: quia habet charitatem: aut quia data est charitas illi: sed quia fm accepta charitatem operatur. **C**ontra: qd omnes operationes nostre fm charitate facte et omnia merita nostra sunt dei dona: vt dicit **A**ugu. 13. de trini. et in auctoritate eiusdem preallegata: et per consequens non ex illis est deus debitor alterius premij. **I**tem oia merita non sunt condigna glorie vt eis taq; debita reddatur: sed gratis tantu modo donat: ita qd gratia gratie additur: sicut dicit **A**ugu. **E**t hoc vltimus ifero qd nedum vite eterne: sed nec alicuius alterius premij etermi vel temporalis: aliquis actus hominis ex quacumq; charitate elicitus est de condigno meritorius apud deum: quoniam quilibet talis est donu dei. iuxta illud **A**p;stoli prime ad **L**o. in. **Q**uid enim habes qd non accepisti: nullus actus meritorius est alicuius premij meritorius de condigno. **T**ertio sic. omnis actus hominis etiam mediante charitate elicitus potest a deo sufficienter premiari premio minore qd est vita eterna. ergo aiam pro suo actu meritorio deus gratis acceptat ad vita eternam. consequentia est clara. **A**necedens probatur: quia nullus actus meritorius est nisi vel tam grāde bonum qd est vita eterna: et ita non equiualeus sibi: ac per hoc nec ex debito iustitie ei debetur nisi premium. esto ergo qd sibi aliquod premium a deo deberetur: illud minus esset qd vita eterna. et per consequens si p aliquo dat vita eterna: gratis hoc facit. **C**onfirmatur: quia non apparet quin sufficienter premiaretur aliquis actus quodam actu eiusdem rationis meliore vel etiam alterius speciei perfectionis et ex maiore elicitu charitate: aut etiam per infusionem maioris gratie: aut alterius spiritualis boni possibilis citra beatitudinem homini a deo conferru. **C**ontra ista conclusionem sic arguitur primo. aliqua forma creata est deo odibilis ex natura rei. ergo aliqua forma creata est diligibilis a deo ex natura rei. **A**necedens patet. **I**am iniquitas quilibet est ex natura sua odibilis deo. iuxta illud prophete. videbo: quoniam non deus volens iniquitatem tuas. **I**tem odium dei est actus sibi displicibilis: nec possibile est qd sit bonus vel deo acceptus. **E**t consequentia. pbatur: quia opposite forme habent ex natura rei oppositos effectus formales: vnde si albedo ex natura rei dat esse albu: etia nigredo ex natura rei dat esse nigrum: non solum voluntarie aut fm aliquod institutum. ergo similiter si odium dei et alia iniquitas dat ex natura sua esse odium et detestatum: dilectio et charitas dabit ex natura sua non fm voluntariam institutionem esse dilectum et acceptum: et per consequens impossibile est charitatem esse formaliter in aliquo et illum non esse deo acceptu. **S**ecundo. deus est rationabilissimus dilector. non enim amat absq; rationabili inductiuo: dilectio autem et amor auantis virtuosi fm rectam rationem meretur redamationem iuxta verbum sapientis leges amicitie describitis. **E**go diligetes me diligo. **P**roter. ergo deus ex natura rei diligit omnem diligentem se et habentem habitualem charitatem. **T**ertio. deus de necessitate diligit iustitiam charitatem et ceteras virtutes: cum ipse necessario et immutabiliter sit iustus et perfectus. nullus aut iustus est: qui iustitiam non diligit fm **A**ugu. **E**t philosophus dicit. i. ethi. qd non est bonus: qui non gaudet bonis operationibus. ergo deus necessario diligit oem animam participantem charitate et alijs virtutibus: et per consequens habitualem dei amor: seu charitas dat anime ex natura rei esse accepta deo. **Q**uarto. contra aliud dictu. vtz qd vita eterna non ex debito redditur operibus factis in charitate. videtur esse **A**p;stolus. 2. ad **T**imo. bonum inquit certamen certam cursum consumaui: fidem

seruaui: in reliquo. i. in futuro reposita est mihi corona iustitie: quam reddet mihi dñs in illa die iustus iudex. vbi patet qd pmittēs bona opa sua adiugit sibi reuerari coram iustitie: neq; reddi nisi esset merces iuste debita suis bonis opibus: et p; omnia non tm gratis donata. **A**d hoc facit glosa ibidem sup illo iustus iudex. glosa. vtz qd iustus retribuendo bona p bonis: qd prius misericors retribuendo bona p malis. ad id est alia glosa ad Ro. sup verbis preallegatis. d. gratia iustificationis omne meritū malū deleuit in debito beneficio et iugi confirmat auxilio cui gratia glorificationis iuste redditur in premio. vbi glosa inuit gratia iustificationis indebita dari: gratia vero glorificationis iuste ac ex debito reddi. **A**d idem arguitur rationem: quia aliquis actus bonus iustus meretur vita eternam. **A**necedens patet de quolibet mortali peccato. cōsequetia pbatur: quia nullus actus est tā malus quin aliquis sit possibilis mediante gra tā bonus qd ille est malus. **A**d primam rationem: qd quis aliqua dubia assumat conce rone **A**ug. do psequens. vtz qd aliqua forma creata est diligibilis et reoli vbi acceptabilis a deo ex natura rei: sed non sequitur. **E**t si acceptabilis. ergo acceptatione speciali ad psequenda vita eternam. vnde dico qd ois creatura ex natura sua acceptabilis est acceptatione generali: quia ois entitas actualis vel potentialis acceptatur a deo: vt supra dictum est: sed nulla est acceptabilis ex natura sua ad psequendam vita eternam: aut etia aliquod aliud pmu a deo: sed ex mera ordinatione et voluntate diuina: nec oppositum pbatur ratio. **E**t eodem modo dicendū ad secundam et tertiam: nūc autem non est questio de prima acceptatione: sed de secunda. **A**d quartū dicendū qd cū sit iustitia vnicuiq; reddere qd suū est. i. sibi debitū fm sententia **A**ugu. 1. de libe. arbi. sic vita eterna iuste meritorie redditur operati. **E**t dicitur corona iustitie sicut ei debita est: p talibus opibus meritorijs. **I**ta autem non est simpliciter debita: nec ex natura ipsorum: sed solum ex gratuita ordinatione dei qui ex abundantia misericordie sue statuit tales actus vita eterna pmiare: ppter quā statuta grē legē sibi debita dicitur et iuste retribui: et fm hanc considerationem posset etia dici stipendiu bonorum operum vita eterna. **A**d quē intellectū loquit etia **A**ugu. in lib. de gratia et li. ar. et tamen simpliciter gratis donatur. et vbi dicit **A**ugu. gratia p gratia redditur: vnde et glosa supra per allegato **A**p;stoli verbo dicit. qd vita eterna est gratia p gra. **E**t ideo sicut notat **A**ugu. sup eisdē vbi. 1. lib. ad **S**implicianū. **Q**uis **A**p;stolus dixerit: reddet quasi ita sit ex debito cū in ascendit in altū. **C**hristus captiuus: iustitiam non reddidit: sed dedit dona hominibus non scriptum est qd reddidit: sed dedit dona hominibus. volēs p hoc **A**ugu. inuere qd cum eterna vita. dat iustis: non tā redditur qd donatur. **E**t eodem sensu intelligēde sunt glose adducte. **I**am iustus dicitur retribuendo bona p bonis: et misericors retribuendo bona p malis. non quia non sit vtrubiq; misericordia: sed quia magis apparet misericordia in dando bona p malis: et in dādo bona p bonis generaliter loquendo videtur quedā iustitia ratione conformitatis meriti ad pmu in hac generali ratione: quia vtrūq; bonū est: in hac tamen speciali retributione vtrūq; misericordia est: vnde in glosa priua allegata sequitur immediate: et ipsa tamen iustitia qua retribuuntur bona p bonis non est sine misericordia. **I**dem etia concordat cōmune dictum doctorum dicentium qd deus premiatur vltra condignum. ergo vita eterna non ex condigno debetur meritis nostris etc. **A**d rationem que adducitur concedendum est antecedens et neganda consequentia: sicut bene docent verba **A**p;stoli. **S**tendium peccati mors etc. **H**ec valet pbatio: quia esto qd aliquis actus sit fm se equus bonus vel melior: etia qd alius quis

cap. 6.

Ad pmas

cap. 12.

Et. c. 50. et. 51. Et. c. 10.

Secundo, si nulla intensio esset continua sequeretur qd per aliquod tempus agens naturale potens agere in aliquid passum esset appropinquatum sufficienter passo potest ab illo pati: et in omni dispositione necessaria ad agendum et patiendum: et nullum esset impediens actionem agentis in passum: et tamen non ageret: consequens istud est contra naturam et impossibile naturaliter: ut patet ex primo de generatione. et 9. metaphysicis. et quod fortius est patet esse falsum ad sensum. et ulterius etiam: quia qua ratione hoc contingeret per aliquam rem tempus posset contingere per quantumcumque: et sic nunquam ageret in ipsum. consequentia probatur. ponatur gratia exempli aliquid calefactiuum appropinquatum corpori: et aliquid calidum: et potentia ab illo magis calefieri: et sit in omni dispositione requisita ex parte utriusque ad actionem: et nullum sit impediens ut sumitur in antecedente: aut calefactiuum: in qualibet parte temporis sue presentie: agit in parte calefactibile sibi proxima aut non. Sic si ergo calefactibile illud per illam partem per totum tempus presentie agentis sit continue magis et magis calidum: et per consequens intensio aliqua est continua: cuius oppositum sumitur in antecedente. Si non, ergo non in qualibet parte temporis dati agit: et patet consequentia. Forasan dicitur qd illud actiuum prius per aliquod tempus dispositum passum ad calorem: et in aliquo instanti terminante tempus sufficienter dispositio causat calorem: et in aliquo tempore sequente immediate illud instans disponit ad esse magis calidum. Et cum dispositio sufficienter dispositum ad esse magis calidum: facit ipsum in instanti terminante magis calidum: et iterum disponit: et sic deinceps quod diu erit presens vel fecerit eum sic intensio calidum: ut non possit magis: et sic agens per nullum tempus est presens quin agat vel per formam illam cuius est per se actiuum: vel per dispositionem illius forme: quibus non semper per formam illam agat: nec hoc est necessarium: et tamen intensio forme non est continua in tempore aliquo. Contra primo per responsionem in aliquo tempore hoc actiuum continue disponit eadem partem passi. ergo in quolibet instanti illius temporis passum est magis dispositum: et in aliquo instanti eiusdem temporis precedere. Et ultra. aut in quolibet instanti in quo est magis dispositum: est magis dispositum dispositione alterius rationis a qualibet qua fuit dispositum in aliquo precedente instanti. Verbi gratia. in instanti a. est dispositum per raritatem: et in instanti b. sequente est dispositum per siccitatem: et in instanti c. sequente per aliam formam: et sic semper. Aut non in quolibet instanti est magis dispositum dispositione alterius rationis: sed in aliquo est magis dispositum dispositione eiusdem rationis: qua prius fuit minus dispositum. Primum dici non potest. alias oportet dicere qd in illo tempore infinite forme diuersarum rationum fuissent successive genite et corrupte in illo subiecto: sicut in infinito signari possunt instantia in quolibet continuo tempore: relinquuntur ergo secundum: et per consequens qd intensio aliqua. s. illius dispositionis (quecumque sit illa) sit continua: et habetur propositum. Sed dicitur qd illa dispositio est rarefactio vel condensatio: que non sunt motus per aliquas formas: realiter subiecto inherentes que proprie dicantur qualitates: sed magis sunt motus per se vel locum. ideo enim subiectum est rarius: quia maior locum occupat: vel quia partes eius remotius iacent: et ideo motus talis non est proprie intensio per se communitate queritur de intensione. Contra hoc: quia sicut condensatio et rarefactio est alteratio. et rarefieri est alterari sic magis rarefieri debet concedi esse intensio per raritatem. Præterea. Non videtur verum qd quodlibet quod sit magis tale per aliquam qualitatem fiat magis rarus vel densum. Verbi gratia. cum vna turris vel lapis aliquis durissimus flante vento calefit non est verisimile qd rarefiat et maior locum occupet aut minor quod prius. Item manifeste hoc totum

latur in intensione luminis in aliqua parte multum remota a candelâ: quâ partem candelâ vel non rarefacit vel prius saltem intenditur lumen in parte illa: quod ipsa rarefiat a candelâ: quia candelâ non rarefacit partem remotam nisi prius rarefaciendo appropinquas: quas ut patet etiam si rarefaceret: non sic cito tamen sicut illuminat. Et fortificatur: quia possibile est qd iuxta partem illam in qua intenditur lumen sit agens condensans: et sic simul illa pars condensabitur: et tamen fiet per approximationem candelæ continue magis lucida: nec facio vim: an rarefactio sit dispositio ad lumen vel condensatio: quia si ponatur qd condensatio sit dispositio ad lumen: ponatur qd tunc aliquid rarefactiuum sit appropinquum illi parti: et eodem modo probatur propositum. Præterea. Arguo contra primam responsionem et hanc secundam simul: quia sicut calefactiuum presente in quocumque instanti subiectum est sufficienter dispositum ad calorem. Et nullum adest impedimentum: ipsum subiectum est calidum: sic eodem calefactiuo eodem modo presente: quocumque instanti subiectum est magis dispositum ad calorem: quod esset prius: cum non esset sufficienter dispositum: eodem modo instanti subiectum est magis calidum quod esset prius: et per consequens non solum in dispositionibus calorem: sed etiam in ipso calore est intensio continua. Huius etiam attestatur sensus: experitur enim quilibet cum manu appropinquat igni: et postquam incipit sentire calorem: si in eadem approximatione teneat manum: sentit continue se magis et intensius calefieri. Contra hanc conclusionem potest sic argui: si aliqua intensio continua sequitur qd forma intensa sit infinita. consequens est falsum: consequentia probatur. ponatur qd albedo in a. intendatur per tempus b. c. et sit b. instans in quo incipit intensio. et c. sit instans in quo completa est: et sit c. instans presens. tunc sic: in infinito minor albedo seu gradus vel pars albedinis quod est hec totalis albedo: que nunc in instanti c. est completa acquisita in a. post instans b. ergo hec albedo demonstrando eam totam que est acquisita in tempore b. c. precipue: est albedo infinita. Et loquor hic de maiori parte et minoritate: et similiter in infinitate intensio consequentia patet: quoniam quilibet albedo vel pars albedinis acquisita post instans b. est aliquid quantitatis intensio. nullum autem quantum in infinito est minus aliquo finito. ergo tota albedo est infinita intensio. Item patet consequentia: quia si in infinito minor pars est post b. acquisita quod est hec totalis albedo. ergo hec totalis albedo est in infinito maior quod illa pars et ultra. Et hec albedo est infinita. His autem probatur: quod plus quod in duplo minor albedo quod est hec totalis est acquisita in a. post b. instans: et similiter plus quod in quadruplo minor: et sic in infinito. ergo in infinito minor albedo quod est hec totalis est acquisita in a. post instans b. assumptum patet ex quo intensio ponitur continua. Nam per hoc talis forme sunt partes proportionales infinite. Eodem modo potest probari non esse possibile aliquam formam remitti continue. Nam sequeretur qd forma remittenda esset infinita: quoniam in infinito minor pars eius corrumpitur et in infinitum minor pars quod est ipsa esset prius in ea. Contra hoc idem possunt adduci alie rationes physice que tace sunt supra in principio questionis. Ad hoc etiam videtur esse auctoritates philosophi et Lomen. ait enim philosophus 8. physicis. qd nec augeri nec minui possibile est continue: sed est medium. s. quies et infra. Similiter autem est in alteratione qualibet. non enim sic partibile in infinitum est: quod alteratur: propter hoc et alteratio sed velox sit multotiens sicut congelatio. ubi autem hec ista habet velox ista commentum habet subiecto: Lomen. exponit. i. instanti: videtur ergo mens philosophi esse qd nec augmentatio nec diminutio: nec alteratio est continua: sed interrupta per quietem. Et ibidem innuit Lomen. rationem huius: quia cuiuslibet forme naturalis est dare minimam partem in actu: et

Obiecto nes p. cta.

Et. c. 23.

Et. c. 23.

Com. 6.

illa sit in instanti: ut supra arguendo tactum est. ideo. d. Lommen. ibidem: qd non est hic motus continuus in rei veritate: nisi motus localis qui est velocissimus motuum. Et in fine commenti contra Alfarabi dicentem qd de diminutione motus in vniuersali apparet continuatio: dicit qd iste sermo non est verus: sed non apparet hoc nisi in motibus localibus de quibus dicitur hoc nomen motus principaliter. In alijs autem motibus in quibusdam est possibile ut apparet continuo. s. ut partes eorum inueniantur non distincte ab invicem. Et in quibusdam non apparet hoc: quia partes eorum non inueniuntur secundum hunc modum. Idem ponit. 3. physicis. videmus inquit qd motus augmenti et diminutionis sunt plures motus et sequitur. Et similiter est dispositio in pluribus dispositionibus. Ad rationem factam rideo negando sequentiâ. Et ad probationem posito casu rideo concedenda est hec: in infinito minor pars albedinis quod est hec totalis albedo completa acquisita in c. fuit acquisita post b. ista tamen non est concedenda: aliqua pars albedinis in infinito minor quod est hec totalis albedo completa acquisita in c. fuit acquisita post b. prima enim est vera: quia plus quod in duplo minor pars quod est hec totalis albedo fuit et. et plus quod in triplo minor. et sic in infinito. unde ista est vniuersalis: et iste terminus minor pars supponit confusio: sed secunda est particularis et ly minor pars supponit determinate: eo qd non sequitur terminum confundere: sicut in prima. Et quia quilibet singularis eius est falsa. Nam quacumque parte demonstrata hec est falsa propter falsam implicationem. hec pars in infinito minor quod est hec totalis albedo fuit acquisita: sicut hec est falsa: hec pars est minor in infinito quod est hec totalis albedo: ideo illa particularis falsa est et sua opposita est vera. s. hec: nulla pars in infinito minor quod est hec totalis albedo fuit acquisita post b. exemplum habetur in similitudine: demonstrata namque aliqua magnitudine: hec est vera. in infinito aliqua pars huius magnitudinis: est minor quod est hec magnitudo: et hec est falsa: aliqua pars huius magnitudinis est in infinito minor quod est hec magnitudo. Primum patet: quia plus quod in duplo aliqua pars huius est minor quod est hec magnitudo: plus quod in triplo aliqua pars et. consequentia patet. et prima pars antecedens verificatur pro quarta parte huius magnitudinis. et secunda pro 8. parte: et sic semper pro alia et alia. Quod autem illa indefinita sit falsa patet: quia quilibet eius singularis est falsa: et sua contradictoria vera. hec enim est vera: nulla pars huius magnitudinis est in infinito minor quod est hec magnitudo. quilibet enim eius singularis est vera: ut patet inductive: concedo ergo illa. in infinito minor pars albedinis et. Sed dico qd non sequitur. ergo hec albedo est albedo infinita: sicut non sequitur in infinito minor pars est huius magnitudinis quod est hec magnitudo. ergo hec magnitudo est infinita. Nam antecedens est verum et consequens falsum. Et probatio consequentie procedit ac si daretur ista. minor pars albedinis in infinito fuit acquisita post b. quâ tamen non concedo. Ad secundam probationem consequentie dicendum est: qd si ly illa. in consequente prime consequentie teneatur relative: vltior consequentia non valet: quia. s. inferitur. ergo hec albedo est infinita. Et ratio est: qd in antecedente eius quod est consequens prime consequentie non fit comparatio huius albedinis ad aliquam eius partem determinate. Nam extremum illius comparationis. vtz hoc totum: illa pars supponit confusio: sicut et suum antecedens ad quod referitur. s. ly pars. acceptum in antecedente prime consequentie. Si vero ly illa. staret demonstratiue: tunc quacumque parte demonstrata sequentia esset bona: sed ei antecedens quod est consequens prime consequentie esset falsum: et prima consequentia non valeret. exemplum patet in hac sententia. in infinito aliquid numerus maior est binario. ergo binarius est in infinito minor

no: quod ille numerus. Nam antecedens est verum: quia plus quod in duplo aliquid numerus maior est binario: et plus quod in triplo aliquid numerus maior est binario: sic in infinito ergo in infinito aliquid numerus maior est binario. Et prima pars antecedentis verificatur pro quinario: et secunda pro septenario: et sic de singulis: et tamen consequens est falsum: si ly ille teneatur demonstratiue: quicquid quod numerus demonstrat per ipsum. Si autem teneatur relative ipsum esset verum. Nam sensus eius esset qd binarius est plus quod in duplo aliquo numero minor: et plus quod in triplo est aliquo numero minor: et sic in infinito: et totum hoc est verum: tamen non sequitur qd binarius est infinite paritatis: aut qd aliquid numerus maior est binario sit infinite: quia etiam non sequitur qd aliquo numero binarius sit in infinito minor. Et his patet responsio ad alias rationes que sunt ad probandum qd impossibile est aliqua remissionem esse continuam. Ad auctoritatem philosophi dicendum qd non est ad propositum. nam intentio philosophi 8. physicis. phi est ostendere: qd non omnia semper mouentur contra quosdam qui dicebant omnia semper moueri et nunquam quiescere: quibus hoc lateret sensum. Et quia ipse. v. d. philosophus non determinabant quo motu vel quibus motibus dicebat entia semper moueri: ideo in quolibet genere motus ostendit hoc esse falsum. Et primo quidem in motibus augmenti. Et. d. qd nec augeri et minui possibile est continue id est semper: sed est et medium scilicet quiescere. istud potest intelligi de vtroque sigillatim. videlicet qd non est possibile rem aliquam semper augeri: sed aliquo tempore augetur et aliquo tempore quiescit: et iterum aliquo tempore augetur. Et similiter de diminutione vel de vtroque simul videlicet qd non est possibile vnam rem augeri et diminui sine quiete media: sed necesse est inter augmentum et eius diminutionem quiescere: et hoc modo videtur exponere Lommen. Quolibet autem predictorum modorum intel ligatur: adhuc stat qd aliquod augmentum sit continuus et in tempore: et similiter aliqua diminutio: quibus nulla du ret semper: et eodem modo. d. philosophus de alteratione. nihil enim alteratur continue id est semper: sed aliquando quiescit: quod potest contingere tamen quando alteratio est subita et instantanea: sicut. d. philosophus de congelatione: quod quando est partibilis et continua: ut ipse statim probat de sanatione et infirmatione: necesse enim est: ut. d. qd cum quis mouetur de sanitate in egritudine: et postea contra qd in medio horum motuum sit quies. Item ostendit postea de motu locali. Nam quedam quiescunt in proprijs locis: et ex illis tantum violenter mouentur ut grauia deorsum: et ideo talia non mouentur continue id est semper et tamen consta qd motus localis et violentus et naturalis est continuus id est non interruptus per quietem media: quibus non omnis sit continuus id est perpetuus: et ideo qui inducunt philosophum decipiuntur per equiuocationes huius termini continuum vel continue. Ad Lommen. autem dicendum qd satis obscure in illo commento locutus est et in certe et plus quod exponeret sententia tertius: nihilominus hec bona videtur fuisse intentio: qd continuitas et diuisibilitas differenter commentum motui locali et alijs. Nam locali conuenit vniuersaliter: quia omnis motus localis est partibilis: et nullus est subitus vel instantaneus: alterationi vero non conuenit vniuersaliter. Nam quedam sunt instantaneæ et non continue: et hoc etiam innuit expresse verba eius allegata: et istud potest habere veritatem: verum tamen vna ratio quam ibi adducit videtur probare vniuersaliter qd nulla augmentatio sit continue et per idem fundamentum quo arguit. posset etiam argui de alteratione: qd nulla sit continua saltem per extensionem: sed illa ratio soluetur in fine. q. quia ipsa tacta est in arguendo ad que stionem: et si commentator sic vniuersaliter ab omni

Et. c. 23.

Et. c. 23.

Et. c. 23.

argumento et alteratione voluisset negare continuitate...

Quantum distictio. Una est q' formatu contingit... ad secundu articulu p'mitto aliquas...

illud lumen in illa parte causatur. ergo vel in primo instati... habetur ppositum vel in alio sequente...

Et. c. 5. 7. et. 8.

si instans presens sit finis illius: ipsa nunc primo est pple... at hoc frequenter replicare deinceps...

tur totu tempus in quo. b. fuit. Et secunda fuisset fal... quonia precedebat totum tempus in quo. b. non fuit...

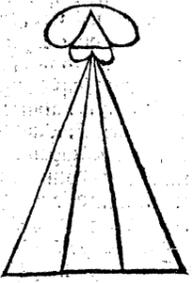
De potentia scilicet dei absolute

Ad tertium concedo qd immediate erit post vltimū instans sui non esse: accipiēdo ly immediate. mere negatiue. sed si accipiatur infinite. dico qd non erit immediate in instanti: quia nullum erit immediatum prior: sed nec etiā in tempore immediato: si illud tantum dicatur immediatum inter quod & datum instans non est in mediis aliis: quod nego qd pars eius neq; aliud vt accipit argumentum: & tunc dicendum est qd talis res non erit immediate post illud instans sic teno ly immediate: sed primo modo: tantū scilicet negatiue. Si autem tempus illud dicatur immediatum instanti quod terminatur ad ipsum. nec aliquid mediat quod non sit pars eius sicut quēmodum frequenter dicimus. hoc erit vel mouebitur in tempore immediato huic vel illi instanti: sic potest concedi qd illa res erit immediate in tempore: & facta erit in tempore immediate sequente: tamen indiuisibiliter quia in quolibet instanti illius temporis erit facta: sed quia in nullo erit primo facta: nullum sequitur in conueniens. Et confirmatur hoc: quia etiam de facto quilibet habet concedere qd immediate post instans presens filius dei indiuisibiliter erit productus: & angelus qui nūc est immediate indiuisibiliter & simul totus cōseruabitur. & per consequens erit factus: nec tamen datur instans immediatū instanti. & hoc ideo qm̄ in nullo instāti post hoc erit primo factus. Deinde potest argui contra dicta in precedētibus primis cōclusionibus. & specialiter contra vnu quod est fundamentum quasi ceterorum. videlicet qd omnis forma indiuisibiliter perditā habuit primū instans sui non esse: & hoc simul contra aliud ad hoc consequens. videlicet qd nulla forma imparitibiliter perditā habuit vltimū instans sui esse. Primo cōtra hoc sic. Sit aliquod corpus verbi gratia. a. quod suas speciem multiplicet per mediū vsq; ad speculū ex sua maxima distantia per quā potest causare speciem suam: ita qd imaginē sui causet in speculo. & ponatur qd in instanti presente incipiat elongari continue a speculo: cōstat qm̄ in isto instanti imago illa est: aut ergo ipsa vel aliquid eius erit post hoc instans: aut non: non potest dici primū: quoniam cum ipsa non possit naturaliter existere nisi actualiter eaz causante corpore cuius est imago: sequitur qd illud corp⁹ causaret eaz ex maiori distantia: qd ex maxima ex qua potest. quod implicat. & hoc ita sequitur si ponatur qd ipsa remanet siue qd aliquid eius & non ipsa & e conuerso immo si non ipsa: sed aliquid eius sequitur adhuc speciale inconueniens scilicet qd pars poterit esse absq; actu. conseruetur a suo agente: cum tamen eadem parte visiois qua nūc videtur erit dependens: qd totū. relinquatur ergo qd nec ipsa nec aliquid eius erit post hoc instans. ergo erit indiuisibiliter perditā: & tamen habebit vltimū instans sui esse. s. instans presens. & rursus ipsa nō habebit primū instans sui nō esse. alias instans immediatū esset instāti: quod est impossibile. Secūdo idē potest argui de radio causato a corpore luminoso quiescente verbi gratia candela in medio. sit em̄ qd nūc incipiat cādela moueri. cōstat enim qd in hoc instanti est talis radius. aut ergo ille vel aliquid eius habet esse post illud instans: vel nō. primū nō potest dari: qd cū radius nō causetur nisi fm̄ lineas rectas: & post instans sue causationis non sit corpus luminosum & mediū quod est subiectū radij in directa oppositiōe propter motū corporis i casu dato: vel radius ille aut aliquid ei⁹ erit & nō actualiter causabitur & corpore radio: vel ipse erit in alia parte subiecti: qd prius fuit: videlicet in ea que post erit directe opposita corpori causanti lumen: & vtrūq; est impossibile naturaliter. restat ergo secūdu videlicet qd nihil ei⁹ erit. & per consequens indiuisibiliter pdes: & hoc instāns erit vltimū sui esse. ex quo vltra sequitur qd nō habebit primū sui nō esse. Tertio si sit aliquod visibile i sua maxima distantia ex qua potest videri: incipiat nūc

Contra cōclusiones priores nūc arg.

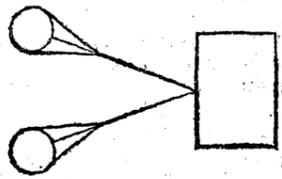
elongari continue ab oculo vidētis ipsum / aut remitti in calore: vel diminui intensiue sequitur qd visio qua nūc videtur est nūc: & post hoc instans nihil eius erit: et tūc vltra: vt prius. Quarto ponatur qd ante oculum sit vnu visibile trichubitale: cuius vnus cubitus sit a. alius. b. alius. c. quorū duo trichubitales. et. b. simul videantur. cōstat qd a. per aliam partem visiois erit presens in alia parte oculi videtur: et per alia. b. sicut alteri parti oculi opponitur. a. & alteri. b. & vtrūq; in parte sibi opposita causat visioem. tunc ponatur qd istud visibile moueatur a dextro in sinistrū ante oculum: sic qd a. creat oppositiōē oculi: & b. succedat in situ ipsius a. et c. quod prius nō videbat succedat in loco b. et sit istud visibile per totum vniformiter coloratum: & sit nūc instāns in quo incipit sic moueri: tunc quero / aut post nūc erit aliqua pars visiois qua nūc videtur totum a. b. aut nulla. non potest dici primū: qd quecunq; sit illa sequitur qd ipsa erit visio alterius partis visibilis: qd nūc est. vel ipsa migrabit de vna parte oculi in alia: & vtrūq; est impossibile. accidēs enī nō pōt naturaliter de subiecto in subiectū migrare. Nec visio vnus rei vtrūq; potest ēē visio alterius patet consequentia: quia illa pars visiois erit visio alius cuius partis visibilis. aut ergo eiusdem cuius est nūc visio. verbi gratia. pars visiois que nūc est visio ipsius. b. partis: erit etiam tunc visio ipsius. b. & si sic cum. b. nō opponetur post eadem parti oculi cui nūc opponitur: sed et cui opponitur. a. & visio non fiat nisi per lineam diametralem sequitur qd visio ipsius. a. migrabit ad partem oculi in qua nūc est visio ipsius. a. aut ipsa erit visio illius. c. succedentis in loco. b. & tunc sequitur qd erit visio eius cuius primū non fuit visio. vel si dicatur qd ipsa remanet in eadem parte oculi: et nihilominus adhuc erit visio ipsius. b. esto qd non sit in eadem oppositiōe: adhuc sequitur aliud inconueniens. Nam per occultationem ipsius a. corrupta erit pars visiois qua ipsum a. videbatur et pars oculi sibi opposita erit euacuata visiois: aut oportet dicere qd. b. causabit in illa parte aliam partem visiois: qua etiam ipsum videbitur: et sic videbitur duplici visiois. Et vltius vel. c. non videbitur: quod est contra sensum / vel videbitur eadem parte visiois qua nūc videtur. b. et qua etiam tunc. b. videbitur: quod est inconueniens ppter vtrūq;. vel. c. dabit nouā visioem / seu in eadem parte oculi in qua nūc est visio illius. b. & sic simul in illa parte erūt due visioes duoz situ distinctoz: quod est etiā inconueniens. relinquif ergo qd nulla pars visiois huius erit post nūc. et habet oppositiōē: qd nūc est vltimum instans visiois: post qd nihil ei⁹ erit: similiter cū semp qd diu durat oppositiō & motus illius visibilis ante oculum ipm̄ videatur in quolibet instāti: tps quo videbit: erit totaliter naua visio: & sic nulla durabit per aliqd sui plusq; per instāns: ex quo etiā pty propositū. Quinto idem potest argui ex septima cōclusionē est. qd oīs forma partibiliter perditā habuit vltimū instāns in quo habuit esse post quod non quodlibet eius fuit. fuit tamen aliquid eius. sit ergo. a. forma que vltimo sit fm̄ quodlibet sui in instāti. b. et post instans. b. non sit quodlibet ipsius. a. sit tamen aliquid eius: & instans. b. sit hoc instans presens. ergo aliqua entitas forme. a. erit post hoc instans: & aliqua entitas forme. a. non erit post hoc instans. sumatur ergo precise entitas forme. c. tunc sic entitas c. est in hoc instanti: et nihil ipsius. c. erit post hoc instans. ergo aliqua entitas habet vltimū instāns

in quo est: & post quod nihil eius erit. consequentia patet. Et prima pars antecedentis probatur: quia tota entitas forme. a. est in hoc instanti: & c. est pars entitatis forme. a. pars etiam altera antecedentis probatur: quia. c. est entitas illa precise de forma. a. que nō erit post hoc instāns. Si autē aliquid. c. erit post hoc instans: iam. c. nō erit precise entitas: que non erit post hoc instans: sed est etiā entitas que non erit post hoc instans: & entitas que erit post hoc instans: quod est contra positū. Confirmatur: quia hoc positū constat qd deus nouit qd precise plus est de forma. a. in hoc instanti: qd erit in tempore immediato huic instanti: & quecunq; entitas sit illud nihil eius erit post hoc instans: & tamen ipsa tota est in hoc instanti: & sic scit illud deus qd nihil eius erit post hoc instans: & tamē ipsa tota est in hoc instanti: & sic habetur propositum. Sexto idem arguitur de actu volūtatē nostre quod volūtas aliquid libere & contingenter. Nam ponatur: qd in hoc instanti sortes velit contingenter. a. cōstat qd for. potest nō velle. a. post hoc instans. & ponatur qd taz cito post hoc instans for. non velit. a. quā cito post hoc instans potest non velle. a. & tunc quero aut post hoc instans volet. a. vel non si sic sequitur: vel qd sortes per aliquod tempus necessario volet. a. quod est falsum. vel qd nō tā cito post hoc instans sortes non volet. a. cito post hoc instans potest non velle. a. quod est contra positum. Non ergo post hoc instans for. volet. a. per consequens nec post hoc instans erit volitio qua for. nūc vult. a. & vltra sequitur qd hoc est vltimū instans esse illius volitionis: post quod nihil eius erit. Septimo potest argui contra octauam cōclusionem ratione illius partis qua dicitur: qd aliqua forma potest esse per instans tantum: sic qd in illo quodlibet eius sit: et prius immediate non quodlibet eius fuit: fuit tamen aliquid eius: & immediate post non quodlibet eius erit. aliquid tamen eius erit. Et hoc autem videtur sequi qd aliquid rei illius erit per instans tantum: cuius nihil fuit prius nec aliquid erit post: quod patet: quia ex quo nō qd libet eius fuit ante hoc instans. ergo aliquid plus est in hoc instanti de forma qd fuerit prius: & illud plus precise sumptum sic tunc est: qd nihil eius prius fuit. Item ex quo non quodlibet huius rei erit post hoc instans sequitur qd aliquid plus est in hoc instanti de forma qd erit immediate post hoc: & illius sic precise sumpti nihil post hoc instans erit: sed istud plus quod est nūc & nihil eius prius fuit & illud plus quod nūc est & nihil eius post hoc instans erit: est vnum & idem: quia quod est vltimū acquiritum est primū deperditum: sicut patet etiam in exemplo posito pro probatione dicte cōclusionis. Nam id lucis quod est precise acquisitum vltimate scilicet in instanti contactus corporis luminosi & alterius repellentis est primo deperditum vel corruptū: sicut & illud aeris quod in instanti contactus est illuminatum sit primo tenebrosū: qd aliqua alia pars aeris illuminati. Ad primū dicendum: qd argumentū quātū ad id quod loquitur de imagine in speculo est valde dubium. cum multi negent tales imagines: & dicunt qd talia que apparent sunt ipsemet vere res. tamen supposito qd imago sit res distincta a re cuius ipsa dicitur imago: dicitur qd non est dare maximam distantiam in qua corpus causare potest imaginem: sed minimam in qua non potest: que tamen maior est qualibet distantia in qua potest. Et per hoc non est aliqua distantia in qua potest causare imaginem in qua manifestare non possit: & sic non habetur vltimum instans esse imaginis: cum corpus sic ponatur moueri: fm̄ primū instans sui non esse: quod est instans quo primo peruenit ad minimā distantiam in qua non potest: & hanc viam prosequendo posset dici: qd non quantumcūq; intensiois species rei in medio sufficit causare imaginem in speculo: sed est dare

Instans ad obiecta. Contra priores cōclusiones

maximam que non potest. sicut supra dist. 3. q. prima in discussione primi dubij dictū est de specie in organo causatiua visionis in anima. Et fm̄ hoc consequenter dicendum est: qd non est dare minimam imaginem possibilem causari. Et ideo quacūq; data post initium elongatiōis corporis a speculo erit aliquid illius imaginis. immo & aliqua imago minor: qd istud sit valde mirabile considerata diueritate partium imaginis. Ad secundum dicendum: qd post hoc instans in casu dato remanet aliquid radij & in eadem parte subiecti in qua nūc est nec in radio est aliqua pars diuisibilis vel indiuisibilis de qua vere possit dici in instanti vltimo quietis. hoc nūc est. & post hoc instans immediate nihil eius erit: nec in tali motu est aliquid radij simul totum corruptum: neq; primo corruptum: sicut nec corpus motum est fm̄ aliquid spatij primo motum aut mutatum. argumentum autem imaginari videtur qd radius sit longus carens omni latitudine et profunditate causatus a punctuali parte corporis luminosi in punctuali parte medi: quod est falsum. Cum vero arguitur: qd pars illa remanere non potest: quia non remanet eius directus aspectus ad eandem partem corporis luminosi. Dicendum: qd falsum est. Nam adhuc potest trahi linea recta ab eadem parte medi ad eandem partem corporis: licet non fm̄ angulum rectum vt prius: & istud sufficit. cum radius etiam causari & conseruari possit fm̄ lineas non orthogonaliter incidentes: vt patet ad sensum. Ad tertium nego maximam distantiam in qua aliquid potest videri et de minimā in qua non potest videri. et similiter nego minimū visibile & de maximum non visibile: infra ea que de hoc latius dicta sunt in tertia. d. q. prima in primo dubio. Ad quartum dicendum qd argumentum supponit visionem esse extensam quod de visione hominis reputo falsum. cum eius visio sit fm̄ me in sola anima intellectiua subiectiua: vt dicam in secundo. intelligitur ergo argumentum de visione bruti: & supponatur qd illa sit extensa fm̄ extensionem oculi. tunc dico qd argumentum accipit qd non quilibet pars rei visē causat visionem suā in qualibet parte oculi: quod falsum est. causat enim in qualibet: licet in propinquo: & causaret intensiorem visionem sui. Tunc ad argumentum dico. dato casu dico qd post nūc remanebunt infinite partes visiois scilicet ille que sunt visioes illarum partium rei visē que tunc sufficienter erunt oppositę oculo & videbuntur. Et vltius dico: qd illa pars visiois ipsius. b. que est in parte oculi sibi propinquo: erit post nūc visio eiusdem. licet remissior qd nūc est: & alia pars visiois b. que nūc est in remotiori parte oculi: & non sic directe opposita erit intensior visio. b. qd nūc est: propter maiorem oppositiōem & propinquitatem. b. ad illam partem oculi. Et notandum: qd sicut rei visē sunt infinite partes proportionales fm̄ extensionem: que tamē sunt equales fm̄ intensiōem vel possunt esse: sic ipsius visiois sunt infinite partes proportionales fm̄ intensiōem: & equales fm̄ extensionem: quilibet enim pars proportionalis in toto existens causat visionem in toto oculo: et ideo quilibet fm̄ extensionem est equalis cuiilibet: et sunt in eodem subiecto primo. Et quia plures tales partes eiusdem rationis existentes vt supponitur nūc de istis: perfectiorem constituunt formam & visioem: & ideo maioris partis proportionalis visio perfectior & intensior est: qd minoris. Et huc etiam testatur sensus. Nam maius obiectum existens vniformiter per totum existens colora-

tum clariorē causat visionem: sic etiam maior massa plumbi citius et velocius descendit q̄ pars eius: non obstante q̄ quilibet pars sit eque grauis: et q̄ totum non sit grauius intensiue q̄ pars: scilicet quantum ad omnem grauitatem. est tamen grauius quantum ad vigorem grauitatis. id est actiuius / vel vigorosius in agendo / vel mouendo. Et ideo potest dici: q̄ grauitas totius est maior virtus intensiue q̄ partis: non tamen maior forma. vnde et philosophus dicit primo celi. si esset corpus graue infinitum esset virtus infinita: quod probat per additionem partium etc. et tamen non esset intensior forma q̄ grauitas partis. Ad argumentum ergo dicendum: q̄ sicut successiue pars. a. mouetur: sic successiue dare totum oculum visio eius corrumpitur: non q̄ vna pars extensua prius / q̄ alia corrumpatur: sed intensiua tantum.

Et sicut non est dare partem primam extensiuam rei vise que egressa sit oculi oppositionem: sic non est aliqua pars visionis primo corrupta: similiter in eo instanti in quo est primo verum dicere. pars. a. tota egressa est oppositionem oculi: in eodem est primo verum dicere. tota visio ipsius. a. seu omnes partes fm intensionem visionis ipsius. a. et partium eius sunt primo corrupte: ita q̄ semper fm successionem partium extensuarum in motu ipsius rei vise est successio partium intensiuarum: vt ita loquar: in corruptione visionis: non autem partium visionis fm extensionem: vt imaginatur argumentum. Ad quintā dico: q̄ aliqua entitas forme. a. erit post hoc instans: et aliqua entitas forme. a. non erit hoc instans: sicut etiam forma. a. non erit post hoc instans: dico tamen q̄ nulla entitas forme. a. est nunc: cuius nihil erit post hoc instans: sed sicut forme. a. aliquid erit post hoc instans: ita cuiuslibet entitatis forme. a. nunc existentis aliquid erit post hoc instans. Et cum dicitur: sumatur precise ea entitas forme. a. que non erit etc. Dico q̄ impossibile est sumere precise eam entitatem forme. a. que immediate post hoc instans non erit: et similiter impossibile est sumere totam entitatem forme. a. precise que erit immediate post hoc instans. Nam casu posito impossibile est signare maximam partē forme. a. que erit post hoc instans: et hoc: quia nulla erit maxima pars eius. Et vterius dico: q̄ deus non nouit q̄ precise nunc plus est de forma. a. q̄ erit immediate post hoc instans: quia nihil tale est: nec etiam nouit maximam partem forme: que erit post hoc instans: quia nulla est maxima que erit post hoc instans. Et si arguatur sic: forma. a. nunc est intensior / q̄ erit post hoc instans: et non est in infinitū intensior / q̄ erit post hoc instans. ergo per aliquem gradum precise est nunc intensior / q̄ immediate erit post hoc instans. Respondeo: q̄ antecedens est verum. sed consequentia non valet. vnde dico: q̄ forma. a. est nunc intensior etc. et non in infinitum intensior: et tamen per nullum gradum precise est intensior / q̄ erit immediate post hoc instans: et causa est: quia nullus erit maximus gradus huius forme post hoc instans: nec erit aliqua maxima latitudo huius forme post hoc instans. Si autē esset dare maximam latitudinem / vel partē huius forme que erit post hoc instans: tunc oportet etiam dare per quid precise hec forma nunc esset intensior / q̄ erit immediate post hoc instans. hec que dicta sunt patēt in simili: sit enī aliquod corpus cubitale: super spatium sibi equale quod sit. a. et incipiat nunc moueri versus aliam partem spatij distantē que sit. b. et sint distantia inter. a. et b. duorum cubitorum. hoc positoin hoc instati in quo hoc corpus habet vltimum quietum esse et incipit moueri continue versus. b. corpus motum habet totum spatium. a. et immediate post hoc instans non habebit totū

spatium. a. habebit tamen aliquid spatij. a. habet ergo aliquid de spatio. a. quod non habebit post hoc instans: et aliquid habet nunc de spatio. a. quod habebit etiam post hoc instans. Et dico: q̄ nihil habet nunc de spatio. a. cuius nihil habebit post hoc instans: nec potest sumi quid precise: habet nunc quod postea immediate non habebit nec illud tale deus nouit sic: nec aliquid est eiusmodi: q̄ probatur: quia si aliquod tale datur: vel est diuisibile / vel indiuisibile / non diuisibile: quia q̄tūcūq̄ paruum diuisibile spatij sit: tempus erit anteq̄ hoc corpus continue motum totum illud reliquerit: et per consequens immediate post hoc instans aliquid eius habebit: nec potest dici: q̄ sit aliquid indiuisibile: quia tunc esset dare fm quid spatij hoc corpus esset primo mutatu a suo loco / vel spatio a quo mouetur: et eadem ratione esset dare fm aliquid spatij ad quod mouetur esset primo mutatum: que sunt impossibilia: vt patet. s. physicoz. Similiter hoc posito illud spatij totum quod habebit hoc corpus post hoc instans: erit minus toto: quod nunc habet sine toto spatio. a. per indiuisibile precise: et per consequens indiuisibile deimptum a diuisibili redderet ipsum minus: quod est impossibile. Similiter hoc posito inter corpus incipiens nunc moueri et. b. est medium spatium bicubitale: et immediate post hoc inter hoc corpus incipiens moueri: et. b. non erit medium spatium bicubitale: erit tamen medium aliquid eius quod etiam nunc mediat: et aliquid eius nō erit medium quod tamen nunc mediat: et impossibile est signare quod precise de hoc spatio nunc mediat: quod immediate post nūc non mediat: seu per quod precise spatium nunc medians est maius q̄ spatium quod immediate post hoc mediat: quod patet: q̄ illud non potest esse indiuisibile: cum indiuisibile non faciat maius: tum etiā quia tunc esset dare primum acquisitum de spatio in motu locali continuo: quod est impossibile: nec diuisibile: q̄ nullum diuisibile erit immediate post hoc instans per transitum a corpore quod incipit nunc moueri: et causa est que tacta est prius in alijs. videlicet quia nullum erit maximum spatium quod mediat post hoc instans inter hoc corpus incipiens moueri et. b. et similiter quia nullum est indiuisibile in spatio: et similiter nec in forma: sed de hoc magis in sequentibus. Et esset in toto simile de spatio super quod est corpus incipiens moueri: et de forma incipiente corrumpi: si spatium sicut continue reliquitur a mobili sic continue corrumpetur. Ad sextum si loquamur de potestate naturali voluntatis cum cōmuni influenza dei: sicut oportet vt argumentum sit contra dicta / vel dabitur minimum tempus naturaliter perceptibile a voluntate / vel maximum non perceptibile: quod minus tamen est omni perceptibili ab ea / vel neutrum dabitur: sed ponatur q̄ quātūlibet paruum tempus est ab ea perceptibile. Si datur primum tunc potest concedi q̄ voluntas potest tam cito non velle sicut cito potest. Nam potest in fine dati temporis non velle et citius nō potest. Et si ponatur in esse tunc actus primo non erit: et non dabitur vltimum instans sui esse. Si vero datur secundum / aut tertium dicendum: q̄ voluntas non potest tam cito post nūc non velle. a. sicut cito potest: sed quātūcūq̄ cito potest adhuc citius potest: et per consequens ipsa non poterit esse non habere hunc actum / vel aliquid eius post nunc: sicut nec ita cito poterit totum actum simul deserere: sicut cito poterit. Et ideo argumentum fundatur super falso. Tertium tamen membrum datum: quo scilicet negatur tam minimum perceptibile / q̄ maximum non perceptibile non apparet rationale. Sed de hoc non oportet ad presens differere. Ad septimum dicendum vt supra in simili dictum est. videlicet q̄ in instanti est aliquid forme plus: nichil tamen est tunc cuius nichil prius

T.c.44. et.46.

fuerit. nec est aliquid tunc quod precise tunc sitet nulla pars eius prius fuerit. Et est exemplum de corpore: quod continue mouetur localiter. Nam quando est primo mutatu adhuc vel illū locū sibi equalem. verbi gratia ad locū. a. constat q̄ habet aliquid de loco. a. quod prius non habuit: et tamen nihil habet tūc de loco. a. cuius nulla pars tēpū prius habuerit: nec potest dari quid precise tūc plus habeat q̄ prius habuit de loco. a. similiter non habet aliquid tunc cuius immediate post nihil habebit: vt supra monstratum est: ita suo modo de forma dicendum est in casu dato.

Tertio videndū est vtrum cuiuslibet formarum habitus forme potest accipi tam fm intensionē q̄ fm extensionem. ideo minimum in forma potest intelligi etiā vtroq̄ modo. Item vtroq̄ modo potest intelligi dupliciter minimum forme: vno modo vt dicatur minimum: quo nihil forme est minus: nec potest esse minus in specie illa. Alio modo illud potest vocari minimum quod potest per se actu separatu subsistere: et nihil eiusdē speciei minus eo possit per se separatu subsistere remanēs in specie illa. Tūc pono aliquas conclusiones. Prima conclusio est q̄ nullius forme de predictis est aliquid minimum fm extensionē primo modo accipiendo minimum: loquēdo de formis partibilibus extēsiue. Hanc probō sic. omni forma extēsiua et quilibet eius parte est aliqua eius pars minor: ergo nullius talis forme est dare aliqua partem minimum: quia nulla sit minor: consequentia patet et antecedens probatur ex eo: q̄ quilibet talis forma et quilibet eius pars est extēsiua et diuisibilis in semper diuisibilia: sicut eius primum subiectum: alioquin vt arguit philosophus in de sensu et sensato: vbi querit an qualitates sensibiles diuidantur in infinita: et determinat q̄ sic in partes inextēsiuas: quas vocat partes in potentia: sequitur q̄ aliqua pars corporis sensibilis qualitate sensibili sibi gratia aliqua pars ignis non esset calida: et aliqua pars nūis non esset alba: si tam calor q̄ albedo esset in partes minimas et indiuisibiles resolubiles. Item eius primum subiectum non esset sibi adequatum: et per consequens nec primum subiectum fm partes. Preterea. Si esset aliqua pars forme minima fm hūc modū illa esset indiuisibilis: et eius subiectū esset aliquid indiuisibile: sicut aliquid opinantur punctum. consequens est falsum: tum quia talia indiuisibilia non sunt in rerū natura. vt probatur in secundo: tum quia esto q̄ essent non possent aliquid eorum esse subiectum forme naturalis: sicut probatur tertio de ce. et mun. vnde punctum nec aliquid indiuisibile potest esse durum vel molle. et sic de alijs: vbi ibi dicitur. Secunda conclusio: q̄ eodē modo loquēdo de minimo: nullius forme partibilis fm intensionem est dare minimum intensiue: hoc probatur: quia si daretur aliquid tale minimum illud esset omnino indiuisibile intensiue: consequens est falsum: tum quia sicut indiuisibile fm extensionem additum alteri non facit maius: sic nec indiuisibile fm intensionem additum alteri facit intensius: et per consequens forma non intēderetur ex additione talium minimorum: et cum tota forma sit resolubilis in talia minima si ponantur: sequeretur q̄ nulla forma esset intensior alia: tum quia quodlibet talium acquirere subitō in instanti: et per consequens vel nulla intensio esset continua: cuius oppositum est probatum: vel aliquis motus continuus esset compositus ex mutationibus vel mutatis esse precise: quod est reprobatum. s. physicoz: et ambe predictae rationes suo modo possent fieri pro precedentī conclusionē. Tertia conclusio est de minimo fm extensionem secundo modo accipiendo minimum scilicet separabile et possibile naturaliter seorsus existere. Et ē conclusio hec: q̄ cuiuslibet talis forme est

T.c.67.

T.c.p. et loquū pro celsum.

dare minimum possibile etc. vel maximum nō possibile minus omni parte sua possibile p se existere in specie illa. vt in albedine: ly nō sit aliqua pars minima inextēsiua: vt patet ex prima conclusione: nō quātūlibet sit qua pars ei? potest diuisa ab alijs per se naturaliter existere: sed est dare minimum que possit / vel earū que non possent est dare maximum: ita q̄ omnis alia maior possit. Et sicut dico de ea que est si diuideretur: sic etiam dico de generabili. videlicet q̄ non in quacūq̄ parua quātitate materie / vel subiecti per se seorsum existente potest: aliqua talis forma naturaliter generari: sed in quolibet specie talium formarū est dare minimum quātitatem subiecti in qua potest naturaliter recipi et existere / vel maximum in qua nō potest et in omni maiori potest. Hanc conclusionem reputo probabiliorem opposita: et magis cōsonam dictis auctoritatis quibus opposita virtute rationum non possit euidenter impugnari. Arguo ergo sic. i aliquāta magnitudine subiecti pot naturaliter saluari forma naturalis eiusmodi: et in aliquāta minore nō potest. ergo est dare minimum in qua potest / vel maximum in qua non: ad sensum premissum: quia probatur: quoniam si signetur stilo aliqua pars subiecti in qua seorsum non possit forma existere: aut in quālibet ea maiore: eam includente possit forma saluari: et tunc illa est maxima in qua non. Aut in aliqua maiore non possit saluari: et tunc vterius trahendo stylum: aliquando deuentum erit ad primam in qua poterit: et illa erit minima in qua sic / vel ad vltimā in qua non poterit: et illa erit maxima in qua non. Non potest autem vtrūq̄ dari scilicet maxima in qua non / et minima in qua sic: quia tunc minima in qua sic / vel excederet maximam in qua non: aliquo excessu diuisibilis: et hoc non: quoniam seclusa aliqua posteriore parte illius excessus: adhuc residuum includit maximam in qua non / et amplius: aut ergo in illo residuo poterit esse forma: et tunc prima data non fuit minima in qua sic / aut non poterit: et tunc sequitur q̄ alia non fuit maxima in qua non. non ergo excedit eam in excessu diuisibilis: sed nec etiā indiuisibilis: quia indiuisibile non redit maius: patet ergo consequentia: et prima pars antecedentis est nota ad sensum. Secunda vero probatur: q̄ sicut dicit philosophus secundo de anima et experientia docet: vnusquisq̄ actus in potentia existente disposita et in propria materia aptus natus est fieri: et non quilibet indifferenter in quolibet: materia autem nulli forme in ea de nouo generabili est fm se absolute et quomodolibet se habens propria potentia / seu propriam susceptiuū: sed taliter / vel taliter disposita: et inter omnes dispositiones materie ad suscipiendum formas quantitas est prima. Unde et forme prime elementorum: etiam sibi determinant proprias magnitudines et quātitates in materijs sicut ex attestatione sensus probat Commenta. in de subiecta orbis: videmus inquit q̄ forma caliditatis quando agit in aquam incipit aqua augeri et crescere in dimensionibus: et vicinari dimensionibus aeris. cum ergo peruenit ad maximam quātitatem aque: tunc subiectum denudabitur a forma aque et quātitate dimensionum aque propria: et recipiet formam aeris / et quātitatem dimensionum propriarum forme aeris: sed si forma non determinaret sibi certam quātitatem in minimo: sed in quātūcūq̄ parua saluari possit: superflua esset actio nature in augendo dimensiones aque propter generationem aeris. Preterea. Absurdum esset dicere: q̄ forma elephantis possit seruari: in tam modica quantitate. quanta est quantitas grani synapis: et tamen oportet hoc dicere: nisi ponatur q̄ forma determinat in minimo certam quātitatem subiecti: et sicut est de formis perfectis et corporum heterogeneoz: sic etiā est de formis quibuslibet que de nouo in materia recipiunt: quibus forte nō sit cō patēs.

T.c.24.

Cap. 1.

qz si sic: vel illam acquirat fortis in tempore ante. a. vel in instanti: nō in tempore ante. a. quia tūc fortis in instanti medio illi? tēporis quo acquireretur ista latitudo excessus esset albidior q̄ erit p̄la. z per consequens nō per totū tempus ante. a. cōtinue equaliter intēderentur eorum albedines: nec potest dici: q̄ illa latitudo excessus acquireretur in instanti. a. tū quia in motu cōtinuo nullum diuisibile acquiritur in instanti: tū quia cum in tota forma acquisita a forte per totū tēpus datū vsq̄ ad instans. a. in clu siue non sint infinite partes equales huius latitudinis excessus: alioquin esset infinita intensio: sequitur q̄ vniformi intensio in aliquo tempore rātū acquireretur precise de forma quantū in instanti: z q̄ minus in aliquo tempore q̄ in sua medietate que sunt impossibilia. Et consequentia patet: quoniam diuidatur tota illa forma in partes equales hinc excessus z sint. 10. quelibet decima erit acquisita in. 10. parte tēporis. Itā tempus z motus z tūc p̄m quod est motus equaliter diuiduntur vt patet. 6. phisicorū: z sic in. 10. parte temporis dati precise tātum acquiritur de forma quā tum in instanti. a. Et quia tota intentio est per cōsequens non plus: sed tantū dē in quolibet instanti acquiritur de forma z per consequens tantū acquiritur in. 10. parte temporis quantū in instanti. Et per illud quod inmediate dictū est cū multa instantia sint in medietate vnus. 10. partis tēporis sequitur: q̄ in medietate. 10. partis tēporis plus acquiratur de forma q̄ in instanti. a. Et vltra ergo plus in medietate. 10. q̄ in tota. 10. z sic p̄m in parte q̄ in toto. Relinquitur ergo. q̄ albedo quā habebit for. in. a. excedit totaz albedinē p̄la. precise per aliquid albedinis diuisibile intensiue: z habebit p̄positum. videlicet q̄ in forma huiusmodi est at̄ quod diuisibile intensiue. Et septimo si non sit dare minimum intensiue in forma sequitur q̄ possibile est aliqua formā remitti in infinitū: consequens est falsum per p̄m philosophū. 5. phy. in fine vbi. d. nulla alteratio potest esse infinita seu durare in infinitū: immo vniformiter nulla trāsmutatio preter lationē circularē. cōsequētia patet: pro eo q̄ si nō sit minima forma intensiue nulla erit remississima: sed quelibet post quātūcūq̄ eius diminutionē vel remissionē poterit adhuc diminui: z remitti: alioquin deueniret ad indiuisibile intensiue: z in remissibilis: quā minor esse nō posset: z per consequens ad minimaz: quod est oppositū positi: z cōcedit p̄positū. Et octauo idē probatur per rationē cuiusdā Doc. quā dicit in tractatu de intensioe formaz. supposito q̄ contraria differant species: z nō possint simul misceri demonstratiue cōcludere p̄positū: z est ratio hec. quā docūq̄ est mot⁹ ab vna forma specifca ad aliā differētē specie: est dare p̄m instans in quo mobile est sub forma posteriori. vt patet. 8. phy. z probatur ratione. Itā est dare vnu tēpus totum in quo est sub forma prior: z vnu totū in quo est sub forma posteriori: z in instanti continuante illa duo tempora mobile non potest esse sub forma prior: vt. d. p̄m philosophus: z est ratio: quia tunc esset dare vltimū instans rei per manētis corrupte per alterationem: quod est impossibile. vt. d. se supra probasse. ergo in illo instanti cōtinuante: mobile est sub forma posteriori: z habetur p̄positū. tūc vltimus queritur: aut forma sub qua est mobile in primo instanti fuisse est remississima illius forme posterioris: aut non? Si sic. habetur p̄positum. Si non. tūc illa species habet indiuiduum remissius medium inter formam priorē: z indiuiduum illius forme posterioris non remississimum. Et quia impossibile est transire de extremo ad extremum nisi transeat per medium: sequitur q̄ mobile ante illud instans primum fuit sub forma posteriori: quia sub forma remissiori posterioris specie: z ita non est dare primum instans forme specificē posterioris: cuius oppositum probatum est.

l.c. 17.

l.c. 92.

Qual. bu. in trac. de intensioe.

l.c. 69.

Si dicatur ad istam rationem: q̄ non oportet transire oia media ad hoc: vt mobile sit sub forma posteriori nō remissa. Contra. primo: q̄ sequeretur: q̄ posset esse trāsitus de vna specie ad intensissimum gradū alterius specie non pertranseūdo aliquā formam remissam forme posterioris: q̄ videtur impossibile. consequentia patet: q̄ quā ratione non oportet transire vnum medium: non oportet etiam trāsire medium aliquod eiusdem rationis. Secundo quāuis esset possibile transire ab vno extremo ad aliud non pertranseūdo medium aliquod: possibile est trāsire ab extremo ad extremū: trāsēdo omnia media eiusdē rationis: ponat ergo q̄ mobile transeat a calido in frigidissimum per oia media: tunc est dare p̄m instans in quo est sub frigiditate: aut ergo illa frigiditas est remississima: z habetur p̄positum: aut nō est remississima: z tūc frigiditas remissior erit mediū per q̄ trāsīuit: z sic prius fuit sub frigiditate remissiori: z ita non erit dare primum instans in quo est sub frigiditate. Tertio trāsēs de extremo in extremū motu regulari: in medietate tēporis trāsīt medietatem distantie inter extrema: et per cōsequens in toto tpe pertransit totam distantiam: et ita pertransit oia media. Item philosophus. 2. de aia. oim natura com. stantū z c. Ad ista respōdeo ad primū quidē q̄ non est intentio philosophi in illa notificatione quāti. q̄ de quātū meta. t. sit diuisibile in partes. quarum quelibet possit per se existere separata a toto: absurdum em̄ fuisset apud philosophum ad celum posset actu secari in partes: z absurdus q̄ ille sic separate subsisteret. Sed philosophus notificat quātū in cōmuni ad continuū z discretum: p̄m q̄ ibi inuit Lōmentator. z ex textu etiā patet. Nam post illā notificationem diuidit quātū in species suas. Et est intentio philosophi q̄ omne q̄tum est diuisibile: seu diuiditur: vt habet trāslatio cōmenti in ea que ins̄ v. sic autē diuisibilia quedam sunt quozum ea in que diuiduntur simul sumpta sunt vnu hoc aliquid: z in illo habet positio nem ad inuicē: quedā quoz ea in que diuiduntur nō sunt vnu hoc aliquid: sed singulum eoz est fm se vnu hoc aliquid: z vtrolibet modo est diuisibile ipsum est: quantum ideo philosophus addit: quozum vtrūq̄ aut singulum vnum aliquid: et hoc aliquid natum esse: non autē ait vtrūq̄ z singulum: sed vtrumq̄ aut singulum. Quod est diuisibile in res primo modo se habentes dicitur magnitudo. Quod autē secundo modo diuiditur dicitur multitudo: sicut dicit ibi philosophus z ita diuisio cōuenit cum illa. q̄tum diuiditur in continuū et discretum. in predicamentis. vnde vbi noua trāslatio. 5. meta. habet. dicitur autem multitudo quidem diuisibile potestate in non continua: habet trāslatio Lōmenta. dicitur multitudo quod diuiditur fm numerum in rebus discretis: ita q̄ idem significat illa per discreta quod ista per non continua. Et notandum q̄ philosophus in superiori descriptione quāti non simpliciter ait vnum: sed cum adiūcto vnum aliquid: z hoc ideo quia non cuiuslibet quantia in que diuiditur / vel singulum ipsozum est vnum simpliciter: quin immo nullum continuum est vnum simpliciter: sed vnum aliquid: vt infra distū. 24. ostendetur. addit autem et hoc aliquid ad denotandum q̄ talia simul / vel singulum sunt vnum hoc. i. singulare et indiuiduum. Ad confirmationem dicendum hanc consequentiam nullam esse: partes sunt eiusdem rationis q̄tum ad materiam z formam cum toto: et totū potest per se habere existentiam. ergo z partes. Nam forma in toto habet debitā dispositionem materie: non autē quelibet pars si separaretur: q̄ non haberet determinatam q̄tūatem: que est prima dispositio materie inter ceteras. Et istud euidentē ep̄plo potest declarari. nam videmus aliqui q̄ animal sola diuisione continuitatis sue in aliqua parte. verbi gratia.

l.c. 4.

Scot. 5.

l.c. 18.

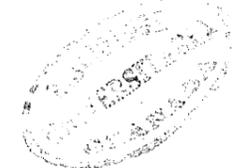
5. meta. t. c. 8.

l.c. 18.

l.c. 16.

cum sit vulnus in corde modicū viuūt: et tū post vulnus ante instās mortis et ante vulnus eiusdem rationis erat quātū ad materiā et formā. Et nihilominus sine vulnere diu vixisset. Ex quo patet: q̄ res naturales nō saluantur in esse remota debita dispositione materie quā sua forma requirit. Ad aliā confirmationē cū dicit si partes essent p se: essent indiuidua specie: cuius est totū earū vtrūq̄ sibi repugnat ex natura sua. Ad aliā cum dicitur q̄ partes natura sunt priores toto. dicendum q̄ accipiendū prius natura fm q̄ accipit philosophus. 5. meta. cū ait. priora fm natura et fm substantiā dicuntur quecūq̄ cōtingit esse sine alijs z illa nō sine illis: vel hoc intelligit fm potentia naturalē: z tūc dico q̄ partes de quibus loquimur nō sunt priores natura q̄ sū totū: quoniam virtute naturali nō possunt esse sine toto: vel hoc intelligit fm quācūq̄ potentia: siue naturalē: siue supernaturalē: q̄ videntur iste doct. intellexisse: quia dicit: non repugnat eis contradictoria esse priores tēpore: z tūc dico q̄ argumentū nō est ad. p̄positū: quoniam cū ego dico q̄ est dare minimum rei naturalis quō minus illius specie p se non potest existere: intelligo q̄ virtute naturali nō possit eo minus p se existere: nec sequitur: non est dare minimum rei naturalis p respectū ad potentia det: ergo nō est dare minimum q̄ naturaliter potest p se subsistere. Ad secundā rationē dico: q̄ casu illo posito: vel materia tm̄ diuidet z forma corūpēt: sicut ad abscissionē capitis animalis diuidit corpus z anima corūpēt: tunc vel aliqua alia forma inducetur que in quantitate materie partium poterit referuari: sicut ad mortē animalis. sequitur in materia forma cadaueris vt multi dicunt: vel remanebit sine forma substantiā: vel nullius ibi erit diuisio. Sed totū anihilabit: q̄uis hoc nō sit possibile naturaliter: sicut nec etiā casus datus. Cum autē dicit. q̄ nō repugnat forme que illa paruitas que iā est in actu: quia ita parua fuit lz in toto. dicendum q̄ nulla consequentia est. forma que est in hac parua quantitate coniuncta alijs et in toto existēt: ergo potest esse in tāta paruitate segregata: z seorsum a toto existēt: sicut nō sequit. mēbrū animalis viuūt p̄uētū corpus: ergo etiā factū z abscissum a corpore viuūt: vel modica caro viuūt cōiūcta: separata ergo viuūt. Et ideo nō solum ppter p̄p̄tēs corruptiuum: vt iste doc. videtur inuere nō potest quātūcūq̄ parua pars forme p se subsistere: sed etiā ppter naturalē suā conditionē que est vt debita quātitate materie siue materiā tāta habeat: Ad tertium posset dici. q̄ si nō def minima pars subiecti in qua potest forma introduci: sed def maxima in qua nō potūria sensum supra datū: tūc nō oportet abfolute dare p̄m partem forme causatā: q̄uis def aliqua pars subiecti cuius nulla pars prius habet formā q̄ cetera. s. maxima in qua nō. Ex quo enim nulla est minima in qua pot: nō necesse est aliquā esse p̄mā in qua introducat forma. Et vltimus consequēter diceret q̄ aliqua pars demōstrata forme est tota simul: causata: que in nullo instanti primo causata est: vel fuit. Itā pars informans maximā partē in instanti in qua nō: aut eius aliquā partē vtiq̄ simul tota causata est: et tū in nullo instanti p̄mo habuit esse seu fuit causata: z hoc intelligēdū est de formis nō habētibus intensioē et remissionē: quales fm multas sunt omnes forme substantiales. Sed q̄ fm hoc oportet dare instās vltimū esse p̄cedentis forme post q̄ nihil eius esset: aut vtrūq̄ esse simul vel p aliquo instanti subiectum vtrāq̄ carere. Ideo r̄ideo aliter z dico q̄ quādo in aliquo corpore carente hac vel illa forma fm specie. verbi gratia. albedine ita q̄ nec ipsum nec aliquā pars eius est

alba: nec est coniunctū alicui albo formaliter introducitur albedo: vtiq̄ est dare primam partem albedinis introductam totā simul: nō quidē per motū: sed per mutationem que est finis p̄cedētis motus: quo subiectū disponebat ad albedinē: z hoc modo posset quis dicere q̄ esset introducere per motū: q̄ motus dispositiois p̄cedit: sicut aliquid dicit q̄ res generatur in tpe: q̄uis p̄uētus forme substantialis sit in instanti. Et cū querit: an scda pars forme equalis prime introducat in tpe: vel in instanti. hoc potest intelligi: vel de parte extensiuā / vel intensiuā. Et dico. q̄ vtrāq̄ (si vtrāq̄ habeat) forma introducitur in tpe imediate illi instanti in quo est introducta prima pars. Dico tūc q̄ illa prima pars primo introducta nō est minima intensiue nec extēsiue. Et cū vltimus dicit hoc esse irrationabiliter dictū: q̄ cū agens sit equalis virtutis z eque approximātū passū z c. Dico q̄ istud non est irrationabiliter: sed veraciter dictū: q̄ ex ep̄lo sensibili declarari pot. Ponatur enim sicut est possibile. q̄ aliq̄ corpus luminosum subito generetur: vel creet in aere: illud illuminabit aerē vsq̄ ad determinatā distantia in instanti. vt supra pbatum est. z sit distantia illa. 10. cubitoz. constat aut q̄ m. 10. cubito non inducet lumen: ita intensum: sicut in primo sibi primo: immo multo minus: z sit gratia ep̄pli q̄ in decimo min⁹. Et ponatur cū hoc q̄ illud corpus luminosum motu continuo mouet versus decimū cubitum quousq̄ sit ita sibi proximū: z tū illuminet ipm q̄tum illuminauit in instanti sue generatiōis cubitum primum. oia hec sunt possibilia hoc posito post illud p̄mū instās in. 10. cubito erunt nouē partes equales inter se: z illius primi luminis introducti in ipso: z sic oēs erunt. 10. z quelibet equalis cui libet aliarū: z cū prima pars fuit introducta in instanti: nulla aliarum fuit introducta in instanti: sed quelibet in tpe. alioquin illa intensio non fuisset cōtinua: cuius oppositū pbatū est in primo articulo. Item corp⁹ illud equalis virtutis fuit post primū instās z nō minoris: q̄ fuerit in primo instanti. Et nō minus: sed plus approximātū passū: q̄ in primo instanti. Et sicut dictū est de partib⁹ fm intensioē: ita potest cōtingere z frequēter cōtingit: immo vt in pluribus de partibus fm extēsiōē. Que aut sit causa nō est opus dicere ad presens. Sufficit enim pronūc scire: q̄ ita est. Quāuis ppter quid hoc sit forte non sit satis in p̄p̄tu. Ad quartum dicendū q̄ nō semp agens prius alterat partē sibi primiorē: sed aliq̄ aliquid alterat totā simul: z hoc q̄ nulla pars est illius fm se susceptiua forme introducte per ipm agens. Quod cōtingit: q̄ subiectum in quo forma introducitur debet carere penitus illa forma fm specie: nec alicui similem formā habenti est coniunctum: sicut in sequenti responsione magis patebit. Ad quīntū dicit q̄ corpus in quo debet forma aliq̄ introduci potest tripliciter se habere q̄tum ad. p̄positum spectat. Itā aliquādo illud corpus: nec fm totum: nec fm aliqua partem eius est informatū forma talis fm specie: nec q̄ conunctum alicui forma tali informato. sicut verbi gratia. cum forma ignis introducitur in stipulam / vel stupā per radium solarē / vel cum aliquod corpus non actu album proiectum in ignem fit albū. aliquando autem corpus in quo introducenda est forma est tale fm partem z non fm totum: sicut cum in aliqua parte materie que fuit sub forma stupe iam introducta est forma ignis: aliquādo vero tale corpus: nec est tale fm totum: nec fm partem: est tamen coniunctum alicui tali. verbi gratia. cū lignum proiectum est in ignem. In primo casu dico q̄ subiectum nō totum mouetur partibiliter: sed fm aliquā partem totū simul z primo trāsmutatur: fm alias vero partes potest moueri postea succēsiue. In secundo casu dico q̄ possibile est subiectum trāsmutari partibiliter z continue: et tunc non est in cōueniens q̄ minor pars q̄ minima forme

introducatur: quoniam non ipsa seorsum: sed coniuncta prior et posterior habet esse. In tertio autem casu propter eadem rationem dici potest quod aliquando totum subiectum transmutetur partibiliter etiam continue: et non sit dare primam partem forme introducte. Nam tunc pars de nouo generata eiusdem est nature cum generata: et sibi continua: et cum eo constituens aliquod totum unum numero: et per consequens non seorsum actu separata existens. Ad id patet in simili quantum ad hoc in nutritione et augmento animalium. Nam humiditas cibalis diuisa et missa ad singulas partes minimas secundum formam aliter: minoris est quantitatis quam partes ille minime quibus coniuncta est siue sint partes minime carnis siue sanguinis aut aliorum alicuius: alioquin si esset quilibet pars humiditatis cibalis sic missa equalis quantitatis cum parte alicui cui iungitur quando illa esset conuersa alitum esset auctum in duplo siue maius esset in duplo: quam ante conuersionem. quod ad sensum patet falsum: et tamen non obstat quod sit minoris quantitatis ea minima cui coniungitur. Verbi gratia minima parte carnis: suscipit tamen in se materia illa forma carnis in qua si seorsum per se existeret non posset forma carnis per se introduci: et ita potest contingere in partibus pluribus. Ad sextum dico quod in casu illo Sor. erit albius in a. quam Plato erit albus per nihil tamen albedinis precise erit albius in a. quam Plato erit albus: nec per aliquem excessum albedinis determinatum diuisibilem vel indiuisibilem erit albius quam Plato erit albus: et causa est: quia non erit aliquis maximus gradus albedinis vel maxima latitudo seu maxima albedo per quam Plato erit albus: et in nullo instanti Plato erit nisi albus quin post illud erit albius: quod secundum casum nullum ultimum instans erit in quo erit albus: et per consequens in nullo instanti erit maxima albedo Platonis vel summa ut dicebatur. Ad circocum comparatur albedo Sor. quam habebit in instanti a. ad albedinem Platonis: nullus est determinatus excessus quo illum excedat precise. Si autem compararetur albedo quam Sor. habebit in a. ad albedinem vel partem aliquam determinatam albedinis quam habebit Plato in aliquo instanti demonstrato hoc vel illo singulariter quod sit b. vel d. tunc aliquis utique daretur determinatus excessus albedinis Soris ad albedinem Platonis: et ille excessus esset aliqua latitudo diuisibilis albedinis que acquireretur in tempore ante a. et in instanti a. erit completa acquisita. Et si dicatur Sor. erit albius in a. quam Plato erit albus ut concedit. ergo Sor. erit per aliquod albedinis albius in a. quam Plato erit albus: et ultra. ergo per aliquod Sor. erit albius in a. quam Plato erit albus. Aliqui concedunt primam consequentiam et negant secundam. Et ratio quare secunda consequentia non valet est: quod si aliquid in antecedente supponit consequens tamen in consequente vero determinate. Possent tamen rationabiliter concedi secundum unum intellectum quod per aliquid erit Sor. albius in a. quam Plato. erit albus. quod per totam albedinem ca thegorieumatice quam habebit in a. erit albius quam Plato. erit albus. Sed si ly. aliquid. stare per excessum tamen quo. scilicet albedo Sor. diceretur excedere albedinem Plato. tunc illa neganda esset et similiter secunda consequentia. Ad id tamen quod id quod dicitur de comparatione albedinis Sor. ad albedinem Platonis verum est supposito quod in instanti a. albedo Platonis non sit: sicut etiam ipse Plato ponitur non esse. Si autem in instanti a. Plato non esset: albedo autem que acquirebatur a Platone in tempore immediato esset: illa esset equalis albedini Soris. Sed tamen adhuc concedi debet quod Sor. erit albius: quam Plato erit albus: per nihil tamen albedinis precise erit albius: quam Plato erit albus: quod in nullo instanti Plato. erit maxime albus: sicut dictum est. Exemplum horum potest poni in motu locali: ponatur enim quod Sor. et Plato nunc non moueantur:

sed incipiant moueri a puncto a. spatij et eque velociter moueantur regulariter per aliquod tempus usque ad instantias b. et in instanti b. annihilentur Plato: non autem Sor. hoc posito verum est dicere quod Sor. magis distabit a puncto a. spatij in instanti b. quam distabit Plato: et per consequens Sor. distabit per maiorem distantiam vel maius spatium: et tamen si queratur per quid spatij precise: spatium quo distabit Sor. ab a. in instanti b. erit maius quam spatium quo distabit Plato: dari non potest: quia non per aliquod indiuisibile. Nam per indiuisibile precise unum spatium non est maius alio: nec per spatium diuisibile: quod potest simili modo probari: sicut probatur in argumento quod per nullam latitudinem albedinis albedo Sor. quam habebit in a. excedit albedinem quam habebit Plato. Et ratio huius est: quod nulla erit maxima distantia siue maximum spatium in quo Plato distabit a puncto a. Ad septimum cum dicitur quod esset possibile aliqua forma in instanti remitti. Respondeo concedendo consequens simpliciter sumptum. Nam deus posset destruere medietatem latitudinis intensiue ipsius forme in una hora continua: et in alia hora immediate sequente destruere medietatem medietatis remanentis: et in tertia hora medietatem residui: et sic tempore continue tardando in duplo destructionem: constaret autem quod si sic faceret: sicut est sibi possibile talis remissio perpetua duraret: nec dictum Aristoteli. acceptari debet contra potentiam dei. Si tamen intelligatur quod possibile esset formam remitti in infinitum per agens naturale. nego consequentiam. Et est ratio quia si agens naturale remittat formam: aliqua parte illius forme remitti in aliqua parte ipsius et in alia parte ipsius equali immediate sequente remittit equaliter maiorem partem forme: cum magis vel saltē eque possit superpassum et formam illam in secunda parte temporis quam in prima: et cum in forma non sint infinite partes equalis talis remissio non durat perpetuo: nec probatio consequentie valet. Concedo enim quod si remissio forme daret quousque forma totaliter corrumpatur nunquam deueniret ad remississimam neque ad indiuisibilem: quoniam post quilibet remissam est remissior: et post quodlibet instantias in quo est forma remissa adhuc est remissior: nec est dare instantias in quo sit remississima. Sed ex hoc non sequitur quod remissio duret in infinitum. I. eternaliter: sed satis cito finietur. s. in instanti in quo primo nihil forme erit: seu in quo primo erit quilibet pars forme corrupta. Et est simile in motu locali. Nam sicut in forma non est minimum intensiue: sic nec in spatio est minimum extensiue: nec tamen recessus corporis a suo loco est perpetuus: quousque in nullo instanti ipsum retineat minimum partem loci in quo erat: nec est aliquod instans ultimum in quo ipsum habeat secundum aliquod sui aliquam partem prioris loci: quia tamen est aliquod instantias primum in quo nullam partem habeat eius: ideo recessus ab illo non est perpetuus. Ad octauam rationem dico primo. quod etiam suppositis illis duobus fundamentis illa propositio assumpta non est vera: cum enim forma aliqua partibiliter et continue acquiratur non est dare primum instans in quo aliquid eius vel ipsa est: sic quod ante nihil eius fuerit: secundum sensum videtur ratio ista procedere. Sed si sit motus quod forma contraria in formam contrariam et illa partibiliter et continue corrumpatur: hec autem etiam partibiliter et continue generetur erit dare ultimum instans prioris forme in quo. s. ipsa erit tota: et immediate post non erit tota: et illud instans ultimum in quo corrumpenda forma est tota: est ultimum instans non esse forme generande: in quo. s. nihil eius est: et post quod immediate aliquid eius erit: sicut prioris forme non est dare primum instans in quo ipsa non est tota: sic sequentis non est dare primum in quo est aliquid eius. Et tunc ad rationem factam ad probandum illam propositio-

L. c. 69.

nem. Dicendum quod tempora istarum formarum possunt dupliciter accipi. vno modo ut sumatur totum tempus in quo subiectum secundum quilibet partem suam est sub forma prior: et sumatur totum tempus quo subiectum secundum quamlibet partem suam est sub forma posterior: et tunc dico quod ista tempora non consequenter se habent: sed inter illa est tempus medium in quo. s. subiectum secundum aliquam partem suam est sub prioris forma et secundum aliquam partem suam est sub posteriori forma: et tunc dico quod ista tempora non totaliter se excludunt: sed partialiter includunt. Nam tempus sic sumptum prioris forme est tempus aliquod cuius pars fuit antequam inciperet transmutatio: et alia pars est tempus in quo fit transmutatio. Nam in toto tempore transmutationis subiectum secundum aliquam partem est sub forma prior: ipsum vero tempus posterioris forme sic sumptum includit tempus in quo fit transmutatio et tempus immediate sequens transmutationem. Et si tunc dicatur: quod tunc subiectum simul esset sub formis contrariis. dicendum quod verum est secundum aliam et aliam eius partem: quod nunquam apud aliquem nec apud doctorem: cuius est ratio facta: fuit reputatum inconueniens. Et sic patet: quod ista propositio non est vniuersaliter vera: sed tunc habet veritatem quando subiectum simul secundum quilibet partem suam: et non prius secundum unam quam aliam transmutatur ad formam in quo casu supposito quod illa forme non possunt se comparari in eodem subiecto primo: verum est dictum eius: et est ratio: quia tunc tempus in quo subiectum est sub forma prior: non est idem tempus in quo est sub forma posterior: propter impossibilitatem formarum: neque inter illa tempora est tempus medium in quo. s. sub neutra sit: cum ponatur subiectum immediate ex vna in aliam transmutari. idem ergo continuat utraq; tempora: sed in illo instanti non potest sub prioris forma: quia tunc daretur ultimum instans forme in quo ipsa vel aliquid eius est: et post immediate nihil eius est: quod non est possibile naturaliter: ut supra probatum est. ergo in illo instanti est sub forma posteriori: et habetur propositum: et sic intelligendum est philosophus. s. phis. Verum tamen in hoc casu adhuc stat ratio contra hoc: cum posuerint quod est dare minimum extensiuum in quo forma potest seorsum saluari: ideo adhuc est aliter respondendum. Sed ideo ista dicitur ut intelligatur quomodo illud dictum habeat veritatem: et quomodo. Secundo ergo concedo quod talis forma habeat primum instans sui esse. Dico quod illa forma non est remississima: sed est in illa specie vel esse potest aliqua remissior. Et ulterius dico quod non est necesse quod per subiectum sit prius sub medio quam sub extremo: nec in quilibet transmutatione quod transmutatur prius perueniat ad medium quam ad extremum: quousque hoc sit vniuersaliter verum cum corpus transmutetur secundum locum: et sic intelligendum est dictum philosophi et patet instanti. Nam cum lux generatur in instanti generationis corporis luminosi: illa lux non est minima: quod patet: quia potest remitti per remotionem corporis luminosi a parte medij in quo est lux quod euidenter verum est: saltem de luce que est genita in parte proxima corpori luminoso: et tamen illud subiectum non primo fuit sub luce minori. Confirmatur. quia quanto corpus luminosius est: tanto in instanti lumen intensius causat. Ad altera. Videmus quod subiectum transmutatur de

vna specie in aliam extremam: et tamen non prius transit per omnes medias species quam veniat ad extremam: immo aliquando per nullam: sicut patet: quando capilli magis canescunt: unde non prius sunt virides et rubri quam albi. ergo multo magis videtur possibile vel saltem non minus quod in eadem specie non sit necessarium subiectum prius esse sub quolibet medio: quam sub extremo. Ad id illud quod contra hanc responsum arguitur. dico quod si sit dare intensissimum gradum forme non est impossibile aliquando fieri transitum ad intensissimum non transeundo prius per aliquod remissius. vbi si aliquod corpus potest inducere in medium lumen intensissimum: ita in instanti intro ducit in instanti lumen sibi proportionatum. Et similiter dico quod si aliquod subiectum esset dispositum ad summum calorem agens potens summum calorem inducere ipsum causaret non causando prius minorem. Ad secundum cum dicitur quod saltem est possibile quod subiectum transeat per omnia media. dico quod verum est: sed tunc forma non habebit primum istans esse: nec erit dare partem primam forme intro ductam: sicut mobile in motu locali transit successiue per omnia media: et tamen non est aliquod minimum spatium ab eo transitum: neque aliquod etiam primo transitum: quia etiam non est primum instans in quo sit acquisitum aliquid spatij. Et hoc sit possibile de forma: patet in ratione quartae conclusionis tertij articuli. Vbi ergo datur primum instans in quo est aliquid forme: sic quod ante nihil eius fuit non transit subiectus successiue per omnia media: quia hec non sunt consequentia: quousque utrunque sit possibile secundum deum ad locum. b. tunc daretur primum instans in quo esset in loco b. sed tunc non esset verum quod prius transferret per omnia media inter a. et b. quia in instanti non est prius et posterior: nec tunc in illo instanti esset mutatus ad primum medium seu minimum spatium: cum nullum huiusmodi sit: sic in proposito de forma. Ad tertium respondeo eodem modo: quod tunc transit omnia media: sed tamen non sequitur quod sit dare primum vel minimum medium: sicut patet de localiter moto quod transit omnia media spatia: et tamen nullum est primum vel minimum spatium: nec est primum aliquod instans in quo primo peruenit ad aliquod medium: sic in proposito de forma qua dico diuisibile esse in infinitum intensiue: sicut spatium extensiue. Dicitur etiam philosophi quod inducunt nullo modo est ad propositum: tunc quia non loquitur de augmento intensiuo: sed extensiuo tantum: ut ibi patet: tunc quia nec de tali augmento loquitur vniuersaliter in omnibus augmentationibus: sed solum in substantijs animatis que in seipsis habent principium nutritionis et augmenti. Et tales dicit habere tamen terminum naturalem augmenti et propterea negat igne esse principium augmenti in talibus rebus: quoniam ignis si combustibile haberet cresceret ultra omnem quantitatem talium rerum. unde dicit quod cresceret in infinitum id est indeterminatum: per respectum scilicet ad quilibet speciem vegetabilium et augmentabilium naturaliter. Vtrum autem ignis quantum ad sua speciem habeat terminum naturalem sui augmenti ultra quem crescere non posset etiam habito combustibili non est presentis propositi percurari. ad quartum articulum. An scilicet i quantum libet intensione sit dare primum intensiuum esse. Respondeo tres conclusiones prima est. quod non in quilibet intensione est dare primum intensiuum esse secunda quod nec in quilibet remissione est dare primum remissiuum esse tertia est. quod in aliqua intensione contingit dare primum intensiuum esse: et in aliqua remissione primum remissiuum esse. Prima conclusio patet: statim ex eo quia videmus quod aliqua pars aeris remissa lucida continue sit magis lucida ad continuam approximationem corporis luminosi: n. ij

In tali autem intentione continua impossibile est dare primum intensum esse: siue quod idem est: impossibile est in aliquo instanti dicere: nunc primo lumen est intensum in hoc subiecto: aut subiectum hoc nunc primo est factum magis lucidum: sicut impossibile est dicere nunc primo corpus luminosum est factum magis propinquum huic parti aeris: aut nunc primo est mutatum versus eam: ut iam declaratum est. **¶** Secunda etiam patet: ex eo quod videmus aliquam partem lucidam per continuum elongationem corporis illuminantis continue fieri minus lucidam: in qua remissione impossibile est dare primum remissum esse: sicut in motu corporis illuminantis impossibile est dare primum mutatum esse. **¶** Secunda conclusio probatur: quoniam in subiecto habente aliquam formam non in summo potest deus in instanti creare aliquam partem forme eiusdem speciei: et in tempore sequente immediate partibiliter et continue creare in eodem subiecto aliquam partem: quo posito totalis intentio huius forme comprehendens illam subitam et successiuam haberet primum intensum esse: in instanti enim dato illa forma primo esset intensa: quibus illa partialis intentio que ponitur tota continua non haberet tale primum intensum esse. **¶** Vtrius autem he possint dici et debeant una intentio vel due non curo pro nunc. **¶** Similiter posset deus aliquam partem forme corrumpere in instanti: et in tempore immediato reliquam successiue corrumpere: et tunc per intellectum primum in instanti dato illa forma esset primo remissa. **¶** Contra dicta huius articuli dubitationes fieri possent: sed earum solutiones patebunt ex solutionibus principalium rationum questionis. **¶** Ad primam ergo rationem principalem dicendum per proprietatem sermonis loquendo: nulla forma augmetatur: nec intensiue nec extensiue: sicut satis bene probat ratio: nec etiam suscipit magis et minus: siue hoc intelligatur de susceptione reali: sicut accidens subiectum suscipit. Nam constat quod pars forme preexistens non suscipit hoc modo partem aduenientem: nec de susceptione logicali per predicationem: quoniam forma: verbi gratia: albedo non sit magis albedo: quod fuit prius: nec est magis albedo quod alia: nec eadem vno tempore est magis albedo quod alio: quibus hoc modo posset concedi quod suscipit magis et minus: quia una albedo est maior intensiue siue perfectior: quod alia: et albedo que nunc est in subiecto maior est: quod albedo que preuit: non tamen eadem albedo numero nunc est maior et prius fuit minor: quibus albedo que preuit nunc sit minor: quod ea que nunc est: sicut pars minor est suo toto: sed loquedo per intellectum recte sentientium in proposito cum dicitur quod forma augmentatur vel intenditur aut suscipit magis: non est aliud intelligendum: quod quod forme existenti in subiecto additur aliqua forma similis cum ea factens per se vnum et constituens vnam formam eiusdem rationis maiorem intensiue seu perfectiorem: quod eius pars precise que preuit: et per quam subiectum est magis tale quod erat per eam quam prehabebat. **¶** Similiter cum dicitur quod forma remittitur vel minuitur aut suscipit minus: intelligi debet quod aliqua pars forme tollitur propter quam forma remanens est minor seu imperfectior et subiectum est post minus tale quod fuit: et simili modo intelligendum est cum dicitur formam augeri extensiue seu extendi. Nam additur in illa parte subiecti forma eiusdem rationis faciens cum priori vnam formam continuam que est maior et extensior: quod prior. **¶** Et subiectum eius est magis tale: sic suo modo de diminutione dicendum. **¶** Ad secundam rationem respondeo negando antecedens: quod est: quod in qualibet intentione est dare primum intensum esse: et cum hoc probatur per philosophum. 6. phys. qui vult arguitur quod in alteratione est dare primum alteratum esse: dicitur quod

Ad primam rationem in principio.

Art. 49.

istud non est verum: immo potius oppositum potest haberi ibidem proximo cap. vbi vult quod in omni motu et locali et augmetationis et alterationis et generationis quodlibet mutatum esse precedit moueri: et etiam mutatum esse: i. ante quodlibet instans in quo vere dicitur hoc est mutatum: verum fuit dicere hoc mouetur: et similiter fuit verum dicere hoc est mutatum: quibus non semper per eandem speciem transmutationis: vti ibi declarat Commentator. **¶** Est tamen intentio philosophi in illa parte vbi allegatur quod ex eo ad quod est motus localis vel augmenti non est aliquid primo acquisitum mobili: ex eo autem ad quod est alteratio: ut albedo vel alia qualitas est per se primum dare acquisitum mobili: quod est intelligendum quando mobile primum nec per totum nec per partem erat in forma cum tali specie qualitatis: nec alicui tali coniunctum: ut supra dictum est: hoc verum est si quelibet forma talis naturalis sibi determinat minimam quantitatem subiecti: in qua potest seorsum per se existere: vti sensit philosophus: quoniam tunc in tanta parte subiecti simul forma introducit: et per consequens ex forma ad quam est motus habetur prima pars per extensionem: quia de tali parte loquitur: ibi philosophus et similiter Commentator. **¶** Vt expresse ibi patet. **¶** Idem autem prime partis generationem precedit transmutatio sui primi subiecti per formam oppositam. verbi gratia: nigredinem vel rubedine. Nam subiectum debens albescere aliquo colore contrario extremo vel medio informatum est: ut patet. 5. phys. et prius ille color remittitur donec corrumpatur totaliter et in instanti quo primo color ille complete corruptus est inducitur albedo in illo subiecto. **¶** Et quo patet: quod non quando prima pars albedinis generatur subiectum eius est primo alteratum: sed prius alterabatur: et prius fuit alteratum: quibus per aliam speciem qualitatis. Si autem sumatur alteratio per aliquam qualitatem solum pro ipsa generatione vel introductione dicte qualitatis: sicut est dare instans in quo est introducta prima pars qualitatis precise: sic concedi debet quod est dare instans in quo subiectum est primo alteratum per essentiam talis qualitatis. **¶** Et hoc tamen non probatur antecedens illud: tum quia non in qualibet alteratione hoc accidit. Nam frequenter generatur forma in aliqua parte subiecti et non est dare primam partem illius forme genite: quod est verum: tam per partes intensiue: quod per partes extensiue: sicut supra declaratum est: tum quia esto quod datur instans in quo aliquid subiectum primo factum est album: non tamen sequitur quod datur instans in quo ipsum primo factum sit magis album intensiue: aut maius album extensiue. Nam possibile est quod aliqua forma introducatur in instanti: et in tempore intendatur vel extendatur per verum intellectum horum terminorum qui premissus est. **¶** Et hoc siue tempus intensiue vel extensionis sit immediatum illi instanti siue non: et ideo illa prima generatio subita prime partis forme nec est intentio nec pars intensiue: sed potius quedam mutatio que est finis et terminus precedentis mutationis per mentem Commentator. 6. phys. aut si aliqua talis sit que non sequatur alium motum precedentem ipsa erit quedam generatio tantum et non augmentatio intensiue vel extensiue: et in illo instanti sic erit genita quod non intensa nec extensa: et subiectum sic tunc erit album et factum album: quod non magis vel minus album: ut dictum est. **¶** Et quo patet quod illa vniuersalis propositio que est antecedens non probatur sufficienter. **¶** Ad tertiam cum dicitur quod cuiuscumque forme acquisite de nouo per motum est dare primum instans esse. **¶** Respondeo per distinctionem supra datam de primo instanti esse forme. Nam si illud intelligatur primum instans forme: in quo ipsa est primo tota: siue etiam in quo ipsa est et immediate ante non quodlibet

Art. 59.

Com. 9.

Art. 49.

Art. 49.

Art. 59.

Com. 32.

bet eius fuit: concedo propositionem: sed tunc nego consequentiam qua dicitur: ergo intentio forme non est continua. Nam aliquando licet forma in aliquo instanti sit primo tota et perfecte acquisita: ipsa tamen prius partibiliter et continue acquirebatur: sicut licet in aliquo instanti locus aliquis sit primo perfecte et totus acquisitus: eius tamen acquisitio fuit successiua et continua: nec probatio consequentie vadit contra hoc ut patet. Si vero illud dicitur primum instans forme in quo scilicet ipsa vel aliquid eius est et immediate prius nichil eius fuit: tunc distinguo de forma que dicitur acquiri per motum. Nam quedam ideo dicitur acquiri per motum: quia ipsa tota acquiritur partibiliter et continue: quedam vero: quia eius acquisitio est finis precedentis motus: quibus ipsa non sit partibilis vel successiua: sicut quis diceret quod forma substantialis impartibiliter acquiribilis acquiratur per motum precedentem. Quedam quoque posset dici acquiri per motum ratione cuiusdam sue partis primo modo: et ratione alterius secundo modo: vel ratione partis altero modo: sicut si alicuius forme pars quedam sit facta in instanti: post motum tamen aliquem precedentem quem sequitur: vel etiam nullo motu per se precedentem: et aliqua alia pars sit successiue et continue acquisita in tempore post illud instans: siue immediato illi instanti: siue non. Si ergo propositio assumpta intelligatur de forma que acquiritur per motum primo modo dicto: et de primo instanti esse accepto secundo modo. dico quod ipsa est in toto falsa: quoniam nullius forme sic acquisite per motum est dare primum instans esse sub intellectu dato: quinimo ante quodlibet instans in quo aliquid eius est acquisitum fuit aliquid eius prius acquisitum: nec ad hunc intellectum loquitur philosophus. 3. phys. sicut supra dictum est in responsione ad tertiam rationem factam contra dicta in tertio articulo. Si vero intelligatur propositio de forma que acquiritur per motum secundo modo propositio potest concedi: sed tunc consequentia non valet: quia acquisitio forme non est intentio ut in precedente solutione dictum est. **¶** Denique si de forma que dici posset acquiri per motum tertio modo intelligatur propositio: potest concedi propositio illa ratione partis eius simul et indiuisibiliter acquisite: sed tunc consequentia neganda est. Nam esto quod vnius partis forme acquisitio sit subita: intentio tamen illius forme seu acquisitio illarum partium: per quas forma dicitur intendi potest esse tota continua et in tempore immediato illi instanti: et in hoc sensu dico quod non est impossibile quod aliqua forma acquiratur subito et continue. i. sine quiete media intendatur successiue intensiue continua: sicut in primo arti. dictum est. **¶** Et cum contra hoc dicitur quod non est dare primum instans temporis mensurantis motum continuum: dicendum quod accipiendo proprie et precise motum continuum: qui. i. est in infinitum partibilis: non est dare primum instans in quo. i. subiectum quod mouetur sit mutatum vel moueatur per illud: vel aliquid eius per quod est motus: est tamen dare primum instans in quo nec mouetur nec est mutatum: sed incipit moueri exponendo ly. incipit per negationem presentis et positionem futuri: et hoc instans aliquando est vltimum instans in quo mobile habet quietem esse et non est mutatum per aliquid: aliquando vero est vel potest esse instans in quo subiectum mutatur indiuisibiliter: vel est primo mutatum per aliquam formam: que tamen mutatio non est aliquid prius ad motum sequentem: sed potius ad precedentem tanquam finis eius: sicut generatio dicitur finis alterationis precedentis: et sic alique mutationes indiuisibiles dicuntur finis precedentium motuum per Commentator. 6. phys. et vult ad nullum pertinere motum si nullum per se sequatur: et ideo si sumatur precise intentio

Art. 59.

Com. 32.

forme in casu dato. dico quod non est dare primum instans in quo forma intendatur: aut si intensa: quibus datur primum instans in quo est acquisita: et in quo incipit intendi: exponendo ly. incipit ut dictum est: et ex hoc non tollitur quin intentio sit vere continua: sicut non tollitur quin motus localis sit vere continuus: quibus temporis mensurantis ipsum sit dare primum instans in quo mobile nec mouetur nec est motus: sed incipit moueri: si tamen improprie sumatur motus continuus pro aggregato ex mutatione prima indiuisibili et motu immediate sequente vere diuisibili et continuo: non est inconueniens concedere quod sit dare primum instans temporis mensurantis ipsum aggregatum: sicut si deus aliquod corpus transferret de loco a. ad locum b. in instanti: et immediate successiue et continue transferret idem de loco b. ad locum c. in tempore totius istius aggregati: et prima mutatione indiuisibili et motu immediate sequente diuisibili esset dare primum instans in quo mobile esset mutatum: sed sic nimis impropre sumitur motus continuus. Solum enim ille proprie dicitur continuus: qui per quolibet sui partem est in infinitum diuisibilis: quod non conuenit huiusmodi aggregato. **¶** Ad quartum cum dicitur: cuiuslibet forme et naturalis que potest intendi et remitti est dare minimum. **¶** Respondeo quod si intelligitur de minimo simpliciter propositio est falsa. Si vero de minimo quod potest separatum per se existere per sensum supra datum distinguendum est: quia vel intelligitur de minimo extensiue vel intensiue: secundo modo propositio est falsa: ut patet supra. Si primo modo potest concedi de minimo vel maximo quod non: sed tunc consequentia non valet cum infertur. ergo nulla forma potest intendi continue: magis autem consequentia haberet apparentiam si diceretur: ergo nulla forma potest augmentari continue per extensionem. Sed tamen nec sic consequentia bona est: nec etiam si daretur minimum intensiue quod separatum a reliquis partibus per intentionem posset existere: valeret consequentia. ergo nulla intentio potest esse continua: et ratio est: quia licet sit dare tale minimum extensiue quod separatum etc. non tamen est dare minimum intensiue et coniunctum: ut supra dictum est: et ideo id quod post minimum potens separatum existere generabitur poterit vtiq. esse minus tali minimo: sicut supra de nutritione et augmentatione animatoz. est dictum: et sic talis augmentatio poterit esse continua in qua nulla pars erit primo genita: sed ante quamlibet genita erit aliqua minor. **¶** Et per hoc potest responderi ad rationem Commentator. 8. phys. que contra hoc videtur procedere vbi ait quod minima partium magnitudinis factarum est determinata in intellectu: in actu: et quelibet earum fit in instanti cum sit indiuisibilis in factione: necesse est ut iste partes non continentur in motu nisi continuarentur instans ad inuicem. dicendum enim est quod quelibet pars minima potens per se existere separata: si datur minima: et non maxima non potens: vtiq. determinata est: non autem quelibet pars potens alteri inexistere seu alteri coniuncta existere est determinata ad minimum: immo nulla: similiter quelibet minima potens per se existere si per se fiat et generetur: et non in fiat vel ad generetur (si sic liceat loqui). i. non generetur nec fiat coniuncta alteri: indiuisibilis est in factione et tota simul sit: nec potest fieri successiue: sed si alteri coniuncta generetur vtiq. diuisibilis est in factione: id est potest fieri partibiliter: et prius per vnam partem quod per aliam: et tunc fiet prius pars coniuncta minor minima que per se potest separata fieri: vel per se separata seorsum existere alioquin nunquam res aliqua tam modice posset augeri loquendo de augmento animatoz: rum quin in quolibet instanti quo esset aucta esset in duobus lo maior quod prius ut supra dicebatur: quod tamen est falsum. n. iij.

Com. 23.

sum ut sensui notum est: sic suo modo posset dici de intentione esto qd daretur minimū intensiue potens per se seorsum existere.

Distinctio. xvij. Questio. iij

Tertio quero. utrum forma corporalis intendatur per depurationem a contrario: et remittatur per admixtionem contrariū. Et arguitur qd sic: primo auctoritate philosophi tertio topico. dicens qd que contrarij sunt impermixta: sunt magis talia ut albus quod nigrum impermixtus. Ex quo videtur qd intensio: albedo minus est permixta nigredini: et remissio: magis: immo qd non sit aliud albedinem esse intensiorem. qd minus esse nigredini mixtam. Secundo Lōmen. s. phyl. ait qd album non sit minus album nisi ex mixtione contrarij: et in alio Lōmen. eiusdem libri dicit qd diminutum in omni genere est diminutum per mixtionē contrarij.

In oppositum arguitur: quia forme contrarie nō possunt esse simul in eodem subiecto primo: siue in eadem parte subiecti: ergo nulla forma intenditur per mixtionem contrarij. Antecedens patet: ex diffinitione contrarij: et consequentia nota est.

In hac questione Duo erunt articuli. In primo videtur de questione. In secundo vero inquiratur: an forme contrarie possint simul esse in eodem subiecto primo: ita qd idēz fm idem vel eandem partem sit subiectum vtriusqz forme contrarie.

Quantum ad primū dixerunt aliqui: et simplicius dicitur fuisse huius opinionis qd forma non suscipit magis et minus neqz intenditur et remittitur: nisi per hoc precise: quia magis vel minus miscetur forme contrarie: unde quāto forma est permixtio forme contrarie tanto est remissio: quanto autem est purior vel minus permixta contrarie tanto est intensio: nec est aliud formā intendi qd contrario minus misceri: et ea remitti non est aliud qd contrarie forme magis misceri: qd opinio solum auctoritate probatur superius arguendo inductis. Nec opinio falsa est. unde contra eā arguitur: primo quoniam alię forme intenduntur et remittuntur quibus nulla forma est contraria: et hoc est verum de formis corporalibus: et similiter de spiritalibus: de corporalibus quidē vt de lumine cui nulla forma est contraria: et tamen intenditur aliquando: et quādoqz remittit.

Similiter visioi nulla forma est contraria: intenditur tamen et remittitur. Nam aliquando est perfectio: et clarior: et aliquando minus: sicut cum corpus visum prius videtur de propinquo et postea remotis vel ecōtra. Similiter in formis spūalibus quales sunt que sunt in intellectu et voluntate. unde delectationi que est in sciēdo nō est aliud quod contrariū fm philosophum et tamen suscipit magis et min⁹. Preterea. Alię forme spūales esto qd habeant contrariū: adhuc intenduntur et remittuntur sine illius admixtione: quod probatur: quia alioquin sequeretur qd aliquis carens virtute et vitio sibi contrario non posset acquirere virtutē illā qua caret: aut vitium oppo-

situm: nisi simul acquireret vtrūqz: aut alterū in summo: et cōsequēs patet falsum. cōsequētia vero declaratur: qd po natur qd acquirat vitium: si illud nō erit summū vel intensissimū. ergo erit remissum et poterit intendi: et si iste non acquirat virtutē. ergo vitium erit remissum: et tamē nō erit mixtum virtuti cōtrarie: quod repugnat antecedenti. Eodē modo posset argui de sciētia et errore oppositis. videlicet qd quis carens errore alicuius complexi: et similiter carens sciētia non posset acquirere errores circa illud: nisi vel acquireret intensissimū errorem: vel simul acquireret errorem et sciētiā oppositam: et hoc dico supposito qd tales forme suscipiant magis et minus. Itē nullus posset velle aliquid rem quā vellet eam intensissime quantum posset: vel simul eam vellet et nōlet. Similiter nullus posset aliquid credere nisi simul discredere illud: aut intensissime credere: que certissime vt docet experientia falsa sunt. Itē posset argui de charitate que nulli suo contrario potest misceri: et tamen aliquando augetur fm Aug. et sanctos alios. Preterea. Arguitur. quia fm hanc opinionē sequitur qd nulla sit vera augmentatio forme: sed fm apparentiam tantū: quia in rei veritate forma que dicitur augetur: non est maior neqz perfectior: qd prius: sed solū apparet maior propter absentia sui contrarij quod impedit apparentiam ipsius: sicut cum pānus lineus aqua madefactus exponitur ad solē per abstractionē vel corruptionē aque et humoris apparet albius: quāuis fm veritatem non sit albius in se. Itē arguitur quod sequitur qd nunqz forma augetur in aliquo subiecto quin simul in eodē subiecto augetur forma contraria: et sic impossibile esset aliquid subiectum fieri magis album nisi ipsius simul fieret magis nigrum: quod est absonus. consequentia probatur. Nam sequitur fm opinionē: albedo augetur. ergo minus permiscetur nigredini. Et vltra. ergo nigredo minus miscetur albedini: et hec secūda consequentia patet: quia in possibile est aliquid magis permisceri alicui quod nō magis permiscetur sibi: sicut impossibile est qd aliquid sit mixtum alicui quod econuerso non sit permixtum sibi. sequitur ergo albedo minus miscetur nigredini. ergo nigredo illa minus miscetur albedini: et vltra. ergo nigredo illa augetur. ergo de primo ad vltimus sequitur. albedo in hoc subiecto augetur. ergo nigredo in hoc subiecto augetur: et sequitur. in hoc subiecto augetur albedo et nigredo: ergo hoc subiectū sit magis album et magis nigrū. Adde: et etiā aliā rationē: cū em forma remittitur: aut ideo dicitur magis misceri contrarie forme: quia illi magis conuigitur et intimatur et hoc est falsum: quia fm opinionē vtraqz est in eodem subiecto adaequato. Et fm veritatē: si vtraqz est simul in eodem subiecto adaequato vtraqz totam materiam sibi subiectam immediate informat: vt patebit in secundo: et per consequens non sunt aliquādo minus coniuncte et aliquando magis. Itē si ita esset vna nō diceretur magis remitti qd altera: nec econtra: quia si vna alteri magis vnitur: necesse est qd reliqua illi etiā magis vnatur. Vel ideo dicitur magis misceri forme cōtrarie: quia forma illa cui miscetur est in se maior qd ea cui primo miscetur: vel econuerso ipsa est minor: et forma cōtraria cui miscetur est equalis vt prius vel maior: verbi gratia si calidū aliquod fiat minus calidū: et per consequēs remittitur calor eius: si ideo remittitur vel minuitur calor eius: quia miscetur maiori frigiditati: hoc non potest esse: nisi vel quia frigiditas augetur et calor remanet in se vniformis: nec maior nec minor: qd prius: aut quia frigiditas in se remanet tanta: et calor minuitur: aut vtroqz modo scilicet quia calor minuitur et frigiditas augetur: et quodcūqz horum detur: sequitur qd forma minuitur in se. et etiaz fm se et augetur: immo dicere qd forma non augetur per additionē alicuius similis: nec minuitur per subtractio-

nem alicuius partis: seu corruptionē: et dicere cum hoc qd remittitur per maiorem mixtionē contrarij fm intellectum datum est implicare contradictoria. Primus etiam modus fm se dari non potest: quia si calor non minuitur: dato qd frigiditas augetur non erit calor remissio: sed tantū frigiditas erit intensior: nec subiectum erit minus calidum qd fuit prius: sed solū modo erit frigidius qd fuit ante: sicut si dulcedo pomi maneat i equali gradu et rubedo augetur non ex hoc erit eius dulcedo minor: aut illud minus dulce qd prius: sed erit tantū modo magis rubeū qd fuit: et per consequēs si hoc modo calor remittit calor non remittit. Si vero dicat secundū. qd frigiditas manet in eodem gradu: sed calor minuitur. Contra primo: quia fm hoc frigiditas non intenditur et tamen miscetur minori contrario: quod est contra opinionem. Secundo: quia fm hoc posito qd sicut minuitur calor: minueretur frigiditas quod vtrūqz deus posset facere: tunc nec calor minueretur nec frigus: et sic vtrūqz minueretur et neutrum minueretur: quod est impossibile: consequentia patet: minueretur enim per positum: et non minueretur: quia non esset minor mixtio contrarij qd erat prius: unde si sit calor. 10. gradū mixtus frigiditati. 8. graduum: non erit minor mixtio contrarij: quia si miscetur calor. 9. graduum cum frigore. 7. gradū: aut si erit minor mixtio contrarij: calor erit intensior: et similiter frigus: quia fm opinionē calor ille est intensior qui frigi est impermixtior: et econuerso de frigore: et per consequens in hoc casu vtraqz forma augetur et minuitur: et si augetur non minuitur: minuitur ergo et non minuitur. Preterea. Si ideo calor minuitur: quia frigiditati magis miscetur: et ideo precise magis miscetur: quod minuitur: sequitur qd ideo calor minuitur: quia minuitur et ideo esto qd contraria simul miscerentur in forma remissa: et qd ad intensiōē vel remissionē forme sequitur maior vel minor mixtio cum contrario: non tamen hoc quod est formā intendi vel remitti: est idipsum quod eam magis vel minus misceri contrario: quoniam talis maior vel minor mixtio presupponit causaliter intensiōem vel remissionē forme fm suas partes intrinsecas. Preterea. Constat qd deus possit annihilare frigiditatem totā que est in subiecto remissa calido: et calorem remanentē minuire eodem modo quo dicitur minui existente simul cum eo frigiditate: hoc posito patet: qd calor remitteretur et subiectum fieret minus calidum: et tamen non magis misceretur contrario: et per consequens non idipsum est formā remitti et eam magis misceri contrario. Preterea. Si deus annihilaret totam frigiditatem existentem fm te in corpore remissa calido: et illud corpus appropinquaret alteri corpori calidiori: quod prius poterat intrinsecare calorem in isto: aut intenderetur calor illius remissio: et calidior haberetur propositū: qd tunc erit intensio sine mixtione cōtrarij: aut nō intēdetur: et tūc sequitur qd forma cōtraria per se tuaret et nō impediret actionem agentis: quod est cōtra naturā. Preterea. Si forma non est remissa nisi per mixtionem contrarij. ergo in quo cūqz est forma sine huius mixtione ipsam est summe tale: et forma illa intensissima: consequens est falsum: quia cum in aere puro non sit frigiditas aliqua: nec etiam aliqua qualitas media inter calorem et frigus: sed caliditas pura: sequitur qd calor in aere puro esset intensissimus: et aer esset calidissimus: et ignis non esset calidior eo. Itē aer potest fieri magis calidus: et iterum fieri minus calidus redeundo ad gradum caloris naturaliter sibi convenientem: et tamen nec prius modo nec secundo modo plus miscetur calor suus frigiditati: quia vt dictum est: in eo nulla est frigiditas. Nam forme elementorum in sua simplicitate existē-

tū sunt simplices: nulli forme contrarie mixte: quicquid sit de qualitatibus corporum mixtorum. Hoc etiā est de intentione Intel. in lib. de concor. prescientie predicet gratie et liberi arbi. vbi vult qd aliquis calor est minor et alius maior: et tamen in minore nihil est frigoris. unde volens ostendere qd beatitudo angelica potuit esse maior qd beatitudo hominis existentis in paradiso: et tū beatitudo hominis fuit sine omni indigentia: exēplo predicto vultur: sic dicens. Sicut nāqz calor magnus est sine omni frigore: et tū potest alius esse maior calor: et quemadmodum frigus est sine omni calore: cum tamen maius valeat esse frigus. Ita nihil prohibet Adam beatum fuisse in paradiso sine omni indigentia: licet maior esset angelica beatitudo. dico ergo qd tū ad hunc articū qd forma non intenditur per maiorem depurationem a contrario: nec remittitur per maiorem mixtionem cum contrario. Quantum possibile est naturaliter siue virtute agentū secundario: contra in aliquo gradu intensio: vel remissio: simul esse in eodē subiecto primo. Hanc conclusionem probo primo sic: si esset possibile aliqua cōtraria in aliquo gradu simul esse in eodē subiecto primo: hoc esset possibile de primis contrariis: scilicet caliditate et frigiditate et alijs actiuis adiuicem et passiuis: consequens est falsum. vt pbabo. ergo et antecedens: p̄ia p̄t̄: quoniam eadem est ratio in omnibus: patet etiam ex concessione omnium cōtrarie opinantium: et ex omnibus argumentationibus quas inducūt ad conclusionem oppositam. falsitatem vero consequentis probo primo: sic impossibile est naturaliter aliqua duo cōtraria talia esse in diuersis subiectis approximatis: fm qd requirit ad agendum et ad patiendum omni impedimento remoto: quā vnū agat in aliud et expellat. ergo impossibile est aliqua talia simul esse in eodem subiecto primo. antecedens est cōmunitē concessum: et per experientiam notum: et consequentia tenet per locum a maiori: magis enim videtur possibile qd contraria talia cōpaterentur se in sitibus propinquis et diuersis subiectis qd in eodem subiecto primo: et ideo sic arguendo consequentia est euidens. Licet non econuerso sequatur: aliqua cōtraria non cōpatitur se in eodem subiecto primo. ergo nec in diuersis subiectis approximatis. Instantia enī habetur in contrariis non actiuis et passiuis adiuicem. verbi gratia. albedine et nigredine que fm veritatem in nullo gradu cōpatitur se in eodem subiecto: et fm cōmunitē concessione non cōpatuntur se in gradibus intensissimis. unde cōmunitē etiā aduersarij concedunt impossibiles esse naturaliter qd albedo intensissima et nigredo intensissima simul sint in eodem subiecto adaequato: et tū in diuersis subiectis propinquis fm sitū se cōpatuntur in gradibus quibuscūqz: vt experientia docet. Preterea. Aut contraria cōposcibilia sunt in eodem subiecto in quātsicūqz gradibus / aut non in quātsicūqz: sed in aliquātsic sic et in aliquātsic non. primum non potest dici: quia tunc cōtraria in suis excellentijs / siue in summo essent cōposcibilia: quod nullus. d. nec dicere potest: quia tunc talia non magis essent cōtraria qd siccitas et caliditas: et albedo et dulcedo. Si dicatur qd in aliquātsic sic et in aliquātsic non: tunc sumantur aliqua duo talia simul existentia in eodem subiecto primo: et sint calor et frigus: et sit calor ille a. et frigus b. tūc quero: aut a. calor potest secum compati precise frigus b. et non magis frigus intensiue: nec minus qd est b. aut potest secum compati magis frigus qd b. nō autem minus. Aut minus tantum: et non magis. Aut tam magis qd minus. Si dicatur primum: contra sic: calor a. non potest cōpati secū in eodem subiecto minus frigus qd est frigus b. ergo maior calor qd est a. non potest secum compati mi-

L6.19. L6.45.

hus frigus est b. et ultra ergo si intendatur calor. a. non minuetur frigus. b. quod est contra opinantes: qui dicunt qd quando unum contrarium intenditur: reliquum remittitur. prima consequentia patet: quonia quanto unum contrarium plus excedit aliud: tanto minus compatitur illi. secundum patet hoc si accipiantur contraria in diuersis subiectis propinquis sicut supra dicebatur. Secunda etiam consequentia patet: quia alioquin post intentionem caloris. a. remissionem frigoris b. in eodem subiecto simul essent maior calor qd a. et minus frigus qd b. quod repugnat antecedenti. Item si calor a. non potest secum copari minus frigus qd frigus b. ergo nec maior calor qd a. potest secum copari frigus b. et ultra. ergo si intendatur calor. a. necessario simul intendetur frigus b. et per consequens quando aliquod calefactiuum intendit calorem alicuius remissio calidi intendit etiam simul frigus existens in eo: et simul facit ipsum magis calidum et magis frigidum qd erat prius: quod est contra omnem experientiam et contra omnes opinantes. consequentia autem probatur primo: quia si datur oppositum consequentis: non erit necesse quando intenditur calor. a. remitti frigus b. quia nunquam agens naturale per se corrumpt aliam formam: nec in toto nec in parte: nisi propter incompossibilitatem forme inducende ut supra: sic etiam opinantes concedunt. si ergo maior calor qd a. est compassibilis toti frigori b. non oportebit aliquam partem frigoris b. corrumpi: ut maior calor qd a. generetur: et sic erit intentio unius contrarii sine remissione alterius secum existens: quod ipsi negant. Secundo probatur eadem consequentia. quia si maior calor qd a. compatitur potest secum totum frigus b. eadem ratione calor a. compatitur secum poterit aliquod frigus minus qd b. quod in eadem proportione se habeat ad calorem a. in qua proportione se habeat totum frigus b. ad illum maiorem calorem qd a. cui dicitur compassibilis. Item ex alia parte: si calor a. non potest secum compari maius frigus qd est frigus b. ergo nec minor calor qd a. poterit stare cum toto frigore b. et multo minus cum maiori frigore qd est b. Et sic ulterius sequitur qd si remittatur calor oportebit simul remitti frigus: et si frigus intendatur non remittetur calor quin potius necessario simul intendatur: que omnia sunt contra naturam et contra opinantes: et consequentia patet ex dictis. Si vero dicatur secundum scilicet qd calor a. potest secum compari maius frigus qd est frigus b. non autem minus. Contra primo: quia si non potest compari secum minus. ergo frigus secum existens non poterit remitti: nisi simul remittatur et ipse calor a. Item nec maior calor qd est a. compatitur secum minus frigus qd b. nec etiam ipsum: et per consequens non erit possibile calorem a. intendi quin simul intendatur frigus existens cum eo. Secundo si calor a. potest compari secum maius frigus qd est b. ergo frigus b. poterit intendi sine remissione caloris a. quod est contra opinantes: et consequentia patet ex dictis. Item sequitur qd maior calor qd est a. poterit stare cum maiore frigore qd est b. ut ex dictis probari potest: et per consequens poterit intendi absqz qd frigus remittatur: immo etiam esto qd simul frigus intendatur. Si vero dicatur qd calor a. potest secum compari minus frigus qd est b. non autem maius: potest primo argui contra hoc quod dicitur qd non potest compari secum maius: sicut contra unam partem primi in eodem que erat eadem cum ista est argutum. Secundo contra illud quod dicitur qd potest secum compari minus frigus. Nam ex hoc sequitur: qd totum frigus b. poterit stare cum aliquo calore maiore qd est a. ad quem se habeat in aliqua proportione in qua se habeat frigus mi-

nus qd est b. quod dicitur posse stare cum toto calore. a. ad ipsum. a. ex quo ultra sequitur: non erit necesse ad intentionem caloris a. remitti frigus b. ut supra argutum est. Si vero dicatur quartum scilicet qd calor a. potest se cum copari maius frigus qd est b. Contra primo: quia ultra pars potest reprobari ex dictis: nam prima probata est contra secundum membrum diuisionis et etiam contra tertium. Secundo. si calor a. potest secum compari maius frigus qd b. aut potest secum compari quantum: cuius maius: et per consequens summam frigiditatem naturaliter possibilem: et sic cum tanta frigiditate quanta est frigiditas aque stare tantus calor quantum est a. et eadem ratione cum tanto calore quantum est calor igitur: stare naturaliter aliqua satis magna latitudine frigiditatis: quod est omnino falsum: aut non quantumcunqz maius frigus: sed vsqz ad determinatam latitudinem. Et tunc ponatur qd calor a. sit in subiecto simul cum tota illa latitudine frigoris qua maiorem secum non potest compari: et huic subiecto appropietur aliquod calefactiuum potens intendere frigus illum: non tamen vsqz ad summam latitudinem graduum frigiditatis possibilem naturaliter et totum hoc est possibile: et tunc certum est qd illud calefactiuum intendit illud frigus. aut ergo remanebit calor a. non remissus post intentionem illius frigoris: et sic illud frigus ante intentionem eius non fuit maximum quod secum poterit compari calor a. quod est contra positum: aut remittetur simul calor a. et aliqua pars eius remanebit. Et tunc contra primo: quonia si totus calor a. non potest simul stare cum maiore frigore: multo minus eius pars poterit: ut supra arguebatur. Secundo: quia si minor calor qd est a. potest stare cum maiore frigore qd est illud datum: ergo et calor a. poterit stare cum aliquo frigore adhuc maiore qd sit illud datum: quod in eadem proportione se habeat ad ipsum in qua ad ipsum calorem maiorem se habeat illud frigus maius: quod ponitur cum ipso stare: et per consequens illud non fuit maximum potens stare cum calore a. ut ponebatur: aut in tali intentione totaliter corrumpebatur calor. a. et cum frigus istud non fiat summum per illud agens per positum erit adhuc remissum: et poterit ulterius intendi: et similiter aliud corpus frigidissimum poterit remitti in frigiditate ad equalitatem illius et sic poterit esse aliquod frigidum remissum sine mixtione caloris: et poterit esse intentio et remissio in uno contrario sine alterius mixtione: et per consequens non est necesse ponere in aliquo gradu contraria simul. Simili modo contra aliam partem potest argui: quia aut calor a. potest secum compari quantum: cuius minus frigus qd est b. in infinitum aut non: sed vsqz ad certam paruitatem frigoris: primum dici non potest: quia tunc cum toto frigore b. posset stare summa caliditas: quod reprobatum est: patet consequentia: quia summa caliditas naturaliter possibile non tantum excedit frigus b. quantum calor. a. excedit aliquod frigus sibi compassibile: si in infinitum minus potest secum compari. Si vero compariatur minus frigus secum vsqz ad determinatam paruitatem frigoris et non ultra: tunc ponatur cum huiusmodi paruo frigore: et appropietur aliquod calefactiuum intendens calorem ut prius dicebatur de calefactiuo intendente frigus: et procedit argumentum penitus eodem modo: et ad eandem deducit conclusionem. Tertia ratio principalis ad conclusionem est: qd si contraria possint se copari in aliquibus gradibus. ergo durities et mollities poterunt simul esse in eodem subiecto primo: et cum omne in quo subiectiue est durities sit durum: et in quo sit mollities sit molle idem poterit esse durum et molle: hoc autem falsum est: qm tunc contradictoria possunt simul

L.c. 10. L.c. 11.

Augusti. cap. 17.

L.c. 9. 27

L.c. 20.

L. 20. L. 15.

L.c. 27.

esse vera: quod patet ex diffinitionibus eorum: ut patet. 4. meta. Durum est quod non cedit in seipsum sicut in superficie: molle autem quod cedit non e contra circumstantio: idem ponitur tertio celi. Et intelligendus est qd nisi propter solitudinem communem nature cursus deus specialiter operetur. Si ergo idem esset durum et molle idem crederet in seipsum et c. sicut in superficie non e contra circumstantio: non cederet in seipsum. Similis ratio posset fieri de rectitudine et curuitate si ponerentur esse qualitates aliquae sicut se distinxerunt et alia inherentes. Si enim idem esset rectum et curuum contradictoria essent simul vera ut probatur ex diffinitionibus eorum. Est enim rectum cuius medium non erit extrema: curuum autem cuius medium erit extrema. Quarta ratio potest fieri de formis contrariis que sunt nate fieri circa animam: ut error et scientia circa eandem conclusionem: virtus et vitium oppositum illi: simul enim possent esse in anima: et simul posset aliquis scire aliquam veritatem et errare circa illam: simul assentire illi firmiter et dissentire: eandem rem velle similiter et nolle: et de eodem delectari simul et tristari: que contra humanam experientiam penitus sunt. Deinde non video quin eodem modo quelibet due forme substantiales vel accidentales possint naturaliter informare eandem materiam: cum nulle videantur impossibiles plus qd contrarie: sic in eadem materia potuerunt simul esse forma palee et forma lapidis vel ferri et forma vini et acetii ossis et olei alie quelibet: quod est absurdum. Pro hac conclusione est Augustinus in enchiridion. Nullus inquit cibus aut potus simul dulcis est et amarus: nullum corpus simul vbi albu vbi et nigrum: nullum simul vbi deforme vbi formosum: et hoc in multis et pene in omnibus contrariis reperitur ut in vna re simul esse non possint. Item philosophus in predicationis capitulo de quantitate. nihil est inquit quod videatur simul contraria suscipere: ut substantia quedam susceptible contrariorum videtur: sed non suscipit vno eodem tempore. Nam nullus sanus est et eger neqz albus et niger simul: nihil aliud simul contraria suscipiet. Et ex hoc probatur qd magnum et paruum non sunt contraria: quia idem simul est magnum et paruum: ad aliud tamen et ad aliud comparatum. Item. 4. meta. probatur qd impossibile est aliquem opinari contradictoria simul esse vera: per hoc quonia impossibile est eundem simul habere contrarias opiniones: et opiniones de contradictoriis sunt contrarie: que tota probatio super hoc sustentatur qd contraria non possunt simul eidem inesse. Item infra contra Anaxagoram ponentem contraria simul esse: propterea quia videbat ex eodem generari contraria: et nihil generatur ex eo quod non est dicit philosophus qd potest stare contingit simul inesse contraria: actu autem non. Et Lommen. ibidem dicitur inquit: qd contraria existunt in simul in eodem potentia est verum: actu autem est falsum. Et ad idem propositum antea. dicit qd omnia contraria non sunt existentia in simul actu: sed potentia: et quod non est actu non e ens. Demum hoc esse de eius intentione nullus ambigere potest qui videat et intelligat litteram eius. 4. meta. Nam ibi ex intentione conatur probare: qd si contraria possent esse simul: contradictoria simul esse vera possunt: ait enim sic. Quonia autem impossibile contradictorium simul esse verum de eodem palam: quia nec contraria simul inesse contingit eidem: et mox sequitur probatio: quod vt dicit. vnum contrarium est priuatio alterius: quod non est intelligendum essentialiter: cum vtrumqz sit verum ens: sed antecedenter et illatiue. Nam ad positio nem vnius sequitur negatio alterius circa idem subiectum: et hoc ideo: quia essentia vnius incompossibilis scilicet naturaliter est essentia alterius in eodem sub-

iecto. Unde ex hoc precise dicuntur esse contrarie: negatio autem circa determinatum subiectum est priuatio: vt patet. 10. meta. Si ergo in eodem sint simul contraria. verbi gratia. albedo et nigredo: sequitur in hoc subiecto esse albedo. ergo in hoc subiecto eodem demonstrato non est nigredo. Et similiter sequitur in hoc est nigredo. ergo in hoc non est albedo: et ultra. ergo in hoc subiecto est albedo et in hoc subiecto non est albedo: que sunt contradictoria. Et similiter sequitur in hoc subiecto est nigredo: et similiter in hoc subiecto non est nigredo: accipiendo. s. esse sicut in actu: quomodo aliquid dicitur simpliciter esse: non aut esse in potentia. quod est esse sicut in actu. Nam quod tantum est in potentia tale non simpliciter et sine determinatione dicitur tale: sed potius negatur esse tale: vt. d. Com. 15. meta. 4. meta. Et propterea concludit philosophus. L.c. 27. Si ergo est impossibile affirmare et negare simul: vere impossibile est et contraria simul esse: sed aut quo. i. s. quid ambo / aut alterum quo: alterum vero simpliciter. i. aut ambo sunt simul in eodem in potentia tantum: qz scz neutrum est in actu: sed vt vsqz potest inesse: sicut contingit quando contraria sunt mediata / aut vnum in actu: et aliud tamen in potentia: qz quando alterum est in actu in re: ita qd simpliciter et sine adiuncto vere dicitur esse in illa re: quia non inuenitur in ea nisi in temporibus diuersis: vt ibi. d. Com. 27. allegat L. 10. meta. ibi quada translationem que manifestior est qz sua et qz nostra. d. et in alia translatione in locototius illius est aliud manifestius sic. et si impossibile est: vt insimul negetur et affirmetur impossibile est: vt contraria sunt insimul: sed quandoqz hoc / et quandoqz hoc. Et ex his ex cuiuslibet mente debet esse alienum qd philosophus opinatus fuerit possibile esse: vt contraria simul insint eidem subiecto primo: nec in gradu remissio plus qd in summo: si eius ratio attendatur. Sed quid de potentia absoluta detur: quid possunt per diuinam potentiam esse simul: dubium pro certo grande est: quonia si dicitur qd sic: videtur statim sequi: qd quelibet alie due forme eadem materiam numero informare: sic anima et forma lapidis simul informare possent vnam materiam: et anima hominis et anima asini: et sic idem videretur simile esse posse asinum et hominem et lapidem. Sed istud vt apparet non sequitur: sed sequitur qd eadem esset materia hominis et asini / vel hominis et lapidis. Quicquid tamen sit de hoc vltimo illato: videtur tamen vitari non posse: quin deus posset qualibet duas formas causare et ponere in eadem materia: ita qd illam informarent: cum nulle videantur magis impossibiles qd forme contrarie. Item quia quecunqz ratio probaret qd posset de contrariis: pariter / vel fortius probaret de ceteris: et sic deus posset plures animas in vna facere materia. Contra hoc autem videtur esse articulus Parisiensis. 27. qui est talis. qd deus posset plures animas in vno producere error: Ad idem etiam valet ratio philosophi adducta que inferit qd contradictoria essent simul vera: si contraria essent simul. Tertio. quia forme contrarie sunt ex suis naturis proprie impossibiles: et ideo per nullam potentiam possunt simul esse: alia non essent impossibiles. Et ex alia parte. cum dicit contrarias formas eidem inesse non dicit formaliter contradictoria / nec euidenter ex suo dicto sequantur contradictoria: eo qd non sit magis euidenter vnam formam contrariam non copari secum aliam contrariam in eodem subiecto: qd vnum corpus non copari secum aliud corpus in eodem loco: immo manifestius sit illud qd hoc: sicut patet. Quod etiam confirmatur: quonia aliqui et multi ponunt qd contraria sunt naturaliter et de facto simul: remissa. Nullus autem adhuc dixit qd

L. 15. L. c. 27.

L. 27.

De potentia dei absoluta.

5. me. 27.

Distinctio

Questio

Articuli 3

Decimaseptima

Tertia

Secundus

So. ciiij.

E.c.32. Ld.32.

in vitroque loco: sic nec in tali motu ad formam vna pars...

E.c.62.

Ld.62.

E.c.2.

Ld.62.

Ld.70.

Quod vero addunt isti hoc esse manifestum in aqua...

E.c.2.

E.c.124.

14.

Cap. 15.

mo: quonia quilibet pars mixta congregat in se diuersas...

disi minimum est magis dispositum vel minus dispositum ad...

que dispositio est: illa autem ipsa...

neque enim iuxta dicto dari duo agentia...

non autem loco simpliciter sursum: quia si fiat propinquior superiori extremitate lancee. Si vero tertio modo moueatur, seque velociter tunc dicendum quod musica non mouetur simpliciter sursum, nec simpliciter debet dici moueri deorsum: eo quod semper equaliter distet a loco sursum et a loco deorsum: sed solum mouetur deorsum secundum quid, sive in respectu: eo quod respectu lancee cuius extremitati inferiori musica sit propinquior: musica mouetur deorsum: et sic patet quod contraria non simul verificatur de ea. Ad id quod additur de anima humana dicendum quod isti termini moueri sursum et moueri deorsum non sunt contrarij respectu eius quod mouetur tamen per accidens. anima vero humana tamen per accidens mouetur sursum et deorsum dum est composita coniuncta: ideo argumentum non est ad oppositum. Ad nona dicendum quod alij termini dicuntur contrarij respectu generis predicabilis quas les sunt differentie non uidentes ex opposito idem genus. Quidam uero dicuntur contrarij respectu generis subijcibilis sive respectu subiecti. Et isti sunt qui successe sive et non simul possunt de eodem pro eodem verificari: ut proxime dictum est. termini primo modo contrarij dicuntur contrarij respectu cuiuslibet speciei illius generis eo quod non ambe tales differentie intrare possunt definitionem eiusdem speciei. Sed non dicuntur contrarij: quia non possunt verificari de speciebus supponetibus pro aliquibus rebus existetibus simul in eodem subiecto. nunc autem argumentum probat hoc secundum et non primum. Ad decimum nego ans. Ad probationem dico quod si temperat eliciat actum malum oppositum actui temperantie per illud actum nulla forma inducet: sed tamen virtus per se habet gradum remittit. Si tamen actus iste fuerit tam fortis ut illam possit remittere. Nam posset esse sic debilis et remissus: ut nec etiam ipsam remitteret. Quod uero contra hoc dicitur. scilicet quod tunc nullus actus alius aliquid inducit: dicendum quod nullus alius actus inducit aliquid dum uirtus manet: sed quod corrupta uirtute nullus alius actus aliquid uirtutis inducat: non sequitur. Si ergo debeat induci uirtus: oportebit prius remitti uirtute: et tandem corrupti: et in instanti quod uirtus primo erit totaliter corrupta: aliquid uirtutis vel dispositionis que fiet uirtutis erit inducitur. nec est pars aliqua: quod si stante qualitate contraria in subiecto non inducitur aliquid contrarij: quod etiam ipsa non stante non inducitur contrarij. Si tamen primus actus malus tam uehemens et intensus esset: ut tota uirtute corrumpere: dicendum quod etiam tunc induceret oppositam formam: sed nec si contraria forent simul. Ad auctoritatem Aug. dicendum quod ille non loquitur de contrariis in eodem subiecto primo: sed de contrariis in diuersis partibus eiusdem totius. ut puta in diuersis membris in corpore animalis qualitatibus inuicem contrariis bene temperatis bona corporalis ualitudinis consistit: et istud satis potest trahi ex precedentibus uerbis. Ad alias auctoritates probantes quod in colore medio sunt contraria. Dicendum quod color medius dupliciter potest accipi. scilicet secundum ueritatem et existentiam: et secundum apparentiam solum. primo modo color medius est color secundum existentiam per se unum: cuius quilibet particula cuiuslibet alteri particule eiusdem ac ipsi toti est unigena et est alterius speciei ab utroque extremo: ut dicitur in Commento. 8. phys. et hic color est medius non quidem per compositionem ex simplicibus coloribus extremis: quoniam si non esset in per se unum: quod ex pluribus actibus diuersarum rationum: quorum neuter alterum informet: non constituitur essentia per se una. unde si rubedo esset sic medius color: non esset unum color per se unum: nec esset color: sed colores extremi: nec esset in aliqua specie distincta ab utroque: sed pars eius esset albedo: et de specie albedinis: et alia nigredo: et de specie nigredinis: non ergo est sic essentialiter compositus: ut aliqui opinari uidentur: sed ita uere in se simplex sicut aliquis extremorum: et per consequens non est medius per compositionem: sed per

abnegationem: quia non est alter eorum: nec uterque simul: et est medius per conuenientiam: et secundum compositionem: quoniam ipse magis conuenit cum utroque extremorum secundum se quam unum extremorum cum altero: ad unum compositum dicitur habere rationem alterius extremi propter causam predictam: quia non simpliciter dicitur nec sit alterum extremorum: sed uterque sit contrarij: sed non perfecta et ultima contrarietate que est solum inter maxime distantia. ut dicitur in 10. meta. et ideo est contrarij non simpliciter: sed quodam modo: ut dicitur in 10. phys. et hoc intendit philosophus in 5. phys. ubi allegat: Commento. 11. Et cum Commento. d. quod in medio est utroque extremo non perfecte: non intelligit quod utroque extremorum sit secundum suam essentiam in eo imperfecte. in gradu remissionis: sic arguentes putant: sed intelligit quod ipsum medium in se forma una existens simplex est quodammodo: non absolute et simpliciter extremum utroque. unde rubedo non est albedo / nec nigredo simpliciter loquendo: sed comparata nigredini dicitur esse quodammodo albedo: et comparata albedini est quodammodo / uel quasi nigredo: per quas locutiones nihil aliud uolunt exprimeret: nisi quod medium minus distat ab utroque extremo: quam extrema inter se: et utroque est contrarij: licet non simpliciter sine ultima et maxima contrarietate. Similiter cum Commento. d. quod cum album transmutatur in uiride: transmutatur in nigrum quod est in uiridi: non intelligit per nigrum in uiridi essentiam aliquam que sit uere nigredo que est extremum: quia tunc non esset transmutatio extremi ad medium: sed extremi ad extremum licet remissum: quod tamen non intendit. Item secundum hoc in tali transmutatione subiectum per se transmutaretur ad duas qualitates contrarias: scilicet ad albedinem et ad nigredinem que dicuntur esse in uiridi / uel si non transmutaretur per se nisi ad alterum: tunc nec transmutaretur per se ad uiriditatem: sed ad partem eius tamen: et sic cum aliquid fit de albo uiride: non transmutatur nisi acquirendo nigredinem precise: et forsitan perdendo aliquam partem albedinis: et ulterius secundum sic arguentes eadem erit transmutatio que transmutatur a magis albo in minus album: et qua transmutatur ab albo in uiride: quoniam etiam in prima transmutatione secundum ipsos acquirit aliquid nigredinis: et perdit partem albedinis. Constat autem quod hec omnia sunt contra intentionem eorum et omnium recte sententium: et ideo dicendum quod per nigrum in uiridi et per album in uiridi: non intelligit nisi simplicem essentiam uiriditatis: que comparat albedini dicitur quodammodo nigredo: et comparata nigredini est albedo non simpliciter: sed quodammodo secundum intellectum premissum: color uero medius secundum apparentiam solum: non est unum color secundum speciem: sed uere sunt plures colores subiecto distincti qui propter suam paruitatem non sunt secundum se distincte perceptibiles: sed iuxta positi uidentur quidam color medius: ut dicit philosophus in de sen. et sen. Hoc tamen potest dupliciter contingere. uno modo per solem iuxta positionem minutissimorum corporum diuersorum colorum existentium: et secundum se imperceptibilium: sicut si pulueres auri et argenti minutissime attritorum simul iungerentur et coadunarentur: ita quod una pars unius esset iuxta partem alterius et sic singule. Et hic modus dicendi de compositione colorum mediorum: et per iuxta positionem fuit antiquorum ut ibi ponit philosophus. Sed alio modo hac contingit secundum philosophum. scilicet non per solem iuxta positionem sed etiam per mutua alterationem et continuationem / ac mixturem talium corporum minorum habentium proprios colores diuersos ab inuicem secundum speciem: sicut contingit in coloribus medijs quos componunt pictores ex corporibus inuicem bene miscibilibus. Ad duo modi conueniunt et differunt: conueniunt quidem quia tam primo quam etiam secundo quodammodo: scilicet est tamen

T. c. 14. T. c. 32.

modo mixto: et illa miscibilia retinet proprios colores: non est aliquis color medius secundum speciem unum in re ueritate: sed semper sunt uere plures: quibus appareat unum medius. Differunt autem quoniam in secundo modo dicitur quod est maior ueritas talium colorum diuersorum quam in primo: quia secundum modum: non solum talia corpora sunt iuxta se posita: sed etiam ad inuicem continuata et mixta: et propter eorum mutuam remissionem magis propinqua uel minus distantia: facta sunt a natura colorum medij cuius apparerent faciunt. Et si dicitur quod philosophus uult ibi ostendere quomodo generantur colores medij ex extremis secundum ueritatem: et non solum secundum apparentiam ut dicebant antiqui: et per consequens secundum eum est dare colores medios secundum ueritatem mixtos ex extremis. Dicendum quod mixtio talium colorum potest dupliciter accipi: sicut etiam de mixture corporum supra tactum est. Uno modo secundum quod corpora miscibilia habentia proprios colores remanent incorrupta substantialiter: quibus sunt alterata et retinentur prius colores proprios quibus remissiones: et sic dico quod color medius apparens non est unum color secundum speciem: sed plures secundum ueritatem: quibus sunt unum secundum continuitatem sive unum continuum: nec sic miscetur huiusmodi colorum quod fiat ex pluribus existentibus in eodem subiecto primo: sicut aliqui putant: nec hoc intendit philosophus ibi: quod patet: quia non dicitur nisi quod in mixtis corporibus necesse est colores commisceri. constat autem quod corpora non sic commiscentur secundum eum quod sunt in eodem loco primo cum apud ipsum non sit possibilis corporum penetratio: ergo nec sic colores quod sunt in eodem primo subiecto: sed sicut corpus mixtum tunc includit plura corpora diuersarum rationum situ distinctorum: sic color mixtus includit plures colores diuersarum rationum subiectis distinctorum. Si uero color gregatum ex talibus coloribus quis uocet colorem uere mixtum: et hoc uelit uocare illum colorem medij secundum ueritatem et non secundum apparentiam tantum: non contendo de nomine. Hoc tamen fateatur sicut ueritas erigit ipsius fateri: quod talis color non est unum distinctus ab utroque extremo coniunctum et diuisum: et cuius quilibet particula parua uel magna sit toti et cuiuslibet alteri particule unigena: sicut est color medius secundum ueritatem: qualis est uiriditas plantarum et rubedo quorundam fructuum et similes colores naturaliter generati: et in multis corporibus: quos medios colores uocamus: nec etiam tale mixtum apparens color medius: uerbi gratia uiriditas est uere uiriditas: sicut ille color plantarum est uere uiriditas: sed est albedo et nigredo que appareret esse uiriditas. Alio modo potest accipi mixtio colorum predictorum secundum quod predictam mixturem consecuta est substantialis corruptio corporum illorum: et generatio noue substantie: et sic mixtur corruptio propriorum colorum: et generatio noui coloris alterius speciei: et qui est unum secundum speciem: et in omnibus suis partibus unigenus ut supra dicebatur: et tunc dico quod iste color est medius et secundum apparentiam et secundum ueritatem: sed tunc ipse est uere simplex in se non compositus essentialiter ab aliquibus coloribus diuersarum rationum: qui ideo etiam uocatur mixtus ex extremis: et compositus: quia ex mixture et compositione diuersorum colorum extremorum per se sequitur eius generatio: quibus ipse sit in se uere simplex: et hoc ut puto est uere intellectus philosophi. Et per hoc patet quod qualitercumque sumat color medius: nunquam concludit duo contraria esse in eodem primo subiecto. Nam si sumat color medius secundum speciem et secundum ueritatem: ille non includit in se contrarios colores. Si uero sumatur color medius qui non est medius secundum speciem ideo alterius speciei medie inter extrema secundum ueritatem: sed secundum apparentiam solum: quibus ille includat in se colores contrarios: illi tamen contrarij non sunt in eodem primo subiecto,

per predicta patet quid dicendum ad omnes auctoritates que uidentur innuere in colore medio contineri extremos. Ad auctoritatem etiam inductam Commento. dicitur in 1. phys. quod quid dicendum. Nam si accipiat color medius secundum apparentiam utroque modo predictorum intelligat. per quod non est contra predicta. Si uero accipiat color medius secundum ueritatem exponendum est. d. quod in medio est utroque extremum in actu: sed non in ultima perfectione. id est medius est quidem actus qui est quodammodo utroque extremum non simpliciter: sicut supra dicebat: quod ipse intelligat per hec uerba non in ultima perfectione: subiectum autem est utroque extremum in potentia pura. id est in potentia pura susceptua utriusque extremi: ideo non est medius: quod est actus medius: sed quod est potentia media. Si autem accipiat color medius secundum apparentiam tamen: clarus esset intellectus auctoritatis: et satis esset probabile eum sic accepisse: cum sue opinionis fuerit ut patebit in secundo. quod miscibilium forme non totaliter corrumpantur: et eodem modo fuerit opinatus de mixture colorum. Siue tamen hec opinio sit uera / siue non: non sequitur quod contraria sint in eodem subiecto primo: ut prius dictum est. Ad duas primas auctoritates adductas in principio quod dicendum quod per mixturem contrarij potest intelligi et compositio cum contrarij: et accessus / seu approximatatio ad contrarij: primo modo non sunt intelligendi philosophus et Commento. sed secundo modo: ut sensus prime auctoritatis sit: quod contrarij sunt impermixta. id est minus prima et accidentia ad contraria sunt magis talia: ut albus quod est nigro impermixtus. id est quod minus accedit ad nigrum / seu minus est partem / seu magis distans a nigro: eodem modo sensus alterius. album non sit minus album: nisi ex mixture contrarij. id est nisi accedendo ad contrarij et diminutum in omni genere est diminutum per mixturem contrarij. id est per accessum et approximationem ad contrarij. Philosophus tamen per ly contrarij intelligi non contrarium positum et proprie dictum: sed priuatio: et tunc esset sensus quod album sit minus album per mixturem contrarij. id est priuationis albedinis: non totale tamen. In omni partem albedinis: sed aliquarum. Nam minus album priuatum est pluribus partibus albedinis quam magis album: et ex hoc dicitur magis mixtum cum priuatione albedinis. et eodem modo ad alias auctoritates. Et utraque responsio satis est sufficiens. Ad aliam auctoritatem Commento. ex. 2. de generatione dicendum quod Commento. loquitur ibi de compositis generis ex mixturem primorum elementorum. et postquam probauit illa esse mixta et terra et aqua: infert quod reliqua duo elementa. scilicet aer et ignis etiam concurrunt ad mixturem: alioquin tale compositum esset frigidum in summo: ut autem supra dicebatur: mixtum potest dupliciter accipi. id est ante corruptionem substantialem miscibilium: et tunc constat quod in mixto sunt substantialiter contraria elementa remissa ad inuicem: alioquin si tamen elementa frigida essent in mixto: mixtum esset frigidum in fine sicut ipsa elementa. Alio modo potest accipi mixtum ex elementis quando elementa sunt substantialiter corrupta et genita et noua substantia: que utroque etiam dicitur mixta non quia substantialiter et formaliter elementa contineantur in ea: sicut in mixto. primo modo sumpto: sed quia ipsius generatio priorum mixturem presupponit: et sequitur: ut quia eius forma est media per conuenientiam: ut supra tactum est aliquantulum et amplius declarabitur in secundo. Et in hac sententia dicit Commento. quod non est tantum frigidum: sed etiam calidum: quia scilicet ad priorum mixturem non tantum interuenit elementum frigidum: sed etiam calidum: alioquin ipsa esset frigida in fine. Nam frigidum non fuisse remissum ex quo ipsa genita est: et sic debet intelligi Commentator: non autem quod omne frigidum purum sit frigidum in fine / nec quod in remissa frigido contineatur formaliter calor.

L. 35.

T. c. 49.

L. 34.

L. 32.

Distinctio. xvij. Questio. iij.

Quarto queritur utrum forma corporalis... distinctio. xvij. Questio. iij. Quarto queritur utrum forma corporalis...

L. c. 79.

L. c. 84.

L. c. 16.

L. c. 31.

L. c. 48.

L. c. 4.

Ad oppositum... distinctio. xvij. Questio. iij. Ad oppositum...

Quaestio... distinctio. xvij. Questio. iij. Quaestio...

ue partis forme videndum utrum pars prior remaneat...

Quantum ad primum articulum est opinio vna... distinctio. xvij. Questio. iij. Quantum...

Dis. Egi

L. c. 10.

L. c. 2.

Egidius quol. 5. q. 3.

Egi. quol. 11. q. 14.

specificum et esse simpliciter: tale autem esse non potest varia... distinctio. xvij. Questio. iij. specificum...

Intererea. Eodem quolibeto. q. 14. a. pposito iprobata... distinctio. xvij. Questio. iij. Intererea...

pcise formā in se nō auctā vel intensam. subm̄ nūc sit magis tale q̄ prius: et similiter vni subiectū sit magis tale q̄ aliud: nō obstat q̄ forma p̄ quā est tale nō sit p̄ se maior intensiue q̄ sit illa p̄ quā aliud subm̄ est tale: et hoc pp̄ maiorē vel minorē dispositionē subiecti ad formā illā: q̄ vis aut̄ iste modus dīcēdi sit multo subtilior: p̄mo: tñ nec ipse cōtinet veritatē. ¶ Q̄ p̄mo p̄mo sic: q̄ si hoc esset verū sequeret q̄ omne subm̄ habēs formā & magis dispositū ad illā q̄ aliud subm̄ habēs simlīc formā & dispositū ad illā: esset magis tale per suā. hęc p̄sequētia patet fm̄ dicta eorū: q̄ si nō esset magis tale. ergo ip̄m nō esset magis dispositū ad talē formā. ¶ Itā fm̄ ip̄os omne subiectū magis dispositū ad formā habens formā magis perficitur per illam: et est magis tale per illā: sed illud repugnat antecēdēti: quare p̄na tenet: sed p̄ns est falsum. patet ad sensum. ¶ Itā posito q̄ aer sit multo magis dispositus ad lumen q̄ aqua vel nubes: et candela parua causet lumen in aere. Sol autē in aqua vel in nube: constat q̄ aqua erit multo luminosior: q̄ aer: et similiter nubes erit magis lucida q̄ aer ipse. Nec valet dicere q̄ sol est maioris virtutis in illuminando q̄ candela: quia esto q̄ ita sit adhuc nisi ipse causet maius lumen intensiue q̄ sit lumen candele: aut subiectū illuminatū ab ipso sit magis dispositū ad lumē q̄ aer nō erit illud magis luminosum: sicut esto q̄ deus sit multo maioris virtutis in causando lumen q̄ sol ipse: si tñ causet minus lumen in subiecto eque disposito q̄ sol illud erit minus lucidus: quod a solo deo illuminabitur effectiue: q̄ quod a sole illuminatus erit. ¶ Itē sequeret q̄ si aer sit summe dispositus ad lumen et illuminetur a candela nō fiet magis lucidus propter maiorē approximationē candele ad ip̄m. ¶ Itē duo causatiua luminis: quoz̄ vni sit multo virtuosius alio. (verbi gratia parua candela et magnus ignis) eque approximata subiectis illuminabilibus et summe dispositis ad lumen: faceret illa subiecta eque lucida: nec agens maioris virtutis faceret suum passum magis tale q̄ agens minoris virtutis: passio vtriusq̄ eque disposito ad actionē suscipiendā: q̄ est contra sensum et p̄ncipia philosophica: & vtraz̄ p̄na patet fm̄ eos: q̄ si sit eq̄ualis dispositio in subiectis erit equalis inherētia forme vt dicunt: & subiecta per consequens eque talia. ¶ Et patet q̄ iste rationes eque procedunt etiā contra p̄mum modū dīcēdi: qm̄ fm̄ eas equalitatē dispositionis subiectoz̄ sequitur equalitas inherētie accidētis ad subiectū: et per p̄ns equalitas illius esse quod dant forme: q̄ nō est aliud fm̄ ip̄os q̄ suus in eē: et illr equalitas participationis forme et terminationis per formā et modi existendi sub forma et ceteroz̄ que dicunt in proposito. ¶ Sed forte dicitur q̄ aliquid aliter loquēdū est de formis que in esse et in fieri depēdent a suis agentibus: cuiusmodi est lumen: et aliter de formis que tñ in fieri depēdent ab ip̄is: vt calor et albedo et similes qualitates. Itā sicut forme p̄mi modi dependent in suo esse ab agentibus: et subiecta nō sunt talia nisi agētibus debite p̄sentibus: sic etiā ad suus intensus et perfectius esse dependent ab eis dē et conditionibus eoz̄: sic q̄ scdm̄ q̄ sua agētia sunt magis vel minus propinqua vel maioris aut minoris virtutis: ita subiecta taliuz̄ formaz̄ sunt magis vel minus talia p̄ suas formas ab illis agentibus causatas non obstante q̄ ille forme inter se scdm̄ suas essentias non mutuo se excedāt. vnde quod in alijs formis faciūt dispositiones subiectoz̄: hoc in istis faciunt dispositiones et proportionēs agentiuuz̄: q̄ vis etiā et iste aliter et aliter perficiant subiecta scdm̄ alias et alias subiectoz̄ rum dispositiones. ¶ Hęc respōsio nulla est: qm̄ propter h̄mōi conditiones agentiuuz̄ nūq̄ subiecta essent magis vel minus talia p̄ formas ab agētibus illis causatas nisi

ab agētibus sic cōditionatis p̄fectio: vel ip̄fectio: forma causaretur. Vnde si de p̄seruaret in aere lumen causatus a candela distāte: et nō coageret ip̄si cādele ad causandū de cetero lumen: aut suspēderet eius actionē quoquo alio modo: et ipsa cādele fieret propinqua aeri illuminato illo lumine p̄ius ab ea causato: et nūc a solo deo conseruato: certū est q̄ ille aer nō ex hoc fieret luminosior. Similiter si essent mille cādele eidē parti acris app̄ proximate: et deus omnū actiones suspēderet p̄ter q̄ vniuz̄: non intensus lumen faceret oēs ille simul q̄ illa sola: eodē modo si sint agētia inegalit virtutis: et deus non impediret actionē debilioris agētis: impediret autē actionem fortioris: non vt oīno nō ageret: sed ne plus ageret q̄ agens debilior: constat q̄ aer nō fieret magis lucidus ab agēte fortiori q̄ a debiliori. ¶ Cōfirmat: qm̄ posito q̄ deus conseruet immediatē totū lumen causatū a cādele: et similiter conseruet totū lumē causatū ab igne magno: sic q̄ neutrum lumen vltterius depēdeat a candela vel ab igne: aut etiam posito q̄ deus in diuersis partibus aeris eque ad lumen dispositis causet lumen vni equale lumini causato a candela: et lumen equale lumini causato ab igne: certū est q̄ vna pars aeris erit lucidior alia: & tamen idem erit agens et idē conseruans et eque proximum. Ergo subiectū vnum sit magis tale per formā q̄ aliud aut ip̄sum vno tēpore q̄ alio: fm̄ q̄ agens est vigorosius aut propinquius: hoc est: quia perfectiorē et maiorē intensiue formā inducit: sicut vna anima est magis deo grata q̄ alia: esto q̄ ex se sint eque dispositę: et agēs sit idē: quia maiorē gratiā deus causat in vna q̄ in alia: immo si vna esset magis disposita q̄ alia et in minus disposita causa: ret gratiā maiorē: illa esset magis grata. ¶ Et similiter est de corporalibus formis q̄ subiectū est magis tale: q̄ forma per quā est tale est maior intensiue: et hoc solo posito erit magis tale: & eo solo remoto nō erit magis tale. ¶ Secūdo arguitur sic. q̄cūq̄ aliquod subiectū sit magis tale per aliquā formā ipsūm transmūtatur fm̄ illam formā. hoc patet: qm̄ alias ipsūm se haberet fm̄ ipsam eodē modo quo prius: et per consequens nō fieret magis tale per ipsam q̄ esset prius. ergo q̄cūq̄ aliquod sit magis tale per aliquā formā: vel transmūtatur ab illa vel ad illā. ¶ Et hoc patet. quia nō potest aliter fm̄ illam transmūtari: constat autem q̄ homo transmūtatur ab illa: quia si nō fieret magis tale per ipsam: sed minus tale. ergo transmūtatur ad illā. ergo in nullo instanti ante finem t̄pis mēsuratis illam intensiōē ipsūm et quilibet pars eius habet totum idē de forma quod immediate post habebit: alioquin aliquid transmūtaretur ad id ad quod est iam transmūtātū: et quod actu habet: et in quo vel sub quo quiescit: que omnia sunt impossibilia. vt patet. 6. phy. Similiter sequitur q̄ in quolibet instanti dicti temporis ip̄m qd̄ transmūtatur aut aliqua pars eius habet aliquid quod immediate prius nō habuit propter rationem eandem. ¶ Respondebitur q̄ subiectū illud transmūtatur ad formā quā prius habuit et actu habet ad quā est iam transmūtātū: non tñ est transmūtātū ad ipsam: nec eam actu habet taliter vel tali modo qualiter ad ipsam habendā transmūtatur. nā habet eā imperfecte & imperfecte participat illam: post transmūtationē autem habet illam perfecte: & ideo transmūtatur ad ipsam perfecte habendā. ¶ Et posset dari exemplum de celo quod totū cathogoreumatice capiēdo mouetur localiter de loco ad locum: vt patet per philosophū. 6. physicorū in soluendo vnam rationem senonit: et per Lōmmentā. ibidem: et tamen eulum semper habet eundem locum totum cathogoreumatice fm̄ rem et substantiā: q̄ vis sit alius et alius fm̄ rationem et formam: quāuis quilibet pars mutet locum scdm̄ substantiam et fm̄ formā: vt ibi dicunt philosophus et Lōmment.

Et c. 1.

Respōsio

Et c. 3.

Et c. 5.

Celū ergo totū mouet ad locū quē actu habet: mouetur tñ: q̄ cōtinue acquirit eundē locum aliter q̄ ip̄m habet: nec sequitur aliquod inueniens de p̄dictis. Sic in proposito forsitan diceret q̄s de forma. ¶ Sed hęc r̄sio nō valet. p̄mo q̄ impossibile est imaginari q̄ subiectū magis vel perfectius participet formā vno tēpore q̄ alio: aut illa magis perficiat ip̄m aut ei magis inheret vel radicetur aut aliquo alio modo se habeat subiectū sub forma vlt̄ forma in subiecto quo ip̄m sit magis tale formaliter p̄ ipsas nisi ipsa forma in se fm̄ suā essentiā sit perfectior & maior intensiue. Itā aut subiectū dicitur magis perfici p̄ formā aut illā magis participare: et sic de alijs modis expr̄mēdi hoc: q̄ fm̄ plures partes suas pficitur per illā q̄ p̄s aut quia eadē sue partes pluribus partibus forme perficitur q̄ prius: aut q̄ ipsa forma firmius inheret sibi & im mobilius primū dici nō potest: tñ q̄ forma in formā vna parte subiecti nō potest eadē ipsa natura vel radice mare de nouo: tñ q̄ esto q̄ ita esset sic q̄ forma quasi gredere magis ad intima subiecti: adhuc subiectū nō esset magis tale p̄ ipsam licet esset mai⁹ tale. Sicut tertiū nō facit ad propositū: tñ q̄ ex hoc subiectū nō esset magis tale formaliter: imo posset esse eodē: sicut q̄s p̄ ruborē verecūdie q̄ est passio facilius debilitat aliquid magis rubeus est: q̄ vis alius p̄ rubedinē q̄ est passio: qualitas et magis radicata et firmata subiecto. vnde nō ex hoc q̄ aliqua forma. sibi gratia. albedo p̄manētius et imobilis: inheret aut dicitur subiecto est ip̄m magis tale: q̄ vis sit diutius tale: sicut etiā dicit ph̄s. 1. et h̄. neq̄ inq̄t perpetuū esse magis bonū erit: sed neq̄ magis qd̄ dicitur: est eo qd̄ vnius diei. tñ q̄ nec ex hoc tali nouo modo habēdi subiecto transmūtaret. Itā magis quiescedo sub forma radicata et firmata ipsa in subiecto q̄ si subiectū transmūtatur fm̄ ipsam. qd̄ autē sit magis tale necessario magis transmūtatur fm̄ formā illā. ¶ Respondebitur ergo secundū vcz̄ q̄ ideo subiectū magis dicit participare formā: qm̄ fm̄ totū vel eadē partes suas pficitur pluribus partib⁹ forme: aut forma p̄fectiore et maiorē intensiue: et habet propositū. ¶ Secūdo nō valet r̄sio: qm̄ impossibile est totū subiectū cathogoreumatice transmūtari fm̄ totā formā quā habet nō perdēdo ipsam: quin aliqua pars subiecti accipiat aliquā partē forme quā prius nō habet: qm̄ si que libet pars subiecti habet eandē partē forme p̄cise nūc & pri⁹ forma prius posita tota cathogoreumatice et syncathogoreumatice vni formiter se habet penitus ad totū subiectū et p̄ oīs totū subiectū cathogoreumatice vni formiter se habet ad totā formā cathogoreumatice: ac p̄ hoc nō mutatur: istud patet in exēplo eoz̄. Itā si nulla pars celi acquireret nouā partē loci fm̄ materiā vlt̄ substantiā: sed que libet maneret in eadē parte loci impossibile esset totū celū cathogoreumatice mutare locū fm̄ formā aut transferrī de circulatione perfecta in circulationē perfectā: q̄ sunt loca fm̄ formā: vt patet ibi: et. 4. phy. sed semp̄ haberet eandē circulationē: vt p̄s. ¶ In proposito aut̄ p̄stat q̄ nō sic cōtingit. Itā vna pars subiecti nō informat̄ aliā partē forme: quā prius informat̄ alia pars subiecti: sicut vna pars celi h̄ eandē partē loci: q̄ alia pars celi prius habet: q̄ propter si quilibet pars subiecti retinet eadē partē forme p̄cise quā prius habuit: nec aliā partē accipit sequitur necio q̄ nec totū subm̄ nec aliq̄ pars ei⁹ transmūtatur fm̄ formā illā. ¶ Tertio arguo p̄ rōnē ab antiquo factā h̄ istā opinionē. Itā si forma intensiue p̄cise fm̄ esse pp̄ maiorē dispositionē subiecti: cū illa dispositio sit forma qd̄ querēdū est vtrū illa sit maior fm̄ suā essentiā: et habet propositū: an tñ fm̄ esse pp̄ aliā maiorē dispositionē subiecti ad ipsam: et sic vel p̄ceditur in infinitū in dispositionibus: vel erit deuenire ad aliquā dispositionē: que ideo sit maior: q̄ in se et fm̄ suā essentiā plures continet gradus: et habet propositū: et cū hoc eadē

Et c. 4.

ratione cōcedi debet de qualibet forma q̄ ipsa fm̄ suam essentiā intensatur. ¶ Ad hęc aut̄ rationē ip̄m vlt̄ r̄sio dicitur. ¶ Primo quide dīcēdū q̄ secūde qualitates intendū diuis in. 2. tur p̄pter intensiōē primariū qualitātū formalitū que sūt q̄. q. 14. qualitates prime actiue & passiue & sunt dispositiones ad qualitates secundas. ille aut̄ intendunt p̄pter intensiōē primariū qualitātū materialitū que sunt raritas & densitas. ille vero nō intendunt p̄pter intensiōē primariū aliarū priorū qualitātū: & raritas p̄cise intendit p̄pter maiorē extēsiōē nē materie: & densitas p̄pter maiorē materie cōstrictionē. Itā tāto res rarior est: q̄to ipsa sine additiōe alciuius ex trinfeci maiorē occupat vel occupare nata est locū: & eodē tra de densitate. D̄ aut̄ materia nūc sit extēsiō: vel minor extēsiō nō requirit aliqua alia dispositio: sed in natura sua est: vt sic formaliter pōt extēdi per extēsiōē ab agēte actiue: sic vita p̄cessus in infinitū in dispositionib⁹. ¶ Secūdo videt q̄ possibile est formā intendi p̄pter maiorē dispositionē subiecti: esto q̄ illa dispositio subiecti non intendat. Itā vna forma pōt recipi in subiecto mediāte duplici q̄litate: sicut caliditas mediāte siccitate & hūiditate siccitas tñ magis disposita ad calorē q̄ hūiditas: vñ i materia sicca ceteris parib⁹ calorē intensiōē q̄ hūiditas. Si q̄ aliq̄ subiectū sit calidū & hūidū postea fiat siccū: erit calidū q̄ sit prius: & tñ subiectū nō erit magis calidū aut dispositū ad calorē p̄pter intensiōē prioris dispositiōis: sed p̄pter nouā dispositionē alteri⁹ rōnis a prima. ¶ Cōtra prima r̄sio: Contra r̄sio nō valet: tñ q̄ nō est necesse q̄ q̄cūq̄ aliquod subiectū spondet sit magis vel minus tale ip̄m rarefiat vel cōdēditur: sicut dicitur p̄batū est. 5. in prima. q. de augmēto formarū articulo dicitur vbi primo. ¶ Et patet etiā: q̄ si lune appropinquaretur aliquod corpus potēs eā illuminare: quāto plus appropinquaretur: tāto ei⁹ lumē intendere: & tñ ipsa nō rarefieret aut cōdēditur: tñ q̄ etiā in formis sp̄ualib⁹ in aia rōnali est intensiō & remissio etiā fm̄ istos: & tñ ibi nulla est cōdēsiō vel rarefactio: ibi tñ rō facta est insolubilis. ¶ Secūda quoq̄ r̄sio nō valet. nam vt p̄batū est. 5. q. 2. arti. allegatis. possibile ē aliquā intensiōē esse cōtinuā: quo positio nō poterit dici q̄ forma intensatur p̄pter aliquā dispositionē fm̄ sp̄m: nisi ponere q̄ in qualibet parte t̄pis mēsuratis intensiōē illā subiectū sit mutātū fm̄ infinitas formas spe cie differētes. ¶ Itē cū possibile sit aliquā earū esse tñ p̄ vniū instās: sequit q̄ simul habebit infinitas formas specie differentes que sunt incōueniētia. ¶ Quarto contra opt. sequeret q̄ forma substantiālis etiā suscipiat magis & minus. Itā si iō forma accidētalis suscipiat magis & minus: q̄ subiectū qd̄ pficit pōt esse seu est magis & minus dispositū: cū etiā subiectū vel materia forme substantialis aliquā sit magis disposita ad formā illā substantiāle q̄ prius fuit. Similiter vna materia plus q̄ alia. nā forma substantiālis nō habet in esse indiuisibili dispositionē: cū quedā corpora magis videam⁹ disposita ad aīas quibusdā alijs. vñ & meliores habēt operatiōes in eis. similiter non quilibet materia in qua inducit forma ignis est eodē modo & eque bñ disposita ad ipsas: vt patet ad sensus: sequit q̄ etiā forma substantiālis suscipiat magis & minus: qd̄ isti negāt: vñ nisi in subiecto magis disposito esset forma intensiue fm̄ se maior: q̄ ea que est in minus disposito: ip̄m nō esset magis tale q̄ illud. Nec valet r̄sio eoz̄: quia dicitur iō formā substantiāle nō suscipere magis & minus: q̄ ipsa dat esse. specificū substantiāle: & tale esse nō pōt variari nisi ipsa forma varietur fm̄ sp̄m. nō valet iō: qm̄ sicut forma substantiālis dat esse speciei substantiāle: ita forma accidētalis dat esse speciei substantiāle. Si ergo propter aliā dispositionē subiecti pōt variari esse forme accidētalis nō variata forma accidētali specificē sic p̄pter aliā dispositionē materie potēs variari eē forme substantiālis ipsa nō variata specificē sic sicut eadē forma accidētalis specie & numero p̄pter ma-

Respōsio.

Ita r̄s.

tor: vel minorē dispositionē subiecti pot̄ dare eē subiecto magis vel minus: sic et substantialis: aut si substantialis nō poterit: neq; etiā accidentalis hoc poterit. Dico ergo q̄ ad hūc articulu q̄ forma quibet corporalis q̄ intenditur p̄ acquisitionē noue forme totali vel p̄tialiter eiusdē rōnis. Et q̄ in qualibet intēsiōe h̄mōi acq̄ratur noua forma vel ps forme: patet ex rōnibus p̄missis. q̄ vero illud nouiter acq̄sitū sit eiusdē rōnis cū priore: patet ex eo q̄ forma non auget nisi p̄ simile: nec subiectū sit magis tale formaliter nisi p̄ aliquod sile ei quo est tale. Contra ista tñ sunt obiectiones aliquę. P̄mo quidē: q̄ augmentatio et gñatio sunt mutationes desparate. igit̄ augmentatio pot̄ esse sine gñatione: et p̄ p̄s pot̄ forma augmētari sine p̄ductione alicui? alteri? partis s̄lis: ac p̄ hoc sine additione alteri? S̄do in indiuiduis eiusdē rōnis nō est ordo essentialis s̄m p̄fectionē. Si autē forma intēsa esset in se r̄ s̄m suā essentia p̄fectio: alia nō eque intēsa: iā vnū indiuiduū esset essentialiter et ineq̄litate p̄fectius alio indiuiduo eiusdē rōnis. Tertio si forma auget p̄ additionē: aut illud additū est essentialē nature vel forme specificę: aut accidentale tñ. si essentialē. ergo p̄sistēs forma cui addit non erat p̄ se in specie illa cū careret eo qd̄ est de rōne et essentia speciei. Si accidentale. ergo nō facit p̄ se vnū cū p̄sistente: r̄ p̄ p̄s nō augmētāt ipsam. Quarto si forma intēdit p̄ hoc q̄ sibi addit alia cons̄tis. ergo r̄ forma substantialis r̄ cons̄tis q̄ritas intēdēret ex additione alicui? cons̄tis: cū et forme substantiali possit addi s̄lis forma vel pars s̄lis faciens p̄ se vnū cū ea: et s̄lī q̄ritati. p̄s tñ est falsum: q̄ nec substantialis forma nec quātitas suscipit magis r̄ minus. Quinto cū aliqua res alba condensat̄ ipsa sit albiō: vt patet ad sensum: et tñ nō gñatur tūc aliqua pars noua albedinis. ergo nō est p̄cedendū intēsiōe forme fieri p̄ additionē. Sexto cū aliq̄ corp̄ visum a remotis sit p̄p̄ndus videti: visio intēdit r̄ vidēs clari⁹ et p̄fectius videt: et tñ visio nihil addit. cū ipsa sit totali simplex et indiuisibilis. Ad p̄mū q̄uis de gñatione possit multipliciter distingui: q̄tū tñ sufficit ad p̄positū loquēdo de gñatione forme accidentalis eo mō q̄ concedit̄ ipsa gñari. Dico q̄ gñatio forme tripliciter accipi pot̄. Vno mō gñaliter p̄ p̄ductione forme q̄ nō p̄fuit. Alio mō sp̄aliter p̄ p̄ductione forme q̄ nō p̄fuit: aliqua tñ ps p̄fuit eius et aliqua nō. Tertio mō p̄o p̄ductione forme q̄ nō fuit neq; aliqua ei? pars: s̄ s̄m quodlibet sui incipit esse. Si sumat̄ gñatio forme primo modo. dico q̄ impossibile est augmētationē forme esse sine gñatione forme: r̄ loquor de intēsiua augmētatione de qua nunc agit̄. rō est: q̄ nūq; est intēsiō forme: nisi ex ea q̄ addit̄ et ea cui addit̄ fiat vna forma p̄ se vna: vnde siue addat̄ p̄sistēs p̄sistētī: siue noua p̄sistētī nō est intēsiō: neq; forma dic̄ it̄ augeri nisi ex vtraq; fiat quedā forma totalis p̄ se vna sicut ex eo q̄ humiditas sacramēti que fuit in vino additur et coniungitur humiditati existētī in corpore christi: r̄ albedo hostie iungit̄ albedini oculi xpi: cū xps et quelibet pars eius sit sub quadā parte facti: q̄ tñ ex hac humiditate et illa nō fit hūditas aliqua totalis p̄ se vna. Similiter nec ex hac r̄ illa albedine: idcirco nec ista nec illa dic̄it̄ augeri. Nec obstat quantum ad hoc q̄ humiditas et albedo sacramēti nō sunt neq; informāt corpus xpi sicut accidētia ei? q̄ q̄uis hoc impediāt ne corpus xpi sit albius vel hūditus: nō tñ impediāt quin hūditas esset aucta: et s̄lī albedo: si vtraq; faceret vna formā p̄ se: vnde si hūditati separate adderetur hūditas separata et constitueret humiditatē vna p̄ se vtraq; esset augmētatio humiditatis: et tñ nihil esset p̄ illā humidit̄ neq; hūditū. vt ergo forma vere dic̄it̄ augeri necesse est q̄ ex ea que p̄fuit et illa q̄ additur constituat̄ vna forma p̄ se. talis autē forma ex vtraq; constituta: tunc est et non p̄fuit: esto q̄ vtraq; pars eius p̄fuit: et p̄

consequens noua forma est genita: primo modo loquēdo de gñatione. Sed generatio hoc modo bene pot̄ esse sine augmentatione: qm̄ possibile est formā gñari cuius nulla pars p̄fuit. Et tūc nō est augmētatio: cū in qualibet augmētatione forme aliqua pars ei? p̄fuit. Si sc̄do mō sumat̄ gñatio forme. dico q̄ naturaliter nō pot̄ esse augmētatio intēsiua forme sine gñatione: qm̄ si forme p̄sistētī non pot̄ addi aliqua alia forma p̄sistētī: sic q̄ sint i eodē subiecto primo: sed vt forma intēdat̄ naturaliter op̄s aliquā partē forme d̄ nouo fieri i eodē subiecto p̄mo faciēs p̄ se vnū cū p̄sistētē: r̄ tūc p̄stat q̄ gñatio forme hoc sc̄do mō s̄pta. P̄ter potētā aut̄ dei augmētatio forme pot̄ eē sine h̄mōi gñatione. Iā pot̄ de? formā p̄sistētē alteri forme vnire: sic q̄ vtraq; erit in eodē p̄mo subiecto r̄ faciāt p̄ se vna formā eiusdē rōnis. Sed ecōuerſo gñatio sic sumpta p̄ nullā potētā pot̄ eē sine augmētatione: qm̄ q̄ncūq; est talis gñatio forme ex pte q̄ p̄fuit: r̄ ea q̄ nouiter facta est: sit forma maior intēsiue. Si aut̄ tertio mō sumat̄ gñatio etiā naturaliter aliq̄ est sine augmētatione: r̄ p̄t̄: sed ecōuerſo augmētatio nō pot̄ naturaliter esse sine gñatione. P̄ter potētā p̄o dei pot̄ vt p̄t̄ p̄ ea q̄ immediate dicta sunt. Et p̄ hoc p̄t̄ q̄o est p̄cedendū q̄ gñatio r̄ augmētatio sint mutationes disparate r̄ q̄o nō. Ad sc̄dū dicēdū: q̄ tā inter indiuidua eiusdē rōnis q̄ diuersarū rōnis est ordo eēntialiter p̄ p̄fectionē. i. vno est eēntialiter aliud p̄fecti⁹. differēt̄ tñ hoc est in his r̄ illis. Iā in quibuscūq; indiuiduis diuersarū rōnis est talis ordo saltem s̄m cōe dicit̄ p̄ hoc. r̄ Aug. idē innuit. s. de lib. ar. nō aut̄ inter quibet indiuidua eiusdē rōnis est talis ordo. Iā possibile est aliqua eē: r̄ de facto sunt: q̄ sunt eque p̄fecta. Ad tertiuū dicēdū: q̄ natura r̄ forma speciei pot̄ accipi dupl̄. Vno mō p̄prie p̄ eēntia et natura extra aīas quā significat̄ species r̄ diffinitio speciei: r̄ sic q̄ natura singularis extra aīam p̄ speciem significata est natura speciei. Alio mō sumi pot̄ natura r̄ forma speciei ip̄prie. i. p̄ diffinitioe speciei. Si sumat̄ p̄mo mō dico q̄ illud additū est eēntiale nature speciei. Iā est pars intrinseca r̄ essentialis forme illius q̄ ex ip̄o additō r̄ pte cui additū est p̄stituit̄: r̄ tūc p̄t̄ q̄ p̄na non valet. Iā etiā pars p̄sistēs erat natura speciei cui necerat nec est essentialē illud additū: nec tñ sequit̄. ergo ipsa nō fuit p̄ se i speciei illa: sicut aīa fortis est aliquid essentialē hoc mō nature speciei humane: nec tñ q̄ p̄lato caret aīa for. sequit̄ q̄ p̄lato nō sit p̄ se in specie humana eo modo quo dicitur tūc esse in specie. Si vero sumat̄ forma speciei: sc̄do modo sic dico q̄ p̄prie loquēdo illud additū nō est sibi accidentale neq; essentialē: nec etiā aliqua res extra aīam que nō est signū. Solū em̄ termini ex quib⁹ cōponitur diffinitio sunt sibi essentialē. Improprie tñ possit p̄cedi q̄ est essentialē diffinitio: q̄ de eo/ seu de aliquo termino s̄tate p̄o eo predicatur in quid diffinitio. Sed nec sic p̄cedit consequentia. Ad quartū dicēdū q̄ non quelibet additio similis in specie faciēs cum eo: cui additur p̄ se vnū indiuiduū illius speciei sufficit ad augmētationem intensiuam. Sed op̄s vtraq; q̄ additū et illud cui addit̄ sint in eodē situ primo: nec faciāt aliq̄d maius extēsiue. naturaliter aut̄ talis additio non pot̄ fieri ad formā substantialem: ideo ipsa nō potest intendi/ vel remitti naturaliter. Si tñ hoc esset possibile ita intendere/ r̄ augmētare intensiue: sicut forma accidentalis: r̄ sicut ipsa augmentat̄ extēsiue ex additione similis faciētis vnū p̄ se cū illa. Quid aut̄ per potentiam dei hoc sit possibile: possit esse dubiū p̄o eo q̄ etiā si deus possit plures formas substantiales eiusdem speciei simul iungere s̄m sitū: sic q̄ omnes sint in eodem situ primo: sicut duas animas in eodem corpore. Dubium tñ est: an quelibet illarum possit totū illud informare: r̄ sic an ex vtraq; possit vna fieri que essentialiter vtraq; includeret: quorum vtrumq; requireretur ad

Cap. 11

Ad rōnes vni egidij 2. quolib. q. 14. 8. meta. L. c. 10.

L. c. 10.

L. c. 10.

8. meta. L. c. 10.

intensionē p̄ hoc patet quid dicēdū de quātitate. Ad quintū dico q̄ si res alba condenset et nullus gradus albedinis de nouo generet ipsa non sit albiō s̄m veritate: sed solū s̄m apparentiā: eo q̄ p̄pter maiorē p̄p̄nuitatē partū fortius mouet sensum: sicut duo lumina p̄p̄nua magis illumināt idē illuminabile q̄ distātia: r̄ ita de alijs agentibus. Iā virtus vnita fortius agit. Si vero res h̄mōi cōdensata sit albiō: s̄m veritate. dico q̄ necesse est ibi esse nouū gradū albedinis additū: r̄ maiorē intensiue albedinē esse generatā. Ad sextū dico q̄ visio intenditur per additionem similis in specie: sicut alie forme: nec est essentialiter simplex: sed vere ex partibus eiusdē rationis cōposita: sicut albedo. Ad rationes opi. r̄ ideo. Et ad primā quidē per quā probant formā nec intendi s̄m essentialē: neq; habere latitudinē aliquā in sua eēntia: sed penitus esse indiuisibile ex similitudine numerorū ad essentialē formarū. Dicendū primo q̄ si similitudo philosophi in loco illo esset inter numeros et essentialē formarū probaret oppositū eius quod volunt. i. formā esse s̄m essentialē diuisibile r̄ habere partes intrinsecas. Iā prima similitudo quā ponit philosophus est q̄ numerus habet partes intrinsecas et est essentialiter diuisibilis: licet non in infinitū: et sic s̄m hoc essentialē forme habebit intrinsecas partes: quod negant. R̄ ideo autē q̄ philosophus nō assimilāt numeros ad essentialē formarū s̄m q̄ hic de formis est sermo: sed assimilāt eos ad diffinitiones expr̄metes essentialē rerū: et nō ad quascūq; sed ad diffinitioes substantiarū cōpositarū: quas solas proprie diffiniri immediate probauit. et hoc euidētissime patet. Dicit enim ponēdo prima similitudinē. Iā diffinitio. numerus quidē diuisibilis: quia em̄ et in indiuisibilia: vt Lōmen. expōnēs aut. i. diffinitio assimilāt numero: q̄ diffinitio diuiditur in res indiuisibiles quēdam modū numero. Sed diffinitio in hoc: qm̄ illud quod non diuidit̄ in numeros est vnitas r̄ in diffinitione est gēnus r̄ differētia. Deinde ponit philosophus aliā similitudinē quā isti arguēdo inducunt. d. Et quēdam modū nec a numero ablato aliquo aut addito ex quibus numerus est nō adhuc idē numerus est: sed alter: q̄uis minimū auferatur aut addat̄: sic nec diffinitio: nec quod quid erat esse adhuc erit: aliquo ablato aut addito: vt Lōmen r̄ ideo. i. quēdam modū qm̄ alicui numero additur vnū aut ab eo diminuit̄ vtrū trāsfertur in aliā naturā numeri. Similiter diffinitiones cōpositę ex primo genere et plurib⁹ differētis qm̄ ab eis diminuit̄ ali qua differētia transferet diffinitio ad diffinitionē alteri? nature: et s̄lī qm̄ addit̄ in eis aliqua differētia. vcrbi gr̄a. qm̄ cū dixerim? i diffinitioe aialis q̄ est corp⁹ nutritibile r̄ se n̄ibile si diminuerim? vltimā differētia remanebit diffinitio vegetaliū. Et si addat̄ alia differētia. i. rōnale fiet diffinitio hoīs: hęc Lōmen. Et istis patet q̄ dicit̄ philosophi in nullo est ad p̄positū istorū: cū non loquat̄ nisi de diffinitionib⁹ non de formis extra animā. im̄ tñ pot̄ adduci ad res ipsas: quarū sunt diffinitiones: qm̄ sicut ex additione vel diminutione diffinitio sit p̄prie aliarum r̄ aliarū rerū: sic res ipse quibus diffinitiones sunt p̄prie facta p̄cedā additione vel diminutione. sunt alterius r̄ alteri? speciei vel nature specificę. S̄lī q̄ res q̄ essentialiter includūt aliquod ad qd̄ explicādū p̄ diffinitionē: necesse est addere differētia aliquā in diffinitione: quā nō oportet ponere in diffinitione aliarū rerū que per p̄s tale qd̄ essentialiter nō includūt essentialiter sunt alteri? speciei ab illis: sed illud vt patet nō est ad p̄positū: qm̄ additio que ponit in forma cū intendit̄ nō est p̄ aliquod tale. cū id sit penitus eiusdē rōnis cum ea cui addit̄ et cū ea q̄ constituit̄ ex vtraq;. Et est q̄ philosophi? loqueret̄ de essentialis formarū extra animā adhuc non loqueret̄ nisi de formis substantialib⁹: sicut nō loq̄t̄ nisi de diffinitionib⁹

bus substantiarū cōpositarū: et ideo nihil facit p̄ eis illud dicit̄ philosophi r̄ multū miror q̄ in tali dicitō tāti doctores suos fundauerunt opinionē. Et si dicat̄ q̄ philosophi? h̄mōi subdit̄: et quēdam modū nec numer⁹ habet magis et minus nec q̄ s̄m speciem substantia: sed siq̄dē cū materia vbi vult. q̄ substantia q̄ est forma nō suscipit magis et minus nisi s̄m q̄ est in materia. Iā pot̄ autē hoc intelligi de substantia s̄m q̄ distinguit̄ ab accidētē: qm̄ talis non etiā s̄m q̄ est in materia suscipit magis et minus. accipit ergo substantiā p̄o essentia et est ei? intēsiō q̄ eēntia forme p̄ se nō suscipit magis et minus: sed s̄m q̄ est in materia: et hoc est suscipere magis et min⁹ s̄m esse. R̄ ideo q̄ etiā ita similitudo attendit̄ iter numerū et diffinitionē: aut etiā essētis substantie cōpositę quā explicat diffinitio: vel ipsa forma substantialis q̄ principia lior est pars talis essentie. Diffinitio em̄ nō dicit̄ de aliquo s̄m magis et de aliquo s̄m min⁹: nec ipsa eēntia substantie vel forme substantialis sic cōpositę aliquā in se intēsiuā habet latitudinē aut maioritātē vel minoritātē. Et si quā habet latitudinē hęc ē latitudo extēsiua q̄ est s̄m diuersas partes quātitatiuas que s̄m ip̄m principaliter ex materia vel p̄ter materiā p̄petunt rei: et p̄ter hoc vn⁹ homo nō est magis homo q̄ alius: q̄uis possit esse aut sit maior. Et hęc cōcordat ex p̄posito Lōmē. ibidē. Sit em̄ deinde iducit̄ tertiā similitudinē inter diffinitiones et nūeros et dixit. et quēdam modū r̄. i. quēdam modū forma nūeri. vcrbi gr̄a. trinitas nō recipit magis et min⁹: eo q̄ nō est trinitas magis q̄ alia trinitas: neq; dualitas magis q̄ alia dualitas: ita forma substantialis nō recipit magis et minus. Iā em̄ est homo maioris humanitatis: q̄ alius homo s̄m forma: sed si fuerit sc̄z maioris humanitatis erit s̄m q̄ forma est in eo in materia. Et cōstat q̄ talis maioritas que est s̄m p̄tes materie est tñ maioritas extēsiua. Ad rationē secundā cū dicit̄: q̄ vna q̄ res propria habet certitudinē q̄ consistit in indiuisibili. dico q̄ vel p̄ certitudinē intelligit̄ diffinitio et propria ratio quātitatiua: sicut Zui. aliq̄ videt hoc vocabulo vti. et tūc quō nō possit sibi fieri additio: et q̄līter hoc faciat ad p̄positū patet ex p̄cedenti r̄sione. vel p̄ certitudinē intelligit̄ ipsa met̄ essentia rei p̄ctis q̄ non est nisi ipsa: et tūc cū dicit̄ q̄ ipsa cōsistit in indiuisibili sensus pot̄ esse duplex. vnus q̄ ipsa sit in se simplex: nō includēs pres: et hic est falsus: hūmanitas em̄ est tñ hūmanitas et eq̄nitas tñ eq̄nitas: et vtraq; est cōposita et nō simplex: r̄ sic de qualibet essentia substantiarū cōpositarū. Ali⁹ sensus est q̄ sibi nō pot̄ addi aliq̄d quod sit ei? intrinsece: et omne cui est aliquod intrinsecū qd̄ nō est intrinsecū sibi nō est ipsa. Et nec aliq̄d nō includēs omne qd̄ ista includit̄ est ipsa: et hic sensus verus est. Sed hoc cōtingit dupliciter: qm̄ vel istud additū seu plus inclusum est alterius rōnis ab eo cui addit̄ habet propria rōnē et tūc illud qd̄ hoc philosophus includit̄ est aliud s̄m rationē r̄ speciem: vel illud plus inclusum est eiusdē rōnis cū eo cui additur: et tunc includens vtrūq; non est aliud s̄m rōnē: sed est aliud s̄m numerū vel sicut totus est aliud a pte. Hunc ad p̄positū forme p̄sistenti addit̄ aliq̄d simile et eiusdē rationis: et illud additū nō est de essentia illius p̄sistentis cui additur: sed de eēntia forme totalis ex illis cōstitute: ideo ipsa que vltra p̄sistentē includit̄ additā nō est illa p̄sistens. vnde ponatur q̄ nomen significās p̄ccitē formam nunc existentē. s̄bi gratia. albedinē for. sit a. acq̄rat dein de for. plus de albedine: forma totalis resultans ex ea. et ea que nunc acq̄sita est: nō est a. q̄uis includat a. sicut totū nō est pars: q̄uis includat partē. Et si per remissionē: for. perdat aliq̄d de forma a. forma remanēs nō est a. h̄is nō obstatibus: nō est alterius speciei: q̄ eius cuius fuit a. r̄ eodē modo forma includēs plus q̄ a. nō est alterius speciei q̄ a. Similiter dicendū de duabus a lbedini

8. meta. L. c. 10.

Est dū.

Distinctio

Questio

Articulus

bus totaliter se excludentibus: sicut albedo for. et albedo pla.
Hic est qd vna hanc plures gradus...
Ad aliq p qua pbat q ead forma in se no aucta vel dimi...

Quantum ad secundum articulum est vna opinio:
que dicit q intensio forme sit p acqui...
sitioe noue forme pfectioris q pcedes: cu qua no rema...

cidā: et sit pars illa aeris a. et lumen quo formaliter est lu-
cida sit. b. et ponatur q. b. lumen causetur a cādela distāte.
deinde ponatur q. a. per cōtinuā appropinquationē can-
delestiar magis lucidum: tunc arguo sic: in aliquo instanti...

Decimaleptima

Quarta

Secundus Jo. ebius.

L.c. 37. et 17.

L.c. 38. et 19.

L.c. 37.

L.c. 4.

L.c. 23.

Risio bre.

Contra r. bre.

tibus precise vtendo in hoc comuni modo loquendi fm
vez intellectū: qd dicit haberi de mutatis esse et de motu
de tpe. assumpta adionalis pty: qm vt dicit q probatur...

quem componitur ex suis indiuisibilibus et mutatis esse
de genere termini ad que. ergo et motus de gne passionis
etiā cōponitur ex suis indiuisibilibus et mutatis esse de...

L.c. 88. et alibi.

L.c. 88.

L.c. 47.

Aureo?

3. et qd 7. q. 7.
4. et hora. hor.
ds. q. 7.

Contra Both. et Bur. vbi supra.

L.c. 63. L.c. 63.

L.c. 2. L.c. 4.

L.c. 2. 57. L.c. 2. 57-58. 57. 4. 58.

direxerit qd n. a. mutat in tempore
n. in instanti s. subito in tempore post hoc.

positionis sicut materia et forma: et hoc non: cum sint eiusdem rationis: aut unitate et similitudine: et hoc etiam non: cum primum sit quantum et maius qualibet eius parte: aut unitate homogeneitatis: quod etiam non potest dici: quod homogenea non unum nisi per continuationem vel aqua aque. unde alia alie non unum: quibus homogenee sunt: aut unitate alicuius etiam aggregacionis: hoc est horribiliter: quod tunc esset alicuius infinite multitudinis: et rerum innumerabilium. Quarto. tunc forma intensiva: imo etiam quilibet remissa cetera seipsa diuisibilis et habet partes: et per se ipsa est quanta vel quantitas: quod est contra dogmata physica. Et secunda pars. prima vero probatur: quod ipsa habeat partes per opinionem contra quam arguitur: sed quod seipsa probatur: quoniam alioquin haberet partes per se per effectum: et per se situ distantes: he autem partes intentionales sunt in eodem subiecto primo: ipsa ergo seipsa est diuisibilis et habet partes. Quinto alij sic sequitur: quod est aliqua forma infinita intensiva: quod est impossibile: quia declaratur. Nam ponatur quod aliquod corpus luminosum causet lumen in aliquo susceptivo luminis in instanti a. et continue post a. moveatur per se ipsum susceptivum luminis: certum est quod hoc post lumen continue augmetur in illo per acquisitionem novi luminis. Cum ergo in quolibet instanti tempore mensuratis motum continuum appropinquacionis corporis luminosi causet illud corpus luminosum tantum lumen quantum fiat in instanti a. et instantia sint infinita in tempore illo: sequitur quod si omnia talia lumina remaneant simul: quod in fine erunt in illo susceptivo infinita lumina partialia equalia: et per se ipsum lumen totale erit in instanti intensiva: quod autem illud luminosum in quolibet instanti causet tantum lumen quantum causavit in instanti a. probatur: quia quantum agens est propinquius passivo equaliter disposito: tanto effectus perfectior: producit: agens autem illud in quolibet instanti dicti temporis est propinquius passivo: et illud est eque dispositum: quoniam unum lumen non indisponeat ad aliud. ergo in quolibet posteriori instanti: maius vel saltem equale lumen causat lumen: quod causavit in instanti a. et si maius: etiam habet oppositum: tunc quod in quolibet alio instanti: vel causat equale lumen vel maius vel minus. Si equale habet intensum. Si maius procedit: oppositum: quod maius includit equale. Si vero minus tunc signet instans unum in tempore illo: et sic. d. ergo in. d. causat minus lumen quam in aliquo potest. Et per se ipsum in quolibet instanti in illo susceptivo per opinionem: erunt lumina equalia infinita: omnia autem lumen compositum ex infinitis luminibus equalibus est infinitum intensiva. Sexto. omnis forma que intendit per additionem partis ad partem est intensiva sua parte: sed nulla forma est intensiva sua parte. ergo nulla sic intendit. Et loquitur de partibus formalibus seu intensivis: maior patet. minor probatur. Si enim deest oppositum sumatur calor intensivissimus: et sit a. et sint due medietates et b. et c. Si a. est intensiva: quod b. ergo b. est intensiva: quod sua medietas: et sic ultra dividendo quotiescunque deveniat ad calorem remississimum: et cum omnes huiusmodi partes sint in eodem subiecto primo: sequitur quod in eodem subiecto primo erunt simul calor intensivissimus et calor remissivissimus: hoc autem est impossibile: tunc quod calor intensivissimus et calor remissivissimus si ponantur in diversis subiectis propinquius agunt et participant ab invicem. Nam intensus expellit gradum remissum. ergo non sunt compossibilia in eodem subiecto: tunc quod calor remissivus aliquo modo contrariatur intensivo. ergo non potest esse cum eo: hec ratio: videtur dici: eundem est si fiat de raritate intensivissima: simul enim erunt in eodem subiecto adequate raritas maxima et raritas valde remissa: et per se partes immediate subiecti tacebunt magis propinquius et minus propinquius et magis remote et minus remote simul: quod est impossibile. Septimo sic. nulla forma remittit per diminutionem partis a parte. ergo non intendit per additionem partis ad partem. quia pars per se intensiva et remissiva sunt contraria et habent fieri modis contrariis. His pro-

batur: quod quilibet medietas forme per intensivam est eque prima agenti remittenti ea: et est equalis alteri in virtute resistiva: et univocatur nulla est ratio propter quam una potius corrumpatur quam sic vel utraque simul corrumpatur vel neutra corrumpatur: et eodem modo dicitur est de medietatibus medietatum: et sic de omnibus. Si autem utraque simul corrumpatur non igitur per ablationem partis a parte. Forte videtur cerere ad rationem quod iter medietates forme eiusdem est ordo per naturam: propter quam naturaliter una corruptibilis est ante alteram. Contra. quoniam ille medietates nullum habent maiorem ordinem in eodem subiecto: quod si essent in diversis subiectis. hoc patet: quod ipse ad subiectum univociter se habent. Nam equaliter et univociter ipsum participant: et etiam equaliter extenduntur in subiecto. Si autem ille due medietates essent in diversis subiectis medijs existentibus equaliter dispositis et omnibus alijs additionibus partibus: constat quod illud agens in eadem mensura adequate corrumpet utraque quia equaliter ageret in earum subiecta. Contrafirmatur ratio: quoniam actio est ratione contrarietatis: et agens utriusque medietatis equaliter contrariatur. ergo in utraque equaliter et simul ageret. Secundo. quia si sumantur due qualitates conformes omnino quantum ad gradus et cetera: inter quas nullus sit ordo naturalis et ponatur in eodem subiecto adequato: sic quod ex eis fiat una totalis sicut possibile est per opinionem: et stat ratio. Tertio. si una medietas corrumpitur ante alteram: queratur utrum in tempore quo una. verbi gratia. a. corrumpitur: remittatur altera: et sit illa b. si dicatur quod non: sed medietas b. remanet integra: sequitur quod agens naturale sicut per se ipsum appropinquatum passivo disposito ad partem dum in omni dispositione necessaria ad agendum: et absque illo ipse dimittit: nec tamen agit: quod est falsum: per se primo de generatione. 2. 9. meta. Si autem in tempore illo remittit medietatem que est b. ergo aliqua pars eius auferatur: et de residua que est a. remittatur an non: et tamen oportet concedere vel quod aliqua pars non remittatur: quod est inconveniens: vel probatur est: vel quod quilibet pars illius forme simul corrumpatur: et per se ipsum non remittit forma per diminutionem partis a parte. Octavo ad principalem si forma intendit modo predicto: sequitur quod una forma excederet aliam eiusdem generis distinctam specie ab illa in instanti in perfectione: quod est falsum: quoniam tunc excederet esse infinite perfectionis: et per se probatur et supponatur quod contraria differant specie. Item quod impossibile est duo individua diversarum specierum esse equalia perfecta: que suppositio est contra predictum. Sumatur ergo individuum nigredinis a. et individuum nigredinis b. tunc sic a. excedit b. in perfectione sine proportionem. et in instanti. contra per se agens probatur. quod enim excedat per se suppositio: si per se sine proportionem probatur: quod a. excedit suam medietatem in duplo: proportionem: et sua medietas excedit in perfectione ipsum b. ergo a. excedit b. in duplo. Et eodem modo potest probari quod excedit ipsum in quadruplo: quoniam a. excedit suam quartam in quadruplo: et quia pars a. excedit ipsum b. et quod excedit excedit excedit excessum. ergo a. excedit b. in quadruplo: et sic in infinitum: cum a. per opinionem sit diuisibilis in infinitum in partes etiam formales: et sic ultra qualibet proportionem ostenditur quod a. excedit b. et per se sequens infinite: unde possit argui. si a. autem non excedit b. infinite. ergo excedit ipsum seipsum per aliquam proportionem finitam: queque dicitur illa: probatur oppositum: quoniam si a. aliqua sua partem excedit in maiore proportionem quam est illa data. unde si illa sit proportio centupla sumatur millesima pars ipsius. Constat autem quod hanc excedit a. in maiore proportionem quam centupla: quoniam in millesima: et sic probabitur de qualibet: quod quo a. est diuisibilis in infinitum. constat autem quod quilibet pars a. excedit in perfectione ipsum b. cum sit individuum perfectioris speciei. Mono. terminum motus in compossibilibus: sed forma precedens et subsequens sunt termini motus intensivam. ergo sunt in compossibilibus: nec possit dici

E. c. 5.
L. c. 10.

L. c. 9.

ei quod terminus a quo sit privatio forme aduenientis. Nam intentio est motus: et motus est de affirmato in affirmatum: sive de positivo in positivum. 5. physico. Decimo. tunc forma non augetur: quod est oppositum anteceditis: consequentia probatur: quod pars precedens non augetur: quod non sit maior quam fuit prius. Item augmetum sit per additionem per opinionem. Et ideo quod augetur: habet novam partem quam prius non habuit: pars precedens non habet per intentionem aliquam partem quam prius non habuit ergo ipsa non augetur. Undecimo sequitur quod remissa calidus potest inducere in subiecto intensivissimum calorem: quod videtur inconveniens: consequentia declaratur. Nam agens potest inducere unam partem forme: potest inducere aliam partem equalem in subiecto equaliter vel magis disposito: sit ergo remissa calidus a. et sit b. gradus caloris: que a. potest inducere in subiecto. c. tunc inducto gradu b. in subiecto. c. adhuc a. possit inducere in eodem subiecto alium gradum equalis gradui b. quoniam subiectum c. post inductionem unius gradus forme non minus: immo magis est dispositum ad recipiendum calorem quam prius et similiter post secundum gradum potest inducere tertium sic semper quotiescunque deveniat ad calorem intensivissimum: per opinionem ex tali additione semper calor augetur. Duodecimo licet non ab additione sic arguitur: sicut se habet augmetum in quantitate molis: ita suo modo in quantitate virtutis: si in augmeto quantitate molis precedens quantitas corrumpitur ergo et in isto corrumpitur qualitas precedens minor probatur: quod ponatur quod aer rarefatur: et sic eius quantitas augetur: tunc queritur an precedens corrumpitur vel non: si sic habet oppositum: non: sed manet: aut ergo manet per se tota in eodem subiecto precise quo prius: aut in alio. Si de tur prius tunc queritur in quo subiecto recipitur quantitas adueniens: aut in toto isto subiecto: aut in parte eius: aut in aliqua alio: aut in nullo: Si in isto vel in parte eius: sequitur quod due quantitates simul sint in eodem subiecto: quod est impossibile. Si in alio ergo istud non rarefit vel augetur: quod est contra suppositum. Si in nullo ergo manet separata: quod est naturaliter impossibile. Si de secundum se quod quantitas precedens non manet precise in eodem subiecto quo prius ergo necessario migrat per se tota vel partem sui a subiecto in subiectum: quod est impossibile. Unde contra rationes factas arguit ostendit de eas non concludere: quod si valerent ille rationes omnia inconvenientia ibi tacta possent induci ad probandum quod nihil mouetur ad vbi. Nam vbi est quid indiuisibile et duras tunc per se instans: quo supposito statim patet: quod omnes rationes predictas possunt contra hoc fieri: et tunc ad sensum notum est: quod aliquid mouetur ad vbi motu continuo: quod autem vbi sit quid indiuisibile: et duras tunc per unum instans probatur: quod quero de vbi: quod in hoc instanti habet mobile continue motum: aut aliquid erit ex eo post hoc instans in mobili aut nihil. Si nihil. ergo simul totum perditur. Si aliquid: aut illud erit in eadem parte moti in qua nunc est: aut in alia. Si in eadem ergo illa pars quiescit: et per consequens totum: sic simul mouetur et quiescit: quod est impossibile. Si in alia: ergo migravit de subiecto in subiectum: quod etiam est impossibile. Eodem modo probatur quod totum simul est acquisitum et nihil est: preterit: quod si aliquid est preterit vel ergo in eadem parte moti in qua nunc est: tunc illa quiescit: et per consequens totum: vel in alia: tunc sequitur quod migrabit de subiecto in subiectum ergo nihil est preterit: et per consequens est acquisitum totum simul: indiuisibiliter: et durat tunc per instans: eodem itaque modo non obstat quod in quolibet instanti temporis mensuratis intensivam forme acquiratur novus gradus indiuisibilis et duret tantum per in instans: poterit intensio esse continua: absque consequentia cuiusque in comuentis. Ad primum nego maiorem: constat enim quod ex diversis aquis fit una aqua totalis: ita per se una: sicut erat aliqua earum et qui bus componitur: nec tamen una pars est in potentia ad alteram:

sed ambe prius erant in potentia ad constituendum in una totali aqua: et qui actualiter sunt partes actu illius: illam constituent in actu: et simul sumpte sunt aqua una. Ad probationem cum de. si utriusque est in actu non fit ex eis unum in actu: per se ipsum. 7. meta. dicitur quod Lomen. exponit dictum per se ibi dicitur. et impossibile est quod duo in actu sint ex quibus in aliqua hora fiat unum in actu existens eis duobus in actu in eo. Et intelligunt per se et Lomen. de vno in actu: quod est per se unum hoc aliquid: et aliud ab alio: et talibus enim non constituit aliquid unum per se: illis manentibus talibus in eo: quibus aliquid tale unum vere constituitur ex pluribus in actualitate presentie et distinctionis essentialis: quod si vere dicitur quod hoc non est illud: hec solutio potest amplius declarari ex his que dicuntur in dist. 24. q. 1. Ad secundum dico quod se totaliter facit unum ad hunc intellectum. vbi quod se totaliter unum: ita quod quilibet ex eis quilibet pars cuiuslibet alteri: et etiam cuiuslibet partem immediate unum: cum illa unum per se totaliter formam constituit: et loquitur de partibus intentionibus nequaquam situ distinctis. Nam que sunt distant: nec sic univociter unum: ut per se cum arguitur contra hoc: quod tunc nec cessario altera corrumpitur: quod non est possibile unam realitatem transire in alteram per omnimodam identitatem ea manente. nego per se nec probatio valet: tum quod in tali unione una pars non transit in omnimodam identitatem alterius: imo remanet vere distincta essentialiter ab alia: quibus ei sit totaliter unita: tum quod si transit in omnimodam identitatem: non sequitur quod corrumpitur: sed oppositum potius. Nam quod hec esset eadem illi si hoc non esset. Si autem esset corrupta iam non esset. Item si hoc transit in identitatem alterius altera: etiam eodem modo transit in identitatem huius. ergo vel utraque corrumpitur: vel neutra: et non utraque: quod tunc non essent idem. Nam quecumque sunt eadem: sunt per se ergo quod ista pars non valet. Ad tertium potest dici quod faciunt unum unitate compositio: si quilibet constituit unum per se dicitur esse unum unitate compositio: non: et non solum ea quod unum aliud informat: que ad modum communiter dicimus: aliquid componi ex partibus suis dimensionibus et quantitatibus: quarum constat nullam esse formam alterius. Rursus dici potest quod sunt unum unitate homogeneitatis: si taliter dicantur esse unum quecumque sunt eiusdem rationis et partes alicuius: quod est per se unum eiusdem etiam rationis cum qualibet illarum: et tunc non essent que continentur ad invicem sunt taliter unum. Si vero solummodo ea que continentur velis vocare unum unitate homogeneitatis: et quorum unum est alterius forma: unum unitate compositio. dico quod neutro modo facit unum: nec etiam unitate simplicitatis: nec aggregationis solius: sed quadam alia unitate: seu modo unitatis: cui nomen imponas ut tibi placeat: et sic nego illam distinctivam que assumitur pro maiore. Ad quartum concedo primum consequens et nego per se secundum: sumendo quantitatem et quantum proprie: quoniam non est quantitas discreta: cum partes constituant unam per se formam in actu: nec etiam continua: quod quilibet pars earum partium de quibus loqui cuiuslibet immediate unum: in quantitate aut continua non quilibet immediate unum cuiuslibet: sicut pectus non immediate unum capiti: nec pedes sed ventri: et in homogeneis idem est. Nam in ligno. 15. palmorum non primo palmo immediate unum. 5. vel. 6. Et ita est in omni continuo et si quilibet pars sit in eodem loco cum qualibet: vel est in corpore Christi in sacramentis: sic debet intelligi partes continui habere positionem ad invicem: sicut in lib. 4. deo dante dicitur. Et sic accipiendo quantum: in plus se habet diuisibile quam quantum. Si tamen large quis omnem multitudinem: tam constituentium aliquid per se unum: quam non constituentium velit appellare quantum discretam: quod tamen proprie non fit iuxta communem usum: concedendum est illi quod talis forma est quantitas quedam discreta: de vocabulis non est curandum vbi verus sensus eluceat. Ad quintam neganda est per se.

L. c. 4.
L. c. 49.

in plus se habet diuisibile quam quantum continuum.

Burleus
vbi supra.

¶ Ad pbationē dicēdū: q̄ supponit vñū falsū, videlicet q̄ in intensione luminis p̄tinua in quolibet instāti aliqd̄ lumē p̄rio acquirat: q̄d falsum est. Itā nec in illa: nec in alio quo motu cōtinuo aliquid acquirat in instāti: sed in instāti est p̄rio acquirat illud q̄d in tpe immediate acquirebat: r̄ q̄ hoc sit verū in p̄posito p̄bati p̄t q̄m̄ si in casu dato in aliquo instāti tpe mēsuratis intensione luminis: aliqd̄ lumē acquirat susceptiuū in illo instāti fuit magis lucidū: siue remaneat lumē precedēs siue nō. ergo in illo instāti corpus causans lumē sit susceptiuo magis propinquū. ¶ Sed hoc est falsū: q̄ aut sit sibi magis p̄pinquū per diuisibile spatij: q̄d tūc acquirat: r̄ hoc est falsū: quia ipm̄ nō acquirat aliqd̄ diuisibile totū simul: aut sit sibi magis p̄pinquū p̄cise per aliqd̄ diuisibile spatij: q̄d tūc acquirat. ¶ Et si sic sequit̄ q̄ diuisibile additū diuisibile: facit ipm̄ maius: r̄ dēptū facit ipm̄ minus. ¶ Et quo p̄o p̄pinquitas est maior: r̄ distātia seu spatij: q̄d intercipitur est min⁹. p̄ter solū diuisibile acquirat. ¶ Cōtra illud est vñū mediū q̄d r̄gāit in arguēdo videlicet q̄to agēs est p̄pinqu⁹ passio equaliter disposito tāto p̄fectiorē effectū inducit. ¶ Ad hāc pbationē dico q̄ nō est vniuersaliter p̄a. ¶ Si q̄n agēs inducit effectū i passio: r̄ cōtinue appropinquat ad ipm̄: r̄ ipm̄ passio est susceptiuū p̄fectioris effectus. Sicut em̄ supponit in casu: dico q̄ q̄to est magis p̄pinquū: p̄fectiorē effectū inducit: siue ab ip̄o tūc p̄rio p̄fectior effect⁹ est cōplete inductus: ita q̄ in quolibet instāti verū ē dicere p̄fectior effect⁹ ē induct⁹: nō dico tñ q̄ sit effect⁹ induct⁹: p̄portionaliter p̄fectior: p̄m q̄ p̄pinquitas est maior: nec etiā q̄ effect⁹ p̄fectior tunc p̄rio cōplete induct⁹ sit p̄fectior: quolibet effectū q̄ fuit p̄rius induct⁹: p̄cedēdo vñū ab alioy statim declarabit. ¶ Ad p̄p̄o sitū ergo dico: q̄ in quolibet instāti in quo corpus luminoso est magis p̄pinquū: verū est dicere q̄ in susceptiuo: tūc p̄rio est mai⁹ lumē inductū: illud tñ nō tūc p̄rio inductū totū simul: nec aliqd̄ ip̄i: s̄ tūc p̄rio p̄fecte inductū est q̄d in tpe immediato inducebāt partibilibiter r̄ cōtinue. ¶ Si cōtra ista iterū p̄t instāti. p̄rio quidē: p̄bado q̄ in quolibet instāti corp⁹ luminosū i casu p̄dicto: causat aliqd̄ lumē: sic q̄ si in aliquo instāti illi⁹ tpe mēsuratis appropinquationē corporis luminosū: r̄ similiter intensione luminis aliqd̄ aliud corpus luminosū causaret in eadē distātia ad illud susceptiuū: in qua in eodē instāti distat corpus luminosū cōtinue appropinquāe in illo instāti: causaret aliqd̄ lumē i illo susceptiuo ergo similiter corpus luminosū q̄d p̄fuit i illo instāti: lumē aliqd̄ causabat p̄ntecedēs patet: q̄m̄ quolibet corp⁹ q̄d p̄t lumē causare i p̄rio instāti in quo est: si est in aliquo instāti p̄rio causat lumē in susceptiuo: si aliqd̄ tale est in debita distātia: r̄ nullū sit ip̄edimētū. ¶ Et cōsequētia patet max̄e supposito q̄ corp⁹ q̄d p̄fuit sit equalis vel maioris virtutis in illuminādo. ¶ Secūdo p̄t argui q̄ etiā ex cōcessis habet p̄positū: q̄ si in quolibet instāti est cātū mai⁹ lumē q̄d pus: s̄ nihil p̄cise causet i instāti r̄ cū tñ sint instātia infinita quorū poster⁹ mai⁹ erit p̄iore erit causata infinita lumina i susceptiuo illo: r̄ oīa simul habeant sine faciēt infinitū lumē. ¶ Tertio aut i p̄rio instāti quo lumē fuit causatū p̄m casu: fuit causatū lumē diuisibile aut diuisibile. Si diuisibile cū intēso fuerit cōtinua: r̄ fiat per acquisitionē noue p̄tis forme: i quolibet instāti erit causatū aliqd̄ nouū lumē q̄d nō fuit in p̄iore aliquo instāti causatū: r̄ cū instātia sint infinita sequit̄ q̄ infinita talia diuisibilia erūt cāta: r̄ vltra ergo cū q̄d talē diuisibile forme det eē lucidū: r̄ duo talia det esse magis lucidū q̄ vñū tñ: r̄ sic sp̄ addēdo diuisibile: sit maius lumē intēsiue: s̄ oīa huiusmodi diuisibilia maneat: in fine erit infinitū intēsiue. ¶ Si nō dicat q̄ lumē acquirat in p̄rio instāti sit diuisibile intēsiue. ¶ Cōtra hoc p̄rio ex intēsiue philosophi. s. phy. r̄ cōmē. ibidē.

¶.c.49.

vbi volit q̄ nullū? per se diuisibile est aliquid: ad q̄d mobile sit p̄rio motū: r̄ est ratio quia cuiuslibet diuisibilis p̄rius acquirat pars q̄ totū. ¶ Secūdo q̄ omne q̄d acquirat motu cōtinuo diuiditur diuisione tēporis mēsuratis motū illū: vt patet ex eodē sexto. Sumatur ergo totus lumē causatū in toto tpe dato p̄rius in hoc susceptiuo. ¶ Et sit illud tēpus. a. r. b. sic tamē q̄. a. sit p̄riū instās esse luminis: aut ergo totū lumē in fine intēsiue siue in instāti b. existēs in susceptiuo illo: cōtinet in se infinitas partes formales equales lumini causato p̄cise in instāti. a. aut si nitas tantū. Si infinitas. ergo ipsum est infinitū intēsiue r̄ p̄terea tēpus habebit etiā infinitas tales partes equales: supposito q̄ intētio sit regularis: r̄ per cōsequēs in p̄ma parte tēporis daturū partū: erit acquirat p̄ia pars luminis: r̄ nō in instāti p̄rio q̄d est. a. Si vero dicatur q̄ cōtinet finitas partes tantū equales illi: ponatur q̄ conti neat tñ. s. partes tales: tūc etiā diuiditur tēpus in. s. partes equales: in quarū vna est acquirat vna pars luminis r̄ in alia alia: r̄ sic de singulis. ergo p̄ma pars forme est acquirat in p̄ma parte tēporis r̄ nō in instāti. a. Quod etiā patet ex alio: quia si in toto tēpore fuit acquirat totū lumen ergo in medietate tēporis fuit acquirat medietas luminis que est partes quatuor: r̄ in quarta parte tēporis fuerūt acquirat due partes luminis. r̄ in. s. parte fuit acquirat p̄ma pars luminis: r̄ per cōsequēs nō in instāti a. ¶ Respondeo ad p̄riū nego consequētia: sed dicitur q̄ a corpore luminoso quod p̄fuit: erit in instāti creationis noui corporis p̄rio complete causatū tantū lumē: q̄ tūc tūc causabitur r̄ erit causatū a corpore nouiter causato: aut maius si corpus quod p̄fuit fuerit maioris virtutis ad illuminandū: r̄ istud sufficit: nec oportet q̄ tūc aliqd̄ denouo causetur: sicut si ponatur q̄ corpus p̄existens fuerit per tēpus i eodē loco nō motū: r̄ corpus aliud causatur in eadem distātia ad susceptiuū. cōstat q̄ in instāti sue creationis corpus nouum causabit lumē: r̄ tamen corpus quod p̄fuit nihil tūc causabit nouū de lumine r̄ nihilominus ab vtroq̄ susceptiuū equaliter illuminabitur: si equalia fuerint illa corpora in virtute illuminandi. ¶ Ad secundum dicēdū: q̄ non est intelligendum q̄ lumen posterius causatū sit maius p̄iore: sumendo posterius cum exclusione p̄ioris: sicut dicimus q̄ a corpore regulariter super spatium motu: maius spatij est: p̄terā situm in instāti determinante medietatem secunde medietatis temporis in quo mouetur: q̄ in instāti terminati p̄cise totam medietatem p̄riam tēporis quod nō est sic intelligēdū quasi illud spatij. p̄cise q̄d est p̄terā sitū in tēpore q̄d est inter instans terminās totā p̄riam medietatē: r̄ instās terminās cōsequētē medietatē secunde medietatis: sit maius spatij quod est acquirat inter instās terminans p̄riam medietatē totius tēporis: cuius ipsum sit subduplum ad illud: sed hoc intelligitur cū inclusioe p̄cedentis. videlicet q̄ totum spatij pertransitum a principio tēporis vsq̄ ad instās finale prime medietatis scde medietatis totius tēporis: maius est spatij pertransito a totius: sicut totū maius est sua parte quā includit: sic in p̄posito intelligēdū est de forma suo modo: alioquin duas cādē equalibus ad illuminandū ex equali distātia sic positū q̄ vna a susceptiuo luminis paululum plus distet q̄ altera: r̄ per consequens minus causet lumen si illa remotior appropinquatur quousq̄ sit in equali distātia a susceptiuo luminis cum reliqua: sequeretur q̄ in illa distātia multo maius lumen causaret q̄ altera: quod ad sensum patet falsum consequentia patet q̄m̄ cū p̄rio est remotior causat aliquatū lumē: r̄ ponat q̄ subduplus ad lumē causatū ab altera: tūc cum appropinquabit per decimam partem illius maioris distātie: maius lumen

s. phy. ¶.c.49.

¶.c.49.

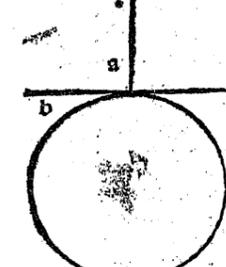
causabit: r̄ per p̄is equalē supra illud primo causatū: et p̄is vtrūq̄ simūl erit iam equalē lumini causato ab altera cādē: et in illa decima erit quadruplū: r̄ in alia octuplū: r̄ sic tandē q̄ esset in equali distātia cū alia cādē: causaret lumē multo maius q̄ illa: q̄d ad sensum p̄is falsum. Sicut ergo de spatio dicitur est sic suo modo de forma est intelligēdū: q̄ posterius lumē maius est q̄ precedēs: sicut totū maius est sua parte: et sicut ex infinitate partū proportionaliū tpe vel instāti: nō p̄cludit totū spatij p̄trāsitū esse in infinitū extrēsiue. Sic nec in p̄posito p̄cludit p̄t totū lumen acquirat esse infinitū intēsiue. ¶ Ad tertium dicēdū q̄ in illo primo instāti causatū est lumē diuisibile. ¶ Et ad dictū p̄i dicēdū: q̄ est intelligēdū de diuisibili spatio q̄d acquirat q̄ motum localē: r̄ sic p̄cedit r̄o sua. nō autē de diuisibili forme: q̄m̄ nihil p̄hibet tale acquirat in instāti. ¶ Ad scdam pbationē dicēdū q̄ totū lumē existēs in susceptiuo in fine tpe p̄inet tñ finitas p̄tes equales lumini causato in primo instāti: r̄ hoc dico supposito q̄ p̄tineat plures tales p̄tes. Itā possibile est q̄ corpus luminoso causet lumen in primo instāti: r̄ in tpe aliquo sequēte per suā appropinquationē intēdat lumen: r̄ nihilominus in fine illius tpe non erit lumen intēsius in duplo q̄ fuit lumē causatū p̄cise in primo instāti: r̄ hoc p̄t ad sensum si q̄ velit aduertere: posito tñ q̄ cōtinet plures tales: r̄ eo q̄ nō continet infinitas: sed finitas tñ. ¶ Tunc ad argumenta q̄ cōtra hoc sunt ex p̄portionali diuisione tpe ad formā acquirat / siue ad lumē. Dicēdū q̄ nō totum lumē acquirat in primo instāti: r̄ in tpe immediato sequēte instās: diuidit̄ in diuisione tpe: sed illa pars luminis p̄cise q̄ acquirat in tpe sequēte illud instās: r̄ tunc p̄t q̄m̄ prima parte. s. tpe nō acquirat. s. pars totū luminis: sed s. illius parti luminis q̄ est acquirat in tpe post p̄riū instans generationis luminis: que si sumat̄ simul cum parte causata in primo instāti erit maior. Similiter ad alia formā arguēdi dicēdū: q̄ in medietate tpe erit acquirat plus q̄ medietas totius luminis: nec vñq̄ p̄ aliquā diuisione tpe deueniet ad aliquā partē in qua non sit maius lumē in susceptiuo q̄ lumē causatū in primo instāti: intelligendo semp̄ per inclusionē illius: vt dicitur est: r̄ hoc ideo q̄ nunq̄ cōsumabat lumē acquirat p̄cise in tpe: sicut nec tpe in quo acquirat. ¶ p̄ter p̄ter q̄ dicitur q̄ regule q̄m̄. 7. phy. de diuisibilitate rei acquirat p̄ motum: r̄ tpe mēsurantis motū illum: sunt intelligēde p̄m ea p̄cise que partibilibiter i illo tpe acquirat: r̄ istud r̄onabiliter dicitur statim apparet: q̄m̄ id q̄d nō acquirat in tpe: nec in aliqua parte ei⁹ nō op̄. p̄portionaliter diuidit̄ cū tpe: neq̄ p̄cludit cum eo q̄d cum tpe. p̄portionaliter diuidit̄: r̄ ex p̄lū p̄t dari in motu locali posito casu possibili. vtz q̄ de vnum corpus subito trāsferret de vno puncto spatij ad aliud: r̄ post aliud instās subite trāslationis illud corpus moueretur p̄tinue p̄ reliquum spatij: tunc cōstat q̄ illud p̄cise q̄d acquirat de spatio in tpe sequēti illū instās p̄portionaliter diuidere: erit diuisibile. p̄portionaliter cū tpe mēsurante suū motū r̄ nō totum spatij cōprehēdens id q̄d acquirat in tpe r̄ illud q̄d occupat in instāti sue generatiōis. ¶ Ad sextum p̄ncipaliter factū dicēdū q̄ minor falsa est: r̄ cōcedēda est p̄clusio. s. q̄ in eodē subiecto primo est calor intēsius r̄ calor remissus quo est pars ei⁹. nō dico aut remississim⁹: q̄ nullus talis est: vt ex supioribus patet. ¶ Cū nō probat̄ illud p̄is esse falsum p̄ hoc q̄ calores hmoi nō cōpatunt̄ se in diuersis subiectis p̄pinquis: sed intēsius ex p̄ellit remissum. Dicēdū q̄ hoc p̄t habere duplicē intellectū. vñus est q̄ calor intēsius corripit calorē remissum sic q̄ ille calor desinat esse: r̄ iste intellexit est falsus. Alio

modo sic q̄ desinat esse remissus q̄d sit augendo ip̄am eē causando alios gradus caloris in ei⁹ subiecto. et hic sensus verus est: p̄m que modū etiā dicit̄ ¶.c. 3. d. 3. c. pen. q̄ charitas imperfecta euacuabit̄ in patria: q̄. s. tollet̄ imperfectio r̄ addet̄ p̄fectio. remanebit̄ ip̄a aucta r̄ acquirat: sed imperfectio motus eliminabit̄: sed ex hoc nō arguit̄ aliqua incōpossibilitas eoz̄ adinuitē: sed cōpossibilitas. ¶ Ad aliam pbationē cum dī. q̄ calor remissus et intēsius contrariant̄ nego: sed dico q̄ isti termini calidū remisse r̄ calidū intēsi sunt cōtrarij: nec simūl verificant̄ de eodē: q̄d nō est: q̄ significāt formas cōtrarias: sed q̄ in hoc termino remisse calidū importat̄ negatio intēsi caliditatis. vnde cū dicit̄ aliqd̄ esse remisse calidū significamus ip̄m habere calorē r̄ nō intēsius: r̄ hoc modo intellegēde sunt auctoitates q̄ dicit̄ talia esse contraria. ¶ Et si dicat q̄ oīs forma nata est denotare suū subiectum: r̄ p̄ p̄is calor remissus existēs cū intēso denotabit subiectū: cōcedēdū est p̄is: sed dicēdū q̄ denotabit sic. hoc est tanto calorē calidū: r̄ nō sic. hoc est remisse calidū. ¶ Sed vterius dī de raritate hūilvales: q̄m̄ fundat̄ in imaginatione falsa. s. q̄ raritas sit qualitas distincta a subiecta r̄ q̄titate r̄ alijs qualitatib⁹ de quib⁹ est sermo: q̄d falsum est: vt alias poterit patere. dato tñ q̄ ita esset responderi posset: sicut dicitur est de calore intēso: r̄ de calore remisso. ¶ Ad septimū nego asis. ad pbationē dicēdū q̄ causa p̄ter quā vna pars p̄rius corripit̄ q̄ altera est: q̄ p̄riū agēs. s. de: ad cuius p̄uidētiam p̄ter oīs ordo qui est in entib⁹: p̄m sententiā Aug. 83. q. 2. qui nihil casus: liter fieri sinit in reb⁹: sicut ibidē in. q. 24. sententiā liter po hic. determinat libere: agēs naturale: vt hec pars p̄ri⁹ q̄ illa corripit̄. ¶ Et eodē modo in p̄ductione ip̄az. cum ip̄e anteq̄ p̄ducant̄ sint equaliter q̄tum ex se est in potētia: vt sic p̄ducantur: nec aliqd̄ int̄er ip̄as sit naturalis ordo. p̄ter quem hoc p̄rius illa p̄o posterius generat̄. ca p̄riū agēs p̄ducit̄ ad cuius p̄ductionē agēs naturale a primo agēs libere determinat̄: vt illa p̄rius p̄ducatur: ad cuius p̄ductionē ip̄m p̄riū agēs determinate p̄currit. Itē hoc alicui videri dī fuga q̄dā p̄ter ignoratā solutionis argumētū: q̄m̄ r̄ hoc ip̄m in similit̄ q̄libet cogit dicere. Constat nāq̄ q̄ idē visibile in eodem oculo frequēter clauso r̄ ap̄to successiue causat visiones: aut p̄rias p̄tes eiusdē r̄ dicit̄: r̄ anteq̄ causant̄ equaliter in potentia vt sāt: nec aliqd̄ inter eas oīno essentialis ordo est. p̄ter quē vna p̄rius r̄ alia poster⁹ fiat: r̄ tñ vna sit ante alia: nec huius ordinis p̄t assignari causa p̄cisa ip̄m visibile: cum equaliter sit in potētia ad p̄ducēdū q̄libet illaz: nec ip̄e oculus: vel potētia visiva: q̄ etiā equaliter r̄ indifferēter est in potētia susceptiua ad oēs: nec etiā visibile r̄ potētia simul: q̄ etiā vtrūq̄ simul indifferēter se h̄ ad illas: nec aliqd̄ ordo eēntialis illaz. cū nullus oīno sit. et maxime si ponant̄ q̄ oēs sint eque p̄fecte sicut possibile est: et breuiter cōcludēdo nulla hui⁹ ordinis causa poterit assignari: nisi libera determinatio agētis p̄riū qui si voluisset p̄rio fuisset p̄ducta q̄ fuit. 2. 2. 3. que p̄riū: et hoc ampli⁹ cōfirmabit̄ infra. dī. 25. ¶ Ad vñā aliā q̄ similit̄ modo p̄cedit cū q̄ritur: an in tpe quo vna pars corripit̄ altera remittatur: vel remaneat integra. dico q̄ remanet integra. ¶ Et cum dī q̄ tunc sequitur q̄ agēs naturale stet per tpe appropinquatū passo in dispositione sufficēti ad agēdum et non agat. nego p̄m istam. Non enī sequitur in hoc tēpore non agit corripēdo oēm formam / vel partem forme. ergo non agit. Itā agit corripēdo aliquā partem. ¶ Ad octauam nego p̄m. ad pbationem cum dicitur: q̄ diuisiū albedinis quod est. a. excedit. b. diuisiū nigredinis sine p̄portione: r̄ per p̄is in infinitum. dico q̄ excedere aliud sine p̄portione potest dupliciter intelligi. vno modo q̄ excedat vltra omnem p̄portionem numerā

*aut p̄t dī q̄ p̄is
im̄ dī ab omni b⁹
ca. dī dī dī dī dī
alig effect⁹ corripit̄.
vñ aut p̄ducit̄ ip̄m
a. f.*

le. sit tamen in qualibet proportioe numerali aliqua pars eius excedat aliud: et per consequens etiam aliqua pars eius se habeat ad aliud in proportioe equalitatis. Alio modo qd excedat sine proportioe id est excessu improportionalibilibi seu non se habente in aliqua proportioe numerali et cum hoc etiam nulla pars eius excedat aliud fm aliqua proportioe numerali. nulla etiam se habebat ad illud in proportioe equalitatis. in hoc secundo sensu neganda est consequentia qua dicitur. a. excedit. b. sine proportioe. ergo qm excedit in infinitu. intelligedo psequens fm qd ex eo inferatur postea. ergo. a. est infinitu. Nam sensus est: qd infinitas partes equales includat: quod non sequitur nisi detur in a. parte equalis ipsi. b. nulla autem talis datur: quia non sunt eiusdem rationis i primo vero sensu concedo consequentia: qm ex antecedente sequit qd. a. contineat infinitas partes equales ipsi. b. et per consequens eis inuicem: ex quo etiam ulterius bene sequitur qd sit infinitu: sed tunc nego antecedens ppter causam dicta scilicet quia. a. et b. non sunt eiusdem rationis.

Et qd ista ratio nullam efficaciam penitus habeat patet: qm simili modo posset probari qd quilibet triangulus rectilineus esset infinitus vel infinite magnitudinis. sumatur enim vnus rectus et sit. a. et vnus angulus contingens et sit. b. nunc proba qd. a. excedit. b. sine proportioe. nam medietas anguli. a. excedit. b. quia vt. 3. Euclidis patet: angulus contingens est omnium acutorum rectilincorum acutissimus et per consequens minor: sed. a. excedit suam medietatem in duplo. ergo. a. excedit i duplo. Item medietas medietatis ipsius. a. excedit. b. ppter eam pdictam et item medietas illius: et sic in infinitum: cuius quilibet angulus rectilineus in infinitum sit diuisibilis in angulos rectilincos vt patet ex primo Euclidis. Et potest etiam alteri distinguendo de sensu primi consequentis quo dicitur: qd vna forma excederet aliam specie distinctas in infinitu. Nam vno modo potest dici aliquod excedere aliud in infinitu quia scilicet continet infinita equalia illi: et sic neganda est consequentia propter causam dictam. Alio modo: qd si illud excessum in infinitu augeret infra speciem suam nunquam pertingeret ad equalitatem excedentis: et sic concedi potest consequens: sed ex eo non sequit ulterius qd ipsius sit infinitu vel infinite perfectio. hoc enim modo angulus rectus excedit infinitu angulu contingens. Si in infinitum enim angulus contingens augeret: nunquam veniret ad equalitatem anguli recti: nec tamen angulus rectus esset infinitus aut infinite magnitudinis seu latitudinis. Ad nonu cu dicitur termini motus sunt incoposibiles: concedo de terminis per se. et tunc nego minores. Dico enim qd termini per se intentionis non sunt forma precedens et subsequens verbi gratia albedo et albedo. cu quilibet motus sit ex opposito in oppositu simpliciter vel quoda modo. albedo autem et albedo in neutro modo sunt opposita: nec etiam albu et albu. cu vnu de altero predicetur. Nec dico etiam: qd priuatio seu non esse forme et esse forme sint termini intentionis. tum quia inter esse et non esse non est mediu vni impossibile e quin subiectu vel non sit albu vel sit albu: et per consequens vel est in termino a quo vel ad quem. tu qd quod sit magis albu non transmutatur ex non albo in albu: cu ipsum iam actu sit albu vnde cu aliquod sit magis album non dicitur de ipso. hoc de non albo fit albu: neq dicitur hoc de albo fit album. sed hoc de minus albo fit magis album. Et quia variatio et transmutatio eius per se attenditur fm magis et minus et non fm album et album. ideo dico quod termini per se huiusmodi motus sunt intentum et remissum vel minus et magis. sicut dicitur philosophus. 5. physicozum in illo capitulo. Et autem loci mutatio prima. dicit qd termini augenti et decrementi sunt magnitudo et paruitas seu perfectio qualitas et imperfectio. Et qd in paruitate inter seua forme est dare magis et minus: et similiter in magnitudine. ideo inter ipsa est aliquo modo medium: quod sufficit ad hoc: vt inter ea possit esse motus. Et fm hoc potest saluari qd mobile dum hoc motu mouetur habet vtriusq termini parte: et neutrum habet totum: qm dum mouetur minus est remisse album qd erat in principio motus et minus inter se erit in fine. Ad decimu dicendum primo qd argumentum ita procedit contra arguente et fortius. Nam fm ipm nec pars precedens manet nec sequens preuit nec aggregatum ex vtraq: immo fm ipsum nihil ex vtraq penitus aggregatur. Et si dicatur qd non habet pns pro inconuenienti. dico etiam ego qd non habeo ipsum pro inconuenienti fm veritatem sermonis sumedo ipsum. In quo autem sensu hec sit vera. forma augetur. dictu est in solutioe prime rationis ad questionem supra in. q. prima de augmento formarum. vbi eadem ratio facta est. Et si dicatur: qd ibi hec in alio quo sensu conceditur. forma augetur: sed augmentu forme est motus: ergo forma mouetur. respondeo negado pnam: qd supposito qd augmentu forme sit motus respectu alterius: tunc dicitur augmentu et respectu alterius motus: qm ipm est augmentu forme et non est motus forme. hoc est denotat formam fm nomen augenti: et non fm nomen motus subiectum aut econtra. vnde forma dicitur augeri et augmentata: et non dicitur moueri neq mota. Et subiectu dicitur moueri et esse motu: et fieri magis tale: et factu esse magis tale: et tunc non dicitur augeri vel esse augmentatu. Non enim de for. cu sit magis album coceditur hec. for. augetur aut hec. for. intendit. In ista disciplina est doctrina. vt patet. 3. phy. et tunc non sequit. discipulus discit. ergo discipulus docet. Et ratio est: quia idem actus sit disciplina et doctrina. dicitur tamen disciplina respectu discitis: et doctrina respectu docentis. vt ibi supra dicit philosophus.

Ad vndecimu nego pnam. Ad pbationem cu dicitur: qd agens potens inducere vna parte forme pot includere: etiam et aliam partem equalem in subiecto eque vel magis disposito. dicendum est qd verum est in subiecto eque vel magis disposito pati vel recipere ab illo agente: quia enim subiectum aliquod sit dispositum ad recipiendu formam aliquam: non tamen potest illa recipere a quocunq agente: sed a determinato agente nec agens potes aliqua formam inducere potest in quolibet passo illa inducere: sed in determinato et apto ab eo pati. Simile autem omnino. fm speciem forme et fm gradum. hoc est qd est eque tale. a simili eque tali pati non potest: nec simile in tale sibi simile agit. sicut patet ex primo de generatione. Et loquor de inductione formarum corporalium et realium. similiter minus tale non per se agit in magis tale: sed econuerso: et hec sunt nota ad sensum. Per hoc patet ad argumentum: quoniam qm passum fuerit eque tale vel magis. agens potens equalem vel minorem formam inducere non inducet in ipso: qd non potest in tale. potest autem hoc argumentum reduci contra sic arguente. Nam constat fm ipsum: qd subiectum existens calidum in tanto gradu potest recipere minorem gradum caloris. Nam potest remitti calor eius/ seu illud subiectum fieri minus calidum qd sit vt dicit recipiendo nouu gradum caloris minorem/ et perdendo illum quem habet. Item certum est: qd potens inducere maiorem gradum caloris potest inducere minorem. pponant ergo duo eque calida: cum vtriusq possit inducere equali gradum caloris ei quem habet in subiecto potenti tunc gradu recipere: et per consequens etiam possit inducere minorem et vtriusq possit. vt probatur esse recipere minorem gradum sequitur qd vnum remittit calorem alterius: et faciet ipsum

cit philosophus. 5. physicozum in illo capitulo. Et autem loci mutatio prima. dicit qd termini augenti et decrementi sunt magnitudo et paruitas seu perfectio qualitas et imperfectio. Et qd in paruitate inter seua forme est dare magis et minus: et similiter in magnitudine. ideo inter ipsa est aliquo modo medium: quod sufficit ad hoc: vt inter ea possit esse motus. Et fm hoc potest saluari qd mobile dum hoc motu mouetur habet vtriusq termini parte: et neutrum habet totum: qm dum mouetur minus est remisse album qd erat in principio motus et minus inter se erit in fine. Ad decimu dicendum primo qd argumentum ita procedit contra arguente et fortius. Nam fm ipm nec pars precedens manet nec sequens preuit nec aggregatum ex vtraq: immo fm ipsum nihil ex vtraq penitus aggregatur. Et si dicatur qd non habet pns pro inconuenienti. dico etiam ego qd non habeo ipsum pro inconuenienti fm veritatem sermonis sumedo ipsum. In quo autem sensu hec sit vera. forma augetur. dictu est in solutioe prime rationis ad questionem supra in. q. prima de augmento formarum. vbi eadem ratio facta est. Et si dicatur: qd ibi hec in alio quo sensu conceditur. forma augetur: sed augmentu forme est motus: ergo forma mouetur. respondeo negado pnam: qd supposito qd augmentu forme sit motus respectu alterius: tunc dicitur augmentu et respectu alterius motus: qm ipm est augmentu forme et non est motus forme. hoc est denotat formam fm nomen augenti: et non fm nomen motus subiectum aut econtra. vnde forma dicitur augeri et augmentata: et non dicitur moueri neq mota. Et subiectu dicitur moueri et esse motu: et fieri magis tale: et factu esse magis tale: et tunc non dicitur augeri vel esse augmentatu. Non enim de for. cu sit magis album coceditur hec. for. augetur aut hec. for. intendit. In ista disciplina est doctrina. vt patet. 3. phy. et tunc non sequit. discipulus discit. ergo discipulus docet. Et ratio est: quia idem actus sit disciplina et doctrina. dicitur tamen disciplina respectu discitis: et doctrina respectu docentis. vt ibi supra dicit philosophus.

Ad vndecimu nego pnam. Ad pbationem cu dicitur: qd agens potens inducere vna parte forme pot includere: etiam et aliam partem equalem in subiecto eque vel magis disposito. dicendum est qd verum est in subiecto eque vel magis disposito pati vel recipere ab illo agente: quia enim subiectum aliquod sit dispositum ad recipiendu formam aliquam: non tamen potest illa recipere a quocunq agente: sed a determinato agente nec agens potes aliqua formam inducere potest in quolibet passo illa inducere: sed in determinato et apto ab eo pati. Simile autem omnino. fm speciem forme et fm gradum. hoc est qd est eque tale. a simili eque tali pati non potest: nec simile in tale sibi simile agit. sicut patet ex primo de generatione. Et loquor de inductione formarum corporalium et realium. similiter minus tale non per se agit in magis tale: sed econuerso: et hec sunt nota ad sensum. Per hoc patet ad argumentum: quoniam qm passum fuerit eque tale vel magis. agens potens equalem vel minorem formam inducere non inducet in ipso: qd non potest in tale. potest autem hoc argumentum reduci contra sic arguente. Nam constat fm ipsum: qd subiectum existens calidum in tanto gradu potest recipere minorem gradum caloris. Nam potest remitti calor eius/ seu illud subiectum fieri minus calidum qd sit vt dicit recipiendo nouu gradum caloris minorem/ et perdendo illum quem habet. Item certum est: qd potens inducere maiorem gradum caloris potest inducere minorem. pponant ergo duo eque calida: cum vtriusq possit inducere equali gradum caloris ei quem habet in subiecto potenti tunc gradu recipere: et per consequens etiam possit inducere minorem et vtriusq possit. vt probatur esse recipere minorem gradum sequitur qd vnum remittit calorem alterius: et faciet ipsum

T. c. 18. T. c. 61. et. 62.

T. c. 19.

T. c. 50. et. 51.

minus calidu: qd ad sensum patet esse falsum: immo qd absurdius est vtriusq ab vtriusq fieri minus tale. Ad duodecimu dicendu qd augmentu quantitas motus est duplex. quoddam quod sit adueniente corpore extrinseco et. vt est augmentu animatum tantu de quo tractatur in primo de generatione. et de hoc: vt patet non procedit ratio. Aliud est quod sit per extensione materie sine additione cuiuscunq corporis extrinseco: quale est rarefactio. de hoc procedit ratio: in hoc sensu accipiedo dicendu est ad maiore qd in aliquo est simile de rarefactione et intensione formarum de quibus est sermo: et in aliquo est dissimile quantum ad propostu facit. Est enim simile qd in neutro augmento ppter illud corruptur per se loquedo: sed est dissimile: qd intentio qualitate de quibus est sermo sit (vt supra probatu est) per acquisitione noue partis seu gradus eiusdem rationis: et rarefactio non est per acquisitione alicuius noue quantitate neq alicuius qualitate fm se a ceteris: de quibus est sermo: et a quantitate distincte: vt quida imaginant esse raritate: sed sicut materia du rarefit sit maiore et extensioe sine additione noue materie: sic quantitas materie sit extensioe et maiore sine additione vel generatione noue quantitate: siue quantitas sit res fm se distincta a subiecto et qualitate: siue non. eandem autem materia sine additione noue materie extensioe est ipsa rarefieri: nec oportet aliam rem nouam in ipsa formaliter existentem fingere. De hoc tamen alias exquisitus: et quia argumetu fundatur sup hoc: qd noua quantitas acquiratur in rarefactione: nec tamen probat: ideo non procedit. Ad illud quod vltimo adducitur de motu ad vbi. Dicedum qd falsum habet fundamentu. videlicet qd vbi sit aliquid res subiectiue existens in mobili: fm qua sit per se motus localis. hoc autem falsum est. sicut patebit in secundo. di. 6. q. prima. Ad primu argumentu principale dicendu: qd non est intentio philosophi qd aliquod minus calidum possit fieri magis calidu sine acquisitione noui caloris seu partis caloris in ea parte subiecti que est calida: sed intendit qd possibile est fieri magis calidu sine acquisitione caloris in parte que non est calida: quod idem est ac si dicitur qd potest fieri magis calidu intensione ab eis hoc qd fiat maius vel magis calidu extensioe. Et hoc expressioe sonat verba eius et ex epila que inducit. hec enim sunt verba eius. et e quod calido magis calidu nullo facto in materia calido quod non esset calidu quando erat minus calidu id est nulla parte materie facta calida que non esset calida quando ipsum erat minus calidu. Et ponit ex epila. d. Sicut quidam neq maioris circuli circulatio et coeueritas si fiat minoris circuli eade cuius sit aut alia in nullo alio factus est ambitus id est curuata: quod non esset ambitus fm rectu: et post. neq enim scintille est accipere aliqua magnitudinem in qua non est caliditas et albedo inest id est claritas et. Et ad huc in intellectu exponit ipsum Lomen. hoc autem dicit ideo philosophus qd antiqui opinabantur corpus condensari et fieri minoris magnitudinis ppter contractione aliquorum formarum existentium in corpore: et ppter ampliatione eorundem rarefieri et fieri maioris magnitudinis: que strictura et ampliatio fm quodam ipsozū fiebat propter introitu et exitu corporu a liquoru in foraminibus illis. fm quosdam vero qui ponebant ibi vacuu separatu non propter hoc fiebat vt dicit Lomen. vtriusq tamen dictu sequebatur qd non quilibet pars corporis densa esset densa nec quilibet pars rari esset rara. Huius autem oppositu dicit philosophus in allegatis verbis ostendens per sua exempla qd quilibet pars densa est densa et rari rara: et tamen densus potest fieri rari: et raru densum. et vtriusq magis et minus tale. vbi Lomen. ibidem ex epila philosophi applica ad propostu ait. qd additio incuruatiōis in circulo non est in aliqua parte et non in alia fm quocunq parte accepteris inuenies incuruatiōe addita in eo. que admodu quilibet pars ignis est

T. c. 32.

4. phys. T. c. 84.

T. c. 84.

T. c. 85.

calida. Similiter est in toto in hoc qd quando est densum et est congregatu: et quando est raru et est segregatum scilicet quoniam raritas et densitas est in qualibet parte eius. Et inuit scilicet philosophus per hoc peccatum quod accidit dicentibus qd densitas et raritas sunt ex constrictioe et ampliatioe partiu foraminu: quonia fm hoc non quilibet pars corporis recipit densitatem et raritatem: et est manifestum per se qd densum est densum fm omnes partes: et similiter raru. hec Lomena. Dicit vero Lomen. quod arguendo inducitur portat secum glofam. vnde hec sunt verba eius. nullis partibus calidis in actu aduenientibus scilicet corporibus calidis: sed transfertur. Et patet qd non est contra positione istam: que non ponit intensionem formarum per additionem corporu similium. Ad secundum dicendum: qd prior forma remanet in subiecto cu sequente parte. Ad primam probatione que contra hoc inducitur: quia tunc duo accidentia et. dico: qd consequentia non valet: quonia ille partes formales faciunt vnam formam numero per se vnam. et ideo de virtute sermonis hec est falsa. forma intesa est plures forme numero: sicut etiam fm opinionem oppositam. non obstante qd quilibet talis forma corporalis habeat plures partes dimensionales siue fm extensionem: quia cum constituunt vna formam per se non est verum qd ille partes sint plures forme. verbi gratia plures albedines: si sunt vna albedo quous sit plures partes albedinis. Sic i pposito. dictu autem philosophi e intellige dū de accidentibus non facientibus per se vnu in actu: quous nec de omnibus vniuersaliter: quoniam non de spiritalibus et intentionalibus: quales sunt species in medio et insensibus et in alijs potentijs et de actibus earum. Et ideo de accidentibus materie mere corporalibus quales sunt qualitates prime et secunde potest intelligi verum esse dictum suu: quonia talia in eodem subiecto per se faciunt vnu et non remanent actu plura indiuidua: quous de potentia dei posset esse oppositu. Ad alia de auctoritate sex principiorum dicendum: qd sua intentio est qd forma non sit composita ex actu et potentia intrinsece sicut compositu de genere substantie et hoc inuit probatio sua cuius dicit: qd talis compositio id est tale compositu adueniens aque facit maius: sicut aqua adueniens aque facit maius: albedo adueniens non facit maius. Ad tertia cu dicitur: qd qto forma est compositior: tato est imperfectior. nego illa. ideo dico qd de tali compositioe qua pono qto est compositior: tanto perfectior e. et quous simplicitas dicatur esse perfectionis simplicitate: non tamen omne simplex perfectius est quolibet composito: sed aliquando econtra aliquod compositu perfectius est hoc vel illo simplici. sicut homo perfectior est sua materia: et quodlibet compositum vtraq sua parte.

Distinctio. xvij. Questio. v.

Distu visum est de augmento qualitatu corporalium videndum est de augmento spiritualium et specialiter charitatis de qua magister principaliter agit. Quero ergo vtrum charitas possit augeri. Et arguitur qd non sic primo charitas non potest minui. ergo non potest augeri. Antecedens probatur: quia si posset minui vel hoc esset per peccatu mortale: vel veniale. non per mortale: quoniam tale totaliter tollit charitatem. nec per veniale: quia cum charitas sit finita intensiue per multiplicationem venialium preesse posset totaliter consumi: et sic homo per sola venialia posset danari: quod est falsum. consequentia patet: qm sicut patet ex secundo ethi. ex eis dem actibus contrario modo factis augetur et minuitur habitus: et fit melior et deterior: scilicet minus bonus. Secundo sic. si charitas posset augeri: aut posset augeri.

L. c. 84.

5. meta. T. c. 16.

Lap. p. 10

Distinctio

Questio

Articulus

augmēto successiuo r cōtinuo/aut instātaneo: sed nec sic nec sic. ergo non potē augeri. pbo minorem. r primo qd nō augmēto cōtinuo. Et loquor de augmēto charitatis: qd meritoze puenit ex actib⁹ meritoz: qd si sic augere cōtinuo/vel hoc esset. ppter cōtinuationem actus meritoz: manētis in eodē gradu intēsiue/vel ppter cōtinuā intēsiōnē et iudē actus meritoz/aut ppter cōtinuā successiōnē actū meritoz: primū nō potē dici: qm actus meritoz? eodē modo meritoze facit ad augmētum charitatis quo actus virtutis acquirite facit elicitiue ad augmētū illi? virtutis: r alie forme naturaliter actiue ad augmētū suū effectū. tales aut forme si in passio nō sit resistētia dīspōitionis cōtrarie/nec aliud adit ipediēs actionē ear: nō agūt effectū pfectissimū quē possunt: nec ppter diu tūmōzē pntiā ipsa: intēdunt ipm: nisi ipse forme actiue intendatur in scriptis. vnde si ponat summa dispositio in aere ad lumen: r nullū sit oīno impedimētū/ nec augeat virtus illuminatiua in corpore luminoso: nūq̄ corpus lu minosum intēdēt lumē in aere si stare p annū pntens ē: sed in primo instātī causat summū qd potē: r ultra nō intē dit illū. in pposito aut ponitur charitas in aīa: r per pns nulla dispositio cōtraria: qm nulla talis sibi est cōpossibi lis: r nullū ponit impedimētū. ergo actus meritoz in primo instātī sui eē tū augebit charitatē meritoze: quā tum potē nec potest per suā cōtinuationē augebit/ nec po test dici scdm. vcz qd augeat charitas continue. ppter cō tinuā intēsiōnē actus meritoz: qm tunc actus augeat continue. Sed pbo: qd hoc nō sit possibile: qd sit actus a. meritoz: r sit ipse bonus in gradu. b. r si potest auge ri cōtinuo ponat qd augeat quousq̄ sit in duplo bonus: r sit gradus duplus. c. tunc sic. latitudo intēsiua. c. addita supra gradū. b. est acq̄sita in tpe: r latitudo. b. p̄existens fuit acq̄sita in instātī: vt suppono: r latitudo addita est equalis p̄existētī: ergo latitudo. b. p̄existēs fuit cona tu in infinitū maiore pducta q̄ latitudo addita in tpe. et vltra. ergo in volūtate fuit conatus infinitus intēsiue: qd est impossibile. p̄a p̄batur: qd qualis est p̄positio veloci tatis ad velocitatē in pducēdo equalem effectū: talis est p̄positio p̄tutis pducētis ad virtutē: si sint diuerse/aut conatus ad conatū: si ab eodē virtute vterq̄ effectus pro ducat. velocitatis aut instātanee ad tēporalem nulla est p̄positio. ergo rē. Confirmat. Nam stat qd maior co natus requirit ad pducendū tū effectū in instātī: qd ad pducēdum in tpe/aut ergo maior in infinitū: r habetur p̄positū/aut in aliqua p̄positione finita: r si sic tūc sumatur aliq̄ tēpus minus in eadē p̄positione ad aliud tēpus in quo est conat⁹ appositus in pductione subita ad cona tū productionis tpalis: r tūc tātus conatus apponet ad pducendū in tpe illo quātū ad pducendū in instātī: qd est falsum. Confirmatur scdo: qd si esset aliqua virtus potēs pducere tū effectū in tpe: r nō potēs illū pduce re in instātī: r alia esset potēs tū effectum producere in instātī: non est dubium qd potēs in instātī esset intēsiue maior in infinitū: ergo sic in pposito. Nec potē dici ter tio qd intēdant cōtinuo charitas ppter cōtinuā successio nem a ctuū meritozorum. cū talis successio sit impossibi lis: qm tunc in quolibet instātī tēporis acquireretur no uus actus: qd est impossibile: vt ex p̄cedenti. q. apparet patet ergo qd charitas nō potest augeri augmento conti nuo. Quod vero nō possit augmento instātaneo pro batur: quia vel hoc esset per actum durāntē tantū per in stans. c. hoc non. cū nullus talis actus datur. vt supra pa tet. aut per actū durāntē per tēpus: quod etiā dici non potē: quia sequitur qd actus ille esset meritoz: r tantū per instans/ nec maius premiū sibi deberetur: ergo maiori eius continuatione: r per cōsequēda non expēdieret talem actū continuare. Et consequētia prima p̄t: qm si maius p̄e

miū sibi deberet: charitas etiā magis augetur: qm fm p̄positionem charitatis est p̄positio p̄cūmij. ecclia non orat pro aliquo in Ad oppositum possibile: et orat pro augmēto charitatis: sc̄ in collecta. Omnipotens sempiternus deus da nobis fidei/ spei/ r charitatis augmētum. de alijs etiā virtutibus acquiritis qd augeantur: patet scdo ethi. In declarando q. duo erunt articuli. In pri mo videbit de p̄ncipali q̄s to. In scdo mouebunt quedā dubia tacta in arguendo. Quantum ad primum pono quatuor conclusio nes. Prima est qd charitas potest augeri. hoc p̄batur primo auctoritatē apostoli ad p̄hil. 2. vō vt charitas vestra magis/ ac magis abūdet. gloria. i. crescat. non oraret aut pro cremēto charitatis si foret im possibile ipsam augeri. Itē. 2. ad Thessa. gratias ago deo: qm inquit super creuit fides vestra r abundat chari tas. Item Aug. in enc̄. b. Minuetur inquit cupiditas charitate crescente. Item idē super epistola Joan. 2. vt allegat magister. 3. sentētiā disti. 29. c. vlti. ait. Nunquid mor vt charitas nascitur tam p̄orsus p̄fecta est. imo vt perficiat nascitur. cū fuerit nata nutritur. cum fuerit nu trita roboratur. cum fuerit roborata perficit. cum ad per fectionem venerit dicit cupio dissolui r esse cum christo. P̄terea. Constat qd existēs in charitate percipiēdo eucharistiam percipit nouū gradum charitatis quot sit deo charior: et sic per alioz susceptionē sacramentozum. Item cōstat qd existēs in charitate operādo fm chari tate sit melior: ergo charitas ei⁹ augeat. p̄a p̄t p̄ Aug. in enc̄. b. d. quanto in vnoquoq̄ charitas maior est: tant o melior est in quo est. Et quo dicto sequit: qd quāto q̄s est melior: tāto in eo est charitas maior. alioquin nihil p̄ hiberet p̄tū maiore charitate habere/ q̄s habet p̄ba ulus: r tū p̄ba ulū esse p̄tū meliorem. Et sic falsum esset qd dicit Aug. plura possent adduci: sed ista sufficiūt: qd nec cōclusio dubia est apud quēq̄ catholicū. Scda conclusio est. qd charitas nō augeat ex hoc p̄cise: qd depu ratur/ vel fuit minus permittit cōtrario. Et primo p̄bari potest ista conclusio per eas dē rōnes quibus p̄batur est supra generaliter hoc de omni forma ipsam non auge ri p̄ depurationē a cōtrario applicādo illas per speciales ter minos ad p̄positū. Scdo. quia in beata virgine fuit charitas aucta: tam in cōceptione filij. iuxta illud. Spi ritus sc̄tus superueniet in te rē. q̄ ante. Et postea ex suis meritozīs operibus/ nec tū fuit depurata charitas eius a cōtrario cū post eius sanctificationē in vtroq̄ nunq̄ in eius mente fuerit aliquid cōtrariū charitatis: quoniā fm cōmūnem sanctorū doctrinam nunq̄ in ipsa aliquid peccatum actuale fuit. Tertio. qd si nullus hominūq̄ peccasset adhuc homo vnus alio habuisset maiore chari tate. Et idē homo in gratia r charitate profecisset fm qd plus/ vel minus ex charitate fuisset operatus: et tū tunc nullius charitas fuisset aucta per depurationem/ vel mi nozem mixtionē cū cōtrario. quod p̄t: qd non potest fini gi. qd tunc fuisset illud cōtrarium. Contra istam con clusionē videtur esse auctoritas Aug. 83. q. vbi ait. Chari tatis venenū est spes ad p̄scendozum/ aut retinendozum temporalū. nutritum eius est diminutio cupiditatis: perfectio nulla cupiditas. vbi patz: qd cōtrariū charita tis est cupiditas et desiderū temporalium. ideo vocat il lam venenū charitatis. Et cuius diminutione nutritur: et per cōsequēda augeat charitas ipsa: r qd tunc charitas est perfecta: qm nulli cupiditati est admixta. Et similiter vt allegatū est in p̄cedēte cōclusionē: idē August. ait in enc̄. b. Minuetur cupiditas charitate crescente. vbi etiā exp̄esse videtur velle qd charitas crescat per minutionē cupiditatis. Respondeo qd dictum Aug. intelligēdum

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

206.

Cap. 1.

Decimaseptima

Quinta

Primus

So. crisi.

est per concomitantia: qd. s. in eo in quo est adhuc cupidi tas cum charitate: augmentum charitatis cōcomitatur minutio cupiditatis: r minutionē cupiditatis cōcomitat augmētū charitatis. non intēdit aut qd hoc ipsum sit char itate augeat: qd cupiditas minuit/ aut qd p̄cise per hoc charitas augeat: qd cupiditas minuit. alioquin non esset possibile in aliquo augeri charitatē in quo non esset cupi ditas: qd p̄orsus falsum est. P̄o eo autē qd in argu mento implicatur: sc̄ qd cupiditas est cōtraria charitati est sciendū: qd charitas potest sumi dupliciter. s. pro char itate infusa/ r pro charitate acq̄sita: qm sicut ex alijs aie acribus frequētatis generantur habitus: sic etiā ex acri bus diligēdi deū ppter se: r primum ppter deū frequē tatis generat habitus in aīa ad similes actus inclinans: qd etiā post peccatū mortale remanet in hoīe. Item charitas potest sumi pro habitu et p̄ actu. Similiter cu piditas est duplex. s. habitualis r actualis r vtraq̄ diu ditur in veniale r mortale: charitatis ergo infuse nulla cu piditas habitualis est formaliter cōtraria: neq̄ etiā actuali charitatis. Quod p̄batur ex eo qd quilibet est sibi com possible. vnde si genilis luxuriosus r auarus r alijs cu piditatis habitualis conuertitur ad fidem: et bapti zetur infunditur sibi charitas: r non statim cōtrariū habitus vitiosi: qd prius erant in eo. cū etiā post baptismū exp̄perat se inclinari ad actus illoz. Similiter cupidi tas actualis venialis nō est cōtraria formaliter charita ti: sed cōpossibilis est ei: sed cupiditas mortalis actualis potē dici formaliter cōtraria charitati: eo qd illi non est cō possible: et vicissim potē inesse. Sed nūquid charitas acq̄sita r cupiditas sunt incōpossibiles fm habitū. dici potē p̄babiliter: qd si sumat charitas acq̄sita perfecta: sc̄ pro ea qua quis habitualiter deum diligit super omnia: et quicquid diligit diligit propter deū: tali charitati nul la habitualis cupiditas mortalis est sibi com possible: alioquin in eodem simul essent habitus acq̄siti ad incō possibiles actus inclinantes. videlz diligere creaturam plus q̄ deum/ vel non. ppter deum: qui est actus cupidi tatis: r diligere deū plus q̄ creaturā: r non ppter ipsam creaturā: qui est actus charitatis: q̄s aut nō oīs cupi ditas sit formaliter cōtraria charitati infuse: de qua nūc principaliter agitur. aliquo tū modo potest dici cōtraria virtualiter: qd sc̄ inclināt ad actus/ vel demeritoze cor ruptiuos charitatis r incōpossibiles actibus eius. vt cu piditas mortalis/ vel aliquo modo impeditiuos media te/ vel immediare: ne sic perfecte actus charitatis eliciā tur. vt magis in dubio vno dicitur. et propter hoc vtraq̄ potest dici: licet dissimiliter venenū esset charitatis: nec ex hoc habetur aliquid cōtra superius dicta. vcz qd con trarie forme nō possunt in eodē simul esse. Tertia con clusio est. qd charitas augeat per acq̄sitionem noui gra dus charitatis r non p̄cise per maiore dispositionē sub tecti. Que cōclusio potē p̄bari per aliquas rōnes facta: rū in p̄cedēt. q. ad p̄bandū similē cōclusionē de formis corporalibus. Scdo specialiter. Nam quere dū est per quid aīa vno tempore est magis disposita ad charitatem q̄ alio. Nam aut hoc est: quia maiorem habet charitatē: ita qd minor charitas disponit ad maiorem: sicut aliqui di cunt qd minus lumen disponit ad maius: et si sic dicat ponantur gradus in esse charitatis et conceditur p̄posi tus: aut ideo est magis disposita: quia eius cupiditas est dimi nuta: et vnus homo est magis dispositus/ q̄ alius: quia eius cupiditas est minor. Et hoc rep̄batur pri mo: quia si nullus homo vnq̄ peccasset nullā aliquis cu piditatem habuisset: et tamen vnus fuisset iustior et deo carior/ q̄ alius: et idem homo vno tempore/ q̄ alio. Item in bonis angelis non fuit vlla cupiditas: r tamē nō habuerunt oēs equalē charitatē anteq̄ essent beati: si

cut nec omnitū est equalis beatitudo: sed vnus alio maio res habuit. supposito qd habuerunt meritū anteq̄ premiū aut etiam si non prius: sed simul: nihilominus vnus nunc maior habet charitates r alius minor: r tamen nullus habet minorem cupiditatem: cū nulla sit in eis cupiditas. Secūdo qd vel cupiditas minuitur fm suā essentia: et habet p̄positū/ vel fm esse tantū ppter aliā dispositionē: r sic de alia querat in infinitū. Tertio aīa est magis di spōsita ppter aliquā aliā formā existētē in ea: r tunc vel oportet qd semp̄ quicunq̄ charitas augeat noua forma fm speciem acquiratur in anima per quā sit magis disposita quod videtur incōueniēs: r maxime si contingat charita tem augeri continue: vel qd illa forma disponēs augeatur in sua essentia: aut vltimo anima est magis disposita pro pter remotionē alicuius forme indispōnentis ad charita tis vel tollatur forma alterius rationis vel eadem essen tialiter minuat: r conceditur p̄positū. Ad rationem istā forsan diceretur qd ista maior dispositio anime est ma ior capacitas ei⁹. vnde sicut anima fit magis r magis ca paz charitatis sic eaz magis participat fit carior. Sed tra. aut capacitas aīe est aliqua entitas distincta ab essen tia r potentia anime: aut non. si sic illa non est nisi quedā forma existens vel in essentia vel in potētia: r tūc vel que rendum est quomodo fiat maior: an scilicet in sua essentia vel qualiter vt prius. Si vero capacitas sit aliqua entitas talis distincta: cū ipsa anima nō suscipiat intensionem in se ipsa neq̄ potentia etiā oportet intelligere qd capacitas ideocatur maior: qd anima est capax: immo idipsum oportet intelligere per hoc quod dicitur: qd capacitas aīe est maior: ac si diceretur anima est magis capax charita tis: r ille est melior intellectus qui possit haberi ex verbis illis. Sed tunc stat questio quare anima vno tempore est magis capax charitatis q̄ alio: qd vel hoc est propter remotionem alicuius forme impediētis capacitatem: si cut oculus est minus capax lucis propter humorem aliū quem impediētē: r sit magis capax per remotionem illius: vel hoc est propter appositionē alicuius disponētis: r vtrūlibet istorum dicatur ratio procedit contra illud vt supra. Itē constat qd vitū. aliquando augeat in aīa: r sumatur primus vitū genitū in anima for. r de ipso que ratur qualiter augeat: nec potest inueniri aliqua dispo sitio in anima ad vitium illud. propter quā anima est magis disposita ad maius vitium: nisi ipsūmet vitium cuius vnus gradus disponit ad aliū. Et similiter argui pos set de alijs habitibus anime ac etiam de actibus qui in tenduntur. Quarta conclusio: qd nō est necesse in aug mēto charitatis corrumpi charitatem p̄existētem. Itē aīa primo p̄bo: qd alioquin sequit: qd impossibile est charitatē a deo augeri per aliq̄ tēpus cōtinuo: cōsequēs istud falsum esse puto: r ipsi similiter habent hoc putare: cū cōcedāt aliquas formas posse a naturalib⁹ causis suis cōtinuo augeri. cōsequētia vero patet: qm si oppositū con sequētis simul cū ante ponat verū: sequit qd tps sit cōposi tū ex instātib⁹: sicut in quita rōne articuli sc̄di p̄cedentis questiois in simili p̄batū est. Scdo alie forme corpo rales vel spūales dū intēdūt nō corrūpūt p̄existēs: ergo nō ē necesse charitatē p̄existētē corrūpi si intendat. p̄a est satis clara cuius. asis q̄tū ad formas corporales etiā spūales q̄ naturaliter augent cōiter p̄bat i p̄cedenti. q. Hūc tū spūaliter de intellectualib⁹ sicut sunt habit⁹ acq̄si ti in mente p̄bo per rationē satis cōmūne r bonā. Et sup pono ex secundo ethi. ac etiam experientia qd tales habi tus augentur per actus ab eis elicitos tanq̄ per causas actiuas partiales. Et suppono ex declaratione posita in p̄ncipio sc̄di articuli p̄cedētis questiois: ac etiā cōcessioe opinionis oppositē qd si augmentum forme fiat per cor

1071

dicom q p atto ho nrs meritoze dīpo nit hō alior q p̄a magis gratia

ruptione precedens: quilibet forma in intentione inducitur in instanti. Pono ergo q in for. augeatur habitus: et fumo habitus auctus qui sit. b. r. productus in hoc presenti instanti. Iste hoc instantis sit finale teporis intentionis: siue mediu. posito q intentio fiat in tepore: seu etia sit in istas in quo fiat habitus: ista sit de tur tuc arguo. in huiusmodi instanti productur. b. igitur in hoc instanti est actus a quo elicitur: r. vltra: ergo in hoc instanti est habitus a quo ille elicitur: ergo in hoc instanti simul cu habitu. b. est habitus aliquis preexistens in forte. p. prima consequentia probatur ex eo q omne quod producit ab aliquo producente: r. per consequens est ipse productur: q. impossibile est aliquid non existens pducere aliqua entitate: habitus aut pducit ab actu: r. per ide patet secunda consequentia: q. actus quo augeat habitus ab habitu etia aliquo pducit immo illud tm cotuerti finis dicere augeat. Ad hac ratione respondeo: r. negado consequentia. Ad probatione dicitur q res primo in instanti i quo est no indiget actuali presentia vel existetia sui agens: q. ia tuc facta est: r. q. facta est no indiget faciete. Contra suppono tanq certu: q. ois effectus singularis r. determinatus est vel fuit productus ab aliqua causa singulari r. determinata: que est actualiter vel fuit: cu ergo causa habitus supponat esse actus. huius habitus. b. est vel fuit aliquis singularis actus: causa: r. vocetur ille. d. ergo. d. est vel fuit. si est: habetur ppositu: si non est: facta fuit: aut fuit per instanti: aut per tepus: si per instanti: cu no sit in istas instanti immediatu: tepus fuit mediu inter instanti in quo actus fuit r. hoc instanti: sed non est intelligibile: q. nuc primo aliquid pducatur: aut si pducatur ab aliquo qd no est: r. per tps immediate precedens etia no fuit: alias posset dici: q. ignis nuc pducit ab igne q fuit tpe. r. huius in incendio Dathan r. Abiro. Si fo fuit per tepus: aut habuit aliquo instanti vltimu sui esse post qd nihil est: fuit r. id est sequit: aut habuit vltimu instanti post qd aliquid est: fuit: tuc sequit: q. fuit remissus per ablatione partis a parte contra id qd tenet opinio: aut primus instanti sui no esse: r. tuc aut illud instanti est hoc presens aut fuit aliquid pteritum. Si pteritum sequit id est qd prius illatu est. Si hoc presens sequit q. vel nullus habitus potest intendi continue naturaliter: cuius oppositu pbabit articulo sequenti: vel in istas fuit immediatu instanti. patet: q. si augeat continue actus qui est causa habitus habet esse per instanti: r. q. ponit primo no esse in instanti in quo est habitus patet ppositu. Ad pterea. Ita est intelligibile: q. aliquid sit causa efficiens alicuius entitatis nisi ipsam pducatur: ipm est vel aliquid illius: aut q sit dispositio precedens r. necessitans ad illa: sicut opinio opposita: d. de aliqua generatione forme substantialis: que sequit necessario dispositione precedere facta ab agente p instanti generationis: no existere. Sed actus datus du est nihil ipsius habitus pducit cu indubitanter producat fm opinionem: nec aliqd aliud dispones: q. tuc no nisi habitus aliquis pducitur nec cotingit assignare q aliud pducatur: r. quicunq habitus pducatur: du actus est habet ppositu: qm r. tuc prius habitus qui est causa actus etia est. Ad pterea vt etia alij arguit in speciali videtur inconueniens de charitate q corrumpat in augmento eius: cum ipsa non tollatur nisi per peccatum mortale: quod non interuenit cum aliquis sit magis carus. Ad hoc sufficiant de isto articulo: quia ex dictis in precedenti. q. multa possunt adduci ad probationem eorum que in hoc arti. dicta sunt.

Tunc restat tacta. primu est. vtru intentio charitatis aut alteri virtutis fiat in tepore continuo secundum vtru charitas possit minui. Quatum ad primu pono duas conclusiones. Prima est: q. intentio habitus acquisiti sit seu fieri potest i tepore continuo. Ad proba r. sup-

bonu m. g. galteru.

pono q habitus generat r. augeat per actus sicut per experientia: r. declaraf. 2. ethi. It suppono q quilibet actus elicitur ab habitu durat per tps r. no p instanti tm vt ex supra dictis pbari potest sic. si habitus no intendere in tpe continuo sequit q actiuu naturale p tps esset in debita distantia presens passo apto r. dispositio: mulloq impedimeto cocurrente: r. tm no ageret in illud: cosequens ena naturaliter impossibile. cosequencia pbat. na actus augmentatiu habitus naturaliter no libere agit ad augmentu illius. vti quis i potestate nostra sit habere actu r. ex hoc dicamur q voluntarie habituamur: vt patet ex. 3. ethi. in potestate tm nostra no est q actus existens no generet habitum vel augmentu. Forte dicit: q. cosequens no est vniuersaliter impossibile: sed de aliquo agit: no est veru vt pote de his q totu effectum que possunt causare in passo causant in instanti: sicut patet de corpore luminoso: qd in pmo instanti in quo est sufficiter ppingu diaphano causat totu lumē qd pot causare in illo: nec vnq postea causat plus de lumine qd tocunq tpe maneat in eade distantia vel ppinguitate: r. subiectu seu susceptiu sit eode mo dispositu. Sic in pposito dicit: q. actus in primo instanti sui esse causat illud totu qd pot r. tm augeat habitum qd pot: r. in tpe sequente nihil plus causat. Ad hoc r. deficit in duobus. primo in eo qd ait de corpore luminoso. Ita corpus luminosus toto tpe quo est sufficiter presens diaphano post instanti generationis luminis: licet no agat generando nouu lumē: agit tm in diaphano pferuado lumē qd naturaliter in primo instanti causauit: r. vniuersaliter loquendo impossibile est reperire aliqd actu i dispositione sufficite ad agedu in passo cocouiente: quin ipsum agat in illo vel pducendo aliquid de nouo: vel conferuado qd pductu est: vel corrupedo vel altere aliquid agedo vel transfmutado fm conditione illius agens. actus ergo elicitur ab habitu: si in primo instanti causat totu qd potest: r. in tpe sequente nihil plus causat: cu ipse no conferuet id qd causauit. Ita habitus no dependet in esse ab actu: cu remanet actu corrupto: nec aliquo alio modo patet vt agat in subiectu habitus: sequit q. in toto tpe illud actus sit presens r. r. tm no agat aliquo modo in ipsum: qd est naturaliter impossibile vt patet ex primo de generatione. r. 9. metaphi. Secundo deficit solutio in hoc qd ait totu qd pot causare de habitu causare in primo instanti sui esse. vti arguo sic. Si for. habes habitum mansuetudinis eliceret infra certa parte tps. verbi gratia infra vna hora plures actus mansuetudinis successiuos: equales i gradu: semp inter corruptione prioris r. generatione sequentis laberet aliqd tepus: r. tuc plures gradus essent additi illi habitui: r. habitus mansuetudinis esset intensior: in eo in fine hore qd esset in primo instanti hore illius: in quo primo habuit esse primus actus elicitus ab eo. ergo si for. in primo instanti hore eliceret actu mansuetudinis: r. illu cotinuaret in eode gradu p tota hore: habitus et intensior esset in fine hore qd in principio: r. plures gradus essent causati: r. vltra: ergo no totu quod potest causare talis actus causat in primo instanti sui esse. secunda consequentia nota est r. primu antecedens. Ita quilibet illoru actu causaret aliquē gradū habitus de nouo etia fm respotione. q. d. q. actus in primo instanti inest: quo causat totu qd pot: r. sic quilibet qd primo esset aliquid causaret. Et cosequencia prima pbat: q. nunq diuersa agētia et iude speciei r. equalis virtutis in agedo sibi successiuo circa idē passu in aliquo tpe maiore intensiue faciunt effectum qd faceret vnu illoru solu: si p totu tps illud presens fuisset. r. cetera foret paria. Et loquor semp de his que naturaliter agūt. hoc patet ta in agētibus que cotinuat suos effectus in esse qd de alijs. vnde si vna cadela causat in aliqua parte diaphani lumē: r. illa amota accedat alia equalis luminositas in eode loco: r. deinde illa

Cap. 1. 2.

Ca. 1. et. 2.

E. c. 10.

secda submota succedat tertia equalis virtutis ad illum mandu: et sic vlt ad centu vel mille: no erit mai? seu intensus lumen in illa pre diaphani post pntia mille: si vlt dele qd esset si prima cadela sola toto tpe in quo ille mille sibi succederit pns fuisset ceteris paribus. Similiter synu calefactiuu sit sufficiter proximu alicui calefactibili p aliquod tep: et illud postea remoueat et succedat aliud eiusde speciei et equalis virtutis calefactiuu: et iteru secundo submota succedat tertiū: et sic vltra quot vis: non erit int. sior calor: causatus in calefactibili illo in fine totius tps illius successionis: qd esset si solu primu calefactiuu p totu tepus illud fuisset presens: et cetera fuissent paria: quoniam esset intensior causatus ab illo solo qd ab oibz illis: supposito q. inter amotione vnus et appositio: ne immediate sequentis fuisset aliquod tepus. Et cotinuat: na constat q. no fieret maior calor: si amoto vno calefactiuo: aliud equale succederet qd si ipmmet qd prius fuit amotu rediret ceteris paribus: certu aut est q. non plus: imo minus fieret de calore si idē calefactiuu tolleretur: et postea reduceret qd si ipsum esset continue presens alioquin cu vellet quis q. aqua calefieret deberet appropinare sibi igne: et postea remouere: et iteru appropinare: et deinde remouere: quod est contra sensum. Secundo arguitur principaliter ad conclusionē sic: possibile est habitum remitti p actu in aliquo tpe continue. ergo possibile est habitum augeri per actu in tpe continue. pna patet: qm ois forma continue remissibilis est continue augmentabilis: sicut autē remissio habitus sit per actu p rariu actui habitus: sic intensio per actu propriu eius: vt patet ex secundo ethi cor. a. nis probatur. Ita possibile est: q. habens habitum elicit actus contra inclinationē illius habitus remissiuu illius: ponatur ergo hoc in esse. tunc sic: aut ille actus remittet habitum in tepore continue: et habetur ppositu: aut in instanti ptece: et sic aut in quolibet instanti tps alicuius: aut no in quolibet. Si in quolibet: sequitur q. illa remissio sit continue vt patet: et habetur ppositu: q. quis hoc sit impossibile fm se: si no in quolibet instanti: sed in aliquo sic: r. in aliquo non: aut tuc remittit in primo instanti in quo est et p tepus aliquod immediatus sequens no remittit: aut non in primo instanti: sed in aliquo postero. Si dicatur primu. contra: actus ille post primu instanti: et no ē debilis: q. fuerit: vt possibile est et supponatur: et habitus est remissio: q. fuerit ante primu instanti in quo fuit actus: ergo immedie post primu instanti actus ille remittit habitus. Si dicatur secundu: contra: actus ille no est fortior in illo instanti q. fuerit in primo vt supponat: et habitus no est remissio: nec alia transmutatio facta est in subiecto. ergo si no remittit habitum in primo instanti: nec in illo instanti dato remittit. Tertio si intensio habitus no sit continua: sequit q. actus diuturnior: no magis augeat habitus q. actus minus equie diuturnus in tensus. pna est falsum vt patet per experientia: et peritur emi qlibet q. quanto ira est diuturnior: ceteris paribz: tato magis facit hominē habitualiter iracundū. Si r. quanto diuturnior est actus mansuetudinis: tato fit quis mansuetior: et sic de alijs: pna vero nota est: q. actus diuturnior: no magis augeat in primo instanti in quo est q. augeat actus minus durans. si sint eque intensi. ergo si magis augeat: hoc erit in tpe. Adfirmatur hoc p simile. Ita quanto diuturnior est apprehensio delectabilis sensibilis: tato magis augeat concupiscētia in eo qui cocupiscit. vnde datur documentu a sanctis: q. tales cogitationes statim abigamus: et in eis non immoremur: sic etia quanto diuturnior est actus augmentariu illius habitus: tanto ipse habitus magis intenditur. Quarto cotingit actum p que intenditur habitus intendi per aliquod tepus continue. ergo contingit habitum per aliquod tepus continue in-

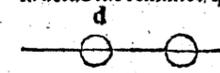
tedi: cosequencia patet: qm intensioe cause naturaliter agētis sequit intensio effectus. a. nis patet ex eo q. est de concupiscētia. Idē patet de timore r. ira r. alijs actibus: qui intenduntur ex maiore apprehensioe obiecti vel cotinuatione r. mora apprehensiois. Quinto certu est: q. habitus intendi potest. ergo si no posset intendi continue: aut hec repugnancia esset ex natura habitus: aut ex parte subiecti: aut ex parte cause ipsuz intendētis: no ex parte habitus: qm nulli forme possibili intendi repugnat intendi continue: ois emi talis habet gradus intrinsecos in infinitu: vt ex superioribus patet: nec ex parte subiecti est repugnancia. Ita in eodem subiecto quida actus intendunt continue: sicut dolor in concupiscibili: cu quis tenet manum ad ignem: sicut emi ignis actio in sensum est continua: sic intensio doloris est continua. Similiter notitia intuitiua intellectus de re sensibili continue intenditur r. clarior fit: sicut intenditur visio sensus: quando visibile fit continue sibi propinquius in magis proportionata distantia: r. de multis actibus anime idē posset ostēdi: nec etia est huiusmodi repugnancia ex parte cause debētis intendere habitum qui est ille actus. Ita ille continua: tus potest intendere: etia si ipse maneat in equali gradu: et ipse similiter potest intendi continue per aliquod tepus vt supra dictu est. Secunda conclusio est q. possibile est charitate augeri deo in tepore continue: hoc patet: qm oem formā habere latitudine intensiuā potest deus r. simul et successiue causare sicut sibi placet: quid autē sit de facto in proposito incertu nobis est. Ita si nos mereamur in tepore adhuc deus in instanti potest tantu augere charitate in nobis quatu in tepore meremur illa augeri: r. hoc tam in primo instanti actus. cu ipse presciat quantum est duraturus: r. quantum augmentum charitatis sibi debetur q. in alio quo instanti alio quo actus est vel no vt sibi placet. Tres si nos mereamur in instanti r. no in tepore adhuc ipse in tepore potest r. successiue augere charitatem proportionatē ad meritū nostru. Contra primā conclusionē potest multipliciter argui. primo quia si vera est sequitur q. ad virtutes r. malitias sit per se motus: quod est contra p. h. i. lo sophu. 7. phy. Secundo si intentio habitus esset: continua: sequeret q. actus intendens habitum etia intendere continue: cosequencia patet: quia a perfectiori habitu perfectior actus elicitur: r. sic actus continue augebit habitum et habitus actus: sed cosequens est falsum: tum quia esset circulatio in causando se mutuo: r. sic aliquid esset causa sue cause: r. per cosequens causa suimet: tu q. fm hoc no cessaret ista reciproca augmentatio quousq. ta actus q. habitus erit summe intensus: qd est falsum: tu q. fm hoc sequitur q. tam actus q. habitus intensio semp velocitabilis: q. quāto augmentatu est perfectior: tato velocius augeat: q. to causa naturalis est virtuosior: tato velocius agit: vterq. q. aut scilicet r. habitus semp est perfectior: q. fuerit ergo perfectius r. velocius augebit: sed hoc cosequens est falsum: q. fm hoc sequit q. vterq. sit i finitu perfecti? intensiue: pbo: q. vterq. habebit infinitas partes no comunicantes id est no se includētes: quaru quilibet pfectior est parte prioris: quod patet diuidedo partes habitus vel actus p proportionatē fm diuisionē tps in quo sunt acquisite. Tertio habitus augeat in primo instanti i quo actus est ergo no augeat continue in tpe. a. nis pbat: qm in primo instanti in quo actus est actus aptus est causare aliquē gradū habitus: r. subiectu est aptu recipere: r. habitui no repugnat pducit i instanti: quod patet: qm qd sit transfmutatio de habitu opposito i oppositum cum no sit dare vltimu instanti esse eius qui generatur: r. illo prio instanti producit aliquis gradus habitus in subiecto. Tres tunc non est aliqua dispositio contraria habitui in subiecto: cu habitus sit in eo. ergo in instanti i quo primo est actus elicitur ab habitu causatur aliquis nouus

p i

ghu? ponit imedi et remittit sine na act? p se intendi et remitti et eode tempore quu act? intend? aut remittit? et huius imedi? aut remittit? p fm opp? in defendi qd hit? no est intensioe aut metabil? de pte in de p. actus? sit lumē.

gradus habitus: et p. p. tunc habitus auget. **¶** Deinde probat cōsequētia: qm̄ si augetur in tpe cōtinue sequeret qd esset in infinitū pfect: probat hęc p̄na. **¶** P̄na: qm̄ i tpe in illo acq̄reretur infinite ptes nō secludētes: quarū q̄libet p̄m se esset melior: et maior: q̄ pars acq̄sita in primo instāti in quo est actus: et per p̄na in fine t̄pis totalis habitus haberet infinitas ptes equales illi prime acq̄site in instāti primo: et sic foret infinitū intēsiue. **¶** Q̄ autē q̄libet pars esset melior: probat: qd si non: tunc def aliqua que sit minor bona vel eque: et si dat aliqua eque bona: tūc pars erit minus bona q̄ illa acq̄sita in instāti: et si sic sequit qd non expedit cōtinuare actū bonū: imo expedit non cōtinuare actū per tempus illud in quo acquiritur pars minus bona: et elicere nouū actū vñ vel plures successiue eque perfectiores illi per quē acq̄sita est prima pars: quoniam per quālibet taliū acquireretur gradus eque vel magis perfectus ei qui acq̄situs est per primū actū: et sic perfectior habitus haberetur per duos actus elictos infra tēpus illud q̄ sit habitus in fine tēporis in quo cōtinue acq̄sita est pars illa minor data. **¶** Secūdo probatur eadē cōsequētia: quia qua ratione in primo instāti aliquis gradus habitus causatur ab actu: eadē ratiōe in quolibet instāti temporis in quo intenditur habitus aliquis gradus habitus causatur: aut ergo in quolibet instāti sequēte causatur essentialis gradus: et tunc in fine erunt acq̄siti infiniti gradus equales: et p. cōsequens totus habitus erit infinitus intensiue: aut in quolibet instāti sequente causatur maior gradus: et idem sequitur qd prius: aut in quolibet sequēte causatur minor gradus q̄ in aliquo p̄cedēte: et similiter idē sequitur. **¶** Nam signetur aliquod instans post primum: ante illud et post primum fuerit instāti infinita: in quoz quolibet maior gradus est acq̄situs p̄ r̄sponē q̄ sit gradus acq̄situs in illo instāti signato: et p. cōsequēs tūc in illo instāti sunt cōplete acq̄siti infiniti gradus: quoz quilibet maior est q̄ ille tūc primo acq̄situs. **¶** Cōfirmatur et probatur: quoniam in quolibet instāti in quo acq̄situr aliquid aequale et qd est primo acq̄situs. **¶** Nam in quolibet instāti illius tēporis si defuisset actus ille: et alius eque perfectus et intensus fuisset elictus: fuisset acq̄situs aliquis gradus habitus equalis illi p̄mo acq̄sito: hoc patet. ergo in quolibet instāti p̄ istū actū cōtinuatuū est acq̄situs aliquis equalis gradus illi primo. **¶** Et patet ista p̄sequētia: qd non minoris acq̄sitas est iste actus cōtinuatus in aliquo instāti q̄ esset is qui tunc primo eliceretur: ex quo est eque perfectus et eiusdē speciei vt supponit: et p. p̄na nō minus causaret. **¶** Quarto principaliter p̄tra cōclusionē. si est sit vera ponat qd virtus fortis auget vniiformiter p̄ totā vitā suā: et sit instās in quo for. primo non erit. b. et tunc si matur gradus totius virtutis quā habebit for. in instāti medio illius totius temporis in quo virtus eius auget: et sit gradus ille. a. tunc sic. aut in aliquo instāti for. habebit gradū virtutis duplum ad. a. aut non: non potest dici p̄mū: qm̄ nec in instāti. b. nec in aliquo sequēte post. b. habebit gradū et c. qd tūc nō erit nec in instāti aliquo ante. b. habebit et c. qd si fortis vixisset in instāti. b. tūc p̄mo habuisset gradū duplū ad. a. sed p̄tat qd for. nō p̄na habebit duplū ad. a. q̄ esset habiturus si viueret in instāti. b. ergo in nullo instāti habebit for. gradum virtutis duplū ad. a. q̄derat p̄bādū. **¶** Hęc p̄t dici secūdu. vcz qd nō habebit for. in aliquo instāti gradū p̄tutis duplū ad. a. qd patet multipliciter. **¶** Primo: qd virtus for. augetur p̄ totum tēpus vite for. vniiformiter: vt p̄t per casum. ergo illa tota erit dupla ad eā partē que p̄t acq̄reret in p̄ma medietate dicti t̄pis. **¶** Secūdo: qd si nō eēt dupla. ergo pars q̄ acq̄reret in secundā medietate t̄pis: erit minor q̄ ea q̄ acq̄reret in p̄ma medietate: sed hoc est falsum: quia si erit minor: vel erit

minor per aliquā latitudinē virtutis / vel per aliquod indiuisibile: non p̄t dici primū: qd sequeret: qd si for. viueret in instāti. b. tūc p̄mo in illo instāti acq̄reret totā illā latitudinē per quā illa pars erit minor: hoc aut est falsum: qd in cōtinuo motu nihil acquirat in instāti: vt p̄t supra: et p̄t p̄na: qd tunc primo ipsa esset equalis p̄t. **¶** Item p̄m hoc in quolibet instāti priore ipso. b. tāta latitudo acq̄reret: et per p̄na infinite partes equales virtutis acquirerent in tpe illo: imo etiā in medietate t̄pis: et sic aliqui foret virtus illa infinita. **¶** Hęc p̄t dici: qd illa pars sit minor: q̄ prima per indiuisibile virtutis p̄t: et tūc prima esset maior: q̄ scda p̄t p̄t per indiuisibile: et sic indiuisibile additū faceret maius: qd est impossibile. **¶** T̄tē supra p̄batum est nullū esse indiuisibile forme p̄m intēsiōe. **¶** Tertio: qd casu posito for. premiabitur aliquo premio pro tota sua virtute quā habebit: et non premiabitur minori premio: q̄ sit premiū debitū virtuti duple ad. a. ergo eius virtus erit dupla ad. a. p̄na p̄t: et sit prima pars antecedētis: p̄bo scdam: qd si for. viueret in instāti. b. non premiaretur minori premio q̄ sit premiū debitū virtuti duple ad. a. nec tūc tūc operaret aliquid. de virtute aut aliquid plus tūc p̄t: et sic haberet. ergo nec qd viueret minus p̄t in instās minoris premiabitur: alioquin sequeret: qd si tunc viueret plus haberet de premio p̄ nihil plus meriti: qd est incōueniēs. **¶** T̄tē p̄batur eadē pars antecedētis: qd si for. foret in instāti: et nihil vellet / aut operaretur p̄t in instāti illo: tūc primo haberet gradū duplū virtutis ad. a. ex operib⁹ factis ante instans. b. ergo ante. b. merebit meritiū debitū virtuti duple ad. a. ex quo etiā sequit: qd ante. b. eius virtus erit dupla ad. a. **¶** Hęc tota ratio p̄t fieri euidētis de actu virtutis p̄t quedā assumpta in p̄bationibus p̄missis: supposito qd actus cōtinue intendat: et sit. b. instās in quo primo nō est actus ille: nec tunc est necessariū ponere in casu: qd tunc for. nō sit: posset etiā eadē difficultas formari: ponēdo qd for. et plato eēt equaliter virtuosus: et simul eoz virtutes inciperet intēdi: et vniiformiter intenderent vīq̄ ad instās. b. in quo instāti for. primo non esset: plato vero viueret per modū quo argutū est in cōclusionē de cōtinua intēsiōe formariū cozpo: alii in dubijs cōtra tertiū articulū: et est ibi septimū argumētū: licet sit factū ad aliud p̄positum: q̄ hoc qd nūc agit. **¶** Quinto si cōclusio esset vera: ponat qd for. eliciat actū virtutis. verbi gratia. māfuetudinis per aliqd t̄ps cōtinue intēdendo māfuetudinem suā: vīq̄ ad instās. a. ex clausis: sic qd in instāti eliciat primo actum cōtra habitū māfuetudinis: et sit actus ille remissior: q̄ fuit actus māfuetudinis: sitq̄ a. instās p̄tens. tūc sic. for. nūc incipit habere actū cōtra māfuetudinē. ergo for. est nunc minus liberalis: q̄ fuit: si nō habuisset in hoc instāti actū cōtra māfuetudinē: p̄na tenet: qd actus malus et cōtra inclinātiōē virtutis remittit virtutem: vel saltē impedit ne sit tāta: q̄ta fuisset sine tali malo actu: tunc capio gradū quo for. fuisset in. a. instāti māfuetus: in. a. instāti non habuisset actū malū: et sit ille gradus b. et pono qd gradus virtutis quē for. habet in hoc instāti a. sit. c. tunc sic. c. gradus est remissior. b. gradu. ergo per aliquā latitudinem est remissior. cum ergo for. fuerit māfuetus quolibet gradu citra. c. sequitur qd for. fuerit māfuetus sub. c. gradu. sit ergo qd in. d. instāti ante hoc fuit for. māfuetus sub. c. gradu: et arguitur sic. for. in hoc instāti. a. est māfuetus sub. c. gradu: ergo tūc remittitur in hoc instāti de māfuetudine for. subitō: sicut prius acq̄rebatur māfuetudini sue per totum tēpus inter. d. et. a. instātia: sed hoc cōsequens est falsum: qd in quolibet instāti medio inter. d. et. a. fuit actus māfuetudinis in for.

intensior et fortior ad augēdū māfuetudinē q̄ est in hoc instāti eius actus maius ad remittendū: vt p̄t per casum: et p̄na in quolibet instāti medio inter. d. et. a. plus auget māfuetudine for. q̄ ipsa in hoc instāti remittat. **¶** T̄tē p̄bat p̄mū p̄na esse falsum: qd si in hoc instāti for. sit minor māfuetus q̄ immediate ante hoc instās fuit p̄ aliquā certā latitudinē. ergo si in hoc instāti for. haberet actum in duplo peiorem q̄ nunc remittat: et ita actus for. potuit esse ita malus in hoc instāti: qd tota virtus eius fuisset corrupta in hoc instāti: et sic ipsa non foret habitus. **¶** Sexto sic. remissio virtutis nō potest esse p̄tinua. ergo nec eius intensio: p̄t patet. an̄s probat: qd aut in primo instāti act⁹ mali corripit tota virtus p̄traria: et habetur p̄positū: aut remanet cū actu illo tota virt⁹ vel pars ei⁹: sed siue tota siue pars maneat cū actu illa poterit postea remanere p̄ totā vitā habētis virtutē illā: et sequit qd for. posset esse māfuetus p̄ totā vitā sub aliquo gradu eodē: et tūc tempore habere a cōtra iracūdie. **¶** Hęc se cōpariūtur vnum non corripit alterū. **¶** Septimo. si cōclusio sit vera sequit qd quilibet virtus augmentabilis p̄t augeri p̄ quātūlibet remissum actū ab ipsa elictū. p̄na est falsum: qm̄ actus multum remissū nō solū nō auget: sed magis remittit virtutē: vt patet p̄ experientia. p̄na. p̄bat: qd si virt⁹ aliqua auget in aliquo tpe cōtinue p̄ aliquē actū: ponat qd virtus for. auget p̄ actum p̄tinue p̄ vitā horā: et latitudo virtutis causata in ista hora sit. b. et sit intensio vniiformis: tunc sic. latitudo. b. erit causata ab actu. a. in vna hora. ergo medietas latitudinis. b. erit causata ab actu. a. immediate hore. ergo medietas latitudinis. b. posset causari in vna hora ab aliquo actu remissiori i duplo q̄ est actus. a. puta ab actu. c. et tūc medietas illius medietatis posset causari in vna hora ab aliquo actu remissiori in duplo q̄ est actus. c. et sic tempore diuidēdo latitudinem illā: p̄babit qd quantūlibet remissimo actu poterit virtus for. augeri: et fundat sup hoc argumentum: qd ex quo intensio est p̄tinua nō est dare minimā partē p̄ quam virtus itēdat. p̄na vero p̄misse p̄bat per illam maximā 7. p̄p̄. Si tanta virtus potest causare tū effectū in tanto tpe: media p̄t poterit medietatē effect⁹ in eodē tpe. **¶** R̄ideo ad p̄mū: qd nō est intentio p̄t philosophi absolute negare motum a p̄tute: cū in scdo ethicoz exp̄sse dicat qd virt⁹ ex q̄ sit ab his et auget. **¶** Hęc valet dicere qd virtus p̄t augeri: non qd intensio in se recipiat: sed qd p̄ actus firmat: et sit de difficulti mobilis: tū si nō fieret virtus intensior: p̄m se nūq̄ posset p̄ eā habēs illam elicere intēsiōem actū vno tpe q̄ posset alio tpe: qd patet falsum per experientia. **¶** Et p̄na patet: qd nulla forma ex eo p̄t qd antiquior: vel immobilior: est p̄ncipiū intēsiōis actus: non enim albedo immobilior: vel antiquior: fortius mouet sensum q̄ alia minus antiqua et eque intensa ceteris paribus: nec tempore antiquior: cytharista: et qd habitū habet difficilior mobilis: melior ē sonū facit: aut p̄ suū habitūz facere p̄t: eo qd non sic habet immobilis: imo frequenter p̄tingit oppositū: qd tū esse non posset nisi habitus minus immobilis esset intensio p̄fectior: tū qd p̄m hoc vnius habitus non esset alio melior intensiue: nec idem vno tempore q̄ alio: qd vt p̄t philosophus. d. p̄mo ethi. non est magis bonum qd diuturnius est: eo qd est vnius diei: qd est intelligendū si cetera sint paria. **¶** Et idē p̄t philosoph⁹. 2. ethi. circa mediū. d. qd ois habitus aie a q̄ inatus est fieri deterior et melior. vbi p̄t qd vult habitū posse p̄ actus itēsiue fieri melior: et deterior: tū qd p̄t philosoph⁹ eodē modo negat motū a malitia et a virtute: sed p̄tat qd nō intēdit: quia malitia nō possit intēdi et fieri maior intensiue: cū experientia sit in oppositum: et ipse etiam. 7. ethi. velit qd aliqua tū augetur qd fiat bestialitas: vbi etiā vult qd aliqua virtus propter ei⁹

excellētia fiat heroica: dico ergo qd virtus est virtus et est qualitas: non est aut intētiō p̄t philosophi negare illā qua: 7. p̄p̄. litatē intēdi et remitti: aut dicere qd ad illā non sit motus: **¶** C. 18. sed intentio eius est qd ad ipsam non est motus p̄ se iquantū est p̄t: et loquit p̄m opinionē antiquoz tūc famoia: m dicentiū: qd p̄tus iquantū h̄mōi p̄sistit in indiuisibili. vcz qd ly illa qualitas que est p̄t: est diuisibilis: et diuisibiliter acq̄rit pars ante partē: non tū q̄libet pars eius erat virt⁹ ante acq̄sitiōē alterius: sed tūc primo est illa qualitas virt⁹ qm̄ est p̄fecta et cōpleta: sicut ly circulus de quo etiā p̄t philosoph⁹ ibi. 1. 7. p̄p̄. exp̄plicat habere partes: **¶** C. 18. successiue ac partib⁹ generet: nulla tū pars eius est circulus: nec res illa est ante p̄fectionē circulus: et ideo ly circulus fiat successiue: non sit tū successiue circulus: ita qd prius tpe vel aliqd eius sit minor circulus: et postea aliqd eius maior: et sic suscipiat magis et minus: et ita est de p̄tute p̄m illā opinionē: qd ly ipsa fiat successiue: non sit tū successiue virtus: nec prius est minor virtus: et postea maior: sed tunc primo est virtus cū est in sua p̄fectione. **¶** Et hoc inuūt verba p̄t philosophi qd primo p̄mittit qd virt⁹ **¶** C. 18. est qdā p̄fectio: deinde dat exēplū de circulo: et post cōcludit. sit quidā ergo cū quoddā alterat⁹ et acceptio virtutis et remotio malitiē: alteratio tū horū neutrum est p̄ se. **¶** Ecce qd in accipiēdo virtutē aliqd alterat⁹: et per p̄na mo: uef: et tū acceptio virtutis nō est alteratio: acceptio iquā virtutis in quātum virtus est: sicut nec acceptio circulationis iquātū h̄mōi. **¶** Hęc etiā inuūt verba Lōmē. ibidē. **¶** C. 18. vbi p̄mittit qd alteratio est in re diuisibili p̄m magis et minus: vt dictū est in. 5. p̄p̄. et postea assumit qd virtus cum **¶** C. 19. sit p̄fectio: et p̄fectio est finis et finis: vcz in indiuisibilis virtus: et hoc p̄cludit qd in virtute nō est alteratio: et in aptādo exēplū circuli ad p̄positū: p̄fectiones inquit sunt indiuisibiles: qd p̄fectiones sunt similes p̄fectioni circuli: quē ad modū circulus nō est circulus ante finem. **¶** Similiter est in alijs p̄fectionib⁹: et hoc statim p̄cludit idē de vitio. vide ibidē. qd vero p̄t philosoph⁹ loquat **¶** C. 19. p̄m opinionē alioz patet ibidē. **¶** Ad secūdu dico primo qd p̄na nō est necessaria: nō enim sequitur p̄uersione simplici. actus auget habitū. ergo econuerso habitus auget actū. **¶** Et rō est: qm̄ ad rōnē et augmentū ipsius actus per habitū: necesse est p̄currere volūtātē cuius actione nō cōcurrente habitus actū causare vel augere non potest. **¶** Et qd volūtās stāte actu ab habitu et a volūtate elicto potest non cōcurrere cum habitu ad augmentū actus. ideo an̄s illud p̄t esse verū: qm̄ p̄na erit falsum. vnde notandum qd aliter actus est cā habitus: aliter econuerso est habit⁹ causa actus. **¶** Nam q̄uis voluntas sit cā immediata partialis illius actus: et per p̄na mediata cā habitus qui generat per actū: non est tū immediata cā illius habitus. vnde posteo et stāte actu nō est in potestate voluntatis quin generetur habitus: et augetur ceteris requisitis cōcurrentib⁹: ita qd cum actu non concurrat immediata voluntatis actio: non sic aut est de habitu: vt dictum est. **¶** Hęc nullus actus p̄cedere p̄t ab habitu quin partialiter voluntas actiue p̄currat immediata ad causandū illū et ad augēdum si augetur. **¶** Et hoc etiā vltērius nota: qd nō obstat qd habitus augetur: cōtinue per actū in tempore nou est tamen impossibile qd actus non econuerso tunc cōtinue augetur: sed manere potest in eadem intēsiōe. **¶** Secūdo dicō: qd consequens non est impossibile: et cum contra hoc arguitur: quia tunc esset causatio mutua circularis: et esset aliquod causa sue cause in eodem genere cause: dico qd ista circulatio potest intelligi dupliciter. vno modo qd aliqua pars actus. puta. a. sit causa alicuius partis habit⁹. verbi gratia. b. et. b. pars habitus sit causa alterius partis actus. vt puta. c. **¶** Et tunc. c. pars actus sit causa alterius partis habitus q̄ sit. d. et sic vitra de alijs: ita qd nullus

C. 18.
et. 5.
cap. 7.
cap. 2.
cap. 5.

hęc act⁹ cat. nō aut. hęc act⁹ cat. p̄ hęc act⁹ cat.

la pars unius sit cā illius partis alterius a qua ipsa cau-
 fat: hoc mō talis circulatio nō est incōueniēs. Alio mō
 pōt intelligi circulatio ista sic qd aliqd unius sit cā illius
 pmo a quo ipsum causatur: sic nego pntiam in pposito.
 Ad scđam pbationē nego pntiam eo qd talis circulatio
 pōt finire p cessationem actus: qd cessare potest anteq̄ ipse
 vel habitus sit summus. Si tñ habitus nō vltra quēlibet
 gradū possit augeri: sed sit stat⁹ ponendus in ei⁹ augmen-
 to: tanta sit pntine intensio actus qd sufficiat ad summā
 intensiōem habitus: pcederē qd illum augetet vsq̄ esset
 summus. Si vero non sit terminus sui augmenti: dico qd
 q̄dū durabit intensus sufficienter: tādū augetur habi-
 tū: et simili modo loquor de habitu respectu actus si oīa
 pcurrat req̄sita ad intendendū actū. Ad tertiā proba-
 tionem: q̄uis forte possit pntia negari: dico tñ qd pntia illud
 nō est ipossibile. Itā simili mō pbaret qd nulla actio cōtin-
 ua in tpe possit pntine velocitari: qd tunc forma q̄ fieret
 eēt infinita. Et eodē mō qd nullus motus localis possit ve-
 locitari: qd spatium acquisitū esset infinitū extensiuē: et
 similis pbatio in oībus. Tunc ad pbationem dico qd non
 sequit vtrūq̄ nec etiā alterum fore intēsiue in infinitum.
 Ad pbationem dico: qd non quilibet pars est pfectior
 pōre loquendo de partibus eius pportiois. Itā q̄uis
 in scđa parte pportionalitē tps. verbi grā. medietate scđe
 medietatis: sit intensio velocior q̄ in pma parte pportio-
 nali totius. i. pma medietate: non tñ necessariū est latitu-
 dinē acquisitā in ipsa esse maiorē latitudine acquisitā in
 pma: hoc ideo qd tempus pme partis maius est: sed be-
 ne vtrūq̄ est qd latitudo acquisita in scđa parte pportionali
 est maior q̄ ea que p̄s acquisita est in equali tpe: sed ta-
 les partes equales non sunt infinite in tempore: unde illa
 cōparatio velocioris et tardioris actionis vel motus fieri
 debet respectu equalis tēporis: alioquin nō valeret: nō
 enim inconueniens est tardum plus pertrāsire in vno an-
 no q̄ velocius in vna hora: in quali autem tēpore ipsum
 pertransire plus vel equale cum velocior impossibile est.
 Ad tertiā principalem possit pmo negari antecē-
 dens: nec valet probatio. pmo quidem: quia nō sufficiē-
 ter pbatur qd habitus possit generari in instāti: quia esto
 qd non sit dare vltimum esse habitus qui corrumpitur nō
 sequitur qd sit dare primum eius qui generatur. Itā nō
 est inconueniens animā p instās vel etiā p tempus care-
 re vtroq̄ habitu. ideo ille potest corripī in tempore et nō
 habere vltimum instans esse: et hoc potest generari in tē-
 pore: et non habere primum instās esse: sed vltimū sui non
 esse: non sic aut materia pōt carere forma substantiali: et
 ideo de ea bene concludit ratio philosophi. 8. p̄p̄. Si
 def minimum subiecti susceptibilis: aliter nō pbaret vt
 patet supra. Secundo dici pōt ad ratōem qd nec pntia
 tenet: qd esto qd habitus augetur in pmo instāti in quo est
 actus: nihil est hoc precise prohiberet ipsum in tēpore im-
 mediate sequente augeri continue sicut contingeret in ca-
 su: si corpus luminosum nouiter causatum moueret con-
 tinue post illud instans versus partē illā illuminatā. Et
 cum vltimus infertur qd si augetur continue in aliquo
 tempore: in fine illius temporis esset infinitus intensiue:
 nego consequentiā: et patet instantia in casu iam posito:
 cum vero vltimus hęc consequentiā probatur: p hoc qd in
 qualibet parte temporis acquireretur maior pars habi-
 tus q̄ sit illa que acquisita est in pmo instāti. hoc etiam
 negādum est: nō est necesse esse: imo nec possibile qd si aliq̄
 pars forme generet in instāti: et postea augetur in tpe qd in
 qualibet parte tps causetur tanta latitudo forme: quanta
 causari ponitur in instanti: patet in exemplo sensibili.
 Si enim lux aliqua causetur in instāti in aliqua par-
 te diaphani ab aliquo corpore luminoso distāte: et postea
 illud corpus moueatur p aliquod tēpus p̄s illā partē

intēdens cōtinue lumē in ea: nō in qualibet parte ill⁹ tē-
 poris causabit tñ de lumine quātū causatū fuit in instā-
 ti dato: imo possibile erit qd nec in toto illo tēpore tantū
 causabit: quātū in instāti. vnde i fine tēporis nō erit in du-
 plo luminosior q̄ fuit in principio: et istud patet ad sensus
 in motu candele volenti aduertere. Idē etiam cōtingit in
 alijs formis materialibus. vnde quādo agens inducit in
 aliquo instāti pmo aliquam partē caloris in materia: et
 postea intenditur: non in qualibet parte tēporis tantū dē
 inducit. Et q̄ vltra infertur: qd tūc expediret nō conti-
 nuare actum et. Respōdetur t̄ bene qd nō expediret qd ta-
 lis sic deferēdo p̄mū actū possit impediri: vel per distra-
 ctionē intēsiōis ad aliud obiectū: vel per aliquod aliud
 mouens intrinsecus: vel alio quolibet modo reassumere
 nouus actū: ideo securius est cōtinuare actū quē habet
 vel etiā nō expediret qd actus melior q̄ habitus: et melius
 esset habere actū rectū sine habitu q̄ habitū sine actu: nō
 est autē differēdū maius bonū vt minus bonū augetur.
 Itē aliud quod assumitur in probatione nō est verum
 scilicet qd per quēlibet actū qui de nouo eliceretur acqui-
 reretur in pmo instanti tanta latitudo habitus: quanta
 fuit acquisita per p̄mū in pmo instāti sui esse. Itā non
 quilibet actus auget suū habitū: sed determinatus et pro-
 portionatus ad augendū: sicut nec quolibet calefactum
 intēdit quēlibet calozē: qd nō corpus eque vel magis ca-
 lidū: sic in pposito dicere qd iā per pcedētes possit esse
 facta tanta intensio qd actus equalis superueniēs nec in in-
 stanti nec in tēpore tñ causaret de habitu: imo fortitaz
 nihil. Ad scđā pbationē etiā diceretur assumptus
 esse falsum: et patet in exēplo posito de corpore luminoso
 nouiter causato: et cōtinue post appropinquāte ad partē
 diaphani: tūc em̄ in pmo instāti sui esse causaret aliquid
 luminis: et tñ in nullo instāti tps sequētis aliquid causa-
 retur: sicut per eādē rationē potest probari. Ad tertiā
 pbationē negare antecēdēs ppter illud qd dictū est: nō
 quēlibet actū eque pfectū et qui auget habitū auget etiā
 habitū. Itē negare cōsequentiā per illud quod immedia-
 te dictū est de corpore luminoso. Quis autē iste pbatioēs
 vt adduce sunt sic possent vitari. nihilominus tñ in ppo-
 sito nō est concedēdū antecēdēs: qm̄ tunc sequeretur qd in
 eodē tēpore diuersi actus sibi succēdēs sic qd eo instanti
 quo pcedēs desineret esset sequēs eque pfectus: quod
 esset possibile per potentiā diuinā: magis intenderēt habi-
 tū: q̄ vnus tantū: si in toto tēpore illo cōtinuaret: quod tñ
 patet falsum in oībus agētibus que per continuā suā pre-
 sentiā precise naturaliter auget in tēpore aliquo cōtinue:
 vt supra dictū est. Et psequētia patet: qm̄ in qualibet par-
 te tps tñ auget act⁹ nou⁹ qui tūc esset q̄tū in eadē pte
 tēporis auget p̄ cōcurrēs: et per cōsequēs tota latitu-
 do causata precise in tēpore per succēdēs equales ei to-
 ti que causaret p illū cōtinuātū: vltra hoc tñ esset plus
 per succēdēs causatū de habitu quātū causaretur pre-
 cise in instātibz quibus pmo habuerūt esse. Itā in nul-
 lo instāti illius tēporis actus cōtinuatus aliquid precise
 caufaret. Ad quartā rationē que p̄cipaliter facta est
 cōtra cōclusionē cū ponitur qd virtus for. augetur vnifor-
 miter per totā vitā suā et. Respōdetur qd casu posito for.
 nō habebit gradū virtutis duplād. a. tūc ad p̄mū argu-
 mentū qd sit cōtra hęc partē: nego cōsequentiā. et ratio est:
 qd nunq̄ virtus for. erit tāta quin erit postea maior: et sic
 nūq̄ erit maxima nec tota. quod tamē implicatur in con-
 sequēte. Ad scđā pbationē cū dicitur. Si nō erit
 dupla. ergo pars que acquireretur in scđa medietate
 temporis erit minor: q̄ ea que acquireretur in pma medie-
 tate. Dicendum qd vel sumitur pars que acquireretur post
 a. vsq̄ ad aliquod determinatum instans ante. b. et sic di-
 co qd quēlibet talis pars minor erit ea que acquireretur in

prima medietate et p aliquā latitudinē diuisibile sc̄ice:
 q̄uis p nullā latitudinē sc̄ice pars acquisita in prima
 medietate sit maior: qualibet parte q̄ acquireretur in secun-
 da medietate: sed p aliquā latitudinem erit maior parte
 que post acquireretur vsq̄ ad instans c. et p aliam est maior
 ea que acquireretur vsq̄ ad instans d. et sic de alijs: vel non
 sumitur pars que acquireretur postea. vsq̄ ad aliquod in-
 stans determinatum: sed qui acquireretur in toto tempore
 illo: et tunc dico qd sicut ipsa in nullo instanti erit tota nec
 in maximo gradu suo: sic nō potest cōparari ad primam
 fm certum vel determinatū excessum quo ipsa tota sc̄ice
 excedatur a prima. Et ideo quādo dicitur arguēdo sit cō-
 paratio inter tales sumēdo istā totā implicatur falsum.
 Et si queratur an virtus quā habebit in scđa medietate
 erit finita vel infinita. Dicēdu m̄ qd erit finita quādo dicitur
 erit: ita qd in quolibet instanti in quo erit: erit finita: in in-
 stanti autem in quo primo non erit: non erit finita nec in-
 finita erit: et ideo absolute cōcedi potest qd illa virtus erit
 finita. Aliiqui tamen concedunt totam illam esse infini-
 tam: nō quidem positive: sicut illud dicitur infinitum qd
 aliquod finitum excederet in infinitum. i. plus q̄ in duplo
 et plus q̄ in triplo: et sic in infinitum: sed priuatiue. i. non
 terminatum: sicut fm imaginationem ponentium p̄cta
 si solum punctum terminans tolleretur a linea: alia linea
 remanens foret infinita priuatiue tñ. i. non intrinseco ter-
 mino finita. Sed hęc responso fundatur super falsa ima-
 ginatione talium indiuisibilium. ideo dimittenda est. tū
 etiam: quia si virtus for. foret in instanti b. et non vltimus
 intendetur non esset infinita priuatiue. ergo fm istam
 responsonem haberet illud indiuisibile: quo ponitur ca-
 rere: quia tunc primo non erit: et sic sequeretur qd esset dare
 indiuisibile in forma fm intensiōem. Item quia in il-
 lo instanti aliquid primo acquireretur. i. illud indiuisibi-
 le. Item in casu posito deberet cōcedi qd secunda virtus
 acquisita in secunda medietate erit minor ea que acqui-
 reretur in prima precise per indiuisibile: que omnia falsa
 sunt in se: fm istum sic solentem: et ideo non est conce-
 dēdū in aliquo sensu qd ipsa erit infinita. Itā sequeret.
 erit infinita: ergo in aliquo instāti erit infinita: et hoc conse-
 quēs est falsum in quocūq̄ sensu sumatur iste terminus
 infinitum. Ad tertiā pbationē cum dicitur qd for.
 premiabitur aliquo premio pro tota sua virtute quā ha-
 bebūt. Itā dēo qd vel ly. tota. sumitur cathegorematice:
 cer: sic nego ppositionem. ppter falsam implicationem:
 vel syncathegorematice: et tunc valet ista. fortes p̄mia-
 bitur aliquo premio pro qualibet parte sue virtutis: quā
 concedo: et in hoc sensu concedo totum antecēdēs: et ne-
 go consequentiā. Non enim sequitur. fortes premiabi-
 tur premio debito virtuti dupla ad a. ergo habebit virtu-
 tem duplam ad a. vel ergo virt⁹ eius erit dupla ad a. sed
 sequitur bene qd foret dupla ad a. si foret in instanti illo in
 quo primo non erit: in quo tamen instanti nihil sc̄ice for-
 tes acquireret plus virtutis. Ad quintam posito casu
 dico: qd consequentiā nō valet: et concedo qd fortes est ita
 mansuetus in hoc instanti a. sicut si nunc non haberet vo-
 litionem seu actum contra mansuetudinem: nec in hoc
 instanti actus iste remittit mansuetudinem: sed tñ ic̄ipit
 remittere: nec etiam impedit ipsam pro nunc esse tantam
 quāta foret si actus ille non esset: sed solummodo incipit
 impedire ita qd in tempore imediate sequēte non erit cau-
 sata. Et hoc idē dicēdum est de quolibet agente natu-
 raliter in tempore per suam presentiam remittente conti-
 nue: vnde sicut dicebatur qd talia agentia non intendunt
 in primo instanti in quo sunt: sic etiam dicēdum qd non
 remittunt in primo instanti. Et dant aliqui exemplum
 de luce que causata in aqua frigidissima non remittit
 aque frigiditatem in primo instanti in quo ipsa est: sed

tunc incipit remittere et sine medio remittit: sic in pro-
 posito de actu contra inclinationem habitus causato in
 illo instanti. Et per hoc p̄s ad s. Dicēdu enī qd nō re-
 mittitur habitus in primo instāti: sed incipit remitti: nec
 sequit qd for. possit per totā vitā suā habere habitū cum
 actu illo. Et ad pbationē cū dicitur que cōpatunt se vnū non
 est corruptiuū alteri⁹. Dicēdu qd ista ppositio h̄s verita-
 tē de his que se cōpatunt per tps sine mutua actione et
 remissione alterius: nō autē de his q̄ se cōpatunt per tps
 sine mutua actione p instās tñ/ aut per tps cū cōtinua re-
 missione alterius: sicut p̄s in exēplo de luce posito. Ad
 septimū nego pntiam. Et ad pbationē concedo pntiam illā:
 latitudo b. erit causata ab actua. i. vna hora. ergo medie-
 tas latitudinis b. erit causata ab actua. i. medietate hore
 supposito casu argumēti sed nego alia pntiam que addit. i.
 hanc. ergo medietas latitudinis b. pōt causari ab actu re-
 missione in duplo: q̄ est actus a. in vna hora. Et ad pbationē
 tionem dico qd hęc pntia nō fundatur sup maxima illa quā
 ponit: sed sup hac: si tanta virtus potest tñ mobile moue-
 re per tñ/ siue augere tñ/ vel alterare in tanto tpe media
 virt⁹ poterit idē mobile mouere p mediū in eodē tpe: qd vt
 ibi dixit philosophus in textu est falsa in quolibet mo-
 tu: non enī est necesse si duo hoīes mouent vnum pondus
 et. qd vnus mouere possit illud per mediū spatium: imo
 contingit qd oīno non poterit mouere: sicut dat exēplum
 philosophus de trahentibus nauem: sic in pposito pro-
 cedit ratio facta. Itā idē subiectum habitus et cum eo-
 dem gradu habitus cōparatur ad actum augerem: et ad
 actum in duplo remissionem. Dico ergo qd sicut non in
 q̄toctūq̄ gradu calidum potest a q̄toctūq̄ calefactiuo fie-
 ri magis calidum: vt p̄s ad sensum. Itā minus calidū
 non auget calozem magis calidi: sed est dare minimum
 calidū potest: vel maximum qd non pōt hoc/ vel illud ca-
 lidum facere magis calidū. Sic dico qd habitū tantū gra-
 dus in hoc subiecto existentē nō pōt quilibet actus ab eo
 elicitus augere: sed est dare minimum qui pōt/ vel maximum
 qui non potest: quare et. Dubium. ij.
 Quantum ad scđm dubium vtrum. i. charitas
 possit minui pono quatuor cōclusio-
 nes. Prima est. qd quilibet charitas acquisita/ vel in-
 fusa actus/ vel habitus per potentiam dei potest minui.
 Ratio est: quia omnis forma augmentabilis et successiue
 acquisita est diminuibilis/ et successiue destructibilis: q̄
 libet charitas est huiusmodi. ergo est diminuibilis: et si
 sic: ergo potest minui per potētiam dei. Secunda con-
 clusio. qd actus charitatis/ siue sit charitatis infuse tñ: vt
 in eo qui nōdum ex actibus acquisiuit habitum charita-
 tatis/ siue charitatis acquisite tñ: vt in eo qui postq̄ ac-
 quisit habitum charitatis ex actibus/ per peccatū mor-
 tale perdidit charitatem infusam/ siue sit vtriusq̄: vt in eo
 qui habet vtrūq̄ habitum charitatis. i. infusum et acqui-
 situm potest minui. Hoc etiam patet: quia nō omnem hu-
 iusmodi actum necesse est totum simul corrumpi: sed suc-
 cessiue possibile est ipsum remitti: vt quilibet ex peritur.
 Tertia cōclusio est. qd habitus charitatis acquisite po-
 test naturaliter per actus contrarios generatiuos incom-
 possibiles eius habitus minui: et hoc p̄s: quia omnis ha-
 bitus naturaliter generabilis et augmentabilis per actus
 est per contrarios actus corruptibiles: et vt patet minui-
 bilis: vt. 2. ethico. patet: et experientia probat. Quarta
 conclusio est. qd habitus charitatis infuse non potest
 actus nostros et demeritorie minui stante ordinatione di-
 uina. Hoc probatur: quia si possit sic minui/ vel continge-
 ret per peccatum mortale/ vel per veniale. non per morta-
 le: quia illud totaliter tollit charitatem: et non permittit
 secum aliquem gradum eius: alioquin sequeretur qd idē
 homo simul esset dignus morte/ seu dānatione eterna: et
 p iij

imo 2. q. est bona
 si n. vna h. mou-
 tps mobile in hora
 hanc. ergo medietas latitudinis b. pōt causari ab actu re-
 missione in duplo: q̄ est actus a. in vna hora. Et ad pbationē
 tionem dico qd hęc pntia nō fundatur sup maxima illa quā
 ponit: sed sup hac: si tanta virtus potest tñ mobile moue-
 re per tñ/ siue augere tñ/ vel alterare in tanto tpe media
 virt⁹ poterit idē mobile mouere p mediū in eodē tpe: qd vt
 ibi dixit philosophus in textu est falsa in quolibet mo-
 tu: non enī est necesse si duo hoīes mouent vnum pondus
 et. qd vnus mouere possit illud per mediū spatium: imo
 contingit qd oīno non poterit mouere: sicut dat exēplum
 philosophus de trahentibus nauem: sic in pposito pro-
 cedit ratio facta. Itā idē subiectum habitus et cum eo-
 dem gradu habitus cōparatur ad actum augerem: et ad
 actum in duplo remissionem. Dico ergo qd sicut non in
 q̄toctūq̄ gradu calidum potest a q̄toctūq̄ calefactiuo fie-
 ri magis calidum: vt p̄s ad sensum. Itā minus calidū
 non auget calozem magis calidi: sed est dare minimum
 calidū potest: vel maximum qd non pōt hoc/ vel illud ca-
 lidum facere magis calidū. Sic dico qd habitū tantū gra-
 dus in hoc subiecto existentē nō pōt quilibet actus ab eo
 elicitus augere: sed est dare minimum qui pōt/ vel maximum
 qui non potest: quare et. Dubium. ij.
 Quantum ad scđm dubium vtrum. i. charitas
 possit minui pono quatuor cōclusio-
 nes. Prima est. qd quilibet charitas acquisita/ vel in-
 fusa actus/ vel habitus per potentiam dei potest minui.
 Ratio est: quia omnis forma augmentabilis et successiue
 acquisita est diminuibilis/ et successiue destructibilis: q̄
 libet charitas est huiusmodi. ergo est diminuibilis: et si
 sic: ergo potest minui per potētiam dei. Secunda con-
 clusio. qd actus charitatis/ siue sit charitatis infuse tñ: vt
 in eo qui nōdum ex actibus acquisiuit habitum charita-
 tatis/ siue charitatis acquisite tñ: vt in eo qui postq̄ ac-
 quisit habitum charitatis ex actibus/ per peccatū mor-
 tale perdidit charitatem infusam/ siue sit vtriusq̄: vt in eo
 qui habet vtrūq̄ habitum charitatis. i. infusum et acqui-
 situm potest minui. Hoc etiam patet: quia nō omnem hu-
 iusmodi actum necesse est totum simul corrumpi: sed suc-
 cessiue possibile est ipsum remitti: vt quilibet ex peritur.
 Tertia cōclusio est. qd habitus charitatis acquisite po-
 test naturaliter per actus contrarios generatiuos incom-
 possibiles eius habitus minui: et hoc p̄s: quia omnis ha-
 bitus naturaliter generabilis et augmentabilis per actus
 est per contrarios actus corruptibiles: et vt patet minui-
 bilis: vt. 2. ethico. patet: et experientia probat. Quarta
 conclusio est. qd habitus charitatis infuse non potest
 actus nostros et demeritorie minui stante ordinatione di-
 uina. Hoc probatur: quia si possit sic minui/ vel continge-
 ret per peccatum mortale/ vel per veniale. non per morta-
 le: quia illud totaliter tollit charitatem: et non permittit
 secum aliquem gradum eius: alioquin sequeretur qd idē
 homo simul esset dignus morte/ seu dānatione eterna: et
 p iij

L. c. 67.

Cap. 2.

sensus. nam carentiam vite eterne sine hoc incurrisset et per bonum actum acquireret vitam eternam quam alias non habuisset: sed constat quod maius bonum est bonum vite eterne quam sit magnum malum pena sensus eterne. plures alij casus possent cogitari de comparatione talium actuum ad invicem: et quo ad diversa supposita: et quo ad idem: sed non faciunt ad propositum: ideo illos omitto. Ad confirmationem dico quod deum punire contra condignum potest dupliciter intelligi. vno modo comparando quantitatem pene ad quantitatem culpe precise et secundum se. Alio modo comparando eas secundum statutum diuine misericordie. Primo modo dico quod quilibet peccatorum et damnatum in inferno punitur contra condignum: quoniam ultra omnem penam quam habet carendo visione dei et pena sensus eterne: meretur penam intensiorem in inferno quam habet: vt dicit Augustinus. 4. sentent. dist. 4. 6. Et addo quod omnis culpa mortalis non solum meretur absolute (considerata eius malitia) carentiam visionis diuine et priuationem totius gratie prehabite et penam sensus eterne: sed etiam priuationem totius esse siue omnimoda annihilatione: et quod deus non annihilat peccatores et ex eius misericordia. iuxta illud Terentio. Misericordie dei: quia non sumus consumpti. Et patet per rationem: quod pro culpa mortali mereremur priuari omni beneficio dei considerata magnitudine offensionis quam estimada est secundum magnitudinem offensionis: vt dicit Augustinus. 1. sup. primo. Non est discipulus super magistrum. ac etiam ingratitudine quam habemus ad deum: esse autem nostrum dei beneficium est. ergo eo priuari dignus est quicquid eius offendit mortaliter: imo nec sic fortiter plene puniret: quibus amplius puniri non possit. Eodem modo etiam quilibet remuneratur ultra condignum considerado meritum secundum se et secundum: cum etiam ipsum meritum nostrum sit dei bonum et nullum equiualeat bono vite eterne: vt in prima questione huius dist. plenius declaratum est. Secundo autem modo quilibet punitur vel premiatur secundum condignum. i. secundum quod ex statuto diuine misericordie dicitur puniri vel premiari pro suis meritis vel demeritis dignus est. Ad secundum cum dicitur quod pro venialia precise potest quis mereri penam infinitam extensiuam seu eternam. nego. Ad probationem cum dicitur quod possibile est quod aliquis committat infinita venialia in infinitis partibus proportionalibus vnius temporis pro quorum quolibet mereatur aliqua pena temporalis. dico quod istud dupliciter potest intelligi. Vno modo quod possit committere infinita peccata distincta et distincta secundum se que non sunt partes alicuius vnius: et sic nego hoc esse naturaliter possibile. Alio modo infinita partialia vnius: sicut si aliquis pro aliquo tempore continue intederet actum suum malum: et tunc nego consequentiam: quod et si infinitis partibus illius actus sic intensi debeantur infinite partes pene: non tamen infinite equales: sicut nec in ipso actu sunt infinite partes equales. Ad confirmationem dicendum quod ad hoc quod iste sit ex omissione precepti reus tarate pene oportet quod de qualibet parte proportionali illius temporis ipse sciat vel scire possit distincte et determinate quanta est ipsa: cum quantitas temporis includatur in precepto. Alioquin non scienter omitteret: et pro consequens non esset reus pene: sed hoc non est per naturam homini possibile vt qualibet paruum partem temporis distincte sic cognoscat: sicut non est possibile hoc sibi de qualibet parte magnitudinis: quod tamen magis videretur: sed est dare minimam partem distincte perceptibilem ab eo: vel maximam non perceptibilem: et cum tales perceptibiles non sint infinite in aliqua parte temporis: iste sic contentiones non poterit censer reus infinitarum penarum: sed tot precise quor partes ab eo perceptibiles modo dicto continentur in tempore illo. Et per hoc patet quod preceptum foret irrationale: ac per consequens non est dabile a deo. nec casus admittendus est. Si dicatur addendo ca-

sum quod deus infundat illi distinctam notitiam cuiuslibet talis partis temporis. Dico quod quia istud non est possibile de potentia ordinata: quicquid sit de absoluta: esto quod deur argumeto: quod inferitur non est ad propositum: non enim negatur: quin per dei potentiam absolutam charitas possit tolli pro peccata venialia precise: sed quod contingat secundum decretum diuini. Preterea. Et toto illo casu posset stare quod ille semper haberet charitatem si deo placeret: quibus hoc non esset secundum legem nunc statutam. Secundo posset responderi: quod ex quo. vt dictum est: oportet ad hoc quod iste ex omissione obligetur ad plenam cognoscat quilibet partem temporis: et eadem ratione sciat ipsas esse infinitas: et similiter oportet quod ipse noscat penam que imponitur: si hoc omnino cognosceret vtique ipse cognosceret quod si per totam horam continuat illum actum ipse meretur penam eternam: et per consequens pro priuabitur perpetuo gloria. Et hoc autem sequitur quod si ipse continuat actum scienter et libere: per totam illam horam: continuare actum illum prelegit: saltem inter peccatiue et indignitate incurrit glorie eterne: et per prius contemnit et peccat mortaliter. vnde dato quod quilibet partem temporis distincte cognosceret et in qualibet posset ab actu desistere et non faceret: adhuc non haberetur quod per venialia precise meretur penam eternam. Ad tertium respondetur vno modo quod precise pro peccato veniale non minus diligit quis a deo: nec oppositum potest argui ex eo quod temporaliter puniret pro illo peccato: vult enim eum vapulare: vt purgatus premium accipiat: vel potest dici quod dilectio dei non recipit in se magis et minus: sed secundum effectus suos dicitur esse ad alium et alium maior et minor: effectus autem dilectionis est duplex: eternus scilicet et temporalis. Hunc ergo quantum ad effectum eternum qui est gloria non minus cum diligit: nec etiam quantum ad gratiam per quam venit ad gloriam. Quatum autem ad aliquem effectum temporalem minus diligit: quia ei penam temporalem infligit. Similiter quantum ad bonitatem que acceptatur ad gloriam non est minus bonus: et de illa loquitur Augustinus. Ad quartum dicendum quod non omne peccatum semper admittit de bono quod infuit: aliqua eius partem corumpendo: vel totum: sicut patet de peccato quod quis post multa peccata mortalia et habitus vitiosos committit aut etiam ante omnem gratiam et actum virtutis: sed pro tanto dicitur adimere de bono et nocere: quia potentiam reddit minus dispositam et potentem ad bonum: aut etiam si sit habitus bonus oppositus in potentia illum deprimit vel admittit de bono quod natum est inesse: cuiusmodi est bonus actus oppositus: vel aliquis gradus eius. Nam vt dictum est culpa venialis non sinit elici: tam intentum et feruentem actum charitatis. Ad primum principale cum dicitur. charitas non potest minui: si intelligatur simpliciter nego eam. Si vero intelligatur cum determinatione. scilicet quod non potest minui stante ordinatione diuina: aut quod non potest minui per actum aliquem a nobis elicitum concedo: tunc nego consequentiam. non enim sequitur. deus ordinauit quod charitas non minuat. ergo ordinauit quod non augetur. Nec sequitur. nullus actus est demeritorie remissiuus charitatis. ergo nullus actus est meritorie augmentatiuus. Ad probationem ex dicto philosophi. 2. ethico. dicendum quod veritatem habet de habitibus quos actus auget elicitue: quales sunt habitus acquisiti: non autem habet veritatem de his qui per actus meritorie trahuntur: sicut est charitas infusa. Ad secundum dico. quod loquendo de augmento quod merito: fit per actus: sicut specificatur in argumento quod charitas augetur potest continue et successiue: hoc potest contingere: tam per precisam continuationem actus meritorij manentis in eodem gradu intensiois: quam etiam per continuam intensioem actus: sicut deo placet. Sed pro eo quod vterius arguitur

Cap. 1.

cap. 3.

cap. 10.

2. c. 50.

2. c. 59.

2. c. 60.

2. c. 4.

ca. penul.

de habitu acquisito scilicet de resistentia que requiritur in passio vt agens agat in tempore: dicendum quod non semper requiritur resistentia proprie dicta scilicet dispositio nis contrarie: sed aliquando sufficit resistentia dicta metaphorice que est difficultas actionis quomodo potest dici quod motor celi habet resistentiam a mobili in sua motione: et tamen in celo nulla est forma contraria tali motori vel motioni. Sic in proposito quis aliter dico quod in subiecto habitus est difficultas aliqua respectu actus et respectu habitus generandi per actum et hoc probat experientia. vnde generato habitu facilius quis erit in actu: quam ante habitum. esto quod ante habitum non fuerit in eo ceterius habitus. Ad id quod contra secundum arguitur concedo quod latitudo. c. erit equalis latitudini. b. Et cum inferitur ergo latitudo. b. fuit producta conatu in infinitum maiore: quam est vel fuit conatus quo producta est latitudo c. nego consequentiam. Ad probationem cum assumitur quod qualis est proportio velocitatis ad velocitatem in producendo equalem effectum talis est conatus ad conatum. Si ab eadem virtute vterque effectus producat. nego ista vbi notandum quod conari ad actionem propriam est agendum per appetitum. Non enim agentia merentur naturaliter conantur in agendo: vnde nunquam ignis calefacit maiore vel minore conatu: quibus magis vel minus calefaciat secundum proportionem passu et aliorum que concurrunt. ideo omni modo nullo conatu agit: tunc autem agentia per appetitum dicuntur agere maiore conatu quando intensio appetitionis vel volitionis agunt: et tunc minore conatu quando remissione volitionis. Et hoc patet quod conatus non est aliud quam volitio: seu actus voluntatis vel appetitus: sed constat quod maiore seu intensiore volitione: vel etiam remissione potest in instanti aliquid actus produci vbi gratia speculatio et dilectio et odium et alij actus producibiles in instanti. vnde quis semper eque feruetur et eque intensio volitionis ne capit quies speculari quod speculatur: et diligere quod diligit aut odire quod odit: sic de alijs actibus: qui possunt esse voliti et imperati a voluntate et producti in instanti: quibus vbi est maior conatus intensiore perfectione actus producatur ceteris paribus: et hoc patet quod non secundum equalitatem velocitatis productionis actus est equalitas conatus: per consequens non oportet quod secundum proportionem velocitatis sit proportio conatus. Per hoc patet etiam ad primam confirmationem. Nam non est opportunum quod maior conatus apponatur ad producendum in instanti actum subito producibilem: quam ad intendendum vel augendum cum in tempore: immo potius intenditur conatus quando actus debet intendi: vnde speculans remisse vel diligens si velit perfectius speculari vel diligere maiorem adhibet conatum. Et ad secundam confirmationem neganda est consequentia. vel aliter dicendum quod qualitercunque in alijs veritatem habeat illa propositio: vera tamen non est vbi effectus productus in instanti conseruatur continue a virtute productiua: dum alius effectus producit in tempore. Et ratio est. Nam tunc dum adhibetur conatus ad nouam productionem: simul etiam est conatus ad producti continuationem: et per consequens effectus temporalis non est precise qui nouiter producit: sed etiam instantaneus prius productus: nec virtus tunc agit precise nouum effectum producendo: sed etiam priorem conseruando: sic non minore sed maiore conatu sit intensio illa: quam productio instantanea: et sic patet quod non est equalis effectus qui producit in instanti ei qui in tempore: sumendo productionem etiam pro conseruatione: quod tantum valet in proposito. Et hoc patet ad vtramque confirmationem: quoniam vtraque super hoc fundatur scilicet quod effectus que agit virtus in tempore sequente sit precise latitudo addita latitudo diuine producte in instanti

quod agens agit in instanti et quod non et quod conat. ff.

quod non est verum: vt dictum est.

Distinctio. xvij. Questio. vij.

Consequenter queritur vtrum charitas possit augeri seu fieri maior intensiue in infinitum. Arguo quod non. primo sic. magnitudo non potest fieri maior ex tensiue in infinitum: ergo nec charitas intensiue. Antecedens probatur. 3. phy. quia alioquin posset esse actus infinita: quod est impossibile: vt ibi probatur est prius: et hoc consequentia probatur: quia quanta magnitudo contingit esse in potentia: tantam contingit esse in actu: vt ibi dicit philosophus. Confirmatur per 2. com. ibidem quod dicitur quod in additioeitur ad effectum causa est forma: in diminutioe vero itur ad nihil: cuius causa est materia: et infinitas inuenit per materiam: et finitas per formam: et hoc patet prima consequentia etiam quia in augmento intensiue charitatis proceditur ad esse. Unde ex eodem potest sic argui. impossibile est aliquam charitatem esse intensiue infinitam actu ergo impossibile est charitatem augeri in infinitum. Antecedens patet: quia si aliqua esset infinita intensiue: ipsa esset infinite perfectiois: et per consequens equalis cum deo. Et consequentia probatur vt prius. Secundo secundum philosophum secundo de anima omnium natura constanti determinata est ratio magnitudinis et augmenti: ergo et charitatis et cuiuslibet forme est certum terminatum augmentum. Tertio perueniri potest ad charitatem qua maior esse non potest: ergo non est possibile charitatem in infinitum augeri: patet consequentia et antecedens probatur per Augustinum in enchyrid. dicitur. minuitur autem cupiditas charitate crescente: donec veniat ad tantam magnitudinem qua maior esse non possit.

Contra Si non esset possibile in infinitum fieri charitatem intensiorem: tunc esset dare summam maximam charitatem possibilem. Et quod illa esset eiusdem rationis cum charitate non summa que stat cum fide: ipsa etiam statet cum fide: et per consequens posset dari viatori extrinseci in via: et ponatur hoc in esse: quo posito constat quod iste poterit elicere actum charitatis intensum: quod si faciat. sequitur quod viator habens actum maioris charitatis seu a maiore charitate elicitum non mereatur: quod videtur absurdum: vel si merebitur augetur charitas eius: et per consequens ipsa non fuit summa: quod est contra positum.

Respondeo supposito vero intellectu supra dato dicti quo dicitur charitas aut alia forma augeri vel intensiue: que tripliciter potest intelligi. vno modo vt ly. infinitum. teneat negatiue et determinet ly. possit. et sit sensus: an sine fine seu sine statu charitas possit augeri: et sic non est questio dubia. Nam ex quo ipsa est augmentabilis et non est dare minimum eius possibile secundum quod possit augeri: possibile est vt aliqua data charitas secundum aliquam latitudinem augeatur: et iterum sine statu: et tamen non deueniat ad equalitatem duplice charitatis: quod patet: si semper fiat augmentum proportionaliter minus: et primo fiat per latitudinem equalis sue medietati. Alio modo vt ly. infinitum: teneatur positue: sicut cum exponitur per plus quam in duplo et plus quam in triplo: et sic de qualibet proportionem alia. Et iterum dupliciter. vno modo vt ly. infinitum: precedat ly. augeri. immediate vt potest dicatur. an charitas possit in infinitum augeri seu in infinitum maior fieri: id est an aliqua charitate plus quam in duplo maior fieri possit: et plus quam in triplo maior fieri possit: et plus quam in quadruplo: et sic deinceps: ita vt non sit possibile aliqua latitudo charitatis finita tam magna: quin ipsa possit fieri alia maior seu ultra quam crescere ipsa non possit. Alio modo vt ly. infinitum: sequatur ly. augeri dicendo: an charitas possit augeri in infinitum: seu an charitas possit fieri maior in infinitum. i. maior plus quam in duplo: et plus quam in quadruplo: et sic deinceps

Et iste sensus multū differt a primo precedente. Nam si concedat questio in primo sensu: nō ex hoc cōcedit p̄r q̄ possit esse aliqua charitas infinita intensiue. ¶ In scdo aut sensu p̄ceditur. Nam impossibile est q̄ hac/vel illa charitate data aliqua eēt maior plus/ q̄ i duplo: r plus q̄ i triplo: sic vltra: nisi illa esset actus infinita intensiue: sicut planū est. In hoc vltimo sensu nō intēdo nūc tractare questioē: q̄ sic trāctabit̄ in suo simili infra dist. 44. q. vlti. Nec etiā in primo sensu: q̄ nō est dubia apud doctores. Sed in scdo sensu pro nunc intelligo questioē: r fm hoc etiā ppter alias siles difficultates pono p̄clusiones tres. Prima est q̄ aliqua multitudo finita entū dari p̄t. Scda q̄ aliqua magnitudo finita data in infinitū maior eiusdē rōnis dari p̄t. Tertia q̄ aliqua charitate data/ seu alia forma augmentabili finita data in infinitū maior intensiue dari p̄t: r per hoc patebit ad questioē in sensu accepto q̄ charitas in infinitū p̄t augeri: r p̄dictarū p̄clusionum q̄libet intelligi go de potētia dei absoluta. ¶ Prima p̄clusio ē p̄bo sic. q̄libet multitudo finita possibilis aīaz rōnalis posita in esse p̄t de oībus illis cōseruatis creare q̄sdā aliam aīaz rōnalē eiusdē speciei. ergo data aliqua multitudo finita aīaz in infinitū maior multitudo aīaz rōnā p̄t dari. Nā nulli catholico puto fore dubiū: alioquin oporteret dicere q̄ esset certus numerus aīaz possibilium a deo creati: vltra quē nō posset alia creare vel p̄seruare illis p̄seruatis: r p̄r vltimus q̄ deus nō posset mundū p̄petuo cōseruare in qua nūc est dispositione. vtz q̄ semp generarent r morerent hōies: r quilibet p̄p̄tā aīam haberet q̄ nullius alteri hōis esset/ aut fuisset/ vel futura foret: q̄d nō puto aliquē catholicū esse diciturū. p̄tia probat. q̄ data aliqua multitudo maior q̄m i duplo poterit dari causando successiue vnā post alia plures in triplo: r sic vltra q̄libet p̄portioem ex quo q̄libet finita possibilis data: p̄t alia aīa creari. ¶ Scda p̄clusio ē p̄bo. Et gratia exēpli sumi mo ignē. Nam ex illi modo p̄t p̄bari de alijs corp̄ib⁹ hōmogenis receptiuis additiōis r diminiutiōis. Et arguo sic. q̄stocūq̄ igne possibilis finito dato p̄t: deus iuxta illū creare de nouo vnū pugillū ignis: et p̄ior vniere sic q̄ ex eis fiat vnus totalis ignis: r illū cōseruare. ergo q̄stocūq̄ igne finito possibilis dato: p̄t de maiorē ignē facere: et p̄ p̄ns data aliqua magnitudo finita: in infinitū maior p̄t dari eiusdē rōnis. p̄tia scda p̄bat sicut in p̄cedēte p̄clusionē: r prima de se euidēs est. Nam ignis ille totalis maior esset p̄iore dato. aīas nō p̄batur q̄stūm ad primā partem. Nam p̄stat q̄ q̄stocūq̄ ignē finitū datū de⁹ posset annihilare: r in illo annihilato in situ p̄p̄nquo ei: in quo fuerat ignis annihilatus posset nouū ignē totaliter creare: et p̄t p̄tia: q̄m nullus ignis q̄stocūq̄ sit p̄t diminiuere potētiā dei: nullus etiā repugnātiā h̄y ad aliū ignē: cū oēs ignes sint eiusdē rōnis: vt de igne nūc loquimur. ¶ Confirmat q̄ q̄stocūq̄ igne finito existēte posset deus iuxta ipm vnā aquā creare: r sine actione mutua cōseruare: multo ergo magis asp̄cēdo ad naturā rei factibilis nō ad potētiā dei: cui oīa sint eque possibilis videt q̄ posset ignē: cum inter ignem r aquā sit naturalis contrarietas qualitati: non autē inter ignem r ignem. ¶ Scdo p̄batur idem: q̄ q̄stocūq̄ igne magno app̄ximaretur palea / vel aliud combustibile tante q̄statis ex qua posset pugillus ignis generari: ille ignis magis ex combustibili app̄ximato generaret nouū ignē: r multo magis/ vel saltem non minus/ q̄ si esset ignis minor: sed constat q̄ deus posset creare cōbustibile/ aut etiā aliquod (si esset) illi igni app̄ximare: r per p̄ns posset nouus ignis generari: r eodem mo-

do habetur propositum: sicut si deus imediate totaliter se solo crearet. ¶ Confirmat. nullus enī negaret si ignis posset p̄ducere nouū ignē (nō supposita materia: sed sicut nūc ex materia p̄t ignē generare: sic posset totū quo ad materiā r formā causare) quin quātūcūq̄ magnus et finitus foret p̄duceret nouū ignē: imo vt dicebat potius cōcedi deberet hoc de maiore/ q̄ de minore: vel salte non minus. ergo cū deus totū creare posset negandum nullo modo est: quin posito q̄stocūq̄ igne finito: posset iuxta illū nouū creare. ¶ Quātūm vero ad aliam partē aīas. f. q̄ ex illis sic p̄p̄nquis posset fieri vnus: dubium esse nō debet: cū multo maius miraculū foret: si ex eis nō p̄tureretur ignis vnus cū sint naturaliter vnibiles. ¶ Confirmat. q̄ cum ad sensum vidēam q̄ q̄m ignis generat ignem ex materia sibi p̄iuncta: ignis generans r ignis genitus cōstitunt ignē vnū totalē: si in p̄posito nō sic esset: hoc contingeret ppter magnitudinē ignis p̄existētis vt videt: sed hoc nō p̄hibet: q̄ nō minus ignis aliquis p̄t sic vniri cum igne magno/ q̄ ei paruo: sicut vna gutta aque eque vnū maius: si sibi addat: r cum illo cōstituit vnā aquam totalē: sicut si adderet vni situle aque maris seorsum sumpte. ¶ Nec valet dicere q̄ est dare maximum ignē: qui si esset/ nec additionē/ nec augmentum posset suscipere: q̄m ratio facta euidenter p̄bat: q̄ nō sit dare aliquid finitū maximum: sed vltra quēlibet possibilē posset diuina virtute fieri maior. ¶ Confirmat. q̄ magis videt q̄ mundus determinaret sibi maximā possibilē q̄stātē: q̄d tū fm Aug. 80. epist. Hebr̄idio scribētē falsum est. vnde ait neicio: cur tātus mūdus sit cū rōnes figuraz per quas est nihil p̄hibeant esse quāto quis voluerit ampliores: r infra. cur tantus est mundus: poterat enī esse maior/ vel deuior/ neicio. ¶ Et ex probatione Augu. apparet q̄ mundus q̄stolubet posset esse maior: ita q̄ nō esset possibilis maxima magnitudo ipsius: sicut nec figuraz: ex quo etiā principaliter p̄t p̄clusio. ¶ Et p̄t etiā ex hac vna alia ratio principaliter formari questioē: q̄m si quātūlibet figura possibilis p̄t esse maior eiusdē speciei: vt q̄stolubet circulus maior circulo: r q̄stolubet triāgulo maior triāgulo? r sic de alijs speciebus figuraz: r q̄stā magnitudinē possibilis p̄t esse maior: p̄t p̄tia p̄ locū a maiori: q̄m de rōne figure est terminus claudī: q̄d nō est de rōne magnitudinis. Ideo talis infinita possibilitas maioritatis magis videt inesse posse magnitudini: eum etiā q̄ iposibile est figurā esse maiore/ nisi sit maior q̄stas. aīas aut p̄t per Aug. r per rōnes q̄m inter petitiones geometricas p̄tinet q̄ lineā finitā rectā in cōtinuū/ atq̄ directum q̄stūlibet cōtingit p̄trahere. Nā sup quodlibet centrum q̄stūlibet sp̄tiū occupādo circulum designare. r ex prima p̄t: q̄ nulli speciei figuraz rectilinearū repugnat: vt q̄stolubet sit maior: q̄m ad augmentum laterū sequit̄ augmentum figure: et ex scda patet: q̄ etiā nōt repugnat speciei circuli: vt quātūlibet sit circulus maior: ergo hec magnitudini repugnat. Cum ergo non sit defectus ex parte dei: qui oipotens est: nō apparet quin quātūlibet magnitudinē possibilis finita in infinitum maior fieri possit. probatur quoq̄ conclusio ipsa auctoritate Aug. dicētis ibidem: cum corpus nullum esse minimum finitur quo pacto esse sinamus amplissimū quo amplius esse non possit? quasi dicat nullo modo. ¶ Tertia cōclusio probatur vt p̄cedens. Nam quātūlibet intensio forme data deus potest gradum tante quātūritatis determinate de nouo causare: p̄iore nō destructa r illi vnire: sic vt ex eis constituatur vna forma eiusdem rationis cum illis: sicut potest charitati alicui que nunc est r augeri potest vnire nouū gradum constitutum cum ea vnus charitatis maioris. ergo omni charitate/ vel forma finita deus in infinitum potest rē. Et probatur antecedens: r consequētia: vt etiā ex p̄cedente cōclusionē. ¶ Scdo

si tales forme non possent augeri in infinitum fm intellectu datum: esset dare maximū gradum possibilem earū: patet cōsequētia: sed consequens est falsum: quod p̄batur: q̄ nullius forme que potest intēdi est dare minimum gradum possibilem fm intētionem: vt supra probatum est. ergo nullius forme est dare maximum possibilem. cōsequētia patet: q̄ nulla forma fm speciem sibi potius (q̄tum ex natura sua est) determinat vltimū gradum possibilem in summo/ q̄ in infimo. ¶ Et si dicatur cōtra hoc: q̄m si forma talis non determinat sibi ex natura sua gradum maximū possibilem: sicut non determinat sibi minimum sequeretur q̄ sicut nō est dare minimum intensiue: sed quilibet potest etiā naturaliter / siue ab agente naturali dari minor/ seu remissior: vt supra p̄batur est: sic etiā per agens naturale quilibet potest fieri intensior: r sic non esset dare lucem intensissimā naturaliter possibilem/ nec calorē summum possibilem: r sic de alijs formis corp̄orabilibus: quod tū est falsum: vt p̄t ad sensum r p̄batur ratio ne: q̄ cum agentia talia agāt naturaliter r non libere: tū agunt/ q̄stūm possunt: r per consequens facerent formas h̄mōi infinitas intensiue si non sit dare summū gradū possibilem finitū. ¶ Respondeo q̄ nulla talis forma ex sua natura magis est determinata ad maximū gradum finitū possibilem/ q̄ ad minimū. i. nullius speciei talium formarū est potius aliquis maximus gradus possibilis/ q̄ minimus possibilis: sed quilibet finitū possibilem est maior: sicut quilibet possibilis est minor: sed q̄ naturaliter nō possit vltra q̄stūlibet finitum gradum intensior fieri/ vel hoc est ex natura agentis naturalis non potētis q̄stūlibet gradum magnum possibilem inducere / vel hoc prouenit ex parte susceptiui nō potētis/ vel ex natura sua/ vel propter aliqd existens in ipso quātūlibet maximum gradum suscipere: vnde si non esset sol in mundo: r essent alia corpora causatiua luminis: vt ignis candelę/ vel carbūculus p̄reocius: constat q̄ in aere non posset per aliquod naturale agens causari lumen sic intensum: vt pronunc causatur a sole. ¶ Et si carbūculus esset potentissimū illuminatiuū naturaliter: lumen ab eo causatum esset maximū lumen possibile naturaliter: et tamen constat q̄ illum gradum nō sibi tantūq̄ maximum determinat species luminis. ¶ Eodem modo esset: si ignis non esset in mundo/ nec alius calidius aere. Nam gradus summus caloris tunc naturaliter possibilis est maximus in quem posset aer: r cōstat q̄ esset minor eo in quem nunc potest ignis: ergo non tunc species caloris determinaret gradum illū: alioquin nec nūc posset fieri intensior calor illo tunc possibile. Et parte etiā susceptiui potest prouenire. Nam non quilibet materia quālicūq̄ forma substantiali informata potest quantūlibet gradum forme suscipere naturaliter loquendo stante forma illa. vnde animal non est susceptiuum tanti caloris vt ignis/ nec etiam aer: alioquin ex intensione caloris non corumpretur animal/ vel aer: quod patet sensu falsum: cum vtrumq̄ possit igniri/ seu transmutari in ignem. Et quia naturaliter non contingit esse materiam sine forma substantiali: esto q̄ materie non repugnaret: quantūlibet calore intenso possibili informari: quia tamen non quātūlibet intensus calor possibilis composibilis est forme substantiali: ideo non quātūcūq̄ magnus calor potest ab agente naturali induci in materia: sed non sic est de minimo gradu possibili forme. Nam agens productiuum maioris gradus vtiq̄ productiuus est: et minoris eiusdem rationis: r subiectum susceptiuum maioris: r susceptiuū est minoris eiusdem rationis: vt supra probatum. Sicut ergo non sequitur. tantum lumen esse possibile causari a carbūculo r non maius. ergo nec maius potest causari: sic non sequitur. tantum lumen potest causari ab agente naturali r non maius. ergo nullū maius p̄t causari. Nam

deus potest maius causare: sicut sol potest maius q̄ carbūculus. Et ita dicendū de alijs similibus. ¶ Sed circa hoc restat magnū dubiū. videlicet an sicut qualibet tali forma finita data potest a deo fieri maior intensiue: sic etiam possit fieri in subiecto: vt scilicet q̄stūlibet charitate posita in anima potest alia charitas maior in ipsa fieri: et ipsa anima sit in infinitum maioris charitatis susceptiua vel e contra anima nō sit capax quātūcūq̄ gradus charitatis: sed sit dare maximū possibilem: seu quo maioris nō potest suscipere. Et eodem modo dubitari potest de quālibet forma suscipiente magis r minus: r ad hoc vtraq̄ via videri posset satis probabilis: quarum neutram pro nunc approbo vel reprobo. Sed si secunda via teneretur: tunc dicendum esset q̄ tales forme in infinitum possunt augeri separate: non autem in subiecto: fm autem primā viam possunt in infinitum intendi: tam in subiecto q̄ separate. ¶ Contra istas conclusiones potest argui. Et primo contra primam r rationē eius sic: possibile est omnes animas creabiles esse creatas ergo non omni multitudo animarū possibili data potest alia creari anima: r per cōsequēs nec maior multitudo animarū. Et vltim⁹ nec omni multitudo finita possibilis p̄t creari maior. Et hec vltima cōsequētia patet: quia impossibile est esse multitudinem actus infinitā: r per consequens si omnes anime posibles essent create illa multitudo esset finita possibilis. p̄tia cōsequētia patet: q̄ data multitudo oīm animarū creabilium: nō potest alia anima creari alia vel aliqua anima posset creari q̄ nō ē creabilis: q̄d implicat p̄dictionē: vel multitudo illa nō esset omnium creabilium: q̄d est cōtra positiū p̄batur antecedens: q̄m huius vnuerſalis: oēs anime creabiles possunt esse create: quilibet singularis est vera: r per consequēs ista: iste anime demonstratis omnibus creabilibus collectiue r cōiunctim possunt esse create: que vtiq̄ demōstratio possibilis est saltē diuino intellectu qui simul oēs r q̄libet animā creabilem videt: sed quilibet p̄positio singularis de possibili a firmatiua: in qua subijcitur p̄reicte pronome demōstratiuū: si est vera est vera in sensu cōposito. patet in omnibus: r per cōsequēs hec: ex quo sequitur q̄ hec est possibilis: iste anime sunt create demōstratis omnibus que sunt creabiles: hec autē equipollēt. iste aīe r c. r iste oēs r c. sicut demōstratis. 10. hominibus currentibus: iste equipollēt: isti currūt r isti oēs vel omēs isti currunt. sumēdo ly oēs collectiue: r per cōsequēs hec est possibilis. omnes anime creabiles sunt create sumēdo ly oēs collectiue ergo possibile est omnes animas creabiles esse creatas: quod erat antecedens. ¶ Deinde cōtra secundā r tertā cōclusiones multipliciter arguitur. primo quidem sic accepta aliqua charitate finita: puta. a. queritur vtrū ascēdēdo sit status ad aliquā sup̄iēmā possibilem: tunc nō proceditur in infinitum in eius augmento: aut nō est status: r tūc cum quāto aliqua magis excedit: tanto sit perfectior. sequitur q̄ illa que in infinitum excedit: sit in infinitū perfectior: r per cōsequēs in se infinita: r cū ipsa videatur a deo: vt quod dā vnus factibile poterit ab ipso vnica causatione causari r sic posset fieri aliqua charitas infinita quod est impossibile. Et simili modo potest argui de magnitudine. ¶ Secundo ad idē per rationē Arist. 3. ph. fm declarationē 11. d. m. e. ibidem arguitur sic omnis vna potentia potest reduci ad actum: sed potentia ad augmentum siue q̄statis siue alterius forme est vna. ergo r c. declaratur minor: quoniā quecūq̄ potentie eiusdē rei sūt ad actus partiales vnū actus totalem constituentes sunt partes vnus potentie demōstrate: sed potētie ad augmentum sunt huiusmodi. Nam omnes actus partiales constitunt vnū totalē: gradus enim. 10. cū p̄cedētibus vnani magnitudinē constituit: r similiter ceterisimū cū omnibus p̄cedētibus: r in ille gradus vnus totalē constitunt: r

Sec. lib. 3. dist. 7. q. prima.

16. 69.

2. c. 69.

sic quodcūq; per cōsequēs vnustātū actus totalis est ad quē res augmētābilis est in potētia. Ex quo sequit̄ qd ad totū quod est possibile acquiri per augmētū est tantū vna potētia totalis. Ergo in infinitū procedere potest per augmētū: infinita magnitudo actualis erit in potētia: per cōsequēs poterit esse in actu: quod est falsum. Et propter hoc di. philosophus qd q̄tancūq; magnitudinē cōtingit esse in potētia: tāta cōtingit esse in actu: qd nō sic est de infinito p̄cessu in diuisione cōtinui vel augmētō numerozū. Nā nō oēs actuales diuisiones vnā totalem cōstitunt: nec oēs numeri vnū numerū: ideo alia est potētia ad vnā diuisionē vel numerū: alia ad aliā: nec om̄s tales sunt partes vnus potētie demonstratē: quapropter nō oportet qd oēs tales potētie simul possint reduci ad actū. Quia rōnis virtus ab alijs aliter ponit̄: dicit̄ em̄ qd magnitudo seu forma augmētābilis est immediate in potētia et sine ordine ad oēm gradūz modū additiōis: nō est prius in potētia ad gradū decimū q̄ ad ceterū vel aliū superiorē. Nā sic immediate potest sibi addi ceterū: sicut decimū: et ipsa sic immediate potest fieri. 10. gradūz sicut decē: ergo nō est in potētia ad vnū mediāte alio: nō est necesse qd prius recipiat vnū q̄ aliū: et per cōsequēs immediate et simul potest reduci ad actū respectu oīs gradūz ad quē ē in potētia. Ex quo sequit̄ qd si esset in potētia ad infinitos potest immediate simul oēs recipere: et per consequēs potest esse actu infinita: qd est falsū: nō sic aut̄ est de diuisione cōtinui. Nā cōtinuū nō est immediate et sine ordine potētia ad oēm suā diuisionē: s; ad vnāz mediāte alia. Est em̄ primo in potētia: vt diuidat̄ in suas medietates: quo posito in actu pot̄ diuidi in medietates illarū medietatū: sic vltra per ordinē p̄pter qd nō pot̄ oīs diuisionē cōtinui immediate reduci ad actū: nec per hoc cessat eius diuisionē: sicut cessat additio. Et aliter dicit̄ qd potētia ad augmētū est potētia ad actū perfectū: nō ad actū in fieri: qm̄ nō ex eo qd aliquid factū est tāti gradus sibi gratia. 10. surgit noua potētia ad maiorē gradū: oīs aut̄ potētia ad actū perfectū pot̄ totaliter cōpleri: et reduci ad actū. In augmētō aut̄ numerozū nō sic: qd potētia illa est ad actū imperfectū et p̄mixtū potētie: ex eo qd qd reducit̄ ad actū potētia ad vnū numerū: surgit noua potētia ad aliū: cū ille numerus possit esse radii alteri numeri: et sic de quolibet. Idē est de diuisione cōtinui. Nā posita vna diuisione cōtinui in actu surgit noua potētia ad aliā vt immediate dicit̄ est: ideo nō est possibilis in infinitū p̄cessus in augmētō magnitudinis vel forme. Est aut̄ possibilis in augmētō numerozū et diuisione seu diminutione cōtinui. Tertio sic. q̄tancūq; charitatē de pot̄ facere: tāta pot̄ facere hoc patet: qd predicatū includit̄ in subiecto: ponat̄ ergo inesse qd q̄tancūq; pot̄ creare tāta creet. ergo nō poterit vterius maiorē creare: et p̄ cōsequēs nō in infinitū facere maiorē: aut illa sic posita erit infinita. Quarto qd deus videt oēm charitē ab eo factibile: aut ergo videt aliquā factibile infinitā: et tūc potest infinitā facere: qd est falsū: aut nō videt aliquā infinitā factibile: et tūc sequit̄ qd nō possit in infinitū facere maiorē. Quinto q̄tancūq; charitas vel perfectio pot̄ fieri a deo successiue: tāta pot̄ fieri ab eo simul sed nulla perfectio infinita potest simul fieri ergo nec successiue minor patet probat̄ maior: qd qd nō possit simul fieri nō potest prouenire ex parte dei: cū totā suā potētiaz simul habeat: nec ex parte perfectiōis factibilis: qd ei nō repugnat simul habere gradus quos importat de natura sua. Sexto qd sequeret̄ qd esset possibilis aliquis motus rectus cōtinuus in infinitū: patet cōsequētia: qd et augmētum et intensio motus recti sunt: sed cōsequēs est falsum: vt patet per philosophū et Lōmē. s. phy. patet etiā ratiōe: qd oīs motus rectus est inter duos terminos: inter duos autem terminos impossibile est in infinitū recte moueri.

2. c. 69. 2. 74.

Septimo tūc natura inciperet moueri ad id quod nō potest attingere: et esset aliquis motus sine termino ad quem hoc autē est impossibile: qd motus ex intrinseco suo requirit terminū ad quē: et cōsequētia patet: qd si posset esse talis intensio infinita: nullus terminus citra infinitū erit essentialis terminus eius. Octauo si charitas aut alia forma posset augeri in infinitū tūc aliqua creatura s; natura absoluta spontaret infinitā p̄fectionē: quod tūc est propriū deo. Nono specialiter de charitate sic: actus charitatis nō potest in infinitū intēdi. ergo nec habitus: cōsequētia patet. probatur antecedens: qd impossibile est qd aliquid procedat et intēdatur vt fiat deus: p̄cessus autē infinitus in dilectiōe dei est p̄cessus ad esse deum: quia nulla dilectio est infinita. nisi illa que est deus: si aliqua daretur illa statim esset deus: quia ad equaret obiectū dei tatis. Decimo deus nō tūc diligibilis a nobis: quantum est a se diligibilis: sed a se nō est diligibilis plus qm̄ in infinitū ergo a nobis nō est diligibilis in infinitū: et per consequēs actus dilectionis nō pot̄ intēdi in infinitū. Undecimo. tota actiuitas actus dilectiōis est in anima. Nā charitas nō affert nouā actiuitatē ad volūtātē: sed illā disponit: nulla autē actiuitas animenostre potest in actū possibile intēdi in infinitū alioquin ipsa esset infinite perfectio nis: eo qd virtualiter contineret oēs tales actus ergo actus dilectiōis nō potest in infinitū intēdi. Duodecimo si charitas posset et c. tūc potest esse maior charitas charitate r̄pi: quod est contra magistru tertio sententiarum. di. 13. Et x̄ps potuisset mereri charitatis sue augmentum: quod est contra sanctos et fidē cum ipse fuerit ita plenus: vt nec augeri nec crescere posset et gratia: s; illud Johā. Cap. p̄rio vidimus gloriā eius et c. cōsequētia vero patet: quia cōstat qd ipse elicuit actus intensissimos charitatis: quibus et sibi meruit gloriā corporis: et nobis multiplicem gratiam: tales autem merentur charitatis augmentum: iuxta illud Augu. ad bonifacium. Charitas meretur augeri vt aucta mereatur perfici. Respondeo ad ista per ordinem: ad primum quod est contra primam cōclusionem dico qd antecedens est falsum: ad probationem concedo qd quilibet singularis illius vniuersalis est vera. Et cū dicitur ergo hec: iste anime et c. demonstratis omnibus creabilibus simul: potest dupliciter responderi. Primo qd esto qd illa esset vera: non est tamen vera in sensu cōpositio: nec regula assumpta vniuersaliter est vera in illis propositionibus singularibus in quibus subijcitur pronome demonstratiuum pluralis numeri: instantia patet. Nam demonstratis duobus contradictorijs contingentibus hec est vera: ista possunt esse vera: et tamen hec est impossibilis: hec sunt vera eiusdem demonstratis. Secundo dico qd om̄s animas creabiles demonstrari: potest intelligi dupliciter vno modo qd demonstrentur omnes anime quarum quilibet est creabilis: alio modo qd demonstrentur omnes que sunt creabiles. Si primo modo tunc dico qd hec singularis. iste anime possunt esse create: non est singularis illius vniuersalis: omnes anime creabiles possunt esse create: et est ratio: quia illis omnibus demonstratis hec non est vera. iste anime sunt creabiles: vnde non sequitur quodlibet istorum est creabile ergo ista sunt creabilia. Exemplum sint due linee equales. a. b. hec est vera. quodlibet istorum demonstratis omnibus: quorum quodlibet est pars ipsius. b. est excessum ab. a. et tamen hec est falsa eiusdem omnibus demonstratis ista sunt excessa ab. a. quia ista sunt b. et b. positum est esse equale ipsi. a. vnde patet: qd nō semper de omnibus simul verificatur terminus pluralis numeri: de quozum quolibet verificatur singularis illius pluralis. Si vero demonstrantur secundo modo: dico qd talis demonstratio est impossibilis: et hoc ideo: quia nulle creabiles sunt omnes creabiles: sicut etiam nulle par-

2. c. 69. 2. 74.

partes b. exesse ab a. sunt omnes partes b. exesse ab a. Nam quocūq; et quocūq; sumantur exesse ab a. adhuc funt alie p̄ter illas: immo infinite contētē in tanta parte b. quantum est ille excessus quo ille partes b. sumpte sunt exesse ab a. Dico ergo qd quilibet singularis illius vniuersalis est vera: et ipsa etiam est vera: non tamen sua de inesse est possibilis: ac per hoc non infert antecedēs in sensu compositionis: sicut oportet: sed nulla singularis eius est in qua demonstrētur omnes anime creabiles: qd nulle anime creabiles sunt omnes anime creabiles. Si autem fiat ista vniuersalis: oēs anime quarū quilibet est creabilis possunt esse create: tunc dico qd aliqua eius singularis esset / vel esse potest: saltem a deo demonstrante: in qua oēs collectiue demonstrarētur: quarum quilibet est creabilis: sed ipsa vniuersalis esset falsa: sicut et illa singularis. Et sicut etiam ista. oēs anime quarū quilibet est creabilis: sunt creabiles: vt patet ex dictis. Unde respondeo ad alia que possibilia sunt: sed de hoc videretur infra dist. 44. dico qd ad illud cōsequens nulla predictarum deducit. Unde ad primā rationem dicitur qd nō valet eo qd simili modo probaretur qd augmentum numerozū non procederet in infinitum: si esset bare numerum infinitum / vel finitum alique summū seu maximum possibile: quod manifeste falsum est s; oēs: et q̄ ita p̄baretur p̄ter. Nam supposito aliquo numero. verbi gratia. binario. queratur vtrum in ascendēdo sit status ad alique maximum numerum: quo maior dari non possit: et habetur propositū: aut non est status: sed in infinitū potest ascendēdo p̄cedi: et tunc cum quāto numerus magis excedit binariū: tāto eo sit maior: et per p̄ns in se infinitum: dico ergo ad rationē: qd supra charitatem datā a. potest p̄cedi in infinitum: et qd q̄to aliqua magis excedet: tāto erit perfectior ea: et cum infertur: que in infinitū excedit et c. nego p̄nam p̄pter falsam implicationem: implicat enī qd ex illo antecedente sequatur qd aliqua sit possibilis excedēs in infinitum: quod falsum est: vnde non sequitur. hāc charitatem in infinitū aliqua charitas potest excedere: sicut non sequitur. hanc charitatē in infinitum potest aliqua charitas finita et finita istam excedēs potest excedere. ergo aliqua charitas finita / seu hanc perfecte excedēs potest hāc in infinitū excedere. antecedens enim est verum et cōsequens falsum. Sicut etiam hic: hunc numerum binarium in infinitum aliquis numerus / seu multitudo finita potest excedere. Non sequitur. ergo aliquis numerus / vel aliqua multitudo forma potest hunc binarium in infinitū excedere. antecedens verum est s; oēs: et consequēs falsum: ratio est qd in antecedente numerus / vel multitudo supponit confusē tūc propter hunc terminum in infinitū qui p̄cedit: in cōsequēte vero supponit determinatē: eo qd nullus terminus virtutem habens confundēdi p̄cedit: sic est in proposita ratione. Ad scdā dicitur qd vocat̄ do potētiam illā vnam que est vnus actus possibilis: sicut nō videtur accipere minor est falsa: eo qd nullus vnus actus est possibilis cōtinui ex infinitis actibus / seu gradibus partialibus possibilibus: nec probatio sufficit contra hoc: qd quis mille et 10. milia: et quocūq; s; m̄ aliquem numerū possint vnū totalem actum constituere: non tūc sequitur qd infiniti: et per cōsequēs non est tūc vna potētia s; illū modum loquēdi ad omnem additionem possibilem: nec ad additionē infinitozum. auctoritates autem philosophi et Lōmē. in hac parte recipiende non sunt: sicut nec in alijs vbi male dixerūt. Ad aliam formam eiusdem rationis dicendum etiam qd non valet. quia per similem

modum posset probari: qd deus posset simul actu creare omnes animas quas potest creare: quod quidē et est falsum in se: quia non tot potest simul creare: quin alias potest adhuc creare in infinitum: et contra sic arguētes quia tunc sequeretur qd deus posset facere actu simul animas infinitas: quod ipsi negāt. Quia autem ita sequatur si ratio illa valeret: patet quoniam q̄libet animam creabilem dei potētia actiua immediate respicit: et non vna in mediāte alia. Item sequeretur qd continuum posset simul esse de vnus s; m̄ omnes diuisiones eius possibile: quod etiam ipsi negant: et patet consequentia: quoniam vna eius diuisionē nō prius est possibilis q̄ alia: nec aliquis ordo inter eas: sed quilibet immediate poni potest in actu: vnde et continuo q̄tum est ex natura eius: et sic etiam deus posset ponere in esse: sic posset primo diuidi centesima et postea nonagesima: sicut eodē rōne nec est aliquod punctum in quo non possit incipi continuum diuidi: sicut experientia probat. Et ideo fictio est id quod dicitur de illo ordine diuisionum cōtinui et nimis leuiter dictum. Ad rationē cum dicitur qd magnitudo / seu forma est immediate in potentiam ad omnem gradum et c. si sensus propositionis est sicut ipse esse debet: qd magnitudinē / vel formā potest immediate addi gradus omnis sibi possibilis addi: dico qd est propositio falsa: quia hec sit vera. omnis gradus possibilis addi magnitudinē: potest immediate illi addi: vt ly immediate. excludat prioritatem et ordinem graduum: nec propositiones ille equivalent: nec mutuo se inferunt: sed prima est falsa et scda vera: sicut hec est vera q̄libet animam creabilem potest deo creare: qd quilibet talis est possibilis hāc animam creabilem deo creare: et sic de singulis pro quib; supponit subiectū illius vltis de possibilis demonstrata: qd sufficit ad veritatē ei; et tūc hec est falsa. de pot̄ creare q̄libet animam creabilem: qd hec nō est possibilis: hoc creat q̄libet animam creabilem demonstrato eo p̄ quo supponit hoc nome deus: qd tūc requireret ad veritatē illi;. Similiter hec est vera: s; m̄ quodlibet signū ei; pot̄ hoc cōtinuū esse diuisum: et tūc hec est falsa s; m̄ istos. hoc continuum pot̄ esse diuisum s; m̄ quodlibet ei; signū: quia ergo sit ipropria locutio: qd forma persistens nō recipit gradū adueniētē: sed sibi vnus: cōcedo istā s; m̄ vnū sensum premissum. quilibet gradū possibile addi pot̄ forma immediate recipere. Et dico qd ex ista nō sequit̄. ergo forma pot̄ immediate recipere quilibet gradū: vel oēs gradus posibles sibi addi: et similiter nō sequit̄: ad infinitos gradus forma est in potentia: ergo forma est in potētia ad infinitos: si infinitos in antecedēte sumat̄ syncategorematicē. Ad aliam formam eiusdē etiā rōnis. cū dicitur: qd potētia forme ad augmentum est potentia ad actum perfectū: dico: qd si per actum perfectū intelligatur actus quo posito nō remanet potentia ad alium actū eiusdem rationis p̄positio est falsa: ad nullum enī talem actū est potētia augmētī forme: qm̄ nullus actus cōprehendens oēs formas / seu actus ad quos potest esse augmentū forme est possibilis: vt ante dictum est: et ideo quocūq; gradum forma recipiat adhuc alium potest recipere. Si vero intelligatur per actū perfectum actus: quo posito nihil eius est in potentia: sed est totus in actu: dico: qd ad actum perfectum est potentia forme ad augmentum: sed non est tantum vnus talis actus: sed infiniti. Et ideo qm̄ est illa potētia reducta ad vnū actū potest adhuc ad aliū alium reduci: et sic in infinitū / vel p̄ prius loquēdo qm̄ vnus possibilis positus est in effectum potest alius poni: et alio posito potest ponī alius: et sic in infinitum. Et quātum ad hoc est simile de diuisionibus continui: quoniam non est verum qd ex vna diuisione posita in actu significat noua potentia alterius diuisionis: cum quilibet diuisio sit equē immediate possibilis:

et quilibet diuisio est quedam actus completus hoc secūdo modo. et nulla via diuisio est actus completus primo modo: ideo qualibet diuisio posita in actu: possibilis est diuisio alia: sic in infinitum nisi ponatur quod continuū possit esse totaliter actu diuisus. Ad tertium cum dicitur: quod quantūcumque charitatem deus potest facere concedo: et cum additur. ponatur ergo in esse et cetera. dico: quod non sequitur sic possit poni in esse: ratio est: quod ad illā concessam non sequitur quod illa de inesse sit possibilis: sicut non sequitur: quācūque animā deus potest creare. deus potest causare ergo hec est possibilis: quācūque animā deus creat prima enim est vera: hec secūda est impossibilis: quod non potest deus aliquas vel tot animas causare quin propter illas possit alias causare: ideo illa non potest poni in esse: nec est necessarium quod quilibet propositio vera de possibili possit per illū modum poni in esse: nisi quando est vera in sensu composito. Ad quartum dico: quod deus videt omne charitatem causabilem: ultra dico quod concedo quod non videat aliquā infinitā causabilem: non sequitur quod non in infinitū possit facere maiorem: species non sequitur nullū numerū infinitū factibilem videt deus ergo non in infinitū maiorem numerū potest deus facere. et ecce dens enim est verū: quia omnis numerus est multitudo finita: et tamen cōsequens finem omnes est falsus: sic quibus nulla charitas infinita esset causabilis adhuc in infinitū posset maior finita causari. Ad quintum cum dicitur: quācūque charitas potest fieri a deo successiue tanta potest a deo fieri multā: aliqui negant hanc: sed vti mihi videtur irrationabiliter. Hanc quilibet singularis eius est vera: demonstrata enim aliquid latitudine charitatis successiue factibilis verum est dicere quod illa potest simul fieri a deo: et sic de qualibet. et ideo concedo maiorem. Et quicquid sit de minore: dico quod ea concessa potest concedi etiam cōclusio: que est quod nulla infinita charitas potest fieri a deo successiue: sed ex hoc non sequitur quod intendunt: stant enim simul quod nulla infinita charitas possit fieri successiue: et quod infinitū successiue possit fieri maior charitas finita: sic quod semper quilibet facta erit finita: exemplum. nullus numerus infinitus potest fieri successiue et tamen infinitum potest fieri successiue maior numerus finitus. Ad sextum concedo consequens: et dico quod non est impossibile motū aliquem rectum esse continuū et in infinitum inter duos terminos habito vno intellectu huius dicti quod dicitur motus esse inter terminos duos. vide dico: quod deus potest continue augere aliquam magnitudinem: et mouere corpus aliquod continue super eam: et ille motus esset continuus in infinitum: et eodem modo dicitur de intensioe charitatis: supposito quod charitas in infinitum possit augeri in subiecto: alias argumentum non haberet locum: quia talis intensio charitatis non esset motus. amplius: quibus argumentis hoc non requiratur. ex superabundanti tamen et probabiliter dici potest quod etiam supposito quod esset dare maximam charitatem possibilem: adhuc aliqua minor charitas posset continue intendi in infinitum: et nunquam perueniret ad maximam: quod patet. Hanc data charitate minore que sit subdupla ad maximam: poterit deus causare latitudinem charitatis que sit equalis medietati date in aliquo tempore continue verbi gratia in vna hora: et in hora immediate sequente causare latitudinem equalē medietati latitudinis causate in hora secunda: et sic semper proportionabiliter tardando medietatē charitatis: quo casu posito tot erunt partes equalēs in tempore mensurante continuam intensioem illam quot partes proportionales sunt in illa charitate per cōsequens in infinitum: ac per hoc sequitur quod illa intensio durabit per tempus infinitū: eodem modo potest dici: quod cuiuslibet forme remissibilis possit esse remissio cōtinua in infinitū potest fieri a deo. Ad septimum dico primo: quod talis motus non esset a natura: sed a deo effectiue: non repugnaret tamen

nature rei que sic partibiliter fieret. Et cum dicitur: quod esset aliquis motus sine termino ad quem: dico quod huius propositionis duplex potest esse sensus: vnus quod esset aliquis motus quod non esset in aliquo: sive quod aliquid moueretur et non moueretur ad aliquid: et per quod non valet: alius sensus est: quod esset aliquis motus: et per quem non cōplete acquireretur id ad quod motus mouetur: sic quod eo sic acquisito terminaretur et finiretur motus: seu motū desineret moueri: et in hoc sensu dico quod non esse impossibile: non enim est de ratione motus quod isto secundo modo habent terminū ad quem: sed primo modo tamen. Ad octauam nego quod non enim sequitur: quod si in infinitū charitas possit augeri quod sit possibilis aliqua charitas infinita. Et est: quod esset aliqua talis charitas causata in finita: adhuc non esset infinita perfectio eo modo quo deus. Et si dicatur contra primum dictū quod talis species charitatis importabit infinitos gradus possibiles charitati: quod quilibet est perfectio quedam possibilis. dico quod istud non est incōueniens: quoniam species aie humane importat etiam infinitas possibiles aias: et vniuersaliter quilibet species in qua possunt esse plura individua importat infinita individua possibilia: sive hoc sit proprie dictum: sive non: et quodlibet individuum aliqua perfectio est. Ad nonā nego aīas: et vltimū dico quod talis processus in infinitum intensioe actus non est processus ad esse dei. Hanc talis poterit esse huiusmodi processus quod illū nunquam erit aut esse poterit actus infinitus: sed semper finitus: sicut etiam procedendo in infinitū in causatione aīas sicut possibile est. Et ipsi sic arguētes etiam cōcedunt. non veniunt aliqui ad multitudinem aliquā infinitam aīas causatam: nec per talem processum in numeris veniunt ad numerū aliquē infinitum. Item dato quod iste actus dilectionis diuine fieret aliqui infinitus: adhuc non sequitur quod esset deus: vti patebit in dist. 4. Ad decimū cum dicitur: deus non est tamen diligibilis a nobis quātum est diligibilis a se: dico quod si ly tantū et quātum notant quātitatē obiecti diligibilis: vti sit sensus: quod plus de deo diligibile est ab eo: quod a nobis: falsa est propositio: nihil enim est in deo quod non sit a nobis diligibile. Si vero notent quātitatē dilectionis: vti sit sensus quod non tanta. i. eque perfecta dilectione diligibilis est a nobis quod perfecta dilectione diligibilis est a se. concedo propositionem. Et cum dicitur: quod non est diligibilis a se plus quod in infinitum. i. plus quod in infinite perfecta dilectione: concedo. Et vltimū concedo: quod deus non est a nobis diligibilis eque perfecta dilectione: sed ex hoc non sequitur: quod sit diligibilis a nobis in infinitū perfectiori dilectione: quia ex hoc non dabitur: nec sequitur quod possit dari aliqua dilectio infinita in nobis: sed quilibet erit finita: vti frequenter dictum est. Et preterea si daretur aliqua infinita: adhuc non esset eque perfecta cum dilectione dei: quia ipse diligit se: vti patebit infra. Ad vndecimam dicendum: quod non est ad propositum: eo quod non pono talem processum intensioe esse possibilem per potentiam creature: sed dei. Ad duodecimā supposito charitatem Christi esse finitam: dicitur per aliquem quod non est impossibile simpliciter respectu potentie absolute dei causari perfectiorem charitatem: et tunc ad magistrum dicitur: quod intellexit de potentia dei ordinata: non autem de absoluta: vel potest dici finem eisdem quod illud dictum est: non quoniam maior charitas a deo sit factibilis: sed quia anima illa non est maioris charitatis capax: sicut si cyathus esset plenus optimo vino: non posset sibi plus: seu maior quantitas vini infundi: et tamen maior quantitas vini posset a deo causari: sic anima Christi fuit: et est tam plena gratia et charitate: vti maiorem capere non possit. Et responsum haberet veritatem: si capacitas anime non posset augeri: aut saltem non in infinitum: tunc enim diceretur quod charitas illius anime fuit maxima possibilis: prima solutio minus dubia est. Ad

ad. 75.

ph. r. r. c. 67.

ph. r. r. c. 60.

de aia. c. 4.

cap. 2.

id quod addit: quod ipse meruisset augmentū sue charitatis: nego cōsequentiā: et hoc ideo: quod est quod sua charitas non esset infinita: nec maxima possibilis: adhuc non sequitur quod potuerit mereri augmentū sue charitatis. Ratio est: quod nunquam finem animā fuit viator: sed ab instanti sue creationis vidit deum facie ad faciem: et nunquam ex parte: vti dicit Augustinus. q. 2. per cōsequens nunquam fuit in statu merendi sue charitatis augmentum: sicut nec beati angeli nunc merentur augmentū sue charitatis. Ad primum argumentū principale cum dicitur: magnitudo non potest fieri maior in infinitū. hec neganda est: vti patet ex dictis. Et cum probatur: quod sequeret quod posset esse magnitudo actu infinita: potest dupliciter responderi vno modo cōcedendo cōsequens: sed de hoc infra. dist. 4. v. videbitur. Alio modo negando cōsequentiā. Et ad probationē cōsequentiē: que est ex dicto philosophi dicitur quod quātā cūq; magnitudinē cōtingit esse in potentia tantā cōtingit esse in actu: potest concedi propositio ista in sensu diuisio nis. sed tūc non infertur propositū. Si autem sumatur in sensu composito: vti intelligatur hanc esse possibilem. quantācūq; magnitudo potest esse: tāta est: hec propositio neganda est ab illis qui tenent non esse possibilem magnitudinē infinitam actu philosophus tamē habet illā ponere finem principia sua: et ratio est: quia augmentū magnitudinis dicitur fieri per appositionē magnitudinis ad magnitudinē non finem finem tēpus per appositionē noue magnitudinis: sed magnitudinis preexistētis: cui nulla magnitudo finem ipsum possit fieri de nouo: et intelligi per magnitudinē materiā quantā: quia siue quātitas sit res distincta a materia siue non: nunquam tamē finem ipsum magnitudo magnitudini additur: quin addatur materia quā materia autē nulla noua fieri potest finem ipsum. Ex quo sequitur finem opinionē eius quod omnes magnitudines possibiles addi alicui magnitudini: actualiter existunt: et per cōsequens: rauta magnitudo ex omnibus resultat quantā est possibilis: nec est scienda vis vtrū resultat vna numero vel non: vtrū vna cōtinua vel non: quia posito quod ex omnibus fieret vniū occupatū numero cōtinua: illud non esset maius: nec plus occuparet quod omnes nunc simul: sed in intētio philosophi est quod non sit possibilis maior magnitudo quod est magnitudo celi id est totius mundi. vnde tantū dē ad hoc dedit: si magnitudo posset in infinitū augeri: posset esse aliquod maius celo: sed quia istud principū est in se falsum: et hoc cōsequens non est impossibile. ideo illud dictum a theologis cōcedendum non est: nec per cōsequens illa cōsequentiā approbāda. Ad probationē Lominen. non oportet respondere: quoniam magis est quedā rhetorica persuasio quod cogens probatio. Ad illud quoque quod de charitate in simili forma arguitur patet quid dicendum est ex dictis. Ad secundū cum dicitur: quod omnium natura cōstantius et cetera. dicendum illā propositionē non esse verā per respectū ad potentiam dei id est intelligendo: quod habeant quilibet natura: lia gradū vltra quem per dei potentiam non possunt augeri. Ad tertium dicendum: quod Augustinus loquitur de magnitudine charitatis finem: sed in cōparatione ad effectū charitatis extrinsecū: vti illa dicatur maior charitas a qua procedit effectus exterior: signū maioris charitatis interioris: et quia i vita ab homine maior charitatis effectus non potest procedere quod animā suā ponere pro amicis: siue ab dilectis. ideo causata charitate a qua hoc procedit: nulla potest maior esse in cōparatione ad effectū: cum hoc tū fiat quod duarū charitatum a quarū vtraque prouenit: vel proueniret si opus esset expositio aie pro amicis vna sit alia intensior: et maior essentialiter: et eius etiam actus interior elicitus sit intensior: quod extrinsecus sit equalis: sicut patet de charitate patris: que finem habitū et essentiam vtriusque maior fuit quod charitas patris: vti ipse pro amicis paratus esset ponere animā: ipse dicitur secūda ad corin. Ego libentissimē impēdā et superimpēdā pro vobis: et hoc effectus null

lus potest esse maior extrinsecus charitatis effectus. Iuxta illud Saluatoris Johā. maiorē hanc dilectionē habet ne mo et cetera. vbi dicitur glofa. ponere animā pro fratribus non est dilectio: sed dilectionis effectus. Et quod ista sit intētio Augustini patet. Hanc nullo iterposito subdit verbis allegatis maiorē autē charitatem nemo habet vti animā suam ponat quis pro amicis suis. ergo illa charitate finem eū maior non potest esse per quā quis animā ponit pro amicis: quod de magnitudine intrinseca non potest intelligi: vti probatū est. Hoc etiam cōfirmatur ex alio. Hanc charitas patrie maior est charitate vie in eodē: quod probatur finem dictū allegatū Augustini. In via minuitur cupiditas charitate crescit. vbi ergo nulla cupiditas ibi maior charitas: in patria autē nulla cupiditas erit. in via autem semper cum charitate est in quolibet homine cupiditas: sicut patet per eundē primo retract. vbi ait. Ardo: quippe charitatis sequēdo deo factus idoneus: et tam magnus vti vitia cuncta cōsumat in hac vita nasci et crescere potest: pericere vero propter quod nascitur: vti nullū in finem homini vitium non cōsequer hoc potest: illa vero charitas per quā quis ponit aīas pro amicis in hac vita: et per consequens cum vitio seu cupiditate potest haberi. Ex quo sequitur: quod tanta charitate quāta non potest esse maior finem sensum Augustini in loco allegato potest esse aliqua finem essentiam maior. Hoc quoque patet per eandē in capitulo eodē. vbi allegatur in arguēdo. d. in ench. Hanc postquam dixit. maiorē charitatem nemo habet et cetera. immediate eā cōparat ad charitatem patrie di. ibi autē scilicet in patria quis explicet quāta erit charitas. vbi cupiditas quāz coercēdo super nulla erit: quoniam summa sanitas erit quādo contentio mortis nulla erit: vbi manifeste innuit quod illa charitas que sine cupiditate erit: maior erit quod ista quāz dixit esse tante magnitudinis quā maior esse non possit. Vel breuius potest dici: quod cum charitas dicitur tribus gradibus scilicet incipientium perfectiōrum et perfectorum: charitas perfectorum maxima est. Nam ex ea prouenit vti animā suam ponat quis pro amicis: sic tamen accepta habet latitudinem diuersorum graduum: cum non omnes tales sint in equali charitate: et tamen quālibet vocat maximā Augustinus: propter quod patet: quod non accipit maximam sicut in questione.

cap. 7.

ca. penul.

Distinctio. ix. r. r. Questio.

Quia distinctionem. ix. r. r. simul quero. Circa vtriusque persone diuine sint equalēs magnitudinē et potentia. Et videtur primo quod non sunt equalēs magnitudinē: quia in personis diuinis nulla est magnitudo. ergo ipse non sunt equalēs magnitudinē: consequentiā patet: antecedens probatur: quia magnitudo continua est in deo. Secundo videtur quod non sint equalēs potentia sic: pater est omnipotens: filius autem non est omnipotens: ergo filius non est equalis potestati cū patre. consequentiā patet. et similiter patris pars antecedentis: iuxta illud symboli. Credo in deū patrem omnipotentē. Sed secunda probatur: quia si filius esset omnipotens filius posset generare filium sibi equalē: consequens falsum est: et consequentiā probatur per consequentiā Augustini contra Maximum: per quam probat patrem genuisse filium sibi equalē: vti ponitur in littera. 2. o. d. ait enim. si pater filium minorem: aut non potuit: aut non voluit signere equalē. Si autem dicitur quod non voluit: cum inuidium esse dixisti. Si autem non potuit. vbi est omnipotentia patris: et infra. si non potuit infirmus fuit et cetera. Si autem hec consequentiā bona est. illa etiam bona est: cum procedat ex opposito consequentiā in oppositum antecedentis.

Circa distinctionem . 24. in qua magister inquit quomodo termini numerales. vt vnus duo tres dicatur de deo et personis diuinis . . .

Comē. 11. si de continuo: sicut patet per Commen. 5. metaphys. vbi ait. Et debes scire: qd illud qd est huiusmodi est indiuisibile in quantitate tñ. si non habet solum est principii numerorū: si habet est pñctus: et illud qd est tale in vnoquoq; generum est simplex in illo genere. . .

Ad oppositum arguitur per illud Deut. 6. Audi israel dñs deus vester deus vnus est. et. 12. meta. ait philosophus. vnus ergo princeps: per quem non nisi deum intellexit. **In hac questione** duo erunt articuli. . .

illorum: et per oppositū illud ens dicitur indiuisum in se quod nō est aliqua sic adiuicē diuisa. Vel in alijs verbis et redit in idē. illud est diuisum in se cuius est intrinsece aliquod qd nō est ipsum. . .

cap. 15.

T. c. 2.

T. c. 11.

T. c. 21.

T. c. 11.

T. c. 17.

T. c. 17.

T. c. 17.

T. c. 3.

Comē. 3.

sis natura. sicut anima et corpus non vtiq; vnus. Quid enim tā diuersum nisi addatur aut subintelligatur quid vnus. i. vnus homo aut vnus animal. Secundo idem probatur per argumentationem August. qui. 2. de libe. arbi. probat nullum corpus esse vnus ex hoc qd quodlibet corpus habet partes. . .

est vnus: et omne vnus est ens et hoc ipsum cōmunitur ab omnibus cōceditur: sed istud esset falsum: si nullū cōpositū esset vnū: cū ipsum sit vere ens. . .

2m ego vni. et. 12. meta. singularit et simpliciter sine additu. nō dicitur in se re indiuisibile. nō vnus sit vnus totū in qd sit indiuisibile in se. nō qd sit vnus pñctus ab alijs de) n. m. creatur pñcti vni. et. 12. meta. n. tñ diuisibile. apudlib. alio sit multa qd opponit vni nō vnus totū in diuisione in se nō in diuisione ab alijs aut diuisione nē ff.

funt in triplici differentia. Nam quorundam sunt partes que constitunt unum hoc aliquid sic fm se naturaliter cōtinuum cuius motus est indivisibilis fm modum loquēdi philosophi. 5. metaphys. ca. de vno. i. cuius non potest vna pars localiter moveri alia quiescere: et talia sunt corpora que proprie dicimus continua. Quorundam vero partes constitunt unum hoc aliquid fm se: non quidem per naturam: sed artificialiter continuum modo pōtō: sicut paries compactus ex cemento et lapidibus: et si cur domus et navis et huiusmodi talia. Quorundam vero partes neutro modo cōstitunt unum hoc aliquid per se continuum: sed quilibet partium est fm se unum hoc aliquid pōtō: et distinctum ab alia parte nulla actione noviter facta: et ipsam moveri localiter possibile est alia quiescente: quomodo se habent partes exercitus et acervi. quocirca istorum modorum aliquid habeat partes ipsum est vere multa. non tamen eodem modo. Nam qd̄ habet partes quarto modo est multa hęc aliqua: siue quorum quodlibet est fm se hoc aliquid: et omnia simul nō sunt unū hoc aliqd̄. Ad vero habet partes tertio modo est multa que non sunt plura hęc aliqua: sed unum: quōis non per naturam. Ad vero habet partes primo vel secūdo modo est multa que sunt tm̄ unum hoc aliquid per naturam: et per consequens nullum talium est unum simpliciter. Cum ergo philosophus dicit: q̄ homo et quilibet res cuius est definitio vna: est unum: et non multa: nō intelligit: q̄ sit unum simpliciter: sed q̄ est unum hoc aliqd̄ per se. et non per artificium: et nō est multa quorum quodlibet sit hoc aliquid fm se sicut acervus: aut omnia sint unum hoc aliqd̄ per ligamentum solūmodo vel artificium. Et quōis simpliciter proferat q̄ est unum: nō tamen est simpliciter dictum illud intelligēdum: sicut etiā 5. metaphys. inter ea que sunt unum per se ponit ea que sunt continua per ligamentum: et simpliciter enuntiat illa esse unum: cum tamen constat ea esse vere multa. Hęc etiam ratione conceditur a recte intelligentibus: q̄ quilibet singularis homo et quilibet ignis est ens: et unum ens et vna res. Ideo videlicet quia est unum: hoc aliquid: vt dictum est: qd̄ nō conceditur de populo vel acervo: quia neutrum est unum hoc aliqd̄: quia tamen illa predicata ens res: vna res cū predicantur de huiusmodi subiectis: vere supponit pro pluribus entitatibus: sicut et ea de quibus predicantur: ideo simpliciter et magis pprie de quolibet illorum dicitur q̄ est entitas et entia: sicut etiam quōis simpliciter concedatur q̄ vna domus est vna res: verius tamen dicitur simpliciter loquendo q̄ est entitates plures: et res plures: et ideo cū illa simpliciter proferuntur: non sunt simpliciter: sed cum adiuncto intelligenda. Quantum ad aliud qd̄ sequitur dicendum: q̄ philosophus et Commen. partes quarto modo dictas: et aliquando tertio modo vocant partes in actu et existētes in actu et distinctas actu: et congregata ex eis dicit non esse unum in actu: aut non nisi per ligamentum: et hoc ideo: quia nō sunt unum hoc aliqd̄ fm se per naturam. Partes vero primo modo dictas que dicunt partes essentielles: scilicet materia et forma: et secūdo modo que vocantur partes quantitativę vocant ipsi partes in potētia et que existunt in potentia: et distinctas in potētia: nō quidē quia huiusmodi partes non accidentaliter actualitate presentie sint: sed solum possint esse in rerum natura. hoc enim penit̄ falsum est: sicut patet ad sensum: etiā nec congregata ex eis essent actualiter: nec et quia vna non sit actualiter diversa et distincta ab alia. Nam absurdum esset dicere q̄ palmus corporis celi existens in oriente non sit distinctus et diversus a palmo celi in occidente: et q̄ anima non sit distincta a corpore: loquendo de diviſione et distinctione fm modum supra dictā. hęc enim

actualiter vera est. palmus orientalis non est palmus occidentalis: et simpliciter hęc est actualiter vera: anima nō est corpus. Sed ideo sic vocat eas: q̄ nulla fm se est unū hoc aliqd̄ pōtō: et distinctum ab alia: vt partes de quibus est dictum: sed omne simul sunt unus hoc aliqd̄: et propter hoc addunt q̄ congregantur ex talibus: non est plura in actu: sed unum. Quod autem iste sit intellectus eorū patet. Primo quidem de partibus essentialibus. tertio celi per Commen. vbi loquens de materia dicit. Hęc est subiectum positum non est in potentia nisi in quantum nō est in actu. in quantum est non in actu est pars alicuius quod est in actu. Et infra subdit: si ergo inveniatur per se et singulariter non fm q̄ est pars alicuius non est ens in potentia: sed in actu: ens enim in potentia non inveniatur nisi in ente in actu: et si separaretur esset ens supple actu. Ex his patet: q̄ ideo dicit materiam esse ens in potētia: quia est pars eius quod est in actu. i. alicuius quod est unum hoc aliqd̄ fm se. vnde vt ait si separaretur et esset per se singulariter esset ens actu: quia scilicet esset fm se unum hoc aliqd̄ pōtō: et distinctum: non constituens cum aliquo alio unū hęc aliqd̄. Et sic intelligere vbiq̄ declarat per illud quod subdit dicens: Et hoc intendimus cum dicimus in hoc loco de prima materia q̄ est nō ens in actu: et ens in actu non distinctum ab eo: et hęc est intentio mei sermonis: q̄ est in eo in potentia. De partibus vero q̄ titatiuis in continuo q̄ eundem habeant intellectum: patet per eundem secūdo de generatione super illo capitulo. De elementis autem ex quibus corpora cōstituta sunt. vbi ait q̄ partes in continuo sunt in potentia partes quousq̄ dividantur et fiant partes in actu. Cōstat autem q̄ per solas diviſiones nulla entitas sit que prius non esset: sed tantūmodo quod non erat fm se unum hoc aliqd̄ sit unum hoc aliqd̄: et illa que erant unū hoc aliqd̄ sunt plura hęc aliqua. Et ideo cum dicitur: q̄ continuus est multa in potentia tm̄ et non in actu. duplex sensus potest hic distinguī. Unus fm q̄ ly in potentia: et in actu. possunt determinare cōpositionē seu verbus: et tunc equivalet dictū illud huic. continuus potest esse multa: et non est multa: et sic est falsum. Alius sensus potest esse fm q̄ ly in potentia: et in actu. possunt determinare predicatum fm se: et tunc equivalet huic: continuus est multa possibilia: et non multa accidentalia sine actu existētia: et hoc est verū accipiēdo esse potētiā et actuā siue ens actu fm intellectu datū supra immediate. Et eodem modo dicendum: q̄ partes continui sunt distincte in potentia: et non in actu id est sunt distincte partes potētiāles et non actuales. Cum vero ultimo additur q̄ homo non verius diceretur vnus q̄ acervus. patet esse falsum. Nam acervus non est unum hoc aliqd̄ sicut homo vt dictum est. Ad aliud dico: q̄ aliquid esse unum numero potest intelligi dupliciter. Uno modo q̄ sit unū et non plura. Alio modo q̄ sit fm se unum hoc aliqd̄: et hęc multum differunt. Nam primo modo anima intellectiva cōiuncta corpori vt forma est vna entitas numero: non autem secūdo modo. Homo vero est vna entitas secūdo modo et nō primo modo. Tunc ad argumentum dico: q̄ primo modo nullum lignum est unum lignum numero: sed quodlibet est plura ligna. Et prima probatio que adducitur cōtra: non procedit accipiēdo unum numero primo modo: sed secūdo modo. Ad aliam probationem que inducitur concedo consequens. Et vterius dico. q̄ non est impossibile esse aliquam multitudinem que nec sit vnitas: nec cōstituta ex vnitatibus simpliciter: sicut de vnitatē et de vno simpliciter supra locutus sum: quātinimo omnis multitudo partium continui est huiusmodi. Si vero accipiatur unum numero secūdo modo. Tunc dico: q̄ aliquid lignum est vnus numero: sed cum hoc stat q̄ sit etiam mul-

Com. 29.

Com. 29.

Com. 46.

Com. 46.

Cap. 6.

ta ligna: licet non multa quorū quodlibet sit unū numero isto secūdo modo: sicut homo est unū numero secūdo modo: et nō primo modo: cū sint plures entitates. Est tamen differentia quia aliquid est quod est homo est vnus numero primo modo. s. anima intellectiva: sed nullum eorū que est lignū est unū numero primo modo. Tertia cōclusio duas partes habet. vna est q̄ vnū non significat aliquam entitatē superadditā entitati que est vna simpliciter: seu p̄ qua supponit illud de quo ipsum simpliciter predicatur. Hęc autē p̄bō p̄mo sic: sumo aliquā entitatē simpliciter vna. verbi gratia. substantiam angeli Michaelis: et arguo sic. Si hęc substantia esset sine aliqua entitate superaddita sibi ipsa esset vna. ergo ipsa non est vna per aliquam entitatē sibi superadditam. Consequentia est evidens. Quia enim substantia nūc est alba per entitatē sibi superadditam. ideo si ipsa esset sine aliqua entitate sibi superaddita ipsa non esset alba. Patet etiam ratio: ne quia per nullā rem aliquid est tale: quia remota et nullo alio ipsius vice posito ipsum nihilominus est tale. Antecedens probatur: quoniam si hęc substantia esset illo casu posito: ipsa tunc esset hęc substantia: que ipsa nunc est. ergo tunc nō haberet aliquam entitatē intrinsecam: quā nunc non habet. Nam sicut nulla substantia includēs aliquid entitatē quā hęc non includit: est hęc substantia. ita si esset aliqua que includeret aliquam quā hęc non includit: non esset hęc: quōis posset hęc includere vt eius partem. Patet etiam hęc consequentia ex alio: quia ppter nullam entitatē sibi superadditam aliqua substantia vel entitas caret aliqua entitate intrinseca: quā includeret si ipsa esset sine aliqua entitate superaddita sibi: et per consequens non includeret aliquā huiusmodi entitatē per precisam remotionem omnis entitatis sibi superaddite. Si autem non includeret tunc aliqua entitatē quā nūc non includit. ergo ipsa tunc non esset aliqua entitas: quārum vna non esset alia: et alia que non esset ipsa: ac per hoc ipsa esset in se indivisa et vna. Assumptū probat: q̄ si ipsa tunc esset alique tales entitates: sint ille entitates. b. c. et ipsa sit. a. cum ergo possum sit q̄ tunc. a. non haberet aliquam intrinsecam entitatē: quā modo non habet. ergo nunc non habet. b. et c. Aut ergo nunc entitas que est. b. est entitas que est. c. Et similiter est entitas que est. a. aut non. si non. ergo. a. nunc nō est unum simpliciter vt supponitur. Si sic. ergo et tunc entitas que est. b. esset tunc entitas que est. c. et esset etiam entitas que est. a. sicut entitas que est. b. esset tunc entitas que est. b. et entitas que est. c. et entitas que est. c. et per consequens. a. non esset alique entitates quarum vna non esset alia et c. Hęc obstat si dicitur q̄ impossibile est huiusmodi substantiam esse sine aliqua entitate superaddita. Primo quidem quia esto q̄ illud esset impossibile: nihilominus sequitur propositum: quia si ista substantia esset vna non se ipsa: sed per aliquam entitatē superadditam. Si etiam per impossibile poneretur ipsam esse sine entitate superaddita. ipsa tūc nō esset vna: sicut quia ignis est calidus caliditate sibi superaddita: si poneret q̄ ignis esset sine caliditate: ipse non esset calidus: esto q̄ impossibile esset ipsum sic poni: sicut dicerent philosophi. ergo per oppositū: si posito illo impossibile adhuc substantia esset vna: sequitur necessario q̄ ipsa non est vna per aliquam entitatē superadditā. Simili modo probat Aug. 15. de trinit. q̄ pater non ideo est ingentus: quia filium genuit. quia si filium non genuisset nihil prohiberet eum dici ingentum: et tamen supposito est penitus impossibile. Secūdo quia falsum est illud esse impossibile: non enim aliqua cōtradictio implicatur: si ponatur illa substantia esse et nulla entitas sibi superaddita esse. Patet etiam. Nō minus possibile est esse

substantiam sine aliqua entitate superaddita / q̄ esse accidens aliquod sine subiecto: quod tamen cōstat per fidē esse possibile. Posset autem virtus premisse rationis evidētius deduci. ponendo. f. q̄ deus causaret aliquam substantiam angelicam sine entitate superaddita: et post lapsum temporis causaret in ipsa: alias entitates quales sunt in alijs substantijs angelicis. quo facto stat q̄ ista substantia ita esset vna sicut substantia alterius angeli. Tunc arguitur sic demonstrando ipsam: hęc substantia est vna et fuit vna: dū fuit sine superaddita entitate. ergo hęc substantia nō est vna per entitatē superadditā. consequentia patet ex dictis et prima pars antecedentis. secūdo vero probatur: quia dum illa fuit sine superaddita entitate si nō fuit vna. ergo fuit alique entitates in se diuise. i. quarum vna non erat alia: et si sic: ergo et nunc ipsa est alique entitates inuicē diuise: et per consequens illa non est vna. consequentia patet: quia constat fm casum q̄ ille entitates que ipsa fuit. verbi gratia. b. c. eadem ipse sunt nūc: ita q̄ illa eadem entitas. b. que tunc fuit est nunc: et ipsa eadem entitas. c. que tunc fuit: etiam est nunc: et per consequens neutra est in alterā / vel aliam aliquā conuersā / vel transmutata. ergo et nunc vna non est alia: et cum ytraq̄ sit: sequitur q̄ vna a reliqua sit diuisa. Confirmatur. q̄ ideo precise tunc hęc entitas. b. non erat illa entitas. c. q̄ hęc erat hęc. et illa erat illa. Unde sicut omnis entitas se ipsa formaliter est ipsa: sic se ipsa est diuisa a non ipsa / seu non est alia: et per consequens: q̄ diu ipsa est ipsa: ipsa est diuisa ab alia: sed cōstat q̄ quādiu ipsa est: ipsa est ipsa. Non est putandum: q̄ sicut possibile est aliquam eandem rem prius fuisse non tantam / vel talem: et postea esse tantam et talem: sic sit possibile eandem entitatē prius fuisse non hanc vel illam entitatē: et postea esse illā. Hęc enim posito illa non esset eadem entitas sed alia: sed nunc est entitas. b. que fuit. ergo nunc ipsa non est entitas. c. sed ab illa diuisa: ex quo vterius sequitur: q̄ hęc substantia angeli nunc est vna. Secundo ad conclusionem sic: nulla entitas simplex est simplex per aliquā entitatē superadditam sibi. ergo nulla entitas simplex est simpliciter vna per aliquā entitatē. Antecedens est notum: quia non est intelligibile q̄ aliquid sit simplex: quia in ipso est aliquid qd̄ non est ipsum: sed potius quia nihil est in ipso quod nō sit ipsum: et quidem si nihil sit in ipso intrinsece quod non sit ipsum: sit autem in ipso extrinsece. i. non tanq̄ intrinseca pars eius aliquid quod non sit ipsum: tunc illud est simplex intrinsece / siue simplicitate opposita cōpositioni ex his: sed non simplex simplicitate opposita cōpositioni huic fm cōmune modum loquēdi. Si vero neutro modo aliquid sit in ipso quod non sit ipsum: illud est vtroq̄ modo simplex et magis simplex / q̄ illud quod primo modo tantum est simplex. Unde ex hoc concludit Aug. 6. de trinita. q̄ solus deus est simpliciter simplex. omnis autem creatura est multiplex. Ex hoc apparet manifeste: q̄ nulla res simplex est simplex intrinsece: de qua simplicitate sum semper supra locutus in hac questione: per aliquā entitatē sibi superadditam. Consequentia patet: quoniam omnis entitas simplex intrinsece: ideo est sic simplex: quia est simpliciter vna et in se ipsa iudiciata. Unde si ipsa esset in se simpliciter vna per aliquā entitatē superadditam. sequitur q̄ illa per illam superadditam entitatē esset simplex. Tertio adhuc posset argui per rationem Commen. contra Aug. 4. et. 10. meta. vide eam. Com. 3. Secunda pars conclusionis illius est q̄ unum predicatum cum adiuncto expresso / vel subintellecto non significat aliquā entitatē fm se distinctam ab ea: quam significat terminus: cui adiungitur superadditam entitati. pro qua supponit illa de quo predicatur. verbi gratia. cum dicitur. sol. est vnus homo: ly vnus. non significat aliquam

Com. 3.

Com. 3.

et. 10.

entitatem fm se distinctam ab ea quam significat homo: et superadditam entitati pro qua supponit for. sic q for. per aliam entitatem sic homo et per aliam sit vnus homo. ¶ Probatur aut hoc. primo: quia si for. esset sine omni entitate extrinseca sibi superaddita: for. esset vnus homo. ergo for. non est vnus homo per entitatem aliquam extrinsecam sibi additam: consequentia patet vt consequentia prime rationis pro prima parte huius conclusionis: et antecedens etiam simili modo probatur vt illud. Nam si for. esset for. esset for. et per consequens esset homo: et non esset plures homines. ergo esset vnus homo. ¶ Secundo sumat aliquis vnus asinus singularis. si iste est vnus asinus per aliquam entitatem talem superadditam. vel illa est quata dimensio vel non. Si non. aut ipsa est substantia: aut accidens. non substantia: quia non substantia imaterialis: cum nulla talis sit in asino: nec materialis: quia omnis talis siue sit materia siue forma seu compositum est quata. Nec accidens. tum quia non esset signare in asino aliquam determinatam partem in qua illud accidens esset: non enim apparet cur potius sit in capite q in cauda: tum quia est q ipsum esset in aliqua parte. verbi gratia. in capite: non propter illud pars materie existens in cauda esset vnus cum alia prima pars materie: nec cum parte forme qua informas: nec etiam pars forme eadem cum alia parte sibi proxima. Si vero huiusmodi entitas sit quata dimensio. ergo est multa: tunc queratur per quid illa multa sunt vni: quia vel seipsis: et tunc eadem ratione vna pars forme asini cum alia simili: et similiter cum materia seipsis possunt esse vni: cum non minus iste partes sint ex se hanc facere vnus inter se: et similiter partes materie cum partibus forme q partes illius entitatis addite inter se. vel illa multa sunt vni per aliquam aliam entitatem. et tunc de illa queratur: et sic in infinitum. Similiter hec ratio et fortiter euidentius quo ad aliquod posset formari de aliqua aqua vna et alijs compositibus homogeneis. ¶ Tertio. si alicui aque iungatur ex diuersis partibus due alie aque: et ex eis fiat vna aqua totalis que sit. a. aut. a. est vna aqua per vna aliquam entitatem superadditam: aut non. Si non habetur propositum. si sic. vel illa esset aliqua entitas existens in tota aqua vt aliqua existens in coniunctione illarum aquarum partialium. non potest dici primum. quia vel esset entitas absoluta et hoc non. tum quia ex tali coniunctione precesse non apparet q possit aliqua entitas absoluta generari per totum. Abiturum enim est dicere q si cyphus aque addatur mari ex vna parte: q ex hoc per totum mare generetur aliqua entitas absoluta. Et iterum: quia si alius cyphus secundo adderetur: iterum causaretur per totum mare simul entitas: et sic quodcumq cyphi adderetur. Et tunc esset questio per quam illarum totum esset vna aqua: nec posset dari aliqua. Tum quia de partibus illius entitatis esset querendum: vtrum seipsis vel per additum essent vnus vt supra: vel illa entitas esset respectus ille: et istud etiam non potest dici: quia non apparet ad quem terminum esset respectus ille. Tum quia tot causarentur respectus per totam aquam quot cyphi successiue adderentur: et non posset dici p quid esset tota aqua vna aqua. Tum quia est q talis respectus causaretur nihil ad propositum: quia nullus respectus est entitas fm se distincta ab absolutis: vt infra probabitur. Nec potest dici: q illa entitas sit causata in coniunctione tñ: vt aliqui forte dicerent: quia aliqua superficies esset nouiter causata continuans illas aquas: vel aliqui respectus vnionis siue qd est vnio illarum adinuicem: et per talem superficiem vel respectum aque illa tunc esset vna aqua. Hoc in qua esse non potest. Tum q neutra huiusmodi entitas noua causatur: cum nec respectus sit entitas fm se ab illis distin-

ta: nec etiam ipsa superficies vt alias probabitur. Tum quia oportet eadem ratione dicere per quid partes superfici tali: (si poneretur) sunt vnus: et sic vel tadem deueniretur ad punctum: et non esset dare q punctum esset illud per quod superficies illa esset vna: vel oportet dicere q seipsis: et eadem ratione partes aque seipsis sunt vnus. Eodem modo potest argui de respectu vnionis: esto q poneretur res distincta. Nam vel esset extensus: et tunc querendum esset per quid eius partes sunt vnus: vel esset indiuisibilis: et tunc non posset dari in qua parte aque esset subiectiue: immo etiam nec in qua illarum aquarum: cum non sit maior ratio de vna q de alia: tum quia siue ponatur talis superficies siue respectus. diuisio est maior ratio q respectus vel superficies causata in coniunctione aque coniuncte priori aque ex vna parte: sit illud per quod tota aqua sit vna: q superficies vel respectus causatus in coniunctione alterius aque ex alia parte coniuncte: immo nec q alie superficies continuantes alias partes illarum aquarum vel respectus vnionis illarum adinuicem. ¶ Quarto. sicut aliqui arguunt: quado vnus corpus continuum diuiditur per segregationem partium adinuicem: quilibet partium discretarum est vna numero hoc aliquid fm se igitur prius erat corpus totale non diuisum: et tamen nulla entitas est de nouo generata in aliqua partiu per precipiam segregationem earu. ¶ Pro hac conclusione sunt expresse philosophus et Commen. 4. et. 10. metaphys. ¶ Sed contra eam potest argui. Nam separatis abinuicem partibus alicuius totius quod est per se vnus hoc aliquid: et remanentibus illis omnibus in esse. ille partes non sunt vnus vt prius: ergo quando sunt vnus scilicet ante separationem earum non sunt seipsis vnus: sed per aliquid additum eis. Ex quo vterius sequitur: q homo per entitatem sibi additam sit vnus homo: et vnus lignum numero per entitatem superadditam sit vni lignum numero: et sic de alijs: cuius oppositum dictu est. Antecedens patet in toto essentiali. Nam separata anima hominis a corpore: et vtroq remanente: illa anima et corpus non sunt vnus homo. Similiter secto vno ligno in partibus remanentibus: ille non sunt vnus lignu. ¶ Rñ. dicitur vno modo q concessio q partes hominis non sunt seipsis: sed per entitatem additam vnus homo. Adhuc non sequitur: q per aliam entitatem homo sit vnus ab his quibus est homo: nec vnus sic predicatum de ipso significat aliquam entitatem distinctam ab ea vel eis quam vel quas significat homo superadditam ei: pro quo supponit illud de quo predicatur. Nam si cut partes hominis separate non sunt vnus homo: sic etiam non sunt homo. Si autem essent homo: et non vnus homo: argumentum procederet eodem modo. partes ligni secte sicut non sunt vnus lignum sic non sunt lignum: sed ligna. ¶ Secundo respondeo negando consequentiam primam. Nam quibus sole entitates partium sunt totum vt partes hominis homo: non tamen qualitercumq se habentes ille entitates sunt homo: sed coniuncte et semutecim perfectentes: licet autem non semper sic sint coniuncte: quando tamen non sunt: non sunt per aliquam aliam entitatem: sed seipsis coniuncte: non enim vnio earum est aliqua entitas superaddita illis. Similiter de partibus quantitatis dico: q seipsis sunt vni hoc aliquid: et non per aliquam entitatem: et quando sic sunt: sunt vnus lignum vel vnus aliquid aliud: quando vero non sunt vnus hoc aliquid sed multa hec aliqua: sicut quando sunt discōtinua et discreta: tunc non sunt vni lignu vt prius erant. ¶ Quarta conclusio. scilicet q vnus vere et simpliciter predicat de deo: et q deus est vere vnus. probatur: quia omnis res simplex est vere et simpliciter vna: vt dicit prima conclusio: sed deus est simplex: immo maxime inter

2. c. 68.
2. c. 68.
9. a. 10.

Henricus
Thomas
Ladius.

Cap. 15.

2. c. 4.

Com. 4.

omnia. ergo et. ¶ Contra. deus est aliqua plura quoru vnus non est aliud. ergo est in se diuisus: et per consequens non est simpliciter vnus. consequentia patet ex dictis: vt videtur et antecedens est certum per fidem. Nam est tres persone quarum vna non est alia. ¶ Respondeo negando consequentiam. Nam ad hoc q aliquid sit in se diuisum non sufficit q sit plura quoru vnus non sit aliud: sed vltra hoc vt supra factum est requiritur q aliquid illoru plurium non sit ipsum. Tunc enim aliquid ita est ipsum q non est ipsum et ipsum: et tunc vere est in se diuisum. Hunc autem quibus vna persona non sit alia: quilibet tamen est deus: nec alius deus est vna q alia: et per consequens ille non est in se diuisus. ¶ ad secundum articulum: videlicet. **Quantum.** Vtrum vnus quod est principium numeri dicatur vere de deo: dicitur a multis q non: eo q tale vnus non dicitur fm ipsos nisi de rebus quantia et continuis: nisi autem videtur horum fundamentum falsum esse: et ideo pro isto articulo pono quatuor conclusiones. Prima conclusio: q vnus principium numeri non dicitur simpliciter nisi de rebus simplicibus siue de terminis pro rebus simplicibus supponentibus. Secunda conclusio. q cum adiuncto dicitur: vel potest dici de his terminis qui supponunt pro habentibus partem et partem. Tertia conclusio est: q vnus principium numeri non significat aliquam entitatem superadditam ei pro qua supponit illud de quo predicatur. Quarta conclusio. q vnus tale dicitur vere de deo. ¶ Prima conclusio habet duas partes: quarum vna est q de nulla re non simpliciter dicitur simpliciter vnus qd est principium numeri. Secunda vero est q de re simplici simpliciter dicitur: et loquitur de simplici simplicitate opposita compositioni ex his sicut supra. ¶ Primam partem proba pmo ex intentione beati Augu. 2. de libe. arbi. vbi volens probare numeros non esse nobis per sensus corporis nota assumit pro fundamento q quilibet numerus tot vocatur: quotiens habet vnus. verbi gratia. si bis habuerit vnus vocatur duo: si ter tria: si decies decem: et quilibet omnino numerus vt ait quotiens habet vnus hinc illi nomen est: et tot appellatur: vnus vero quilibet verissime cogitatur profecto inuenit corporis sensibus: non etiam posse sentiri. Quicquid enim sensu attingitur: iam non vnus sed multa esse conuincitur et. vt supra in secunda conclusione pmi articuli est allegatum. ¶ Ex istis patet. q Aug. loquitur de vno qd est principium numeri: etiam q tale vnus non dicitur simpliciter de aliquo corpore vel habente partes. ac per hoc nec de aliquo non simplici. ¶ Secundo idem proba ex intentione philosophi. 10. metaphys. vbi loquens de vno qd est metrum et principium numeri qd in numeris est metrum certissimu: vnitatem enim ponunt omnino indiuisibilem: et satis cito post dicit: q quibus metrum semp sit indiuisibile: non simpliciter tamen omne metrum est indiuisibile: vt pes et vnitatis: sed hoc quidem omnino illud vero indiuisibile ad sensum voluit sicut dictum est iam. Nam forsitan omne continuum est diuisibile: vbi Commen. exponens ait: et non omnes vnitates que accipiuntur ad mensurandum sunt indiuisibiles eodem modo: sed quedam sunt indiuisibiles simpliciter: vt vnus numero: et quedam per institutionem vt pes et palmus. ¶ Ex his patet: q fm intentionem philosophi vnus qd est principium numeri est omnino indiuisibile: et per consequens de nullo non simplici huiusmodi vnus simpliciter verificatur. ¶ Tertio idem probatur ratione. Nam quodlibet eorum que numeramus dicendo: vnus duo tria et. fm hoc precise numeratur fm q est in se indiuisum et non multa: et per consequens quodlibet quod est vnus principium vel integras cum alijs numerum: ideo

precise est sic vnus: quia est in se indiuisum: ex quo vltra sequitur. q si est vnus simpliciter: est in se indiuisum simpliciter: et si est vnus fm quid: est indiuisum fm quid: cum ergo nullum habens partes sic sit simpliciter indiuisum: quinimo quodlibet sic diuisus est multa: vt patet ex precedenti arti. sequitur q nullum tale sit simpliciter vnus: et q de nullo supponente pro aliquo talium posset simpliciter vere dici vnus numerale de quo agitur. Assumptu declaratur deducendo in singulis. Si enim numerentur exercitus vel populi et dicantur verbi gratia duo vel tria quilibet sic ideo precise dicitur vnus: qd est in se in plures exercitus indiuisus. Nam si esset plures exercitus: sicut est plures homines: sicut illi non dicuntur nec sunt duo homines: sic etiam non essent duo exercitus. Et sicut neutri exercitus est vnus homo: sic neutri esset vnus exercitus. Similiter si sint due domus quilibet ideo precise est vna: et sic connumeratur alteri: qd est indiuisa in plures domos quibus sit diuisa in plures parietes et lapides et ligna: eodem modo duo homines dicuntur duo fm q vterq fm se est indiuisus in multos homines quibus sit diuisus in plures partes essentialiales et integrales: et ita generaliter reperiri in omnibus. ¶ Quicquid concordat dictu philosophi. 3. physico: qui probans q in numeris est deuenire ad minimum: dicit q causa est: q vni est indiuisibile quodcumq vni sit vt homo vnus homo et non infiniti. Numerus autem est vno plura et quilibet quedam: quare necesse est stare ad indiuisibile: et constat q ipse loquitur de vno quod est principium numeri. et Commen. exponens ait omne vni est indiuisibile: vt vnus homo. vnus equus. est enim indiuisibilis in illa specie: ideo vnus simplex. numerale est indiuisibile et q numerus est coaceruus vnitati numerus erit compositus ex indiuisibilibus et. ¶ Preterea si vni principium numeri diceretur simpliciter de aliquo non simplici: sequitur q aliquis numerus simpliciter sumptus esset plura q quotiens continet vni: et non precise tot: consequens est falsu vt supra patet per Augu. consequentia patet: q vni quod ille numerus contineret esset plura: et non vnus tñ: et sic numerus continens tale vnus decies precise vel tali vna decem esset plura q decem. ¶ Secunda pars conclusionis probatur sic. aliqua res simplex est simpliciter vna et alteri connumerabilis. ergo vnus quod est principium numeri simpliciter dicitur de aliqua re simplici. antecedens est notu. Nam anima vna intellectiua est simpliciter vna: et est connumerabilis alteri anime intellectiue. dicendo vna due: et vnus et duo neutraliter: sic enim vere anima for. et anima pla. sunt due anime sicut for. et pla. sunt duo homines. consequentia vero patet. ¶ Secunda conclusio probatur: quia de terminis supponentibus pro habentibus partem et partem vere predicatur vnus cum certo adiuncto: vt patet ex precedenti articulo. et huiusmodi talia sunt inuicem cum eodem adiuncto connumerabilia. verbi gratia vnus homo duo homines: et vltra: ergo de talibus seu supponentibus pro eis vere dicitur vnus quod est principium numeri cum determinato adiuncto. ¶ Confirmatur. quia de pluribus talium simul vere dicitur q sunt tot vel tot: hec vel illa. verbi gratia. decem homines vel decem equi. ergo de quolibet talium vere dicitur vnus hoc vel illud principium numeri. Unde sicut vnus simpliciter est principium numeri simpliciter: sic vni hoc vel illud: quod potest dici vnus fm quid est principium numeri fm quid id est numeri qui non est simpliciter tot vel tot: sed tot hec vel tot illa. ¶ Tertia conclusio probatur. primo sic: vnus conuertibilis enti non significat aliquam entitatem superadditam entitati que est vna. ergo nec vnus principium numeri. Antecedens patet ex precedenti articulo. consequentia probatur: quia siue vni numerale dicatur de quolibet de quo dicitur vnus numerale

2. c. 68.

Com. 68.

q. iij.

abile enti siue non: de quocumq; tamen dicatur sufficit illi qd sit vnum unitate entis: ad hoc vt alij possit connumerari: seu cum alio constituitur numerum: et per consequens sufficit ad hoc vt de ipso vel de supponente pro ipso possit predicari vnum numerale. i. qd est principium numeri. Unde posito qd for. sit vnus homo unitate entis preciser: si similiter plures for. et plato sunt vere duo homines: et per consequens vterq; fm se est vnus unitate numerali: ex qua ille numerus itegratur. Preterea. Si vnitas anime intellectiue vel angeli est distincta entitas ab entitate anime: ergo hec vel illa sunt due entitates: et per consequens vtraq; fm se diuisiua est vna. et tunc queratur de illa entitate anime que connumeratur sue unitati: an sit vna per seipsam: et habetur. oppositum. Nam prima frustra ponitur. an per aliam unitatem: et sic proceditur in infinitum: et similiter potest queri de illa entitate que dicitur vnitas anime: an per seipsam sit vna: et si sic eadem ratione vnitas anime seipsa erit vna: an per aliam entitatem superadditam: et erit. pcessus in infinitum patet qd semp loquor de vno numerali. Sed forte dicitur qd vtraq; entitas est vna: sed diuersimode. Nam entitas unitatis est essentialiter vna vel potius vnitas: entitas vero anime est denominatiua fm: quia. i. est habes tale entitatem: sicut si candidus dicitur candidus: vt dicit Aug. 7. de trini. aliter ipse dicitur candidus: quia. i. essentialiter est candidus et aliter cygnus. Nam cygnus solus denominatiue dicitur candidus: quia. i. in se habet candorem: et no est candor: et sic non potest concludi qd cygnus seipso sit candidus et non per candorem superadditum: nec tamen sequitur pcessus in infinitum in candoribus: ita in pposito non potest pbari qd entitas anime sic sit seipsa vna: aut sit pcessus in infinitum in vnitatibus. Contra. primo entitas anime non est in se diuisiua per illam entitatem superadditam qua ponit: nec etiam per illam entitatem superadditam est distincta ab illa. ergo nec per illam aliam entitatem est in se vna et illi connumerata. consequentia nota est: quia posito precise qd aliquid sit in se diuisiua et sit diuisiua ab alio: hoc et illud constituit numerum vel sunt numerus: et per consequens quodlibet est vnu. Antecedens patet: quia nulla entitas alteri superaddita est causa diuisiouis in trinsese de qua loquimur illius rei cui additur: sicut supra declaratum est: nulla etiam est principium distinguendi aliquid a seipso: alioquin ipsa esset distincta a seipso: et ipsa non esset ipsa: qd implicat contradictionem. Confirmatur. quia si ea entitas vnitas qd positiois est entitas anime esset per se subsistens: nec iformaret ipsam animam: constat qd non minus hec et illa essent due: et per consequens quilibet vna qua habet nunc: et tamen tunc entitas anime non esset vna per istam entitatem. Ex hoc patet. qd exemplum inductum no est simile: na per ipsum candorem cygnus est candidus: et si ille separatus existeret ab eo non esset candidus. Secundo. quia nec minus entitas anime est per seipsam in se diuisiua: et ab illa entitate superaddita diuisa qd conuerso: illa superaddita per se diuisiua in se et ab anima diuisa: et per consequens non minus per seipsam est vna qd ista. Ex quo sequitur. qd si ista entitas sit per se vna et vnitas: qd etiam entitas anime sit per se vna et vnitas. Preterea. nulla res est in se diuisiua per aliquam entitatem sibi superadditam. ergo nulla est vnum numerale per aliquam entitatem superadditam. consequentia patet: quia si ratio talis vnitas in precisa diuisiouis in trinsese consistit: siue simpliciter: si simpliciter sit vnum siue fm quid: vt fm hoc vel illud: si sit vnum fm quid: vt vnum hoc vel vnum illud: vt supra dictum est: antecedens etiam est supra declaratum. Ad hanc conclusionem applicari possunt rationes tres conclusionis precedentis articuli. Quarta conclusio pro-

batur sic. de deo et angelo. Michaele vere predicatur numerus simpliciter. Nam vere dicitur. qd sunt duo. ergo de quolibet eorum fm se vere predicatur vnum numerale simpliciter. consequentia patet: quia numerus simpliciter est vna: vel entitas simpliciter: sicut numerus fm quid: est vna. fm quid. Preterea. de deo maxime vere dicitur qd est in se diuisiua et non multa. ergo de eo maxime vere dicitur vnum numerale. Contra istas conclusiones sunt alique rationes alterius opinionis: sed quia omnes fundantur super hoc qd numerus dicitur solum de rebus qd sunt materialibus: quod fundamentum falsum esse ostenditur in sequenti questione. ideo illas hec omittit recitare. Ad primam vero rationem. q. respodeo qd vtroq; modo sumptum vnum dicitur de deo: cum vero probatur qd vnum numerale non dicitur de deo: quia ipsum non dicitur nisi de continuo: nego istud assumptum. Et ad auctoritatem Comen. que ad probandum illud inducitur. Dico primo. qd non suffragatur eis: sed potius aduersatur. Tum quia nullum continuum est indiuisibile. Tum quia nullum continuum caret situ: et per consequens videtur qd de nullo continuo dicitur vnum numerale quod vtrq; verum est simpliciter loquendo: vt patet ex dictis. Quod ergo Comenta. ait. in quantitate non est intelligendum determinate de qditate continua que dicitur magnitudo: sed generaliter de quolibet qd est qditate: vel pars/ seu principium qditate continue/ vel discrete: omne eni tale qd est indiuisibile et caret situ est vnum numerale et tale est deus: qui licet non sit qditate: est tamen principium qditate discrete: sicut vnitas est principium et pars numeri: et sic est aliquid quod oino indiuisibile habens situm: illud esset punctus: vtrum autem aliquid huius sit: alias videbitur. sermone Comen. in proposito conditionaliter intelligi debet. scdo. qd potest dici et forte melius. qd Comenta. in verbis illis: qd Philosophus etiam qui ibidem dicit similia non loquitur fm opinionem propriam: sed fm opinionem tunc famosam ponentium mathematica separata et puncta et alia indiuisibilia: que si esset vera. esset aliquid precise de genere quantitates carens situ et indiuisibile: et illud esset vnitas principium numeri mathematici separati: esset etiam aliquid tale indiuisibile habens situm quod punctus ab illis vocabatur. Ad secundam auctoritatem eiusdem dico. qd opinio Comenta. vt dicitur in verbis allegatis: et clarius ad hec. jo. meta. fuit qd vnum numerale significaret aliquid accidens inherens rei que dicitur vna: sicut album significat albedinem inherentem substantie: et in hoc ille non fuit minus deceptus: qd Auicenna. nec eius auctoritatem in hac parte recitanda. Quod confirmatur: quia etiam aliquid falsum ibidem dicit simul cum hoc scilicet qd ens quod significat vnum: significat aliquid accidens existens in re: et ideo in neutro ille est recitatus. Quod vero consequentia probatur qd vnu conuertibile enti non dicitur de deo: quia significat entitatem superadditam rei que dicitur vna. nego illud assumptum. Ad primam probationem dicendum. qd nugatio vitatur eo qd ens et vnum non significant eadem eodem modo: sed vnum significat negatiue: ea que ens significat affirmatiue. Nam vt patet: per dicta: vnum significat idem qd hec oratio: quod est in se diuisiua/ siue hec equiualens prime quod non est aliqua et cetera/ vel non entia. Ad tertiam dico. qd non semper passio importat rem distinctam a subiecto et inherentem illi: sed aliquando aliquam que non potest illi inesse: sicut causatiuum importat connotatiue creaturam possibilem: que tamen deo nunq; potest inesse: aliquaudo etiam non importat aliquam quam non importat subiectum: sed eandem: non tamen eodem modo: sic est in proposito de vno quod negatiue importat ea que affirmatiue importatur per ens: vt dictum est: propter qd ipedif

predicatio eius de subiecto in primomodo dicendi per se. Ad aliud quod addit de diffinitione passionis de subiecto tanq; per additamentum: dicendum hoc verum esse sumendo passionem pro accidente proprio sibi extra animam inherente: non autem hoc est vniuersaliter verum de passione que est predicabile aliquod de subiecto in tertio modo dicendi per se: vnus autem si sit passio entis non est eius passio primo modo: vt ex dictis patet: s; secundo modo tantum.

Distinctio. xliij. Questio secunda.

Secundo quero: vtrus terminus numerales multitudinis importates: vt duo tres vere dicatur de personis in diuinis. Et arguitur qd non. Primo: qd huiusmodi termini significant numerum. et numerus est accidens inherens rebus numeratis: vt videtur velle Comen. jo. meta. s; nullus accidens est in deo. ergo et. Scdo omnis numerus est qditate. in deo vero nulla est qditate: iuxta illud Aug. 5. de trini. Intelligam? deum sine qditate: magni et illud Ambro. in lib. de tri. et allegatur in presenti dist. di. y in deo no est numerus nec qditate. Tertio: qd numerus est tantummodo reru continuarum seu corporalium: sicut probatur per philosophum. 3. phys. qui di. qd numerus causatur ex diuisione magnitudinis: ergo nullus numerus reperitur in deo.

Ad oppositum arguitur per illud Jo. 5. tres sunt qui testimonium dant in celo pater et filius et spiritus sanctus.

Hic sunt quattuor videda. primo est vtru numerus habeat esse per apprehensionem anime tm. Scdm vtru numerus sit rei fm se distincte a reb? enumeratis siue pro quibus supponunt termini numerales. Tertiu vtru sit tm in reb? corporalibus an etiam in spualibus. Quartum vtrum ternarius siue trinitas personarum sit verus numerus.

Quantu ad primus dico qd no ois numerus est qd apprehensionem anime. quod sic probatur. Primo: quia aliqua multitudo non apprehensa ab anima est multitudo finita vnitarum discretarum. ergo non ois numerus est per apprehensionem anime. Antecedens est certum: et consequentia probatur eo qd distinctorum pluralitas finita est numerus: vt dicitur 5. meta. capitu. de qto. vel vt communiter diffinitur. Numerus est multitudo ex vnitatibus aggregata: seu aceruus vnitas: vt dicit Comenta. 3. phys. secundo sic. alique res esto qd non apprehendantur ab anima sunt tot vel tot finite. verbi gra. quattuor vel sex: sic de alijs. ergo alique res esto qd non apprehendantur ab anima sunt numerus: et p consequens non ois numerus habet esse per apprehensionem anime. Ultraq; consequentia est nota: et antecedens probatur: quia non plus dependet multitudo reru y ab anima in esse tot vel tot qd dependeat magnitudo in esse tarta vel tanta. verbi gratia pedalis vel cubitalis aut alius alterius determinate mensure: sed constat qd magnitudo corporalis non dependet in hoc ab anima. quare et per hoc excluditur iste modus dicendi qd extra animam vnus est multitudo reru y an apprehendantur: sed illa non est tot vel tot et per consequens numerus nisi sit nu-

merata ab anima. Nam simili ratione diceretur qd extra animam vnus est magnitudo: sed illa non est tanta vel tanta nisi ab anima mensuretur: quod vnus friuolum est.

Excluditur quoq; dictum aliorum dicentium qd vnitas multitudo vnitarum sit actu extra animam: non tamen numerus: eo qd ille vnitates sunt tantummodo materia numeri: quotitas autem illius seu summa et conclusio est forma numeri: et hoc non est nisi ab anima numerante: et concludente seu summante. dictam multitudinem vnitarum. hoc inq; non valet. nam similiter diceretur qd magnitudo est tantum materia cubiti et pedis et similia. determinate mensure continuarum qditate: quibus non est vnus commune nomen: sicut finitis multitudinibus discretis qditate: ubi est comitune nomen numerus: sed tantitas vt cubitalitatis et pedalitatis est forma talium: et hoc est ab anima mensurate dictam magnitudinem: quapropter no apparet aliqua ratio propter quam ab operatione anime multitudo finita non sit tot vel tot: sicut magnitudo finita est sine operatione anime talita vel tanta.

Contra conclusionem istam arguitur primo: quia si vera sit sequitur necessario datis duobus numeris infinitas rerum in actu: dato naq; binario lapidum et binario lignorum ponitur binarius horum binariorum: qui eadem ratione est actu extra animam: qua et binarius lapid. et per consequens iam habentur tres binarij. vnus lapidum et alter lignorum et tertius binariorum predictorum: et illa trinitas horum trium numerorum pari ratione etiam est actu in reru natura: et sunt iam quattuor numeri: tres binarij et vnus quaternarius et sic in infinitum. Secundo sequitur qd realitas maior sit equalis minori: quod est impossibile. consequentia declaratur. Nam realitas binarij vel dualitatis duorum quinariorum est maior realitate dualitatis lignorum. Nam potest in duas partes equales diuidi maior res: qd potest dualitas lignorum: quonia illa in duos quinarios: hic autem tantum in duas vnitates: constat autem qd quinarium est maior realitate realitate vnitatis. concluditur ergo qd realitas dualitatis quinariorum maior est realitate dualitatis lignorum: sed ex alia parte ois dualitas omni dualitati est equalis. querit maior minor equalis erit. Tertio nullu reale replicatur aut reflectit sup seipsum: no em albedo suscipit albedinem: aut nigredo nigredinem: sed numerus replicatur sup seipsum: dicitur enim duos binarios et tres ternarios: et sic de alijs. Quarto cuiuslibet numeri vnitates habent inter se aliquas connectionem que non potest esse nisi ab anima. ergo nullus numerus habet esse ab operatione anime. consequentia patet: et antecedens qd ad hoc qd dicit vnitates numeri habere connectiones: sed qd illa connectio non possit esse nisi per animam: probatur quia si illa esset in re extra. vel ideo essent connecte vnitates: quia continentur infra vnu marisupium: et hoc non: qd denarius existens in marisupio vnus et denarij existens in alio ita sunt duo: sicut si ambo essent in vno: et simili modo probatur: qd non ideo sint connecte: quia continentur infra eundem campum: vel idem hemispherium aut idem celum: aut sunt connecte: quia continetur infra eundem ambitum vniuersitatis rerum: et hoc dici non potest: quia talis ambitus et continentia non est ex natura rei: sed tantum per operationem anime. Quin to sequitur. qd in rerum natura esset vnus numerus tantu videlicet ille qui comprehenderet vniuersitatem omnium rerum demonstratarum: consequens est falsus. probatur consequentia: quia si darentur alij numeri minores qui mesurarent partes illius vniuersitatis cum numeri sint oppositi summe: sequitur qd opposita summe essent in eodem simul. Nam duo lapides mensurantur dualitate: et iteru cu ipsi cu alio qui est in reru natura sint tres etiam mensurantur trinitate et eodez modo probat qd mesurentur quaternitate:

Aureo pmo. dist. 24. q. 1. arti. 4.

Cap. 1.

5. met. ca.

Comen. 5.

cap. 1.

L. c. 68. 2. 69.

Cap. 5.

4. met. c.

L. c. 89. et. 10.

L. c. 18.

Com. 68.

si an qd apprehendat

E.c. 131.

E.c. 131.

te propter lapidem quartum qui est in rerum natura : et sic de alijs omnibus numeris maioribus potest probari. **Sexto** idem probatur ex intentione philosophi. 4. phisic. in fine. ubi sic ait fm translationem Lomen. dicitur. **phus. verbi gratia. q. cum numerans non fuerit numerare non erit. ergo manifestum est etia q. numerus non erit. Et cum nihil aliud aptum natum sit numerare / q. aia z anime intellectus impossibile est ut sit numerus: cum aia no fuerit: hec verba adeo sunt clara q. non indiget expositio ne. **Idem probat ex intentione Lomen. ibi. Qui dicit numerus non est nisi actio numeratis in numerato: z manifestum est q. cum numerans non fuerit: actio eius non erit. Impossibile est aut ali quod aliud preter aiam numerare: z aie intellectus ergo manifestu est q. cu aia non fuerit: nec erit numerus: z infra dicit: esse vero numeri in aia non est esse oibus modis qm esset figurum: sicut chimera / z hircoceruus: sed esse eius extra mente est. in potetia propter subiectu pprium: esse vero eius in aia est in actu. q. q. aia egerit actionem illa que dicitur numerus in subiecto preparato ad recipiendu illam. Et quibus etia pty: q. numerus non est actu absq. aie apprehensione. **Ad primu horum respondet negando pnam: ad pbationem dico: q. binarius illorum binario: utiq. realis est: non tm est ali qua res distincta ab illis duob' binarijs: nec est aliud / q. ipsi duo binarij: sicut z binarius lignozu non est aliud / q. ipsa duo ligna: et generaliter nullus numerus est res distincta ab oibus unitatibus simul sumptis: ut in sequenti arti. ostendetur. **Ad scdm simliler nego pnam. Ad pbationem cum assumitur q. ois dualitas omni dualitati est equalis. Dicedum q. si loquamur de dualitatib' simpliciter q. hec coponunt ex unitatib' simpliciter propostio est vera: sed tuc non est ad propositum: qm nulla dualitas lignozu est dualitas simpliciter: sicut nec aliqs numerus est vnus simpliciter: z ista dualitas lignozu no est dualitas simpliciter: sicut nec aliqs numerus est vnus simpliciter: ut pty in precedenti. q. Unde quis duo quinarj sunt duo quinarj: non tm sunt simplr duo: nec duo ligna sunt simpliciter duo: q. sunt duo ligna. Si vero loquamur de dualitatibus fm quid. i. horum / vel illor. Dico q. propositio est vera intelligedo equalitate fm illa quoz dicitur dualitates. Omnis eni dualitas bis tm cotinet suum vnum. sed no est vera vnuerfaliter: si attendat equalitas fm alia: quoz non dicitur dualitates. ver. gra. dualitas exercitiu: primo modo est equalis dualitati hoim: q. sicut illa bis tm continet vnū hoimem: z est duo hoies tm: sic ista bis tm continet vnū exercitiu: z est duo exercitius tm: nec ista est plures / vel pauciores exercitius / q. illa est hoies. Sed scdo modo iste dualitates non sunt equales: quonia dualitas exercitiu est plures homines et plures anime et corpora / q. dualitas hominum: sic in proposito dualitas quinarioru est: pmo mo eqllis dualitati lignozu: quonia illa non est plures / vel pauciores quinarj / q. illa est ligna: sed tot precise est: tamen plura ligna si illi quinarj sunt lignozu / q. est ista. nam illa est decem: hec autem duo tantu. **Ad tertium dicendu: q. illa replicatio et reflexio potest intelligi q. tum ad realem receptionem: sicut subiectum recipit formam: et tunc minor est falsa. Nam numerus non est aliqua res informans alium numerum: nec cum dicitur duo binarij datur intelligi a recte sentientibus q. sit vnus binarius informans duos binarios: sicut nec cum unitates dicuntur due datur intelligi q. sit aliqua res que dicitur dualitas informans unitates: ut in sequenti articulo ostendetur: vel illa reflexio potest intelligi q. tum ad predicationem: z tuc maior est falsa. Nam constat q. multitudo rerum est absq. operatione anime: et tamen dicimus q. sunt multe multitudines hominum in vniverfo: z piscium in mari z stellarum in celo.**********

Ad quartum nego antecedens. Nam ad hoc q. unitates sint numerus sufficit q. vna non sit alia: z quelibet singulariter sit vnū tale: quasia pluraliter dicitur omnes siml: ut si sint due entitates / vel substantie sufficit q. vtraq. sit vna quantitas / vel vna substantia: et vna non sit alia: et sic suo modo de alijs / nec alia conerzio requiritur. Quia autem quelibet sit vnū tale: et vna sit distincta ab alia in multis contingit absq. anime apprehensione. **Ad quintam nego consequentiam. Nam posito q. non sint plures q. centum homines in mudo: z omnes simul sint vnus numerus scz centenarius / vel. c. homines. adhuc for. z plato sunt duo homines: et illi adiuncto Licerone sunt tres. et illi z petrus simul sunt quatuor: z sic deinceps. **Ad illud autem quod ifertur. i. q. opposita summe essent in eodem procedit ex falsa imaginatione putantis q. numerus sic sit quedam realitas distincta ab unitatibus z existens in illis: verum est autem q. de eisdem unitatibus precise non possunt verificari termini numerales diuersarum specierum. Nam de for. z pla. precise verificatur binarius: for. enim et plato. sunt duo homines / seu binarius hominum quod idem apud me. valet: sed de eis precise non verificatur ternarius / vel quaternarius hominum / aut alius numerus. Idem tam for. est pars binarij / z ternarij / z quaternarij et ceterozum sequentium numerozum: nec istud est inconueniens: sed vero: sicut et idem homo est pars familie z tribus z populi. **Ad sextum descendum: z numerus est duplex: quidam qui est multitudo unitatu non cotinuarum / seu discretarum in rerum natura: sicut duo homines: quidam vero est multitudo unitatum discretarum tantum per significationem z diuisionem anime: cotinuarum vero in rerum natura: sicut multitudo partiu quantitatib' continue diuisarum per significationem anime / seu diuisim et seorsum significatarum dicitur numerus: hoc modo accipit numerum philosophus primo posteriorum quado dicit: q. non est ex alio genere descendente demonstrare: ut geometricum in arithmetica: et sequitur q. non contingit arithmetica demonstratione que rere accidit in magnitudinibus nisi magnitudines sint numeri: ut dicit L. y conen. q. cum magnitudis sit realis et numerata: sunt scientia de numero descendit in scientiam magnitudinum sicut accipit. in. 10. lib. Eucl. Et hoc innuit Aristotel. per hanc exceptionem nisi magnitudines numeri sint. In. 10. enim lib. Eucl. sunt magnitudines rationales et quodam modo numeri: hec ille. Cum autem numerus pprie sumptus sit multitudo finita discretarum / seu q. idem est non cotinuosum / vel facientium per se vnū: ut patet. 5. meta. z discretio numeri: secundo modo sumpti non sit nisi ab anima diuidente: patet q. numerus: secundo modo sumptus non est absq. anime apprehensione: talis vero numerus est tempus: cum non sit nisi prius et posterius motus continui diuisa et numerata / seu multiplicata per animam. Unde Lomen. 4. phisicorum. Dicimus inquit q. extra mentem no est nisi motum et motus: et tempus non sit nisi quando mens diuidit motum in prius et posterius: et ideo est intentio numeri motus. i. motum esse numeratum: ergo substantia temporis que est in eo quasi forma est numerus: et quod est in eo quasi materia est motus cotinuos: quonia non est numerus simpliciter: sed est numerus motus: cotinuatio ergo accidit ei gratia materie: et discretio. scz numerus gratia forme: et est compositus ex duabus quantitatibus. scz discreta et continua: et ista compositio accidit mensuris quando diuiduntur: et est consideratio que est in. 10. Eucl. de magnitudinibus: in illo enim tractatur consideratur de magnitudinibus q. sunt numeri. Lomen. 10. dicit q. motus diuisus per duo instantia prius et posterius est ipsum tempus. Et infra. Tempus inquit******

E.c. 18.

E.c. 19.

E.c. 15.

E.c. 2.

Com. 104

Tho. par. te. 1. q. 3. arti. 3.

Contra Tho. vbi supra.

E.c. 18.

E.c. 19.

nihil aliud est q. prius z posterius in motu: sed q. sunt numerata: diuisa z discreta: z ideo indiget in hoc q. sit in actu anima scilicet fm q. est prius z posterius numerata: hic Lomen. **Item sciendu q. numerare quod est actio anime dupliciter sumitur. Nam vno modo idem est q. ali qua multitudo discreta per replicatione unitatis mensurata z eius q. titate cognoscere: z hoc modo dicitur. 10. meta. q. numerus mensuratur z numeratur per vnū. Alio modo idem est q. aliquid vnū diuidere z multiplicare quasi idem sit numerare q. de vno numeru facere. Unde Lomen. 4. phisic. vbi philosophus vult q. instans multiplicatur fm esse. dicit Lomen. q. numeratio eius scilicet instans est ex hoc q. translatu numeretur id est multiplicatur. ecce q. numerari exponit per multiplicari. Et hic ergo patet: q. non est intentio philosophi vel Lomen. dicere q. nullus numerus sit si anima non fuerit: sed solum numerus secudo modo sumptus equalis numerus est tempus: z iste numerus est cuius esse in potentia est extra mentem: esse vero in actu est in anima. Item iste est qui pre-supponit vel requirit actionem anime que est numerare secundo modo sumptum.**

Quantu ad secudu ar. dicitur q. numerus qui est q. titas discreta de quo etia est principalis inquisitio: ponit quoddam accidens additu supra res de quibus dicuntur termini numerales: hic positio non videtur mihi vera. Ideo arguo contra ea primo sic. Quocumq. sunt tot vel tot sunt seipsis no per aliquam entitate eis inherente tot vel tot. Ergo nullus numerus est res aliqua inherens rebus numeratis. Consequentia patet: antecedens probatur: quia omniū que sunt tot vel tot quodlibet est se ipso non per aliquam entitatem sibi inherente vnū: ut patet ex precedenti questione: ergo quodlibet eorum: z quodlibet aliud seipsis non per entitatem inherente sunt duo z quelibet tria seipsis tria: z vnuerfaliter quelibet tot vel tot. vel. 10. vel. 50. aut alio quolibet numero seipsis sunt tot vel tot. **Ad istud autem. quia si aliqua essent tot. verbi gratia duo per entitatem inherente vnū illorum duozum: z ipsa qualitas essent due entitates: vel ergo seipsis: z tunc eadez ratione prima duo z quelibet alia duo seipsis sunt duo: cum non possit ratio potior assignari pro istis q. pro illis: vel sunt duo alia dualitate inherente. et tunc similiter illa z illud primo sumptum: sunt etiam due entitates per aliam dualitatem: z sic in infinitum. **Secundo aut istud accidens additum quod dicitur esse numerus est entitas omnino simplex: z indiuisa in se: aut est entitas composita z diuisa in partes. **Primum non potest dici. primo: quia numerus non esset q. titas discreta: cum omnis q. titas sit diuisibilis. ut patet. 5. meta. **Tertio quia tuc sequitur q. idem accidens numero fm le totum sit in pluribus rebus loco maxime distantibus. verbi gratia miliararius hominum in diuersis mundi partibus existentium esset totus in quolibet illorum: z iterum totus in qualibet parte cuiuslibet eorum: quod est absurdum z impossibile per naturam. consequentia patet. quia qua ratione est in vno homine eadem ratione est in quolibet: z qua ratione in vna parte vnus hominis: eadem ratione in qualibet parte. **Quarto quia sequeretur quod documq. generaretur vnus homo: simul in quolibet homine mundi fieret vna res noua absoluta. Nam tunc esset nouus numerus hominu: nec solū vna fieret: s. innumerabiles: nā iste homo nouiter generatus: for. preexistens essent duo: et per consequens fieret in vtroq. binarius: z eadez ratione in quolibet alio homine fieret nouus binarius. Nam quilibet alius z ipse essent duo. Item ipse z quilibet duo alij essent tres z per consequens in quolibet fieret ternarius: z sic quocumq. hoibus posset connumerari tot in quolibet hoie fieret noue entitates: hec aut absurda sunt audientibus.**********

Si vero illud accidens sit entitas in se diuisa et habens partes / vel sue ptes sunt adinice cotinue: sic numerus non esset q. titas discreta: sed continua / seu magnitudo: cum omnis q. titas diuisibilis in continuam sit magnitudo: ut patet. 5. meta. Et quo vltius sequitur q. in omnibus rebus aliquo numero numeratis. verbi gratia: miliario loco entitibus esset vna magnitudo numero. Et multa alia ex hoc incouenientia possent inferri / vel sue partes non sunt adinice cotinue: sed discrete: vocando discretam quecumq. non sunt inuicem cotinue / seu vnū per cotinuationem: tuc vel ihe partes essent numeri / vel unitates (non eni possent esse alie partes q. titas discrete in quatuor huiusmodi) non potest autem dici q. sunt numeri: cum quilibet numerus est diuisibilis in numeros. verbi gratia. duatu unitatum: tm q. quilibet illorum numerozū haberet partes: z de illis etia esset querendum: z sic vel quilibet numerus esset copositus ex infinitis numeris: quod est impossibile / vel aliquis esset copositus ex unitatibus: et eadem ratione quilibet q. titas vnus ex paucioribus: alius vero ex pluribus: et si istud datur / aut ille unitates seipsis nullo addito sunt numerus / aut per aliquod additum eis. Si per additum querendum est de illo: an sit simplex / vel habens partes sicut prius: si seipsis ille unitates sunt numerus: cum unitates numerales non sint res superaddite rebus numeratis: sed quelibet talium rerum sit seipsa: z non per aliquod ei additum vna: ut probatum est in precedenti questione: sequitur q. numerus non sit accidens superadditum rebus numeratis. i. rebus que sunt tot vel tot: hoc enim modo voco in proposito res numeratas. **Dico ergo q. titas ad istum articulo q. numerus non est aliquid tale accidens distinctum a rebus numeratis: sed sicut dicit philosophus. 10. meta. Numerus est pluralitas unitatum. i. plures unitates: ut illa sit constructio intransitua: fm quem sensum cum fuisse locutum apparet ex eo q. 3. phisic. vbi noua translatio habet numerus est vno plura: translatio comenti habet: numerus est plures unitates. et Lomen. ibi dicit q. numerus est coaceruus unitatum: z. 10. meta. dicit q. in diffinitione numeri dictum est q. est multitudo coposita ex unitatibus: et rursus. 4. phisic. dicit. q. quia vnū est mensura vni genies numero: numerus est plures unitates: unitates autem ipse: ut ex precedentibus patet: non sunt aliqua accidentia / vel entitates superaddite rebus vnus et numeratis: et per consequens nec ipse numerus. **Ex hoc vltius sequitur: q. nullus numerus proprie loquendo est aliqua entitas per se vna: sed plures: vnde sicut nulla res per se vna est populus / vel exercitus: nec isti termini de aliquo supponente pro re aliqua per se vna verificari possunt: sed de pluribus tantum / vel de aliquo supponente pro rebus pluribus: sic nulla vna res in quatuor huiusmodi est numerus: nec de aliquo supponente pro huiusmodi per se vna re potest verificari aliqua terminus numeralis: vel si verificaretur hoc contingeret in quantum illa pro quibus subiectum supponeret essent plura: et non in quantum vnū. sicut ergo de forte z platone: dicimus q. sunt duo homines: sic possumus dicere q. sunt dualitas / vel binarius hominum: et sicut nulla res per se vna est fortes et plato / aut aliquid duo homines: sic nulla est dualitas / aut binarius hominum: et sicut duo homines sunt plures homines et plures res: sic binarius hominu est plures hoies et plures res. **Sed contra hoc potest argui multipliciter: primo quide: q. si res numerate sint numerus sequit q. aliqui numeri inuales erūt eiusdem speciei. ver. gratia. senarius z septenarius hoim. nā se x hoies z septem hoies sunt eiusde speciei. **Item aliqui numeri equales erūt diuersarū specierū z distincti numeri: sicut septenarij canu z septenarij ser:********

E.c. 18.

E.c. 4. E.c. 58. E.c. 21. E.c. 152.

E.c. 13.

L.c. 10

pentū: r constat qd hi canes r illi serpentes distinguuntur r specie r numero. Sed vtriusq; cōsequētis falsitas patet: p̄miū quidem. s. me. vbi vult philosophus qd quelibet vnitas addita numero variat speciem numeri: r per consequens om̄is septenarius a quolibet senario distinguitur specie. Secūdi vero cōsequētis patet falsitas. 4. phyl. in fine. vbi dicit philosophus. dicitur autē recte qd numerus idē est ouis r canis: nec solū videtur velle qd sit idē specie: sed qd sit idē numero: vnde per hoc qd tēpus est numerus motū: r idē est numerus diuersorū numeratorū equaliū multitudīne: pbat qd om̄iū est idē r vnū numero tēpus.

L.c. 34.

Secundo qd sequitur qd aliq; substantie essent q̄titas: cū om̄is numerus sit q̄titas. cōsequēs autē est falsum: tū quia om̄is q̄titas est accidēs: tum qd substantia r q̄titas sunt distincta predicamenta r genera non subalterna: tum posita: r per cōsequēs p̄ regulā philosophi in predicamentis. eozū sunt diuerse species r differentie: ergo duo homines non sunt binarius: cū homo sit species substantie: r binarius species q̄tatis. r per idē probatur: qd nulle qualitates sunt numerus. Tertio p̄ dicta sequitur qd due q̄titates continue sunt numerus: et per consequens q̄titas discreta: s; illud est impossibile ppter multitudine. p̄mo qd q̄titas in cōmuni diuiditur in continuam r discretā: r vtrāq; postea subdividitur: ergo quēcūq; q̄titates cōtinue minus differūt inter se q̄ vna q̄titas continua r vna discreta. aliq; autē continue differūt realiter ergo continua r discreta differūt realiter. Et prima cōsequētia pbat: qd quēcūq; cōtinuentur sub vno diuidētū aliquod cōmune minus differunt quibuscūq; quoz vni cōtinentur sub vno r alterū sub altero diuidētū: sicut due quelibet substantie corporee minus differunt inter se q̄ vna corporea r altera incorporea. Secundo quia alie sunt partes q̄tatis continue: et alie partes q̄tatis discrete. ergo alia est q̄titas cōtinua a q̄titate discreta. An tecedēs pbat: quia partes q̄tatis continue sunt actu indiuisē: partes vero q̄tatis discrete sunt actu diuisē.

L.c. 33.

Tertio quia distinctarū scientiarū realiū sunt subiecta realiū distincta. geometria vero r arithmetica sunt distincte scientie reales: r subiectū geometrie est q̄titas cōtinua arithmetice vero numerus. ergo r. Quarto qd numerus r magnitudo sunt distincta sensibilia: ergo sunt distincte res. An̄s patet: qd alias nō essent quinq; sensibilia cōia: vt ponit philosophus. scdo de aia. Tertio p̄ncipaliter si numerus nō esset nisi res numerata: sequit̄ qd quicūq; videret vnū exercitiū hominū: aut vnū gregē ouis: videret numerū eoz: r quot sunt. vtrū c. vel m. q̄ns autē potest esse falsus. Quarto ad interrogatiōē factā de aliquibus quot sunt: nō respōdet ipsa etiā simul sumpta: vt si q̄s iter roget quot hoies sunt in exercitiū: nō respōdet qd sunt iste vel ille: r sic de singulis: respōdet autē numerus p̄m qd sit. c. vel. m. ergo numerus est aliqd distinctus a reb; nūeratis. Quinto numerus r numerorū. s; bi gratia binariū senarioz distinguūt a suis nūeratis. s. a senariis. ergo r quib; numerus distinguūt a suis numeratis. q̄ns patet: qd eadē ratio est in oibus. An̄s patet: qd numerus r numerorū nō est numerus vnitatis. alias binariū senarioz esset binariū vnitatis r due vnitates: qd falsus est: cū in eo sint vnitates duodecim: nūeri aut nūerati illo binario. s. senarij sunt numeri vnitatus: ergo sunt distincti ab illo. Sexto requiritur qd nūerus non esset vnū ens: r per cōsequēs nec ens: qm̄ sicut res se habz ad vnitatem sic r ad entitatē. Septimo sequeretur qd senarius esset bis tria r quaternarius bis duo. r sic suomō de alijs. Et patet cōsequētia: quia res numerate senario sunt bis tria. falsitas vero cōsequētis patet ex dicto philosophi. s. meta. vbi p̄m qd habet translatio cōmētī ait. substantia enim cuiuslibet est semel verbi gratia fer: non enim bis tria: sed semel fer. Et ibi Lommen. dicit qd substantia

L.c. 19.

L.c. 19.

senarij est vnū cum fer si tres binarij. Et quibus patet. qd substantia seu essentia senarij non est ipse res numerate.

Ad primū dicendū. qd numeros inuales esse eiusde; specie potest intelligi dupliciter: vno modo qd sint eiusde; specie huius generis numeri: ita qd eadē species specialissima numeri predicetur de vtroq;. Alio modo qd sint eiusde; specie cuiusdā alterius generis: vt alijs vel substantie vel coloris aut qualitatis. in primo sensu nego consequentia. Nam q̄s h; homines r illi sint eiusde; specie alijs r substantie: nō tamen sunt eiusde; specie numeri: et loquor de specie specialissima: quia forisā numeri inuales ali qui sunt in eadē specie numeri subalterna. In secūdo vero sensu cōcedo cōsequēs. Et probatio falsitatis eius pro cedit in primo sensu tñ. Eodē modo dicendum qd est alia cōsequētia in primo sensu nō tenet: s; in secūdo tñ: r in illo sensu cōsequēs est verū. vnde dico qd septē homines r septē canes r septē albedines r quēcūq; alia septem inq̄tū sunt septē sunt in eadē specie numeri: nō autē inq̄tum isti sunt homines r illi canes vel albedines: nec etiā inq̄tū sunt septē sunt in eadē specie substantie vel qualitatis. Nam septenarius vel septē quod idē dicitur apud me non est species p se substantie vel qualitatis: sed q̄tatis tñ: ex alia parte septē homines r fer homines: q̄s inq̄tū homines sunt in eadē specie alijs r substantie: nō tamen inq̄tū illi fer r isti septē: inq̄tū vero huiusmodi sunt in diuersis speciebus numeri: nō autē substantie nec ista sunt incōueniētia: sicut nō est incōueniētia qd eadē res diuersis modis sit in distinctis predicamentis: eodē modo quo res dicitur esse in predicamento: r similiter res que sunt diuersorū predicamentorū: sint etiā alio modo eiusde; predicamenti: vt in fra dist. 30. ostēdetur. Sed adhuc restat dubiū in dicto philosophi. Nam q̄s p̄m predicta saluetur qd septenarius equoz r septenarius canū sunt eiusde; specie numeri: ad intellectū philosophi: non tamen saluatur qd illo: rū et illoz sit vnus septenarius numero seu singularis: sicut ibi vult philosophus. Ad illud potest dupliciter dici. vno modo qd nō intendit philosophus dicere qd vtrūq; sit idem septenarius numero: neq; hoc dicit: sed intēdit qd ambo illi septenarij sint idem numerus specie.

4. phyl. L.c. 34.

L.c. 17.

Abi sciendum qd sicut ipse in sequenti statim parte: dicitur autem recte qd numerus quod idem declarat: quā docūq; aliqua continentur sub vna differentia immediate diuidente aliquod commune: nec differunt per differentias illius: tale commune predicari potest de illis a diuoto sibi huius termino idem. Econtra autem si illa differunt differentijs illius communis. verbi gratia p̄m ipsuz quia enī equilaterus r gradatus non differunt differentijs immediate diuidentibus figuram: sed ambo sub eadem differentia figure cadunt: vtrūq; enim est rectilineus: figura vero diuiditur per rectilineam r circularem. ideo dicit qd ambo sunt eadem figura: quia vero ipsi differunt per differentias immediate diuidentes triangulum que sunt habens equalia latera: r habens inequalia: ideo non dicitur idem triangulus. Sic in proposito: quia septenarij omnes sub eadem differentia huius communis nominis numerus comprehenduntur: ideo dicit qd sunt idem numerus: non autem dicit qd sunt idem septenarius. imo infra expresse dicit oppositum: r est ratio: quia septenarius est species specialissima que nō diuiditur per differentias specificas: sed immediate diuiditur in indiuidua: sub vno autē indiuiduo non comprehenduntur aliqua indiuidua: r ideo de talibus nullis predicatur species cū hoc termino idē: sic duo equilateri nō dicūtur idē equilaterus: q̄s p̄m modū predictū dicātur triangulus. Ex his autem patet: qd non intendit inter septenarios illos affirmare vnitatem indiuidualem: sed specificam tantū: nec per idem exemplum de numeris precise cōclū

L.c. 3.

L.c. 18.

L.c. 4.

L.c. 12.

dit qd omnium sit tatum vnū numero. tempus: sed ex eo quod postea addit ostendens qd prima mensura motuum non potest esse nisi circularis: r inter circulares p̄m: r qd ille est tñ vnus: sequitur qd om̄ motuum equalium et simul existentium sit tñ vnū tēpus numero. per illud autē quod dixit de numeris nō vult habere nisi qd ad multiplicatiōē motū p̄m speciem nō sequitur multiplicatiōe specifica tps: quātinō quozcūq; talium equalitū et simul existentium est idem tēpus specie: sicut r duo septenarij sunt idē numerus specie tñ non numero: r sicut equilaterus r gradatus sunt eadē figura subalterna: non autē eadem singularis r numero: qm̄ illud est penitus impossibile: nec aliud intendit philosophus per illa verba significare: sicut sint vera de virtute sermonis/ sive nō. Secdo potest dici distinguēdo de numero qui dupliciter sumitur: vno modo pro ipsi terminis numeralibus duo r tria et similes significantes multitudines rerū quomodo sumit numerū Dam. lib. 3. vbi ait. L. numerus est q̄tatum numeratorū significatiuus: et sic sumptus numerus consuevit vocari numerus quo numeramus. Alio modo sumit numerus pro multitudine finita discretorū significata per numerū p̄mo modo sumptum: r hoc modo sumit philosophus. s. meta. r. 10. numerus p̄mo modo sumptus idē est canum r equozum et quozcūq; equalium multitudine discretorum. hīc enī idē terminus numero septem significat multitudinem equoz r canum r quozcūq; numerus aut scdo modo sumptus nō est idē numero canū r equoz. Ad propositū ergo philosophi potest dici qd ille accepit numerū p̄mo modo volens significare qd sicut ille numerus idem singularis est quo quēcūq; diuersa equalia numerari possunt: nec ex multiplicatiōe numeratorū oportet ipsum multiplicari: sicut tēpus p̄m qd est numerus quo alij motus numerantur: non multiplicat ad multiplicatiōnem illorū. r ad hīc sensum videtur loqui Lommen. ibidem. in solutione. q. quā ibi mouet iuxta finem cōmētī. sic assumēdo numerum in dicto philosophi p̄allegato non est cōtra me illud dictū. qm̄ numerus sit q̄titas discreta: s; sit species q̄tatis discrete: sicut istud predicabile. hō non est aia. q̄s sit species alijs: nunc aut in p̄posiōe est questio de nūero qui est q̄titas discreta. p̄ma tñ solutio magis innuit ex textu littere philosophi qd hec scda. Ad secundū concedo q̄ns et vltimus dico qd non ois q̄titas est accidēs: r hoc q̄tum ad primā p̄bationem falsitatis cōsequētis. Quātum vero ad scdam dico qd q̄s talium generū sunt diuerse species r differentie si habeāt species r differentias: adhuc tñ eorum species r differentie possunt de eisdē predicari: nec hoc plus debet incōueniens reputari qd ipsamet genera quoz sunt species et differentie predicentur de eisdem: quod tñ verum est vt infra probabitur. Ad tertium etiā concedo cōsequēs. r ad primā p̄bationem falsitatis eius dico qd loquēdo de differentia reali non quēcūq; continentur sub vno diuidētū minus differunt qd ea que continentur sub ambobus vnū sub vno: r alterum sub altero: hoc dico loquēdo generaliter de cōmuniibus r diuidentibus illa. Duo enī calores realiter distincti cōtinētur sub vna specie qualitatis. verbi gratia. sub tertia: r cum hoc idem calor numero continetur sub prima r sub tertia specie qualitatis: vt patet per philosophū in presentis. nec illud est minus possibile qd qd eadem res cōtinēatur sub diuersis predicamentis: r tñ in eadem specie eiusdem predicamētī sunt aliqua res distincte. Ad aliam concedo qd alia est q̄titas continua a discreta: cum hoc tñ stat qd aliq; distincte q̄titates cōtinue sunt q̄titas discreta. vñ hoc cōmune q̄titates discrete proprie loquendo non potest verificari de vna q̄titate cōtinua tñ: sed solum de diuersis r discretis sicut nec nu-

merus: vt supra dictū est. Ad tertiam p̄bationem potest multipliciter responderi: q̄tum tñ sufficit ad presens eundo ad intellectum arguentiū. Dicendum qd nihil prohibet diuersas scientias diuersimode eadem res cōsiderare: sicut eodē motus celi cōsiderat philosophus r astrologus: r de multis alijs potest exemplū dari: vt supra monstratum est in prologo de magnitudinibus: ergo que sunt numerus considerat geometer: sed in quātum magnitudines sunt: considerat etiā arithmeticus: sed in quātum sunt numerus vel numeri: non autem in quātum magnitudines. Ad quartū dicendum qd probatio nulla est. Nam in illa ter ponuntur quites r motus: et tñ constat qd quites sensibilis non est res distincta ab alijs insensibilibus. Similiter nec motus sensibilis: sicut in secundo probabitur. Respondeo tamen ad rationem qd si debeat esse cōtra dicta debet assumere qd numerus r magnitudines pluraliter sunt distincta sensibilia. Nam ego non dico qd numerus stricte sumptus: vt distinguitur contra quātitatem continuam sit magnitudo proprie loquendo: sed est magnitudines. Item oportet qd intelligat de numero magnitudinum: vt sit sensus antecēdētis qd numerus magnitudinum est sensibile distinctum a magnitudinibus. Nam ego non dico quelibet numerum esse magnitudines: sic autem antecēdētis assumptum nemo. Et ad p̄bationem cum dicitur qd alioquin non essent quinq; sensibilia cōmuniā. Dicendum qd cum dicitur sensibilia cōmuniā esse quinq; a recte sentietibus: nihil aliud intelligitur: nisi qd quinq; sunt genera/ vel species sensibilia: que pluribus sensibus possunt sentiri: accipiēdo large speciem r genus/ sive quod sentiet aliter in idem redit sensus est: qd sunt quinq; de quibus verificat esse sensibile pluribus sensibus: ita qd actus signatus intelligatur per illorū exercitiū: cum hoc autem fiat qd talia/ aut alia iporū de aliquibus de eisdem et pro eisdem verificentur. Ad tertiam rationem concedo qd quicūq; videret totum exercitiū videt numerū hominum exercitiū: r si exercitiū sit mille homines quicūq; videt totum exercitiū videt mīllenarium hominū/ seu mille homines: non tamen necessarium est qd quilibet talis videat illos esse mille. hoc enim est vnū cōplexum. quod potest ignorari dum habetur predicta p̄ior notitia. Et in simili potest ostendi. Nam constat qd quicūq; videt magnitudinem cubitalem videt cubitum: quoniam illa magnitudo est cubitus: et ille cubitus est illa magnitudo: et tamen non quicūq; videt illam magnitudinem videt illam esse cubitam. Similiter quicūq; videt aliquam albedinem singularem. verbi gratia. huius niuis. videt etiam illud accidens quod est illa albedo: et tamen multi rustici vident albedinē niuis: qui nesciunt illam esse accidens. Ad quartum nego consequentiam r rationabilitas negationis patet in simili. Nam etiam interrogantibus q̄ns ta est aliqua magnitudo: non respondetur qd est hec vel illa. respondetur autem qd est cubita/ vel bicubita/ vel tanta/ vel tanta: et tamen constat qd talis tantitas non est res distincta ab illa magnitudine. Ad quintam nego antecēdētis. Ad p̄bationem dico. qd binarius senarioz est senarij vnitatum. Nam binarius senarioz nō est aliud qd duo senarij. duo autem senarij sunt senarij vnitatum: r per consequēs binarius senarioz vnitatum est senarij vnitatum: sicut etiam binarius vnitatum est vnitates. Ad sextum dicendum qd stricte r proprie loquendo numerus non est ens: sed entia. Ad septimū concedo consequens: nec video quis nisi nimis inscius non cōcederet: quomodo enim binarius esset pars aliquota senarij: nisi fer essent ter duo: nec etiā ternarius esset pars aliquota senarij: nisi fer esset bis tria: et generaliter hoc necessario opz dicere qd nullus numerus est pars numeri maioris.

color est in 3 et 3 spe q̄ntit.

Secundo possunt accipi non pro ipsa vtz personis: sed pro aliquibus que sunt ipsarum fm transitivam locutionem: hoc dupliciter. Uno modo pro entibus aliquibus sibi propriis incoplexe significabilibus pro quibus termini coplexi possunt personaliter seu significative suppone re: sic supponetes esse subiecta ppositionum. Quomodo nonnulli opinantur proprietates personarum dicentes: q in patre est aliqua entitas comunis sibi et filio et spiritui sancto. s. essentia divina: et aliqua entitas non illis comunis: sed sibi ppria qua vocant paternitate: et hanc dicunt esse proprietate eius. Et similiter in filio opinantur esse aliquam entitatem sibi propriam: vtpote filiationem: et in spiritu sancto spirationem. Alio modo possunt accipi hmoi proprietates personarum: etia fm transitivam locutionem pro aliquibus non incoplexe: sed coplexe tantummodo formaliter/velequivalenter significabilibus: quomodo dicit Augustinus de fi. ad pe. r. ponit in littera. 25. di. q. p. p. p. est patris q. vnum filii: et p. p. p. est filii q. de essentia patris natus est: et p. p. p. est filii q. solus de patre filios procedit. Et in filio. in mo. loquens de patre et filio dicit: q. p. p. est filii q. filii nasci ex altero: et p. p. p. alterius scy patris nasci alteri ex ipso. Constat aut q. talia propria no sunt alique entitates fm se extra aiam pprie personis. Non est enim entitas aliqua: pater vnum filium genuit: nec etia filius nascit ex patre. Nam quis filius sit vna res: et natus vna res: et similiter pater: que significatur p terminos huius coplexi filius nascitur ex patre no potest dici q. hoc totum filius nascit ex patre sit aliqua res nisi forte materialiter et non significative sumeret istud dictum. Ne filii nec natus est pprietas p. p. fm transitivam locutionem: v. nunc est sermo. Cum ergo dicit q. pprietas patris est q. vnu genuit filii/aut q. filius nascit ex eo: no denotatur q. aliqua entitas extra aiam existens sit ppria ipsi patri: sed tantummodo q. ille solus genuit filii: et quod id est q. ex eo tm nascitur filius. Secunda distinctio est q. personas distinguunt ab invicem per aliqua potest dupliciter intelligi. Uno modo q. distinguantur per illa tanq. per ea que sunt rationes / vel principia mutue distinctionis. Alio modo q. uis improprie potest dici q. distinguantur per ea vel per illa ex quibus potest cognosci et inferri mutua earum distinctio. Ex. pl. Adam et Abel distinguantur ad invicem primo modo per suas aias et per sua corpora. Secundo autem modo per hoc q. Adam non erat ex viro et femina natus. Abel autem sic. Item q. Adam genuit Abel. Abel autem genitus est ab Adam. non enim q. Adam non fuit natus ex viro et ex femina/aut quia genuit Abel: erat principium distinctio eius ab Abel. Et his tm poterat inferri et cognosci q. Adam esset alius ab Abel: qui erat natus ex femina et viro: et genitus ab Adam: cum impossibile sit q. idem: et non sit natus ex femina et viro: et aliquis sit a quo est genitus.

His premissis pono ad questionem absq. assertionem: tamen et sine preiudicio melioris sententie quatuor conclusiones. Prima est. q. nullis proprietatibus qualitercunq. sumantur proprietates persone divine constituuntur. Secunda. q. persone divine distinguuntur personaliter suis proprietatibus: primo modo acceptis proprietatibus. i. seipsis. Tertia. q. divine persone non distinguuntur personaliter aliquibus proprietatibus: secundo modo acceptis. Quarta. q. distinguuntur proprietatibus: tertio modo acceptis: intelligendo tamen eas distinguunt per illas proprietates: secundo modo premissis. i. q. ex illis proprietatibus potest concludi et cognosci q. ipse persone ab invicem distincte sunt: non autem distinguuntur per eas primo modo. i. tanq. per rationes/vel principia distinctiva. Contra prima conclusionem probo primo sic. quilibet psona divina est simplex omnino.

ergo nulla persona divina per aliquod in suo esse constituitur: antecedens est determinatum ex fide. probatur consequentia: quia si aliqua constitueretur per aliquid: sumatur illud precise fm se: et queratur de ipso: an ipsum sic precise acceptum est ipsa persona constituta per ipsum/aut non: sed est aliquid eius. Non potest dici primum. Cum quia nulla persona constituit seipsam (omne enim constituens causa est aliquo modo constituti per ipsum). Cum q. si illud constituens est persona: et constat q. constituens non constituitur per aliquid. ergo nec persona/aut si persona. ergo et ipsum etiam constituitur per aliud: et sic in infinitum. Si autem illud constituens non est ipsa persona constituta: sed aliquid eius/aut illud hys esse per operationem anime tm: et tunc constat q. non constituit personam eternam que summa res est: aut est aliquid extra animam: et quicquid ipsum sit: siue res: siue formalitas/vel modalitas/aut quovis alio nomine appellare velis: ex quo ipsum non est persona: sed aliquid eius: et non possit intelligi q. sit eius extrinsece: sicut forma materie: sed intrinsece: sicut pars est aliquid totius: sequitur q. persona non sit oino simplex. Secundo non minus est simplex persona divina. q. est essentia divina/aut aliqua pprietas personalis quecuq. sit illa si qua sit: ergo non magis ipsa constituitur ex aliquibus/vel per aliqua q. ipsa essentia/vel pprietas: sed nec essentia/nec pprietas constituitur per aliqua: vt omnes concedunt: et per consequens: nec per aliquid: quia impossibile est esse vnum solum constitutum eiusdem rei intrinsecum. Nam de tali est sermo: no de extrinseco: sicut producens potest dici constitutur in esse ipsum productum. ergo nec ipsa persona per aliquid constituitur. Tertio et sequitur ex eo q. iam tactum est: si persona constitueretur per proprietatem aliquam: constitutur etiam per essentiam: et essentia constitueret personam verbi gratia. patrem: et per consequens essentia non esset pater: q. est contra determinationem ecclesie in cap. Damianus. Quarto sequeretur q. pater esset aliquo modo causatus et principiat. Nam quodlibet constitutum est quodammodo causa et principium sui constituti. Sed consequens est falsum. Sic enim pater non esset prima causa et sine principio et sine causa: cuius oppositum expr. esse ponit Dam. lib. 1. Et ideo sicut etiam supra dist. 11. dicebat. nullatenus estimandum est esse in deo aliquid realiter constitutum per aliquod formale/vel materiale constitutum: sed omne quod ibi est seipso formaliter et non per aliquid sui transitivum loquendo est omne quod est: q. vbi sit vere producens et qui producit: et productus a producente habet esse: propter quod huiusmodi vocabula constitutum constitutio et constitutum et similia in sensu premissis non convenienter (vt videtur) assumuntur ad divina: et melius esset non vti eis in materia ista: et pro certo nullibi inuenio Augusti. aut alium aliquem illius temporis sanctorum: vbi locuti sunt de distinctione divinarum personarum: talibus vsum fuisse vocabulis. Secundam conclusionem probo et primo auctoritate Hieronymi in expositione fidei catholice: et allegat a magistro vi supra. loquens siquidem de patre et filio/et spiritu scdo ait: itaq. substantia vnu sunt: sed psonis/ac noibus distinguuntur: quoz. p. tute p. boz. etia magister infra di. 33. dicit q. p. ne seipsis differunt. Item Augustinus in sermone de fide et symbolo qui incipit. Credimus in vnum deum veru. ait credimus hac trinitatem personis distinctam substantia vnitam et. Et infra in symbolo si quid docetur ac discitur et vnitatis est trinitatis: et trinitas distincta personis et opulenta creatoris: trinitas autem non nisi tres psonis: trinitas vero est distincta personis: ac hoc ipse psonis sunt distincte personis: et non alius patet. ergo seipsis. Ratione quoq. probatur ista conclusio. quonia psonis sunt summe

Cap. 11.

Th. pte 1. q. 1. ar. 2. sic. 2.

Sco. li. 1. dist. 25.

cap. 6.

De h. li. 1. dist. 25. q. 1.

Th. vbi supra.

et oino simplices: ita q. nec essentia simplicior est personis nec aliqua pperas et cogitabilis i psona simplicior q. ipsa psona: et p. coequens nulla aliquo modo inter se distincta includit ipsa psona. ergo quilibet psona a quocunq. distinguitur seipso: et non aliquo sui primo: transitivum loquendo distinguitur. Contra ista conclusionem qua et antiqui doctores posuerunt ac etiam nuc aliqui moderni de re: dunt: multipliciter est argutum. Primo quidem aliqui sic sicut querentibus quomodo pater et filius et spiritus sanctus sunt vnum: respondemus q. essentia vel divinitate sunt vnum. Ita querentibus quomodo distinguuntur oportet respondere per aliqua nomina abstracta quibus proprietates in abstracto designantur. vt paternitas vel filiatio. Secundo sic. pater non eadem relatione referatur ad filium et spiritum sanctum: sed alia et alia. ergo no eadem relatione distinguitur ab vtroq. sed aliqua relatione ab vno et alia ab alio: cum sola relatio multiplicet trinitatem fm Boetium. Antecedens probatur: quia si dicitur q. eadem relatione. ergo filius et spiritus sanctus etiam vna et eadem relatione referuntur ad patrem: quia impossibile est q. duabus relationibus fm speciem correspondeat ex opposito vna tm speciem relatio: sed conueniens est falsum. Nam spiritus sanctus non referatur per filiationem: alioquin esset filius: nec filius per spirationem referatur ad patrem: quia sic esset donu. Tertio sic arguitur per alios quecuq. non sunt primo diuersa aliquo sui distinguuntur (si enim non sunt primo diuersa: sed aliquid idem entia: tunc no eo distinguuntur quo sunt idem: sed aliquo sui quo non sunt idem) persone autem diuine non sunt primo diuersa: quia sunt eiusdem essentie. ergo aliquid sui primo distinguuntur. Quarto in patre sunt plures pprietas: sicut innascibilitas et generatio actio: et hic distinguuntur fm Augustinus. v. de trinit. vbi vult q. si pater non esset ingenuus posset tamen esse pater: et conueniret fo. ergo si per impossibile vna no distingueret patrem ab alio: posset alia distinguere. ergo est querere quomodo pater distinguitur a filio. Quinto per alios sic. quando aliquis sic se habent q. aliquid omnino indistinctum est in vtroq. et tamen aliquid est in vno qd non est in alio: illa no seipsis distinguuntur: sed in patre et filio est essentia diuina que est omnino indistincta: et paternitas est in patre q. non est in filio: ergo pater et filius non seipsis primo distinguuntur. maior probatur: quia quando aliqua seipsis primo distinguuntur: non est aliquid in vno quo non distinguatur ab alio: sicut nihil est in forte quo non distinguatur a p. sed quado est aliquid omnino idem in vtroq. tunc neutrum illorum illo omnino eodem in vtroq. distinguitur ab altero. Ex hoc (vt dicit) patet solutio ad rationem factam pro ista conclusione secunda. quia simplex non constitutum ex aliquo communis sibi et alij: et aliquo proprio sibi seipso distinguitur a quocunq. distinguitur: sed non sic est de personis diuinis vt dictu est. Ad primam dico. q. taliter querentibus optime potest responderi fm via hac qua sequor. Et docuit nos r. d. Hieronymus. di. vi supra allegatum est q. substantia vnum sunt et personis distinguuntur. Et sic etia conformiter docuit Augustinus. di. sententia liter q. sunt vna substantia et distincte persone: sed sicut seipsis et no aliquo sui transitivum sunt vna substantia: sic seipsis: et non aliquo sui sunt distincte persone. Quod aut additur de abstractione illorum nominum paternitas et filiatio. Dico q. tripliciter potest quis vti talibus abstractis: cum de distinctione loquitur personarum. Uno modo ad significandum q. persona nullo alio q. seipsa precise et primo distinguitur ab alia: et illud magis expr. esse significatur per abstractum nominis sui: et tunc dicitur pater distinguitur paternitate: h. paternitate sup-

ponit pro hypostasi patris. Alio modo ad denotandum persone proprietatem tertio modo sumptam que prohibet vnam personam esse aliam: et tunc est sensus. pater distinguitur a filio paternitate: id est quia ipse genuit filium: et tunc paternitate equiualeat in significando illi coplato: nec pro aliquo supponit sicut nec coplato illud. Tertio modo potest fieri talis abstractio ad designandum aliquod intrinsecum per se quo ab alia distinguitur et pro quo supponit illud abstractum in propositione affirmante persona m ab alia distingui: et tunc dico q. talis abstractio inconueniens est et ficticia: nec sic ea vtuntur qui recte intelligunt: sed alterum duorum primorum modorum. Ad secundum dico q. pater referatur ad filium et spiritum sanctum vna relatione tm fm rem que tamen est in pluribus speciebus relationis seu cui conueniunt rationes plurium specierum relationis: quapropter optime potest correspondere distinctis specie cooppositis. exemplum for. eade relatione est similis Platoni albo et dissimilis Ciceroni nigro. Nam eade albedo Sor. est similitudo ad Platonem et dissimilitudo ad Ciceronem: cum nec similitudo nec dissimilitudo sit res superaddita qualitati: sicut infra probabitur: et sic etiam sic arguentes opinantur: et hec vna relatio fm rem correspondet similitudini et dissimilitudini oppositis q. sunt in Platone et Cicerone. Sic in pposito eadem entitas simplicissima que est pater est spiratio et paternitas correspondet filiationi in filio et spirationi coopposite in spiritu sancto. Ad tertium si ly aliquo sui capiatur fm transitivam constructionem vt accipit arguens. maior est falsa: et habet instantiam de duobus angelis et de duabus animabus supposito q. sint essentie simplices: sic enim nec angelus nec anima distinguuntur aliquo sui: quia nec aliquid est sui in hoc sensu et non sunt duo angeli primo diuersi cum sint eiusdem generis et forte eiusdem speciei: nec etiam due anime sunt primo diuersa cum sint eiusdem speciei. Et per consequens ad intellectum philosophi dicuntur aliquid idem entes: aut quia aliquid idem de eis essentialiter predicatur: vt aliqui exponunt verbu philosophi. 5. metaphysi. vel. 15. scriptum: aut accipiendo actum exercitum pro actu signato: quia de eis verificatur q. sunt aliquo modo idem. specie: et similiter de his de quibus verificatur est idem numero aut genere vel proportionem ibi dicit philosophus. Ad probationem dico q. eodem modo aliquid est idem alicui vno modo: et distinguitur ab eodem alio modo: sicut vna anima seipsa est eadem specie alteri anime et distincta numeraliter ab eade. Ad quartum dico q. aliquid potest dici esse alicuius vel in aliquo dupliciter. vno modo proprie vt constructio sit transitiva: et omne qd sic est alicuius vel in aliquo est distinctum ab eo: isto modo dicitur equus esse for. et anima dicitur esse hominis et in homine: et forma in materia: et locatum in loco: et sic de alijs modis quibus aliquid proprie dicitur esse in aliquo. Alio modo improprie vt constructio sit intransitiva: et illud consuevit ab aliquibus vocari esse in aliquo per idem: quia. s. q. sic dicitur esse alicuius vel in aliquo non distinguitur ab illo sed est ipsum: isto modo loquimur cu dicimus essentia angeli vel essentia dei. i. que est angelus et essentia que est deus: et eodemo. Nunc ad rationem si innascibilitas supponat pro aliqua entitate et generatio actiua sumatur pro relatione patris ad filium: sicut oportet si argumentum debeat procedere contra conclusionem positam: dico q. sunt in patre intransitive loquendo: et eodem modo dicuntur proprietates patris. i. que sunt pater: non autem vere dicuntur esse patris vel in patre transitivum: nec etiam ad invicem distinguuntur: nec probatio ex dicto Augustini valet. Non enim sequitur: si pater non esset ingenuus posset esse pater: et

Ec. 15. vel. 15.

go inatuitas et paternitas in patre distinguitur. Sic ut non sequitur: si deus non esset dominus adhuc posset esse deus. ergo deus et dominium dei distinguuntur. Et sic cut non sequitur: si sol non esset similis adhuc posset esse albus. ergo eius albedo et similitudo distinguuntur.

Ad quintum dico qd si esse in sumatur intransitive. maior est falsa: et similiter probatio eius in eodem sensu nec per illud exemplum sufficienter probatur assumpti: quoniam licet nihil sit sol. qd no distinguatur a platone: aliquid tamen est pater qd non distinguitur a filio: scilicet essentia diuina. Si autem esse in sumatur transitive sic maior est vera et minor falsa quantum ad vtrq; partem: quantum ad primam quidem: quoniam essentia diuina proprie loquendo et in hoc sensu non est in patre et filio: sed pater et filius sunt ipsa essentia: et ppter ea Dam. lib. 1. cum dixisset: cum resperimus ad ea in quibus est diuinitas loquens de personis: immediate ostendens hoc esse improprie dictum addit: vel qd deinde certius dicamus que sunt diuinitas hoc est ad tres hypostasas etc. vbi dat nobis doctrinam vt vbiq; in sacris scripturis inuenimus dictum qd diuinitas est in personis: illud sit intelligendum fm intransitivam constructionem. I. qd diuinitas est persone: vel qd persone sunt deitas: eodem modo in eodem sensu falsa est reliqua pars minoris: scilicet qd paternitas est in patre: sed paternitas est pater: et pater est paternitas. Sed ex dictis istius doctoris potest contra sic argui. pr aliquo sui no distinguatur a filio. et aliquo sui distiguit a filio. ergo no seipso pmo distiguit a filio. co sequentia pater. Antecedens probatur: quoniam pater diuinitate non distinguitur a filio: et paternitate distinguitur ab eo. R. si patrem a filio distiguit aut aliquid ab aliquo seipso pmo potest intelligi duplr. vno modo seipso primo. i. quolibet sui. Alio modo. i. nullo alio seu qd non est ipsum: et tunc ista: pater distinguitur a filio: et per nihil qd non est pater: pater distinguitur a filio: et in hoc sensu dixi supra: qd persone seipsis distinguuntur. Primo quia scilicet distinguitur vtrq; et non per aliqua que non sunt ipse: sed sunt ipsarum sicut aliqui imaginantur et multo magis nec per aliqua que non sunt ipse nec ipsarum. Tunc ad rationem factam dico: qd si ly sui in antecedente teneatur transitive: antecedens est falsum: nec probatio valet: quia supponit qd deitas sit aliquid patris et non pater: et similiter de paternitate: quorum vtrq; falsum est. Si vero teneatur intransitive: nego consequentiam: non enim sequitur. pater aliquo qd est ipse non distinguitur a filio: et aliquo qd est ipse distinguitur a filio. ergo pater aliquo qd non est ipse distinguitur a filio: et per consequens etiam non sequitur. ergo pater non seipso primo distinguitur a filio fm sensum datum.

Ad vero idem doctor addit soluendo rationem pro illa conclusionem: quia simplex non constitutum etc. nihil valet: quoniam omne simplex est huiusmodi: et nullum constitutum ex communi et proprio est simplex. Tertia conclusio probatur. ex eo qd non est dare aliquas tales entitates: pprias personarum: qd apparet: quia vel tales entitates si que foret essent extrinsece ipsis personis vel intrinsece incluse in eis. Non potest dici primum: quoniam vel ipse essent per se subsistentes: et per consequens essent persone: ex quo vltra sequitur qd in diuinis essent ad minus sex persone: scilicet pater et filius et spiritus sanctus: et tres alie earum proprietates qd est erroneum: vel essent personis inherentes vel insistentes: sicut forme materijs qd etiam est impossibile in deo: qui nulli subsistere potest: vt dicit Augu. 7. de trim. Sed nec potest dici qd sint tales alique entitates intrinsece incluse in personis fm quem modum imaginari videntur: quicq; tales proprietates ponunt

cap. 11.

cap. 5.

in personis: hoc autem esse impossibile potest pbari multiplicitate. Primo quidem per expressam determinationem ecclesie extra de summa trinitate et fide catho. capi. dānamus. sic dicentis. pater ab eterno filium generando suam substantias ei dedit. iuxta quod ipse testatur: pater quod dedit mihi maius est omnibus. at dici non potest qd partem substantie illi dederit et partes ipse sibi retinuerit: cum substantia patris indiuisibilis sit. vtpote simplex omnino: sed nec dici potest qd pater in filium transulerit suam substantiam generando quasi sic dederit eam filio: qd non retinuerit ipsam sibi: alioquin desinisset esse substantia.

Patet ergo qd sine vlla diminutione filius habendo substantiam patris accepit: et ita pater et filius habent eandem substantiam et sic eadem res est pater et filius necnon spiritus sanctus ab vtroq; procedens: cum ergo vt profertur ecclesia. filius totam substantiam patris sine diminutione acceperit. Manifeste patet qd nullam entitatem in se habet sibi propriam pater quas filio generando non dederit. Nec potest dici qd quis tota sine diminutione patris substantiam filius generando acceperit: non tamen accepit omnem entitatem patris: quoniam non illam propriam quam vltra communem essentiam pater includit: tum quia non minus est indiuisibilis et omnino simplex persona patris qd sit essentia illa communis: et per consequens iuxta argumentationem ecclesie impossibile est qd partes sui scilicet communem essentiam filio dederit et partem aliam sibi retinuerit. ergo sine diminutione filius totam entitatem patris accepit. nulla ergo entitas est in patre que non sit in filio: tu quia stultissimum est imaginari qd in patre sit aliqua entitas que non sit substantia vel de substantia eius: sic esse esset accidentalit vel ei extranea. ergo si totas patris substantiam accepit filius: omnem entitatem patris habet filius.

Secundo si essent in personis tales proprie entitates: tunc non eadem res esset pater et filius et spiritus sanctus vt dicit ecclesia. consequentia pater. quoniam illoposito non solum essentia communis est pater: sed ipsa simul cum illa propria entitate patris que non est in filio: et p co sequens non eadem res que est pater est filius.

Tertio sequitur qd essentia diuina non est pater nec e conuerso. cuius oppositum etiam tradit ecclesia: vbi supra di. qd vna quedam summa res est. incomprehensibilis quidem et ineffabilis que veraciter est pater et filius et spiritus sanctus. scilicet tres simul persone ac sigillatim quelibet eardem de ideo solummodo est trinitas non quaternitas: sed quilibet trium personarum est illa res. videlicet substantia essentia seu natura diuina. consequentia probatur ex hoc qd nullum includens plura est aliquid illorum: et similiter nullum illorum est ipsum: sed ipsius est transitive loquendo: et illud includens est ex eo: sicut anima non est homo: sed hominis: nec homo est anima sed ex anima. Simili modo probari potest qd essentia non esset filius vel spiritus sanctus nec e conuerso.

Quarto si quelibet persona habet aliquam propriam entitatem preter communem entitatem que est deitas sequitur qd quelibet persona preter diuinitatem communem habet etiam propriam diuinitatem: et sic in trinitate erunt quatuor diuinitates: vna communis et tres proprie et vna persona erit alius deus ab alia propter illam propriam entitatem scilicet diuinitatem quas sola includit. Nec autem omnia sunt erronea. consequentia probatur. ex eo qd impossibile est esse in deo aliquam entitatem que non sit deus: alioquin sequitur qd persona non esset deus: sed eius pars esset deus.

Item omnis entitas que no est deus vtrq; est creatura iuxta illud Augu. primo de tri. Omnis substantia que deus no est: creatura est: et que creatura non est: deus est. et constat qd substantiam pro essentia vel entitate ponit: sicut dicimus qd substantia albedinis est alia a substantia nigredinis: alio-

Cap. 6.

parte 3. Cap. 27.

Cap. 15.

Cap. 14.

Cap. 16.

pte. 3. c. 3. 3. tertiam p. con. 2.

quin non sufficienter probaret intentum: scilicet qd filius est deus. Idoc etiam modo idem August. super illud ps. Insuper sum in limo profundi et non est substantia. pro entitate substantiam accipit. Unde ait. omnia enim substantie sunt eo ipso qd sunt. Nam que nulla sunt in substantia omnino nihil sunt. Si ergo aliqua entitas esset in pso na que no esset deus: iam persona composita esset ex deo et creatura: qd blasphemum est dicere.

Item Hugo de sacra. lib. 1. Omne qd in deo est aliud qd deus esse non potest: sed si illa entitas propria est deitas: et per positionem non illa diuinitas communis. ergo est alia diuinitas propria: et patet consequentia. Si vero diceretur qd illa entitas propria non est entitas distincta modo aliquo a deitate communis: sed est ipsa: tunc sequitur qd nulla pluralitas entitatum est in persona: et per consequens no est in ea aliquid quo conuenit cum alia persona et aliquid aliud quo distinguitur ab ea. Item qd nulla proprietates est in persona vel est persone: transitive loquendo qua distinguitur ab alia persona: sed ipsamet psona nulla pluralitatis modo includens seipsa primo iuxta sensum supra positum distinguitur ab alia: et sic habetur propositum quantum ad vtrq; conclusionem.

Quinto. fm hac viam sequitur qd nulla persona sit summe simplex qd est erroneum. consequentia probatur: quia fm hoc quelibet persona habet in se aliquid qd ipsa non est nec e conuerso. sed est aliquid eius: simplex autem nihil qd ipsum non se habet in se sicut supra distig. declaratum est. Unde propter hanc causam Magister determinat qd proprietates persone est ipsa persona dist. 32. lib. 1. Et aduertendum est qd omnes premissas rationes procedunt contra qualibet opinionem ponentem aliquam proprietatem in persona secundo modo distinctionis supra posite: siue illam proprietatem vocent rem siue formalitatem vel quiditatem seu modalitatem aut alio quolibet nomine: dummodo aliqua pluralitas et distinctio ponatur intra personam diuinam que omnia nomine entitatis intelligi significari. Ad hac conclusionem sunt sanctorum auctoritates. ait enim Iheros. 3. de trim. prope finem. Audis: ego et pater vnum sumus: vnum sunt. scilicet is qui est nihil habens quod non sit etiam in eo a quo est. que verba alij verbis eiusdem interponit Magister. lib. 1. distig. 19. et ca. et inde est. Item idem. 7. de trim. Iudico quid sunt: scilicet pater et filius cum vnum ex vno est: quia neg vnus vni alius per generationem qd qd suum est dedit: neg vnus ab vno per natiuitatem obtinet qd qd vnus. Et est intentio eius qd nihil dedit pater filio ipsum generando quod non sit in se: neg filius aliquid accepit nascendo quod no sit et in patre. Item Iheros. de summo bono. lib. 1. ait. Ideo vnum sunt pater et filius: quia nihil habet pater quod non habeat filius. Insuper Aug. 15. de trim. loquens de verbo consubstantiali dei: et ideo verbum inquit hec veritas est: quoniam quicquid est in ea scientia de qua genitum est: etiam in ipso est. Scientia autem de qua est genitum est pater: vt ibi patet. quicquid ergo est in patre est in eius verbo. Ex quibus omnibus patet qd nihil omnino aut entitas aliqua est in patre que non sit in filio: nec e conuerso. quod etiam huiusmodi filij verba confirmant Ios. 15. dicentis. Omnia quecuq; habet pater mea sunt. et proinde cantat ecclesia in patre totus filius: et totus in verbo pater: non ergo in personis diuinis preter communem essentiam sunt alique speciales et proprie entitates excogitande: vt est ex dictis ostensum. Cui quoq; consonat dictum Hugo. lib. 1. de sacra. dicentis. tres personas nihil aliud esse qd essentiam vnam confitemur. Contra istam conclusionem potest argui per illud verbum prefationis. in personis proprietates et in essentia vnitas et in maiestate adoretur equalitas. Ex quo patet qd pro-

prietas est aliqua entitas: alioquin non esset in personis: et no est entitas que est persona: quia nihil est in seipso. ergo est entitas persone. Secundo si proprietates persone no sit aliqua entitas propria et partialis persone non esset vna proprietates: seu notio communis patris et filio: cuius oppositum dicit Magister distig. 29. lib. 1. et patet consequentia: quia nulla persona communis est patri et filio. Alie rationes possent fieri contra eandem conclusionem: sed ille adducentur in dist. 53. cum inquireretur de identitate et distinctione relationis diuine ab essentia.

Ad primam horum dico: qd illa auctoritas in sententia nullo modo est contra propositum: quod patet: quia non plus: et tali modo locutionis potest concludi qd proprietates persone no sit aliqua entitas propria et partialis persone: qd vnitas sit aliqua entitas distincta a maiestate: quod non solum in deo: sed in quolibet essentia falsum est. vt probatum est distinctione. 24. q. 1. nec etiam plus / qd equalitas sit entitas distincta a maiestate: quod etiam constat esse falsissimum. Et patet assumptum: quia sicut dicit. in personis proprietates: ita dicit. in essentia vnitas / et in maiestate equalitas. non ergo sumenda sunt verba illa in sua proprietate: sed fm impropiam significationem: sicut dixerunt aliqui venerabiles. Doc. anti qui vt per illa insinuarerit et personarum distinctione et vnitas essentie. vide ex postuerunt in personis proprietates. i. distinctio que no est aliud qd persone a se distincte: et est sensus fm ipsos. adoretur persone distincte et essentia vna. Secundo potest dici iuxta intellectum aliorum doctorum modernorum qd proprietates dicitur in personis intransitive: et tunc ponitur singularis numerus pro plurali. videlicet proprietates pro proprietates adoretur. ergo proprietates in personis. i. proprietates que sunt persone. Tertio potest dici qd proprietates accipitur: ibi tertio modo superposito in prima distig. fm quem modum erit sermo de proprietatibus in conclusione sequenti: et tunc erit sensus auctoritatis adoretur in personis proprietates. i. adoretur persone que suas habent proprietates: et quolibet istarum expositionum puto conuenientem esse auctoritati que non aliud intendit / qd nobis exprimeret pluralitatem personarum et essentie vnitatem: magis tamen placent prima et tertia.

Ad secundam dico qd consequentia non valet: quia pari modo probaretur qd essentia cum sit communis personis esset partialis entitas ipsarum: quod est falsum: vt supra est pbatum: sicut ergo essentia est pater et filius et spiritus sanctus: sic illa communis notio si ponatur est pater et filius: et non aliqua partialis entitas ipsorum: et hoc intelligo si loquamur de notione. put est aliquid incomplete significabile modo supra dicto. Si vero de comuni notione loquamur: vt est aliquid significabile complete tantum: tunc non valet consequentia: quia notio sic sumpta non est aliqua entitas existens in persona: immo nec aliqua entitas omnino.

Quarta conclusio est qd persone diuine distinguitur proprietatibus: tertio modo acceptis intelligendo qd per eas distinguantur: secundo modo: quia scilicet ex talibus proprietatibus potest cognosci et necessario concludi qd ipse persone sunt inter se distincte. Et qd ad hec duo probatur conclusio per Aug. de fi. ad Ios. vbi ait. in illa sancta trinitate vnus est pater qui solus essentialiter de seipso vnum filium genuit: et vnus filius qui de vno patre solus est essentialiter natus: et vnus spiritus sanctus qui essentialiter solus de patre filioq; procedit. hoc autem totum vna persona non posset: scilicet gignere se: nasci de se: et procedere de se. Quia ergo aliud est genuisse / qd natum esse. aliudq; procedere / qd genuisse / vel natum esse manifestum est: quoniam alius est pater / alius filius / alius spiritus sanctus. in quibus verbis pmo exprimitur proprietates coplere tarum modo: vel equaliter significabiles: sicut superius

Cap. 2.

est declaratum. Deinde additur qd ex talibus manifeste fit earum distinctio: cum ait. hoc autem totum non potest vna persona etc. Simili modo ponit proprietates personarum. *12. de trini. et allegatur in dist. 26. cum ait. Si semper patri proprium est qd pater semper pater est: necesse est filio semper proprium esse qd semper est filius. 2. de trini. et allegatur in dist. 27. dicit. proprium est patris qd semper pater est: id est proprietates patris est qua semper pater est. Semper vero pater est: quia semper genuit filium: ita et proprium filij qd filius est: id est proprietates filij est qua semper est filius. filius vero semper est: quia semper est genitus. Ergo proprietates qua pater est: est quia semper genuit. Et sequitur: et proprietates filij est: quia semper genitus est a patre: et sic easdem proprietates vt ante premisit Magister August. et *12. de trini. denotant. Cum ergo dicitur proprium est patris genuisse: non aliud intelligitur qd si dicatur: proprium est patris qd filium genuit: et proprium est filij ipsum natum esse: id est qd de patre natus est. Simili modo etiam Ansel. vt supra allegatum est. pprietates personarum coplere monstrauit. Constat autem vt ibi dicebatur qd hoc totum. pater genuit. vel filius de patre natus est. significariue sumptum p nulla entitate supponit. Et ita proprietates istae sic significare non sunt. entitates alique sicut in sequenti questione probabitur: ac per hoc non sunt persone vel in personis: nihilominus tamen verissime et eternaliter pater et solus ipse filium genuit: et ideo hoc est sibi proprium: et proprietates eius: et filius solus a patre genitus est: et spiritus sanctus ab vtroq; processit: et quo necessario sequitur qd vere fuerunt distincte persone ab eterno. Ex quo etiam vltius sequitur qd huiusmodi proprietates non sibi sunt nomina: vel relatiue appellationes: quinimmo ante omnem nomen et appellationem relatiuam eternaliter et vere ac realiter: id est sine omni operatione anime pater genuit filium: et filius a patre genitus est: et ab vtroq; spiritus sanctus processit: et ipse nunc relatiue nominibus et appellationibus significatur. *¶* Notandum autem qd quibus proprie huiusmodi proprietates non nisi coplere valeant significari: aliquando tamen inuenimus eas significatas fore in scripturis in complexis nominibus: et abstractis: sed tunc talia nomina equiualerent in significando predictis complexis et orationibus. hoc patet per *2. de trini. 2. 7. dist. vbi dicit qd proprietates patris est: quia semper genuit: et hec dicitur paternitas vel generatio: et proprietates filij est: quia semper est genitus a patre: et hec eadem dicitur filiatio vel genitura vel natiuitas vel origo vel nascibilitas: sic etiam proprietates qua spiritus sanctus est spiritus sanctus vel bonum est: quia procedit ab vtroq; et hec eadem dicitur processio. *¶* Et concludit Magister: in premisis ergo locutionibus eadem significare sunt proprietates. Eadem quoq; proprietates aliquando notiones vocantur: hoc ideo quia per eas distinctio personarum cognoscitur. Vocantur etiam relationes: et hoc quia non nisi relatiue possunt designari. *¶* Unde Ansel. in lib. de process. s. cum posuisset ea in quibus de veritate trinitatis greci nobiscum conueniunt: et inter cetera dixisset. nec putant. s. greci alium esse deum qui nascitur qd de quo nascitur: et qui procedit: quibus sibi nomina significantia: quia est de quo aliquis nascitur: et est qui de aliquo nascitur: et est qui de aliquo procedit: pluralitatem admittat: sibi quam plures et alij sunt abinuenem pater et filius et spiritus sanctus. Nam cum deus dicitur esse pater: significatur esse de quo aliquis nascitur. etiam infra scribit. hec itaq; sola causa pluralitatis est in deo: vt pater et filius et spiritus sanctus non possunt dici de inuicem: sed alij sint abinuenem: quia predictis duobus modis est deus de deo: qd totum potest di-***

ci relatio. Ex quibus patet primo qd quedam nomina predicta de deo significant: quia est de quo aliquis et quidem qui de alio etc. et sic equiualeant in significando complexis. Item patet qd talia significantia etiam vocantur relationes. hoc etiam patet per *2. de trini. vbi supra. vbi dicit qd nomina relatiua personarum quandoq; significant hypostasim: quoad qd vero relationem. et hoc scdo modo modo verificantur de essentia. Unde ait: ideoq; dicimus qd patris nomen non relationem tantummodo notat: sed etiam hypostasim et subsistentiam significat: ita et filius et spiritus sanctus: relationem vero vocabula: scilicet paternitas filiatio et processio: vel genere gigni et procedere ipsas tñ relationes non hypostasim significant: siue habere filium et habere patrem: ita qd sibi Magister paternitas non significat hypostasim et multo minus entitatem communem: et per consequens nullam entitatem pro qua possit supponere: sed significat habere filium: qd quidem habere nulla entitas est: quibus et qui habet et habetur filius vera res sit. *¶* Circa hoc tamen sciendum est qd quibus Magister dicit talia vocabula relationum non significare hypostasim non est intelligendum dictum eius quasi nullibi hypostasim significat: cu frequenter *12. de trini. 7. de trini. super illo. pater omne iudicium dedit filio: ait. natiuitas non potest aliquid habere nisi datum sit. Item infra super illo. non potest filius a se facere qd qd: ait. a se enim non potest posse natiuitas. Item infra. diuina natiuitas omne opus suu sub ministerio assumpti hominis exequitur: et post. natiuitas nãq; eam in se habet vnde subsistit. Item lib. 9. dispensatio inquit magni et pñ sacramenti natiuitatis diuine: patrem in super etiam conditionis assumpti deum fecit: dum qui in forma dei erat repertus est in forma serui: in quibus omnibus locis hoc vocabulum natiuitas pro solo filio ponitur. Et similiter in eo quod sequitur post vltima allegata. deus quidem pater natiuitas est vniuenti dei: est constructio intransitiua: vt sit sensus: est pater natiuitatis que est vniuenti deus. *¶* Intelligendum est ergo dictum Magistri: quia tunc frequentius et apud plures pro illis proprietatibus huiusmodi vocabula sumebantur: sic autem factis communiter talibus vocabulis vtuntur Docto. aliquando p hypostasibus ipsis seu personis: aliquando pro caru proprietatibus tertio modo acceptis. Unde etiam ego primo modo vsus sum in superioribus cum dixi qd pater est paternitas: filius est filiatio et generatio: ac etiam spiratio: et ideo diligenter oportet in pluribus locis attendere qualiter dicta nomina accipiuntur: qd autem persone non distinguunt huiusmodi proprietatibus sic acceptis tanq; rationibus et principijs distinctiuis: vt supra dicebatur in conclusione quarta: patet: quia ipse sibi non sunt alique entitates. Item: quia si eis taliter distinguerentur persone oporteret qd ipse essent persone vel alique entitates personis intrinsece: quous neutrum est verum: et ideo quando inuenitur a sanctis qd proprietates sunt essentie vel persone: intelligende sunt proprietates primo modo: et quando inuenitur dictum ab eisdem qd vna persona est alia ab alia per hoc qd vna est ab alia: vel simile: per quod proprietates tertio modo dicte significantur: intelligendū est dictum illud de distinctione secundo modo sumpta. *¶* Ad argumentum questionis respondeo qd decretalis accipit proprietates primo modo: scilicet pro personis et est sensus: qd hec sancta trinitas est vna essentia et distincte persone: vel et in idem redit est indiuidua sibi essentia et sibi personas vel personis distincta. Conformer dicto *2. de trini. supra in conclusione secunda adducto: possit etiam intelligi de proprietatibus tertio modo dictis: et tunc esset sensus qd trinitas: id est tres persone sunt distincte per***

Cap. 2.

Cap. 3.

proprietates: quia scilicet impossibile est illas proprietates eidem conuenire persone: vt supra dicit Augustinus. *¶* Ad illud vero quod vltius additur in argumentor: scilicet qd vnumquodq; eo constituitur quo distinguitur ab alijs. dicitur hoc non esse vniuersaliter verum: quoniam non in his que nullo constituntur quale est omne simplex: in his autem que ex aliquibus constituntur habet veritatem: quoniam sua constitutiva sunt etiam per que illud ab alijs est distinctum.

Distinctionis. xxvii.

Questio. j.

Circa distinctionem vigesima octaua et quatuor sequentes in quibus Magister multa loquitur de relationibus: et in generaliter et in speciali de aliquibus speciebus relationum: vt copletius hec materia pertractetur queram aliquas questiones: et est prima. *¶* Utrum aliqua relatio sit vna res existens non per operationem anime: *¶* Et arguitur primo qd non. quia omnis relatio est habitudo quedam media inter duo extrema que adinuicem coniungit: et connectit etiam quantumcumq; sint in re separata vel remota: sed nulla res existens in natura est sic media vt notum est. ergo nulla res existens in natura est relatio.

Ec. 4.

Ad oppositum arguitur ex intentione philosophi. 7. metaphy. qui ens reale diuidit in. 10. predicamenta: quod non esset verum nisi predicamentum relationis significaret rem aliquam extra animam.

Respondeo primo premittā vnam distinctionem de acceptione huius nominis relatio. Deinde iuxta membra distinctionis ponam aliquas conclusiones.

Quantum ad primum sciendum qd hoc nomen relatio quantum ad propositum sufficit accipitur tripliciter. *¶* Primum vno modo sumitur in eadem significatione cum his nominibus relatiuum: et ad aliquid sibi qd ad aliquid est dictio non oratio. *¶* Et sibi hoc idem est relatiuum et ad aliquid et relatio: isto modo vltur hoc nomine relatio in predicamentis philosophus: sicut patet diligenter intuenti: et maxime illam partem: inest autem contrarietas in relatione sibi expositionem *¶* Quod enim dicit *¶* Quod virtus et vitium sunt relationes. et philosophus ait qd sunt ad aliquid: et hoc quoq; modo *¶* Albertus commentator super predicamentis. ca. de ad aliquid. et multi etiam Doctores moderni: sic isto modo accipiendo illud est relatio qd est relatiuum vel ad aliquid. *¶* Alio modo accipitur relatio non pro relatiuo vel ad aliquid: sed pro eo quo ipsum relatiuum est relatiuum et ad aliquid: et istud adhuc dupliciter sibi qd id quo relatiuum est relatiuum dupliciter accipitur. *¶* Vno modo accipitur pro aliquo significabili complexu tantum vel equiualeuter: sicut superius distin. 26. dicebatur de proprietate vno modo sumpta: et hoc modo accipit relationem Ansel. de processione spiritus sancti: et aliquando Magister sicut patet lib. 1. dist. 27. hoc modo relatio patris ad filium est: quia genuit: ideo enim pater: quia genuit: et relatio agentis ad patiens est: quia aliquid causat in illud: eo enim agēs quo causat vel efficit aliquid in aliquo: et sic in alijs relatiuis possent af-

Cap. 3.

signari relationes quibus ipsa dicuntur relatiua. *¶* Alio modo accipitur illud quo aliquid est relatiuum pro aliquo incomplexe significabili: et de quo abstractum relatiui verificatur: siue etiam hoc abstractum relatiui sicut similitudo est illud quo simile est simile et illud est relatio: et similiter id quo formaliter sciens est: sciens dicitur scientia et relatio: et hoc modo etiam multi doctores vtuntur hoc vocabulo relatio.

His premisis pono tres conclusiones. *¶* Prima est qd aliqua relatio (accipiendo relationem primo modo) est vna res existens actualiter extra animam nec ab operatione anime dependens. *¶* Secunda qd nulla relatio secundo modo dicta est aliqua res vel entitas existens extra animam: pro eodem autem nunc accipio rem et entitatem. *¶* Tertia conclusio qd aliqua relatio tertio modo dicta est vna res actualiter extra animam existens et ab operatione anime independens. *¶* Circa primam conclusionem probabo primo sic. si nullum ad aliquid vel relatio esset actualiter extra animam et absq; eius operatione: sequitur qd nulle res essent actualiter tales et absq; operatione anime quales denotant esse vel denotari possunt per terminos relatiuos: consequens est falsum: quoniam sequitur qd nulle res essent actualiter distincte absq; operatione anime: et per consequens nulla rerum pluralitas esset extra animam: sed omnia essent vnum indistinctum: quod manifeste falsum est: consequentia patet: quoniam si aliqua sunt plura ipsa sunt distincta et diuisa: sicut si aliquid est vnum ipsum est indiuisum. vt patet per rationes vnius et multi. 10. meta. *¶* Unde Boetius in libro de trinitate dicit. qd vbi nulla diuersitas ibi nulla pluralitas: s; vniuersitas tñ. Item nulla essent similia. et per consequens nullū esset tale quale est aliud. Nam cum esse aliquid alteri simile: non aliud intelligimus qd si diceremus qd ipsum est tale quale est aliud: accipiendo tale et quale stricte sibi qualitatem: et sic nulla essent alba nulla nigra: et sic de similibus. Item nulla essent equalia: et per consequens nullum quantum esset tantum quantum est aliud: cum idē vtroq; significatur. *¶* Ex quo vltra sequitur: qd non essent duo bicubita vel tricubita. Eodem modo probaretur qd nulla essent pater et filius: causa et causatum: agens et patiens: que omnia sunt falsa manifeste. consequentia vero principalis probatur ex hoc: qd sicut ideo dicitur esse absolutus extra animam actualiter: quia aliquid est actualiter tale absq; operatione anime quale denotatur esse per terminū absolutus. *¶* Vel dicitur esse absolutum pro quo potest supponere terminus absolutus: sic suo modo est in proposito de relatiuis. *¶* Unde irrationabile apparet dictum illorum qui dicunt qd soli termini sunt ad aliquid vel relatiui seu relatio: ita qd tria nomina predicta non sunt nomina prime intentionis: sed secunde tñ que non verificantur nisi de terminis primarum intentionum: et tamen ex alia parte dicunt qd multe res: immo omnes que nec termini sunt nec signa sunt absolute: quoniam nulla ratio apparet propter quam debet concedi qd alique res sint absolute potius qd concedi debeat qd alique res sint relatiue. *¶* Et propter quas non eque posset dici qd soli termini sunt absoluti: et qd absolutum est nomen secunde intentionis tñ: sicut et relatiuum qd si quis etiam vellet dicere qd nulla res est absoluta: sed termini tantummodo non est contra ipsum disputandum eo qd institutiones vocabulorum et vsus ad placitum sunt quapropter ad placitum potest quilibet vocare vel res vel terminos absoluta vel relatiua. *¶* Sibi autem sufficit qd si cut actualiter extra animam aliquid est tale quale denotatur vel denotari potest esse per predicationem absolutam seu per terminum absolutum: sic aliquid actualiter extra animam: hoc est non per operationem anime est tale qua-

Ec. 3. 7. 9

Est res no in deo ab ita et dicitur relatiuum ut sibi hoc et illud huiusmodi

le denotari potest per predicationem relatiuam: siue in qua predicaretur terminus relatiuus. Et sicut aliquid extra animam est aliquid non ad aliud. uerbi gratia. homo uel equus: sic aliquid extra animam est aliquid ad aliud. puta pater uel filius. illud autem quod est aliquid ad se seu non ad aliud in quantum huiusmodi absolutum dicitur: et illud quod est aliquid ad aliud: in quantum huiusmodi dicitur esse relatiuum et ad aliquid seu relatio. **¶** Istud dictum est per intentionem August. s. de trinita. ubi de. s. s. ait ille. s. s. qui non trinitas: sed in trinitate intenditur in eo q. pprie dicitur spiritus sanctus: relatiue dicitur: cum et ad patrem et ad filium refertur. ubi patet q. non de nomine: sed de persona que per nomen intelligitur in illa trinitate dicit q. refertur: et in sequenti capitulo immediate mouet dubium quomodo dicatur relatiue spiritus patris: cum e conuerso pater non dicatur pater spiritus sancti. Et eodem modo de filio qui non dicitur filius spiritus sancti. Et respondet. in multis enim relatiuis hoc contingit ut non inueniatur uocabulum quosibi uicissim respondeant que ad se referunt. Et subdit: sed ut hec uicissim respondeant dicimus donum donatores et donatores doni: quia hic potuit inueniri uocabulum uocabulum: allic non potuit: ex quibus apparet q. cum uocabula relatiua imponantur relatiuis et his que referuntur: ut dicit Augustinus) no solum uocabula: sed res ipse uocabulis significat sunt relatiue. **¶** Quic pcorat August. rois super predicamentis. in capitulo de ad aliquid in principio. d. q. vnumquodq. relatiuum redit per conuersionem: cum accipiuntur per nomina sua signa super ipsa ambo ex eor. id est q. sunt relatiua si est eis nomen: aut cum ponitur eis nomen si non est eis ambobus nomen. **¶** Et infra. cum non fuerit inquit relatiui recte nomen significans super eam ex eo q. est recta et illud quidem ambobus relatiuis aut vni ipsorum: iam necesse est referenti ut ponat utrius aut vni ipsorum nomen: ex eo id est in quantum comparantur ambo relatiua: et multa subdit ad propositum: ecce q. relatiui et relatiuis imponuntur nomina significatia ipsa in quantum sunt relatiua. **¶** Constat autem q. talia nomina imponuntur nominibus: sed rebus que non sunt nomina. ergo relationes et relatiua vere sunt res ad extra que non sunt signa. **¶** Secundo sic. aliqua res extra animam et non per operationem anime est vere et actualiter pater. ergo aliqua res actualiter extra animam et non per eius operationem est ad aliquid seu relatio. Antecedens patet. **¶** Ita deus vere actualiter extra animam est pater: et sic eternaliter fuit nec ad hoc plus faciat anima q. ad hoc q. ipse fuerit deus. et simili modo etiam soz. est pater platonis que genuit si plato sit: et plato est filius. consequentia patet: quia esse patrem est ad aliud quodammodo se habere. hoc autem est esse relatiuum: ut patet per philosophum in predicamentis et omnis pater in quantum pater est pater ad aliud: et ideo in omnibus in quantum ipsum est ipsum est ad aliud: et talia vere sunt relatiua per philosophum ibi dicentem: q. ad aliquid sunt quecuq. hoc ipsum q. sunt aliorum sunt. **¶** Et aduertendum q. non dicit quecuq. aliorum sunt: sed quecuq. hec ipsa que sunt: sunt aliorum. **¶** Unde no ideo dominus relatiuum est: quia est alterius: sed quia est ipsum. id est dominus alterius: et pater ideo est relatiuum: quia est ipsum id est pater alterius: et sic de alijs relatiuis: ita q. semper idē terminus relatiuus poni posset vere ex parte predicati. **¶** Contra istam conclusionem et eius probationes potest argui duplici via. Una siquidem probando q. nulla res est absq. operatione anime talis qualis denotatur per predicationem relatiuam. uerbi gratia. q. nulla res est actualiter distin-

cta uel similis aut causa aut pater: et sic de alijs: nisi per operationem anime. **¶** Hac autem via procedit quidam Aureolus doctor: sumens pro fundamento: q. quodlibet quod dicitur taliter relatiue est formaliter tale per quadam habitudinem mediam inter ipsum et illud: respectu cuius dicitur esse tale. uerbi gratia. simile est simile actualiter et formaliter per similitudinem que est quedam habitudo media connectens et coniungens vnum simile alteri: et eodem modo distinctio et paternitas / aut alie relationes sunt quedam habitudines medie duorum vnus: ut fundamenti / alterius ut termini: quibus fundamenta ipsa sunt: et dicuntur formaliter talia tales autem habitudines no possunt esse extra animam actualiter: nec sunt res facte a natura: sed solum ab anima apprehendente et in ea obiectiue tantummodo existentes. **¶** Et confirmatur ista imaginatio per uerbum Commentatoris qui tertio physicoz. dicit q. relatio est vna dispositio existens inter duo que adinuicem referuntur: et q. est quoddam interuallum inter illa. **¶** Secundo ad idē arguitur: quia formalis effectus relationis non est aliud / q. vnam rem ad aliam ferri. hoc autem non facit natura: sed intellectus tantum. **¶** Tertio relatio aduenit et acquiritur alicui et sine mutatione illius: ut dicitur quinto physico. nulla autem res aduenit alicui sine illius mutatione. **¶** Quarto nullum quod non esset si anima non esset est res extra animam: sed relatio est huiusmodi: dicit enim philosophus sexto meta. q. est quoddam ens quod cu alio copulatur: et cogitatio diuidit illud: et Commentator exponit. d. et intendit predicamenta que communiter habent comparationem. est inatur enim q. illa non essent: si anima non esset. **¶** Quinto idem Commentator. 12. meta. dicit q. relatio inter omnia predicamenta est esse debiliorum: sed per eundem. 4. physico. entium quedam sunt completa in quorum esse nichil facit anima. **¶** Quedam vero sunt quorum actus completur per animam: et de talibus per eum est tempus. ergo etiam de talibus est relatio: cuius esse est inter omnia debilissimum. **¶** Deinde hoc specialiter probat de quolibet modo relatiuorum: quantum ad primum arguit sic. identitas equalitas et similitudo nichil aliud sunt: q. quedam undistinctiones et indiuisiones: indiuisio autem non est pura negatio: q. oē indiuisio est in aliquo idiuisum: et p. ois in aliquo fundatur. **¶** Indiuisio ergo que est similitudo duarum albedinum aut fundatur in natura communi: et hoc non: quia tunc similitudo esset identitas in communi natura quiditativa et essentiali: in qua non includitur aliquod relatiuum / aut in ipsis albedinibus simul prout sunt in re extra: quod etiam non potest dici cu ille sint diuise et distinctissime: tum etiam quia tunc vna negatio fundaretur in duobus subiectis distantissimis: quod est impossibile. relinquitur ergo q. fundetur super obiectiua apprehensione / seu obiectiuo iudicio ambaru: et per consequens ad eius esse requiritur operatio anime. **¶** Quantum ad secundum modum relatiuorum arguitur sic. nulla res dependet a non re: ut fundatur super non rem: sed relationes secundi modi (uerbi gratia paternitas. et filiatio) fundantur super egisse quod transit in prereritum: ipse autem manent transeunte generatione. ergo no sunt res: et ideo dicunt q. tales relationes non sunt aliud q. producere et produci concepta per modum habitus et quietis: que ut sic sunt habitudines medie connectentes producens et productum. **¶** Eodem modo probatur de tertio modo relatiuorum: quoniam tales relationes: ut scientie ad scibile et intelligibile: et vniuersaliter mensurati ad mensuram dependent ab ipsis mensuris. contingit autem q. mensura tunc non sint: quoniam non oportet scibile esse in actu scientia existente in actu / nec intelligi-

L. d. 2. a.
L. c. 10.
L. c. 8.
L. d. 19.
L. d. 8.

De ch. 11. l. d. 1. q. 1.

bile dum intelligitur. **¶** Ex his ad rationes factas pro conclusione respondet q. absq. operatione anime non est aliquid dominus uel pater relatiue propter actualem habitudinem dominij uel paternitatis que sit in rebus: dicitur tamen realiter dominus propter fundamentum dominij: propter quod est in propinqua potentia: ut intellectus statim cogatur reducere in actu dominij habitudinem: et ideo non est nisi fundamentaliter dominus et in potentia absq. operatione anime. **¶** Idem dicit de simili et distincto et alijs relatiuis: et satis conuenit cum response aliquorum dicentium q. duo alba absq. operatione anime sunt similia fundamentaliter non formaliter. **¶** Alios audiui dicentes q. sunt similia substantiue: id est entitatiue uel essentialiter: non autem relatiue. **¶** Ad id quod sic arguuntur circumscribitur omni operatione anime aliquid est realiter dominus uel pater decipiuntur: quoniam non circumscribitur omnis operatio anime: sed iam aliqua relinquitur utpote illa qua hoc enuntiat: et illa est que huiusmodi habitudinem reducit ad actum. **¶** Secunda via potest argui contra conclusionem similiter probando q. nulla res extra animam est relatio: esto q. aliqua sint talia qualia denotantur per terminos relatiuos: et hoc modo quidam alius doctor procedit: concedens quidem et bene: q. vere absq. operatione anime aliquid est simile et aliquid pater et causa: et sic de alijs. nichilominus tamen nulla res extra que non est signum est ad aliquid uel relatio. **¶** Hoc autem probatur dupliciter. **¶** Primo sic. omnis res realiter distincta ab alia re quarum neutra est pars alterius potest intelligi alia non intellecta: sed impossibile est aliquam relationem intelligi non intellectu alia relatione opposita: que tamen non est pars eius nec e conuerso. ergo nulla relatio est res maior patet: quia non magis dependet intellectus vnus rei totaliter disperate ab intellectione alterius rei disperate q. intellectio effectus ab intellectione sue cause essentialis: sed illud quod est effectus potest intelligi non intellecta sua causa. ergo et minor probatur: quia si aliquid posset intelligere sortem et similitudinem eius: non intellecta alia correspondere similitudine: tunc posset scire sortem esse similem: et tamen dubitare et ignorare an sit alicui alteri similis: et scire aliquem esse patrem et ignorare an habeat filium. **¶** Secundo sicut contradictio dicta de aliquidibus est via concludendi distinctionem. ita impossibilitas recipiendi predicationem contradictoriorum pertinentium ad esse est via concludendi identitatem: sed similitudo sortis ad platonem non potest esse sine similitudine platonis ad sortem nec e conuerso sine contradictione. ergo ista similitudo est realiter illa: sed similitudo sortis ad platonem non est subiectiue in platone. ergo nec similitudo platonis ad sortem est subiectiue in platone: et e converso: non est in sorte. ergo nullibi est subiectiue: et non est substantia (ut dicunt hi contra quos arguit) et per consequens nec substantia nec accidens. ergo nulla res potest tamen etiam simpliciter idē probari: quia similitudo sortis ad platonem non est in platone nec est plato. ergo nec similitudo platonis ad sortem est in platone nec est plato: et per consequens nulla res extra animam. **¶** Istud dicunt fuisse de intentione philosophi in predicamentis qui dicit q. ea sunt relatiua que dicuntur aliorum: aut quomodo libet aliter ad aliud: id est ut exponitur communiter sub aliqua alia habitudine casuali. **¶** Itē infra dicit q. omnia relatiua dicuntur ad conuertentiam: sed casu aliquoties differunt per locutionem. **¶** Item infra dicit q. aliquoties et nomina funge necesse erit si no fuerit nomen positum ad quod conuenienter assignetur. **¶** Constat autem q. dici non competit rebus: sed terminis et signis rerum. **¶** Item

habitudinem casualis non conuenit rebus. **¶** Itē nec res ipsas fingere possumus sed nomina rerum: et ad illa que fingimus dicit philosophus alia dici. unde ait si non fuerit nomen positum ad quod supple nomen conuenienter assignetur relatiuum. multa quoq. alia dicit de relatiuis que tantum nominibus conueniunt. **¶** Ex quo patet q. eius intentio fuit q. relatiua non sunt res extra animam: sed nomina rerum. **¶** Ad ista facile est respondere. **¶** Primo quidem fundamentum primi doctoris falsum est: quoniam non est ponenda aliqua talis habitudo media que coniungat extrema relatiua. uerbi gratia. de similitudine. **¶** Nam ad hoc q. aliquid sit alteri simile sufficit q. ipsum sit tale quale est aliud per qualitatem eius: sed speciei nec aliqua alia res media inter ipsa est necessaria: ut magis patebit in sequenti questione. uerbum autem Commentatoris: nisi q. id quod refertur: refertur ad alterum. ita q. ad hoc q. ipsum referatur siue sit relatiuum requiritur quoddam aliud saltem in multis maneribus relatiuorum: sicut ad hoc q. aliquid sit simile requiritur q. sit quoddam aliud cui sit simile: et ad hoc q. aliquid sit dominus requiritur q. aliquid sit seruus: et sic de alijs multis. **¶** Unde duo requiruntur: scilicet ipsum quod refertur: et id ad quod refertur: nec semper talia duo sunt due res existentes actu: sicut patebit in sequentibus: et hoc uult significare Commenta. per illa uerba interuallum et dispositio inter duo: nec aliam rem mediam uult significare. **¶** Ad secundum dicendum q. loquendo in uero sensu de effectu formalis (quis improprie nominis sit talis modus loquendi) effectus formalis relationis est esse relatiuum (ut similitudinis esse simile: et paternitatis esse patrem): et hoc utiq. non ab intellectu est: sed absq. eius operatione aliquid est simile et aliquid uere pater: et ita de multis alijs: nec ad hoc necesse est rem aliquam ad aliam alio modo ferri uel portari. **¶** Ad tertium nego antecedens si proprie sumatur nec ipsum ponit philosophus. sed ait. contingit enim altero permutato: id est mutato uerū esse alterum nichil mutans. et uidecimo metaphysic. eandem sententiam: et ad idem propositum ponit in his uerbis. est enim altero permutato uerificari alterum nichil permutatum: et est intentio eius. l. contingit aliquid ad aliud de nouo relatiue dici uel esse relatiuum per determinatam: scilicet speciem relationis. uerbi gratia. simile uel dupli: aut aliquid tale absq. sui mutatione: sed ad hoc non est necessarium aliquid rei uel rationis acquiri uel sibi aduenire: ut patebit in questione sequenti. **¶** Ad quartam neganda est minor si sumatur uniuersaliter. **¶** Ad probationem dicendum q. ibi philosophus et Commenta. sunt ad oppositum: quod patet: quia excludendo a sua consideratione ens per accidens et ens in anima dicunt se uelle perferuari de ente uero quod est extra animam. **¶** Ex rebus autem inquit philosophus per illam translationem que sunt in rei ueritate est illud quod significat aut quid aut quale aut quantum aut qd copulatur cum alio. ubi dicit Commenta. q. per illud qd copulatur et intelligit cetera predicamenta. **¶** Volunt ergo q. cetera predicamenta significant ueras res extra animam. **¶** Et quia aliqui estimauerunt oppositum: ut ibi dicit Commenta. ideo ad eorum opinionem excludendam: specialem de illis septem fecit mentionem simul cum alijs. d. q. illa significat ex rebus que sunt in rei ueritate. **¶** Preterea. **¶** Hec probatio contradicit arguenti cum ipse uelit q. actio et passio sint res extra animam: et tamen actio et passio sunt de illis septem de quibus. d. Commenta. q. estimatur q. non essent nisi anima esset. **¶** Dico ergo q. nec a philosopho nec a Commentatore esti-

3. phy. 20.
5. phy. 8.
L. c. 10.
L. c. 8.
L. d. 8.

Comē. 19.

mantur talia non esse nisi anima esset: sed a quibusdam alijs hoc false opinantibus: sicut et quidem false opinati sunt relationes esse de secundis intentionibus: vt dicitur in Commentator. duodecimo metaphys. Ad quintum dicendum qd Commentator non dicit illud quintum aliquid relatio potentis esse: immo et potentissimi esse. cum aliqua relatio sit deus: sed quia esse ad aliquid non est esse aliquid sibi se seu aliquam entitatem: vt in sequenti questione declarabitur: quibus illud quod est ad aliquid sit etiam aliquid: non sic autem est de absolutis. Nam esse hominem est esse aliquam entitatem: et similiter esse albedinem: et sic de alijs: et hec solutio magis patebit ex his que in sequenti questione dicentur. Ad rationem qua specialiter arguitur de relationibus primi modi: respondeo qd cum dicitur qd identitatis et equalitatis et similitudo sunt indistinctiones et diuisiones in vero sensu non aliquid significatur qd si diceretur idem in quantum huiusmodi est indistinctum: et simile in quantum huiusmodi: et equale in quantum equale est indistinctum ab eo cui est idem simile vel equale: et intelligitur de indistinctione specifica sibi entitatem qualitatem quantitatem reddendo singula singulis. Et ad hoc significatur vt dicitur qui recte sentiunt talibus abstractis. Et ad hunc sensum loquendo non oportet imaginari aliquas negationes vel priuationes et eis procurare aliqua fundamenta in quibus sustententur: sed ipsemet res singulares extra existentes sunt indistincte specificiter: licet numeraliter sint diuerse. Si vero non in dato sensu intelligatur antecessens assumptum: sed concipiatur alique negationes medie: et queratur de fundamentis vel subiectis ipsarum: nego totum illud: et alia que sequuntur eidem imaginationi conformia. Ad rationem de secundo modo relatiuorum: concedo maiorem in sua propria significatione acceptam: et nego minorem: dico enim qd nec pater nec paternitas fundantur super genuisse: quibus nullus sit pater aut paternitas que non genuerit. Eodem modo dico de filiatione qd non fundatur super genitum esse: sed omnis filius vel filiatio quod pro eodem nunc accipio genuisse est. Ad rationem de tertio modo dico qd non omnis relatio dependet in esse a suo termino: quibus alique dependant vt relationes creaturarum ad deum et casualium a suis causis a quibus ipsa causata: que vtique sunt ipse relationes dependent. Contra istud arguit iste Doc. primo sic. non magis dependet res in intelligi qd in esse: quod patet: quia intellectus precindit rem a multis dependentijs que ipsam consequuntur in esse. Unde lapidem potest concipere absqz dependentia ad deum: quibus in essendo a tali dependentia lapsus absolutus non possit: sed intellectus non potest precindere relationem a termino: cum relatiua sint simul naturali intelligentia. ergo etc. Secundo. nulla res potest esse sine eo qd est de quiditate et diffinitione ipsius: sed terminus est de quiditate ratione seu diffinitione relationis. ergo nulla relatio potest esse in rerum natura: quin etiam simul existat terminus eius. Ad primum dicendum qd minor: accepta in isto sensu: qd intellectus non potest intelligere relationem non intellecto termino: sicut accipi oportet ad propositum: ipsa vtique est falsa: et similiter propositio que assumitur ad eius probationem: et licet aliquando allegetur tanqz dicta a philosopho in predicamentis: ipsam tamen non ponit philosophus: nec aliquam sibi equiualem: sed bene dicit qd videtur quedam relatiua esse simul natura: et postea dicitur: quedam etiam non esse simul natura. quod autem naturali intelligentia

sint simul: non dicit. Et si illud verbum sic exponeretur natura: id est naturali intelligentia expositio esset ad placitum exponentis et non ad mentes philosophi: vt ibi patet: et tamen hoc esset contra arguentem cuius philosophus dicat non omnia relatiua esse simul natura: et per consequens nec naturali intelligentia sibi illum modum exponendi. Dico ergo qd vnum relatiuum et vna relatio potest intelligi tam de intellectu simplici qd etiam aliqua complexa non intellecto correlatiuo: sed non potest intelligi esse relatiuum sibi aliquam speciem relatiuorum distincte et determinate non intellectu correlatiuo. verbi gratia simile vtique potest cognosci non cognito eo cui est simile: sed simile non potest cognosci esse simile nisi cognoscatur cui est simile: et hec est intentio philosophi cuius ait: qd qui diffinitio cognoscit vnum relatiuorum diffinitio cognoscit reliquum: sicut patet: ait enim. palam itaqz et hoc est. Si enim nouit hoc quidem aliquid: quia ad aliquid est et illud nouit ad quod quodammodo se habet: et post exemplificat di. vt hic. Si quis nouerit diffinitio: quia est duplicem: et cuius est duplicem mox diffinitio nouerit etc. et sic de singulis exemplificat semper dicendo qd si quis nouerit hoc. verbi gratia. lapidem hunc vel lignum: quia est vnum etc. quibus nec istud sit verum in omnibus. Nam quis possit cognoscere qd iste calor qui nunc est et prius non erat est causatus: et tamen ignorare a qua causa est causatus et sic de multis effectibus aliorum quorum causas ignoramus: et tamen scimus qd sunt effectus. Ad secundum accipiendo quiditatem pro ratione dicente quid est siue pro diffinitione sicut ipsi videntur intelligere in sua minore. primo dico qd maior non est vera nisi de diffinitione dicente. quid est res: siue qua respondetur ad questionem factam de re per nomen demonstratiuum: dicendo quid est hoc: et in qua non ponitur aliquis terminus importans aliquid extrinsecum ipsi rei. Et istud patet: quoniam si diffiniatur ignituum diffinitione dicente quid nominis. Dicitur qd est aliquid potens ignem producere. Et constat qd ignituum est et nullus ignis adhuc est: cuius est productiuus: et sic de multis posset exemplius poni. Rursum si in diffinitione aliqua ponatur extrinsecum idem pater. cum nihil prohibeat sine eo quod non est intrinsecum sibi rem esse: quibus non sine quolibet: quia non sine deo. ipse autem non ponitur in huiusmodi diffinitionibus. sic ergo patet qd illa maior non est vera nisi in sensu dato: sed in eodem sensu minor est falsa: quia de aliquo relatiuo si interrogetur dicendo quid est hoc demonstrata re ipsa relatiua. non respondetur diffinitio in qua ponitur terminus ad quem dicitur. Unde si quis querat quid est hoc demonstrato alio quo homine patre: non respondeat aliqua diffinitio in qua ponitur filius: quibus si de ipso nomine relatiuo significatiue stante queratur. dicendo quid est pater. Respondeatur diffinitio in qua ponitur filius: et ex hoc patet qd illa non est diffinitio dicens quid rei de qua dictum est. Solutiones quas dant ad rationes probantes istam conclusionem non valent. Prima quidem non: quoniam cum dicitur circumscripta operatione anime aliquis est pater vel dominus fundamentaliter vel substantiue et in potentia propinqua: aut intelligitur qd sit actualiter dominus: ita qd contingat vere enunciare de inesse: quod est dominus. Et tunc sequitur qd etiam relatiue est dominus. cum impossibile sit aliquem esse dominum aut patrem nisi sit pater filij aut dominus serui. Unde manifesta contradictio implicatur cum dicitur aliquem esse actualiter dominum et non relatiue dominum. Et tunc autem cum hoc ipse sit in potentia vt intelligatur et intellectus circa ipsos

Chap. 19.

aliquid fabricet vel non: nihil ad propositum: aut secundum intelligitur qd sit fundamentaliter pater. i. habes fundamentum quo potest fundare paternitatem: et ita est in potentia propinqua pater: quod tamen non est actu pater: ita qd de inesse contingat vere dicere ipsum esse patrem: et tunc sequitur qd hec de inesse et de preterito est falsa. de? fuit ab eterno pater: et deus fuit ab eterno personaliter distinctus a filio. Ex quo sequitur qd deus non fuit ab eterno pater: sed potuit esse pater / nec ab eterno fuit personaliter distinctus a filio: sed potuit esse distinctus: quorum vtriusqz est hereticum manifeste. Item qd res anteqz apprehenduntur ab anima non sunt / nec fuerunt distincte: quibus potuerunt esse distincte: et per consequens non fuit / nec esse potuit sine operatione anime aliqua multitudo rerum: vt supra arguebatur: quod etiam constat esse falsissimum. Secunda quoqz solutio statim refellitur: quia esto qd intellectus ille enuntians: tunc reduceret habitudinem domini / vel paternitatis ad actum: causando scilicet illud iudicium obiectiuum: quod tamen falsum est: nullo tamen modo apparet esse possibile: qd tunc per actum anime fiat qd ab eterno / vel anteqz omnia consideraret: fuerit tale iudicium obiectiuum: et per consequens relatio: nunc autem probatum est qd anteqz anima consideraret: deus fuit pater: et pater fuit distinctus a filio: et multa alia a deo et inter se: quare nullum est illius solutionis refugium. Ad dicta alterius doctoris. Ad primam respondeo conformiter ad dicta statim in vna solutione qd illa minor est falsa. Ad probationem cum dicitur: qd tunc quis posset scire sortem esse similem: et tamen dubitare et ignorare: an sit alicui similis: nego consequentiam: quia non sequitur aliquis cognoscit sortem et similitudinem eius. ergo cognoscit sortem esse similem. Exemplum constat qd quicunqz videt intuitiue / vel cognoscit. a. albedinem: videt etiam accidens quod est. a. et tamen non quicunqz videt et cognoscit. a. albedinem et. a. accidens cognoscit albedinem esse accidens. patet in rusticis et idiotis. Item si corpus duorum cubitorum videatur a longe constat qd quicunqz videt / vel cognoscit illam magnitudinem. cognoscit etiam bicubitum: et tamen non quilibet talis cognoscit illam magnitudinem esse bicubitam: immo potest imaginari eam esse cubitum tantum. Ad secundum dico. qd qualitercunqz debeat esse simile maioris: minor est falsa. Dico enim qd similitudo sortis ad platonem potest esse sine similitudine platonis ad sortem: quibus similitudo sortis ad platonem non possit esse similitudo sortis ad platonem sine similitudine platonis ad sortem: sicut creans potest esse sine creatura: et conseruans sine conseruato: quibus nec creans possit esse creans sine creatura: et conseruans possit esse conseruans sine conseruato. Similiter pater potest esse sine filio in creaturis: non tamen potest esse pater sine filio: sicut autem ex hoc non potest argui qd creans et conseruans non sit res distincta a creatura et conseruato / nec pater a filio: sic in proposito non potest argui qd vna similitudo non sit ab alia distincta. Quod autem dicitur hoc esse de intentione philosophi patet falsum esse ex dictis sui Commentatoris ibidem superius allegatum. Unde sciendum qd vna et eadem res est aliquid ad se et aliquid ad aliud: immo quolibet res sicut probabitur in sequenti questione: et ideo eadem res est aliquid modo absoluta / et aliquid modo relatiua: ad quod distincte significandum imponuntur nomina et absoluta et relatiua. Absoluta quidem vocantur illa que ipsam significant sibi qd est ad se. Relatiua vero que sibi quod est ad illud.

Et quia res ipse diuersimode sunt ad aliud: ideo diuersis habitudinibus casualibus nominum relatiuorum significatur esse ad aliud. Item quia sicut pater est pater ad filium: ita filius est filius ad patrem: ita est in omnibus que sunt ad se inuicem. Idcirco et vocabula relatiua talia oportet imponi que significatiue sumpta conuersim dicantur ad se inuicem: et ista intendit ibi philosophus: ex quibus non potest haberi qd eius intentio sit res ipsas non esse ad se inuicem et relatiuas: sed potius oppositum. Quod etiam confirmatur per Augustinum. ibidem exponentem verbi philosophi allega. post longam enim expositionem que tota fauet proposito concludendo ait. hec igitur est via discendi necessaria: vt per eam ambulet in eo quod non habet nomen ex relatione. videlicet vt ponatur et nomen significans super relatiua ex parte qua sit relatio vtique equalis: id est in quantum sunt conuersim relatiua: et eum hoc sit ita. omnia ergo relatiua cum accipiuntur sibi rectitudinem: id est ex via qua sunt relatiua: non ex via qua sunt sub alio predicamento inueniuntur habentia hanc proprietatem: et est qd vnum quodqz redit per conuersionem ad comparatum suum. Ex his apparet quid dicendum cum arguitur qd singulus relatiua: non fingimus autem res. Nam et si non fingamus res: sed nomina relatiua: fingimus tamen illa et imponimus rebus relatiuis. Unde et res et nomina dicuntur relatiua. Res quidem: quia sunt ad aliquid. nomina vero: quia significant illas: et de eis / vel aliquibus stantibus pro eis predicantur ad aliquid. Quod vero arguitur qd dici non competit rebus: sed terminis et signis. Dicendum qd verum est sicut his que de alijs enuntiantur / seu predicantur: sed vtique competit eis dici: hoc vel illud: sicut his de quibus pro eis stantibus aliquid enuntiantur. Hoc modo ait Augustinus octauo de trinitate. qd pater dicitur deus ad se: et vnus et magnus et finaliter filius et spiritus sanctus. quod non potest intelligi primo modo. cum iste terminus pater / nunqz predicetur ad se. Et similiter plures loquitur in libris illis de trinitate. Isti modo loquitur philosophus quando ait. qd ad aliquid dicuntur quecunqz hoc ipsum qd sunt aliorum dicuntur quod maxime denotatur propter illud additum aliorum. Si enim absolute proferatur de aliquo quod dicitur: videtur magis intelligi sibi primum modum: sed cum profertur: qd dicitur tale / vel tale / aut illius: aut cum aliqua tali additione videtur insinuari magis in sensu: secundo quibus et vtroqz modo probatum non inconuenienter vtroqz modo possit intelligi. Unde nec nego qd illa diffinitio de terminis ipsis relatiuis possit intelligi satis conuenienter. Secunda conclusio est qd nulla relatio secundo modo dicta: scilicet vt est aliquid tantum complexibile significabile est aliqua res / vel entitas. Hanc probabo primo sic. Omnis entitas est substantia / vel quantitas / vel qualitas / vel aliquid aliud significabile per aliquod predicamentum. nullum tamen complexibile significabile est substantia / vel quantitas etc. ergo nullum tale est entitas. maior patet sibi omnes. minor etiam patet: quia omnis substantia / vel quantitas etc. est significabilis per aliquod predicamentum / vel per terminum predicamenti. nullum autem tale est complexum. accipiendo complexum quod significat esse / vel non esse / seu quod est affirmatio / vel negatio. Unde philosophus in predicamentis. eorum inquit que sibi nullam complexionem dicuntur: singulum / aut significat substantiam / aut entitatem etc. et enumeratis omnibus predicamentis et proprijs datis

exemplis concludit: singula autem eorum que dicta sunt ipsa quidem sunt in nulla affirmatione dicuntur etc.

L.c.8.

Confirmatur per philosophum. s. meta. vbi de ente quod est verum et non est nisi compositio vel diuisio id est propositio affirmatiua vel negatiua: dicitur quod est passio mentis et non extra ens quod est extra animam quod est vel quid est id est substantia vel quantum vel quale etc.

Lom.8.

ostendit enim aliquam naturam. vbi Commenta. ait. quod illud quod est in cognitione ex hoc ente est aut compositio aut diuisio: absque eo quod sit extra animam ens quod differt ab isto quod est in re: et est illud quod significat aut quid aut quale aut quantum aut aliquid contrarium cum alio: et hec sunt cetera predicamenta. Si ergo complexum non significat aliquam entitatem ab his que significantur per predicamenta. et omnis entitas significabilis per predicamenta est incomplexe significabilis. ergo nullum tantum complexe significabile est entitas.

Secundo sumatur relatio for. ad platonem isto modo dicta qua for. est pater platonis. videlicet quod for. genuit platonem qui superest: si for. genuit platonem: significatiue sumendo totum istud. est aliqua entitas: aut illa est deitas aut creatura: aut deitas et creatura: aut aliqua entitas que nec est deitas nec creatura: nec vtraque simul. Et timus dici non potest utpote hereticum: iuxta illud quod in simbolo profitetur: factorem visibilium omnium et inuisibilium. omne ergo visibile et inuisibile quod non est deus et factum a deo. Nec primum potest dici: constat: quia cum deitas: et omne quod est deitas semper fuerit. ergo for. genuit pla. semper fuit: et per consequens antequam for. vel pla. fuerit: et si sic: tunc ista fuisse vera si fuisse for. genuit platonem. Nec secundum vel tertium potest dici: quod postquam for. genuit platonem vterque et omnis creatura que nunc est definit esse: adhuc si formaretur ista propositio: for. genuit platonem esset vera.

Præterea. Luy multe propositiones sint vere necessarie: sicut multe hypothetice. ac etiam cathegorice negative formate de creaturis: si sua significata totalia essent entitates aliquæ sequeretur quod essent multe entitates alie a deo que essent necessarie esse: quod est falsum. Demum quod solum sufficere debet: cuiuslibet apparet quod illa propositio qua dicitur aliqua entitas est for. genuit platonem est penitus inintelligibilis si hoc totum predicatum. for. genuit platonem supponatur personaliter et significatiue sicut oportet in proposito. Ex hac conclusione patet quod for. genuit platonem vel fuisse genitorem platonis: aut etiam fortem esse patrem platonis non est aliqua entitas: nisi huiusmodi dicta sumerentur materialiter vel simpliciter: et eodem modo: nec fortes esse animal: nec deum esse deum: nec aliquid eiusmodi significabile complexe tantum: est entitas aliqua: ut per predicta probatur.

cap. 2.

Contra istam conclusionem potest argui. primo sic. omne verum est aliqua entitas. fortem genuit platonem est verum. ponatur sic esse. ergo fortes genuit platonem est aliqua entitas. Secundo. Augustinus de fide ad hebreos. dicit quod aliquid est genuisse quod natus esse: aliquid procedere quod genuisse: et constat quod isti infiniti sumuntur verbaliter: et per consequens complexe: ac si diceretur aliquid est aliquid genuisse quod natus esse etc. sed omne quod est aliquid ab alio est aliqua entitas secundum se. nam purum nihil non est aliquid ab ente: nec etiam a non ente. Ad primum neganda est maior capiendo verum pro enunciabili per propositionem veram: sicut accipitur in proposito. Si vero accipiat verum secundum quod consuevit dici quod veritas est rei entitas: ut cum dicimus etiam hoc est verum aurum sic verum argentum. sic maior potest concedi: sed minor est neganda. Ad secundum sicut fuit tactum in prima questione prologi. hec nomina ens res: et similia

liter aliquid aliquando accipiuntur communissime: ut quodlibet significabile complexe vel incomplexe dicitur res vel aliquid: et sic etiam quod non est aliqua entitas aliquando dicitur res et aliquid. Unde secundo de generatione in primo capitulo: quia vero fuit quedam generabilia vbi nostra translatio habet: hec quedam enim ex necessitate sunt: ut eterna. Alia translatio habet: quedam res existentes sunt necessario: et quedam non existentes necessario: et de istis statim subditur. Has vero impossibile est esse existentes. et Commenta. ibidem res inquit inueniuntur tribus modis. Quedam enim sunt semper: et quedam nunquam: et quedam in aliquo tempore sunt et in aliquo non. Simile enim dicit primo celi. Constat autem quod res non existentes et impossibiles esse non sunt aliquæ entitates. Similiter est de hoc nomine aliquid. Nam. 5. physico. dicitur quod omnis mutatio est ex quodam in quodam. Et translatio commenti habet de aliquo in aliquid. et Beugo. 2. moza. mutari inquit ex alio in aliud ire est: et tamen quinto physico. dicitur quod aliquid mutatur ex non esse in esse: et aliquid e contra. ergo etiam non esse significatur per has dictiones aliquid et aliud et quoddam: et ideo Commenta. ibidem dicit quod hoc nomen aliquid dicitur ibi simplex de esse et non esse: aut de affirmatione et negatione. Id est de eo quod significatur per affirmationem et negationem. Item Augustinus in de gen. ad litteram. imperfectionis ait. quod aliud est lux aliud tenebre: et tamen in pluribus alijs locis: et ibidem etiam contra manicheos dicitur quod tenebre non sunt aliquæ entitates: et ita frequenter aucto. sancti et philosophi vtuntur his vocabulis res aliquid aliud: etiam pro his que non sunt aliquæ entitates: et ideo dicit Anselmus de casu diaboli: quod multa dicuntur aliquid secundum formam loquendi que non sunt aliquid: quoniam sic loquimur de eis: sicut de rebus existentibus. Et idem sententia liter ponit Augustinus. Hypothesis. responsione prima in fine. sic in proposito dico quod Augustinus dicit aliud esse genuisse etc. non quia sit alia entitas: sed quia aliud significabile. aliud enim significatur cum dicimus aliquid genuisse: cum dicimus aliquid natum esse. Sic etiam septimo de trinitate. dicit quod aliud est deo esse aliud patrem vel deum esse. Et constat quod non est alia entitas deum esse: et alia dominum esse: vel patrem esse. Tertia conclusio. scilicet quod aliqua relatio tertio modo sumpta relatiue. est vna res extra animam. Hoc faciliter probatur. Nam quocumque aliquid est formaliter tale quale est aliud ipsum est similitudo et relatio: sed aliqua res extra animam actualiter existens: et ab eius operatione independens. est illud quo aliquid formaliter est tale quale est aliud. ergo etc. maior patet. Nam hoc est esse simile quod est esse tale quale est aliud. ergo quocumque est tale ipsum est similitudo: et per consequens relatio. Minor probatur: ex eo quod aliquid per qualitatem. verbi gratia. albedinem extra animam existentem actualiter: et ab eius operatione penitus independentem est tale quale est aliud. Nam est album sicut et aliud est album. Aduertendum est autem quod sicut quibus quorundam relatiuorum sunt relationes hoc modo sumpte que sunt res distincte ab eis: illisque inherentes: sicut simili similitudo: et scienti scientia: et amor amantem: et sic de pluribus: ita quod abstractum relatiui et concretum supponunt pro rebus diuersis: ut patet in premisis exemplis. Non omnium tamen talium relatiuorum sunt relationes isto modo: sicut patet de eodem et distinctio contrario creatore et creatura: patre et filio et multis alijs. In abstracta talium non supponuntur pro aliquibus rebus inheretibus his pro quibus concreta ipsa supponuntur: sicut patet in sequenti. quod ideo cum dicitur pater est pater paternitate: vel filius est filius filiatione: aut causatiuus est causatiu

L.c.5.

L.c.51.

L.c.58.

L.c.37.

L.c.7.

L.c.7.

L.c.1.

L.c.4.

causabilitate: et contrarium est contrarium contrarietate: et similiter in alijs sumenda sunt talia abstracta: ut equivalent complexis significantibus relationes secundo modo sumptas. ut sit sensus talium. pater est pater. quia genuit filius est filius: quia est genitus: causatiuus est causatiuus: quia potest ex nihilo aliquid producere. contrarium est contrarium: quia maxime distat: et non potest eisdem inesse etc. aut abstractum sumendum est sic per ipsum denotetur in tali propositione quod ex nullo alio relatiuum sit tale: ut sit sensus. pater est pater paternitate id est seipso. sicut dicitur quod deus est deus deitate id est seipso. Ad argumentum principale questionis responsum est supra.

Distinctio. cxxiij. Questio secunda.

Secundo quero vtrum aliqua relatio sit entitas ab omni ente absoluto distincta. Et arguitur quod sic. quia quilibet relatio a qualibet re absoluta distinguitur predicamentali. ergo quilibet relatio a qualibet entitate absoluta distinguitur genere: et per consequens specie: ac etiam numero. ergo est entitas ab omni entitate absoluta distincta.

Ad oppositum si aliqua est distincta entitas ergo et quilibet: et per consequens quilibet componit cum fundamento: et sic album simile esset compositius quam album tantum: quod non videtur verum.

Respondeo quia multorum hoc tempore imaginatio est: quod quemadmodum quale est quale per qualitatem sibi formaliter inherentem. ut album per albedinem: et dulce per dulcedinem: sic etiam relatiuum est relatiuum per aliquam entitatem sibi formaliter inherentem a se et qualibet entitate absoluta: ac omnibus entitatibus absolutis distincta: et que non est aliquid ad se: sed purus respectus ad aliud: ita quod secundum se precise sumpta non est nisi ut sic liceat loqui aliquid itas qua formaliter fundamentum in quo est: est ad aliud. verbi gratia paternitas est aliquid itas ad filium qua formaliter homo est pater: et sic suo modo de ceteris: que quidem imaginatio mihi non videtur rationabilis neque vera: ideo pono in proposito quinq. conclusiones. Prima est quod omnis entitas est absoluta. Secunda quod omnis entitas est relatiua. Tertia quod non quodlibet relatiuum est relatiuum formaliter per aliquam entitatem sibi inherentem. Quarta quod aliquid relatiuum est per entitatem sibi inherentem formaliter relatiuum. Quinta quod nullum relatiuum est formaliter relatiuum per aliquam entitatem sibi inherentem a qualibet vel quibuslibet entitatibus absolutis distincta. ex quibus euidenter patebit quod nulla relatio est entitas ab omni absoluta entitate et ab omnibus entitatibus absolutis distincta.

Pro probationibus autem harum conclusionum premittitur quod intelligo per entitatem absolutam et per entitatem relatiuam: et iuxta antiquiorem modum loquendi absolutum. Dico quod per entitatem absolutam: entitatem intelligo quodlibet que est seu dicitur aliquid ad se: id est non ad alterum relatiue. verbi gratia que dicitur homo vel lapis aut albedo vel dulcedo: aut aliquid aliud eorum que ad se seu non ad alterum predicantur. Per entitatem vero relatiuam intelligo quodlibet entitatem que dicitur aliquid ad al

terum relatiue. verbi gratia que dicitur pater vel filius dupliciter aut dimidiata aut aliquid aliud eorum que secundum se relatiue ad alterum predicantur. Et iuxta moderniorum modum loquendi entitas absoluta vocatur omnis de qua seu de termino supponente pro ea predicatur vel predicari potest in recto aliquis terminus absolutus. Relatiua quoque entitas est omnia illa de qua seu de termino supponente pro ea potest in recto predicari terminus per se relatiuus: quod adhuc breuius posset dici: ut tangebatur in questione precedenti. videlicet quod omnis entitas dicitur absoluta pro qua potest in propositione significatiue supponere terminus absolutus: et quilibet dicitur relatiua pro qua terminus relatiuus potest significatiue supponere. qui omnes modi explicandi quid importent termini predicti scilicet entitas absoluta et entitas relatiua sententia liter omnino conueniunt. vtar tamen pro nunc prior modo eo quod breuius et visitatio sit secundum sanctos. Hoc premisso primam conclusionem probabo sic. si non omnis entitas est entitas absoluta: aliqua entitas omne quod ipsa est: est ad aliud: seu omne quod ipsa dicitur: dicitur illud ad aliud relatiue. consequentia patet: quia si nulla omne quod ipse est: est ad aliud. ergo quilibet est aliquid ad se: et per consequens est entitas absoluta: quod repugnat antecedenti. Sed falsitatem consequentis probabo. primo auctoritate Augustini. 7. de trinitate. vbi inquirens an pater sit sapiens per sapientiam quam genuit dedit tanquam ad impossibile ad illud consequens quod pater non esset aliquid ad seipsum et non solum quod pater est: sed omnino quod est relatiue ad filium diceretur. quod sicut de patre ipse reputat hoc impossibile: et de qualibet alia re sicut ex allegandis patebit. Deinde probabo falsitatem consequentis per rationem. Et primo quidem inductiue. Si enim aliqua res relatiue dicitur dupliciter illa dicitur ad se bicubita vel tricubita seu quæta. Si aliquid sit relatiue pater ipsum est ad se homo vel deus aut animal: et sic de singulis inducendo patebit quod quilibet entitas que dicitur aliquid relatiue dicitur etiam aliquid ad se et absolute: in his vero que dicuntur ad se non oportet inducere quod patet: et per consequens nulla entitas omne quod ipsa est: est ad alterum. Nam probacionem ibidem ponit Augustinus. di. huc accedit: quia omnis essentia que relatiue dicitur est etiam aliquid excepto relatiuo id est de ea dicitur aliquid præter relatiuum quod idem est ut si diceretur non solum est aliquid ad alterum: sed etiam est aliquid ad se: quod immediate declarat subdēs: sicut homo dominus et homo seruus et equus iumentum et mulus arbor. homo et equus et mulus ad se dicuntur et substantie sunt vel essentie. dominus vero et seruus et iumentum et arbor: ad aliquid relatiue dicuntur et idem patet in singulis. Secundo idem aliter probatur ratione. Nam de qualibet entitate contingit enunciare quid vel que entitas ipsa est: et istud non contingit fieri per aliquod quod de ipsa dicitur relatiue ad alterum. ergo per aliquod quod de ipsa dicitur ad se. Ex quo sequitur quod quilibet entitas est aliquid ad se: et nulla omne quod est: est ad aliud: aut si aliqua omne quod est: est ad aliud: de illa non contingit enunciare quid vel que entitas est: et sic. Ex quo ultra sequitur: quod ipsa non est aliqua entitas: et sic aliqua entitas non est entitas: quod implicat contradictionem. consequentia omnes patentes sunt. Prima pars antecedentis etiam certa est: et secunda probatur: eo quod nullus predicatum relatiuum indicat quid est ipsum de quo predicatur: seu illud pro quo stat subiectum de quo dicitur: quapropter de nulla re interroganti ea demonstrata quid est hoc: contingit conuenienter responderi quod dupliciter vel dimidiatum: seu pater vel filius: aut aliquid aliud eorum que secundum se ad alterum predicantur. Unde sicut

cap. 1.

demonstrata re que est pater interroganti quid est hoc: non conveniēter respondet q̄ habet filium / aut q̄ genuit: sic nec convenienter respondetur q̄ est pater: cum hoc sit esse patrem quod habere filium / vel genuisse: et idem significetur cum aliquis dicitur pater s̄m q̄ pater est nomen relationis p̄cise: et cum dicitur q̄ genuit filium: et similiter cum quis dicitur dominus idem significatur q̄ cum dicitur quod habet potestatem dirigendi / r̄ coercēdi alium: et ita de singulis patet inspicienti: propter quod August. indifferēter loquitur. 7. de trinita. quod relative pronuntiat. non indicat substantiam. i. quid est illud de quo pronuntiat. ¶ Hanc quoq̄ probationem quā reputo efficacem ponit: vbi supra August. 7. de trinit. di. quomodo cum dicitur dominus non essentia indicetur: sed relatiuum quo refertur ad seruū. cum autem homo dicitur / vel aliquid tale: quod ad se non ad aliud dicitur: tunc indicatur essentia: et est sensus q̄ cum dominus dicitur de aliquo id de quo dicitur non significatur esse aliqua essentia: sed q̄ potestatem habet alium coercēdi q̄ sit complexe significatum vocat relatiuum quo refertur ad seruū. iuxta secundum modum accipiendi relatiuum vel relationē in p̄cedēti articulo positū. sed cū homo / vel aliquid absolutū p̄dicatur: tunc illud indicatur esse essentia quedam. ¶ Conformiter ad hoc loquitur idem super illud psal. Insuper sum in li. pro. r̄ non est substantia. cum ait. Quicquid est pater quod deus est hoc filius hoc est spiritus sanctus. Cum autem pater nō est illud quod est. pater enim non ad se: sed ad filium dicitur: ad se autem deus dicitur. i. cum pater dicitur esse pater: non dicitur esse illud quod est sine illa essentia qua ipse est. Ratio est: quia pater non ad se: sed ad filium dicitur: et mor̄ dicit q̄ pater non est nomen substantiē: sed refertur ad filium. non predicat substantiam / seu quid illud est de quo dicitur: sed refertur ad filium. Deus autem dicitur ad se: et ideo predicat de patre substantiam / seu illud quod ipse est: quibus ergo entitas que relative dicitur aliquid ad alterum sit aliqua essentia s̄m se: et ex aliqua predicatione relatiua possit inferri: id de quo relatiuum predicatum esse aliqua essentiam s̄m se: nunq̄ tamen predicatio relatiua s̄m se significat: id de quo dicitur predicatum esse hanc / vel illam: aut omnino esse aliqua essentiam: et hoc est quod August. di. 7. huius primi libri. vult dicere cū ait. q̄ esse patrem non est esse aliud. i. dicere aliquem esse patrem non est dicere illum esse aliquid. i. aliquam essentiam / vel entitatem: et tamen pater est aliqua essentia. ¶ Tertio ad idē sic. de qualibet entitate dicitur aliquid esse nō relative ad alterum. ergo nulla entitas dicitur ad aliud omne quod dicitur. consequentia nota est: et similiter prima pars antecedētis. Nam omnis entitas est quedam essentia. ¶ Secūda vero pars probatur: quia sumo (s̄m exempla August. p̄missa) entitatē que est dominus illa vtiq̄ est essentia. non autem dicitur essentia relative ad alterum. Si enim diceretur videretur magis q̄ ad seruū: sed constat q̄ non: quia dominus non est essentia seruū: et ita etiam nullius alterius est essentia. Et ita vniuersaliter nulla essentia est alterius essentia: essentia quibus possit esse pars alterius: sed quelibet est essentia sui met tantum. intransitiue loquendo: quia quelibet est ipsamet: et illud quod est non distinguitur ab eo cuius est. Unde communiter cum dicimus substantia / vel essentia lapidis / vel essentia dei: exponitur intransitiue. i. essentia que est lapis: et essentia que est deus. huic etiam concordat Philosophus. 7. met. vbi probat q̄ nullum ens per se est aliud a sui met substantia: et quod quicquid erat esse et vniquodq̄ idem. Si ergo nulla essentia est alterius essentia. ergo habendi entitas non dicitur relative essentia. Et

Cap. i.
Cap. i.

T. c. 20.

eadem ratione nec pater / nec seruus / aut aliqua entitas relatiua ad alterum dicitur relative essentia. Et pari ratione nulla entitas relatiua: sed absoluta dicitur relative essentia. Et ex opposito si aliqua dicitur relative essentia aliqua entitas non est essentia: et sic essentia non est essentia. ¶ Hanc quoq̄ argumētationem breuiter ponit August. vbi supra. 7. de trinita. Nam cum deduxisset ad illud consequens q̄ pater / non solum q̄ pater dicitur: sed omnino quicquid dicitur diceretur relative ad filium: statim etiam concludit q̄ filius etiam quicquid dicitur diceretur relative ad patrem: r̄ sic filius diceretur relative essentia. ait ergo sic concludendo. Restat ergo vt etiam essentia filius relative dicatur ad patrem: ex quo conficitur inopinabilissimus sensus: vt ipsa essentia non sit essentia: vel certe cum dicitur essentia: non sit essentia: sed relatiuum iudicetur. Et paulo post repetens ait. hoc autē vnde agimus: si essentia ipsa relative dicitur essentia: essentia ipsa non est essentia. Nec valet si ad predicta diceretur q̄ procedunt de relatiuis: non autem de relationibus in abstracto. Nam vniuersaliter de qualibet entitate procedunt. Unde si tales relationes ponantur adhuc de talibus est querere: an sit aliquid ad aliud / vel non: et si non omne q̄ illa est illud: est illud ad aliud: immo nichil q̄ ipsa est ad aliud illa est: et sic magis dicenda est entitas absoluta: q̄ ipsum relatiuum. Si autem est aliquid ad aliud: adhuc procedunt rationes probantes q̄ non omne quod ipsa est ipsa est illud ad aliud. Nam de ipsa contingit dicere quid vel que essentia est: et non per aliud nomen quod predicatur relative ad alterum: vt probatum est. Item nulla est essentia ad aliud. Unde paternitas si sit aliqua entitas (qualem fingit) non est essentia ad aliud. non enim paternitas est essentia filij: nec filiatio / nec in aliqua habitudine causalit̄ predicatur essentia de paternitate relative ad filium / vel ad patrem / aut aliud aliud: cum nullius alterius paternitatis sit essentia: et ita de ceteris relationibus. ¶ Secūdam conclusionem probō primo sic. omnis entitas est ab aliqua entitate distincta. ergo omnis entitas est relatiua. consequentia tenet. ex dictis ad primam conclusionem p̄cedentem. q̄ et antecedens planum est: alioquin non essent plures entitates in vniuerso: sed vna tantum. ¶ Secundo omnis entitas est causa / vel causata: conseruans / vel conseruata. ergo omnis entitas est relatiua. Antecedens certum est s̄m omnes: et consequentia patet: vt p̄cedens. ¶ Contra Philosophus. 4. meta. dicit q̄ non omnia sunt ad aliquid: sed quedam sunt et ipsa s̄m se. ergo non omnis entitas est relatiua. ¶ Secūdo August. 7. de trinita. omnis essentia que relative dicitur: est aliquid excepto relatiuo. ergo p̄ter relatiuum est aliqua entitas non relatiua. ¶ Ad primum dicēdum q̄ non est intentio Philosophi negare omnem entitatem esse relatiuam: cum idem expresse dicat in. 10. meta. q̄ diuersum / aut idem omne dicitur quecunq̄ dicuntur: vt vnum et ens. Constat autem q̄ idem et diuersum sunt relatiua: vt patet per eundem in. 5. Item idem. 3. phys. ait. q̄ omnia aut sunt principia / aut ex principijs. i. principia ta. Et in primo eiusdem ait. q̄ principium est cuiusdem / aut quorūdam: ita q̄ relative dicitur principium ad principatum. et econuerso: sed est intentio eius q̄ non omnia sunt ad aliquid omne quod sunt: ita q̄ omne quod de eis dicitur: dicatur relative de ipsis: ideo vt dictum est in p̄cedenti conclusione nulla entitas est ad aliquid omne quod est: sed quelibet est aliquid ad se. Unde illud quod est dominus ad aliquid est homo / vel deus ad se: et sic de alijs. Qui vero omnia ponebant esse s̄m apparentiam habebant dicere q̄ nulla res esset homo / vel deus: nisi in quantum appareret homo / vel deus: et sic

Cap. i.

T. c. 4.

T. c. 7.

cap. 5.

T. c. 4.

Cap. i.

T. c. 11.

T. c. 12.

T. c. 15.

T. c. 8.

cap. vlti.

idem erat apud esse hominem et apparere hominem: r̄ sic de ceteris: propter quod sequebatur q̄ nulla res esset aliquid ad se: sed quelibet omne quod est esset ad aliud aliquid: r̄ omne quod de aliquo dicitur: diceretur de illo ad aliquid relative: ita q̄ nullum esset predicatum absolutū: quod vtiq̄ falsum est: vt iam est probatum. ¶ Ad secundum patet responsio in p̄cedenti conclusione. ¶ Tertiam conclusionem probō primo sic. non omnis predicatio relatiua significat aliquam entitatem formaliter inherere ei pro quo subiectum eius supponit. ergo non omne relatiuum est relatiuum per aliquam entitatem sibi formaliter inherentem. consequentia patet. Nam quia albū est album formaliter per albedinem sibi formaliter inherentem. ideo cum dicitur de aliquo q̄ ipsum est album significat q̄ albedo ei formaliter inest. Unde vt dicitur s. me taphi. capi. de ente. Et expressius s̄m litteram commenti non differt dicere. iste est sanus: r̄ iste est in sanitate: vel p̄ prius loquendo in isto est sanitas. Patet etiam consequentia per similem modum arguendi philosophi. 10. meta. vbi probat vnum non differre ab ente: quia predicatio vnius de ente (verbi gratia. ens est vnum vel homo est vnum) nō predicatur aliquod diuersum ab ente vel homine. Antecedens vero patet. Nam constat eus dicitur for. est distinctus a platone non denotatur q̄ aliqua entitas inheret for. sed tantummodo q̄ tam for. q̄ plato est ens: r̄ for. non est plato. Unde for. esse distinctum a platone nichil est aliud q̄ for. esse ens r̄ plato. esse ens r̄ for. esse ens r̄ plato. Et ideo sicut per istam copulatiuā for. est ens et plato est ens: r̄ for. non est plato. nō denotatur q̄ aliqua entitas inheret for: ita nec per istam categoricam equiualentē illi for. est distinctus a platone: denotatur aliquam entitatem fori formaliter inherere. Eodem modo est de ista. for. est pater: cum per hanc nichil aliud significetur q̄ istam for. habet filium: cuius nichil aliud sit esse pater q̄ habere filium: sed cum dicitur q̄ habet filium non significatur q̄ aliquam entitatem habeat sibi formaliter inherentem. ergo nec cum dicitur q̄ est pater. Unde August. 5. de trinita. ait. pater non dicitur pater nisi ex eo q̄ est et filius. Et filius non dicitur nisi ex eo q̄ habet patrem. Ita est de plurimis alijs predicatiōibus relatiuis: quod facile est cognoscere conspiciendo ad quid nominis terminorum relatiuorum. ¶ Confirmatur. quia eus dicitur: deus est distinctus a creatura: vel deus est dominus creaturarum. denotatur q̄ aliqua entitas aut quicq̄ omnino reale vel ratio nis inheret ipsi deo: alioquin propositio esset falsa. hanc rationem virtualiter ponit Boetius ad hanc etiam conclusionem in libro de trinita. ¶ Secundo sic. si omne relatiuum esset relatiuum per entitatem aliquam sibi formaliter inherentem sequitur q̄ in qualibet re sint actu infinite res: quarum quelibet alicui illarum inheret. consequens reputatur ab omnibus falsus. consequentia probatur: q̄ omnis entitas est relatiua: vt patet ex p̄cedenti conclusione. ¶ Tertio tunc deo aliqua entitas inhereret: quod est impossibile. consequentia patet: quia persone diuine sunt adinuicem relative: r̄ similiter deus relative ad creaturam dicitur dominus r̄ creator: ¶ Quarto sequitur q̄ quodocunq̄ aliquid incipit vel desinit esse relatiuum ad aliquid aliud determinate. ipsum vel aliquid eius est in se mutatum per acquisitionem alicuius entitatis quā prius immediate non habuit: vel deperditionem alicuius quas prius immediate habuit. Et patet consequentia s̄ dicta aduersariorum: sed falsitas consequentis patet tam in deo q̄ in creaturis: sicut declarat August. 5. de trinitate. Numus inquit eus dicitur precium: relative dicitur nec tamen mutatus est cum esse cepit precium: neq̄ eus dicitur pignus: r̄ si qua sunt similia. si ergo numus potest nulla sui mutatione multoties relatiui dici vt neq̄

cum incipit dici: neq̄ cum desinit aliquid in eius natura / vel forma qua numus est mutationis fiet: quanto facilius de illa incommutabili dei substantia debemus accipere: vt ita dicatur aliquid relative ad creaturam: vt quāuis tēporaliter incipiat dies: non tamen ipsi substantie dei aliquid accidisse intelligitur: sed illi creature ad quam dicitur. Item Intel. mo. Constat inquit: quia homini post annum presentem nascituro / nec maior / nec minor / nec equales / nec omnes / aut has relationes vtiq̄ cum natus fuerit sine omni mei: puta mutatione ad ipsum habere poterō: et amittere s̄m q̄ crescet / vel per qualitates diuersas mutabitur. Item Philosophus. 5. phys. cor. 10. inquit. In ad aliquid non est motus: conuenit enim altero mutante et mutato verum esse alterum nichil mutatum et. 1. r. meta. Et enim altero permutato verificari alterum nichil permutatū. Patet etiam eius falsitas ratione. Nam sequitur q̄ ad generationem cuiuscunq̄ minime entitatis in qualibet re mundi / et in qualibet parte reit noua entitas generaretur: r̄ sic ad subitam generationem imaginationis / vel cogitationis cuiuscunq̄: totus mundus r̄ quelibet eius pars mutaretur. Quod cōcedat qui vult. mihi autem omnino videtur absurdum. Et p̄t consequentia: quoniam ab entitate nouiter genita quelibet entitas alia mundi distinguitur: r̄ sic in qualibet noua distinctione generabitur. Et certe nec ipse deus ab huiusmodi mutatione erit alienus: cum verissime nulla anima ipsum considerante ille sit distinctus a qualibet re creata. Quod dico propter fugam quorūdam dicentium q̄ non refertur ad creaturā reali relatione. ¶ Preterea. Absolutum esset mirabile q̄ imaginatio mea mutaret realiter totum mundum r̄ causaret veras res extra animam. Item q̄ quodlibet agens quātūcunq̄ debile ageret in quālibet mundi res: et in quāta cumq̄ distantia: que omnia sequebantur. nec valet dicere q̄ non agit per se in quālibet: sed per accidens: quia non potest in aliquo causare per accidens: nisi in illo causet aliquid per se: omnis enim effectus per accidens coniunctus est effectui per se: sicut et causa per accidens cause per se. 2. physico. ¶ Quinto arguo in speciali de relatiuis primi modi. ¶ Et primo de eodē et arguo sic. nulla res est s̄m se numeraliter / aut cum aliqua alia specie / vel genere vna essentialiter per aliquam entitatem sibi formaliter inherentem. ergo nulla res est alicui eadem per aliquā entitatem sibi formaliter inherentem. Antecedens patet q̄tum ad primam partem supra distū. 2. 4. q. prima. Et q̄tum ad secundam etiam non est dubium. Nam sicut for. seipso est homo: sic seipso est vniū specie cum platone qui etiam est homo. consequentia vero patet statim. Nam quelibet res eo est sibi numeraliter vel alteri s̄m speciem eadem essentialiter. Unde vt dicit Philosophus. 5. meta. c. de eodem. eadem s̄m se dicitur quēadmodum r̄ vnum. Et postea subdit. palam q̄ idēitas vnitatis quedam est / aut plurium essendi r̄ c. Et rursus in cap. ad aliquid. Eadem dicitur quozum substantia vna r̄ c. Unde aliud non esse alijs eadem specie / q̄ ipsa esse vnum specie: et sic de alijs modis vnitatis et idēitatis. ¶ Secundo per nullum magis diuersum a platone / q̄ est fortes: est fortes idem plato. sed quodlibet accidens fortes est magis diuersum a platone: q̄ ipsemet fortes. ergo per nullū accidens fortes. est fortes ipse idem plato. et vltra. ergo idēitas fortis / siue illud quo fortes est idem plato. non est aliquid accidens / vel entitas inherens for. et omnes assumpte sunt euidentes: r̄ consequentia similiter. ¶ Tertio ad idem arguo: sicut arguunt plures doctores sic. si fortes est idem platoni entitate sibi inherente que vocatur ab alijs idēitas: et similiter plato. alia idēitate sibi inherente est idem fortes sit a. idēitas fortes et b. sit idēitas platoni. Constat q̄ a.

Cap. 25.

T. c. 10.

T. c. 18.

et. 37.

T. c. 15.

T. c. 20.

post diuisionem partes vnionis non sint in toto inuicem vnite vel continue & ante diuisionem sunt vnite et continue: sicut et partes aliarum formarum extensarum in illo continuo. Querendum est per quam vnionem sunt ante diuisionem vnite: & non potest dici fm illam opinionem qd scipis. quia vtrq; potest esse sine vnione sui ad reliquam: sicut patet quia possunt esse non vnite. ergo per alias vniones sunt vnite. & tunc de illis queratur in quo sunt subiective &c. sicut de alijs est questum & erit procesus in infinitum. Consequenter idem proba de distantia quam constat esse relationem: quonia in si sit quedam entitas informans rem distantem: sequitur fm istozum imaginationem qd distantia & contiguitas corporis ad corpus sunt forme incompatibiles in eodem respectu eiusdem: & possibiles sibi successiue in eodem respectu eiusdem. Nam idem corpus impossibile est esse simul contiguum & distans alteri corpori demonstrato: & potest prius esse contiguum & postea distans: & sic idem corpus potest transmutari de forma contiguitatis in formam que est distantia. Ponatur ergo sic esse: & sit illud corpus a. ergo aut a. transmutabitur a contiguitate in distantiam in tempore vel in instanti. Si in tempore ergo postq; perdidit partem contiguitatis adhuc habebit partem eius: & per consequens postq; erit localiter separatum a corpore cui est contiguum adhuc habebit partem contiguitatis: & per consequens erit contiguum illi: cum quilibet pars contiguitatis sit contiguitas: consequenter loquendo ad illa imaginationem: vel habebit contiguitatem & non erit contiguum. vtrunq; autem est impossibile. Si vero transmutatur corpus a. a contiguitate sua in distantiam in instanti: sit illud instans. c. tunc aut c. est instans in quo incepti motus. a. aut aliud. si illud: cum illud fuerit vltimu sue quietis: & per consequens in quo vltimo fuit contiguitas eius sequitur qd in eodem instanti est & non est sua contiguitas & similiter qd est tunc sua distantia. Quia omne quod transmutatur est in eo ad quod primo transmutatur est. s. phy. in primo autem instanti ponitur a. primo transmutatum ad distantiam. quare &c. Ites sequitur qd tunc non est sua distantia: quia tunc est contiguum illi: & sic etiam contradictoria sequuntur. Si vero. c. sit aliud instans: vel est in mediatum instanti in quo incepti motus: & tunc sequitur qd impossibile. s. phy. vel est mediatum: & tunc sequitur qd per totum tempus medius quo mouebatur fuit distans sine distantia: & cum hoc semper fuit contiguum corpori a quo mouebatur: que sunt impossibilia: & cum hoc etiam sequitur qd erit dare primam partem spatij acqvisitam per motum localem sicut erit dare primam instans in quo distans a corpore quiescente: cui est contiguum. quod est etiam impossibile: vt ibidem probatur. Deinde arguo de relatione primi modi fm numerum vt duplum et dimidiu & huiusmodi. Et suppono ex dictis in. 2o. d. q. 2. qd numerus non sit aliqua res addita rebus numeratis. Secundo suppono ex. 5. meta. qd vnus numerus est duplum ad alium. verbi gratia. quaternarius ad binarium. Sumatur ergo quaternarius hominum vel angelozum existentium in quattuor angulis mundi. iste vtiq; duplus est ad binarium duozum vel ex ipis: vel duozum hic paribus existentium. sed non est duplus per aliquam entitatem illi inherentem que sit duplicitas. iuxta modum loquendi alioz. Quod probatur: quia vel illa entitas si est: est simplex: & tunc oportebit qd sit tota in quolibet illozum quattuor. cum non sit ratio propter quam sit in vno potius qd in alijs. Et sic idem accidens numero fm se totum est simul in diuersis subiectis maxime distantibus: quod impossibile est per naturam. Vnde Aug. 9. de trinitate dicit. qd nullum accidens excedit subiectum in quo est. non enim color vnus corporis potest esse & alterius corporis.

L.c. 4o.
L.c. 2o.
L.c. 2o.
L.c. 4o.
L.c. 2o.
L.c. 4o.

Preterea. Si duplicitas ista est in quolibet illoz quattuor quilibet erit duplus ad binarium datum: & sic quilibet illozum hoim / vel angeloz est quattuor hoies. vel angeli: quod absurdum est: vel illa entitas est habes partes: tunc vel partes eiusdem ronis cu suo toto. i. quorum quilibet est duplicitas: et tunc sequitur hoc inconueniens scdm sicut primo: vel partes diuersarum rationum a toto: & tunc vel ocs simul erunt in quolibet. & idem sequit sicut prius: vel vna erit in vno: & alia in alio. Constat aut qd ille partes no sunt entitates absolute fm opinionem. sunt ergo respectus et non nisi ad eundem terminum ad quem est duplicitas cuius sunt partes. vnus aut ad duo est respectu subduplicitatis. Et quo sequitur qd ipsa duplicitas non est aliud: qd subduplicitas: & sic no est fm se aliqua vna entitas: vel respectus alterius rationis a subduplicitate: quoniam cum tales subduplicitates sint inter se loco distantes / nec adinuicem continue: vel contigue: sequitur qd ipsa duplicitas: nec est aliquo modo per se vna entitas numero non plus: qd illi quattuor hoies: vel angeli: & hec oia repugnant imaginationi opinionis. Simili modo potest argui de continuo. verbi gratia. quadrupedali quod est duplum ad continuu bipedale: qm talis duplicitas: vel erit tota in quolibet parte: & sic quilibet pars erit dupla ad illud bipedale. vel pars erit in parte et sint eiusdem rationis cum toto. s. subduplicitate idem sequitur. Si vero sint alterius ronis. sequit qd duplicitas nihil aliud erit: qd equalitas & subduplicitas: & alij respectus diuersarum rationum quibus alie partes pportionaliter referuntur ad illud continuum bipedale: & cum hoc etia qd ipsa duplicitas non erit aliqua per se vna entitas. & eodem modo potest pbari qd equalitas numeri ad numeru / vel magnitudinis ad magnitudinem non est res superaddita numero: vel magnitudini. Consequenter idem pbo de dno & seruo que a multis dicuntur relatiua scdm modi: sive sit bene dictu / sive non: de quo nuncuro: qd non est vtilis concertatio. arguo aut sic. possibile est aliquid de non dno fieri dnm: et aliquid de non seruo seruu. nullo penitus quicq; in altero illozum agente. ergo possibile est aliquid esse dnm sine aliqua tali entitate sibi inherente que sit dnm: & similiter seruu sine seruitute inherente. Consequenter clara est cu sit impossibile aliqua entitate de nouo esse in aliquo & illi inherere nisi aliquid agat in illo illam entitatem: alioquin aliquid esset postq; no fuit: scz entitas illa. & nihil tñ esset efficiens ipsum. Antecedens proba. Nam possibile est qd fieri vna lex a deo: vel etia per aliquem alium qui facere potest qd quicq; iuuiste. primu vulneraret si sponte infra decennium ei no fatissaceret pro offensa: ex tunc esset seruus eius qui lesus fuisset: qua lege facta si quis sic vulneraret: & infra decennium no satisfaceret. copleto decennio nulla re mundi agente quicq; in lesu: vel ledetem: lesus esset dñs & ledens seruus. non pot assignari quicq; qd vel per se: vel per accidens aliqua entitate causaret in alterum: vel vtriq; eoz: nec etia ipsi in seipos: qd non naturaliter. Nam & ante totu decursum decennij non minus causassent: nec libere: qd tunc possent no causare: & sic hic potest no esse seruus tñ posito casu: & ille non esse dñs: quod est falsum. Simili modo posset pbari. qd nulla actione interueniente solo tempore lapsu actuali: vel etia potentiali: aliquid fieret de no possessore possessoz: & de no precio precio: & similiter de multis alijs. Preterea. Omnis entitas que no est deus realiter refertur ad dnm sicut causatum ad sua causam pducentem vel cõseruantem. ergo aliqua entitas est relatiua non per aliquam entitatem sibi inherentem. Consequenter patet: qd ex opposito consequentis sequitur qd sit actualis infinitas in relationibus creature ad deum se informantibus: qd no dicitur. vel qd erit aliqua relatio & aliqua entitas que non refertur ad dnm: vt ad causantem: nec vt ad cõseruantem:

idem iniquis effectus in im. asuaros
ades ut relatiu atq; poster in asua
ri manentib; fm. et tris f.

L.c. 11.
L.c. 2o.
L.c. 11.
L.c. 25.

qd repugnat antecedenti. Antecedens aut patet p fidem et per Apostolum ad Rom. dicentē qd ex ipso et per ipsum & in ipso sunt omnia. Preterea. Sicut per alios arguitur omne agens in agendo pateretur: quia in se fieret entitas aliqua que non erat: et certe quicquid proteruiter posset dici nunq; realiter vitabitur: quin in deo dum nouiter causat aliqua entitas nouiter fieret: cum ipse realiter et vere absq; omni intellectus nostri actione creet et sit creator. et constat qd non ad se sed ad creaturā. Similiter fm philosophum. 5. metaphysi. calefactiuum dicitur ad calefactibile: quia potest ipsum calefacere: et pari ratione pductiuu ad pducibile: et vniuersaliter omne potens ad suu possibile: sic tot relationes erunt in quolibet pductiuo simul actu: quot sunt ab ipso pducibilia: & tot simul erunt in materia quot forme successiue sunt in ipsa generabiles. Nam & illud est simul potens producere: rebus forte non possit omnia producere simul. Et materia licet non possit omnes formas simul recipere: simul tamen est in potentia ad omnes. Et vide ne vtrobiq; sequatur actualis infinitas relationu in eodē simul existentiu: qd non placet. Preterea. Non video quin deus p sua omnipotentia possit conseruare: sicut supra tangebatur: ser. qui nunc est pater et omnē entitatem existentem in eoz simul annihilare pla. qui nunc est eius filius: et omnē entitatem ei inherente: et tunc erit ser. pater: quia tunc in eo erit paternitas sicut nunc: et nullus erit filius eius: qd implicat contradictionem: & similiter paternitatem que dicitur esse in ser. posset ponere subiectiue in platone et filiatione platonis in ser. cu vterq; sit susceptibilis talis forme fm specie: & tunc sequitur qd pla. erit pater fortis a quo fuit genitus. & ser. erit filius pla. quem tamen genuit: nec ab eo ipse fuit genitus: qd non minus implicat contradictionem. Quartā cõclusionē. videlicet qd aliquod relatiuū est formaliter relatiuū per aliquam entitatem et formaliter inherente. proba: quonia sciens est sciens formaliter sciētia & amās est amās amore & sentiens est sentiens sensatione. ergo &c. Antecedens est notu & consequentia: quonia in nobis sciētia amor & sensatio sunt qualitates formaliter scienti & amāti & sentienti inherētes: & quodlibet horū inquantū huiusmodi est relatiuū. Item patet de similitudine qd vtiq; est simile per qualitates ei formaliter inherentes. Constat aut conclusio ista & etiam precedens ex intentione Augustini. 5. de trini. vbi vult qd quedā relatiua incipiunt et desinunt esse taliter relatiua sine sui mutatione: sicut numus sit precium: vt supra allegatum est: quedā vero cu sui mutatione sicut amicus. Nam non incipit esse quis amicus: nisi cum amare ceperit: sit ergo aliqua mutatio volūtatis vt amicus dicatur: vt ibi ait. et amicum accipit communiter pro amante: sicut et philosophus. 1. ethi. cum ait. qd vnicuiq; delectabile est ad qd amicus dicitur: vt equus quidem amanti equum &c. Cum quis autem incipit amare nouā entitatem in se habet que est amor. Vnde cõcordat Ansel. monol. vbi dicit qd quedā relationes nullā faciunt mutationem accedendo vel recedendo circa ea de quib; dicuntur. Non autē dicit omnes relationes: sed quedā: inuēns qd alique faciunt mutationem in his de quibus dicuntur: hoc est: non possunt significatiue tales termini relatiui de aliquibus verificari et negari successiue sine mutatione rerum pro quibus subiecta supponunt. Vidam autem termini relationum possunt: et hoc no est ppter aliud nisi quia quedā relatiua sunt relatiua p res ei inherētes: et quedā non. Quinta cõclusio pbat ex prima sic. omnis entitas est absoluta. ergo nullum relatiuum est relatiuum formaliter per aliquam entitatem sibi inherentem ab omni & omnibus absolutis et entitatib; distinctam. Ex eadem prima cõclusionē patet qd nulla relatio est entitas

ab omni et omnibus entitatibus absolutis distincta: sed quilibet (si est entitas) est aliqua entitas absoluta. Contra predicta multipliciter arguitur et a multis: recitabatur tamen potiores argumentationes: & eas quarum solutionibus patebit solutio ceterarum. Arguitur ergo primo sic. possibile est relationem alicuius ad aliud desinere esse manente quolibet eius absoluto. ergo eius relatio est entitas distincta ab omni absoluto eiusdem. consequentia patet: quonia impossibile est aliquam entitatem desinere manente eo quod est sibi idem: alioquin eadem posset simul esse et no esse. Antecedens probatur. nam similitudo ser. ad pla. potest desinere transmutato pla. fm qualitate fm qua est sibi similis ser. manente & quolibet absoluto alius ser. Similiter dominiū potest desinere per solū defectum seruoꝝ in domio nullo absoluto desinente: et ita de pluribus relationibus: immo de omnibus quarū fundamenta possunt existere sine terminis earūdem. Secundo. relatio potest augeri dum nullū absolutū relatiui augetur. ergo relatio est alia res a quolibet eius absoluto. consequentia patet. alioquin eadē res simul augetur et non augetur. Antecedens declaratur. Nam si ser. sit albus in decem gradibus: et pla. in sex: et intendatur albedo pla. vsq; ad decimū gradus nullo absoluto relatiui intensio: intenderetur similitudo ser. ad pla. Simili modo si queretur qd idem intēderetur simul & remitteretur. Nam positus albedinibus in ser. et pla. si albedo ser. remittitur per quattuor gradus: et albedo pla. nec intendatur nec remittatur: tunc in sorte remittetur albedo & intendetur pariter similitudo. Nam cu eius albedo erit precise sex graduum maior: tunc erit similitudo inter ipsum & pla. qd di eius albedo excedebat albedinem pla. in quattuor gradibus. Tertio. impossibile est eadē rem numero realiter multiplicari: & non realiter multiplicari: sed relatio multiplicatur. verbi gratia. similitudo non multiplicatur absoluto vel fundamento. Nam non multiplicata albedine in ser. potest ser. pluribus albis esse similis: & per cõsequens in eo multiplicari similitudo. Quarto. si relatio non esset res distincta ab absolutis. sequitur qd opposita essent eadem res: qd est impossibile. consequentia patet: quia p eadē albedinem ser. albus est similis pla. albo: et dissimilis Licetoni nigro. si ergo similitudo eius non est aliqua alia entitas ab albedine: et eadē ratione nec dissimilitudo: sequitur qd similitudo & dissimilitudo sunt vna entitas numero. Quinto. sequitur qd in quocunq; esset perfectius absolutum seu fundamentum relationis esset perfectior relatio. consequens est falsum: quia non omne albus est similis. Sexto. alique relationes fundate super rebus diuersarū specierū et generum minus differunt & magis conueniunt quibusdā fundamentis super rebus eiusdē speciei specialissime. ergo relationes huiusmodi sunt entitates ab illis fundamentis distincte. consequentia patet: quia res differentes specie & genere magis differunt his que sunt eiusdē speciei. antecedens declaratur. nam similitudo fundata super qualitate. et equalitas fundata super quantitate magis conueniunt qd similitudo et relatio potentie actiue que possunt fundari super eūdem calorem numero respectu eiusdem. etiam assumptum patet: quia due prime pertinet ad primū modum relatiuozū: duarum vero aliarum vna ad primū: altera ad secundū modum pertinet relatiuozum. Septimo. sequit qd inter eadē extrema no possunt esse relationes diuerse fm specie. qd est falsum. Nam inter calorem pducentem & inter calorem pductum: fundatur relatio modo numeri. verbi gratia. similitudo et relatio modo potentie. s. pductiuū ad pductum. Octauo. sequitur qd sicut aliqua fundamenta sunt in genere substantie aliqua in predicamento quantitatē et aliqua qualitatē. sic etiam ali-

que relationes essent in predicamento substantie: et alique in predicamento qualitatibus: et alique in predicamento quantitatis: et sic per consequens predicamentum relatiuorum non esse distinctum predicamentum ab illis tribus. **¶** Nono. impossibile est eadem rem esse ad se et non esse ad se: sed absolutum est ad se. relatio autem non est ad se. ergo etc. **¶** Confirmatur. quia impossibile est quod opposite differentie conueniant eidem: sed esse ad se et esse ad aliud: sunt differentie opposite immediate diuidentes ipsum ens. quare etc. **¶** Decimo. plus distinguuntur primo diuidentia ens quod diuidentia secundo: sed ens diuiditur primo in absolutum et respectuum. et deinde absolutum diuiditur in substantiam et quantitatem et qualitatem. ergo plus differunt absolutum et respectuum quod substantia et qualitas: sed ille distinguuntur sicut due res. igitur. **¶** Undecimo. impossibile est quod de eisdem rebus precise habeantur conceptus alterius rationis: sed si nullum absolutum esset in mundo preter tres albedines. anima adhuc posset habere conceptum albedinis et conceptum similitudinis. ergo aliqua alia entitas esset ibi preter absolutas. **¶** Duodecimo. ad relationem non est per se motus. s. phys. ad fundamentum relationis est motus per se. ergo etc. **¶** Decimotertio. nulla res est fundamentum sui ipsius aut alicuius quod est sibi idem: sed absolutum est fundamentum relationis. ergo etc. **¶** Decimoquarto. si nulla relatio esset entitas distincta ab absolutis: tollitur omnis causalitas secundarum causarum. Nam quicquid causatur a diuersis causis secundis precepit in eis debitam proportionem et approximationem ad hoc quod causatur ab eis. Sed si ista proportio et approximatō nihil sit nisi absolutum. ergo illa ita sunt realiter causatiua illius effectus: quando non sunt approximatō sicut quando sunt: et si non possunt quando non sunt approximatō: ita nec quando sunt. nulla enim alia realitate posita non potest ab eis aliquid causari quod primo non potuit. **¶** Decimoquinto. **¶** In hoc tollitur separatio accidentium a subiecto in sacramento altaris. Nam si inheretia quantitatis panis nihil aliud est quam ipsa met quantitas. ergo ita post consecrationem quantitas inheret sicut ante. et eodem modo potest argui de alijs accidentibus si qua ponantur ibi sine subiecto. **¶** Decimosexto. idem probatur de compositione seu unione componentium in composito: quoniam si non sit aliqua alia entitas ad absolutis componentibus. ergo illis separatis ab invicem adhuc componerent: et si separata non componunt utique nec coniuncta. nulla enim alia realitate posita non possunt modo aliquod componere quod prius non potuerunt. **¶** Eodem modo potest argui de unione partium continui: quoniam si non sit res sit alia preter partes ipsas: sequitur quod partes discrete essent continue. Nam possibile est quod ita sint sibi proxime discrete sicut continue. verbi gratia. etiam de contiguis. ergo si alique non sunt continue et postea sunt: aliqua entitas est in eis quando sunt continue: que non est quando non sunt continue: et constat quod non entitas absoluta. etc. **¶** Decimoseptimo. specialiter de unione humane nature ad verbum in persona christi. Si enim illa non esset entitas alia ab illa humana natura: sequitur quod si verbum nunquam assumpsisset naturam humanam. Et tamen fecisset illam absolutam eadem illa eque fuisset realiter unita verbo sicut modo est: et si nunc dimitteret naturam assumptam. manente illa realiter in se adhuc esset unita verbo: et assumpta: quod est falsum. **¶** Decimo octauo. quidam alius doctor arguit sic simul de unione nature humane ad verbum: et de unione materie et forme in composito: et accidentis ad subiectum: et partium continui ad invicem sic. Impossibile est contradictoria successiue verificari de eodem: nisi propter motum localem alicuius vel propter transiitionem temporis: vel propter productionem

L. C. 10.

deham
1. dist.
1. q. 4.

vel destructionem alicuius entitatis. ista patent: quod etiam in sanctos. impossibile esset quod deus primo non esset creans: et postea esset creans nisi saltem creatura haberet post non esse esse. Eodem modo impossibile esset quod deus modo non esset annihilatus: et postea esset annihilatus nisi creatura post esse haberet non esse: ita est in omnibus: si possibile est naturam primo non esse unitam: et postea unitam vel everso: sine omni motu locali. ergo oportet quod ibi sit productio alicuius noui vel destructio: cum transiitione temporis non sufficiat: sed manifestum est quod nullum absolutum oportet produci vel corrumpi. ergo etc. **¶** Eodem modo posset deus facere quod una forma pens esset materie: et primo non informaret materiam: et postea informaret: sicut facit duo corpora esse in eodem loco: et per consequens forma vnus materie ita est presens materie alterius: sicut materiam proprie: et tamen tunc informat vnā: et aliam non. Eodem modo potest argui de subiecto et accidente: et similiter de partibus continui. **¶** Decimonono idem alibi ostenditur ad vnionem nature ad verbum arguit sic. **¶** Quando cum quod aliqua denominatione ponitur que nihil dicit ultra denominabilia nisi si existentiam extremam: quicquid conuenit alicui respectu vnus indiuidui: conuenit etiam sibi respectu omnium indiuiduorum eiusdem rationis: nisi aliquid conueniat vni indiuiduo: propter quod conuenit illa denominatio respectu illius et non respectu alterius. **¶** Exemplum primi. si creatura nihil dicit ultra deum creatam: et rem creatam: si deus dicitur creator respectu vnus rei: dicitur etiam creator respectu omnium eiusdem rationis. Similiter quia si similitudo nihil dicit ultra extrema absoluta denominata istis denominationibus pater et filius. Si tamen dicitur quis pater et respectu vnus hominis quod non respectu cuiuscumque. hoc est: quia aliquid conuenit patri respectu vnus indiuidui: quod non respectu alterius: hoc est sibi proprius. puta actio conuenit sibi respectu socratis: que non potest competere sibi respectu iohannis. saltem de facto non conuenit sibi: et propter illud sic proprium dicitur ille homo pater so. et non iohannis. patet ergo maior. Sed si vnio in proposito sit quedam denominatio nihil dicens ultra extrema vnita: et nulla actio vel aliquid proprius conuenit verbo respectu vnus nature et non alterius. ergo equaliter est vna natura vnita sicut alia: hoc autem est falsum: et contra fidem. **¶** Si dicas quod habuit aliquam actionem primam respectu nature assumpte quam non habuit respectu alterius: quia mediante spiritu sancto egit quod nascetur de virgine et formauit corpus sine semine. **¶** Respondetur deo omnem actionem primam quam habuit respectu nature assumpte potest non habere respectu non assumpte: potest enim facere quod alius nascatur de virgine: et tamen non vnatur sibi in vnitate persone. **¶** Vicesimo ad idem arguit idem sic: quando denominans non dicit aliquid ultra denominabilia: ipsis extremis non vnitis: nec per formam nec per locum si semel denotat semper denotat. **¶** Exemplum de similitudine duorum alborum: sed natura assumpta a verbo potest dimitti sine aliqua mutatione facta in ipsa per formam vel locum. ergo natura dimissa adhuc dicitur vnita: quod falsum est. ergo vnio nature ad verbum dicit aliquid ultra extrema vnita. **¶** Auctoritatibus quoque probatur quod relatio sit res ab absolutis distincta: et prima est i. h. p. l. 12. de trinitate. vbi loquitur de nativitate filij dei ait. nasci quod erat iam non tamen nasci est: sed seipsum demutare nascendo: et ita nasci dicit relationem nouam. **¶** Secunda est Ambrosio. primo de trinitate. Si prius inquit erat deus et postea pater: generatio nis a cessione mutatus est. Auertat deus hanc demetiam. ergo per solam accessionem relationis esset mutatio in persona diuina: quod non esset: nisi relatio esset res distincta a

L. C. 10.

L. C. 4.

L. C. 7.

L. C. 11.

L. C. 17.

L. C. 18.

fundamento: quia fundamentum preexistit. **¶** Tertio est Augustini. 5. de trinitate. In rebus creatis atque mutabilibus quod non per substantiam dicitur: restat ut per accidens dicitur. vbi expresse videtur velle quod relatio illa saltem que amitti potest: manente fundamento sit accidens in creatura. **¶** Item infra. quod relatiue pronuntiat non indicat esse substantiam. ergo relatio non est substantia: sed accidens. **¶** Item lib. 7. de ois essentia que relatiue dicitur est etiam aliquid excepto relatiue: prius immediate dicit quod si essentia illa relatiue diceretur essentia: ipsa non esset essentia. vbi expresse videtur velle quod essentia que dicitur relatiue: sit entitas distincta ab illa relatione. **¶** Ad idem est auctoritas philosophi in predicamentis. Ad aliquid sunt quecumque hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. Constat autem quod fundamentum non est ad aliud hoc ipsum quod est. **¶** Ad hoc etiam videtur esse Lommen. et primo quidem primo phys. vbi ex intentione probat quod potentia materie que est relatio distinguitur a substantia materie. ait enim quod accidit substantie eius. s. materie: ut sit in potentia omnis forme. non quod potentia sit in substantia eius: ita quod sit pars distinctionis: quoniam si potentia esset in substantia eius: tunc eius essentia destrueretur per ablationem potentie et presentiam forme in actu. s. forme ad quam habebat potentiam ut reciperet eam: et vniuersaliter si potentia esset in substantia eius: tunc substantia eius corrumpetur apud generationem: et esset in predicamento ad aliquid et non in predicamento substantie. vbi apparet expresse quod loquitur de potentia que est relatio: et illam dicit non esse substantiam eius. **¶** Item. 5. metaphys. dicit quod relatio accidit quantitati et ceteris predicamentis. ergo est entitas distincta ab illis. **¶** Ad primam quis absolute potest negari antecedens: eo quod in sua proprietate sit falsum. **¶** Rudioribus tamen subueniendo distinguo duplicem sensum quod potest haberi de ipso. vnus est. quod possibile est qualitate entitate absoluta alicuius. verbi gratia. sortis manente: entitate que est relatio et qua est talis. verbi gratia. similitudo eius ad platonem desinere esse: et hic est sensus quem habet antecedens per suam propriam significationem. Alius sensus est. quod possibile est qualitate entitate absoluta sortis manente: for. desinere esse similem platonis: siue hanc posse esse veram: for. non est similis platonis in primo sensu. consequentia est necessaria: sed antecedens est falsum. **¶** Ad probationem dico quod (transmutato platonis in hanc posse esse veram: for. non est similitudo non desinit esse: sed manet: verum tamen ipsa desinit esse similitudo sicut etiam ipsa desinit esse eiusdem speciei cum platonis qualitate. propterea quia nulla tunc est qualitas platonis: cui ista (esto quod sit) sit eadem speciei: sicut etiam for. desinit esse similis platonis. quia desinit esse talis qualis est platonis. et hoc non est propter destinationem alicuius entitatis in for. sed propter destinationem entitatis in platonem qua non existente: for. non est talis qualis est platonis: per consequens nec similis ei. **¶** Ex quo patet consequenter quod in isto sensu sensu. antecedens est verum. sed consequentia non valet. nec sequitur quod sit possibile eadem entitatem simul esse et non esse: cum non ponam aliquam entitatem desinere esse: sed bene sequitur: quod simul eadem entitas que non est similitudo: tunc sit: et ipsa non sit similitudo: quod nullatenus repugnat. **¶** Exemplum omnium predictorum. Constat enim quod prescientia dei de antichristo. non est entitas distincta a deitate: nec entitas que est prescientia: potest desinere esse manente diuinitate: sed bene potest desinere esse prescientia. Nam si antichristus esset aut non esset futurus: quorum vtriusque est possibile ipsa vtriusque desinere esse prescientia. cum nulla possit esse prescientia nisi futuri: nec tamen entitas que est prescientia: aut aliqua que sit in deo desinere esse.

+ boni exempli

L. C. 4.

L. C. 16.

Sic respondere nos docet Aug. de sacra. lib. 1. vbi dicit quod scientia et prescientia dicuntur ad aliquid. Scientia enim est eorum que sunt: prescientia vero futurorum. **¶** Et quod potest hoc argui quod futura possunt non esse futura. ergo prescientia potest non esse prescientia: aut id est quod dei essentia. **¶** Ad hoc respondent sic: et fuisset quidem scientia eorum que essent: prescientia autem non fuisset eorum que futura non essent: nec idcirco minus aliquid in creatore fuisset: si prescientia eorum que non essent futura non fuisset: quia ipsa que prescientia est scientia: fuisset etiam si prescientia non fuisset: quoniam futurum aliquid non fuisset. **¶** Ecce enim cum quod si nihil fuisset futurum non fuisset prescientia. **¶** Et tamen nihil minus fuisset in deo: sed quod nunc est prescientia non fuisset prescientia. eodem modo si nunc nihil esset futurum: quod fuit prescientia non esset prescientia: et desinere esse prescientia: et tamen nihil minus esset in deo: nec aliqua entitas dei desinere esse. Similiter dicendum est in proposito. Nam et simile argumentum posset formari ad probationem quod prescientia esset entitas distincta a deo. similiter quod deus et creas distinguuntur realiter: et multa alia falsa: sed ad oia patet per predicta modus respondendi. **¶** Ad secundam dicitur quod duplex sensus potest haberi ex antecedente. Vnus est. proprius est: quod entitas que est relatio vel similitudo for. potest augeri in se: quod admodum dicimus aliquas formas augeri: tunc nulla absoluta entitas for. auget illo modo: et sic alius est falsum. Alius sensus est: quod possibile est quod per similitudinem for. ipse for. denotetur magis similis: et tamen nulla entitas eius absoluta augetur illo modo: et sic est verum antecedens: quod ista iste sensus sit sibi improprie: nec ille in isto secundo sensu inferat seipsum in primo. In hoc autem secundo sensu consequentia non valet: quoniam non est inconueniens idem augeri secundo modo: et non augeri primo modo. **¶** Et vterque ostendit ad secundam casum dico. quod non est inconueniens idem remitti primo modo et augeri secundo modo. **¶** Probatio vero antecedentis non procedit: quoniam in primo casu similitudo non intendit primo modo sicut nec albedo: sed secundo modo tamen: et eodem modo etiam intendit albedo: sicut sicut albedo remittitur similitudo: et sicut intenditur vel augetur similitudo sic et albedo in secundo casu. **¶** Posset aliter responderi sic: quod si augeri et non augeri sumatur opposite. antecedens est falsum. si vero disparate antecedens est verum: sed consequentia non valet: tunc ad probationem antecedentis dico: quod cum non sit alius augeri vel intendi: ut in proposito loquimur quod fieri maius: et maius sit adiectiuum: cui addendum est substantiuum: ut propositio sit intelligibilis: cum in proposito dicitur quod similitudo augetur et non albedo: vel intelligitur quod similitudo sit maior similitudo: vel quod sit maior albedo. **¶** Si primo modo concedo. si secundo modo nego. **¶** Et eodem modo cum dicitur quod albedo non augetur: si intelligitur quod albedo non sit maior similitudo nego. Si vero intelligitur quod non sit maior albedo concedo: sed tunc non sumatur opposite augeri: et non augeri: quoniam fieri maiorem albedinem et non fieri maiorem similitudinem vel econtra. non sunt opposita: quinimmo vere compossibilia circa idem: et ex hoc patet quod non tenet consequentia. si antecedens sumatur secundo modo. **¶** Eodem modo ostenditur ad secundam casum. dico quod sicut albedo remittitur: id est fit minor albedo: sic etiam similitudo fit minor albedo: et sicut etiam similitudo fit maior similitudo: sic etiam albedo fit maior similitudo. Ideo autem dicitur fieri maior similitudo: quoniam subiectum sit per illam formaliter magis simile. et hec responsio in sententia: vel nullatenus: vel modicum differt a prima. **¶** Ad tertium nego inueniorem. **¶** Et ad probationem dico quod for. quibuscumque et quotcumque est similis per vniam albedinem: est etiam similis per vniam similitudinem. Nam eius similitudo nihil est aliud: quam eius albedo per quam est similis. **¶** Ad quartum

s ij

hego consequentiam. Ad probationem dico qd similitudo et dissimilitudo non sunt oppositae. non enim opponuntur relative cum non dicantur relative ad invicem. Non enim similitudo dicitur similitudo dissimilitudinis: nec simile dicitur dissimile simile: nec econverso. Quocirca autem opposita sunt tanquam ad aliquid id est relative ipsam qd sunt aliorum dicuntur: aut quocirca modo ad invicem. i. quocirca casuali habitudine: ut dicit philosophus in ca. de oppositis in postpredicamentis. Item non sunt opposita contrarie: quia aliquid idem numero potest esse simile et dissimile respectu diversorum: quod non contingit et si similitudo et dissimilitudo essent res contrarie: aut isti termini simile et dissimile forent contrarii: sicut pater et philosophum in predicamentis in ca. de quantitate. qui per hoc probat qd magnum et parvum non sunt contraria. Unde illud argumentum est contra arguentes: quia si similitudo et dissimilitudo sunt res ab invicem et fundamento distincte et sunt contrarie: non possunt eidem simul inesse: nec idem possent esse simile et dissimile: cuius oppositum dicunt. Adverte tamen qd quicquid dicitur sit qd omnia opposita relative dicantur ad invicem: non tamen econverso: omnia que dicuntur ad invicem sunt opposita relative: sed ea tamen que de eodem respectu eiusdem verificari non possunt. Ad quintum concedo qd in quocirca est perfectius absolutum: in eodem respectu que est eadem illi absoluto est perfectior: et cuiuscirca albedo est perfectior: eius similitudo que est albedo est perfectior: nec tamen sequitur qd omne qd est albus est similis: nec sicut sequitur albedo fore perfectior: ergo fore est albus: sic sequitur similitudo fore perfectior: ergo socrates est similis. Et est ratio quoniam sicut ad hoc qd albedo sit similitudo requiritur quedam alia qualitas eiusdem speciei. i. alia albedo: que tamen non requiritur ad hoc qd ipsa sit albedo: et similiter ad hoc qd albus sit simile requiritur aliud coalbum: quod tamen non requiritur ad hoc qd ipsum sit albus: sicut ad hoc qd ipsum sit similis non sufficit qd ipsum sit albus: sed requiritur qd eius albedo minus excedat vel excedat ab albedine alterius: et quia aliquid potest esse albus et magis excedere aliud secundum albedinem. ideo non sequitur: si aliquid est albus qd et ipsum sit similis. Ad sextum etiam responderi secundum secundam responsionem datam ad secundam rationem. vtz qd sicut albedo est perfectior albedo: sic similitudo sibi eadem est perfectior: albedo est qd non sit perfectior: similitudo: quia nec ipsa albedo est perfectior: similitudo: nunc autem non sequitur similitudo huius est perfectior: albedo: ergo hoc est similis. sequitur autem similitudo huius est perfectior: similitudo: ergo hoc est similis. Ad sextum dico qd aliud est aliqua esse diversorum generum vel specierum: et aliud est aliqua differre genere vel specie. Nam aliqua duo dicuntur differre genere: quorum neutrum est eiusdem generis cum altero et utriusque est in genere. Sed illa dicuntur esse diversorum generum que sunt in pluribus generibus: et ista multum differunt: quibus utriusque aliquando pro altero improprie accipiatur. Nam vna res potest esse in pluribus generibus: et tamen non potest a seipsa differre genere primo modo: alioquin ipsa esset in aliquo genere in quo ipsa non esset: quod implicat contradictionem. Tunc ad rationem cum dicitur qd aliquere relationes fundate super rebus diversorum generum magis conveniunt quibusdam fundatis super rebus eiusdem speciei specialissime: non faciendo pro nunc vni in eo quod dicitur relationem fundari in tali vel tali absoluto: de quo habetur argumentum sequens. dico qd si res ille dicantur diversorum generum. i. genere differentes: sicut probatio consequentiae videtur accipere. Antecedens illud est falsum. Ad probationem dico supposito qd nulla quantitas sit qualitas: quelibet equa-

litas quantitatis magis differat a qualibet similitudine qualitatis: quam similitudo caloris productivi ab acritate vel potentia eiusdem. vocetur autem acritas vel potentia relatio illa que dicitur relatio potentie: quoniam ista similitudo et ista potentia nullo modo differunt: sed sunt idem numero: et in quocirca genere vel specie est hec similitudo est ista potentia: et econverso: et vtz hic terminis significatiue. Si autem qualitas esset quantitas non esset probatio ad propositum. Si vero in antecedente dicantur res diversorum generum. i. existentes in pluribus generibus: quia antecedens est propositio indefinita potest concedi. Sed consequentia tunc non valet: nec probatio tendit ad hunc sensum. Ad septimum cum dicitur qd inter eadem extrema non possunt esse relationes diversae secundum speciem si intelligitur proprie concedo illud consequens. Ad probationem falsitatis dico: qd relatio caloris in quantum est productiva: et relatio eiusdem caloris in quantum est similitudo eius in quo est ad aliud calidum: non sunt diversae secundum speciem. quoniam in quocirca specie est similitudo est relatio illius: in quantum est productiva: et relatio illius: ut sic loquar et econverso. Si vero intelligitur consequens improprie. sic. vtz non possent esse relationes que essent in pluribus speciebus predicamenti relationis: tunc nego consequentiam. Nam idem calor numero est in pluribus speciebus relationis: est enim similitudo: et secundum hoc est in vna specie relationis: et est dissimilitudo respectu frigidi: et vtz sic est in specie aliqua alia et est potentia productiva: et vtz sic est in alia specie relationis: et est effectus dei: et sic est in alia: et sic posset ostendi qd esset in valde multis speciebus relationis secundum aliam et aliam rationem sicut etiam idem calor secundum aliam et aliam rationem est in diversis speciebus qualitatis: scilicet prima et tertia. ut patet per philosophum in predicamentis. Et advertendum qd cum in precedentibus dixi similitudinem caloris vel qualitatis vel equalitatis quantitatis: et sic de aliis intransitive locutus sum: vtz sit sensus: similitudo que est qualitas et equalitas que est quantitas: et sic eodem modo de aliis. Ad octavum concedo aliquas relationes esse in predicamento substantie et aliquas in predicamento qualitatis: et aliquas quantitatis: non tamen in quantum relationes sunt: sed ex hoc non sequitur qd predicamentum relationis / non sit distinctum predicamentum ab aliis: quoniam cum distinctione predicamentorum stat qd vna res sit in pluribus predicamentis: ut magis patebit in secundo libro. Ad nonum nego minorem. rationem illius partis. relatio non est ad se. si sumatur significatiue. Nam licet relatio non omne quod ipsa est ipsa sit ad se: quolibet tamen relatio est aliquid ad se: ut supra probatum est. Ad confirmationem dico qd esse ad se et esse ad aliud si sumatur secundum idem sunt opposita: non autem si secundum diversam. verbi gratia. esse hominem ad se et esse hominem ad aliud sunt opposita. sed esse hominem ad se et esse hominum ad aliud: non sunt opposita. et primo modo secundum intellectum concedi potest qd sunt differentie dividentes ens: et qd non possunt eidem convenire. Secundo autem modo non sunt differentie entis: et possunt eidem utriusque convenire: immo cuilibet conveniunt: ut supra probatum est. Ad decimum dico primo qd maior ad bonum intellectum non veritate habet quando divisio non est simpliciter opposita. Instantia. si dividatur ens in causam et causatum: hoc est ens vel causa sit vel causatum aliqd tamen est causa et causatum: sicut quedam causa secunda: et p consequens aliqua causa: et aliquod causatum minus distinguitur quod due cause vel duo causata inter se. Similiter bonum (ut patet primo ethicorum) dividitur in vtz delectabile et honestum: et quolibet horum potest di-

calor in diversis speciebus quibus sit. i. a. 3.

vidi: et tamen bonum honestum est delectabile ut ibidem dicitur: et per consequens aliquod honestum et aliquod delectabile minus distinguntur quod duo honesta inter se: vel duo delectabilia. Ad propositum. divisio entis in absolutum et respectivum non est per opposita: quia omne respectivum est absolutum et econverso. Secundo dico ad minorem qd licet hec propositio sit vera. omne ens est absolutum aut respectivum: proprie tamen non dividitur ens in absolutum et respectivum. Nec proprie dicitur ens aliud absolutum aliud respectivum: non plus quam si diceretur homo alius risibilis alius susceptibilis disciplinæ. Et quo patet qd minor est falsa. divisio ergo per absolutum et respectivum non est divisio rerum: sed potius predicabilium: quorum quedam sunt absoluta. i. predicantur ad se: quedam vero respectiva. i. que predicantur ad aliud: sicut est divisio predicamentum alie sunt absolute alie respectiva vel relative. i. alie sunt quibus aliqua dicuntur esse ad se: alie quibus dicuntur esse aliqd ad aliud. Ad undecimum dico qd de eisdem rebus possunt haberi plures conceptus alterius rationis: quorum aliquis vel alii non sunt quod dicitur. qualis est omnis conceptus relatiuus vel connotatiuus. potest enim quilibet res considerari secundum se: et in comparatione ad aliud: et tales considerationes sunt utriusque alterius et alterius rationis. Ad duodecimum dico qd nunquam est motus vel mutatio ad rem absolutam quin simul sit mutatio ad rem que est relatio. Unde si aliquid fiat album per sui mutationem et preexistat aliud coalbum sit etiam simile per suam mutationem: et sicut istud mutatur ad rem que est albedo: sic etiam mutatur ad rem que est similitudo. Dicitur tamen qd albedinem est per se motus: et non ad relationem: quia impossibile est qd aliquid de non albo fiat album sine sui mutatione: sed vtz qd de non simili potest aliquid fieri simile sine vlla sui mutatione: per solam mutationem factam in aliquo coalbo: quapropter per accidens est qd aliquid mutatur: cum de non relatio sit relatiuum. per se autem quod mutatur cum de non albo sit album: sic de huiusmodi: et hec est ratio quam in proposito reddit philosophus 5. phys. 2. n. metaphys. ut supra allegatum est. Ad decimum tertium posset dici ad hominem primo qd concessis premissis adhuc non sequitur qd absolutum non sit relatio: sed solum qd non est relatio cuius est fundamentum: non autem ulterius sequitur. absolutum non est relatio cuius fundamentum est. ergo absolutum non est relatio. Sed arguitur ab inferiori ad superius negative a parte predicati. Dico tamen aliter qd si volumus inniti proprietati sermonis: nulla relatio est suum fundamentum: sed quolibet que habet fundamentum distinguitur ab eo. Et isto modo albedo non est fundamentum similitudinis potius quam econverso: sed si aliquid est fundamentum similitudinis est fundamentum albedinis: nec video qd sic loquendo: aliud sit fundamentum quam subiectum. non sic autem puto intellexisse antiquos doctores dicentes: qd relatio et fundamentum sunt idem: sed pro ipsis terminis vel conceptibus relatiuus et absoluto eiusdem rei: quorum absolutus dicitur fundamentum relatiui: non quia sit eius subiectum: sed quia est prior eo et presupponitur ei respectu rei correspondentis utriusque. Et autem prior causalitate secundum quod talem prioritatem attribuitur terminis. Nam quicquid idem sit album et simile et albedo et similitudo. tamen non quia aliquid est simile alicui albo. ideo ipsum est album: sed econverso: quia ipsum est album. ideo ipsum est simile alteri albo: nec quia aliquid est similitudo ad album: ideo

est albedo: sed econverso: et ideo iste terminus album est hoc modo prior: isto termino simile: et iste terminus albedo est prior: isto termino similitudo respectu eiusdem rei pro qua supponunt. Item est prior: prioritate consequentiae. Nam sequitur consequentia simplici aliquid est simile albo. ergo ipsum est album: et non sequitur econverso. aliquid est album. ergo est simile albo. quia si ipsum solum esset album. antecedens esset verum: et consequens falsum: et propter istam prioritatem per quandam similitudinem ad fundamentum domus: quod est prima pars eius: et ceteris supponitur et ei nulla. similiter iste conceptus absolutus vocatur fundamentum relatiui: et quia isti conceptus supponunt pro eodem et verificantur pro eodem: ideo dicitur (utendo actu exercito pro significato) qd idem est. Unde cum dicitur fundamentum et relatio sunt idem. sensus est. relatio et fundamentum supponunt pro eodem. vel de relatio et fundamento verificatur esse idem: quod actus sic significatus debet exerceri: sumendo terminos absolutum et respectivum supponentes pro eodem. verbi gratia albedo et similitudo: sic albedo et similitudo sunt idem in quo actu exercito termini supponunt significatiue: quicquid cum dicitur albedo est fundamentum similitudinis: supponit materialiter vel simpliciter: et est iste modus loquendi similis ei quo dicimus. passio et subiectum sunt idem: per quod recte sentientes intelligunt hunc actum significatum de passione et subiecto verificari esse idem: qui sic exercetur. homo et risibile sunt idem: vel aliquid simile. sumendo gratia exempli. in quo actu exercito termini sunt significatiue: quicquid cum dicitur. homo est subiectum et risibile est passio: et homo et risibile sunt materialiter vel simpliciter secundum hunc sensum puto illos fuisse locutos. Et ego ipse sic intelligo si alibi vtz isto modo loquendi. Ad decimum quartum nego consequentiam: et concedo tales causas non agere nisi approximatis passis. nec tamen approximatio est aliqua entitas distincta ab absoluta entitate approximati: et cum arguitur qd tunc agerent etiam non approximata. nego. Ad probationem cum dicitur qd nulla alia entitate posita est. dico qd falsum est. quoniam eadem entitas precisa dum distat: nec est sufficienter propinqua non agit: et si fiat propinqua agit. Et si dicatur qd propinquitas non est alia res ab ipsa: non plus ipsa erit propinqua quando agit quam quando non agit. Dico qd falsum est: quia res vna non est remota ab alia per aliquam rem informantem eam que sit remotior. Sed ideo dicitur remota quia inter ipsam et aliam interiacet spacium vel distantia media: vel interiacere potest ipsis localiter non mutatis: sic non dicitur propinqua vel proxima propter aliquam talem rem: sed quia inter eam et aliam nullum interiacet spacium. Ad decimum quintum nego consequentiam: et si militer aliam consequentiam que fit ad probationem prime. Nam quicquid dum accidentia panis inheret substantie eius ipsa inherencia non sit aliud quam ipsum accidens inherens: et ipsum accidens est ipsa inherencia: quando tamen ablatum est subiectum. tunc entitas que prius fuit inherencia non est inherencia: sicut nec accidens quod prius inheret subiecto: tunc inheret subiecto: et ideo tunc non est in subiecto. Ad decimum sextum nego etiam consequentiam. Nam quicquid vno vel compositio non sit alia entitas ab unitatibus et compositionibus diuisim et continuam: non qualitercumque tamen existentia componunt: sed solum quando vni est forma et actus alterius: et aliud est potentia et materia eius ad quod nulla entitas preter illa media ligans vel coniungens requiritur: ut patet. 8. meta. 2. de anima. Ad id quod annectitur de partibus contrariis. dico qd non sufficit ad continuitatem propinquitatis secundum situm: sed requiritur qd ipse partes propinquitatis constituent vnum hoc aliquid: quod non contingit in contrariis.

L. c. 5. L. c. 7.

Contra deus refertur ad creaturam in primo et secundo modo relationum...

Respondeo propter assumptum in primo argumento et dicta aliquorum in ista materia pono ad propositum quatuor conclusiones.

Prima. qd aliquid potest referri realiter ad non ens siue ad id quod non est.

Secunda est. qd non ens potest realiter referri ad ens siue ad id quod est.

Tertia est. qd deus eternaliter referebatur realiter ad creaturam quando erat.

Quarta est. qd deus realiter refertur ad creaturam ex tempore.

Propter probationem harum conclusionum oportet premittere qd intelligo per referri realiter...

Hoc premissis probatio prima conclusionis. Probatio sic. possibile est aliquid dum non apprehenditur ab anima esse veram imaginem alicuius non existentis...

Cap. 1.

Cap. 10. 2. 11.

Cap. 11.

Cap. 21. 2. c. 20.

tempora: vt quod fecit ad factum: et facturum ad factum. Et hinc sic. aliquid est realiter productum seu perfectum...

Secundam conclusionem probatio sic. oia relatiua dicuntur ad conuertentia...

Probatio sic. oia relatiua dicuntur ad conuertentia. ergo non ens realiter refertur ad ens. Antecedens patet per Augustinum...

Tertiam conclusionem probatio sic. deo ab eterno fuit realiter causatiuus et prescius...

Probatio sic. deo ab eterno fuit realiter causatiuus et prescius. ergo ab eterno realiter referebatur ad causabile et ad prescitu...

q autem realiter etiam non est dubium: cum nulla anima ab eterno fuerit que cognouit deum. Nec valet dicere qd ab eterno deus cognouit se causatiuum...

Quartam conclusionem probatio sic. oia relatiua dicuntur ad conuertentia...

Cap. 11.

Et confirmatur. quia si solum fm rationem refertur: aut ideo hoc est...

Cap. 9.

Scotus in p. dist. 1.

Probatio sic. iuxta modum communem loquendi: quecumq; relatio consequitur extrema ex natura rei sine consideratione intellectus est realis...

fatus et seruus vel possessio sine distinctione et alijs relationibus. Probeterea. Exclusa omni consideratione anime nature humana est vnita verbo in christo...

Probeterea. Spiritus sanctus temporaliter est datus et donatus creature / nec in hoc est necessaria consideratio anime nostre...

Probeterea. Si hoc deberet negari: aut hoc esset propter auctoritatem ecclesie / vel scripture sacre; vt alicuius sancti / vel famosi philosophi...

Probeterea. Nec philosophus / nec Commenta. vnq; etiam hoc dixerunt. cum tamen dixerint deum esse principium et motorem et causam finalem aliorum...

Contra istas conclusiones arguo. et primo contra primas duas ex diffinitione relatiuorum: relatiua enim sunt quecumq; hec ipsa que sunt aliorum...

Secundo contra primam conclusionem. omne terminans realem dependentiam alicuius termini est verum ens in rerum natura existens...

Tertio entitatis ad non ens non est vllus ordo realis: nec etiam conuerso. ergo nec relatio. cum omnis relatio sit ordo quidam vnus ad alterum...

Cap. 1.

Deinde specialiter contra secundam conclusionem arguo ex intentione Augustini septimo de trinitate ubi ait. Sed si non esset homo id est aliqua substantia non esset qui relative dominus diceretur: si non esset equus quedam essentia non esset quod iumentum relative diceretur. Ita si numerus non esset aliqua substantia: nec arra posset dici relative: quapropter si et pater non est aliquid ad seipsum: non est omnino qui relative dicatur ad aliquid. hec Augustinus. Et ista autem videtur eius intentio esse: quod nihil posset dici relative ad aliquid: nisi ipsum sit aliqua essentia vel substantia: quod autem non est: non est aliqua essentia aut substantia. ergo etc.

Tho. 1. p. 9. 13. ar. 7.

Deinde contra tertiam et quartam simul arguo. Primo sic. quando cum aliqua duo non sunt eiusdem ordinis illa non realiter ad invicem referuntur. hoc patet de scientia et scibili et sensu et sensibili. Nam quia scibile et sensibile inquantum sunt res quedam in esse naturali existunt: sunt extra ordinem sensibilibus et intelligibilibus: ideo in scientia et sensu est relatio realis: sicut ordinatur ad sciendum vel sentiendum res: sed ipse res in se considerate sunt extra huiusmodi ordinem: ideo in eis non est aliqua relatio realiter ad scientiam et sensum: sed sicut rationem transquantum intellectus apprehendit eas. ut terminos relationum scientie et sensus.

Sec. 2. 0.

Deinde philosophus. 5. metaphysicorum. dicit quod non dicitur relatio. eo quod ipsa referantur: sed quia alia referuntur ad ipsa: sed deus est extra totum ordinem creature: et omnes creature ordinantur ad ipsum et non e converso. ergo non realiter referuntur ad creaturas. Secundo sic. omne realiter relatum ad aliquid est realiter ordinatum ad illud: sicut albedo que est ratio referendi ad aliam albedinem est naturaliter ordinata ad illam pro eo quod aliquas perfectiones habet ab illa in quantum in eis est natura perfectior simul quam in altera eorum: omne autem ordinatum realiter ad aliud dependet ab illo pro quanto: scilicet expectat illud ut in ipso fundetur relatio ad illud: et si dependet. ergo est mutabile. ergo imperfectum: quia carens illa perfectione ad quam mutatur: et si imperfectum. ergo limitatum. ergo de primo ad ultimum omne relatum est limitatum: et hoc est verum de relato ad aliud in natura: quia si referatur ad aliquid quod est et eadem in natura realiter: non oportet quod dependeat: quia non expectat aliquid aliud a se in natura: ut in eo fundetur relatio: sed deus non est limitatus. ergo nec relatus realiter ad creaturam que est aliud ab eo in natura. Tertio sic. deus est perfecte simplex: et summe necessarius esse. ergo non referatur realiter ad creaturam. Antecedens patet quantum ad utramque partem. consequentia probatur. Nam quia est perfecte simplex nihil est in eo quod non est ipsum sicut Augustinus. n. de civitate dei. deus inquit simplex est: quia est id quod habet perfecta etiam necessitas eius est talis quod non variabitur esse eius: quia cumque hypothesis possibilis siue impossibilis ponatur circa aliud a se: quia alia non sunt necessaria nisi secundaria. Ex his autem sequitur quod nulla est in eo realitas: que necessario coexistat aliis a se: tale enim necessarium exigens aliud a deo non esset. illo exacto non existente: et per consequens aliquid quod esset perfecte idem deo non esset alio alio: quod non est necessarium ex se non existente. relatio autem realis necessario coexistit ad suum esse terminum relationis. ergo in deo non est relatio realis ad aliud a se. Ad hoc etiam videtur esse auctoritas Augustini in 3. distinctio. qui dicit sic. appellatio qua creatura dicitur ad creatorem relatio realis est et relationem notat: que est in ipsa creatura. appellatio vero illa qua creator relative dicitur ad creaturam: relatio quedam est: sed nullam vocat relationem que sit in creatore. Ex his videtur magister innuere quod relatio signata per relationem ap-

Seco. li. 1. distinctio. 30. Cap. 10.

pellatiam creaturarum non sit realiter in deo: et per consequens ille non realiter referatur. Ultimo argui potest contra fundamentum probationis predictarum conclusionum: ex hoc enim quod deus omni anime consideratione exclusus est vere prescius et dominus: et sic de alijs que relative dicuntur de eo arguebatur quod esset realiter prescius et dominus: contra hoc quidem: quia similiter probaretur quod identitas eiusdem ad seipsum esset relatio realis. Nam exclusus consideratione anime quodlibet est seipsi idem: ut for. est idem sorti. et pla. idem platonem. ergo realiter idem: et per consequens illa identitas est realis: sed consequens est falsum: per philosophum. 5. metaphysicorum. capitulo de eodem: ubi ait sic. Phalam quia identitas unitas quedam est: aut plurimum offendit: id est eorum que sunt plura in esse: aut quando vitur pluribus vel ut quando dixerit ipsum ipsi idem. Nam ut duobus vitur eodem ex quibus innuit quod relatio talis non sit nisi quando intellectus eodem vitur quasi tanquam duobus idem sibi referendo. Ad primam dicens quod non est intentio philosophi quod de relativis predicatur in propria forma hoc totum ipsum quod est: sed intendit quod quodlibet sicut relatum est ipsum ad aliud. verbi gratia dominus est dominus ad aliud et servus est servus ad aliud: et sic quodlibet predicatur in propria forma de seipso ad aliud: ut supra in prima conclusione de relationibus magis expressum est. Cum ergo dicitur quod id quod non est. non est hoc ipsum quod est ad aliud. dico quod hoc verum est in sensu nunc excluso: sed tamen aliquid quod non est: est ipsum quod est ad aliud in vno sensu dato. verbi gratia. causabile quod vitur non est: est causabile ad aliud. Et ulterius dico quod non sequitur oppositum. Ad aliud dico ut in predicta questione dictum est frequenter: sancti et philosophi nos in quotidiano usu in multis vitur istis vocabulis aliud et aliquid. pro his que non existunt: nec sunt aliqua entia: vel entitates: et ita dico quod relatio dicitur esse aliorum generaliter et communiter. sumendo hunc terminum aliorum. ut tam de non existentibus quam de existentibus dicitur. Ad secundam dico concedendo maiorem si sumatur in sua proprietate: et nego minorem: non enim pater dependet a filio in divinis: nec certe etiam in creaturis (nec dominus a servo / nec causa que libet a causato: quibus non possit aliquid esse pater: nisi aliquid sit filius: nec e converso: nec aliquid possit esse servus: nisi sit aliquid dominus / nec aliquid causa nisi aliquid sit causatum: nec e converso: quod tamen non est proprie dependere: quia sic deus pater proprie dependeret a filio: et e converso: quod est hereticum: dependeret etiam a creatura. cum ille sit dominus et non possit esse dominus nisi illa sit serva. Si tamen sic improprie sumeretur dependetia in maiore: tunc illa esset falsa. constat enim quod deus est realiter causativus: nec potest sic esse causativus nisi aliquid sit causabile: et tunc causabile non existit in re: natura. multa etiam non existentia actualiter in rerum natura sunt a deo cognita: et ipse est realiter et actualiter illa cognoscens. Ad tertiam si ordo sumatur stricte et proprie quicquid sit de antecedente. nego consequentiam. dico quod non omnis relatio est ordo: nec omne quod refert ad aliquid proprie ordinatur ad aliud. Si vero ordo sumatur improprie et communiter pro omni habitudine et relatione unius ad aliud: nego antecedens. Ad quartum dico quod quedam relatio sumatur que non possunt verificari de aliquibus: nisi pro his que existunt: ut pater et filius dominus et servus: duplum et dividuum: et plura alia: quedam et pro his que existunt: et pro his que non existunt: sicut cognitum et representatum ex: ractum

pellatiam creaturarum non sit realiter in deo: et per consequens ille non realiter referatur. Ultimo argui potest contra fundamentum probationis predictarum conclusionum: ex hoc enim quod deus omni anime consideratione exclusus est vere prescius et dominus: et sic de alijs que relative dicuntur de eo arguebatur quod esset realiter prescius et dominus: contra hoc quidem: quia similiter probaretur quod identitas eiusdem ad seipsum esset relatio realis. Nam exclusus consideratione anime quodlibet est seipsi idem: ut for. est idem sorti. et pla. idem platonem. ergo realiter idem: et per consequens illa identitas est realis: sed consequens est falsum: per philosophum. 5. metaphysicorum. capitulo de eodem: ubi ait sic. Phalam quia identitas unitas quedam est: aut plurimum offendit: id est eorum que sunt plura in esse: aut quando vitur pluribus vel ut quando dixerit ipsum ipsi idem. Nam ut duobus vitur eodem ex quibus innuit quod relatio talis non sit nisi quando intellectus eodem vitur quasi tanquam duobus idem sibi referendo. Ad primam dicens quod non est intentio philosophi quod de relativis predicatur in propria forma hoc totum ipsum quod est: sed intendit quod quodlibet sicut relatum est ipsum ad aliud. verbi gratia dominus est dominus ad aliud et servus est servus ad aliud: et sic quodlibet predicatur in propria forma de seipso ad aliud: ut supra in prima conclusione de relationibus magis expressum est. Cum ergo dicitur quod id quod non est. non est hoc ipsum quod est ad aliud. dico quod hoc verum est in sensu nunc excluso: sed tamen aliquid quod non est: est ipsum quod est ad aliud in vno sensu dato. verbi gratia. causabile quod vitur non est: est causabile ad aliud. Et ulterius dico quod non sequitur oppositum. Ad aliud dico ut in predicta questione dictum est frequenter: sancti et philosophi nos in quotidiano usu in multis vitur istis vocabulis aliud et aliquid. pro his que non existunt: nec sunt aliqua entia: vel entitates: et ita dico quod relatio dicitur esse aliorum generaliter et communiter. sumendo hunc terminum aliorum. ut tam de non existentibus quam de existentibus dicitur. Ad secundam dico concedendo maiorem si sumatur in sua proprietate: et nego minorem: non enim pater dependet a filio in divinis: nec certe etiam in creaturis (nec dominus a servo / nec causa que libet a causato: quibus non possit aliquid esse pater: nisi aliquid sit filius: nec e converso: nec aliquid possit esse servus: nisi sit aliquid dominus / nec aliquid causa nisi aliquid sit causatum: nec e converso: quod tamen non est proprie dependere: quia sic deus pater proprie dependeret a filio: et e converso: quod est hereticum: dependeret etiam a creatura. cum ille sit dominus et non possit esse dominus nisi illa sit serva. Si tamen sic improprie sumeretur dependetia in maiore: tunc illa esset falsa. constat enim quod deus est realiter causativus: nec potest sic esse causativus nisi aliquid sit causabile: et tunc causabile non existit in re: natura. multa etiam non existentia actualiter in rerum natura sunt a deo cognita: et ipse est realiter et actualiter illa cognoscens. Ad tertiam si ordo sumatur stricte et proprie quicquid sit de antecedente. nego consequentiam. dico quod non omnis relatio est ordo: nec omne quod refert ad aliquid proprie ordinatur ad aliud. Si vero ordo sumatur improprie et communiter pro omni habitudine et relatione unius ad aliud: nego antecedens. Ad quartum dico quod quedam relatio sumatur que non possunt verificari de aliquibus: nisi pro his que existunt: ut pater et filius dominus et servus: duplum et dividuum: et plura alia: quedam et pro his que existunt: et pro his que non existunt: sicut cognitum et representatum ex: ractum

Sec. 2. 0.

5. meta. Sec. 2. 0.

Cap. 1.

et alia plura: et sicut philosophum quedam que non nisi per his que non sunt ut faciendum factibile et similia. de primis verum est: quod nihil potest sic referri vel relative dici: nisi sit aliqua essentia: et de talibus: sicut patet loquitur Augustinus et sicut dicit quod nihil esset homo aliqua substantia non esset qui relative dominus diceretur: et sic de iumento et arra: sicut cum dicit si pater non esset aliquid debet intelligi: ita non est aliquid quod relative dicitur pater ad aliquid: et hoc est verum et sufficit ad suum propositum: nec aliud intendit: sed non sequitur nihil potest esse pater vel dominus vel arra: nisi sit aliqua essentia ergo nihil potest esse cognitum vel factibile nisi sit aliqua essentia. Nam antecedens est verum et consequens falsum: quoniam antichristus est cognitum et factibile: et tamen non est aliqua essentia. Confirmatur hec solutio: quia hanc inductionem facit Augustinus ad declarandum illam universalem propositionem quam assumpsit. omnis essentia que relative dicitur est ad aliquid excepto relatio: non enim ait. omne quod relative dicitur: sed omnis essentia: per quod patet ipsum non generaliter de omnibus relativis fuisse locutum. ex hoc etiam patet vnum quod supra dicebatur: scilicet quod esse ad aliquid non est esse aliquid. Et quod predicari relative non sit id de quo dicitur esse aliquid seu esse essentia aliqua: alioquin de puro non ente non posset predicari vere aliquid relative. Ad argumenta contra tertiam et quartam conclusiones. Ad primum dico primo. quod si ratio esset bona sequitur quod nec creatura realiter ad deum referatur cum non sit eiusdem ordinis cum deo: cuius oppositum etiam dicunt. nego ergo illam maiorem. Ad probationem dico quod sicut scientia realiter refertur ad scibile et sensus ad sensibile. sic e converso scibile realiter refertur ad scientiam et sensibile ad sensum: nec philosophus dicit oppositum: nec Commentator: quoniam neuter ibidem facit mentionem de relatione rationis. Ad pro intellectu philosophi autem verbi allegati quod diversimode interpretantur. dico quod philosophus dat ibi quandam differentiam inter relata duorum primorum modorum: et relata tertij modi: et est differentia hec quod vni correlativum de relativis tertij modi dicitur ad aliud: quod aliud dicitur ad ipsum. verbi gratia. sensibile seu sensatum vitur habet translatio commensuratio dicitur de aliquo relative ad sensum seu sensationem: quia sensus dicitur ad aliud vel illud. denominatur enim aliquid sensatum a sensu per quam denominationes non significatur aliud quam quod ipsum tanquam obiecti est sensus: sicut visio dicitur esse coloris et eodem modo nihil aliud est esse intellectum quam illius esse intellectione. nec aliud significatur per aliud. et hoc est quod expresse dicit ibi philosophus declarans dictum suum. Unde ait. Nam intelligibile quia illius intellectus est: et immediate explicat quomodo ipse: quia scilicet vitur ad calorem: quod est esse illius obiective. Si ergo aliquid dicitur relative ad sensum quod dicitur sensatum: et ideo dicitur sensatum: quia sensus est illius: et per consequens: quia sensus dicitur ad illum: sequitur quod sensatum dicitur ad sensum: quia sensus dicitur ad ipsum: idem iudicium est de intellectuali et intellectione: et diligibili et dilectione: et similibus: non sic autem est de relativis primis vel secundis modi: quoniam nullum talium est denominativum alterius: sic quod eius predicatio de aliquo sit predicatio denominativa ab alio correlativum qua precise significatur aliud correlativum dicitur relative ad ipsum: ex quo sequitur quod neutrum correlativorum dicitur ad reliquum: quia reliquum dicitur ad ipsum. Contra videtur fortiter posse argui ex intentione Augustini. 3. de trinitate. dicit enim quod scientia et scientia dicuntur ad invicem relative et idem dicit in precedente immediate capitulo de amari

te et amore: sed constat quod sciens denominative est cadens a scientia: et predicatio denominativa predicatur de eodem de quo predicatur: nec per illam predicacionem aliud significatur: nisi quod scientia sit eius tanquam subiecti. Et quia scientia non aliter dicitur ad scientiam nisi ut ad subiectum videtur sequi sicut predicta quod sciens non dicitur ad scientiam: nisi quia scientia dicitur ipsum. Sed ulterius patet quod sciens et scientia non dicitur ad aliquid sicut mensura et mensurabile: et sensus et sensibile: et intellectus et intellectuale: et similia: et per consequens non est proprium relativis illiusmodi quod vnum dicitur ad aliud: quia aliud dicitur ad ipsum: quod tamen intendit philosophus. Respondet primo quantum sufficit ad argumentum quod philosophus non dicit hoc proprium esse illius: que dicitur ad invicem illo modo: ita quod nullis alijs conveniat. Sed dicit quod hoc convenit eis et non relativis primi aut secundi modi. Nam autem sciens et scientia neutro modo sunt ad aliquid. non enim dicuntur ad invicem sicut numerum: quomodo dicuntur relativis primi modi. nec sicut potentiam activam et passivam: nec ut mensura et mensurabile: et sensus et sensibile: quia sunt amans et amor: que sicut Augustinus sunt ad invicem: relata et habitus et habitatus: et affectio et affectus: que sicut philosophus in predicamentis sunt ad aliquid: et sic multa alia reperuntur relativis communiter loquendo de relativis: que proprie non pertinent ad aliquem illorum trium modorum. Secundo dico quod philosophus negat statim ubi supra. 5. metaphysicorum. scientiam dici relative ad scientiam. et Commentator: si militer. et oppositum probant ex intentione: et ideo argumentum non tollit expositionem datam esse sicut intentionem philosophi. Et si dicatur quod ex hoc sequitur quod Augustinus. et philosophus sibi mutuo contradicunt. Respondet ad relativis dupliciter possunt sumi. Uno modo communiter sine pro quibusdam que dicuntur ad aliquid sicut primas diffinitionem positam a philosopho in predicamentis: quomodo nomina aliqua substantiarum ut manus et caput et alia nomina partium substantiarum sunt relativis et similiter aliqua nomina qualitatum et per se pertinentia ad genus qualitatis sunt ad aliquid. verbi gratia. color. Nam dicitur color: colorati color: et albedo albi albedo: et sic de alijs pluribus. Alio modo sumuntur relativis stricte et proprie pro his quorum esse est ad aliud se habere: sicut que inquantum ipsa sunt ipsa ad aliud sunt iuxta correctam diffinitionem secundo datam a philosopho ubi supra: et isto modo manus et caput et similia non sunt relativis: ut ibi dicit philosophus: et similiter nec color et albedo. primo modo loquitur Augustinus. de relativis quando dicit quod sciens et scientia sunt ad invicem relativis: quod patet: quia in eodem capitulo dicit quod color dicitur relative ad coloratum: et caput ad capitatum: et tamen constat quod color non est per se relatum ad coloratum: quoniam si color esset separatus ab omni subiecto adhuc esset vere color: et tamen non esset alicuius colorati: ita etiam manus abscissa est manus: et tamen non est alicuius manus: et ideo talia non sunt per se relativis iuxta secundam diffinitionem philosophi: sed iuxta commune dictum possunt vocari relativis sicut dicitur non autem sicut esse: ut illa tantum dicuntur relativis sicut esse: quibus competit diffinitio secunda relativorum. illo modo autem scientia non est relatum ad scientem nec e converso. Quod patet. quia non omnis scientia est alicuius scientis ut subiecti: sicut nunc loquimur: nec omne sciens est sciens scientia illo modo. patet de scientia dei que nullius scientis ut subiecti est scientia. Ex quo sequitur quod nequaquam scientia inquantum scientia est scientia scientis isto modo. ac per hoc non per se dicitur ad scientem: et isto modo negat philosophus. 5. metaphysicorum. in illo modo videtur concedere in

Sec. 2. 0. Lib. 2. 0.

3. de trinitate. Cap. 3.

Sec. 2. 0.

natura rei ante omnē actus intellectus in primo signo ori-
ginis habet rem comunicabilem vt essentia: qz aliter ea nō
comunicaret. habet etiā ex natura rei in primo signo ori-
ginis ante actus intellectus rem incommunicabilem scilicet
proprietatē personalem: qz aliter non esset persona ex natu-
ra rei: sed non est eadē realitas illa que est comunicabilis
ex natura rei: z que est incommunicabilis ex natura rei. im-
mo hoc includit cōtradictiones. ergo in patre nō est idem
ex natura rei essentia que est comunicabilis de se: z pprie-
tas que est incommunicabilis. ¶ Secūdo qz p̄ sui aliquid
cōuenit realiter cū aliquo: z p̄ aliquid sui realiter differt
ab illo: habet in se aliqua distincta realiter ex natura rei:
sed pater realiter cōuenit cū filio per essentias: z realiter
distinguitur ab eodē per proprietatē relatiuā. ergo in pa-
tre essentia z relatio distinguuntur ex natura rei. ¶ Tertio
beatus intuendo deū videt distincte deitatem: z propieta-
tē: aut ergo videt illa vt distincta obiecta: ante omnē actū
intellectus: aut videt illa vt distincta p̄ diuersos modos
cōcipiendi idē obiectū grāmaticales vel logicales: si pri-
mo modo. ergo sunt ibi ex natura rei: qz cognitio intuitiua
est rei: vt existit in se ante omnē actū intellectus. Si scdo
modo. ergo nō est maior differētia q̄ in cōcipiēdo deita-
tē z deū: z abstractū z cōcretū: z per cōsequēs sicut pater
est beatus in essentia: ita in paternitate z filiatione z pro-
cessione spiritus sancti: z cū illa distinguatur formaliter
sicut persone quas cōstituūt: sequitur qz pater erit in tri-
bus obiectis p̄o beatus: quod est impossibile. ¶ Quarto
ad idē alibi p̄bat per Augu. 7. de trini. Omnis inquit ef-
fentia que relatiue dicitur: est etiā aliquid aliud ex-
cepto relatiuo. ¶ Item ibidem si pater non est aliquid ad seip-
sum: nō est omnino qui relatiue dicitur ad aliquid. est ergo
in re essentia ad se z nō ad aliquid: et in re pater inq̄tū
pater relatiue dicitur. Hō est autē formaliter eadēs entita-
tas ad se z nō ad se. igitur. ¶ Quinto Augu. eodē lib. ait
qz filius nō est verbū quo sapiētia: qz verbū nō ad se dicitur:
sed tm̄ relatiue ad eū cuius est verbū: sicut filius ad
patrē. sapiētia vero eo quo essentia. eodē modo pater non
eodē pater est: z deus. Et ex hoc infra in eodē capitu. cō-
cludit: quāpropter non qz pater nunc est filius. z filius non
est pater aut ille ingenuus. ille autē genitus: ideo nō vna
essentia: qz hīs nominibus relatiua eorū ostēduntur. vterqz
autē simul vna sapiētia. z vna essentia. vbi hoc esse esse
quod sapere. Est ergo fm̄ Augu. talis nō idētitas relatio-
nis ad absolutū in diuinis. qz si vnu est quo respectu alicu-
ius: alterum non est quo respectu eiusdem. esse autē quo
contingit alicui fm̄ eius rationem formalem. ergo vnum
eorum non est de ratione formalis alterius: sed extra eam:
z per cōsequēs non est idem formaliter alteri. ¶ Et istis
etiā concludit qz persona non est eadem formaliter cuius
essentia. cum persona includat proprietatem: quam non
includit essentia: nec persona est eadēs formaliter proprie-
tati: cum includat essentiam: quam proprietates non inclu-
dit. sicut contra naturam p̄positiui nititur arguere.
¶ Hōis tamen non obstantibus dicunt qz persona diuina
est summe simplex. z hoc propter infinitatem essentie. pro-
pter quam non potest illa essentia esse cum aliqua realita-
te in eodem: nisi illa realitas sit perfecte eadē sibi. ¶ Hōec
opinio que est in suis verbis proprijs recitata: sicut appa-
ret tam ex rationibus eius recitatis qz ex eius dictis eius-
dem alibi. supra in distin. 8. cuius de attributis diuinis age-
retur insimul relectis ponit ex natura rei distingui ef-
fentiam a proprietate. sic qz in persona diuina sunt aliqua
plura inter se distincta ex natura rei ante omnes operatio-
nem intellectus creati vel increati: que plura aliquando
vocat realitates: vbi supra aliquando entitates: vt distin.
secunda. questione vltima. aliquando vero formalitates.
Sed vbi constat de intellectu non est cura de nomine.

Cap. 1. Sco. li. 1. di. 2. q. vi.

7. de tri. cap. 2.

Eodē lib. distin. 34.

Scotti vbi supra

Hōc tamen pluralitate non obstante dicunt tam essentia
qz personam esse summe simplicem propter perfectionem
immo vt alibi dicunt perfectissimas identitatem proprie-
tatis ad essentiam: z eorum cōclusio ista videtur mi-
hi falsa z impossibilis istis alijs simul dictis. Unde p̄
bo. primo qz huiusmodi distinctio vel pluralitas nō est cō-
possibilis cum simplicitate essentie: quod ex dictis illius
met opinantis ostendo. ¶ Primo sic. entitas comuni-
cabilis patris scilicet essentia diuina est summe simplex
vt dicunt. z verum est. ergo ipsa est omne quod ipsa habet
ad quod non dicitur relatiue. ¶ Pater consequentia p̄ eos
supra: sed vt dicunt: ipsa habet istas entitates incommu-
nicabiles: quas vocant proprietates personales: cum om-
nes fundet nec ad eas dicitur relatiue. ergo ipsa est quelibet
illarum ex natura rei: z per cōsequēs non sunt distin-
cte realitates vel entitates ex natura rei: aut si sint: essen-
tia ipsa non est summe simplex. ¶ Confirmatur. quia sicut
ipsum dicitur in hac distinc. 3. questio. 2. in reposit. ¶ Pa-
risien. contra opiniones duas: quarum vna posuit inter es-
sentiam z proprietatem distinctionem realem non simpli-
citer: sed rei absolute z rei relatiue. alia vero distinctiones
modalem quam pro tanto (vt isti referunt) dicebat posse
vocari realem: quia non erat per operationem intelle-
ctus: sic oportet saluare simplicitatem diuinam: vt ratio
que est causa simplicitatis in persona ponat habens esse
id quod habetur. Ex quo sequitur necessario qz si formalitas
comunicabilis habet formalitatem vel entitates in
comunicabilem (vt dicunt) qz ipsa sit illa vel ipsa nō est
simplex. ¶ Secundo probō qz talis distinctio repugnet
simplicitati persone per rationem eorum ibidem contra di-
ctas opiniones que talis est: ex quibuscūqz qualitercūqz
distinctis ex natura rei est aliquid vnum: alterum illorū
est actus z alterum potentia. Si ergo (essentia et relatio
distinguntur qualitercūqz ex natura rei: ex eis est per-
sona) alterum erit actus z alterum potentia: z per conse-
quēs persona ex natura rei erit composita compositione
que destruit simpliciter eius simplicitatē: hec omnia ver-
ba sua sunt. Deinde exquisite probant illam maiore: quas
probationem non oportet nunc recitare hic. nulla argu-
mentatio vel declaratio alia est oportuna ad ostenden-
dum dictam impossibilitatem fm̄ dicta eorum: aut
etiā falsitatem conclusionis in se: cum expresse dicant
qz si qualitercūqz distinctio est: aut sit ex natura rei inter
proprietatem z essentiam persona non erit simplex simplici-
ter: sed composita compositione que destruit eius sim-
plicitatem. cum ergo (fm̄ ipsos et fm̄ veritatem persona
sit summe z simpliciter simplex) sequitur qz nulla omnino
est ibi ex natura rei distinctio. ¶ Præterea. Ad idem ar-
guo sic. pater habet in se aliquam entitatem communica-
tam filio: z aliquam entitatem non comunicatam filio.
ergo pater non est omnino simplex. antecedēs (licet sit fal-
sum) est datum ab opinione in prima responsione supra fa-
cta. Et consequentia tenet per conciliū. extra de summa
trinitate z fide catholica. Damianus. sicut supra patet. di-
stin. 26. conclusione. 3. illius questio. ¶ Tertio arguo cō-
tra conclusionem in se ex dictis opinionis: z probō per ali-
am rationem quam supra facit contra predictam opinio-
nem que est talis de verbo ad verbum. Omnis res accipi-
endo rem generalissime habens distinctiones ab alia re
qualitercūqz: aut est ens informans: aut informatum: aut
per se existens: nec informans nec informatum. Si ergo
relatio sit res distincta ab essentia. aut ergo sic vel sic. non
primo vel secundo modo: quia si esset actus vel potentia
respectu essentie: et per consequēs faceret compositiones
in persona. Si vero sit res tertio modo scilicet per se subsi-
stens: sequitur qz proprietates per se subsistit sicut persona:
et sic persona non includeret essentiam vt aliquid sui:

sed tantum relationem: quod est impossibile. hoc ipse. Ex
quibus patet qz (cum accipiat rem generalissime et qua-
litercūqz distinctam ab alia) sequitur qz proprietates non
est realitas / vel entitas / aut formalitas / aut modalitas /
aut quouis: alio modo nominaretur ex natura rei distin-
cta ab essentia: saltem si argumentatio ipsorum bona sit: cū
res generalissime accepta dicatur de qualibet entitate.
vnde eadem argumentatio potest fieri. posito hoc termi-
no entitas / vel hoc termino formalitas loco huius termi-
ni communis res. ¶ Confirmatur: qz si non sic intelligat: vt
dicatur qz non valet argumentatio in alijs terminis: simili
facilitate diceretur: qz nec sua argumentatio contra ponē-
tes relationem non esse pprie rem: sed modalitatem rei: cō-
tra quos isti arguit: valet. ¶ Præterea. Ista formalitas
relatiuis precise fm̄ se est distincta ab essentia ex natura
rei: cum hoc (vt dicit in q. proximo allegata) est sibi ea-
dem perfectissima identitate / ac si non distingueretur ab
ea. ergo fm̄ argumentationem eius contra p̄positiuum
dist. 26. ipsa non est ab essentia vt tota prout diuersa: sed
aliquo sui conuenit cum illa: z aliquo sui distinguitur. ergo
per secundam suam rationem nunc supra allegatam ha-
bet in se aliqua distincta ex natura rei. et sit a. id quo ista
aliqua formalitas est eadem essentie: z sit b. id quo distin-
guitur ab ea: et tunc de b. precise sumptis: quero vtrum sit
aliquo modo idem essentie ex natura rei / vel non. si non.
ergo persona includens b. z essentiam non est simplex: qz
fm̄ illos non saluatur simplicitas persone nisi propter per-
fectissimam identitatē eorum que includit: z præterea de
ipso b. queretur: an sit informatum / vel informatum / aut per
se subsistens sicut statim ipsi arguebant. Si vero sit aliquo
modo idem ex natura rei ipsi essentie. ergo aliquo sui est
idem: z aliquo sui distinguitur sicut prius. z sic in istis: vt
oportet dare aliquid i persona: quod nullo modo erit
idem ex natura rei ipsi essentie: z per consequens persona
non erit summe simplex: quod est erroneum z contra eos.
¶ Plura alia ex dictis eorūdem possent adduci repugnan-
tia istis: sed dicta sufficiāt. ¶ Ad rationes opinionis re-
spondetur in secundo articulo sequenti.

Respondeo ergo nunc secūdo ad questionem sub
quatuor conclusionibus. Prima est
qz essentia diuina / seu diuinitas communis patri et filio et
spiritui sancto nullo modo distinguitur ex natura rei ab
aliquo illoz: sic qz aliquid cum ipsa aliquo modo ponant
in numerum / seu sint due alique queuis entitates / siue il-
le appellentur formalitates / siue modalitates / vel realita-
tes / aut quouis aliquo nomine censentur. Secūda qz deita-
tas nullo modo distinguitur ex natura rei a proprietate per-
sonali: sic qz extra animam deitas et personalis pprietas
sint alique due queuis entitates qualitercūqz ille nomi-
nentur. Tertia qz cuiuslibet persone nomen et nomen di-
uinitatis / vel diuine essentie de se inuicē predicantur con-
uersim: et tamen nec a parte subiecti / nec a parte p̄dicati
semper est vtriusqz ad reliquū bona consequentia. Quar-
ta qz neutrius p̄dicatio de altero est formalis. ¶ Pro de-
claratione primæ cōclusionis primo p̄mitto qz de distin-
ctione persone a deitate possent esse duplex imaginatio. vna
qz persona et deitas essent alique due entitates: quarum
neutra esset pars / aut aliquid extrinsecus alterius. Alia
imaginatio possent esse: qz vna esset intrinseca alteri: scz deita-
tas persone: z p̄sona vltra ipsam deitatem includeret quā-
dam aliam entitatem per quā diceretur distingui a dei-
tate: sicut dicimus qz totū distinguitur a sua parte. Se-
cundo contra vtrāqz imaginationem pono primam con-
clusionem. Unde primo probō qz non sunt alique entita-
tes distincte primo modo. ¶ Præterea sic. quelibet perso-
na diuina est essentia diuina / seu diuinitas: et essentia di-
uina est quelibet persona diuina. ergo nulla persona diuina

na z diuinitas sunt isto modo distincte. Antecedens quod
ad vtrāqz partem habetur ex determinatione ecclesie in
illo cap. Damianus. vbi dicitur qz quedam summa res
vna veraciter pater est et filius et spiritus sanctus simul
tres persone / ac sigillatim quelibet earūdem. et hec est se-
cunda pars antecedentis: z sequitur: z ideo solūmodo est
trinitas et non quaternitas: qz quelibet trium personarū
est illa res. vcz substantia essentia / seu diuina natura: z ex
hoc patet prima pars antecedētis. Consequētia vero pa-
tet ex eo qz ex opposito consequentis sequitur oppositum
antecedētis. sequitur enim generaliter in omnibus. hoc z
hoc sunt distincte entitates. ergo hoc non est illud. ¶ Se-
cundo si persona diuina z essentia essent distincte entita-
tes modo predicto. in deo esset quaternitas: quam Jo-
achim imponebat magistro Petro lombardo: et quā in
deō esse negat in verbis p̄allegatis: concilium. p̄z con-
sequentia. Nam ibi esset quedam res que non esset pater
nec filius / nec spiritus sanctus. et præter illam essent tres
personæ: hoc est quaternitas: quā Joachim imponebat
magistro: vt patet in p̄allegato cap. Hanc autem dicit
ecclesia non esse in deo: qz quelibet trium personarū est
illa vna res: inuens manifeste qz si non quelibet esset illa
res: vtiqz ibi esset quaternitas: quia si non quelibet esset il-
la res. nulla esset illa res: cum in hoc vna sit de omnibus
ratio: z si nulla esset illa res. ibi essent quatuor: quoz nul-
lum esset aliquid aliorum trium. ¶ Tertio sequi qz nū-
lla persona esset deus / vel essent quatuor dij. cōsequens est
expresse hereticum. Consequētia patet: quia nulla per-
sona esset illa deitas communis / nec illa essentia esset (vt di-
citur) aliquid intrinsecū alicui persone. cum non esset for-
ma informans aliquā personam: cum hoc repugnet dei-
tati. cum ergo deus nō dicatur de aliquo relatiue: sed ad
se: sequitur qz pater / vel non esset deus / vel esset deus ali-
qua deitate alia ab illa communis. z eodem modo filius z
spiritus ctūs esset aliqua propria deitate deus z sic eēt
quatuor deitates: tres pprie z vna communis: z per conse-
quēs quatuor dij. ¶ Secūdo probō qz persona non di-
stinguitur ab essentia scdo modo: tum quia persona nō esset
essentia / seu deitas: cum nullū includēs plura sit aliquid
illorum: vnde z si posset dici qz in personis esset deitas: nō
tamen vere diceretur qz persone essent deitas: hoc autem
est falsum: vt patet per Dam. lib. 1. qui cum dixisset cum
reperimus ad ea in quibus est diuinitas loquens de ip-
sis personis: volens ostendere hoc non proprie dici. corri-
gendo quasi dictum immediate: addit vel qz dictum cer-
tius dicamus que sunt diuinitas. hoc est ad tres hypo-
stases zc. patet etiā qz illud sit falsum per allegatā De-
cretalem: tum quia persona non esset simplex et alia plu-
ra inconuenientia sequerentur: sicut ostensum est distin.
26. q. 3. ¶ Secūdam cōclusionem. videlicet qz proprie-
tas personalis z essentia non sunt distincte ex natura rei.
probo: quia si sic oporteret qz hoc intelligat de proprietate
primo / vel scdo modo accepta: supra distin. 26. ¶ Quia
tertio modo sumpta proprietates personalis non est aliqua
entitas: et per consequens non est ab aliqua entitate di-
stincta. Si vero accipiat primo modo. scilicet pro ipsa
persona: patet ex precedenti conclusionē qz non est distin-
cta ab essentia. Si autem accipiat secundo modo: scilicet
pro aliquo intrinseco persone sibi proprio: qualecūqz
illud imaginetur quis in persona distinctum a communi
essentia personarum: z qualitercūqz illud vocetur. patet
etiā qz non sit aliquid tale ex dictis in illa. 26. distinct.
¶ Pro nunc etiā probō qz nichil tale sit in persona di-
uina cogitandū: qz si aliquid tale esset ibi cogitandum hoc
nō esset: nisi qz nō videt aliter qz vna persona posset distin-
gui ab alia: supposita vnitatis eētie eaz: scz p̄pter hoc nō
opz illud sic esse. ¶ Probo: qz si sit talis proprietates in perso-

Cap. 24.

na distincta ab essentia: siue illa proprietate dicatur formalitas siue modalitas: aut aliter quomodocumque nominetur: quero aut ipsa et essentia sint aliqua una entitas que sit sigillatim tam hec q̄ illa: aut non. si non. ergo cum hec et illa simul sint persona: et e conuerso persona sit hec et illa coniuncta. si nulla una entitas est sigillatim vtraque earum sequitur necessario q̄ persona non sit vere simplex: quod est erroneum. Consequentia patet: quia nulla entitas includens aliqua quorum nullum est ipsa: aut aliqua entitas que sit quodlibet illorum sigillatim: sed quodlibet est ipsius et omnia simul sunt: ipsa est entitas simplex. ista patet ex definitione exprimente quid significat hoc vocabulum simplex. et supra dist. 8. questione prima est declarata. Nunc autem si nulla una entitas esset sigillatim tamen essentia ipsa communis q̄ proprietate. ergo vel persona non esset aliqua una entitas: et per consequens nec aliqua entitas simplex. vel persona non esset tam hec q̄ illa sigillatim esset autem fm̄ hypothese[m] hec et illa coniunctim: et quodlibet esset aliquid eius: et ambe simul essent ipsa: et per consequens ipsa non esset entitas simplex. Si vero essentia communis et proprietate sunt aliqua una entitas que sigillatim est vtraque illarum. Quero an ab illa entitate proprietate ipsa sit aliquo modo distincta vel non: si scilicet de illa entitate et de ipsa proprietate adhuc queratur: et sic vel oportebit deuenire ad aliquam entitatem persone: que non est aliqua entitas una: que sit tam ipsa q̄ alia: a qua distinguitur sigillatim: et sic tollitur persone simplicitas. v̄l erit processus in infinitum. vel vltimo deuenietur ad aliquam que erit aliqua talis entitas: que erit ipsa: et illa a qua ipsa distinguitur sigillatim: et tamen inter ipsam et illam nulla penitus erit distinctio. Ex quo sequitur q̄ non est impossibile aliqua ab inuicem distincta esse aliquam vnam entitatem: a qua nullum ipsorum modo aliquo distinguitur: et ita in principio potuit: et poni potest q̄ persone diuine vere sint inter se distincte: et tamen hec sint una entitas et essentia vnica et simplex: a qua nulla earum ex natura rei modo aliquo distinguitur. Tertia conclusio q̄ tunc ad primam partem (videlicet q̄ nomina personarum et diuinitatis de se conuersim predicantur) patet per decretalem allegatam in prima ratione prime conclusionis. Quantum ad secundam (scilicet q̄ inter ipsam non semper sit vtriusque ad reliquum bona consequentia) probatur. primo q̄ non a parte subiecti: quoniam non sequitur. essentia est filius. ergo pater est filius: nec etiam sequitur. pater generat. ergo essentia generat. vtriusque enim antecedens est verum: et consequens falsum. Et sic patet: q̄ nec vtriusque ad reliquum: sed neutrum ad alterum sequitur a parte subiecti respectu cuiuslibet predicati. Q̄ etiam non respectu cuiuslibet subiecti vtriusque ad reliquum sit bona consequentia. patet nam non sequitur: filius est essentia. ergo filius est pater: quous e conuerso sequeret: sed antecedens esset falsum. Ratio autem quare sic sequit̄ et non e conuerso. est ppter ipsius essentie communitates: q̄ quous non sit nisi vnica singularis essentia: sicut et vnica pater: non tamen omne quod est essentia est pater: sicut omne quod est pater est essentia: et loquor de patre et essentia in diuinis precise. Quartam conclusionem videlicet q̄ neutrius predicatio de altero est formalis: et intelligo per predicationem formalem. iuxta modernum modum loquendi: eam que est in primo modo dicendi per se. Probo. et primo q̄ hec non sit formalis. pater est diuinitas: quia nullus abstracti mere absoluti de aliquo per se relatiuo predicatio in recto est formalis. ergo hec non est formalis. consequentia patet. antecedens probatur: quia nulla talis est in quale quid siue in quale essentialiter: sicut est predicatio differentie essentialis de specie: cum nullum sic quod predicatur predicetur in abstracto. Item hec predicatio non est in quid: quia

nulla predicatio: cuius subiectum aliquid significat / vel consignificat: quod non eodem modo significat / vel consignificat predicatum: est in quid. Unde nec predicatio aialis de musico / vel ribisili est in quid: nec etiam entis de vno / vel de bono: quous nihil significet per bonum et vnum: quod non significet per ens: sed q̄ bonum et vnum aliqua consignificat: q̄ non consignificat ens: q̄ ens quod significat primo significat: et nihil consignificat: ideo hmoi predicationes. omne bonum est ens: et omne vnum est ens: non sunt in quid: et q̄ ois predicatio formalis est in quid / vel in quale quid. ergo pater antecedens. Preterea. Loquendo in creaturis iste non sunt formales. pater est aial. similitudo est qualitas. ergo nec ista. in diuinis pater est diuinitas. Antecedens est notum: q̄ nec aial est distinctio / vel differentia / vel per se genus patris / nec qualitas similitudinis. consequentia probatur ex eo: quoniam nulla alia causa apparet ppter quam iste non sint formales: nisi q̄ subiecta sunt connotatiua: et non predicata: quia nullam penitus entitatem significat vel consignificat subiecta: qua non significat predicata: sicut patet ex dictis derelatiuis. Deinde proba q̄ hec non sit formalis. diuinitas est pater: quoniam ista non est in quid / nec in quale quid. ergo non est formalis. consequentia patet. et antecedens quantum ad scdam partem notum est ex summa simplicitate diuinitatis. Et quantum ad primam probatur: q̄ interroganti quid est deitas non conuenienter responderet pater: nec aliquod quod relatiue predicatur: quoniam nullum tale fm̄ Augusti. indicat substantiam. i. quid est ipsum de quo dicitur: vt probatum est cum tractarem de relationibus. q. 2. Confirmatur per Ansel. in mosi. dicentem sic. q̄ relatiuis quidem nulli dubium: quia nullum eorum substantiale est: et illi de quo relatiue dicitur: quia si quid de summa natura dicitur relatiue non est eius significatiuū substantie. Item subdit. q̄ nullum relatiuorum simpliciter demonstrat alicuius essentiam. et iuxta finem capituli dicit notum esse nullum relatiuorum designare simpliciter summe nature substantiam. Constat autem illud non esse intelligendum quasi talia relatiua de deo dicta non significant illam entitatem que est dei substantia: sed aliam sibi quandam accidentem: cum nulla talis sit ibi: sed pro quanto dicuntur non designare substantiam: quia cum predicantur non significant quid est illud de quo dicuntur: et ideo non substantiantialiter / seu in quid predicantur. Et hoc totum sumptum est ab Augusti. 5. de trinita. qui frequenter dicit q̄ nullum eorum que relatiue dicuntur dicitur fm̄ substantiam: nec tamen omne tale dicitur fm̄ accidens. Unde deus non dicitur pater fm̄ accidens: nec tamen fm̄ substantiam: vt dicit ibidem. Deinde coniunctim vtriusque partem illius conclusionis proba per eundem. 7. de trinita. dicentem q̄ aliud est deo esse / et aliud patrem esse. Et ibidem dicit. q̄ hoc est illi deum esse quod est esse: et per consequens aliud est esse deum. aliud esse patrem. Similiter Ansel. de p̄ces. spiritus sanctus. non enim est inquit idem esse deum quod est esse patrem / aut filium. Et his infero. ergo neutra horum est formalis. deitas / vel deus est pater / aut pater est deitas / siue deus: et patet consequentia: quia de quibuscumque quorum vnus de alio predicatio est formalis: vt hic accipit predicatio formalis. f. que est per se in primo modo: verum est dicere q̄ esse hoc est esse illud. verbi gratia. q̄ hec est formalis. homo est aial non vere dicitur q̄ esse hoim̄ est esse aial: et vna causa est vtriusque: quia scilicet de essentiali ratione hominis est q̄ sit animal / siue in eius definitione essentiali ponit animal: et ideo esse hominem est esse animal: et hec dicitur formalis homo est animal: et si e conuerso: hec est formalis animal est homo. esse animal esset esse hominem: et quia non sic est: ideo nec ipsa est formalis: in proposito autem nec

Cap.

Com.

Cap.

Cap.

Cap.

esse deum esse esse patrem: nec esse patrem esse esse deum: vt patet per Aug. quare neutra est formalis. Confirmatur ex eo: quia dicit philosophus. 7. metaphys. in. 10. cap. Et primo dicemus quedam de eo logice. vbi iquirit de q̄ quid erat esse. ibi enim in principio determinat q̄ omne illud: et solum: est alicui esse q̄ de ipso dicitur per se in primo modo. vnde dicit non enim est tibi esse musicum esse: quia non fm̄ te ipsum es musicus. quid ergo est tibi esse q̄ es fm̄ te ipsum. Et quia illud posset intelligi de eo q̄ es fm̄ te in secundo modo: statim hic concludit in sequenti particula: sicut ibi patet in textu. et dicit. Et ideo quia homo fm̄ q̄ homo est animal et rationale: vt ly fm̄ q̄. de notat illam predicationem esse per se primo modo. ideo homini esse: est esse animal: et esse rationale: sic in proposito. si hec esset per se in primo modo deus est pater: tunc deum esse esset esse patrem: et si hec esset in primo modo pater est deus: tunc patri esse vel esse patrem esset esse deum: et vtriusque patet est formalitate diuinitas. deitas est formaliter pater. intelligendo formaliter sicut prius. i. per se in primo modo. Respondeo. quous forte non oportet eas distinguere: eo q̄ de virtute sermonis notat sensum diuisionis: quia tamen multi tales distinguunt et pro maiori declaratione distinguo q̄ vel dicte propositiones sumantur in sensu composito: et tunc denotatur q̄ ille predicationes. pater est diuinitas: et diuinitas est pater: sunt formales: q̄ est iprobatur: et per consequens in illo sensu ille sunt falsae. Vel sumuntur in sensu diuiso: et tunc dico q̄ prima est vera. Nam in illo seipsum non denotatur q̄ sua de inesse sit formalis: sed q̄ predicatio in qua idem predicatum predicatur de pronomine demonstrante illud pro quo subiectum supponit est formalis: et hoc est verum. Nam demonstrato: eo pro quo supponit pater in prima propositione hec est formalis. hoc est deitas. non minus hec. hoc est animal: demonstrato eo pro quo supponit homo in ista. homo est animal. Confirmatur. quia demonstrato eo pro quo supponit pater. si queratur quid est hoc. bene respondetur deitas: sicut pater. Et etiam potest pbari per Ansel. in monof. et ideo hec est vera. pater est formaliter deitas: et hec que est eadem in significatione pater est per se primo modo deitas. Secunda vero etiam in illo sensu non est vera: quoniam ista non est formalis. hoc est pater. demonstrato eo pro quo in illa supponit diuinitas: et est ratio: quoniam nullum predicatum relatiuum respondetur ad questionem. factam per pronomen demonstratiuum. dicendo quid est hoc: quicquid sit illud q̄ demonstratur: vt supra patet. et ideo hec non est vera. deitas est formaliter vel in primo modo dicendi per se pater: quous ista sit verissima: diuinitas est pater: vt probatum est supra.

Nunc tertio mouenda sunt aliqua dubia. Et primo est. An hec essentia est eadem formaliter paternitati vel patri (q̄ pro eodem nunc accipio) sit vera an opposita eius. Secundum vtrum hec essentia formaliter distinguatur a patre vel eius opposita sit vera. Tertium de veritate istarum. essentia et pater sunt idem formaliter. essentia et pater distinguuntur formaliter. Quarto de dicto aliquo: modo satis vulgato: scilicet essentia et pater non sunt idem conuertibiliter et adaequate: vel sunt idem non conuertibiliter et inadaequate. Ad primum dico q̄ iste terminus formaliter dupliciter quantum pertinet ad propositum potest capi. Uno modo fm̄ q̄ est quidam modus verificabilis de tota propositione seu potens reddere veritatem propositionem modalem: et equiualens huic tori per se primo modo: qualiter eo usus sum in precedenti questione. Alio modo potest accipi fm̄ q̄ est casus vel casualis huius principalis forma vel formalitas: sicut hoc aduerbium realiter est casualis

huius nominis res: et eius sumptum est reale: sic in proposito principale est forma / vel formalitas: sumptum est formalis: et casus est formaliter. Si primo modo accipiat. dico q̄ ista est falsa. essentia est formaliter eadem paternitati. et est ratio: quia illud predicatum non potest predicari de essentia / nec de pronomine demonstrante illud pro quo supponit essentia predicatione formalis: eo q̄ ly eadē. sit terminus relatiuus: et propter eandem causam dico q̄ sic accipiendo formaliter hec non est vera. pater est formaliter idem essentie: quous hec sit vera in sensu diuiso pater est formaliter essentia. Si vero sumatur secundo modo est vera: quia tunc equiualeat isti. essentia est eadem formalitas cum patre / vel eadem forma: sicut ista. essentia est eadem realiter patri. equiualeat isti essentia est eadem res cum patre. Ad secundum dico. q̄ si vtriusque modo accipitur ly formaliter: propositio est falsa: quoniam nec illa predicatio in qua hoc predicatum distinguit a patre. predicatur de essentia / nec illa in q̄ predicat de pronomine demonstratiuo est formaliter: et per consequens si ly formaliter accipiat primo propositio patet est falsa. Sed contra: sequitur. essentia non est formaliter eadem patri. ergo essentia formaliter distinguitur a patre. primo quia sequitur essentia non est eadem patri. ergo essentia distinguitur a patre: supposita constantia extremorum. ergo vtriusque addito ly formaliter. erit consequentia bona: et primum antecedens est datum in solutione precedentis dubij. Respondeo negando consequentiam. Et ad probationem dico. q̄ illa regula non est vera: de quocumque addito. instantia. demonstratis duobus qualibus. scz albo et nigro: optime sequitur. hoc quale non est simile illi quali. ergo est dissimile illi: et tamen non sequitur. hoc non est per se primo modo simile illi. ergo est per se primo modo dissimile illi. Nam antecedens est verum: et consequens falsum. Similiter sequitur. hec linea non est curva. ergo est recta. et tamen non sequitur. hec linea non est per se primo modo / vel necessario curva. ergo est per se primo modo recta / vel ergo est necessario recta: et multe alie instantie dari possent. Similiter in presenti materia. sequit̄ essentia non est eadem patri. ergo distinguitur a patre: quous antecedens sit falsum: et tamen non sequitur. essentia non est contingenter eadem patri. ergo contingenter distinguitur a patre: quia antecedens est verum: et consequens falsum: sed nunquid sequitur. essentia non est formaliter eadem patri. ergo distinguitur formaliter a patre: ita q̄ ly formaliter. postponatur verbo et non preponatur: sicut in consequentia proxime facta. Respondeo q̄ si distinguitur exponatur per non esse idem: vt multi volunt: consequentia est bona: et consequens verum: quous si ly formaliter. preponatur verbo: vt in precedentibus prebnebatur esset falsum. propter causam assignatam: sed illa causa non habet hic locum: quia propter negationem inclusam in hoc verbo distinguitur: si sic exponatur: vt dictum est equiualeenter negatur iste modus formaliter: et per consequens non oportet q̄ aliqua propositio sit formalis in qua illud predicatur affirmetur de illo subiecto / aut de pronomine demonstrante illud pro quo ipsum supponit. Unde et similiter hec esset concedenda essentia distinguitur contingenter a patre: sicut et ista cui equiualeat: essentia est et pater est: et essentia non est contingenter pater: nec oportet q̄ aliqua istarum sit contingens: essentia distinguit a patre / aut hoc distinguitur a patre: demonstrato eo pro quo in prima supponit essentia. Si vero ly distinguitur. exponatur per esse non idem: vt alij magis placet. Dicendum q̄ consequentia non valet: et consequens est falsum: sicut et hec cui equiualeat fm̄ hunc modum exponendi. essentia est non eadem formaliter patri. Nam quia ista est affirmatiua: si ly formaliter intelligatur determinare compositionem: ita

quod non differat sic dicere aut dicere essentia est formaliter non idem patri: oportet aliquam esse veram et formalem in qua illud predicatum non idem predicaretur affirmative de essentia: vel de pronome demonstratio: quod est impossibile. et eodem modo hoc est falsa: essentia non est idem patri contingenter. Qualiter autem hoc verbum distingui debeat exponi primo vel secundo modo non curro pronunciarum talis concertatio non est multum utilis: et sufficit scire quid sit dicendum: utrolibet modo exponatur. Si vero ly formaliter accipitur secundo modo sic ista est falsa: essentia distinguitur formaliter a patre: et ista similiter: qua ly formaliter preponeretur verbo: quia et ista est falsa: essentia est distincta formaliter a patre: et ista essentia est distincta formaliter a patre. Et similiter ista essentia non est eadem formalitas cum patre. Ad tertium patet ex dictis quod dicitur. Nam si in prima propositioe. ista essentia et pater sunt idem formaliter. si ly formaliter accipitur primo modo: propositio est falsa. Si autem secundo modo est vera. Secunda vera propositio scilicet hec: essentia est pater distinguitur formaliter: ita quod ly formaliter postponatur verbo: si distinguitur exponitur per non esse idem: et accipitur primo modo ipsa est vera: si autem exponatur per esse non idem ipsa est falsa. Si autem ly formaliter preponatur verbo: qualitercumque verbum illud exponatur falsa est. Si autem formaliter accipitur secundo modo: siue preponatur siue postponatur falsa est: sicut et hec: essentia et pater sunt distincte formalitates: intelligendo. scilicet quod sint inter se vel ab invicem distincte: quem sensum ex communi usu accipimus ex propositione predicta. Ad quartum dicitur quod illud dictum dupliciter exponitur. Uno modo quod non sunt idem convertibiliter: quia non cuiusque essentia est eadem: est pater idem. cuiusque autem pater est idem. essentia etiam est eadem. Et quibus modis exponendi est multum communis apud illos qui videntur illo dicto. et bonum etiam intellectum possit habere: quia tamen concedimus aliquo modo quod pater est idem filio et spiritui sancto: et e contra. iuxta illud concilium. non autem aliud pater: non aliud filius aut spiritus sanctus: sed idem omnino: ut consubstantiales esse credatur: et illud quod ecclesia cantat in hymno. Hunc sancte nobis spiritus unum patri cum filio etc. et si unum patri. ergo idem patri. ad bonum intellectum: ideo videtur mihi quod aliter posset intelligi illud dictum et sine aliqua apparenti calumnia. scilicet quod ideo dicitur quod non sunt idem convertibiliter sed inconvertibiliter: quia omne quod est pater est essentia: sed non omne quod est essentia est pater: et similiter de filio et spiritu sancto. et sic intelligendo dico illud dictum esse verum et utile multum in ista materia. Hunc restat respondere ad rationes opinionis recitate. Ad primam cum dicitur quod essentia est una realiter: proprietates sunt plures realiter realitate relativa. ergo differunt. Respondeo. primo quod si argumentum sit efficax: probaret quod essentia non esset realiter proprietates: quod est hereticum et contra istummet doctorem in verbis sine medio precedentibus. ubi ait. est ergo essentia divina paternitas et quicquid alia alia proprietates: et e converso: licet non formaliter. Ad argumentum tamen dico: quod sicut essentia est una substantiandi essentia realiter: ita proprietates sunt una essentia realiter: et sicut proprietates sunt plures non quidem essentialiter: sed plures proprietates realiter: ita essentia est plures proprietates realiter: licet non sit plures essentie: et ita si suppleantur propositiones. addendo illis adiectivis sua substantiva: sicut oportet in isto argumento: et multis alijs circa istam materiam patebit quod non concludunt. Ad aliam cum dicitur quod pater habet rem communicabilem et rem incommunicabilem etc. istud argumentum etiam probaret quod non esset eadem res nec eadem essentia: quia sicut si

cui: quod non est eadem realitas que est communicabilis et que est incommunicabilis realiter: sic nec eadem res est que est communicabilis et que incommunicabilis est. Similiter nec eadem essentia: et tamen constat quod proprietates est res et essentia quedam. dico ergo ad argumentum quod antecedens est falsum: et ut apparet non bene consonum fidei propter illam partem que dicit quod pater habet aliquam rem vel realitatem vel aliquam entitatem (non curo de nomine) non communicatam filio. Nam manifeste repugnat expresse determinationi ecclesie in illo cap. Damamus. ut in tertia conclusione questionis. circa distin. 25. in prima responsione illius questionis patet evidenter. Et si arguatur contra hoc: quia si sic sequitur quod pater communicavit filio paternitatem. dico quod hoc consequens potest habere duplicem sensum. Unus est quod communicavit filio entitatem illam que est paternitas: et sic concedo illud. Alius communicavit filio paternitatem: id est communicavit filio quod filius esset pater: et iste falsus: nec sequitur ex primo qui verus est: et quem omnes habent concedere: sicut omnes concedunt: quod communicavit essentiam que est paternitas. Ad alium dicitur quod pater nullo sui transitu convenit ad distinguendum a filio: sed seipso primo convenit essentialiter cum filio: distinguitur personaliter ab eodem: sicut ibidem ad eadem rationem clarior est responsum. Ad alium dico quod assumptum fundamentum illius rationis. scilicet quod beatus intuendo deum videt distinctam deitatem a proprietate: est falsum: immo videt eam penitus indistinctam sicut est in rei veritate: et ideo argumentationi (que super hoc fundatur) non oportet ulterius respondere. Ad primam auctoritatem. omnis essentia que relative dicitur etc. dico primo quod false additur ibi ly aliud. nihilominus tamen siue sit siue non: auctoritas non est contra: quia non aliud vult Augustinus nisi quod omnis essentia que dicitur aliquod relative dicitur etiam aliud ad se: ut dictum est supra de relationibus. q. 2. et cum dicitur quod in re est essentia: que est ad se et non ad aliquid: et pater dicitur relative: sed non est formaliter eadem entitas ad se et non ad se. Dico primo quod ita potest argui: quod non eadem entitas est realiter ad se: et non ad se: sic si argumentum valeat: valebit illud ad probandum quod non sunt una res. Secundo dico quod istud contradicit auctoritati allegate que dicit. quod omnis essentia que relative dicitur est aliquid etc. et si pater non esset aliquid ad se etc. ergo essentia esset aliquid ad aliud et aliquid ad se: alioquin non omnes res que dicitur relative esset aliquid ad se: ut dicit auctoritas. Dico ergo quod auctoritas est expresse ad oppositum eius ad quod inducitur: et est pro conclusione quam teneo. Nam ex ea patet et supra distin. 3. est diffusius declaratum. quod omnis entitas de mundo que est relativa vel aliquid ad aliud est etiam absoluta: seu aliquid ad se: nulla tamen est illud ad aliud: quod ipsa est ad se: sicut in proposito dico. quod pater est pater ad aliquid seu relative: sed cum hoc est divinitas et essentia non ad aliquid sed ad se. Similiter essentia est essentia ad se et non ad aliquid: et pater ad aliquid: et non ad se. Hoc propter ista oportet ponere aliquam distinctiorem in patre: quoniam et si aliqua entitas relativa poneretur in illo: preter essentiam communem adhuc illa esset entitas quedam et essentia. Et constat: quod non diceretur entitas vel essentia relative: ut ibi supra ostensum est ex intentione Augustini. ibidem. Et notandum quod ubi sancti dicunt aliquid esse vel dici ad se. aliquid vero ad aliud. illud potest intelligi de illis terminis absoluto et relativo: et est sensus: quod ille predicatur de aliquo ad aliquid. ille autem non ad aliquid: sed ad se absolute. cum hoc autem stat quod predicatur de eodem. potest etiam intelligi de rebus pro quibus termini tales supponunt aut verificantur: et tunc cum dicitur. de aliquo quod

de tri. cap. 2.

4270

est ad aliquid debet intelligi quod est ipsum ad aliquid. verbi gratia. cum dicitur quod pater est ad aliquid: debet intelligi quod est ipsum ad se. verbi gratia. si dicatur quod homo est ad se: intelligendum est quod homo est homo ad se. Sed patet quod simul cum hoc quod homo est homo ad se: etiam est pater ad aliquid: et cum hoc quod deus est creator ad aliquid: est etiam deus et spiritus ad se: nec sequitur sicut patet ad bonum intellectum. non est deus ad aliquid. ergo non est ad aliquid. Ad aliam auctoritatem eiusdem dico: quod ly eo et quo. possunt dupliciter accipi. Uno modo fm quod sunt pronominale que possunt pro aliquibus entitatibus extra animam supponere: quo modo non accipitur argumentum: et tunc dico quod non sic accipit Augustinus. cum ait. quod filius non est eo verbum quo sapientia: quia hoc esset pro: us fallum: quoniam filius vni ca simplicissima entitas est: et ea est sapientia: et verbum et filius et omne quod est: et ideo sic acceptis illis vocabulis vere dicitur quod filius est eo verbum quo sapientia. i. ea entitas est verbum qua est sapientia: et similiter e converso ea entitas qua est verbum est sapientia: propter quod fm hanc acceptionem etiam vere dicitur quod eo est sapientia quo verbum. Alio modo ly eo et quo. possunt accipi: ut sunt conjunctiones: et hoc dupliciter. Nam aliquando sic accipitur sumuntur ut equivalent dictioni in qua nota est reduplicatio: ut inquantum fm quod: et huiusmodi: et sic reddunt propositionem reduplicatam: et fm hunc modum iste due equivalent. homo inquantum animal est sensibilis: et homo eo quo est animal est sensibilis: ita quod ly quo. ponatur ad terminum reduplicatum. Alio modo possunt accipi: ut sunt conjunctiones causales equivalentes istis: ideo: et quia: et eodem modo reddentes propositione causales: et hoc modo iste due equivalent homo eo quo est animal est sensibilis: et homo quia est animal est sensibilis. Hunc ad propositum dico quod Augustinus accipit in verbis allegatis ly eo et quo. primo modo. scilicet ut habent vim reduplicandi et idem valet ista. filius non eo est verbum quo est sapientia: quod et ista. filius non inquantum sapientia est verbum: et hec est vera: quia sua opposita est falsa. scilicet hec filius inquantum sapientia est verbum: quoniam tunc sequitur: quod pater est verbum: cum pater sit sapientia: et eodem modo accipit ly eo. et quo. cum ibidem ait: quod eo sapientia quo essentia. Nam istis vocabulis acceptis contracte ad essentiam et sapientiam dei. hec est vera. filius inquantum est essentia est sapientia. Et quia pater est essentia et ambo una essentia: ideo concludit in fine precedentis capituli per istud medium. quod pater et filius sunt una sapientia: et ne quis putaret quod sicut sunt una sapientia: ideo ait: quod filius non inquantum sapientia: est verbum. hoc expresse est intentio sua in illo capitulo sicut patet diligenter advertenti. Et quis (ut puto) iste fuerit intellectus Augustini. posset tamen intelligi et bene secundo modo. etiam ut ly eo: et quo. teneantur causaliter ut essent nota causalitatis preterite: et tunc esset sensus quod filius non preterite: quia est sapientia est verbum: et hoc est verum: quia tunc pater (cum sit sapientia) esset verbum. Sed ad hunc sensum non videtur posse intelligi quod sequitur: scilicet sapientia non plus est contra: ideo essentia: quia sapientia: et videtur: et ideo precedens modus convenientior est. Et neutro autem istorum modorum exponendi dicitur Augustinus. sequitur quod filius aliquo modo extra animam sit sapientia: et alio sit verbum: sicut concludere nititur argumentum: sicut non sequitur quod albedo aliquo alio extra animam sit ens: et alio sit albedo: quibus vtroque modo ista sit vera. albedo non inquantum ens est albedo: et similiter ista albedo non inquantum color est albedo: et tunc non per aliud a parte rei est color: et per aliud est albedo.

Ad primam rationem principalem dicendum: quod maior est falsa: vel si sumitur in sensu in quo est forma arguendi non valet: nec potest reduci in syllogismum prime figure qui sit regulatus per dici de omni: sicut est dictum. distin. 5. questio. prima in responsione ad primam rationem factam ad questio. Ad secundum etiam dicendum: sicut ibidem dictum est ad secundam rationem ibi factam. Ad tertiam quibus diversimode a diversis respondeatur. dico quod illis adiectivis: vni et idem sunt addenda substantiva: et tunc fm quod alia et alia adderentur: statim pateret quid dicendum esset: sed quia sic sine substantivis proferuntur: ratio videtur facere difficultatem solvendi: ubi tamen nulla est. Unde si suppledo propositiones arguatur sic: quecumque vni et idem essentie vel rei sunt eadem res vel essentia inter se sunt eadem res vel eadem essentia: sed pater et filius vni et idem essentie seu rei sunt eadem res vel essentia. Sequitur ergo pater et filius sunt eadem essentia. vel ergo sunt eadem res. que conclusio vera est et catholica. Si vero adderetur illis adiectivis hoc substantivum persona. sic dicendo: quecumque vni et idem persone sunt eadem illa inter se sunt eadem persona: sed pater et filius sunt huiusmodi scilicet vni et idem persone eadem persona. ergo pater et filius inter se sunt eadem persona. conclusio est falsa. non est dubium: et minor etiam similiter falsa est. nulli enim vni persone sunt eadem persona pater et filius. iuxta illud Augustini. 7. de trini. hec tria non vnam personam dicimus sicut vnam essentiam et vnum deum: et in libro 5. dicit. quod non vnius dei: sed vnius deus est et tres sunt ille non vna persona. et ratio est: quia ipsa essentia communis tribus non est fm se persona aliqua tribus communis. Si tamen in conclusione illius rationis scilicet ergo pater et filius sunt idem: ly idem esset singularis numeri: et neutri generis. ipsa esset concedenda. non autem si sit generis masculini: sicut ista conceditur. pater et filius sunt vnum. et negatur ista. pater et filius sunt vnius. Et hac autem. pater et filius sunt idem: isto modo concessa: non sequitur quod pater sit filius: nec similiter ex ista. pater et filius sunt vna res vel essentia: que prius concessa est etc. Ad quartum dico quod (si maior intelligatur sic. quod de quibuscumque etc. illa sunt distincte res inter se: ita quod res que est vni non est res que est aliud) propositio est falsa. Ad probationem cum dicitur quod alias sequitur quod de aliquibus pro eodem omnino supponentibus verificarentur huiusmodi predicata. Et quo ulterius sequitur quod contradictoria erunt simul vera. Respondeo negando primam consequentiam: quia esto quod illud pro quo supponit vni terminum non sit res distincta ab eo pro quo alter terminus supponit: sed eadem res cum illo: possibile tamen est: quod illud pro quo supponit vni sit aliquis vel aliquid: quod vel qui non est illud pro quo supponit reliquus terminus: et per consequens non est omnino idem cum illo: quia non convertibiliter et adquate: quamvis non sit ab eo illo modo distinctum. Ex quo patet quod oppositum consequentia illius consequentie prime stat cum antecedente: quod est quod illa de quibus huiusmodi predicata verificantur non sunt res distincte: ac per hoc consequentia non valet. Potest etiam dici fm viam vnius doctoris quod vni terminus non supponit pro eo pro quo supponit alter: licet supponat pro eo quod est illud pro quo supponit alter: et vtroque modo videtur contradictoria esse simul vera. Aliter posset responderi ad maiorem: et finaliter tamen redit in primam responsionem. videlicet quod illa maior est vera quando si illa de quibus verificantur predicata contradictoria non sint admittende res distincte: predicaciones huius seu propositiones sunt contradictorie vel inferentes contradictorias. Nam impossibile est aliqua contradictoria simul esse vera de quibuscunque predicatis sint vel subiectis. et circa quodcumque materiam

Cap. 6.

Cap. 2.

t. ij.

Cum autem ex tali verificatione predicatorum contradic-
toriorum non sequitur aliquas predicationes contradi-
ctorias esse veras. posito q illa pro quibus verificantur
non sint res distincte ad invicem: tunc ex tali verificatio-
ne non necessario arguitur illa esse res distinctas: nec ex
talibus predicatis habet illa maior veritate: hoc est ra-
tionabiliter dictum: quia etiam finalis pbatio illius re-
solvitur ad hoc q contradictoria essent simul vera. Si er-
go hoc non sequatur remanet illa propositio non proba-
ta. Tunc ad minorem dico q ille propositioes in quibus
verificatur illa predicata non sunt contradictorie: positi-
vo q essentia et persona non sint aliquo modo res distin-
cte ad invicem: cum earum substantia non sit eadem nec
synonyma. s. essentia et pater. Nam essentia de aliquo po-
test verificari: de quo non potest verificari p. Nec etiam ta-
les propositiones inferunt contradictorias: quia non se-
quitur. pater generat. ergo essentia generat. Et generaliter
in quibuslibet predicatis que verificantur de persona:
et non de essentia vel e contra discurrunt: nunquam per
aliquam formam arguendi possunt concludi contradi-
ctoria: sicut hoc aliquo modo et diffusius supra dist. 5. q. 1.
ostensum est: et per consequens non potest distinctio mu-
tua distinctio essentie et persone. Ad aliam probatio-
nem qua dicitur q non concessa illa maiore perit omnia
via probandi aliqua esse ad invicem distincta. dico q non
est verum: quia per possibilitatem separationis vnius ab
alio et corruptionis cum constantia alterius. probatur
sufficienter mutua aliquorum distinctio. verbi gratia. si
fortes nunc est in isto loco demonstrato. et potest non esse
in isto loco: ipso tamen existente: optime concluditur q il-
le sit distinctus a loco illo: quia si non sit distinctus ab eo:
sed sit ipse quandoque fortis erit: erit in isto loco: immo
verius quandoque erit locus: et per consequens quando non
erit in loco illo: erit in eo: et sic simul he contradictorie es-
sent simul vere. for. est in isto loco. for. non est in isto loco.
Similiter si fortes sit albus et potest non esse albus se ma-
nente: optime concluditur q albedo per qua est albus sit
ab ipso distincta: et istis modis pcessit philosophus ad
probandum materiam distingui a forma et locum a loca-
to. Et si talia possent applicari ad divinitatem et perso-
nam. vtz q deitas posset non esse: persona existente. vel
reconverso: aut persona posset non esse: deitas posset
divinitas: se manente: optime concluderetur vnam ab alia
esse distincta: alioquin sequitur contradictoria esse simul
vera: et sic patet q alia via remanet ad probandum aliqua
mutuo distingui: que magis procedit ex possibilitate suc-
cessive verificationis aliquorum predicatorum de eodem
subiecto: seu contradictoriorum propositionum q ex si-
multate verificationis contradictoriorum predicatorum
de diversis subiectis. Ad quintum nego illam partem
antecedentis. proprietates non est ex se necesse esse: nec for-
maliter infinita: accipiendo proprietatem pro ipsa perso-
na: nec faciendo vim in hoc. vtrum hec predicata: neces-
se esse: et infinitum: predicentur in primo modo de perso-
na vel no: dico tamen q sicut deitas est ex se necesse esse et
formaliter infinita: sic et quelibet persona. Et cum pbat-
tur per hoc: quia alias sequitur q in divinis essent tria
infinita et tria necesse esse. nego consequentiam: sumendo
consequens in sensu in quo est falsum. Non enim sequit-
ur: sicut non sequitur q sint tres divinitates non obstante q
quelibet persona sit fm se et formaliter deus: quis non
quellibet sit a se deus: vt filius et spiritus sanctus. Et
est ratio: quia quelibet persona est illa vnica et singularis
divinitas: sicut dicit Decretalis. nec divinitas se habet
ad personas vt species vel genus ad individua. Et
ideo non pluraliter dicitur de illis tribus simul: sed sin-
gulariter tantum: vt dicit Augustinus. 7. de trinitate.

Cap. 5.

Similiter filius non est aliud necesse: seu alia necessitas/
vel infinitas: q illa que est pater et spiritus sanctus: sicut
nec alia: sed eadem divinitas: et ideo non sunt tres neces-
sitates / vel infinitates. Et eodem modo dicendum ad
sextum: q quelibet persona est perfectio simpliciter et non
alia: q ipsamet deitas: sicut nulla persona est aliqua alia
entitas: q divinitas: et ideo sicut nulli deficit divinitas:
sic nec aliqua pfectio simplex que sit in alia. Ad septi-
mum fm via vni? doctoris negada foret ista consequentia.
essentia est non filiatio. ergo essentia non est filiatio: et ad
regulam illam philosophi dicit: q non tenet uniuersaliter:
nisi in predicationibus denominatiuis. vnde vt dicit
si esset vnus homo comunis qui esset for. et pla. (sicut
forte philosophi posuerunt) hec esset vera. homo comunis
est non plato: et hec est falsa homo comunis non est
plato. Ita in proposito quia essentia vna est paternitas
et filiatio / siue pater et filius substantiue: quis hoc di-
ctum non posset forsan reprobari: bene puto tamen q
philosophus non minus discessit illam regulam tene-
re in alijs predicationibus non denominatiuis. Unde ita
bene discessit sequitur fortes est non lignum. ergo fortes
non est lignum: sicut sequitur for. est non albus. ergo for.
non est albus: et ita uniuersaliter i terminis substantiuis et
predicationibus identiciis: sicut in terminis adiectiuis et
predicationibus formalibus. iuxta modum loquendi anti-
quum / seu denominatiuis nisi aliud impediret. Et ideo
aliter respondeo ad rationem illam: et nego illam conse-
quentiam essentia est paternitas. ergo essentia est non fi-
liatio: et cum probatur q omnis paternitas est non filia-
tio: est paternitas. dicendum est q syllogismus non est re-
gulatus per dici de omni / vel maior est falsa. sicut patet
ad primam supra: et ideo non sequitur illa conclusio. No-
tandum autem q cum concedo q essentia est paternitas
sumo paternitatem synonyme ad patrem: et patrem sub-
stantiue: sicut alias dictum est.

Distinctio. xxxv. & xxxvj. Questio. j.

Circa distinctionem 35. in qua
magister incipit tra-
ctatum de notitia qua deus ha-
bet de creaturis: et etiam circa
distin. 35. Quero vtrum sequens
precise rationem naturalem ha-
beat ponere q de? intelligat alia
a se / vel non. Et arguo primo
q talis habeat ponere q deus ni-
hil aliud a se intelligat: q sequi-
tur deus a nullo potest aliquid pati: et omne quod intelli-
git aliud a se patitur ab illo. ergo deus non intelligit ali-
quid aliud a se: licet quelibet volens sequi precise ratione
naturalem habeat ponere antecedens. ergo et consequens.
Assumptum probatur: quoniam naturaliter apparet q
deus est actus purus: et per consequens nullius recepti-
uus in seipso: ac per hoc nec passibilis ab aliquo. Et ite
naturaliter apparet discurrere in nobis q semper qui in-
telligit: aliud recipit ab illo intellectione / vel speciem / vel
vtriusq. Constat autem q de intellectione aliorum en-
tium non possumus naturaliter aliter iudicare: q fm ea
que videmus in nobis: ergo uniuersaliter apparet q om-
ne quod intelligit aliud: patitur ab illo.

Ad oppositum arguitur sic: q sequit. deus
est causa omnium aliorum sal-
tem finalis: et cognoscit se perfectissime. ergo cognoscit se
esse causam. Et vltra. ergo cognoscit alia quoz est causa.
consequentie sunt necessarie et euidentes: et quelibet natu-
raliter loquens habet ponere antecedens. Unde et de facto

sancti et philosophi posuerunt. ergo et consequens natu-
raliter est ponendum.

Respondeo opinio Aristo. et Comen. sui. Auer.
fuit. q deus nihil aliud a se intelli-
git. Unde. 12. meta. ponit philosophus circa intellectio-
nem dei tres conclusiones. Quaru prima est q deus est
substantia intellectualis et temp actu intelligens. Secun-
da. q sua substantia est sua intellectio. Tertia. q deus ni-
hil aliud intelligit preter seipsum. Primam conclusio-
nem pbat ex eo q deus est ens omnium nobilissimum et
dignissimum. hoc autem non esset: si non esset intelligens:
aut non esset semper actu intelligens. Unde ait si no intel-
ligat: quid vtiq erit insigne venerabile: sed habet quem
admodum vt sit doctissimus: vbi Comen. necesse est inquit
si est intelligens vt semper sit fm alterum istorum duoz
modozum aut fm dispositionem: in qua non vtiq sciens
scientia: aut in qua vtiq. Si ergo fuerit in dispositione
in qua sciens non vtiq scientia sua: est quasi doctissimus:
aut non inuenitur in eo dispositio nobilitatis: et hoc est incor-
ueniens. Secundam conclusionem probat philoso-
phus ex eodem: quia si ipse non est: vt ait philosophus
sua intelligentia. i. intellectio: sed potentia non vtiq erit
optima substantia: per intelligere enim honorabile et inest:
vult dicere q cum ipse non sit in nobili dispositione nisi p
intelligentia: si sua substantia non est sui intelligentia ipsa
non erit ex se optima et perfectissima: sed perficit p aliud:
scz per ipsam intellectioem. hoc modo est inconueniens.
Tertiam conclusionem pbat ipse et Comen. plurib?
rationib?. Primo quia si intelligeret aliud a se. tunc sua
substantia non esset intellectio eiusdem: sed erit potentia
per quam sit intellectio: qd est contra secunda conclusioem.
Secundo. quia erit tuc aliquid nobilitatis eo: qd est fal-
sum. consequentia pbat: quia intellectioem est perfe-
ctio intelligentis. s. causaliter: quia causat in intelligente
suam perfectionem que est intellectio. omne autem tale in-
quantum huiusmodi est perfectius illo. Tertio. quia
tunc non esset simpliciter independens et non indigens
alio. consequens istud est falsum. consequentia probatur:
quia intellectus dependet ab intellectu et substantia dei
est sui intellectio: vt probatum est in secunda conclusioem.
Quarto si sic. ergo deus patit et mouetur ab alio. con-
sequens est falsum. probatur consequentia. quia omne qd
intelligit aliud transmutatur in sua substantia in aliud: et
mouetur ab alio. Quinto si sic. tunc sua intellectio no
esset nobilissima et cu sua perfectio sit in intelligendo ipse
non esset nobilissimus: qd est contra primam conclusioem.
consequetia pbat: q intellectio rei vilis no est nobilis s?
vilis: et ideo etiam apud nos melius est no meditari que-
da q meditari: et non videre melius est q videre. Et ideo
concludit Comen. q cum impossibile sit ipsum intelli-
gere vilius aut nobilius: cum non sit nobilior eo et intelli-
git. ergo se tm intelligit. Sexto. addit Comen. aliam
rationem: quia si intelligeret alia aut in uniuersali tm: aut
in particulari: non in uniuersali: quia intellectio talis est
imperfecta et in potentia: nec in particulari: quia particu-
laria sunt infinita: et infinita a nulla scientia determinan-
tur. ergo no intelligit singularia distincte et in particulari.
Septimo. ad eadem conclusioem arguitur sic per alios:
impossibile est diuisione continui totaliter euacuari. aut
enim staret diuisio in aliqua diuisibilia. et hoc no: quia
tunc staret diuisio q continuum componitur ex indiuisibili-
bus: aut staret diuisio in aliqua diuisibilia. Et hoc etiam
dici non potest: quia sic non esset euacuata sed possibilis
esset vterioz diuisio. Et quib? patet q impossibile est di-
uisionem continui totaliter euacuari: sed sequitur si
deus intelligeret alia a se. Nam intelligeret continuum:
et eius diuisio euacuata esset in conceptu eius: qd proba-

12. meta.
L. c. 51.

Comē. 5.

L. c. 51.

Comē. 5.

Aurcol?
di. 5. q. 2.
anti. 2.

tur: quia aut eius intuitu essent omnes partes continui di-
uise et distincte: ita vt non relinquatur vterioz diuisio: et
per consequens diuisio continui erit euacuata: aut alique
partes tm in certo numero: quarum quelibet esset diuisi-
bilis: et hoc non potest esse: quia nunc diuinus intuitus
esset in potentia et sibi aliquid posset acquirere. s. diuidē
do vnaquaq illarum partium: quoniam posset sic diui-
dendo procedere in infinitum: sicut et noster intellectus: qd
est penitus impossibile. Et quo vltimate sequitur q un-
possibile est deū intelligere alia a se. Octauo. sequit q
in conceptu diuino esset magnitudo quedam actualiter
infinita. consequens falsum est: quia qua ratione infinita
magnitudo esset in conceptu dei: eadem ratione posset pon-
ni in effectu: qd tamen vt dicitur implicat contradictionē.
Probatur consequetia: quia intellectus noster qualibet
magnitudine potest concipere maiorem: et cuiuslibet con-
cepte semper addere. ergo. multo magis hoc poterit intel-
lectus diuinus. aut ergo sic procedet successus: quod di-
ci non potest: ne sit ipotens et imperfectus: vt intellectus
noster: aut stat in aliqua magnitudine infinita cui addi no
potest: et patet propositum. Nono. sequitur q totus
processus numerorum esset euacuatus: et positus in actu
in conceptu diuino: qd etiam est impossibile: quia vel ef-
set status ad numerum finitum: vel ad aliquem infinitum:
non ad finitum: quia quilibet finitus potest esse radix nu-
meri quadrati vel cubiti. Et per consequens vltra eum
est processus possibilis in numeris: nec etiam ad infinitum:
quia nullus numerus potest esse infinitus: et nihilominus
hoc dato habetur propositum: q. s. euacuatus est pro-
cessus numerorum. Decimo. si verum sit: q deus pot-
est qualibet creatura creabili creare perfectioem fm
speciem: ita q in talibus perfectionibus specificis ad su-
pra sit processus possibilis in infinitum: vt multo opinan-
tur: aut tota illa multitudo specierum possibilium est in
diuino intuitu actualiter: aut non actualiter: sed sub quo-
dam processu: aut nullo modo non potest dici finitum:
quia tunc deus videret aliquam creaturam infinitam
distantem a prima specie in infinitum: qd probatur: quia
aut inuenerit quilibet distantem modo finito a specie: et
sic non erit processus in infinitum in speciebus: aut inuenerit
aliqua distatē in infinitum: et p consequens illa erit infini-
te nobilis et perfecta: nec potest dari secundum: quia tunc
intellectus diuinus esset potentialis et imperfectus. ergo
relinquitur tertium: scz q nec intelligat illas. Nec
sunt motiua huius partis: quibus multo fortioribus ap-
paret probari partem oppositam. Ideo conclusioem op-
positam teneo: quam proba primo sic. Sequens natura-
lem rationem habet ponere deum intelligere. ergo habet
ponere deū intelligere alia a se. Antecedens est concessum.
etiam a tenentibus oppositam partem. et probatur ratio-
ne: quoniam nomine dei intelligimus illud qd est entium
omniu nobilissimu: cuius nobilitate non nisi ex his que
nota sunt nobis possumus naturaliter inuestigare. cum
ergo i rebus notis: omnes comuniter iudicemus eas que
cognoscunt nobiliores esse his que naturaliter carent cog-
nitione: et ex cognoscentibus eas que intelligunt nobi-
liores esse ceteris: que et si cognoscunt aliquo modo. ver-
bi gratia. per sensus corporales: non tamen intelligit: rati-
onabiliter concludendū est q ipse deus intelligat. Con-
sequentia quoqz quasi ex eadem radice probatur. Nam
sicut naturaliter iudicamus cognoscentia non cognosci-
bilibus esse digniora sic etiam virtutes per quas plura co-
gnosimus: ex hoc q plura cognoscimus per eas: iudica-
mus esse digniores et perfectiores. Unde etiam sicut di-
cit philosophus in prohemio metaphys. et si nunq di-
ceret adhuc dictum in se verū est: sensum visus pre alijs
vilissimus. etiam preter utilitatem qua habemus ex ipso. et

t. ij

tertia negada est etiam consequentia. Ad probationem dicendum: quod non est vera de intellectu que non est causata ab intellectu: sicut est intellectio divina. Unde etiam nos multa intelligimus que non sunt a quibus tamen non dependet intellectio qua illa intelligimus. Ad quartam etiam nego consequentiam. Et ad probationem dico: quod non est vera ubi intellectio non distinguitur ab intelligente. Ad quintam etiam consequentiam nego. Ad probationem dico: quod intellectio rei vilis precise foret vilis: vel minus nobilis intellectu nobilitate rei: intellectio tamen illius rei nobilitatis et huius vilis simul non est minus nobilis. Vnde autem intellectio dei est intellectio sui et omnium aliorum. Item quavis sit vile occupare intellectum: circa vilis ubi quis impeditur ab intelligendo nobilitate: aut cum ex intellectu vilium quis inducitur ad operandum aliquid vile: ubi tamen neutrum contingeret: hoc non esset vile: etiam in nobis. Vnde sicut dicit Augustinus in de utilitate credendi. ubi distinguit intelligere et credere et opinari. intelligere semper sine vitio est. Nam intelligere magna et honesta vel etiam divina: beatissimi est: intelligere autem superflua nihil nocet: sed fortasse nocuit. cum tempus necessarium occuparet: ipsa etiam noxia non intelligere: sed facere aut pati miserum est: non enim si quis intelligit quomodo possit inimicus sine suo periculo occidi: intelligens ipsa ac non potius cupiditate reus est: que si absit quod innocens dici potest: deus autem ipse nec minus intelligit se: et neque nobilitate nec ad aliquid vile duci potest: eo quod intelligit vilis. ideo nec eorum intellectu vilescit. Ad sextum dico: quod intelligit distincte et in particulari omnia: et infinita: quod quidem non est impossibile ei cuius intellectio est infinita et immensa. Ad septimum (cum dicitur: impossibile est divisionem continui totaliter evacuare) loquendo de divisione non realis separationis vel distinctionis: sed de divisione que sit per significacionem intellectus distinguentis: qui secum copatur reale communitatem continui: ubi in quo etiam sensu procedit ratio: nego illud assumptum: quod etiam loquendo de divisione actualis distinctionis in effectu: si hoc intelligitur esse simpliciter impossibile: etiam per divinam potentiam estimetur ipsum esse falsum: sicut in quadam responsione publica dixi alias: et forte alibi a proposito in speciali discussionem: sed hoc non est necessarium ad propositum. Ad probationem (cum queritur utrum ista divisio stet ad indivisibilia vel divisibilia) dico quod potest dici dupliciter aliquid indivisibile. scilicet carens partibus quibuslibet actu divisis vel possibilibus quoquo modo dividi: vel distingui: sicut multi imaginantur esse punctum: et sicut in rei veritate quodlibet simplex est indivisibile. Alio modo potest dici aliquid indivisibile: quia si habeat in se partes: quilibet tamen est actu divisus a qualibet alia: ita quod ipsum nec est aliquo modo vel in aliquid sui divisibile: cum sit isto modo actu divisum. Et per oppositum suo modo aliquid dici potest divisibile dupliciter: uno modo quia habet partes actu vel potentia divisas. Alio modo: quia habet partes non actu divisas. Hoc premisso et loquendo de divisione de qua dictum est. dico quod ista divisio totalis continui non stat ad indivisibilia primo modo: stat autem ad indivisibilia secundo modo: non intelligo autem stare quod sit aliqua ultima divisio vel aliqua ultima divisio que in se non includat partes actu divisas: sed intelligo quod stat ad indivisibilia. id est illud est totaliter divisum in indivisibilia isto secundo modo: que tamen sunt divisibilia primo modo sumendo divisibile. Unde dico: quod quicquid partem quatuor partium sumptis illa includit partes actu divisas in conceptu divino: immo infinitas includit: nec aliquam potest sumere: quin sumas infinitas: et sicut de facto quodlibet continuū habet infinitas par-

tes potenciales: et quilibet quantūlibet parva includit infinitas: nec aliqua sumi potest indivisibilis etiam quin sumantur tales partes potenciales infinite. Sic dico: quod in conceptu dei continuū est totaliter actu divisum in partes: quarum quilibet etiam est actu totaliter divisus et includit infinitas actu divisas. Et hoc autem patet. quod non sequitur: quod continuum componitur ex indivisibilibus primo modo sicut intendit argumentum deducere. Et adverte: quod ista ratio est satis impertinens ad propositum: quoniam esto quod deus nihil intelligeret extra se: adhuc eadem difficultas potest fieri. Nam constat quod huius partes continui non sunt distincte nec actu separate. Vnde tamen non est alia: et sic sunt distincte ab invicem: et per consequens quod continuum est in rerum natura totaliter distinctum. de tali distinctione loquendo: et tunc potest queri ad quid stat ista distinctio: utrum ad divisibilia vel indivisibilia: et ultra sicut procedit argumentum. Intererea: ista ratio eque bene militat contra suum factorem. Nam quicquid sit: intuitus divinus terminetur ad res extra vel ad essentiam suam tantummodo (ut ipse vult) nihilominus non negat (sicut nec negare potest aliquis christianus) deum cognoscere distincte aliquas creaturas existentes et possibiles existere quocumque modo terminetur vel non terminetur eius intuitus ad ipsas creaturas: nec etiam negare potest quin distincte cognoscat partes continui: et tunc potest ab eo queri: sicut ipse querit ab aliis. Utrum eius cognitio sistat ad indivisibilia vel divisibilia partes continui: et ultra consequenter sicut supra allegatum seu argutum fuit: et eodem modo tres sequentes rationes ita sunt contra eum sicut sunt contra alios si inspiciantur. Ad octavum concedo deum intelligere magnitudinem infinitam: sicut etiam Augustinus concedit deum intelligere numeros infinitos. 12. de civitate dei. et concedo ulterius quod posset producere in effectu magnitudinem infinitam: nec hoc est sibi impossibile sicut infra distinctio. 44. patebit. Ad nonum si intelligitur quod processus numerorum esset evacuatus in conceptu dei id est quod omnis numerus possibilis esset actu cognitus a deo concedo consequens. Dico enim cum Augustinus ubi supra: quod omnes simul et quemlibet numerum possibilem deus intelligit: et per consequens etiam concedo quod infinitos esse certissimum est: quoniam in quocumque numero finem faciendum putaveris: idem (ipse non dico) vno addito augeri: sed quantumlibet sit magnus: et quamlibet ingentem multitudinem continens in ipsa ratione atque scientia numerorum non solum duplicari: verum etiam multiplicari potest. Ita vero suis quisque numerus proprietatibus terminatur. ut nullus eorum par esse cuius alteri possit. ergo et disparis inter se atque diversi sunt: et singuli quique finiti sunt: et omnes infiniti sunt: ita ne numeros propter infinitatem nescit deus: et versus ad quandam summam numerorum scientia dei proveniens et ceteros ignorat quis hoc vel dementissimus dicit: ideo sic subdit Augustinus: ubi dubitemus: quod ei notus sit omnis numerus: cuius intelligentie ut in psal. cantatur: non est numerus. infinitas itaque inquit numerorum huius infinitorum numerorum nullus sit numerus: non est tamen incomprehensibilis eius cuius intelligentie non est numerus: cuius auctoritas ultima parte patet quod Augustinus concedit consequens illud: quod ratio illa infert. Cum vero probatur ipsum esse falsum: quia vel est status ad numerum finitum vel infinitum. Dico quod nec ad aliquem infinitum est status: cum quilibet sit finitus ut in secunda parte auctoritatis dicit Augustinus. nec etiam est status ad aliquem finitum: cum vltra quemlibet intelligat maiorem: alioquin non intelligeret quemlibet: et ideo dico: quod in nullo sistit cognitio dei: quia si ille sit maximus quem cognoscit. Sed conformiter

et loquendo: potest dici: quod sistit in omnibus: quia omnes cognoscit: et nullus est quem non cognoscat. Sed contra hoc: quia saltem oportet dicere quod cognoscat totam multitudinem comprehendentem numeros omnes: quod concedo. Contra istud autem ipse arguit. quia secundum hoc sequitur: quod deus intelligeret omnem multitudinem numeralem seu finitam descendente ab illa totali multitudine infinita: et per consequens attingit ultimum numerum. a quo statim proceditur ad illam multitudinem infinitam: sed certum est quod est impossibile talem numerum dari. Responso concedendo primam consequentiam: quia nullus numerus est ultimus inter illos: nec ab aliquo proceditur immediate ad multitudines infinitas: immo vltra quilibet sunt infiniti numeri: quorum quilibet tamen est finitus. sicut per prima parte auctoritatis. Et hoc ratio etiam culibet opinati eandem ingerit difficultate ponenti continuum esse divisibile in infinitum. Nam qualitercunque eius partes ponatur esse distincte vel plures: oportet isto modo esse infinitas multitudines partium: et oēs esse quot esse prout ita loquendo de tali distinctione que proceditur inter partes continui: cuius distinctio est totaliter evacuata et posita in actu. quera ergo in quo numero vel multitudine partium sistit ista distinctio. Utrum in infinita vel finita: et sic consequenter ut est argutum de numeris. Ad decimum illo dicto concessio. dico quod tota illa multitudo actualiter est in conceptu divino. et cum arguitur contra: quod tunc deus videret aliquid infinitum et nego consequentiam: et patet infamia in numeris quorum multitudinem actualiter tota totaliter videt deus: et tunc non videt aliquid numerum distinctum in finitum a prima specie numeri: quod nullus talis est: esto quod sint infiniti numeri: et quolibet semper sit sequens maior. sic in proposito nulla species distat in infinitum ab aliqua: aut illa in infinitum excedit: sed finite tamen: et si possibile est processus infinitus in eis: sicut etiam est in numeris. Sed nunquid deus intuitu cognoscit alia vel abstractiva. Respondeo quod quicquid de noverit siue sint siue fuerit siue sint possibile esse. cognoscit intuitu. Probatur: quia quodlibet novit immediate et non per aliquod medium cognitum medianum inter cognitionem et rem cognitam. ergo quamlibet novit intuitu. consequentia patet ex descriptione intuitu notitie posita supra distinctio. 3. antecedens est certum: quoniam nullum tale medium est possibile: quia non est creatura ut constat: nec deitas (cuius illa nulla modo ex natura rei sit distincta a dei notitia: quod immo sit illi eadem omnibus modis ex natura rei: quibus ipsa notitia est eadem sibi met) et per consequens non plus nec verius dici potest: quod deitas mediat inter notitiam illam et creaturam: inter divinitatem et creaturam: quod notitia mediet inter divinitatem et creaturam: quorum nullum secundum proprietatem sermonis vere dicitur. Et si dicatur: quod Augustinus dicit. 33. questio. quod non extra se quicquid positum deus intuebatur. ut secundum id constitueret quod constitueret: nam hoc opinari sacrilegum est. Et quo videtur velle quod non intuitu videat creaturas. Item in. 15. de trinitate dicit quod deus pater omnia novit in seipso. et similiter commune dictum: quod deus omnia videt in essentia sua: in qua omnia velut in speculo refulcent: et perfectissime representantur: et per consequens non immediate intuetur creaturas ipsas: sed mediante essentia sua ac per hoc abstractiva tantum intelligit creaturas. Ad primum dicendum: quod Augustinus non absolute negat deum fuisse intuitum aliquid extra se: sed quod non intuebatur: ut secundum id constitueret et cetera. volens negare quicquid aliud a deo fuisse sibi exemplar secundum quod constitueret que constitueret: sicut nobis est aliquid exemplar secundum quod aliquid aliud operamur: sed ille sibi sufficit ad constituendum quicquid constituere vult: et certe illud opinari sacrilegum est: nec minus esset

sacrilegum opinari quod aliquid extra se abstractiva intelligeret: ut secundum illud constitueret quod constitueret. Curus notandum. Augustinus dicit: non intuebat extra se quicquid positum: quod certe verum est: quia nihil tunc erat extra deum positum: non quin intueretur aliquid extra se positum: et nunc intueatur aliquid extra se positum. Unde etiam quod tunc nihil erat extra deum dicit. 4. super genes. ad litteram. scilicet quod res sendas ipse non cernebat extra seipsum: sicut nos cernimus oculis corpora que vtiq; nondum erant dum disponentur ut fierent: et addit immediate et quod ipse non intueatur nec intra se ista cernebat sicut omnino cernimus phantasias corporum que non prelo sunt oculis. Et quo innuit quod non abstractiva seu per aliquid quod medium ista cernebat: et concludit: quo ergo modo nisi eo quo solus potest et hoc est verum: quia solus potest intuitu non existentia cernere. Ad secundum dicendum: quod Augustinus non vult aliud nisi quod nihil aliud a patre est sibi ratio vel causa / aut medium videndi: que videt: sed ipse est sua notitia et omnium aliorum: et eodem modo intelligendum est: quod deus omnia videt in essentia sua: quod scilicet ipsa sua essentia est notitia quorumlibet: nec aliquid aliud preter ipsam est sibi necessarium ad intelligendum. Quod vero additur de reluctia et representatione essentie divine: si intelligitur quod essentia representat intellectui divino: sic quod eius intellectio immediate feratur in essentia et mediate in representatione: sicut in nobis: cum aliqua ab essentia in eorum speciebus cognoscimus. dictum illud vtiq; falsum est. Nam cum intellectus divinus et intellectio et essentia sint penitus indistincta: et eadem omnibus modis: quilibet essentia est eadem essentie: et intellectio intellectio: non minus omnia representantur in intellectu: quam in essentia: nec essentia magis representat intellectui: quam intellectus essentie: immo proprie loquendo: nec essentia representat intellectui: nec intellectus essentie: nec intellectio feratur in creaturas mediante essentia / nec e converso: sed tam essentia quam intellectus: et est intellectio immediata sui et omnium aliorum. Si vero intelligatur quod essentia divina sit representativa creaturarum respectu intellectus creati: dictum illud verum est: et eodem modo ipsa intellectio divina est etiam representativa: ita quod in ea velut in specie potest intellectus creatus alia cognoscere. Adverendum autem: quod notitia intuitiva sic accepta: ut nunc in solutione huius dubij sumo: non in plus se habet quam scientia visionis. iuxta unam acceptionem scientie dei: de qua infra distinctio. 39. dicitur: et convertibiliter se habet cum scientia simplicis notitie: hoc est quod iste terminus et ille univocaliter convertuntur. Ad argumentum principale respondendum est negando antecedens. propter illam partem: omne quod intelligit aliud a se patitur ab illo: nec ratio valet: quia licet sic esset in nobis: non tamen sic estimandum est de deo: neque hoc sequitur: sicut nec in deo dicitur intellectum distinguere ab intellectu: cum tamen distinguatur in nobis.

Distinctio. xxxviii. Questio. i.

uper distinctio. 33. i. q. 1. Notitia dei respectu rei enuntiabilis futuro. Quero propter aliquam enuntiationem singularis de inesse categorica de futuro i materia contingenti ad vtrilibet sit vera. Et arguo quod non. quod si aliqua talis est vera sequeretur per naturam con-

questio. 45.

cap. 14.

tradictio: qd sua contradictoria esset falsa: sed hoc non est verum: cu contingens ad vtrūlibet non sit plus determinatum ad esse qd ad non esse: alioquin non esset contingens ad vtrūlibet: nec est possibile vna parte contradictionis esse verā determinate: et alia determinate falsam. cū non sit potius ratio qd vna sit vera qd reliqua. ¶ Secūdo si aliqua talis ppositio esset vera. ergo vel esset necessaria vel contingens. non necessaria: qz tunc illud futurum necessario eueniret: et sic non esset ad vtrūlibet: nec contingens: qz tunc posset esse nō vera: et si sic vel posset esse nō vera ante positionē illius futuri in esse: qd enūtiat vel non ante: sed tñ post. ¶ Si secundo modo sequit sicut prius qd illud necessario ponetur in esse et non contingenter. primum autē non potest dici: qz qua ratione in aliquo instāti vel tempore ante positionem illius in esse ipsa est vera: eadem ratione et in quolibet ante illud ponatur: et per consequens necesse est ipsam esse veram toto tempore precedente esse illius: ac per hoc illud necessario eueniret. ¶ Assumpta p̄a p̄: qz sicut oē qd ē qd ē necesse est esse: vt dicit p̄ h̄s. sic oē qd ē verū: qm̄ est verū: necesse ē esse verū. ¶ An ex eodē posset argui alr̄ sic. si talis p̄pō nūc est p̄a. q̄ futū enūciabile nūc est futū: et vtra. q̄ nūc necessario est futū. p̄a p̄a est euidēs. ¶ Et scda sic. p̄bat: qz sicut oīne qd est qm̄ est necesse est esse: ita oē qd est futū qm̄ est futū: necesse est esse futū: et si necesse est esse futū: necesse est esse futū determinatē qd nulla talis ppositio est vera.

Ad oppositū arguo sic. si nulla h̄mōi p̄pō est vera: igit̄ q̄libet est falsa. q̄ cuiuslibz dictionis est p̄a: q̄ aliqua est p̄a. q̄ de p̄o ad vtrūlibet si nulla est p̄a aliqua est p̄a: et sic dictionis simul sunt p̄a: qd est impossibile. p̄a p̄a p̄bat: qz oīs enūciatio ē oī in q̄ est vera vel falsa: vt p̄ et ei? diffinitioe p̄o p̄hermenias: et secūda p̄a p̄p̄ legē dictionis: relique sunt ex se note.

In hac q̄stioe erūt articuli tres. ¶ H̄a qz iter aliq̄s est cōtrouersia: qd circa hoc q̄stū fuerit opina tus p̄ h̄s. ¶ P̄o ostēdā q̄ fuit ei? opio. qd etiā tāgit ter tiū argu. ¶ Secūdo videbit̄ qd p̄m p̄itatē tenēdū sit de q̄stio. ¶ Tertio qz de p̄tigit̄ p̄ncipat̄ in q̄rit̄ videbit̄ qm̄ p̄tin gēs est cōtigēs: an. i. qm̄ est aut qm̄ nō est: et sic cū hoc de veritate illi? ppositiois p̄ h̄s assumpte in tertio argumēto.

Quantū ad p̄m sciēdū: qd p̄ h̄s tractās in p̄o p̄ her. de enūciatioibz dictionis: et ostēdēs q̄lter se h̄nt ad iudicē p̄ p̄itatē et fallitatē: determinat: qd cuiuslibet dictionis siue sit ppositio nūc vna est v̄l̄s et alia particularis: siue p̄pōnū singulariū de p̄nti vel de p̄terito. vna pars est determinate p̄a et altera determinate falsa. ¶ Et nō est sic de q̄buslibet p̄pōnibz dictionis de futuro singularibz: qz nō de illis q̄ sunt circa futura cōtingentia ad vtrūlibz. ¶ An q̄stū ad hoc pōit ipse duas p̄clusiones ¶ Quax̄ p̄a est: qd nō oīs ppositio singularis de futuro categorica et de inesse de simplici predicato affirmatiua vel negatiua est p̄a vel falsa: ita qd nō cuiuslibet dictionis de futuro hec ps determinate est p̄a vel illa: et sic nec ista determinate vel illa est falsa: qz nō dictionis de futuro cōtingētia ad vtrūlibz. p̄bi g. hui? dictionis. antichrist? erit. antichrist? nō erit. nec hec pars determinate antichrist? erit est p̄a vel falsa: nec hec ps determinate antichrist? nō erit ē p̄a vel falsa. ¶ Et itelligēdū est dictū p̄ h̄i de p̄pōnibz singularibz qz subiecta sunt simplicia videlicet vel p̄noia de mōstratiua p̄cise: vt hoc. istud vel illud. vel noia p̄p̄a. vt p̄lato et antichrist? h̄a habētū subiecta cōposita m̄te sunt false: et oppositē sūt p̄e. p̄. g. si demōstrat̄ v̄n? ethiops et ei? oppofitā. i. h̄c. hoc albū nō disputabit cras. et si hec est p̄a. eodē demōstrato. s̄l̄r si ethiops qdā vocet̄ p̄lato. hec de termiate est falsa. p̄lato albus disputabit cras: et eiusop

posita est p̄a: sūpto hoc noie p̄lato vtrōbiqz p̄ ethiops et lo. ¶ Scda p̄clusio p̄ h̄i ē: qd h̄s neutra talis dictionis p̄a sit. nō tñ p̄pō singularis negatiua de copulato p̄dicato ex p̄dicatis illaz ambax̄ ē p̄a. p̄bi ḡra. q̄uis nec hec sit vera antichrist? erit. nec ista. antichrist? nō erit. ista tñ nō est p̄a antichrist? neqz erit: neqz nō erit: qd tñ posset aliq̄b? apparere sequi ex p̄o. ¶ P̄rima p̄clusio sic intellectā p̄bat p̄ h̄s dupl̄r. p̄ h̄o sic. si oīs (in q̄t ipse) affirmatio vel negatio p̄a vel falsa est: et oē necesse ē esse vel nō esse. h̄c p̄ h̄as p̄bat dupl̄r. p̄ h̄a p̄batio in hoc fundat̄ qd semp p̄itates p̄pōnis cōcomitat̄ esse rei: ita qd ip̄ sic est vel non est: sicut p̄pō enūciat si est p̄a: q̄cūqz p̄pō sit illa: et cōuerso esse rei cōcomitat̄ p̄itas p̄pōis enūciatis sicut ē. nō esse aut rei sequit̄ fallitas p̄pōis et cōuerso. ¶ Et ait: qm̄ si verū est dicere: qm̄ est albū vel nō est albū: necesse est albū vel nō albū esse: et si est albū vel nō est albū. verū ē affirmare vel negare: et si nō est mēt̄r̄ supple affirmās. et si mēt̄r̄ nō ē. ¶ Et Boetius exponēs ait sic. qd de futuro possit esse iudiciū: p̄ntibus trahit̄ ex p̄lū. ait em̄ h̄c esse rerū p̄nas: vt rē sub iudicē. p̄pōis p̄itas cōlequat̄ p̄itatē p̄pōis rei de qua loquit̄. p̄pō essentia cōcomitat̄. ¶ Et infra. p̄itas q̄des rei q̄ est: res q̄ est p̄itati: fallitas p̄o rei q̄ nō est: et res nō est fallitati cōuertit̄. ¶ Ergo affirmatio est p̄a ita erit: et si negatio est p̄a ita nō erit. Sic igit̄ nihil erit ad vtrūlibz h̄a ad vtrūlibet v̄t ait ibi p̄ h̄s nihil magis vel sic vel non sic: h̄s aut habebit. ¶ Et Boetius. vtrūlibet est cui? p̄uētus dubi? est vel indistinct? . i. qd q̄r̄ esse vel nō esse cōuenit. si aut̄ nihil ad vtrūlibz. qd q̄bz necessario erit vel necessario nō erit. ¶ Secūdo p̄bat eadē p̄a. qz si oīs affirmatio vel negatio et c. tūc in q̄t p̄ h̄s si aliquid est nūc albū: verū erat dicere p̄o: qm̄ erit albū: et ip̄ fuit verū dicere de q̄s eoz q̄ facta sunt: qm̄ erit: qd si semp verus est dicere qm̄ est vel erit: nō pōt hoc nō esse vel nō futurū esse: qd aut̄ nō pōt nō fieri: impossibile est nō fieri: et qd impossibile est non fieri: necesse est fieri. oīs q̄ q̄ futura sunt necesse est fieri. ¶ Et p̄bata ista p̄a p̄bat p̄ h̄s illud p̄nas esse fallis: qm̄ alioq̄m non opote ret de futuris p̄ntiari: neqz negociari: qm̄ si facim? hoc illd erit. si nō facim? nihil min? erit: qm̄ nihil p̄hibet in millef mū annū hūc dicere qm̄ illud erit: hūc vero negare. ¶ Et si null? hoc diceret: nihilomin? illud erit vel nō erit: qz non p̄pter nostrū affirmare vel negare illud erit vel non erit. ¶ An v̄t ait ibi Boetius? siue dicat̄ aliqd siue nō: qd qd p̄ p̄dici potuisset illd etiā si nō p̄dicat̄: euenire necesse ē. idcirco em̄ p̄e p̄dicat̄: qz p̄e p̄dici pōt. ¶ Et idcirco p̄e p̄dici pōt: qz inmutabil̄ futū ē. p̄z etiā fallitas p̄nti: vt ait p̄ h̄s. qz manifestū est nos eē p̄ncipiū futuroz: et dñs actuū n̄foz multa posse eē: et nō eē: et nō oīs ex necessitate enūtiare sic declarat̄ p̄ exēpla. ¶ Secundo p̄bat p̄ h̄s eadē p̄clonē iuxta finē dicti libri sic. sicut se h̄nt res ad eē vel nō eē: sic ofones enūtiates illas eē v̄l̄ nō eē ad p̄itatē vel fallitatē: h̄s futura p̄tigit̄ia sūt ideterminata ad eē et nō eē simp̄l̄r. qz ip̄e ofones ideterminate sūt: et nō p̄l? hec q̄ enūtiat rē futurā esse. est p̄a: q̄ illa q̄ enūtiat eā nō esse futurā. nec eodē uerso: et sic p̄ p̄ma p̄clō. ¶ Secūda p̄clonē p̄bat p̄ h̄s i illa p̄te. at p̄o qm̄ neutriū et c. dupl̄r. p̄ h̄o qz si hec hec eēt p̄a. antichrist? neqz erit neqz nō erit. sumat̄ ḡra ex p̄l̄ h̄c. sequit̄ qd nō cuiuslibz dictionis si vna ps est alia: altera est p̄a. qm̄ nō p̄tigit̄ qd aliquid dictionis vna ps erit falsa: et reliq̄ nō erit p̄a: quod est p̄ p̄m p̄ncipiū. p̄na p̄o p̄z: qz si hec ē p̄a. antichrist? neqz erit neqz nō erit. ḡ hec affirmatiua. antichrist? erit ē falsa: qz ipsa affirmat̄ illd qd illa i sua p̄ma p̄te negat̄ p̄e: h̄s p̄batū est i p̄ma p̄clonē qd illa nō est p̄a. antichristus nō erit. ḡ h̄az duax̄ dictioniaz affirmatiua est falsa: et negatiua nō est vera. ¶ Et eodē mō p̄bat: qd negatiua est falsa: et affirmatiua nō vera: qz si hec est p̄a. antichrist? neqz erit neqz nō erit. ḡ p̄p̄ hoc: qz d̄: neqz non erit. sequit̄ qd hec sit falsa. antichrist? nō erit. ¶ Et p̄batum

est in prima conclusione qd hec non est vera. antichristus erit. ergo hui? p̄dictionis nō est vera affirmatiua: cū tñ negatiua sit falsa: quod pariter repugnat primo p̄ncipio cuius lex est. qz si vna pars est falsa: reliqua est vera quecumqz sit illa. h̄anc rationem ponit p̄philosophus cū ait p̄ncipiū enim cum sit affirmatio falsa: erit negatio nō vera: et cum sit hec falsa. i. negatio: contingit affirmatio: nem non esse veram. amplius si illa sit vera: sequitur sicut dicit Boetius qd ambe erunt falsæ: qz nec esset qd affirmatio dicit esse futurum: nec non esset quod negatio non esse predixit: et sic vtraqz est falsa: quod est impossibile. ¶ Secundo p̄bat p̄philosophus eadē conclusionem. quia si illa esset vera sequitur qd tale futurum ex necessitate erit et non ad vtrūlibet. Consequētiam p̄bat per fundamentum prime rationis ad primam conclusionem: quoniam sicut in predicatis simplicibus dictum est: quia si verū est dicere qd hoc est album: oportet illud esse album: et eodem modo si de futuro dicatur. sic etiam est in predicatis compositis: et ideo ait qd si verum est dicere de aliquo: quoniam est album: et magnum oportet vtraqz esse: et similiter si verum erit cras: oportet esse cras. i. si verū est dicere de aliquo qd erit album et magnum: cras: oportet ipsum esse album et magnum cras. ergo si verū erit dicere qd neqz erit neqz non erit. oportet ipsum neqz fore neqz nō fore: et sic non erit ad vtrūlibet. i. contingens fore et non fore. Tunc p̄philosophus concludit conclusionem primam que est principaliter intenta: qm̄ secūda non principaliter: sed potius ad excludendū oppositam que videtur fortitan alicui sequi ex prima: introducta fuit dices. ¶ Et ergo contingūt inconueniētia. hec sunt. et h̄mōi alia. si oēs affirmationes et negationes vel in his que in vniuersalibus dicuntur vniuersaliter: vel in his que sunt singularia: necesse est oppositarū hanc esse verā: illam vero falsam. ¶ Et h̄is ergo p̄z ip̄m voluisse qd alicuius oppositionis cōtradictorie nō est hec pars demonstrata: vera: et illa falsa: aut cōuerso. Sed cum ip̄e in principio huius inquisitionis dicat. qd in his q̄ sunt et que facta sunt. i. presentibus et preteritis: necesse est affirmationem vel negationem veram esse: vel falsam esse. in vniuersalibus quidē vniuersaliter semper h̄c quidem veram: illa vero falsam: et in his etiam que sunt singularia. i. cōtradictorijs singularibus. Constat qd in oppositionibus cōtradictorijs de futuro: saltem que sunt singularia: res nō hec determinate sit vera et illa falsa: quod et statim explicite ibidem ip̄e proposuit: et consequēter sicut ex recitatis patet p̄o: p̄e probare conatus est: et eadē p̄o: p̄us sententiam concludit in fine illius libri. Sed aduertendū qd q̄bz p̄philosophus dicat qd non cuiuslibet cōtradictionis hec est vera: illa p̄o falsa: tñ cū hoc vult qd cuiuslibet cōtradictionis altera est vera et altera falsa: nec vñqz ibi inuenit̄ dicere: qd nō cuiuslibet cōtradictionis altera est vera: et altera falsa: sed semp cum signo singulari: vel cum p̄noie demonstratiua: nunqz aut̄ cū particulari quale est alter vel altera: quoniam cū tali signo dicit̄ exp̄sse oppositum: etiā in cōtradictionibus singularibus de futuro ad vtrūlibet. Unde de talibus loquens circa finem ait. h̄o: rum enim necesse est quidem alteram partem cōtradictionis esse veram vel falsam: non tan tamē hoc vel illud: sed vtrūlibet. i. non tamen hanc designatam vel illam: sed vna vel alteram indistincte. ¶ Et quo manifeste patet. qd demonstratis quibuscūqz duobus cōtradictorijs singularibus de futuro hec particularis p̄m p̄philosophum est vera: altera harum duarum est vera: et tamen nulla eius singularis est vera. ita qd non cōtingit dicere hec est vera siue hec siue illa demonstratur. Et similiter hec particularis est vera: altera istarum est falsa: et tamen non habet aliquā singularem veram: quoniam non conuenit vere dici hec est falsa: siue demonstratur affirmatiua: siue nega-

tua. ¶ Et istis autem patet. euidenter qd opinio fuit p̄philosophi qd nulla p̄positio singularis de futuro contingit est determinate s̄m se sumpta: vera vel falsa. Et minor multū quomodo aliquis intelligens: putet p̄philosophū illud sensisse preteritum saltem cum oppositum dicentes nullum textū / vel sententiā p̄philosophi ad p̄bationem sui dicti adducant vel adducere possint: quod autem dicunt quidam: non esse verisimile ipsum sic errasse cum multa manifesta inconueniētia ex hoc sequantur ista a p̄parenter: non est amicabile excusatio: sed potius p̄m veritatem accusatio: quoniam sequela inconueniētiā non enim illud non sensisse: sed non debuisse sensisse. cōuenit. ¶ Preterea. Constat qd etiā Cullius tam magnus p̄philosophus qui propter rationem supra factā p̄philosophi negauit omnē p̄cisiōem futurorum: vt patet in questione sequētibus: habuit etiam in p̄missa conclusione cum p̄philosopho cōuenire. ¶ At in moderni magni doctores dixerūt cōclusionem p̄philosophi nō solū fuisse de intentione p̄philosophi: sed etiam esse verisimilem et v̄t qz demonstratiuam: p̄pter quod non sic excluditur ex toto verisimile qd p̄philosophus illam fuerit opinatus q̄bz ipsa sit falsa. Cui etiam accidit qd in pluribus alijs turpissime errauit. Et in aliquibus etiā sibi contradixit: vt patet in conclusione precedentii. ¶ Supra dictā quoqz cōclusio: Aureol? nem quā nullus debet dubitare fuisse: quidam doctor dicit esse verisimilem et ad eius oppositam. necessario sequitur. di. 38. q. 1. inconuenientia ad que deducit p̄philosophus. Unde ad eius declarationem: probat duas conclusiones. ¶ Quax̄ rum prima est qd si talis p̄positio est vera illa immutabiliter et inuitabiliter est vera. ¶ Secunda qd ex illa inuitabiliter et necessaria sequitur: qd tale futurum necessario ponatur in esse. ¶ P̄ima probatur dupliciter. p̄imo quidem: quia si ipsa mutari posset ne sit vera: aut ergo in instanti quo est vera. Aut in precedentii. Aut in sequenti: v̄t qd in instanti quo res fiet. Aut in instanti in quo res fiet. Hec potest dici primum: quia tunc in eodem instanti esset vera et non esset vera. Hec scdm̄. tunc qz in instanti dato est vera. ergo et in omni precedentii fuit vera. Et ita si tunc mutari poterat in fallitatem poterat simul esse vera et nō vera. tunc qz si in instanti precedentē mutaretur: sequitur qd ante amitteret veritatem: q̄z haberet: quod nihil est dictu. Hec tertium dici potest: qz si in aliquo tali instanti (vt pote cras) sit falsa: impossibile est qd fuerit heri vera. datur enim oppositum. scz qd fuerit heri vera: et hodie falsa: hoc erit propter aliquam mutationem factam in re: sed hoc est falsum: quia nondum res est: nec subest alicui potentie in actu: et per consequens: cum nihil mutetur circa rem) nihil mutabitur circa p̄positionem. Hec valet dici quartum. i. qd in instanti in quo res fiet mutetur p̄positio a sua veritate: tunc quia veritas illa transit in preteritum. h̄am. v̄t qz ad illud instans verum fuit qd illud erit: quod autem transit in preteritum incommutabile est: vt patet. 6. ethicorum. hoc solo priuatur deus et c. Tunc etiam si tunc mutetur: aut hoc erit: quia significatum eius poneretur in esse: et sic non mutabitur: sed potius confirmabitur in sua veritate: aut oppositum sui significati ponetur in esse: et tunc etiam non mutabitur: quia sequitur: qd nunqz fuit vera: sed semp falsa. Et ergo in nullo instanti talis p̄positio possit mutari a veritate in fallitatem: necesse est immutabiliter vera si ipsa est vera: ¶ Secundo sic. illud quo posito in esse pro aliquo instāti ponetur pro semp in esse: si pro aliquo instāti ponatur, esse ponitur immutabiliter esse. patet quia illud quod sibi de terminat sempiternitē in essendo in nullo tempore mutari potest: sed si p̄positio de futuro pro aliquo instāti ponitur vera: ponitur pro semp vera. h̄am si pro aliquo instāti est vera: pro quolibet instanti precedenti et sub-

sequenti: quod suum significatum est futurum: est vera. Et tunc in instanti quo illud ponitur transit a futuritione in presentia: et est verum quod illud est: et postea in preteritionem et erit verum deinceps in eternum quod illud fuit et sic perpetuabiliter illa veritas permanebit. si ergo propositio de futuro ponitur pro aliquo instanti vera est immutabiliter vera. Secunda propositio probatur: quia sequitur consequentia necessaria: propositio de futuro est vera. ergo tale futurum ponetur in esse: hoc probatur dupliciter. Primo quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis. sequitur enim tale futurum. (verbi gratia for. erit) non ponetur in esse: ergo for. non erit. et ultra. ergo hec non est vera: for. erit: ita vniuersaliter sequitur. futurum quod propositio enunciat futurum: non erit vel non ponitur in esse. ergo illa propositio de futuro non est vera. Secundo idem probatur: quia idem penitus significant futurum et venturum. ergo si aliquid est futurum: sequitur quod illud eueniet: et si hec est vera: aliquid. verbi gratia. for. erit de necessitate hec est vera. for. eueniet: et ponetur in esse. et sic patet quod hec consequentia est etiam necessaria. propositio de futuro est vera ergo tale futurum ponetur in esse. ergo si antecedens est immutabile et inenitabile consequens est immutabile et inenitabile. probatum est autem supra quod si propositio de futuro est vera. ipsa est immutabiliter vera. igitur si propositio de futuro est vera. futurum inenitabiliter ponetur in esse: et sic nihil contingenter eueniet: vt deducebat philosophus. Et hoc quantum ad primum articulum.

Nunc secundo videndum quid fin veritates sentendum est de questo. Et circa hoc pono. s. conclusiones. Prima est quod omnis propositio singularis de futuro est vera vel falsa. ita quod cuiuslibet talis contradictionis contingit vere dici. hec pars determinate est vera et illa falsa: quibus nos que sit determinate vera vel falsa nesciamus. Et hanc conclusionem probat primo ex eodem principio super quo principaliter philosophus sustentatus est in probando conclusiones oppositam: videlicet quod veritates propositionis sequitur esse rei et euenire. Et non esse rei concomitatur falsitas propositionis et euenire. quod quidem tenet in qualibet materia: et in cuiuslibet temporis propositionibus sicut philosophus vult supra patet. Sumo ergo istam gratia exempli antichristus erit. Et arguo sic. hec est vera: aut non vera. si est vera habeo propositum. si non tunc sic sequitur. hec. antichristus erit non est vera. ergo antichristus non erit: et antecedens est verum per responsonem. ergo et consequens erit verum. ultra. ergo hec est falsa antichristus erit: per legem contradictoriarum qua etiam philosophus supra in secunda conclusione usus est: videlicet si vna est vera reliqua est falsa et euenire. et sic habetur propositum: scilicet quod hec. antichristus erit est vera vel falsa: quia sequitur. hec est falsa. ergo est vera vel falsa. Similiter ex alio habetur intentum: quia opposita est vna singularis de futuro: et est vera vt conclusum est. quod autem sequatur. hec non est vera antichristus erit. ergo antichristus non erit: sicut assumptum est primo. patet quia ex opposito consequentis sequitur oppositum antecedentis: sequitur enim per principium assumptum de mutua consequentia rei ad veritatem propositionis. antichristus erit. ergo hec est vera antichristus erit: et per consequens contradicere illi antecedenti. Secundo ex eodem principio arguo sic. aut hec propositio antichristus erit est vera. et habeo propositum: aut non: et tunc arguo. si hec non est vera. ergo antichristus non erit. patet ex proxima probatione per illud assumptum et ultra per aliquod principium. quia scilicet non esse rei concomitatur falsitas. in propositionibus sequitur. antichristus non erit. ergo hec est falsa/ antichristus

erit. ergo quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens. sequitur hec antichristus erit non est vera. ergo hec antichristus erit est falsa: et si sic. ergo et opposita est vera. Et ex eodem principio. sequitur si vtraque simul vera vel falsa: et sic contradictorie erunt simul vere/et simul false: quod est simpliciter falsum et inconueniens et philosophus in hac materia reputat etiam impossibile: vt patet in probatione sue secunde conclusionis. quod autem vtriusque sequatur probat: vt breuius fiat sit. a. ista propositio antichristus erit. et sit. b. opposita. f. antichristus non erit: et ita in sequentibus supponant. a. et. b. pro illis propositionibus: tunc sic. a. non est vera. ergo. a. est falsa. patet ex premisiis rationibus. Item. b. non est vera. ergo. b. est falsa. patet eodem modo: et sic ambe false. Et ulterius sic. a. est falsa. ergo per legem contradictoriarum. b. est vera. et per idem sequitur. b. est falsa. ergo. a. est vera: et sic ambe simul vere: et ambe simul false. Secundo ad idem ex alio principio verissimo et firmissimo: videlicet quod contradictionis non est dare medium per abnegationem quod idem philosophus dicit esse verissimum. 4. meta. iuxta finem: et negates hoc ipse improbat ibidem. Unde postquam probauit contradictoria non contingere esse simul vera factis cito subdit. at vero nec contradictionis medium nihil esse contingit: sed necessarium aut dicere/aut negare vnum de vno quodcumque sit illud. Item in proposita materia vult idem principium esse verum. Unde in secunda conclusionem dicit et probat quod non vere dicitur de aliquo contingenti/ neque erit/ neque non erit. Et hoc arguitur sic. impossibile est esse medium hoc modo inter contradictionis aliqua. ergo impossibile est aliqua propositionem esse/ neque vera/ neque falsam. ergo. a. non est neque vera neque falsa: et per ista est vera vel falsa: et ita de. b. et de qualibet singulari demonstrata potest inferri. Secunda consequentia patens est. et primam probat: sicut ipse philosophus vbi supra. 4. meta. probat antecedens. sumit enim pro principio definitionem veri et falsi dicens. dicere namque ens non esse/ aut hoc/ scilicet non ens esse falsum. aut enim ens esse/ aut non esse verum est. Et quo patet quod quilibet propositio enuntians transesse quod est/ vel fuisse quod fuit/ aut futurum esse quod erit/ vel non esse quod non est/ vel non fuisse quod non fuit/ aut non fore quod non erit: est vera. secus autem est falsa. Si ergo sit possibile aliqua propositionem esse neque vera neque falsam: sit illa gratia exempli. a. tunc arguo. a. non est vera neque falsa. ergo neque antichristus erit neque antichristus non erit. patet. quia si non sequitur stabit oppositum. si vel antichristus erit vel antichristus non erit. Si igitur antichristus erit. ergo. a. enuntiat forte illud quod erit: et per consequens est vera: et repugnat antecedenti. Si vero antichristus non erit. ergo ipsa est falsa: quia enuntiat forte quod non erit: quod etiam antecedenti repugnat: et per consequens primum consequens sequatur: scilicet neque antichristus erit/ neque antichristus non erit. Et quo ultra sequitur. antichristus neque erit neque non erit. ergo habetur medium in contradictione. Foris ita concidet quis istam consequentiam. a. non est vera neque falsa. ergo neque antichristus erit neque antichristus non erit: sed vteriorum negabit in qua infertur ista categorica de predicato copulato antichristus neque erit neque non erit. Contra. primo quidem ex concessio habetur propositum: quia et quo ista est impossibilis. neque antichristus erit neque antichristus non erit. ergo ista ex qua sequitur est impossibilis quod est propositum: quod autem hec sit impossibilis patet: quia ex ipsa sequitur quod vtraque contradictoria sit falsa: sicut etiam patet per probationem philosophi: ac etiam Boetij supra in prima ratione secunde conclusionis illud autem repugnat primo principio: ac etiam ipsi philosopho. 4. meta. ac etiam vbi supra qui reputat impossibile

4. meta. 2. c. 27.

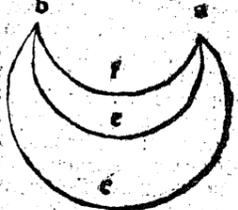
2. c. 27.

2. c. 27.

2. c. 27.

quod si vna contradictoria sit vera reliqua non sit falsa. et e contra. Secundo quia secunda consequentia etiam est necessaria. ex eo quod semper ex copulativa cuius partes sunt due singulares de inesse negatiue ad categoricam singularem etiam de inesse negatiue de predicato copulato et predicatis partium copulatiue et de eodem subiecto est necessaria consequentia (verbi gratia. for. non scribit neque for. disputat. ergo for. neque scribit neque disputat nec est possibile instantia reperire in aliqua materia. Præterea. oppositum consequentis. videlicet hec. antichristus erit vel non erit. nullo modo est compossibile cum ista: neque antichristus erit neque antichristus non erit sicut patet cuiuslibet intuitu. ergo ista consequentia est bona. Præterea. probat ista principaliter consequentia ex eodem fundamento sic. si. a. non est vera. cum ipsa enunciet antichristus fore. ergo antichristus non erit: et si ipsa non est falsa. ergo nec antichristus non erit. ergo si ipsa non est vera neque falsa ergo antichristus quem enunciat fore neque erit neque non erit. Et due tertie consequentie patent ex diffinitionibus veri et falsi. et prima est euidentior: et si ipsa antecedens infert propositum consequens. Præterea. philosophus per hoc precise quod omnis affirmans vel negans necessario verum dicit vel mentitur. probat quod nullius contradictionis est medium. ergo eum oportet vterius concedere quod omnia enuntiatia sit vera vel falsa. Præterea. ipse ibidem probat nullius contradictionis esse medium arguitur: quod si alicuius ponatur. eadem ratione et cuiuslibet negatur. nisi quis loquatur ad libitum. vnde ait. amplius preter omnes oportet esse medium contradictionis nisi orationis causa dicatur. ita in proposito si alicuius contradictionis negatur hac esse vera: illam vero falsam: eodem modo dici poterit in qualibet siue sint propositiones de presenti siue de preterito. Et certum est: quod nunquam magis illud poterit reprobari quam in illis de futuro: quoniam non poterit argui efficaciter nisi virtute primi principij quod quidem equaliter valet vel non in omnibus. quapropter ista peroptime infringunt primum principium. Præterea. per contradictionis singularem categoricarum de futuro contingenti negatur hanc determinate esse veram: illam vero falsam: pariter poterit negari quod contradictoria de futuro contingenti: quarum vna sit vniuersalis reliqua particularis: similiter. hypotheticarum vt copulatiue et disunctiue et vniuersaliter quarumque contradictoria. circa futura contingenti. hec determinate sit vera: illa vero falsa: et per consequens vniuersaliter excludi poterit primum principium a materia futurorum: ac per nihil certum poterit affirmari vel negari de eis: quod etiam ipsi philosopho repugnat. Tertio principaliter et alio principio ab omnibus et a philosopho etiam in hac materia concessio scilicet quod impossibile est aliqua contradictoria esse simul vera in quacumque materia formentur. arguo principaliter ad conclusionem sic. sequitur. a. non est vera neque falsa. ergo antichristus erit: et antichristus non erit. ergo si antecedens est verum. cum consequens includat duas contradictorias due contradictorie erunt simul vere. probat autem consequentia prima. quia si. a. non est vera cum sit propositio affirmatiua. ergo enunciat fore quod non erit. patet ex diffinitione veri: et non enunciat fore nisi antichristum. ergo antichristus non erit. si quoque ipsa non est falsa. ergo enunciat fore illud quod erit. patet quia ex quo enunciat antichristus fore si antichristus non erit. est falsa: patet ex diffinitione falsi. ergo ex opposito consequentis scilicet non est falsa: sequitur oppositum antecedentis scilicet antichristus erit. Quarto ista propositio repugnat alijs principijs in se veris et a philosopho alibi concessis tam certissimis primo quidem: quia sicut supra demonstratis quibuscumque singularibus de futuro contradictorijs hec particularis est vera. altera illarum est vera. si ergo vt dicitur nec hec

demonstrata est vera nec illa sequitur quod est aliqua particularis vera cuius sunt alique singulares: et nulla tamen est vera. patet: sed hoc expresse repugnat sibi primo principio: et primo quidem vniuersalis negatiue tandem ad hoc virtualiter reducit quod si particularis est vera affirmatiua oportet quod predicatum verificetur de subiecto pro aliquo singulari demonstrato: et per consequens quod aliqua singularis eius sit vera. verbi gratia. conuertatur ista. nullum b. est. a. nullum. a. est. b. probat quia non sequitur. oppositum detur. scilicet aliquid. a. vt. c. est. b. tunc non erit verum vt ait quod nullum. b. est. a. quia. c. quod est. b. est. a. et per consequens. b. est. a. quod est oppositum primi. constat autem quod totum hoc sustentatur in eo: quod designatur aliquid singulari sub. a. de quo verificatur. b. Unde et Thuerrois ibidem sumpto opposito primi consequentis: scilicet hoc quod daz. a. est. b. ponamus inquit illud aliquid sensibile sit. c. et. Si autem dicatur quod non oportet dare aliquid singulari signatu sub. a. probatio nulla erit. Nam ille due non formaliter contradicunt. nullum. b. est. a. quoddam. a. est. b. quare non probabitur conuersio illa. et per consequens nec e converso alicuius alterius propositionis. cum quilibet probetur vltimate per conuersionem vniuersalis negatiue: et ultra sequitur quod omnis perfectio syllogismorum qui per conuersionem perficiuntur sit inualida et infirma. sic tollitur magna pars logice et doctrine philosophi. Unde in hac materia hec conuersio: et consequentia posset negari. nulla propositio singularis categorica de futuro contingenti est vera propositio. ergo nulla propositio vera est. propositio singularis categorica de futuro contingenti. Nam oppositum consequentis non repugnat antecedenti formaliter. nec dabitur aliqua singularis ex qua posset inferri oppositum antecedentis. nec potest dici quod per primum conuersionem habetur oppositum antecedentis: quod vt dictum est: quilibet alia propositio conuertitur virtute conuersionis vniuersalis negatiue: sicut patet primo priorum. sed negare illam conuersionem certum est non esse de ne logicum. Præterea. sequitur vnum de duobus. videlicet quod erit aliqua propositio vniuersalis falsa cuius quilibet singularis est vera: vel due contradictorie simul vere: quod est absurdum. de secundo quidem patet ratione primi principij. de primo autem quia per propositionem vniuersalem si est affirmatiua non denotatur nisi quod predicatum affirmetur vere de quolibet singulari sui subiecti/ aut quod vere negatur a quolibet singulari sui subiecti si sit negatiua: et ideo vniuersalis et copulatiua ex oibus eius singularibus semper conuertuntur: et impossibile est vna esse veram quin reliqua sit vera et e converso. propter quod et commune dictum est. quod ad veritatem vniuersalis sufficit quamlibet singularem eius esse veram. Sed consequentiam probat. Nam demonstratis gratia exempli. a. et. b. et philosophum. hec est vera. altera illarum est vera. aut igitur hec etiam est vera neutra istarum est vera que est contradictoria prime: et sequitur secunda pars consequentis: aut ipsa est falsa: quod dicere oportet: cum eius contradictoria ponatur vera: et tunc sequitur prima pars consequentis: quia vtraque singularis eius est vera. Nam hec est vera. hec demonstrata. a. non est vera. Et similiter hec est vera. hec demonstrata propositione. b. non est vera: et iste sunt singulares istius vniuersalis: neutra istarum est vera demonstratis. a. et. b.

a

b

c

ua erit vera cuius nulla pars erit vera: quod etiam vide-
tur inconueniens logico. consequentia patet. Nam hec co-
pulatione est falsa. antichristus non erit/ neq; antichristus
non erit. Nam ex ipsa sequitur q; due contradictorie sint
simul vere. sicut supra per philosophum in sua secunda
conclusionem et Boetium declarabatur q; ex ista de copu-
lato predicato antichristus/ neq; erit/ neq; non erit sequi-
tur: q; due contradictorie sunt simul false, et eque paten-
ter nihil plus sequitur ex ipsa copulatione. cum ergo ipsa
sit falsa sequitur per legem contradictoriarum q; eius con-
tradictoria est vera. ea autem est ista disunctiua. vel an-
tichristus erit/ vel antichristus non erit. cuius neutra pars
est vera in philosophum. ¶ Ultima specialiter contra
doctorem illum consentientem in opposita conclusione
philosophi arguo theologice. q; si vera sit ista positio: se-
quitur q; nulla pnenuntiatio singularis de futuro contin-
genti contenta in sacra scriptura esset vera: patet conse-
quentia. sed proba consequens esse falsum. sumo enim hanc scri-
pturam actu. i. Ihesus qui assumptus est a vobis in
celum sic veniet/ aut hec est vera: et habeo ppositum/ aut
non est vera: et sic sequitur q; hic Ihesus non veniet: quod
est expresse hereticum: et consequentia patet ex principio
primo assumpto. ¶ Preterea. In sacra scriptura non so-
lum tales pnenuntiationes ponuntur: sed etiam habetur
expresse q; ipse sunt vere. ergo dicere illas non esse veras
est hereticum. Assumptum patet ex Apoca. Joani ubi eni
dicitur. Et absterget omnem lacrymam ab oculis eor: que
est pnenuntiatio singularis de futuro contingenti. Et
immediate dicitur Joani scribere: q; hec verba fidelissima
sunt et vera. ¶ Preterea. Aug. in libro de predestinatione
gratie qui etiam intitulatur de voluntate dei. Cum in
sacrarum inquit voluminibus litterarum/ seu futurorum
quid propheticum spiritu pnenuntiationibus/ seu preterito-
rum hystorica veritate narrantibus/ seu vite monita apo-
stolica auctoritate tradentibus: aliqua veluti diuersum
sonante sententia/ vel monetur lector/ vel sollicitatur audi-
tor: sequitur hic lucidius apparere: ibi altius latere: nisi
q; tñ deesse nouerit veritate. Ecce q; nunq; deest veritas
in his que spiritu propheticum futura pnenuntiantur. plu-
rime autē auctoritates: tam canonice q; sanctorum ad id
possent adduci: sed iste nunciatus sunt. ¶ Secundo nulla
enuntiatio singularis est. sequitur q; deus non certe et de-
terminatē preciret que pars contingentis sit futura/ vel
non. patet quia cuiuscūq; sciti enuntiatio si somatur est
vera: sed consequens est hereticum expresse: vt patebit in
sequenti questione. ¶ Secunda conclusio est q; omni talis
propositio vera de eo: quod est vere futurum: quando-
cūq; fuit si fuit. fuit vera. Et si semper fuisset: semper fuisset
vera. probat q; sumatur a. gratia exempli: quia sicut
de vna probatur: ita de qualibet potest pbari. Et arguo
sic. a. est p. ergo antichristus erit si antichristus erit qñ-
cūq; fuit. si fuit. fuit vera. et si semper fuisset: semper fuisset
vera. maior patet ex primo principio assumpto ex pri-
me conclusionis probatione. minor probatur. quia si. a.
semper fuisset semper enuntiasset antichristum fore: et per
consequens enuntiasset futurum quod vere futurum erat:
et per consequens per diffinitionem veri sequitur q; sem-
per fuisset vera: et suppono q; sicut nunc. a. significat: ita
semper significat: quia si non fuisset significatiua/ aut fuisset
instituta ad aliquid significandum probatio non pro-
cederet. Eodem modo potest probari q; si aliqua talis est
falsa si semper fuisset: semper fuisset falsa. sic arguendo. si
b. est falsa. ergo antichristus non erit. patet quia si anti-
christus erit ipsa non est falsa. ergo si b. semper fuisset: sem-
per fuisset falsa: quia enuntiasset non fore quod vere erat
futurum. ¶ Tertia conclusio q; nulla propositio singula-
ris de inesse affirmatiua/ vel negatiua de futuro: cuius

Cap. 1.

Cap. 8.

enuntiabile sit vere futurum contingens ad vtrūlibet est
necessario/ vel inuitabiliter vera. Probato sic. Cuiuslibet
talis singularis contradictoria est possibilis. ergo nulla
est necessaria/ vel inuitabiliter vera. Consequentia pa-
tet: quia alioquin contingeret aliqua contradictoria simul
esse vera. Antecedens probatur ex eo: q; tale contingens po-
test fore potest et non fore. et si ponatur inesse sicut est possi-
bile. tunc affirmatiua erit vera. et per consequens contra-
dictoria negatiua est possibilis. ¶ Quarta conclusio. q;
nulla propositio de inesse particularis/ vel vniuersalis affir-
matiua enuntiata aliquam entitatem contingentem futu-
ram esse futura est necessaria. Probatur q; hec est possi-
bilis: nulla entitas contingens futura erit. ergo nulla talis
vniuersalis/ vel particularis est necessaria. consequen-
tia patet: quia illud antecedens est impossibile cuius-
libet tali vniuersali/ vel particulari. Antecedens autem pa-
tet: quia possibile est q; nulla huiusmodi vniuersalis sit: et per
consequens q; nulla sit futura: quo posito. hec erit vera. nul-
la entitas contingens futura erit. ¶ Hoc infero q; fal-
sum dicitur aliqui doctores ponentes has esse necessarias.
omne contingens futurum erit. si futurum loquitur summa-
tur pro aliqua entitate contingente futura: et patet quia
hec est possibilis. nullum futurum contingens erit: que
est contradictoria particularis et contraria vniuersalis.
Dico tamen q; vtraq; harū est necessaria. si subiecta stent
pro enuntiabilibus complexis enuntiationum de futuro:
tam affirmatiuarum/ q; negatiuarum. proba. q; impossi-
bile est: quin cuiuslibet contradictio de futuris contin-
gentibus: alterum. contradictio eorum enuntiabilium sit
futurum. hoc patet. quia ex opposito sequitur q; esset pos-
sibile esse aliquas duas enuntiationes de talibus futuris
inuicem contradictorias: quarum neutra esset vera: quod
est falsum. patet quia illud enuntiabile dico futurum qd
contingit enuntiar per enuntiationem: de futuro veram
affirmatiuam/ vel negatiuam: sicut si hec est vera. ego le-
gam cras: dicimus q; futurum est q; ego legam cras. Et
si ista sit vera. ego non legam cras: dicimus q; futurum
est q; ego non legam cras. Idem modo loquitur Augusti-
nus de vno martyre cum ait. futurum erat vt reges terre
qui propter idola persequebantur christianos q; propter
christum idola delerent: dicens. futurum non quidem
hanc enuntiationem: sed quod per ipsam significatur. Et
eodem modo dici potest de enuntiabili enuntiationis ne-
gatiue. futurum erat: vt reges propter christum idola non
adorarent: et sicut talia enuntiaabilia dicuntur futura sic
potest dici q; erunt: quo modo loquendi frequenter videtur
scriptura diuina. Unde dicitur tertio. Et erit in die illo vi-
dit dominus vocabit me vir meus et non vocabit me baal-
lim. Et loquitur de synagoga. vbi patet q; de vtroq; enun-
tiabili: scilicet affirmatiue et negatiue dicit: et erit et hoc
sepissime in scripturis prophetis inuenitur: que locutio
vtrum sit propria/ vel impropria non curo. ergo necesse est
aliqua esse futura: ex quo sequitur q; hec non potest esse
falsa/ aut non esse vera. omne futurum erit/ ac per hoc est
necessaria: et per consequens etiam sua particularis: quibus
autem ipsa sit necessaria: nulla tamē est singularis est ne-
cessaria: quia nullū tale futurum est de necessitate. futurū:
cum cuiuslibet oppositū sit possibile: et ideo nulla talis est
necessaria. hoc futurum erit: quia quilibet huiusmodi im-
plicat q; illud sit necessario futurum: quod tamen contin-
git non esse futurum: et per consequens quilibet huius-
modi est contingens et non necessaria. ¶ Quinta conclusio
est: q; quilibet talis singularis potest nunq; fuisse vera: pbo
quia quodcūq; per huiusmodi propositionem enuncia-
tur fore potest non esse futurum: et quodcūq; enuntiatur

Cap. 1.

non esse futurum: potest esse futurum. ergo quilibet ta-
lis potest nunq; fuisse vera. Antecedens est notū ex eo: q; il-
lud est contingens ad vtrūlibet. Consequentia probatur:
quia de quolibet sequitur hoc non est futurum. ergo nunq;
fuit vera propositio enuncians ipsum esse futurum. quoniam
mō si aliqua enunciauit ipsum esse futurum: ipsa fuit falsa.
et intelligo semper: q; pro eo tempore et illo modo enuncia-
uerit ipsum esse futurum: quo ponitur non esse futurum.
¶ Sexta conclusio. q; quilibet talis singularis de futu-
ro enuncians pro aliquo determinato tempore vel instanti
futuro. potest esse successiue vera et falsa. sic tamen q; af-
firmatiua potest esse falsa postq; fuit vera. non autem ve-
ra postq; fuit falsa: et negatiua potest esse vera postq; fuit
falsa. non autem falsa postq; fuit vera. Probatur q; hec est possi-
bilis: scilicet de affirmatiua sic. possibile est q; eius contra-
dictoria sit vera. postq; ipsa fuit vera. ergo possibile est q;
ipsa sit falsa postq; fuit vera consequentia patet q; quicūq;
q; sua contradictoria est vera ipsa sit est: est falsa. Antecedens
probatur: quia si ponatur inesse illud quod enunciat futu-
rum: postea sua contradictoria est vera. verbi gratia. ista
antichristus erit in. c. sit. c. nomen proprium alicuius de-
terminatē futuri. Si antichristus erit in. c. sit. c. sicut ponitur
si ista sit vera. post. c. hec eius opposita erit vera. antichri-
stus non erit in. c. quia nunq; c. erit postea et tunc illa affir-
matiua erit falsa: et erit verus dicere de ipsa q; ipsa est fal-
sa postq; fuit vera. ¶ Sed autem ipsa non potest esse vera
postq; fuit falsa. probatur: quia ipsa non potest esse vera
nisi ante. c. supposito q; nullum instans preteritum possit
esse futurum: et sequitur si in aliquo instanti ante. c. sit ve-
ra q; semper quādo cūq; prius fuit si fuit. fuit vera: vt pa-
tet ex secunda conclusione. si vero semper fuit vera quādo
cūq; fuit postq; fuerit. ergo nunq; ante fuit falsa. et per con-
sequens impossibile est q; ipsa sit vera postq; fuit falsa.
¶ Secunda pars conclusionis. s. de negatiua probatur sic. affir-
matiua potest esse falsa postq; fuit vera. ergo negatiua et
opposita potest esse vera postq; fuit falsa. antecedens pba-
tū est. consequentia vero patet. q; semper quādo affirmatiua
vera negatiua (si est) est falsa: et quando affirmatiua est
falsa negatiua est vera. Sed autem ipsa non potest esse fal-
sa postq; fuit vera. pbo. quia ista. antichristus non erit in
c. non potest esse falsa in. c. nec in aliquo instanti post. c.
patet. ergo si debeat esse falsa hoc erit in aliquo instanti an-
te. c. quod si ponatur: sequitur: vt patet ex secunda conclusione
q; semper quādo prius fuit si fuit. fuit falsa: et per consequens
nunq; fuit vera. Et quo sequitur q; impossibile est ipsa esse
se falsam postq; fuit vera. ¶ Conclusio septima est q; nul-
la talis propositio affirmatiua vel negatiua potest esse suc-
cessiue vera aut falsa: et vera pro instanti illo pro quo enun-
ciat aliquid fore vel non fore. Idem patet quia si pro quo-
cūq; instanti ante illud pro quo enunciat aliqua talis p-
positio sit vera: sequitur q; nunq; prius fuit falsa: sed si fu-
it quādo cūq; fuit: fuit vera: et si pro aliquo instanti an-
te illud ponitur esse falsa. consequens est q; nunq; antea
fuit vera: sed si fuit quādo cūq; fuit: fuit falsa: et ista pa-
tet ex secunda conclusione. ¶ Octava propositio est q;
si illa propositio dicatur mutabiliter vera que potest mu-
tari de veritate in falsitate/ seu magis proprie loquendo
que potest esse vera et falsa successiue: sic q; aliquando ve-
rum sit dicere de ipsa. hec est falsa: et prius fuit vera. illa
vero dicatur immutabiliter vera que non sic mutari po-
test: et simpliciter falsa dicatur immutabiliter falsa in eod-
dem sensu: quilibet propositio taliū affirmatiua vera est
simpliciter loquendo mutabiliter vera: et quilibet negati-
ua falsa est mutabiliter falsa: affirmatiua vero falsa est
immutabiliter falsa: et negatiua vera est immutabiliter
vera. Et patet ex sexta conclusione. Non simpliciter
autem loquendo. sed cum determinatione scilicet q; sit

vera/ vel falsa mutabiliter ante illud instans pro quo enun-
tiat. i. q; possit esse successiue vera et falsa/ aut falsa et vera
ante instans illud. Sic enim dico q; nulla est mutabiliter
vera/ vel falsa: sed quilibet vera est immutabiliter vera: et
quilibet falsa immutabiliter falsa: et totū patet ex septi-
ma conclusione. ¶ Et predictis etiam patet. quomodo ta-
les propositiones possunt incipere esse vere/ vel false: et quo-
modo non possunt. Nam sicut aliquis propositio potest/ vel
non potest esse vera postq; fuit non vera/ aut falsa: postq;
fuit non falsa. sic potest incipere esse vera/ vel falsa. affir-
matiua aut potest esse falsa. postq; fuit non falsa: q; potest
esse falsa postq; fuit vera. vt patet ex sexta conclusione.
ergo potest incipere esse falsa: et quia non potest esse vera.
postq; fuit non vera: vt ibidem patet. ideo non potest in-
cipere esse vera. Et simili modo probatur q; negatiua po-
test incipere esse vera. et non potest incipere esse falsa. Et ad-
uerte. q; proprie non dicitur propositio incipere esse vera ex
hoc predicto: q; ipsa est vera: et non fuit prius vera: quia si
nunq; ipsa fuit prius. et modo sit: et sit vera. verum est q;
ipsa est vera: et nunq; prius fuit vera: nec tamen quilibet
talis proprie dicitur incipere esse vera: sed illa tantū que
prius non fuit vera/ aut si fuisset: fuisset non vera. alioquin
quolibet propositio vera nouiter formata diceretur inci-
pere esse vera: et sic vna propositio geometrica inciperet
esse vera: quod tamen in cōmuni vtu loquendi absurdum
diceretur. Quia vero ante instans/ vel tempus futurum
pro quo enuntiat propositio: nulla talis potest esse falsa.
postq; fuit non falsa/ aut vera. postq; fuit non vera. vt patet
ex septima conclusione: pty q; nulla potest ante illud instans/
vel tempus incipere esse vera/ vel incipere esse falsa. ¶ Sed
contra potest argui sumēdo aliquā talem propositioem et
sit gratia ex epl. b. sic. b. non est vera: et potest ante instans
pro quo enuntiat esse vera. ergo. b. potest ante illud instans
incipere esse vera. Antecedens patet ex tertia conclusione:
et consequentia tenet: ex eo q; in antecedente includitur
vtraq; exponēs consequentia. ¶ Et possit sic confirmari
consequētia. nam sequit. b. non est vera: et erit ante illud in-
stans vera. ergo. b. ante illud instans incipit/ vel incipiet esse
vera. ergo eodē modo sequit. b. non esse vera et c. ergo potest
incipere et c. ¶ Ratio ad primū pcedo antecedēs positio q;
b. sit propositio falsa: et nego pnam: et est ratio q; esto q; iste
essent exponēs pntis: q; tñ illud verbū potest non pced-
dit in ante nisi alterā earum: et in pntē pcedit illū infini-
tum incipere: et per pns equiualeat vtraq; exponētē conse-
quentis: ideo per ans non denotatur q; copulatiua de in-
esse composita ex illis exponētibus possit esse vera ante
illa ante illud instans: sed solum denotatur q; vna illarum:
scilicet hec b. est vera. sit possibilis ante illud instans: sed in
consequēte denotatur q; tota copulatiua possit esse vera
ante illud instans: et ideo consequētia non valet. ¶ Et per
idem patet ad scdm q; prima consequentia: cuius antec-
dens et consequens sunt mere de inesse est bona: quibus ans
includat impossibile. Unde scda consequētia non va-
let: nec sequitur ex prima ppter causam dictam. sed bene
sequitur: possibile est q; b. non sit vera: et erit ante illud in-
stans vera. ergo. b. potest incipere et c. sic tñ q; ans sumeretur
in sensu cōposito et denotaretur totam copulatiua sequē-
tem esse possibilem: sed tunc tale antecedens est falsum.
Quantum ad tertium articulū in quo videndū
est: an contingens est contingens qñ est
vel qñ non est: pmitto quid intelligo per hoc nomen con-
tingēs. Et dico iuxta sententiā philosophi primo prior
q; idem q; per hanc orationem. possibile non necessarium.
Nam impossibile non dicimus contingere/ neq; etiam ne-
cessarium nisi equiuoce: vt ibi dicit philosophus. Et ideo
diffinies contingens ait. Dico autem contingere/ vel con-
tingens q; cum non sit necessarium posito inesse: nihil erit

per hoc impossibile. Et q. possibile dicitur quo posito non sequitur impossibile. id est hoc totum dicitur q. contingens esse q. cum non sit necessarium possibile. Est ergo distinctio contingens non necessarium possibile vel e converso. possibile non necessarium. sicut ergo aliquid dicitur posse esse et non necesse esse aut posse non esse et non necesse non esse: sic dicitur contingens esse vel contingens non esse: et non solum quando est predicatur secundum adiacens: sed etiam quando tertium qualecunque se predicatum. Et q. non necesse esse: et possibile non esse se consequitur. ideo contingens quod est possibile esse et non necesse esse: est possibile esse et possibile non esse. Et hinc est q. frequenter dicitur q. contingens est indeterminatum ad esse et non esse: quod non debet intelligi de indeterminatione de inesse: videlicet q. contingens non sit nec non sit: q. hoc est impossibile respectu cuiuscunque predicati: alias esset possibile q. duo contradictoria essent simul falsa. Sed intelligendum est de indeterminatione de necessitate negative. videlicet q. non est necesse esse nec necesse non esse: vel de indeterminatione de possibili affirmatiue. videlicet q. potest esse et potest non esse: qui duo sensus sententialem equipollent. Hoc premissis q. tunc contingens est contingens quando potest esse et potest non esse. Ad videndum ergo vtrum quado res est. possit non esse: an quando non est. hoc autem potest dupliciter intelligi. Uno modo q. quando res est tunc sit in potentia vt in futuro non sit. Alio modo q. tunc sit in potentia vt non sit tunc: et hoc adhuc dupliciter. Uno modo sic q. propositio enuncians ipsum non esse: tunc potest esse vera in futuro. Alio modo q. tunc sit possibile ipsam esse vera. Verbi gratia sit. a. aliquid singulare actu existens nunc siue in instanti presentis: quod vocetur. b. q. nunc. a. possit non esse potest intelligi tripliciter. vno modo q. nunc. a. potest in futuro non esse: ita q. possibile est post nunc se non in istis. b. hac esse vera. a. non est. Secundus sensus est q. nunc. a. potest in futuro non esse in isto instanti qd est. b. a. possibile est q. post. b. hec sit vera. a. non est in b. Tertius sensus est q. nunc. a. potest non esse nunc: aut q. post. b. sit vera. a. non esse: vel a. non esse: vel a. non esse: et eo de modo potest etiam tripliciter intelligi q. res que nunc non est potest esse. Secundum sensum primum articulus iste non habet difficultatem. Ita certum est. q. potest sic. pbari breuiter q. aliquid nunc est: quod non impossibile est non esse. ergo aliquid nunc est quod nunc potest non esse: et vltra. ergo aliquid quando est potest non esse. Et eodem modo potest argui. q. aliquid (quando non est) potest esse: q. aliquid nunc non est: qd non est impossibile esse. Antecedens primum patet: quia multa sunt singularia et corruptibilia et annihilabilia: et consequens non impossibilia non esse: que tamen nunc actu sunt in rerum natura: et consequens sunt satis euidetes. Preterea. Si hoc non sit verum sequitur q. nihil sit possibile non esse nisi quando non est. nec aliquid possibile esse nisi qd est. sicut opinati sunt megarici: quorum opiniones philosophi reprobant. 9. meta. sic enim. vt dicit ibi philosophus sequitur q. habens visum non potest videre nisi qd actu videt nec edificator potest edificare nisi quando actu edificat: nec aliquid qd non sit potest fieri: aut quod non mouetur moueri. et generaliter tollitur omnis possibilitas generationis vel corruptionis vel noue mutationis in entibus que omnia sunt absurda. Sed contra hoc potest argui: quia si aliquid quando est potest non esse. ergo qd aliquid potest esse: potest non esse: et vltra. ergo aliquid simul et semel potest esse et non esse. consequentia prima patet: q. qd aliquid est potest esse. scda patet: q. id est dicitur: qd potest esse potest non esse: et simul et semel potest esse et non esse. Ad hoc dicunt aliqui argumentationem esse necessariam: et concedunt consequens quod dicitur esse verum: licet non in sensu composito: q. impossibile est q. id est simul sit et non sit. Sed illud non est

l. c. 5.

monach q. 2. art. 3. 5. mos. vbi supra

bene dicitur. Ita sequitur: aliquid simul et semel potest esse et non esse. ergo aliquid potest esse et non esse. signetur ergo aliquid tale: et illo demonstrato arguo. hoc potest esse et non esse. ergo ista est possibilitas hoc est et non est: qd tunc est falsum: et consequentia patet: q. quelibet categorica singularis de possibili cuius subiectum est nomen proprium: aut pronomen demonstratiuum precise: si est vera habet aliquam de in esse possibile: ita q. quelibet talis si est vera: est vera tamen in sensu composito qd in sensu diuiso. Respondeo ergo aliter et nego consequentia secundam: non enim sequitur: aliquid qd potest esse potest non esse. ergo aliquid simul et semel potest esse et non esse: ita q. consequens sit vna copulatiua composita ex duabus de possibilitate: ista tamen non inferuntur: sicut etiam non sequitur. hoc demonstrato petro: potest portare hunc lapidem: et sit lapis podus ad equatum virtuti petri et pot portare hunc lapidem demonstrato alio eiusdem poderis. ergo petre. vel hoc eo demonstrato: potest portare hunc lapidem: et hunc vtroque demonstrato. Similiter ista copulatiua de possibili non requirit ad eam veritatem vna de inesse copulatiua possibilis: sed sufficit q. vtraque eius pars diuisim sit possibilis: sicut patet in exemplo addito. Tunc ad probationem consequentie. Dico q. non est idem dicitur et. sed est idem dicitur quando potest esse potest non esse: et simul et semel potest esse et potest non esse. Secundum autem sensum secundum adhuc minus habet difficultatem articulus iste. Ita per solam probationem instantis b. (sit. b. instans in quo petrus est siue petrus corripatur siue maneat) hec erit vera. petrus non est in a. et ideo hec est vera in secundo sensu. petrus qui est in b. potest non esse in b. Sed in tertio sensu articulus est difficilis. Et circa ipsum sunt opiniones contrarie: mihi tamen apparet vera esse que dicit q. aliquid qd est nunc: potest non esse nunc: sic q. propositio enuncians ipsum non esse sit nunc vera. Et hanc conclusionem probabo primo et suppono communiter cum alijs q. est aliqua causa libera. Et q. causa libera i hoc differt a naturali: q. potest omnibus requisitis ad agendum potest agere et potest non agere. Naturalis autem non potest non agere: sed necessario agit: sicut patet 9. meta. et vtraque partes doctores concedunt. Tunc sumo aliquam vnam causam liberam: et sit voluntas petre. que vocatur. a. que potest omnibus requisitis ad volendum. c. potest elicere volitionem circa. c. et potest non elicere. Et suppono aliud satis conueniens: q. voluntas potest volitionem producere in instanti: quod suo loco probabitur. Sit ergo instans in quo oia requisita ad volendum. c. concurrunt. b. Arguo sic. a. potest elicere volitionem circa. c. in instanti. b. et potest non elicere: ita volitionem in instanti. b. et a. vel elicet talē volitionem in b. vel non elicet talē volitionem in b. ergo veta. potest elicere volitionem circa. c. et in instanti. b. et tunc non elicet: vel potest non elicere huiusmodi volitionem in instanti b. et tamen tunc elicet: et vocetur volitio illa. d. et tunc vterius infero. ergo vel hec propositio d. non est: potest esse vera in instanti b. et tamen tunc hec est vera. d. est. vel hec propositio d. est: potest esse vera in instanti. b. et tunc hec est vera. d. non est: et siue hoc detur: siue illud habetur propositum. His primis qd ad primam partem eiusdem ex suppositione prima patet: quo ad secundam vero ex virtute primam principij consequentia etiam prima clara est: q. si a. elicet huiusmodi volitionem in instanti b. et potest elicere eam in b. et potest etiam non elicere in b. ergo elicet in b. et potest non elicere in b. Eodem modo patet: q. si ipsa non elicet q. ipsa non elicet: et tamen ipsa potest elicere: consequentia etiam secunda euides est: q. si a. potest non elicere. b. in instanti b. hec potest esse vera. in instanti b. a. non elicet d. et per consequens: hec etiam potest esse vera. d. non est: et similiter si a. potest elicere d. et tunc potest esse vera in instanti b. et per consequens etiam hec d. est: potest tunc esse vera. Et quo patet: q. vtraque istarum d. est. d. non est: diuisim po-

l. c. 5.

9. meta. l. c. 10.

schal. l. di. 3. 2. q. de pde.

test esse vera in instanti b. et constat q. altera tunc est vera. Si ergo hec sit vera. d. est ergo tunc ipsa est vera in instanti b. et tunc hec. d. non est. potest tunc esse vera: quia tunc non sit possibile q. vtraque coniunctim et simul sit vera: sed si affirmatiua est vera: negatiua est falsa: et e contra: si negatiua est vera: affirmatiua est falsa. Si quis autem scdm suppositionem premissam. q. voluntas potest elicere volitionem in instanti non admitteret: formetur ratio de deo: et aliqua creatura quam potest deus in instanti producere libere: et pariter concluditur propositum. Preterea. Sit b. instans presens et arguo sic: hec consequentia. deus potest producere in b. vnum angelum. ergo deus producit in b. vnum angelum: non est bona in b. et antecedens est verum: vt patet ex suppositionibus: et non implicat contradictionem. ergo oppositum consequentis potest esse verum simul cum antecedente in instanti b. alias contingeret q. et consequens et eius oppositum essent simul falsa in b. et sic hec. deus non producit vnum angelum in b. et hec: deus potest producere vnum angelum in b. possunt simul esse vere in b. ponatur ergo in esse: et habetur propositum: q. tunc simul dum ista est vera: deus non producit vnum angelum in b. hec est possibilis. deus producit vnum angelum in b. licet ipsa sit falsa: nec possit esse simul vera cum prima. Sed aut prima consequentia sit simpliciter sumpta non sit bona in b. vt primo assumpti. pbo primo: q. si illa esset tunc bona eadem ratione ista esset tunc bona: deus potest producere duos angelos in b. ergo producit duos angelos in b. et similiter hec. deus potest producere tres in b. ergo producit tres in b. Et vltra ergo quotquot potest producere in b. tot producit in b. qd tunc est falsum: q. in nullo instanti deus potest tot producere: quin possit tunc plures producere. Secundo q. si tunc ista esset bona consequentia: eadem ratione hec esset bona: deus non potest producere vnum angelum in b. ergo deus non producit vnum angelum in b. et per consequens hec etiam esset bona. deus potest non producere vnum angelum in b. et potest producere vnum angelum in b. ergo producit vnum angelum in b. et non producit vnum angelum in b. sed constat q. ista non est bona: q. antecedens est verum: et consequens implicat contradictionem. Tertio q. consequentia non sit bona: patet ex differentia agentis liberi et agentis naturalis supra premissa. Hanc conclusionem tenere habent quicquos tenent deum potuisse producere creaturam aliquam ab eterno: quicquos etiam tenent q. possibile fuit angelum mereri in primo instanti sui esse: de quibus suis locis videbitur. Sed contra eam arguit quidam doctores tenens partem oppositam: et supponit vnum quod dicit esse communiter: tam a theologis q. a philosopho concessum. q. per nullam potentiam etiam diuinam potest fieri de preterito non preteritum: quin semper sit post verum dicere q. fuit preteritum: quo supposito arguitur sic. illec modo est vera. voluntas vult c. in instanti b. ponatur q. ita sit. ergo post b. semper hec erit vera. voluntas voluit c. in instanti b. immo et necessaria: quia omnia propositio vera mere de presenti habet aliquam de preterito necessariam: per consequens sua opposita erit impossibilis. Et quo sequitur. q. si ista modo sit vera in instanti b. per nullam potentiam potest vni fieri q. ipsa sit falsa in b. et per consequens: nec q. ista sit vera in b. voluntas non vult c. in b. Secundo ad idem potest argui ex intentione magistri secundo sententiarum distin. 25. vbi ait: sciendum est q. lib. arbi. ad presens: vel ad preteritum non refertur: sed ad futura contingentia: quod enim est in presenti: determinatum est: nec enim in potestate nostra est: vt tunc sit: vel non sit quando est: potest enim non esse: vel aliud esse postea: sed non potest non esse: dum est vel aliud esse: dum illud est quod est: sed in futuro: an hoc sit: vel illud ad potestatem libe. arbi. spectat. Eandem sententiam po-

nit venerabilissimus Iulio libro. 1. de sacra. Tertio p. 5. c. 22 si in instanti b. est volitio vel aliquid aliud: et possibile est: q. in eo instanti ipsa non sit: ponatur in esse: et tunc sequitur q. in eodem instanti sit et non sit: quod est impossibile. Quarto potest argui per istam propositionem philosophi omne qd est quando est: necesse est esse. Philo soluti de predictorum premitto q. aliquid qd est in aliquo instanti possit non esse in illo instanti: sic q. propositio enuncians illud non esse possit esse vera in illo instanti potest intelligi tripliciter. Uno modo q. hoc sit possibile in sensu composito sic q. in illo instanti ista res simul cum hoc q. ipsa est non sit in illo instanti: et q. tam propositio enuncians ipsam esse q. propositio enuncians ipsam non esse conueniant: et simul in illo instanti sint vere: et iste sensus est vere impossibilis propter implicationem contradictionis. Alio modo potest accipi vel intelligi hoc esse possibile in sensu diuiso: et hoc adhuc dupliciter. Uno modo q. aliqua que est in aliquo instanti dato possit iam posito inesse desinere esse et deesse transmutari in non esse in eodem dato instanti: et q. propositio enuncians ipsam esse desinat esse vera: et de vera fiat falsa: sic q. in illo instanti ipsa sit falsa: et e converso sua opposita desinat esse falsa: et fiat vera: et ille sensus etiam est impossibilis: quoniam talis transmutatio et successio non est possibilis in instanti. Alio modo: q. absolute et simpliciter q. possibile est istam rem non tunc esse et non ponit per suam causam in esse et propositio enuncians eam non esse esse in illo instanti veram. Et ille sensus verus est: et nihil inconueniens includit. Tunc ad rationes. Ad primam concessa pro nunc ista suppositione: quibus oppositum aliquid: et magni doctores tenuerunt etiam theologo. Dico q. si voluntas vult aliquid in instanti b. postea semper erit hec vera: voluntas voluit hoc in instanti b. ita q. ista consequentia nunc est necessaria. voluntas vult hoc in b. ergo post b. semper hec erit vera si formetur voluntas voluit hoc in b. Sed dico: q. antecedens est contingens: et potest non esse verum etiam in instanti b. vt probatur antecedens esse in illo instanti verum in b. sicut est possibile in tertium sensum premissum ista voluntas voluit hoc in b. non erit vera post b. et per consequens nec necessaria nec eius opposita impossibilis. Si tamen ponat antecedens verum in b. quia non est possibile q. cum hac suppositione eius oppositum sit verum in b. nec in primo: nec in secundo sensu: deo nec post b. ista erit possibilis: voluntas non voluit hoc in b. Et vt dicit arguens per nullam potentiam poterit vni fieri q. ista sit falsa in b. voluntas vult hoc in b. sic enim sequeretur q. ipsa fuisset vera in b. et adhuc fuisset falsa in b. et per nis eius opposita: etiam fuisset vera in b. quod est impossibile. Et ita patet: q. hec ratio procedit contra primum sensum et secundum: non autem contra tertium. Et re vera si dicitur arguens velit loqui consequenter hoc ipsum haberet tenere. Nam in secundo sensu quod dicit q. 6. tenet q. angelus potuit mereri et demereri in primo instanti. Et ad hoc probandum in quadam ratione assumit q. angelus potuit in primo instanti se libere conformare reuerentioni et non conformare. Et infra in soluendo quadam obiectionem que est q. actus non est imputabilis ad meritum: vel demeritum nisi fiat scienter et contingenter: ita q. possit oppositum elicere concedit vtraque conditionalem esse necessariam ad actum meritorium: et dicit q. vtraque potest esse in instanti. Et quibus euidenter patet: q. in illa. q. vult ex parte q. angelus in illo instanti quo se conformauit recte rationi et habuit actum meritorium: (si ita fuit) potuit se non conformare tunc: et habere tunc actum demeritorium et non habere demeritorium. Preterea. Ibidem dicit q. deliberatio vel perfecta cognitio: aut syllogismus practicus requisitus ad actus meritorium potest esse non solum in tempore et respectu

dicto vltima

q. ad vppm est po p eodem instanti.
 + na si p instanti in tunc potuit p ducere
 ve et no p ducere q. po. ad vppm p eodem instanti:
 no n. at remig q. potuit an tale instat.
 p ducere p illo instanti an no p ducere an n
 fove capiat in hoc sensu ad et no. 1. an
 quis dicit p ducere potuit.

actus futuri: sed etiam in instanti: et respectu actus qui elicitur in illo instanti: ex quo etiam patet: quod dictum est. **¶** Ad secundum dicendum: quod intentio venerabilissimi magistri et magistri directe vadit contra secundum sensum. Nam potestas nostri liberi arbitrii non est respectu eius: quod fuit. vt. per nos fieri possit quod non fuerit: nec etiam respectu eius quod iam actu est: vt. possimus facere ipsum quod actu est non esse in hoc instanti in quo est: quibus possemus facere ipsum in futuro non esse: sed non vadit contra tertium sensum: nec procedit eorum intentio: sicut statim patet consideranti. **¶** Ad tertium dicendum: quod simpliciter et absolute loquendo potest poni in esse quod ista volitio non sit in illo instanti: quia possibile est quod eius causa non producat eam in illo instanti: et si ponatur tunc oppositum: nec ponitur nec positum est: nec ipsa est in isto instanti: sicut nec ipsam producit sua causa: et sic non sequitur contra-dictio: sequitur autem si ipsa ponatur in esse et simul cum hoc esset possibile istam non tunc esse: ita quod hec propositio entitans istam non esse: potest esse tunc vera: quod ego non dico. **¶** Ad quartum dico: quod ista dictio quando: potest stare in dicta propositione adverbialiter vel coniuunctionaliter: ita quod equivalet huic coniuunctioni: si. Nam vt dicit Boetius. lib. de syllogismis hypotheticis: ita potest fieri condicionalis cum hac conditione cum: sicut cum hac conditione si. Unde ita est condicionalis ista: cum homo est. animal est: sicut ista: si homo est. animal est. et sunt eiusdem potestatis vt dicit: et idem iudicium potest esse de quodam: si cur de cum. Si vero ly quando. stat ibi adverbialiter vel ista propositio sumetur in sensu composito: et sic est vera. Nam per ipsam denotatur quod hec sit necessaria. Omne quod est quando est: et hoc est verum: licet non habeat aliquam singularem necessarium preter hanc deus vel homo demonstrato: eo quod est deus: est quando est. Nam quolibet alio demonstrato singularis quocumque est contingens. verbi gratia. ista hoc demonstrato. pe. est quando est: est contingens. Nam petro non existente ipsa est falsa: et ita quilibet alia. Vel ista propositio sumitur in sensu diuiso. Et hoc adhuc dupliciter contingit: quia vel ipsa est temporalis: et tunc equivalet huic copulatiue: omne quod est aliquando est: et omne tale tunc est necesse esse: et sic ipsa est falsa: sicut et secunda pars huius copulatiue: quia nulla res preter deum aliquando est necesse esse. Vel potest esse de temporalis extremo: et tunc vel de temporali subiecto: et sic totum hoc: omne quod est quando est erit subiectum: et reliquum erit predicatum: quod denotatur verificari de illo subiecto cum modo necessitatis: et sic etiam est falsa: quod patet arguendo sic: omne quod est quando est: necesse est esse: sed petrus est quando est: ergo petrum necesse est esse: minor est vera. ponatur quod petrus sit aliquis homo actu existens: et tamen conclusio est falsa: vel potest esse de temporali predicto: et tunc hoc tamen quod est erit subiectum et reliquum predictatum: et sic adhuc dico quod est falsa: quibus aliqui dicant oportum: sic arguendo. Omne quod est necesse vel de necessitate est quando est: sed petrus est. ergo petrus de necessitate est quando est: que conclusio est falsa: et idem iudicium est si dicatur. Omne quod est de necessitate est quando est: quia tunc sequeretur quod petrus de necessitate esset quando est: et pariter erit falsa. Cuius ratio est: quia cum ista sit singularis habens pro subiecto nomen proprium precise si ipsa est vera in sensu diuiso: est etiam vera in sensu composito: et per consequens hec erit necessaria. Petrus est quando est: sed constat quod hoc est falsum. Nam posito quod petrus non sit: sicut est possibile tunc ipsa erit falsa. Nam sequitur petrus. est quando est. ergo petrus. est aliquando. et ultra. ergo petrus. est. et constat quod tunc consequens est falsum. ergo et antecedens. Et ideo dico: quod si ista propositio: omne quod est et. sumatur in sensu diuiso: et ly quando.

Burle⁹ in logica. c. 1. galibus.

stat adverbialiter quomodoque accipiatur ipsa est falsa. Si vero ly quando. stat coniuunctionaliter modo premissio: sic dico quod ista propositio potest esse condicionalis vel de conditionato extremo: si sit condicionalis. tunc ly necesse potest denotare consequentiam esse necessariam: et tunc propositio est vera. Nam hec est necessaria: omne quod est si est: vel sic. Si omne quod est est: ipsum est. Et potest denotare necessitatem consequentis: et tunc denotatur. quod si aliquid est (quodcumque sit illud) quod ipsum de necessitate est. Et patet: quod hoc sit falsum. Si vero sit de conditionali subiecto: tunc etiam est falsa: quia denotatur per eam quod de quocumque dicitur hoc subiectum conditionatum est si est. dicitur hoc predicatum est: cum modo necessitatis: quod est falsum. Nam vere dicitur quod petrus. est: si est. et tamen hec est falsa. petrus. de necessitate est. Sed si predicatum sit conditionale tunc propositio est vera: quoniam tunc eius subiectum est tamen hoc quod est. Et denotatur quod de quocumque dicitur est: dicatur mediante modo necessitatis est si est: et hoc est verum. Unde quocumque quod est demonstrato: hec est vera: hoc demonstrato aliquo de necessitate est si est. Et quia non sequitur. ergo hoc de necessitate est: sed est fallacia primam quid ad simpliciter. Et hoc est quod philosophus dicit. Non enim idem est inquit: omne esse necessario quando est: et simpliciter esse ex necessitate: et accipit quando est pro si est: tunc applicando ad propositum dico: quod quibus volitio vel aliqua res contingens que est in aliquo instanti de necessitate sit in illo instanti: si est in illo instanti: non tamen de necessitate est in illo instanti. **¶** Hunc respondeo ad rationes philosophi pro prima sua conclusione. Et cum primo arguit quod si omnis affirmatio vel negatio est vera vel falsa: omne necesse est esse vel necesse est non esse. nego consequentiam. Et ad probationem cum dicitur. quod si est verum dicere: quoniam aliquid est album: necesse est illud esse album. Et eodem modo si verum est dicere: quoniam aliquid est album necesse est illud fore album. Dico quod si ly necesse. notet necessitatem consequentis vtriusque propositio est falsa. Unde posito quod petrus sit albus: verum est dicere. petrus est albus: et tamen non est necesse se petrum esse album. Si vero notet necessitatem consequentis concedo vtriusque: sed tunc non probatur propositio: quia licet consequentia ista sit necessaria: verum est dicere quod petrus est albus. ergo petrus est albus: tamen tam antecedens quam consequens simpliciter est contingens. Et ideo esto: quod ista sit vera petrus erit albus. adhuc petrus poterit non fore albus: sicut etiam ipsa poterit non esse vera: et potest nunquam fuisse vera: cum etiam dicitur si affirmatio est vera ita et. concedo et nego aliam qua inferitur. ergo nihil erit ad vtrilibet nec valet probatio: quia non dicitur aliquid ad vtrilibet: quia non magis erit quam non erit: aut econuerso: sed quia non magis potest esse quam non esse aut econuerso: seu quia et potest esse et potest non esse: cum quo bene stat quod ipsum determinate erit: aut determinate non erit. **¶** Ad secundam probationem concedo quoniam de quolibet eorum que facta sunt semper fuit verum dicere: quoniam erit: et quandoque propositio fuisse formata fuisse vera: et simpliciter de quolibet eorum que futura sunt: verum est dicere quoniam erit: et sic semper fuit etiam verum dicere: cum hoc tamen stat etiam quod que facta sunt contingenter fuerunt facta: et propositiones enuntiantes quoniam erit contingenter fuerunt vere: et poterunt nunquam fuisse vere: et ea que erunt contingenter erunt et possunt non fore: et ipse propositiones possunt nunquam fuisse vere: vnde vt patet: vtriusque probatio. que tamen est veritas in virtute veritatis super hoc quod si propositio de futuro sit vera: et fuerit vera: sit de necessitate vera: et non possit non esse aut non fuisse vera: quod si verum esset vtriusque probatio esset efficax: sed illud (vt supra probatum est)

Ratio ad rationes pbo posita supra in arti.

profus est falsum: et ideo probatio que exinde procedit nullius momenti existit. **¶** Ad secundam rationem concedo quod sicut res se habent ad esse vel non esse: sic orationes ad veritatem vel falsitatem: sic scilicet intelligendo quod sicut res se habent ad esse vel non esse in presenti: sic orationes de presenti enuntiantes eas esse vel non esse ad veritatem vel falsitatem: et sicut se habent ad fuisse in preterito vel non fuisse: sic orationes de preterito ad veritatem vel falsitatem. Et sicut se habent ad futurum esse vel non esse: etiam orationes de futuro ad veritatem vel falsitatem: et patet quod sic debet intelligi propositio et aliter non habet veritatem. Et tunc ad minorem dico. quod sunt determinate ad futurum esse vel non esse hoc est determinate erunt vel determinate non erunt: quibus contingenter et non necessariam. Et ideo simpliciter orationes tales de futuro sunt determinate ad veritatem et falsitatem: quibus contingenter. Unde talis determinatio de inesse tamen non tollit contingentiam futuri que consistit in indeterminacione de inesse: quia scilicet dicitur quod nec erit nec non erit: quia hoc est impossibile: et oportet alterum tamen determinate fore: contingenter tamen: quibus vtriusque eorum sit nobis ignotum: et ideo patet: quod ista ratio est potius ad propositum. **¶** Ad rationes secundae conclusionis non oportet responderi: quia conclusio vera est et illam concedo. **¶** Hunc ad rationes illius doctoris pro prima sua conclusione respondeo et premitto quod propositio esse immutabiliter veram: potest intelligi dupliciter. Uno modo immutabiliter: id est necessario et inuicibiliter et non contingenter: in qua significatione ille aliquando videtur vti hoc vocabulo immutabiliter. Alio modo immutabiliter: id est quod non possit esse falsa vel non vera postquam fuit vera: sic quod aliquando verum dicere hec nunc est falsa: et prius fuit vera: et sic non est aliud propositioem esse immutabiliter veram quam non posse mutari de veritate in falsitatem: vel magis proprie loquendo non posse esse se prius veram et postea falsam. **¶** Hoc premissio dico: quod illa sua prima propositio in vtroque sensu est falsa. Nam vt patet ex secundo articulo. quilibet talis propositio vera de futuro est contingenter vera: et potest fore et esse et fuisse non vera: et ideo nulla talis est immutabiliter vera in primo sensu. Item propositio talis vera potest esse falsa postquam fuit vera: et per consequens non est immutabiliter vera in secundo sensu. **¶** Tunc ad primam rationem cum dicit: si potest mutari ne sit vera: aut in instanti in quo est vera aut in precedenti et. dico quod aut intelligitur quod possit mutari ne sit vera: id est quod simpliciter possit non esse vera: aut quod possit non esse vera postquam fuit vera: si primo modo dico quod etiam in instanti in quo est vera: et in precedenti et in sequenti. **¶** Et cum arguitur contra primum quod non: quia tunc simul esset vera et non vera. nego consequentiam. Nam quibus illa sit nunc vera antichristus erit: quia tamen possibile est antichristum non fore: possibile est istam non esse veram nec vtriusque fuisse: et si poneretur in esse ista non esset tamen non vera: sed nec tunc nec antea antequam fuisse vera. **¶** Et per idem patet ad primam probationem qua probatur quod non in instanti precedenti. Secunda vero probatio et ea simpliciter que sequitur contra non vadunt primam sensum: sed secundum de mutari. in quo sensu secundo dico quod talis propositio potest mutari de veritate in instanti in quo res fiet: non autem in aliquo precedenti. **¶** Et ad primam probationem contra hoc (cum dicitur quod ista veritas transit in preteritum) dico quod probatio est ad propositum. Nam quod transit in preteritum ideo non remanet vera: sed ex tunc illa de preterito est vera: ipsa: quia enuntiat futurum quod non est futurum est falsa. Unde nunc ista est falsa et heretica.

christus crucifigetur: et tamen fuit vera antequam crucifigetur. **¶** Ad secundam probationem dico: quod ideo mutatur: quia suum significatum ponitur in esse et sit presens: nec amplius est futurum: nec ex hoc confirmatur in sua veritate: vt dictum est: et sic patet: quod prima eius ratio non valet. Dico vterius quod si valeret probaretur quod nulla propositio de presenti est contingens: quilibet necessaria: quod tamen est euidenter falsum: etiam secundum omnes. probatio sumo istam. sed et pe. quam quilibet concederet non esse necessariam: et ponatur quod nunc primo sit vera. probatio hoc posito quod sit immutabiliter vera: quia si posset mutari: aut in instanti in quo est vera: et tunc simul esset vera et non vera: quod est impossibile: aut in instanti alio precedente et hoc non: quia ante non fuit vera: et non potest perdere veritatem antequam habeat illam: nec in instanti sequente: quod tunc illa veritas transit in preteritum: et ergo cum non inueniatur instans in quo possit mutari: ipsa est immutabiliter vera. probationes omnes sunt sue: et tamen conclusio est falsa. **¶** Ad aliam rationem si distributio illa sit communis pro omnibus instantibus preteritis et futuris: patet ex dictis quod minor est falsa. Si vero sit restricta ad instantia precedenti instantis factionis rei: et intelligatur quod sit immutabiliter id est necessario vera: tunc maior est falsa: et patet ex dictis: et ex secunda et tertia conclusione secundae articuli. secunda eius propositio est vera: hec contra predicta: ideo ad eius rationes non oportet responderi. **¶** Ad primam rationem principalem: patet ex dictis. Nam licet contingens non sit determinatum determinacione de necessario: quia scilicet de necessitate sit futurum: vel de necessitate sit non futurum. quinimo sit indeterminatum indeterminacione de necessario negatiue vel de possibili affirmatiue: vt supra dictum est: est tamen determinatum determinatione de inesse: quod scilicet vel determinate erit: vel determinate non erit. Et ideo vna propositio de futuro est determinate vera: et altera determinate falsa: continenter tamen. **¶** Ad rationem secundam dico: quod talis propositio est contingens: nec est idem apud me propositioem hanc vel istam esse determinate veram vel falsam: et eam esse necessariam. **¶** Et quid sit respondendum ad vltiorem processum: patet ex dictis. Unde sicut dicebatur: quod ista omne quod est quando est et. est tantum vera si sit condicionalis: et denotetur necessitas consequentis: aut si sit de conditionali predicato: qui forte modi mutuo conuertuntur: sic dico simpliciter quod in altero tantis duorum sensuum: vel in vtroque est vera. omne quod est verum quando est verum de necessitate est verum: cum hoc tamen stat quod simpliciter sit contingenter verum: et hoc quod ad primam formam. **¶** Ad secundam etiam dico eodem modo: quod omne quod est futurum quando est futurum de necessitate est futurum: et cum hoc stat quod simpliciter loquendo sit contingenter futurum. **¶** Ad tertiam dico: quod in hac parte philosophus deceptus est et turpiter et loquax et physice errauit: vt patet ex dictis. Et virtualiter alibi suis dictis contradicit: sicut 4. metaphys. vt patet articulo secundo: et in libello de fortuna bona: vbi dicit deum videre futura: sicut patet in precedenti questione: et ideo non solum a nobis: sed a seipso in hac parte negandus est.

Distinctio. xxxviii.

Questio. ii.

Consequenter circa eandem materiam. Quod verum dicitur deus sit precius omnium futurorum. **¶** Et arguo quod non. primo. quia si sic sequitur quod omne futurum necessario est futurum. consequens est in toto falsum secundum veritatem: quia nihil est futurum.

T. c. 27.

Aureol⁹ di. 38. q. 1. articu. 1. ppo. 3.

Contra Aure,

2. c. 8.

hoc nunc in illo. Alius autem dicit has rationes non esse efficaces contra istam opinionem: quia ipsa in se falsa sit. Unde dicitur quod ad primam rationem illi dicerentur quod complexio terminorum futura est aliquid aliud a terminis propter quod habet propriam ideam in deo: ista ideas simplicium terminorum et sic per ideam huiusmodi illa futura complexio certitudinaliter cognoscitur. Ad secundam diceretur quod quia fienda futura sunt: idcirco est in deo idea representans complexionem pro illo tunc quod fierent. Et similiter dicerentur ad tertium. Sed ista defensio nulla est. Nam cum dicitur quod complexio est aliquid aliud a terminis habens propriam ideam in deo: si adpositum debeat sumi: cum non solum ipsorum terminorum vocalium vel mentalium aut aliorum que sunt signa rerum ponantur ideae: sed ipsarum rerum per huiusmodi terminos significatiuarum per opinionem istam oportet quod intelligatur quod ista complexio terminorum sit aliquid in re extra significatum per copulam verbalem distinctum a rebus per terminos simpliciter propositionis significatis: habens propriam ideam in deo: sic autem intelligendo hoc dictum est penitus falsum: quod patet tam auctoritate philosophi primo peribermensis. Vbi ait: quod ipsum est si purum dixeris nihil est. i. nihil per se significat: sed est purum syncategoreuma. Item. 6. metaphys. dicitur quod ens quod est in affirmatione et negatione est passio mentis: et nullam naturam extra significat: praeter ens quod est quid aut quantum aut quale et cetera. quod tamen falsum esset cum quodlibet quid aut quantum et cetera significetur per simplices terminos predicamentales. Et ibi dicitur quod quibus coponitur affirmatio et negatio. Praeterea. Hoc improbat per rationem. Nam sumo istam deum est creator: si ly est significet aliquam entitatem aliam a significatis per terminos. puta per subiectum et predicatum huius propositionis: cum subiectum significet deitatem: et predicatum quilibet creaturam: licet non semper supponat pro qualibet oportebit quod ly est significet aliquam entitatem: que nec est deus: nec creatura: quod est impossibile. Praeterea. Quia ratio complexio vnius propositionis significat huiusmodi entitatem: eadem ratione et cuiuslibet: et sic complexio huius deus est deus significabit vnam entitatem que non est deus. Item complexio huius deus non est lapis: et huius chimera non est ens: et cuiuslibet alterius negatiue habebit suam talem aliquam entitatem: quod est nimis mirabile. Praeterea. Cum quilibet entitas possit significari aliquo termino qui possit pro illa etiam supponere in aliqua propositione cuius sit subiectum: sit a. nomen entitatis significante per copulam huius propositionis fortis sedet. et formetur ista propositio a. est ens. vel a. est productum. aut alia qua alia: pari ratione copula istius propositionis cuius est subiectum a. sic significabit aliam entitatem: et tunc de illa poterit aliquid enuntiare: et copula etiam istius enuntiationis significabit aliam. Et sic vel oportebit concedere quod ad cuiuslibet propositionis formationem fiat vna noua entitas extra animam: distincta a propositione: et alia praesentibus rebus: vel quod in qualibet sunt actu infinite tales: quorum vtriusque nimis est patenter absurdum. Praeterea. Secundum istam viam respondendum: ad nullius complexi notitiam sufficeret noscere res importatas per terminos: et sic nullus quantumcunque intuitiue et clare videns per se et eius albedinem posset cognoscere quod per se est albus: nisi cognosceret entitatem quadam aliam importatam per est. ego autem ex perior quod nullam talem cognosco: et puto quod multi tam intelligentes quam etiam rustici non cognoscunt talem entitatem: qui tamen cognoscunt quod per se est albus: et similia enuntiantia contingentia. Praeterea. Si deus cognoscat quod antichristus sedebit in templo pro tempore a. et eo quod habet ideas et terminos

rum et complexionis huius enuntiantibus: cum sit possibile quod antichristus curreret pro tempore a. per vnicum instantem: et non sedebit tunc in templo: et per consequens hoc sit cognoscibile a deo. sequitur quod si antichristus tunc curreret: vel aliqua idea esset in deo que nunc non est in deo: quod est sacrilegium dicere: vel deus simul habet ideam vtriusque complexionis et terminorum eorundem: ac per hoc per istam viam simul cognoscit quod ipse tunc curreret et sedebit: quod est falsum. Et per idem patet: quod solutio ad secundam non potest stare: quod quodlibet possibile non futurum potest esse futurum. Nam quodlibet tale deus posset facere quando sibi placeret: et per consequens quodlibet tale potest habere ideam re presentantem ipsum: pro aliquo tempore futurum: et sic sic. ergo habet eam: vel noua idea esset possibilis in deo: et sic patet: quod tales solutiones non sufficiunt contra rationes istas. Siue tamen rationes istae simpliciter sint efficaces contra opiniones siue non ipsa opinio in se stare non potest pro eo quod ponit ideas esse intellectus diuino media: vel rationes cognoscendi creaturas: cum tamen nullus tale medium sit ponendum: ut patet supra distinctione trigesima quinta. Praeterea. Ergo doctor iuxta propria sententia responderet ad articulum istum dicens hoc posse poni dupliciter. Vno modo quod intellectus diuinus videndo determinationem voluntatis diuine videt illud fore pro a. quia illa voluntas determinat illud fore pro a. scit enim illam voluntatem esse immutabilem et non impedibilem: vel aliter (quia ista via videtur ponere quendam discursum in intellectu diuino: quasi ex intuitione determinationis voluntatis et immutabilitatis eius concludat hoc fore) potest poni quod intellectus diuinus aut auferret simpliciter: quorum vno est contingens in re: aut si complexionem offert: offert eam sicut neutram: et voluntas eligens vnam partem scilicet coniunctionem istorum pro aliquo nunc in re: facit illud esse determinate verum: hoc erit pro a. hoc autem existente determinate verum: essentia est ratio cognoscendi diuino intellectui illud verum: ita quod ut subdit in primo instanti quod talia complexa contingentia offeruntur per intellectus: non sunt vera: quia nihil est tunc per quod habeant veritatem determinatam: posita autem determinatione voluntatis diuine iam sunt vera in illo secundo instanti: et tunc sunt cognita: et fuissent etiam cognita in primo instanti: si tunc fuissent vera. Sed iste modus dicitur: sicut et primus deficit in hoc: quod ponit aliquid esse medium: et ratio cognoscendi intellectus diuino. Praeterea. Ultra hoc deficit: quia talia instantia et prioritatem et posterioritatem ponit in deo: que per se veritatem nullo modo possunt poni: ut supra distinctione nona probatum est. Praeterea. Impossibile est quod pro aliquo instanti talis complexio de futuro sit neutra. alias per tunc daretur medium in contradictione. Praeterea. Concesso tali pectus intellectus et voluntatis dei circa futura quibus ex hoc forte pateret: qualiter deus determinate cognoscit futura fienda ab eo solo: aut ab eo et causa creata naturaliter causante: non tamen sic potest haberi quod certe cognoscat futura dependentia a contingenti libertate voluntatis create: quia sicut arguitur vnius alius contra istum: aut determinationem voluntatis diuine circa futuram existentiam contingentis dependentis a libertate voluntatis create necessario sequitur determinatio voluntatis create circa idem aut non: si sic. ergo ita naturaliter agit voluntas creata: sicut quocumque causa naturalis: quia sicut voluntate diuina existente determinata ad vnum oppositorum non est in potestate rei naturalis non coagere: et ipsa non determinata non coagit causa naturalis: ita voluntate diuina existente determinata respectu alicuius actus productibilis a voluntate creata: voluntas non potest libere non coagere: et hoc autem est falsum: quia tunc nullus eius actus esset sibi

Cap. viii.

Cap. 7.

imputandus. Si vero determinationem voluntatis diuine non necessario sequitur determinatio voluntatis create: tunc ad sciendum: vtrum effectus ponatur vel non ponatur: non sufficit nosse determinationem voluntatis diuine: sed oportet nosse cum hoc determinationem voluntatis create: que ut patet ex dictis non cognoscitur per determinationem voluntatis diuine: et per consequens per talem determinationem non apparet quod deus habeat certam notitiam omnium futurorum. Aliam rationem facit ibidem Thomam contra Scotum: que etiam aliquo modo est contra fundamentum probationis conclusionis secundae precedentis articuli. Arguit enim sic. quando aliquid determinatur contingenter: ita quod possibile est ipsum nunquam fuisse determinatum per talem determinationem: non potest haberi euidentia certa et infallibilis: sed voluntas diuina ita determinat quod adhuc possibile est ipsam nunquam fuisse determinatam. ergo per eius determinationem non potest haberi certa notitia. Nec ratio non valet: quoniam maior est falsa: quia ista possibilitas ad nunquam fuisse determinatum: non tollit certitudinem prescientie: dummodo ponatur actualiter determinatio et necessaria consequentia effectus in futuro ad dictam determinationem et notitia perfecta talis consequentiae. que omnia concurrunt in proposito: sed solum arguit quod possibile est illud tale non fuisse prescientum fore: sicut possibile est voluntatem non fuisse determinatam ad illud: et ideo ex hoc quod deus perfectissime nouit quicquid se solo aut cum creatura vult se pro aliquo tempore facturum vel non facturum. Et quicquid vult se facturum faciet: et non facturum non faciet conformiter ad suam voluntatem. concluditur quod certissime ipse nouit quicquid est facturum vel non. Continenter tamen sicut futurum contingenter est futurum. Nihilominus tamen non ideo deus nouit sic futura: quia nouit se sic velle: aut determinationem sue voluntatis: ut imaginatur precedens opinio: quoniam si per impossibile deus non esset volens: esset autem intelligens sicut est: et futura essent futura: ad hoc deus propter excellenciam sue intelligentie nosset quocumque futura. Dico ergo quantum ad istum articulum conformiter intentioni Augustini. Damiani. et Boetii. nec non etiam plurimum doctorum magorum modernorum: quod modus iste quo dei sapientia cuncta futura certe prescientur incomprehensibilis et inexplicabilis nobis est: aliquid tamen ex his que videmus in nobis ad ea que ipsius sunt assurgentes possumus et debemus concipere: quod sicut ea que nostris oculis sunt presentia intuitiue videmus: ac per huiusmodi intuitionem certe iudicamus: vbi et qualiter res visa existat: ac plures alias contingentes veritates de presenti sic intellectualis eternusque oculus dei: intuitiuam omnium rerum habet: vnde: immo ut proprius loquitur ipse est incomprehensibilis quedam intuitio: que immediate super quilibet rem actualiter vel possibiliter existentem simul fert: quapropter tam circa futura quam circa presentia et praeterita omnium contingentium veritatum certum et distinctum ac veracissimum habet iudicium: immo quia in eo non distinguuntur iudicium et intuitio: sicut in nobis: ipsa diuina intuitio est tale immensum iudicium. Istud est: quod forme Damiani. lib. 1. vbi de deo loquitur. Increasibile inquit sine principio immortale et incircumscriptibile et cetera. et sequitur: haec omnia et similia natura habet non aliunde suscipiens. Et infra. amplius autem supple natura vel naturaliter habet et simplici cognitione cognoscere omnia diuina et omnium consideratio et immateriali suo oculo: et simpliciter intueri et presentia praeterita et futura ante generationem eorum. Beatus quoque Augustinus. 15. de tri. Quis hominum ergo inquit potest comprehendere ista sapientia qua nouit deus omnia: ita ut nec ea que dicuntur praeterita ibi praetereant / nec ea que dicuntur

tur futura quasi desint expectentur ut veniant: sed esse praeterita et futura cum presentibus sint cuncta presentia: nec singula cogitentur: et ab alijs ad alia cogitando transeatur: sed in vno conspectu simul praesentibus vniuersa. Ecce vterque dicit vno simplici conspectu deo cuncta esse presentia. id est simul et actualiter cognita. Et ideo dicit Augustinus quod praetereunt: non ibi praetereant: quia quibus suum esse reale praetereant: et non actu sunt: a notitia tamen dei non praetereant. id est non desiterunt cognosci: sicut accidit in nobis. Et eodem modo futura sunt illi presentia non quidem quod actualiter coexistant deo in suo esse realiter: quia sic non essent futura: sed quod actualiter ista intuetur eque clarescit si actualiter existerent: nec ut ista cognoscat: oportet eum expectare: ut fiat: sicut nos oportet. Et eadem penitus est imaginatio Boetii. de consola. prosa. 6. et vltima. vbi et eo quod substantia dei eterna: est et tota simul nullam sui esse habens successione: concludit quod simpliciter sua cognitio eterna est: et simul tota: nulla omnino successione patiens: quasi aliqua prius: et aliqua posterius comprehendat. Et ex hoc simul omnium presentis certum et verum iudicium habet. vnde ait: quoniam omne iudicium per sui naturam qua sunt subiecta sibi comprehendit. Et autem deo semper eternus / ac praesentius status: scientia quoque eius omnem temporis supergressa motionem in sua manet simplicitate presentie: infinita praeteriti et futuri spatia complectens omnia: quasi iam gerantur in sua cognitione comprehendit. Ita quod si prescientiam pensare velis qua cuncta diuocit non esse prescientiam quasi futuri: sed scientiam nunquam deficientis instantie rectius estimabis. Unde non praescientia sed prouidentia potius dicitur: quod potest a rebus infinitis constituta: quasi ab excelso rerum cacumine cuncta praespicat. Et subdit. Si enim diuini humanis digna collatio vti. id est sicut vos vestro temporario visu praesenti quaedam videtis: ita ille omnia suo cernit eterno. quare haec diuina praenotio naturam rerum proprietatemque non mutat: taliaque apud se presentia spectat qualia in tempore olim futura proueniunt: et sunt verba philosophiae ad Boetium. Et paulo post ita inquit. Cuncta despiciens diuinus intuitus qualitate rerum minime perturbat: apud se quidem presentium ad conditionem vero temporis futurarum. In his patet similitudo et sententia superius posita: et quod non intendit Boetius quod futura sint actualiter presentia eternitati per suum esse vere nature quod nondum est. aliter naturam et proprietatem rerum mutaret: sed solum per suum cognosci: id est quod sunt actu simul et praesentialiter deo cognita. Quantum ad tertium articulum. Vtrum simul stent quod deus prescientur futura: et quod futura sint contingenter futura: Dico quod sic. Ad cuius declarationem praemitto aliqua. Primum est. quod futura non ideo dicuntur contingenter futura: quod erunt / et non erunt / nec quod non erunt / nec non erunt. Nam vtriusque predictorum est impossibile: nec quod illa erunt / vel non erunt: quia tunc quodlibet impossibile esset futurum contingens: quodlibet enim erit / vel non erit: nec quia possunt fore / vel possunt non fore propter eandem rationem: sed precise quia possunt fore / et possunt non fore: et illud patet: etiam ex diffinitione contingentis posita primo priorum: et in precedenti questione. Secundum est. quod eorum que dicuntur futura: quedam sunt in complexu significabilia. verbi gratia. antichristus: et vniuersaliter omnis entitas que non est / et aliquando erit: quedam vero sunt complexu tantum significabilia: sicut quod antichristus erit: et vniuersaliter omne quod per veram propositionem de inesse de futuro contingit enuntiat: sicut in precedenti questione dictum est. Tertium. quod praescientia dei de futuris potest dupliciter accipi: vno

modo prout est simplex intuitio futurorum incomplexe significabilium siue entium. Alio modo vt est notitia iudicialis siue iudicativa seu quod idem est: vt est evidens et certum iudicium futurorum enuntiabilium siue complexe significabilium. dicimus enim qd et deus intuetur et cognoscit personam antichristi que no est: est tamen futura: et qd ipse certitudinaliter scit et vere et euidenter iudicat qd antichristus erit. ¶ Quartum est. qd impossibile est diuinum iudicium esse falsum: et hoc etiam est verum et communiter concessum. ¶ Quintum est. vnum quod est probatum in precedentibus: scilicet qd omne futurum deus prescit. ¶ Ex his autem infero vnam conclusionem: scilicet qd nullius enuntiabilis contingentis futuri deus est necessario iudicium: siue quod idem est. Nullum enuntiabile futurum contingens deus necessario prescit: aut iudicat esse futurum: cuiuslibet autem entitatis future seu contingentis incomplexe significabilis deus necessario est intuitio et notitia: seu qualibet entitatem futuram deus necessario clare cognoscit. ¶ Primum partem huius conclusionis: proba sic. Impossibile est diuinum iudicium esse falsum. ergo nullum enuntiabile contingens futurum deus necessario prescit aut iudicat esse futurum. Antecedens est sumptum. consequentia declaratur: quia si detur oppositum consequentis. scilicet qd aliquod futurum enuntiabile contingens deus necessario iudicat fore. sit. verbi gratia. illud antichristus sedebit in templo: tunc sic. sequitur: deus iudicat qd antichristus sedebit in templo: et antichristus non sedebit in templo. ergo diuinum iudicium est falsum. ¶ Patet consequentia: et antecedens est possibile per datum: quia est vna copulativa cuius vna pars est necessaria per hypotesin: et secunda est possibilis: ex eo qd eius oppositum est mere contingens. ergo eius partes sunt composibiles: et per consequens tota ista copulativa est possibilis. ergo non magis est hoc necessarium esse. scilicet diuinum iudicium esse falsum: sed hoc contradicit primo antecedenti. quare prima consequentia fuit bona: et sic patet prima pars conclusionis. ¶ Ex qua etiam sequitur. qd quocumq; contingens futurum enuntiabile deus prescit ipse potest non prescire: et nunq; presciuisse. Nam sequitur. hoc quocumq; futuro tali demonstrato deus no prescit: ergo hoc nunq; deus presciuit: et antecedens est possibile. ergo et consequens. consequentia vero patet: quia sequitur. hoc deus non prescit. ergo hoc non est verum vel vere enuntiabile. Nam omne verum enuntiabile futurum deus prescit: et sequitur. hoc non est verum: ergo nunq; fuit verum. patet ex precedenti questione: nec et vltra sequitur. ergo deus hoc nunq; presciuit. ¶ Secundam partem conclusionis proba sic. quolibet contradictorium enuntiabilium necesse est alterum esse verum. ergo qualibet entitatem futuram deus necessario cognoscit. Antecedens patet ex precedenti questione. consequentia probatur: quia de qualibet entitate contingit contradictoria enuntiari. cum ergo impossibile sit qd aliquod enuntiabile sit verum et non sit de notum: necessario cuiuslibet entitatis alterum contradictorium enuntiabile est deo notum. ergo et ipsa entitas. Nam impossibile est aliquod enuntiabile complexum esse cognitum quin illud de quo est sit notum. ¶ His premisis proba conclusionem principalem huius articuli. videlicet qd simul stent qd deus presciat futura: et qd illa sint contingenter futura: et quia hoc declarato in vno faciliter patet declaratio in ceteris: sumatur gratia exempli hoc futurum contingens. ¶ Petrus peccabit in tempore a. sit a. nomen singulare alicuius diei future: tunc arguo sic. he sunt composibiles. ¶ Petrus peccabit in a. et ¶ Petrus po-

test non esse peccaturus in a. ergo he sunt composibiles. deus prescit ¶ Petrum peccaturum in a. et ¶ Petrus potest non esse peccaturus in a. et ergo simul stant qd deus presciat ¶ Petrum peccaturum in a. et qd ¶ Petrus contingenter et non necessario peccabit in a. et hec vltima consequentia patet: quia si ¶ Petrus peccabit in a. et potest non esse peccaturus in a. ergo non necessario peccabit in a. sed contingenter. ¶ Primum antecedens proba. dicitur primo quidem. quia vtraq; istarum est vera. ¶ Petrus potest esse peccaturus in a. ¶ Petrus potest non esse peccaturus in a. ¶ Patet ex ratione contingentis: et altera istarum est vera. ¶ Petrus peccabit in a. ¶ Petrus non peccabit in a. patet ex questione precedente. ergo vel ista le due sunt simul vere. ¶ Petrus peccabit in a. ¶ Petrus potest non esse peccaturus in a. vel ista. ¶ Petrus non peccabit in a. ¶ Petrus potest esse peccaturus in a. quolibet horum detur tantum valet ad propositum: quia per illud simili modo probatur intentum. Detur ergo primum gratia exempli. ¶ Secundo idem proba. quia iste sunt composibiles. deus iudicabit mundum: deus potest no esse iudicaturus mundum. patet: quia prima est possibilis: et secunda est necessaria: ergo pariter iste sunt composibiles ¶ Petrus et cetera. tunc proba primam consequentiam. ¶ Et primo: quia sequitur. ¶ Petrus peccabit in a. ergo deus prescit ¶ Petrum esse peccaturum in a. patet: quia omne verum futurum deus prescit: cuiuslibet autem antecedens est composibile: eisdem est composibile et consequens. ¶ Secundo. quia cuiusq; aliquid est absolute fin se composibile: si sciatur esse tale non minus est illi composibile qd si penitus ignoraretur. Nam scientia nihil veritatis vel necessitatis / aut contingentie addit scito. sicut ergo non est impossibile qd ¶ Petrus sit peccaturus in a. et tamen possit esse non peccaturus: ita non est impossibile: qd deus sciat ¶ Petrum esse peccaturum in a. et tamen ipse possit non esse peccaturus. Nam non magis est hoc necessario peccabit: quia deus scit cum esse peccaturum: qd si hoc ipsum deus penitus ignoraret. ¶ Et hanc rationem ponit Boetius. quinto de consolatio. prola sexta. ¶ Quid ergo inquit postulas vt necessaria fiant que diuino lumine lustrantur cum ne homines quidem necessaria faciunt: esse que videntur enim que presentia cernis aliquam eis necessitatem tuas addit intuitus. ¶ Unde subdit. sicuti vos cum pariter ambulare videtis hominem in terra: et solem oriri in celo qd vtriusq; sit simul conspectum: tamen decernitis et hoc voluntarium: illud esse necessarium iudicatis: ita ergo cuncta despiciens diuinus intuitus qualitatem rerum minime perturbat et cetera. vult dicere qd dei notitia non facit qd illud quod contingenter fit fiat necessario nec econtra. ¶ Et potest hoc aliter declarari iuxta intentionem eiusdem in precedenti parte: quia posito per impossibile qd nec deus nec alius sciret ¶ Petrum peccaturum in a. constat qd contingenter est peccaturus. Demum ponatur qd accedat prescientia dei: et sciat deus ipsum esse peccaturum. constat qd non aliter erit peccaturus qd ante erat: aliter scientia adueniens mutaret conditiones rerum: mutaret et veritates: et prius contingentes redderet necessarias: quod est falsum: et ideo sicut est in precedenti questione facta non plus certa prescientia futurorum repugnat eorum contingentie qd veritas propositionum de futuro: nec econtra: si ergo non sibi aduersantur: qd verum sit ¶ Petrum esse peccaturum: et tamen possit non esse peccaturus: nec etiam aduersa sunt qd deus sciat ¶ Petrum peccaturum et ipse possit non esse peccaturus. ¶ Secundo retenta eadem hypotesi gratia exempli. arguo principaliter ad conclusionem sic: ista duo. deus prescit ¶ Petrum pec-

Cap. 10.

Cap. 5.

caturum in a. et deus potest prescire ¶ Petrum non esse peccaturum in a. non sunt adinuicem repugnantia. ergo nec ista. deus prescit ¶ Petrum et cetera. ¶ Petrus potest no esse peccaturus in a. consequentia est clara: quia sequitur. deus potest prescire ¶ Petrus non esse peccaturum in a. ergo potest ¶ Petrus non esse peccaturus in a. et quicquid stat cu antecedente stat cum consequente. Antecedens autem probatur: quia hec est possibilis: deus prescit ¶ Petrus peccaturum: sicut et ista ¶ Pet. peccabit: immo de facto vel ipsa est vera vel opposita eius: vt vero tantumdem sit ad propositum. videlicet vt supra dicebatur supponatur qd ista sit vera vt prius: rursum ista est necessaria. deus potest prescire ¶ Petrum non esse peccaturum in a. ¶ Quis sua de inesse sit contingens. Nam ista est necessaria. ¶ Petrus potest non esse peccaturus in a. et ipsa antecedit ad illam. deus potest prescire ¶ Petrum non esse peccaturum in a. ergo et hec etiam est necessaria: ac per hoc alteri composibilis. ¶ Et qd hec antecedat ad illam. patet: quia impossibile est aliquid esse futurum: quin sit et fuerit a deo prescium. hanc rationem inuuit etiam Augustinus quinto de ciuitate dei in fine. vbi ait. qd homo quem deus peccaturum presciuit peccat quidem actu: si nolit dominus non peccat: sed si peccare noluerit etiam hoc ipse presciuit: ita qd necessario sequitur. ipse non peccat. ergo deus presciuit ipsum non esse peccaturum: et antecedens est in potestate eius. vt ait. ac per hoc ista sunt composibilia: deus scit hunc peccaturum: et ipse potest non peccare. ¶ Quis iste sint impossibiles. deus scit hunc peccaturum et ipse non peccabit. ¶ Tertio ad idem sic. sequitur. deus scit ¶ Petrum peccaturum. ergo deus scit ¶ Petrum libere peccaturum. ¶ Vltra ergo deus scit ¶ Petrum posse non esse peccaturum: et vltra. ergo ¶ Petrus potest non esse peccaturus. ergo quia quicquid sequitur ad consequens sequitur ad antecedens: sequitur. deus scit ¶ Petrum peccaturum. ergo ¶ Petrus potest non esse peccaturus: sed constat qd antecedens et consequens sunt composibilia: quoniam immo antecedens non potest esse verum: nisi consequens sit simul verum. ¶ Primum consequentia patet: quia nullus peccat nisi voluntarie et libere. Si ergo deus scit aliquem peccaturum: cum scientia non sit: nisi que vera est: et dei scientia diminuta esse no possit: vtiq; scit qd ipse libere peccabit. Et ita posset argui de quolibet actu voluntario: et generaliter de quolibet futuro contingenter. Nam dei prescientia non aliter preuidet res fore qd ille future sint: cuius falsa esse non possit: talia autem sunt futura mere contingenter. ergo deus preuidet istas contingenter esse futuras et ideo non solum ex prescientia dei non excluditur contingentia futurorum: immo certe potius necessario concluditur: propter totum beatum Augustinus. 3. de libero arbitrio. vbi hanc totam rationem ponit in virtute ad ostendendum ignorantiam eorum qui putant ex dei prescientia sequi nihil esse contingens: et in nostra potestate: sed omnia necessaria. Attende inquit queso quanta ceitate dicatur si presciuit deus futuram voluntatem meam: quoniam nihil potest aliter fieri qd presciuit: necesse est vt velim qd ipse presciuit: si autem necesse est: iam non voluntate sed necessitate illud me velle fatendum est. ¶ Stultitiam singularem. Quomodo ergo non potest aliud aliquid fieri qd deus presciuit: si voluntas non erit: quam voluntatem futuram ille presciuit. ¶ Vult dicere qd directe concluditur oppositum: quia si velim necessitate: et deus presciuit me velle voluntate ac libertate: sequitur qd aliter velim qd ipse presciuit me velle. ¶ Et infra. cum inquit sit prescius deus voluntatis nostre: cuius est prescius ipsa erit: voluntas ergo erit: qd voluntatis est prescius: nec voluntas esse poterit: si in potestate no erit: ergo et potestatis est prescius: no

ergo per eius prescientiam: potestas mihi admittitur quod propterea mihi certior a derit: quia ille. cuius prescientia non fallitur: a futuram mihi esse presciuit. Et sic patet. qd ex infallibilitate diuine prescientie manifeste conuincitur liber euentus: et contingentie futurorum. ¶ Et quo patet euidenter qd non inuicem aduersantur: nec mutuo se repellunt. ¶ Sed contra predicta potest multipliciter argui. ¶ Primum quidem: quia si cum dei prescientia staret contingentia futurorum prescitorum sequeret qd dei prescientia esset fallibilis: et posset euacuari: quod est impossibile. consequentia declaratur. Tum quia si deus presciat me aliquid libere esse facturum et in mea potestate est mutare propositum: et illud non facere: si non fecerit: falleret prescientia dei. Tum quia sequitur: deus prescit a. fore et a. non erit. ergo dei prescientia / vel deus fallitur: ergo simpliciter sequitur: deus prescit a. fore: et possibile est a. non fore. ergo deus potest in sua prescientia falli. ¶ Patet consequentia: quia sicut ad duas de inesse sequitur ista de inesse: ita ad vnam de inesse / et alteram de possibile sequitur ista de possibile. ¶ Patet etiam. Si a. prescium a deo fore: potest non fore. ponatur qd non erit sequitur a. prescium a deo fore non erit: ergo deus presciens eum fore decipitur: et antecedens est possibile. ergo consequens est possibile. ergo deus potest in sua prescientia falli. ¶ Secundo principaliter sequitur. qd dei prescientia esset mutabilis: quod est impossibile: cum in deo non sit transmutatio / nec vicissitudinis obumbratio. IACO. primo. consequentia declaratur dupliciter: primo quia si deus hunc presciat a. fore. et possibile est a. non fore. possibile est deus presciat a. non fore. qd si ponatur in esse. sequitur qd deus primo presciat a. fore. et postea presciat a. non fore. Nam in possibile est qd simul presciat vtraq; talis autem successio prescientie non potest sine vicissitudine et nititate fore. ¶ Secundo quia impossibile est transire de contradictorio in contra dictorium: seu qd idem est vnum contra dictorium verificari post reliquum: nisi interueniat alia qua mutatio in re significata. ¶ Patet. quia ab eo qd res est: vel non est et cetera. Unde rebus non mutatis non mutatur veritas propositionis. sed si ponatur qd a. prescium fore non erit. hec primo erat vera. deus prescit a. fore: et postea hec erit vera. deus non prescit a. fore. ergo aliqua mutatio erit facta: et constat qd non in a. quia adhuc est penitus nihil sicut prius: et de nihilo in nihil / vel de non esse in non esse non est possibilis transmutatio. vt patet. 5. phys. ergo in deo: cum nihil aliud sit significatum / vel pars significati alicuius illorum contradictorium: nisi fore diceretur qd tempus futurum consignificatur: sed illud non tollit propositum: quia etiam in illo cum ad hoc penitus sit futurum et non ens non est facta mutatio. ¶ Tertio principaliter sic. omne quod deus prescit: de necessitate ipse prescit. ergo omne quod deus prescit necessario eueniet. consequentia patet: quia alias posset deus prescire aliquid euenturum quod non eueniet: quod est impossibile: quia tunc ista non esset prescientia: sed falsa futuri estimatio. Antecedens probatur primo: quia prescientia est perfectio simpliciter: et omnis perfectio simpliciter de necessitate est in deo. Secundo quia omne quod deus prescit et non potest non prescire: postq; ipsum prescit deus de necessitate prescit: sed omne quod deus prescit deus non potest non prescire postq; prescit ipsum. alias minueretur prescientia sua et mutaretur. ergo omne quod deus prescit de necessitate prescit. ¶ Quarto principaliter sic. de futuris contingentibus non potest haberi scientia. ergo nec prescientia. consequentia patet: quia prescientia nichil aliud significat / qd futurorum scientiam. Antecedens patet ex diffinitione sci-

Cap. 10.

T. c. 7.

re data in primo posteriorum. Scire est rem per causam cognoscere: quoniam illius est causa: quoniam impossibile est alter se habere a loquin non essent contingentia sed necessaria. ergo ipsorum non potest esse scientia.

Ad primam respondeo negando consequentiam. Ad primam probationem respondit Boetius. de consolatione dicens. respondebo propositum quidem tuum te posse deflectere: huius quoniam illud te posse: et an facias quouere conuersas: presens prouidentie veritatis intuetur: diuinam te prescientiam non posse vitare. Et stat in hoc solutio quod deus presciuit quod ad hanc et illam partem potes voluntatem conuertere: et scit etiam ad quam partem de facto conuerteret. Et si oppositum elegeris: hoc etiam ipse presciuit: et est conformis solutio dicto Augusti. allegato in secunda ratione ad principalem conclusionem presentis articuli. Et est vera et sic non fallitur prescientia dei. Ad secundam probationem eiusdem consequentie dico: quod ista consequentia qua ex duabus de inesse infertur illa de inesse: est bona: sed antecedens est impossibile propter impossibilitatem suarum partium: quibus utraque se sit possibilis. Alterius autem nego alias consequentiam: que ex illa infertur. Et ratio quare prima valet et non secunda est: quia per illam deus decipitur que est consequens prime consequentie non significatur nisi quod deus iudicat vel presciit aliquid fore: quod tamen non erit. Et hoc bene infertur ex illo antecedente: sed per illam. deus potest decipi: que accipitur pro consequente secunde consequentie: denotatur esse possibile quod deus presciat aliquid fore: quod tamen non erit: vel non fore quod erit: ita quod hec sit possibilis deus aliquid presciat fore quod non erit. hoc autem non sequitur ex illis duabus: quarum una est de inesse altera de possibili: quia per illud antecedens se quod est verum non denotatur: quod isti. deus presciat. a. fore. sit compossibilis illa de inesse: que correspondet huic. possibile est. a. non fore: quod tamen oportet. Et per hoc patet quod prima probatio consequentie non valet. Ad tertium dicendum quod illa. a. presciat a deo fore potest non fore: non debet sic poni inesse. a. presciat a deo fore non erit: sed sic. a. non erit: sicut ista. petrus sedens potest stare. non debet sic poni inesse. petrus sedens stat: sed sic. petrus stat. similiter ista: presciat a fore potest non fore: non debet sic poni inesse. presciat a fore non erit: sed sumpto aliquo quod est presciat a fore. verbi gratia. antichristus debet sic poni. antichristus non erit: sicut etiam patet in ista sedens potest stare. Et istis autem sic de inesse non sequitur. ergo deus decipitur. Si tamen argueretur sic. possibile est. a. presciat a deo fore non fore: et si numeretur in sensu composito: tunc sua de inesse esset hec. presciat a fore non erit: ad quam utique sequeretur deum decipi. Sed prima de possibili in illo sensu non est vera. Ad secundam rationem nego consequentiam. Ad primam probationem dico concedendo quod possibile est deum presciat a. non fore: si ponatur inesse ante: scilicet istud instans pro quo presciat a fore. ut videtur sumere probatio ista: et sequens. dico quod non sequitur quod deus primo presciat. a. fore: et postea presciat. a. non fore: sed sequitur quod non presciat nunc nec unquam antequam presciat. a. fore: sed semper presciat. a. non fore: et hoc modo soluit venerabilissimus Hugo libro primo de sacra. quandam rationem qua dicitur: quod si euentus rei que preuisa est fore impediretur: prouidentia ipsa mutaretur vel cassaretur: quod est impossibile. Nos inquit ad hoc respondemus: quia si mutaretur euentus quod fieri potest: non mutaretur: nec cassaretur prouidentia: quia hoc omnino fieri non potest: sed potius nunquam fuisset preuisum quod nunquam fuerat futurum et constaret prouidentia in eo ut non fieret sicut in eo modo consistit ut fieret non mutata ut post aliam aliam esset: sicut

parte. 2. cap. vlti.

ut nunquam alia essent. hec ipse. Et est simile et quod in precedenti questione dicebatur de propositione contingenti vera de futuro que si ponatur falsa sequitur quod semper fuerit falsa. et nunquam prius fuit vera. Et eodem modo si falsa que potest esse vera ponatur esse vera. sequitur quod nunquam prius fuit falsa. Et per illam patet ad secundam probationem: quia isto posito non sequitur quod hec primo sit vera. deus presciat. a. fore: quoniam sequitur quod hec ista nunc sit vera nec antea unquam fuerit vera. Ad tertiam rationem dico quod antecedens est falsum. Ad primam probationem dico quod eundem ad vim locutionis quod prescientia est perfectio simpliciter et summa: quia est veritas et concedo quod de necessitate est in deo: vel propius loquendo ipsa de necessitate est deus: sed ex hoc non sequitur. ergo omne quod deus presciat de necessitate presciat: sicut volitio debet etiam de necessitate est deus: et tamen non ex hoc sequitur. ergo omne quod deus vult de necessitate vult. Nam antecedens est verum et consequens falsum. Si tamen ista prescientia est perfectio simpliciter. numeretur loco huius: esse presciat unum est perfectio simpliciter: seu iuxta interpretationem huius dicitur: in quoquoque vel unicuique melius est esse presciat quam non presciat: potest distingui se quod iste terminus presciat potest sumi respectu rerum futurarum: sic dicendum est quod non est simpliciter deo melius esse presciat: quoniam si nulla res esset futura sicut possibile est se potentia dei accipiendo res futuras ut distinguuntur contra presentes: deus nullius rei future esset presciat: nec tamen esset minus bonus vel perfectus quam sit nunc. supposito tamen quod alique sint future minus esset perfectus: immo ipse non esset deus: si non esset earum presciat: ut dicit Augustus. de ciuitate dei. et allegatur est supra. Et est simile et quod dicit Ansel. in motu. quod non est melius deo esse summum quam non summus: quia si nulla alia res esset ipse non esset summus: et tamen non est minus perfectus vel minus bonus. Propositis tamen alijs rebus si non esset summus: constat quod ipse non esset deus. Alio modo potest accipi ille terminus in respectu ad futura enuntiabilia tam affirmatiue quam negatiue significabilia: et illo modo potest concedi quod deo melius est esse presciat: et de necessitate est presciat futurorum: nullius tamen futuri qualitercumque sumatur ipse est de necessitate presciat. Et ratio est quia necesse est aliqua enuntiabilia de futuro contingencia esse vera et esse futura: nullum tamen talium est de necessitate verum vel futurum: sicut patet ex quarta conclusione secundi articuli precedentis questio. Ideo non sequitur deus de necessitate futura presciat. ergo omne quod presciat deus de necessitate presciat: nec etiam sequitur. ergo omne futurum deus de necessitate presciat. Nam in prima ly futura. supponit confusum: nec contingit descendere per distinctionem ad aliqua singularia. Exemplum. non sequitur: petrus de necessitate erit in futuris instantibus. ergo in quocumque instanti petrus de necessitate erit. Nam antecedens est verum posito quod petrus sit nunc et non contingat bare ultimam instans esse petri: ut multi tenent: et tamen consequens est falsum. et ideo potest dici ad assumptam propositionem quod licet sit perfectionis simpliciter presciat futura: non tamen est perfectionis simpliciter presciat hoc vel illud futurum determinate. Ad secundam probationem dicendum quod minor simpliciter intellecta ut sonat est falsa. et per consequens etiam maior: propter falsam implicationem. Nam omne quod deus presciat erit et postquam erit deus non presciat ipsum: et sic patet quod omne quod deus presciat deus potest non presciat postquam ipsum presciat: hoc tamen non est cum aliqua mutatione dei: sed ex sola positione inesse illi quod prius erat futurum: et non actu erat: et sic non futurum postquam fuit futurum: sicut etiam pro vera de futuro postquam fuit vera potest absque sui mutatione per solas mutationem rei

Dicitur hoc in scripto. dist. 38. Et similiter. Et dicitur ea dem dist. q. vlti. dist. 38. ma. Et videtur pro se habere Boetium. 5. de consolatione. Dicitur pro se vltima. ubi virtute argumenti dicti ponens in alijs diuis. se. verbis. Si dicitur inquit quid euentum deus videt illud dist. 38. q. non euenire non posse: quod autem non potest non euenire illud ex necessitate contingere: meo ad hoc nomen necessitatis astringas: fatebor rem quidem solidissime veritatis: sed cum vix aliquis nisi diuinus speculator accesserit. Respondeo namque idem futurum cum ad diuinam notationem refertur necessarium: cum vero in sua natura penditur liberum prolixus / atque absolutum videri. similiter infra dicitur hec si ad diuinam notationem referantur necessaria: si per se considerentur: necessitatis nexerantur sunt absoluta. Hec responsio potest tripliciter intelligi. vno modo quod absolute et simpliciter concedatur aliquid unum esse necessarium et contingens: nihilominus tamen ab alio ut causa prima habet quod sit necessarium: et a causa proxima / vel ex se quod sit contingens: sicut de vno eodem concederetur quod est calidum et dulce: quibus ab alia causa sit factum calidum et alia dulce. Alio modo non sic quod ista absolute sumpta idem est necessarium et contingens concedatur: sed quod de eodem utraque harum concedatur: hoc est necessarium futurum a causa prima: et propter dei prescientiam: et hec simpliciter hoc est se suam naturam et a sua causa proxima contingenter futurum: sicut de eodem diceremus quod a deo est scitum fore: et non est a causa proxima scitum fore: nec tamen absolute concederemus quod ipsum est scitum fore et ipsum non est scitum fore: quia ille due vltime contradicunt: et due prime non: quoniam sunt simul vere. Tertio potest intelligi responsio ista idem comparatum ad dei notitiam esse necessarium futurum. id est si aliquid est presciat a deo futurum necesse est ipsum esse futurum: ita quod sit necessitas conditionata / seu denotatur illam conditionalem esse necessariam: idem quoque se sumptum et absolute et simpliciter est contingenter futurum: quibus istum tertium sensum minus videatur parere ista responsio se propter sermone. Egidius tamen aliquando hunc sensum videtur concipere. Si primo modo accipitur responsio utique implicat contradi-

esse falsa. Ad illud vero quod additur quod dei prescientia minueretur: patet quid dicendum. Si autem minus intelligeretur contracte: sic scilicet quod omne quod deus presciat deus non potest non presciat ante instans pro quo ipsum presciat postquam ipsum presciat ipsa esset vera: et maior falsa. Nam quodlibet tale ante illud instans deus potest non presciat: ut supra probatum est: et tamen nullum tale potest deus ante illud instans non presciat postquam ipsum presciat: sicut nec aliqua propositio enuntians illud fore potest ante illud instans pro quo enuntiat. illud fore non esse vera: et ideo illa maior est simpliciter neganda. Ad quartum dicendum quod ut ad presens quod scientia potest accipi dupliciter. vno modo stricte pro ea que accipitur per demonstrationem: et illo modo de nullo enuntiabili contingenti / siue de presenti / siue de futuro potest haberi scientia. Alio modo communiter pro omni euidenti et certa notitia / vel iudicio alicuius enuntiabilis: et sic de contingens potest esse scientia. Unde multe singulares veritates contingentes de presenti hoc modo sciuntur: virtute notitie intuitiue quam habemus de rebus: et taliter est scientia prescientia dei. argumentum autem procedit se primam acceptionem scientie. Ad principale dicitur: quod omne futurum comparatum ad causam: primam et dei prescientiam est necessarium / seu necessarium futurum: comparatum autem ad causas: proximas et se suam naturam consideratum est contingens / seu contingenter futurum: nec est in eodentem idem: diuersis respectibus esse necessarium et contingens. Et hec responsio est sancti Thomae. i. se. in scripto. dist. 38. Et similiter. Egidius ea dem dist. q. vlti. dist. 38. ma. Et videtur pro se habere Boetium. 5. de consolatione. Dicitur pro se vltima. ubi virtute argumenti dicti ponens in alijs diuis. se. verbis. Si dicitur inquit quid euentum deus videt illud dist. 38. q. non euenire non posse: quod autem non potest non euenire illud ex necessitate contingere: meo ad hoc nomen necessitatis astringas: fatebor rem quidem solidissime veritatis: sed cum vix aliquis nisi diuinus speculator accesserit. Respondeo namque idem futurum cum ad diuinam notationem refertur necessarium: cum vero in sua natura penditur liberum prolixus / atque absolutum videri. similiter infra dicitur hec si ad diuinam notationem referantur necessaria: si per se considerentur: necessitatis nexerantur sunt absoluta. Hec responsio potest tripliciter intelligi. vno modo quod absolute et simpliciter concedatur aliquid unum esse necessarium et contingens: nihilominus tamen ab alio ut causa prima habet quod sit necessarium: et a causa proxima / vel ex se quod sit contingens: sicut de vno eodem concederetur quod est calidum et dulce: quibus ab alia causa sit factum calidum et alia dulce. Alio modo non sic quod ista absolute sumpta idem est necessarium et contingens concedatur: sed quod de eodem utraque harum concedatur: hoc est necessarium futurum a causa prima: et propter dei prescientiam: et hec simpliciter hoc est se suam naturam et a sua causa proxima contingenter futurum: sicut de eodem diceremus quod a deo est scitum fore: et non est a causa proxima scitum fore: nec tamen absolute concederemus quod ipsum est scitum fore et ipsum non est scitum fore: quia ille due vltime contradicunt: et due prime non: quoniam sunt simul vere. Tertio potest intelligi responsio ista idem comparatum ad dei notitiam esse necessarium futurum. id est si aliquid est presciat a deo futurum necesse est ipsum esse futurum: ita quod sit necessitas conditionata / seu denotatur illam conditionalem esse necessariam: idem quoque se sumptum et absolute et simpliciter est contingenter futurum: quibus istum tertium sensum minus videatur parere ista responsio se propter sermone. Egidius tamen aliquando hunc sensum videtur concipere. Si primo modo accipitur responsio utique implicat contradi-

ctionem. Nam si aliquid. verbi gratia. a. est contingenter futurum: potest ergo non fore. et consequens hec est possibile a. non erit: ponatur ergo quod sit vera. Et alia parte: si a. est necessario futurum. hec est necessaria: et per consequens quando cumque erit: erit vera a. erit. et sic simul aliquid quando erunt contradictorie vere. Hec iuuat in hoc diuersitas causarum: quia non minus est impossibile quod a diuersis causis duo contradictoria verificentur / quam ab eadem: alias ego possem verificare unum et tu reliquum. Preterea. se in hoc quodlibet futurum esse ex se possibile non fore: et alio: puta ex causa prima esset impossibile non fore: et sic sequitur imaginatio dicentium aliquid esse possibile ex se et impossibile ex extrinseco: quam includere contradictionem demonstrat efficaciter. Comment. 16. 124. primo celi. Manifestum inquit est se in Aristotele: quod positio alicuius possibilis ex se. et impossibile ex extrinseco est positio contradictoria diffinitioni possibilis. dictum enim est quod cum possibile ponitur esse ens. id est cum ponitur inesse non sequitur impossibile: sed quod erit falsum possibile: non impossibile falsum: et cum concessum fuerit quod diffinitio cuiuslibet possibilis est huiusmodi si aliquid posuerit aliquid possibile esse in se: et impossibile ab extrinseco continget: ut eius potentia in actu sit impossibilis non falsa possibilis. Hec Commenta. Si vero intelligitur responsio ista in secundo sensu adhuc est falsa. primo quia sequitur simpliciter et absolute. loquendo quod omnia futura necessaria erunt: et nihil erit ad utrumlibet contingens in entibus: quod manifeste est falsum et contra philosophiam theologiam et fidem nostram. Nam sic perit libertas arbitrii et meritum et demeritum: ut arguendo dicebatur et contra experientiam humanam. Nam ut dicit Augustus. de ciuitate dei. multa facimus: que si nollemus. vltis non faceremus: quo primum pertinet ipsum velle. Nam si volumus ipsum est. si nollemus non est. non enim vellemus si nollemus. Sed quod ita sequatur apparet. Nam necessario sequitur: quodlibet futurum est necessario futurum a causa prima. ergo quodlibet futurum a causa prima necessario causabit: et per consequens quodlibet futurum necessario erit: nec obstat quod non causetur necessario a causa proxima. Nam siue causatur ab ea / siue non: necessario causabitur a prima: et sic necessario erit. Preterea. Sequeretur quod que a sola causa prima sunt fienda erunt simpliciter necessario fienda ab ista: et que a sola ea sunt facta prius facta fuerunt fuissent necessario fienda: et sic mundus fuisset necessario creatus a deo: et quorumcumque futurorum hominum anime necessario essent a deo fiende: quod est falsum: cum deus nullam creaturam produxerit / aut producturus sit necessario: sed mere contingenter et libere. Et consequentia patet: quia talia non habent a causis proximis cum nullam habeant contingentiam. Preterea. Summo aliquid contingenter futurum a voluntate mea / seu contingenter a me fiendum: et sit a. si a. sit necessario futurum a causa prima / aut est sic necessario futurum ab illa. quod siue volam ego illud facere / siue non: nihil minus erit a causa prima: et tunc sequitur quod illud non subest mee potestati / aut solū sub conditione est necessario futurum ab illa: puta si ego volam illud facere: et tunc sequitur quod non plus fuit necessario futurum a causa prima / quam a me: et tamen a me non fuit futurum necessario: sed mere contingenter: ut dicit responsio. ergo nec a causa prima est necessario futurum. Preterea. Nullum futurum deus necessario scit esse futurum: ut supra probatum est. ergo nullum futurum necessario est futurum a causa prima / aut propter dei prescientiam. Nam potest: si aliquid sit ponatur illud esse a. nunc aut sequitur a. erit a causa prima / vel propter dei prescientiam. ergo a. deus presciat esse futurum: sed antecedens est necessariū

1. c. 124.

Cap. 1.

si hec sit vera a. necessario erit a prima causa: vel propter prescientiam dei sicut conceditur. ergo r consequens est necessarium. ergo hec est vera. a. deus necessario prescit esse futurum r per consequens aliquod futurum deus necessario scit esse futurum: quod contradicit antecedenti.

In tertio autem sensu responsio vera est et in illo sensu loquitur Boetius sicut manifeste patet ex his que sine medio subiungit verbis supra primo pro ista responsione allegatis. ait enim. due sunt et enim necessitates: simplex una: veluti qd necesse est omnes homines esse mortales: altera conditionalis vt si quem ambulare scias: ambulare eum necesse est: quod enim quisq; nouit. illud aliter esse qd nouit esse nequit: sed hec conditio minime secum illam simplicem trahit: hanc enim necessitatem no propriam facit natura: sed conditionis adiectio: nulla enim necessitas cogit incedere voluntate gradientem: quis est cum gradiatur incedere necessarium sit. Eodem ergo modo si prouidentia quid presens videt. id esse necesse est: tamen si nulla nature habeat necessitatem: at qui deus ea futura que ex arbitrii libertate proueniunt presentia contuetur. hec ergo ad intuitus relata diuinum necessaria sunt per conditionem diuine notionis: per se vero considerata ab absoluta sua nature libertate non desinunt. Nec ipse. Vbi expresse patet qd cum dicit talia ad intuitum relata diuinum esse necessaria per conditionem diuine notionis non aliud intelligit nisi qd sunt necessaria necessitate conditionali conditione adiecta circa dei notionem: quod idem valet: ac si diceretur. si talia sunt a deo scita fore: ipsa necesse est fore: per se vero. id est simpliciter r sine conditione sumpta libere r contingenter eueniunt: sicut quis libere r contingenter ambulat. Et tamen si tu scias eum ambulare necesse est eum ambulare: r si ambulat necesse est eum ambulare id est impossibile est te scire ipsum ambulare et ipsum non ambulare. et impossibile est ipsum ambulare r non ambulare. vbi solum notatur necessitas consequentie. et hanc etiam solutionem in sententia ponit Augusti. 5. de ciuitate dei. r Ansel. de concord. r vtiq; bona est. Verum quia illud primum argumentum in forma qua factus est videtur inferre qd ista necessitas non solum sit consequentie: sed etiaz consequentie. ideo respondeo ad ipsum negando consequentiam. Ad primam probationem eius dico qd Augusti. vult ibi notare hanc esse impossibilem. aliter fiet qd deus presciuit: seu hanc copulatiuam: aliter fiet r tamen sic fieri deum presciuit: r per consequens hanc conditionalem esse necessariam si sic fiendum deus presciuit sic fiet: r eodem modo intelligendum est dictum Boetij proxime allegatum: quod quisq; nouit illud aliter esse qd notum est nequit: quod patet: quia ipsum sumitur ad probandum istam conditionalem esse necessariam: si quem ambulare scias: necesse est eum ambulare: et simile in sententia Bagister ponit solutionem in ista distinctione. Ad aliam probationem ex dicto Ansel. dico qd illud dictum Ansel. qd deus prescit futurum necesse est esse futurum: et similiter aliud eiusdem ibidem. necesse est omne futurum esse futurum et plura alia que ibi dicit sunt eodem modo intelligenda: scilicet vt notetur necessitas conditionalis siue consequentie: quam ipse vocat necessitate sequentem positionem rei: r ista huiusmodi dicta sumantur fm intentiones eius: vt equiualeant conditionalibus. Et qd hoc sit fm intentionem eius patet: quia in principio eiusdem capituli. 4. ait. cum dicitur: si erit ex necessitate erit hoc sequitur necessitas rei positionem non precedit. id est valet si sic pronuntietur: qd erit ex necessitate erit: non enim aliud significat hec necessitates nisi qd si sit non poterit simul no esse. Nec patet quod dictu est primo quide: qd dicitur hoc valere illam conditionalem r alia categorica: que licet fm formam suam non equiualeat: fm intellectum tamen

eius qui eam format equiualeat illi: seu vt equiualeat sumitur. secundo quia ait qd talis necessitas non significat nisi impossibilitatem huius copulatiue: aliquid erit r ipsum non erit: et per consequens non nisi necessitatem conditionalem oppositam: r in hoc sensu etiam exponit se infra: rem inquit futuram necesse est esse futuram: quoniam nequit futurum esse simul non futurum: r similiter iuxta finem capituli. dicit qd id sensus est si dicatur: quod deus prescit necesse est illud esse futurum. Unde notandum qd illud dictum eiusdem ibidem qd quotiens idem dicimus de eodem necesse est esse. quod dicitur: vt omne futurum est ex necessitate futurum: r et omnis homo ex necessitate est homo et similia: qd de virtute sermonis sit falsum: tamen fm intellectum eius qui talia intelligebat: vt dicit quidam doctor tenet subiecta constantia subiecti: vt puta supposito qd homo sit: necesse est qd homo sit homo: r supposito qd aliquid sit futurum: necesse est illud esse futurum: et sic de alijs: seu qd idem est: vt sumuntur equiualeat conditionalibus: sicut patet: quia semper ibidem iungit conditionalem cum categoricam: vnde ait. Cum enim dicitur qd omnis homo est homo / aut si est homo. homo est: aut omne album est album: et si est album. album est. necesse est esse quod dicitur: quia non potest aliquid esse simul et non esse: que probatio: clare demonstrat eius intellectum esse qui dicitur est. sic in qua illud dictum et similia sumpta sunt vera. Ad secundam probationem dicendum qd ad certitudinem prescientie: vt nunc est sermo de ea non requiritur qd illud quod prescitur non possit no fore: sed sufficit qd euidenter cognoscatur qd illud erit: sicut ad certam notitiam de cursu petri currentis non requiritur qd ipse non possit non currere: sed sufficit qd intuitue et euidenter cognoscatur qd currit. Unde neganda est illa prima consequentia. quia qd quis futurum possit non esse futurum: non tamen non erit futurum: et hoc clare deus nouit qd si de facto illud non esset futurum: vtiq; deus nosset euidenter illud non esse futurum. Ad tertiam probationem respondet. f. Ho. concedendo consequentiam: et qd antecedens est necessarium absolute: sed dicit qd quando in antecedente ponitur aliquid pertinens ad actum anime. consequens est accipiendum non fm esse quod in se est: sed fm esse quod est in anima. Aliud enim est esse rei in se ipsa: aliud esse rei in anima. vt puta si dicam si anima intelligit aliquid: illud est immateriale: intelligendum est qd illud est immateriale fm esse quod habet in anima: vel in intellectu: non fm qd est in se ipso: et similiter si dicam. si deus scit aliquid illud erit. consequens intelligendum est prout subest diuine scientie: scilicet prout est in sua presentia: et sic necessarium est sicut r antecedens: quia omne quod est quando est r. vt dicitur primo peribermias. Sed salua eius reuerentia illa solutio non continet veritatem: nec in eo quod concedit: nec in eo quod assumit. Primum proba: quia capiam istam categoricam: antichristus erit fm se extra omnem consequentiam: et quero vtrum ipsa sit necessaria: vel contingens: non potest dici primum: quia tunc eadem ratione quelibet singularis de futuro contingenti vera esset necessaria: r quelibet falsa impossibilis: et sic sequeretur qd nihil penitus esset ad vtrilibet: sed omnia necessario euenirent: vel non euenirent: quod est contra sanctos et fidem catholicam: ergo est contingens. ergo in quacumq; consequentia ipsa sumatur semper erit simpliciter et absolute contingens. Nam sicut falsa propositio potest esse consequens in consequentia necessaria: cuius antecedens est falsum: nec tamen ex hoc ipsa est minus falsa: et vera potest esse pns ad aliam veram: et etia ad falsam: nec est ex hoc minus vera: r necessaria potest esse pns ad necessariam: r etia ad contingentem

nec tamen est ex hoc contingens aut minus necessaria. sic oppositio contingens non obstat qd sumatur in consequentia necessaria no est ex hoc necessaria aut minus contingens. Unde etia est dicitur. si deus scit antichristum futurum: antichristus erit: non erit consequens minus contingens qd prius. Et quo etiam vltimus sequitur qd illud antececedens est contingens: cuius oppositum dicitur responsio.

Præterea. Cum dicitur qd consequens est absolute necessarium: prout subest diuine scientie: scilicet prout est in sua presentia: aut intelligitur qd futurum. verbi gratia. antichristus no est in sua presentia: id est actu in rerum natura fm suum esse proprium distinctum a deo: r fm suam talem presentialem subest scientie dei: et sic propter falsam implicationem illud dictum est falsum: alioquin sequeretur qd iam actu antichristus esset productus r creatus a deo: immo certe cu non habeat hodie magiam actu esse qd habuerit heri r pridie: etiaz ab eterno: sequitur qd antichristus ab eterno fuerit a deo creatus: r simili modo quodlibet futurum r totus mundus etiam. Nam r mundum deus presciuit futurum: sed omnia ista sunt falsa r contra scripturam dicentem qd in principio creauit deus r. r contra euidentem veritatem. Nam videmus aliquid fieri de nouo: r in se implicancia contradictione: qd fm hoc aliquid esset futurum r no esset futurum: s; presens: prima pns patet: quia omnis entitas vel natura actu existens distincta a deo est a deo creata iuxta illud Augusti. de si. ad petrum. Principaliter itaq; tene omnem naturam que non est trinitas ab ipsa sancta trinitate que solus deus et eternus deus creatam ex nihilo. Et plura sequuntur ad propositum: aut intelligitur qd antichristus est in sua presentia: non modo predicto: sed solum quia presentia: liter a deo cognoscitur: ita qd deus non est in potentia absente actu ad cognoscendum antichristum distincte fm qd scimus nos qui no possumus futura cognoscere diu sunt futura: sed fm qd ista sunt fm se futura: ita cognitio eorum in nobis est futura. si tamen cognosceretur a nobis: in deo autem futurorum est perfecta cognitio non futura sed presens: sicut nec preteritorum cognitio preteribit: sed est presens: fm quem modum intelligenda sunt dicta sanctorum dicunt tam futura qd preterita esse deo cognita r presentia: vt supra dicebatur. Sinquam sic intelligitur no ex hoc tollitur quin antichristus r similiter quod cumq; futurum contingens sit contingenter futurum fm suum esse reale: r per consequens quin hec sit simpliciter contingens antichristus erit. Et probatio que adducitur ex dicto philosophi non est ad propositum: quia de nullo futuro vere dicit qd est. Et præterea ista auctoritas si sit vniuersalis non est vera de necessitate absoluta: s; conditionata tm: vt patet ex precedenti questione. Secundo deficit solutio in eo quod assumit. Nam ista consequentia est bona. si anima vere intelligit lapidem esse materialem r extensum. ergo lapis est materialis et extensus: nec tamen consequens est intelligendum fm esse quod lapis habet in anima: quia fm responsonem illud est immateriale r inextensum. Præterea. Ista consequentia est bona deus sciuit r scit antichristum esse futurum. ergo antichristus est futurus: r antecedens est verum: r tamen fm responsonem consequens non est intelligendū fm esse qd habet in dei scientia: quia fm illud est presens vt dicit.

Respondeo ergo aliter ad rationem: r dico qd illud antecedens est contingens r non necessarium. Ad primam probationem in contrarium concedo qd prescientia dei qua deus prescit pe. peccatum in. a. est necesse esse: s; ex hoc non sequitur qd deus necessario prescit pe. peccatum in. a. nec qd hec sit necessaria deus prescit pe. r. sicut etia volitio qua deus vult beatificare vnaz animam est necesse esse: r tamen non necessario deus vult illam beatificare

nec hec est necessaria. deus vult beatificare hanc animam. Ad aliam probationem dico qd illa de preterito deus presciuit pe. peccatum in. a. est simpliciter contingens. Unde sciendum qd propositum de preterito quedam sunt que vt sint vere dependent a veritate quarundam de futuro: sicut ista. Nam ad hoc qd ipsa sit vera requiritur qd hec sit vera. pe. peccabit in. a. que vtiq; est de futuro: sicut etiam ista. deus predestinavit pe. quia ad eius veritatem requiritur qd illa de futuro sit vera: deus dabit petro vitam eternam: multe alie sunt huiusmodi: quedam vero sunt quarum veritates non dependent a veritate aliarum de futuro: sicut he. deus creauit mundum: deus fuit incarnatus: petrus fuit albus: r alie innumerabiles: quicquid autem sit de vltimis: de primis tamen constat: ille sunt contingentes: si ille de futuro: a quibus dependet: sint contingentes: alioquin no dependerent ab eis. ista autem pe. peccabit in. a. vtiq; est contingens. quare r illa. deus prescit r. Præter hoc etiam patet solutio ad aliam formam que multum ponderatur ab aliquibus. dico enim qd in potestate pe. est impedire antecedens id est facere qd antecedens non sit verum: nec vtiq; fuerit verum: r facere qd eius oppositum semper fuerit verum: quod patet: qd in potestate pe. est non peccare in. a. et per consequens facere qd illud sit verum. pe. non peccabit in. a. sed ad hoc necesse sequitur deum nunq; presciuisse eum peccaturum in. a. quin immo presciuisse eum non peccaturum. Et hoc in virtute dicit Augusti. 5. de ciuitate dei. in fine. vbi dicit qd homo quem deus presciuit peccaturum peccat quidem: sed si noluit hoc etiam ipse presciuit. Idem quoq; virtualiter Boetius. 5. de consolatione. Respondebo quidem propositum tuum mutare te posse r. vt in responsione ad primum dubium tertij articuli allegatum est. Ista etiaz sententia liter ex toto concordat venerabilissimus Hugo de sacra. libro primo. vbi dicit qd illud quod ab eterno presciunt est. ab eterno futurum est: r non prius presciturum fuit: qd futurum fuit: r anteq; fuit: quando adhuc futurum fuit: potuit esse: sed contingenter: vt non fieret: r sicut semper futurum fuit: vt non fieret: sic semper poruit esse quādiu futurum fuit vt nunq; fieret: et subdit qd currebant simul ab eterno duo hec: quod futurum fuit: et quod esse potuit: quod futurum non fuit: r si factum fuisset: quod esse potuit: r tamen futurum non fuit: futurum fuisset et presciturum quod futurum non fuit: nec prescientia huius futuri mutata fuisset: sed nunq; habita quia futurum non fuisset. Item infra. dicimus inquit: quia possibile est non fieri quod futurum est: et si non fieret quod fieret: non fieri possibile est: nunq; futurum fuisset nec presciturum. Sigitur qd diu res futura potest fieri vt non sit futura: r per consequens qd nunq; fuerit futura: r nunq; prescitur vt dicit: sic in potestate alicuius facere est qd non sit futura: ita in eius potestate est facere qd nunq; fuerit prescitur: et per consequens qd nunq; fuerit verum qd deus illam fore presciuit. Ad hoc quoq; est intentio Bagisteri in. 39. dist. vbi dicit qd deus potest scire quod nunq; sciuit r non scire quod sciuit r prescire quod non presciuit: et eadem ratione non prescire quod presciuit. Ex his patet qd probationes quibus probatur illud antecedens non posse impediri non valent: qd non prima: quia falsum assumit: cum dicit ipsum esse necessarium. nec secunda: quia cum dicitur qd ipsum ab eterno fuit verum: vel hoc intelligitur de ipsa enuntiatione creata: que est antecedens istius consequentie. r patet qd illa non fuit ab eterno vera: quia nec ipsa fuit ab eterno. si tamen fuisset ab eterno: ab eterno fuisset vera: r non tamen necessario: sed contingenter: vel intelligitur de enuntiatione per ipsum siue de eius significato composito: et tale quamuis posset concedi qd fuit ab eterno verum denominatione extrinseca a veritate increata:

Cap. 10. Cap. 4.

3. deli. ar. capit. 4.

in de con. ca. 1. 4.

Ad tertiam probationem dico qd...

Cap. 3.

in petro.

Cap. 10.

pte. 2. ca. 17. 18.

Cap. 22.

et iudicio dei eterno: iudicante pe. esse peccatum in a. non tamen ipsum fuit eternum cum nunq̄ fuerit: aut si aliquid aentitas fm se: sicut nec aliquid cōp̄ere. tantūmodo significabile: vt ex precedentibus patet: quomodo cōp̄ tamē sit de hoc vtrum debeat concedi ipsum fuisse verum ab eterno/vel non. dico q̄ ipsum non fuit verum necessario: sed si fuit verum contingēter mere: et quod additur. s. q̄ omne eternum est imutabile: concedi debet. Nam nihil est eternum preter deum: sed ex hoc nihil ad propositum. Ad quartam probationem eiusdem consequentie principalis prime rationis respondeo negando secundam consequentiam. s. hanc b. erit. ergo b. necessario erit. supposito q̄ ly necessario sit determinatio consequentis tm. Ad probationem concedo q̄ iste possunt simul esse vere b. erit b. potest non fore. et q̄ dum hec est vera b. erit: hec est possibilis b. non erit: quia autem sit possibilis: non tamen est vera: nec potest simul cum illa esse vera: vt pote sibi contradictorie opposita. Et hoc tamen non habetur q̄ illa consequentia sit bona: quia ad bonitatem consequentie nō sufficit q̄ aliquid potens stare cum opposito consequentis repugnet antecedenti: alioquin hec esset bona consequentia. aliquid homo disputat. ergo omne animal disputat. Nam cum opposito consequentis quod est. animal non disputat potest stare ista. nullus homo disputat: que tamen repugnat contradictorie antecedenti. Sed requiritur q̄ oppositum consequentis / vel aliquid necessario consequens ad ipsum repugnet antecedenti: q̄ si nec ipsum/nec aliquid necessario ipsum consequens repugnat antecedenti ipsum vtiq̄ stare poterit cū antecēdere: et per p̄ns consequentia nō est necessaria: alioquin consequens et oppositū eius simul starent: quia semper consequens et antecedens simul stant. cum antecedens non possit esse verum sine consequente. si consequentia sit necessaria: in p̄posito autem ad istam b. potest non fore: non necessario sequit̄ ista b. non erit. quare et. Ad secundam rationem principalem dicendum sicut ex dictis in secundo ar. potest patere q̄ deus est prescius futurorum: quia in eo velut in notitia omnia representantur/vel propius loquendo: quia ipse est notitia intuitiva omnium entitatum actualium et iudicium veracissimum omnium vere enuntiabilium et cōp̄ere significabilium: et hoc non sibi accidentaliter: sed ex propria natura conuenit/nec contingenter: sed necessario: et quia ita est: ideo sicut in tertio arti. est probatum. cuiuslibet entitatis actualis/vel potentialis ipse necessario est intuitus: et quilibet necessario cognoscit et nullius enuntiabilis contingentis est necessario iudicium: nec aliquid huiusmodi necessario iudicare/vel per modum iudicij cognoscit: sed mere contingēter / nec contra hoc est aliqua probatio sumpta ex similitudine creaturarum: cum nulla creatura possit oīquaq̄ similis esse deo in modo cognoscendi: sicut nec in essentia/nec in perfectione equalis. Pro solutione vero tertij argumenti principalis est sciendum: q̄ difficultas in eo quod querit argumentum confurgit non solum ex tactis in arguendo: sed ex contrarietate auctoritatum: quas Augustinus ponit in presenti distinctione. ait enim Augustinus. 15. de trinita. vniuersas creaturas et spirituales/et corporales: non quia sunt. ideo nouit deus: sed ideo sunt: quia nouit: nō enim nesciuit que fuerat creaturus: quia ergo sciuit creauit: non quia creauit sciuit: nec aliter sciuit creata: q̄ creanda et. sic in simili videtur q̄ non ideo prescit res futuras: quia future sunt: sed ideo sunt future: quia deus prescit eas. e contra vero Augustinus super epistolam ad Ro. ait. non propterea aliquid erit: q̄ illud scit deus futurum: sed quia futurum est: ideo scitur a deo anteq̄ fiat. Preterea. Augustinus arguit q̄ quia deus prescit: ideo res sunt future: quia nulla essent futura: nisi ea deus preuidisset: et presciuisset/nec possunt non

Cap. 13.

euēire: cum deus illa presciuerit. ergo prescientia videtur presciti causa esse euēiendi: et consequentia videtur ex hoc probari: quia illud est causa alterius: ad cuius positionem illud ponitur: et sine cuius positione non ponitur. Preterea. q̄ non ideo prescit quia sunt future arguit: quia tunc eius quod est eternum: aliud ab eo esset causa: et ex creaturis penderet prescientia. creatoris: et creatum esset causa increati. Deinde respondens Augustinus dicitur inquit: res futuras nullatenus esse causam prescientie dei: nec id sciri/vel presciri: quia future/vel facte sunt: ita exponentes: quod ait Augustinus. q̄ quia futurū est: ideo scitur a deo anteq̄ fiat/nec sciretur nisi futurum esset: vt non notetur ibi causa nisi sine qua non sciri/ita etiam dicimus scientiam / vel prescientiam dei non esse causam eorum que sunt: nisi talem sine qua non sunt. Si tñ scientia ad notitiam tantum referamus. Si vero scientie nomine includitur et beneplacitum/atq̄ dispositio: tunc recte potest dici causa eorum que deus facit: et postea fm hoc exponit auctoritatem Augustini. ideo sunt quia nouit. i. quia scienti placuit: et quia sciens disposuit. Sed sicut dicit Augustinus super litteram huius distinctionis solutio Augustini non sufficit: quia dictum illud Augustinus dicit esse intelligendum tantū de causalitate sine qua non: quoniam tunc pari ratione vere diceretur: q̄ propterea aliquid erit: quia deus scit illud futurum: quod negat Augustinus. Nam etiam fm Augustinum prescientia est causa sine qua non futurorum. Respon. ergo aliter: et dico q̄ quia prescientia dei: que non est aliud q̄ voluntas: et essentia dei sit causa omnium rerum que sunt. ista tamen propositio: quia deus prescit: ideo res sunt future: si sit causalis: et nō equi ualens precise huic conditionali: si deus prescit res sunt future. et nomine prescientie non includatur beneplacitū vel dispositio: absolute neganda est. Nam sicut non quia propositio de futuro est vera: ideo res quam enuntiat fore erit/nec si ego prescirem aliquid fore. ideo q̄ prescirem illud foret: q̄ uis necesse esset. si ego prescirem illud foret: alias non prescire: sed false opinarer illud fore. Sicut etiam quia necessario consequens sit. vt si qua memini illa fuerit: non tamen quia memini illa fuerunt. sic nō ideo res sunt future: quia deus prescit illas esse futuras. Et est ratio: quoniam nec vera prescientia/nec scientia in quatuor huiusmodi est causa: quia ita sit in re: sed tantum signa. Et ideo Boetius. 5. de consolatione. postq̄ arguerat contra quosdam dicentes. non ideo quidem esse venturū: quoniam id prouidentiam futurum esse prospexit. Sed econuerso: quoniam quod futurum est illud diuina prouidentiam latere non posse. determinādo in persona philosophie approbat dictum istorum: quātum ad primam partem. Cuius ratio est: q̄ prescientia non est causa euētus futurorum: sed signum tantūmodo: omne autē signum tantum quid ostendit. non vero efficit quod designat. Alterius autem propositio: scilicet ideo deus prescit futura: quia illa futura sunt: potest duplex sensus esse. Cuius quo denotaretur res futuras causas esse prescientie: quia deus prescit futura: sicut si dicam q̄ coloratum mihi obiectum est. ideo video: denoto coloratum obiectum causam esse visionis: quia formaliter sum videns: et in isto sensu propositio illa est falsa: et eam negat Augustinus in ista distinctione: ac etiam procedit ratio supra facta vltimo. hunc quoq̄ sensum posse fieri ex propositioe illa: et ipsam in hoc sensu falsam esse: satis innuit Boetius. vbi supra arguens cōtra dictū proxime recitatū. Nam vero inquit preposterum est: vt eterne prescientie temporalium rerum euētus causa esse dicat: quid est aliud autem arbitrari: ideo deum futura: q̄ sunt euētura puidere: q̄ putare: que olim acciderēt causam summe esse illius prouidentie: nec hoc dictū postea in aliqua parte soluit/vel improbat

Cap. vlti.

5. de trinita. Cap. 13.

In isto etiam sensu non est intelligendum dictum Augustinus. Alius sensus potest esse que precise denotetur q̄ quia res sunt future. ideo prescientia vel scientia dei est prescientia: et isti termini prescius prescientia verificentur de deo: ita q̄ ista sit vera. deus est prescius futurorum: dictū est enim supra q̄ essentia diuina est naturaliter et necessario simplex notitia: et apprehensio entitatum enuntiabilium: aut contingentium non necessario: sed contingens est iudicij et cuiuslibet futuri contingentis est contingentiter prescientia: qm̄ quodlibet tale potest non esse futurum: et per consequens deus cuiuslibet potest non esse prescius. vt ergo ipse sit prescius: necessario requiritur q̄ aliqua sint futura: et propterea: quia illa futura sunt: et eius infinite immensitas scientie repugnat quicq̄ nescire: ideo est prescius futurorum: ita q̄ talis locutio sit isto modo causalis quomodo ista: q̄ homo est animal. ideo hec est vera: homo est animal: et sicut vniuersaliter dicit q̄ esse sic in re: sicut propositio enuntiat: est causa q̄ illa sit vera fm quem modum philosophus in postpredicamentis. capitulum de prioribus dicit: q̄ nequaquā oratio causa est vt sit res. veritas tamen videtur quodammodo res causa esse vt sit oratio vera. Dum enim res est aut non est vera oratio vel falsa dicitur necesse est: et scit possibile est: q̄ res sit causa q̄ oratio sit vera: absq̄ hoc q̄ sit causa orationis aut alicuius enuntiationis in ea: vel vt oratio ipsa sit sicut patet: si oratio precedat esse rei. verbi gratia. si petro stante formetur ista oratio petrus sedet: deinde de sedet pe. tunc pe. sedere est causa q̄ illa sit vera: nectamen est causa illius: aut alicuius enuntiationis in ea: sic in propositio: fm talem modum loquendi de causa potest vt videtur concedi: q̄ res esse futuras causa vel potius cōcausa est vna cum immensa perfectione diuine scientie. q̄ deus sit prescius seu prescientia. vel q̄ isti termini possint vere dici de eo. ac per hoc dicit q̄ quia res future sunt: et dei scientias nihil potest latere: ideo prescit deus illas esse futuras: et sic puto q̄ intellexerit Augustinus. Hoc etiam sensu Augustinus. de sacra. dicit. q̄ omne quod fit: ab eterno prescium est futurum esse: quia ab eterno futurum est. Unde talem causalem ipse ponit nec in hoc sensu negat hic Augustinus illam propositionem: sed in primo tm̄. quod satis patet ex eo quod supra distm. 3. dicit. dicit enim ibi contra determinationem suam qua dixerat qm̄ deo non poterat fuisse prescientia: quia poterat deus nihil esse facturum: et per consequens possibile fuit q̄ nulla essent futura q̄ si fuerit nulla fuisset in deo prescientia: cum prescientia nō sit nisi futurorum. Contra hoc in quibus recitans opinionem quosdam dicentium. si potuit prescientia dei non esse in deo ab eterno: ac per hoc non esse. si vero potuit non esse. cū prescientia dei sit eius scientia: et scientia sit eius essentia. potuit ergo non esse ab eterno illud quod est diuina essentia. Respondet Augustinus cum dicit. si nulla essent futura non esset in deo prescientia vel non esset prescius deus. Si in dicendo hanc causam attendis: scilicet q̄ nulla essent subiecta eius scientie vnde ipsa possit dici dei prescientia: vel ipse prescius: quod vtrumq̄ dicitur propter futura: verus est intellectus: ecce q̄ propter futura deus dicitur prescius: et si nulla essent futura non posset dici prescius. Et quo patet q̄ istam: quia aliqua sunt futura: deus est prescius. concedit in secundo sensu premissis: et sequitur immediate: si autem ex ea ratione id dicit: q̄ non sit in deo prescientia: quia prescit futura: vel q̄ ipse nō sit deus qui est futurorum prescius: falsa est intelligentia: et in hoc vt patet virtualiter negat primum sensum. Auctoritas vero Augustini. loquitur de notitia dei fm q̄ est simpliciter apprehensio omnium entitatum: in quo sensu vtiq̄ falsus est: q̄ quia sunt: ideo nouit. quoniam siue sit siue non: non minus nouit. Unde res non causant suam notitiam in deo sicut in nobis: nec ad ipsas cognoscen

dū indiget deus earum existentia vel presentia: sicut nos et ideo taliter de notitia loquendo: absolute neganda est ista: quia res sunt: ideo illas deus nouit: sicut negat Augustinus. quod autem addit: sed ideo sunt: quia nouit: accipienda est notitia simul cum beneplacito et dispositione: iuxta expositionem Augustini superius recitatam. Ad rationem vero qua probatur q̄ q̄ presciuit: ideo res sunt future. dicendum q̄ consequentia illa non valet/ nec illa probatio sufficit ad veritatem talis causalis: alioquin ex quibuslibet propositionibus conuertibilibus adinuicem posset fieri vera causalis: et sic ista esset vera: quia homo est risibilis: ideo est rationalis: et sic de alijs multis falsis causalibus. Et per hoc patet ad argumentum in forma principali qua dicitur: aut deus prescit futura: quia illa futura sunt: aut ideo illa sunt futura: quia deus prescit illa. Nam si prima pars huius distm̄ intelligitur in primo sensu eius dato supra: neganda est: quia vtraq̄ pars eius falsa. Si vero in secundo sensu intelligitur. dicendum q̄ ideo prescit: quia illa sunt futura: non tamen ideo precise: sed quia cum hoc eius scientia nemo potest effugere. Et cum probatur q̄ non: quia tunc res future essent cause prescientie dei. neganda est consequentia: et inquantia non sequitur: quia pe. sedet: ideo hec propositio que prius erat falsa. pe. sedente est vera. ergo pe. sedens est causa illius veri/vel vere propositionis. Nam antecedens est verum: et consequens falsum: vt supra dictum est: ita in propositio: sed posset concedi. ergo res future/vel potius q̄ res sunt future est causa vel cōcausa q̄ deus vel scientia dei sit prescientia. iuxta intellectum datum: sicut et alia consequentia assumpta potest concedi. ergo pe. sedens: vel q̄ pe. sedet est causa q̄ illa propositio sit vera.

Distinctio. xxxix. Questio. 1.

Arca distinctione trigesima nonas. Quero pariter cum Augustino. Utrum scientia vel prescientia dei possit augeri vel minui. Et arguo primo q̄ potest augeri: quia aliquid deus potest scire: et prescire: quod nec scit nec presciuit: et cū hoc scire omne quod nunc scit. ergo dei scientia potest augeri: cōsequenter patet. quia scientia quāto est plurimum scitorum: tāto est maior. Antecedens probatur dupliciter. Prima quia sicut dicit Augustinus in littera. scientia dei non est nisi de futuris/vel fuerunt/vel erunt: prescientia non nisi de futuris. deus autem potest multas res facere quas nunq̄ faciet: et per consequens multe possunt esse future que non sunt future. Si ille autem essent future: essent vtiq̄ a deo scite et prescite: que tamen nunc non sunt scite/nec prescite. Secundo quia aliquid non est cras lecturus qui potest esse lecturus: ergo deus aliquid non scit/nec prescit esse lecturum: quem tamen esse lecturum cras deus potest prescire. Secundo arguitur q̄ dei scientia potest minui: quia aliquid deus scit quod potest non scire: et aliquid presciuit quod potest non prescire. ergo et. Probatur assumptum. Nam deus scit nō legere nunc/ seu in isto tempore presenti demonstrato quod vocetur. a. et hoc deus potest nō scire. Nam die crastina deus non sciet me legere in. a. Quis sciet me legisse in. a. Similiter aliqua res futura potest fieri presens: et tñ non erit prescisa: que tamen modo est prescisa. In oppositum arguitur. quia scientia dei est omnino intrasmutabilis: cum ipsa sit deus. ergo est inaugmentabilis: et immutabilis.

quod fuit verum. Et ex hoc etiam patet qd aliquod enuntiale dicitur potest incipere scire: et aliquod potest incipere non scire: vel desinere scire. Nam aliquod enuntiale potest incipere esse verum: et aliquod potest incipere esse falsum. enuntiale enim huius enuntiationis. verbum caro factum est. ante christi incarnationem falsum erat: sicut et ipsa enuntiatio si fuisset formata: tunc fuisset falsa: et incepit esse verum quando primo dei filius fuit homo. Similiter christum non surrexisse: fuit enuntiale verum in omni tempore precedente christi resurrectionem: et in instanti resurrectionis desit esse verum: et incepit esse falsum. Non est tamen concedendum qd deus potest incipere scire aliquod enuntiale. Nam quomodo dicitur exponitur qd incipit. hec est impossibilis. deus incipit scire aliquod enuntiale: siue enim exponatur qd incipit. per negatiua de preterito: siue per negatiua de futuro: negatiua per quam exponitur est impossibilis: sed si sumatur in predicato signum demonstratiuum. verbi gratia. Deus incipit scire hoc enuntiale: demonstrando aliquod in singulari quod incipit esse verum: tunc propositio est possibilis: et sic eo demonstrato hec est vera. deus potest incipere scire hoc. Quarta conclusio est. qd non plura qd deus scit vel sciuit deus potest scire: nec etiam pauca. Probatur non plura qd sunt vel fuerunt vera. possunt esse vera: nec etiam pauca. ergo. Et assumptum probatur. quia semper alterum enuntiale contradictoriorum est verum: et alterum non: et si vnum incipit esse verum: reliquum desinit esse verum: et ideo nullo tempore sunt vel possunt esse plura vera qd alio: et per consequens nec pauca vno qd alio tempore possunt esse a deo scita. De prescientia vero enuntiale loquendo cum non scit aliud scire sic sumptum qd scire enuntiale de futuro: et hec sit necessaria. deus scit omne verum. Idem est iudicium de prescire et non prescire enuntiale: et de veritate et falsitate ipsorum. de quibus suo modo sentendum est sicut de enuntiationibus eorum. de eis autem vt estimo sufficienter est dictum distinctione precedenti. q. 1. arti. 2. Ad rationes questionis quid sit dicendum patet ex dictis.

Distinctio. xl. & xli.

Questio. f.

Quantum ad materiam predestinationis et reprobationis de qua magister tractat in distinctione. 40. r. 4. Quero vtrum quilibet homo fuerit ab eterno predestinatus vel reprobatus a deo. Et arguitur primo qd non. Primo sic. quia si quilibet homo r. vel huius reprobationis et predestinationis esset aliqua causa in predestinato vel reprobato: aut non: non potest dici qd sic. Tum quia nullus eterni aliquid temporale potest esse causa: tum quia si aliqua causa esset vtiq; essent merita aut demerita hominum: sed hoc est falsum sicut magister in dist. 41. vbi expresse dicit: qd propter nulla merita presentia vel futura fuerunt eternaliter aliqui reprobati vel predestinati: nec potest dici qd nulla sit causa: tum quia videretur deus iniuste agere cum reprobatis. ordinans eos ad penam eternam non propter eorum culpam. Tum quoniam nullus quantum est ex se: sit magis dignus predestinari. qd alius: vel omnes essent predestinati: qd est falsum: vel deus esset acceptator personarum vnum eligendo et alium reijciendo: sed hoc est contra sententiam beati Petri Actuum. 17. In veritate comperi qd non est acceptator personarum deus.

Cap. 10.

Secundo qd si quilibet hominis est eternaliter predestinatus: vel reprobatus: quilibet vel de necessitate saluabitur: vel de necessitate damnabitur. hoc autem est falsum: quoniam tunc superfluerent oēs doctrine et monitiones christi: et apostolorum: et prophetarum ceterorumq; sanctorum exhortantium hoies ad bene agendum propter spem vite eterne: vel timorem gehenne: quia siue bene: siue praeue quis ageret: nihil inde plus: vel minus saluabit: si necessario est saluandus: aut damnabitur: si necessario est danandus. consequentia patet. quia ordinatio et propositum dei est immutabile. iuxta illud psal. consilium domini manet in eternum: et contra ipsum nullus agere potest. iuxta illud apostoli ad Rom. Voluntati eius quis resistit. Cap. 3.

Ad oppositum ar. ex eo qd scribitur in euangelio Matt. 23. cum sedeserit filius hominis in sede maiestatis sue congregabuntur ante eum omnes gentes a dextris et a sinistris: dicit his qui a dextris. venite benedicti patris mei possidete paratum vobis regnum: a constitutione mundi. Sinistris vero. Ite maledicti in ignem eternum: qui preparatus est diabolo et angelis eius. Preparatio autem regni dei predestinatio est: preparatio vero eterne pene que nomine ignis describitur reprobatio est. Cum ergo quilibet homo sit tunc alteram accepturus ex his sententiam: sequitur qd quilibet est predestinatus: vel reprobatus. Cap. 4.

In ista questione primo videbitur de questione. Secundo vtrum in predestinatis sit aliqua causa sue predestinationis: et in reprobatis sue reprobationis: quod tangitur in primo argumento. Tertio vtrum sit possibile quod predestinatum dana finaliter: aut reprobatum saluari quod tangitur in alio argumento. Quorum quia hec perscrutatio altissima est: et imperferutabilis nobis mortaliibus: et in ipsa errare multum est periculosum. Idcirco nihil ex me in hac materia loqui intendo: sed simpliciter sententias quas puto esse sanctorum: et maxime beati Augustini nihil penitus temerarie: aut pertinaciter asserendo.

Quantum ad primum premitto quid nominis predestinationis et reprobationis sicut qd eis comuniter vtimur: vt intelligamus quis predestinatus: vel reprobatus dicatur. Et dico qd predestinatio est propositum dandi vitam eternam. Reprobatio vero propositum non dandi. Unde ille dicitur predestinatus cui proposuit deus dare vitam eternam. Et ille reprobatus cui proposuit non dare. hoc satis innuit apostolus cuius gratiam ab eterno Jacob predestinatio: et sau reprobationem volens ostendere introducit verbum dei dicens. Jacob dilexi. Esau autem odio habuit: et postea generaliter concludit. ergo cuius vult miseretur: et quem vult indurat. i. non miseretur: vt exponit Augustinus ad Simplicium. lib. 1. ita qd idem intelligit apostolus per odire in proposito quod per velle non misereri: et per diligere idem quod per velle misereri. i. misericorditer vitam eternam largiri. Nam de tali misericordia ibi loquitur apostolus principaliter. vnde et subsequenter electos vocat vasa misericordie. His concordat sententialiter Augustinus in libro de perseue. circa medium. vbi ait. Namq; in sua que falli mutariq; non potest prescientia: opera sua futura disponere: id omnino: nec aliud quicq; est predestinare. De quibus autem operibus intelligendum sit paulo ante premissit. vbi ait. qd predestinatio est prescientia et preparatio beneficiorum dei: quibus certissime liberantur quicunq; liberantur. Horum autem primum est et maximum est vita eterna. Preparatio ergo et dispositio dandi vitam eternam est predestinatio. Dispositio autem et propositum idem sunt: et hec est propria significatio huius nominis predestinatio: quia cum non est possibile deum predestinare nisi

Quid sit predestinatio et quid reprobatio

si prescindo: ideo sancti frequenter predestinatione diffiniunt per scientiam: immo vt in eodem lib. dicit Augustinus. nomine prescientie pro nomine predestinationis vtitur. Est ergo predestinatio dispositio seu propositum dandi vitam eternam. Dare autem vitam eternam et vocare et iustificare sunt predestinationis actus. Reprobatio vero est velle non misereri: seu qd idem est propositum non dandi vitam eternam: non misereri autem seu non dare vitam eternam: est effectus reprobationis iuxta modum loquendi magistri. His premissis dicendum ad illum articulum vt mihi videtur sicut dicta sanctorum: qd quilibet fuit ab eterno a deo predestinatus vel reprobatus. Ad pbatur sic. Quilibet homini dabit deus vitam eternam vel non dabit. ergo quilibet homo fuit ab eterno predestinatus vel reprobatus. Antecedens patet. et consequentia probatur: quia si alicui dabit. costat qd volens dabit: quia deus non nisi volens facit qd qd facit. vt dicit Augustinus in enchiridion. Si cui autem vult dare semper voluit illi dare cum nihil possit velle voluntate accedere et noua: vt patet per eundem s. de trinitate. ergo cuiusq; dabit vitam eternam ab eterno voluit sibi illam dare: et per consequens ab eterno fuit predestinatus: et similiter sequitur qd cuiusq; non dabit: ab eterno voluit illi non dare. ergo ab eterno fuit reprobatus. Secundo sic. quilibet hominis deus ab eterno preordinauit vel presciuit regnum eternum vel penam eternam. ergo quilibet homo fuit ab eterno predestinatus vel reprobatus. consequentia patet. Antecedens autem ponit Augustinus in lib. qui intitulatur de disputatione predestinationis. contra pelagianos: et ex intentione probat per verbum Saluatoris allegatum ad oppositum. qd expresse dicit: qd oib; pariter siue cum peccatis proprijs vt adulti: siue cum originali vt pueri: morturis preordinata est pena eterna: electis vero omnibus regnum eternum: vnde introducit illa auctoritate cum pluribus alijs sacre scripture concludit sic. tenenda est igitur inconcusse huius disputationis regula que diuinis testimonijs claruit: peccatores tamen malis proprijs anteq; essent in mundo prescitos esse tamen non predestinatos. penam autem eis esse predestinata sicut qd presciti sunt: paruulos quosq; non renatos ex aqua et spiritu sancto predestinate pene esse obnoxios: qui presciti sunt non in proprijs voluntatibus: quoru nulla est vel bona vel mala: nisi tamen in Ade peccato qd traxerunt nascentes et in hoc manentes soluerunt tempus vite presentis. Et post subdit: qui vero sicut propositum dei viuunt prescitos esse et predestinatos electione gratuite gratie eius et regnum ei celorum predestinatum esse sine dubitatione dicendum est.

Cap. 3.

Cap. 20.

Quantum ad secundum articulum. videlicet vtrum in predestinatis sit aliqua causa eterne sue predestinationis: et in reprobatis sue reprobationis eterne. Sciendum propter rudiores: qd non est intentio articuli: nec etiam doctorum hoc modo loquendi vtentium. querere. Vtrum in predestinatis sit aliquid qd sit causa illius entitatis que est predestinatio: que non est nisi diuinitas ipsa. hoc enim nullus vertit in dubium certus omnino qd nulla talis sit causa. Sed intellectus articuli et eorum est querere. Vtrum propter aliquod predestinatorum completere vel incompletere significabile deus ab eterno illos predestinauit. Et similiter. Vtrum propter aliquod reprobatorum deus eternaliter eos reprobauerit: ita qd dici posset de aliquo: propter hoc deus aut propter illud: aut quia illud ille fecit vel facturum erat hoc vel illud: ipse predestinatus est: aut aliquo alio modo per causales propositiones explicando: que propositiones causales licet in alijs materijs frequenter explicent causalitatem vnius rei super aliam: non tamen semper sicut in vltima questione. s. distinctione declaratum est. Secundo

Tho. de argentina primo. f. dist. 41. q. 1. arti. 1.

sen am p. 1. q. 23 ar. 5.

p. ij.

destinatus: sed merita que pueri habuissent si vixissent nec eorum nec alterius sunt fuerunt et erunt: vt patet. ergo etc. Prima consequentia patet: et antecedens cuiuslibet habet rationem est notum: quoniam talia merita non sunt vlla merita: nec per hoc premiada cum omnino sint nulla. Unde Augu. hanc responsionem admirans. Unde hoc talibus inquit vris in mentem venerit nescio: vt futura que non sunt futura puniantur: aut honorentur merita paruulorum. Et infra. quia hominum inquit futura que non sunt futura proculdubio nulla sunt merita. et hoc videre facillimum est: ideo nec pelagianus hoc dicere potuerunt: et multo magis nec isti dicere potuerunt. **¶** Preterea. Ait. Augu. ibidem. Apostolus iuitem fecit quem transgredi non debeat hominis incauta suspicatio. ait enim omnes a stabimus ante tribunal christi: vt ferat vnusquisq; sibi ea que per corpus gessit. i. illo tempore quo in corpore vixit siue bonum siue malum gesserit inquit non adiunxit vel gesturus fuit. Est igitur determinatio Apostoli q; precise sibi ea que fecit quis merita: et simili modo sibi cum vsum quem habuit precise dum vixit premiabitur. non ergo sibi cum quem si vixisset habiturus fuisset. Et certe hanc determinationem Apostoli transgredi nihil aliud afferendo. **¶** Preterea. Arguit Augu. Si iudicarentur inquit homines pro meritis siue vite: que non haberent morte preuenti: sed habituri si vixerent nihil proderet et qui raptus est ne malitia mutaret intellectum: sicut scribitur Sapientie. 4. nihil prodesset eis qui lapsi moriuntur: si ante morerentur: quod nullus christianus dicere audebit. Et subdit. Nam quis christianus non confiteatur q; bonum iude fuisset si suscepto baptismo mox decessisset. Et idem de quolibet baptizato dicitur: et tamen oppositum sequeretur si cum eo fieret circa actum quem habuisset libe. arbi. si vixisset. Sed contra argui potest q; beato Paulo nihil obfuisse si fuisset mortuus: dum persequeretur ecclesiam: ex quo iudicandus fuisset sibi vsum quem habuisset si vixisset. **¶** Preterea. Sequeretur q; quilibet paruus baptizatus moriens: tantum premium reciperet quantum si vixisset mille annis in gratia: et cum bono vni liberi arbitrii: postea q; ita contigerit si vixisset. Nam sicut dicit vnus doctor et in hoc bene. non solum deus predestinat quoscunq; ad premium eternum: sed etiam ad determinationem premij gradum. Et ideo si propter tale conditionale vsum quoscunq; predestinasset: et propter gradum bonitatis illius vsum predestinasset ad certum gradum premij: et illum vtiq; consequeretur quoadmodum moreretur: quod nullus diceret: et sic patet q; nullo illa nulla est. Et propterea dicit Augu. vbi supra q; tales sic solutes moriuntur astruere: quod non dico inquit credituri: sed solum opinaturum neminem putauerimus sibi ea: sed iudicare quoscunq; mortuorum que gesturus fuerat: si tempore prolixiori vixisset. quare etc. **¶** Secundo idem principaliter pro de adultis sic. quicunq; fuerit habiturus bonum vsum libe. arbi. qualis requiritur in saluandis: ideo fuit illum habiturus: quia fuit predestinatus. ergo non fuit predestinatus: propter tale bonum qualis requiritur bonus in saluandis: alioquin multi dandandi essent predestinati: cum multos bonos vsum habuerint libe. arbi. quod est erroneum. Si autem tale exiguum bonum vsum fuit habiturus quia predestinatus. constat q; non eodemo fuit predestinatus: quia illi fuit habiturus. patet ergo consequentia. Et antecedens ego pro primo auctoritate Aug. de si. ad p. vbi ait. Si licet christo regnabunt quos deo gratuita bonitate sua predestinavit ad regnum: quoniam eos tales predestinatio preparauit vt in regno dei essent: preparauit vtiq; sibi vsum vo-
Cap. 3.
2. v. 5.
Cap. 4.

auctoritate patet manifeste: q; quia predestinatio preparauit aliquos ad regnum eternum id est quia deus propositus: et suo proposito ordinavit aliquos ad eternum regnum ideo etiam preordinavit eos vocare et iustificare etc. Solum autem sic vocati et iustificandi sunt saluandi: sicut patet per eundem iam tactum verbum Apostoli exponentes in libro de predestinatione sanctorum. vbi sic ait. Quos enim predestinavit illos vocauit: ipsa scilicet vocatio sibi propositum. non ergo alios: sed quia predestinavit ipsos et vocauit: nec alios: sed quos vtiq; vocauit ipsos et iustificauit: nec alios: sed quos predestinavit vocauit iustificauit ipsos et glorificauit: illo vtiq; sine qui non habet finem. ergo soli sic vocandi et iustificandi: fuerunt habituri talem bonum vsum libe. arbi. qualis requiritur in saluandis. Constat autem vltimus q; talis vocatio cum iustificatione est causa talis boni vsum: et non econuerso: quod in prima auctoritate tangit Augustinus. cum dicit. q; preparauit vt obediat: et vt accepta gratia recte credant et bene viuunt: obedire enim vocati: et recte credere: ac bene viuere sunt illi boni vsum libe. arbi. Et his itaq; patet: q; ideo tales habituri fuerunt huiusmodi bonum vsum: quia fuerunt iustificandi et sic vocandi: et sic vocandi: quia fuerunt predestinati. ergo de primo ad vltimum: ideo fuerunt huiusmodi vsum habituri: quia fuerunt predestinati. **¶** Secundo proba ideo antecedens sic ratione. Quicunq; fuit habiturus talem bonum vsum fuit illum habiturus a deo: et nullus deus predestinavit: quia fuit talem vsum et daturus: sed econtra: quia illum predestinavit: ideo talem vsum fuit sibi daturus. ergo qui cumq; fuit habiturus huiusmodi vsum: ideo fuit habiturus: quia fuit predestinatus. consequentia patet: et prima pars antecedentis in multis auctoritatibus scripture probatur: sicut illa Apostoli prima ad Cor. quid enim habes quod non accepisti. et illa eiusdem ad p. h. Deus operatur in nobis velle et perficere pro bona voluntate. et illa eiusdem ad p. h. Spiritus sumus factura creati in christo id est per christum in operibus bonis que preparauit nobis deus: vt in illis ambulemus: et plurime alie quas recurrere longum esset. secunda pars autem satis patet ex se. Nam in precedenti articulo satis dictum est: vsum esse aliud predestinatio q; propositum dandi alicui vitam eternam: q; propositum illi dare bonum vsum libe. arbi. sed non eodemo: q; propositum sibi dare vitam eternam: ideo consequenter voluit dare illi taliter vti libe. ar. sine quali vsum neminem potentem libe. arbi. vti voluit ad vitam eternam admittere. **¶** Et confirmatur: q; vt sancti et doctores comuniter dicunt: vocatio et iustificatio sunt effectus predestinationis: et sumitur ex verbis Apostoli in epistola ad r. qui sunt inquit qui sibi propositum vocati sunt sancti. i. ad sanctitatem: vt dicit glo. non dicit Aplos q; propositum sibi sibi vocationem: sed eodemo. ideo dicit glo. q; ex predestinatione est: q; sunt vocati: et ex alijs sequentibus etiam ibidem patet. cum dicit quos predestinavit etc. talis autem bonus vsum est iustificationis et vocationis effectus. Nam vt dicit Aug. li. p. ad Simpli. Nemo propterea bñ opera tur vt accipiat gratiam: sed q; accepit: quomodo enim potest iuste viuere qui non fuerit iustificatus: iustificat autem gratia: vt iustificatus possit iuste viuere. prima autem est gratia scda autem sunt opera. Et paulo ante super illo Aplos ad r. ma. Non ex operibus sed ex vocante dictum est: q; maior seruiet minori inquit. ergo vocatis est gratia: precipietis autem gratia consequenter sunt opera non que gratiam pariatur: sed que gratia pariatur. Et infra. iuxta mediū libri dicit. q; vocatio est effectrix bone voluntatis et ea pcedit non econuerso: et propter hoc a deo recte tribuitur: quod bene volumus: nobis tribuitur: propter quod vocamur. **¶** Sed ad hanc rationem forsitan respondetur q; talis bonus vsum in quantum est partialiter a gratia elicitive: et bonus bonitate meritoria est vtiq; predestinationis effectus: sed in quantum est partialiter a voluntate:
Cap. 4.
Cap. 5.
Cap. 6.
Cap. 7.
Cap. 8.
Cap. 9.
Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 12.
Cap. 13.
Cap. 14.
Cap. 15.
Cap. 16.
Cap. 17.
Cap. 18.
Cap. 19.
Cap. 20.
Cap. 21.
Cap. 22.
Cap. 23.
Cap. 24.
Cap. 25.
Cap. 26.
Cap. 27.
Cap. 28.
Cap. 29.
Cap. 30.
Cap. 31.
Cap. 32.
Cap. 33.
Cap. 34.
Cap. 35.
Cap. 36.
Cap. 37.
Cap. 38.
Cap. 39.
Cap. 40.
Cap. 41.
Cap. 42.
Cap. 43.
Cap. 44.
Cap. 45.
Cap. 46.
Cap. 47.
Cap. 48.
Cap. 49.
Cap. 50.

te seu libe. arbi. et bonus bonitate morali: non est effectus predestinationis: sed potius causa. **¶** Contra. q; voluntas non potest causare tale bonum velle etiam sibi illa propriam partialiter causalitatem qua habet respectu voluntatis nisi gratia a deo specialiter adita: et motu ad causandum. dicente Augu. in de gratia et libe. arbi. vltra medium. Certum est nos velle cum volumus: sed ille facit vt velimus bonum: de quo dictum est. q; pparat voluntas a deo: et de quo dictum est. q; opat in nobis et velle: et certum est nos facere cum faciamus: sed ille facit vt faciamus. prebendovires efficacissimas voluntati: et vniuersaliter ipse ait. in de vera innocentia. Quoties bona agimus: deus in nobis atq; nobiscum vt opemur opat. Et propterea in eodem lib. Multa inquit deus fecit in homine bona: que non facit homo. nulla vero facit homo que deus non facit vt faciat homo. multe autem auctoritates possent adduci ad ostendendum: q; ad nullum bonum actum agit homo vel coagit: nisi ad cogendum moueat et iuuet a deo: sed iste p nū sufficit: q; in. 2. dist. 26. prolixius istud probabit. Sed constat q; talis motus: et diuini adiutorij respectu talis boni vsum est effectus predestinationis: et non causa quare etc. **¶** Tertio principaliter ad questionem arguente: ex pta determinatione Apostoli ad r. que sola (vbi ois alia pbatio deficeret) debet conuincere quilibet fidelē ad tenendum hanc conclusionem. vbi dicitur. q; non ex opib; illis etiam futuris: et exponit oēs glo. Jacob fuit predestinatus: et idē vult sentidum esse de oib; ne q; de merito opis glorie. **¶** Secunda conclusio pbo primo sic. q; aliquis sit sine obice culpe originalis et actualis taliter q; non ipediatur a psecutione salutis: aut sit eius indignus. est effectus diuine predestinationis. ergo non q; q; puidet futuris sine obice talis salutis: aut gre est predestinatus. **¶** Consequenter patet: et aī. pbat pmo ex pta auctoritate Aplos dicitis in epistola ad p. h. Elegit nos ante mundi constitutionem vt essemus sancti et imaculati: vbi vt dicit glo. loquitur Aplos de electione qua predestinavit nos: sicut non predestinavit nos: eo q; sancti essemus et imaculati: sic nec quia futuri eramus: sed q; nos predestinavit: ideo futuri eramus? p eius grām scilicet et imaculati. **¶** p. iustificatio elector est predestinationis effectus: vt dicitur. iustificatio autem includit vel exigit remissionem peccatorum: et puritatem ab omni labe originalis vel actualis culpe mortalis. **¶** Unde glo. iustificauit. i. remissionem peccatorum et bona operatio. **¶** p. Absolutio ab omni tali culpa sibi Aug. de si. ad pe. est effectus grē dei quā eternaliter sciuit se hoib; largitur: q; pbat p illud Aplos ad r. quos psciuit et predestinavit propter bonos fieri imaginē filij eius. Et in sequenti caplo dicit. q; predestinatio est gratuite donatio pparatio. Et quo sequit q; absolutio et puritas a tali culpa est predestinationis effectus. **¶** Secundo paruuli morientes post baptismum sunt sine obice peccati originalis: quia sunt baptizati: et ideo sunt baptizati: quia sunt predestinati. ergo ipsi non: quia sunt sine culpa originali sunt predestinati: sed econtra: quia sunt predestinati: sunt sine tali culpa. consequentia patet: et prima pars antecedentis comuniter a catholicis conceditur. et secunda pars probatur per Apostolum ad Titum dicentem. Non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed sibi suam misericordiam saluos nos fecit: per lauacrum regenerationis etc. id est baptismi. **¶** Ad hoc respondent qui tenent huius conclusionis oppositum dicentes. q; puer non habet a predestinatione q; baptizatur: sed hoc potius est sibi cursus nature. Nam si puer ex cōpione mori debeat statim nat. non puenit ad baptismum. non erit autem hoc ex aliqua reprobatione: sed quia non vult deus propter impium facere nouum miraculum: imo ipsum relinquit cursu nature. Similiter si natus fuerit ex paritib; infidelib; non baptizabit. Si vero ex fidelib; baptizabitur. hoc autem non habet alteri imputari nisi cur:
Cap. 3.
Cap. 4.
Cap. 5.
Cap. 6.
Cap. 7.
Cap. 8.
Cap. 9.
Cap. 10.
Cap. 11.
Cap. 12.
Cap. 13.
Cap. 14.
Cap. 15.
Cap. 16.
Cap. 17.
Cap. 18.
Cap. 19.
Cap. 20.
Cap. 21.
Cap. 22.
Cap. 23.
Cap. 24.
Cap. 25.
Cap. 26.
Cap. 27.
Cap. 28.
Cap. 29.
Cap. 30.
Cap. 31.
Cap. 32.
Cap. 33.
Cap. 34.
Cap. 35.
Cap. 36.
Cap. 37.
Cap. 38.
Cap. 39.
Cap. 40.
Cap. 41.
Cap. 42.
Cap. 43.
Cap. 44.
Cap. 45.
Cap. 46.
Cap. 47.
Cap. 48.
Cap. 49.
Cap. 50.

sui naturali sibi quem iste nascitur ex istis: ille ex illis: nec propter hoc: vt iste baptizet. debuit deus ordinare: vt ex alijs parentibus nasceretur. Ista solutio non continet veritatem. primo quidem: q; contradicit manifeste auctoritati Apostoli iam inducte: dicitis q; sibi suam misericordiam saluos nos fecit per baptismum: et per consequens ex eius misericordia est q; sumus baptizati. non ergo hoc prouenit ex opere tñ: et cursu nature. Et mirū est de isto doctore qui prefatam cōtra se inducit auctoritatem: nec vllum verbum responder ad ipsam: imo certe mirandum non est: q; nihil ad ipsam sibi veritatem dicere potest. Item contra hoc est expressa auctoritas Aug. in de predestinatione sanctorum. satis vltra mediū. vbi ait. q; gratia dei maxime apparet in paruulis: quorum cum alij baptizati: alij non baptizati vite huius terminum sumunt: satis predicant misericordiam et iudiciū. misericordiam quidem gratuitam: iudiciū autem debitū. Item paulo post. apparet inquit nobis in nostro capite ipse fons gratie. vnde sibi vnusquisq; mensuram: se per cuncta eius membra diffundit. Et gratia sit ab initio fidei sue homo quicunq; christianus: qua gratia homo ille ab initio suo factus est vps de ipso spiritu: et hic renatus de quo est ille natus: eodē fit in nobis remissio peccatorum: quo spiritu factum est vt nullum haberet ille peccatum. hoc se deus esse facturū profecto presciuit. ipsa est igitur predestinatio que in sancto sanctorum maxime claruit. Et post subdit. sicut ergo predestinatus est ille vnus: vt caput nostrum esset: ita multi predestinati sumus vt membra eius essemus. Constat autem q; per baptismum sumus membra christi. Item ait. neq; enī retributa est xpo illa generatio: sed tributa: vt alienus ab omni obligatione peccati de spiritu et virgine nasceretur: sic et nobis: vt et aqua et spiritu renasceremur: non retributum est pro aliquo merito: sed gratis tributum. Et si nos ad lauacrum regenerationis fides duxit: non ideo putare debemus priores res nos dedisse aliquid: vt retribuere nobis regeneratio salutaris. Ille q;pe nos fecit credere in christum: qui nobis fecit in quem credimus. Ex oib; istis multipliciter patet euidenter q; sicut humana natura in christo ex eterna gratuita predestinatione diuina vnita est verbo: et absq; peccato cōcepta et nata. sic quicunq; baptizati sūt: siue anteq; credāt vt pueri: siue postq; crediderunt vt proci: hoc ex gratuita eorum predestinatione consecuti sunt. **¶** Preterea. Suscipiatur vnus qui statim post baptismum moriatur. constat q; sibi fidem adhibet vitam eternam. ergo fuit predestinatus. Si sic. ergo fuit iustificatus a deo: et ideo iustificatus q; predestinatus: quos predestinavit. hos iustificauit: vt dicit Apostolus. cum igitur non sit iustificatus nisi per baptismum. sequitur q; non fuit baptizatus nisi q; fuit predestinatus: et sic nec ex cursu nature: sed ex diuina predestinatione consecutus est sacramentum. **¶** Preterea. Quicquid sit de hoc. vtrum scilicet ex solo cursu naturali. et non ex speciali prouidentia dei aliquis predestinatus nascatur: de parentibus fidelibus: aut q; eius parentes velint: aut faciant ipsum baptizari non ex cursu naturali: aut li. ar. solum hoc prouenit: sed ex speciali gratia dei que in eis operatur illud bonum velle et perficere pro sua: scilicet dei bona voluntate: vt dicit Apostolus. **¶** Et confirmatur: quia si parentes sine dei speciali monitione velint et facerent filium baptizari: eadem ratione posset vnus adultus iudeus: vel Gentilis inter christianos conuersatus et de consuetudine baptizandi christianorum experientia informatus ex virtute li. ar. velle baptizari et baptismum petere / atq; suscipere deo hanc voluntatem in eo specialiter non operante: et per consequens ex puris naturalibus posset quis de statu perditionis ad statum salutis et grē peruenire: q; forte non erit pelagiane heresis metas:
Cap. 15.
Cap. 16.
Cap. 17.
Cap. 18.
Cap. 19.
Cap. 20.
Cap. 21.
Cap. 22.
Cap. 23.
Cap. 24.
Cap. 25.
Cap. 26.
Cap. 27.
Cap. 28.
Cap. 29.
Cap. 30.
Cap. 31.
Cap. 32.
Cap. 33.
Cap. 34.
Cap. 35.
Cap. 36.
Cap. 37.
Cap. 38.
Cap. 39.
Cap. 40.
Cap. 41.
Cap. 42.
Cap. 43.
Cap. 44.
Cap. 45.
Cap. 46.
Cap. 47.
Cap. 48.
Cap. 49.
Cap. 50.

da conclusione. **S**ecundo quia multi si fuissent vocati fuissent sine obice gratie. iuxta preallegatum Saluatoris verbum. **V**e tibi corozati. ergo non quia fuerunt preuisi habituri finalem obicem gratie: ideo deus eos non vocare proposuit vel reprobavit. **T**ertio. querendum est vide quis habeat qd in fine careat obice gratie: id est peccato: et certe oportet dicere qd vel a libe. arbi. et propria voluntate: et sic labi in phelagianum errorem: vel a deo eum gratis conuertente ad se per penitentiam et remittente peccata: et tunc restat querere cur vnum et non aliud sic conuertit: cum eque facilliter posset si vellet: quis enim dicit August. in enchir. ita desinat: vt dicat deum: malas hominum voluntates quas voluerit: et quando voluerit et vbi voluerit in bonum non posse conuertere: **E**t ideo non potest aliter responderi: nisi quia sibi non placet: et iuxta Apostolum cuius vult miseretur: et quem vult indurat: id est immiseretur: vel qd tm valet non miseretur. **C**oncludo igitur vna cum Magistro nostro. distin. 4. q. sicut deus quos voluit ab eterno predestinauit: et non propter merita aliqua futura: ita quos voluit ab eterno reprobavit: non propter demerita eorum futura. **E**t ex hoc etiam sequitur hoc non propter obicem aliquem gratie: iuxta modum loquendi illius doctoris contra cuius sententiam agit quinta conclusio hec. **C**ontra predicta potest argui preter argumenta facta ad questionem: et quidam primo probant qd tam predestinationis qd reprobationis sit causa ex parte predestinatorum et reprobatorum: primo quia predestinatio includit electionem. iuxta illud ad Ephe. **E**legit vos ante mundi constitutionem: sed electio non est inter equales omnino: oportet ergo inter electos et non electos reperiri diuersitatem: propter quam isti eliguntur. illi vero reijciuntur. **S**ecundo. agens vniuersale agit in omne qd non habet impedimentum: sicut patet de sole qui in omnem partem aeris diffundit radios suos: nisi sit impedimentum: sed deus est ex sua bonitate agens vniuersale. volens omni creature rationali gratiam et salutem: offert enim quantum est ex se omnibus gratiam suam: qui solem suum facit oriri super bonos et super malos. ergo omnibus dat gratiam et salutem: nisi in illis sit impedimentum. ergo qd aliquis careat salute et sit reprobatus: causa est positio impedimenti preuisi ab eterno. qd vero alius sit predestinatus causa est negatio impedimenti talis. **T**ertio probatur auctoritate Augusti. 8. q. d. proius cuius vult miseretur: et quem vult indurat: sed hec voluntas dei iniustitia esse non potest. venit enim de occultis meritis: quia et ipsi peccatores: cum propter generale peccatum vnam massam fecerunt. **N**on tamen inter illos vlla est diuersitas: peccat ergo aliqd in peccatoribus: quo quia nondum sunt iustificati. digni efficiantur iustificatione. et item precedit in alijs peccatoribus quo digni sunt obfusione. **E**x quibus patet August. sensisse. qd ex meritis et demeritis sit iustificatio et obduratio. **D**einde quarto arguo qd reprobationis sit causa in reprobatis: quia si non sed pro libito suo deus homines reprobat: sequitur qd deus sit crudelis iniustus: et per se delectetur in penis: que proius sunt falsa. consequentia patet: quia omnis qui pro libito aliquem punit et affligit: et in peccatum labi permittit. ad hoc vt puniat et affligat est crudelis et iniustus. **H**ec omnia sequerentur de deo si pro libito reprobaret. **C**onfirmatio: quia licet in carentibus sensu et experientia boni et mali artifex disponeret: ita pro libito in contumeliam et honorem absqz vitio seu nota crudelitatis et iniustitie: in habentibus tamen experientiam boni et mali honoris et contumelie istud fieri non potest. **P**roterea. **L**icet in gratuitis posset distributor plus vel minus pro libito damnare absqz iniustitia. **N**on tamen potest sine ini-

Cap. 15.

Cap. 1.

q. 53.

ustitia pro libito suo penam infligere: sed in reprobatione infligitur pena. ergo non pro libito reprobat deus. **P**roterea. si hoc esset verum: sequeretur qd deus non vellet oēs hoies saluos fieri: sicut dicit Apostolus prima ad Thim. **Q**uoniam quos reprobat sine causa vellet non saluos fieri. **P**roterea. **A**d hoc e auctoritas Mag. distin. in. 4. di. q. si meritū querimus obduratiōis et inie obduratiōis meritū inuenimus: inie vero meritū non inuenimus. ergo saltē reprobatiōis est aliqua causa ex parte reprobato: um. **A**d primū dico qd de electione possumus loqui dupliciter. **U**no modo specialiter. s. put sequitur deliberationem et sententiam consilij fm quem modū diffinitur. 3. ethic. q. electio est desiderium consiliabile et talis electio non cadit inter penitus equalia ante consilium scita esse equalia: sicut nec consilium nec predestinatio includit: aut exigit hmoi electionem: quoniam nec talis electio nullatenus competit deo: vt dicit Dam. lib. 2. **A**lio modo possumus loqui de electione cōmuniter et large: prout quilibet libera preceptatio vnius ante alterum dicitur electio: et hec adhuc est duplex: quedam quasi preueniens casualiter bonitatem electi: quedam vero consequens. hoc est dictu qd aliquid eligitur vt sit bonus: et aliquid qd estiam bonum. **P**rimo modo predestinatio includit electionē seu potius est electio. **N**on aut scdo modo. vnde Aug. lib. 1. ad Simpli. iuxta finem. **S**i electio inquit hec sit aliqua: sic intelligimus quod dictum est: reliquie per electionē gratie salue facte sunt: vt nō iustificato: rum electio fiat ad vitā eternā: sed vt eligant qui iustificentur. talis aut electio vtiqz pot esse inter equales: sicut patet in exemplo Apostoli de figulo: qui ex eadē massa penitus vniiformiter pro libito partē vnam eligit: vt perfectā recipiat formam: et reliquā dimittit informem. **A**d secundum dico qd si illa prima ppositio sumat pro vna vniuersali falsa est: et habet instantiā de agere libero. artifex nāqz non agit in quālibet partē materie obiecte: sed in aliqua sic: in aliquā non: vt sibi placet. deus aut liberius est agēs in agēdo. **P**roterea. **A**lia ppositio assumpta est falsa loquēdo de gratia et salute que sunt effectus predestinationis: sicut opy si ratio debeat esse ad ppositum. **C**ōstat enī qd non omnibus talia tribuit: imo certe sicut dicit Aug. in de predestinatione sanctorū. fides inchoata et fides perfecta donū dei sunt. et hoc donum quibusdā dari: quibusdā non dari oīno nō dubitabit: qui nō vult manifestissimis sacris litteris repugnare: et sicut est de fide: ita est de alijs gratuitis donis dei / nec valet ad obfistēdum dicere: qd quibus non dat hmoi dona in eis reperit impedimentū: qd nullum impedimentū est possibile esse: vbi vult agere: sicut patet in conversione pauli: cui maiorē gratiam contulit qm multis iam fidelibus et iustis: in quibus nullū erat impedimentum et in alijs etiā minus indispositis quā ipse nō tribuit. **C**eterum est tñ qd nulla creatura est cui non cōicit deus gratis dona sua. s. esse et viuere: et oīno quodcūqz bonū sit donū dei: sed de talibus nihil ad ppositum. **A**d tertiu dicit Mag. qd credēdum est Aug. illa verba voluisse retractasse in lib. de retrac. vbi prius quedā alia circa istā materiam retractauit. **S**ed salua reuerentia illud non videt verū. propter tria. **P**rimo qd nō est similis sentētia priorū verborū que retractat. et istoz: sicut patet diligenter consideranti. **S**ecdo qd primo retrac. retractat: seu potius declarat quoddā dictū immediate p̄s verba nūc allegata: et in eoz declaratione assumptū. et ista nullo modo qd non est verisimile ipm tacuisse si voluisset illa retractare. **T**ertio si predicta verba ad intentionē Aug. capiatur non continent sententiā rōnabiliter retractandā: neqz proposito contrariam. **C**onsequenter sciendum qd sicut cōmuniter dicit docto. obduratio pot accipi dupliciter. **U**no modo pro ipsa eterna reprobatione: que non est aliud: qd

Cap. 1.

Cap. 5.

Cap. 11.

Cap. 25.

Cap. 12.

Cap. 14.

ppositū nō miserendi: seu non dandi vitā eternā. **A**lio modo p obfinatione seu induratione mentis in peccato: et sic nō est reprobatio: sed potius sequela eius: qd cui gratiam suā deus non confert: a peccato surgere non potest. **I**ur: sus constat qd iustificatio non est predestinatio: sed predestinationis effectus. **A**ugusti. autē ibi obduratiōis accessit pro induratione cordis: et non p eterna dei reprobatione: quod manifeste patet per exemplū pharaonis quod inducit ad illud ppositū: et precedentis et sequentis. **C**um igitur dicit qd in peccatoribus aliquid precedit quo sunt digni obduratiōe: non accipit obduratiōē p eterna reprobatione: et per cōsequēs etiā cū nō dicat qd in alijs precedit aliquid quo sint digni predestinatione sed iustificatione: patet qd illa auctoritas in nullo est ad ppositū de quo agitur. **R**estat autē tñ videre vtrū ipsa cōtineat veritatē in se. nec hoc dubiū est nisi qd tū ad hoc quod dicit qd aliquid precedit in peccatoribus quibusdā: quo digni iustificatione efficiantur. **E**t dicendum illud posse dupliciter intelligi. **U**no modo qd illud tale peccatoris a se habeant: et sic falsus est intellectus. **A**lio modo qd illud habeant ex preueniente misericordia et gratia dei: et iste sensus nō est falsus: quod patet per Augusti. ibidē declarant quod vidēt est. ait enim qd et si leuio: bus quibus peccati: aut certe quibus grauio: bus et multis: tamen magno gemitu et dolore penitēdi misericordia dei dignus fuerit. nō est ipius qui si relinqueretur interiret: qd miserentis dei: qui et precibus doloribusqz subuenit. parū est enī velle nisi deus miseretur: sed deus non miseretur qui ad pacem vocat: nisi voluntas precesserit: qd in terra patz hominibus bone voluntatis. **I**n istis verbis patet qd ex gemitu et dolore penitendi sit peccator dignus misericordia. s. iustificatione: alia nō esset ad ppositū: quod vult declarare. **I**sta autē verba omnia recitat ipse primo retrac. nec istud retrahit: solum dat intellectū eius quod addit deus nō miseretur nisi voluntas precesserit. d. hoc dictum esse de misericordia que sequitur penitentia: quā. s. precedit talis voluntas penitendi: non autē de qualibet misericordia dei. **I**ta vt ait: est etiā misericordia dei preueniens ipsam voluntatē. que scilicet misericordia si nō esset non prepararetur voluntas a dno: intellige tñ qd etiā sic gemēs nō est dignus iustificatione ex natura sui gemitus: sed ex liberali ordinatione diuina: qua cuiuslibet sufficienter generi disposuit gratiā iustificationis largiri. **C**onsequenter hanc ordinationē dicunt aliqui doctores qd sufficiens attritio necessario sit cōtritiō que est actus charitate formatus. **A**d quartū ne go primā consequentiā: et similiter aliā que fit ad pbationē prime. **N**am affligere et punire nō est reprobare: nec p proterea reprobat deus quēqz vt puniat: nec punit quia reprobauit: sed quia ille quem punit peccauit: aut peccato reus fuit: cuius etiā peccati non fuit causa diuina reprobatio. non enī aliquid deus reprobat impartiēdo malitiā sed nō impartiēdo gratiā: nec quēqz ad peccandū impellendo: sed eū ad bene agendū per suā gratiā nō trahendo. **E**t per hoc patet ad duas alias sequentes rationes. **P**roterea. **D**ico qd sic arguentes talem consequentiā non facerent si verba scripture euz debita veneratione attendere: atqz sanctorum. **S**it enī sapiens deo supra Sapient. 12. quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti: et paulo post. cum sis inquit iustus iuste omnia distripnis: ipsum quoqz qui puniri non debet condēnas: et exterum existimas a tua virtute. vbi glof. interlinealis. vel ipsum qui puniri non debet eterna pena condēnas in eternum et exterum etc. id est alienum et indignum a tua pietate. **A**ugustinus quoqz in libro de predestinatione diuina: vel de predestinatione gratie. ait sic. **S**i humanum genus quod creatum primitus constat ex nihilo: non euz de

bito mortis et peccati origine nasceretur: et tamen ex eis creato: omnipotens in eternum nonnullos damnaret: intereat: qui omnipotenti creatori diceret: quare fecisti sic? qui enim cum non essent esse donaret: quo sine essent habuit potestatem. **A**d aliam ex auctoritate Apostoli incedentem. **D**ico primo qd non plus precedit contra me qd contra ponentes causam reprobationis. **N**am supposito qd ex causa reprobet: reprobat tamen: et per consequens aliquos non vult saluos fieri. secundo dico qd si ratio valet probaret omnem hominem esse predestinatum: et neminem reprobatum quod est erroneum. **A**d rationem ergo dico qd cōsequens est verum: scilicet qd deus nō vult omnes homines saluos fieri. **E**t ad verbum Apostoli dico: sicut dicit August. in disputatione de predestinatione contra phelag. et in predestinatione sanctorum: in quibus locis in hoc pposito contra se. hanc Apostoli auctoritatē inducit: et similiter in enchir. qd verbum Apostoli intelligendum est fm distributionem accommodatam: vt sit sensus. deus vult omnes homines saluos fieri id est omnes homines qui saluatur saluos fieri. nullus enim nisi eo volente saluatur: vel vt ibidem subdit in predicto verbo fit distributio non pro singulis generum: sed pro generibus singulorum: quia de quolibet genere et statu hominum vult aliquos saluos fieri. **C**um istis autem stat qd aliquos reprobauit et velit finaliter non saluari: quod etiam ipsum velle comprehensibile et irreprehensibile suo iusto iudicio fateretur Augusti. in libello qui intulatur confutatio catholica: quorūdam sibi imputatorum. **A**d vltimam dicendum qd magister non accipit obduratiōem pro eterna reprobatione vel induratione cordis: cuius meritum est frequenter precedens peccatum: sicut patet in pharaone: qui sicut dicit Augusti. 83. questio. propter crudelitatem quam eter cuit in eis quibus humanitas et misericordia debebat: et meruit penā vt induraretur illi cor etc. **Q**uantū ad tertium articulum scilicet vtrum sit possibile aliquem predestinatum damnari vel reprobatum saluari. **D**icendum est si hoc intelligatur in sensu composito qd non. hec etiam est impossibilis predestinatus damnabitur: et quilibet talis copulatio iste fuit predestinatus. et iste damnabitur eodem vtrobique demonstrato: iste fuit reprobatus: et iste saluabitur est impossibilis. **S**i vero intelligatur in sensu diuiso scilicet qd aliquis qui fuit predestinatus potest damnari vera est. **P**rimo probatur: tum quia prescientia dei falli non potest: cuius tamen oppositum sequeretur: quia predestinatio siue prescientia esse non potest: vt dicit Augustinus in predestinatione sanctorum: et ideo quēqz deus predestinauit scit deus esse saluandum: quia si quēqz sciret saluandum et non saluaretur: falleret scientia eius: immonō esset scientia: sed opinio falsa: quod est impossibile. **C**um quia voluntas dei impediri non potest. **S**i autem aliquis esset predestinatus et non saluaretur impediretur voluntas dei. **N**am si est predestinatus deus vult illi dare vitā eternam. **S**i autem non saluabitur non dabit: quod est voluntatem impediri. has duas rationes dicit Augustinus simul in de correctione et gratia. satis ante medium. predestinatorum inquit si quisqz perit fallitur deus: sed nemo eorum perit quia non fallitur deus. horum si quisqz perit vitio humano vincitur deus: sed nemo eorum perit quia nulla re vincitur deus. **E**t propterea ad hunc sensum ait ipse de si. ad pe. firmissime tene nec perire posse aliquem eorum quos deus predestinauit ad regnum nec quēqz eorum quos deus non predestinauit ad vitam nulla posse ratione saluari. **S**ecundum probatur: quia cuiusqz dabit deus gratiam et finaliter gloria libere dabit: et p cōsequens potest

ad aucto. ap. 1. ad ti mothe. 2.

Cap. 12.

Cap. 2.

questi. 88.

Cap. 5.

non dare. ergo et ille potest non saluari et potest damnari: utriusque predictorum: patet etiam per Augustinum. di. 4. Sed contra illud secundum potest argui dupliciter. Primo quidem ex primo dicto: quod talis copulativa est impossibile. iste fuit predestinatus et iste damnabitur. ergo hec est impossibilis. iste damnabitur: et per consequens etiam ista in sensu diuiso est falsa: iste predestinatus potest damnari: et sic potest argui. de quolibet. Prima consequentia probatur sic: ista copulativa data est impossibilis: et prima pars eius est necessaria. scilicet ista. iste fuit predestinatus: cum sit de preterito. ergo reliqua est impossibilis. scilicet iste damnabitur. Secundo quod si aliquis predestinatus potest damnari: tunc numerus electorum potest minui: et si quisque reprobatus potest saluari: numerus electorum potest augeri: et utriusque consequens est falsum: quia tunc non esset certitudinaliter notus deo numerus electorum: et utriusque consequentia videtur satis nota. Ad primam respondeo negando illam esse necessariam. iste fuit predestinatus. Et dico esse possibile quod iste qui fuit predestinatus nunquam fuerit reprobatus. Similiter quod iste qui fuit reprobatus nunquam fuerit reprobatus. Et hec solutio etiam trahi potest ex dicto Augustini in fine disputationis de prede. contra Pelagium. ubi postquam in precedentiibus probauerat quosdam fuisse predestinatos ab eterno et quosdam reprobatos. hinc inquit nemo gloriatur. nemo desperet. solus enim deus scit que sunt eius. in quantum autem possumus omnes homines ad bonum opus exhortemur. nulli desperationem demus: pro inuicem oremus in conspectu dei nos humiliter. dicentes. Fiat voluntas tua. ipse erit potestatis iudicium in nobis debitum mutare damnationis: et gratiam predestinationis indebitam prorogare. hec ipse. Ex quibus dictis patet dupliciter propositum: primo quidem: quod ait quod deus potest mutare iudicium damnationis: quod non est intelligendum sic: quod in deo potest successiue post iudicium damnationis esse iudicium predestinationis: sed vult dicere: quod deus potest non velle: et per consequens non voluisse damnare: et potest predestinare: et per consequens predestinasse. Secundo quia alias pro sua salute frustra quis oraret: quia si esset reprobatus nihilominus damnaretur. Ad hoc facit aliud dictum Augustini. de ciuit. dei. ubi ait. quod deus potest ad opus nouum: non nouum sed semper num adhibere consilium. Quod ergo aliquid quod noluit. pducere ipse potest pducere: sicut aliquid quod non est facturus ipse potest facere. sequitur: quod aliquid quod ipse non noluit potest ab eterno/ seu eternaliter voluisse. Et eadem ratione: cui non voluit finaliter dare vitam eternam: potest voluisse: et per consequens predestinasse. Et per hoc probatur quod cui voluit potest non voluisse: et per consequens predestinatum damnare. ergo et potest predestinatus dari et reprobatus saluari: in hoc sensu. Cum autem probatur quod illa propositio sit necessaria: per hoc quod ipsa est de preterito. dicendum quod quicquid sit de alijs: de istis tamen quartum veritas aliquibus de futuro in materia contingenti dependet dicendum est quod ipse sunt contingentes: sicut si le de futuro: ut supra dicebatur. Tertium autem est ista. Nam ad hoc quod ista sit vera. iste fuit predestinatus: requirit veritas huius. isti dabit deus vitam eternam: que utique est contingens. Ad secundum dico. quod quibus consequentia posset et forsitan deberet negari simpliciter. Ad clariorem tamen intelligentiam distinguo duplicem sensum qui potest esse ipsius consequentis secundum duplicem acceptionem horum terminorum minui et augeri. Nam cum dicitur: quod tunc numerus electorum potest augeri/ vel minui: vnus sensus potest esse: quod numerus electorum potest esse maior/ vel minor illo numero qui nunc est. Et sic est vera. nam si sunt decem milia electi possent tantum mille/ vel possent esse mille milia/ aut in aliquo alio numero maiore/ vel minore: et in isto sensu et consequens et consequentia sunt conceden-

da. Alius sensus est quod non solum potest esse maior/ vel minor numerus electorum: sed quod potest esse minor/ postquam fuit maior: et e converso. ita quod verum esset dicere: nunc sunt plures/ vel pauciores electi/ quam prius fuerunt: istum sensum proprie facit illud consequens. Nam augeri et minui importat successione quantitatam maiorem et minorum: et sic est falsum: nec sequitur ex antecedente. Nam posito quod mille non predestinatos deus predestinaret: esto quod plures essent predestinati/ quam nunc sunt: non tamen essent plures/ quam prius fuissent. Nam et illi mille semper antea fuissent: et non essent predestinati de nouo: ita quod sicut non esset verum dicere: isti mille sunt nunc predestinati: et prius non fuerunt predestinati: sic non esset verum dicere: nunc sunt plures predestinati/ quam fuerunt prius/ nec esset verum dicere: prius erant tot/ verbi gratia. mille predestinati: et sunt nunc decem milia. vel e converso: sed sicut quot vnus tempore sunt predestinati: tot semper fuerunt et erunt: sic et quot essent tot fuissent semper et forent. Et hoc est simile: si diceretur quod numerus rerum futurarum potest augeri. Nam si simpliciter intelligatur quod plures res possunt esse future/ quam nunc sunt future. verum est quod dicitur. Si autem intelligatur quod possunt esse plures: postquam fuerunt pauciores saluum est. Et ratio est: quia nulla res potest incipere esse futura: et ita est in proposito: quia nullus potest incipere esse predestinatus/ vel reprobatus. Sed contra: consequens in primo sensu secundum quem coelestium est videtur esse falsum. in lib. primo. Cur deus homo. ubi videtur probare: quod numerus electorum est certus et determinatus: ita quod non potest esse alius maior/ aut minor: ait enim. Rationalem naturam que dei contemplationem beata est/ vel futura est: in quodam rationabili et perfecto numero prescitam esse a deo: ita. ut nec maiorem/ nec minorem illum esse deceat. nec est dubium: aut enim necesse est deus in quo numero deceat eam melius constitui: quod falsum est/ aut si sit in eo illam constituit: quem ad hoc esse decenter intelliget. Unde ex his potest sic argui. deus cognoscit numerum electorum maxime conuenientem ciuitati superne vel beatificabili nature. ergo est aliquis talis maxime conueniens: et per consequens nullus alius potest esse numerus electorum. patet consequentia: quia non potest deus imperfecte agere: sed necessario si quid facit conuenientissime facit. Secundo etiam contra hoc videtur Augustinus in lib. de cor. et gratia. vltra medium. ubi ait. quod predestinatum ita certus est numerus: ut nec addatur eis quicquam/ aut minuat ex eis. Et post subdit probationem in Apocalypsi. enim dicitur. Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam. si alius non est accepturus nisi isti perdididerint certus est numerus. hoc ipse. Ad primum dico: quod deus non cognoscit numerum magis conuenientem/ vel decentiorem possibilem electorum: sicut nec cognoscit maximum numerum electorum sibi possibilem: cum nullus talis sit: et quibus nullus alius magis deceret/ quam ille qui nunc est in predestinatione diuina: nihilominus tamen nullus alius sibi possibilis si fuerit deceret minus/ quam iste: et si aliter intelligeret Augustinus. salua eius reuerentia in hac parte eum non tenerem. Ad secundum dico quod sicut patet Augustinus. non loquitur de possibili: sed de inesse. Item loquitur de augeri et minui proprie. scilicet in secundo sensu secundum quem negandum est numerum electorum augeri posse/ vel minui proprie: scilicet in secundo sensu: et ideo eius dictum non est contra. Ad rationes principales. Ad primam iuxta prehabita. quod nec predestinationis/ nec reprobationis eterne proprie acceptorum/ vlla est causa. et cu dicitur quod tunc deus ageret in quem reprobatis ordinatis eos ad penam/ nec propter eorum culpam. Dicendum. hic sunt duo distincte consideranda. vnus est quod deus proposit se aliquorum non misereri: et in hoc proprie

Cap. 18.

Cap. 17.

Cap. 17.

consistit ratio reprobationis: et cur sic proposit non est dare causam preter sui beneplacitum. Sed simpliciter consistendum cum Apostolo quod cuius vult miseretur: et quem vult indurat. i. immiseretur: ut exponit Augustinus. Aliud est quod in talibus quibus proposit non misereri. preparauit etiam pro peccatis pena debita: et ideo quis non propter eorum culpam nolit deus misereri. i. dare vitam eternam: tamen propter eorum culpas originales: vel actuales: aut utraque vult eis dare pena. et ista voluntas iustissima est. Unde Augustinus libro primo ad Simplicium. quis non viderit iniquiter arguere neminem posse: qui quod sibi debetur exigit: nec tamen certe quod ei debetur: donare voluerit. Hoc autem non esse in eorum qui debitorum sunt: sed in eius cui debetur arbitrio sequitur: sunt ergo omnes homines (quandoquidem: ut Apostolus ait. in Adam omnes mortuuntur: a quo in vniuersum genus humanum origo ducitur offensionis dei) vna quidem massa peccati. supplicium debens diuine summe iustitie quod siue exigitur siue datur. nulla est iniquitas. Cui enim donat: gratiam exhibet misericordiam et a quo exigit: iustitiam in illo exercet iudicium: ita ut nec liberatus de suis meritis gloriatur: nec damnatus nisi de suis meritis conqueratur: ut idem dicit in enchyridi. Ad secundum dico primo cum Augustinus in epistola ad Sixtum: quod isti qui personarum fieri acceptatores existimant deum: si vna eademque ira super alios veniat: misericordia eius super alios manet. ira eius nempe omnes veres argumentationis humane in paruulis perdit. Unde sicut prolixius consequenter declarat: nulla penitus sufficiens causa reddi posset ex parte ipsorum. propter quod vnus peruenit ad baptismum et saluatur: et alter non peruenit et damnatur: et tamen non audebit dicere in hoc deum esse acceptatorem personarum secundum quod acceptator personarum sonat in vitium: et ideo ut ait mirum est si his consideratis non dignatur exclamare. O altitudo diuitiarum sapientie etc. Ad argumentum tamen iuxta illud quod Apostolus docuit negans iniquitatem esse apud deum de benignis negare sequi quod deus sit acceptator personarum secundum quod sonat in vitium. non est acceptor personarum vitiosarum ubi nulli sit iniustitia aut debitu denegando bonum: aut tunc debitu inferendo supplicium seu malum: sicut patet in proposito esse ex dictis: et ideo Augustinus. ad illud propositum in fine disputationis de predestinatione contra Pelagianos alijs inquit datur nosse viam salutis. alijs non datur hoc cum facit deus: non personarum acceptionem facit: non iniustitia sed iustitia inenarrabili et misericordia indebita. Ad tertium nego consequentiam. Ad probationem dico quod quis diuini propositi sit immutabile et non possit deus non proponere postquam propositum: nec proponere postquam non propositum: contingenter tamen proponit: et propositum: et potest non proponere et nunquam propositum: et ita quem predestinauit potest non predestinasse: et quem reprobauit potest non reprobasse: et ideo nullus predestinatus de necessitate saluatur: nec aliquis reprobatus de necessitate damnatur secundum quod supra dictum est.

Distinctio. xlj. xliij. & xliiij. Questio prima.

Circa materia de potentia dei: de qua Augustinus tractat in tribus proximis distinctionibus. scilicet 42. 43. et 44. quero primum vnus omne possibile fieri deus de sua potentia absoluta posset facere. Et arguo primo quod non sic. Nullum quod deus non vult facere deo potest facere: sed aliquid

possibile fieri deus non vult facere. ergo aliquid possibile fieri deus potest facere. maior pars per Augustinum in lib. de symbolo. qui ait: hoc solum non potest deus quod non vult: per quod videtur Augustinus videtur quod deus non possit aliquid nisi quod vult. minor pars: quod possibile est vni alii mundum creari: ita bene sicut possibile fuit huic creari: et tamen deus non vult alium creari: quod si vellet vtrius faceret. oia enim quecumque voluit fecit. Secundo nullum quod deus non debet facere deus potest facere: sed aliquid possibile fieri deus non debet facere. ergo etc. maior est nota. minor probatur: quod nihil quod deus non fecit deus debet facere: alioquin non faceret omne quod deberet. et per consequens delinqueret omittere quod per ipsum fieri debet. Sed aliquid quod deus non facit: est possibile fieri: ut probatum est. ergo etc. Tertio deus non potest facere nisi quod bonum iustum et rationabile est ab eo fieri: sed aliquid possibile fieri: non est bonum iustum et rationabile a deo fieri. ergo etc. maior pars: et minor probatur: quod nihil quod deus non facit est bonum iustum et rationabile ab eo fieri: alioquin ipse non esset summus bonus et iustus aliquid tale non faciens. Ad oppositum sic. Deus est et vere notat et creditur omnipotens. ergo omne possibile fieri deus potest facere. ans pars per illud Apocalypsi. 1. Ego sum alpha et omega principium et finis. dicit dominus deus: quod est et qui erat et qui venturus est omnipotens. et illud 2. quod. quasi vir pugnat: omnipotens nomen eius. Et illud symbolo. Credo in deum patrem omnipotentem. Et Athanasius. Omnipotens inquit pater omnipotens filius omnipotens. scilicet. potest declarare. nam constat quod deus non denotat omnipotens a potentia passiva que est ad esse. vel pati/ seu transmutari in hoc/ vel in illud. non enim deus potest oia esse: ut albedo/ vel dulcedo/ nec potest albederi/ aut modo aliquo transmutari: ut testatur beatus Jacobus in canonica sua. sed denominatur ab actiua potentia: aut ergo dicitur omnipotens: quod omni actiua potentia est formaliter potens: seu quod in se formaliter omnem potentiam actiua habet: et hoc est falsum: quod hanc actiuam potentiam: qua hic ignis demonstratus calore agit: non habet in se formaliter: et similiter nec aliqua alia potentia actiua creatura. Aut de omnipotens: quod omne possibile fieri est potens facere: et habet propositum. Alio modo autem non potest intelligi omnipotens: sicut nec illud signum omne inclusum in illo nomine omnipotens videtur aliud posse distribuere in proposito. quare etc. Respondeo In questione duo crunt articuli. Nam primo positum et premissis aliquibus distinctionibus ponam aliquas conclusiones ad solutionem questionis. Secundo ex illis eliciam correlatiue quasdam alias: et contra illas ponam obiectiones et soluaui. Quantum ad primum distingo primo de possibile. Nam possibile quedam sunt in complexe significabilia. quedam vero complexe tantum. Primo modo sumitur dupliciter. Vno modo ut distinguitur contra actum ens: et sic omne quod non est: potest autem esse aliquid actus: dicitur quoddam possibile: hoc modo anima antichristi est quoddam possibile. et omnis alia entitas possibilis a deo creari. Alio modo sumitur possibile: ut scilicet distinguitur contra necessarium: et sic omnis entitas actu existens que potest non esse dicitur quoddam possibile: que autem non potest non esse dicitur necessarium ens: quale est solus deus. Simili modo quantum facit ad propositum. possibile secundo modo dictum potest dupliciter accipi. Vno modo ut distinguitur contra verum. Et hoc autem verum illud enuntiabile/ seu complexe significabile cuius enuntiatio si formet est vera: sicut supra dictum est. Et isto modo solum enuntiabile falsum et non impossibile et omne huius est possibile. Alio modo potest distingui contra necessarium: et sic omne tale etiam verum potens non esse verum est possibile: quod a se sic est verum quod non potest non esse verum est necessarium: sicut est deum esse: et

Apocal. 1.

Cap. 15.

Cap. 1.

Distinctio

Questio

Articulus

deū esse intelligentē. exemplū possibilis primi est: Petrus currere: supposito qd Petrus nūc nō currat: z idē est exēplū secūdi. supposito qd ipse currat. Sicut autē incōple-

Cap. 1.

Cap. 7.

Cap. 19.

Cap. 2.

Ca. 18.

questio. 3.

let facere petrum illud quod ipse non vellet eum facere. vel vellet eum non facere quod ipse non vellet eum nō fa-

Cap. 7.

Cap. 4.

Cap. 7.

Cap. 11.

Cap. 1.

xlj. xliij. & xliiij.

Prima

Secundus.

Jo. d. xvij.

Cap. 4.

Cap. 6.

Cap. 12.

Cap. 19.

gitaret ideo dicit Augustinus primo de li. ar. qd nec quisq; de deo optime existimat qui non cum omnipotentem atq; ex nulla particula cōmutabilem credit: et sequitur: nec vlla adiutum esse natura in creando: quasi qui non sibi suffice-

sequentia patet. Et antecedens quātum ad primam partem probatur: qd non videtur plus posse probari qd sequatur contradicō ad adam non fuisse: seu ad istam. Adam non fuit: qd ad istam. antichristum non fore: seu antichristus non erit. ad quam est certum est nullam cōtradictionem sequi: cum ipsa sit possibilis esse vera: Secūda pars antecedentis probatur per illud. 6. ethicozum. Hoc solo p̄uat deus ingenta facere que vtiq; facta sunt. Et secundo contra scđam conclusionem primo quidem: si esset vera sequeretur qd deus non coagente aliquo alio: posset causare actum malum: seu culpabilem: quod nō videtur concedendum s̄m sanctos. Et p̄terea. Sequitur qd homo posset in casu odire deum merito: qd est absurdum consequentia probatur. Nam deus posset precipere: seu preceptum dare alicui qd ille odiret deū. patet tam ex secunda cōclusionē: qd ex prima: quia non implicat contradictionem: cum tale preceptū a homine posset fieri. hoc autē precepto dato. si homo odiret: supposito qd alius esset in charitate: sicut possibile est vtiq; merere. Et nō et premitto quādam vītātam distinctionem videlicet qd deum posse hoc vel illud facere: p̄t intelligi dupliciter. vno modo s̄m potentia ordinatam: z alio modo s̄m potentiam absolutam. non qd in deo sint due potentie. vna ordinata z alia absoluta: nec hoc voluit significare doctores: sed illud dicitur deus ad intellectum recte intelligentium posse de potentia ordinata quod potest stante sua ordinatione z lege eterna: que non est aliquid qd eius volūtas: qua eternaliter voluit hec vel illa: z tale vel tale esse futurum. Illud autē dicitur posse de potentia absoluta: qd simpliciter z absolute potest. Et cōtra. illud non dicitur posse de potentia ordinata quod non potest stante lege z ordinatione sua que nunc est: illud vero non posse de potentia absoluta. quod simpliciter z absolute nō potest. Et patet aut qd simpliciter z absolute sine suppositione cōtradictionis deus multa p̄t: que non potest stante eius lege z voluntate qua voluit sic se facturū. Et hoc ideo: qd illa z si sint simpliciter possibilis: sunt tñ incōpossibilia ordinationi diuine. verbi gratia. cōstat qd simpliciter loquēdo christus potuit nō incarnari z nō mori: iuxta verbū eius. potestatem habeo ponendi animam: z iterum. oblatum est qd voluit: z tñ istud non poterat stante ordinatione sua: qua eternaliter p̄posuit per suam mortem redimere genus humanū et deus non morietur: referendo ad idē tempus: qd ita autem ista sunt incōpossibilia: quia tamen illa ordinatione non est necessaria. i. non est necessarium deum sic ordinasse: quinimo possibile est ipsum ordinasse z voluisse oppositum: ideo illud quod solum est impossibile ex suppositione ordinationis: vtpote et incōpossibile non est absolute impossibile: sed possibile: z simpliciter loquendo illud deus potest facere. Et hūc distinctioni satis concordat alia antiqua qua dicitur est: qd deus nō potest de iustitia que potest de potentia. Cum enī nihil sit iustum: nisi quod est conforme voluntati diuine: que est prima z summa lex iustitie: iuxta illud Ansel. pro solo. deo dicentis. Illud solum est quod vis: z non iustum quod non vis. illud dicitur repugnare diuine iustitie: quod repugnat diuine voluntati. illud ergo dicitur deus non posse de iustitia: qd est incōpossibile sue ordinationi z voluntati: que est prima iustitia. Illud autē est omne cuius oppositū deus vult: qd ipsum sit s̄m se possibile simpliciter. Et hoc p̄missio respōdeo ad rōnes cōtra primā cōclusionē. Et cōcedo an̄s primē quo ad vtrāq; partē loquēdo de potētia ordinata. Et in eodē sensu p̄cedo an̄s: qd vti sic non est p̄tra dicta: cū semp locutus s̄m de potētia absoluta. nego ipsum p̄pter scđam partē. Nam constat qd deus posset quemlibet iustum: immo et

deo

Cap. 12.

oēs creaturas simul annihilare: cum libere cōseruet eas: & per consequens posset per se uerantem in iustitia non admittere ad beatitudinem: non tamen hoc posset scire sua ordinatioe qua eternaliter uoluit eas beatificare. **Aucto-ritas** uero que inducitur: non intelligenda est de potentia absoluta: sed ordinata: posset tamen propter illud uerbu de leas. distinguat: quia uel accipitur proprie: et sic deleri de libro presupponit fuisse scriptum in libro: & idem est de leri de libro quod postq̄ fuit scriptum non esse scriptum: & illud est simpliciter impossibile. **De his** qui dicuntur scri- pti in libro sicut in eterna prescientia: sicut est impossibile deus quemq̄ non uelle saluare: postq̄ uoluit ipsum salua- re. Nam hoc arguit mutationem uoluntatis diuine: quā esse implicat contradictionem. sic enim non esset deus. **Alio modo** potest sumi deleri magis large pro nō esse scri- ptus: & utiq̄ illud possibile est de potentia absoluta: sicut est possibile de facto: q̄ aliquis qui est predestinatus non sit: nec unq̄ fuit predestinatus: q̄ ergo fuisse dicitur de letus de libro in quo eum scripserat deus. in primo sensu utiq̄ fuit simpliciter impossibile: & etiam implicans con- tradictionem. **In sensu** autem secundo non fuit impossi- bile simpliciter. **Ad aliud** eodem modo dicendū: q̄ An- sel. loquitur de potētia ordinata: & similiter ad Magistru Nam constat q̄ nec Magister nec aliquis catholicus ne- garet uerbum posse illam naturam assumptam dimitte- re: & de nouo eam uel alia sibi uirre: & per consequens pos- set iterum incarnari. **Pro quarto** argumento sciendū: q̄ aliqui antiqui doctores tenuerunt q̄ preteritum per di- uinam potentia potest non fuisse: sicut patet de magistro Hilberto porretano in Comento suo supra libri de tri- boe. Nam ubi Boetius agens de preterito quando ait: at de deo: non ita enim semper est: quoniam semper in eo est prescientia temporis. sic scripsit. **Eque** etenim uniuersa dei subiecta sunt potēti: ut scilicet sicut quecuq̄ non fue- runt: possunt fuisse: & quecuq̄ non sunt uel non erunt pos- sunt esse: ita etiam quecuq̄ fuerunt: possunt non fuisse. **Et** quecuq̄ sunt uel erunt: possunt non esse. huius etiam sentētie fuit magister Guillelmus altissodoriensis in sum- ma sua. libro primo. tractatu de potentia dei. ubi querit: an deus de corrupta posset facere uirginem. Allegat eni pro parte negatiua auctoritatem Hierony. ad Eustochi- um. **Et** respondendo ponit duas solutiones. **Prima** est q̄ potest: sed ideo dicitur non posse: quia non offendit se pos- se eo q̄ non legitur hoc fecisse. **Secunda** est q̄ deus nō po- test facere de corrupta uirginem: quantum ad omnem di- gnitatem uirginitatis: potest quidem incorruptam face- re: quantum ad animam: & clausam quantum ad corpus: sed non potest facere quin fuerit corrupta: quod est digni- tas in uirgine. **Sed** statim contra istam solutionem obijcit concludendo: q̄ deus non esset omnipotens: si hoc non pos- set: ut patet ibi. **Et** ideo finaliter tenens partem opposita dicit sic. **Et** ppter hoc oportet dicere sicut dicit magister Hilbertus q̄ deus potest facere q̄ ista nunq̄ fuerit corru- pta. **Quia** quantum in se est: non se habet aliter ad res q̄ se haberet ab eterno: uolēs q̄ hoc arguere: q̄ sicut ab eter- no potuit facere ne esset ista corrupta: ita & nunc potest. **Deinde** ad auctoritatem Hieronymi respondendo di- cit q̄ ipse loquitur cum suppositione preteriti: cum ait: q̄ deus non potest facere de corrupta uirginem. non eni in- quit potest facere cum suppositione preteriti. potest tamē sicut se. cum sit omnipotens: hec sunt uerba eius. **Hoc** etiam adhuc aliqui uiuentes doctores uniuersitatis an- gelicane tenent: non uidentes aliquam contradictionem im- plicari uel sequi: ex eo q̄ aliqua res que preterita est. uer- bi gratia. Adam ponatur non fuisse: quoniam ut dicunt uerum est: aliquando fuit uerum adam non fuisse: et per consequens non includebat ante aliquam contradic- tio-

nem. necessario ergo nec nunc. ut aiunt. **Pro parte** ista posset argui primo ex motiuo facto in argumēto: quoniam scilicet ad Adam / aut aliquam rem precedētem non fuisse: non sequitur principium primum non esse uerum: non plus: ut uidetur q̄ antichristum non fore. **Secundo** sic. deus potest eternaliter non uoluisse unq̄ producere Adam. ergo potest eum non produxisse. **Antecedēs** probatur: quia non minus Adam quem eter- naliter uoluit aliquando producere: potest eternaliter nō uoluisse pducere q̄ antichristū: quem etiam eternaliter uoluit producere in fine mundi: posset eternaliter non uoluisse producere: sed certum est q̄ ipse potest eternaliter uoluisse producere antichristum. alias uel uoluisset pro- ducere & non produxisset sicut uoluit: & sic frustrata & mu- tata fuisset eius uoluntas / uel non posset non producere antichristum: quorum utrūq̄ certum est esse falsum. **con- sequentia** principalis est clara: quia sequitur: deus non uoluit eternaliter: aliquando producere Adam et si non uoluit non produxit. **Forse** responderetur q̄ non est si- mile de Adam preterito et antichristo futuro: quoniam productio Ade est iam posita in effectu et extra suas causas: ac per hoc non remanet sub contingentia suarum causarum: ut possit non fuisse. productio uero antichristi nondum est posita: & ideo adhuc est sub contingentia sua- rum causarum: et potest non poni: et per consequens po- test antichristus non fore: & sicut productio Adam nō po- test non fuisse: ita deus non potest non uoluisse produ- cere Adam. potest autem non uoluisse producere antichri- stum: sicut eius productio potest non fore. **Ista** respō- sio super eo fundatur super quouertitur presens dubium hoc enim inquiritur principaliter: scilicet an Adam / uel aliquid cuius productio iam posita est in effectu: posset non fuisse: & per consequens non fuisse productum: quod etiam non est aliud in sententia: q̄ si dicatur: an adhuc sit sub contingentia prime cause quantum ad fuisse / uel non fuisse diuisum: sicut productio antichristi est sub cōtingen- tia prime cause quantum ad fore / uel non fore: ideo respō- sio non apparet scientifica. **Confirmatur** quod dictum est: quoniam quāuis secundarum causarum talis diffe- rentia effectus iam producti et effectus pducibilis quā- tum ad contingentiam haberet locum: in respectu autem ad primam causam cui eque possibilia sunt quecuq̄ non implicant contradictionem: iuxta communem theologo- rum concessionem: non uidetur locum habere: cum non plus appareat contradictionem implicari: si dicatur Adam non fuisse: q̄ si dicatur antichristum non fore. **Et** ideo utrumq̄ equaliter uidetur remanere sub cōtingen- tia prime cause. **Preterea**. Si esset impossibile deum non uoluisse producere Adam: hoc ut uidetur non esset quia produxit: sed quia uoluit producere et necesse esset ipsum uoluisse: q̄ datur per impossibile q̄ necesse sit ip- sum produxisse: et cum non sit necesse ipsum uoluisse pro- ducere: adhuc possibile est ipsum uoluisse producere: sed constat q̄ non minus uerum est ab eterno deum uo- luisse producere antichristum / q̄ sit uerum eum uoluisse producere Adam. **Ex** quo uidetur illud sicut et istud esse contingens. **Confirmatur** quia non uidetur dicēdum: q̄ temporalis et noua productio Ade aliquo modo mi- nuerit et sustulerit libertatem / uel potentiam diuine uo- luntatis: ut uidelicet id quod anteq̄ ipsa poneretur in effectu deus uoluerat libere et contingeret et poterat non uoluisse: illa posita uoluerit necessario et non pos- sit non uoluisse. **Huius** etiam uidetur fauere uerbum Magistri in fine. 43. distinctionis huius primi libri. dicit enim q̄ deus habet potentiam uolendi ab eterno: et nunc: q̄ nec modo uult / nec ab eterno uoluit et non minus: ut uidetur: habet potentiam non uolendi et

nunc & ab eterno quod modo uult: & ab eterno uoluit. **Tertio** potest argui: quia si res preterita non posset rē. sequi uideretur: q̄ deus posset dicere falsum: ac etiam men- tiri. fallere. ac etiam per se & directe: quorum utrumq̄ re- pugnat doctrine sanctorum: ut in questione sequenti ostē- detur: consequentia probatur: quia deus posset alicui ab- soluta et non tantum conditionata reuelatione predicere aliquid fore in a. tempore futuro: & uelle q̄ ille credat sic esse futurum: quiniimo & concreare in mente illius iudi- cium & assensum quo assentiat & iudicet sic esse futurum. hoc facto & in preteritum lapsi: si preteritum per diuinay potentiam non posset non fuisse: semper posita erit ueruz & necessarium deus sic reuelasset: illum sic assensisse & cre- didisse futurum. **Sed** non obstante aliqua reuelatio- ne prius facta de aliquo futuro: quod adhuc est futurū: in potestate dei est: ut illud non eueniat: alias cum de fu- tura christi morte multe reuelationes prius & anime christi et prophetis et per christum ipsi apostolis facte fuis- sent: non fuisset in libera potestate christi instante tēpore sue passionis uitare & recipere mortem. **Contra** quod ipse Jo. an. ait. **Pro** tatem habeo ponendi animam meam & paulo post ait. nemo tollit animam meam a me: sed ego ponam eam a me ipso: manifeste significans q̄ tunc in eius potestate erat non mori. **Et** hunc sensuz ex eius uerbis eli- ciunt glose. **Et** Augusti. super Jo. an. homelia. 45. & 4. lib. de trinita. **Hoc** etiam christus significauit cum ait petro. **An** putas quia non possum rogare patrem meum: & exhi- bebis mihi plus q̄ duodecim legiones angelorum. ponatur ergo q̄ tale futurum reuelatum non eueniat: sequitur q̄ deus falsum dicit: & mentitus illi fuit: ac eum decepit et fefellerit: & similiter q̄ cum deus reuelabat tunc actu men- tiebatur & fallebat. **Nam** asserebat illi aliquid fore & uole- bat: quiniimo & faciebat q̄ ille ita assentiret: quod tamē sicut ueritate non erat futurum: & ita non esse ipse de? be- neficiebat que utiq̄ sufficiunt ad completam rationē mē- dacij & fallacie. **Pro** hac etiam parte uidentur aucto- ritates alię. dicit enim Augusti. 26. contra Faustum. tam non possunt futura non fieri q̄ non fuisse facta prete- rita. **Et** loquitur ibi determinate de potentia dei. sic ergo & non plus est deo impossibile preterita non fuisse & futu- ra non fore: sed certum est q̄ futura non fore est absolute possibile deo. ergo & preterita non fuisse. **Item** Ansel. libro primo cur deus homo. **Itaq̄** omnis necessitas & im- possibilitas diuine subiacet uoluntati. illius autem uolū- tas nulli subditur necessitati: aut impossibilitati. nihil eni est necessarium aut impossibile: nisi quia ipse ita uult: ip- sum uero aut uelle aut nolle aliquid propter necessitatem aut impossibilitatem alienum est a ueritate. **Et** hoc ui- detur iam haberi q̄ preteritum non fuisse: si sit impossi- bile non esse impossibile nisi quia deus non uult illud non fu- isse: sed quia uult illud fuisse: hoc autem eum uelle uel il- lud nolle est sibi liberum: et non necessarium: et nec impos- sibile: quia eius uoluntas non subditur alicui necessitati. uel impossibilitati. **Item** subdit specialius ad propo- sitionem: sic cum facit deus aliquid postq̄ factum est. iam non potest non esse factum: quoniam semper uerum est fa- ctum esse: nec tamen recte dicitur: impossibile deo esse ut faciat quod preteritum est non esse preteritum: nihil eni sibi operatur necessitas faciendi: aut impossibilitas facie- di: sed dei sola uoluntas: que ueritatem semper quandoq̄ ipsa ueritas immutabilem sicuti est uult esse: ita si propo- nit se aliquid immutabiliter facturuz: q̄ uis quod propo- nit anteq̄ fiat non posset non esse futurum: non tamen uo- la est in eo faciendi necessitas: aut non faciendi impossi- litas: quoniam sola in co operatur uoluntas. **Hoc** Ansel. **Et** huius uidetur concludi id ipsum. **Quia** quia dicit non recte dicit impossibile esse deo. ut faciat quod preteritum

est non esse preteritum. **Tum** quia dicit impossibile esse aliquid quod deus proposuit se facturum. non esse factu- rum anteq̄ fiat: sicut illud quod fecit postq̄ factū est: nō potest non esse factum. **Sed** constat: q̄ primum nō est impossibile simpliciter & sicut se absolute: ergo nec secūdu. **Confirmatur** ex eo: quod postea in eodem capitulo circa finem dicit. q̄ necessitas sequens: quam et nos uocamus necessitatem consequentie: cum qua sicut ipsum: ut patet ibi: stat contingentia simpliciter tam antecedentis q̄ con- sequentis currit per omnia tempora hoc modo: quicquid fuit necesse est fuisse: & quicquid est necesse est esse: & quic- quid futurum est necesse est futurum esse. **Et** quo pat- ret sicut ipsum q̄ preteritum fuisse: necessarium est necessi- tate consequentie. **Et** de alia necessitate non facit mentio- nem. **Et** quo posset uideri alicui q̄ non intendat q̄ sit necessarium preteritum fuisse necessitate absoluta: et per consequens nec oppositum sicut se et absolute simpliciter impossibile. **Oppositum** uero partem multo plures et maioris auctoritatis doctores tenuerunt et tenent quod certe satis est ponderandum. **Et** pro illa parte etiā posset fortiter argui tam auctoritatibus q̄ rationibus. **Est** autem auctoritas prima Hiero. ad Eusto. ubi ait sic. **Non** denter dicā cū omnia possit deus. suscipere suscitare non potest uirginem post ruina. i. non potest corruptam fa- cere non fuisse corruptam. **Secunda** est Augusti. 26. contra faustum dicentis. quicquid dicit si omnipotens est deus faciat ut que facta sunt facta non fuerint: nō uidet se hoc dicere: si omnipotens est deus faciat ut que uera sunt eipso quo uera sunt falsa sint. **Et** infra. sententia quippe qua dicimus aliquid fuisse: ideo uera est: quia id de quo dicimus iam non est. hanc sententiam deus falsam face- re non potest: quia non est contrarius ueritati. **Tertio** est Ansel. in de concor. de nūq̄ fieri potest ut res que pre- terita est fiat non preterita: sicut res quedam que presens est potest fieri non presens: & aliqua res que non necessita te futura est potest fieri ut non futura sit. **Item** pro so- lutio. deo loquens. si omnipotens inquit est quomodo mē- tiri non potes: nec facere uerum esse falsum: ut quod factum est non esse factum. **Item** primo cur deus ho- mo. quicquid fuit: necesse est fuisse. **Rationibus** etiam probatur ipsa conclusio. **Primo** sic. si deus posset rem preterita facere non fuisse: aut hoc posset postuere. se efficiendo eam: aut aliquid circa eā: aut negatiue. si nihil efficiendo eam: aut aliquid circa eā: aut negatiue. si nihil efficiendo eam: aut aliquid circa eā: non tamen ex hoc ipsa prius non fuisset. **Hec** secundo modo: quia cum sit nunc uerum ipsam fuisse si deus nihil agat uel immutat circa eam: semper uerum erit ut nunc est. er- go nullus modus apparet quo deus posset facere eā nō fuisse. **Secundo** sic. nulla priuatio et nullum non ens potest esse obiectum potentie diuine: nisi sicut q̄ ipsum re- spicit aliquid ens: et sequitur ad positionem uel destru- ctionem alicuius entis: sed illud quod preteritum est non fuisse: est uerum priuatiuum: et aliquid non ens: quod non sequitur ad positionem uel destructionem alicuius entis. ergo illud quod preteritum est nunq̄ fuisse: non potest esse obiectum potentie diuine. maior probatur: q̄ si datur oppositum sequitur q̄ si deus adhuc nihil fecis- set. posset esse causa: q̄ nihil foret: sed hoc est falsum: quia si per im aginationem uel per impossibile deus non esset: adhuc nihil foret. ergo deus non eēt causa q̄ nihil foret et per consequens nihil fore non est proprium obiectū ali- cuius potētie uel cause nisi sicut hoc q̄ sequitur positionē uel destructionē alicuius entis. minor probatur: q̄ si deus cau- saret oia que pōt causare: adhuc stare q̄ mundus fuit: & sic de oibus preteritis. Similiter si annihilaret oia que pōt annihilare: adhuc stare mūdū fuisse. ergo mundum non

cap. 6.

Cap. 10.

Cap. 13.

mat. 26.

Cap. 17.

Cap. 4.

Cap. 7.

Cap. 17.

Distinctio

fuisse non sequitur positionem/aut destructionem alicuius entis: et ita de alijs preteritis. Et patet ergo qd preteritum non fuisse non potest esse obiectum potentie diuine. Et quo ultra infertur: ergo deus non potest facere preteritum non fuisse. Et ultra: ergo res preterita non potest non fuisse. Tertio si deus posset etc. posset cõsimiliter facere nihil fuisse et nihil esse et nihil futurum esse: et cum hoc non possit facere per aliquam mutationem: sine omni mutatione presentis: preterita: et futura posset facere ista: sed hoc pñs est falsum: quod pbatur: fm hoc deus posset de patre meo facere non patrem meum sine omni mutatione et de albo nigro sine mutatione. Et me qd sum pbaritus edim celo/vel Rome sine omni mutatione: et consequẽtie iste tenet. Similiter oem creaturam possibilem deus potest facere sine mutatione. Et patet qd posset produxisse ab eterno: et tunc non esset terminus a quo fieret mutatio. Similiter sequitur: qd deus posset facere me non esse sine hoc qd destrueret esse meum. Et patet: qd posset facere me nunq̃ fuisse/nec nũq̃ esse. Et si ita faceret: faceret me non esse sine hoc qd destrueret esse meum: qd nunq̃ habuissẽ esse. Quarto sic. si possibile est mundum non fuisse ponatur qd hac die deus faciat mundum nunq̃ fuisse: tunc ista erit vera. nũc primo factum est qd nunq̃ mundus fuit. ergo mundus nunq̃ fuit: sed anteq̃ hoc factum deus faceret: mundus fuit. ergo mundus fuit et mundus non fuit: et sic contradictoria essent simul vera. Quinto qd tunc deus posse mẽtiri. probatur. ponatur qd alicui deus reuelauit Adaz fuisse: sicut de facto fecit Moysi. si ergo possibile sit Adam non fuisse: faciat deus qd non fuerit: et tunc sequitur qd deus fuerit mentitus. Si dicatur qd si deus faciat Adam non fuisse. simul faciet illam reuelationem non fuisse contra. Quis hoc sit possibile: non tamen est necessarium: quia Adam et reuelatio illa fuerunt entitates distincte: quarũ neutra fuit intrinseca alteri. ergo sicut si essent: posset vnã absc̃q̃ alia destrui: sic potest facere qd vna non fuit: non faciendo qd alia non fuerit: et tunc sequitur illatũ. Qui primam partẽ vellet sustinere: satis bene posset ad ea que pro parte scda inducta sunt respondere. Et de ad auctoritatẽ Hieron. dici posset: qd dupliciter potest intelligi aliqua suscitari virginem post ruinã. i. post suam violationem. Uno modo qd suscitetur quãtũ ad statũ/vel cõditionem virginitalis in se. ita qd corrupta redeat virgo: ita qd si verum dicere eam nunq̃ fuisse corruptã: quod certe cõnotat non men virginis. Alio modo qd suscitetur non sic: sed quo ad premiũ virginibus debitũ: et sic suscitari virginem non est aliud: qd cõsequi premiũ tñ et tale: quãtũ et quale fuisset cõsecuta: si non fuisset corrupta/ seu quale alie virginis ceteris paribus cõsequitur: tũc dicẽdũ esset dupliciter ad auctoritatẽ Hieron. primo qd ipse nõ loquitur de suscitacione virginis primo modo: quod solũ est ad propositũ nostrum: sed scdo: et nõ de potẽtia absoluta sed ordinata tñ. Et rursũ istorum pñs manifeste ex verbis que sequuntur imediate: addit enim nullo interposito: valet enim quidẽ liberare de pena: sed non valet coronare corruptã: ecce quomodo intelligit qd deus potest suscitare virginem: sed nõ valet coronare corruptã. corona. s. deputata virginibus: et sic pñs primũ: et ne id etiã intelligatur deum non posse de potẽtia sua absoluta: cũ illud sit falsum: vt catholico nõ dubiũ est. statim sine medio adiungit. ideo inquit non valet: qd nõ vult. volẽs enim deus iustus est: non potest deus velle iustitiã: alioquin oia quecuq̃ vult potest. Et sic manifeste pñs deum nõ posse de potẽtia ordinata neq̃ de iustitiã: vult enim non equare in corona corruptas virginibus: et ipse volẽs iustus est: nec illa sua voluntate iustissima stante secus agere potest: qd tñ potest oppositũ velle: quod si vellet etiã iuste vellet: ideo simpliciter loquẽdo eam coronare vtq̃ pot: quod notat ipse cum ait.

Questio

Articulus

alioquin oia quecuq̃ vult potest. Et sic pñs scdm. scdo diceretur qd si dicta auctoritas intelligatur de suscitacione virginis: primo modo ad quẽ sensum introducit arguẽdo: magis est pro qd cõtra: qd vt pñs ex dictis talẽ suscitacionẽ nõ dicit deo esse impossibile: nisi de potẽtia ordinata: possibilem autẽ absolutã. Ad auctoritatẽ August. potest dici: qd si attendatur imediate precedẽtia: et intẽtio eius nõ potest inde argui cõtra cõclusionem istã: sed pro ea: quod pñs. Nam Aug. ibi vult qd sic se habet futura ad posse nõ fore: sicut preterita ad posse nõ fuisse. Unde ait. tam enim nõ possunt futura fieri: qd non fuisse facta preterita: qd non est in dei voluntate: vt eo sit aliquid falsum quo verũ est: quapropter oia que vere futura sunt sine dubio fieri. Si aut facta nõ fuerint futura non erant. Ita oia que vere preterita sunt: sine dubio preterierunt: et immediate sequuntur verba allegata arguẽdo: quiquis dicit si oipotens est deus etc. Sed cõstat qd quilibet catholicus habet cõcedere: qd quodlibet futurũ simpliciter et de potentia dei absoluta potest non fieri et nõ esse futurum. ergo fm intẽtionem Aug. quilibet similiter: vt videt habet cõcedere qd quodlibet preteritũ loquẽdo de potẽtia dei absoluta potest nõ fuisse factũ: quod est ppositiũ. Et pñs habẽda igitur intẽtioẽ Aug. sciendũ: qd aliquid futurũ: dum vere est futurũ. s. anteq̃ sit: posse nõ fore: preteritũ posse non fuisse: potest dupliciter intelligi. Uno modo cũ suppositione constanti/ seu cũ affirmatione subiecti. Alio modo simpliciter et absolute. pñs modo adhuc dupliciter. Uno modo qd supponat constantia subiecti proeadẽ mẽsura pro qua negatur predicari: vt. s. intelligitur possibile esse qd aliquid sit futurũ et non erit/ aut qd sit preteritũ et nõ fuit/ siue qd de eodem aliquo hec copulatiua sit possibilis. hoc est futurũ et hoc nõ erit/ vel hoc est preteritũ et hoc nõ fuit. Alio modo qd supponant constantia subiecti pro mensura priori: vt. s. intelligitur possibile esse aliquid postq̃ fuit futurũ nõ esse futurũ/ aut postq̃ fuit preteritũ non esse preteritũ: ita qd hec copulatiua sit possibilis de eodẽ. hoc fuit futurũ et hoc non erit/ hoc nõ est futurũ m. vel hoc fuit preteritũ. et hoc nõ fuit/ seu nõ est preteritum: neutro predictorum modorũ verũ est futurũ posse nõ non fore/ aut preteritum nõ fuisse. Et de primo quidẽ patet statim: qd alias poneretur contradictoria simul esse vera: et idem simul esse verũ et falsum: quod est impossibile: le etiã diuine potẽtie: sicut tangit Aug. cum dicit: non est in dei voluntate: vt eo sit aliquid falsum quo verum est. De scdo autẽ quo minus clarũ est. pñs: qd sicut supra habitum est in materia de ppositionibus de futuro: impossibile est qd ppositio singularis de inesse de futuro anteq̃ futurũ ponatur inesse/ siue tẽpore sue futuritionis: vt sic loqui liceat: sic successiue vera: et falsa: ita impossibile est qd aliquid anteq̃ sit: sit successiue futurũ et nõ futurũ. Et similiter impossibile est qd aliquid postq̃ fuerit sit successiue preteritũ et non preteritũ. Et ad hũc sensum procedit principaliter Aug. Nam et talis sensus magis qd primus cõmuni vsu videtur capi. cũ dicitur qd futurũ potest fieri non futurũ/ aut preteritũ fieri non preteritũ: factio enim importare videt quãdã successiõẽ/ vel transitũ ex affirmato in negatiũ/ vel cõtra: sicut cũ dicimus qd album potest fieri non albũ/ aut non albũ: album. Et qd ista sit intentio Aug. patet. sic enim incipit loqui de hac materia. Porro si audiam qd aliquid futurũ erat: et deus fecit ne fieret fidissime respondẽdo: illud potius futurũ erat qd deus fecit: non id quod si futurũ esset hoc fecisset. Nam deus qd facturũ erat hoc sciebat. Et ideo simul sciebat hoc futurũ nõ esse quod ne fieret facturũ erat. Et pculdubie potius verum est qd deus scit qd opinatur homo. unde post imediate sequuntur verba preallegata. Unde ab illo qd non possunt futara non fieri: et etiã vsq̃ ab illa que

plij. xliij. & xliij.

Prima

Secundus.

Jo. dicit.

sumpta sunt arguendo inclusiue p quem totum pcessum non vult aliud Aug. nisi qd sicut deus nõ potest facere de preterito non preteritum: sic qd illud postq̃ fuit preteritum sit non preteritum. Ita qd sit verum dicere hoc fuit preteritum et non fuit preteritum: quia tũc aliquid esset simul verum et falsum. sic non potest facere de futuro non futurum: anteq̃ illud sit: sic qd postq̃ fuit futurum sit non futurum. Et de similitudine est de ppositionibus de preterito quantum ad desinere esse verum: et de illis de futuro quantum ad incipere. Nam sicut nulla de futuro (ad verum intellectum in superioribus datum) ante instãas pro quo enũtiat aliquid: potest incipere fore esse vera: ita nulla de preterito potest post instãas pro quo enũtiat aliquid fuisse desinere esse vera. Et ideo dicit Aug. qd sententiam qua dicimus vere aliquid fuisse deus non potest facere falsam: quod est intelligẽdum stante suppositione qd prius fuit vera. Necessẽ est enim qd si fuit vera semper postea vera sit: sicut necesse est qd si sententia de futuro sit vera semper prius fuit vera. Et ideo subdit ipse semper erit verum fuisse id qd erit et non est: et ibi erit verũ fuisse vbi erat verum anteq̃ fuerat futurum esse quod non erat. Ex his patet: qd necessitas preteritorum ad fuisse et futurorum ad fore fm Aug. qui de vtrĩq̃ simul loquitur non est necessitas absoluta: sed conditionata tñ: et similitur impossibilitas futurorum ad nõ fore: et preteritorum ad non fuisse conditionata est et non absoluta. Et ideo sicut simpliciter loquendo: futurum potest non fore. ita diceretur qd preteritum potest nõ fuisse per potentiam dei: nec ex intentione Aug. ibidem videtur posse haberi oppositum. Ad auctoritates Ansel. potest dici. qd ipse in prima nullam facit mentionem de potentia dei vt patet: sed dicit qd fieri nõ potest vt res preterita fiat non preterita: sicut res pñs potest fieri nõ pñs: et res nõ ex necessitate futura pot fieri nõ futura. Et certe verũ est qd nõ pot fieri. Nam p potẽtiã creatã aliqua res pñs pot fieri nõ pñs: et res aliqua cõtingenter futura potest fieri non futura: non sic autem est de re preterita: quoniam nulla preterita potest per aliquam potẽtiã creatam fieri nõ preterita. Cum hoc tamen stat hoc esse possibile per potentiam dei. Nam et hoc non negat Ansel. Ad secundam autem auctoritatẽ eiusdem in qua specialiter loquitur de potentia dei diceretur: qd in eodem sensu dicit deum non posse facere quod factum est nõ esse factum. In quo dicit deum non posse facere verum esse falsum: quod patet. primum enim iducit pro exemplo ad declarationem secundã: sed constat qd quis verum posse esse falsum sit impossibile in sensu composito: nec deus posset facere qd idem sit simul verum et falsum: aut supposito qd aliquid sit verum non potest stante supposito. facere qd sit falsum: in sensu tamen diuiso et simpliciter et absolute loquendo aliquid verum vt pote contingens deus potest facere esse falsum: et quis similiter non posset facere factum non esse factum: supposita constantia subiecti: simpliciter tamen et absolute quod factum est: potest deus facere non esse factum: et sic dictum Ansel. conformatur dicto Aug. pmissio nec est contra. Ad aliam auctoritatẽ. videlicet. 6. ethi. arguendo allegatam dicitur. qd non est curandum de Athagone: aut de pphilo sopho. cum hoc nõ solum neget a potentia dei: sed et multa alia: que tamen posse deum vera et certa fide tenemus: vt creare et annihilare: et resuscitare: et corpora plura in eodem loco primo ponere: et alia innumerabilia. Unde in hoc sicut in illis fuit sacrilega opinione deceptus. Ad rationem primam que adducitur: dicendũ qd ista fm virtutẽ sermonis: esset concedenda simpliciter. deus potest facere rem que fuit non fuisse. quia ista. deus facit rem que fuit non fuisse. propter implicationem est impos-

Cap.

bilis: et eodẽ modo forte ista neganda esset. deus potest facere rem preteritam non fuisse: sed si hoc totum remque fuit vel rem preteritam ponatur in parte subiecti: sic dicẽdo. rem que fuit vel rem preteritam deus potest facere nõ fuisse: quia ista de virtute sermonis videtur habere tãtus sensum diuisum absolute fm istam viam: posset concedi vel si aliquibus videatur distinguenda: quod satis vtile est propter minus exercitatos in logica: quis nõ alias necessariũ: ipsa concedenda esset in sensu diuiso non tamen in sensu composito. Sic ergo diceretur qd rem aliquã que vere est preterita vt Adam et Euas deus potest facere nõ fuisse. Et similiter non preteritam vt antichristum potest facere fuisse. Et cum dicitur: qd aut potest facere positue faciendo etc. dicendũ esset qd Adam. verbi gratia. potest facere non fuisse: non quidem positue ipsum efficiendo: sed negatiue non producendo ipsum in preterito: vel si sic liceat loqui non produxisse. hoc est quia potest non produxisse: non autem solum nõ producendo ipsum in presenti vel in futuro. Nam multe sunt res preterite quas deus nec produxit: nec vnq̃ produxit: et tamen nunq̃ erit verum ipsas non fuisse: sed si ipsas nunq̃ produxisset vnq̃ nõ essent preterite nec fuissent: et per consequens non esset verũ nõc ipsas fuisse. probatio autem que adducitur hic supponit et intendit tñ in secundo sensu. negando productionẽ in presenti et futuro tñ: et ideo non valet. Contra autem rem non preteritam vt antichristum. verbi gratia. potest deus facere fuisse positue. s. ipsum efficiendo: sed in preterito etiã. Nam potest ipse produxisse ad quod sequitur ipsum fuisse. Ad secundam rationem posset primo instari. Nam simul modo argueretur qd futurũ. verbi gratia. antichristũ deus non potest facere non esse futurũ anteq̃ poneretur in esse. Et sic non esset possibile per diuinã potẽtiã quin antichristus aliquando esset: quod non potest sane concedi. patet. quia antichristũ non fore est vnus non ens: ad illũ modũ loquendi: quod non sequitur ppter positionẽ aut destructionẽ alicuius entis. Si enim quilibet res creata destrueretur. adhuc sciret qd antichristus esset futurus. et si omnis alia entitas causaretur adhuc idẽ faceret. Responderi tamen posset ad rationem fm distinctionem positã de facere in principio questionis. Nam si sumatur proprie primo modo distinctionis: concedẽdũ est qd deus non potest facere preteritum non fuisse: nec mirum: quia nec existens potest facere non esse ad illum sensum: sed neganda est tunc vltima consequentia qua inferretur. ergo res preterita non potest non fuisse. Nam oppositum stat cum antecedente. potest enim non fuisse: nõ quia deus potest facere eam non fuisse ad sensum illud: et quia deus potest eaz non fecisse. Si autem sumatur facere cõmunitur vel improprie secundo modo: quẽma modum Augustinus dicit: qd res quas condidit priusq̃ fuerit deus egit vt non essent. sic concedere ab illis qui tenuerunt istam viã qd deus potest facere preterita non fuisse: quia scilicet potest non fecisse: cum tamen posset fecisse: et tunc ad maiorem rationis distinguendũ est de obiecto potentie. Nam vno modo accipitur proprie: et sic illud tñ quod deus potest facere primo modo potest esse obiectum diuine potentie: et sic concedenda esset maior: et vltimus cõclusio illa deus non potest facere etc. Nam tunc vadit in primo sensu de ly facere. Alio modo obiectum potentie accipitur communiter vel improprie: et sic etiã id quod deus potest facere secundo modo potest esse obiectum potentie diuine: et in hoc secundo modo neganda est maior. Ad probationem diceretur non sequi si deus non esset nihil foret. ergo deus nõ est causa vt nihil sit: nihil supple aliud a deo. Nam et si deus nõ fuisset res anteq̃ fuissent condite non fuissent: et tamen fm Aug. deus fuit causa qd priusq̃ essent res ille nõ fuerit: quia ipse potuit prius

producere: et non potest fieri hoc est fuisse causam ad illud intellectum de facere sed non. In negatiue. iste aut arguens imaginat qd deus dicat ea de non esse: quasi positue faciat: et pducatur illud: que imaginatio est falsa. Ad secundam rationem concederetur oia illata tam possibile. Unde licet alibi non posset deus facere esse nigrum postquam fuit album sine eius mutatione: posset tamen illud facere nigrum sine motione: quia posset illud facere nigrum fuisse album: et semper fuisse nigrum: ita de alijs exemplis dicitur suo modo. Ad quartam istaretur similiter de futuro qd non posset fieri non futurum sic. ponatur qd hac die fiat qd antichristus non sit futurus: tunc hec est vera. nunc primo factum est qd antichristus non est futurus. ergo non est futurus. Et ex alia parte sequitur: qd antequam hoc factum fieret fuit futurus. ergo adhuc est futurus posito qd sit adhuc in instanti in quo erat futurus antequam hoc fieret. Ad rationem diceretur negando illa consequentia: quia ex eo qd ponitur ista die factum: qd mundus non fuerit inferatur ista esse veram. nunc primo factum est qd mundus non fuerit: quia non est positum in antecedente qd nunc primo fiat: aut sit factum qd mundus non fuit: et hoc si poneretur negandum esset: quia non est possibile vt deus faciat nunc mundum non fuisse: quin semper fecerit mundum non fuisse: sicut non est possibile nunc esse deum non fecisse mundum: quin semper fuerit verum. Unde imaginatio arguendi vadit quasi detur. qd deus potest mundum postquam fuit facere non fuisse quasi transmutet de fuisse in non fuisse: que imaginatio est impossibilis vt supra dictum est ad auctoritatem Aug. Nec hunc sensum concipiunt qui tenent via ista: sed sicut est intelligendum qd futurum antequam fiat: deus potest facere non futurum: non qd posset ipsum transmutare de esse futurum in non esse futurum: sed quia potest non esse facturum ipsum: sic intelligendum est qd preteritum potest facere non fuisse: quia potest illud nunquam fecisse. Ad quintam primo posset instari deducendo ad inconueniens idem tam in reuelationibus de presenti qd futuris Nam posset reuelare qd Petrus est romae: et tamen Petrum annihilare. Et posset reuelare qd antichristus erit in. a. instanti: et tamen antichristum nunquam causare: et vtriusque mentiretur. consequentia patet: quia prima reuelatio est distincta res a Petro et secunda ab antichristo: vel esset distincta si antichristus esset. Diceretur ergo ad argumentum qd vtriusque deus potest facere Adam non fuisse et illam entitatem que fuit reuelatio: nihil fuisse: non tamen fuisse reuelationem. posset enim eam fecisse absque subiecto: aut nulli per illam aliquid significasse. sicut dicendum esset de reuelationibus de presenti: et de futuro: et sic non sequitur quod inferatur. hoc modo responderent qui huius dubij partem affirmatiuam tenerent.

Qui vero tenent negatiuam possent ad rationes pro opposita parte adductas etiam respondere. Unde ad primam cum dicitur ad Adam non fuisse non sequitur primum principium non esse verum: hoc non esset concedendum. Ad probationem diceretur qd non sequitur: non plus potest probari qd ad Adam non fuisse sequitur primum principium non esse verum qd ad antichristum non fore. ergo non plus sequitur ad Adam etc. Et est ratio. quia sunt multa que includunt vel antecedunt ad contradictionem: et tamen non potest euidenter ostendi qd contradictoria includant. verbi gratia. qd deus non sit trinus personaliter vtriusque includit contradictionem: et tamen non potest euidenter ostendi. Similiter fm multos doctores non euidenter ostendi potest qd includat contradictionem esse plures deos: et tamen certum est qd includit. Si diceretur in proposito. Et ideo licet sequatur: ad hoc non sequitur primum principium non esse verum: ergo hoc potest per diuinam potentiam esse verum. non tamen sequitur non ap-

paret: vel non potest ostendi qd ad hoc sequitur primum principium non esse verum. igitur hoc potest per diuinam potentiam esse verum. Et hoc ideo: qd non sequitur. non potest ostendi qd ad hoc sequitur primum principium non esse verum. ergo ad hoc non sequitur primum principium non esse verum: vt patet in exemplis premis. Ad illud autem quod annectitur: qd ista. adam non fuit aliquando fuit vera: diceretur qd licet aliquando fuit vera: et per oia non per se antecedens ad contradictionem: tamen quia nunc sua opposita est necessaria propter transitionem in preteritum ipsa est impossibilis: et per consequens ad ipsam esse veram sequitur primum principium non esse verum: et ipsa necessario per accidens antecedit ad contradictionem. Ad secundam negarent antecesses: et ad probationem dicerent non esse simile de futura nodum posito in esse: et de preterito iam posito i esse. Nam vt dictum est hec est facta necessaria. ad hanc fuit: et per consequens adam non fuisse est impossibile: ex quo vltra sequitur qd deum non voluisse eternaliter aliquid producere adam est impossibile: non sic de antichristo: quia ista non est necessaria: sed mere contingens. antichristus erit. Ad tertiam rationem qua inferitur: qd deus posset mentiri patebit responso in questione sequenti. Ad auctoritatem Aug. dici posset. qd illa comparatio est sic intelligenda qd sicut simpliciter impossibile est preterita non fuisse facta. sic impossibile est: vt aliqua sint: vel fuerint futura: et non sicut fuerunt futura. Ad Antel. diceretur: qd ideo dicit. non recte dici impossibile etc. quia qd hoc non posset non est ex eius impotentia: sed quia illud non est possibile fieri: et ideo recte dicitur dicitur non posse fieri. Non autem recte dicitur: qd deus non potest illud facere. Et hoc etiam vult dicere: cum ait: qd sua voluntas nulli subditur necessitati vel impossibilitati: quod vero vterius dicitur de illa necessitate: consequens non est contra: quia licet ibi dicat esse talem necessitatem consequentem: et hoc commune sit ad tria tempora: cum hoc tamen fiat qd in preterito sit necessitas etiam antecesses. de qua loquitur: nec oppositum huius ibi dicit. Et ecce posui vtriusque partis probationem et defensionem: quarum que preferenda sit doctorum iudicio relinquo. Ad argumenta contra secundam conclusionem. Ad primum nego consequentiam. Non enim sequitur: quilibet entitatem quam deus potest coagente creatura producere: potest nullo coagente producere. ergo deus potest nullo coagente producere actum culpabilem/ seu peccatum: sed sequitur. ergo actum culpabilem/ vel peccatum potest deus nullo alio coagente producere/ nec ex ista sequitur prius. Sicut non sequitur: mortuum potest deus facere viuens. ergo deus potest facere mortuum viuens. Nam prima est vera/ siue subiectum supponat pro eo quod est/ siue pro eo quod potest esse mortuum: et secunda est falsa: quia hec. deus facit mortuum viuens: non est possibile: quod tamen sequeretur si illa esset vera. Sic hec est vera actum culpabilem potest deus facere nullo alio coagente. Nam illam entitatem que est actus culpabilis: vel etiam que potest esse culpabilis: deus potest nullo alio coagente producere/ nec plus denotatur per illam propositionem: sed secunda est falsa: quia hec est impossibilis. deus nullo alio coagente facit actum culpabilem: que tamen per priorem denotatur esse possibile: ex eo scilicet qd illa est singularis cuius subiectum est nomen proprium et actum culpabilem ponitur a parte predicati: quod fm logicos semper appellat suam propriam formam. Unde si aliqua entitatem que est/ vel potest esse actus culpabilis: deus faceret nullo alio coagente: non tamen hec tunc esset vera: deus facit actum culpabilem: quia ille tunc non esset actus culpabilis. Sed contra potest argui sic. hic actum deus potest facere nullo alio coagente: et hic actus non potest

Cap. 2.

esse non culpabilis. ergo deus potest facere etc. Hinc quatuor ad primam partem patet: qd sequitur ex secunda conclusione quicquid actus demonstrat. Et quo ad secundam partem etiam patet: qd odium dei non potest esse non culpabile: et ponatur qd aliquod odium dei demonstrat in vtraque parte antecesses. Consequenter probatur: qd si ponatur in esse: qd illud actus deus faciat: tunc iste esset simul vere. hunc actum deus facit nullo alio coagente. hic actus est actus culpabilis. Et ex istis expositio sequitur. ergo actus culpabilis deus facit etc. que certe conuertitur in ista. deus nullo alio coagente facit actum culpabilem. Ad idem negando an rationem secunde partis. Et hoc ideo: qd odium dei potest esse non odium. Unde si illum actum qui est odium dei. verbi gratia. qui est in mente diaboli: aut qui est possibile esse in mente alicuius: deus faceret sine subiecto sicut bene posset: tunc ille non esset odium: sicut tunc nullus formaliter eo esset odium: impossibile est enim aliquid esse odium: nisi sit eo aliquid odium sicut impossibile est aliquid esse amorem nisi sit aliquid eo amans fm Aug. s. de trinit. imo forte sicut aliquid dicitur: si entitas illa fieret solo deo in ipsa voluntate: adhuc non esset odium: nec voluntas ea formaliter odiret: nec aliquid vellet aut nollet: cum ad hoc qd voluntas velit aut nollet: diligit aut non diligit: requiritur qd talem actum partialiter efficiat. Primum tamen certum est: nec oportet ponere illud secundum: qd non sequitur: qd si quilibet entitatem potest deus solo facere: qd quilibet potest se solo in quolibet vel in hoc vel in illo facere: etiam in quo illa coagente creatura posset facere. Ad secundam rationem concedunt aliqui conclusionem: sed meo iudicio male: qd probatur primo: quia si talis odium deum mereretur. possibile etiam esset et naturaliter qd simul quis odiret deum et diligeret deum. consequens est falsum. vt patet ex distinctione. 17. vbi probatum est contra naturaliter non posse esse in eodem. Et fm hanc doctrinam etiam hoc est verum: et tamen hoc sequitur: et non solum de potentia dei: sed etiam naturaliter: quia in casu non ponit deum specialiter agere nisi quantum ad rationem precepti. Et sequentia prima patet: quia cum omnis actus meritorius peccat ex charitate nulli actui meritorio est impossibile actus charitatis. Confirmatur: qd si talis odium mereretur. hoc esset: quia eo qd deum diligeret: vellet implere eius preceptum. Aliter ergo respondeo ad argumentum. Et nego consequentiam. Ad probationem cum dicitur: qd deus potest dare preceptum alicui existentem in charitate: qd ipse odiret deum: quod factum ille obediret mereret. Dico primo: qd deum facere tale preceptum potest intelligi dupliciter. Uno modo sic qd cum hoc etiam ageret vel coageret in illo iudicium quo iudicaret preceptum fieri ab eo et esse implendum. Et similiter coageret actum odij: et hoc modo nego illud esse possibile. Sic enim sequitur: qd deo auctore homo peccaret: qd est impossibile. Alio modo potest intelligi qd simpliciter et absolute faciat preceptum: non autem ad predictos actus coagat: et tunc patet qd non sequitur qd ille posset odire meritorie: quin immo nec qd odire. Secundo dico qd dato tali precepto. ille non tenetur: nec deberet illud implere. Et est ratio: quia impossibile est: qd daretur illud preceptum ad erequendum: sicut impossibile est impletionem eius esse a deo volitam seu placitam sibi: et si aliquid iudicaret ipse erraret. Et si etiam ex tali iudicio odiret: non mereretur: sed forte daretur ad eius tentionem seu probationem: aut alia aliquam causam: sicut Abaac preceptum datum est de immolatione Isaac: non ad erequendum: sed ad vere pbandum eius obedientiam: quibus dicitur illud ad erequendum dari potuisset. Tertio dico qd quibus talem orationem precepti: deus posset se solo causare qd tantum modo probatur ex conclusionibus predictis: non tamen sequitur: qd deus posset precipere illud alicui: aut facere talem orationem

illi precepti: possit enim illam entitatem causare non significari: seu qd sic nullius esset significatiua: aut esset alterius significati: aut etiam nulli homini aliquid significaret: sicut et formari posset in aere vbi nullus audiret: aut etiam tam vocalem qd mentalem posset sine subiecto causari: si sic faceret nulli per illam precipere aut preceptum daret. Ad rationes principales respondeo. Ad primam dico qd illa maior. Nullum qd deus non vult facere deus potest facere: est simpliciter falsa. Et ad probationem dico qd cum Aug. dicit. hoc solum non potest deus qd non vult: non est intentio eius dicere qd nihil qd deus non vult: ipse non potest: cum ipse expresse dicat in enchi. qd voluntas dei efficacissima multa potest que non vult: nihil autem vult qd non possit: sed intentio eius est qd deus non potest aliquid facere: si volens non velit illud facere vt dicit ibidem: ita qd ista intelligatur esse impossibile. Deus facit aliquid qd non vult facere: cum hoc tamen verum est: qd multa que non vult facere potest facere: sicut multa que non vult facere velle. Unde et si aliqua que nunc vellet facere faceret: tunc vtriusque vellet ita facere. Ad secundum cum dicitur. nullum qd deus non debet facere deus potest facere: dicendum qd hoc verbum debet: aliquando importat obligationem: et si sic sumatur propositio est simpliciter neganda: quia nullum qd deus facit vel non facit. deus debet vel tenetur vel est obligatus facere: aliquando importat decentiam: sicut indebitum fieri dicitur qd sit indeceter: et opus prauum et indecens dicitur indebitum. Et in isto sensu propositio etiam in sua proprietate neganda esset: si tamen numeretur improprie vt sensus esset: qd deus non posset aliquid facere: qd non deceret illum facere: si illud faceret: vera esset et non concluderetur aliquid contra propositum. Ad tertiam si fm strictam logicam quis vellet in concedere: concedere essent premisse et conclusio neganda: que vtriusque falsa est nec mirum: quia sicut patet. discursus ille non seruat debitam formam: qd si ibi illa illatio sumatur vt vera: alia consequentia adhuc non valet: quia oppositum consequentis bene fiat cum antecedente. Unde si modo aliquo videtur possibile probari: maxime illud fieret sumendo oppositum consequentis cum secunda parte antecedentis. Et arguendo sic. Omne possibile fieri potest deus facere: sed aliquid possibile fieri non est bonum nec iustum a deo fieri. ergo aliquid qd non est bonum et iustum a deo fieri potest deus facere: sed ista conclusio quis repugnet nullum qd non est bonum et iustum a deo fieri deus potest facere. non tamen ista. deus potest facere aliquid qd non est bonum et iustum fieri a deo: et hec erat sumpta in prima parte antecedentis. Nec prima sequitur ex ista: sicut nec ex ista. deus non potest facere aliquid mortuum viuens. sequitur. ergo nullum mortuum deus potest facere viuens. vt supra dicebatur. Si aliquis familiarius velit respondere: distinguenda esset illa maior fm duos sensus vt distinguit Augustinus. Nam vnus sensus potest esse qd deus non potest facere nisi illud quod si faceret esset bonum et iustum fieri: ita qd ista nunquam potest esse vera. deus facit aliquid quod non est bonum et iustum fieri: et sic est vera. Et si minor numeretur eodem modo sic. sed aliquid possibile fieri si illud deus faceret non esset iustum fieri. statim patet qd ipsa est falsa: quibus enim omne qd fit a deo sit bonum et iustum fieri: et omne qd fieri potest et non fit: sit bonum et iustum non fieri: quod cumq; tamen eorum que non sunt si fierent ita esset bonum et iustum fieri sicut sunt etiam illa que nunc sunt.

Distinctio. xlj. xliij. & xliiij. Questio secunda.

7. 4.

deum non potest fieri impossibile ostendi

Secundo quero vtrum deus possit dicere falsum. Et videtur qd sic. Primo: quia quicquid potest creatura deo cogente deus potest per seipsum nullo alio cogente. hoc patet ex precedenti questione: sed creatura cogente deo potest dicere falsum: ergo deus per seipsum nullo cogente possit dicere falsum. Secundo falsum dici non est impossibile. ergo deus potest per seipsum dicere falsum. Antecedens est notum. Et consequentia probatur: quia quicquid non est impossibile fieri deus potest se solo facere. vt patet ex precedenti questione.

Ad oppositum deus non potest facere aliqd prauum. ergo non potest dicere falsum. Antecedens est notum. consequentia probatur per illud prophete. Fidelis deus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis: vbi sicut dicit cum sanctum in opere suo ita fidelem in verbo.

Hic primo premittis quibusdam distinctionibus ponam aliquas conclusiones. Secundo obijciam et solvam obiectiones.

Quantum ad primum sciendum: quod dicere sumitur dupliciter. Nam vno modo id est est quod dictum proferre vel formare. Alio modo idem est quod per dictum aliquid significare: et ista distingui abinueniunt. Nam etiam oratio sic a dicente profertur: quod non significatur: et significatum orationis sic a dicente significatur: quod non profertur. et hoc modo rectius et magis proprie sumitur dicere sicut potest haberi ex intentione Augustini in libro contra mendacium. circa medium. vbi ait: quod que significantur vtiq; ipsa dicuntur. Et sic hoc dicere falsum dupliciter sumitur. Vno modo idem est quod proferre seu formare dictum vel enuntiationem per se falsam. Alio modo idem est: quod per enuntiationem vel dictum significare falsum: accipiendum falsum pro falso enuntiatum seu significabile: iuxta intellectum in precedentibus datum frequenter. Et distinctio patet. Nam contingit aliquem dicere falsum vno modo et non alio modo sicut patet in locutione ironica: et etiam tropicis ac alijs figuratis: in quibus etiam ipse enuntiationes que profertur. per se falsae sunt: et tamen que per ea significantur sunt verae: et ideo proprie loquendo et recte non tunc dicuntur falsa sed vera: sicut prolixe vbi supra Augustinus declarat. Unde ait: quod in talibus vera non falsa dicuntur: quoniam vera non falsa significantur: et paulo ante ait: quod non est mendacium quando ad intelligendum veritatis aliud ex alio significantia referuntur. Et hoc patet: quod nullus recte et proprie dicitur dicere falsum: nisi intendat per suum dictum significare id quod est falsum: et hoc etiam sufficit: etiam si non intendat significare falsum. Si questio intelligatur de dicere primo modo dicendum vtiq; est quod deus potest dicere falsum: quod patet: quia frequenter sic dicitur falsum. Unde Beatus Augustinus ait ironice de Adam cum peccasset. ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis: quod dicitur per se et propriam significationem falsum fuit: et per consequens falsum deus protulit et falsum dixit illo modo. Verum quia per illud non intendebat significare vel enuntiare Adam factum esse sicut deum: quod amen illud dictum in sua propria significatione significat: sed intendebat significare oppositum: quod vtiq; verum erat: ideo non falsum secundo modo: sed verum dixit. Similiter Christus talia dicta metaphoricis frequenter et per se falsa protulit: vt in euangelio patet: quibus per illa non falsa: sed vera significauit.

¶ Rursus secundo modo dicere falsum contingit dupliciter. vno modo scilicet assertorie. alio modo non assertorie. Assertorie quidem quis dicit falsum quando per suum dictum perfectum et integrum significat falsum. verbi gratia. si quis dicat deus non est. Non assertorie autem quando per suum dictum integrum significat verum: sed per partiale et imperfectum significat falsum. verbi gratia: sicut psalmista ait. Dixit insipiens in corde suo non est deus. vbi certum est quod per se non dixit assertorie seu asseruit falsum: sed verum: quia solum hoc asseruit quod per suum integrum dictum significauit scilicet quod insipiens dixit: deus non est: et hoc vtiq; verum fuit. Et nihilominus etiam ipse idem in parte sui dicti falsum significauit. Idem in locutionibus conditionalibus que sunt vere: et partes sunt falsae: quas qui dicit vtiq; falsum dicit: non tamen falsa: sed vera asserit. Et si de tali dicere falsum non assertorie intelligatur: questio non haberet dubium. Nam constat quod taliter frequenter deus dixit falsum. Unde Iohannes. 7. ait Saluator: iudeis loquens de patre. Si dixerem quod nescio cum ero similis vobis medax: in quo totali dicto patet inclusus esse hoc partiale: nescio eum: quod vtiq; falsum est: multa alia ex epla in veteri et nouo testamento possent adduci. Non igitur intelligenda est questio de dicere falsum primo modo: sed assertorie. Circa quod etiam aduertendum quod quis potest assertorie dupliciter dicere falsum. Vno modo precise. Alio modo intendens quod ille cui dicit falsum assentiat ei quod dicit et per hoc quod duplex sensus haberi potest de questione. Vnus vtrum deus possit alicui dicere falsum: intendens quod ille assentiret suo dicto. Alius vtrum absolute possit dicere falsum et per vtiq; sensum pono conclusionem negatiuam. Et est ergo prima conclusio. quod deus (in sensu dato de dicere falsum) non potest alicui dicere falsum intendens et volens quod ille assentiret suo dicto. Hanc proba primo sic si deus tali intentione possit alicui dicere falsum: deus possit mentiri. Hoc patet ex diffinitione mendacij communiter concessa: qua dicitur vt ait Augustinus. in libro contra mendacium: quod est significatio falsa cum voluntate fallendi. quod alijs verbis: sed eadem sententia: loquedo de mendacio vocali potest per se eundem in libro de mendacio vocali diffiniri: quod est enuntiatio falsum enuntiare volentis vt fallat. Et ideo vt ait: nemo dubitat mentiri eum qui volens falsum enuntiare causam fallendi: qua propter enuntiationem falsam cum voluntate ad fallendum prolata manifestum est esse mendacium. Nec ipse. Nec omnia sunt in proposito: quia non est aliud aliquem fallere: quam facere vt assentiat falso: sic enim ille fallitur et errat. Sed falsitas consequentis patet: tum expressa auctoritate Apostoli dicitis in epistola ad hebreos. Impossibile est mentiri deum. Tum auctoritate Augustini in libro de symbolo sermone primo. iuxta principium. vbi super illo articulo. Credo in deum patrem omnipotentem. ait sic. Deus omnipotens est: cum sit omnipotens: mori non potest: falli non potest: mentiri non potest. Et quod ait Apostolus seipsum negare non potest: quod multa non potest et omnipotens est: et ideo omnipotens est: quia ista non potest. Nam si mori posset: omnipotens non esset: si mentiri: si falli: si fallere: si inique agere non esset omnipotens. quia si hoc in ipso esset non esset dignus quod esset omnipotens. Nec Augustinus.

¶ Item. 22. de ciuitate dei loquens de philosophis negantibus resurrectionem esse possibilem ait. Cum de omnipotentia dei qua tot et tanta facit mirabilia iam multa dixerimus: si voluit inuenire quod omnipotens non potest habent prolixus. Ego dicam mentiri non potest. Credo enim ergo quod potest: non credendo quod non potest: notaque cedentes quod mentiri possit facturuz credant esse quod se facturum esse promissit. Ecce per Augustinum quod deus per omnipotentiam suam: qua facit magna mirabilia: et

causam quodammodo doctorem modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

te illud possent: qui tamen non faciunt: quod non nisi de ordinata voluntate et culpabili possunt. Patet igitur quod tamen apostolus et Augustinus omnem falsam significationem cum voluntate fallendi absolute vocant mendacium: ideo quod plus est: et confirmat propositum Augustini vbi supra dicit esse dubium. Vtrum omne mendacium sit cum intentione fallendi: propterea quod videri potest: quod omnis falsa significatio cum voluntate falsum enuntiatum (esto quod non sit cum voluntate fallendi) sit mendacium: quod nulli dubium sit: omnem falsam significationem cum voluntate fallendi esse mendacium: patet igitur quod ista bona est. Secunda quoque responsio etiam non valet. Nam quod concedit esse impossibile deo mentiri de ordinata potentia tamen: non autem de absoluta repugnat expresse intentioni Augustini in preallegata auctoritate: quod patet ex tribus. Primo: quod omnipotentia dei non attenditur per potentiam ordinatam quod nunc est: quoniam per tale non omnia potest: sed per absolutam. Cum igitur ab omni potentia Augustinus excludat posse mentiri: sequitur quod hoc etiam excludit ab absoluta potentia eius. Secundo quod vni formiter etiam Augustinus negat deum posse mentiri: et ipsum posse mori et falli. Et constat quod nec de potentia absoluta deus potest illa. ergo nec mentiri. Tertio idem patet ex ratione qua ibidem probat deum non posse aliquod illud. ait enim si mori posset: si mentiri si falli si fallere posset: non esset omnipotens. Et patet: quod si hoc inquit in eo esset: non fuisset dignus qui esset omnipotens. Si Augustinus in auctoritate ista loquitur de posse absoluto habere propositum. Si non absoluto sed de coposibilitate ordinationi diuine: quod dicit posse per potentiam ordinatam: quoniam an deus absolute possit ordinare se mentiturum aliqui: vel non: si non: ergo nec absolute potest mentiri: quod est propositum. patet consequentia: quia licet non per hanc ordinationem deus possit quicquid absolute et simpliciter potest: nihil tamen absolute potest: quoniam potest ordinare se illud facere: et per consequens quoniam potest illud per aliquam potentiam ordinatam possibilem ad bonum intellectu communis dicti de potentia ordinata dei: si vero dicat quod absolute possit ordinare et. ponatur quod ita ordinet et. sequitur per probationem Augustini quod ipse non erit omnipotens: quod tunc non erit minus verum dicere: quod potest mentiri: non fuit dignus: vt esset omnipotens: quod nunc hoc vere dicat: sicut est cuiuslibet in proposito. Cum ergo absolute impossibile deum non esse omnipotentem: sequitur quod absolute impossibile est ipsum posse mentiri. Quod vero ad rationem dicitur quod si quis auctoritate diuina aut si deus preciperet: vt mentiretur: non peccaret: expresse est contra Augustinum. cur deus homo lib. 1. vbi ait. Quod autem dicitur: quod quod vult deus iustum est: et quod non est iustum non ita intelligendum: vt si deus velit quodlibet in conueniens: minus tamen sit: quia ipse vult. Non enim sequitur: inquit: si deus vult mentiri iustum esse mentiri: sed potius deum illum non esse. Nam nequaquam potest velle mentiri voluntas: nisi in qua corrupta est veritas: immo que deferendo veritatem corrupta est. Cum igitur dicitur: si deus vult mentiri non est aliud: quam si deus est talis natura que velit mentiri: et idcirco non sequitur: iustum esse mendacium: nisi ita intelligatur: sicut cum de vobis impossibilem dicimus: si hoc est: illud est: quia nec hoc est: nec illud est: et paulo post concludit: itaque de illis tantum verum est dicere: si deus hoc vult: iustum est: quod deum velle non est inconueniens. Et hinc primo patet: quod illa responsio falsum assumit. Secundo principalis conclusio confirmatur ex eo quod dicit sequi: si deus vult mentiri deus non est deus: sequitur enim si deus dicit falsum cum intentione fallendi: deus vult mentiri: vt probatum est. ergo si deus sic dicit falsum deus non est deus: et per consequens: si deus potest dicere falsum: deus potest non esse deus. consequens est falsum. ergo et antecedens. Et secundo principaliter ad conclusionem arguo sic: si deus possit alicui

Contra illos doctores vbi supra

Cap. 2.

Cap. 7.

Cap. 6.

Cap. 12.

Cap. 21.

Cap. 22.

Cap. 23.

Cap. 24.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 29.

Cap. 30.

Cap. 31.

Cap. 32.

Cap. 33.

Cap. 34.

Cap. 35.

Cap. 36.

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere fidelibus quod debeant habere certam spem salutis future: dicit hoc deum Abrae (interposito iuramento) promississe vt per duas res immobiles scilicet promissionem et iuramentum in quibus impossibile est mentiri deum. fortissimum solatiu habeamus et. quasi sic arguat Apostolus. Si deus non esset facturus quod iurauit: deus iurando fuisset mentitus: quod est impossibile: aut ergo Apostolus accipit mentiri in proposito pro iurare falsum cum intentione fallendi sine pluri et habetur propositum: aut cum intentione deordinata fallendi: et tunc sua probatio nulla est: non enim sequitur: si deus non est facturus quod iurauit: aut quod tantumdem valet si deus falsum iurauit. ergo iurauit falsum cum deordinata intentione. Nam possit dici: et haberet isti dicere: quod possibile esset ipsum iurasse falsum cum ordinata intentione fallendi. Et certe sic male certificarent fideles de promissa diuina: et multo minus quam si solummodo cum deordinata intentione possit falsum iurare: quoniam satis deordinata esset quod non vellet deordinata intentionem habere: sicut multi iurarent aliqui falsum: si recta voluntate

per consequens per potentiam suam absolutam non potest mentiri. Tum tertio ratione: quia sequitur quod deus possit peccare seu vitiose agere: aut praua quod blasphemum est dicere. Consequentia patet: quia omne mendacium peccatum est per Augustinum in enchiridionibus et in libro de mendacio in fine dicit: quod quisquis esse aliquod genus mendacij quod peccatum non sit putauit: deciperet seipsum.

¶ Ad hanc rationem video dupliciter responderi per diffinitionem quorundam doctorum modernorum. Et primo quidem negando consequentiam. Et ad probationem dicendum quod illa diffinitio mendacij est falsa significatio cum intentione fallendi: debet intelligi de intentione deordinata fallendi qualis in deo esse non potest: nec quod talis esse in deo possit probatur: sed solum quod intentio fallendi. Secundo potest dici: quod accipiendum sic mendacium. videlicet pro falsa significatione fallendi sine pluri. consequens non est falsum loquendo de dei potentia absoluta: sed de ordinata tamen: et sic intelligende dicerentur omnes auctoritates Apostoli et Augustini. Et ad rationem vero cum dicitur quod deus possit tunc peccare: quia omne mendacium est peccatum: dicitur quod hoc est verum si fiat sine auctoritate diuina: quale nunc de facto est omne mendacium: cum nulli concedatur posse impune mentiri. Si tamen alicui preciperetur vel concederetur auctoritate diuina mentiri sicut dicunt esse possibile de dei potentia absoluta: illud nullatenus esset peccatum. Et ex quo etiam sequitur: quod si deus per seipsum alicui diceret falsum cum intentione fallendi: ac per hoc mentiretur sic sumpto mendacio non peccaret. Iste responsiones non sufficiunt: non quidem prima: quia illa glossa nullatenus consona est intentioni Apostoli neque Augustini. Et de Augustino quidem patet. Nam ipse in libro de mendacio vbi predictam asserit diffinitionem principaliter pertractat hanc questionem. Vtrum liceat aliquando mentiri. Ad cuius discussionem dicit primo. videndum esse quis verus dicatur mentiri: seu quid sit mendacium. Et tunc ex communi confessione sumit diffinitionem illam premissam exprimentem quid nominis mendacij. Et deinde statim procedit ad inquirendum quid principaliter queritur. Constat autem quod si in diffinitione quid nominis mendacij: que communiter presupponitur disputationibus. poneretur vel subintelligeretur de ordinata intentio fallendi superflua et inconueniens esset vltioris investigationis: qua inquireretur vtrum licitum esset aliquando mentiri. Nam cum de ordinatam intentionem constat nunquam licitam esse ex ipsa sui diffinitione que presupponitur: patet nunquam licere mentiri: nec de hoc questio remaneret. Idem patet de Apostolo si attendatur intentio eius: volens enim ostendere

dicere falsum cum intentione ut ille falso dicto suo assentiret: deus posset falli vel scire vel nolle alii directe fallere. consequentia patet: quia vel deus nesciret se dicere falsum: et sic putaret se dicere verum: et sic falleretur. vel si sciret se dicere falsum: et tamen vellet sibi falsum dicere: et alii assentire: vellet illi fallere: et sic posset eum sciret et voluntarie fallere: consequens aut falsum est. patet per auctoritatem per allegatam Augustini in qua negat tam posse deum falli quam fallere: quod intelligendum est per se directe: per accidens enim et indirecte frequenter deus se fallit: dicendo quedam et faciendo que alij non recte intelligentes crediderunt falsum. ipse tamen fallere non intendebat. Ad hac dicitur quod deus non potest de potentia ordinata fallere. De absoluta aut potest causando in mente alicuius falsum assensum. Si tamen hoc ipse faceret illo in quo causaret nullatenus consentiret talis assensum: ille non esset ex tali errore danatus. Sed ista solutio improbat ex intentione Augustini. sicut et solutio procedens rationis. Quod autem ille esset danatus: vel non nihil ad propositum: cum ex ipso non arguatur deum non posse fallere: sed ex eo quod fallere videtur vitiosum: et repugnans est dignitati divine. Unde Augustinus in allegata auctoritate dicit quod si hoc deus posset non esset dignus ut esset omnipotens. Contra hoc etiam est eiusdem intentionis lib. 4. contra cretios. circa medium. ubi ait. nec ideo fieri potest: ut christus det scismatico non fidem: sed sacile quom errorem etc. Tertio sicut deus posset dicere falsum etc. sequeretur quod deus posset permittere se aliquid facturum: quod ipse non esset facturum: et per consequens vitiosus sequitur. quod posset negare seipsum: contra spiritum dicere. Item. quod ipse fidelis permanet: et negare seipsum non potest. Prima consequentia patet: quia qua ratione posset vnum falsum sic dicere: eadem ratione et quodlibet. et secunda probatur per glossam super illo verbo allegata que ait: negare seipsum non potest quod faceret: si dicta sua non impleret. Hic etiam videtur quod dictum apostoli intelligendum est de potentia dei ordinata: non etiam de absoluta: sed hec intentio refellit ex intentione Augustini. ubi supra. ubi etiam allegat hoc dictum apostoli. sicut et solutiones precedentium rationum. Ista conclusio etiam probatur ex probationibus conclusionis sequentis. Secunda conclusio. quod absolute deus non potest dicere falsum. Hanc probat primo sic. Si deus posset dicere falsum in sensu supra dato: deus posset non esse deus. consequens est falsum: et consequentia probatur ex dicto Augustini confessionum. ubi sententia dicit. quod apertissime et longe a quolibet abijcenda erat dementia manichei: qui cum in libris suis plura scripserit falsa: dicebat tamen se esse spiritum sanctum: sicut christus finem veritatem est filius dei: sicut ibi aliquando dicit Augustinus. Et expressius contra epistolam fundamenti: hoc autem verum non esset: nisi sequeretur ipsum non esse spiritum sanctum ex eo quod scripsit et docuit falsum. Similiter etiam sequitur: deus dixit vel docuit falsum. ergo deus non est deus: et per consequens etiam sequitur. quod si posset dicere falsum: quod posset non esse deus. Et hinc consequentia etiam similis est consequentia infel. supra posita. vbi quod si deus vellet mentiri deus non esset deus. Hec valet dicere: quod ideo dictum Augustini est verum: quia ipse dixit falsum putans esse verum: ideo errabat. Et quo optime convincebatur ipsum non esse spiritum sanctum in quo error non potest esse: deus autem quis posset dicere falsum: non tamen potest putare illud esse verum. Et ideo non potest ex errore: sed voluntate et intentione tamen aliqua recta falsum dicere. Ad valet inquit: quia simpliciter vnum manicheorum potuisset dicere Augustinum dici de manicheo: et sic dictum eius nihil valeret. Secundo sic. si deus posset dicere falsum: quilibet fidelis posset licite credere seu estimare deum posse dicere falsum. hoc patet: quia sicut fides ca-

tholica nulli veritati aduersatur sic nulli prohibet aduersari. probatur etiam quo ad hominem: quia certum est quod illi qui opinantur deum posse dicere falsum: dicerent hoc licite posse opinari: et eadem ratione haberent concedere: quod quilibet alius fidelis hoc idem licite posset. Si autem quilibet fidelis posset licite credere vel opinari deum posse dicere falsum. sequitur quod quodlibet dictum divinum non expertum: nec per se notum: vel ex notis sibi manifestum quilibet fidelis rationabiliter et licite posset habere suspectum. et de quolibet huiusmodi dubitare: et per consequens de quolibet vel multis articulis fidei et contentis in sacra scriptura. Sed hoc est falsum. et contra Augustinum dicentem. s. de trinitate. quod in his que pertinent ad fidem catholicam: non licet dicere forte: quod dubium ipotat. unde ait: salua fide licet dicere forte virgo Maria talem faciem habuit: forte non talem: forte autem de virginem natus est Christus nemo salua fide christiana dixerit. Unde in lib. de si. ad rom. per totum. firmissime inquit tenet et nullatenus dubites etc. Sed consequentiam probat primo ex dicto eiusdem in libro de mendaciis: qui contra eos qui dicebant aliquando esse mentium ait: quod per hoc omnis auctoritas doctrine interceptur et perit: quomodo enim credendum inquit est ei qui putat aliquando esse mentium: ne forte et tunc mentiat: cum precipit ut credamus. Unde enim sciri potest: verum et tunc habeat aliqua causam: sicut ipse putat officiosi mendacii: et postea concludit quod stultum est credere eis quos credimus aliquando mentiri. Idem autem iudicium quantum ad hoc est de eo qui potest dicere falsum: sicut patet: nec valet si dicatur: quod Augustinus loquitur de eo qui de facto aliquando mentitus est vel actu mentitur: non autem de eo qui potest mentiri: vel falsum dicere: nunquam tamen dicit qualia est deus: quia si deus potest dicere falsum ponatur in esse: quod vnum immo multa dicat que nobis tunc vel postea consent esse falsa: et tunc sequitur. quod omnia eius alia dicta non euidenter vera merito sunt de falsitate suspecta: et procedit argumentum. Secundo probatur consequentia: ratione: quia si de aliquo dicto dei non euidenti aliquo modo premisso non liceret dubitare: aut hoc esset precise: quia a deo dictum est: aut quod non solum dictum est: sed quia ultra hoc dictum est a deo illud esse verum vel credendum: aut etiam preceptum vel credatur indubitanter: neutrum potest dici: quia stante hypothesis quod deus posset dicere falsum: deus posset dicere duo contradictoria: et cum hoc dicere quodlibet illorum esse verum: et iubere utrumque illorum indubitanter esse credendum. Nam qua ratione posset vnum falsum dicere: et quodlibet aliud posset: et sic in casu homo teneretur assentire duobus contradictoriis scitis esse contradictoria: ac per hoc teneretur ad impossibile: quod non videtur esse concedendum. Confirmatur. quia si deus posset dicere falsum: potuit etiam per prophetas et apostolos et auctores ecclesie: et adhuc potest per maiores ecclesie: ad quos spectat determinare que spectant ad fidem: dicere falsum. et per consequens licitum poterit esse cuilibet dubitare de omni determinatione ecclesie: et dicto scripturam: immo certe satis verisimiliter consequens est. quod quilibet sciens aliquod eiusmodi esse falsum: de ceteris dubitabit. Unde Augustinus ad Hieronymum in epistola. Si ad sacras scripturas admittitur fuerint velut officiosa mendacia: quod in eis remanebit auctoritatis: que certa de scripturis illis sententia proferetur: cuius pondere contentiose falsitatis obteratur improbitas: quasi diceret nulla. Et eodem modo si inter dei dicta vel ecclesie aliqua falsa admittitur fuerint: nihil penitus remanebit auctoritatis. Et certe quando nulla alia ratio moueret: hec sola deberet quilibet fidelem mouere ad tenendum deum non posse falsum

asserere. Tertio. si deus posset dicere falsum: et falsum iurare: et falsum promittere: et per consequens etiam posset periurare: et fallere: et seipsum negare: que omnia sunt plena blasphemie: et contra scripturam sacram: ut patet in precedenti questione: et consequentia est satis euidens ex dictis.quare etc.

Nunc secundo obijciendum est contra dicta. Et primo potest argui deum posse dicere falsum. Nam de facto videtur falsa dixisse per prophetas suos: sicut patet in Iona. cum precepit Ione ut predicaret in Ninive. Adhuc quadraginta dies et Ninive subuertetur: sicut autem precepit propheta hoc dicere: ita ipse per seipsum dixisse potuisset. et tamen illud fuit falsum: quia illis penitentiam agentibus misertus est super malitia: quod locutus fuerat ut faceret: et non fecit: ut ibi scribitur: idem patet de Isata. qui ex ore dei dixit Ezechie. Dispone domui tue: quia morieris tu: et non viues: et tamen ad fletum Ezechie additi sunt sibi anni. vite. Et quo videtur quod illud dictum dei ad prophetam vel per prophetam ad Ezechiam fuit falsum. Secundo arguit quidam doctor supra memoratus: quod non solum deus posset dicere falsum: sed etiam alium per se directe fallere et decipere: quia omni rem qua deus potest facere mediante causa secunda: potest immediate per seipsum. hoc patet per articulum omnipotentie et comunem concessionem theologorum: sed dictum falsum atque error: et deceptio sunt quedam res: quas potest deus mediante causa secunda causare. ergo hoc potest per seipsum: sed causare errorem est decipere. ergo etc. minor patet. Nam de facto deus frequenter legitur hoc fecisse: sicut patet de filiis israel qui iubente domino petierunt ab egyptiis vasa argentea: quas si reddidit: cum tamen reddidit non essent in quo et falsum dicebant et egyptios decipiebant. Item. Regum legitur dixisse dominus. quis decipiet Achab et egressus est spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius: et dominus dixit decipies et preualebis egredere et fac ita: ubi patet: quod dominus precepit deceptionem illam et mendacium: et illo spiritu mediante et prophetia fecit. Ad hoc etiam possent adduci multi passus scripture in quibus legitur tam in preliis quam in alijs docuisse et iussisse fieri quedam ad deceptionem inimicorum. Idem insuper confirmatur auctoritate Augustini. ubi ait. quod sicut summa et proprie diuina virtus est nemine decipere: sic vltimum vitium est quilibet decipere: et inter hec dicit esse gradus. Et finaliter concludit quod multo purgatio est summeque illi virtuti propinquior: qui quam vellet hostem decipere: nondum tamen decipit: nisi auctoritate diuina: et postea dicit quod eos qui digni sunt decipi deus non per seipsum decipit: sed neque per angelum: cui non conuenit persona fallacia: sed aut per talem hominem qui nondum huiusmodi cupiditatibus se eruit: aut per talem angelum qui pro sue voluntatis pueritate: vel ad vindictam perfectorum: vel ad exercitationem purgationis eorum qui in deum renascuntur in infinitis nature gradibus ordinatus est. Legimus enim deceptum regem falso. vaticinio pseudo prophetarum: et ita legimus: ut neque sine diuino iudicio factum esse inueniamus. Item infra de deceptione egyptiorum facit mentionem di. Quapropter cum egyptijs deceptione digni essent: et populus israel pro illa erate generis humani in tali adhuc gradu morum constitutus esset: ut non indigne hostem deciperet: factum est ut iuberet deus: vel potius pro illorum cupiditate permitteret: ut vasa aurea et argentea: quibus adhuc terreni regni appetitiones inhiabant: et peterent ab egyptijs non reddidit: et acciperet quasi illud reddidit. Et in fine concludit. non ergo mirum si hostem deceptione dignum iussi sunt decipere: qui erant adhuc digni hostem decipere

non enim iam erant idonei vel quibus diceretur: diligite inimicos vestros: sed tales erant: quibus tunc diceretur oportebat: diliges proximum tuum et oderis inimicum tuum. Et his patet: quod deus aliquando mediaturibus his quibus congruit tale mysterium: decipit qui deceptione sunt digni. Unde primo dicit. quod ille est virtuti diuine propinquior: qui non decipit nisi auctoritate diuina. Et quo sequitur quod aliquis decipit aliquando auctoritate diuina. Item de achab dicit: quod non fuit sine iudicio diuino deceptus: et de filiis israel quod egyptios decipere iussi sunt. Tertio potest argui. quod deus est falsum dicere et mentiri et fallere potest sic. possibile est deum dixisse falsum et fecisse et mentitum fuisse. ergo possibile est deum falsum dicere et fallere et mentiri: consequentia est nota: quia omne quod est verum de preterito: aliquando fuit verum de presenti: ut patet ex primo ethi. et per consequens omne quod possibile est esse verum de preterito possibile fuit esse verum de presenti. Si autem fuit possibile de presenti deum dicere falsum etc. ita possibile est et nunc: sed antecedens probatur. Nam possibile est: quod deus alicui reuelat aliquod futurum contingens: et velit illum assentire reuelato: quominus et causet in eo assensum vel iudicium: quo ille iudicet sic esse futurum: sicut reuelatum est sibi: quo facto: et iam in preteritum lapsus: necessarium est deum dixisse sibi illud futurum: et voluisse eum assentire: nec non et causasse in illo huiusmodi assensum. Item istis non obstantibus cum deus propter nullam reuelationem quibuslibet absolutam: et sine conditione de aliquo futuro fiendo factam: necessitate tur ad faciendum illud futurum: possibile est illud non fore: et per consequens hac existente necessaria: deus dixit hoc verbi gratia. a. fore et voluit illum sic credere futurum: et in ipso causauit assensum huiusmodi: ille sic credidit: hic est possibile: et per consequens primo compossibile a. non erit. Hinc autem sequitur: deus dixit alicui. verbi gratia. petro a. fore: et voluit petrum credere a. fore. ac in ipso causauit huiusmodi fidem vel assensum: et petrus sic credidit: et a. non erit. ergo petro dixit deus falsum: et illi mentitus est: ac eum fecellit: et antecedens est possibile: quod omnes eius partes sunt possibile et compossibile: ut declaratum est. ergo et consequens est possibile: et per consequens possibile est deum dixisse falsum etc. quod fuit antecedens primae consequentie. Ad primum nego deus falsum dixisse se per prophetas accipiendo dicere in sensu supra posito. Ad primum probationem de Iona. dico quod vel ipsa fuit comminatoria vel conditionalis: licet condicione non expressa. sed tamen a deo subintellecta. videlicet si inimice non peniterent: sicut quedam glose dicunt: et textus sequens innuit quo ait Iona. nunquid non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea: propter hoc preoccupaui ut fugerem in tharsis. Scio enim quia tu dominus clemens etc. quasi dicit. sciebam quod si peniterent ignosceres: et per consequens potius comminabatur si non peniterent: quam excludit absolute predictans: et tunc patet quod deus non dixit falsum vel fuit absolute pronuntiatum. Et adhuc dico quod deus non dixit falsum: quia non per illa verba falsum: sed verum significauit: scilicet futuram subuersionem moysi malorum in ipsius minutis que vtiq; secuta fuit. Et hec solutio habetur ex glossa expresse ibidem: et sumpta est ab Augustini. 21. de ciuitate dei. qui ait. Ninive subuersa est: que mala erat et bona edificata: que non erat: stantibus manibus et domibus euerfa est ciuitas in perditis moribus et quibus propheta fuerit constitutus: quia non sit factum quod illi timuerunt Iona prophetante futurum: factus est tamen quod fuerat deo presciente per se dictum: et eadem sententiam ponit Augustinus. supra illud ps. 50. Incerata et occulta sapientie tue manifesta mihi. Ad illud de Ezechia vno modo potest dici: quod etiam fuit comminatio

Cap. 2.

Cap. 5.

Cap. 3.

Cap. 38.

Cap. vlt.

q. 5.

Cap. 4.

Cap. 29.

Distinctio

sicut etiam vna glosa dicit ibi. et sic patet: qd deus non falsum dixit. Alio modo qd fuit absoluta preuentio et ad intellectum loquens...

Cap. 1.

Cap. 11.

Cap. 2.

Cap. 13.

Questio Articulus

autem qd si deus posset per se decipere vt iste vult nefarium non esset. neq; impium credere qd hoc aliquando fieret. Si enim poneretur in effectu licitum esset...

Cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 6.

Cap. 7.

Cap. 8.

Cap. 9.

Cap. 10.

Cap. 11.

Cap. 12.

Cap. 13.

Cap. 14.

Cap. 15.

Cap. 16.

Cap. 17.

Cap. 18.

Cap. 19.

Cap. 20.

Cap. 21.

Cap. 22.

Cap. 23.

Cap. 24.

Cap. 25.

Cap. 26.

Cap. 27.

Cap. 28.

Cap. 29.

Cap. 30.

Cap. 31.

Cap. 32.

Cap. 33.

Cap. 34.

Cap. 35.

Cap. 36.

Cap. 37.

Cap. 38.

Cap. 39.

Cap. 40.

Cap. 41.

Cap. 42.

Cap. 43.

Cap. 44.

Cap. 45.

Cap. 46.

Cap. 47.

Cap. 48.

Cap. 49.

Cap. 50.

Cap. 51.

Cap. 52.

Cap. 53.

Cap. 54.

Cap. 55.

Cap. 56.

Cap. 57.

Cap. 58.

Cap. 59.

Cap. 60.

Cap. 61.

Cap. 62.

Cap. 63.

Cap. 64.

Cap. 65.

Cap. 66.

Cap. 67.

Cap. 68.

Cap. 69.

Cap. 70.

Cap. 71.

Cap. 72.

Cap. 73.

Cap. 74.

Cap. 75.

Cap. 76.

Cap. 77.

Cap. 78.

Cap. 79.

Cap. 80.

Cap. 81.

Cap. 82.

Cap. 83.

Cap. 84.

Cap. 85.

Cap. 86.

Cap. 87.

Cap. 88.

Cap. 89.

Cap. 90.

Cap. 91.

Cap. 92.

Cap. 93.

Cap. 94.

Cap. 95.

Cap. 96.

Cap. 97.

Cap. 98.

Cap. 99.

Cap. 100.

xliv. xlv. & xlvi.

Tertia

Primus. Secundus.

sedere: vel aliter dici potest. Nam vt supra dictum est ad hoc qd aliquis dicat aliquid proprie requiritur intentio...

Distinctio. xliv. xlv. & xlvi. Questio Tertia.

Quero vtrum sequendo precise naturalem rationem sit ponendum: deum esse infinite potentie seu virtutis intensiue...

Ad oppositu

sic: sequendo naturalem rationem ponendum est aliquid esse in re natura quo maius non potest cogitari...

Intererea. Inquit. si quo maius cogitari non potest non intelligitur: vel cogitat nec e in intellectu vel cogitatio...

Respondeo

In questione ista erunt tres articuli. Nam primo videbitur quid de questione senserunt philosophus & Lomenta...

Quantu

ad primum dicunt philosophum alii qui sensisse deum esse potentie infinite intensiue...

Confirmatur. per probationem consequentie. Philosophus arguit enim qd illa virtus infinita esset in magnitudine finita...

Cap. 2.

Cap. 2.

Cap. 3.

Cap. 4.

Cap. 5.

Cap. 78.

Cap. 79.

Cap. 80.

Cap. 81.

Cap. 82.

Cap. 83.

Cap. 84.

Cap. 85.

Cap. 86.

Cap. 87.

Cap. 88.

Cap. 89.

Cap. 90.

Cap. 91.

Cap. 92.

Cap. 93.

Cap. 94.

Cap. 95.

Cap. 96.

Cap. 97.

Cap. 98.

Cap. 99.

Cap. 100.

cum nulla magnitudo sit fm eum/aut esse possit infinita: ideo vtqz ipsa moueret in non tepore:constat aut q illud non esset cōsequens fm ipsum: si illa sit infinita duratio...

L.c.80.

L.c.56.

L.6.4.

ratione: cum sit eterna et infatigabilis fm eum: sed virtus finite in vigore mouendi intensiue. ergo eodem modo astruit illam potentiam que non est in materia infinita...

L.c.40.

L.c.59.

L.c.38.

L.c.39.

L.c.38.

L.c.38.

Incipiam aliqui q illud sup. immo dicit q q. ca. nō est motus approp. alius vbi ser mot. tūqz sup qz p. sam alia mouet. a. f. i. m. l. i. g. e. t. a. p. m. b. i. l. e. f.

actu infinitum: si illud posset moueri: et ista consequentia cōcederet a philosopho: et cōsequēs negare. ergo et antecederet. De cōsequētia ptz: ex eo q fm q virtus excedit virtutē sic maius mobile potest mouere fm ipsum...

L.c.60.

L.c.76.

com. 71.

L.c.71.

com. 41.

com. 53.

L.c.59.

com. 79.

3. p. h. i.

com. 79.

L.c.38.

com. 38.

Item postea infer: q inueniretur motus in instanti: et omne hoc est inquit impossibile. Et finaliter cōcludit sic. Et ideo credendum est q potentie mouētium sunt terminate pportione ad corpora mota: et infinitas non inuenitur in eis: nisi propter eternitatem. Et his patet: q ipse Lōmen. non possit talē infinitatē potētie in deo: quoniam...

Cap. 3.

Distinctio

Ad aliam pbationem qua dicitur q ratio philosophi demōstrat tale infinitatem in deo si reguletur illo modo: dico primo q talis regulatio nō est fm mentē philosophi cum ipse ibidem z in 12. meta. vbi eandem petir pbationē nō tantum intendebat loqui de motore simpliciter primo sed cōter de oibus motoribus celestibus. Unde in 12. illa pbatione facta: z vt sibi videtur. conclusio per illam q ē dare aliquam substantiam imaterialem z abstractas: inquit rit postea: vtrum sit vna tantum huiusmodi substantia vel plures: z cludit q plures: nō igitur philosophus cus dicit nullū finitum mouet tempore infinito: intendit tantum de eo quod primo z independēter mouet quale est p mūm principium: qd vnu est tantum fm numerum. Secūdo dico: q illa maior sumpta cū additōe pdicta: qūis vera sit: qd nihil mouet primo independēter nisi deus supposito q moueat: et ipse vtiq; fm veritatem est infinitus intensiue: fm tñ philosophum de cuius intentione nūc qritur: ipsa sic absolute sumpta z intellecta de infinitate in tēsiua vigoris ē falsa: qm fm ipsum quelibet stus abstracta a materia est infatigabilis: z qua ratione pōt mouere per vnam diem potest per infinitū tempus: q post qd cūq; motione est equalis vigoris: z oīno eodem modo proportio nata suo mobili inuariato: quale est corpus celestis: sicut antea erat: z per hoc eque potens in illud. Unde Lōmē. 2. celi z mundi. Cū motor inquit z res mota abscondūtur a prima materia nō absconditur suū eē: neq; suum op? quod est mouere z moueri. Et in li. de substantia orbis ait q virtus infinita in actione ipsa z passione in se hoc ē quā vocamus infinitam intensiue non exit in corpore: siue fuerit celestis: siue generabile aut corruptibile: z subdit. virtutes vero infinite in actōe z passiōe i tēpore esse necessariū est in corporibus celestibus: passione aut in moueri: quia simpliciter sunt simplicia: actione autem in mouere: quia sue forme non constituuntur q suū subiectū: z vtrumq; ē impossibile in corporib? generabilibus z corruptibilib?: q sunt composita ex materia z forma: hec ipse. Ex quib? patet: q virtutes motiue celozū: quia non constituuntur p subiecta: sicut forme materiales: ideo sunt infinite in actione in tempore. I. agunt seu mouent in tempore infinito. Nec ad hoc fm ipm ops q sunt infinite intensiue. Tūc ad primā pbationem illius maioris. patet qd dicendū. Hāc ex quo virtus est infatigabilis eque potest infinito tēpore vincere resistentiam mobilis quicūq; debeat. intelligi talis resistentia: sicut vincere vna die. Alia pbatio minus valet. Tum quia plenitudo entitatis et potentie vtiq; est sine infinitate intensiua. Tum q; fm eundem nō solū primū: sed etiam alie substantie abstracte habent a se z entitalem z virtutem: cum fm eum: vt in 2. patebit: sint penitus improducte: et tamen nulla est infinita intensiue: nec etiā ita perfecta: ac fm modū loquendi arguētis habet tantā plenitudinē entitatis qstaz deus. Ad tertā rationē dico. q loquēdo in proposito de effectu qui est motus: siue pprie: siue improprie motus dicatur effectus ipsum esse infinitū potest intelligi dupliciter. Qno modo extensiuē: z sic idem est ipsum esse infinitum quod esse durationis infinite. Alio modo intensiue: z sic idem est quod esse velocitatis infinite. Tum ergo dicitur illud quod respicit effectum primo modo est virtutis infinite correspondenter extensiuē fm philosophum: non autem intensiue: sed tunc philosophus negaret innozem. Amplius dico q philosophus ita diceret quemlibet illum motorem respicere suum modum: vt infinitus z continuus est: sicut primus motor suum: nec oppositum offendi posset ex dictis philosophi. Quod autē vterius adderet q primus motor qstūm est ex se motum infinitus faceret esse infinitam intensiue: et in hoc dicit diuersari motus celestes in velocitate

Questio Articulus

retur a philosopho z etiam a Commentatore: sicut expref se patet ex supra allegatis. Ad auctoritatem Lōmē. 12. meta. respondet vnus doctor q Commentator loquitur de finitate z infinite durationis ex se: sic intelligēdo q motus conuinctus: qui quodā modo est in materia celi: sicut impositatur per hoc nomē conuinctus: est in potentia ad mo uendū: z qstū est ex se: est etiā in potentia ad quietē: ita q qstū est ex se potest cessare a motione actiua celi: z hoc est fm Lōmē. quia est forma aliquāter conuincta: z in mouendo mouetur accidentaliter: sicut patet ex pcessu eiusdem commentari: z ideo nō est de se infinite motionis: sed finite: q; si sue nature derelinqueretur a primo motore cessaret a motione sua propter causam dictā: z ita infinitas motus necessario est propter aliu motorem in quo non est potentia omnino ad quietem: neq; essentialiter: neq; accidentaliter: q; neutro modo mouet: illud est primū simpliciter separatū ab omni materia: z ppter suā separationē est infinite motionis fm durationē. Tūc resposio non est fm mentem Commentatoris: quod patet primo ex eo q dicit motorem conuinctum motorem accidentaliter ex suo motore. Hoc em expresse contradicit Lōmē quod in de substantia orbis. vbi diffuse probat q tales motores: quos vocat formas z animas corpōū celestū non constituuntur per sua subiecta: neq; mouētur accidentaliter per motū eoz. Unde ait: q tunc mouere eozū esset infinitū: quod enim mouetur quando mouet impossibile est vt sit principium motus eterni: vt dicit Aristote. z in secundo capitulo probans idem: scilicet q non constituuntur per subiecta deducit ad hoc tanq; ad inconueniens q tunc mouerentur ex se per accidens. Secundo ex eo q dicit talem motorem posse qstūm est ex se cessare a motione. Hāc Commenta. 12. meta. dicit q necesse est vt motus eternus habeat motorem qui est actio pura sine aliqua potentia id est que in nulla hora est motor in potentia: z post subdit q omne eternum est actio pura. Unde vult ipse q omnis motor celestis sit omnino immotus: tas essentialiter q; accidentaliter: z semper necessario actu mouens. Unde secūdo celi. Ex hoc probat necessario esse motum celi: z loquitur generaliter de omnibus motoribus: vt patet ibi. Quod etiam confirmatur ex eo: q postq; 12. meta. p hz z Lōmē. probauerunt esse substantiam eternam mouentes que nullo modo nec per se: nec per accidens mouetur neq; est in potētia ad nō mouendū inquit. Qstū talis substantia sit vna vel plures: z determinat q sunt plures. Tertio deficit resposio: q; cū fm Lōmē. deus ipse sit motor conuinctus primo mobili: z anima et forma ipsius que admodū alij motores dicuntur forme suoz mobilū: vt p; in de substantia orbis: z in multis alijs locis: vt pbabitur in secdo: z etiā fm istū doctozē: cū in eadē questione dicat: q de? fm intentionē philosophi z Lōmē. effectiue mouet celū: z cōstat q primū mobile non habet duos motores effectiue: q; habet suū cōiunctū motorem: vt ceteri orbis: ac per hoc deus sit fm Lōmē. motor appropriatus primo mobili. Sequeretur q ipse moueretur accidētaliter: z esset in potentia ad nō mouendū: et q; infinitas sue motionis sit ab alio motore etiam qui nullo modo mouetur: que omnia sunt absurda z contra intentionē Lōmē. ex toto. Respondeo ergo aliter: z dico iuxta 12. meta. superius dicta: q motor celi fm Commentato. est vno modo do motionis finite: scilicet intensiue: z alio modo infinite: scilicet extensiuē: z q isto modo habeat motionem infinitam prouenit ex eo q ipse non est in materia z hoc ipse intendit ibidem: sicut patet ex eo q nullo interposito subdit declarans sensum predictozum verborum. Secundo ergo inquit q mouetur a potentia finita mouetur in tempore: z hoc est motionem esse infinitam intensiue: et in hoc dicit diuersari motus celestes in velocitate

xlj. xliij. & xliij.

Tertia

Secundus

Jo. clxxv.

et tarditate: fm diuersitatem proportiōis finitatis hmoi motoris z sua mota. Et postea addit: z in hoc in quo conueniunt q moueret a potētia nō in materia habēt eternitatem motus z cōtinuitatē: z sic motus celestis qui est finitus primo modo. I. velocitatis finite z infiniti extensiuē. i. eternus habet finitatem ex finitate itēsiua motoris z infinitatē ex infinitate extēsiua motoris que cōuenit ex eius modi separatione a materia. Qstū autē sint duo motores essentialiter distincti: vel vnus fm essentiam et duo fm dispositionē: iuxta modū loquēdi Lōmē. seu dicitur mouēs. I. vt agēs: z vt finis: z quomodo ab ipso motus habeat eternitatem: z quomodo nō: videbitur in secūdo vbi inquiratur: vtrum fm intentionem philosophi z Lōmē. deus sit motor appropriatus alicui orbis: ad nostrū autem propositum nunc id non est opus discutere.

Quantum ad scdm articulū dico duo. Qstū est q; quilibet insequēdo naturalem rationē habet ponere aut saltem nō negare: q est aliqua res infiniti vigoris intensiue: probat: q; aliqua sunt naturaliter concedēda esse simpliciter possibilis/ vel saltem non negāda esse possibilis que nō possunt poni: z sciūtur etiā nō posse poni in esse: nisi per virtutē infiniti intensiue. ergo vel est concedendū esse aliquā talē virtutē/ vel saltem nō est negandū: p; q; q; nūq; nō est negādū nisi a nō ad qd illud scitur esse p; sit negādū. Assumptū declaratur in plurib? Hāc q; aliq; corpus intēse calidū trāsmittit in instāti in frigiditate intēsam: cū non appareat/ nec euidenter possit apparere implicare/ vel inferre contradictionē: nō apparet esse impossibile: z per p; nō est negādū esse possibile simpliciter. Item q; vnu corpus p; prius sit in vno loco: z in instāti termināte illud sit in alio distāte: nulla videt cōtradictionē: ideo nec illud est negandū esse possibile. Sicut q; celū in infinitū velocius possit moueri (synecathogoreumatice accipiēdo/ infinitū) nō videt implicare cōtradictionē: z p; nec impossibile: z multa alia possunt cōmemorari: que nō sunt negāda esse possibilis simpliciter: z tñ cū hoc nō possunt poni in esse: nisi a potentia/ seu virtute infinita. Et hoc etiā scit per regulas cōter cōcessas de portioib? virtutū mouētū inter se: fm proportione velocitatis motionū ipsarū. Scdm est. q; naturaliter loquēdo ponēdū est: vel saltem nō est negādū deū esse infinite virtutis intensiue: p; q; ex quo nō est negādū esse aliquā virtutē infinitā: vt probatū est: z hoc videtur impotare dignitatē z perfectionē simpliciter: non est negādū a deo ex cōmuni cōceptione omne qd est simpliciter dignitatis z excellentie attribuitur. Confirmatur: q; supra di. 25. pbatum est naturaliter esse ponēdū deum esse actiū z productiū aliozū. Tum igitur non sit negandū aliquā vim actiuam infinitam non videtur esse negandū diuinam virtutem esse infinitam.

Nunc ergo est aruendū cōtra dicta: et hoc dupliciter. Primo pbando deū nō esse virtutis infinite. Scdo pbando hoc nō esse ponēdū insequēdo rōnem naturālē. Primo pbando pbatio: sicut esset virtutis infinite nō haberet potētia terminatā: z sic neq; naturam terminatā: hoc autē est falsum. Scdo si de? esset infinite virtutis moueret/ vel saltem mouere posset in instāti p; est falsum. Tum q; motus est successio q; in instāti esse nō pōt. Tū q; mobile simile esset in oibus partib? spatij sup quo moueret. Tū tertio q; pari rōne posset celū in instāti vertere p; sione cōpleta: sed hoc est falsum. Hāc sequeret q; esset mutari per postū: z tñ non esset mutatum: q; ipm totum et quelibet pars eius esset in loco eodem primo in quo fuit prius. Unde supposito q; celum quiesceret per ips: z sol esset in oriente si in instāti verteret in eodē instāti sol esset in oriente: sicut prius erat: ita quelibet pars celi et totū celū: z per p; nō esset mutati. Tertio si deus

esset infinite virtutis posset producere aliquā formā. ver. gra. calozē infinitū intensiue: sicut multitudinē infinitam z corpus aliq; infinitū: z illud etiam mouere posset localiter: que oia sunt impossibilia: z p; quo ad oia p; ex portione virtutis ad virtutē z effectum correspondentiū ad inuicem. Et has rōnes tres in virtute tāgūt Lōmē. in 12. me. cō. diuersis locis: vt ex dictis eius allegatis supra patet. sub orb. 8. Quarto si deus esset virtutis infinite esset etiā perfecte infinite: et si sic sequeret q; nullū aliozū entū a deo esset alio modo alio perfectius/ vel imperfectius: sed oia essent eque perfecta: qd est falsum. p; probat q; oia dicuntur magis/ vel minus perfecta: fm q; magis/ vel minus p; propinquāt/ vel distāt a primo: cū aut quodlibet aliud sit finitū. sequitur q; quodlibet distaret a deo in infinitū: et p; p; nō vnu plus alio. P; terea. Deus est mēsurā oim aliarum substantiarū: vt p; 10. met. per Lōmē. et ibidem habetur: mēsurā est quid minimum in illo genere quo est mēsurā. ergo deus nō est infinitus: quia tunc potius esset maximū: z iste due vltime rōnes discretius pbant q; de? nō sit infinite perfectiois/ vel entitatis. Tertio. q; sicut illimitatū z infinitū fm essentia pōt intelligi dupliciter. I. extensiuē z intensiue: sic per oppositū finitū fm essentiam pōt capi dupliciter: si ergo in predicato maioris finitū capiat: vt opponit infinito fm essentia extēsiue: sic concedo conclusionē accipiēdo in ea eodem modo terminū illum. Hāc cōstat q; deus nō est quodlibet ens/ vel entia infinita: sed vnu singulare imo vnicū z maxime vnu: z ideo non est infinitus extēsiue fm essentia. Si vero accipiat infinitum fm essentia intensiue: sic quocūq; modo accipiat in exemplis adductis pro syllogismi maior est falsa. Ad secundā respō. q; p; non apparet necessaria: qualitercūq; etiā in p; accipiat mouere. I. siue pro motione successiua/ siue pro mutatione subita. Hāc hoc solo positū: q; all quod corpus qualitercūq; z q; tūc vnq; velociter motū/ vel possibile moueri: in infinitū velocius deus posset mouere: saluaretur optime infinitas sue virtutis/ nec sequeretur ex hoc q; posset in instāti. Secundo dico. q; si capiatur mouere large pro. I. subita mutatione q; cōsequēs non est falsum z c. Tunc probatio prima nō est ad p; positum: quia mutatio subita non est successiua. Ad aliā autem cum dicitur. q; tūc mobile esset simul in omnibus partibus spatij. potest dupliciter responderi. vno modo vt aliqui dicūt: q; illud nō sequitur. Hāc posset deus corpus de extremo ad extremū subito mutare: nō mutādo ipsum per medium: sicut corpus chrysi existens in celo accedit ad altare: non accidēs ad aliqua loca media. Alio modo respondeo z dico: q; si deus vellet: posset etiam per medium subito corpus de extremo ad extremum mutare: et tunc in illo instāti illud corpus simul esset in omnibus partibus spatij: et post illud instans non esset: nisi in termino ad quem/ nec illud est impossibile: sicut nec q; idem sit corpus per tēpus in plurib? locis simul: qd vtiq; deus potest facere. Ad tertā pbationē falsitatis dicti cōsequētis: cōcedo similiter q; deus posset subito cōplete reuoluere celum. Et dico: q; tunc celum esset mutatum: et cum pbatur q; non dico q; nō sequitur. Hoc est in eodem loco in quo prius fuit. ergo non est mutatum fm locum: q; si simul cum hoc q; est in eodem loco in quo prius fuit: sit etiā in aliquo in quo prius non fuit: vtiq; ipsum est mutatum. Exēplum in mutatione fm formam: posito q; aer tenebrosus sit calidus: deinde nulla mutatione facta in ipso fm calozem: fiat lucidus: tunc verum est dicere: aer est sub eadem forma sub qua prius fuit: et tamen falsum est q; nō sit mutatus fm formam: z similiter si vnum corpus existens in oriente deus poneret in occidente non remouendo ipsum de priori loco: sicut bene posset: ad huc illud esset mutatum fm locum: quāuis esset in eoz

de loco in quo prius fuit. Sic in pposito quibus celi esset in illo instanti ipsius & oēs eius partes in eodē loco in quo prius erāt: nihilominus in eodē instanti ipsum & quelibet pars eius esset in alio loco in quo prius non fuit: et ideo non esset verū ipsum non esse mutatu. ¶ Ad tertiam potest prius negari cōsequētia: sicut & pcedēs. Nam si fieret ad infinitatē virtutis q̄ q̄to cunq; calore finito possibili posset deus facere intensiorem: & qualibet multitudine possibili finita maiorē: & q̄to cunq; possibili finito maius: & q̄to: cunq; etiam corpore finito possibili posset maius mouere dato q̄ non posset facere calorem infinitum: aut multitudinem aut magnitudinem actu infinitam. Secundo concedo consequens q̄tum ad singulas tres partes primas: & probabitur in sequenti questione: et similiter q̄tum ad vitimas concedo: q̄ deus q̄tum est ex sufficientia sue virtutis vtiq; posset mouere corpus infinitū. Si autem non posset: quod non assero: hoc esset precise: q̄ illud moueri non posset. ¶ Ad quartā. quicquid sit de psequētia. concedo primū cōsequēs: sed vteriorē nego cōsequentiā. Ad pbatōnem dicendū: q̄ illud dictū non est intelligendū de distantia vel p̄p̄nuitate p̄m excessum maiorē vel minorē perfectionis diuine ad alia entia. Nam q̄libet excedit infinitelicit excessu equiuoco: & ideo nec p̄p̄ue vna magis excedit q̄ alia: sed est intelligendū p̄m maiorē vel minorē similitudinē vel cōuenientiā: p̄m quā aliquid cōueniētiū uoce dicitur de deo & alijs: & p̄m talē maiorē vel minorē cōuenientiā debet intelligi maiorē et minorē perfectio aliorum. ¶ Hoc autē non impeditur propter infinitates dei: sicut etio q̄ esset vna albedo infinita intensiue: & vna nigredo. 10. graduū: & similiter vna rubedo. 10. graduū: q̄uis illa albedo excederet excessu graduāli tam nigredinem q̄ rubedinem datam infinite: nec vna plus q̄ aliam. Ad huc tamen maior esset cōuenientia inter illam albedinē & rubedine: q̄ inter albedinē & nigredinē. Et propter hoc posset dici q̄ illa albedo magis appropinquaret & minus distaret: & per hoc esset perfectio q̄ nigredo data. Ad aliud quod additur dicendū q̄ q̄uis mēsurā que est per replicationem: vt vna & vna & alie quibus quanta mensurantur sit quidā mīnīmū p̄m q̄titate: ad bonū tamen intellectū qui habetur. 10. meta. mensura tñ p̄m perfectionē (qualis est deus mensura aliorū entīū) non oportet q̄ sit mīnīmū p̄m perfectionem: vnde albedo que ponitur mēsurā in genere colorum non est mīnīmā p̄m perfectionem inter colores: sed per maxima: sic in pposito. Et si argumētus valeret non solum probaret deus esse non infinite p̄fectiois: quinimmo q̄ esset mīnīmā inter cetera entia: quod absurdū est. ¶ Ad rationes principales dico: q̄ maior illa est falsa: q̄m naturaliter est ponendū deū intelligere omnia alia & se: sicut supra mōstratū est: & tamen dum a pposito hanc materiā Aristot. tractauit: oppositum sensit q̄uis in hoc sibi alibi contradixit: vt supra distin. 35. patz: & sicut hec ita multa alia sunt ponenda naturaliter loquendo de deo que ipse non posuit. Unde potest dici q̄ talis argumētatio: hoc non posuit philosophus. ergo non est ponendū: non est ratio cinatiua neq; demonstratiua neq; probabilis: sed est in accusatio eius: q̄ hoc ponere debuit: sicut contra negantes casum: propterea q̄ antiqui nihil sunt locuti de eo dicit Commentator secundo phis. ¶ Ratio Aristot. ad partem oppositam: q̄uis verum concludat: non est tamen meo iudicio demonstratiua: sicut ipse putauit dicens in prologo suo supra pro solu. q̄ ipsa nullo alio indiget ad se probandum. Unde primo ostendam: q̄ modus arguendi non est efficax: deinde solam rationem. ¶ Primum patet: quia si ille modus arguendi esset bonus similiter posset probari. q̄ est aliqua albedo qua maius aliquid cogitari non potest: patet arguendo in sua forma sic: albedo qua non potest aliquid maius cogitari

est in intellectu: & non in solo intellectu. ergo est in re. p̄m patet: vt supra. Et prima pars antecederis p̄batur: q̄ audies hoc q̄ dico albedo qua non potest aliquid maius cogitari: intelligit q̄ audit. et quod intelligit est in intellectu eius &c. Et scda etiā pars similiter sue p̄batur: q̄ si in solo intellectu potest cogitari esse in re q̄d maius est: & sic albedine qua maius cogitari non potest aliquid maius cogitari potest: & similiter cetera probationes sue possunt ad hoc applicari. ¶ Responso ergo ad rationē: sicut supra facta est. cum enī arguitur sic sequēdo rationē naturalem est ponēdum aliquid esse in rerū natura quo maius non potest cogitari: ergo sequēdo naturālē rationē ponēdum est aliquid infinite virtutis intensiue. Dico q̄ duplex potest esse sensus antecederis: vnus p̄m q̄ ly. maius potest intelligi p̄cedere totū illud: potest cogitari. Alius p̄m q̄ potest sequi: & hoc bene differt: sicut p̄m in exēplo supposito: q̄ impossibile sit aliquid esse formicam maiorē elephāte: hec est vera nulla formica maior elephāte potest cogitari: patet quia sua contradictoria est falsa scilicet aliqua formica maior elephāte potest cogitari: nullam enim singularem habet veram: sed quelibet singularis est falsa p̄pter falsam implicationem a parte subiecti: siue demonstraretur formica existēs: siue non existens. ¶ Et tñ si ly. maior possit p̄ponā sic: nulla formica potest cogitari maior elephāte. ipsa est falsa: nihil enim prohibet aliquid: immo certe quilibet formicam quēq; cogitare esse maiorē elephāte. Si autem antecederis sumatur primo modo. Dico q̄ p̄ h̄s et quilibet tenēs aliquid vnum perfectissimū in entibus: & illud esse non infinite virtutis intensiue concederet: & asis & negaret consequentiā: & p̄positionem assumptā ad p̄bationem p̄m. s. illam (quolibet non infinite virtutis maius potest cogitari) diceret esse falsā: q̄uis concederet istam (quolibet non infinite virtutis aliquid potest cogitari cē maius) sed p̄ istam non p̄baretur cōsequētia: vt p̄m. Si autē asis sumatur scdo modo. antecederis vtiq; negandū est: diceret enī q̄ quolibet existente: aut etiā possibili: aut cogitabili potest cogitari aliquid esse maius: seu vere/ seu false. ¶ Tunc ad probationē Aristot. cū dicit aliquid quo maius cogitari non potest est in intellectu: & non solum in intellectu. ergo etiā in re. p̄batur: q̄ si debeat esse ad p̄positū op̄s q̄ ly maius intelligatur sequi ly potest cogitari: q̄ in illo sensu negaretur asis primū: & tunc distinguo antecederis istius p̄m Aristot. q̄m vel ip̄m supponit materialiter/ vel significatiue & p̄sonaliter. Si primo modo & ip̄m sit p̄positio quedā vocalis concedo illud. & sicut p̄m: si in ipso eodē modo supponat subiectū eius: sed tūc nihil ad p̄positū. Nam cōstat q̄ illa vox non est infinite virtutis. Sed si in p̄te subiectū supponat significatiue. p̄m q̄ p̄m nulla est: sicut et ista. hec vox aliquid q̄d non est: est: ergo aliquid q̄d non est: est. nam asis est verum: & p̄m implicat cōtradictionem si subiectū supponat significatiue. Si vero in illo asite subiectū supponat scdo modo. sic dico q̄ negandū esset q̄tum ad primā partem ab eo qui teneret nihil esset tale. Et cū probatur q̄ audiens hoc: q̄d dico aliquid quo maius cogitari non potest intelligit q̄ audit: & q̄d intelligit est in intellectu. ¶ Dico primo q̄ si inter has duas p̄positiones hoc intelligit: & hoc est in intellectu. fiat differentia: sicut videt Aristot. facere cōtra istū. ¶ Si negati hanc p̄m. intelligit. ergo est in intellectu. nisi illā p̄bare. hec enī falsa est: omne q̄d quis intelligit est in intellectu. Nam lapidē q̄s intelligit: et tñ lapis non est in intellectu/ nec probatio quā adducit Aristot. valet. ait enī q̄ sicut omne q̄d cogitatur: cogitatione cogitatur: & q̄d cogitatur: sicut cogitatur sic est in cogitatione ita omne quod intelligitur in intellectu intelligitur &c. Nam etiā hec assumpta: omne q̄d cogitatur est in cogitatione est falsa: vt p̄m de lapide: non distinguendo autem inter illas sicut et frequenter antiqui non distinguunt.

Cap. 9.

Cap. 11.

msachus q. 3. art. 1.

Cap. 5.

Et cū dicit aliquid esse in intellectu. si p̄ eodē accipiat: ac si dicatur q̄ illud intelligit: concedo p̄positionē: sed nihil ad p̄positū: q̄ audies illā vtiq; intelligit illā: et illa intelligit ab eo. Sed non sequitur: hec vox: aliquid quo maius cogitari non potest intelligitur. ergo aliquid quo maius cogitari non potest intelligitur si subiectū cōsequētis supponat significatiue. Sicut etiā non sequitur hec vox: quod non potest cogitari potest cogitari. ergo q̄d non potest cogitari potest cogitari. Nam antecederis est verū. nā audiens hoc q̄d dico (q̄d non potest cogitari) cogitat q̄d audit: & q̄d cogitat cogitatur: & tñ cōsequēs implicat cōtradictionē si subiectum supponat significatiue. Similiter audies hanc vocē (mai) eo quo maius cogitari non potest intelligit q̄d audit: & illa vox intelligitur ab eo: & tñ non sequitur: hec vox maius eo &c. intelligit. ergo maius eo quo maius cogitari non potest intelligit. Nam antecederis est verū: & sequēs si subiectū supponat significatiue est falsus etiā p̄m Aristot. Nam ex ipso sequitur ex eo quod maius cogitari non potest aliquid maius cogitari potest: q̄d ipse dicit esse impossibile in p̄m p̄batione scdo partis antecederis: & cōtra in p̄m. ¶ Et si dicatur q̄ audies hanc vocē (aliquid quo maius cogitari non potest) si sit note lingue: non solum intelligit sicut vna vocē non significatiua: cū in eius aurib; formā: sed intelligit q̄d ipse significat. ¶ Si q̄d hanc dicit esse verā: aliquid quo maius cogitari non potest est in re & qui eā dicit esse falsā intelligit quid significet ipsa. p̄p̄o: & p̄ cōsequēs quid significet subiectū: & sic. ergo illud q̄d p̄ illā significatur intelligit: & p̄ cōsequēs hec est vera: aliquid quo maius cogitari non potest intelligitur subiecto supponente significatiue. ¶ Respondeo & concedo q̄ illud quod significatur per illā p̄positionē intelligitur: sed nego vteriorē cōsequētiā. Et p̄m in ista. q̄m etiā audies hanc vocē: q̄d non potest cogitari: aut hanc q̄d non potest intelligi intelligit q̄d ipsa significat: sicut etiā intelligit hanc esse falsā: q̄d non potest cogitari potest cogitari. Et illud q̄d per eā significatur intelligitur ab eo. Et tñ non sequitur. ergo quod non potest cogitari cogitatur aut q̄d non potest intelligi intelligitur. ¶ Si sciendū est q̄ non omnis terminus potest p̄ponere significatiue & p̄sonaliter q̄d ip̄m significat: sicut p̄m de his terminis nihil & non aliquid: quoz vterq; significat oēm rē: & omne q̄d est: licet destructiue non cōstructiue: vt ibidē Aristot. ait. de casu diaboli: & tñ neuter p̄ aliquo q̄d est p̄sonaliter supponere potest: ita etiā est de istis terminis incogitabile q̄d non potest cogitari: & multis alijs & de hoc de quo agitur (aliquid quo maius cogitari non potest) & p̄ hoc p̄m q̄ illa probatio p̄m illius p̄m p̄m antecederis non valet: nec etiā scda. q̄m dicitur nullā rē esse: qua non posset cogitari maius cōcedat cōsequēs. p̄ illa p̄te: deus non est quo maius cogitari non potest: nec reputabit hoc falsus: si intelligitur ly maius sequi ly potest cogitari. ¶ Ad alias vero p̄bationes Aristot. p̄ scda parte antecederis non oportet respondere: q̄ oēs supponit primā partē esse verā. ¶ Sed cōtra vni iā dictū. f. q̄ hec est falsa: maius eo cogitari potest quo non potest aliquid maius cogitari: est opinio cuiusdā moderni tenētis q̄ maius cogitari potest: quo nihil maius cogitari potest: quā p̄bat sic. maius deo potest cogitari: & nihil maius deo potest cogitari. ergo maius potest cogitari quonihil maius potest cogitari: cōsequētia p̄m. Et p̄batur antecederis. Primum quo ad primā partem: q̄ quicūq; cogitat de isto (maius deo non potest esse) verū cogitat: & intelligit: & per cōsequēs verū cogitatur ab eo. Et sequitur. verū cogitatur ab eo. ergo maius deo cogitatur ab eo: q̄ illud est maxima pars illius veri. ergo maius deo cogitari potest. ¶ Secunda vero pars antecederis probatur: q̄ ipsa est vna vniuersalis cuius quelibet singularis est vera: patet discurrendo: q̄ nec hoc nec illud quocūq; demonstrato siue existēte siue nō: sed imaginato. ¶ Hec dicta vidētur in-

hi falsa: & includere multipliciter repugnantia. ¶ Si p̄m arguo cōtra p̄clusionē: q̄ si maius deo potest cogitari &c. ergo aliquo quo non potest maius cogitari potest maius cogitari et vtra: ergo vel isto quo non potest maius cogitari potest maius cogitari: vel isto quo non potest &c. & sic p̄ dicitur: cōtra discurrendo p̄ singularia q̄libz existētia vel nō existētia: s; cogitabilia. ¶ Est ergo aliq̄ talis singularis p̄a: ista quo non potest maius cogitari potest maius cogitari: sed manifestus est q̄ ex hoc sequitur ista copulatiua. isto potest maius cogitari: & isto non potest maius cogitari: cuius partes eodē demonstrato indubitatē sunt cōtradictorie: eodē modo arguo cōtra antecederis cōsequētiē facte: q̄ si maius deo potest cogitari. ergo aliquid maius deo potest cogitari: & nihil maius deo potest cogitari: & hanc cōsequētiā cōcedit vt statim patet. ¶ Sed vtra ex hoc infero: ergo deo aliquid maius potest cogitari: & deo nihil maius potest cogitari. patet: q̄ cū deus sit terminus simplex non refert vtrū p̄ponatur aut postponatur cōparatiuo. Et vtra. ergo deo potest aliquid maius cogitari: & deo non potest aliquid maius cogitari: quod cōsequens includit duas singulares vere contradictorias adinueniem. Et consequētia patet: q̄ prima pars cōsequētis equiuale in significando primē parti antecederis. & secunda secūde: & hoc etiā declaratur cōsequentiā prime facta. Nam sequitur deo non potest aliquid maius cogitari: & deo potest aliquid maius cogitari. ergo aliquo quo non potest maius cogitari potest maius cogitari. ¶ Præterea. Arguo sicut ipsemet arguit cōtra se: q̄ sequitur: maius deo potest cogitari. ergo aliquid maius deo potest cogitari: cōsequētia patet: q̄ particularis & indefinita cōuertitur: cū ergo quicquid stat cū antecedere. stat cū cōsequere. si ista. nihil maius deo potest cogitari. stat cū ista indefinita: stat etiaz cum illa particulari: sed ista particularis: aliquid maius deo potest cogitari: & ista vniuersalis: nihil maius deo potest cogitari: sunt contradictorie. ergo duc contradictorie adinueniē erunt simul vere. ¶ Respondeo ipse concedendo omnia que dicta sunt: p̄ter id quod dicitur q̄ ille sunt contradictorie. ¶ Si dicit q̄ ad hoc q̄ alique due p̄positiones sint cōtradictorie: non sufficit q̄ vna sit vniuersalis negatiua et alia particularis affirmatiua conuenientes in subiecto: & predicatis: sed vtra hoc requiritur q̄ per illam particularem affirmatiuam denotetur aliquid esse in re: vel etiam q̄ ex illa sequatur aliquid esse. sic autem non est in p̄posito: quia ita bene possunt cogitari ea que non sunt nec esse possunt: sicut illa que sunt vel esse possunt. ¶ Ista responso non valet. primo quidem: quia si hec sit vera vt concedit: aliquid magis deo potest cogitari. ergo aliqua singularis eius. ergo aliquo existente vel non existente: sed imaginato vel cogitabili demonstrato vna talis est vera. hoc maius deo cogitari potest: sed p̄m eum huius vniuersalis. nihil maius deo potest cogitari: quelibz singularis est vera: quod cūq; existens vel non existens: sed imaginatū demonstratur. ergo hec singularis negatiua est vera. hoc maius deo non potest cogitari: eodē demonstrato: quod in affirmatiua demonstratur: & sic simul de eodem idē vere affirmatur & negatur: quod est contra primum principium. ¶ Confirmatur: quia cum ipsa sit particularis affirmatiua si sit vera subiectū pro aliquo determinate supponit: & quicquid sit illud: siue existens siue cogitabile tñ vere contingit differentie. hoc maius deo potest cogitari secundo quia hoc quod dicit: scilicet illas non esse contradictorias est expresse contra philosophū primo p̄ter. si attendatur ille locus vbi ostēdit philosophū que p̄positiones sunt cōtradictorie & causas quā assignat nulla est: q̄ tūc nec iste essent contradictorie: nullū possibile est impossibile: aliquid possibile est impossibile: q̄m ea q̄ nec sunt nec p̄t esse sunt impossibile: & ideo q̄ ei ratio valet p̄ istas p̄m

cularem affirmatiuum non denotatur nec ex ipsa sequitur aliquid esse nec iste erunt ppter eadem causam: nullum incogitabile cogitatur: aliquid incogitabile cogitatur: et eadem rōne et prime due: et iste: et vniuersaliter quecūq; due propositiones: quarū. i. vna vniuersalis negatiua est vera / et altera particularis affirmatiua conuenientes in subiectis et predicatis in quibus predicet aliquid quod posset verificari pro non ente possunt concedi esse vere.

¶ Deinde arguo cōtra pbatōnē illius antecedētis. Nam per simile modū probaret qd non potēs cogitari pōt cogitari: qd manifeste contradictionem includit. declaratur aut hoc. Nam quicūq; cogitat de isto. non potēs cogitari non est lapis ipse verū cogitat: et intelligit: et per pns verū cogitat ab eo. Et sequit verum cogitat ab eo. ergo non potēs cogitari cogitatur ab eo: qd illud est maxima pars illius veri. ergo non potēs cogitari potest cogitari: totus processus similis est suo. Ad rationē eius respondeo: nego aīa ratiōne prime partis. si subiectū supponat personaliter: sicut opz vt arguat ad ppositū: et ita etiā videt eo vti arguēs cum cōcedat pnam inter illā indefinitam et particularē: qd verum non esset si subiectū indefinite non supponeret personaliter. Ad pbatōnē concedo qd qui cogitat de isto (maius deo non pōt esse) verū cogitat: et verū cogitat ab eo. Sed cū vterius inferatur. ergo maius deo cogitat ab eo. si in isto pnte subiectū supponat materialiter concedo pns: sed nihil ad ppositum. Si vero personaliter nego pnam. Et ad pbatōnē qua dicit qd maius deo est maxima pars illius veri. dico etiā qd est falsa. si subiectum supponat psonaliter: hōc qualitercūq; accipiatur verū: cum dicit qd verū cogitatur ab eo. Nam si accipiat p pōpna enuntiatione vera. i. (maius deo non pōt esse) pty qd ista est falsa. maius deo. est pars enuntiationis huius maius deo non pōt esse. Si vero accipiat verū pro vero enūtiabili / seu significato illius enuntiationis vere: quibus aliquo modo licet improprie posset cōcedi qd significatū per subiectū sit pars significati totalis: et etiā aliquo modo cogitari. Dico qd pro illo significato partiali / nec pro aliquo alio supponit in ista. maius deo non potest esse / nec oportet qd pro aliquo supponat: cū ipsa sit negatiua sicut in ista que vtiq; vera est: quod non potest cogitari non potest cogitari: subiectū pro nullo supponit. Quēcūq; cōtra hunc doctorem dicta sunt procedunt intelligendo qd ly maius precedat ly cogitari: quomodo etiā ipse videtur semper accipere. Si autē intelligeretur sequi vt esset sensus sue conclusionis: qd aliquid potest cogitari aliquo maius quo nihil potest cogitari maius: adhuc conclusio esset falsa: et per easdem rationes reprobat. Sed tunc respondendo ad rationem suam: neganda esset secunda pars antecedētis. Nam illius vniuersalis multe singulares essent false: sicut licet false quis multa singularia posset cogitare deo esse maiora.

Distinctio. xlj, xliij, & xliij. Questio. liij.

Vltimo circa istam materiā quero con sequēter. Vtrum deus per suā infinitam potētiam posset producere effectū aliquem actu infinitum: Et arguo qd non quia si posset / aut posset pducere infinitum fm multitudinem / aut fm magnitudinem / aut fm qualitatem / vel perfectionem intensiuam. patet: quia non alijs modis imaginari possumus infinitum in creaturis: nullo autē istorum modorum potest deus producere infinitū. ergo et. probatur minor quātū ad singulas partes. Et primo qd non posset producere multitudinem infinitam: quia si produceret aliquā multitudinē infinitam pduceret seipsam: qd est impossibile. consequens

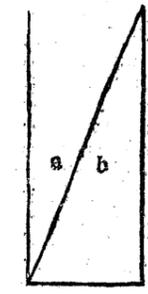
tia probatur: quia quecūq; multitudo infinita producta esset: illa esset entitates infinite: extra infinitas aut entitates non est aliqua entitas: et ideo oīs entitas comprehenditur infra multitudinem illā infinitam productorum. Et per cōsequens deus ipse esset de numero productorum: ac per hoc pductus. Ista ratio confirmat per modū quo philosophus. i. celi. pbat impossibile esse qd sit aliquod corpus infinitū quod sit cōpositum ex corporibus finitis specie: sed infinitis fm indiuidua. Sit enī qd vel illa oīa ex quibus cōponeretur / vel saltem infinita ex eis essent graua: et tunc sequeretur qd nullū esset corpus leue / vel essent leuia: et tunc nullū corpus esset graue. vbi dicit Lōmē. qd hoc sequitur ex pōitione eorū qd sint infinita et qd nihil re: peritur extra ea: ita in pposito. Et etiam aliter potest argui: qd si pduceret infinitum multitudinē indiuiduorum alicuius speciei. ver. gratia. infinitas aīa: omnis entitas esset aīa: et si infinitos lapides oīs entitas esset lapis: et per cōsequēs etiā deus esset lapis. Sed probo qd non pōt producere magnitudinē infinitam / seu corpus infinitum. qd vel illud esset immobile fm locum / vel mobile. Non primum: tum qd omne corpus est mobile: vt patet ex. i. celi. Tum qd qua ratione posset deus vnum corpus infinitum producere: posset etiā in qualibet specie que non determinat sibi maximā qritatem possibilem: sicut ignis et celū et multa alia: vt in. i. 7. dist. pbatum est. Si autem pduceret ignem infinitū: ille cum esset eiusdē speciei cū finito esset mobilis sicut finitus: et similiter celū infinitum. Confirmatur: qd pars talis corporis finita vtiq; esset mobilis: et per pns etiā totum: cum eadem sit natura totius et partīs. Nec potest dici qd esset mobile qd nec motu recto. nec motu circulari: vt demonstrat philosophus. i. celi. Tertio probo: qd nō pōt producere formam intensiuē infinitam: qm qua ratione vnam et aliam fm suā speciem inuētibilem et remissibilem: et per pns grauitatem infinitā et calorem infinitū: et similiter alias actiuas et mortuas formas. hoc aut est falsum: quoniam tūc posset esse mutatio de loco ad locum in instanti et alteratio de forma cōtraria in contrariam quod videtur esse impossibile.

Ad oppositum arguo. quodcūq; intellectus humanus pōt cognoscere nō esse impossibile fieri deus pōt facere: hoc pty qd deus pōt facere etiam que non possumus cōprehendere: iuxta illud Aug. 3. epistola ad Volusianum. Demus deum aliquid posse quod nos facere nō possumus: in talibus rebus tota ratio facti est potentia facti: sed infinitam magnitudinem et multitudinē: et sic aliquid formā infinitam intensiuē nō esse impossibile fieri pōt intellectus humanus cognoscere: cum possit cognoscere in nullo predicto esse aliquā repugnantia / vel incōpossibilitatem. ergo et.

In ista questione erunt tres articuli. In primo ponentur cōclusiones cū probationib. In secōdo obiectiones cōtra dicta cū solutionib. In tertio specialiter inqret. an si esset aliqd corp' actu infinitū ipm posset locali quacūq; virtute moueri.

Quantum ad primū articulum pono tres conclusiones. Prima est: qd deus pōt facere aliquā multitudinē actu infinitā. Hanc pbo primo sic: cuiuslibet continui actualiter sunt infinite partes. ergo possibile est aliquā multitudinē esse actu infinitam. Antecedēs pbat et auctoritate et rōne. Auctoritate quē dē Aug. 2. de lib. ar. di. Quicquid enī corporis sensu attingit: iam non vniū: sed multa esse cōuincitur: corpus enim: et ideo habet innumerabiles partes. Et quo sequit qd omne corpus habet innumerabiles partes. Si autē innumerabiles. ergo infinitas. Ratione idem pty. Nam cōstat qd omne cōtinuū habet plures partes: et nō tot finitas numero quin plures: oēs suas partes actualiter et simul

habet. ergo omne cōtinuū simul et actualiter habet partes infinitas. Et si dicat qd cōtinuū habet infinitas in potētia tñ: et non in actu. quero an ly in potētia determinet hoc verbū habet: vt sit sensus: qd cōtinuum in potētia habet. i. potest habere et nō habet partes infinitas: ita qd habere partes infinitas verificet de cōtinuo tñ in propositione de possibili. et non in ppositione de inefficacit dicitur de aliquo ere qd est in potētia status: et nō est status: et patet qd iste sensus est falsus: qd vti hęc nō eēt vera: cōtinuū habet plures partes: sed tñ hęc: cōtinuū pōt habere plures partes: qd patet falsum satis: et pbat et etiā in scdo. Et sequētia ista patet: qd si habet plures et non finitas. ergo infinitas. Item Aug. in auctoritate inducta de inefficacit qd corpus habet innumerabiles partes. Hic ly in potētia determinat ly partes: vt sit sensus: qd cōtinuū habet infinitas partes in potētia. i. possibles: quarū nulla fm se est vnum hoc aliqd scitum nō facies cum alijs vniū hoc aliqd: sed omnes vniū hoc aliqd pstituit: ad differentia partū quātitatē vsicre: quaz qlibet fm se est vniū hoc aliqd: nec oēs vniū hoc aliqd actu pstituit: et ideo nō potētiales: sed actuales partes dicunt: et hic sensus verus est: alius pntimū eēt discreti: sed hoc non tollit veritatē aītis. Nam cōtinuū sicut actualiter habet plures partes potētiales: sic actualiter habet infinitas partes potētiales: et sic actualiter aliqua multitudo partū possibilū. Et quo patet vterius pncipalis cōsequētia: qd nō est magis impossibile simpliciter esse aliquā multitudinē aliquoz non faciētū vniū p se in actu qd aliqoz p se faciētū vniū. Ad pbat: qd oīs repugnantia que assignaret in illis. verbi gra. qd totū eēt equale vel minus parte: vel qd infinitū eēt minus infinito: aut qd actualitas crīsentie repugnet infinito partiali: aut aliqua alia que ab opinatib' oppositū assignat: eque apparēter assignaret in infinita multitudine que est actualiter partū potētialiū cōtinui. Unde nulli pōt rōnabiliter apparere impossibile esse: infinitas aīas esse in actu plusq; partes cōtinui esse actu infinitas. Confirmat. qd cū de' imediate se solo quālibet entitatē posset pseruare se solo sine quacūq; que nō est de essentia eius: poterit alicuius pportio: nis quālibet partē in cōtinuo existētē actualiter diuidere a quālibet alia eiusdē pportiois que nō est pars eius: et quālibet taliū pseruare in esse: quo facto erit actualiter multitudo infinita distinctoꝝ nō faciētū p se vniū. Nam tales pportionales partes sunt infinite. verbi gra. prima medietas totius: et pma medietas scde medietatis: et etiā pma medietas medietatis alterius: et sic psequēter quaz nulla est pars alterius. Secūdo. deus posset in instāti inītiante cuiuslibet partis pportionalis tps vniū hōre pducere vniū angelū: et sic psequēter et pductū pseruare. verbi gra. in pmo instāti hōre pducere vniū: et in instāti pmo secunde medietatis illius scde pcedētis medietatis alii: et sic psequēter. ergo de' pōt facere infinitā actu multitudinem angeloz. Hīs patet: qd nihil impossibile nec aliqua incōpossibilita includit. pntia pbat: nā dato casu: in fine seu instāti termināte totā hōrā essent simul actu infiniti angelū: sicut in ipsa hōra sunt infinite partes pportionales. Tertio. ex eo qd ponit esse aliqua multitudo actu infinita nulla ptradictio iplīcat. ergo deus pōt et. pntia pty ex dictis supra in pma qstōe de potētia dei. Hīs declarat: ex eo qd infinitas nō tollit rōnē multitudinis: nec etiā aliqd necessario pns multitudinē: nō est ideo nō eēt multitudo aut ei nō aueniret aliqd necessario cōpetens multitudinē: si eēt aliqd multitudo infinita: nec ecōuerso. multitudo tollit rōnē infinitatis: nec aliqd necessario pns infinita. Secūda pclusio est. qd possibile est aliqua magnitudinē esse infinitā sci' corp' aliqd eēt infinitū: hoc pbat ex eo

de. vtz qd nulla cōtradictio iplīcat ex eo qd ponit aliquo corp' infinitū: cū infinitas nō tollat rōnē magnitudinis vel eā aliqd necessario pns: nec ecōuerso magnitudinē rōnem infinitatis. Unde hęc nulla incōpossibilitatē icludat: sicut etiā in soluēdo rōnes opinatū oppositū magis determinabif. Secūdo pbo qd de' posset facere corp' infinitū fm longitudinē in vna partē: et hoc etiā sequit qd posset facere in oēs: et quālibet in infinitū vt sibi placet: cū nō sit vniū magis qd aliud ipossibile. Assumptum pbo. et sumo vniū corp' lōgū palmis decē: et latū vbiq; palmovno: constat qd in isto sunt partes pportionales infinite fm modū diuisionis pfectū in pcedētī pclusionē: quaz qlibet fm dī mētionē latitudinē illi' totius est vniū palmi: et p pns qlibet equalis cuiuslibet: quāvis fm aliā dīmensionē nulla alteri equalis: tūc sic. Impossibile est deū oēs hōmōi partes diuidere et fm aliā dīmensionē qd sunt equales pūgere et vnire: ita vt pstituat vna magnitudinē sicut nūc cōstituit. ergo deus potest facere vnum corpus longitudinis infinite in vna partē. Hīs nō videt habere dubiū apud aliquem catholicū. pntia tñ pty: qd tūc tale corpus haberet in lōgitudine sua infinitas partes et iudē quantitatis. i. palmalis.

Tertio ad idē sic. suppono vnum pbatū in. 17. dist. qd in infinitū deus pōt augere magnitudinem: tunc pono qd sint aliq' due magnitudines. a. et b. pstituentes angulū: cuius basis sit magnitudo. c. et qd scētibus. b. et c. magnitudo. a. tātū eleuetur ex parte qua pstituit angulū cū. b. vt sit ecdē stās ipsi. b. totū hoc est possibile etiam naturaliter. Cū hoc etiā pono qd cōtinue dū eleuat magnitudo. a. de' augeat eā tñ: et sicut b. idirectū: qd occurrat actual' toto tēpore pcedēte istas quo pmo erūt ecdē distātes: et hoc patet eē possibile ex suppositōe prius facta. Tunc arguo hoc casu possibile pposito: erunt ille magnitudines infinite qm erunt eque distātes. ergo de' pōt facere magnitudinē infinitā. pntia pty. Hīs pbo: qd si dicat qd sint finites: sequit qd vel nō semper dū. a. eleuat tātū in sua rectitudine augeat vt cōcurrat: qd est ptra ppositū: vel qd quātūcūq; modicū. a. depme ref' pns. b. ex parte in qua pua eleuabat: neutra crescat et cōcurreret: qd est cōtra sensum. Quarto pōt argui p modū quo argutū est p pclusionē pcedenti. Nam data aliqua magnitudine cuba. pōt de' in cuiuslibet partis pportionalis vniū hōre instāti inītiante: cuiuslibet lateri illi' magnitudinis addere ecdē illi magnitudinē cubā. qd vna p se magnitudinē cōstituat simul. ergo pōt facere de' magnitudinē vniū qd infinitā. pntia pty: qd in instāti termināte hōram erit vniūq; magnitudo infinita: et antecedens patet.

Tertia pclusio est. qd de' pōt facere aliquā formā. verbi gra. charitatē: aut aliā quālibet itēssibilem et remissibilem infinitam intensiuē in sua specie. Probatio: qd si hoc nō sit possibile: aut hoc ideo est. Quia impossibile est aliqd actu esse infinite pfectū seu pfectio infinita. Aut qd impossibile est esse aliquā creaturam pfectione infinita: qm tūc equaret deo in pfectōe: et pns eēt deus: et eēt creatura: et sic esset deus et nō deus: creatura et non creatura. Aut qd impossibile est simul esse partes infinitas eiusdem: qd tñ oporteret. Aut qd impossibile est aliqd infinite pfectionis esse minus pfectū aliquo eiusdē rationis: vel partē esse equalem totū: quozū alterū necessarie sequeret: vt patet p rationes qd post inducunt ptra dicta. Nec diuisio videt sufficere: qm ex his videt' arguere quicūq; ptra istā pclusionē arguit. Sed ppter nullū istorū pclusio est impossibile. Non enim ppter pmo: qd infinita pfectionem esse actu: non est impossibile: cum deus sit bonitas et pfectio infinita. Et quo patet qd non repugnat nec sunt incompōssibi

les actualitas et infinitas: sicut aliqui p fundamento sue opinionis assumunt. Nec ppter secundū conclusio est impossibilis: non enim esto q aliqua charitas sit infinita intensiue sequi q sit eque pfecta vt deus: qz deus est infinita pfectio simpliciter. charitas autē est pfectio in genere qz non solum deus: sed etiā aliqua pfectio alterius rationis potest esse pfectior: sicut substantia angelica pfectior eēt charitate creata infinita: vt nunc de charitate loquimur: z finita intellectio pfectior z notior: eēt nigredine infinita. **¶** Hanc attestat Augu. in lib. de natura z gra di. **¶** Ego qdē sentio: qz etiā cū fuerit in nobis tāta iustitia vt ei addi oīno nihil possit: nō equabit creatura creatori. et ly cū. sumit conunctionaliter z equialet illi cōiunctioni. **¶** Nec tertius: qz illud nō est impossibile. vt patet de partibz cōtinui. **¶** Nec etiā quartū: quia vel altera pars nō est impossibilis: vel neutra sequi: sicut patet formādo similes argumētationes de infinitis partibz cōtinui: hoc etiā patebit magis in soluēdo rōnes alioz. **¶** Secundo. si deus p aliquod tēpus. verbi grā. vna horam continue augetet charitates: sic tñ qz in pma medietate totius hōie crearet charitatē tantū gradus: z in pma medietate sequētis medietatis crearet equalē charitatē ei quā creauit in pma medietate totius hōie: z iterū in pma medietate residui crearet equalē: z sic semp velocitaret suā actionem fm quālibet taliū partū pportionalū et quālibet creaturā pseruaret in fine hōie creata eēt charitas actu infinita intensiue. pntia patet: qz charitas existēs in fine hōie. habe ret infinitas partes equalēs: sicut in tēpore sue creatōis fuissent tñ infinite partes. pportionales: sed aīs est possibile. **¶** Hā qz in vna tota hora causaret charitatem potest eē possibile. **¶** Item patet qz posset velocitare suā actionē cū agēs creatū hoc possit. vt pty in motibz naturalibz q sunt velociores in fine. **¶** Item in agētibz volūtarijs hoc exprimur qz etiā semp posset velocitare suā actionē in duplo iuxta modū dictū etiā manifeste cuiuslibet occurrit: cū nullum sit minimū tempus in quo possit tāta vel tantā latitudinem charitatis causare. Sed in quātolibet minore potest tāta z maiorem causare fm placitum suum: z p consequens non apparet: quin antecederēs sit totū possibile. **¶** Ex quo sequi qz etiā consequens qd est pncipalis conclusio sit possibile: et eodē modo pbari potest de alijs formis. **¶** Tertio potest argui sicut argutum est p precedentibus conclusionibus. ponendo qz deus in cuiuslibet partis pportionalis hōie fm diuisionem ptractā in istāti inītiāte causaret charitatem tāti gradus seu equalē: z adiungeret priorē: qd totum patet possibile z nullā repugnātiā implicare. **¶** Ex quo sequitur qz in fine hōie erit charitas actu infinita intensiue propter inclusionem infinitarum partium equalium: sicut sunt infinite partes pportionales in tempore dato. **¶** Ex dictis etiā pbatōibz harum conclusionum sequitur vna conclusio que forsitan multis primo aspectu apparet mirabilis: tñ vera est z necessaria. s. qz possibile est p totum tempus aliqd datum: non esse multitudinem aut magnitudinē aut formā actu infinitā: z in istāti immediate terni sate tēpus illud esse tā multitudinē qz magnitudinē: vel formam actu infinitam: z tñ in illo istāti nihil pōtē pmo causari fm se totū qd multitudinē aut magnitudinē vel formam reddat infinitā aut maiorē. **¶** Et de multitudine pty ex casu scde rōnis ad pma pclusionē. **¶** Hanc solū in instantibus inītiātibz partes pportionales pono angelos creari: instans aut terminans totam horam nullam partē inītiāte pportionalē inītiat. **¶** Et p eūdē modum patet de magnitudine ex quarta rōne scde pclusionis: et de forma ex tertia rōne tertie pclusionis. **¶** Item de magnitudine pty ex casu posito tertia rōne scde pclusionis: qm ille magnitudines ponunt augeti p tps totū eleuatiōis. a. z quo aucte

in sua rectitudine cōcurrūt: z per cōsequēs in istāti quo sunt eque primo distantes nulla magnitudo additur eis. **¶** Item de forma pty ex scda ratiōe: qm in tali inītiōne continua nulla pars forme primo acquiritur in instanti. **¶** Contra dicta multipliciter arguo. **¶** Et primo quidem generaliter qz impossibile sit esse aliquid partibile permanens actu infinitū: qz si hoc esset possibile: sequeretur qz esset aliquid permanēs z successiuus: permanēs z nō permanēs: z cuius oēs partes actu essēt: z nō oēs actu essēt: que implicāt cōtradictionē. cōsequētia pbat. nā ex quo illud permanens ponitur actu. constat qz oēs eius partes sunt actu: z nulla est tñ in potētia: tūc enim nō esset permanēs: sed successiuū. **¶** Item ex quo illud ponitur infinitus ponitur successiuū et aliquid eius in potētia. **¶** Hā ratio infiniti pstitit in successione z in actu permixto potētie: aliquid enim eius est in actu z aliquid eius nō est in actu: sed in potētia tñ. **¶** Unde quicūqz imaginatur aliquid partibile infinitū necessario figit aspectū super aliquid in actu. deinde vero addit aliquid in actu: z sic pcedendo dicit qz caret sine additionis. hoc autē intellectus non attingit: immo si attingeret tā finiret. **¶** Et ex quo patet qz id quod mens cōcipit per partibile: siue quātū carens omni fine: necessario permiscetur ex actuali: et non actuali: siue potētia: illud enim quo dicitur carere in actu non est. **¶** Cōfirmatur. quia finis z cōplementum z actus idem sunt. ergo cōcipere aliquid cū carētia finis: est cōcipere ipsum cū carētia actus: infinitū autem cū negatione finis concipitur: hoc enim est infinitū: quod est cōtum carens fine z cōplemento: z per consequens actu aliquid. **¶** Hanc cōueniunt multa dicta philosophi: z Com. **¶** Item qz dicunt qz non oportet intelligere infinitus sicut aliquid perfectum: vt hominem vel domum: sed sicut dies z agon. **¶** Item qz infinitum habet rationem partis et non totius. **¶** Cōfirmatur iterum per diffinitionem infiniti: que est qz eius partes accipientibus semper restat aliquid accipiendum: z quod non est infinitum vt dicebant antiqui cuius nihil est extra: sed cuius semper est aliquid extra: z multa talia: ex quibus omnibus videtur qz ponere aliquid partibile permanens esse in rerum natura: z illud esse infinitum: est cōtradictio. **¶** Hanc in quātum illud est permanens et actu: quelibet eius pars est et ipsum est cōplementum et perfectum: inquantum vero est infinitum est imperfectum z incompletum. **¶** Per hanc rationem argui potest qz nō sit possibile aliqua multitudo vel magnitudo: que sit forma actu infinita. **¶** Secūdo in speciali probatur de multitudine. si enim possibile foret aliqua multitudo in eoz infinita: sequeretur qz vel pars non esset minor toto: cuius est pars: vel qz vniū infinitū esset minus alio infinito: sed consequēs quātū ad vtrāqz partes patet esse impossibile. consequētia pbat. qm si est possibile: detur aliqua multitudo infinita. verbi gratia. sint anime infinite: tunc ex tota multitudine data animarū: separantur decē anime. cōstat qz relique anime ab istis decem sunt infinite: z sit multitudo aliquid animarū a. z denariū istarum animarum sit. b. z totalis multitudo cōprehendens. a. z b. sit. c. constat qz a. est pars ipsius. c. cum. c. includat. a. z adhuc includat. b. **¶** Aut ergo. a. est minor multitudo qz est multitudo. c. z tunc sequitur qz vnum infinitum sit minus alio infinito: aut non est minor: z tunc pars non est minor suo toto. **¶** Aliter probari potest cōsequētia. **¶** Hanc in illa multitudine. c. sunt infinite binarij animarū: z similiter infinite centenarij: z constat qz quilibet binarij us est pars centenarij: et per consequens tota multitudo binarij est pars totalis totalis multitudinis centenarij: aut igitur infinita multitudo binarij est minor multitudo infinita centenarij: sic infinitū erit minus infinito: aut non est minor: z tūc sequitur qz pars nō est minor

toto. **¶** Tertio ad idē sic. omni multitudine possibili tē potē facere maiorē multitudinē. ergo nulla multitudo infinita est possibilis. pntia pty: qz multitudine infinita nulla potē esse maior. **¶** Antecederēs pty. qz deus nō tot animas potē creare quin potēst plures: nec potēst tot quot potēst: alioquin possibile esset ipm creare omnes animas: quas potēst creare: quo posito i esse nullā aliā posset creare: qd est impossibile: vt in. 17. dist. dictum est. ergo non tot anime sunt posibles: quin sint posibles plures: z p oīs qualibet multitudine animarū possibile potēst deus maiorē multitudinem animarum facere: et eodē modo pbat de alijs. **¶** Quarto cōtra scdā cōclusionē pot argui. **¶** Hā data magnitudine infinita cū nulla sit diuisibilis: qualitercūqz diuidat siue p signationē siue p sequestrationem altera pars erit infinita: et tūc sequi qz pars nō sit minor toto: vel vna magnitudo infinita sit maior aliā magnitudine infinita. **¶** Item in magnitudine infinita erūt infiniti cubiti z infiniti bicubiti. **¶** Constat qz sicut bicubitus est pars bicubiti: sic tota magnitudo resultans ex infinitis bicubitis: pars erit magnitudinis resultantis ex infinitis bicubitis: z vtrāqz erit infinita: vel ergo magnitudo cubitorū est minor magnitudine bicubitorū: z sic infinitū minus erit infinito: vel nō erit minor: z tūc pars non erit minor suo toto. **¶** Item quātolibet magnitudine possibili facta: deus potē alia facere: z illi addere: et p oīs quātolibet possibile potē facere maiorē. z vltra. ergo nulla magnitudo infinita est possibilis. **¶** Quinto. si esset aliqua magnitudo infinita illa eēt quātitas seu aliqd quātū. **¶** Et vltra. ergo eēt bicubiti vel tricubiti vel alicuius alterius determinate quātitatis: z p consequēs eēt finita: z sic magnitudo infinita foret finita: qd est impossibile: z sequētia pbat. **¶** Tum qz tāntas z quātitas seu quātū z tāntū idem significāt. **¶** Nec differunt nisi sicut interrogatiū z rrsiū: omne aut tāntū est bicubitus: aut tricubiti z c. aut alicuius determinate quātitatis in specie. **¶** Et ratio ista tāgitur a philosopho 3. phy. 1. **¶** Et scda pbatō consequētie est Com. 1. ibidem. **¶** Item contra eādē conclusionē sunt plures rōnes philosophi z Comēta. primo celi. **¶** Sexto contra vtrāqz similitudine si vere sunt: ponat qz deus faciat vna magnitudinē infinitā in alterā partē tñ. verbi gratia. versus orientem: cuius extremitas sit hic pparisus et sup eā ponat lapides infinitos equalis magnitudinis totā illā magnitudinē occupātes: quoz primus scz existēs in extremitate sit. a. hoc facto annihilat deus secundū z quartū: z sic finitulos alternos: alternis reliquos conseruatis: et post hoc iungat z continuet omnes remanentes tunc quero: an tota illa magnitudo occupabitur per remanētes: sicut prius p eodē z alios annihilatos occupabatur: an non? **¶** Non potēst dici qz sic: cum infiniti sint annihilati occupātes infinitas partes equalēs dicte magnitudinis: z nullū de no uo sit additus: qui non prius partem aliquā occuparet. **¶** Nec potēst dici qz non occupetur tota sed pars tānto modo: qz vel occuparet pars sūsus extremitatē: z p sequens aliqua pars versus orientem non erit occupata: ac p hoc pars occupata erit finita: que vltra se versus orientem habebit partē vacuā: z versus nos etiā habet finem per causam. **¶** Sed hoc est impossibile: quia lapides infiniti remanent super ea occupantes singuli singulas partes equalēs: vel occuparetur versus orientem: et tunc sequitur qz pars vacua existens versus nos erit finita cum vltra se versus orientem habeat partem occupantem: sed hoc est impossibile: qz ipsa tot partes equalēs continet: quot occupant infiniti lapides annihilati: z per sequēs infinitas. **¶** Septimo sic. contra tertiā pclusionem: si enim pclusio sit vera: tūc posset fieri a deo corp? habēs grauitatē infinitā intensiue: et similiter aliquid habēs leuitatē intensiue infinitā. et vltra: possibile esset esse aliqd corp? qd de celo

ad terrā descēderet naturaliter in istāti. pntia pty. alias in eodem tēpore per idem spatium moueretur corpus finite grauitatis cū corpore infinite grauitatis: z vtrūqz naturaliter: qd nō est possibile. pntis vero est falsum. **¶** Tum qz talis virtus motiua equaret virtuti dei in mouēdo localiter: cū deus non possit in minori qz in istāti. **¶** Tum qz sequeret qz illud corpus simul et semel in eodē instanti esset in termino a quo z in termino ad quē: et in omni loco medio: qd est in intelligibile: z p oīs incommunicabile creaturē. **¶** Item eadē rōne posset fieri forma actiua infinita. verbi gratia. calor vel frigus. **¶** Et vltra. ergo esset possibile aliqd corpus ab vna forma contraria in aliā cōtrariam trāsmutari in istāti p virtutē creatā: hoc autē est impossibile: cū deus in minori duratione nō possit: posset etiā talis calor infinitus causare calorem infinitū et subito: vt pty. **¶** Octauo si esset talis forma infinita: tunc aliqua eius pars esset infinita: z per oīs equalis virtutis/vel vigoris cū tota forma. pntis pty. qz ita pars illa infinita mouebit in instanti: z causabit infinitā formā eiusdē rōnis sicut tota forma. ergo equalis vigoris esset vtrāqz. **¶** Nono tūc posset fieri aliqua visio de deo infinita: et per oīs que cōprehenderet ipsum. **¶** Eodē modo posset argui de charitate: z alijs formis spūalibus. **¶** Decimo sic quātālibet intensiue possibile forma data: potē alia facere: z illi priori vntre: z per oīs illa priorē facere maiorē. **¶** Et ex quo sequitur qz nō sit possibilis aliqua infinita/aut qz vniū infinitū excedatur ab alio infinito: et sit minus: z qz infinita forma posset intēdi: z fieri maior: qd est impossibile. **¶** Undecimo pot argui cōtra scdam rationē factam pro tertiā cōclusionē. **¶** Primo probat qz aīs non sit possibile: qz si esset possibile: tunc esset possibile infinita multitudinē successiue fore pertransitā/ seu cōsumatā/ vel totaliter acceptā: cuius tñ fuit aliqua pars primo accepta: z nunqz fuerūt simul plures primo accepte. **¶** Hoc autē est impossibile: cū infinitum sit cuius trāsitus est incōsumabilis: z cuius partē accipitibus sine semp restat aliquid accipere. vt pty. 3. phy. z pntia nota est ex casu. **¶** Secdo sumat casus positus in antecedere: et sit instans presens finis hōie in qua causabat charitas fm modū ibi positū: tūc sic: aut in hoc istāti presente: hec est vera. charitas infinita/ seu habēs partes infinitas equalēs est/ aut in hoc istāti ista nō est vera. si nō sit vera. cum instās sit finis tēporū causatiōis charitatis p casum. ergo nulla alia pars charitatis post hoc causabit: z sic nec ista propositio erit vera post hoc instās: z habet intentum: qz nunqz erūt infinite partes equalēs charitatis create. **¶** Si vero in hoc istāti illa ppositio sit vera. **¶** Contra. aut in hoc istāti ipsa est primo vera/ aut in aliquo istāti priorē fuit primo vera/ aut in aliquo istāti priorē fuit vltimo falsa. hoc pty. qz non semp hec ppositio fuit vera: qz nec in fine prime medietatis hōie: qz tūc fuit primo creata vna pars charitatis tñ: z non infinite/ nec in fine prime medietatis sequētis medietatis hōie: qz tūc primo fuerūt tñ due partes: z loquor de partibus determinate quātitatis fm casum. **¶** Sumat ergo totū tps in quo hec ppositio fuit falsa: z sua cōtradictoria vera: et totū tēpus in quo fuit ipsa/ vel erit vera. constat qz nullum tps fuit mediū inter ista: alioquin in illo tēpore medio due cōtradictorie fuissent simul false. ergo copulatur in eodē instanti fm cōmūnem modū loquendi: vel ergo illud instans copulās ista tempora est instās presens: z tunc sequitur qz in hoc istāti hec ppositio sit primo vera/ vel fuit aliquod instans preteritum: et tunc vel in illo hec fuit vera: z per consequens: tūc primo fuit vera/ vel fuit in illo istāti falsa: z tunc sequitur qz in illo tunc fuit vltimo falsa: z sua cōtradictoria tunc fuit vltimo vera: z sic patet illa maior diffiuctiua. **¶** Sed in nullo istāti priorē hec fuit vltimo falsa. probatur: qz si dica: tur oppositum sit illud instās. b. tunc sic: in instanti. b. hec

L. c. 55.
Comē. 55.
ut. c. 7.
vlt. ad
76.

L. c. 63.

fuit falsa. charitas habens infinitas partes iguales est. ergo in. b. nō erāt infinite partes charitatis causate: sed finite tñ: z. b. fuit infās alicuius pportionalis partis hore date. ergo in fine partis pportionalis imediate sequētis partem cuius infās fuit. b. nō fuerūt infinite partes iguales charitatis: q̄ pter illas que fuerūt in. b. non fuit tunc nisi vna superaddita vel vna pars alterius si. b. non fuit infās inītiās alicuā taliū partiū. ¶ Ex eo vltra sequit̄ q̄ etiam post. b. hec fuit falsa charitas habēs infinite partes est. ¶ Itē non pōt dici q̄ in aliquo istāti priorē hec fuit primo vera: q̄ si sic sit illud. b. vt prius: et tunc sumo infās inītiās partē pportionalē hore imediate pcedentē eā partem: cuius infās est. b. z. sit illud. c. aut ergo in. c. erāt infinite partes charitatis iā facte: z. p. con sequēs in. c. hec fuit vera: in. b. aut in. c. non erant infinite partes charitatis: z. tūc sequit̄ q̄ nec in. b. fuerūt infinite: z. p. sequēs hec. ista ppositio fuit pmo vera. imo nec vera in. b. ¶ Relinquit̄ ergo si ipsa est vera nūc: q̄ ipsa nunc pmo sit vera. ¶ Sed q̄ non: q̄ quelibet pars huius charitatis que nūc est fuit ante illud infās p̄sens: z. in nullo istāti vel tēpore ante illud infās fuerūt infinite partes charitatis loquēdo de partib⁹ equalib⁹ charitatis causate vt prius. ergo in hoc istāti p̄sente nō sunt infinite partes charitatis causate: z. p. sequēs nec huius charitatis q̄ nunc est: fuit infinite partes. ¶ Ex quo sequit̄ q̄ hec nō est vera. ergo nec pmo vera: charitas infinita est. ¶ p̄ntia patet: q̄ si nūc sunt infinite vel p̄s fuerūt infinite: q̄ est oppositū scōbe partis aītis: vel sunt alique imo infinite: quarum nulla fuit p̄s q̄ est oppositū p̄mē partis aītis. ¶ Secunda vero pars aītis p̄bata est imediate p̄s: et p̄bō p̄mā: q̄ si non q̄libet pars charitatis nūc existēs fuit ante hoc infās p̄sens: aliqua ergo nūc est que nūc fuit p̄s: et tamen p̄ casum: quelibet pars charitatis fiebat partialiter z. p̄tine: et p. sequēs in hoc istāti nulla talis pars pmo causata: sequit̄ q̄ aliqua pars nunc pmo est cōplete facta: p̄s. z. sit illa p̄s. a. tūc sic. a. pars est nūc. p. cōplete facta: z. nulla alia pars est nūc pmo cōplete facta. patet. ergo q̄libet alia fuit p̄s facta: z. per p̄sequēs hec est vltima pars seu pars vltimo facta: et tamē p̄ casum: quelibet fiebat in parte aliqua pportionalib⁹ hore: z. sic dabit̄ vltima pars pportionalib⁹ hore: fm̄ illū modū diuidēdi. hoc autem est impossibile. tū q̄ q̄libet pars pportionalib⁹ est diuisibilis in media: z. nulla est idiuisibilis: z. p̄ p̄ns nec minima nec vltima. ¶ Tū q̄ si def̄ talis vltima pars pportionalis hore: aut eā p̄cesserunt partes infinite pportionales aut finite tñ: non infinite: q̄ cū q̄libet p̄cedēs fuerit maior: et p. sequēs equalē p̄tines illi vltime: seq̄ret̄ q̄ in vna hora eēt partes iguales infinite: z. sic vna hora eēt ipsa infinita z. eternū: fm̄ hoc sequeret̄ ppositū. vcz q̄ ante hoc istans fuerūt infinite partes causate charitatis: z. p. sequēs ppositio data non est nūc pmo vera: sed p̄s fuit vera. nec potest dici q̄ tātū finite partes pportionales p̄cesserunt vltimā: q̄ tūc nō essent infinite partes pportionales in vna hora: z. esset dare partem minimā z. indiuisibilē: z. p. consequēs tota hora cōponeret̄ p̄tē ex finitis idiuisibilibus. ¶ Itē etiā ex hoc habet̄ ppositū: q̄ in hoc istāti non essent infinite partes causate: et p̄ns illa ppositio non eēt vera in hoc istāti p̄sente. quare nec in pmo vera. ¶ Secundo idē pōt p̄bri sic: q̄ sequit̄: q̄libet pars huius charitatis fuit ante hoc infās. igit̄ oēs partes charitatis huius fuerūt ante hoc infās: vltra. ergo tota illa charitas vel tota multitudo hāz partiū fuit ante hoc infās: et p̄ns hec fuit prius vera: hec charitas infinita est. ergo non est nūc pmo vera. Antecedēs p̄batū est. p̄ntia patet: q̄ si non omnes partes fuerūt. ergo aliqua nūc est que nō fuit: q̄ repugnat antecedēti. ¶ Tertio sic. nūc est vera ista: quelibet pars huius charitatis est: et similiter hec: quelibet

pars huius charitatis fuit. ergo hec fuit prius vera. q̄libet pars huius charitatis est. et p̄ns hec fuit prius vera. hec charitas infinita est. ¶ p̄ma p̄ntia p̄bat̄. tū p̄mo: q̄ quelibet ppositio de p̄terito nūc vera: habuit aliquā de p̄senti p̄s verā sibi cor̄fidētē: tū q̄ alio modo oporteret p̄cedere q̄ due ppositiones de eisdē p̄dicatis et subiectis vna de p̄senti z. altera de p̄terito eēt p̄mo vere: q̄ nō videt̄ rōnabile: sicut nō est rōnabile p̄cedere q̄ hec due sunt simul p̄mo vere. sortes est. z. sortes fuit. simul enim fuisset z. p̄mo esset: z. per p̄ns nō fuisset et sic fuisset et non fuisset. ¶ Tertio p̄tra idē aīns. si enim esset possibile pari ratione foret possibile: q̄ in qualibet parte pportionali hore causaret charitatē tāti gradus: z. dū causaret scōbam partem in scōba parte pportionali hore simul in eadē parte hore annihilaret partē quā causabat in p̄ma parte pportionalē: sic semp̄ quālibet causatam in vna parte pportionali annihilaret in parte pportionali hore imediate sequente: ita q̄ simul p̄mo eēt cōplete cāta pars sequens: z. cōplete annihilata pars imediate p̄cedēs. ¶ p̄t̄s similis rōnabilis: q̄ vel in istāti finali hore erit aliqua pars charitatis vel nulla. nō potest dici q̄ nulla. ¶ Itā p̄ casum cuiuslibet partis charitatis creatio est in tpe p̄or̄ q̄ eius annihilatio: z. p̄ totā horā p̄tinue causatur charitas: z. in istāti finali p̄mo cessat cāri. ergo nō quelibet erit annihilata in illo istāti: alioquin vel non p̄tinue vsq̄ ad illud infās durabit causatio: vel aliqua simul annihilabit̄ et cābit̄: q̄ est contra positum. ergo in quo istāti erit aliq̄: aut ergo erit tūc vna pars tñ: aut plures: nō plures: q̄ tunc nō quelibet fuisset annihilata in tpe in quo imediate sequēs fuisset cāta: q̄ est cōtra casum. ergo erit tunc vna tñ: z. p̄ns dabit̄ vltima infāz: z. vltima pars pportionalis hore: q̄ est impossibile. ¶ Ex hoc pot̄ argui q̄ in casu rōnis facte oportebit dare vltimā partē charitatis causatā: q̄ nō p̄ hoc sequit̄ si p̄or̄ destruat̄ dū sit scōba vt ponit̄ in isto casu: q̄ si quelibet remaneret vsq̄ ad finē: sicut ponit̄ in casu p̄mo. ¶ Quarto contra idē aīns. Itā pari rōne posset vniū continū deus discontinuare in duas partes in istāti termināte p̄mā medietatē hore: z. in istāti termināte secundā medietatē pportionalē cōtinuare illud idē. ¶ Et in istāti termināte aliā itē discontinuare illud: sic in cuiuslibet partis pportionalis hore fm̄ illā diuisionem: continuare vel discontinuare aternatim: sed hoc est falsum. ¶ p̄bō: q̄ in istāti finali hore vel erit cōtinuū vel discontinuū: vel neutrum: non cōtinuū: vel discontinuū: q̄ tūc daretur vltima pars pportionalis. vtpote illa quā istās finale terminaret: nec neutrum: q̄ impossibile est esse plures partes quin sint continue vel discontinue. ¶ Eodē modo pot̄ argui: si poneret̄ q̄ in vno istāti annihilaret totū illud: et in alio cāret: oporteret enim dare vel vltimā partē pportionalē vel dicere q̄ in istāti finali nec eēt nec nō eēt: q̄ est impossibile. ¶ Quinto cōtra eadē rōnē. Itā simili modo p̄baret̄ q̄ eēt possibile eēt vniū quadrāguluū infinite longitudinis: latitudinis vero finite. patet consequētia. ¶ Itā in p̄ma parte pportionali hore deus posset continue facere quadrāgulum: cuius lōgitudō eēt vnius cubiti z. latitudō vnius palmi: z. in scōba parte hore facere alium equalē illi cōtinuū sibi fm̄ longitudinem: et sic in qualibet parte pportionali. ¶ Et cum sint infinite partes pportionales in vna hora: in fine hore erit vnius quadrāgulus habens infinite partes iguales: z. per consequens erit quadrāgulus infinitus: z. tota deductio est similis illi rōni facte. Sed consequēs est impossibile: tū q̄ omnis quadrāgulus est figura: z. p. consequēs terminatus: patet p̄ diffinitionē figure. ¶ Tum q̄ si eēt quadrāgulus habebit̄ quatuor latera quatuor angulos cōprehēdētia: quoz̄ duo latera sibi oppōsita erūt equalia finita z. vnius palmi tñ: a quoz̄

E. c. 2. 3 p̄p̄si. 31.

punctis terminantib⁹ traherētur reliqua duo latera infinita: z. sic inter duo puncta dabitur linea infinita: z. p. con sequēs linea infinita erit finita. ¶ Et eisdem modis oib⁹ potest argui contra formā secūde rationis pro prima cōclusionē: que etiā a sumpta est in p̄batione aliarum cōclusionum. ¶ Sexto. si casus illius antecedentis sit possibile similis modo possibile eēt: posita magnitudine actu infinita fm̄ latitudinem z. longitudinem: vt supra conceditur esse possibile: q̄ aliquod corpus moueretur per horam continue super eā: sic q̄ in prima medietate trāfret spatium cubitale: z. in qualibet pportionali sequenti tantidem: vt ponitur in casu illius rationis: et similis casus possibilitas patet. Sed impossibilitas istius probatur. ¶ Nam in fine hore corpus motum erit super aliqua parte magnitudinis determinata super quā inciperet quiescere: z. quiesceret per tempus sequens: supposito q̄ remaneret: signetur ergo illa pars et sit. b. et pars a qua incepit moueri: vel supra quā fuit imediate ante horā sui motus sit. a. vel ergo inter. a. z. b. sunt infiniti cubiti spatij: vel finiti tñ. si infiniti. ergo inter puncta comprehendēt spatium infinitum: q̄ est impossibile: si finiti tñ. ergo partes pportionales hore non erunt infinite: q̄ est impossibile. ¶ Ad primum istozum dico q̄ non est de ratione infiniti simpliciter sumpti: q̄ aliquid eius sit tñ in potētia: q̄ patet in multitudo infinite partium continui: quaz̄ quelibet est in actu sicut aliqua earū: nec eius est aliqua pars in actu: aliqua vero in potentia tñ. ¶ Ad probationem cum dicitur q̄ quicūq̄ imaginatur infinitum figit aspectum super: aliquid in actu. Deinde addit̄ z. Dico q̄ ista p̄batio nulla est: quia ex hoc non arguitur aliqua successio nec aliquid in actu: et aliquid in potentia illius rei super quā cadit imaginatio: sed solū modo in ipsis imaginationibus. Unde q̄uis apprehēdit vniū q̄ aliam: vna tamen non est prius in rerū natura q̄ alia. ¶ Et si esset aliqua magnitudo infinita adhuc imaginatio figeret̄ p̄s sup vniū partē q̄ sup aliā: z. adderet partē parti modo illo: z. tamē quelibet esset actualis: nec p̄s esset in actu illa que p̄mo aspectu imaginationis que apprehēderet̄ q̄ illa que centesimo vel millesimo: q̄uis primus actus imaginationis p̄s esset q̄ centesimus: vel millesimus: z. est similis argumentatio ista illi: qua quis argueret̄ q̄ magnus acerruus milij non esset p̄manēs z. totus in actu: q̄ vniū partē eius p̄s apprehēderet: z. post aliā. ¶ Ad p̄firmationē dico q̄ finis est equiuocū. ¶ Vno modo dicit̄ finis vltima pars rei: sicut econtra. prima pars dicit̄ principium. Alio modo dicit̄ finis forma et species materie: dicit̄ etiā finis gratia cuius: z. alijs etiā modis dicit̄ finis: vt patet. s. metaphy. ¶ Tum igit̄ dicit̄ q̄ finis cōplemētū et actus sunt idē: si intelligat̄ q̄ idē sunt quertibiliter: aut q̄ finis p̄dicet̄ per se de actu vniuersaliter. nego ppositiōnē: si sumat̄ finis primo modo. ¶ Est enim deus in actu z. actus purus: et tamē nō est finis: nec finem habet isto modo. ¶ Similiter anima intellectiua est act⁹ z. p̄fectio materie: nō tñ est finis ei⁹: illo modo nec ipsa sic habet finē: cū sit simplr̄ carēs partibus. ¶ Si p̄o sumat̄ finis scōdo modo: ita sumat̄ actus p̄ actu p̄ficiēte: pot̄ p̄cedi q̄ act⁹ est finis z. p̄fectio et cōplemētū materie: sed illud nihil ad ppositū: infinito autē partib⁹ nō repugnat quolibet modo dicit̄ finis. ¶ Unde si eēt infinita aq̄ adhuc haberet finē grā cuius. s. deī: z. finē q̄ est forma p̄p̄e materie: s. infinito de quo loq̄mur repugnat h̄e finē p̄mo modo dictū: nec talē finē haberet aq̄ infinita si eēt: q̄m nulla eēt vltima pars eius. ¶ Econtra p̄o omne finitū habet talē finē. l. vltimā partē: z. loq̄or de partib⁹ determinate quantitatis: quomodo debet accipi pars: cū dicit̄ q̄ finis est vltima pars rei: si enim sumeret̄ pars simplr̄ nulli⁹ magnitudis est finis: sicut nulli⁹ magnitudis est vltia pars.

Ad solū edūvero alia que ex dictis p̄bri z. Lōmēta. in 3. phy. vbi dicitur: nō oportet laborare. Itā certū est q̄ p̄bri supra. tat impossibile esse aliquod corpus infinitū: aut infinitam multitudinē corporū: vel partiū determinate eiusdem magnitudinis: q̄m sic sequeret̄ q̄ esset corpus infinitū in vltimis: multitudinē tñ partiū nō determinate eiusdem magnitudinis: sed pportionalū nō potuit negare fm̄ dicta sua: z. idēo quia ipse fuit alterius opinionis: ideo multa dixit que nō sunt vera in hac materia: nec acceptāda p̄ auctoritate. ¶ Ad scōm primo dico: q̄ si cōcluderet̄ p̄baret̄ in cōtinuo nō esse infinitas ptes: vt p̄t̄. ¶ Respondeo scōdo ad rationē distinguēdo de toto z. pte. Itā hec dupliciter possunt sumi. s. cōiter z. p̄prie. p̄mo mō omne q̄ includit aliq̄d q̄ est aliq̄d z. aliud p̄ter illud aliq̄d: z. q̄libet illi⁹ d̄ totū ad illud: z. oē sic inclusus d̄ pars includētis. scōdo mō d̄ totū illū q̄ includit aliq̄d p̄mo mō et includit tāta tot quot nō includit iclusus: z. ecōuerso tale iclusus nō includēs tot tāta quot includēs d̄ pars ei⁹: z. iste mod⁹ cōtinet etiā plures modos p̄tis: s. p̄ nūc nō curo de illis. ¶ Applicādo hoc ad multitudines. p̄mo mō oīs multitudo est totū alteri⁹ multitudinis que illā includit. i. q̄ est oīa illa q̄ ipsa est z. aliud vel alia ab illis z. quolibet illoz̄ z. oīs multitudo sic inclusa est pars: z. hoc modo vna multitudo infinita potest esse pars alterius sicut multitudo partiū pportionalū vnius medietatis p̄tiniū: est pars multitudinis partiū alterius cōtiniū totius. Itā multitudo totius cōtinui est oēs ptes siue oīa: quoz̄ quolibet est pars vnius medietatis: z. oēs partes alterius medietatis que sunt tota liter alie ab illis scōdo modo oīs multitudo includēs aliā modo iā dicto z. includēs tāta tot. i. tot determinate p̄tinitatis. verbi gratia. tot binarios vel tot ternarios quot non includit multitudo inclusa: est totus respectu illius: z. illa ecōuerso pars dicitur huius: z. hoc modo nulla multitudo infinita est totū aut pars respectu multitudinis infinite: q̄ nulla tot tāti includit quin tot tāti alia includit: q̄ quelz̄ includit infinitas tāti seu infinita tāta. Unde hoc modo sumēdo totū z. partē multitudo partiū totius cōtinui nō est totū ad multitudinē partiū vnius medietatis tñ: q̄ quot binarios vel ternarios includit multitudo totius: tot includit multitudo medietatis z. nō plures includit multitudo totius q̄ partis. scōdo distinguo hos terminos maius et minus: q̄uis non oporteret nisi propter aliquos illic improprie v̄tētes. Itā vno modo sumit̄ proprie et sic multitudo dicitur maior: que tātū dē z. plures cōtinet: illa vero dicitur minor que pauciores. Sine alio modo: z. venit in idē illa dicitur maior que plures cōtinet vniū: vel plures vnitates: illa vero minor que paucies seu pauciores. Alio modo sumit̄ improprie: z. sic omnis multitudo que includit vnitates omnes alterius multitudinis: quāsdā alias vnitates ab illis dicitur maior: illa est q̄ nō includit plures vnitates q̄ illa: z. hoc modo esse maiorē multitudinē alia nō est aliud q̄ includere illā z. esse totū respectu illius primo modo. Supponēdo totū primo modo maius z. minus nō dicuntur de infinitis adinuitem: sed de finitis tñ: vel de infinitis respectu finitorū: z. ecōuerso. scōdo vero modo vniū infinitū est maius alio: sicut etiā est totū ad illud primo modo sumendo totū. Itā autē modi totius z. partis sic se habēt: q̄ omne est totū vel pars scōdo modo est totus vel pars primo modo z. nō cōuertitur vniuersaliter: nō est sic de maius z. minus predictis duobus modis sumptis. Itā nō omne quod cōtinet plures vnitates q̄ aliud cōtinet illas quas cōtinet illud aliud: sicut denari⁹ hoim̄ existētū p̄parit̄ cōtinet tātū dē z. plures q̄ senari⁹ vel q̄ternari⁹ equoz̄ existētū rōmē: nō tñ includit illos: z. idēo nō omne quod est maius primo modo est maius scōdo modo. Itē nec oē mai⁹ scōdo mō est mai⁹ p̄mo mō: sicut p̄t̄ de multitudo vna infinita respectu alteri⁹ infinite quā iclu

dit. particulariter tñ dese inuicē predicant: aliqd enim maius primo mō est maius scdo mō. sicut multitudo finita est maior sua parte vtroq; mō. ¶ Tunc ad rōnē cū dicitur: si est aliq; multitudo finita: vel pars non est minor toto: vel vni infinitū est min⁹ alio. si sumat pars & totū primo mō tñ: & sumat etiā maius primo modo pcedit pñs. ¶ Hā pars illo mō pñse sumpta non est minor toto illo mō sumēdo min⁹: sicut nec ei⁹ totū tāti totū pñinet quin totū tāti pñinet ipā. ¶ Et qz est maius in multitudine non est aliud qz pñinere plura: si totū nō pñineat plura qz pars: manifeste pñs est qz ipm nō sit maius illa: nec illa minor eo. ¶ Et pñs vna pars illius pñtis distincta est pñ. vcz aliq; pars nō erit minor toto: ideo pcedo illud. ¶ Itē sumptis & toto & parte eodē mō vt tā sumebant & sumēdo maius & minus primo mō supra posito pcedo qz aliqd infinitū est min⁹ aliquo infinito: qm infinitū qd est sic pars nō pñinet oia qz cōtinet infinitū qd est: totū eius: qz ut totū quodcūq; tāti cōtinet totū pñineat ipm qd est pars: & rōne hui⁹: pñtis cōcedo pñs. ¶ Et si inferat. infinitū est min⁹ infinito. ergo excedit ab illo: nego pñtiam: sumpto autē in sensu pcessio. ¶ Hā nihil pprie dicitur excedi ab alio: nisi qd nō cōtinet tāti totū quot aliud: et de nullo infinito est verū. Si vero sumatur pars & totū scdo mō et min⁹ pmo mō: tūc nego pñiam. ¶ Et ad pñationē dico: qz multitudo. a. nō est pars multitudinis. c. qz ipā est infinita. ¶ Itē propter idē multitud. a. nō est minor multitudine. c. et hoc mō tñ est icōueniens. pcedere partē nō est minorē toto aut infinitū est min⁹ infinito. ¶ Ad aliā pñationem pñie pcedo: qz in multitudine c. sunt infiniti binarij & infiniti ternarij: et qz libet binarius est pars cētenarij. Dico tñ qz infinita multitudo illoz binarij nō est pars multitudinis infinite illoz cētenarij: sicut sumatur pars primo modo siue secundo modo. non primo quidem: quia nihil pñinet vel includit multitudine cētenarij: quod nō includat multitudine binarij. ¶ Itā qz quilibet anima de infinitis includit in vtraq; multitudine pñicta. ¶ Itē nec est pars scdo mō: quia nō plura tāti pñinet multitudo cētenarij qz binarij. ¶ Unde sicut infinita multitudo cētenarij pñinet cētenarios infinitos: sic etiā infinita multitudo binarij pñinet infinitos cētenarios. ¶ Et generaliter nullā multitudinem finitā toties pñinet vna eaz: quin toties illā pñineat altera. ¶ Ad tertiā cū dicitur omni multitudine possibilis de⁹ potest facere maiorē. ergo nulla infinita est possibilis. ¶ Hā qz si in ante sumatur ly maiorem primo modo supra dicto. ¶ Hā est falsum. ¶ Ad pñationē cū dicitur: qz deus nō potest creare tot alias quin possit plures: nec potest totū quin possit alias. dico qz nō est idē dicere: deus non potest totū quin possit plures: & dicere: deus nō potest totū quin possit alias. ¶ Hā si tot & quot sumantur cōmuniter vt tā de finitis qz infinitis dicatur pñ cōmunē vsum. ¶ Hā sicut dicimus qz tot sunt partes pñinui in vno cōtinuo quot in alio sibi equali: sic etiā dicimus qz tot partes eiusdem pportōis sunt in vno quot in alio: & tñ ille sunt finite. ¶ Hā autē infinite. Sic autē sumptis his terminis dico qz hec est vera. deus non potest causare tot animas quin possit alias: hec vero falsa. deus non potest totū plures possit. ¶ Hā deus potest infinitas: quo posito in esse: adhuc deus potest creare alias: & finitas multitudes & infinitas vt sibi placet: et hoc in infinitū potest non tñ potest plures: qz quotcūq; alias possit: nec ille pñ semel simul sumptis eū prioribus sunt plures qz potest: nec priorē pñse sunt pauciores qz ipse et posteriorē simul. ¶ Et si dicatur qz quilibet vntas addita multitudini pñtuit maiorē multitudinē. Dicitur: cū hoc nō esse vcz nisi de multitudine finita. ¶ Et rō tacta est supra. vcz qz multitudo non est maior: nisi qz continet plures vnum: nūc autē si sit multitudo infinita et addatur vel proprius loquēdo fiat: vntas noua: qz vntas multitudo

includens hanc & priorē cōtineat aliā vntatem a prioribus: non tñ plures continet vntatē: aut plures vntates qz multitudo priorē pñctis: cū illa cōtineat infinitas. ¶ Et qz non sequit: deus nō potest totū quin possit alias. ergo nō potest totū quin plures: ideo pbario illius antecederis nō valet. Si vero in ante sumat ly maiorem scdo modo supra dicto. cōcedo an⁹: & nego pñiam. & similiter nego pñitionē affūptā ad pñationē pñie. s. hāc: nulla multitudine infinita potest aliqua esse maior: sup̄o termino isto maius ea: de significatione. ¶ Ad quartū quid dōm sit quo ad oēs suas partes: pñ ea que dicta sūt ad. 2. ¶ Quātū tñ ad id qd de additōe magnitudinis ad potē magnitudinē dī. ¶ Est aduertendus qz si potē magnitudo ponat vndiq; infinita: nulla ei poterit addi que sit extra ipam: & qz pñt eius: sed siue finita siue infinita de nouo creet: ipsa erit sicut cum ipsa vel cū aliqua parte eius. ¶ Ad quintū cōcedo primam pñiam: & nego scdam. ¶ Et ad pñationē pñā dico qz sicut de infinita multitudine dicitur: tot & quot: vt supra dicitur. s. sic nihil prohibet dici de infinita magnitudine qz tū. tā. tū. ¶ Hā pñ pñ hāc si qz rāf qz tū pñ pñctis: cōuenienter tñ dicitur infinitū: & pñs infinitū est tāti & quantū qz quodlibet qd rñdet ad qz tū sit tāti: vt isti dicunt. Si autē qz sumat tāti & qz tū p magnitudinibus alicuius finite mēsure. et eodē mō velit qz qz tū dicitur solū de talib⁹: tūc negabo pñmā pñiam & dicā qz magnitudo infinita nō est qz tū: sicut tñ magnitudo. ¶ Et sicut nec multitudo infinita est qz tū: sicut tñ multitudo & hoc nōmē qz tū nō est genus gñalissimū scdō pñctamēti: & tūc oportet fingere aliō nōmē illi pñctamēti: s. talis acceptio huius termini qz tū nō est vntas nec oportuna. vñ si qz tū est qd est diuisibile in ea qz sunt. vt dī. 5. meta. nō appet cur infinita magnitudo non sit qz tū: sicut multitudo infinita cum vtraq; pñ diuisibilis sit: si sit. ¶ Ad aliam pñationē dico qz infinita magnitudo vtriq; foret in aliqua specie quā titatis. vnde magnitudo priorē diuidit in finita & in infinita. ¶ Et deinde magnitudo finita in bicubitā & tricubitā: aut alio tali modo: foret ergo in specie magnitudinis infinite. ¶ Cum vero additur qz contra hāc conclusionē sunt multe rōnes qz hōlopho pñi & Lōmen. respō. qz nulla illarū cōcludit oppositā conclusionē isti que est de possibili: qm quilibet fundat sup̄ principio nō necessario. ver. gra. qz celū mouet cōplete in tpe finito: qz sunt entia actiua & passiua adinuisa: et qz talia agūt & patiuntur approximata. & qz entia naturalia hñt loca nālia: & qz plura corpora nō pñt eē simul: & sicut: quorum nullū est necessariū. ¶ Unde si qz hōlophus pñctus fuisse celū nō posse moueri. & possibile esse qz nullū aliud ens preter deū esset nisi celū: aut qz quodcūq; aliud: & qz possibile esset cōtraria approximata non mutuo agere: & alia que cōmuniter catholici habēt cōcedere: non dubitō quin ipse concessisset qz esset possibile fore corpus infinitum. ¶ Ad sextū admitto casum vsq; ad id quod dicitur: qz deus coniungat et contiguet lapides manentes. ¶ Hā hāc cōtiguatio potest dupliciter cōcipi fieri. ¶ Vno modo qz quilibet lapis deferat versus orientē in quā partem ponetur magnitudo infinita: & in hoc intellectu nego casum esse possibile. ¶ Ratio est: qz tunc sequeretur qz quilibet lapis facta tali contiguatione distaret a loco in quo prius erat distantia infinita: sic inter extrema data & certa clauderetur spatium infinitū: quod implicat cōtradictionem: & patz consequentia. ¶ Hāc quilibet lapis habet post se versus orientem infinitos lapides annihilatos per casum. ¶ Alio modo potest intelligi qz quilibet deferatur versus pñctus pñctus in qua parte magnitudo est finita: aut si alii qui versus oppositam non tñ infiniti: sed finiti tñ: in hoc sensu admitto totum casum. ¶ Et consequenter dico qz tota magnitudo occupabitur per solos remanētes post qz quilibet sit delatus versus. a. & ipse lapis. a. remanent in

l. c. a. l. c. v. p. ad 76.

suo loco priorē. Aut si ponat qz nō quilibet sit delatus versus. a. a. quoniam. a. lapis delatus sit pñctus orientē p certum spatium finitū: pñctus qd cōtra sint delati ceteri sequentes. tota occupabit pñctus illā partē finitā magnitudinis: quāz post se relinqt. a. pñctus pñctus. ¶ Et cum dicit qz hoc est impossibile: qz infiniti lapides sunt annihilati & c. Dico qz pñctio nō est efficax: qm qz vntas infiniti sunt annihilati occupātes infinitas partes magnitudinis equalis: qz tñ nō tot partes tales pñinet in tota illa magnitudine quin tot lapides pñctent in multitudine lapidum remanētes: nec plures sunt partes magnitudinis qz lapides remanētes: ac p hoc cuiuslibet parti potest aliquis lapis supponi. poterit tota simul remanētib⁹. lapidibus occupari: qd etiā declarat: qz ex quo infiniti lapides remanēt: nō erit dare vntas finitā partē pñctus orientē: que habeat lapidē supra se: & per pñctus tota erit occupata. ¶ Hoc potest in alio declarari. si est sit aliquod corpus albū finitum. cōstat qz sicut in eo sunt infinite partes proportionales materie: ita sunt infinite partes pportionalis albedinis informāte illas. vocet ergo prima pars materie. a. et similiter tertiā & quinta & quilibet altera: & quilibet reliquaz vocet. b. & ponat qz de⁹ annihilat oēm partē albedinis informāte aliquid. a. quo facto reliquas partes remanētes trāfferat pñctus pñctus. a. sit illud maxima pars pportionalis: & sic trāfferat qd super quodlibet. a. & sup quodlibet. b. ponat aliquā partē albedinis de residuis partib⁹. constet qz sup quodlibet. a. & sup quodlibet. b. erit aliqua pars residuarū albedinis: sicut & ante annihilationē infinitarū: qz vntas sup quodlibet a. et sup quodlibet. b. sit minor albedo extēsiue qz fuerit pñctus: et hoc pñctus: qz alias dare vntas. a. vel vntas. b. sup qd est albedo: & cū iter quodlibet. a. vel. b. et pñctus. a. nō sint partes nisi finite: seqret qz partes albedinis nō essent relicte infinite pñctus magnitudinis: qd est falsum. ¶ Et similiter dico qz si deus adhuc de remanētib⁹ annihilaret lapidē quilibet alternū p modū positi in casu. nō obstante qz annihilaret adhuc infinitos: tñ qz adhuc reliqueret infinitos possent relicti p eūdē modū adhuc totā magnitudinē occupare. ¶ Et rursus si adhuc eodē mō annihilaret infinitos: et sic infinitas faceret: temp relicti possent totā replere magnitudinē. ¶ Et forte qd mirabilis quibusdam videt. Dico qz si est magnitudo infinita ex vtraq; parte: & lapides non essent sup ea nisi a loco ipsius. a. deinceps in infinitū pñctus orientē. possent deus ex eisdē lapidibus pñctus replere totā illā magnitudinē tā pñctus orientē qz pñctus occidentē: esto qz nullus lapis est simul in pluribus partibus magnitudinis sibi equalibus. ¶ Ad patet. ¶ Hāc possent tollere omnē lapidē alternū iuxta sensum pñctus. ¶ Et statuerē ad aliā partem ipsius. a. scilicet pñctus occidentē: ita qz singuli iuncti essent: & etiam remanētes ex parte orientis reuulgere sicut prius: quo facto: constet sicut prius p rationes premiffas. qz tota illa magnitudo est p lapides ex vtraq; parte occupata: & possibilitas omnium predictorum patet ex hoc qz non sunt tot partes magnitudinis etiā vtriusq; infinite: quin sint tot partes super alterā partem eius: sicut etiā non sunt tot partes totius magnitudinis hinc inde: quin tot sint plures eiusdem ex vna parte precise. verbi gratia. versus orientem: qz vntas preter illas infinitas alias habeat partes versus occidentem. & oēs lapides ante annihilationē illoz alternorū non sunt tot: quin tot sint soli remanētes: & hoc ideo: qz tā hī precise sunt finiti qz hī vel illi tñ: sicut supra in simili ad tertiā rōnē est dictū. ¶ Ad septimū supposito qz sicut deus potest tales formas infinitas facere. separatas a subiecto: sic potest facere eas informare subiectū: pcedo pñctus: & qz possibile est esse aliquod corp⁹: qd naturaliter de celo in terra descēdat in instāti. ¶ Et cū pbat hoc esse impossibile: qz talis virtus motiua equaretur virtuti diuine in mouēdo

localiter. Dico qz si intelligatur hec adequatio vniuersalis in localiter mouendo. consequētia nulla est: quoniam licet illud possit talis virtus: non tamen posset ascendere nec aliquod corpus distans moueremec posset illud corpus descendere deo non coagente. Deus autem potest illud sursum ferre: et quolibet alia corpora ad quamlibet partem etiam nullo sibi coagente posset mouere: quapropter deus virtus adhuc maior esset ad mouendum localiter qz illa. Si autem non sic generaliter accipiatur adequatio: sed solum qz adequaretur deus virtuti in velocitate descensus: quia in instanti descenderet quo citius non posset per potentiam deus. Dico qz illud non est inconueniens: sicut non est inconueniens qz virtus actiua causata causare posset aliquam formam in instanti. ¶ Unde si hec causa valeret sequeretur qz deus non posset causare vntū corpus luminosum in instanti. ¶ Hāc cōstat qz tale sic causatum in instanti causaret lucem. similiter idem esset de visione. ¶ Itē de facto aliqua volitio causatur in instanti: et tamen deus non citius posset qz in instanti. ¶ Alia vero probatio falsitatis nulla est etiam: quoniam pariter probaretur qz deus nō posset de loco ad locum corpus in instanti transferre: cuius oppositum patet ex pcedentibus questione: & qz de virtute non posset esse vacuum: pcedente supra vacuum aliquo corpore graui: et relicto sue nature cum generali influentia: quoniam tunc ipsum descenderet in instanti. vt patet ex. 4. pñctus. ¶ Ad aliā consequentiam concedo etiam consequens. s. qz posset fieri calor qui in instanti subiectum transmutaret de frigore in calidum: etiam intēsiue infinitum. ¶ Ad octauam dico. qz aliquas formas esse equales intensiue potest intelligi dupliciter pñctus duplicem modum accipiendi maius & minus supra posito. ¶ Hāc vno modo ille forme possunt dici equales quarum neutra est altera maior primo modo: tunc pars infinita forme foret equalis toti. forme cuius erit pars. ¶ Alio modo possunt dici equales: quia neutra est altera maior primo modo: nec etiam secundo modo: & sic pars infinita non erit equalis toti. ¶ Cum igitur arguitur qz pars infinita forme infinite foret illi equalis in vigore concedendo infinitam formam esse partem illo modo quo concessum est supra de multitudine infinita. si ille forme dicantur equales vigoris: que in equalem formam possunt: et si accipiatur equalitas primo modo iam dicto concedo consequentiam et consequens. ¶ Hāc pars infinita possent etiam in formam infinitam: nec hoc debet plus reputari inconueniens qz qz pars sit equalis toti: qd tamen verum est terminis sumptis: vt dictum est. Si vero sumatur equalitas secundo modo: nego consequentiam. Dico enim qz forma infinita si esset: causaret aliquas partes forme quas non causaret eius pars infinita per se si esset: non existentibus reliquis partibus forme totalis. ¶ Ad nonum concedo. qz deus posset facere visionem infinitam sui obiectiue: et nego vltiorem consequentiam. videlicet qz talis visio esset comprehensua ipsius. ¶ Hāc visio comprehensua rei est illa per quā cognoscitur res perfecte: tñ me et omnibus modis quibus est cognoscibilis: talis autem non esset visio infinita creata. ¶ Tum quia visio ne dei que est ipse perfectius ipse cognoscitur qz cognoscitur possit per illam: posset etiam deus causare aliam visionem respectu sui alterius rationis ab illa et perfectiorem pñctus speciem. ¶ Tum quia et si aliqua esset infinita. non tamen esset infinita simpliciter: sed tñ in specie illa: & per consequens non esset comprehensua dei qui est simpliciter infinitus: hūc etiam fauet dictum Magistri. 3. sententiarum. distinctione. 2. 4. vbi vult qz anima Christi scientiam habeat omnium que deus nouit: nō tamen equatur scientie dei: quia illi clarius nouit ea et perfectius. vbi etiā forsitan opinatus est magister conclusionem istā: qz nūc

l. c. 71.

defendo. Nam si nosse plura distincte eo modo quo ponit anima Christi nosse quocumque deus nouit est maioris perfectionis. prius est quod nosse illo modo infinita sit infinite perfectionis: et maxime si talia cognita sunt vel si essent forent equalis perfectionis: vel quolibet cognitio infinita essent perfectiora. Deus autem nouit infinita per species: et per species quorum quolibet sunt infinita cognita perfectiora. ergo notitia omnium illorum si sit vera una erit infinita intensiue. Si vero non est una: sed cuiuslibet est propria: tunc simul in anima Christi erit infinite notitia distincte per species: et siue hoc siue illud detur factis habet per hac opinionem: quod tunc ultimo de opinione magistri dictum est: sine assertionem dictum sit: sicut dictum est de visione sic dico de dilectione et alijs spiritualibus formis. si quod possibile est fieri dilectione infinita de illa tunc nec est deus sed creatura: nec deus a deo quare ut aliqui dicunt: nec perfectissima foret que posset esse: vel etiam esset de deo: nec per illam posset deus diligere perfectissime: et modis omnibus quod est diligibilis. Ad decimum respondendum est suo modo sicut dictum est de multitudinem et magnitudine in solutione tertie et quateroniam. Et si querat utrum perfectus cognoscit obiectum supponedo quod talis forma esset notitia: aut perfectus diligere si foret dilectione: aut subiectum esset magis tale quicquid forma esset. dicendum quod sicut concedit vel negat quod illa forma esset maior seu perfectior sic concedi debet vel negari quod perfectus vel magis est. Nam perfectus cognoscere non per aliud quod perfectior notitia cognoscere: et similiter de dilectione: et esse magis tale: non est aliud quod perfectior forma esse tale. Ad ea que. xi. inducuntur. Ad primum quid est consequens non est impossibile: sicut opus in quolibet motu continuo siue locali siue alteratiuo: in quolibet est quantumcunque paruo acquirunt infinite partes proportionales siue forme. inter quas aliqua est pars prima: ut puta prima medietas totius nulla tamen earum est ultima. Unde notandum: quod infinita sic esse praesentia quod eorum sit primum transitum. nullum autem sit ultimo praesentia: sed inter quodcumque illorum et primum sunt solum finita praesentia: aut eorum infinitum sit ultimo praesentia. nullum autem primum non est inconueniens. Et de primo quod dicitur patet per dicta. De secundo etiam patet per idem: quoniam in motu continuo infinite partes praesentia: quare ultima est secunda medietas totius: et nulla eiusdem proportionis est prima praesentia: sed quod infinita sunt per transitum: et aliquod illorum sit primo praesentia: et aliud ultimo praesentia: et nulla illorum sunt simul primo praesentia: ut patet in argumentum utique est impossibile. hoc autem non est in proposito: quoniam sicut in ipse illius perfectionis continue non dat pars ultima proportionalis per illum modum diuidendi: sic nec illius forme est aliqua ultima pars determinate quantitatis. Tunc ad probationem impossibilitatis prius cessat. Cum primo dicitur quod infinitum est cuius transitus est inconueniens. Dico quod hoc intelligi debet si partes illius infinite acquiruntur in equalibus partibus temporis. verbi gratia. quod quilibet acquirat in una hora vel unico momento: aut aliqua alia determinata temporis quantitate: tunc enim oportet quod illud tempus haberet infinitas partes equales. Et per species foret infinitum: et cum tempus infinitum esse praesentia est impossibile. data prima eius parte: ideo impossibile est isto modo infinitum totaliter consumari: vel perfecte esse praesentia: supposito quod eius fuerit pars primo praesentia seu accepta: et per hunc modum procedit ratio philosophi. s. ph. vi. ubi probat quod infinitum non potest esse praesentia tempore finito: ut patet diligenter aduertenti. ubi vero non daretur prima pars temporis: nec prima pars infiniti non esset impossibile sicut philosophus concedit infinitas reuolutiones celi: et infinitas hominum generationes esse praesentia: quod non ponit primam reuolutionem nec primam generationem. Ad aliam probationem cum dicitur quod infinitum est cuius partem accipientibus semper restat accipere. Dico quod illud eodem modo est intelligendum: scilicet de partibus eiusdem quantita-

2.c.51.
62.63.7
64.

tis. et quod acceptio fiat in equalibus partibus temporis. sic enim accipiendo unam partem infiniti in tanto tempore. Deinde aliam equalem in equali tempore ei in quo prima fuit accepta: et sic semper procedendo semper restabit aliquid accipiendum et nunquam erit acceptum totum: et idem fieret si cuiuslibet partis acceptio fieret in instanti: dummodo inter quilibet duo aliqua talia instantia equale tempus interciperetur. Contra autem est de quolibet finito. Cum enim eius equales partes sint finite acquiruntur omnes in partibus equalibus temporis finiti: ideo quicquid est magnum si continuatur motus et transitus tandem erit totum acceptus et consumatus transitus eius. ubi autem partes infiniti equales non transeantur vel non accipiuntur in equalibus partibus temporis: sed in partibus proportionalibus semper minoribus: ut positum est in casu antecedentis illius. nullum inconueniens est quod aliqua do infinitum sit acceptum totaliter nisi aliud obstat: sicut non est inconueniens: sed necessarium quod infinite tales partes temporis in quo sit acceptio predicta sint complete praesentia. Ad secundum supposito quod instans praesens sit finis hore in qua causabatur charitas per modum positus in antecedente illo: sicut supponit argumentum. Dico quod in hoc instanti hec est prima vera. charitas infinita est. Et cum primo arguitur contra sic. quilibet pars huius charitatis quae nunc est fuit ante hoc instans: et in nullo instanti vel tempore ante hoc instans fuerunt infinite partes charitatis equales. ergo in hoc instanti non sunt infinite partes equales charitatis nego ista consequentia. Et cum probatur arguendo ex opposito consequentia: si in hoc instanti sunt infinite. ergo vel prius fuerunt infinite vel aliqua nunc est: que non fuit prius. Similiter ista consequentia nego: et est instantia manifesta de partibus proportionalibus forme que in aliquo tempore continue fiebat. Nam ponat quod aliqua forma finite latitudinis fiebat in una hora continue: et nunc sit finis illius hore: et accipio partes proportionales sic quod medietas totius forme nunc existens prius facta sit prima pars proportionalis et prima medietas secunde medietatis totius sit secunda pars proportionalis: et sic ultra diuidendo modo consimili ut diuiditur tempus in casu antecedentis rationis supra facte. hoc postea utraque harum est vera: quilibet pars proportionalis huius forme quae nunc est fuit ante hoc instans: et in illo instanti vel tempore ante hoc instans fuerunt infinite partes proportionales huius forme: et tamen non sequitur: igitur nunc non sunt infinite partes proportionales huius forme. Nam istud consequens est falsum: et antecedens est verum quantum ad utramque partem: sicut potest probari per similem modum quo probatur antecedens consequentia alterius: que probatio utique est efficax: quod enim nulla inter huiusmodi partes fuit ultima: ideo post quamlibet fuit aliqua ante hoc instans: et per consequens quilibet fuit ante hoc instans: et per consequens quod si aliqua non fuit ante hoc instans. ergo post illam non fuit aliqua ante hoc instans. Et ultra. ergo post aliquam non fuit aliqua ante hoc instans que est contradictoria antecedentis. Est igitur illa vera: quilibet fuit ante hoc instans. ista tamen non est vera. ante hoc instans fuit quilibet: nec sequitur ex prima: sicut nec ex ista. quilibet fuit ante hoc instans: sequitur ista. in aliquo instanti ante hoc instans fuit quilibet. est enim prima vera et probari potest: sicut ista. quilibet fuit ante hoc instans: et tamen hec est falsa. ante hoc instans fuit quilibet: quia in nullo instanti ante hoc instans fuit quilibet. Si enim in aliquo sit illud. b. hec igitur est vera: in b. fuit quilibet pars huius forme nunc existens. ergo nulla pars huius forme nunc est que non fuit in b. et ultra. ergo nunc non sunt plures partes huius forme quam fuerunt in b. sed in b. non fuerunt infinite sed finite tantum. ergo nunc non sunt nisi finite tantum: quod est falsum.

sic est in proposito nostro: quoniam inter illas infinitas partes equales charitatis nulla est ultima. ideo quilibet fuit in aliquo instanti ante hoc instans: et in nullo instanti ante hoc instans fuit quilibet: et ideo hec nunc est prima: quilibet pars huius charitatis est: sicut hec: in finita charitas est: ubi vero partes essent finite tantum: sicut sunt partes equales forme finite bene sequeret de talibus partibus loquendo: quilibet pars huius forme nunc existens fuit ante hoc instans. et in nullo instanti ante hoc instans fuerunt infinite partes forme tot vel tot. verbi gratia. centum partes. ergo in hoc instanti non sunt centum partes huius forme. Et ratio est: quod tunc aliqua fuisset ultima omni que fuerit ante hoc instans: et postquam nulla alia fuit: sed tunc prima pars antecedentis est falsa. supposito quod in hoc instanti sit primo complete facta forma habens centum partes. Ad aliud cum arguitur quilibet pars et fuit. ergo omnes partes fuerunt. si hoc species proprie sumatur quicquid sit de prima species. nego aliam species: quae inferat. ergo hec tota forma fuit. si per tota sumatur ea theorematice ut opus sit debeat concludi contra propositionem: et similiter non sequitur. ergo hec forma fuit. et est ratio: quoniam proprie loquendo hec est non vera: omnes partes huius forme sunt hec forma. omnes enim partes forme sunt partes forme: et ideo non sunt hec forma. Et si dicatur quod verum est sumedo per omnes distributive: sed collectiue accipiendo vere dicitur quod omnes partes. solum sunt forme: sicut et cuiuslibet totius omnes partes simul sumptae sunt totum: et e converso. quodlibet totum est omnes sue partes simul sumptae. Dico etiam quod sic sumpto per omnes. propositio non est vera de virtute sermonis per causam dictam. et ultra hoc implicat unum impossibile. scilicet quod omnes possint colligi / seu collectiue sumi: quod quocumque partes sumantur: per quod supra sunt partes alicuius totius includentis eas: et per species habentis alias vel aliam partem praeter eas: ac per hoc sumpte non sunt omnes: ideo illa propositio in sua propria significatione est falsa: sicut ille omnes partes simul sunt totum: et totum est omnes partes simul sumptae. et in hoc instanti: et in hoc intellectu utroque talibus propositionibus ubique utroque: quibus species sunt improprie: frequenter tamen utroque propter breuitatem: et ut conformem me communi modo loquendi. iuxta doctrinam philosophi dicentis. Loquendum esse ut plures. sentiendum autem ut pauci. Sed adhuc potest reduci argumentum etiam in propositionibus concessis sic. quilibet pars huius forme fuit. ergo omnia quorum quodlibet est pars huius forme fuerunt: et ultra. hec forma fuit. Et per species species: quod hec est concessa in se. omnia quorum quodlibet est pars huius forme sunt hec forma. Praeterea. Probet per eadem species per syllogismum expositio sic. hec omnia quorum quodlibet est pars huius forme fuerunt. hec omnia quorum quodlibet est pars huius forme sunt hec forma. Praeterea. Probet per eadem species etiam sicut prius negando species illam secundam: est ratio: quoniam ex illa. omnia quorum quodlibet est. non sequitur quod pro aliquo uno instanti aliqui fuerit species sua de presenti. si formata fuisset. cum verbu illud tempore praeteriti sit pluralis numeri. Praeterea. plura hec est vera: Ad a. et Ab a. fuerunt: et tamen nunquam fuisset vera: Ad a. et Ab a. sunt: sed ad ista: hec forma fuit: sequitur quod hec aliqui fuisset species: hec forma est. et ultra sequitur quod hec fuisset species. omnia quorum quodlibet est pars huius forme sunt. Cum ergo hec non sequatur ad primam ut dictum est: relinquitur quod ista hec forma fuit. non sit species ad illam nec probatio valet: quoniam ex illis propositionibus non sequitur ex forma illa conclusionem: sed bene sequitur. ergo aliqua que sunt hec forma fuerunt: et non inferuntur hec forma fuit. Praeterea. idem patet quod ille

syllogismus expositio non valet: et potest dari instantia. Nam posito quod deus olim creasset animam sortis: et similiter corpus: et nunc primo euenerint adiuuicem quod bene est possibile. hec erunt vere. hec. (s. anima et corpus) fuerunt. hec sunt sortis: non sequitur. ergo sortis fuit: cum species sit falsum ex casu. Ad probationem aliam dico quod utraque harum est nunc primo vera: quilibet pars huius charitatis fuit. quilibet pars huius charitatis est: et ita opus in quibuscumque formis factis in ipse continue loquendo de partibus earum infinitis / siue eiusdem quantitatibus / siue eiusdem proportionibus. cum arguitur quod hec prius fuit vera: quilibet pars huius charitatis est: quilibet propositio de praeterito nunc vera habuit unam de presenti prius sibi correspondente vera. Dico quod illud non est verum et maxime de propositionibus vniuersalibus: sicut patet. Nam sicut hec est vera: quilibet dies praeterita fuit: et tamen nunquam hec fuit vera: quilibet dies praeterita: similiter hec nunc est vera. quilibet qui fuit rex Francie fuit: nunquam tamen hec fuit vera. quilibet qui fuit rex Francie est. Sufficit enim quod cuiuslibet singulari correspondeat una de presenti: que aliqui fuit vera: quibus etiam forte non sit tempore necessarii. In proposito autem quilibet talis. hec pars charitatis fuit: habuit unam de presenti sibi correspondente vera. scilicet haec. hec pars charitatis. est eadem parte demonstrata. et sic illi vniuersali non vniuersali: sed multe singulares de presenti correspondent: que quibus prius fuerunt vere. Ad aliam probationem dico quod necessarium est euilibet concedere quod due propositiones una de praeterito altera de presenti quales sunt ille. sint aliqui vere simul primo: et patet si ille formetur de partibus proportionalibus forme finite facte in tempore continue: nec est simile de illis et de istis. sortis fuit sortis est: quia si iste ultime simul primo forent vere: sequeretur quod eadem res demonstrata fuerit et non fuerit prius. Ratio est. Quia sequitur. hec est vera. sortis fuit. sortis prius fuit. Et sequitur: hec est nunc primo vera. sortis est. ergo sortis nunc primo est. et ultra. ergo sortis non prius fuit: sed ex ista. Hec nunc primo est vera: quilibet pars huius charitatis est. non sequitur hec quilibet pars charitatis nunc primo est: sed cum ea stat ista. nulla pars charitatis huius nunc primo est. Et sic non sequitur quod aliqua pars huius charitatis prius fuerit: et non prius fuerit. Ad tertiam contra idem antecedens respondo. concedendo casum esse possibilem. Et ultra dico. quod in instanti finali hore nulla pars charitatis erit. et cum probatur oppositum per hoc: quia in instanti finali primo cessat charitas creari. concedo. exponedo ly cessat per negationem praesentis et positionem praeteriti: et per hoc nego consequentiam: qua inferitur quod vel non quilibet erit annihilata in illo instanti / vel aliqua simul annihilabitur et creabitur. Ratio quare non sequitur est: quia nulla erit primo creata in illo instanti: nec etiam aliqua erit primo in eo annihilata: et tota ratio est: quia nulla erit ultima: et similiter nulla erit in aliquo instanti illius temporis primo creata et annihilata: nec etiam aliqua in eadem parte temporis primo creabitur et annihilabitur: sed prius creabitur / et annihilabitur. Quibus tamen non obstantibus in illo instanti finali quilibet harum erit primo vera: quilibet pars charitatis fuit creata: quilibet pars charitatis fuit annihilata: nulla pars charitatis est: loquendo de illa una totali charitate que ponitur in casu creari modo illo et annihilari. Si tamen proprie posset dici una charitas / vel charitates et non potius charitates: de quo non facio pro nunc vniuersalibus: quod est dictum patet in simili. Si enim sint duo mobilia: quorum unum sit altero velocius in duplo: et distet tardum a puncto b. et incipiat moueri a puncto a. versus b. continue: et quando ipsum primo transierit medietatem totius spatij: quod est inter a. et b. tunc simul velocius incipiat moueri ab a. versus b. constat quod in eodem instanti

fit secunda pars: et sic ultra diuidendo versus b. verum est dicere qd in isto instanti nulla pars ipsius c. est pertransita a b. aut aliqua parte eius: et immediate post infinite erit pertransita ab infinitis partibus b. diuidendo b. contra: sic qd prima pars sit eius medietas b. diuidendo c. et tamen nulla pars c. immediate erit pertransita post ab aliqua parte b. sicut notum est: et ita multa concedenda sunt vbi est sermo de infinito que ly prima facie videant ipossibilita: aia dicitur tñ diligenter cognoscunt esse. possibilia: quapropter nō statim talia sunt subtrahēda diuine potētie. Ad tertiā ratiōē pbi respōdeo cōcedendo primā pñam et pñas: negando scđam pñam. Nam pñs qd ostiū in suo cardine posset circulariter moueri: et tñ ipsum non est circularē. Et si querat dato vno corpore vndiqz infinito vbi esset centrū fixum circa qd moueret. Dico qd vbiqz deus vellet: sicut si esset vna lancea centū palmorū in qua liber eius parte posset figi clauus: et circa illū motū tota in gyru moueri. Scđam cōclusionē qstū ad primā partem pbo sic. si corpus infinitū moueret motu recto vniuo ce: loquēdo de tali ad motus quos nō videmus: sequeret qd finitū esset infinitū. pñs est ipossibile. ergo et asis pbat pñas: qm in quolibet instāti ipis mensurantis motū localem rectū aliquis locus: vel aliqua pars loci est relicta: sic qd nulla pars corporis moti est in illo: in quo tñ fuit aliqua ante instās illud. Itē aliqua est acquisita in qua prius immediate nulla fuit pars corporis moti. si ergo infinitum corpus tali motu moueret: iam ex vtraqz parte haberet spatū aliqd vltra se: et per pñs foret finitū. Ex quo etiam patet qd si aliqd esset corpus infinitum in vna parte. verbi gratia. versus orientē. et versus occidentē esset finitū. non posset moueri versus orientē: nec versus occidentē. non quidē versus orientē: quia nulla pars loci esset vltra quā acquirere posset. cū illa partē trahat in infinitū. Nec versus occidentē: quia tñ relinquere aliquid partē loci ab orientē: et sic tñ etia in illa parte foret finitū. Preterea. Si posset per aliqd spatū trahi versus occidentem: posset etiam postea reduci versus orientem: sicut erat prius: et per pñs moueri illa partē in qua est infinitū. Et eadem rōne si ex vtraqz parte. s. tam orientis: qd occidentis esset infinitū: posset moueri versus hāc et illā: cuius oppositū pbatum est. Sed cōtra. ponat qd deus creet vnu corpus graue infinite longitudinis in sursum: et finite versus deorsum: et distet extremas ei⁹ a terra per vna leuca: quo facto relinquat deus sue nature illud graue: nec tñ subtrahat suam influentiā generālē (qd vtiqz bene est possibile) aut ergo illud corp⁹ descēdet versus terrā: aut nō. scđm nō pōt dici: qd cōstat qd si aliqd corp⁹ graue eiusdē speciei finitū esset in parte illa descēderet in ferius: et qstō maius esset: tanto citius descēderet: ergo multo fortius si foret infinitum: et oppositū dicere videt nimis mirabile: et contra naturam. Respō. qd casu illo posito illud corpus nō descēderet. Et ratio est: qm naturalis motus grauis est per lineā rectā ad mediū mundi: non pōt autē esse ad mediū: nisi sit ab extremo qd vtiqz dicitur sursum: qd igit casu posito fin lineā rectam nō esset extremū: eo qd extendere in infinitū extra celū: et vbi nō est extremū: nec mediū pōt esse. nō naturaliter illud corpus tēderet ad mediū: vel deorsum. sic nec tñ aliquis locus in cōparatione ad ipm esset mediū mūdi: vel deorsum: nō plus qd si tota medietas celī que est supra nostrū hemispheriū: vel orientē: et sicut ignis et terra: aut etia si totaliter ipm celū et oia alia corpora pter terrā que nūc est: et illud corpus infinitum essent annihilata: in quo casu puto qd nullus diceret illud corpus: moueri ad terrā: nec aliqd aliud etiā finitū si esset. Preterea. Si illo casu posito descēderet corpus infinitū. ergo infinita pars eius esset extra celū versus celū moueret: et per pñs ascēderet: sed hoc magis esset cōtra naturā. i. qd infi-

nitum graue ascēderet: qd illa pars finita infra celū extēsa non descēderet. Ad pbationem vero in oppositum consequētia est negāda: qd cetera non sunt paria: qd dato casu nihil esset respectu illius corporis infiniti medium mundi: vel sursum: sicut alij grauib⁹ finitis infra circūferentiam celī cōtēntis. Sed vtiqz efficitur esset illa deductio ad probandū qd corpus finite pñtatis et infinite grauitatis intensiue si esset infra celum descēderet. Et vtrum autē tale corpus posset virtute dei motu locali alterius rationis ab his quos videmus moueri: vt puta acquirendo locū: vel finitum: vel infinitū sine derelictione cuiuscūqz partis loci prioris: sicut vnu corpus finitū existēs in vno loco potest dei virtute illum non derelinquēdo alium acquirere: aut aliqd relinquere nullū alium acquirere: sicut dei virtute corpus aliqd si in duobus locis existeret posset desinere esse in vno illoz et remanere in altero tñ: quozū vtiqz vtiqz possibile credo. Aut etiā tertio posset tale infinitū corpus finitū quilibet sui partē nouum locum acquirere et priorē dimittere: ita tñ qd ipsum fin totū non muraret substantiā locū: sicut philosophus dicit de celo: nec aliqua pars loci remaneret quā aliqua pars infiniti corporis nō occuparet: qd fossitan etiā alicui non absurdū videt: cum non appareat incōpossibile implicatio. nō determino ad presens. Scđa vero pars conclusio: nis. i. qd si esset corpus aliqd fin vna dimensionem tñ infinitum. verbi gratia. fin longitudinē et fin latitudinē finitū ita qd verbi gratia. vbiqz latū esset vno palmo tantūmodo: qd hmoi corpus posset moueri fin illā dimensionē fin quā est finitum: satis facilius patet. cū nulla sit repugnātia propter quā deus sic locauit ipsum vbi est non posset etiā in alio ppinquo: vel remoto: vt sibi placeret: locare. qd vero non posset moueri fin dimensionem illam fin quā est infinitum: patet ex iam dictis. Sed aduertēdum qd cum in prioribus dictis dico infinitum tale fin aliqua dimensionem tñ habere locū. non intelligo hoc esse possibile nisi fin dimensionem finitā eius. verbi gratia. sicut deus posset fin me facere corpus infinite longitudinis et latitudinis finitū: sic posset ex vtraqz parte latitudinis eius: aliud etiam infinite longitudinis corpus causare: quod nō sic esset vltra longitudinē illius: sicut extra latitudinē: et illud tale qd tñ modo latitudinē illius ambiret voco locum: siue proprie: siue improprie sic vocare: de quo nūc non curo: qd nō refert pposito isto. Ad ratiōē in principio questionis respōdeo: et cōcedo qd quodlibet istoz modoz de⁹ potest facere infinitum. Ad ratiōē qua pbat qd nō multitudinem infinitam dico qd illa cōsequētia nulla est: et similiter pbatio eius. Et primo quidē simili modo probaretur cōtra philosophū qd non infinita indiuidua fuisse corrupta tēpore preterito: alioquin infinitas entitates essent corrupte: et per pñs etiā deus et mūdius totus: similiter pbatio philosophi et Lōmen. que inducitur friuola est. Nam cōstat qd in vno cōtinuo sunt infinite partes proportionales: et per pñs infinita corpora et entitates: licet non actu discretē: tñ hoc nō obstante preter illas sunt alie entitates et corpora et alterius et eiusdem etiā rōnis: vt in aliquo cōtinuo sue partes: vnde nō est incōueniēs preter aliqua infinita esse alia multa: sicut et preter infinitas partes cōtinui: sunt etiā infinite alie partes et eiusdem et alterius cōtinui: quoniam infinite infinite. Ad aliam de magnitudine infinita. dico qd corpus infinitū esset mobile virtute diuina. iuxta modū antedictū. et rursus si esset corpus cui fin speciem cōpeteret motus rectus: dico qd quelibet eius pars finita si esset a toto distincta: esset naturaliter mobilis: ipm tñ totū categoriceum tñ nō posset naturaliter moueri: nō ex defectu forme: vel principij naturalis: sed ex defectu extrinseci necessario ad motum naturalem eiusdem modi requisiti: vt prius ostensum est.

Ad tertium patet articulo secundo.

C Distinctionis xlv. Questio. Circa distinctionē 45. Quæro vtrum voluntas dei sit omnium que fiunt prima efficiens causa: Et arguo primo qd non sic. si voluntas dei et sequitur qd deus vellet omne quod fit. patet: sed consequens est falsum: tum quia cum multa mala fiant et peccata: deus vellet huiusmodi mala: sed hoc est cōtra prophetam deo consistentem. non deus volens iniquitates tuas: tum quia cui⁹ dei voluntas sit eius essentia: sequeretur qd deus esset omne quod fit: quod blasphemum est dicere. Secūdo si voluntas dei et. aut ergo esset causa necessaria: aut cōtingēs. nō cōtingēs. cū ipsa sit eterna et necesse esse: nec necessaria qd sequitur qd nullū ipsoz que fiūt posset nō fieri: et sic omnia eueniret de necessitate: qd est cōtra rheologā et philosophiā. Tertio sequitur qd nihil in mūdo fieret a casu: cōsequēs falsum est: vt patet ex secūdo phyl. cōsequētia pbat: qd nihil pzeintentiū a suo agente sit casualiter. nō enim dicitur quis aliquid a casu facere si illud facere intēdebat: sed omne quod deus vult facere deus intendit facere. cōstat ergo qd nullū quod deus vult facere sit casualiter. Si autē voluntas dei est prima causa omnium que fiunt: omne quod fit: deus vult facere. ergo si voluntas dei est et. nihil quod fit: sit a casu.

Ad oppositū arguo. omnia que fiunt a deo voluntarie faciente fiūt. ergo omnium que fiūt voluntas dei est prima efficiēs causa. Antecedēs patet per illud apostoli ad Ro. ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia. et prime ad Corin. idē inquit. deus qui operatur omnia in omnibus. Constat autem qd nihil ipse nisi voluntarie operatur. Iuxta illud Augusti. in enchir. deus omnipotens non nisi volens quicquid facit.

Respondeo primo premissa aliqua. Deinde ponā cōclusiones. Primo ergo premitto qd per primā causam intelligo efficientē causam cuius nō est alia efficiēs causa. Allicuius autē cause esse alicui causaz efficientē potest intelligi dupliciter. Vno modo qd eius sit alia causa quo ad esse seu que sibi sit causa vt sit. Alio modo qd eius sit alia causa que sibi sit causa quo ad esse causam: vel que sibi sit causa vt ipsa sit causa. Differentia horum sensuum patet. Nam finis quo est causa illius cause efficiētis. non quidem vt sit: sed vt sit efficiens: et contra. efficiēs est causa ipso fini. non vt sit finis: sed vt sit: similiter in eodē genere causalitatis. Patet exemplis differentie huius. Itā in causis mouentibus essentialiter ordinatis fin primū mediū et vltimū. iuxta modū philosophi. 8. phyl. et 2. meta. nō semper prima causa est causa secunde vt ipsa sit: sed est sibi causa vt illa causet: quoniam illa non causet nisi mota a causa prima. Itē aliquid est causa alicui cause vt sit: quod tamen non est sibi causa vt ipsa causet. Sicut Adam fuit causa caym vt esset: nō autem vt causaret scilicet vt esset causa mortis Abel. Et deus est causa voluntatis humane vt sit: non tamen vt sit causa prauē voluntatis. potest ergo aliquid intelligi causa prima efficiens quia scilicet eius non est alia efficiens causa vtiqz vel altero modo predictorum. Item aliquid dicitur causa alterius efficiens: vel quia facit illud esse postqz non fuit: aut quia iam factum in esse conseruat: et vtiqz modo iterum dupliciter: vel quia immediate efficit aut conseruat: vel quia mediate. vt puta efficiens vel conseruando causas que immediate efficit vel conseruat.

His premissis pono ad hūc articulū. 7. cōclusio nes. Est autē prima qd omne que fiunt dei voluntas est causa mediate: vel immediate: illa de nō esse ad esse pducens. Scđa qd omne que fiunt est causa immediate de non esse ad esse producēs. Tertia qd omne que fiunt est causa immediate in esse cōseruans. Quarta qd quocūqz est aliquo predictorū modoz causa: est prima causa per exclusionem cause vtiqz modo efficiētis. Quinta cōclusio qd non omne que fiunt deus solus est mediate causa pducēs: nec omne que facta sunt ipse solus est mediate cā conseruās. Sexta cōclusio qd quecūqz deus facit libere et nō necessario facit: et similiter que cōseruat libere cōseruat. Septima conclusio qd quicquid deus facit cōtingenter vult facere. Prima cōclusio probatur per illud symboli factorē visibilium oim et invisibilium. Et illud extra de summa tri. et fide catho. cap. Danam. dei substantia: seu natura diuina sola est vniuersoz principū. et illud Jo. 1. oia per ipsum facta sunt et sine ipso factū est nihil. i. non est factū sine ipso aliquid: vt exponit August. in lib. de natura boni. Iste auctoritates et innumerabiles alie sacre scripture sanctorū eiusdē sententię: false essent nisi deus esset oim que fiunt causa mediate: vel immediate. omnia autem que deus fecit: voluntate vtiqz fecit: vt dicit August. ad Thōstū cōtra Iherosolitanitas. Item qd deus est sua voluntas omni modo quo est deus: cuius ipse est causa et voluntas etiā est causa. Constat autē qd quod fit: vel sit immediate a deo: vel ab aliquo qd mediate: vel mediate est factum a deo: alioquin aliquid esset qd nec esset deus: nec a deo factum: quod est cōtra August. de tri. vbi sententia per talē pñam pbat filium dei esse deū: filius dei non est factus: qd oia que facta sunt: per ipsum facta sunt. Si autē non est factus: non est creatura. si autē nō est creatura est eiusdē substantie cū patre. Item for: mat aliam ex opposito pñas prime pñe. si filius inquit nō est eiusdē substantie cuius est pater. ergo facta substantia est: neutra autē pñā vilius esset mouētē cōtra eum qui op: naretur filium non esse factum. et tñ in substantia a deo patre diuersum: si aliqua alia res a deo esset non facta. nam pariter de filio sicut de illa dici posset: et ideo ibi August. dicit. vniuersaliter qd ois substantia qd deus nō est: creatura est: et que creatura nō est de⁹ est. Isteo hac cōclusionē sunt auctoritates August. plures allegare in hac distinctione: ne a Thāgistro. Scđam cōclusionem pbo expressa de terminatione August. 7. super Gen. ad litteram. vbi opinio: nem oppositam recitat. Et ex auctoritate scripture repro: bat sic di. Sunt enim qui arbitrantur tantūmodo mundum ipsum factum a deo: cetera iam fieri ab ipso mūdo: sicut ille ordinauit et iussit. deum autem ipsum nihil operari. hec est opinio que vt patet non negat: sed affirmat deū esse mediate causam eozum que nūc fiunt in mūdo. iuxta vnum sensum premissum de causa mediate: sed solum negat ipsum immediate talia nūc operari: seu facere: hanc autem moy reprobas subdit. Contra quos profertur illa sententia dñi. pater vsqz nunc operatur. Et ne quis puta: ret apud se illum operari: sed operari non in hoc mūdo. pater in me manens inquit ipse facit opera sua: et sicut pater suscitauit mortuos et viuificauit: sic et filius quos vult viuificat. Deniqz quia non solum magna: atqz precipua: verum etiam ista terrena et extrema ipse operatur. Itā dicit apostolus. stulte tu quod seminas non viuificatur: nisi prius moriatur: et quod seminas non corpus quod futurum est feminas: sed nudum granum forte tritici: aut alij cuius ceterozum: deus autem dat illi corpus: quomodo voluerit et vniuiqz feminam proprium corpus. Et scri: buntur hec verba ad Corinth. prime. Item eodem lib: bro. Non solum inquit tunc deus plantauit paradysum: sed etiam nunc omnia que nascuntur. quis enim alius

I. c. 38.
cap. 15.
cap. 12.
cap. 3.
I. c. 33.
I. c. 7.

Cap. 1.
Cap. 2.
Cap. 6.
Cap. 33.

I. c. 43.

Distinctio

Questio

Articulus

Quadragesimaquinta Prima Primus. Fo. clxxxviii.

Cap. 9.

epist. 7.

Cap. 35.

Cap. 19.

Cap. 7.

quest. 24.

Cap. 13.

Cap. 11.

etiam nunc ista creat: nisi qui vsq; nunc operatur: sed creat hoc modo ex his que iam sunt: tunc autē ab illo cum omnino nulla essent creata sunt. ¶ Item. Quid enim q post pluuiā exoritur ab alio sit nisi ab eodē deo. Et infra dicit q in principio fecit hec deus potentia verbi sui sine pluuiā sine humano opere. nā etiā nūc ipse facit: sed iam per pluuiā z hominū manus: quibus neq; qui plantat sit aliqd neq; qui rigat: sed qui incrementuz dat deus. Et quibus patet fm sententiā Augusti. expresse q ad pductionē cuiuslibet talis deus immediate simul cū alijs causis secundis z principalibus q ille cōcurrit: ppter quā principalitātē dicit aliquādo ista nō nisi a deo creari z fieri. ¶ Itē ad confectū. Quod queris inquit verū signū sigillatim a creatore deo corporū liniamēta formantur: nō te mouebit si quantū potest humana mens potentia diuine operationis intelligas: quomodo enim negare poterimus deus etiā nunc operari cūta que creantur. cū dñs dicat. Habet mens vsq; nunc operari. Et subdit multa ad ppositū directē ad intentionē istam. Item in libro de cathetizādis rudibus non longe ante finē. expresse dicit deū immediate operari ad formationē humani corporis i vtero matris z eius consequenter incrementum. Et idem iudiciuz est de ceteris que naturaliter fiunt. Hic enim sic. Ubi erat ista moles corporis tui: ista forma mēbrozūz cōpago ante paucos annos prius q natus: vel etiā prius q in matris vtero cōceptus esses: vbi erat hec moles z hec statura corporis tui: nōne de occultis huius creature secretis dño deo inuisibiliter formante processit in lucem. certisq; etatū incrementis in istā magnitudinē formāq; surrexit. ¶ Item. 6. super Genē. z tertio libro contra Julianum. Quis autē inquit christianus ignoret q ille qui primum hominē fecit ex puluere: oēs fabricet ex semine. Et eandē sententiā ponit libro tertio cōtra Abaxi. circa finem. ¶ Itē. 2. Machabeoz. dicebat illa sancta mater filijs suis nescio quāliter in vtero meo apparuisti. z sequitur singulorū mēbra nō ego ipsa cōpegi: sed enim mūdi creator: qui formauit hominis natiuitatē. Et similiter Augusti. contra Julianū postiaz allegata verba mox subdit. Nec ipsi parentes possunt hominē facere: licet ex partibus deus. Et his patet manifeste q istoz omnū effectū naturalis vsq; dei volūtas est causa: cōcausantibus tñ simul ipsi virtutibus naturalibus rebus a deo in ipsa institutione mūdi tributis. ¶ autē etiā omnū effectū volūtate ipse sit causa idē expresse. dist. 87. quest. vbi et hoc q omne quidē sit in mundo est opus diuine pudentie: cōcludit q quicquid in mūdo gignitur sup. operū humanoz partim diuinitus gignitur partim nostra volūtate. Et q prima pars huius dicti cōclusiōis est ex prioribus continuo in sequenti bus probat scdm. Et nec dubiū q non minus eoz que ab angelis fiunt ipse est causa partialis immediate: cum non minus eozū actiones et opera ad prouidentia diuinā ptiueat. Et his autē potest sic ratio ad cōclusiōez formari. quēcūq; fiunt volūtate: vel naturaliter immediate a deo fiunt. hoc patet ex dictis: sed quēcūq; fiunt: fiunt volūtate vel naturaliter: vt potest. ergo zc. Hec tota ratio potest haberi ab eodē Augusti. super Genē. libro. 8. vbi sententiā eius est q omnis operatio que est in mundo est naturalis vel voluntaria: z quilibet earū est operatio diuine prouidentie. ¶ Scdo sic: omne quod est factū: deus immediate conseruat. ergo omne quod est factū: deus immediate de non esse ad esse. pducit: z omne quod sit immediate facit: antecedēs patebit ex tertia cōclusiōe. pbat tñ ipsum: z etiā cōsequētia: auctoritates etiā Sapientie. dicēte deo quomodo posset aliquid permanere: nisi tu voluisses: aut quod a te vocatū nō esset cōseruaretur. Et cuius auctoritate prima parte si attente inspicatur patet probari antecedēs z cōsequētia ex scda. ¶ Tertio pbat hęc con-

clusio expresse ex dictis Ansel. de casu dyaboli. vide sibi. ¶ Quarto probatur ratione: q omne quod sit ab aliqua creatura plura alia similia in eadem specie sunt pariter possibilis ab illa fieri: patet. ergo omne quod sit a creatura: sit etiā a deo immediate concreante. patet cōsequētia supra. dist. 25. in secunda ratione cōclusiōis articuli primi. Et vltra. ergo omniz que fiunt deus est immediate causa efficiens. Et cōsequētia patet: q quēcūq; fiunt: vel a deo fiunt vel a creatura nō distinguo nunc vtrū vna vel pluribus. ¶ Tertio conclusio probatur primo auctoritate Augusti. 4. super Genē. ad litterā. vbi ait sic. Creatura nāq; potentia z omnipotentis atq; omnipotentis virtus est causa subsistendi omni creature: que virtus ab eis que creata sunt regendi: si aliquādo cessaret: simul z illoz cessaret species: omniq; natura cōcideret. non enim sicut structor edium cum fabricauit abscedit: atq; illo cessante z abscedente stat opus eius: ita mūdus vel icu oculi stare poterit. Si enim deus regnum sui subtraxerit per vim z quod dñs ait. pater me? vsq; nūc opatur cōtinuationez quādā operis eius: que vniuersas creaturā cōtinet admistrat ostendit. Et cōsequēter ad huius pbatōnē adducit auctoritatē scripturę que de sapientia increata ait. q attingit a fine vsq; ad finē fortiter z disponit omnia suauiter. Item aliā Apostoli. actū. 17. In illo viuimus mouemur z sumus: quod verbū vt ait Augusti. liquide cogitatur q tū humanā mens valet: adiuvat hęc sententiā qua credimus et dicimus deū in his que creatū indefinenter operari: neq; enim tanq; substantia eius sic in illo sumus: quēadmodū dictū est q habeat vitā in semetipso: sed vtrūq; cū aliud sumus q ipse nō ob aliud in illo sumus: nisi q id operatur: z hoc est opus quo omnia continet. Et postea subdit: q si tale opus a rebus subtraxerit esse aliquid omnino desineret. ¶ Item libro. 9. secundo dicit. q si vere subtrahat deus intīmā operationem qua eaz subsistit z facit cōtinuo: tanq; extrinca nulla remanebit. Et sequēti capitulo ait. q deus id quod fecit: ita continuatuz operatur: vt nec vlla aliarum rerum: nec illorū angelozum natura subsistat si non operetur. Item contra Julianum libro sexto bonitas inquit operationis diuine si subtrahatur. formandis promouendisque seminibus z viuificandis quibuscūq; viuentibus: non solum gignenda non aguntur: sed ad nihilum penitus etiam genita rediguntur. Et per hanc auctoritatē probatur etiā precedens conclusio. ¶ plures etiā auctoritates sanctorū possent adduci: sed iste sufficiant. ex quibus manifeste patet q omnem rem quęcūq; sit illa deus conseruat et cōtinuat in esse: quam continuationem vel conseruationem scripturā vocat intīmā operationem et factionem: et ideo deus fm hunc sensum dicitur q cūq; rem qdū est operari et facere. ¶ Secundo idē euidēter pbat auctoritas. Sapientie. inducta in ratione scda p cōclusiōe precedētī: z similiter per Apostolū dicentē de christo ad Col. omnia p ipsum in ipso creata sunt. Et sequitur q omnia in ipso constant: glosa. qui in omnibus fm diuinitatē infusus omnia sustinet. ¶ Itē ad Iob. de eodē scribitur. portās omnia verbo virtutis sue (vbi glosa) sicut ab eo creata sunt omnia ita per eū immutabilē cōseruātur. ¶ Probatur tertio ratio ne: q si aliqua res esset que nō immediate cōseruaretur a deo: vel illa a nullo dependeret in esse: z per hoc a deo annihilari non posset: quod est erroneum: vel dependeret a sola creatura et ab ea sola conseruaretur: et tunc illa vel conseruaret naturaliter vel libere: si naturaliter non posset illa res quam conseruat per aliquam potentiam annihilari vel desinere esse: remanente ea que sola hanc naturaliter conseruat: quod etiā erroneum est: et scitis declaratur ex eo q inter omnes res creatas lumen in aere a sole diffusum maxime videtur a sole dependere

ca. 1. 2.

Cap. 4.

Sapient.

Cap. 8.

Cap. 17.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 21.

Cap. 30.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 1.

in esse z ab eo conseruari: tñ in hora mortis christi remanente sole tenebre facte sunt sup vniuersam terrā: qd non fuisset possibile: si lumen a sole tñ z non a deo immediate prius fuisset pseruātū. Si vero dicat q illa creatura cōseruans libere cōseruet: sequitur q deus nō poterit illam annihilare remanente creatura cōseruante et conseruare volētē: quod etiā erroneum est. sic enī potentia in aliquo esset creatura q deus: z voluntate creature omnipotentis voluntatis impediretur effectus: quod est erroneum fm Aug. in ench. ¶ Quarta cōclusio. vcz q quorūcūq; deus est causa: est prima causa simpliciter: satis patet q deus a nullo effici: aut moueri aliquo modo pot: quouū alterum sequeretur: si modo aliquo haberet causam efficientē. ¶ Ad hoc etiā est auctoritas Aug. 1. lib. de generatione. contra Manicheos. iuxta principium. vbi ait. q volūtas dei oim que sunt causa est. Si autē haberet causam volūtas dei. est aliquid quod antecedit voluntatē dei: qd nefas est credere. Et ponitur hęc auctoritas i presenti distinctione probre a magistro. ¶ Quinta cōclusio. vcz q non oim que fiunt deus solus est causa immediate producentis: nec etiā omniū que facta sunt solus est causa immediate conseruans. ¶ Prima pars huius cōclusiōis pbat. q si solus immediate produceret oia que fiunt nulla creatura immediate aliquid pduceret: z si sic. ergo nullo modo prima consequētia patet. Et scda probatur: quia si alio quo modo z non immediate. ergo mediate / aut ergo mediante creatura: z tunc nihil immediate ageret: quod repugnat antecedenti / vel mediate: et tunc vel mediante alia creatura / vel immediate: z sic in infinitum / aut mediante deo: z tūc de? erit instrumentū creature in agendo et non prima causa: quod est impossibile z reprobatum in precedenti cōclusiōe. sequitur ergo q creatura nihil oim produceret: sed hoc cōtra experientiam etiam videmus q ad multarū rerum presentiam multe res in alijs generantur: sicut ad presentiam solis lumen in aere: z ad presentiam ignis calor in susceptibili proximo: z hoc semper cōtingit nisi esset impedimentū: quod non esset nisi talia hōmō res causalaret. ¶ Ad hoc etiā est auctoritas scripture in Genē. ex qua patet deum rebus creatis virtutes pductiuas et vires causales indidisse: quibus in tēpore congruos effectus producitur: z idem patz per Aug. exponētē: qui inter cetera propositū affirmātia. ait. super Genē. lib. 3. q in prima creatione terra producētū virtutē latentē acceperat: qua virtute sit: vt etiā nūc talia terra psignat. Item Salua. in Euange. Luc. dicit. q arbores producūt ex se fructū que oia vera nō essent: si oim que fiunt solus deus esset causa efficiēs. ¶ Scdo probat auctoritate Aug. 7. de ci. dei. dicētis sic. Itaq; de? administrat oia que creatur: vt etiā ipsa ppios exercere z agere motus sinat. Et quibus patz q nec solus deus: nec sola creatura agat ista que fiunt. Scda quoq; pars conclusiōis patz ad sensum. videmus enī q lumen causatū a sole / vel alio corpore luminoso conseruat ab illo: quod illo deficiente / vel absente deficit esse lumen: ita est etiā de pluribus alijs rebus. ¶ Contra istā cōclusiōem potest argui. Et primo cōtra primam partē: primo quidē: q sequitur q idem effectus esset a duobus agētibus. quod scdm. 7. meta. d. esse im possibile. ¶ Scdo q tunc deus z creatura non haberent aliquem ordiū in productione creature: z per oīs casua liter ad producendum concurrerent. ¶ Tertio q si tam deus q creatura pducerēt aliquā qualitatem. ver. gra. calorem: illa alteratio est velocior / q si fieret ab altero illozū tñ: z ita sequitur q si agens naturale duplum: ad primū produceret talem calorem: pportio motus ad motum in velocitate non esset fm proportionem illorū agentium naturalium: q neutrum est totale ratione cuius est velocitas in alteratione. consequens autē esset cōtra qd fm

in multis locis. ¶ Deinde potest argui contra scdam partem: q si sic vtrūq; immediate conseruaret: et per oīs actio vni us nō dependeret ab actione alterius tāq; a causa: z ita sequitur q posito: q actio dei cōseruantis maneret agēte naturali non conseruante: adhuc res talis maneret: q cōseruaret a deo: q sic est impossibile: q si maneret absq; conseruante naturali: per illā solā actionē dei cōseruatiua qua prius cōseruabat: sequitur q agēs naturale nihil agebat prius ad eius cōseruationē: qz eo amore ceteris: vt prius vni formiter oiaq; manentibus: nihil minus res illa cōseruaret. Et eadem virtute argui pot cōtra primā cōclusiōis partē. vcz q posita sola pductione dei naturali agēte nō pducēte: adhuc ille effectus pduceret: z per oīs nihil agit ad ipm agēs naturale. ¶ Ad primū cōcedo q idē effectus pot esse a diuersis agētibus: imā si sint diuersa rōnum agētia: atq; partialia: sicut in proposito patz in alijs: qm eadem species caloris in medio vel organo sensus causatur immediate ab obiecto z a luce: similiter z eadem visio ab obiecto et a luce causat et multa alia exempla possent: tam phisice / q theologicē vari: ppter qd dictum scdm. in hoc nullus debet esse auctoritatis: nec certe etiā in pposito: de quo loquitur si bene attendetur. ¶ Ad scdm dico q si intelligat de ordine causalitatis mutue: ita q vna agat mediāte alia per modum supra dictū sine ordine concurrunt: nec tamē a casu sicut vltimus infertur: quā nō fm ordinem diuine prouidentie que ab eterno statuit: vt appropinatis rebus: quibus inditurus erat causales ptes alijs quas facturū erat horū effectū susceptiuas ipse ad coagēdum concurreret. ¶ Ad tertium cum dicitur q alteratio facta a deo et creatura: est velocior / q si fieret ab altero tñ: dico q vel intelligit ab altero. i. creatura tñ: z sic pposito iplicat im possibile: qm impossibile est solam creaturā aliquid agere / vel intelligitur ab altero. i. a deo: z tunc dico q hoc potest intelligi dupliciter. ¶ Uno modo supposito q nō aliter ageret: q agit simul cum creatura: z sic etiā implicat im possibile. Nam eo modo agēdi quo partialiter simul agit cum creatura: non est impossibile eū agere sine ea. Et per hoc etiā patz solutio ad illud quod vltimo tangebatur in frequenti articulo. si aut non sic intelligatur sed absolute: sicut deo placeret agere: cum posset eque velociter z velocius z minus velociter: patz q cōsequētia non est necessaria: q tñ sine assumptione illius oīs argumentum sequēs retinet suā difficultatē dico q licet. aliud agēs naturale duplum ad illud naturale precise: non sit duplum ad totale agēs date alterationis: adhuc stabit proportio velocitatis motū fm proportionem agentium naturalium: qm sicut nec primū agēs naturale est totale: sed tñ partialē agēs alterationis: sic nec duplum erit totale: sed etiā partialē: z cū eo deus qui libere cōmunicat: coaget sic proportionaliter q in duplo velocior. fiet alteratio. ¶ Ad argumētum cōtra scdam partē cōclusiōis. dico q quis deus possit absq; naturali agente cōseruare: non tñ illo modo cōseruandi quo partialiter cū illo cōseruat: est enim alius modus cōseruandi ab eo qui se solo cōseruat: z similiter a modo conseruationis creature secū partialiter conseruatis. Et ideo aliquo mō pot dici q actio vtriusq; pendet ab altero: ita scz intelligēdo q neutra sine altera cōseruaret. Et propterea cum dicitur posito q actio dei conseruantis maneret agente non conseruante implicat impossibile. Nam neutra illarū ab altera potest separari: et similiter dico de productione vtriusq; q neutra ab altera separari potest: z vtralibet remota remouetur relicta: hoc est si creatura non ageret: non ageret deus: et si deus non ageret: non ageret creatura: qua propter non sequitur q creatura non agit: nec q non conseruat sicut vltimus inferebatur.

Cap. 1.

Cap. 11. Cap. 1. Cap. 3.

Septima conclusio etiam certa est: et patet manifeste ex auctoritate preallegata scripture Sapientie. xj. Item in psal. omnia quecumque voluit fecit. Et apostolus ad Ephe. vi. q. deus omnia operatur secundum consilium voluntatis sue. Et Augustinus in enchirid. dicit. q. deus non nisi volens quicquid facit, ergo libere et contingenter. Ratione potest argui: quia si aliquid necessario faceret vel conservaret: aliquid quod deus esset necesse esse: et non posset non esse: quod est erroneum. consequentia patet: quia deus est necesse esse: et non potest non esse, ergo et omne cui necessario dat esse: et hec sufficitur per ista conclusio: quia ipsa communiter ab omnibus catholicis conceditur. Septima conclusio probatur sic. impossibile est deus velle aliquid facere et non facere illud: et quicquid deus facit contingenter facit: seu potest non facere. ergo quecumque deus facit contingenter vult facere. antecedens quo ad secundam partem patet ex precedenti conclusione: quod non esset omnipotens et invincibilis et inextinguibilis: quod est erroneum. consequentia vero probatur: quia ex opposito consequentis. scilicet aliqua que deus facit non contingenter, vult illa facere: sequitur ergo non potest non velle illa facere: et tunc queritur: an sit possibile ipsum non facere illa aut non? Si non est possibile deum non facere illa, ergo non quicquid deus facit contingenter facit: quod repugnat secunde parti antecedentis. Si autem est possibile deum non facere illa, ergo aliqua que impossibile est deum non velle facere est possibile deum non facere. Et per consequens possibile est deus velle aliquid facere: et non facere illud: quod est oppositum prime partis antecedentis. Sed contra istam conclusionem potest argui ex rationibus cuiusdam doct. scilicet si deus quecumque facit contingenter vult facere. aut velle suum quo vult ipsa facere que facit: est in se simpliciter contingens: aut habitudo illius velle ad illa que vult facere est contingens: hec videtur nota: quia si in ipso velle esset necessarium et cum hoc etiam haberet habitudinem necessariam ad volita: non contingenter: sed necessario vellent illa. primum non potest dici cum velle diuinum sit deus: et per consequens absolute in se et simpliciter necesse esse: nec secundum quod vel talis habitudo est relatio rationis: vel realis addita ipsi velle. Ad rationem: quia talis non habet esse nisi in intellectu obiective: et per consequens nullo intellectu apprehendete deus non vellent illa. producibilia: quod est erroneum: nec realis: quia dei ad creaturam nulla est relatio realis: et iterum nihil potest esse reale in deo quod non sit deus. Relinquitur ergo quod illa sit ipsummet velle diuinum: et per consequens sicut velle diuinum est simpliciter necessarium. sic et ipsa habitudo. Secundo si deus quecumque facit contingenter vult facere. ergo quecumque vult facere potest non velle facere: et quecumque voluit facere potest non velle facere: sed hoc est falsum. primo. et loquamur igitur gratia ex parte de mundo quem deus fecit et voluit facere secundum predicta: si deus voluit contingenter facere mundum. ergo potuit nolle illud facere: et si sic. ergo illud nolle potuit esse in deo: et per consequens potuit esse deus. constat autem quod quicquid potuit esse deus de necessitate est deus. ergo deus habuit et hodie habet illud nolle. Sed hoc est falsum cum iam creauerit. ergo non potuit nolle creare vel facere mundum: et per consequens de necessitate voluit creare et non contingenter. Et ex hoc concludit doctor ille: quod impossibile est velle diuinum habere aliquam habitudinem secundum quam sit verum dicere quod noluerit aut voluerit mundum creare. Propter has rationes: que tamen in virtute non sunt nisi vna: id est consequenter dicit. quod deus per nullum velle intrinsecum participans formalem rationem voluntatis determinatur ad aliquid producendum: quoniam ut dicit alius sequeretur quod deus necessitate absoluta produceret extra se: quod est erroneum. consequentia patet: quia velle diuinum est in se simpliciter et absolute necessarium: cum sit deus: et certum est quod deo volente pro aliquo instanti productionem alicuius:

de necessitate sequitur productionem illius in illo instanti: alioquin siate voluntate posset non sequi productionem: per primum voluntas dei est efficax et posset frustrari: quod deo repugnat ergo productio illa necessario sequitur aliquid simpliciter et absolute necessarium. ergo ipsa est absolute necessaria: et deus de necessitate producit quicquid producit. Preterea. Tale velle includit imperfectionem: cum sit in quadam tertia et respectu non habiti: et expectas pro fine ipsam productionem: qua habita iam cessat: quod omnino deo repugnat. Quasdam alias rationes adducit: sed quod ille procedit ac si poneret. quod velle dei esset res distincta a deo quod nullus dicit: idcirco illas non recito. Concludit ergo primum quod deus producit quicquid producit absque hoc quod determinet per aliquod velle intrinsecum ad producendum quod producit: nihilominus tamen dicitur voluntarie producere: et quod producit quod vult producere: propterea quod in sua potestate habet producere et non producere sicut si. ver. g. ignis in sua potestate et diuino haberet presentem stipulam ignem et non ignem: dum ignem diceret voluntarie ignem. Et queritur cur ignem respondet: quod vult: non quod velle exprimeret aliquod actum determinatum: sed tamen plenitudinem potestatis. Ista opinio tamen mihi apparet: nec in conclusione: nec in probationibus: continet veritatem: unde considerandum est quod vel ista opinio intendit solummodo negare deum determinari ad producendum per aliquod velle a se distinctum: et quasi adueniens deo penitus ex se indeterminato et indifferenti: et ipsum determinans ad producendum: et tunc in hoc frustra laborat: cum nunquam aliquis catholicus vel philosophus hoc dixerit: sed omnes pariter consentiant: quod sicut deus est sua scientia et notitia qua nouit quicquid nouit: sic est suum velle quo vult quicquid vult. Preterea. Sive rationes si valent non solum illud probant: sed etiam quod nec per aliquod velle a se distinctum determinat vult producere quod producit: nec ante quod producat determinate vult producere in aliquo instanti vel tpe futuro: et vult nihil vult se facere vel se factum: nec etiam non vult: et pono non vult: et vult vna: dicitur non oratio: et hinc intellectus vult quod habere sue rationes copellunt: sicut patet in scripturis: et aliqua verba exprimit: sicut supra patet cum ait. quod impossibile est velle diuinum habere aliquam habitudinem secundum quam sit verum dicere quod voluerit: aut noluerit creare mundum. Item aliter non procederet contra alios doctores: sicut in idem intendit: sic autem intellecta est conclusio vult quod falsa est. quod patet primo quidem: quod secundum eam sequitur: quod deus non ab eterno determinate aliquos voluit creare: et finaliter eis dare vitam eternam: a quibus non voluit dare: sed voluit pro suis peccatis dare eternam penam: et per primum nec ab eterno quosdam predestinauit: et quosdam reprobaui: quod est erroneum. Et patet prima: quod predestinare est velle: seu perpositum bandi vitam eternam: reprobare vero propositum non dandi: ut supra patuit. Preterea. Prophetia dicit quod quecumque voluit deus fecit: aut ergo per se voluit significatur velle diuinum determinate faciendum: ut sit sensus quod quecumque deus determinate voluit facere fecit: et habetur propositum: aut significatur solummodo potestatis diuinum faciendum: et non faciendum ut isti dicunt: et tunc est sensus: quod quecumque deus potuit facere et non facere fecit: sed constat hoc esse falsum et contra sacram scripturam et sanctos dicentes: deum multa potuisse fecisse que non fecit: et facere que non facit: ut patet per Magistrum supra distinctione. 4. Preterea. secundum ipsam positionem: aut deus precise: quod potest facere et non facere dicitur velle facere: aut quia facit: tamen quod facit potest non facere: non potest dici primum: quia tunc sequitur quod omne quod deus potest facere et potest non facere ipse vult facere: quod expresse est contra Augustinum enchirid. dicentem: quod voluntas dei multa potest que non vult: nec secundum quia sequitur quod nullam rem ante quod fieret a deo deus vellet illam facere. Cuius oppositum dicit apostolus ad Ephe. cum ait. elegit nos ante

Cap. 1. Cap. 1.

mundi constitutionem ut essemus sancti: et plura subdit ad propositum de eterna dei predestinatione et voluntate qua voluit apostolos sanctificare: et finaliter beatificare. Sed forte dicitur quod secundum opinionem premissam: deus dicit velle facere que facit: quia facit: et potest non facere: et eodem modo dicit velle se facturum: quod potest facere in futuro et non facere: et tamen facit: et ideo quod ante mundi constitutionem habuit plenam potestatem faciendi apostolos sanctos: et non faciendi: et cum hoc ipse facturus erat eos sanctos: ideo dicitur elegisse eos ut essent sancti. Sed istud non sufficit: quod pari ratione de quolibet homine: qui de aliquo fiendo ab ipso vult ad annum nunquam habuit propositum: imo nec nunquam cogitavit: posset dici quod ipse vult illud facere: quod nullus sane mentis diceret. Sic enim sequeretur quod beatus Petrus ante passionem Christi: dum erat gratia et habebat spiritum sanctum volebat negare Christum. Et similiter quilibet iustus et erigens in charitate qui aliquando facturus est aliquod peccatum mortale nunc vult facere illud: et per consequens existens in gratia est in peccato mortali: et consequentia patet: quod quilibet talis habet potestatem faciendi et non faciendi: et cum hoc etiam est facturus: patet ergo quod conclusio non est vera. Probationes quoque nihil valent: quoniam pari modo probaretur quod deus non determinate precise aliquid futurum: quod est erroneum. assumptum patet: quia scientia dei est deus: et necesse esse: sicut velle diuinum. Item non minus est possibile quod deus precise aliquid illud sit futurum quod vellet aliquid facere: et illud non fiat: ita omnis argumentatio facta de voluntione poterit suo modo formari de precise. Unde ergo ad rationes ad primam: quis vult multa impropietate. sermone: ad bonum in intellectu. secundum illud modum loquendi: dico quod nec velle diuinum: quo vult hec vel illa facere: nec eius habitudo ad ea que vult facere est contingens: sed simpliciter necesse esse: ipsum tamen velle quo vult hoc vel illud facere est contingenter velle vel voluntio faciendi illa et illa habitudo est contingenter habitudo ad illa: sicut precise de a. futuro contingenti est simpliciter et absolute necesse esse: cum ipsa sit deus: et similiter eius habitudo ad precise: que habitudo non est nisi ipsamet precise: est etiam simpliciter necesse esse: et tamen precise de a. futuro est contingenter precise de ipso: et illa habitudo est contingenter habitudo ad illud: et ideo non obstat quod precise sit necesse esse: contingenter tamen et non necessario deus vult facere que vult facere. Ad secundam concedo consequens et ulterius dico: quod deus potuit nolle facere mundum. Et cum infero. ergo illud nolle potuit esse in deo: et per primum deus. Unde ergo ly nolle: quod est subiectum huius consequentis: vel supponit per eo quod potuit esse nolle facere mundum: vel per eo quod fuit nolle facere mundum. si secundo modo: nego consequentiam: quod nullum tale nolle fuit. Si primo modo: concedo etiam illatum. Et cum inferatur. ergo illud nolle fuit in deo et deus: nego consequentiam: et tunc cum arguitur quicquid potuit deus esse de necessitate fuit: et est deus: sed nolle producere mundum potuit esse deus. igitur de necessitate fuit et est deus. vel sic. quicquid potuit esse in deo de necessitate fuit in deo et est in deo: nolle producere mundum potuit esse in deo: ergo et. concedo maiorem vtriusque syllogismi. minorem autem distinguo: quod vel subiectum supponit per eo quod fuit: et sic nego ipsam: vel per eo quod potuit esse: et sic concedo: et tunc conclusio non sequitur ex premissis: non enim sequitur. quicquid potuit esse deus fuit deus: sed quod potuit esse nolle producere mundum: potuit esse deus: ergo quod potuit esse nolle producere mundum fuit deus: et

istam concedo. Nam ipsa eadem essentia diuina que fuit deus et voluntio produciendi mundum potuit esse voluntio produciendi mundum: sicut eadem essentia ipsa fuit precise. Ad aliam qua probatur quod nullo velle intrinsecum dicitur determinatus ad producendum: quod tunc sequitur: quod deus necessitate absoluta produceret: patet primo ex solutio de prime rationis. Ad aliam rationem qua dicitur quod illud velle potest imperfectionem. nego. Et ad probationem cum dicitur quod est intendetia et respectu non habiti. dico quod si intelligat quod sit intendetia respectu non habiti quasi desiderium habendi aliquid sibi commodum vel utile aut quomodo sibi bonum quod non habet falsum est. Si autem dicat ipsum esse intendetia precise: quia est respectu alicuius futuri et non existens quod deus vult fore. dico quod istud nullam imperfectionem potest. Sed quod addit quod expectat per fine ipsam productionem: qua habita cessat. Dico falsum esse. Nam eodem velle quo vult aliquid fore antequam sit vult postquam est ipsum esse: ita quod non cessat primum velle et aliud recessit: ut iste imaginatur. Quis illo velle quo deus antequam res est vult ipsam creare postquam creata est non velit ipsam creare: sed potius conservare. Et est simile de precise alicuius. Nam illo facto presente non amplius precise de a. deo: et tamen non cessat precise de a. deo: sed remanet: licet ipsa non remanet precise de a. deo: sicut nec illud remanet futurum. Et ista simile huic dicit Augustinus. 12. de ciui. dei. ubi vult quod eodem velle quo deus vult rem non esse dum non est: vult etiam esse postquam est: ita quod non cessat primum velle: quod non sit amplius velle ut non sit. unde hec sunt verba eius. In deo non altera precedentem altera subsequens mutauit aut sustulit voluntatem: sed vna eademque sempiterna et immutabilis voluntate res quas condidit: ut et prius non essent egit: quod diu non fuerunt: et ut posterius essent quando esse ceperunt. Exemplum dicitur de igne: quod fingunt: non etiam valet ad propositum. Nam posito quod ignis haberet talem potestatem precise: ita quod non haberet voluntionem de igne: seu non vellet ignem: non puto quod aliquis sane mentis diceret quod quod ignem vellet ignem aut ignem voluntarie. vtriusque autem de deo dicit scriptura. scilicet quod vult producere et quod voluntarie producit. Ad primum argumentum principale concedo consequens: et cum probatur esse falsum. Dico ad probationem primam quod sicut mala in quantum sunt: sunt a deo: ita patet in secundo. sic etiam in quantum sunt: sunt volita ab eo: non autem in quantum mala sunt a deo: et ita intelligenda est auctoritas prophete: et in secundo hoc plenius declarabit. Ad secundam probationem falsitatis eiusdem consequentis cum dicitur quod sequitur quod deus sit omne quod sit: quia eius voluntas est eius essentia. dico quod nec consequentia nec probatio valet: sicut nec sequitur quod deus sit omne quod precise: non obstat quod eius precise est eius essentia. Ad secundam rationem dico quod causam esse necessariam potest intelligi dupliciter. vno modo quod ipsa sit et non possit non esse. Alio modo quod ipsa sit causa et non possit non esse causa seu non possit non causare. In primo sensu voluntas dei est causa necessaria: non autem in secundo: ideo non sequitur quod ea que sunt non possunt non fieri. Ad tertiam dico quod aliquid fieri a casu potest intelligi dupliciter. vno modo quod ipsum a quacumque causa sit partiali vel totali fiat casualiter: sive quod sit effectus casualis respectu cuiuscumque sue cause. Alio modo quod non sit casualis respectu cuiuscumque cause: sed respectu alicuius tamen. primo modo dico nullum effectum in mundo esse casualem: quia cuiuscumque diuina voluntas est causa totalis vel partialis: et quilibet est effectus diuine prouidentie que nihil casualiter agere potest: et per consequens nullus effectus est in mundo simpliciter casualis: quod etiam Augustinus propter tactam rationem ex intentione determinauit. 8. q. 2. super Genesim. cui etiam sententia concordat Boetius. lib. 5. de consolat. profana. 1. Secundo

q. 24. Cap. 2.

autem modo dico esse effectum aliquem causalem. i. respectu cause particularis causate a qua propter concursum alterius cause potest effectus non intetus provenire: qui si uterque fuerit non opinatus nec intetus dicitur respectu utriusque casualis. Si vero ab una intentus: ab altera autem non: respectu unius tamen iudicabitur casualis. Exemplum primi. si tam debitor quam creditor pergetes ad forum mutuo se inveniunt: cum tamen neuter perreperit ut alterum inveniatur. Exemplum secundi. si creditor pergat ut debitorem inveniatur quem scit illuc iturum: debitor autem non ideo va dat ut inveniatur vel inveniatur creditore. Inveniatur autem hunc creditor: non dicitur creditor debitorum casualiter inveniatur: sed e converso. Debitor casualiter inveniatur perhibetur creditorem: sic talis concursus respectu unius est casualis: respectu autem alterius nequaquam: ita etiam quibus effectus aliquis sit casualis respectu unius vel omnium causarum suarum causarum si plures concurrant: non tamen respectu universalis cause que est divina voluntas et providentia potest esse casualis. Ad hoc etiam faciunt plures auctoritates Aug. 3. de trinitate. que a Magistro recitantur in distinctione presenti.

Distinctio. xlvj. & xlvij. Questio. j.

Circa distinctionem quadragessimam sextam et quadragessimam septimam. Quero utrum dei voluntas semper impletur. Arguitur quod non: quia non omne quod deus precipit fieri fit: sed omne quod deus precipit fieri vult fieri. ergo non omne quod deus vult fieri fit: et per consequens non semper voluntas dei impletur. maior patet in peccatoribus dei mandata prevari caribus. Ad nos probatur. tum quia deus nihil precipit nisi volens: tum quia preceptum dei est signum voluntatis eius. si ergo aliquid preciperet quod ipse non vellet: iam daret signum falsum: et significaret se velle: quod tamen non vellet: ac per hoc falleret et mentiretur: factusque esset in precipiendo: que indecentia deo sunt: et per consequens impossibilia. Secundo deus non vult mala fieri: et tamen sunt. ergo non semper voluntas eius impletur. Tertio. i. ad Rom. scribit Apostolus quod deus vult omnes homines salvos fieri: sed constat quod non omnes salvantur. ergo nec eius voluntas impletur.

Cap. 2.

Contra deus fecit. Item Magister dist. 45. voluntas dei impleta esse non potest.

Respondendo primo mittende sunt aliquae distinctiones pro intellectu questionis: deinde dicendum ad questum.

Quantum ad primum dicitur communiter quod hoc nomen voluntas siue hoc totum voluntas dei sumit proprie: et sic significat ipsam voluntatem seu beneplacitum divinum: quod non est aliud quam ipse deus volens. Aliquando etiam sumit improprie et metaphorice: et sic significat non ipsam beneplacitum dei: sed aliquid aliud quod est signum eius: et quia plerumque signa nominantur nominibus significatorum sicut subventio exhibitio pauperi vocatur misericordia et pietas pro eo quod signum est misericordie et pietatis ipsius subventio: et testamētum hominis dicitur voluntas eius pro eo quod eam designat: ideo et aliqua quibus nobis significatur voluntas que deus est siue quid deus velit: in sacra scriptura vocantur divina voluntas. huiusmodi sunt preceptum consilium et prohibito operatio: permissio: sicut dicit Magister et de singulis ponit auctoritates in lra. 45. dist. et ob

hoc aliquando scriptura: ut ait Magister pluraliter voluntates dei pronuntiat sicut ibi Magister. opera dicitur: quia in omnes voluntates eius: cum tamen voluntas eius qui ipse est: unica sit et simplex: et per hunc modum intelligenda est cōis distinctio voluntatis dei in voluntatem signi et voluntatem beneplaciti per intransitivam utrobique constructionem: ut videlicet non sit distinctio de notis in deo aliquas distinctas voluntates: sed distinctio nominis per suas significationes propriam et tropicam seu figuratam et figurativam. Rursum voluntas dei per se significat eius eternam beneplacitum potest dividi in voluntatem simplicis complacētie et displicētie seu simplicis voluntatis et nolitionis: et in voluntatem prosecutionis et fuge: non quod sint aliquae diverse voluntates in deo: et aliqua simplex: aliqua vero non simplex: sed quodammodo supra dist. 32. distinguebatur scientia dei in scientiam simplicis notitie et iudicialis qua videtur aliquid esse vel non esse que non sunt in deo diverse: sed eadem eius scientia est notitia simplex aliquorum et aliquorum iudicium seu notitia entitativa. Sic correspondet postquam de distinguere de voluntate ut simplici notitie respondet simplex voluntas et nolitio. Iudicialis vero respondet prosecutioni et fuga iuxta modum loquendi philosophi sexto ethico r. ubi ait. quicquid est in intellectu affirmatio et negatio hoc est in appetitu prosecutionis vel fuga. est autem prosecutionis appetitus velle aliquid fieri vel esse. fuga vero nolle esse vel fieri: ita quod utraque est respectu obiecti complexi tantummodo siue enuntiabilis: sicut affirmatio et negatio intellectus. Quod autem in nobis simplex intelligentia et affirmatio et negatio seu iudicium affirmativum vel negativum distinguatur: et similiter simplex voluntas et nolitio et prosecutionis vel fuga. In deo tamen una eademque simplex essentia est simplicium notitia et complexorum iudicium et voluntas bonorum: et nolitio malorum: et prosecutionis aliorum: et aliquorum fuga. Rursum voluntas signi subdividitur. Nam quedam sunt signa voluntatis simplicis complacētie: scilicet preceptum: prohibitio: et consilium. quedam autem voluntatis prosecutionis et fuge: ut operatio aut permissio: et differunt. Nam operatio est signum affirmativum voluntatis prosecutionis id est significans: quoniam quecumque deus operatur illa vult: sed permissio est signum fuge id est voluntatis negativum id est significans deum non velle illud quod permittit. Quod enim illa que deus permittit qualia sunt quod homines peccent: et dei mandata prevari centur deus possit nolle et si nollet utique non essent. Ideo finens talia esse volens dicitur sinere: non quia illa velit esse: sed quia non velit illa non esse. Et quia hoc nomen voluntas aliquando generaliter sumitur ad voluntatem et nolitionem: ideo etiam permissio dicitur signum divine voluntatis: et quod deus vult fieri illa que permittit. Hoc modo loquitur Augustinus in enchiridion. q. non ergo sit aliquid nisi omnipotens fieri velit vel sinendo ut fiat vel ipse faciendo. Et postea subdit et declarat quod dictum est ab omnipotenti inquit bono cui proculdubio quod facile est quod vult facere: tam facile est quod non vult esse non sinere. Et post dicit: nec utique nolens sinit: sed volens id est sponte et libere: sicut etiam voluntas creata potens aliquid nolle si libere desisteret a nolendo: vel potius non eliceret actum nolendi circa illud dicit posset nolens non nolle illud. Alia vero signa scilicet preceptum et prohibitio: que etiam est preceptum negativum: et consilium signa sunt voluntatis simplicis complacētie et displicētie: preceptum quidem affirmativum quod absolute preceptum vocatur: et etiam cōsiliium sunt signa complacētie seu voluntatis et approbationis: non quidem absolute: sed per se quod et conditione: verbi gratia. precipiat deus alicui ut subveniat indigentibus: tale preceptum non est signum: quod deo placet quod iste subveniat indigentibus. Nam possibile est non obstante pre-

Cap. 1.

Cap. 11.

Cap. 12.

Cap. 1.

Cap. 4.

Cap. 5.

cepto quod non subveniet et ponitur sic esse: sed signum est quod si iste subveniet hoc utique deo placeret. sic etiam est de consilio. Et eodem modo prohibitio signum est quod si is cui quicquam prohibet deus facere faceret: utique deo displiceret. Sed advertendum est quod in preceptione aliquando aliud est quod precipitur et aliud propter quod precipitur. sicut patet in precepto facti Abrahę de immolando filium: precipiebatur autem siquidem imolatio: hec enim significabat illa oratio preceptiva ad eum facta: sed precipiebatur propter probationem vel manifestationem obedientie ipsius Abrahę: ita est de prohibitione: sicut patet in illo sanato cui precepit Iesus ut nemini diceret miraculum in evangelio Marci. quod ideo preceptum est ut doceret non esse appetendam mundanam gloriam de operibus nostris. Item etiam et de consilio potest esse. verbi gratia. quod precipitur aliud est ab eo propter quod precipitur: quod frequenter contingit in preceptis specialibus ad singulares personas datis: tunc preceptum est signum divine complacētie ad illud propter quod sit preceptum. i. signum est quod illud propter quod sit preceptum deus approbat et complacet in eo: et sit est de displicētia respectu eius propter quod sit prohibitio: ubi autem non distinguuntur illa: sed quod precipitur ideo precipitur ut fiat: tunc quod precipitur est volitum tali complacētia: et talia precepta sunt quasi omnia que communiter ad omnes data sunt si ad intellectum precipientis intelligantur: quod dico propter figuratas locutiones preceptivas que ad intellectum dicentis intelligende sunt: ut in simili satis in. 4. 2. dictum est. Cum ergo queritur utrum voluntas dei semper impletur: cum semper voluntas dicatur alicuius impleri cum illud sit quod ipse vult fieri: et sicut vult: et propter quod vult fieri: et sic de alijs circumstantijs: aut cum illud quod non vult fieri seu vult non fieri non sit. patet quod questio proprie et directe non intelligitur nisi de voluntate que est circa aliquid fieri vel non fieri: esse vel non esse: aut aliquid aliud enuntiabilium: et ideo directe non cadit intellectus conclusionis super voluntatem beneplaciti simplicis complacētie in quantum huiusmodi: sed tantummodo super voluntatem beneplaciti prosecutionis et fuge: ut sit sententia. quod vult omne quod deus vult fieri fiat: aut quod vult esse sit: et sic de alijs. Et utrum omne quod non vult esse seu vult non esse non sit: et hoc dico si hoc vocabulum proprie sumatur. Si autem etiam improprie et metaphorice pro voluntate signi adhuc super illa potest recte cadere intellectus. quod saltem quantum ad preceptum prohibitionem et consilium. Intellectus igitur questionem de voluntate dei per se est voluntas prosecutionis et fuge: per quem modum in proposito procedit intellectus sanctorum: et de voluntate etiam signi ponitur duas conclusiones. Prima est. quod voluntas beneplaciti semper impletur. Secunda quod non semper impletur voluntas signi: et utraque intelligo cum constantia subiecti: id est supposito deum aliquid taliter velle vel nolle. Primum conclusionem proba: quia si non semper impletur: aut illud quod tunc vellet vel nollet esset simpliciter impossibile: aut possibile. Non primum: quia tunc voluntas dei esset irrationabilis. Stultum enim est aliquid velle esse quod est omnino impossibile esse: aut nolle non esse quod simpliciter est impossibile non esse. Nec secundum: quoniam tunc sequitur quod voluntas dei non esset omnipotens: quia non omnino possibile esse potest facere esse: vel non omnino possibile non esse potest facere non esse. Nam si vellet et posset utique faceret: ideo dicit Augustinus in enchiridion. quod omnipotens inaniter velle non potest quodcumque voluerit. Et paulo ante premissit quod necesse est fieri si voluerit. Hanc rationem tangit ipse ibidem. d. quod ab omnipotenti bono. i. deo quod facile est quod vult esse facere: tam facile est quod non vult esse non sinere: hoc nisi credamus periclitatur ipsum nostrum si-

dei confessionis initium: qua nos in deum patrem omnipotentem credere confitemur: sed non ob aliud veraciter vocatur omnipotens: nisi quoniam quicquid vult potest: nec voluntate cuiuspiam creature voluntatis omnipotentis impeditur effectus. Et capitulo sequenti: et ubi est inquit illa omnipotentia que in celo et in terra omnia quecumque voluit fecit: si colligere filios Hierusalem voluit et non fecit: ubi patet cum inferre congregasset et eodem modo inferri posset ex quolibet alio quod vellet et non faceret: si aliquid eiusmodi esset. Secundo si aliquando non impletur. ergo aliquid et tunc resisteret/aut prohibendo fieri quod ipsa vellet fieri/ aut faciendo quod ipsa nollet fieri/ vel vellet non fieri contra Apostolum d. ad Rom. voluntati eius quis resisteret. per que verba per intellectum sanctorum non solum resistentiam de inesse: sed etiam de possibili negat: aliquid etiam ut eodem modo patet vinceret eam. contra Aug. d. in enchiridion. dei omnipotentis voluntas semper in vincit. Ad hoc est illa auctoritas scripture Sap. ubi sapientis ait deo. virtutem ostendimus tu qui non crederis esse in virtute consumatus. Et paulo post sequitur. subest enim tibi cum volueris posse non subest autem posse cum vellet si aliquando in explata remaneret. Secunda conclusio satis est nota: quoniam ut dicit Magister. Et clarum est: precipit hominibus deus multa que non faciunt: et prohibet que non cavent: et consiliat que non implent. Ad rationes principales. Ad primam dicendum quod si intelligatur per totum de voluntate signi conclusio veritatis: et pro secunda conclusione. Si autem de voluntate beneplaciti prosecutionis/vel fuge. minor non est vera. Nam precepit deus abrahę ut filium immolaret: et tamen deus voluit illud: sed tantummodo probationem fidei et obedientie abrahę: et sicut voluit ita factum est: quod autem non voluit illum immolare filium. patet quia cum reuocavit noluit: ergo et semper ante noluit: alioquin nova nolitio fuisset in eo: et mutatio voluntatis: noluit ergo quod precepit: sed voluit illud propter quod precepit: non solum autem in preceptis factis ad tentandum/vel probandum: sed etiam in factis precise ad exequendum: deus non omne quod precepit fieri vult fieri: aut quod prohibet vult non fieri: vel saltem non ab omnibus quibus precipit: immo a nullo qui non implet vult impleri: quod dico propter precepta generalia que ab aliquibus implentur/ et ab aliquibus non. Tunc ad primam probationem minoris que est quod deus nihil precipit nisi volens: hoc potest dupliciter intelligi. Uno modo nisi volens precipere: et sic concedo: sed non probatur ex eo intentum. Alio modo nisi volens illud fieri quod precipitur: ut fiat: et sic nego. Ad probationem cum dicitur quod preceptum dei est signum voluntatis eius. Respondedo quod verum est voluntatis simplicis beneplaciti: et hoc vel quantum ad id quod precipitur/vel quantum ad id propter quod precipitur: complacet enim in omni bono actuali/vel potenciali et semper illud propter quod precipit: bonum est actuale vel potentiale: et omne etiam quod precipit non propter aliud: sed ut id ipsum fiat: contingere tamen potest ut is aliquando cui sit preceptum propter aliud. et non ut ipsum quod precipitur eveniat: estimet deum velle id quod precipitur fieri: qui in hoc decipitur: licet inculpabiliter: non tamen deus decipit illum/ nec fallit: sicut in simili supra dictum est de figuratis locutionibus et gestis in quibus deus non inquitur: nec fallit: quibus exinde alios aliquando falli permittat: sed voluntatis prosecutionis que semper ponit effectum in esse non est signum ipsum preceptum: sicut nec in nobis deus precipiens aliquid fieri agit ad id quod precipit/ nec seruum iuuat que iuuare posset: et per consequens nec voluntate efficaci que mouet alias potentias ad executionem vult illud fieri quod precipit. Et si dicat quod vult voluntate remissa: quibus

Cap. 105.

Cap. 9.

Cap. 112.

Cap. 12.

Articulus

Questio

Distinctio

eadem difficultas sicut de voluntate beneplaciti: quonia quecunq; deus operat ipse vult: et ideo simul de ista videbitur...

numquam videre deum: et nunquam esse beatum: sed hoc est falsum: quia licite potest regere deum pro finali salute sua: et per consequens potest licite velle saluari...

Explicit lectura primi sententiarum fratris Gregorii de Arimino: sacri ordinis heremitarum sancti Augustini. Theologie professoris precellentissimi prioris generalis...

Cap. II.

Cap. II.

Tabula

Sti sunt questionum articulo tituli: q in hoc primo sententiarum aucterici...

Tabula

Utrum spūs sc̄tus non pcederet filio nō distingueret ab eo. lxxij.
Utrum spūs sc̄tus non pcederet filio nō distingueret ab eo. lxxij.
Utrum spūs sc̄tus non pcederet filio nō distingueret ab eo. lxxij.

Utrum aliqua relatio sit vera res existēs nō per operatio- nem anime. 2. habet duos articulos. cxxij.
Utrum aliqua relatio sit vera res existēs nō per operatio- nem anime. 2. habet duos articulos. cxxij.

Tabula

effectū aliquē actu infinitū. 2. cōtinet tres arti. cxxvij.
Utrum voluntas dei sit oīm que sunt prima efficiēs causa. cxxvij.
Utrum voluntas dei sit oīm que sunt prima efficiēs causa. cxxvij.

Utrum actus volendi vel odiēdi: per cōsequēs frui- tio est quedā notitia. Adā opinio. dl. i. q. 2. arti. i. in prin.
Utrum actus volendi vel odiēdi: per cōsequēs frui- tio est quedā notitia. Adā opinio. dl. i. q. 2. arti. i. in prin.

Tabula

quomodo sunt synonyma. ibidē art. 4. Augmentū.
¶ An augmentū formatū magnitudinis et multitudine possit esse infinitum: quere infinitum de augmento charitatis et intentione aliarum formarum fin gradus: quere charitas dist. 17.
¶ Beatitudo sumit tripliciter. s. p. obiecto beatifico quod est deus. 2. p. beatitudine formaliter nos efficiēte. 3. p. beatitudine primā et secundā comprehendēte. dist. 1. q. 3. art. 1. iuxta finem in responsione ad aucto. p. scda opinione. Charitas
¶ Aliquis non habēdo habitū charitatis infusum stante dei ordinatione potest deū meritoze diligere. opinio. dist. 17. q. prima. arti. primo in principio.
¶ Stante dei ordinatione sine tali habitu non est possibile deū meritoze diligere: ibidem arti. primo.
¶ Esse carus deo potest sumi dupliciter. Uno modo prout idē est quod esse ordinatū ad vitam eternā finaliter obtinendam sicut sunt electi. Alio modo idē est quod esse in statu vel dispositione in qua si perseuerauerit deus illi dabit vitam eternā: ibidē. arti. 2. in principio. possibile est de potentia dei absoluta aliquid esse deo carū: non habēdo habitū charitatis infusum. ibidem. conclu. prima.
¶ Anima non habēdo talem habitū non posset esse deo cara. obijcitur ibidem in obiectionibus.
¶ Possibile est aliquid non esse deo carū habēdo charitatem infusam: ibidē. cōclu. 2. et obijcitur cōtra. possibile ē aliquid non habēdo habitū charitatis diligere deū meritoze: ibidē cōclusionē. Cōtra quā obijcitur multipliciter.
¶ Charitas potest augeri. dist. 17. questio. 5. articulo. primo. conclusione prima.
¶ Charitas vel alia forma non augetur ex hoc precise deputatur vel minus miscetur cū suo cōtrario: ibidē conclusione scda. Et quomodo intelligitur Augu. dictū quo inquit. Charitas venenū est spes adipiscendū. Et eius nutrimentū est imitatio cupiditatis etc. Et illud minuit cupiditas charitate crescente. Charitas capitur dupliciter: scilicet pro infusa et acquisita. Et pro actu vel habitu: ibidē obijcitur cōtra scdam conclusionem.
¶ Charitas augetur per nouum gradum adueniētem et non per maiorem dispositionē subiecti et obiectiones contra hoc ibidem conclusione tertia.
¶ Non est necesse in augmento charitatis corrūpi charitatem preexistētem vel gradus. Et nota bonas rationes ibidem conclusione quarta.
¶ Intellō charitatis aut alterius habitus acquisiti potest fieri in tēpore: ibidē. arti. 2. in principi. conclu. pri. dubij. 1. vbi post obijcitur. 7. argumentis possibile est charitatem augeri a deo in tēpore cōtinuē: ibidē cōclusionē scda.
¶ Quelibet charitas infusa vel acquisita actus vel habitus per diuinā potētiam potest minui. ibidē du. 2. cōclu. pma
¶ Actus charitatis siue infuse siue acquirete potest naturaliter minui: ibidem conclusio. 2. et 3.
¶ Habitus charitatis infuse non potest stāte dei ordinatione minui p actus suos demeritorios: ibidē cōclu. 4.
¶ Quid est feruore charitatis minui per peccata venialia: ibidē in pbatōne cōclusionis. 4. et statim obijcitur. 4. argumentis contra eandem conclusionem. 4.
¶ Charitas in infinitū augeri potest. dist. 17. q. 6. conclusione. 3. Vbi postea queritur. An ipsa anima in infinitum sit maioris charitatis susceptiua. an non sit susceptiua quanticūq; gradus charitatis: et dat duas vias respondēdi: quarū nullā pro tunc reprobatur nec approbat: quere de hoc infinitum. Lausa.
¶ Lausa potest dupliciter sumi et altero modo: pater est causa filij. Alio modo non. distinctio. 9. questio. prima in decisione questionis.
¶ Quid vocat doctores primā causam efficiētē. Et quot modis aliquid dicitur causa efficiens alterius. distinctio.

ne. 45. questione prima. in decisio. questio.
¶ Aliquid dicitur causa efficiens alicuius: quia facit post non esse: vel quia conseruat ibidem.
¶ Omnia que sunt voluntas dei dicitur esse causa mediate vel immediate de non esse ad esse producēs: ibidē cōclusionē prima. Et etiā immediate cōclusionē. 2.
¶ Omnia que facta sunt est causa immediate in esse conseruat: ibidem. conclusione tertia.
¶ Quorūcūq; aliquo predictorum modorum deus est causa ipse est causa prima: simpliciter: ibidē. cōclu. 4.
¶ Non omnia que fiunt et sunt solus deus est immediate causa producens nec factorum conseruat: ibidē. cōclusio. 5. que impugnat argumentis. 4. vbi nota.
¶ In responsione ad quartū: quod est alius modus causandi vel cōseruandi quo cum alio cōseruat ab eo quo se solo.
¶ Idē effectus potest esse a diuersis causis agentibus: et quomodo ibidē in responsione ad primā obiectionem.
¶ Omnia quorū deus est causa vel que facit seu conseruat: libere et non necessario facit et cōseruat. Et omnia quorū est causa vel facit: contingenter vult facere. ibidē. conclusionibus sexta et septima.
¶ Contra predictā conclusionem. 7. obijcitur ibidem.
¶ Causam esse necessariam potest dupliciter intelligi: vel quod habeat necessario esse: vel quod necessario causet. ibidē in responsione ad argumentū principale questio. Lausa.
¶ Aliquid fieri a casu potest dupliciter sumi. Uno modo quo ad oēm suā causam. Alio modo solum quo ad aliquid quā causam. primo modo nihil fit a casu. scdo modo aliquid fit a casu. ibidem in responsione ad argumentū tertium principale questio. Lognitio.
¶ Nulla cognitio est cognitio distincta sui ipsius. dist. 1. q. 3. arti. 3. conclu. 5. quere notitiam.
¶ Que et qualis cognitio de deo in via possit haberi et quibus cōceptus. dist. 3. q. 4. per totum. quere deus.
¶ Quid sit cognitio intuitiua et quod abstractiua: et quod differūt. ibidē. questio. 3. arti. primo. quere notitia.
¶ Deus omnia cognoscit intuitiue et nihil abstractiue. dist. 35. conclu. prima in responsione ad decimā obiectionem. versus finem questionis.
¶ Quid est aliquid cognosci p discursus: et quot modis cōtingit. dist. 3. questio. 4. in responsione ad quartam rationem principale questio. Conclusio.
¶ De cōclusionē theologica et quid sit. q. prima. prologi. articulo secundo. conclusione tertia.
¶ Que cōclusio demonstrationis est actus distinctus ab actu cognoscendi et actu assentiendi opinio cū suis motiuis: ibidem. articulo. tertio in principio.
¶ Conclusio demonstrationis metalis est cognitio et assensus de sic esse sicut ipsa enūtiat: ibidē: cōclusionibus prima scda et tertia. et per cōsequēs non sunt distincti actus.
¶ Non omnium conclusionum theologiarum vel alterius scientie est vnus habitus numero: neq; specie specialissima. questione tertia. prologi. articulo tertio. conclusione prima. in principio.
¶ Sed omnium talium conclusionum est vna cōmunitas theologica: que modo omnium conclusionum medicinalium: ibidem. conclusio. secunda.
¶ Quod pluriū cōclusionū sit vna sciētia: et quod non: ibidē arti. 2. quere etiā sciētia. Lōceptus.
¶ De cōceptu vero et ficto vniuersali et particulari: et quo modo fiunt. distinctio tertia. questione prima. articulo secundo in declaratione dubij quarti.
¶ Lōceptus cōnotatiuus est in se simplex: et ois talis est ad placitū significatiuus. q. 4. cōclu. 4. ibidem.
¶ In quo conceptu deus est nobis in via cognoscibilis:

Tabula

ibidem. q. 4. per totum: quere deus. Futurum.
¶ Quid est futurum contingens proprie: et quod res est contingens esse/aut non esse. dist. 38. questione. 2. per totum principale articulo. 3. quere etiam esse.
¶ De futuris contingentibus: quomodo deus est prescius. quere futurum.
¶ De preteritis et abstractis quō et quā sunt synonyma. dist. 8. q. 2. arti. 4. per totum: quere attributū. Contradictio.
¶ Impossibile est vnā partem cōtradictionis per vnā causam esse veram: et alteram per aliam causam simul. q. scda prologi. articulo scdo. in probando conclusionem secundam contra quandam responsionem.
¶ Possibile est cōtradictoria simul verificari successiue abiq; motu locali/vel positione noue rei/ seu destructione vel abiq; lapsu tēporis que sit in causa. dist. 14. q. 1. arti. 1. in probante conclusionis. 3. in correlario.
¶ Non est sic possibile cōtradictoria successiue verificari etc. obijcitur ibidem articulo secundo. in obiectione contra correlarium conclusionis tertia.
¶ Talis successiua cōtradictorium verificatio potest esse abiq; rei mutatione. dist. 17. q. 1. arti. 2. in responsione ad septimā obiectionem. contra conclusionem primam.
¶ Impossibile est cōtraria simul esse in eodem subiecto primo naturaliter. dist. 17. q. 3. arti. 2. conclusione prima.
¶ An per dei omnipotentiam cōtraria sint/vel simul esse possunt. Nota motiua pro et contra: et neutra pars determinatur ibidem. eodem arti.
¶ Cōtraria simul esse naturaliter possunt obijcitur: et nota multa bona in solutionibus: ibidem in obiectione contra conclusionem primam.
¶ Cōtraria accipiuntur pro rebus extra aiām. aliquid pro terminis: ibidem in responsione ad octauā obiectionem.
¶ Quomodo moueri sursum et deorsum sunt cōtraria et quomodo non: sic moueri potest aliquid pura musca moueri simpliciter sursum et deorsum in respectu: ibidem.
¶ Quomodo debet intelligi. mediū componitur ex cōtrariis: et quotuplex est mediū: et quot modis capitur cōlor mediū: ibidem post in responsione ad auctoritatem philosophi.
¶ Quomodo debet intelligi. agēs cōtra cōscientia/ siue rectā/ siue non peccat. dist. 1. q. 1. arti. 1. in fine: et in responsione ad obiectionē quintā. Consequentia.
¶ Quomodo istud dictum (quod aliqua consequentia est bona. ergo eodē addito vtrobiq; adhuc erit bona) habet veritatem: et quomodo non. dist. 1. q. 3. articulo. 2. in responsione ad quartam obiectionem conclusionis. secunde. et etiam dist. 3. q. prima. articulo. 3. dubio. 2.
¶ Quare ista cōsequētia non valet: essentia diuina est pater generans/vel est pater filij. ergo essentia est generans. dist. 8. q. 1. in responsione ad 4. rationem principale. q.
¶ De veritate talium consequentiarum. In infinitū minor: albedo/ quod ista fuit acquisita. ergo ista albedo est infinita. In infinitū aliquis numerus est maior: binario. ergo binarius est infinitus in paritate. dist. 17. q. 2. in responsione ad obiectionem. 1. Deus.
¶ Deus alicuius theologie est subiectū: et alicuius non: sicut quod diuersimode accipit theologia simpliciter/ vel collectiue. q. 4. prolo. arti. 2. in principio.
¶ Deus in quantum deus est primum subiectum in theologia secundo modo accipiēdo theologiam. ibidem. conclusione prima.
¶ Deus non in quantum deus absolute/vel sub ratione deitatis est subiectum theologie: scilicet contracte: ibidem. conclusione secunda.
¶ Deus sub ratione qua glorificator est et contracte est subiectum theologie. ibidem conclusione tertia. contra quam obijcitur. 10. obiectionibus.

¶ Deus non est a nobis pro statu vie cognoscibilis immediate in seipso. dist. 3. q. 4. conclusione prima.
¶ Deus non est cognoscibilis in aliqua propria specie/vel conceptu simplici sibi proprio naturaliter eius representatiuo: ibidem. conclusione secunda.
¶ Deus est a nobis cognoscibilis in via in aliquo conceptu simplici proprio ad placitum instituto et cōnotatiuo. ibidē. conclusione quarta.
¶ Deus est a nobis cognoscibilis in aliquo conceptu cōmuni simplici naturaliter representatiuo: non tñ propria cognitione et distincta et in via: ibidem. conclusione. 5.
¶ Deinde arguit contra conclusiones. 1. et 2. ibidem.
¶ Deus in sacra scriptura aliquādo ponitur supponere pro hypostasi: aliquid pro natura cōmuni. dist. 4. questione prima. in decisione questionis in principio.
¶ Nec est concedenda. deus genuit deum: similiter ista. deus non genuit deum: et hec est neganda. Non deus genuit deum: et similiter diceretur de persona ibidem.
¶ Negantes istam deum est trinitas: et concedentes istā. trinitas est deus. male dicunt. ibidem.
¶ Nec consequentia debet concedi. deus generat. ergo deus generat se/vel alium: et hec negari. ergo generat se deum/vel alium deū. Et nota causam: quare non valet: est quod idem addatur vtrobiq;. Nota etiam quod alius aliquādo tenetur substantiue. aliquādo adiectiue: ibidē. in responsione ad scdam rationem in oppositū. q. hec. deus genuit deum qui est deus pater. non est proprie concedenda: et quare. ibidem in fine ad tertiam rationem.
¶ De propofitio quandoq; denotat consubstantialitatem principij et distinctionem alicuius ab eo: quandoq; sumitur communis. distinctio. 5. questione secunda. articulo primo. in responsione obiectionum ad. 5. cōtra conclusionem primam.
¶ Deus est in predicamēto: et qualiter ibi respōdetur ad rationes opinionū. distinctio octaua. questione tertia. per totum: quere predicamentum.
¶ An deus intelligat aliquid extra se: et quid de hoc senserit philosophus. et responsio ad eius rationes. dist. 35. questione prima. per totum.
¶ Deus est prescius futuro: et tamen eius hoc stat cōtingentia eorum: quere futurum.
¶ An deus possit aliquid scire quod primo nesciuit.
¶ An deus eius scientia possit augeri vel minui et quomodo plura potest et quomodo non: quere scientia.
¶ An deus possit dicere falsum mentiri fallere etc. dist. 4. 2. questione scda. per totum: quere falsum.
¶ An possit probari per rationes naturalem quod deus sit infinite virtutis intensiue: quere infinitum.
¶ Quomodo debet intelligi illud Petri. deus non est acceptator personarū. dist. 4. 5. questio. prima. arti. 3. in responsione ad scdm principale argumentum. q. in fine.
¶ Deus omne possibile fieri potest facere. distinctio. 4. 2. questione prima. quere potentia.
¶ Dei voluntas impletur: et que semp. quere voluntas.
¶ Deitas non potest supponere p hypostasi: sicut ly deus distinctio quarta. questio. prima. in decisione. q. in principio: et in solutione ad primam rationem ante oppositū factam. Delectatio
¶ Omnis delectatio est operatio et dilectio. dist. prima. quest. 2. arti. 2. conclusionibus prima et secunda.
¶ Delectatio quod non sit operatio et dilectio: obijcitur ibidem multipliciter cōtra predictas conclusiones.
¶ Quomodo debet intelligi. declaratio perficit operationem: ibidē in responsione ad obiectionē primam.
¶ Delectatio potest esse in diabolo et damnato et qualis: ibidem. in responsione ad quintam obiectionem. contra secundam conclusionem.

Tabula

Non omnia delectatio est fructu: ibidem articulo tertio. conclusio tertia.
Delectatio est volitio et complacentia: ibidem in principio. articulo secundo. **Desiderium.**
Desiderium non solum est de habitatione rei: sed etiam de ipsa re. dist. pti. quest. 3. arti. primo in responsione ad objectionem primam pro opinione prima factam.
De desiderio: quere infra dilectio.
Demonstratio.
Que ppositio ppter demonstratur: et qui syllogismi ppter sunt demonstrati: qz soli mentales: et tamen non omnes. qstione prima. plogi. arti. tertio in responsione et ante responsiones post conclusionem tertia et eius pbationes.
Non tota demonstratio est scire: et si illud scire delectis premissis maneret: ad huc quod significatur per illas conclusionem esset scitum: et evidens: ibidem in responsione ad tertiam objectionem.
Quomodo conclusio demonstrationis differat ab assensu et cognitione et est proprie talis conclusio: quere conclusio.
Dicere.
Dicere aliquid sicut dicere falsum sumitur dupliciter: scilicet pro proferre enuntiationem falsam. Alio modo per illud significare et quere falsum. **D**iffinitio.
Diffinitio ppter dicta est soli compositorum ex materia et forma substantiali: et quomodo debet intelligi qz genus in diffinitione significat materiam aut partem et tota quiditate diffinitio octava. questio. tertia. articulo primo. in responsione ad primam rationem scde opinionis in fine. omne diffinitibile est compositum loquendo de diffinitibili proprie: ibidem in responsione objectionum. **D**ilectio.
Non omnis dilectio est desiderium vel delectatio. dist. prima. questio. 2. articulo. 2. conclusio quarta.
Non omnis dilectio est delectatio: ibidem. conclusio. 3. qz est dilectio sit desiderium vel delectatio obicitur multipliciter: ibidem in opinione contra quartam conclusionem.
Aliquid aliud a deo est diligendum ppter se potest dupliciter intelligi: per quam distinctionem soluntur multe difficultates: ibidem. questio. 3. arti. primo. in responsione ad primam objectionem. prime opinionis.
Nulla creatura potest licite magis diligere deo: hanc actum inferiori diligatur ipsa creatura: qm dilectio ppter se semper est perfectior illa que est ppter aliud et. ibidem. in fine quest. in responsione ad scdm principalem. **D**issentus.
Dissentus non est aliquis actus a quolibet assensu distinctus: quinimo quilibet est assensus quidam. questio prima. plogi. articulo. tertio. post pbationem tertia conclusionis in premissis pro solutione objectionum. **D**iscursus.
Quid sit discursus theologicus et ex quibus ppositio quibus constat. questio prima. plogi. articulo. 2. respondendo ad ar.
Distinctio.
Aliqua distingui ratione potest tripliciter sumi: et in quo sensu potest concedi aliqua distingui ratione et in quo negari. distinctio. 8. questio. 2. articulo. pti. in principio.
Non est ponenda distinctio rationis que non sit realis hanc mentem hanc et commentatoris: obicitur ibidem: et in solutionibus nota sensum plurimum auctoritatum.
Quid intelligat philosophus et alij doctores quando dicunt aliqua distingui ratione: et quomodo ens et vnum supponunt personaliter vel materialiter: ibidem in solutione ad primam objectionem.
Aliqua distingui per aliqua intelligit dupliciter. Uno modo per intrinsecam. Alio modo per medium conclusionum vel cognoscendum. dist. 26. quest. pti. in decisione. q.
Quomodo debet intelligi pater distinguitur a filio paternitate: ibidem in responsione ad primam objectionem contra secundam conclusionem.

Aliquid distingui ab aliquo seipso primo potest dupliciter sumi: vel primo. i. quolibet sui. vel primo id est nullo alio. ibidem in responsione ad quintam objectionem.
Aliqua distingui vel differre genere vel specie et esse in diversis generibus vel speciebus non est idem. distinctio ne 28. questio secunda. in responsione ad sextam objectionem. contra quintam conclusionem.
De distinctione essentie diuine a proprietatibus personalibus vtrum formaliter. quere essentia.
Quomodo attributa diuina vel perfectiones attributa distinguntur et quomodo non: quere attributa.
Aly distinguitur. exponi potest per esse non idem vel per non esse idem. dist. 3. questio. 1. arti. 3. in responsione ad dubia. 2. et 3. et nota ibi quomodo essentia et pater distinguuntur formaliter. **D**onum.
Aliud est donum aliud donari vel esse donatum. per quod intelligitur illud Aug. exijt non quomodo natus: sed quomodo natus. distinctio. 10. questio prima. in fine. q. ad secundum principalem. **E**lectio.
Electio sumitur dupliciter. specialiter et generaliter. primo modo non cadit inter equalia / nec conuenit deo / nec predestinationi. secundo modo iterum contingit dupliciter: scilicet preueniens et consequens. distinctio. 4. questio prima. articulo. 2. post. 5. conclusio. in responsione ad objectionem primam. **E**nuntiatio.
Enuntiationum mentalium quedam sunt vocalium imagines quedam non. questio. 1. plogi. arti. 3. in solutione rationum opinionis: et possunt ad. 7. objectionem.
Non omnis enuntiatio mentalis est assensus: hanc econuerso: et omnis notitia complexa est mentalis enuntiatio: sed non econuerso: ibidem.
Nulla enuntiatio mentalis / siue affirmatio / siue negatio est essentialiter ex partialibus notitijs simplicibus composita. ibidem.
Quomodo enuntiatia sunt scita a deo: et quomodo non: quere scientia dei. **E**ns.
Ens. similiter ly res et aliquid. potest tripliciter sumi. Et nota quomodo significatum propositionis totale est ens / vel res. questio prima. plogi. articulo primo. in responsione ad objectionem primam conclusionis tertia.
Quomodo debet intelligi qz ens diuiditur per absolutum et respectiuum. distinctio. 28. questio scda. ad. 10. objectionem. contra quintam conclusionem.
Quid est entitas relativa et quid absoluta: quere relativum. **E**ssentia.
Essentia diuina nec generat nec generatur. dist. 5. questio. prima. in conclusionibus. 1. et 2.
De syllogismis quibus arguitur essentia generare vel generari: et quo respondetur ad eos: quere syllogismum.
De hac consequentia. essentia diuina est pater generans. ergo est generans: et qz pater potest dupliciter sumi. ibidem ad quartam rationem questionis.
Hec est impropria et non vniuersalis. nulla essentia / vel omnis essentia non generat: nec etiam ista. aliqua essentia diuina generat. est ppter particularis de conuersione ipsarum. ibidem in responsione ad sextam rationem principalem.
De intellectu auctoritatum sanctorum que sonare videntur qz essentia generet. ibidem in responsione ad septimam rationem et sequentium.
Essentia diuina non est subiectum generationis diuine. ibidem. questio. 2. articulo primo. conclusio prima. deinde obicitur qz sic.
Utrum essentia diuina sit terminus formalis in diuinitate: et quis sit talis terminus: et quid est esse terminum formalis: quere terminus.
Essentia diuina sit principium quo productionis filij opinio multiplex cum motiuis distinctio septima.

Tabula

Questio prima. articulo secundo. in principio.
Essentia diuina non est principium productiuum filij. conclusio secunda. quere principium.
Essentia diuina et proprietates personalis distinguunt formaliter ex natura rei opinio. distinctio. 33. questio prima. articulo primo. in principio.
Essentia diuina seu deitas communis pter et filij et spiritus sancti nullo modo distinguitur nec formaliter nec ex natura rei a proprietatibus personalibus. ibidem. articulo secundo. in principio. 1. et 2. conclusionibus.
Nomen essentie diuine et cuiuslibet persone de se inuicem predicatur conuersim: tamen vtriusque ad reliquum non est bona consequentia. ibidem. conclusio. 3.
Predicatio essentie diuine de persona non est formalis: nec econuerso: et quid est predicatio formalis. ibidem conclusio quarta.
Utrum hec sit vera: essentia est eadem formaliter paternitati vel patri vel eius oppositum. Et nota distinctionem de formaliter. ibidem. articulo tertio. in principio. in responsione ad primum dubium: et ad alia duo sequentia.
Utrum hec sit vera. essentia et pater non sunt idem conuertibiliter vel sint: ibidem in responsione ad quartum dubium.
Quomodo intelligit illud dictum. omnis essentia que relatiue dicitur est aliquid excepto relatiuo: ibidem in responsione ad auctoritatem primam. **E**sse.
Ad videndum vtrum quando res est possit non esse et sit contingens esse: aut quando non est: nota distinctionem: et quomodo verum est: et quomodo negandum. distinctio. 38. questio prima. articulo tertio.
Aliquid quod nunc est potest non esse nunc. sic qz ppositio enuntiat ipsam non esse sit vera. Juxta. 3. sensum ibidem. Deinde obicitur multipliciter probando qz quando res est non potest pro tunc non esse. ibidem post. 3. dictum vel conclusionem.
Aliquid quod est in aliquo instanti potest non esse in illo instanti potest tripliciter intelligi et valet distinctio ad solvendum objectionem. contra dictum. ibidem.
Utrum aliquid possit esse tunc per instantia: quere forma.
Hec hoc est esse illud. vel esse hoc non est esse illud nota sensus. dist. 8. q. 2. articulo scdo. in responsione ad primam objectionem. **E**quale.
Unam potentiam vel virtutem esse equalem alteri potest intelligi dupliciter. et valet distinctio p equalitate potencie diuinarum psonarum. dist. 19. q. 1. articulo secundo. in principio. **E**qualitas.
De equitate magnitudinis et potestatis in diuinis psonis. ibidem. qz psona. **E**xcessus.
Utrum vni vni speciei excedat alij alterius speciei finite vel infinite sine pportione vel pportionaliter quod dupliciter potest intelligi. dist. 17. q. 4. arti. 2. in responsione ad octauam objectionem. **F**acere.
Omnis possibile fieri deus potest facere: et distinctio: nes de facere. quere potentia.
Dicere falsum potest dupliciter sumi. Uno modo id est est quod proferre enuntiationem falsam. Alio modo per dictum illud significare falsum est dicere falsum. Et isto modo contingit dupliciter. scilicet assertiue et non assertiue. distinctio. 4. 2. q. secunda. articulo primo.
Deus aliquo modo potest dicere falsum licet non assertiue vel volens fallere. ibidem. distinctio vltimo posita. de? non potest alicui dicere falsum volens qz is cui dicit assentiatur. conclusio prima. ibidem. et conclusio secunda.
De de? potest dicere falsum et decipere: imo de facto dicit obicitur multipliciter: et nota solutio. ibidem. arti. secundo. per totum. **F**iliatio.
Hec est falsa. filiatio est prior origine filio. dist. 5. q. 2. arti. primo. in responsione ad tertiam objectionem.

Quomodo debet intelligi. filius est de substantia / vel essentia patris. Et quare non concedit filius est de essentia. ibidem. in responsione ad quintam objectionem. Et quomodo intelligitur illud dictum sanctorum. filius est natus de patris substantia.
Filius non debet dici impotens / nec minus perfectus: quia non potest producere filium: sicut pater. dist. 7. q. 1. ar. 1. in solutione ad. 3. 4. et 5. 6. et ad omnes sequentes.
Filius circumscripserunt spirationem distinguunt a spiritu sancto: quod aliud est distinctiuum. scilicet filiatio. dist. 10. vndecima. q. prima. articulo primo in principio.
In filio preter spirationem non est filiatio per quam constituit in esse personali. ibidem in improbatione opinionis.
Non per hoc precise qz filius producit spiritum sanctum distinguitur ab eo. Et de hoc nota bonum sensum. ibidem. in responsione ad ar. primum.
Non sequitur. spiritus sanctus non procedit a filio. ergo non distinguitur ab eo opinionem diuerse et contrarie et motiua diuersa. ibidem. articulo. 2. per totum.
Quomodo intelligitur illud dictum Aug. filius non est eo verbum quo sapietia. dist. 33. q. prima articulo. 3. in responsione ad secundam auctoritatem.
Utrum pater aliquo modo prioritatis sit prior filio. que repater. **F**ides.
Fides est nobis propter assensum necessaria opinio. q. prima. prolo. articulo. 4. in principio.
Fides non est necessitati propter assensum: et nota multa contra opinionem dictam et eius motiua. ibidem. in conuersario. 3. conclusio. contra opinionem.
Fides non potest esse de euidenter noto. q. 2. prolo. ar. 2. conclusio. 2. vbi improbando eam multa dicitur notanda.
Utrum fides maneat adueniente scientia / vel euidencia. ibidem in probatione dicte scde conclusionis.
Fidei et opinionis differentia consistit circa adhesionem: et non attendit eorum differentia penes eorum media: que sunt auctoritates et ratio pbabilis. ibidem. articulo tertio. conclusio secunda. **F**inis.
Quis est finis habitus practici et quis speculatiui: et quomodo ex fine differunt. q. 5. prolo. arti. 3. conclusio. 3.
Idem est actus quo diliguntur finis: et id quod est ad finem. opinio. dist. 1. q. 1. articulo. 2. in principio.
Nullo vno actu quis vult finem et alium propter finem. ibidem. questio secunda. **F**orma.
Possibile est aliqua forma intendi continue in aliquo tempore dist. 17. q. 2. articulo primo. conclusio prima.
Nulla forma sic potest intendi continue obicitur. ibidem. in objectione ad primam conclusionem.
Contingit quasdam formas simul totaliter diuisibiliter acquiri: quasdam totaliter diuisibiliter: quasdam partim sic: et sic. ibidem. articulo. 2. in principio.
Omnis forma impartibiliter fm se totaliter acquisita habet / vel habuit primum instans sui esse antequam nihil eius fuit. ibidem. conclusio prima.
Omnis forma fm se tota particulariter acquisita habet / vel habuit primum instans sui esse: ante quod tamen aliquid eius et cuiuslibet quod est eius: aliquid fuit. ibidem. conclusio secunda.
Omnis forma fm se totam simul perditam habet primum instans sui non esse: ante quod immediate quodlibet eius fuit: et nihil eius erit post illud. ibidem. conclusio tertia. Nota consimiliter ibidem conclusiones. 4. 5. 6. 7. et 8. que sunt de potentia dei ordinata. Deinde nota de forma quinque conclusiones. ibidem post: que sunt de potentia dei absoluta. Nota etiam conclusiones / et solutiones et sunt huiusmodi conclusiones de primo et vltimo instante forme. Quarum quidem conclusionum textus est talis.

Tabula

COmnia forma sunt se totam partibiliter perdita habet primū instans sui non esse ante quod aliquid eius et cuiuslibet quod fuit eius aliquid prius non fuit. conclusio. 4.

Nulla forma indivisibiliter perdita habuit instans in quo ipsa aut aliquid deus fuit. conclusio. 5.

Nulla forma sunt se totam partibiliter perdita habuit vitium instans in quo ipsa aut aliquid eius fuit: et post quod nihil eius fuit. conclusio. 6.

COmnia forma sunt se totam partibiliter perdita habuit vitium instans in quo ipsa fuit: et post quod non quodlibet eius: aliquid tamen eius fuit. conclusio. 7.

Nulla forma est tñ per instans: sicut quod nihil eius ante illud fuerit: nec aliquid eius post illud erit. aliqua tamē habet esse sic per instans tñ: quod ante illud non quodlibet eius fuit: et post non quodlibet eius erit. conclusio. 8.

Sequitur alie quod pones q̄ facili⁹ est ibidē videre.

Etrū in formis sit dare minimum. quere minimum.

Nulla forma habens partes extensivas vel intensivas componitur ex indivisibilibus. ibidem. articulo tertio. in probatione prime et secunde conclusionis.

Non in qualibet intensione forme est dare primum in tñ esse. Nec in remissione primum remissum esse. ibidem. articulo quarto. conclusione prima et secunda.

In aliq̄ remissione et intensione contingit sic dare primum in tñ esse et primum remissum esse. ibidē. cōclusionē tertia.

Secundum proprietatem sermonis nulla forma nec intensiva nec extensiva augetur vel minuitur: suscipit magis vel minus. ibidem. in responsione ad primam rationē principalem questionis.

Nō in formis acquisitis p̄ motum sit dare primum instans esse. ibidem. in responsione ad rationes principales questionis et potissime ad. 3.

Forma non suscipit magis et minus nec interditur vel remittitur: nisi quia magis miscetur forme cōtrarie opinio. ibidem. q. 3. articulo primo. in principio.

Et statim sequitur improbatō illius opinionis.

Etrū plures forme substantiales eiusdē rōnis vel diverse aut p̄trarie possint esse simul in eodē subiecto p̄ divinā potentia. ibidem. articulo. 2. conclusione prima.

Etrū forme contrarie possint esse simul naturaliter vel per divinam potentiam. quere contraria.

In intensione forme nulla pars de novo acquirit: sed p̄ maiorē dispositionē subiecti opinio. ibidē. q. 4. articulo. 1.

Ebi nota improbatōnem eiusdē opinionis inesse non est aliqua forma distincta a forma nec forma causat aliquam tertiam entitatem a subiecto et forma que dicitur esse illius forme. ibidem. in improbatōne opinionis. p̄ eadē formam non auctam neq; diminutam subiectum non possit esse magis vel minus tale: sed p̄ acquisitionem nove forme eiusdē rationis. ibidem.

Forma nō augetur p̄ acquisitionem nove partis aduentis obijcitur multipliciter. ibidem in obiectio.

Forme accidentales gñatio pōt multipliciter sumi. vbi patet differentia inter generationē forme et augmentationem. ibidem. in responsione ad obiectiōne primam.

In intensione forme forma p̄cedēs non manet: sed cōtinue est perfectior alia cum qua nō remanet p̄cedens opinio. ibidem. articulo. 2. in principio.

Et statim sequit̄ eiusdē improbatō. et p̄sequēter ponuntur obiectiōnes. 12. et solutiones earum.

Quare vnus gradus forme prius alio inducatur vel corrumpatur. ibidem. in solutione. 7. obiectiōnis.

Una forma perfectioris speciei alia excedit illam nō proportionate: et tamen nō sequit̄ q̄ sit finita. nota ibidem. in responsione ad octavam obiectiōnem.

Ad p̄ductionem alicuius forme determinatū agēs requirit determinatū passum: et cōuerso. aliter non p̄du-

ceret. ibidem. in responsione ad undecimam obiectiōnem.

Quomodo debet intelligi. forma est p̄tingens simpliciter et inuariabili essentia et c. ibidē. in r̄sione ad secundam principalem. q. in secūda auctoritate. ibidem. hęc est falsa. forma intensa est plures forme numero.

De forma charitatis quomodo augetur vel minuitur in tempore vel instanti. quere charitas.

Formaliter potest sumi vt est quidam modus vel prout est casus de ly forma.

De predicacione formali. quere essentia.

Fruit

Quid est fruit? qd̄ vt. dist. 1. q. 1. arti. p̄mo. i. principio.

Nullum nolle est fruitio: sed vsus quidam. ibidē. conclusionibus prima et secunda.

Omne velle est vsus vel fruitio. ibidē. cōclusionē tertia.

Dilectio dei quo ad nos nō est fruitio: sed vsus. ibidē. in probatione secunda conclusionis tertia.

Omnis actus voluntaris est fruitio vel vsus: et nullus actus est medius. ibidem. conclusionē quarta.

Omnis act⁹ dilectiōis in creaturis nō relatus in deū est fruitio creature et peccatū. ibidē. in solutione quarte obiectiōnis: et etiā aliarum: etiā ibidem. q. 3. arti. sc̄do soluendo primam obiectiōnem concludit. et conclusionem.

Vsus et fruitio sunt vn⁹ act⁹. ibidē. s. opinio. q. 1. arti. 2. in principio. et sequit̄ improbatō eius. ibidē. cōclusionē sc̄da.

Fruitio et vsus possunt esse simul in voluntate. ibidem. articulo tertio. conclusione tertia.

Fruitio potest esse in voluntate absq; vsu: et cōuerso. vsus absq; fruit actuali. ibidem. conclusionē quarta.

Omnis fruitio est actus seu operatio solius voluntatis. dist. p̄ma. q. sc̄da. articulo tertio. conclusione p̄ma.

Non omnis fruitio est delectatio: sed aliqua sic. ibidē. questione secunda. conclusionē secunda.

Nō omnis delectatio est fruitio: sed aliqua fruitio est delectatio. ibidem. conclusionibus. 3. et 4.

Fruī capitur tripliciter. ibidē. q. 3. arti. p̄i. in prin.

Quo vel q̄bus licite voluntas pōt frui. q. 3. arti. 1. ibidē

Deus non est obiectum ordinate fructiōnis: et q̄ alio a deo est fruendum opinio duplex. ibidem.

Futurum.

Secūm philosophū nō quelibet p̄positio singularis cōtingēs de futuro est determinate vera vel falsa. et nota rationes p̄ h. dist. 13. arti. p̄i. in principio.

De p̄ h̄s verū dixerit opinio Aureoli sub duab⁹ conclusionib⁹ cū suis p̄bationibus. ibidē in fine articulo.

Quelibet talis p̄positio de futuro est determinate vera vel determinate falsa. ibidē. arti. 2. cōclu. prima.

Quelibet talis de futuro vera quādoq; fuit semp fuit vera. ibidem. conclusionē secunda.

Nulla p̄positio singularis de inesse de futuro: cuius enūtiabile est futurū contingens ad vtrūlibet est necessario vel inuitabiliter vera. ibidē. cōclu. tertia.

Nulla p̄positio de inesse particularis vel vniuersalis affirmatiua enūtians aliquā entitatē futurā esse futurā est necessaria. ibidem concludit. quarta.

Intuitusmodi p̄positiones. omne futurū cōtingēs erit. Et aliquod futurū cōtingens non erit. nō sunt necessarie si subiecta stent p̄ entitatibus. Si vero stent p̄ enūtiabilibus sunt necessarie: et quelibet talis singularis est contingens. ibidem in core. conclusionis. 4.

Quelibet talis p̄positio singularis de futuro cōtingēt potest nunq; fuisse vera. ibidem concludit. 5.

Quelibet talis enūtiās futurū p̄ determinato tēpore vel instāti pōt successiue esse vera et falsa. ibi cōclu. 6.

Nulla talis potest sic successiue esse vera et falsa. Ante instans vel tempus p̄o quo enūtiat illud futurū. ibidē conclusionē septima.

Tabula

In aliquo sensu capiēdo mutabiliter verum quelibet talis affirmatiua est mutabiliter vera: et negatiua falsa. ibidem. conclusionē octaua.

Quomodo tales p̄positiones possunt incipere esse vere vel false et in quo sensu. ibidem. post conclusiones.

Quid respōdetur ad rationes philosophi et aliorum quibus arguitur q̄ p̄positio contingens de futuro singularis nō est determinate vera. ibidem. articulo tertio.

Quedam futura sunt res incomplete significabiles: et qd̄ sunt enūtiabilia cōplexe. ibidē. q. 1. arti. 1. in principio. deus nō est p̄ficius omnium futurorū tā incomplete q̄ cōplexe significabili. ibidē. conclusionibus. 1. et 2.

Falsa est opinio. d. hanc esse falsam deus scit q̄ aliqd̄ est futurū: et nota causam. ibidē. post cōclusionem sc̄dam.

Futura p̄tingētia certitudinaliter cognoscunt a deo per ideas opinio cum improbatōne eius. ibidem. articulo secundo. in principio.

Modus quo deus videt futura est inexplicabilis licet imaginabilis. ibidem. post improbatōnem opi.

Qualiter aliq̄ dicantur futura: et q̄ respectu cōplexe et incomplete significabilium potest esse p̄scientia dei. ibidem. articulo tertio. in principio.

Nullum enūtiabile futurum cōtingens deus necessario p̄scit: sed de incomplete significabili est necessario intuitio. ibidē. cōclu. sc̄da. incidētiā. et in principio.

Simul stāt deum p̄scire futura et illa cōtingenter esse futura. ibidem. cōclusionē. p̄ncipali ar. in principio.

Et obijcitur q̄d̄ dupl̄. nota solutiōes in. 3. solutione dicif q̄ h̄ sit p̄fectiōis simpl̄ p̄scire futura: nō tñ est perfectiōnis simpl̄ p̄scire hoc vel illud futurum determinate. Et in responsione ad p̄mū p̄ncipale reprobat distinctionem de futuro: quā dat Thomas in scripto ad vnum sensum. Quomodo debet intelligi Ansel. et alij dicentes rem futurum necesse esse futuram. ibidem.

Etrū quia res sunt future deus p̄scit vel cōuerso.

Nota distinctiones ibi positas ad sc̄dam rōnem p̄ncipalem questionis. Generatio.

Pater genuit filium necessitate vel voluntate. q̄re deus.

Quomodo intelligit̄. genus est materia in diffinitio: ne. dist. 8. q. 3. articulo. 1. in r̄sione ad p̄mā rōne secunde opinionis ad rationem principalem questionis.

Non est idem aliqua esse diuersorū generum et aliqua differre genere: quia res potest esse in plurib⁹ generib⁹ et sub pluribus speciebus. dist. 28. q. 2. in responsione ad obiectiōnem. 6. conclusionis. 5.

Quomodo intelligit̄. quęcūq; sunt plura genere sunt plura specie. ibidem. in fine. q. ad p̄mā rōne p̄ncipalem.

Modus.

De gradibus formarum: et quare vnus est p̄ior alio: et quomodo inducunt in instāti vel in tēpore: quere forma.

Modus.

Aliquis pōt dici gratus dupl̄. s. denominatione intrinseca vel extrinseca. dist. 14. q. p̄ma. arti. 2. in r̄sione ad obiectiōne sc̄dam.

Diuersi habitus specie possunt esse de eodē subiecto. q. 2. plo. ar. p̄mo. in principio. cōclusionē p̄ma.

Falsa est opinio. d. impossibile eē habit⁹ differre specie seip̄s nisi sint de distinctis totaliter vel partialiter. ibidē. in probatione conclusionis p̄me.

Diuersi habitus specie possunt esse de eodē subiecto. ibidem. conclusionē secunda.

Media diuersarū rōnum causant actus et habitus diuersarū rōnū: h̄ nō generaliter sit verū de causis diuersis. ibidē. in p̄batione. conclusionis secunde.

Diuersorū habituum nō pōt esse vna cōclusio mētalis sc̄do mō p̄o supra opinio que falsa est et eius motiū non valet. ibidem. conclusionē secunda. in fine.

Habitū specie differentiū sunt actus p̄o: p̄ij specie differentiē: et de eodem obiecto possunt esse habitus et actus specie differentiē licet in diuersis intellectibus. ibidem conclusionibus. 3. et 4.

Theologia habitus est cōpossibilis sciētie actui et cōuerso: et habitus p̄ctis actui vtrij oppositi. ibidē. arti. sc̄do. cōclusionibus. ibidē. sed theologia habitus non est cōpossibilis sciētie habitui. ibidem. cōclusio. 4.

Omniū cōclusionū vni⁹ sciētie est vni⁹ habit⁹: et etiā p̄ncipali. et cōclu. opi. ibidē. q. 3. plo. arti. primo in principio.

Non omniū conclusio vnus scientie est vnus habitus numero. ibi. conclusio. prima

Vnus conclusio. et suorū principiorū non est vnus habitus numero. ibidem conclusionē secunda.

Pincipiorū nō est vni⁹ habit⁹ numero. ibidē. cōclu. 3.

Sit vnus habitus et vnus actus principiorū et cōclusionis obijcitur. ibidem. in obiectiōne.

De habitu charitatis. quere charitas.

De habitu practico et speculatiuo. quere practica. Immediata.

Immediate tenet dupliciter. s. mere negatiue. i. post et nullum medium erit anteq̄. Alio modo indefinite. dist. 17. q. 2. arti. 2. post cōclusiones secundū sensum articuli in responsione ad. 2. cōtra. 3. et 4. cōclusionē factam.

Intelligere.

In intellectu possunt siml̄ esse plures act⁹ intelligi. cū quibusdā obiectiōibus. opi. dist. 1. q. 1. arti. 3. cōclu. p̄ma.

Aliquid pōt intelligi in se et in alio multipliciter. p̄prie et distincte formaliter vel equialēter in vniuersali vel cōi

Et ponitur quattuor cōclusiōes. Quaz p̄ma est: q̄ non est naturaliter possibile q̄ aliqd̄ intelligat immediate.

In seipso aliqd̄ absens sensibile alia nō sensatū ab eo. dist. 3. quest. p̄i. ar. 2. in responsione ad quartū dubium. j

Intelleccio rex sensibilū potest tripliciter fieri: et nota tres cōclusiones. p̄ma. quedā insensibilia intelligūtur a nobis immediate. sc̄da quedā mediāribus speciebus p̄ p̄is. tertia quedā in cōceptibus fictis. ibidē. questione sc̄da. articulo primo in principio.

Intelleccio noster intelligit seip̄s immediate et nō p̄ discursus. ibidē in tertia ratiōe p̄bado primā cōclusionē.

Intelleccio noster cognoscit in se immediate intellectiones voluntiones et seip̄m obijcitur. ibidē. articulo. 2. in quo ponitur quattuor breuia dubia: et nota. 4.

Nō quodlibet p̄fens intellectui causat ei⁹ cognitionē

Nec in actibus intellectus est p̄cessus in infinitū. ibidē in responsione ad sc̄dam obiectiōne p̄mi dubij.

In intellectu naturaliter sunt impressę quarundam rerum appetitus et notitie: quas etiam non actualiter vias appetit: cuiusmodi sunt beatitudo iustitia et c. ibidem in quarto dubio.

Secūm mētē philosophi deus nihil intelligit extra se et vide eius motiua ad hoc et cōmētatoze. Sed sequēs ratiōnem naturalem habet idip̄m dicere opinio Aureoli.

Secundum autem veritatem est oppositum tenendū. vbi nota bonas rationes: et philosophum contra dixisse sibi. distinctio. 35. questione prima. per totum.

De intelligit oēs p̄tes continui: et oēs nūeros: et ad qd̄ terminat ei⁹ visio talis. ibi. in r̄sione ad. 7. et 9. obiectio.

Deus oīa futura intuitiue intelligit et videt et nihil abstract. et quō: ibidē. in responsione ad. 3. obiectiōne.

Intelleccio rerū sensibilū et de modo intelligēdi. quere sensibile. de intellectione substantie quere substantiam.

Infinītum.

Aliquid fieri maius alio in infinitum potest tripliciter intelligi: sicut ly infinitū pōt ad multa referri. distinctio. 17. questio. 6. in decisione questionis.

Aliqua multitudine finita data in infinitū maior eius

2. 4.

Tabula

dem rationis dari potest. ibidem. conclusionem prima.
Et de magnitudine idem. ibidem. conclusionem secunda.
Altera forma augmentabili data in infinitum maior intensius dari potest. ibidem. conclusionem tertia.

Quid est materia propinqua et quid remota. ibidem in responsione. ad secundam auctoritatem pro opinione ad ductam.
Ista inquam sunt entia sunt a deo facta et volita: non aut inquam mala: et ex hoc patet auctoritate sanctorum. dist. 45. q. 1. in responsione ad secundam argumentum questionis.

Tabula

De eodem obiecto potest haberi theologia scientia et opinio. q. 2. pro. articulo primo. conclusionem quarta.
De notitia rerum insensibilium. ibidem. q. 2.
De notitia intuitiva et que abstractiva: et quomodo differunt. dist. 3. articulo primo. in principio.

De eodem obiecto potest haberi theologia scientia et opinio. q. 2. pro. articulo primo. conclusionem quarta.
De notitia rerum insensibilium. ibidem. q. 2.
De notitia intuitiva et que abstractiva: et quomodo differunt. dist. 3. articulo primo. in principio.

Tabula

De pater no sit potio: filio: q: pot pducere filiu qd no potest filius. Et quomodo intelligit ex hoc filius impotens. ibidem in rñsione. ad. 3. 5. 7. 9. rationes opinionia. De pater no est pzo: filio in diuinis eternitate: nec tempore nec pfectione vel natura. Et ibi nota de instanti nature r originis. ibidem. Pater est pzo: filio causalitate: q: pater est causa filij. ibidem. conclusionem secunda. Falsa est opinio dicens patre prius posse generare q generet. Et de ordine instatiu originis r nature. ibidem. in probatione conclusionis secunde. Dec de pprietate sermonis no est vera. pater r filius sunt vnu pncipiū spiritus sancti: r quomodo intelligitur. Partes aliquozū seu aliquae habere partes pot quadrupliciter intelligi. Et nota distinctionem ad sciendum q proprie dicitur vnum. disti. 2. 4. q. pma. artic. pmo. ad 2. 3. 2. 4. obiectionē. conclusionem secunda. Quomodo debet intelligi doctores dicētes partes esse in continuo solum in potentia. ibidem. in solu. obiectione. De no pprie dicit: iste sunt oēs partes cōtinui. sed iste sunt oia quoz quodlibet est pars continui. quere totum. Passio sumit tripliciter. disti. 1. q. 2. arti. 2. in solu. ad primā obiectionem. contra primā conclusionem. Quomodo passio differt a subiecto: r quomodo mutuo se pntinent: et ad iunctem comparantur: quere subiectum. Perfectio. De pfectioib' attributalib' in diuinis quomodo a deitate vel iter se distinguunt: q: nullo modo. quere attributa. Quomodo debet intelligi q natura seip procedit de imperfecto ad perfectum. q. 3. arti. 2. in fine. Persona. Quelibet persona diuina est equalis in magnitudine seu pfectione vtriqz reliquarū et ambabus simul. dist. 19. q. 1. arti. 1. in principio. Quelibet psona diuina q sit pfectio distincta a pfectione que est alia psona. ibidē. opinio cū rationibus. Quomodo intelligunt sancti dicētes psonas diuinas eē oipotētes. ibi. nota. distinctionē de potētia. ibidē. arti. 2. in tra principium. Personae diuine sunt eque in potētia etiā accipiēdo potētia pmo vel scdo modis. ibidē. pclusionib'. 1. r. 2. Et vtrum psonae diuine constituantur proprietatibus vel distinguantur per eas. Vnam potētia esse equalē alteri pot dupliciter intelligi: r nota distinctionē p equalitate psonarū. dist. 19. q. 1. arti. 2. in principio. Quomodo potētia in psonis diuinis est equalis. ibidē. Potētia materie no est aliud ab ipsa materia: et quomodo debet intelligi auctoritates. dist. 28. q. 2. in rñsione ad auctoritates contra quintā conclusionem. Possibile. Possibilitū quedā sunt icōplere significabilia: quedā complecti. dist. 4. 2. q. 1. arti. 1. in principio. Possē facere aliqd pot dupliciter intelligi. f. positue vel negatiue. i. non prohibendo. ibidem. Omne possibile enūtiabile deus pot facere esse verū: cōmuniter capiēdo facere. cōclusionem pma. Quomodo no omne hmoi possibile enūtiabile de? potest facere esse verum. primo modo accipiēdo facere. Omne possibile pmo modo. f. p entitate de? potest facere: pmo modo accipiēdo facere. ibidē. pclusionem 2. Omne enūtiabile non vey: ad qd esse vey non sequitur contradictoria esse simul vera deus potest facere esse verum. ibidem. correlario primo. Omne entitatē quā de? potest coagente cā scda pducere: p se potest scda no coagere. ibidē. correlario. 2.

Deus no potest omne possibile qd fieri no implicat contradictionem. ibidem. obijctur in obiectione. Utrū deus possit percipere alicui odium sui. ibidē. in responsione ad scdam obiectionē. cōtra cōclusionē scdam. Utrum deus potest dicere falsum: r quomodo non. quere falsum. Praxis. Praxis potest dupliciter sumi: quid est praxis: quinta questio. prolo. articulo primo. Non bene describitur praxis a Scoto. ibidem. postea Non solum operationes inferiorum potentiarum sunt praxes: sed etiam aliqae operationes intellectus r voluntatis. ibidem. Praxis sit solum respectu positētiaz inferiorum obijctur. ibidem. Que notitia est practica r q speculatiua et qd notitia practica stricte large r largi. ibidē. arti. 2. in pn. r vtra. Notitia practica stricte r pprie est notitia praxis directiua formaliter r quelibet talis est complexa. ibidem. Nulla talis ppō. deus est trini? r vnus: pater generat. est practica. ibidē. correlario scdo cōtra opinionem. Hō est bene dictū q practica est de particularibus et speculatiua de vniuersalibus. ibidē. correla. 3. r. 4. Quis est habitus practicus r quid est: r quomodo potest capi simpliciter vel collectiue. ibidem. Que differentia est inter scientiā practicā pudentiaz r scientiā factiua r artem. ibidem. in fine articuli. Hō qlibet practica quolibet speculatiua differt subiecto: qlibet differt obiecto. ibidē. conclusio. 1. r. 2. Quilibet habit' practicus a quolibet speculatiua differt obiecto. ibidem in obiectione. ad scdam cōclusionem. Accipiēdo theologiā pro vno habitu quedā est practica quedā speculatiua. ibidē. arti. 4. conclu. prima. Theologiā est practica accipiēdo theologiā p collectione multorum. ibidem. conclusionem scda. Predestinatio. Quid est predestinatio vel predestinari: et quid est reprobatio. disti. 4. questio. prima. articulo primo. Quilibet ab eterno fuit a deo predestinatus vel reprobatus. ibidem. conclusionem prima. Quis debet esse sensus quercuntium vtrum in predestinato vel reprobo sit aliqua causa predestinatiōis vel reprobationis. ibidem. arti. 2. in principio. De in predestinatis causa predestinatiōis sit bona opera futura a deo scita. Similiter reproborum mala opera opinio. ibidem. Predestinatio nulla est causa positua: s. p uatiua tm. Reprobationis nulla est causa positua opinio. ibidē. Nullus est pdestinatus ppter bonū vsum liberi arbitrij: quem deus sciuit habiturum. ibidem. cōclu. prima. Null' est pdestinat' q: forte pscitus fore finaliter sine obice habituali r actuali gratie. ibidē. cōclu. scda. Quēcūqz deus predestinauit gratis tm r misericorditer predestinauit. ibidem. conclu. tertia. Nullus est reprobus ppter mala opera: vel malū vsum liberi arbitrij: quem deus preuidit illum habiturū. ibidem. conclusio. quarta. Nullus est reprobus: q: p reuisus fore finaliter cum obice gratie. ibidem. conclusionem quinta. Ea predestinatiōis q reprobationis q sit aliqua causa ex parte reprobor r pdestinator obijcti. ibidē. post cōclusiones. Et in solutionibus vltime obiectionis. Nota sensum huius dicti. deus vult omnes homines saluos fieri. Hec propositio. possibile est predestinātū damari est impossibilis in sensu cōposito: sed in sensu diuiso est vera. ibidem. articulo. ter. in principio.

Tabula

Hec propositio. ille qui fuit predestinatus pot damari. non sit vera obijctur. ibidem. in obiectione. Predestinatum. Deus no est in predicamento propter eius simplicitatem. ex quibus res alicuius predicamēti est aliquo modo cōposita opinio. disti. 8. q. 3. articulo primo. Deo non repugnat esse in predicamento: res simplices sunt in predicamento. Accidētia non sunt cōposita eo modo quo dicit opinio: ibidem. in improbatione opti. Deus non est in predicamento substantie obijctur. ibidem. articulo secundo. in principio. Deus siue res impozata per hoc nomē. de? est in predicamento: ibidē in improbatione opti. cōclusionem prima. Quelibet predicabilia de deo dicta pprie r vere: sicut creator: r hmoi sunt in predicamento: ibidē. cōclusionem 2. Predicari in quid pot tripliciter sumi. Et quomodo attributa diuina predicantur in quid de deo. disti. 8. q. 2. articulo primo. per totum. Que est predicatio formalis ex essentia diuina no predicatur formaliter de aliqua personarum: quere essentia. Preteritum. Preteritum dabitur Romanis pro eorū strenuis actibus. Et quomodo debet intelligi Aug. disti. 1. q. 3. arti. 3. in responsione ad tertiā obiectionem. cōtra secundā conclusionem. Preteritum. Preteritum dei respectu futurorum contingentū: et quomodo stant simul preteritum r contingentia: quere futurum. Principium. Principia prima aliqā habent fidē per alia. s. non demostrent per illa questione prima. plogi. arti. 2. in responsione. r. obiectione. Principium. Que sunt principia prima in theologia. qre thelogiā. Principiorum no est vnus habitus numero. q. 3. plo. articulo primo. conclusionem 3. quere habitus. Vnu principii vel vna pmissa in demonstratione: no cōtinet virtualiter aliā. q. 4. plo. arti. 1. cōclusionem 4. Quid est principium productiuū quo er principii qd tam in naturalibus: q in artificialibus. distinctione. 7. q. prima. articulo secundo. in principio. Vtrum essentia diuina sit principii pducendi filium: et vtrum principium quo: quere essentia. De pprietate pns sit principii pductiuū filij opinio. ibi. Non est aliud principium quo productiuū filij: aliud principium quod. ibidem. conclusionem prima. Idem est principii quo r quod in pductione filij. vel nullum est principii quo. Et q relatio patris non est principium quo. ibidem. conclusionem 3. Voluntas diuina non est principii pductiuū spiritus sancti: obijctur ibidem multipliciter. In eodem principio: libertas r necessitas sunt cōpossibiles in eadem pductione: r q spiritus sanctus producit libere non necessario: non tamen naturaliter opinio: ibidem. articulo secundo. in principio. In eodem principio respectu eiusdē actionis libertas et necessitas non sunt composibiles: ibidem in improbatione opinionis. conclusionem prima. Idē principii pot esse naturale vnus productionis r alterius liberum: ibidem. conclusionem 2. Hec propositio. pater r filius sunt vnum principii spūs sancti. non est vera. di. 12. quere per totum. Vna res potest esse alia prior: quinqz modis: scz ceteritate tempore pfectione natura r causalitate. disti. 9. q. prima. in decisionem questionis. Deus est prior omni creatura: etiā si creature fuissent ab eterno: et quomodo materia est prior forma: ibidem. in processum. Quomodo in aliquo instanti prioritatis aliquid dicitur

tur esse in aliquo prior in quo no est aliud: r de intellectu huius. ibidem. in processu. 2. conclusionis. De prioritate patris in diuinis respectu filij. qre pater De primo instati quomodo dupliciter dari pot in pductione rerū: r similiter de vltimo. quere instans. Utrū eētia diuina sit pducēdi principii. qre eētia. De pductione filij a patre: vtrū sit principii productionis eius. quere pater. De pductione spiritus sancti. vtrū voluntas diuina sit eius principii tm. quere principium. Produci de nihilo pot tripliciter sumi. Et quomodo filius in diuinis pducitur de nihilo. disti. 5. q. 2. articulo tertio. ad primā obiectionem. Spiritus sanctus producit naturaliter: et non libere: vtrū naturale distinguitur a libero. dist. 10. q. 1. articulo 2. conclusionem tertia. Proprietates. Proprietates psonales i diuinis possunt accipi tripliciter. f. pro ipis personis: pro aliquo incōplete significabili in eis: vel pro cōplete. dist. 26. q. 1. in decisionem. q. Nullis pprietatibus quomodocūqz sumant pprietates persone diuine cōstituant. ibidem. cōclusionem prima. Personae diuine distinguuntur personaliter suis pprietatibus primo modo acceptis. i. seipsis. ibidē. cōclu. 2. Personae diuine non distinguuntur seipsis: sed pprietatibus distinctis ab ipsis: obijctur ibidem. in prima obiectione. contra secundā conclusionem. Personae diuine non distinguuntur pprietatibus accipiēdo pprietates pro aliquo quod sit in eis realiter. ibidem conclusionem tertia. Aliqua pprietas est in personis entitas distincta ab eis obijctur: ibidem. contra. 3. conclusionem. Personae diuine distinguuntur aliquo modo pprietatibus: tertio modo acceptis. ibidem. conclusionem 4. Talia abstracta: paternitas filiatio r hmoi aliqā accipiuntur pro pprietatibus primo modo: aliqā scdo: aliqā tertio: ibidem. in deductione. 4. conclusionis. Utrū pprietas psonalis aliquo distinguit formaliter ab essentia diuina. quere essentia. Probabile. Quare philosophus cum demonstrationibus: qiqz inducit rationes pbabiles: qiqz auctoritates: r aliquando ante demonstrationem: aliquādo post. q. 2. plogi. arti. 4. in responsione ad 3. Processio. De processione. f. f. et quomodo distinguitur a generatione r si sunt plures productiones: quere spiratio. Propositio. Propositio no dicitur pprie dici p se nota: sed et significatiua: r de cuius diffinitio. di. 2. q. 1. arti. 1. circa principii. Nulla ppō ptingēs est per se nota. ibidē. correlario. 1. Nulla ppō categorica affirmatiua singularis de inesse alia ab ista de? est: est per se nota. ibidē. correlario. 2. Hō oīs ppō imediata est p se nota. ibidē. correlario. 3. Hō oīs ppositio cui' pdicatu icludit in rōne subiecti est per se nota: nec econuerso. ibidem. correlario. 4. Aliqua ppō p se nota sit demōstrabilis opinio. ibidē. Nulla propositio per se nota est demōstrabilis. ibidē. improbatio opinionis. Hec propositio. de? est: est p se nota. arti. 3. quasi p totū. Dicta propositio. deus est: non est per se nota. ibidem. in improbatione opinionis: r in toto ar. De propositiōibus de contingentia r futuro. quere futurum. Proportionalitas. Proportionalitū in cognoscendo contingit dupliciter. Vno modo fm perfectionē. Alio modo fm illationē. scdo modo deus cognoscit a nobis per mediū proportionalitū: sed non primo modo. dist. 3. q. 4. in responsione ad quartum argumentū principale. q. Sumitio. Sumitio citra condignum dupliciter potest intelligi. 2 iij

Tabula

Quo modo comparando scilicet quantitates culpe ad meritum peccati. Alio modo comparando eas ad statum diuine misericordie. dist. 17. q. 3. articulo. 2. dubio. 2. in obiectione contra quartam conclusionem. respondendo ad confirmationem argumenti primi. Relatio. Aliqua relatio sumit tripliciter. primo modo synonyme ad ista nomina relatiuum ad aliquid. 2. et 3. pro eo quo ipsa relatiuum est relatiuum: siue sit completere in completere significabile. dist. 28. questio. prima. in decisio. questionis. Aliqua relatio primo modo est vera res extra animam nec ab oratione anime dependens. ibidem. conclusio. prima. Nulla relatio secundo modo est res extra animam. ibidem. conclusio. 2. Aliqua relatio tertio modo est vera res extra animam ibidem. conclusio. 3. Nulla relatio habet esse nisi per operationem intellectus. obicitur multipliciter contra primam conclusionem. Illi soli termini sunt relatiui: sed etiam res relatiue sunt et ista nomina relatiuum relatio sunt nomina prime intentionis. ibidem. in probatione prime conclusionis. Relatiuum est relatiuum per aliquam entitatem sibi formaliter inherentem opinio. ibidem. questio. secunda. Contra quam opinionem. 5. conclusiones ponuntur: quarum prima est. omnis entitas est absoluta. secunda est. relatiua. tertia est. quodlibet relatiuum est formaliter relatiuum per aliquam entitatem sibi inherente. quarta aliquid est relatiuum per entitatem sibi inherente. quinta nullum est formaliter relatiuum per aliquam entitatem sibi inherente a quibuslibet absolutis distincta. Quid est entitas absoluta et relatiua seure respectiua. ibidem. ante probationes conclusionum. Obicitur contra secundam conclusionem: et nota per totum obiectionem. Aliqua sunt relatiua que ad nullum trium modorum pertinent. nota de relatiuis secundum esse et secundum dici. ibidem. ad primam obiectionem contra tertiam conclusionem. Relatiuum est res distincta ab absolutis. obicitur. ibidem. post quintam conclusionem. Quomodo debet intelligi tales. relatio potest transire manente quolibet absoluto: et relatio remittitur absoluto intenso. ibidem. ad primam et secundam obiectionem. Quomodo intelligitur. ad relationem non est per se motus. ibidem. in responsione ad. 12. Quid est intelligi per fundamentum relationis quod relatio et fundamentum sunt idem. ibidem. ad. 13. obiectionem. Quid est realiter referri ad aliud. dist. 28. q. 3. in decisio. q. ante probationem conclusionum. Aliquid potest referri ad non ens: et non ens ad ens. ibidem. conclusio. prima et secunda. De eternaliter referre ad creaturam que non erat et realiter referre ad creaturam et ex tpe. ibidem. conclusio. 3. et 4. Quod non ens non potest referri ad ens: nec e converso: et quod deus non sic referre ad creaturas. obicitur. ibidem. in obiectionibus. Repugnantia. Quomodo intelligitur. Nulle propositiones magis repugnant contra contradictionem. q. 2. plogi. arti. 3. in responsione. ad quintam rationem pro opinione. Quid est reprobatione vel reprobare. que predestinatio. Res extra animam non est obiectum scientie. questio. prima. prolo. articulo secundo. conclusio. prima. Res ens aliquid differunt: et quo illorum modorum significatum totale. propositionis est res. ibidem. in responsio. ad argumentum primum. per opinionem contraria. Reuelatio. Facta reuelatio alicuius rei de futuro stat illius contingentia. dist. 4. q. 2. in responsio. ad tertiam obiectionem. Utrum deus possit reuelare falsum. quere falsum. Scientia. Ad scientiam distinctionem non requirit distinctio subiectorum vel predicatorum. q. 2. prolo. arti. primo. in probatione conclusionis. 3.

Quo sciencia alicuius sit compossibilis opinioni eiusdem: et quo non. ibidem. arti. 3. et 4. per totum: quere opinio. Quomodo scientia sit vna: et respectu quarum conclusionum sit vna. q. 3. prolo. arti. 5. per totum. Conclusionum que dicuntur ad vnam scientiam pertinere: scientie sunt vni genere subalterno: ibidem. conclusio. prima. Soli ille scientie sunt taliter vna scientia: quarum est idem genus per se subiecti: ibidem. conclusio. secunda. Non quecumque habet idem genus subiecti sunt sic vna scientia: sed aliud requiritur et quid: ibidem. conclusio. 3. De subiecto scientie: que ista scientia. et de obiecto: que obiectum. Utrum theologia sit scientia proprie dicta: vel ex discursu theologico acquiratur scientia. quere theologia. Diuerse scientie eandem rem diuersimode considerare possunt. dist. 24. q. 1. arti. 2. in responsio. ad secundam obiectionem. Scientia di. dupliciter. scilicet rerum et entitabilium. dist. 39. q. 1. arti. 1. primo modo scientia significat scientiam dei secundum quod est simpliciter apprehensio entitabilium. secundo modo secundum quod est euidens iudicium eorum entitabilium complexe. Scientia dei primo modo iterum potest sumi tripliciter. primo modo respectu omnium possibilium. secundo modo solum respectu preteritorum presentium et futurorum. tertio modo solum respectu futurorum. ibidem. Omnem rem presentem preterita et futura: vel possibilem. deus actu scit accipiendo scire primo modo pro simpliciter notitia. conclusio. prima. De scientia dei nota multa secundum alias diuisiones ad propositum vtilis: ibidem. Omne entitatem prout entitas distinguitur ab entitabilium. deus necessario sit. ibidem. conclusio. secunda. Nullam rem quam deus nescit eodem modo accipiendo rem. vel entitatem potest scire: quod nullam nescit: ibidem. cor. relatio secundo et tertio conclusionum. Nullam rem quam scit ipse potest nescire: sed quilibet scit necessario: quod non plura: quod deus scit potest scire: nec pauciora. Nullam entitatem potest incipere scire vel nescire qualitercumque exponat. incipit. Aliqua rem quam deus non scit potest non scire: et similiter plura scit accipiendo scientiam solum respectu presentium preteritorum et futurorum. Aliqua rem quam deus non prescit potest prescire et nota: ibidem. sensu. complexio et diuisio talium propositum. Nullam rem deus potest incipere scire: vel prescire. Aliqua rem quam deus prescit et prescitur potest non prescire: et similiter pauciora potest: ibidem. in articulo primo. in quo ponuntur sex breues conclusiones. Omne entitabile est necessario scitum a deo. prout scientia est apprehensio et non iudicium: aut non secundum quod est iudicium: ibidem. articulo secundo conclusionem prima. Loquedo de scientia ceteris: vt supra. nullum entitabile quod deus nescit potest scire: et e converso. ibidem. cor. relatio. conclusio. Loquedo de scientia magis proprie aliquid entitabile quod deus non scit potest deus scire: et e converso. Etiam possibile est deum aliquid entitabile scire quod non scit: et e converso. Non tamen potest deus incipere aliquid entitabile. Illi plura que deus scit vel scitur potest scire: nec etiam pauciora: ibidem. arti. 2. sub 4. conclusionibus. Sensibile. De sensibilibus rebus possumus naturaliter habere cognitionem sensualem: tam simpliciter quam complexam. dist. 3. q. primum. articulo primo. conclusio. prima. Animalia irrationalia habent de sensibilibus aliquid notitiam complexam secundum sensum commune. ibidem. in dubio conclusio. 1. De sensibilibus habemus sensualem notitiam simpliciter. qua res immediate secundum se sentitur: et aliquid qua mediate. ibidem. conclusio. secunda. Cum res sensibiles cognoscuntur abstractiue non immediate terminantur cognitio ad rem ipsam: sed ad speciem. ibidem. De sensibilibus possumus habere notitiam intellectuale simpliciter et complexam. ibidem. conclusio. 3.

Tabula

De sensibilibus possumus habere notitiam intellectuale immediate ad illas terminatam et ad aliquam mediate. ibidem. articulo primo. conclusio. quarta. Notitia sensitiua aliquid potest fieri re sensata ad quam immediate terminat non presente. ibidem. arti. 3. in principi. dubij. Sensualis notitia non potest naturaliter fieri sine presentia: nec manere ipso sensibili a moto. ibidem. conclusio. 1. et 2. Per sensualem notitiam potest cognosci res non presentis in sua specie vel imagine. ibidem. in declaratione primi dubij. Per diuinam potentiam talis sententia potest fieri sine obiecto et remanere ipso remoto. ibidem. conclusio. tertia. Nullum sensibile aliquid non sensatum a nobis naturaliter potest intelligi in seipso immediate in. 4. dubio. conclusio. prima. Sensibilia non sensata a nobis non possumus cognoscere in speciebus receptis a sensibilibus. ibidem. conclusio. 2. Illi sensata a nobis possumus cognosci in se obiectis multipliciter. ibidem. in obiectione. ad. 1. et 2. conclusiones. Sensibilia non sensata non possumus intelligere in conceptu simplici sibi proprio: sed in communi: et quomodo ipsa etiam sensata et non sensata a nobis multipliciter intelligitur. Et quomodo species vniuersales abstrahuntur. ibidem. tertio dubio. conclusio. tertia. in eius probatione. Sensibilia non sensata non possumus cognoscere in conceptu composito proprio: sed communi: et qualiter formatur talis conceptus. ibidem. in quarto dubio. De notitia intuitiua et abstractiua sensibilibus et intelligibilibus. quere notitia. Utrum sensibile singulare primo intelligatur de hoc. quere singulare. Sensibilia quibus coram non sunt quibus res inter se et a sensibilibus particularibus distincta. dist. 24. questione. 1. articulo secundo. ad secundam obiectionem. Quomodo debet intelligi quod significabile complexum sit ens vel entitas: quomodo non. dist. 28. questione. prima. conclusio. secunda. et in obiectionibus. De significato totali propositionis quid est: et quod est obiectum conclusionis. questione. prima. prolo. arti. 1. conclusio. 3. quere obiectum. Syllogismus. Quid est syllogismus regulari per dici de omni: et quod differencia est inter propositionem vniuersalem et singularem. dist. 5. questione. prima. ad principalem rationem questionis. Quod respondet ad syllogismos quibus arguitur in diuinis quod essentia diuina generat. ibidem. ad secundas rationes. De syllogismo expositio similiter. De syllogismo demonstratiuo quis est proprie demonstratiuus: quere demonstratio. Similitudo. Similitudo et dissimilitudo non sunt relatiue opposita nec etiam contraria. dist. 28. q. 2. in responsio. ad quartam obiectionem. post quintam conclusionem. Quod intelligitur quod simplex aut totaliter cognoscitur aut totaliter ignoratur. dist. 3. q. 4. ad primam rationem principalem. De simplicibus non est questio neque doctrina. De simplici notitia. quere notitia. Utrum simplicia sunt in predicamento. quere predicamentum. Singulare. Singulare prius intelligitur ab intellectu quam vniuersale. distinctione tertia. questione. 3. articulo. tertio. Singulare in rebus materialibus non intelligitur directe ab intellectu nostro obicitur. ibidem. in obiectione. Singulare sensibile prius est in intellectu quam in sensibilibus. ibidem. articulo tertio per totum. Notitia intuitiua rei singularis precedit abstractiua et distincta. ibidem. articulo. quar. in principio. De propositione singulari. quere futurum. Substantia. Substantia capitur tripliciter: et quomodo est primum predicamentum vel genus generalissimum. dist. 8. q. 3. arti. 2.

ad hanc rationem pro opinio. Substantia cognoscitur inceptu proprio et negatiuo: et quod. dist. 3. q. 2. arti. 2. in responsio. ad tertium dubium. Idem calor numero est in pluribus speciebus: per dicam etiam relationis dist. 28. q. 2. in responsio. ad sextam obiectionem. post. 5. conclusio. Quomodo si filius non produceret spiritum sanctum distincta: gueretur ab eo: quere filium. Spiritus. Spiritus sanctus productus r necesseario et non liberet et quomodo et a quo principio: quere principium. Spiritus sanctus secundum se datur aliquando homini et non solum dona eius. dist. 24. questio. prima. conclusio. prima. Quibus datur spiritus sanctus datur etiam aliquid donum eius. scilicet gratia et e converso. ibidem. conclusio. secunda. Possibile est spiritum sanctum dari absque hoc quod datur ei creatura dona. ibidem. conclusio. tertia. Spiritus sanctus non possit secundum se dari hominibus nouiter obicitur. arti. secundo in principio. contra primam conclusionem. Quod non sit possibile spiritum sanctum dari nisi aliquid donum creatum datur obicitur. ibidem. multipliciter in obiectione: ne ad quartam conclusionem. Quobus modis dicitur spiritus sanctus esse in homine: et tamen neuter est a nobis comprehensibilis. ibidem. ad primam obiectionem. prime conclusionis. Spiratio spiritus sancti vel processio eius non est generatio. distinctio. 3. questio. prima in decisio. questio. Spiratio et generatio sunt productionis distincte sicut et persone: et tamen modus distinctionis est nobis ignotus ibidem. Subiectum. Ratio primi subiecti in scientia est continere in se primo virtualiter omnes veritates habitus opinio. q. 4. prolo. articulo primo in principio. Subiectum et passio possunt accipi per rebus significatis vel per ipsis terminis. ibidem. in improbatione opinionis. Illi omne subiectum continet virtualiter passionem: nec notitia subiecti sic continet notitiam conclusionis. ibidem. conclusio. prima et secunda. Notitia subiecti et passionis incomplexa non continet virtualiter notitiam principiorum. ibidem. conclusio. tertia. Subiectum scientie non continet primo virtualiter omnes veritates illius scientie. ibidem. conclusio. quinta. Quid est subiectum scientie primum primate attributionis: et quod est subiectum: et quod dupl. accipit subiectum scientie. ibi. conclusio. 6. Quod subiectum scientie esse simplex et quod notum ignotum. ibidem. in responsio. ad primam rationem principalem. Quod singulare potest esse subiectum scientie: et quod non. ibidem. Utrum deus sit subiectum theologie. quere theologia. De subiecto practico et speculatiuo. quere practica. Synonymum. Synonyma dicuntur dupl. et quod in attributione diuinis concretis et abstractis sunt synonyma: et quod non. dist. 8. q. 2. arti. 4. per totum. Terminus. Quid est terminus formalis productionis in diuinis: et quod est ratio illius: et quis est terminus totalis seu quo et quod. dist. 7. questio. prima. articulo. 2. quere principium. Marius habet. dist. 5. q. 2. arti. 2. per totum: ubi ponitur iste due conclusiones: quarum prima est. persona filij est per se terminus generationis seu terminus quod. Secunda est. nullus est terminus formalis condistinctus a termino per se: quia ubi est terminus formalis talis ipse est pars termini per se. Theologicus. Theologie discursus est ex propriis probabilibus ad conclusiones creditas opinio. q. 1. prolo. arti. 2. in principio. Nullus discursus theologie est sic ex propriis probabilibus proprie. ibidem. conclusio. prima. contra opinionem. Proprietiones probabiles non sunt principia theologie proprie sumpte. ibidem. conclusio. secunda. Illi sole propositiones credere et determinate sunt conclusiones proprie theologie. ibidem. conclusio. tertia.

Tabula

Theologicus discursus est ille qui est ex contentis in sacra scriptura: ibidem. in responsione ad articulum.
Theologie principia sunt ipse sacri canonis veritates: ibidem. magis vltra. Et q non sunt sacri canonis veritates obijctur: ibidem. in obiectione.
Articuli fidei et alia principia theologie q non sint tantummodo credita. Et q theologia sit scientia proprie dicta opinio. ibidem articulo quarto.
Non omnes articuli et alia principia in theologia sunt per se nota: nec ex se notis deducta: ibidem. in probatione prime opinionis. conclusionis prime.
Ex discursu theologico acquiritur scientia proprie dicta: licet subalterna opinio: ibidem. post improbatione prime opinionis.
Ex discursu theologico non acquiritur scientia: sed adhesio: ibidem. in responsione ad ar. cō. prima et secunda.
Acquiritur ex tali discursu adhesio cum formidine: et habitus quidam creditivus: et fides quedam: ibidem. conclusionibus tertia et quarta.
Theologia actus vel habitus cōpossibilis est scientie vel opinioni. Et q theologia sumitur dupliciter pro habitu quo quis scit aliquid deducere in theologia: vel pro assensu in animo fidelis. q. 2. prologi. articulo. 2. per totum.
Quomodo theologia est practica: et quomodo speculativa. quere practica. Totum.
Hec est impropria: totum est omnes sue partes: sed debet dici totum est omnia: quorum quodlibet est pars illius: ita de singulis. distin. 24. q. prima articulo primo. conclusionem secunda in eius probatione.
Totum pars. maius. minus. possunt sumi dupliciter. Et in quo sensu potest concedi totum est equale suis partibus. de predicta propositione. totum est omnes sue partes. distin. 24. q. tertia. articulo secundo. in responsione ad obiect. 28. et alias. Velle.
Velle est vti etiam frui: et quomodo: quere frutio. Veritas.
Quomodo valet hec cōsequētia. si nulla veritas esset: verum esset aliquam veritatem esse. distin. 2. q. prima articulo secundo. in responsione ad argumentum secundum principale. Et in fine quid est veritas: et quid significat. Vasio.
Naturaliter posset visio conservari absq presentia obiecti. obijctur. Nota de maximo visibili. distin. 3. questione prima articulo secundo contra secundam cōclusionem. in primo dubio.
Deus non posset conservare visionem albedinis remota albedine obijctur. ibidem. contra secundam cōclusionem.
Stante visione corrupto visibili cessaret iudicium q res illa esset. Et nota causam: ibidem. in responsione ad primam obiectionem.
De hac consequentia. v. deo a. albedinem. ergo a. est. Et quid debet concedi: ibidem. in solutione. 2. et. 3. objectionum. Visibile.
De maximo et minimo visibili et de visione: et quomodo sit dare. distin. 17. q. 2. articulo secundo. in responsione ad obiectionem conclusionum.
Quomodo cognoscit vte: vtrū prius / q singularare: vel econtra: quere singularare. Volitio.
Aliquod est volitum propter aliud aliquando actualiter: aliquando solum habitualiter. distin. prima. q. 1. articulo secundo. conclusionem prima.
Volitio alicuius ipsa stante et animam informate nō potest desinere esse volitio. ibidem. conclusionem prima.
In voluntate possunt simul esse plures volitiones: ibidem. articulo tertio. conclusionem secunda. Voluntas.
In voluntate simul esse possunt frutio et vsus: ibidem.

conclusionem tertia.
Frutio potest esse in voluntate absq vsu: et econverso vsus absq frutione actuali: ibidem. conclusio. 4.
Utrum aliquis actus voluntatis sit cognitio: vel cogitatio. quere actus.
Quomodo volitio potest esse respectu incogniti: et quomodo non: ibidem. q. 2. articulo primo. in responsione ad secundam obiectionem: et sequentes.
Non omnis volitio vel amor est assensus: ibidem. arti. 2. in responsione ad. 2. obiect. 2. conclusionem.
Voluntas non semper sequit cōpositionem et divisionem: sed aliquā simplicem apprehensionem: ibidem. q. 3. articulo. 1. ad quartam obiectionem. pro prima opinione.
Nulla volitio creata est distincta volitio superioris. ibidem articulo. 3. conclusionem prima.
Aliqua volitio creata potest esse confusa volitio superioris: ibidem articulo tertio conclusionem secunda.
Ois volitio sit volitio superioris obijctur: ibidem.
Voluntas dei sumitur proprie et improprie: improprie: iterum multipliciter. distin. 48. in principio.
Voluntas beneplaciti semper impletur: sed non semper impletur voluntas signi: ibidem. conclusionibus prima et secunda.
Utrum voluntas divina sit principium productivum spiritus sancti. de hoc quere principium.
Voluntarie potest sumi tripliciter scilicet antecederet consequenter et concomitanter.
Item tertio modo potest dupliciter intelligi: scz libere et contingenter / vel libere et cōplacenter. distin. 6. q. prima. articulo tertio in principio et fine.
De vsu quid est et quomodo licitus est: quere frutio. Vti.
Vti potest sumi tripliciter: et quomodo distinguitur contra abuti. distin. prima. q. 2. arti. 2.
Omnis res sive creata / sive increata voluntas viatoris: potest vti: lz nō semper licite: ibidem. cōclusionem prima.
Voluntas non potest vti deo licite: sed omnia alia res potest: ibidem. conclusionem secunda.
Solum aliquid diligere propter deū: et reodire odientem propter eum est vsus licitus: ibidem. in probatione secunde conclusionis.
Quomodo debet intelligi dictum Augu. virtutibus nemo male vtitur: ibidem in solutione prime rationis: contra secundam partem secunde conclusionis.
Quid est vti et quibus vtendum est: quere frui. Ymago.
Ymago sive species rei existens in memoria potest cognosci in se: et vti ymago est. Et secundo modo dicitur in cognitionem rei: cuius est ymago. distin. 5. q. 2. arti. 2.
De decisione dubij scōi. de hoc etiā quere: ibidem. q. 3. articulo. 1. circa principium: quere etiam sensus.
Aliquid dicitur ymaginatum tripliciter primo. i. per ymaginationem fictum. secundo. i. per ymaginationem cognitum.
Et hoc dupliciter: quia vel immediate / vel mediante specie existente in ymaginatione. Et nota distinctionem ibidem. q. 3. articulo primo in responsione. 2. obiectionis. ydolum.
Ydolum est ymaginatum de hoc: ibidem. statim.

ExPLICIT tabula super primum sententiarum ingeniosissimi magistri Gregorij de Brimino doctoris auctēt. et ordinis fratrum heremitarum sanctissimi Augustini.